

BARTOLI

OPERA

1532

grammaticos sunt distributiva duorum tantum, sed hic ponitur dictio alter, ut sit distributiva plurium, scilicet trium, ergo male dicitur gl. Fateor quod est hoc notandum contra regulam communem. Vide gl. Breuiter quantum ad l. nostram hec dictio altera, stat proprie, nam hoc importat quod actio furti penalis pro vno, conditio furtiua rei vendicatio, que sunt persecutorie ponitur pro alio, unde recte stat hic distributio altera, quasi dicat persecutoria non tollitur per penales. Hoc premissis venio ad materiam. Hic dicitur. Partus ancille furtive est furtiuus. Opp. et videtur quod non sit furtiuus, ut i. pro emp. l. si mater et l. si ego. s. partus. ff. de publ. Sol. Ibi partus conceptus fuit, et editus penes emptorem bone fidei, hic vero penes furem. Contra hoc op. de hinc huius leg. Sol. Ibi loquitur in male fidei possessore. Sed sol. precedens loquitur de bone fidei possessore. Tertio opp. ff. de usu. l. si aliena. s. si. Sol. secundum veram opinionem. Ibi fuit conceptus, et editus penes heredem furis, qui erat bone fidei possessor, hic fuit conceptus penes cum furem, vel male fidei possessorem. Et ideo cum queritur an partus ancille furtive sit furtiuus, dic aut iste conceptus est, et editus penes furem, vel editus tantum, vel conceptus tantum. Si apud emptorem male fidei, dic ut in hac l. in si. Aut est conceptus, et editus penes bone fidei emptorem, et tunc non est furtiuus, ut l. si mater. ff. de usufructu. pro emp. et l. si ego. s. partus. ff. de pu. Aut est conceptus penes furis heredem, tunc si quidem heres furis erat male fidei, id est quod in ipso bone fidei possessore, ut l. si aliena. s. si. ff. de usufructu. modo habes primum. Venio ad secundum, et op. pro partu ancille non competit actio furti, ut d. l. si mater. ff. de usufructu. pro emp. et d. s. partus. Sol. eodem modo, ibi fuit editus et conceptus penes bone fidei possessorem, hic penes furem. Contra hoc opp. de l. qui vas. s. si ancilla. ff. de fur. Sol. Fateor quod si partus est conceptus penes furem, editus penes bone fidei possessorem, est furtiuus, non tamen competit actio furti, ut lege contraria. Ita dicitur gl. tua, et bene, quam vide, et est gl. magna circa principium. Et ideo tamen competit actio furti, dicit breuiter, quod siquidem partus non est furtiuus, non competit actio furti, ut supra proxime dixi. Si partus est furtiuus, tunc regula est quod competit actio furti. Fallit solum in vno casu, quando conceptus est penes furem, et peperit penes bone fidei possessorem, ut ex predictis patet. Mirandum videtur istud, quod sit furtiuus partus, et non competit actio furti, licet quandoque hoc contingat, ut l. i. s. si. et in d. s. si ancilla. Nam ibi hoc contingit propter personam subtrahentem, contra quam actio furti non potest dari. Sed hic cum persona furis sit habilis ad conueniendum, mirandum videtur cur non competit actio furti. Ideo do. Alteram dicunt, et bene, quod partus ancille non fuit per se separatim contractus, et ideo pro eo separatim non competit actio furti, sed pro ancilla, et in estimatide ancille habebitur ratio melioratidis, quod grauida, ut l. si quod ex Amphila. ff. de le. s. et l. inficiando. s. infans. ff. de fur. Sed queritur que est ratio quod partus per se censetur furtiuus, non tamen censetur per se quantum ad actionem furti, dicebat do. Ja. Bu. multum bene, ille qui est in utero quantum ad sui commodum habetur pro iam nato, non quantum ad commodum alterius, ut ff. de sta. homi. l. qui in utero, et ideo quantum ad vitium furtiuitatis, ut sic impediatur usufructus, habetur pro iam nato, quod sui commodum est, ut non mutetur dominium, sed quantum ad actionem furti, non habetur pro nato, quod respicit mere commodum domini, et nullo modo ipsius partus. Venio ad tertium, dicitur hic quod partus ancille furtive non potest usufructus. Contra in d. l. si mater. ff. de usufructu. pro em. et l. si ego. s. partus. ff. de publ. Sol. Ibi fuit conceptus, et editus, penes bone fidei possessorem, hic secus. Contra hoc opp. et l. sequitur. ff. de illo, et s. sequenti. ff. de usufructu. Sol. Pro declaratide huius, an partus ancille possit usufructus, dic plenius quam gl. Aut partus est furtiuus, quod quando est, apparet ex precedentibus, et tunc non potest usufructus, ut hac l. In si. de usufructu. s. furtive. Aut non est furtiuus, ut quando est conceptus, et editus, penes bone fidei emptorem, et hic distinguitur, aut emptor incepit scire alienam ancillam ante partum conceptum, et editum, aut post conceptum, sed antequam pariet, aut post partum, conceptum, et editum, et sic post usufructum optam. Primo casu impeditur usufructus, ut d. l. sequitur. ff. de illo, et usufructus. Secundo casu, aut sciuit ancillam simpliciter alienam, et non impeditur usufructus. Aut sciuit eam alienam, et furtiuam, et usufructus impeditur, ut d. l. iusto. s. et possessionem, et l. non solum. in prin. ff. de usufructu. Tertio casu, aut sciuit alienam simpliciter, et non impeditur usufructus. Si vero sciuit alienam, et furtiuam, tunc distinguitur, aut denunciat, aut non: ut plene distinguitur tunc illius singularis. in l. si ancilla. ff. pro suo. ff. Contra predicta op. superueniens scientia rei alienae non impedit usufructum, ut l. i. ff. de usufructu transformatio. Sol. Fallit in partu ancille. Ratio, quod ontur ex re furtiua, et idem putarem eadem ratione in cuiuslibet fructibus, qui perciperetur ex re vitio reata. Hic. ff. Quero, quid in vacca, utru partus vacce furtive sit furtiuus, et competit actio furti, et non possit usufructus gl. dicitur quod in partu ancille, ut l. qui vas. s. si ancilla. ff. de furtis. gl. dicit verum in omnibus, preterquam in usufructu, nam partus vacce est furtiuus, et competit actio furti eo casu, quo in partu ancille, sed non est idem quo ad usufructum, nam eo casu quo partus ancille usufructus, eo casu

partus vacce, vel alteri animalis statim sit possessoris iure domini, et ideo quia dominus, non tractamus de usufructu. Hic est text. in l. sequitur. s. lana. de usufructu. Ratio huius est, quia partus ancille non est in fructu, et ideo non efficitur statim bone fidei possessoris. s. furtus, vel partus animalis sunt in fructu, ut l. in peculium. ff. de usufructu. et ideo bone fidei possessor statim facit suos. Et ultim. habemus hic videre, quod vna actio tollat per aliam, de quo do. posuit vnam magnam distinctionem. in l. provinciali. de oper. noui nuntiatio. et c.

Ad ditio.

a Glo. intrem. Hic ponitur dictio alter, et dictio vter. Vide latius Bartol. in l. i. s. quod enim in sententiis. ff. quando appellat. sit. Facit l. apud vtrumque, et quod ibi habetur. ff. de appellat. et gl. in l. quicumque de her. Alter dicitur de tribus. Quid autem differant inter se, alter et alteruter, vide in l. si ego. toto. s. i. ff. de leg. i. Adde tu Pau. de La. conf. xviij. quod iste dictiones alter, et ambo, verificantur in pluribus, quam duobus, et de dictione alter, vide etiam Bal. conf. cxxix. i. libro.

b Non impedit usufructum. Item superueniens scientia impedit usufructum, et dicit quod fallit in fructu, et pen. Et adde Bal. post gl. in d. l. i. de usufructu transformatio. Vide tamen Bar. in l. si ancilla. ff. pro suo, et ea que hic dicit Bar. intellige tamen, ut i. proxi. sequitur, et quod ibi dixi, imagine per nota. per Bart. in l. et ex diuerso. in prin. ff. de rei vendi. quia fructus facit suos, sed potest usufructus, ut non teneat restituere l. sequitur. s. fructus. secundum vnam lectionem. et ibi Bar. ff. de usufructu. ibi nam eo casu quo partus dicit tamen, Bar. hic quod reliqui habent in lectione hoc est verum, de quibus quis non est locupletior factus, videtur habere locum usufructus, nam cum tunc teneatur bone fidei possessor ad illorum restitutionem l. fructus. cum ibi no. ff. de usufructu. posset usufructus aduersus istud ius petendi. in libello. s. si quis seruus de cap. et in l. sequitur. s. fructus. est text. secundum vnam lectionem ibi Bar. ff. de usufructu.

Lex decimatercia.

De decisionem. Transactio impedit perceptionem. h. d. Oppo. de l. si pro fure. ff. de cond. furti. Solu. Hic fuit transactum super furto, ibi super conditione furtiua, vel super actione furti. unde hic super facto, ibi super iure. Oppo. secundo de iure iuri. l. si duo patroni. s. ides Jul. Dicit glo. aliud in iurando aliud in transactione. Hic dicit, et verum aut fuit iuratum super facto aut super actione furtiua, ut patet ex lege contraria.

Ad ditio.

a Post decisionem. Vide Sali. in l. si de certa. s. de transactio.

Lex decimaquarta.

De qui. Qui recepat res subtractas, pro eis queritur. h. d. in summa.

Ad ditio.

a Eos qui. Adde que dixi s. eo. l. incipit. et ad intellectum huius l. omnino vide Bar. in l. furtum. ff. eo. vbi dicit istum talem receptam non puniri, nisi tanquam prestantem opem. quod not. pro statu. et vide eum in l. qui vas. s. qui furem. ff. eo. et quod not. in l. i. ff. de recep. et Bald. hic in text. in l. crimen. et ibi Bal. C. ad l. Jul. de vi.

S. Furti actio. Actio penalis non transit contra successores, secus in persecutoria.

Lex decima sexta.

De seruum. Qui vendit seruum alienum, eum non contractat, et furti tenetur. h. d. Oppo. de l. si quis vgoni. s. neque verbo. ff. eo. Solu. ut glo. et bene, sola venditione non fit furtum, sed in contractatione, que fit propter venditionem, committitur furtum.

Lex decima septima.

De clamis. Crimē expilate hereditatis non potest contra vgonem intentari, sed rei vendicatio intentabitur. hoc dicit. Oppo. s. eo. de l. his. Dicit ut ibi.

Ad ditio.

a Quamuis. Intentari potest actio negotiorum gestorum. l. heres. viii. ff. de nego. gest.

Barro. super prima Cod.

Item. Quia naufragio surripit tenetur in
ad annum ad quadruplum post annum
ad annum, potest etiam criminaliter coerceri. h. d. l. d. l. d.
habentis auct. naufragia. que est noua constitutio domini in
peratois f. d. postea in p. coll. de stat. contra lib. ecc. Quero quo mo
do se habeat ista auct. ad leg. Codicis. Resp. edicti de incendio. ru.
z naufragio habet locum de his que rapiuntur tempore incendij, vel
naufragij. hec etiam de his que rapiuntur post naufragij. Item hec
imponit maiorem penam, et reprobatur contraria consuetudine. C. Op.
ff. de leg. l. de quib. Sol. Fallit in consuetudine reprobata per leg. ita
videtur hic. C. Quero, quantum tempus debeat durare instantia
super bonis istis repetendis. Dic vt in gl.

Sur manifestus, vt quis dicatur, requiritur visio cum acclama
tione.
1. Soluens falso procurator, in quo sibi preiudicat, vel non. nu. 4.
2. Contra procuratorem falsum recipientem solutionem a debitor, qua actione agatur.
3. Pro eadem re, quando possit competere conditio furtiva, et conditio indebiti contra diuersos.

Falsus procurator. Ista est difficultas
procurator recipiendo debitum furti manifesti, et con
dic. fur. tenetur. h. d. in summa ista leg. multum difficultas, et
subtilis inueniunt quam not. multum. C. Antequam in premissis istam
materiam, quia ista leg. imperfecta, quero a quo conuenitur furti, an
a soluente, an ab eo cui debebatur. Et breuiter dicit in primo casu,
quando recipit depositum facit furtum creditori eidemque deponen
ti, quia ipsius erat pecunia. Secundo casu, quando egerit debitum
facit furtum debitori soluente, quia ipsius erat pecunia. Idcirco agit
hic secunda glo. et gl. magna in princip. Dicam i. latius dicitur hic
furti nec manifesti. C. Op. q. iste falsus procurator teneatur actio
nisi furti manifesti, q. manifeste recipit pecunia a soluente. Dicit qui
da, qd huic procurator fuit solutus de nocte vel forte erat secus. Alij
dicunt quod ad hoc vt sit fur manifestus, requiritur deprehensio, et
no sufficit sola visio. Tertia est. Dic quod ad hoc vt quis sit fur ma
nifestus, requiritur visio cum acclamatione, vt l. si quis in feruiture,
ff. eod. Unde hic licet visio fuerit tamen contra eum non fuit accla
mationem, ideo non est fur manifestus. C. Op. secundo, dicitur hic
agendo. Contra egerit est ab initio egerit, vt l. si de communi.
ff. si rem. ff. de leg. in. Sed falsus procurator non potuit egerit, q.
non habebat actionem, nec mandatum, ergo et. Solut. Idcirco egerit
de facto. Vel dic quod hoc ponitur improprie, quia egerit a sponte
soluente, vt dicitur est. C. Opposit. extra gloss. qui soluit scienter
indebitum, videtur donare, vt de conditio. indebiti. l. de reg. iur. l.
cuius per errorem. Solut. gloss. in l. si procurator falso. ff. de condi.
ctio. indebiti. l. i. de reg. iur. l. cuius per errorem. Solut. gloss. in l. si
procurator falso. ff. de condi. ob causam, dicit quod hoc debet in
telligi quando fuit solutum ab ignorante cum esse falsum procura
torem alias videtur donare. Et gloss. i. Jacob. de Alreio. reprobatur
dictam gloss. Nam tunc soluendo quis videtur donare, quando
nulla alia presumptio potest esse, vt si soluerit scienter indebitum tan
quam debitum certe videtur donare, sed quando soluit falso pro
curatori possumus presumere quod sibi soluerit, vt domino datur,
ideo donatio no presumitur, argumen. l. cum de indebito. ff. de pro
bat. l. eleganter. ff. qui reprobos. de pignori. actio. ff. de solutio. l. si
cum aurum. Et hoc videtur tenere gloss. ff. de solutio. l. dispensato
rem. Licet docto. non allegauerit hic, certe quando soluitur pro
curatori falso tanquam procuratori, sine dubio videtur donare, vt
l. si non forte. ff. qui nullo. ff. de condi. indebiti. l. si pro impro. l. qui fun
dum. ff. seruus. ver. quod si sciuerit, et gl. in l. si procurator falso, dicit verum re
probata. glo. que est in l. dispensato. et ita ibi tenet D. Non ob
stat, quod dicit Jacob. de Alreio. quia potest esse alia presumptio, et q.
fateor quando solueretur simpliciter, vt Titio, sed cu soluit Titio,
vt procuratori, cu fiat ipsam non esse non cadit dicta presumptio.
Adodo intro glo. C. Opposit. ff. de conditio. indebiti. l. creditoris. l. si
procurator falso. ff. de condi. ob causam, et sic videtur, quod domi
nium sit translatum in accipientem, q. nemo conditio rem suam pre
terquam a fure, vt l. vlti. ff. de iur. que madmo. c. ergo, et. Adale dicit
hec leg. que dicit dari condictionem furtivam, que soli domino com
petit, vt l. i. ff. de conditio. fur. l. vlti. tunc dicitur ad ar. qd licet tras
feratur dominium, tamen competit conditio furtiva. Sed hoc est fal
sum, vt d. vlti. ff. de iur. que madmo. c. et l. i. ff. de conditio. fur. Tamen doct.
dicunt qd ad ar. antiqui glossatores illud no dicit, sed dicit qd fur

tum committitur, ideo contra fure datur conditio furtiva, et om
nis alia, quia omnis conditio contra fure degenerat, vt iustit. de
actio. ff. si itaque. Et si sic dicit, bene dicit, et dicit verum. Et tamen
videtur pro solutione contrarium distinguere. Alter dicit gl. aut
soli procuratori falso credens me liberari, q. credebam eum pro
curatorem esse in rem suam, et sic in eum transfusi dominij, tunc no
habet locum actio furti, nec conditio furtiva, sed conditio indeb. vt
ff. de conditio. indeb. l. creditoris. Aut non credebam esse eum procura
torem in rem suam, et tunc soli sibi tanquam simplici nuncio, vt por
tet ad creditore tunc si non portat, committit furtum, et tenetur con
ditione furtiva, et furti, vt ff. eod. l. si quis eum. l. falsus. ff. si ff. e. Aut
non solui tanquam simplici nuncio, sed in eum transfusi dominij,
vt me faceret liberari, tunc tenetur furti, sed neque conditio furti
tina sed tenetur condicione ob causam, non secuta causa vt d. l. si
procurator falso. ff. respon. ff. de conditio. ob cau. Tunc gl. tuam. Ista gl.
bene dicit, sed no ad propositum. Nam hec leg. non loquitur in procura
tore in rem suam. Item secundum membra distinctionis, loquitur
in simplici nuncio, hec leg. loquitur in procuratore non vero. Item
tertium loquitur quando fecit quandam contrarium non nomina
tum, scilicet do vt facias me liberari. Tunc conditio est ergo quando
soluitur procuratori falso, vt procuratori constituto ad recipien
da solutionem isto casu loquitur proprie ista leg. l. si procuratori
falso. quo casu dico, qd contra procuratorem falsum datur actio fur
ti, et conditio furtiva, et conditio ob cau. vt l. si procurator falso, q.
omnes conditiones degenerant contra furem, vt iustit. de actio. ff.
si itaque. Vel si diceret hunc procuratorem falsum, non habuisset
animum intercepti pecuniam dabitur tantum conditio ob cau.
Nam ille, qui accepit vt procurator, tenetur ad duo alternativae, vel
vt se procuratorem ostendat, vel vt faciat dominum ratu habere.
Si igitur neutrum istarum faciat quasi causa no secuta, potest pe
cunia condici. Idcirco est casus in d. l. procurator falso. hoc est vtile in
casu, in quo ego ignoro veru sit verus procurator, vel falsus, na non
habeo necesse proponere in libello, veru sit verus procurator, vel fal
sus, sed dicam sic, q. non docuisti te procuratorem nec fecisti dominu
ratu habere, et sic causa quare tibi solui, cessat quare peto, et vt d. l.
si procurator falso. Sed contra hoc oppo. in simplici procura
tore non transfertur dominium, vt l. si ego. ff. de nego. gest. ergo
non potest habere locum conditio ob cau. quia nemo conditio rem
suam, vt dicitur est. Sola dicas istam solutionem factam isti procu
ratori esse reconciliatam consumptione, vt dicitur in mutuo debito.
Vel dicas quod conditio ob cau. facit procuratorem habuisse animum
intercepti. Nam contra eum conditio omnis degenerat. C. Alti
no oppon. ad idem. ff. de conditio. ob cau. l. si procurator falso, et l. si
ad idem. ff. Titius. de furtis. Solui. ibi est secuta rati habitio, que ex
tinguit actionem furti, et condictionem furtivam hic secus. ff. casu
namus ergo quando soluitur procurator falso, qui nunquam ha
buit mandatum, aut est secuta rati habitio, dominum, aut non? si non
est huius, aut fuit solutum ab eo, qui sciebat eum falsum, aut ab
ignorante, aut soluitur tanquam procuratori in rem suam, aut tan
quam simplici nuncio aut ei dedit vt faciat liberari, aut soluit tan
quam simplici procuratori, et hoc vltimo casu dic, vt s. proim. dicit.
Item habetis hic alia. Circa istam partem oppon. de l. cum quis. ff.
primo. ff. de solut. Solu. Et que dicit habent locum in procuratore
funditus falso, qui nunquam habuerit mandatum sed in leuaria
fuit mandatum reuocatum in eo, qui habuit mandatum quo casu
distingue. Aut procurator habuit ab initio bonam fidem, et solue
liberari incontinenti. Aut habuit animum intercepti, et tunc
soluens non liberatur ipso iure, sed ope exceptionis tenetur tamen
ceder creditore actionem furti, et condictionem furtivam qua ha
bet contra illum procuratorem, vt ibi patet. In isto ergo procura
tore, qui habuit mandatum, sed fuit reuocatum, concurrunt quasi
omnium b. distinctionis, que ego dicit. s. in procuratore fundi
tus falso. Quantum ad hoc, vt sanciamus vtus ipse teneatur condi
tione furtiva, vel furti debemus distinguere. Aut solutus est ei scie
ter aut ignoranter, vt dicit in procuratore funditus falso. Aut fuit
solutum tanquam procuratori in rem suam, aut non, istud membra
non cadit. Nam in procuratore in rem suam non cadit reuoca
tio, vt l. illi. ff. de dona. Si ponemus reuocationem illam factam
esse veruque sciente vel consentiente omnia illa membra hic possunt
adaptari per easdem leges, sed quantum ad hoc, vt rem soluens li
beretur a creditore, vel non, est differentia, quia in procuratore fun
ditus falso soluens nullo modo liberatur, vt l. qui homine. ff. si nullo.
l. si de solu. in eo vero qui habuerit mandatum sed est reuocatu
adhibetur distinctio que ponitur in d. l. cum quis. ff. dicit. C. Op.
ff. de fur. l. si videro. ff. si Titius. Sol. Titius. dicit. s. habet
locum, quando falso procurator soluitur debitum, leg. contraria
loquitur quando solutum est indebitum, quo casu debet notare dif
ferentias tres. Prima, quia quando soluitur debitum, rati habitio
sequens tollit actionem furti, et condictionem furti, vt l. si procura
tori

tori falso. ff. de condi. ob cau. Secus quando soluitur indebitum, vt
d. si Titius. Secunda, quia quando soluitur debitum rati habitio
sequens parit de biton liberationem. Sed quando soluitur indebitum,
sequens rati habitio parit conditionem indebiti debitori, vt d. si
Titius. Et his duabus differentis resultat vnus mirabile quod
pro eadem re competit conditio furti que datur domino, et compe
tit conditio indebiti contra diuersos. Huius ratio est, quia pecunia
conditio fur. fuit data contra procuratorem falsum contractantes,
que non tollit, licet per sequentem rati habitio dominum a de
bitore auferatur, quia hoc fit absque facto suo, vt l. ideo. ff. de codi.
furi. conditio vero indebiti datur contra illum, ad cuius utilitate
fuit facta solutio cui per rati habitio que sita est pecunia, vt d. si
Titius. Tertia differentia est, quia in indebitum non distinguim?
verum procurator sit funditus falsus, an ab initio habuerit mala
rum. Ratio, quia nunquam videtur mandatum, vt indebitum reci
piatur, nisi hoc esset expresse dictum, vt l. si procu. de condi. inde. Et
si hoc esset dictum expresse, no possumus tractare deliberando sol
uentem quando indebitum est quod soluit, sed si tractarem de
inducenda condi. inde. vel de danda condi. fur. seu codi. ob cau. di
stinguimus per omnia, prout est distinctum s. quando soluit debi
tum, per easdem leges prout quoniam in eo quod rati habitio cond.
fur. non tollitur, nec etiam act. fur. vt dictus est s. C. Quero circa
istam materiam, dicit s. aut quis ab initio constituit procuratorem
animo transferendi dominum, aut non, quid in dubio. Dicunt qui
dam quod in dubio videtur esse animus transferendi dominum, vt
l. dicit fructus. ff. si cum l. seq. ff. de iure do. Contrariu puto in du
bio, per l. si ego. ff. de nego. gest. Non obstant allegata in contrarium,
quia ibi precebat titulus habilis, quare in eum dominum tras
feratur, sed per eum in dominum. Item quero, q. dicit, aut procu
rator habuit bonum animu ab initio, aut non, quid in dubio. Et
sp. hoc perpendimus esse et gestis, postea per procuratorem, aut
enim portauit ad dominum statim, sed fore eum non potuit repen
re, aut domino portauit, et postea interuenerit, tunc presumitur ab ini
tio bono animo fecisse, alias presumatur animo malo, vt s. c. l. si
qui. ff. ad mace. l. sed Julia. ff. proinde si accepit. C. Quero, et
reudo in dubio proferendum hac lege cui competit actio fur. et
cond. fur. in casu l. nostre. Respon. prout loquitur in eo qui recepit
depositum intelligendo depositum proprie, ita quod dominum no
sit translatum in depositarium, tunc actio fur. et codi. fur. compe
tit pignenti, non depositario, si non fuit in dolo, quia no interit sua.
Item si fuit in dolo, no habet actionem eg improbitate sua, vt d.
cit secunda glo. huius l. in procuratore vero qui recepit debitum,
debemus aduerrere, aut soluit sibi vt nuncio, et dicit vt habuisset no
in l. si est. ff. eod. aut vt procuratori simplici, cum in veritate nun
quam fuit procurator, tunc actio furti competit, et conditio furti
a debitori soluente, vt d. l. si vendidero. ff. si Titius. ff. eod. Si vero
fuit procurator sed reuocatus, tunc idem si ab initio habuit in glo
animum, sed ab initio habuerit bonum animum, statim fuit puen
tum dominus pecunie creditori, et si procurator postea interuenerit
ipso creditore tenetur actione fur. vel conditio furti, vt d. l. cum quis. ff.
l. si ista casu insurgit vnus mirabile quod per falsam procura
torem acquiritur domino dominum. Huius ratio est fauor libertati
nis. Cum enim leg. velit debitorum solutem falso procuratore libe
rari, per consequens vult per illum falsum procuratorem quet do
minum pecunie domino, vt no. in l. si quis seruo. ff. de solu. et l. cum
quis. ff. si eo. ff. si licet glo. videatur dicere contrarium in l. accento. ff.
de vsu cap. si non bene. C. Quid si mandatum non fuit reuocatu
expresse, tamen procurator condicione sua mutauit, q. est effectus qui
da ribaldus, an per hoc videat mandatu tacite reuocatu? hoc d.
cui q. sic, vt l. cum Cornelius. ff. de solu. et l. cum quis in p. i. c. r.

Ad additio.

Falsus procurator. Hanc l. repetit Angel. Et quis
dicatur falsus procurator vide aliqua per Jaso. in l. si procurator
falso. de condi. ob causam.
b. C. manifesti. Adde glo. in c. ex parte de rescrip. Bal. in c. si inu
tra. in ver. si furtum. de pac. iura. fir. videtur facere situm de isto
casu, que dicit quod falsus procurator non dicitur facere furtum ma
nifestum.
c. C. falsus. Et quod modis dicatur falsus proc. vide ff. et no. Bal.
in l. licet. circa p. n. s. de procu. et ibi vide Alex. et vide Bart. in l. si
nunc. ff. rem si fundum. ff. de nego. gest.
d. C. sur manifestus. Quis dicatur fur manifestus, ade Bart. in l. si
ff. eo. et Barto. hic in inf. op. quod fuit visus, et insule
tatis se. undum acclamationem. Probatur in l. quis in seruau
te. Item sufficit quod solum apprehendatur, vt l. et in l. si cum se
quen. co. titu.
e. C. oppo. secundo. vide ad hoc gl. in l. i. s. quod vt cau. et in l. si
dorem. ff. si post. ff. solu. mat.

Videtur donare. An soluens scienter indebitum videatur dona
re, vide quod no. Bal. in l. si per ignorantiam. s. de condi. inde. vult
ergo hic Bart. quod soluens scienter indebitum non reperit. vide
Bald. in d. l. dispensato. et Bal. hic in veru. quarto queritur. in
telligi. quando ad idem intendebat animus recipientis, alias non
posset esse donatio, vt no. Bart. in l. i. ff. de do. et Bal. hoc declarat in
veru. quarto queritur. ibi tamen doct. dicunt vide Barto. in l. quo
mam. ff. de condi. furti.
b. C. si diceret hunc procuratorem. Bal. hic reprehendit Barto.
in vi oppo. ibi ergo non potest habere locum conditio. Bal. in l. si
procurator falso. in inf. q. ff. de condi. inde. De hoc alle. gloss. in ter
minis. Vide ibi in quantum ad hoc, vt sciamus. Item tenet Bald.
in d. l. si procurator falso.
c. C. in eo vero. Contra tenet Bart. in d. l. si procurator falso. et ex his
duab. re. vide d. inno. Bart. in l. quoniam. ff. de condi. furtiva.
d. C. quid in dubio. Adde Bart. in d. l. si procurator falso. ad fi.
e. C. quid in dubio. Quomodo cognoscatur an falsus procurator
accepit pecuniam a debitor bono animo, vel malo, adde Bart. in
l. cum quis. ff. de solu. ibi ex isto casu insurgit vnus Jde tenet Bart.
in d. l. si procu. vide Bal. hic in vii. et viii. oppo.

Lex vigesima.

In delictis que trahi possunt de facili in exemplum, puniuntur fa
ctum, licet non sit perfectum.

Quis seruo. In delictis, que trahi
possunt de facili in exemplum
punitur factum licet non sit perfectum. h. d. Diuiditur.
Primo ponitur thema, et q. Secundo determinatio que
stionis. Tercio responsio ad quedam iura que videbantur facere in
contrariu. Secunda ibi, nobis. Tercia ibi licet enim. C. vlt. quod pu
nitur affectus, licet non sequatur effectus. Hoc hoc fidei qui non
cognit distinctio, nec diffinitio. Tides enim q. illud non est fur
tum, cui non congruit diffinitio furti. Tercio no. t. casus in quo ha
beret locus actio furti, nec factu est furtu, nec res est furtiva. C. Op.
de l. i. in si. ff. quod quisq. iur. Potes dicere quod est furtiva. C. Op.
atrog. si non habet locu illud dictum. Non punitur affectus, et
vt l. si quis non dicam rapere. s. de epis. et cle. alias videtur speciale
hic propter rationem, que in fin. legis ponitur. C. Quero, an id, qd
dicitur hic de seruo habeat locu in filio. Glo. dicit quod nec in l. et
no tantum. ff. i. ff. de ser. cor. Vide glo. hic in si. vides ergo secundum
hanc l. noua, et odiosa, et contra regulas iuris communis inducta ex
tenditur per identitatem rationis. Et sic facit quod statuta
pium interpretationem egrediuntur, etiam ad id, cuius contrarium
est dispositum in iure communis. Sed contrarium dicitur tibi in l. p. p. c.
p. p. in si. ff. de appel. et in authen. quas actiones. cum gl. s. de fac
sanc. eccle. Solu. Dic quod non est nostrum hanc legem extendere
ad filium. Sed l. et antiqua est illa, que hac legem extendit, nam vi
cit l. non tantus. ff. l. de ser. cor. quicquid dicitur de seruo, habeat
locum de filio. Illa leg. ergo est illa que extendit hanc. non ergo ista
se extendit, sed egreditur, et si interpretationem egrediuntur recipit
passive, no active. C. Et hoc dico, si per statutum induceretur no
ua restanda forma, an haberet locum leg. fal. et rebellanica, et ma
teria de acqui. hered. et similia in illo testamento, et sic. C. Ha tunc
patitur statutum interpretationem egrediuntur passive, quia leg. se
ad statutum egreditur non statutum ad legem, vt l. i. ff. i. ad l. fal. Di
gi plene in l. omnes populi in materia interpretationis egrediuntur.

Additio.
C. Si quis seruo. Quid si seruus persuasit alteri, vt fugeret, vide
hic Jaso in summa in l. qui seruo. ff. e. et. Adde Bal. de eo qui dedit
collu ad maleficiu quod si est subsecutum eius cons. eccl. vi. in l. b. et
vide Pau. de cast. cons. c. c. c. C. Si quis seruo. Vide Ludo. Ro.
in cons. c. vii. pro extensione de qua hic And. Barba.
b. P. P. P. C. Quod dicitur. Adde circa intellectum regule istius
reg. quod duo casus equiparatur a lege antiqua, et ea que ponit
mod. in s. g. malicij. in gl. in verbo. in iudicium. in inf. de actio.
vbi lumen procedere solum quando in eadem materia erat equi
parata a iure antiquo, secus si in diuersa. Item limita. pcedere vbi
in eadem. Ro. cons. c. c. c. Item circa intellectum huius regule vide
Ro. omnino in cons. c. c. c. Item intellige eam procedere in mate
ria etia penali, et odiosa secus in correctoria vide singulariter Boi.
de Ana. consilio. c. c. c. ad fi. In contrariu quod imo procedat etia
in correctoria, et penali bus, vide Jaso. in l. et transg. c. de trans.
Item duas limitationes, et de regula vide Doct. in c. transg. de
confitu.
c. C. Quod sic. Et facit ista glo. quod in criminalib. procedatur de si
mil. ad similia quod bias verus esse quod ad equi parata, fue loqua
mur in statuto siue in consuetudine. penali. reg. est melior de iure
Bar. super prima 2. od.

secundū Bald. in c. i. in §. porro. que fuit prima causa beneficii. amittit. Hoc dictum non habet locum secundū eū. ubi due pene imponuntur habito respectu ad privilegium alicuius persone. quod tunc nulla potest fieri extensio de similib. personis ad similes. de casibus ad casus ista est glo. ord. sing. Insuper de actio. §. itē. ista que incipit. si in iudicio. quam gl. tene menti. secundū Bald. adde similitudinem in l. in ver. aureos. de in ius voc. adde que dicitur post Bar. in l. iura. iura. l. non possunt. §. de leg. 2. has extensioes de similib. ad similia intelligas procedere. ubi dicitur in statu. vel lege inest ratio civilis. vel naturalis secundum no. per Bar. in l. i. in prin. ff. vi. possi. per gl. 2. doc. in l. i. e. tit. per eū in §. Caro. Ita videtur velle Bald. in d. §. porro. Adde quod resert Bald. in c. i. an maritus suus. ego in beneficiis. quod quando heres traheretur retro. quod tunc trahitur de simi. ad similia quam legē trahit retro non est equum. Allegat Joan. and. in c. de testanda. de cons. p. b. lib. vi. Item adde quod in pena privationis videtur quod non possit procedi de similib. ad similia quia illa nunquam imponitur. nisi legē expresse dicat. in autē. de non eligen. secundum nub. §. si autē non valuerint. no. Bald. in aut. ex testamento. §. de secundum nub. Item adde quod no. voluit Bald. in l. de his. §. e. in l. si fugitivus. §. de ser. fug. Et reperio quod Inno. in c. qualiter. quando de accusa. tenet ex p. b. quod in penis criminalibus. procedatur de similib. ad similia. et ubi allegat. adde Bald. in l. illa in prin. §. de col. 2. quod no. glo. in d. l. i. in ius voc. 2. quod no. Bald. in l. de his. §. e. 2. quod dicitur in l. Gallus. in §. 2. quid si t. de lib. 2. post hū. etiam quod in criminalibus. procedatur de similib. ad similia. vide Bald. in l. si quis non dicam rapere. in prin. de epis. 2. de c. vide Bald. in l. si te. §. de infam. in l. trāsi gere. §. de transac. Et an ex identitate rationis in penalibus. fiat extensio vide aliquid per Imo. in l. infamem. de publi. indi. 2. per Bald. in l. i. §. de interdi. ubi omnino vide. et hic per Bald. quod procedat etiam in criminalibus. tener etiam Bald. in l. i. in prin. que sit longa consuetudo in l. data opera. Sed in statutis penalibus exorbitantibus nullo modo fit extensio. sed Bald. in l. i. §. de pa. qui fil. distr. 2. statutum loquens in furto locum habet ex maiestate rationis in sacrilegio Bald. in l. i. §. de materia per Jac. de bel. in l. si quis non dicam. de epis. 2. de c. per Imo. in §. de viro. 2. secundum regulam. de qua hic. videlicet quod lex nova superueniens in vno ex parificatis. de iure antiquo extenditur ad illud parificatum. limita no. nisi tractemus de remedio. aut actione cedenda. §. de sol. est sing. in aut. p. b. ytereros. Adde que dicitur do. Abb. in c. de multa. de p. b. in gl. in ver. in eadez ecclesia ubi contrarium credo. et ubi probatur. quod ubi sunt duo a iure equiparata. pena addita in vno. videtur addita in alio. Tergum glo. in c. si postquam. in §. de elec. in vi. 2. no. ad materiam. quod quando sunt a duo iure communi equiparata. quod statutum in vno. iam contra regulam iuris communis habet locum in alio. ut videtur velle gl. in l. quod vero. ff. de legib. 2. Bar. hic. in l. 2. Marcel. in prin. ad Treb. quod est verum. quando equiparatio est reciproca. secus si essent tantum in vno. ut si leg. vel statutum dicat. quod disposita in magnatibus. habeat locum in popularibus. quod non erit eonuerfo. l. i. §. communia de leg. not. Bart. in l. i. de leg. 1. Item est verum nisi leg. loquatur taxative. Probatur in l. fin. ubi est facta extensio civilis. et vide in aut. quas actiones. in cor. vii. sumitur de sacrosan. ecclē. Et videtur de mente Lyn. in d. aut. quas actiones. et ubi referre Bar. in ver. modo quero. licet Bald. 2. alii contra. et Bald. in d. l. fin. in §. q. Item fallit nisi paries non esset in vtroq. dispositum. l. i. §. leg. ff. ad legem Fal. 2. ibi Bar. 2. vide ad Bart. hic omnino Bar. in l. i. constante. in in. q. solu. mar. ubi videtur velle hoc verum etiam in diversa materia. adde Bar. in d. l. non tantū. §. i. Et de huius. et illius legis intellectu vide in d. de actio. §. dupli. circa prim. per Moder. nos a contrario sensu. Adde Rom. cons. cccxviii. Et vide etiam tu Alleg. de Imo. in cons. cccxviii. ver. cor. oboro. in i. volu.

Doctrina. Identitate rationis. Quid in casu favorabili. aut odioso. an possit extendi ex identitate rationis vide late. Ro. in repetitioe aut. similiter in c. xix. speciale p. b. cause inter vltimas voluntates. §. ad legem Fal.

Leg. vigesima prima.

Bona fidei possessor dicitur. qui cogitatione domini possidet putans se dominum.

(dicte regule) secundum auctoritatem huius lex qua colligitur questio num solutio. Quarto concludit ad propositum. Secunda ibidemque generali. Tertia ibi. nos autem. quarta ibi. si igitur. Et not. ex reg. isto ibi. quidam ita per coniecturam. et cum glo. sua quod argu. Ta contrario sensu est ex interpretatione quod multum no. quod plene dicitur in l. omnes populi. ff. de iust. 2. iure. allegant tibi hūc text. 2. vide reg. ibi. possessor domini cogitationes. et c. Mo. 2. quod ille dicitur bone fidei possessor. qui domini cogitatione possidet putans se domini. et hoc est in versu. cum igitur reg. ibi. ipse ea teneri no. potest melius formaret regulam secundum quod §. formata est. 2. sic dicitur cte adaptaretur ad predicta. Et not. quod vulgariter dicitur. Distingue tempora. 2. concordabis scripturas. Idem in §. nos autem ibi. 2. sic ex tempore.

Titulus excusat a fructibus percipiendis.

§. Nos autem. Ultimo dotis Lyn. inducit hunc §. ad questionē. Titulus excusat a fructibus percipiendis. ideo si possessor pro parte temporis haberet titulum. pro parte non tenebitur de percipiendis pro parte. pro parte non. Sic dicit do. Lyn. hic.

Leg. vigesima secunda.

Manifestissimi. Primo ponit vnam regulam generalem. Secundo determinat tres questiones iuxta dictam regulam. Secunda ibi. post principium. sed querebatur. et c. Item secunda sicut determinat tres questiones. ita habet tres partes. Secunda ibi. sed cum in secunda. Tertia ibi cum autem in confinio. Redeo ad primam partem. 2. prima est facilis. ideo non eget sumario. Ad istam regulam examinandam opponit gloss. de l. is cui. 2. l. qui in prin. 2. l. qui vas. §. si ego. ff. eo. Huius timore gl. tua limitat istam regulam. et habetis in ea. quam vide. Aduerte istas limitationes possemus examinare. sed esset multum longus. et dic vt plene dicitur in l. itaque fullo. ff. eo.

Additio.

Manifestissimi. no. quod vulgariter dicitur. vide Bar. in l. sciē. dun. §. sed 2. qui. ff. qui satisda. cogant.

Per electionem vnius iuris. quis non videtur alteri renuncian.

§. Sed querebatur. Si res commodata subtrahitur. est in electione domini vtrum agat contra furem. an contra commodatarium. et vno eorum. contra alium agere non poterit si sciens fuerit. secus si fuerit nesciens. vel dubitans. Hoc dicit vsque ad §. sed cum in secunda. Dividitur iste §. in tres partes. Primo ponitur thema. 2. anti quom opinio. 2. secundo determinatio. Tercio limitatio sue veteri limitationis. Secunda ibi tales. Tertia ibi finitem nesciens. Et c. ex hoc §. primo quod dicitur in sumario. Et secundo not. 2. simpliciter taten placere. Et simpliciter dicitur quod est sine distinctione. quod no. facit ad questionem quam dicitur tibi in l. i. in §. ff. de vulg. 2. pup. 2. l. inter stipulantes. §. i. ff. de verbo. oblig. ibi. simpliciter amittit. et de verbo oblig. l. i. §. si quis simpliciter. ubi gloss. exponit simpliciter. id est. p. b. Facit ff. pro soc. l. coiri. facit §. de fideicom. l. eam quam. 2. Mo. etiam tene menti. quia alibi nescio. Qui eligit. vnum ius. non videtur renunciare alteri iuri. quod ignorat sibi competere. et a l. mater. 2. inoff. testa. idem si dubitat. 2. Casus est hic quod no. vis detur renunciare alteri iuri. quod dubitat sibi cōpetere ibi. finautē nesciens. et dubitans. et c. Et hoc nescio alibi. 2. ideo tene menti. Ad legem nostram oppo. de l. vt omnes. §. si seruus. 2. itaque fullo. §. fin. ff. eo. Sol. Hic loquitur in commodatario. qui nullum ius habet in re. contrarium loquitur in creditore. 2. usufructuario. qui habuit ius in re. ideo actio furti competit ei domino pro iure do. min. quam ceditori. 2. usufructuario pro iure suo. vt l. contraria. Contra hoc oppon. 2. videtur quod idem in eo. qui non habet ius in re. vt in fulone. et l. itaq. fullo. in prin. ff. eo. 2. Insuper de oblig. que eg. delict. §. furi. Solu. Aliud in fullone. 2. sarcinatoze. aliud in commodatario. Ratio quia fullo. 2. sarcinator incunt contractum ratio ne vt in §. q. do simpliciter subuenitur commodatario ratioe sui tantum.

Additio.

P. Pau. P. Tem si dubitat. Not. tamen quod in contractibus dubitans non equipatur ignoranti. secundum Bald. in c. §. in per petuum. per quos sit inuest. Adde etiam reg. in materia. ubi Bald. in c. y a

in c. vassallus feudum. si de feu. fue. contro. Item adde quod dubitan s qui de facili potest certificari no. excusatur. licet sit fec. in er ante. vide Jas. in l. si per errorem. in in. no. ff. de iuris. om. iudi. ubi ponit rationem diuersitatis. et ibi etiam in j. amplia. ponit concord. ad regulam hic positam. 2. l. i. latius de ista regu. quod dubitans. et igno rans equiparentur. vide Jas. in l. domine. ff. de condi. inde. in l. i. §. genera de acqui. pos. aliqua ponit. vide que dicit Are. in l. domini. 2. ab eo. ff. de testa.

Poma. Casus est no. qui eligit vnum ius. no. videtur alteri renunciare quod sibi ignoranti. vel dubitanti competit. Facit glo. in l. i. in §. in verbo. cessat. ff. de cōdi. inde. 2. vide omnino in l. i. §. fin. ff. de acqui. pos. 2. in l. quando in prin. C. qui admi. Facit glo. fin. in l. i. in verbo. cessat. ff. de cōdi. inde. 2. teg. in l. i. §. quis ord. in bon. pos. ser. 2. aliquid per Jas. in l. cum qui. §. de iur. 2. fact. igno. 2. vide ad istum reg. Bald. in l. leges sacratissime. §. de legi. ubi vult per istum reg. quia parcatur dubitanti. sicut ignoranti. quod sequitur Jo. de Ana. cons. cxxij. in ci. visis. 2. consideratis que in facti narratione. Et pro hoc facit quod vult Decius post do. Christopho. Castillio. ibi. in l. §. §. de pac. in sol. 2. l. nec nos. §. de possi. reuer. quam intelligit quod ibi re vera mortua matertera. si tamen erat penes contrahentes de bitum. Et sic volunt. et ex illo dicto potes notare quod de dubio ali quando iudicamus. et de sciente. quia sicut ille qui se de vita ali cuius. non potest super eius hereditate pacisci. ita nec dubitans. 2. imo in dubio ita loquamur secundum subiectam materiam. 2. vide Bald. in l. i. §. ff. de condi. inde. 2. Bald. in c. i. §. personam. in titul. per quos fiat inuest. ubi limitat vt no. habeat locum in dubitante quali tatem persone cum qua contrahit. quia de eo iudicamus non vt de ignorante. Et vide aliquid per Alleg. cons. gl. vol. 2. vide reg. ubi Bar. in l. i. §. ff. de test. 2. Fely. in c. pastoralis. de ecce. 2. Bar. cons. lxxij. 2. cons. lxxvij. 2. Fel. in c. de p. b. 2. Barb. cons. cxi. vol. ii. 2. vnum verbum per do. Prep. Alleg. in c. non est. §. is itaque. dist. vi. 2. in c. quo iure. dist. vii. 2. Jas. late in l. quando i. qui admitt.

Quod tene menti. Not. quod eligens vnum ius. non videtur renunciare alteri. de quo ignorat. quod nescio alibi. an ignorans. 2. dubitans equiparantur. vide quod no. §. de condi. inde. l. i. 2. no. Bald. sic allegantem istum reg. in l. leges sacratissime. et etiam dicit hic Ly. 2. Bald. quod omittens opponere exceptionem propter dubitationem. potest eam opponere cum primum est de ipsa certificatus. et intelligit ista Bald. hic. nisi potuisset se certificare. et noluisse. Et vide quod no. dicit Bald. in l. i. §. de fal. causa adie. Et ad dicta de igno. te. vide Bar. in l. i. in verbo. procedo in gl. ff. si q. in ius vo. no. vt.

Pro possessione rei mobilis amissa. nullum interdictum possessionis est introductum. sed alia remedia sic.

§. Sed cum in secundam. Breuite dicit. Si commodatarius a fure rem. et penam exigit. non tenetur reddere eam domino. h. d. Et not. quod commodatarius exigit rem a fure quod qualiter debet sentire a commodum. et cōtra quod dic vt in regula iuris. et per Dy. in c. qui sentit. de reg. iur. lib. vi. Circa primum queritur. et istud est notabile valde. Et quero qua actio recuperabit commodatarius rem a fure. Nam cōdictio furtiua soli domino cōpetit l. i. §. ff. de cōdi. fur. ergo commodatario non competit. Sed dicunt quidam quod habuit conditionem incerti. vt l. 2. ideo. §. ff. de condi. furti. Ita no. est vera. quia illa loquitur in creditore. ubi huius hypotheca in re. ideo gl. tua distinguit. optime quatuor casus. Quandoque subtrahitur res domino. tunc sine dubio cōpetit sibi cōdictio furtiua. vt l. i. §. ff. de condi. furt. Quandoque subtrahit ei qui habet ius in re. et tunc competit sibi cōdictio incerti. vt l. 2. ideo. in §. ff. de condi. fur. Et quandoque subtrahitur ab eo. qui nullus ius habet in re sed solum in bona fide possidet. tunc habet actiones. triticariam ad possessionem. vt l. i. in §. cum l. seq. de condi. tritica. Quandoque subtrahitur ei qui nullus ius habet in re. ne in possessione. sed detinet. vt commodatarius. et depositarius. et siules. tunc eis datur actio in factum. vel officium iudicis. Ita tene gl. in l. no. tantum in prin. de per. here. 2. d. l. ideo. §. ff. de condi. ar. Subdit gl. hic. vel habebat conditionem ex l. i. coloni. de agri. cēsi. Istud no. est verū. nā illa condi. competit tantum ei qui possidebat. vt ibi patet. Et cōtra istas gl. videtur gl. in l. rez. quonob. ff. de acqui. pos. ubi dicitur quod pro possessione rei mobilis amissa nullum est prodictum iudicium possessionis. sed intelligas nulli possessionis scilicet. interdictum. Sed alia remedia de iure ciuile sunt pro dicta. vt §. dicit. Adde glo. quam no. bene glo. ista loquitur quod ista remedia dantur contra eum ad quem possessio peruenit cum vitio. quia subtrahit. Et Sed quero quid si ad aliquem peruenit possessio sine vitio eius rei. quam ego tantum possidebam. vel detinebam. Et gloss. in l. incuilem. §. eo. dicit quod habet locum cōdictio ex l. i. si coloni. de agri. cēsi. 2. ista gloss. videtur dicere contra casum l. i. §. autem. §. si duob. ff. de pub. ubi arg. contra ius qui habuit titulum.

l. i. possessionem. Dominus Inno. in c. sepe. de resti. spol. tenet idem quod glo. in l. incuilem. allegat et redintegranda. in §. q. i. Ita omnia videtur contra casum dicere l. sustinendo tamen gl. nostrā. 2. Inno. possumus dicere sic. quod gl. loquitur in bone fidei emptore quod cōstat emissio ab eo. qui fuit male fidei possessor. vt a fure. vide mala fides venditoris. aliquid afficit emptore ab eo. vt in aut. male fidei. §. de p. b. l. on. temp. alias hoc non constaret. credo quod non possit agi. vt d. l. siue autem. §. i. de pub. Et Querit glo. quid dominus in huius casu non velit agere contra commodatarium. sed contra furem. an poterit. Et dicit quod sic. vt §. progi. §. 3. cer te precedens. §. loquitur ante furem exactum. Nam postquam exactus est ab vno. no. potest iterum conueniri. secundum Dyn. in l. i. l. i. cer. §. si. ff. nau. cau. sta. Et Tercio querit glo. postro quid contra furem possit agere dominus. an fur duplici damno afficiatur. Et no. determinat. Tu dic quod non per dictā l. licet. §. si. Et ultimo querit glo. cum secus sit in creditore. qui tenetur reddere penam. vt l. i. pignore surrepto. ff. de pig. actio. quare aliud in eo quā in commo datario. et similibus. Dic vt in glo.

Additio.

P. P. P. Possessionem. Vide omnino Modern. in §. sed iste. Insuper de actioni.

Poma. Contracatum d. l. Alleg. cons. cc. vo. ii.

Alitit emptorem. et hoc etiam tenet Bald. in effectu. 2. bene dicit in d. l. incuilem. Pro quo facit quod ipse Bald. no. in l. ancille. §. eo. 2. l. cum qui. §. p. b. de publica. Adde do. Abb. in c. si diligenti. de p. b. et p. au. de l. ast. in l. ideo. §. si. p. b. alleg. ibi. tertio querit glo. Adde hic latius per Bald.

Poma. Credo quod no. vide Alleg. cons. cxxij. vo. ii. 2. Barba. cons. lxxij. vo. ii. 2. Alleg. in l. i. in prin. vol. i. 2. cxxij. vol. ii.

§. Cum autem. Si marito res commodata subtrahatur ab vxore. vxor si eligatur a domino furti cōuenitur. Si eligat maritus. maritus in factu propter res amotas tenetur. nec poterit mulier eligi. si vir solus eg riterit. h. d. Oppo. quod actio rerum amotarum non datur consti te matrimonio. vt §. rerum amol. l. i. Solu. expone. id est. in factum propter res amotas. Opp. ff. rerum amol. antepe. Sol. Ibi ponitur casus eonuerfo ad istum. vt in glo. quam vide.

De operis libertorum.

Leg. prima.

Rub.

Operis libertorum quomodo imponantur. et qua actione petā tur. num. 4.

§. In tempore. Diuiditur in tres partes. Primo loquitur quando opus sunt imposte. Secundo an possit peti pretiū futurum operari. hec particula videtur sibi cō tradicere. Tercio. quando opere non sunt imposte. Secunda ibi solet autem. Tertia ibi. cum. et si opere. Breuiter dicit quod opere promissae debent prestari. no. pretium eas rum. nisi ex causa necessitatis. h. d. Circa primam partem queritur. dicitur hic. si tempore manumissionis. Et quero quando dicitur factum tempore manumissionis. Dic vt in gl. et si in illo tempore vel modicum ante. vel modicum post manumissionem. sine in teruallo fuerit actus. vide gl. Et quero qualiter opere imponā tur libertis. Dicit gl. per stipulationem. vel iurandum. et est speciale quod pactus iure iurando vestitur. Vide gl. in prin. hic ad uerte. et no. quod pactum nudum no. vestitur manumissione. seu cō herentia manumissionis. et est speciale fauore libertatis. Et not. quod regulariter pactū no. vestitur iure iurando. secundū glo. dic vt dicitur in aut. sacramenta. §. si aduer. vend. Et quero secūdo qua actio pe titur opere. Dic breuiter a hec est veritas. Aut opere sunt promissae p stipulationē. aut iure iurando. Primo casu. aut petunt opere. et agitur actio ex stipulatu. siue sint certe. siue incerte. Aut deueniunt ad estimationē. et agitur certi conditione ex stipulatu. Secūdo casu. quando sunt promissae iure iurando. agitur in factu. Dic clarus. vt hac gl. Tenio ad secundam partem. et ista secunda pars videtur sibi contraria. Nam primo dicit. quod solet conueniri. vt aliquid detur pro operis. postea dicit quod pretium peti no. potest. Idem timore gl. exponit istū reg. bene quatuor modis. 2. numquēque vide. quā her potest sustineri. tamen illa est magis clara. vt dicamus. solet in ter liberos. et patronos cōueniri. vt pro operis preteritis aliqd pre stet. licet peti peti no. possit. subadi. remanere saluo iure patro natus. Et Op. 2. videtur quod in casu inopie est alere no. tenetur. vt §. de l. agn. l. si quis a liberto. §. si quis a liberto liberto. Dic vt in gl. Tenio ad vltimā partem. Et hac vltima parte. et precedere al legatur ista leg. quod necessitas non habet legē. quod vult quod libertus no. cogitur ad prestationē pretii operari. fallit in casu necessitatis.

Additio.

Qualiter opere. Et adde not. per glo. 2. Bar. in l. iur. iurandi. in §. prin. ff. eo.

Bar. super prima Cod.

ff. iii

Bar. super prima £ od.

trari in l. si. s. similique modo. f. de bon. que lib. v. no. 10. Et leg. in
lis qui heres. s. si. ff. de acq. here. Imo in d. s. iussus. a qua contrarie
tate conatur. Infamem saluare hic, quod hic loquitur quando pater
recusat prestare consensum filio volenti adire, ibi vero quando pater
repudiatur hereditatem, an filius solus possit eam acceptare.
Doma. Et multum menti tenenda. Vide Bar. conf. ii. ro. ii. Et
de etiam ad declarationem. d. s. necessitate. Notam in decisi. nouis
vi. in ritu. de iudi. quam simpliciter sequitur Bar. in c. licet et susce
pto. de foro competent.

Lex secunda.

¶Lex tertia.

¶ Additio.

Lex quarta.

Lex quinta.

¶ Defecta.

Additio.

Lex septima.

Bonorum. Tutor potest agnoscere bo. pos. pro pupillo, non pupillus sine tutore, nisi defectum tutoris iudex suppleat. h. d. C. Opp. de l. posit. tit. i. de iur. deli. Dicit gl. quod hic debet intelligi secus, quia illa, vt possit tutor sine pupillo infante. Sed si est maior infans

2 **Ultimo** no. hic teg. qui hic dicit sciens hoc cōpetens iudg. re.
3 **Facit.** j. de iur. deli. l. si infans. in fi. quod dixit tibi plene in l. si cura
tozem. s. de in integ. rest. Et sic mementote, quod cū iudg. supplet
defectū tūtoris dicat in actis idem dicitur iudg. sciens. cōp. l. dicit.

¶ Additio.

Hexoctang.

Hec l. legitur tribus mod. secū

Uxennona.

021111

Additio.

1. The first of these is the fact that the

THE DOOR

liberi quodlibet

Glories. Inter succedentes de iure p^{re}to
rio. est locus iuri accrescendi. b.
d. Gl. i. laborat in positione casus. Tu pone casum
secundum ultimam positionem. que verior est. et magis
clara. Quid potest et recitem primam glossam. que mul
tum difficilius dicitur iungenda.

Glabrii absoluti resolvuntur in conditionem, vel

o. unde liberi. Sed tunc unde liberi. nō datur.

CAditio.

De bon. pos. secundum tab.

Hub.

Lex prima.

De bono. pos. contra tab.^a quem pretor li-
beris pollicetur. Rub.

Rub.

¶ Additio.

9 P. P. P. ¶ Contra tab. An quando bo. pos. contra tab. reducatur ad causam intestati, vide cep. cau. clgggij.

Super rub. querit gl. que est ratio quod in ff. tit. de bo. pos. contra tab. precedit, et in C. tit. de bono. posses. secundum tab. Glossa respondet, imperator est nobilis, unde consideratur dignitate, ideo premissis de bon. posses. secundum tab. que dignior est. Iurisperiti sunt scientifici, unde considerauerunt ordinem scientie, quia non potest perueniri ad secundum tab. donec est locus contra tab. et sic dicitur in glossa.

¶ Lex prima.

Iberi. Rupto testamento per contra tabu-
tum legata debentur. h. d. C. opp. de l. i. l. iij. de le-
p. i. l. i. virilis. s. fin. eo. ti. Sol. Nec suppletur per
illas, quia legata debentur liberis a parentibus, et
quibusdam alijs. Item opp. de si. p. i. e. t. e. aut. eg. causa.
Sol. Dicit gl. a. no. hodie indistincte debentur legata omnibus ru-
pto testamento, eg. causa p. i. e. t. i. o. n. i. s. Vide istam gl. a. no. hanc gl.
f. que tenet quod aut. eg. causa. habeat locum in p. i. e. t. i. o. n. i. s. p. a. t. e. r. n. a.
Item quod habeat locum in p. i. e. t. i. o. n. i. s. f. i. l. i. j. e. m. a. n. i. p. a. r. i. d. e. q. u. a. l. o-
q. u. i. t. u. r. h. i. c. i. t. u. l. i. s. q. u. o. d. q. u. a. l. i. t. e. r. p. r. o. c. e. d. a. t. d. i. c. a. m. t. i. b. i. Item op. f.
de fideicom. l. quidam. Dicit gl. sol. vt tibi. Dic breuiter. f. Quedam
sunt legata, q. non sunt relicta a ipso filio p. i. e. t. i. o. n. i. s. a. i. s. t. a. i. n. d. i. s. t. i. n. c. t. i. o.
t. u. n. e. n. o. d. e. b. e. n. t. u. r. v. t. i. n. c. o. r. r. a. t. i. o. Quedam sunt relicta a i. n. s. t. i. t. u. t. o.
q. u. e. d. e. b. e. n. t. u. r. p. e. r. t. i. d. e. l. e. g. p. r. e. s. t. a. n. t. a. i. t. a. l. o. q. u. i. t. u. r. h. i. c. C. opp. a. v.
d. e. t. u. r. q. u. o. d. o. m. n. i. b. u. s. d. e. b. e. a. n. t. u. r. l. e. g. a. t. a. v. t. l. i. d. u. o. d. e. l. e. g. p. r. e. s. t. a. n. t.
D. m. n. i. n. t. r. a. r. e. i. s. t. a. m. m. a. t. e. r. i. a. m. e. s. s. e. r. v. a. l. d. e. l. o. n. g. u. m. d. i. c. p. l. e. n. e. v. t.
d. i. c. i. t. u. r. i. n. f. i. l. i. u. s. s. i. d. e. l. e. g. p. r. e. s. t. a. n. t. l. i. s. q. u. i. n. p. o. t. e. s. t. a. t. e. s. s. e. d. s. i. s. c. r. i. p. t. u. s.

Lex secunda.

- 1 **B**onorum pos. contra tab. datur ei, qui non est institutus neg.
eg. redatus.
- 2 Bonorum pos. secundum tab. non currit cum bo. pos. contra tab. et
nu. xvi. quando.
- 3 Institutus habet bonorum possessio. contra tab. beneficio preteri-
tionis.

Posthumus. Posthumus preteritus, potest
cere testamentum nullum, et veni
re per contra tab. h. d. hec est difficilis leg. et notabilis.
¶ Et si. quod bono. possel. contra tab. datur ei, qui non
est institutus, neq. egheredatus. Si enim est institutus, non est du
biu. quod non haberet cōtra tab. Item si esset egheredatus, simi
liter non haberet, sed veniret per querelam, vt ff. eo. l. nō putauit in
pau. Secūdo f. no. quod ille, qui potest dicere nullum potest venire
per contra tab. ¶ Tertio no. q. bono. possel. secundum tab. non con
currit cum contra tab. bono. possel. ¶ Ad ista opp. per ordinem, et vi
detur quod institut. habet cōtra tab. vt l. si post. §. si. ff. eo. Sol. f. a
teor. quod habet contra tab. beneficio alteri preteriti, nō beneficio
sui. Ita debetis intelligere hoc. Secundo opp. et videtur quod egh
heredatis habeat contra tab. vt l. non putauit. §. nō quis. ff. eo.
Sol. ¶ Ibi quiritur in egheredatione non rite facta. Item opp. et vi
detur quod preteritus non habeat contra tab. non videtur obsta
re. l. illud. q. ad testamentum. ff. eo. Sol. ¶ Ibi loquitur in preteritione
matris, q. habetur pro egheredatione, merito non habet cōtra
tab. hic vero loquitur in preteritione paterna. Habes expeditum
istum passum, venio ad secundum. Hic dicitur quod testamentum
est nullum, et poterit rumpi per contra tab. Contra quod nullū est
rumpi non potest, vt l. nam. et si sub conditione. vers. post defectum.
ff. de iur. testa. Sol. Dicit, quod testamētum illud est nullū de iure
ciuili, s. de equitate p̄torum est aliquid, merito eo iure petitur re
sciudi. Ita dicit gloss. quam vide. Innuit ergo ista glo. quod testa
mētum, in quo alius est preteritus, interuenit aliquid de iure p̄
torio, donec dicatur nullum. ¶ Item dicitur notari in l. filio pre
teriti. §. de iniuriis rupto testamento. a ff. de testamē. l. j. et ego tetigi
vobis in l. j. Doctores nostri moderni dicunt quod hoc est contra ca
sum. l. j. in fi. ff. si tale testa. nulle est tab. quia testamētum est nullū.

食也。

Andeliberi.

231

omni iure, nisi approbatur per filium, quia tunc erit aliquid de iure
pretorio, ut dicta l. filio. de iniur. testamento. Qualiter ergo respo
debimus ad contraria? Dicit Jacobus de Raen. quod per bono
ruii pos. contra tab. rumpitur illa spes que erat, quia testamentum
poterit confirmari per filium. Ista est quedam trassa, nam spes no
potest rumpi, nec potest tolli, nec habet effectus, donec illa spes de
ducatur ad effectum, vel ad actum, ut l. si sub conditione. ff. de solu.
et noual. quoties. Quid ergo dicemus? Breuiter dico, q. filius p
teritus petendo contra tabu. approbat testamentum tanquam fa
ctum, non ut rite factum, merito quia de iure pretorio subsistit, de
iure pretorio rumpit. Simile videbitur in eo, qui appellat a senten
tia lata contra falsum procuratorem, ut l. iij. §. falsus. ff. rem rat. ha.
et habuisti not. §. de procura. l. licet. Facit quod not. in l. Pompo
nius scribit. ff. de nego. gestis, etideo si filius ante digisset testamen
tum nullum, vel petendo contra tabu. potestaretur quod hoc non
facit animo approbandi testamentum, dico quod bonorum possessio
contra tab. non procederet per rationem factam, quia quod nullus
est, rumpi non potest. Et Adio ad secundum. Dicitur hic quod
contra tabulas. §. secundum tabu. non concurrunt. Contra ff. de le
ga. prestat. l. is qui in potestate. §. sed si scriptus. Solu. glo. et bene,
ibi non dicitur quod petatur secundum tabu. sed quod aditur heres
ditas de iure ciuili. Unde aditio hereditatis §. bonor. possessio con
tra tabu. bene concurrunt. Contra hoc oppo. de l. sed et patrono.
ff. de bono. posses. Sol. Dicunt quidam eodem modo quod ibi ad
tur de iure ciuili. Ad versus dicit glo. aliud in bon. pos. que datur
patrono, quia illa concurrunt cum secundum tabu. aliud in ea, que da
tur liberis, ut hic. Et est ratio in promptu, licet gl. non ponat. nam
bonor. posses. contra tab. que datur patrono, non rumpit testamen
tum in totum, sed aufert legitimam solam debitam patrono, ut i. ti
tu. j. l. i. et quod ibi no. merito bene concurrunt cum bonor. pos. secun
dum tab. sed bono. posses. contra tabu. que datur liberis, rumpit tes
tamentum pro toto, unde non potest concurrere cum bo. pos. secun
dum tab. Contra hoc oppo. de l. si uo. ff. de lega. prestat. ubi etiam
ea, que competit liberis, concurrunt cum bon. posses. secundum tabu.
Dicunt quidam, quod ibi fuit adita hereditas de iure ciuili. Istud
no videtur verum, nam cum ibi filius suus esset preteritus, licet ap
probauerit testamentum, hereditas non potest adiri de iure ciuili,
sed de equitate pretoria, ut d. l. filio preterito. ff. de iniuri. test. dica;
j. unde legitimi. l. si. Et Dicendum est ergo, quod ubi filius institui
tus, et preteritus sunt in eodem gradu, possunt concurrere contra
tab. §. secundum tab. quia per contra tab. non aufertur totum, et sic
est eadem ratio, que in bo. posses. contra tab. que datur patrono. Et
predictis ergo distingue per teipsum. Aut queritur utruz bo. pos.
contra tab. concurrat cum additione de iure ciuili, aut cuz bon. pos.
secundum tab. et hoc secundo casu, aut queritur de bono. pos. quod da
tur patrono, aut de ea que datur liberis. Sed si queris de ea, quod da
tur liberis, tunc aut eiusdem gradus, aut diuersi, ut habes ex pre
dictis.

¶ Additio.

Pro conco. Adner. si cōdō testamento pater decedit, vñ
filiū in potestate p̄terit, & aliū emancipatū instituit, dicit Bar.
quod iste emancipatū potest adire hereditatē eꝝ testamētō ob
tine cū in l. si duo. s. p̄inde. ff. de leg. p̄stati. Contrari⁹ alleg. in
hac l. posthumo. vbi d. Alleg. in gl. si. Tu dic quod Bar. neutro sto
rum iurium loquitur in isto casu, de emancipato, imo potius asse
quitur expresse dicit quando sunt in eodem gradu, sed de iure ita
quod non erant suus, & emancipatus in eodem gradu. Et ita p̄tuit
loqui Bar. in sol. contrarij in hac l. posthumo. & hoc sensu etiā in d.
l. si duo. s. p̄inde. nū dicit, quod fuit institutus vnus de p̄senti
bus ab intest. in d. s. p̄inde. ergo non emancipatus, qui est inco
gnitus de iure cū in s. emancipati. de eger. li. 2. in s. emancipati.
inst. de her. que ab intest. defe. sed fū? occupat primū locū sitatis.
No. quod bono. p̄. Ad declarationem vide Bal. in l. si ater. in
noua oppositione. i. de insti. & subit. sub condi. fa. quam reſert. 2. se
quitur do. Zas. in l. emancipato. s. qui adint.
Matris. Adde Ang. in l. i. j. de car. edic. 2. Ro. hic. & Aleg.
Poma. Pro eheredatione. Aideretur ergo a cessate ratione
gl. 2. Bar. quod hodie debetur, contra testamentum matris contra
tab. cum p̄teritio matris sine causa non habeatur p̄. eheredaa
tione, iuxta gl. in s. eheredatos. in aut. de her. & fal. ita opi. mul
ticiēnt. Alleg. vero hic. contra fundamenta de quibus hic per. cū.
Qui addo quod in s. ad testamēta. assignatur alia r̄tio. que etiā
mulat hodie quod matres suos non habēt heredes, sed p̄teror pol
licetur bono. p̄. contra tab. & vide liberi filijs, qui sit loco suorum,
in iuribus vulgaribus igitur. &c. cum contra testamētum datur
contra tab. licet Alleg. hic tēncat contrarium, q̄ sibi est contra
rius, & cōf. lxxxij. j. vol. 2. vide Alleg. in l. in sis. ad si. ff. de lib. 2
p̄sumis.
Doc. nostri. Adde tu quod gloss. saluari poss. quando in testa
mētō instituit venientes ab intesta. quia tunc non est testamētum

nullum ratione preteritionis, vt dicit Bar. in l. si duob. §. si prius.
ff. de contr. et tabu. De cuius veritate vide Imol. in l. si filius qui in
potestate. ff. de libe. et posthu.

De bono. pos. contra tab. liberti que patronis. li-
berisque eorum datur. Ru

江山

Lex prima.

Licet ex causa Patronus p[re]terit[ur] per contra tabul. aufer[re] scripto legitimam suam. h. d. C. Not. quod licet quis manu[m]serit ex causa fidei commissi, nihilominus habet contra tabul. sed uero. quod per bono. pos. contra tabu. patronus aufer[re] legitimam tantum. Tertio not. quod cōtra testamentum nuncupatiuum datur bono. pos. contra nuncupationem, sicut e contra datur bono. pos. secundum nuncupationem, vt s. ti. ff. l. ii. Querit gl. in quib. casibus patronus excludatur ab ista bono. pos. sic vt in glos.

Lex secunda.

Atronus. Qui recipit mercedem pro operis, p^o
dit contra tabu. hoc dicit.

Candeliberi.

Rub.

¶ Glo. continuat, dictum est s. de bono. pos. que sunt contra tabu.
sequitur videre de bono. poss. ab intesta. verum quia ista est prior
ideo de ea premitit Imperator.

Lex prima.

Iaus filij emancipati succedunt equaliter patri per vnde liberi. b. d. Q. ppo. Infi. de bono. posses. §. quod autem. vbi dicit quod pretor here des facere non potest. Sol. quod hic dicitur heredes et tituli. intelligas beneficio pretoris secundum bono. pos. qui vices heredum sustinent.

Lex secunda.

Estestamento. Donec est locus successioni
ex testamento, non est locus
ab intest. Item donec est locus successioni descenditum,
nullus alius potest succedere, hoc dicit.

Textertia.

Repudians hereditatem patris, nō potest habere hereditas
tem aut, nisi de iure pectorio.
7 Successorum edictum de iure civili, non habet locum inter suos.
10 Hereditas patris non agita, transmittitur ad quencunque.
12 Pater succedit filio per vilem vnde liberi, seu vnde parentes.
a **Q**uise patris. *Rogo quod aduertatis ad
cilis sicut alia, que sit in toto C. et habet glo. valde diffi-
lem, tamē reddam vobiscam satis clarā, si attendatis.
Reuerit dicit. Qui repudiat hereditatem patris, nō potest habere
hereditatem aut, nisi de iure pectorio. h. d. Duo habes in hac l.
pūcipaliter notare. ¶ Unum quod dicit expressi, aliud quod in-
nuit a contrario sensu. ¶ Primo, qđ ille qui repudiat heredita-
tem patris, non potest habere hereditatē aut, nisi de iure pectorio.
¶ Secundo ego quod dicit, qui se patris negat heredem, innuit
quod si vellet esse patris heres, posset habere hereditatē aut. Ad
ista duo vadunt omnes opinionēs, que hic sunt. Not. etiam, quod
hec leg. habet locum tam in filio emancipato, quam in filio in pote-
state, quod apparet ex eo quod litera dicit, in agine emancipat⁹, et
sic innuit idem in suo. Hoc premisso venio ad gl. que multum diffi-
cilis, et intricata est: ideo more canonistarum diuido vobis eā. Ista
gl. diuiditur in duas partes principales. ¶ Ad primo ponitur gl.
Jo. ¶ Secūdo ponitur glo. Hug. Secunda ibi, Et ideo dicit ma-
gine, alia ratione. Item prima pars subdividitur, quia primo for-
mat vnam oppo. Secundo examinat lectu. huius l. Tercio oppo. ad
illud quod hec leg. dicit expressi. Quarto oppo. ad illud quod hec
l. dicit a contrario sensu. Secunda ibi, si ergo ponas. Tertia ibi, ni-
si in duobus. Quarta ibi, sed in eo quod dicit, negat. Examine-
mus ergo prius secundam particulam istius prime partis. Et
primo ⁊ quero quibus casibus potest habere locum hec leg. Pro-
prietus euidentia habetis ponere quatuor combinationes. Quan-
doque pater ⁊ filius erant emancipati, quandoque pater in pote-
state, ⁊ filius emancipatus, quandoque contra, quandoque

vterque in potestate. ¶ Primo casu, quando vterque est emancipa-
 tus, sine dubio procedit ista leg. quia nullus eorum potest succede-
 re aucto, nisi per bon. pos. de iure pretorio. ¶ Secundo casu quando
 pater est in potestate, isto casu etiam sine dubio procedit ista l. quia
 iste filius emancipatus, qui quo ad auctum est nepos, non posset aucto
 succedere, nisi de iure pretorio. ¶ Tertio casu, quando filius est in
 potestate, et pater emancipatus, sine dubio ista l. non procederet, cum
 iste filius, qui est nepos, quo ad auctum, sit in potestate, et sic suus, suc-
 cederet de iure ciuili, vt insti. de her. qual. et diff. §. sui. ¶ Quarto
 casu, quando vterque est in potestate, tunc procedit ista l. quia iste fi-
 lius, qui quo ad auctum est nepos, non potest admitti per suos, quia cum
 procedit pater, vt insti. de heredi. qua. et diff. §. sui. Et ista ratio
 redditur in gl. Itē alia ratione non potest admitti per agnatos, quia
 non erat progimior tempore mortis, vt insti. de her. ab intest. §. ita
 demū. quia pater cum precebebat tempore mortis. Item non potest ad-
 mitteri per successorem dictum, quia non habet locum secundū ista
 tempora in agnatis, vt insti. de leg. agn. succel. §. placebat. Et iste due
 rationes adduntur in gl. Hug. vbi etiā repetitur non perfecte per
 Jo. f. quia pater tunc precebebat tempore mortis, vide gl. Nunc ha-
 bemus egminatās istas lcc. ¶ Contra istā leg. op. et quod non requi-
 ratur quia sit progimior tempore quo defert hereditas, vt ff. de
 condi. insti. l. si. ff. co. l. scripto. de suis et legi. l. §. sciendū. solu. Dicit
 gl. fallit in casibus illarū legum. Ita dicit Jo. et vide gl. per ordinē.
 Tu dic clarior. Quandoq; aliquis decedit nullo condito testamēto,
 et tunc requiritur quod succedens esset progimior tempore mortis,
 vt d. §. ita demū. insti. de her. ab intest. Quandoq; decedit condito
 testamēto, et tunc sufficit quod sit progimior eo tempore, quo tes-
 tamentū defuitur, vt l. si. de condi. insti. Sed contra hoc oppo. ff.
 de suis et legi. l. §. pen. Sol. gl. ibi intelligo testamentū fuisse cōdi-
 tum. Opp. de l. item pretor. §. i. eo. ti. Sol. ille, qui nō erat progimior
 tempore mortis, nō potest succedere per agnatos. Verū est, si prog-
 imior hereditas fuerit delata, secus si hereditas delata nō esset, qz
 tunc ille admitteretur, qui reperitur progimior tūc, et defertur he-
 reditas. Exemplum, decedit aliquis relicto ventre uxoris, et matre
 ipsius defuncti, et alio agnato vteriori, decedit mater anteq; part?
 ille nascatur, vel deficiat posthumus. Certe ille qui tunc reperitur
 progimior succedit, vt in l. et raria, quia matri, que erat progimior,
 nunq; potest delata hereditas, propter ventrem qui sperabatur, nō ven-
 tri fore dici delata, quia nō fuit in rerū natura, sed leg. nostra. et §.
 ita demū. loquitur qñ progimior agnato defertur hereditas, tunc
 enim nō pōt succedere ille, qui est in vltimo gradu. Ita debetis in-
 telligere materias istā. Opp. quia hodie successorū edictū habet
 locū inter agnatos. Ande ex l. so primo admittitur sequēs, vt insti.
 de leg. agna. suc. §. placebat. Et sic in casu legis nostre prout loqui-
 mur, qñ vterq; fuit in potestate, si filius nō succedit patri suo, nepos
 poterit eodē modo suo aucto succedere de iure ciuili. Ita fatetur op.
 et dicit hodie esse correctā hanc l. per dictū. §. placebat. Idē etiam di-
 citur in gl. Hug. ibi, sed hodie. et. ¶ Contra istud op. nā licet inter
 agnatos sit locus edicto successorio inter suos nō, cū primus sit he-
 res, vti nō, nō autē potest hereditas deferri sequēti. So. et dicit
 Hugo, etiā hodie inter suos est locus successorio edicto, vt eis de
 beneficiis abstinendi, vt insti. de her. quali. et diff. §. si. et d. his. vide
 gl. in fi. Concluditur ergo secundū Jac. de Hug. quod ista l. hodie
 sit correctā, et quod iste filius possit venire ad hereditates aucti sui de
 iure ciuili. Contra hoc insurgunt omnes nostri doct. et primo Jac. de
 Ra. Pe. Cy. Bar. Silima. Ja. Bar. et omnes moderni, quod in-
 ter suos non est locus successorio edicto de iure ciuili. Accer enim p.
 beneficiū pretoris eis datur beneficiū abstinendi, tamen de iure
 ciuili remanent heredes, sed eodem iure nō possunt esse plures he-
 res, sed in solidum, vt l. hereditatem. §. si. de cast. pec. et si. vt certo. §. si
 duobus, ff. de iur. iur. et c. Concluditur ergo quod quis primus fuit
 suus heres de iure ciuili, patri suo, nepos nō potest esse ille heres de
 iure ciuili, sed de iure pretorio, et sic hec l. non est hodie cor. Peterea,
 dicunt ipsi quod non est dubius quod secunda compilatio codicis
 fuit facta post compilationem insti. vt §. de emen. insti. cod. §. si.
 Ergo non est dicendū quod leg. C. corrigatur per iura insti. Pre-
 terea dicebat Ja. But. et eum sequebantur omnes doc. Bononiē.
 sed his. insti. de her. quali. et differ. non disposuit inducēdo ius
 nouum, sed recitat ius antiquum. Ande nō est dicendum, quod cor-
 rigat legem istam. Ego credo, quod gl. nostra dicat veritatem, et
 quod illi dicant male, quod offendit. Non est dubium quod ille, qui
 est heres per beneficiū restitutus, in integ. quod est de iure pretor-
 io, nō desinit esse heres de iure ciuili, vt l. si sine. §. sed quod Dap-
 ma. ff. de mino. fed primo ex glo. per restitutus, in integ. sequentes
 admittuntur de iure ciuili, vt ff. ad tertull. l. §. si quis adita. Pres-
 terea, nō est dubiū, quod donec est locus instituto, nō est locus sub-
 stituto, vt l. quando. ff. de acqui. heredi. Sed ego video quod si in-
 stitutus abstineat per restitutionem in integrum, licet abstinēs re-
 maneāt heres de iure ciuili, admittitur tamē substitutus vulgaris
 per de iure ciuili, vt d. l. et si sine. §. sed quod Dapin. ff. de mino. Pre-

terea, de hoc est casus rotundus. T. de legi. her. l. defunctis. Nec
deatur tibi impossibile, quod duo sint heredes insolitus de iure ci
uili. Nam hoc videtur alibi in herede, et fideicommissario vnuersi, qui
habet iura hereditaria insolitum vna cum herede per fenatus
consultum, quod est de iure ciuili, et tamen apud heredem sunt iura
directa, apud fideicommissarium iura vtilia, utrumque tamē de iure
ciuili. Ita hic apud filium erunt iura directa, apud frequentes iura
vtilia, de iure tamen ciuili, vnde de iure ciuili dicitur succedere. Non
obst. quod dicit, quod coedex fuit factus post compilationem Inst.
conceditur tamen quod ista l. est hodie antiqua, alias iuris. Modi.
antiqui. ideo corrigitur per dictum §. placebat, qui fuit post legem
istam factus. Ita debet intelligi hanc materiam. Non obst. quod
dicitur quod §. sed et his, non loquitur disponendo, sed recitatio iu
ra antiqua, quia fateor quod l. ista non corrigitur per §. sed et his
sed per §. placebat. Ita debet intelligi hanc materiam. Habe
mus ergo hic videre quando esset locus edicto successorio, quod
plene summo infra, titulo secundo super rubri. vbi glossa sum
mat. ¶ Opponitur ad secundum notabile, quod hic colligitur a
contrario sensu, hic innuit quod si non negat se heredem patris,
posset habere hereditatem aut. Contra, quia siue negaret se here
dem, siue non, nil ad propositum quod probat. Aut enim filius agnos
uit hereditatem patris sui, et sic bona sua commigra, et non posset
habere nepos vnum patrimonium, quin haberet totum, vel l. sed et
si plures. §. filio. de vulg. et pupi. et de iud. deli. l. quidam elegia. et ibi
no. Aut filius primus se abstulit, et tunc cum sint due hereditates,
potest vnam amplecti, et aliam repudiare, vel amplecti utramque, non
est vis vnde quod hic dicit, quod si negat heredem, nil ad propos
itum. Solu. secundum Do. ideo dicit, se negat se heredē, quia tunc
nullo casu potest habere, nisi per bon. posses. Sed si cōcederet se esse
heredem patris sui, ponitur alius casus, in quo de iure ciuili habe
ret, ut puta si pater et dimisit hereditatem aut, et sic ad ipsum nepos
transiret de iure ciuili, tanquam bona commigra cum heredita
te patris, et hoc licet sit verum in se, tamen est extra casum huius l.
que loquitur quando filius primus non agnouit hereditatem patris
sui. Ita videtur dicere Joan. vide gl. ruam ibi, sed in eo quod dicit
negat. Alij dicunt quod istud argumentum, quod hic fit, fit a par
tibus insufficienter enumeratis. Cuius enim dicit. Aut filius adiuit
hereditatem patris sui, aut repudiavit, certe est dare tertium, scilicet
ret, quando decessit deliberos. Quo casu si esse nepos vellet adire
hereditatem patris sui, posset per ius deliberandi ad eum transire
sui agnoscere hereditatem aut de iure ciuili. Sed si negat se heredes
cum patris sui, non potest agnoscere, nisi per bonorum possessionem
nam, hoc verum, quando ille, qui est heres patris sui, ex iure delibe
randi in eum transiisse nolet adire. Si enim vellet, excluderet
ipsum nepotem, vel l. cum antiquioribus. §. de iure delibe. et per regu
lam que est secundum opinio, quam teneo quod hereditas patris
non agnita transmittitur ad quemcumque, ut dicam in l. apud hos
ites. §. de suis et legi. et l. si infanti. de iure delibera. Sumus expediti
de prima. gl. mag. vemo ad secundam, que est multum facilis, et for
mat duas questiones faciles multum. Prima est, vtrum filius filij
emancipati conceptus et natus post emancipationem sit agnatus
quo suo. Glo. arguit pro et contra, et finaliter determinat quod non
est agnatus, et vide gloss. Contrarias glo. habemus. ff. vnde cog. l.
legitimus. et ff. de adopt. l. quem filius. Istae gloss. dicunt contra, ar
guent. Insti. de legi. agna. succed. §. fina. Credo istam gl. verius
dicere, nam in d. §. fina. dicitur quod perinde succedit filio, ac si in
agnationis non essent sublata. Concluditur ergo quod sunt et sub
lata, sed remanet ius succedendi perinde, ac si stare. Et hoc appa
ret ex titulo de ad. tuto. non enim illa appellatur legitima, sed fidu
ciaria, que a legitima differt specie. ¶ Alia que formatur in gloss.
¶ Quando pater succedit filio, quo iure succedit. Et recitat opinio.
¶ Placem quam reprobat. vide gloss. Ponitur ergo quod pater ad
mittatur, per vnde legitimi, alias per vtilem, vnde liberi, seu vnde
parentes. Doctores. Ultramonta. hoc reprobant, dicentes quod vnde
de liberi, vel etiam vnde parentes, non potest habere locum in que
stione proposita. Primum quia non licet addere, seu retrahere, ex
dictis pateris, vel in conuentionalibus. ff. de verborum obligat
ionibus. Sed in edicto pateris non fit mentio de parentibus, ere
go, et. Perreus, dicit ipse quod non est dubium, quod mater suc
cedat filio per vnde legitimi, ut ff. vnde legit. l. i. in fine. et l. sequen
ti si pater succederet filio per vnde liberi, ergo preferat matri, cum
ille, qui veniunt per vnde liberi, excludunt venientes ab intestato
per vnde legitimi, ut l. i. §. si ab test. nul. extra. Puto gl. nostram be
ne dicere. Et quod dicitur, quod non debet addi verbis pateris,
dico verum, nisi tamen mente pateris, vel ex identitate rationis, ut vi
distis in l. i. de interdic. et de bonorum possessione, secundum tab.
l. secunda, et super titulo l. i. §. vbi additur de bonorum possessione
secundum nuncupationem. Ita hic additur vnde parentes que
est vtilis vnde liberi. Probo quod hoc fit de mente pateris, hos
orum possessio vnde liberi, datur illis, quibus datur bonorum
posses.

posse. contra tab. vt. l. i. in prin. ff. de cōtra tab. l. i. §. i. si a paren. q. sue. manumif. ergo ei debet dari vnde parentes, quod est idēz quod vnde liberi. Non obst. q. dicit. quod secundum hoc pater p̄fetur matri. i. credo quod sic de iure antiquo. licet hodie secus. per aut. de functo. §. ad Tertul. Dic dicitur. quod per bonorum possessio. Dicunt quidam. vnde liberi. Alij dicit. vnde cognati. Tene primam partem. ¶ Ultimo est videndum de filiis natis post mortem aui. de quibus dicam §. de his. qui ante apertas tabu. l. i.

Ad ditio.

- a **P. P. P.** Qui se patris. Item l. repetit do. Bened. de plumb.
Item repetit Ang. mag. Fran. de peru. Item repetit do. Sign.
b **P. P. P.** Tempore mortis. Sufficit tamen quādo aliquis pro
bet se esse coniunctum alicuius, quia presumitur proximior nisi
alius probetur proximior, vide Com. cons. gl. ij. inc. in q. Fran. vi
de in Bertach. in vers. hereditas ab intestato.
c **C**oncluditur ergo. Adde tu r vide ad hoc quod dicit Paul. de
cast. in l. si filius qui patri. ff. de vulg. r pup. post Bar. in l. i. §. queri
tur. ff. de suis r leg.
d **I. F. R.** Ego credo. Adde quod opin. Bar. quod ista l. sit core
cta est communiter approbata, vt hic per Bas.
e **Poma.** Concluditur ergo quod sunt. Not. qd licet iste §. prima
facie non videatur istud dicere, prout tenuit hic do. Ancel. tamen
istud probatur in ver. nihilominus, r dicit etiam istud, ipse vero ne
gauit esse dubium.

¶ Unde legitimi, & vnde cognati.

Жуб.

Continuatur in gl. Querit gl. super rub. qui dicantur legitimi.
Certe omnes agnati, qui vocantur ad successionem per l. gij. tab. et
Inst. de legi. agna. suc. §. i. Item omnes illi, qui vocantur antiqua
lege, vel senatusconsulto, ut ff. de i. l. i. licet essent cognati. Exemplum
patet in matre, que per senatusconsultum officium succedit.

Lex prima.

Quoniam **Infobrinorum.** Nati ex duabus fororibus succedunt inuicem per bonorum possessionem unde cognati. h. d.

Lex secunda.

Cum propiore. Ista leg dicit idem, quod
 primo natis, qui succedit per unde cognati.

¶ Lex tertia.

Epotibus Repotes succedunt auq materno de iure pretorio. h. d.

¶ Ex quarta.

2. Possidens res hereditarias quando videatur adire.

Non hoc. Tota dicta allegatur ista l. Non probat hoc esse, quod ab hoc contingit abesse. h. d. Opp. a videtur t quod ille, qui possidet res hereditarias, videatur hereditatem adire, vt l. i. l. iij. de vpu. here. Solu. Prour hic loquitur in bo. posses. procedit clare, quia i ea requiritur agnitio coram iudice, vt l. si. s. qui admit. ad bo. pos. 2. ideo sola rerum possessio non sufficit. In hereditate autem dico quod non sufficit sola possessio ad probandum quem heredem nisi appareat quod sibi hereditas sit delata. Si enim sibi deferretur, per possessionem videretur adire, vt in contrario. Item op. quia eodem modo articulus, quem hic Imperator docet, non claudit nam posito quod quis apprehenderit hereditatem, vel h. bo. pos. non sequitur, ergo heres, quia forte sibi non deferrebat. vt p. dco, quod hic dicit Imperator, quod debet queri, an apprehenderit hereditatem, vel bonor. posses. intellige cum oneribus pertinentibus ad hoc scilicet vt queratur, an sibi delata fuerit, vel non, l. iter si solum hic poneretur, 2. probaretur quod ipse adiuit hereditate, posset conueniri tanquam hereditatis possessor. Constat aut qd ian quam heres possidet. Item posset agere secundum formam l. finali s. de peti. here. 7. ultimo no. 2. bene tene menti hanc l. quod articulus seu positio debet de necessitate edcludere, alias non pbat hoc esse, quod ab hoc contingit abesse, vt hic, l. non nudex l. no epistolis. l. neque natales. s. de probatio.

¶ Additio.

P. P. P. C seu positio. Istud pcedit in omni genere phatidis,
sue fiat per testes. sue per instrumenta. sue per confessione partis
re sentit hic Alegan. in vlti. vol. a probatur in h. l. a voluit Felyn.
in c. cum omnes. v. si. tertia declaratio. extra. c. constit. a de testib.
legitur tex. in c. h. presen. de proba. vbi vlt. per Fel. quidam

limitationes ad hanc regulam, de instrumentis loquitur Bart. in l. si ex cautione. ver. tu aduerte. C. de fide instrum. Allegan. cōf. vii. de confesso. loquitur etiam Bart. in d. l. si ex cautione. Ioan. de Tina. cōf. vii. z vide soci. in l. queritur. ad fi. de reb. dub. Et Alleg. cōf. lii. incip. visio themate illustrissim. in l. i. vol. z cōf. glii. in v. v. o. z in l. qui Rome. s. duo fratres. de verbo. obligat. in iij. q. Bar. in fin. Et quod procedit ista regula etiam in instrumentis, vide Roma. sing. de leg. vii. inc. ad instrumentum. z ideo per hoc dicimus quod inde finita nō equipolleret vel in materia probationum, vide que scripsi in l. si pluribus. de leg. ii. nec appellatio rei venit totum, vide Soci. post Are. in l. quidam estimauerunt. in ij. nota. si cer. per. Aretin. l. serui electione. s. fin. in fin. de leg. i. s. el. in c. auditus. de referi. Alleg. cōf. cx. in i. vol. In cōtrarium facit quod scripsi ad Bar. in l. si pluribus. de le. ii. licet alias appellatio rei veniat totū de pupillo. s. qui nuncia. de ope. no. nun. vbi Bar. ad omnes z in l. legati vgoni. per illū teg. de le. i. in l. in rem. ff. de rei ven. z in l. si quis cū totū. de exp. rei iud. Bonus teg. in l. titia cū testamēto. s. lucius. de leg. ii. Contrariū tamen tenuit Are. quem vide omnino cōf. cii. in ij. du bio. Et dicit vñ singulari verbum Bal. in l. ab hostibz. s. qui sem per. ff. ex qui. cau. maio. per dictū teg. omnimodo possit aliquo modo verificari, nunq̃ intelligēdum est taliter q̃ cōcludat intētiōe probātis, nec etiā appellatio partis continet certa z simulata portio. Alleg. cōf. ccij. in ij. v. o. z cōf. cccly. ver. nō obfi. q̃ intm vt. scripsi in d. l. si pluri. Et vide de ista materia q̃ probatio debeat de necessitate cōcludere multas bonas decisiones. per Decian. repe. c. in pte sentia. de prob. finita tñ istā regulam q̃ dubia probatio nō releuat nō procedere qñ probaretur z cōcluderet alter de duobz quozū vñū quodq̃ sufficeret ad victoriā, vide moder. in l. si post tres. ff. si q̃ cautio vide l. rarissime pro ampliatiombz. z limitationibz. huius Jaf. quasi per totū. Itē quid de eo q̃ dictū est s. de appellatiōe rei intel ligat tota, vide Jaf. in l. ait pteoz. in prin. ff. de iureiu. z vñ casus. in quo appellatiōe rei veniat solū pars, ponit Pau. de La. z refert Jaf. ibi z Jaf. in l. plane. s. si eadē. de le. i. Item circa istud q̃ dictū est an appellatio rei cōtineatur tota in dictis testibz, vide oīno so late in l. si quis cum totum. in prin. ff. de exp. rei iud. in ij. no. vsq. ad fi. vbi alle. Are. de quo s. in lec. z in cōf. lijs. z cōcludit q̃ continueat tota, z aliquid per eū in l. iij. in vlt. no. de acq. pos. An autē appella tio partis cōtineatur diuidia in testibz, vide Bal. q̃ sic. cōf. lii. in i. parte. Itē de eo q̃ dictū est s. quod etia probatio que sumitur ex propria cōfessioe aduersarij, nō releuat, nisi cōcludat, vide Alleg. in l. qui Rome. s. duo fratres. in iij. q. Bar. circa fin. de verb. obligat.

Terquinta.

- 1 Cognati hodie et qualiter succedunt, ac si essent agnati
3 Bonorum possessiones hodie non sunt sunt sublatae.
4 Bono possessio secundum tabu. quibus casibus sit necessaria.
5 Bonorum possessio contra tabu. hodie est necessaria, quando filius
est rite peticritus.

Certum est. Si quis vellet in hac lege inesse
omnes varias bo. pos. C. Nos recitabimus gloss. & supple
bimus ubi deficit. Breuiter dicit. Cognati inuicem non
succeedunt, nisi per bonorum possessionem ad quam petendam ne
mo compellitur. h. p. C. Opp. in aut. de hered. ab intesta. s. nullam.
¶ Soluit. Hodie cognati succedunt equaliter perinde ac si agnati
essent. Queritur. vsq. ad quem gradum succedunt agnati & cogn.
Dicit glo. quod agnati vsq. ad decimum gradum, cognati vsq. ad
septimum, & vide gl. s. hic dubitatur. cum hodie equestrata sint in
r. agnationis, & cognationis, vtrū agnati succedant vsque ad septi
mum gradum tantum, sicut cognati, an e conuerso, cognati vsq. ad
decimum, sicut agnati. Gloss. determinat istam questionem j. de suis
& legit. in authen. in successione & in corpore vnde sumitur, videlicet
quod succedant omnes equaliter vsq. ad decimum. Item queri
tur, quot sunt bonorum possessiones. Dicit vt in gloss. que hoc dicit.
nulum clare. ¶ Querit gl. nostra, an iste bonorum possessiones
hodie sint sublata pe iura noua? Et videtur quod sic, quia sublata
& cognationis, que erant causa quare introducebatur bonorum
possessio. Contrariū dicit glo. & bene. Cōstat enim quod etiam hodie,
si quis veniret per bono. pos. posset, quia nulla est l. prohibitiu.
Vnde ista iura non sunt correctata, quia quis potest vti eis velitarie.
An autē iste bonorum possessiones sunt necessarie, ista est alia, q̄
stio, in qua gl. tua tria dicit per ordinem. Primum de bonorum pos
sessio. secundum tabu. In hoc nihil est inueniatum, nam neq. olim,
neque hodie fuit necessaria, quia institutus poterat adire heredi
tatem de iure ciuili ex testamento. Fallit in tribus casibus quibus
olim, & hodie bonorum possessio erat necessaria, quos dic vt in gloss.
Doctor. addunt quartum in l. filio preterito. ff. de iust. testa. l. 1.
posthumus. verficu. idem & circa eodem titul. quando filius preteri
tus testamentum confirmat, validatur de iure p̄terito. L. idem

¶ Ad demum. *¶* Sili emanet pati conferunt bon
na sua deducto ere alieno. h. d.

¶ Aliam. Quier testamento succedit, dotem non cō
fert. h. d. a est correcta hec leg per authen.
eg testamento. s. eod. tit.

Item. Si unio est facta a partibus, vel a ius-
dice, & collatio sit omiſſa, vt conferatur

¶ Additio.
Roma. ¶ Ad petēdū, nisi conferat. Vide ad istum tex. Alex. cō-
s. l. c. volūti. n. xvi. dicit quod quis non tenetur conferre per eū
nisi ab ipso petatur.

Questiūmo. Posthumus preterit⁹, succedēs cum fratribus cōfert bona sua, et nolent conferre denegantur actiones. h. d. No. qđ quis cogitur ad collationem, per denegationem actionis. D. qđ iis s. co. l. si for. quod not.

Quis cogitur ad collationem per denegationem actionis.
Peculium quod veniat in collationem, et quod non.

Rex decemviri.

Donacione. Quæ sita post mortem non va-
let in peculio, venit diuidendum, hoc dicit. Opp. qd do-
nata a patre filie in potestate, nō veniant in collatione, vt s. fami-
licis. l. filie. digi in autp. ex testamento. s. eo. Sol. Dicit gl. hic pa-
ter donauit cōcedenda in peculio, in l. cōtraria, donauit conferens
in sup. nō iudicium, vel extraneo, vel v. benemerito. Vide gloss.
Ista so. videtur contra textū, qui dicit quod donauit inter viuos.
Sed gl. voluit dicere quod donauit inter viuos que donatio non
valet in vita sed confirmat morte, & tanquam supremum iudicium.
Ita intelligit gl. hic concessit in peculio. Contra istam soliterus.
oppo. quādo pater donauit filio, & digi vt benemerito statim valet
donatio, vt nō. s. de iust. testamē. aut. vnde & si parens, ergo non
potest dici quod habet vim supremi iudicii. Respon. quod hec gl.
dicit veritatē, secundū iura assigna, sed secundum iura noua, se-
cundum que illud, quod querit filius ex opera sua, dicitur aduen-
titium, vt l. cum oportet in princip. f. de bon. que libe. dicit verū in
glos. contraria. Nam ponamus filium prefuisse, tōt opera patri
suo, quod etiam si esset extraneus, meruisset istam donationem, tūc
pater sibi donando vt extraneo & benemerito, statim valet dona-
tio, querit enim ex opera sua & sicut aduentitium & nō mortuū.

4 simplex donatio intelligitur vt habeat in peculio. Huius gratia de
c hescire quod aut pater donat filio. aut simpliciter dat. Si donat.
natio aut hoc expulso. quod habeat in peculio. non dicitur do-
natio. et venit communicandum. vt hac in fin. Aut donat simplici-
ter. tunc aut constat quod hoc facit propter precedentia merita. et
sic donat. preferendo. de iure autem non valeret statim donatio.

e tūc in rubio prefamū tradere, vt habeat in peculīū, et vt d. l. quod
fructuanus de acquir. rer. do. de pec. leg. l. fi. Fallit si aliqua cau
sa preceſſit, propter quam pater tenetur donare, tunc prebuerit
donatio. arg. l. fi. vero nō remunerandi. §. idem Pap. ff. manda. l.
cum quid. ff. si cer. pe. et rigi in l. i. §. sed nec castrenſe. ff. co. Quero
vtrū q. hic pater de filio in poteſtate, habeat locum in emancipato?
Quidā dicūt quod ſi. Sed gl. dicit contrarium, per l. vt liberis. §. fi.
l. co. tibi videbitis.

Ad ditio.
a **S**i merita peccasserint. Adde quod gl. videtur velle quod si me-
rita peccasserint licet in instrumento nihil dicatur, quod donatio
valeat. Et cū haec gl. cōmuniter transeunt docto. Pro quo facit l. si
vero nō remunerandi. §. idē Papi. ff. mand. Bal. tamē dicit quod
in dubio debet intelligi, quod potius donat filie ppter effectus na-
turalē, quam ppter merita. Et cum Bal. teneat Roma. hic. tamen
secundum do. filie. necesse est intelligere dictum Bal. quando non
apparebant merita peccasse. Pro quo dicto Bald. facit quod cō-
sultat Paul. de Casti. consil. cv. quod si pater donat filio, et in in-
strumento

P. P. P. T. De ca. pec. Vide quod ibi addidi. Et de hac cōfessionē, et qualia debent esse merita. Vide Alex. cōf. l. p. et cōf. c. v. de Jas. hic late, in auct. vnde si parens. de inoff. testa. vbi ponitur quid si pater specificaret quē et qualia essent merita. an recorderetur ei, et qd si iurasset prout etiā ponit in l. frater a fratre. in t. de condi. inde. Vide Barb. late cōf. ggviij. vol. iij. vbi et ponit quid si adesset inamentum.

[illegible]

Cez decimaquarta.

C Leg decimaquinta.

Illam. Codicilli non impediunt collationē cū fratribus. h.d. C.opp. de l. i. §. e. Si Testamentum factum bene impedit collationē sed non codicilli. Vidistis §. co. l. a patre.

Succedens per contra tabulas quando possit ex testamēto succedere.

T liberis. Dos inter liberos. n. potestate, vel emancipato, ac t. natio ppter p. p. ptas venit in collatio. z emancipati cōspunt. que sunt hi in emancipatione collati. b. d. q. hic hic huius iura antiqua, ab hinc f. sunt iura noua, z noue constituciones, vt videbitur in l. si emancipati. f. c. a. istas notabilis leg. z nescit ponere aliqd nouitatis. hic innuit qd quando succedit p. cōtra r. hic succed

18

2 bus illis haberet locū ista leg. Item oppo. de i. pater filium. ff. de
colla. dor. Sol. ¶ Dicit q. illa leg. corrigitur per istā. q. de iure an-
tīquo. quando querela intentabatur. non habebat locum collatio
q. non placet. sed ibi ideo erat. q. testamentū erat pro parte reſci-
sum. hic vero in totum. ideo q. diverso iure succedebatur. nō ha-
bebat locum collatio. Ita hic tenet. l. y. vt ibi patet. ¶ Item opo-

3 enim debet. l. iij. ff. de testa. Sed filius emancipatus non pot habere peculium vt s. de inoffi. testa. l. fin. ergo illa distinctio aut donauit. vt habeat in peculium vel non. cadit in filio emancipato. et vide gl. super verbo consequuntur. Secunda ratio non placet. qz illud qd datum est in peculium profectitium. non venit conferendum. qz semper remansit in communione. sed venit diuidendum. vt vide dist. 8. et d. l. filius licet in facie. ff. de leg. i. l. iij. ff. de iur. p.

res dicunt quod illud quod dicit, p. tenore precedentium legum, intel-
ligat, hoc est donata tempore emancipationis, vel postea offerunt.
Certe illud non reperitur aliqua l. cautum, ergo ista solutio non
est bona. Dicunt ergo alij, hec opinio ponitur in fine si. quod l.
4. si. eo. loquitur in suis, hec loquitur in emancipatio, qui debent
donationem sibi facere conferre, secundum tenorem precedentium
legum, quod volunt quod quesita ab emancipatis conferantur.

des vnum non nuptio per hanc legem in dicitur. Atque Test non dicit
in gentes querela. qd non erat. de iure antiquo. vi. i. pater filius. ff.
de colla. do. hoc non puro verum. vt s. dicit in recto contrario. qd
in lege contraria. testamentum non fuisse. ref. ssum in totum. sed. p.
parte. hic in totum. libemus alius nouum. fm quod iam quod
elim emancipatus omnia conferebat. hic vero confert solum do-
tem. adonationem propter nuptias per hanc legem. qd non est. v.

sicut dos et donatio, propter nuptias. Iurito ergo venit in collatio-
nem. Contrarium loquitur in donatione, simpliciter. Docto. nostri
hoc non tenent, quia pater qui emancipauit filium ipse est, qui amittit,
quod perdit ius patrie potestatis. Unde si filio donat pater, pro
pter emancipationem, non donat ob aliquam causam, sed solum ex
sua liberalitate vel licui oportet, si autem, de bo. que lib. id est tan-
quam si pater donaret filio, non conferenda.

¶ Additio.
P. P. P. C. Conferunt. Vide Com. cons. xxviii. in prin.
¶ Ob causam. Adde quod ista tenet Old. cons. cxxviii. in c. the
 ma tale est. durandus. ubi dicit attendat circa hoc qd total. et li
 beris. loquitur etia de donatione ob causam. inter illa enume-

Bar. prima super Cod. as ih

51

de Carbo. edict. l. i. §. due autem sunt cause. qz debet scire qz qñqz conditio alicuius mutatur sua culpa. vt qz efficitur infamis ppter delictum. tñc nō poterit examinari. Et ut mutatur non sua culpa. vt in casu huius legis. detegitur seruus sua absqz aliquo suo facto. tunc isto nō obstat examinari ppter etiā hodie. tunc enim videt etiam mutatus. cū fuerit adhibitus testis. et in hoc videt velle stare. Et de hoc. in l. ad testis. §. i. ff. de i. i. ubi dicitur. Qz uero. quid de infamibus. et de i. i. Respon. idem. qz debet inspicui cuius conditio tunc reputatur. per hanc. l. no. ff. de i. i. alias l. cū le. ge. in i. C. ultimo no. mirabilis legē ad practicum. Et sic habetis formā proponendi exceptionem contra testem. vel iudicē. vel cōtra sententiā vel dictū testis. Nō enim sufficeret si crederes. dico qz talis iudex erat egrediens tunc. quādo tulit sententiā vel erat infamis. vel testis. cum tulit testimonium. erat infamis. vel egrediens. Sed debet scire qz tunc temporis sic habebatur. et sic reputabatur. Hic est casus hic. Et eodem modo debet facere positionē. Nam si positio contineret tantum veritatem. esset impertinens. hic est casus. Hic videt l. i. §. bene inspicias. et dicit tibi in l. i. §. arbitri. §. de sentē. Item aduerte. qz sufficit probari. qz eo tempore quo fuit adhibitus. sic habebatur. et reputabatur. nec requirit qz probet de tempore anteriori. vel priore de necessitate. sufficit tantū qz illo tempore probetur. et de illo tempore est necesse probare. Et de reg. ibi. eo tempore. Item qz vides qz ter. requirit. qz in positione ponatur de opitione quo tempore requiratur. Item dicit reg. a quibus debeatur reputari. scilicet ab omnibus. et vide reg. ab omnium consensu. et. Qñ intelligas ab omnibus qui verisimiliter debet scire. vt puta a viciniis et notis suis. Nā non requiritur qz tota ciuitas sic crederet. vt l. cum quidā. §. qd dicitur. a ibi no. in simili. ff. de acqui. spe. Et modo habes articulum formatus ab imperatore melius qz a Speculatore. qz debet dicere. qz sic habebatur et reputabatur eo tempore ab omnibus scientibus. et cognoscentibus eū. C. Quero vtrū sit necessarius. qz aliquis sit in quasi possessione libertatis. Hoc dico pro tanto. qz pōt reputari. et haberi. et tñ possidetur ab alio. vt si est seruus fugitiuus. vt l. i. §. per seruū qui in fuga. l. i. §. si seruus. de acqui. pos. l. i. ff. de of. pto. Et hec leg. videtur tollere istud dubiū. qz non requiritur quasi possessio libertatis. sed qz sic habetur ab omnibus. C. Quero. quid si homines de contraria. de hoc dubitabant. vtrū esset seruus. vel liber. cū non habebant eū pro seru. neqz pro libertate. Respon. non sufficeret ad habitandū eū ad testimonium. Et hic est casus in l. i. §. nec quisqz eis vsqz status questionē mouerit. quasi dicat. si status eorū iam esset reuocatus in dubiū. non esset idoneus testis. Et ideo habes practicum solē. quando ex vna parte sit positio. quod talis habebatur. et reputabatur ab omnibus cognoscentibus eū. vt liber. vel vt homo bone opinionis. et fame. Tu ex aduerso potes facere articulum contrariū duobus modis. Vno modo directe quod ipse habebatur. et reputabatur seruus. vel homo male conditionis et fame. Vel potes dicere qz de hoc erat dubiū inter homines cognoscentes eum an esset seruus. vel non. illud enim sufficeret. vt hic videtis. Ad vnum tamen aduertis. qz dixi tibi de infame quod non esset bona exceptio. dico. quod talis testis est infamis. vel habetur et reputatur infamis ab omnibus cognoscentibus eum. nisi addatur causa quare. qz in istis exceptionibus que continent crimen debet crimen exprimi. vt extra de testibus. c. presentium. lib. vi.

Aditio.

- P. P. P. C. Hac consultissima. De hoc qualiter procedat. vide Alex. cons. cxiij. ver. preterea non sufficit. vol. ij. Et de etiā Bald. in c. an remoueri debeant testes. qui pares esse desierunt.
- Pom. C. Excommunicatio. vide Fel. in c. veniens. et l. in vers. in gl. ff. de test. l. i. §. de test. et in c. i. §. testimonium. eo. tit. Bar. cons. cxi. vol. i.
- C. ultimo no. Sed contrariū tenet hic Franc. de Ramp. et Joā. de Imol. in l. ad testis. §. i. ff. de i. i. Et ad idem tenet hic Rap. et in d. l. i. ff. de i. i. Adde tu Bar. sentire hic expresse qz infamis occultus admittitur quo ad actus iudiciales. Ita etiā Bal. hic. et in l. i. C. de sum. tri. et fid. cath. et Arc. in c. cū non ab homine. de iud. Et adde ad Barb. hic que no. in l. i. §. ad l. Bal. repet. Et adde qz ignorātia est iusta causa faciēdi in habilem habilem. etiā in officio priuatis vilitate. Ita Arc. in c. post cessionē. de proba. post Bart. hic quem videt ponentem exemplum in teste.
- Non enim sufficeret. Adde qz contrariū tenet Bal. quod sufficit opponere specifice exceptionem quod erat infamis ex tali causa absqz eo quod dicatur reputabatur. per reg. in c. presentium. §. de test. de test. in vi. idē tenet §. ult. ff. de i. i. Pan. de Cast. Adde quod cōtra Bar. hic videtur etiā tenere Jo. And. Ant. de But. et Abb. in fi. extra de instit. dum referunt questionem Alber. de accusa. in c. ab omnibus. Adde an sufficiat qz probetur a maiori parte testis reputatus liber. Spe. in tit. de teste. tenuit qz sic in d. §. i. veris.

quid sit tantū a maiori parte. arg. l. qd maior. ff. ad mun. Idē tenet Ang. in l. ad testis. Pro quo facit gl. in l. i. §. eiusdem. in ver. fama. dum gl. dicit. maiore parte. ff. de test. Idē tenet Ray. hic. et Ant. de But. in c. quid per nonale. de verbo. sig. Imol. tamen contra. Et ad vnum. Et vide l. i. ff. de i. i. Rom. in c. i. ff. de i. i. ubi allegatur istud dictum Bartol. allegauit c. presentium. §. testes. de test. l. i. ff. de i. i. Barb.

Pom. C. Tamen aduerte. Vide omnino Bal. in l. turpia. alias Titio testatore. de leg. i. vide Ro. cons. cxi. incip. in casu propostre consultationis. Pau. de Cast. cons. cxi. facit qd vult Bal. in l. i. §. quis testibus. ad fi. §. de test. de opponente exceptionem in iudicio. qd de her. speciem illius exprimere. alias non releuat. et qd vult Bal. in l. turpia. ff. de lega. i. dū loquitur de diffamatione. Et multa alia pñt cumulari que traduntur de exceptione generali et obscura. p. doct. in l. turpia. in prin. et in locis ibi adductis per doct. et Pan. in c. sol. te. de testi. spo. et Ant. de But. in c. super hoc. de remun. et vide nō ab re. Fel. in c. fi. de excep. et Bar. in c. infinuante. de offi. de leg.

Lex secunda.

- Qualiter fiat publicatio testamenti. et an sit necesse quod originale ostendatur. et nu. 2.
- P**ublicati. Testamento publicato adhibetur fides. licet originale sit perditū. hoc dicit. Quero qualiter sit ista publicatio. Hos debetis scire quod quandoqz testamentum aperitur. quandoque publicatur. qñ aperitur sit fin solennitatem positā in l. i. quod ad. te sta. aper. qñ vero publicatur. debet citari omnes testes. a par. cuius interest. et eorū dicta debet facere redigi inde in publica documenta. et tunc facit fidem perpetuā. Ita loquitur hic. et ff. de i. i. sed si quis ex signatoribus. C. Quero vtrum sit necesse qd originale ostendatur. Hic videtur casus qz sic. nisi probetur qz sit amissum. et vide reg. ibi. in casu qui probatur intercedit. et. Si uerū sit publicati parte citata. facit fidem perpetuā. nec est necesse qz ostendat originale. arg. i. de re iudi. l. i. in fi. nisi quis dieget qz vellet redarguere de falso. tunc enim debet produci. vel probari qz sit perditū. saltem per iuramentum. vt l. i. §. de fide instrumentorum.

Aditio.

- P. P. P. C. Publicati. Que solennitas requiratur in ista publicatione vel simili. vide Fel. in c. Albericus. in prin. extra de testib.

Lex tertia.

- I**mperfecto. Notabilitas institui non faciat. et ex testamento muti capiat hereditas. h. d.

Lex quarta.

- S**i in nomine. Error in proprio nomine institutionem non vitiat. h. d. Ibi. proprio nomine. scilicet alterius non loquēti. quia tunc vitiat. l. i. §. de here. insti.

Aditio.

- Si in nomine. Et vide elegans consilium Bart. cgl. incip. Bar. Barontij pro ista l. ubi loquitur de errore nominis. And. Barba. P. P. P. C. Si in nomine. Quid autem in testibus. vide Bald. in rub. quid sit inuest.

Lex quinta.

- N**eque professio. Quod relinquitur et si non valet. h. d. Et sic habet hic duo. Primum quod al. seuerario. alicuius nō facit filium. cum qui nō est filius. Secunde no. quod relinquitur filio. vt filio. si non est filius nō valet. C. Ad primum opp. de l. i. §. ff. de proba. Respon. ibi non facit eū filium. sed facit presumptionē. quod sit filius. nisi probetur cōtrarium. Secundo opp. ad secundum contra. de hered. insti. l. nemo. §. i. Sol. hic loquitur in errante. crederet enim cum filium. cum nō esset. vel frater. cum non esset. Ibi enim loquitur in sciēti. In dubio tñ presumitur quis credere. quod voce egre sit. vt l. ab eo. de supel. leg. et no. in d. l. nemo. §. i. de here. insti.

Aditio.

- Alseueratio. Adde an possit vel noceat filio alseueratio patris. vel matris vide plene per Bar. in l. i. §. gaudianus. ff. de l. agn. et in l. filij. ff. de his qui sunt filij vel alie. tur. per Er. et Bal. in l. i. §. vicinus. C. de pup. et in c. ad hanc de fil. pref. et in c. per tuas. de prob. et per Bar. in l. non potest. ff. de adop. per Bar. cons. cxi. ff. vol.
- P. P. P. C. Presumptionem. Vide Soci. late in l. falsa. in prin. ff. de condi. et demon.

Lex sexta.

- Verba enuntiatiua non disponit in preiudicium eius qui grauari non potest.

Verba Verba enuntiatiua non inducunt dispositionem eorū. quos testator grauari non potest. h. d. Habuistis in l. i. §. arbitrium. tunc. C. opp. de l. i. §. de fal. cau. adie. Sol. Verba enuntiatiua inducunt dispositionem in preiudicium heredis. vel alterius. quem quis potest grauari vt ibi no. scus in eo. quem grauari nō potest vt hic. C. oppo. donatarium causa mox. potest quis grauari vt d. l. ab eo. §. de fideicom. et go ista verba in eorum preiudicium operantur. C. Timore huius contrarij hec leg. legitur duobus modis. Vno modo in donatione inter viuos. et tñ proprie procedit summarium qd vobis dedi. Alio modo in donatione causa mortis. et tunc talia verba non preiudicant veritati. quin donatio fuerit facta. sed inducunt dispositionem. Ita dicit glo.

Lex septima.

- Error scribentis non vitiat testamentum.
- Error notarij quomodo probetur.

Error Error scribentis nō vitiat testamentū. h. d. Opp. §. de here. insti. l. i. §. si nautes. Sol. Dū int quidā. scus esset si dicerent verba heredis. sed solum diceret Titius. Tu dic qz leg. cōtra. ria loquitur quando ipse testator omisit. hic loquitur quando omisit notarius. Et eo modo potest responderi ad vltimam l. i. de in re codici. Sed qualiter probabitur hic error notarij forte per duos testes. et l. quorties. in prin. et §. i. ff. de here. insti. vel forte ex his que precedunt. vel sequuntur. Circa qd vide l. no. et qd ibi no. ff. de leg. ij. in l. cum proponebatur. in l. i. §. lib. et regu. iuris.

Aditio.

- Error. Et vide l. i. ff. de erro. testat. And. Barb.
- P. P. P. C. Diceret Titius. vide An. Bart. in l. i. §. si. ff. de her. edib. insti.
- P. P. P. C. Probabitur. Vide Alex. cons. cgl.
- Per duos testes. Adde qd quando agitur de probādo aliquid extrinsecū testamenti. sufficit probare per duos testes. vt hic per Pau. de ca. et clarius per Old. cons. cxi. ff. ij.

Lex octaua.

Ausus. Propter necessitatem iuris dispositio suspēditur ad tempus. non in totum tollitur. hoc dicit.

Lex nona.

Si non speciali. Quando sit testamentū respectu testatoris. nisi ex privilegio aliud sit concessum. h. d. C. Mo. ergo quod testes debent esse in conspectu testatoris. et sic non sufficeret si esset cōtinuā in medio. De hoc vide reg. in l. i. §. idem labeo. de aqua plu. arcen. Ideo debet scire re. quod hic videtur casus. quod testamentum factum in iustitate ista. secundum formam statuti huius ciuitatis. tenet vbiqz. Tene menti. dixi in l. cunctos populos. §. de sum. trim.

Aditio.

- Si non speciali. Vide pro hac l. Bar. in cons. cgl. iij. incip. secū. dum consuetudinem Venetiarum. And. Barb. C. Si non speciali. Adde qd inducitur hec lex ad questionē. an per statum. vel consuetudinem possit induci vt valeat testamentū coram duobus testibus. et do. Alex. dicit qd magis communis opi. est qd sic per hūc reg. et per l. i. §. quemadmo. test. ape. Bal. tamen hic. quem sequitur Pau. de ca. dicit. qd nec per statum nec per consuetudinē potest fieri quod in testamentum sufficiat minor numerus. quinqz testium vt l. i. §. eo. ibi minus autem nullo modo cōcedimus. idem videtur voluisse Old. cons. cgl. iij.
- P. P. P. C. Testes debent. Vide Lepo. caute. ccl.
- Cōtinua. Adde non sic in actibus inter viuos. qz non requirit qd videant contrahentes. si vocem habent eorū notam. Ita hic Pau. de ca. videtur intelligere gl. in l. i. §. idem labeo. ff. de aqua plu. arcen. Fallit in quibūdam casibus. nō p. gl. in l. i. §. si nautes. de in re delib. in gl. que incip. no. arg.

Lex decima.

Testamentum. Testamentum validum capis. non debet rescindi. h. d.

Lex undecima.

Non idcirco. Furum testamenti nō irritat testamentum. hoc dicit breuiter ista leg.

Lex duodecima.

- Rasura vel cassatio quando attendatur. reddat testamentū suspectum.
- Cancellatio fauore libertatis. et in relictis ad pias causas. presumitur inconsulte facta.
- Practica quando instrumentum est interlineatū. vel rasum. vt notarius instrumentum conficiens de hoc faciat mentionem.

Synus. Defectus solennitatis facit testamentū deficere. Rasura vero. vel interlineatio facit vt perueniatur ad veritatem indaginem. h. d. in summa. C. opp. licet rasura sit in vno loco. alij pars testamenti suspecta non redditur. vt l. i. §. falsis. §. de tran. sol. in telligat qz hic erat rasura in aliquo loco suspecto circa annos Domini. vel heredis institutionem. C. opp. de l. i. §. de ed. diu. Adria. tol. vbi testamentum rasum respicitur. vel. cancellatum. Sol. Et hic aduerte. qz aut agitur possessio. et testamentum rasum. interlineatum respicitur nec peruenitur ad veritatem indaginem. vt l. contra. Aut agitur pretorio. et tunc si quidem rasura nō est in loco suspecto. nō curatur. vt §. de tran. sol. §. falsis. Si est in loco suspecto. peruenitur ad veritatem investigationē. vtrū factū fuerit cōsulte. vel non. vel volente testatore. vel nō. vt hic. C. Sed quero. quid in dubio. apparet cancellatio. sed non apparet qualiter fuerit facta. Et videtur dicere qz fauore libertatis in dubio presumitur in eo fuisse delectum. alias scus. vt l. progi. §. in de his qui in testa. delect. Et idē eadem ratio in relictis ad pias causas. Et ita cōsultū hoc anno in quodā testamento. in quo erant relictā ad pias causas. et in parte erat cancellatū. et in parte nō. Propter tollēdas autē istas dubitates. introdugit cōs. practica. vt facientes instrumenta vel testamentum dicant. et quod s. interlineatum est in tali loco. et quod rasum est in tali loco. vel qd cancellatū est in tali loco. mea propria manu. fect. vt l. i. de his que in testa. delect. et tene menti hoc.

Aditio.

- Pom. C. Si vnus. Iste reg. allegatur per doct. in l. nemo pōt. ff. de leg. i. pro illa opi. qz numerus septē testis sit solennitas specialis. nō probatoria. et ibi allegat p. ad. ad. ad. ediolanē. et vide ista l. i. §. vnus. per Alex. cons. cgl. iij. vol. iij.
- Ad ea propria manu. Adde qd Bal. limitat vtrū qñ illa attestatio est de corpore instrumenti. qz facta ante subscriptionē notarij. vel appositionē signi qz tunc habet diē et testes. scus si post. vel in margine. qz caret diē et testibus. et ipse idē notarius potuisset facere ex interuallo. et falso. adeo nō statim qd dictū dicit. Pau. de cast. meri tenendū. Idē voluit Jo. and. in tit. de instrum. ed. §. offenso. in add. inci. Dicit Baldinus. et idem tenet Alex. hic in fi. et clarius Pau. de cast. cons. cgl. iij. in fi. vbi refert. Joā. and. vbi §. Bal. in l. nostra. et vide etiam per doct. de huc. cons. cgl. iij. Bal. cons. gl. i. lib.

Lex decimatertia.

Estandi. Nemo potest facere ne leges in suo regnamento locum habeanr. hoc dicit ista bona leg. De hoc dic vt in l. nemo potest. ff. de leg. i.

Lex decimaquarta.

Non codicillum. Ex antiquibus probatur vltima voluntas. Et aliter. Qui heredem facit. videtur velle testari. h. d.

Aditio.

- Pom. C. Non codicillum. Istus reg. allegatur Bar. in l. i. §. si quia ita. ff. de verb. oblig. circa medium.

Lex decimaquinta.

Non iam. Mentio rescripti. hec dicit. Mentio autē euidētiā. quid est casus reclus. et quis obligatus. vel reclus. secundum gr. matheos. Notēdū vt bpn volo. est verbum directum. licet Jacobus de Arca. et igitur contrarium in l. Secuola. ff. de Trebel.

¶ ar. prima super e. od. h b

palam relinquitur. Secus si tacite, secundum Bar. in l. i. C. de delato-
tor. lib. g. Et ibi etiam an spiritus dicatur indignus vel incapax, et
quod aliquando relictum non incapaci palam applicatur fisco. Item
quid de relicto mendicantibus, qui sunt incapaces, cui applicetur,
vide do. Ant. conf. cccij. incipit. Jesu Christi, etc. v. s. solenniter est
consultum post pun. Item adde quod si statutum inhabilitaret ad
succedendum aliquem ipso iure, quia fiscus non potest tunc auferre
re tantquam ab indigno, iuxta hic notata, tale statutum veniet stricte
tissime intelligendum, cum per ipsum excludatur fiscus, licet ad-
mittantur venientes ab intestato, ideo si loqueretur de homicida,
non comprehenderet parricidam, vide Jo. de ana. consil. lxxij.
c. d. Propriarij vide de alib. poss. ff. de acq. hereditatis.

d Depozari. Vide Bald. post Bul. de Cu. in l. si qua. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. vbi limitant istam legem And. barb.
d **C** Eganbello. Adde Alleg. consi. lxxx. i. vo. per Bal. consi. xxiiij. ij. vo. et per Pau. de cast. consi. xxxij. et ibi an bona que obueniunt ban- nito post publicationem bonorum sunt fisci vel sua. et qd de legitima.
c **I**dem dico. Adde tu Angel. in l. Ballus. s. ille casus. ff. de lib. et postb. tenente in quod barmitas potest succedere ab intestato de iure communi. et idem Bar. in l. amissione. ff. de cap. dimi. vbi vide per eum et per Bald. in l. Ballus. s. quid si tanti. et in l. si qua. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. vide Bald. in l. fin. C. si pen. appel. mors in- terue. et hic. et Salic. post eum. et Imo. in leg. facto. s. eg facto. ff. ad Tre bellianum.
f **D**ona. **C** Sed cur. Istam opi. secutus est idem Bar. in l. ij. ff. solu. matrimonio.

Alterius ^a Appellatio residu^b potest ad
totum referri. h. d. Vide gl. ex eo
quod exemplificauit de nato ex nefario coitu. Ho. Tex hac
formam testandi. quando quis uellet institueret spurium
suum. et licet certus quod non deueniat ad fidei, qd sibi substituat
aliquem pro ea parte, quam capere non posset. et hoc feci iam fieri in
quodam. qui habebat spurium suum legitimatum per quendam Co
mitem. qui dicebat se habere priuilegium. tamen qz legitimatio pos
set reuocari in dubio. consulit quod eum. institueret. et substitueret
secundum formam huius legis.

C Additio.

Prima. **P**ater tuus. Circa intellectū huius regule, & an procedat, quādo procederet dispositio certe partis postea sequeretur in residuo, & an tunc possit comprehendere totum, & quid si non procederet ex toto dispositio certa, s; certissima, vide omnino Lomē. cōs. si. c. iij. in cl. Antonius. in s. dubio. per totum. Abi etiā qd si dispositio precedens de certa portione non consequeretur effectū, & vide de ver. residuo. Alleg. in l. item prohibemus. s. sed si. n. de here. instit. in apost. & d. in d. consi. loquit de verbo superfluo. vide late Zas. hic.

Residui. Adde quod voluit Alleg. in l. itē qd Sabini. ff. eodēz.

Spurium. Adde de modo instituendi spurium, vide Bal. consi. c. ccc. iij. vo. & Ro. consi. c. vj.

Lex tertia.

¶ Filio repudiante hereditatē, pater adit, et preferit substituto.
Heredes, cui fuit transfusum ius deliberandi per institutū, qui non
adiuit, preferitur substituto.
Hereditas delata monacho, querit monasterio sine facto monachi.
Substitutus repellitur etiam quando seruus coacte adiuit.
Si liber est institutus tanquam seruus, sibi acquiritur hereditas.
Si filius iusta est institutus credens eum liberum, vel monachus cre-
dens eum non monachum, cui acquiritur hereditas.

Cum proponas. Ista est fortis leg. Bre-
uiter dicit. Si testator
instituit seruum communem, credens eum liberus, quod
ei vulgariter substituit, ex testatoris voluntate dominus
admittitur, vel totaliter repellitur. h. d. Ro. ex hac l. ^a quod efficitur
substitutionis vulgaris porrigitur in duos casus, scilicet si heres
non erit, vel heres esse non poterit. vide text. Et ex hoc quod dicit,
non poterit, apparet quod quocunque modo veniat illa impoten-
tia, locus est substituto, siue non possit per incapacitatem heredis,
vt s. l. progina, siue per errorem defuncti, vt hic, siue quocunque mo-
do substitutus admittetur. Item nota quod verba substitutionis
vulgaris, si heres non erit prolata a testatore non errate intelligen-
tur, si heres non erit, vel alius heredem non fecerit, vt hic. l. si pa-
ter. ff. eo. d. Instituti. de vulg. subst. s. si. Et hoc ego infero ad questio-
nes, multas quotidianas in materia vulgaris substitutionis. q. 21.
Bar. super prima l. od. h. h. ij

S. P. P. Tercio opp. Circa hanc materiaz vde omnino Bar.
onfi. cxi. Item circa illud quod dicitur quando relinquitur inca
paci, non venit ad fiscum, sed ad venietes ab intestato, procedit vbi

Bar. super prima Lod.

ma, scum de iure podierno, filio repudiante? potest pater adire, vt
l. cum non solum. §. i. de bon. que lib. vt vni preferatur pater, vel
substitutus, si filius habuit substitutum. Ho. tangit ibi. Ego dico
patrem preferendum per regulam predictam, quia licet filius non
sit heres, facit tamen alium heredem, ergo cessat substitutio vulga-
ris. Eadem ratione dico, quod licet institutus nō adiret, & decesset
rich, tamen transfunderetur deliberandi ad heredem suū, quod he-
res adiens ē. vt in l. si filius iuris deliberandi preferitur substituto.
Licet enī heres institutus nō fuerit, tamē facit heredē alīū mini-
sterio suo transfundēdo ius deliberandi, ergo cessat substitutio vul-
garis. ¶ Nota tertio. T quod si hereditas est delata seruo, non pos-
test queri domino, nisi per seruum adeat. Vide tex. ibi, potuit enim,
&c. Vide glos. super hoc verbo. ¶ Quid in monachis, tūc defertur
hereditas, an possit queri monachis sine facto monachi. Ista que-
stio pendet ex hoc vtrū potestatis Abbatis in monachū equipare-
mus potestati dominice, vel potestati patric. Nā pater potest adire
filio nolente vt d. l. cum non solum. §. i. sed nō dominus nolēte seruo,
vt hic. Quid dicemus? Digi in l. i. de vulg. a pup. substitui. vbi tra-
ctant materiā vulgaris substitutionis. Et finaliter quātū est in p-
posito, dico quod equiparā patris potestati nō dominice. In here-
ditatibus enim monachis non habet vt seruus, sed vt liber homo.
qd apparet, qz caput vt filius, & vt agnatus, & propinquus, vt l.
nobis. §. de epis. & cle. q. in ira legitime nō cadit in seruo. Cetera dic
plenius vt digi in l. i. de vulg. a pup. Hoc expedito venio ad appa-
tum nostrum. Oppo. & videtur qz testamentū istud non valeat, vt l.
neque. §. si seruum de mili. testa. Sol. Ibi erat seruus proprius, hic
cōmunis. Vel aliter, nec hic, nec ibi valet testamentū quo ad institu-
tione seruū. ¶ Op. secundo Instit. eodem in prin. & i. i. ij. l. pe. So.
& ibi testator scribat ipsū esse seruū, vnde instituyendo eū, videt
illi relinquere libertatem, hic vero errabat. Alterius op. de l. seru?
alienus. & l. si alienū seruū. ff. eo. Sol. Distingue plene, vt nō. ff.
eo. l. i. sed & in conditione. §. si seruū. vltterius op. & Instit. de vulg.
substit. §. si. So. glos. optime hic Imperator ponit duos casus cer-
tos, quando de voluntate constat. In dubio loquitur lex cōtraria,
qz hereditas diuiditur inter dominū, & substitutū, & sic erit casus
mirabilis, in quo admitteret concursus instituti, & substituti, vt ibi, &
l. si pater. cu. l. seq. ff. eodem. ¶ Alterius opp. de l. si in prin. de vulg.
& pup. Sol. Ibi institui seruū cōmunem duobus scilicet. ¶ Que-
rit gl. t. quid si seruus coactus adiuit, an substitutus repellatur, &
determinat qd sic, & bene, vt l. i. §. i. ff. si quis omis. cau. testa. ¶ Que-
rit gl. Instit. de vulg. a pup. substitui. in fi. quid conuerso, si instituit eū
tanquā seruū, tamen in veritate erat liber. Gl. dicit ibi, quod ac-
quiritur sibi libero, & verum dicit, quicquid dicat Jac. de arc. nam
cum hereditas queratur sibi, si esset manu missus ante aditionē, vt
l. si pater. ff. eo. de. ergo multo magis queritur sibi existenti libero.
¶ ¶ Quero quid in filio, si aliquis instituit monachū, credens eū
liberū hominē, vel aliquis instituit monachū, credēs eū nō
esse religiosū, vel monachū. Doc. tangunt hic, & non allegāt gl.
que tangit eam, vt hic patet per Cy. Istam q. tangit glo. in l. si quis
filius. in prin. ff. de acqui. here. Dic vt ibi per glo. & ibi plene digi.

¶ Additio.
a Roma. C. No. eg. hael. Adde intellectum nouum ad istum teg. vt p
 Bolog. in sua theonica. vo. ij.
b C. Filio repudiante. Adde verum filio repudiante vel monacho,
 admittatur pater vel monasterium. an substitutus. vltra quod. in l.
 1. Ang. consi. cccij. r. consi. xc. Bal. consi. cccij. ij. vo. Et quod mona
 chus retineat iura fuitatis. voluit Petri. de Anc. consi. cccc. vbi di
 cit quod sit iniuria monacho nō renouando sibi emphyteu. finitam.
c Roma. C. No. tertio quod si. Adde Bar. in l. qui liberos. §. hec res
 b. ff. de vulg. qui inducit illum §. contra vnum quod dicunt. Fa. de
 are. r. Pet. hic.
d P. v. d. C. Coactus ad iurit. An sicut seruus potest cogi. ita etiā
 filiusfamilias. vide Are. in l. si quis mibi bona. §. iustum. ff. de acqui
 ren. heredi.

¶ **Lex quarta.**
1 Quod aufertur ab indigno absque eius delicto, nō applicatur
 fisco. 7. nu. 3.
2 Falsa demonstratio quando vitiat dispositionem.
Si pater. ¶ De cl. 1. nec apud. Breuiter dicunt
 Si instituitur vt coniunctus, ille, qui
 non est a testatore errante institutus, non capiet cum effe-
 tu. hoc dicit. Vel aliter. Quod aufertur ab indigno
 absque delicto, non applicatur fisco. hoc dicit. Domini l. si pater. ci.
 l. nec apud. In hoc differunt, quia in l. si pater. testator errauit er-
 rore facti, in l. nec apud, errauit errore iuris. Item si pater, loquitur
 de agnatione naturali, lex nec apud, loquitur de agnatione ciuili.
 Item lex si pater, loquitur quando erratur in descendentibus
 lex nec apud, quando erratur in transuersalibus. Op. falsa demo-

fratris non vitiat dispositionem, ut l. demonstratio. in prin. ff. de edict. et demon. Sol. Fallit in demonstratione, que continet confirmationem, vel charitatem sanguinis. In qua debet distinguere, aut testator sit frater, aut ruit, aut scit, aut dubitavit, ut dicitur in l. neque professio. §. cit. et idem in cognatione legali, ut hac l. nec apud. et not. in l. uno. §. ff. de codic. et Alterius queritur, dicitur hic, in l. si pater, quod sibi auferatur hereditas, quero cui applicetur. Dicitur quidam fisco, per regulam generalis positam in l. Papinianus. §. meminisse. et de inoff. testam. et in l. de iure fil. Contrarium est veritas, ut l. nec apud. non obstat regula contraria, quia que ab indigno auferuntur, applicantur fisco, verum est, si est dignus culpa sui, sed hic frater non erat indignus sui culpa, sed testatoris errore, ideo venit ad remittens ab intestato, quod non tene menti perpetuo.

¶ Additio.
P. P. P. Si pater. Et idem esset, si quis institueret aliquem ut
filium adoptiuum ut legitimum, & re vera esset adoptiuus & legiti-
mus, sed nulliter, quia non valet institutio, etiam si sit doctor: qui
crediderit legitimatorem valere errore iuris ductus, vide notata
per Baso. in l. tanquam. C. de fideicom. & filio spurio instituto tan-
quam filio, ut sit erronea, si natus fuit ex coniugata habitante cum
marito, propter quod presumitur filius mariti iuxta notata in l. mi-
les. §. defuncto. C. de cōd. Barb. cōf. lviij. de quo ibi habes ad Bar.

Lex quinta.

Non ideo minus. Appellatio affinitatis facta a testatore sciente, institutionem non vitiat. h. d. Vel aliter. Quod iuris testis de aliquo, idem de eius principi. hoc dicit. Facit ad q. t. Eius aliquid vno nummo, an sit emptio: videtur quod non, quia in emptione requiritur pecunia numerata, sed in emptione vnius vni, non est pecunia numerata, ergo etc. Facit hic quod sit emptio, quod vnus est principium numeri, ergo idem indicatur de eo, sicut de numero. De quo dicitur l. si quis ante. de acqui. posses.

Sed **I** compensandi. Institutio facta animo compensandi, excludit institutum a petitione debiti. hoc dicit.

Ec apud. De hac lege dic vt s. eodes. l. si pater. et ibi legi eas.

Collegium. Collegium nō approbatū, nō potest institui. h. d. Querit glo. que dicantur collegia approbata. Breuiter regula est, qd nullū collegium est approbatū, nisi reperiatur approbatum. quod dicit vt in l. circa prin. c. cuiusq. vii. no. Ego plenissime dixi in ff. de col. illic.

Additio.
a P. P. P. Collegium. Quid de fratellicijs sine servitutibus.
vide Pau. consilio. clxxxij.

Extraneum. Hec leg. habet duas lec. contrarias, secundum unam lecturam hoc dicit. Institutio facta sub die incerto valet, et diei expectatur eventus. hoc dicit. Illi qui habent in litera, quis et. Opponit de hereditas. et die. ff. eodem. Soluti. Dicit glossa quod hec concordat cum illa, quia vitius temporis remouetur. Illi per Azo. dicitur, quod hec l. contraria loquitur de die certa, hic de die incerta. ar. l. si. ff. de condi. insti. et l. si ita. §. si. de libe. et posthu. ff. cod. l. in tempus. Et hoc videtur tenere. Dy. in c. actus legitimi. de res. p. p. lib. vi. Tu concordes. extraneum lectu. Aut quis instituitur, cum ipse institutus morietur. et tunc institutio habetur pro pura, quia certum est diem istum venturum viuo instituto, quomodo ipse viuus morietur. Aut quis instituitur cum morietur quidam extraneus, et tunc quia possibile est illum extraneum decedere post mortem heredis instituti, ideo expectatur eventus diei, quod possibile esset habere hereditatem instituto non deferri. Et ita loquitur alia opinio huic bene adaptatur litera, cum quis, et quidam habent. Oppo. de noua ac. l. si pupillus. §. qui sub conditione. ubi conditio necessaria habetur pro pura, sed necesse est, aliquem mori, ergo et. Dui? timore per. et Cy. hic referunt, et dicunt esse distinguendum, an aliquis instituitur sub conditione si morietur, vel cum morietur, et primo casu habebatur pro pura, secundo non. Ista distinctio inter si et cum, est falsissima, contra casum i. quibus diebus. §. quidam l. titio. ff. de condi. et demon. l. quodcumque. §. si. de verbo. obl. Dic ergo, quod l. contraria loquitur in contractibus, hic in ultimis voluntatibus. Ratio apparet Insti. de verb. obl. §. leg. conditionalis. et quod no. §. de condi. insti.

infer. l. si v. or. de reg. iur. l. que legata. oppo. ff. de condi. et demon. l. heres meus. et quando di. l. ced. l. si cum heres. Sol. Aliud in legatis, aliud in hereditate. Nam legatum recipit diem, quem non recipit hereditas.

Additio.
Cum moriatur. Adde quid si testator dixit, instituo mihi Titum usque ad decem annos, cum hoc quod non possit esse heres alterius, an valeat institutio. Bal. & Sali. concludunt quod valet institutio, et prohibitio vitia, arg. l. si quis ita heres institutus fuerit, excepto fundo. ff. de her. insti. Et per hoc reprehendunt Bar. qui tenuit contrarium. ff. eo in d. l. hereditas. Et cum Bal. transiit Pau. de cast. in l. iij. §. de testa. mili. de quo per eum etiam cons. ccij. vbi consuluit de eo & vult in vita sua tantum instituit, nullo alio herede instituto.

Lex decima.

Neque per se. Qui non potest per se succedere, neque per seruiciu eius. h. d. Vel aliter, et magis generaliter. Qui non potest per se, neque per alium. h. d. Materiam huius l. dic vt digni l. Labeo. §. ff. de vfu. et per Dy. in c. quod alicui non licet. de re. iur. libro vi.

Etraneum, cit.

Clex duodecima.
Ereditas. Urbis Romana, & alie ciuitates
 salu, & particulari. h. d. No. i quod hec dictio, puenire, re-
 fertur siue pueniat iure directo, siue iure fideicommissi
 si, siue titulo fideicommissi vniuersalis vel singularis. Quod facit ad
 ea que dicam in l. precibus. De impuber. & alijs substitu.

Clex decimatertia.
Institutus in re certa habetur loco legatarii quando alius re-
 peritur vniuersaliter, vel in quota institutus.
 Institutus in re certa nullo dato coherede, non est heres, neque le-
 gatarius, sed tertia species.

Notes. *Institutus in re certa, habetur loco legatarij, quo ad hoc vt oneribus hereditarijs non teneatur, actionibus hereditarijs vti non possit, hoc dicitur. hec non. leg. oppo. de l. i. §. si leg. fundo. ff. eo. Veritas est, quod instituitur in re certa habetur loco legatarij, quando alius se peritur vniuerfaliter, vel in quora instituitur, vt hic, secus si nullus alius institutus sit, quia tunc egre certa institutus habetur totam hereditatem, vt l. contraria. Item opp. §. de inof. test. aut. nouissima. ma. 7 quod ibi non. vbi filio debet relinqui certa res iure institutus nra, nec habetur loco legatarij, alias testamentum est nullum. Gloss. hic signat contrarium, 7 nō soluit, quam vide in l. si quis prior. ff. ad treb. 7 dicit quod ibi est speciale odio querere. Quidam alij doc. vt Jaco. de Rau. dicunt e conuerso ad gl. quod institutus in re certa, habetur loco heredis in omnibus, vt d. authent. nouissima. preterquam quo ad onera, 7 iura hereditaria, vt hic. Certe domini l. et l. c. 7 l. n. hic dicat, quod hec fuit opinio dictorum doc. tamen istam opi. recitat glo. in l. leg. facto. la grande. ff. eo. que op. est omnino falsa, vt statim dicam. Antequam reprobem, oportet nos videri effectum istarum opi. Si vero est opi. gloss. quod habetur loco legatarij, quo ad omnia, preterquam quo ad querelam, sequitur h. quod institutio egre certa, trāseat ad heredes sine agnitione, sicut legatū. Item patietur falcidiam, sicut legatarius. Item non habet res media l. si. §. de edi. diui. Adria. tol. Item agnitione istius instituti egre certa, non. confirmaretur testamentum, quia in omnibus habetur loco legatarij, preterquam quo ad querelam. Si est vera opi. aliorum, sequeretur quod ista institutio egre certa non. transiret ad heredes hereditate nō agnita. Item non patitur falcidiam, 7 habet locum regulā. l. si. §. de edi. diui. Adria. tol. 7 agnitione confirmaretur testamentum, vt l. testamentum liber. ff. de manu. test. 7 sic valerent omnia legata, 7 valideret substitutionem pupillarem, operaretur in multis alios effectus. Ego inuenio qd institutus egre certa patitur falcidiam, vt l. quories. fam. ex. l. 7 leg. facto. §. vnde scio. ver. 7 si forte. ff. cod. ergo non est verus pater, quod habetur loco heredis in omnibus, preterquam ad ea que hic dicuntur. Item ego reperio, quod herede repudiante accrescit hereditas instituto in re certa, vt l. i. §. si leg. fundo. ff. cod. ergo non est verum, quod dicit gloss. quod habetur loco legatarij, quo ad omnia, preterquam quod ad restitutiones quia habet ius accrescendi, vt heres. Marti. si. dicebat aliter. Aut loquimur in filio, 7 tunc institutus

in re certa habetur loco heredis, vt in contrario, quod apparet, quod succedit loco legitime, quod est tertia eius quod quis habiturus esset. Aut in egeraneo et habetur loco legatarij, vt hic. Sed parcat mihi dominus ad Marti, ipse nō bene dixit. 2. tertia dicitur tertia eius, quod quis habiturus esset ab intestato, deducto ere alieno, vt l. Papinianus. §. quarta. de iust. test. ergo apparet quod ista legitima nō est hereditas, quia non continet debita, et credita. Sicut vltimus in eo, cui legatur certa pars bonorū, in l. nō amplius. §. si. ff. de leg. 1. et l. si quis seruū. §. si. ff. de leg. 1. Ergo non est ratio, quia loco legitime succedit, habetur loco heredis. ¶ Quid ergo est? Dico sic, et credo dicere veritatem, quia heres institutus ex re certa, non est heres vniuersalis, nec legatari⁹, sed est tertia species scilicet, heres singularis institutus ex certa re, vt probatur in l. ex facto. ff. eo. et l. si alterius. ff. eo. et tunc queritur quæ sit natura istius heredis singularis? Respon. Tunc institutio ex re certa, partiz habet de natura institutionis vniuersalis, et partiz de natura legatarij, illud, quod habet de natura vniuersalis institutionis, nunquā respicit ipsam rem seu quantitatem, in qua institutio est facta, sed extrinsecus, habet enim ius accrescendi euz instituto vniuersali. Itē excludit quæ relam, licet quo ad ipsas res semper esset legatarius. Hoc vult ista l. que dicit quod loco legatariorum sunt. Hoc probatur in d. l. si alterius. et l. ex facto. ff. e. vbi res relictas habuit prout relictæ sunt, tanquam essent primo legate. Aliam hereditatem partitur equaliter, rerum valore non inspecto. Et hoc statim sequitur, quod pariter facilius in rebus vt s. probatum est. Item transmittit ad heredes illas res, quia in eis sapit naturam legati singularis, nō autem transmittitur sine agnitione in eo illud ius accrescēdi, in quo sapit naturam institutionis vniuersalis. Item confirmatur tabule pupillares. Et hoc sequitur, quod confirmatur testamētum hac agnitione, quia non potest testamentum deficere, quin ceteris rebus diantibus sibi accrescat.

Additio.

Poma. ¶ Quoties. Iſtam legem allegat Bar. notabili ſuo quar-
to, incip. in. quod ſi teſtator. in ver. ſecus forte eſſet.

P. P. P. ¶ Quoties. Vide pro intelligentia omnino Com. confi.
cviij. incip. teſtator inſtituit. vbi vult quod ſi teſtator inſtituiſſet ali-
quem in dimidia bonorum immobilium. Item in bonis mobilibus
et actionibus; quod per hoc iſte ſecundus non erit vtilis heres. ſed
ambo. habebit tamen iſte ſecundus iure prelegati mobilia et actio-
nes. Item circa iſtam materiam vide pulchrum caſum per Ro. ſin-
gulari. clv. vbi allegat reg. in l. pater. ſ. ſi. ff. de lega. iij. Vide Ro. in
conſil. cxxxij. Item no. quod reſpectu bonorum extrinſecorum que
non ſunt in corpore hereditatis. verbum. heres veriſicetur in here-
de ex certa ſecunda Bal. in c. i. ad ſi. prin. de ſuc. ſeu. Item quid ſi
teſtator legat cetū heredibus titij. an ad iſtud legatū veniat heres
deus inſtituti in re certa. vide Bal. l. Liberti. C. de ope. libe. Heres. in
l. quedam. ſ. nihil. ff. de edendo. Item no. quod quantum ad detra-
hendū duas quartas nō habet in loco heredis. et ſic ſolum detra-
heret legitimam ſecundum Bal. ſingulariter in l. ſilium quē habes
tem. C. ſan. exc. Item an habeat beneficium iuris accreſcendi. vide
Barba. late in c. Rayn. de teſta.

Pomates. ¶ Et actionibus hereditarijs. Vide ad hec Ro. conſil.
lxxxij. et vide Aleg. coſi. cxxij. vo. v. vbi ponit. an appellatione here-
ditatis intelligatur de vtili. Ang. coſi. lxxvij. in ſi. vbi ponit. an quo
habeatur loco heredis. tollitur inſtitutio. et Bal. coſi. cxxxij. ſi vtilis
lij. vbi ponit quid in ſilio ex hereditate cui pater poſtea aliquid reli-
quit iure inſtitutionis in ſecunda parte. vide etiam Barb. conſil. yo.
iij. vbi ponit an talis patiarur ſale.

P. P. P. ¶ Si quis prior. Vide Barb. aliquid dicentem conſil. ij.
in i. parte.

Poma. ¶ Quia habet. Et de prohibito plus petere. an poſſit habe-
re ius accreſcendi. vide Bar. in conſil. inci. Mellus ſelop. in ſi. And.
Barba.

Poma. ¶ Quid ergo ſocio ſic. Vide aliquid ad hec per Paul. de
caſt. conſil. i. et Ro. conſil. lxxxij. coſi. clxxij. Et an appellatione here-
dis vel ſuccelloris veniant heredes particulares. vide Aleg. conſil.
cxxxij. vol. ij. et vide etiam Aleg. conſil. lxxij. vo. iij. vbi ponit. an appel-
latione heredis confirmetur teſtamentum. et an mortuo ipſo. ſi poſt-
ea coheres vniuerſalis ſibi parus moriatur. an aliquo modo ſit ex-
cluſus ab hereditate. an tranſmittat ad heredes ſuos ius ſibi com-
petens in parte coheredis vniuerſalis. ſic ius accreſcendi.

Inſtitutionis vniuerſalis. Adde quod hanc opi. tenet hic Odo.
Lyn. Guliel. de Cu. Fran. Tigr. Ang. Sal. Pau. de caſt. Bart.
et Bald. in l. leg. facto. et Ang. etymo. ad ſi. ex fundo. quia paria
ſunt coheredem a principio non fuiſſe inſtitutum. et repudiare. l. ij.
ſ. ſed ſi ſunt ſui. ff. ad Tertul. Et inter ſuavis conſultuit Roma. coſi.
lxxxij. Quid autem ſi teſtator inſtituit Titium in fundo. inſtitit que-
lum plus petere non poſſet. nec habere nullo alio inſtituto. an poſſit
Bar. prima ſuper Cod. h h iij

Recibus. ^a Dividitur in partes duas. ^p p^{ri}mo ponit thema, et ponit q^{ue}stio. ^s Secundo ad q^{ue}stio. respondet per ordinem. Secunda ibi, nam nō est incerti iuris. Breuiter. h. d. Substitutio vul^garis ex pirat adita heredita. nec per tacitam pupilla. in ea conten^{ta} in mater excluditur, sed ex substitutione pupilla. vel compendiosa acta a milite substitutus in totum iure directo intra tempora p^{re}teritis admittitur, postea vero si mater in medio est: obliquatur de dicit. modo habes literam claram. Nota ex hac l. p^{ri}mo et quod

Imperator male querenti, benignè responderet. Quod dic vt digi in
l. vt responsum. §. de test. Secundo not. t qd vulgaris expressa expi
rat adita heredi. Tercio not. t qd pupillaris expressa excludit ma
trem in totius. Ro. quarto t qd compendiosa facta a milite inter tem
pus pubertatis, valet iure directo, postea obliquitur. His premis
sis venio ad apparatus. et videtur quod in primo casu quado est fac
ta substitutio vulgariter mater repellatur, nam expressa vulg
ris, conti net in se tacitam pupil. vt l. hereditatem. supra. eodem. l. i. i
am hoc iure. ff. sed pupillaris excludit matrem, vt hac lege. l. Pa
pinianus. §. sed in puberis. ff. de inoff. test. ergo. ac. Solut. Dicit
glo. quod ille leges contrarie loquuntur in pupillari expressa, nam
tacita pupillaris contra matrem non admittitur. Ita tenet hic. et in
l. fin. supra. titu. i. et vbiq. Tamen in hoc est varietas vtum quan
do mater est in medio, in vulgari expressa in se tacita pupillaris,
Nam alibi videtur dicere gloss. quod bene continetur in expressa pup
pillaris, sed non habet effectum contra matrem. Alibi videtur di
cere, quod tacita pupil. tunc non continetur in expressa vulg. Ista
variatio colligitur ex gloss. hic posita. et supra. titu. i. l. fin. et gloss. in
l. centurio. ff. eo. Veritas est, quod continetur in expressa vulgari,
sed non habet effectum fauore matris, vt supra. titu. i. l. fin. casus est,
Nam ibi dicitur, quod si mater decedat antequam pupillus substitui
tus admittitur, ex vigore tacite pupillaris. Quod non est vt
rum, si ab initio in ea non contineretur, quia quod ab initio, et vt in
regul. iur. que ab initio, et. Contra hoc oppo. de l. in testamento. in
fin. §. de test. mil. Solut. tacita pupil. non admittitur contra matrem,
nisi voluntas defuncti, probetur coniecturis aliquibus. Ita t3 glo.
no. vide eam super verb. omni modo. Contra hoc oppo. de hac ea.
l. in fin. nam substitutio compendiosa habet in se tacitam pupil. et ta
men matrem excludit, vt hac l. Idem in substitutione breuiloqua,
que continet in se pupillarem, et tamen matrem excludit, vt l. lucius.
§. eo. Quis timore est videndum hic, vt utrum ista pupillaris, que co
tinetur sub compendiosa, vel breuiloqua, sit expressa vel tacita. Et
i. magna hic post prin. videtur tenere quod sit tacita, vide eam ali
bi in fin. glo. tenet quod in compendiosa, et breuiloqua continetur
pupillaris expressa. Aude eam, que est verior. Dico quod vt traque
potest esse vera diuersis respectibus, nam quedam est tacita pupil.
que nullo modo exprimitur, nec verbis generalibus, nec speciali
bus, vt illa, que continetur in vulgari expressa, nam verbu vulgari
bus, nullo modo ex virtute verborum continetur pupillarem, sed subtili
ligitur ex presumpsa voluntate defuncti, vt dic. Iam hoc iure et §.
titu. i. l. i. et ita matrem non excludit, vt hic. et §. titu. i. l. final. Que
dam est pupillaris tacita, expressa tamen verbis generalibus, vt ea
que continetur in compendiosa, et breuiloqua. Nam ibi sunt verba
generalia, apta comprehendere in se pupillarem, et illa, matrem ex
cludit, vt hic. et d. l. lucius. §. eo. potest ergo substitutio, pupil. co
tinea in compendiosa, et breuiloqua, vno respectu dici tacita scilicet,
specialiter. non enim fuerunt specialiter verba pup. substit. expressa, et
ista eadem substitutio potest dici expressa, scilicet generaliter. Sicut
runt enim expressa verba generalia apta pupillarem sub generalitate
comprehendere. Et ita saluatur iste gloss. Ad dic. ad l. lucius. secun
dam istam glo. quod ibi tacita pupillaris admittitur contra ma
trem, ex presumpsa voluntate defuncti, quia frater pupillari erat sibi
substitutus, quod est valde no. vide istam glo. que est gloss. vlt. Et
not. quod t quando frater impubes est impuberi substitutus, pre
sumendum est quod testator, voluerit matrem excludi. Tunc menti
istam gloss. et similes, quod voluerit valere iure directo. Alterius
op. Solutur hic, qd compendiosa ultra tempora pubertatis obliqua
tur contra imo videtur quod omni tempore valeat iure directo in
milite, vt ff. eo. l. centurio. ff. de test. mil. l. milites etiam his. Soluti.
Dicebat qd. quod miles impuberi non potest directo substituere,
per hanc l. quod est falsum, per leges alleg. in contrarium. Glo. di
cit, speciale est fauore matris quando mater superest, vt d. l. compen
diosa post pubertatem obliquitur, modo habes prin. glo. magn.
Sed contra hoc opp. quia nihil refert, siue iure fideicommissi, siue
iure directo valeat in testamento mil. nam in testamento mil. no po
test detrabi Trebellianica, vt infra, ad leg. fal. l. in testamento. et ff.
ad trebe. l. i. §. denique. Unde nihil refert, an iure directo, vel iure fi
deicommissi teneat. Quidam dicunt, etiam in testamento mili. no po
trabi Trebellianica, vt §. in fin. ad Trebel. quod est falsum, quia
loquitur quo ad alia remedia Trebellia. non quo ad detractione
quarte. Dicit ergo glo. t quod est commoditas matris in hoc, pri
mo quia si restituit iure fideicommissi, apud ipsam matrem reman
ent iura sepulchrorum, vt l. quia perinde. ff. ad Trebel. Item bo
na filij non veniunt in fideicommissio, vt l. coheredi. §. cum filie. ff. de
Certe in primo dicit verum, in hoc etiam secundo dicit verum, sed
non differt in hoc compendiosa directa a fideicommissaria, quia in
compendiosa non veniunt nisi bona testantis, vt ff. eodem. l. centu
rio. Unde dicit gloss. quod est vtilitas matris in alio, quia in restitui
tione Trebellianice non venit legitima filij. Sed an sit veru non
pubro. Nam in puato testante, hoc veru est sine dubio, sed miles

potest gravare in legitima, quod potest ideo, quia exheredatus non potest iurare querelam secundum ista tempora, vt l. fin. supra, de inoffici. test. in quo erit vtilitas matris, vt valeat iure fideicommissi. Respond. in hoc, quia in fideicommissaria restitutione non veniunt fructus percepti iudicio testatoris, secus esset in compendiosa directa, vt dicta lege, centurio. ¶ Item si mater deberet aliquid percipere a filio naturaliter obligato, antequam restitatur fideicommissum posset illud retinere, vt l. Stichum. §. aliquando, ff. de soluti. quod secus esset, si substituti iure directo venirent. Sumus expediti de omnibus gloss. ex. pro. fina. magne gloss. que tractat materiam compendiose, pro qua materia declaranda quero, que est substitutio compendiosa. Secundo quare dicatur compendiosa. Tercio, quis sit eius effectus? Respond. compendiosa substitutio quando que est substitutionis species distincta ab alijs, vt quando fit a milite post aditam heredi. a. valet iure directo, vt l. centurio. ff. eo. Quamdoque non est substitutionis species, sed est quedam adiectio vt quando fit a pagano. ¶ Illa enim nihil valet iure pupillaris directe post pubertatem, et aditam her. sed iure fideicommissi, vt infra, videbitis. Unde tunc non est substitutionis species per se, sed adiectio quedam. Quare dicitur compendiosa. ¶ Dic quia fit sub compendio verborum, et continet tempus scilicet, quando cunque decesserit. ¶ Et Quero quis sit eius effectus? Respond. si quidem fit a milite, et mater non sit in medio, omni tempore valet iure directo, vt l. centurio. ff. eodem. et l. milites etiam his. ff. de testa. mil. Si vero mater est in medio pup. etat. valet iure pupillari, postea iure fideicommissi, vt hic, nisi de voluntate defuncti aliud probetur, vt supra, de test. mil. l. in testamento. in fin. Si vero hoc substitutio est facta a pagano, vt fit regulariter in quolibet testamento, tunc glo. distinguit tres casus. Primo aut fit per verba directa, vt quando cunque decesserit talis sit heres, et tunc intra pupillari. valet iure directo, postea tota litera exprit vt l. verbi. §. l. in pupillari. ff. eodem. Aut fit per verba mere obliqua, vt quando cunque decesserit tali restitatur hereditas, et tunc omni tempore valet iure fideicommissi. Et istos casus gloss. ponit tanquam indubiales, et idem tenent omnes nostri doctores. Ego super hoc moui infinita dubia, que non restantur in vna die. Que die vt plene dixi in l. ceturio. ff. et ibi multa dixi, que per alios leuiter traſeunt, a hoc ideo propter multos casus, quos me docuit mortalitas. vide istam glo. Si vero fiat ista substitutio per verbum commune, vt est verbum, substituo, vt quando cunque decesserit talem substituo, tunc dic. vt gloss. ego interpretor quod sit fideicommissaria, vt ista substitutio intelligatur eo modo, quo omni tempore valere potuit, sic perinde fit, ac si per mera verba obliqua fieret, vt l. quoties. ff. de reb. du. Quia de isto dubio in hoc doctores nostri multa fenserunt, an hec gloss. verum dicat, videtur quod sic. Nam quando substitutio fit paribus personis, intelligitur eo modo quo potest omnibus congruere, vt l. hereditatem, et l. quamuis. supra eodem. et l. in testamento. de testament. milit. etiam hoc iure. ff. eodem. ergo ita in tempore, substitutio facta diuersis, et imparibus temporibus intelligitur eo modo quo omni tempore potest congruere, et sic semper intelligitur fideicommissaria. ¶ Et ita tenet gloss. hic. et ff. eodem. l. centurio. Ad id in summa huius t. Quidam Jacob. Bal. dicit. Sil. et Bertran. de testament. cap. Raynal. et alii. dicit. de testament. cap. i. lib. vi. in glo. antiqua, Contrarium videtur tenere glo. infra eod. §. quia ratione. in glo. magna videlicet quod intra pupillarietatem valet iure directo, post iure fideicommissi, quod probatur sic substitutio, que variatur per tempora, debet intelligi secundum varietates temporis, vt l. petra rerum. §. nonnullam, ad legem falcidiam. Pro hoc videtur casus in l. pater Severinam, §. conditionum verba. ff. de conditio. et demonstrat istam opinionem, et conditionum multi doctores. Secunda fuit opinio Jacob. de Arctio, qui dicit sic. Aut ista substitutio fuit facta simpliciter, si filius meus decesserit, et sic ibi fuit appositum verbum distributivum, quando cunque, et tunc vera sit opinio gloss. vt valeat omni tempore, tanquam fideicommissaria, quia vna est, ergo pro toto tempore debeat vno, non diuerso iure censi, argumen. l. cum qui heres. ff. de vfu capi. Sed si apponeretur verbum distributivum, quando cunque, sic tunc perinde est, ac si tempore singulariter enumerarentur, vt quod tunc perinde est, ac si tempore singulariter enumerarentur, vt l. sicut in amos. in prin. quibus modis vfu fruct. amitt. sed et tempore essent sic singulariter enumerata intra pupillarietatem, valere iure directo, postea iure fideicommissi, vt l. dicam ergo, et. Et hanc opinio videtur tenere Lynus et ita dicit se consuluisse. Quid dices mus? dominum in hoc inueni notulas multas. Et dico quod debemus primo aduertere, an ex psumpta voluntate defuncti possit apparere quid fenserit tunc cum istam voluntati sue, etiam contra matrem, vt l. in testamento. §. de testament. milit. et habuisti no. §. eo. l. in glo. super verbo, quomodo. ¶ Et Quid enim sit testator? substituit fratrem fratris? Tunc psumptio est quod voluerit matrē excludere, vt no. hac l. in vlti. gloss. magne. ¶ Et Breuiter si testator dicit, volo quod ad talem veniat omnia sine aliqua diminutione, vel totam et in integrā hereditatem, vel similia verba, tunc enim hoc potest

potest esse, nisi per substitutionem directam, ergo de directa intel-
15 git. Not. de hoc in l. iul. in prin. ff. de leg. iij. ¶ Quero, quid si dixit
quod ad talem perveniant, et quod ipse possit accipere sua auctorita-
tate: Certe ex hoc videtur voluisse quod valeret iure directo intra
16 tempora pubertatis, vt l. i. Titia cum testamento. §. i. de lega. ij. Vel
p de vi et vi arinal. vum facit. Vel quid si ex precedentibus, vel sequen-
tibus aliud appareat, tunc esset recurrēdū ad op. staremus enim
illi, vt d. l. testamento. in fin. §. de testa. mili. Sed si nihil apparet, ex
quo de voluntate testatoris pendere possent, tunc remanent dubii.
¶ In quo dico, aut mater est in medio, et tunc verbum dubium debet
interpretari in casum magis favorabilem pro matre, vt l. qui duos.
§. i. et quod ibi not. ff. de reb. du. et sic omni tempore erit fideicommissaria.
Nec ob ista leg. quia hic satis habet facere legem in milite, qui
omni tempore potest substituere iure directo. Sed cum facit obligas-
se favore matris post tempora pubertatis. Si vero mater non est in
medio, nec aliqua persona, contra quam non admittitur tacita pu-
pilla, quas personas plene dixi in l. ij. ff. eo. tunc ergo dico quod ista
substitutio est vna, non dico pro toto tempore, sed dico vna secun-
dum quod casus attulit. Nam si filius decesserit in pupill. et a. inter-
pretabimur quod semper fuit pupillaris, si si filius decesserit post
pupill. et a. tunc interpretabitur, quod semper fuit fideicommissaria.
17 ¶ Probo, verbum quod potest in pluribus temporibus verificari.
in dubio debet intelligi secundum quod casus attulerit, vt l. iij. in
prin. ff. de adi. leg. et l. hec conditio. §. si cum l. seq. de cond. demon.
¶ Ita in proposito, ista verba, si filius meus decesserit, sunt apta refer-
ri ad filium decedentem in pupill. et a. ad filium decedentem postea,
et ideo ante aditam herede. vel etiam ante mortem defuncti, secundum
quod casus attulit, ita referuntur, et secūdū hoc, si decesserit, postea
continet fideicommissariam, si decesserit ante aditam herede. continet
purgarem. Facit ad hoc de lib. et post. l. gallus. §. i. ita intelligo istas
18 materiam. ¶ Quero ergo si testator dixerit, si filius meus decesse-
rit sine liberis, et talem substituo. Blo. hic videtur dicere quod per
hec verba videtur testator velle quod semper valeat iure fideicom-
19 missi. Nec gl. reprehenditur per c. si pater. de test. lib. vj. ¶ Quere-
ro, quid si testator substituit sub distinctione temporis, vt si filius
meus decesserit in pupill. et a. vel postea. Certe dicit gloss. quod in-
tra pupill. et a. valet iure pupillari, postea vel fideicommissaria, hoc
autem omnes probant, vt l. si frater. §. de fideicommissa. ¶ Ultimo
quia dixi §. diffiniedo, an substitutio fiat verbis directis, an obli-
quis, an communibus, esset videndum que sunt verba directa, et q̄
obliqua, et que communia, et sic esset videndū de verbo habeat, et de
verbo, accretet, et de verbo moriatur, et de verbo, succedat, q̄ plene
examinavi in l. centurio. ff. eodem.

Additio.

Pro concordia aduerte quod substitutio cōspēdiosa facta a mili-
te per verba directa, trahitur ad fideicommissū. post pupil. et a. quan-
do mater filij instituitur est in medio. Ista sunt opin. gloss. iuncto teg.
in l. centurio. ff. de vulg. a. pup. Izo in sum. Bart. Bald. in hac l. pre-
cisus. 2. doc. antiqui secuti sunt hanc opi. Contrarium tenere alle.
Barto. in l. in test. C. de test. mil. Tu dic. ista q. solet in scholis dispu-
tari. plures intellectus dantur ad hanc l. precisus. 2. complures
possunt dari solutiones. sed illa magis placet. que etiam est commu-
nis. videlicet quod aut talis substit. sit p verba. directa. directissima.
puta. si testator dicit. directo substituto. 2. tūc etiam si mater sit in me-
dio. non obligatur. 2. tunc procedat. ij. opin. Aut sit per v. r. b. a. direc-
ta non directissima. 2. procedat. ij. opi. Et hoc sensit Baldu. facit
differentiam. an sit facta per verba directa directo. seu directa ciui-
liā. 2. quia mens testatoris predominatur in omnibus. In conditio-
nibus primum. ff. de conditio. 2. demonstra. cum si. Ideo attendēda
sunt verba ipsius.

P. Pau. p. Precibus. Istam l. repetit D. Bapt. Caccialu. de
san. Securi.

P. Pau. p. Voluntas defuncti. vide Bart. consil. ij. Itē limi-
ta nisi esset facta substitutio ad pias causas. 2. vel p. exoneratione
conscientie. vide Jas. hic 2. in simili que habes ad Bart. in authen.
ex causa. j. de liber. p. ier.

Contra hic oppo. adde Bar. in consil. inci. nullis. q. est iij. in or-
dine. vbi consulit quod pupil. facta egranco continet tacitā vulg.
garem hic. 2. tēg. in fin. s. de hered. ansitu. Et si tacita vulgaris re-
quirat aditionem. illa substitutio facta per v. r. b. u. m. quandoque
que. que est compendiosa. si continet vulgarem. illa verba quādo
cunque. que important siue monatur ante mortem testatoris. siue
post. vide que digi in consil. comitiss. Selaphant. in regno Sicilie. 2.
vide Bart. in consil. inci. an q. proposita. 2. vide eundem in consil. inci.
Aug. in authent. in ordine est quātiā. Vide ibi omnino. vbi alleg.
gloss. in cap. si pater. de test. lib. vi. contra gloss. huius l. Bar. in cō-
sil. d. g. iij. inci. vir. quidā. Et vide Bar. in cōsil. g. ij. inci. homo Alci-

[illegible]

¶ Item quid si. Adde. Sal. cōs. cclxxviii. iiii. vo. r cōs. ccliii. i. vo.
Ang. cōs. cxxv. Ro. cōs. cxxx. Car. cōs. cv. an. in Dei nomine
pater habens.

P. P. P. **P.** **C** Bona mea libere. vide Com. q. hoc sequitur in consil. in incip. testator. Bar. instituit. circa med. et idem in ver. pleno iure secundum Ant. de iur. consil. liiij. de quo. s. Bona. **C** Bona mea libere. Quid importat istud verbum libere. vide tex. in c. de multa. in ver. libere. de p. reb. vbi Abb. no. Adde Bal. in c. que in ecclesiari. in vers. liberi. de consil. ibi do. Ant. in iij. no. Adde etiam tex. in c. i. in ver. libere. et vide Jo. an. de regu. iur. in vi. et clarius Semi. Adde tamē quod in contrarium consiliū Rap. cu. in consil. cv. incip. ant. sed q. opi. hec quod libere. exponatur idem. propria auctoritate. est tex. in c. cum episcopus. per expositionem Are. et Jo. andr. de officio ordina. in v. notab. glo. in cap. i. in ver. libere. de testamen. in vi. facit quod not. glo. in c. cum plures. in ver. libere. de offi. dele. in vi. et gl. in cle. dudum. in ver. libere. de sepul. alibi Lar. in c. ad hec. de relig. do. facit quod no. glo. in eposio. ibi communiter approbat. ta. in c. lator. de ho. volun. ponit Alleg. de ista dictione in consil. gij. in cip. visio thema. in i. et ij. vo. barb. in c. de offi. z domi. Ant. de Butr. consil. gij. in ij. vo. facit quod not. An. in l. hic si res. ff. de rei v. vbi inquit quod si testator digereit quod legatarius non molestetur per heredes in re legata. videtur data licentia capiendi propria auctoritate. et de ver. libere. vide Mod. in l. i. s. de sac. fan. ec. et in v. q. prin. in prin. ibi Allegan. in apostil. vide de verbo libere. Jas. in l. centurio. ff. de vulg. et pup. De verbo autem plena potestas. et libera. vide Fel. in c. auditis. de prescrip. Barb. in c. preterea. de offi. deleg. Adde etiam quod statutum dans potestatem plenam. vel liberam procedendi super maleficiis. non poterit tamen ponere aliquē ad torturam. nisi precedentibus iudiciis. Vide Jas. in l. si miles. in fin. **P. P. P.** **P.** **C** Sine liberis. Vide que scripsi in l. catorio. ad Bart. et in l. populari. ad fin. et in l. ij. in prin. de vulg. et pupil. **C** Reprehenditur. Adde vt per Bal. consil. gl. vi. et ccl. iij. vol. et consil. ccl. in ij. vol. per Old. consil. xxiij. inc. factum tale. quidā testator. per Bar. consil. gxiij. in c. homo Accurs. per Bal. consil. gl. vi. et ccl. v. iij. vo. et consil. lxxxiij. et cclij. lib. ij. et consil. cliij. i. vol. Petr. de Anc. consil. gxiij. et Bal. consil. cclv. iij. lib. **P. P. P.** **P.** **C** Lib. vi. De intellectu huius c. si pater. vide do. Fran. cil. consil. clv.

Lex nona.

¶ Absentecapitis quomodo substituitur, et que species substitutio-
nis sit.

Humanitatis. Parentibus vtriusque se
sus permittitur. Aliis men
recaptis, saltem in legitima institutio, substitutio, que
substitutio finitur, si ad sanam mentem peruenierint, qui
habet filios, vel fratres, alterum ex eis debet substituere, hoc dicit.
Primo ponit dictum, qualiter potest fieri substitutio exemplaria.
Secundo ponit qualiter finitur hec substitutio. Tercio ponit lumen
ratione primi dicti. Secunda ibi, ita tamen. Tertia ibi, si filios. Ad
uerte, quia hec est quedam constitutio, et in tribus tantum locis ha
beamus de hac materia, hic, et infra de pup. substit. §. qua ratione. et ff.
eodem l. ex facto. Et not. quod mentecaptis potest substitui dire
cto, que substitutio dicitur exemplaria ex eo quod est inducta ad
exemplum pupillaris, ut hic dicit text. et Instit. eod. §. qua ratione.
Et not. secundo quod parentibus vtriusque sexus, licet hac substi
tutionem facere. Et Tercio, not. quod hec substitutio finitur, cum
peruenierit ad sanam mentem. Et Quarto not. quod quando ille,
cui fit substitutio habet filios, vel fratres, debet ex eis substitui.
Et not. et quod ad hoc ut fiat hec substitutio, requirit, quod ille cui
fit, institutus sit, saltem in legitima. Et oppon. per ordinem ad
primum, et videtur quod hec substitutio non potest fieri absque res
cripto Principis, ut l. ex facto. ff. eo. titu. Sol. fateor quod de iu
re antiquo, hec substitutio non poterat fieri absque rescripto Prin
cipis, ut ibi, hodie potest fieri auctoritate iuribus. et Instit. eo. §. qua
ratione. Secundo opp. quod non licet matribus substituere, ut l. si
mater. ff. eo. Sol. fateor quod non potest substituere pupillariter
ut ibi, sed exemplariter sic, ut hic. Et in hoc differ. pupillaris ab ex
emplari. Ratio est secundum Domj. Suli. quia substitutio exempla
ris est introducta ex quadam humanitate ut hic dicit text. sed pu
pillaris est introducta secundum iuris rigorem, ut ff. l. ii. in prin.
que humanitas habet locum, ita in patre, sicut in matre. Et pos
sum dicere quod ratio est, quia ubi maius periculum imminet, ibi
cautius est agendum, sed in substitutione exemplaria est maius pe
riculum ex parte eius, cui fit substitutio, quod forte non speratur,
quod ad sanos mores nunquam perveniat. Sed in pupillari est cer
tum quod finiretur impedimentum adveniente pubertate, ideo non
permittitur parentibus, ita large substituere. Item ex parte eo
rum, qui substituantur, non est ita magnum periculum, nam debet

substitutio descendentes vel fratres. vt hic in fin. merito. permittitur magis patri. & matri. quod faciant substitutionem. Oppo. ij. dicitur hic. & debet esse instituti saltem in legitima. Oppo. de l. i. §. i. eo. vbi potest substitui etiam in filiis ex hereditas. Sol. Aliud in pupil. subst. vt ibi aliud in egeplaria. vt hic. que potest esse ratio. & certe nulla magis potest assignari. quā quia sic placuit statuenti. & l. dicas quod illa substitutio permittitur ex humanitate. quadam. que cessat quando quis exheredit filium. merito tunc non permittitur hec egeplaria. sed illa permittitur secundum iuris rigorem. Opponi. dicitur hic. quod hec substitutio cessat cum ad sanos mores res peruenit. contra de l. ex facto. in prin. ff. eod. Sol. & forte quia hec suppletur per illum scilicet quod cessat. cum talis persona liberos substitulerit. ¶ Oppo. ad fil. hic dicitur quod debet substitui ex fratribus. & vel filiis. si sunt. Contra. ff. eo. l. si plures. §. quos possum. vbi distinguit quilibet potest substitui. ¶ Sol. In hoc differit egeplaria a pupillari. Ratio vigens non potest reddi. sed datur persuasio illa. quā supra dixi. quod hec procedit ex humanitate. vel humanitas cessaret. nisi substitueret vnum ex filiis. vel fratribus. illa vero pupillaris conceditur secundum iuris rigorem. ¶ Ultimo oppo. hic dicitur quod potest vnum substitui ex filiis. contra si illos preterijit. testamentum esset nullum. vt. §. i. l. i. l. i. l. magnum. Sol. Idem timore dicit gloss. concedo quod debeat exhereditari. Doc. communiter tenent contrarium. quia alij non possunt coqueri. per l. i. Papinianus. §. sed nec impuberis. ff. de inoffic. testa. Idem non habetis alia circa hanc l. Cyn. hic modicus in ista materia dicit. Fili. multa. & eo plenus in l. ex facto. ff. eod. dic vt ibi dixi.

¶ Additio.

Aduerte. Domi. Alegan. in hac l. humanitatis. allega. sibi contra
rium, sed pro saluatione Bar. vide concordiam quam posui ad leg.
facto. in prin. ff. de vulg.

¶ P. P. P. ¶ Humanitatis. An ista lex habeat locum in furioso, vide Matthe. not. cxxxi. in vers. ult. opponi. in verb. solu. circa ista solu. vide Jas. in lex facto. verbo. circa. q. an testator. de vul. t. pup. Poma. ¶ Humanitatis. An ista lex habeat locum in furioso, vide de Matthe. notat. cxxviii.

b Roma. Permittitur. ⁊ cogita qd si essent filij ex diuersis ma-
ritis, vel vxor, qui deberent substitui, an vtrunque coniungi, vel
etiam alij secundum quod testator videtur. Eg discursu lec. Bar.
colligere aduertens lector tres differentias inter exemplariam, ⁊ pu-
pillarem, tu vero aduerte quartam, qz pupillaris adueniente pu-
bertate, in totum expirat, exemplaria vero recedente furoz cessat,
vt hic in teg. ⁊ 3mo. iterum subueniente furore habet locū, vt hic
per doctoz. licet contra faciat teg. in §. qua ratione. in versicu. con-
firmant. Instituit. eod. titul. iure cognita quia aliqua hinc inde po-
test induci.

Mentecaptis. Adde, qui si mur⁹, vel furulus, vel prodigus cui
bonis est interdictum, Doc. vt refert Paul. de Castr. com. munitur
dicunt idem esse. Ang. tamen contra, vt nec etiam furioso possit sub
stitui, quia leg. loquens de mentecaptis, non extenditur ad furiosos
nisi per Principem, vel habentem potestatem legis condende, vt
supra de pupillis. l. si furiosus. vbi dicit escafum, tamen dubitante
loquitur. cu. dic quod pro opi. Pau. de Ca. videtur cōsuluisse Bal.
conf. c. ij. i. lib. incipi. quidam Petr. vbi omnino vide ad hanc l.
Quid autem si mētecapto filio sit relictum minus legitima, an pos
sit ei substitutū pupillariter, Bartol. in leg. facto. ff. cod. tenet quod
sic. Ang. Salic. Pau. de Cast. hic, quia poterit petere supplemen
tum legitime, et Imola. in c. si ay. dicit q. opin. Bar. est magis com
munis, et equior, licet ipse ibi cōtra, in d. leg. facto, et Ang. et Joan
fab. in q. quia ratione. Instit. cod. Sed quid si mater substituendo
post mortem filie mentecapre voluit sua bona distribui et dari per
suos fidei. pro anima ipsius testatricis, an erit exēplaris, vel fidei
commisaria, vide Petr. de Anch. cons. vij. tenentem quod fidei
commisaria.

¶ Domini. Quidem. Sunt qui dubitant ad ista. Nunquid si pater
h3 plures filios mentecaptos, sit necesse, si vult vni substituire, q
omnib3 substituat, et dicit ipse qd iste reg. videtur probare qd sic, ibi ei
vel eis. Ista verba sunt posita cum aliquo mysterio, qz exemplaris
substitutio est inducta ad exemplum pupillaris, et hic, et in 3. qua
ratione. Vni. eo sed in pupillari testator potest, si habet plures fi
lios vni, vel quibus vult substituire l. qui plures. ff. de vulga. et pu
pilla. igitur. cc.

¶ Roma. C. Op. ad fil. Appellatidie fratris intelligatur etia foror.
Et ultra adducta hic per doc. probat iste tex. hic, nec alia proles de
scendit in iuncta. I. s. de verb. sig. ibi traditur. Sed certe vide
quod eadem ratione inducta sit, a pupillaris. s. qua ratione. Insti.
eo. Sed dicit quod ille tex. probat quod Imperator exemplo pu
pillaris fuit egeratus super quo considerans pietate inductus, et
hic videtur illam introduct. a sic pietas fuit causa proxi.

f. **E**x fratribus. Adde quod Pau. de Cast. dicit hic q. de hoc fuit magna contentio, quia cumdam metecapto haberi sorore fuit facta substitutio

substitutio, et sibi fuit substitutus extraneus. Nam dicebatur quod illa erat substitutio exemplaris, et per illam excluderetur mater etiam a legitima filii, per istum rert. qui parificat exemplarium pupillatamen dicit ipse quod consultum contrarium. quod illa substitutio itaque exemplaris non poterat valere, ex eo, quod foror non fuerat substituta. Teneat ergo idan. quod mater posset per substitutionem exemplarem substituere. Idem tenuit bar. in l. ex fac. ff. de eo. §. 3o. fab. in st. c. quareatio. Aug. hic et in n. c. Ray. Et de materia, an pupillaris sit similis exemplari, vide Alerand. et cons. cxiij. volu. ij.

Lex decima.

2 **S**ubstitutio quando est facta per nomen collectivum sub conditione, non habet locum nisi conditio substitutionis euenerit in persona veriisque.

3 Pluralitas respiciens vnum finalem effectū, non resolvitur in singularitates, secus quando diuersos effectus.

Cum quidam. Quando duobus impuberibus sit substitutio cum adiectione nominis collectiui, ita demum substitutio loci est, in utraque persona ceditur substitutio verificata. h. d. hec l. cu l. seq. et magis habet difficultatem contraria quam sint in corpore iuris. ¶ 1. Q. per ergo uterque est dictio collectiua. uter et alter sunt dictiois distributivae, et verificantur in altero tantum, ut dixi in tractatuum distributiuorum, in l. hoc articulo. de here. insti. ¶ Secundo no. quod substitutioni non est locus, nisi in utriusque persona ceditur substitutionis euenerit. Ad istud oppo. de iust. test. l. p. ubi vno decedente statim fuit vocatus substitutus. Sol. dicit gl. ibi fuit facta substitutio separati, et nominatiui, hic vero fuit facta cum adiectione nominis collectiui. ista est vera. alij dicunt quod hic loquitur in filio, ibi in egraneo. Tene precedentem. Sic debet intelligi. ff. ad l. fal. l. pater filiam. §. si. et ibi no. ¶ Alterius. op. ff. ad treb. l. heredes mei. §. cum ita. ubi fuit facta cum adiectione nominis collectiui, et tamen sufficit quod in persona vnius existat dictio. Sol. gl. vno modo hic, quod hic fit speciale in filiis. Et non placet, quia ibi etiam loquitur in filiis, et nepotibus. Vel dicit glo. ibi decessit fideicommissio. conditionalis, ante conditionis euentum. Hoc nihil ad propositum, quoniam ibi instituti non erant inuicem grauati: vel si erant grauati nil ad propositum. Ad enim querimus de virtute substitutionis inuicem facere, sed querimus quia alter admittat filii, qui substitutus est, cum adiectione huius nominis collectiui. In hoc illa leg. discordat ab ista. Illa enim admittit eum, si conditio egerit in persona vnius, hic eum repellit. Sol. gl. alio modo, quod hic deficit conditio in persona primi morientis, ibi conuer so egerit in persona secundi. pro cuius declaratione debes scire, quod quando substitutio est facta cum adiectione nominis collectiui uterque, secundum rigorem verborum non est locus substitutioni, nisi conditio substitutionis egerit in persona utriusque, ut hic. et in l. contraria. Sed an aliud debeat interpretari secundum voluntatem testatoris, est aduertendum, quia quando conditio egerit in persona vnius, si quidem superest alius, qui ex presumpta voluntate defuncti, substitutus excludit, non est locus substitutioni. hic est casus quando vnus decessit in pup. etate, superiuius vnus alio filio testatoris, et huic vult leg. si bene inspectur ibi cogitas se enim patrem, et. Quandoque egerit conditio in persona vnius, et non superest alius qui ex presumpta voluntate defuncti substitutus excludat, tunc admittit substitutus, ut l. contraria. magis ex mente quam ex verbis. vide glo. in sol. pe. alias fil. et hanc sol. teneatis. Pons gl. aliam quod ibi in fideicommissi. substit. hic in directa. Item tangit glo. in d. l. pater filiam. §. si. ff. ad l. fal. et quidam habent hanc approbatam per Dy. Hec tunc quando substitutio est cum adiectione nominis collectiui, non est differentia inter directam et fideicommissam, sed illud solum habemus aduertere quod dixi in prior. prec. fo. Sed quando substitutio fieret simpliciter, hoc modo, si filij mei decesserint, et. non dicitur uterque vel omnes: tunc est differentia inter directam et fideicommissam, nam directe non habet locum nisi in utriusque persona conditio egerit, ut §. eo. l. quibus. que loquitur in directa vulgari, sed in fideicommissa habet locum in persona cuiuscunque qui primo euenerit, ut l. Lucius. §. caio. ff. ad treb. et l. filium. de leg. ij. Ratio huius est, quia quia pluralitas respicit vnum finale effectum, eo, sed in substitutione plura inspicitur vnus finalis effectus scilicet, defuncti heredes, quoniam per vulgarem solum defuncto succeditur, et a defuncto solum capitur. Sed quando pluralitas respicit diuersos effectus, resoluitur in singulas ritates, ut l. falsa. §. fin. ff. de cond. et demon. hoc autem contingit in substitutione fideicommissaria. nam in persona cuiuslibet heredis, est fideicommissum singulare per se, et a quolibet herede capitur per se, non a defuncto immediate, merito in persona cuiuslibet continetur, seu verificatur, quia quilibet per se videtur esse grauatus, ideo in sub. pup. que respicit diuersos effectus, sicut fideicommissaria, quia per eam succeditur pupillo, non defuncto, est idem quod in fideicommissaria, ut §. dixi. Et de hoc plenius dixi in d. l. heredes mei. §. cum ita, et l. Trebelli. ubi videat.

Ad ditio.

¶ Collectiu. Adde quod Paul. de cast. querit qd si frater suples
non poterat succedere fratri premonenti ab intest. quia erat ex d.
ueris matris. et erat mater primi monentis, que prefebatur tra
tri ex latere patris tantum coniuncti, vt f. ad tert. sol. dicens quod
cum cessat ratio huius l. substitutus statim vocabitur ad heredita
tem primi monentis: quia postquam per eius exclusionem non fa
ueretur fratri supersititi, non debet induci exclusio, prout etiam hoc di
cit nor. Bal. secundum hic. mat. in subc. fideicom. in pe. questio. hu
ius l. Et hoc dicit tenere etiam ff. app. hic. idem esse si quocunque
alio modo frater a successione legitime fratris repelleretur, sed qd
si in substitutione non fuit apposta dictio collectiua, sed dixerit, si hi
lij mei in pupil. eta. decesserint, talem substituo, et vnus in pu. eta.
altero supersitite decesserit, an substituitur statim admitteretur? Di
cit Paul. videtur quod sic argu. huius l. a contrario sensu. Item
per l. 2. uoc. s. caio. ff. ad Treb. Bart. videtur sentire in d. l. heres
des mei. Bald. dicit ipse, tenet hoc contrariam pro quo alle. x. glo.
ord. in d. l. si pater impuberis. ff. cod. quoniam hic casu etiam subest
ratio que ponitur in isto text. Preterea etiam copulatiua requirit
concursum vtriusque copulati. ad verificationem sui. l. si heredi plu
res. de condi. institu. quod est verum in primo monente, sed si pu
pillus mortuus esset post pup. eta. et sic exspirasset substitutio pupi.
quo ad eum in persona secundi monentis, et tunc cõditio. tunc quia
non extaret persona, que ex presump. mente defuncti excludit sub
stitutum, admitteretur de equitate etiam de rigore ad heredita
tem vltimi monentis: sed si forte apposta dictio collectiua, tunc non
de rigore, sed de equitate, per d. s. cum tra. Sed quid si substitutus
est filius maior testatoris, et nobis fra. tribus impuberibus, et vnus
monitur in pupillari eta. an solus substitutus vocabitur ad her
ditatem illius excludo supersitite pupillo? Geniter dicit p. e. quod
ambo vocabuntur ab intestato, qz non est verisimile, quod testator
fratrem impubere voluerit excludere a parte hereditatis illius
premonentis. Pro hoc l. cum auus. ff. de condi. demon. Tu adde
dum Bart. alleg. d. s. caio. volens quod si sit facta substitutio fidei
com. sine adiectione nominis collectiui, quod non est necesse quod
cõditio extat in personam omnium etiam si supersit persona, que
ex presump. mente testatoris excluderet substitutum, quod ipse
contrarium tenet in l. quidam testamentor. ff. de vul. et pup. in l. be
redes mei. s. cum ita. ad Trebel. id qz in d. loc. dicit, sequitur Pau
lus de Cast. cõf. cccxvi. vbi dicit, quod licet alias dubitauerit, quia
Bar. erat contrarius, quod sibi tutum non videret recedere in cõsu
lendo ab opt. Bar. ibi. qz hic locutus est per inaduertentia, s. ad
uerte, quia idem Pau. cõf. cccv. incip. si contingit circa si. transi
tum Bar. hic. dicit qz Bar. in d. s. cum ita. male loquitur, tamẽ de
Bar. mentionẽ non facit in d. l. quidam testameto. vnde est presumẽ
dum, qz maturius cogitauerit in d. cõf. cccxvi. licet prius in ordi
ne, et vide ad materiã Bal. cõf. cccxj. vol. 2. cõf. cccv. c. ij. vol. p.
Ang. cõf. lxxx. c. ij. per Alleg. cõf. cccx. et seq. ij. vol. 2. melius cõf.
ccvi. in i. vol. per Pau. de Cast. cõf. cccv. et per Abb. cõf. viij. ij.
lib. 2. per Bald. cõf. lxxxij. v. lib.

Ps. Pau. P. C. In pona cuiusvisq. in cōtrariū in hoc vide Pau.
de Cast. alleg. eundem Bar. in quobus locis cons. cccxvi. et ibi etiā
ponit alle. prepositū. quod substitutus nō admittitur, apud quem
debet remanere portio deficientis, et sic an superiūm intelligatur
ipse substitutus, vide etiā eundem Pau. cons. cccxvii.

Pro e&cordia aduerte, si nomē collectiui nō fuit expressum per te
statore, qui duob. here. instituit, per fidē ipsius substituit Caium
simpliciter, & sic sine expressioe nominis collectiui. vterq. vel oīe.
re. queritur an altero decedente, debeat pro diuidia fidei&missi
substituto, an tunc demum vtroque moriente. & Pet. de Last. consil.
cxxxvi. inc. rubricato vertitur, dicit q. Bar. vnum tenet in hac l.
cum quidā. que est l. pen. s. affirmatiuā q. debeat fideicom. altero
viuente, per l. lucus. s. caio. ff. ad Treb. Sed contrariū fallet. tenere
Bar. in l. heredes mei. s. cum ita. ff. de. in l. quidam testamēto. ff. de
vul. p. pup. Sed pro sol. Pau. de Last. in d. cos. dicit, q. Bar. in hac l.
pen. in aduertētia. in cursu lectionis fuit hic locutus, & non ex pro
posito. Sed hoc non placet do. Aut. de fidel. ideo dic secundū eū,
quod Bar. loquitur loquēdo in fidei&missaria substitutione, quā
indirecta vulgaris non habet locum, nisi vtroq. defuncto, sed cō
muniter omnes in locis predictis dicunt in fideicommissaria, quod
vera est opi. quod debeat fideicommissum substituto, altero de
cedente, vt d. s. Caio. nisi alia sit mens testatoris, non enim voluit in
telligere Bartol. in d. s. cum ita. quod eo ipso q. est filius, excludat
substitutum nisi sit alia coherens coniectura illa tamen bene conda
nuat, & in hoc si inspicatur Bart. nullibi sibi contradicit.

Regvndecima.

Plures infiniti cum adiectione nominis distributivi, quilibet vocatur in virilem.

1

mento. ubi etiam alio omnia iura ad hoc reclamare. Item quod idē
sit in si itatis qđ magis attendatur mens. vide Ang. cons. c. lvi.
inci. vi. fo. 7. q. 4. circa med. & cons. d. c. xxi. inci. in aduertentia. Et
ad regulā. & ad predicta vide. Zas. hic. Item qđ voluntas testato-
ris sit ferenda etiam si actus redderetur nullus. vide Zas. in l. v.
bis equilibus. in vi. no. de vulg. & pup. vide que habes ad Bart. in
l. no. alter. de leg. ii. Et in d. l. v. bis equilibus. in ii. no.

*Dona. si non occurrerent vide Barb. cōf. viij. vol. i. cōf. xx.
eo. vol. i. cōf. xx. eo. vol. i. aliquid cōf. xxx. seq. eo. vol. i. cōf. ii.
eo. vol. i. cōf. lviij. v. vol. i. cōf. x. vol. ii. cōf. xxx. eo. vol. i. cōf. i.
f. eo. vol. i. cōf. lxxv. vol. ii. cōf. cxxx. eo. vol. i. cōf. lxi. vol. ii. ubi mul-
ta adducuntur. attenditur mens. xxi. vol. ii. cōf. lxi. vol. ii. loquitur
in testatore. ibi declarat qualiter intelligatur hoc quod debet at-
tendi mens testatoris. cōf. fr. vol. ii. ubi dicitur quod attendit
mens disponentis. qd in dubio fit interpretatio longa in fauora-
bilibus. sed in penalibus stricta.*

De quarta.

Primum. Necesse multum difficilis lex iure
M semine equaliter ex testamento, et ab intestato succedit, et des-
 bent nominatim, et equaliter exheredari. Et eodem modo
 dicunt nullum, et petunt contra tab. et idem in filiis, et in nepotibus, et
 natis, et in nascituris. h. d. Diuidit in tres partes princ. Primo
 ponit quatuor vitia iuris contri. Secundo illa corrigit. Tercio, po-
 nit quintum vitium, et illud corrigit. Secunda ibi, sancim' ita. Ter-
 tia ibi, sed qz aliud. zic prima subdiuidit. Nam primo ponit tria
 vitia. Secundo ponit exemplum primi vicii. Tercio ponit duas po-
 suaciones ad offendendum quod predicta sunt vitia. Quarto po-
 nit quartum vitium. Secunda ibi, si preteritus. Tertia ibi, qui em.
 Quarta ibi, cū etiam. Et not. quod non debemus esse accusatores na-
 ture. sic. secundo, quod quod querela inofficiosi testamenti est auxilium
 subsidiarium, qd habet locū, vbi aliud non cōpetit. Not. tertio, qd
 magis est habendus odio exheredatus, quā preteritus. No. quar-
 to, qd preteritus potest dicere nullum, vel venire per contra-
 tab. Idem prius sit opp. ad prius del. semine. de reg. iur. l. in mul-
 tis. de sta. ho. Sol. Quantum ad succedendi modum, non debet esse
 diuersitas, sed quantum ad officia publica, sic, vt in contrario, et.
 Ad secundum opp. videtur qd etiam hodie reperitur istud vi-
 tium, quod exheredatus habeat plus quam preteritus. Nam pre-
 ritus prestat legata coniunctis personis per tit. de lega. prestare
 exheredatus cūctis per quēslam in totum, vnde legata coniu-
 ctis personis non prestat. vt. l. titia. de inoff. testa. Sol. dicit gloss.
 quod istud vitium erat olim de iure antiquo, tamen hodie corri-
 gitur per ant. et causa, quod an sit verum, ibi dicam. Item oppo.
 qd etiā de iure aut. illud idem vitium super sit. Donec enim quod pa-
 ter meus me exheredauit absq. causa, et mihi dedit legatū. Certe
 testamentum cūctis personis ad institutionē, legata remanent
 firma. aut. ex causa. f. eo. Et sic habebit plus iste exheredatus, quā
 ipse institutus: qd habebit legatū, vt in gl. An hoc sit verū, ponit
 optimo. Quod an sit verum, dicaz tibi in aut. ex causa. Tene metū

¶ Additio.

¶ Ad debet esse diuersitas. Adde, & sic facit, qđ statuta que exclu-
dunt feminas a successione, de iure communi sunt odiosa, & restrin-
genda. Ita decidit Bar. per istā l. in leuictos populos. §. de sum-
matri. a. si car. t. ibi per Sal. & Sal. & Ly. a. Bal. in l. nō sine. de bo-
n. quē lib. per Bal. in l. facimus. §. de nu. & in l. lege. de leg. & in l. cer-
tū. §. unde leg. per Pet. de anch. in c. canonū statuta. de cōstr. ma-
gine in ver. igitur. Bal. tñ in l. ij. §. de in ius voc. dicit, qđ respectu
masculinorū sunt fauorabilia, & respectu feminarū sunt odiosa, vel
simpliciter loquendo possunt dici fauorabilia, qđ dñs inspicit id, qđ
principaliter agitur, non id qđ, in cōsequentiā, a primo sit deuo-
minatio, iuxta nō. in l. si quis nec causam. si. fieri. per. a. in l. q. excep-
de condi. inde. Et parte ergo masculinorū, quorū fauore, sit v. sal-
ta sit agnatio dignitas v. nō. Et in l. de adul. & parte ipsoz
pōt fieri extensio, & statutū excludens filiam propter filiū, excludat
etia propter nepem ex filio, cōuerso videt qđ licet excludat
filia nō excludat neptē, qđ videtur verā de nepte ex filio, que pce-
dit ex radice non excludat ex neptis aut nepos ex filia bene exclu-
ditur, qđ nō potest venire, nisi ex psona excludat. Et hic dicit Pau.
de ea. tenere omnes pōcto. Sed altera ratione statuti, quod here-
ditas remaneat in familia, videtur etiam secundū ipsum qđ ne-
pris ex filio excludat, qđ transitar in aliam agnationē. Tame se-
venitit ad Bar. in d. l. lib. orō. de qua materia vide per Angel.
cōf. gñij. Pau. de a. cōf. c. iij. & cccxxij.

Authentica.

On licet. ^a Ista anth. sumitur ex anth. vt eius de
gloss. appella. cog. Et que hic sunt, dic vt in

॥ Additio.

a. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 85

Authent.

- 3 **E**gredatio tripliciter assimi potest.
- 6 Legata an debeantur rupt. testa. ex causa preteritionis.
- 9 Testamento rescisso ex causa egredationis, an legata debeantur.
- 11 Testamentum ex causa preteritionis vel egredationis quomodo irritetur.
- 12 Testamentum quomodo irritetur, qd descendentes sunt preteriti vel egredati, et quid in ascendentibus.
- 14 Si collaterales sunt in testamento preteriti vel instituti, testamentum irritatur per querelam.
- 15 Institutio in re certa, an remaneat valida testamento irritato ex causa preteritionis vel egredationis.
- 19 Filius qui rumpit testamentum, ex causa preteritionis vel egredationis non habet legatum in testamento sibi factum.
- 22 Si in testamento irritato fuit apposta clausula codicillaris, an legata debeantur ab intestato.
- 23 Clausula codicillaris quid operetur.

Ecce causa
unde sumitur
sub iube, ut li

1 dum, quomodo se habet ad l. i. dicitur. Quidam dicunt corrigendo,
qz in lege Codicis dicebatur qz filius exheredatus non soluit lega-
tam s. fideicommissa, quod corrigitur per istam auth. quod quibusda-
dam non placet, vt l. i. dicitur. Ego tamen puto hoc esse satis verum.
Alij dicunt qz se habet determinando, nam in lege Codicis simpliciter
dicebatur de exheredatione, et preteritione, sed hic addit qz de
fieri exheredatio, vel preteritio cum causa, quod colligitur ex illo ver-
bo cum dicit de infertione cause, quod non placet, qz hoc quod di-
cit de infertione cause, non est per istam auth. sed per auth. non licet
s. propt. positam. tene ergo primam. ¶ Ceterum ad contraria
2 opp. videtur quod ex causa preteritionis, rupto testamento non de-
beatur legata, vt l. i. dicitur. ff. de iust. testa. Quia si timor
sunt opi. nam quidam dicunt quod leg. contraria, et omnes similes
corriguntur per ista. Pro hac opi. facit primo hoc auth. que gene-
raliter loquitur in corpore vnde sumitur, in s. siue igit. Similiter
loquitur generaliter, vbi loquitur de testamento facto a filio, qz pre-
terit, vel exheredauit patrem. Hanc opi. tenet gl. in multis locis,
scilicet in l. contraria. et in l. v. g. de manum. test. in vlti. glo. in
auth. vnde hoc sumitur, s. si tales. ff. de codic. l. i. Preterea eadem
videtur ratio in preteritione, que in exheredatione. Nam sicut testa-
mentum ipso iure annullatur per preteritionem, ita annullatur pe-
re exheredatione, causa non inserta, secundum omnes. Hoc etiam te-
nent omnes gl. quas s. allegabo, que dicunt qz hoc aut. habet locum
in preteritione posthumi, &c. Alij sunt in contraria opi. qui dicunt
b qz hoc auth. non habet locum in filio preterito a patre, vt reg. bi.
debet intelligi de preteritione materna, que per exheredatione habet
locum. Ita tenet gl. in corpore vnde auth. hoc sumitur, s. aliud quoqz
capitulum. Et idem dicitur in summa. Dyn. etiam in additione ma-
gna, qua fecit in l. Gallus. de lib. a posth. dicit iura antiqua in ho-
per hac auth. non esse correctia. Ita videbatur tenere do. Jac. But.
quod hoc opi. probatur in corpore vnde hoc sumitur, s. si autem hec
obseruata non fuerint nulli exheredatis liberis. Et de preteritio
nullam fecit mentionem de iure, hoc est quod iura non corriguntur
nisi quatenus exprimuntur in lege non corrigente, vt l. de appell. l.
precipimus. in fin. Preterea, istud est ius nouum, quod videtur
ductum in filij fauore, sed hic nullus est fauor filij, imo odium, qui
tenetur ad legata, ad que alias non tenebatur, ergo &c. Quod ho-
ius sit in fauorem filij, probatur in do. s. si autem hec obseruata non
fuerint, ibi, ne filij falsis accusationibus, &c. Hoc etiam tenebat do.
c de do. l. v. erat in contraria opi. tamen non respondet ad rationem
in contrarij, nec nouas facit. ¶ Quid dicemus? Dubium est pro-
pter opi. tantorum. Finaliter teneo dico, qz pro declaratione huius
questionis, exheredatio potest tripliciter assumi. Primo modo stricte,
sic exheredatio est ab hereditate exclusio expresse, et soleniter facta,
sic loquitur ritu, iste, prout de exheredatione loquitur, scilicet si et
facta nominatim, et in testamento interueniunt omnia, que habui-
stis no. s. ed. l. i. Alio modo assumitur exheredatio large, ita ex-
heredatio est ab hereditate exclusio facta tacite, secundum testatoris
voluntatem. Et isto casu hoc nomen exheredatio comprehendit pre-
teritionem factam a testatore sciente se filium habere. Hoc probatur

Tit. **Qui admī. ad bono. posses.**

250

in l. si patrimonius testamento. in prin. ff. de bo. lib. 1. l. Paulus. §. si. l. si cum vel in vtero. l. si. sicut certi. §. de testa. mili. Ille enim, qui dat hereditatem suam alteri, et de filio nullam fecit mentionem, tacite egbe redat eum. Et si tu diceres, leges contrarie loquuntur in milite, in quo est speciale, quod preterito habetur pro egheredatione, cetero do qd speciale est in hoc, quod preterito militis valet, tanquam egheredatio, quia sic voluit in pagano vero non valet. Tame ista fuit voluntas pagani, quod illa preterito habetur pro egheredatione sicut voluntas militis, tamen in milite valet, propter privilegium suum in illo non ubiqs. Ergo potest dici quod egheredatio fit in vno valida, in alio invalida. Sicut dicimus in egheredatione, qd sit sine causa, na egheredatio est, sed invalida. Tertio modo pot dici egheredatio largissime, ab hereditate exclusio, et hec comprehendit preteritionem factam a testatore sciente, vel ignorante, si filium habere, que preterito pro egheredatione est, vt l. si instituta. §. si. cum l. seq. ff. de inoff. testa. Et si tu dicis, ibi speciale est in matre, cuius preteritio habetur pro egheredatione valida concedo qd habetur pro egheredatione valida, ita quod opus est verba, sed in alio pro egheredatione invalida tantum, quia licet verba testamenti talem filium excludant, tamen voluntas testatoris non astat, vt v. l. si cum vel in vtero. §. de testa. mili. Et sic breuiter triplex est egheredatio. Una largissima, quando ex verbis testamenti ad hereditatem non admittitur, licet egheredatio non excludatur, neq tacite, secundum voluntatem, quandoq large assumitur, vt quando non excluditur egheredatio secundum verba, sed tacite secundum voluntatem. Quandoq sumitur stricte, et proprie egheredatio, vt quando egheredatio excluditur secundum verba, et secundum voluntatem. Nunc ad questionem propositam dico quod hec anst. habet locum in egheredatione largo modo sumpta, non dico largissime. Et sic distingue, aut filius est preteritus a testatore sciente, et habet locum hec aut. quia testamentum rumpitur, quantum ad heredis institutionem, cetera firma manent. Aut est preteritus a testatore ignorante, et tunc iura antiqua remanent in corpore, quia testamentum nullo iure valet. Et quod hec distinctio sit vera, primo probatur ex corpore vide sumitur. §. si autem. Nam ex eo qd dicit nullum egheredatis liberis, intelligo egheredationem large, vt comprehendat preteritionem a sciente factam. Et hic probatur ex rationibus, que statim in tegri annexantur. Dicit enim, ne filii falsis accusationibus condemnentur, et. Et ista verba comprehendunt filium egheredatum, vel preteritum cum causa, licet non vere a sciente. et. sequitur, vel aliquam circumferentionem in patre, tu substantis patiantur, et. Circumscriptio feminis est deceptio facta ab aliquo per dolum, vt l. si. ff. de integ. rest. ubi not. sed ille, qd preterit alique scienter dolose, eum circumferibit, ergo et. Ex rationibus ergo amegis apparet, quod verbum egheredationis, debet large sumi, vt comprehendat preteritionem. Hoc etiam probatur in §. si tales igitur. et §. si autem hec obseruata non fuerint, ibi loquitur generaliter, nec de egheredatione vel preteritione facit mentionem. Hoc etiam probatur in §. et hec quide egheredationis, vel preteritionis pena, et. §. in sequ. §. sequitur. Sola enim nostre fermitatis est intentio a parentibus, et liberis, iniuriam preteritionis vel egheredationis auferre. Apparet ergo quod imperator in legibus in precedentibus tam de preteritione, quam de egheredatione. Ex predictis apparet responsum ad ea, que in contrariis allegantur, videlicet quod in corpore non fit mentio de preteritione. Imo falsum est, quia fit mentio egheredationis in versiculo, et hec quidem. Item cum dicit, egheredatis, intelligit large, vt comprehendat preteritionem factam a sciente, merito iura antiqua corriguntur. Nec ob. quod isti dicunt, quod ius novum inductum est in fauorem filiorum, quia fateor quod fauor filii est in hoc, quod in egheredatione vel preteritione debet inferri causa, sed fauor testantis est quod testamentum non irritetur in totum, sed remaneat validum quo ad alia capitula. Probatur in corpore, in versiculo, hoc autem dispositum est vt patres, et filios et testatores ab iniuria liberemus, et in eo, §. unde, et constat ad vtriusque partis voluntatem, et statum, et cautelam hanc presentem legem fuisse prolatam, et. quibus verbis apparet quod non est factum ius istud in fauorem tantum egheredati, vel preteriti, sed etiam in fauorem testantis. Et isto modo intelligende sunt vere omnes glo. que tenent quod iura antiqua corriguntur per hanc autem. Sed si egheredationem vel preteritionem largissime, vt comprehenderet preteritionem factam ab ignorante, tunc in hac preteritione iura antiqua non corriguntur, quia rex in corpore non intelligit nisi de preteritione facta a sciente, vt supra dixi, et preterea, hoc probat per rationem, sicut hodie voluntates defuncti pretereuntis filium legem tueri quantum ad legata, ita olim tuebatur voluntatem militis pretereuntis filium in totum, sed in milite adhibetur illa distinctio, vel preterit filium scienter aut ignoranter, vt d. l. si certi. cum sim. §. de testa. milita. ergo, et. Et isto casu intelligo veram etiam opin. aliorum, qui dicunt iura antiqua non corrigi. et secundo opp. ad la videtur quod legata non debeantur

testamentū rupto ex causa preteritionis posthumi vt f. titu. f. l. i. de
lega. ff. l. si quis in testamento. de fideicommiss. lib. l. si pater. in prin.
cum fini. huius timore sunt hic alie opi. Dicunt quidam. quod ut
le leges conuincantur per istam. a hec fuit olim opin. Pla. que proba
tur pluribus rationibus. Primo. quia hec auth. loquitur genera
liter ergo. et preterea leg. i. iura allegata in contrarium loquuntur
tur in posthumum. cum leg. parificat posthumum et iam natum. vt l.
maximum. in fi. s. cod. Sed in iam nato preterito iura antiqua cor
riguntur. ergo et preterea. sicut olim quando testamentum rum
pebatur per contra. debebatur legata certis personis. vt de i
ctum de lega. prestant. ita hodie debentur legata vniuersaliter per
hanc aut. sed in illo iure antiquo non ferebat distinctio inter posthu
mum et iam natum. vt l. in princip. ff. de contra. tab. ergo nec de isto
iure. Alij dicunt. et videtur quod fuit opin. Hzo. quod leges con
trarie nō corriganter. sed ille loquuntur in filio posthumus. ista in
filio iam nato. Ista opinio fundabatur pluribus rationibus. Primo
quia in corpore non fit mentio de posthumus. ergo et. Preterea
quando filius iam natus est preteritus testamentus statim est irri
tum quantum ad institutionem. et sic legata nunquā habuerit de
pendentiam ab ea. Sed quando est preteritus posthumus. tūc ab
initio valuit testamentum. et legata ab eo dependere ceperunt. meri
to rupta institutione vitiantur legata. vt dicitur in simili. vt hic. ne
iniust. rupt. a. irri. test. l. nam et fi. s. i. et not. de libe. et posthu. l. si. s. fi.
Jacob. de Aret. c. do. Syn. tenent primam opin. scilicet. quod leges
contrarie et similes corriganter. Allegant quod si gl. de fideicom
miss. lib. l. generaliter. s. de testamento. Allego tibi plures alias gl.
que in posthumum loquuntur. ff. de cap. a post. l. reuer. l. bona. s. i. et de
fideicō. lib. l. si pater. in prin. et de test. tut. l. de leg. ff. si quis testamē
to. a. de codicil. l. i. Audiui do. Ray. tenere contra istam opin. a se
pluries consuluisse. Audiui etiam do. Jac. Bst. super hac authē.
tenentem contrarium. per istam rationem. hec aut. loquitur quan
do preterito fit a matre. Sed hanc opin. s. poci. reprobauit. Pre
terea dicebat ipse. quod hic loquitur quando preterito fit a matre
ex causa quod parit. et tunc dicit ex causa preteritionis. et s. in
posthumum non cadit causa. vt l. i. qui in suo. s. legis. s. de inoffici.
testa. Quid dicemus? Dico idē qd s. Aut preterito posthumus est
facta ab eo. qui ferebat se habere vxoem pregnantem. et est vera pri
ma opinio. quod iura antiqua sint correctā. hoc probatur ex text. in
corpore. vt s. dicit. ff. licet ibi nulla mentio fiat de posthumus. tamē
loquitur generaliter de qualibet preterito. Aut preterito est fa
cta ab eo. qui nesciebat vxorem esse pregnantem. et tunc non corri
guntur. quia text. in corpore de hoc non loquitur. Hec opin. probatur
tur in simili. ff. de test. mil. l. si cum vel in vero. a. l. qui iure. ff. de tes
ta. mil. Preterea. hoc probō per rationem efficacem. Certum est
quod donatio inter viuos necitur maior firmitate. quam legata. et
consensu duorum fit. ergo. de reuo. do. per totum. Sed donatio inter vi
uos propter supernuenientes filios. de quibus testator non cogita
uit. irritatur. ergo multo magis irritatur legata. vt l. si vnam. in
infra. de re. do. Facit ad hoc. ff. de pactis. lege tale pactum. s. final.
Preterea. hoc tenere esset cōtra voluntatē testatoris. Hone enim
quod testator non habēs filios fecit magna legata fratribus con
sanguineis. quod non est verisimile cum fecisset de liberis cogitas
set. nō enim pretulisset egratiam soboli sue. vt l. cum anus. de con
ditio. et demon. et de fideicommiss. cum acutissimi. Idem iuris est si
aliquis filios habeat? rēpo te testamenti. Nam presumit lex. quod
si cogitasset plures filios habere inuoria reliquit legata. vt l. i.
qui. in fin. ff. de iure codicil. a sic vno casu est vera opinio Placen.
et sequacium. Alio casu est vera opinio Hzo. et sequacium. ff. Redea
mus ad quasdam rationes. quas feci. pro Placen. in quantum con
cludunt cōtra Hzo. a specialiter ad istam. quam fecit de tit. de leg.
prestan. Nam dico. quod si nulla est differentia inter posthumus. et
iam natum. huc scietur. sine ignoratē testator preterierit. Ratio
quia in vtroq. est eadem ratio. Quare autem pretor cōseruant leg
ata conuinctis personis. Certe quia pretor rumpebat testamen
tum. quod de iure civiliterat validū. a in hoc iniuriam faciebat tes
tataris omnib. ideo ex equitate sua reseruant legata conuinctis
personis. vt l. i. in princip. de lega. prestan. et ista est ratio vniuersalis
ad posthumum. et iam natum. quoquo modo preteritum. sed hic le
gata cōseruantur propter tuendam voluntatem defuncti. que vo
luntas defuncti cessat. quādo preteritus est ab ignorante. Mane
respondeo ad rationes factas per Hzo. contra Pla. non obst. qd
dicitur. quod legata ceperint deprehēdere ab institutione. vt dicit
l. in contrariis. super verbo exheredationis. Nec ob. quod dicebat
do. Jac. but. quod hic loquitur de preteritione. que fit ex causa. et
hoc falsum pnto. quia nō loquitur indistincte de omni preterito
ne. per quā preteritus circumscribitur. vt dicit in precedētē contra
rio. Et qd text. hic dicit. ex causa preteritionis. debet expo. nū id est
ex ipsa preteritione a se tractatū loquitur. Simile habuit s. de

This image shows a blank, aged, cream-colored page, likely an endpaper or flyleaf of a book. The paper has a slightly textured appearance with some faint smudges and discoloration, characteristic of old paper. The left edge of the page is bound into a dark, possibly black or dark brown, binding material. The overall tone of the page is a warm, off-white or light beige.

1 potest venire per cōtra tab. emancipatus vero habet necesse veni-
re per contra tab. vt not. in d. §. exheredatio. §. in athen. de here. &
falsci. Et cōtra casu, quando preteritio, vel exheredatio fit a matre,
vel a linea materna, tunc nulla est differentia est inter exheredationē,
& preteritionem, cum preteritio sit pro exheredatione. Aut ergo est
preteritus, vel exheredatus eū causa, & oportet eū venire per que-
relam, vt insi. de exher. lib. §. mater. Si vero sine causa, tunc dicit
nullū, quia causa est de substantia exheredationis, & preteritionis,
vt §. dixi. Et predicta habent locū in filio iam nato. Nam in filio na-
scituro nō potest inferri causa, vt l. si quis in suo §. legis. §. de inoffi-
test. Et predictis patet, qđ glo. que est in §. alius quoq; capitulum,
que videtur illā legem intelligere solū in preteritione materna, nō
dicit verum, qđ habet locū etiam in preteritione paterna, facta filio
emancipato. Et hoc tenet Jac. de Aret. Quantum ergo ad modum
rūpendi est differentia inter filium emancipatum, & suū, sed quantum
ad prestationē legatorū rupto testamento, nulla est differentia. Que
autem sit ratio diuersitatis in modo rūpendi inter suū & emanci-
patum, inter preteritionem paternā & maternā, dixi vobis in l. hui-
us, de l. & posth. Sed cōtra predicta videt §. de inoffi. test. l. si ma-
ritus, ubi suus preteritus venit per querelā. Sol. expone ibi prete-
ritus, id est exheredatus, vt ibi dicit gl. ¶ Circa secundū, scilicet,
quādo querimus de ascēdētibus preteritis, vel exheredatis. Aut
loquimur de matre, vel eius linea, aut de patre, vel eius linea. Quā-
mo casu, aut pretereuntur, aut exheredantur sine causa, & testamen-
tum est nullū, qđ deficit in substantialibus, vt dixi §. aut cum causa,
tunc sine exheredetur, siue pretereantur, id est, quia semper has
bērentes querelam, quia cōtrā preteritio habetur pro exherede-
datione, vt insi. de exher. lib. §. mater. ¶ Ict ibi loquatur in descē-
dentibus preteritis, tū idem est in ascēdētibus, vt §. de inoffi. test.
l. cū filiū. nō. ff. de inoffi. test. l. i. ¶ Secundo casu, qđ queris de pa-
tre, vel eius linea, tūc aut est preteritus, aut exheredat⁹ a filio emā-
cipato, tūc si sine causa, & testamentū est nullū, quia deficit in substan-
tialibus, vt §. dixi. Et cōtra casu, aut est preteritus, & hz contra tab.
vt l. si §. a. pa. fu. ma. l. i. Aut exheredatus & habet querelā, vt §. de
inoff. testa. l. i. l. pater filiū, cum si. Si vero loqueris de filio in pote-
state cōstitutū, tūc aut testatur extra castrensi, vel quasi, & testamen-
tum est ipso iure nullum, qđ non potest testari, vt l. pater & qui test. l. i.
pos. l. qui in potestate. de test. Si vero testatur in castrensi vel quasi,
qđ potest, tūc gl. variant. Nam quādo qđ teneant, & tale testamentum
nullū iudicio suppositū est, nec potest irritari, vt §. de inoffi. testa. l. i.
de inoffi. Alibi dicitur glo. qđ testamentū non rumpitur, sed agitur
ad legitimā cōdictione ex l. vt no. §. de epis. & cler. aut. pater & ceteros.
& l. si leg. co. titu. & in aut. de sanc. epis. §. pater & ceteros. Alibi vero
dicunt qđ iura antiqua corrigantur in hoc autē hodie testamentum
filiū super castrensi, subiaceat quod ele. vt not. §. de inoffi. testa. l. i. l. ad
tert. aut. in testamento. ff. de inoffi. test. l. i. ¶ Papinianus, §. Pa-
pi- si quis a pa. fu. ma. super rub. Et hanc opi. tenet Jac. de Rea. quod
nulli placet, qđ tē. & in corpore huius aut. loquitur in filiofina ca-
su quo pōt testari, qđ non est nisi in castrensi, vel quasi. Dic ergo, qđ
aut filius in potestate preterit, vel exheredat⁹ a patre sine causa, & tes-
tamentum est nullū, quia deficit in substantialibus, vt dixi. Aut cum
causa, & tūc aut preterit, & ita dicit nullum. Aut exheredat⁹, & habet
querelā, vt §. dixi in filio preterito, & hoc quantum ad modum rū-
pendi. Quātenus autem ad prestationē legatorum, est i. tem in vno iū-
q in alio, & probatur in corpore vnde hoc sumitur. ¶ Circa tertium
14 querimus de collateralibus, tūc aut de fratre, & for-
rē, aut de vterioribus. Primo casu, aut de vterinis, & tūc nullo mo-
do admittuntur, vt l. si fratres. in prin. ff. de inoffi. test. Aut de consan-
guineis, vel de verinis cōiunctis, & tūc siue sit preteritus, siue exherede-
datus, semper veniunt per querelā, dū obus concurrentibus scilicet
siturp. psona sit infirma, & ceteris causis ingratitudinis, qđ dicitur
15 dixi in dicta l. fratres. ¶ Quero, dicitur hic, an iustus testame-
s tū quo ad heredis institutionē, quid de institutio⁹ ex re certa, & rē
remaneat valida, vel vitietur. ¶ Si si. quatenus institutio ex re certa
sapit naturā institutionis, & inuenerit, si in eo quod habet ius accre-
scendi vitietur, quatenus sapit naturā legatorum, remanet firma,
16 qđ dicitur dixi in l. quoties. §. de here. insti. ¶ Quero, quid de sub-
stitutione, an vitietur vel remaneat firma? Per istā aut. dicit aut lo-
queris de substitutione directa, & ista potest esse duplex, quia quā-
doq; per substitutionē succedit defuncto, vt in vulgari. Et ista dicit
co qđ irritatur, qđ si quis bene aduertit istā aut. in corpore vnde su-
mitur, intentio imperatoris est irritare omnem actum, per quē pro-
hibetur successio ab intestato, sed substitutio vulgaris est huiusmo-
di, ergo c. Si vero queris de substitutione, per quam non succedit
vtr defuncto, sed ei cui facta est substitutio, vt in pupillari, & ex-
emplari, tenet glo. si in l. i. §. si. ff. de vulg. & pup. quod ista cōferuam
tū, nec irritatur per istā aut. Quam glo. puto verū dicere, argu-
tū ad Treb. l. nam quod. §. si quis cōpulsus. & ff. de vulg. & pu. l. i. §.
plane. Et Dy. dicat cōtra. Quod dicit vt dixi plene in d. l. i. de vulg.
& pup. Si vero loqueris de substit. tūc fidei cōmissari. & loquer

17

21

1

COMBINING

ь

de
cl

Inofficiosa rescindat testamentum fratris turpi persona instituta re-
tunc legata conferunt. Ang. in aut. v. c. de app. cog. s. si. cōclus
dit q. non q. ter. in corpore non loquitur nisi de preterito. vel ex
heredatione ascendente, vel descendente, ergo in transuersa
libus remanet inofficiosa iura antiqua volentia q. rescisso testamē
to quo ad heredes institutos legata non prestantur. l. Papinianus
n. s. si. ex causa. de inoff. test. l. filio preterito. et i. de iure rō
nis vel maiestate in correctiois nō sit extensio ad alium casum,
tunc q. nō. in aut. quas actiones. s. de sac. sanc. eed. Idē tenet do.
fr. de Rapp. in d. l. filio. Et cū hī trāsīt Alex. Bal. vero
in l. fratres. s. de inoff. test. tenet contra. a. Sal. hic vide p. eos q.
bus adde Pau. de ca. consil. l. i. vbi refert vñ dictum Gul. de Lu.
de quo non sit mentio. et post vide omnino Ang. consil. c. xxi.

De institutis et recepta. do. Alex. dicit q. communis opin. est
illa quam tenet Bar.

Poma. Queris de substitutione. An per istā aut. conferuetur
substitutio pupillaris. vide Ro. consil. c. vi. alias l. i. et Alex. l. vñ.
i. vol. Ro. consil. xviii. adde etiam Bar. in l. i. in prin. et Alex. et
ff. de vulg. et pup. quid autē de substitutione exēplari. vide Ang.
consil. c. xxi.

P. P. P. C. In pupillari. Quid autē de pupillari tacita. que cō
tinetur in expresse vulgari. an conferuetur in expresse aut. vide
Fulg. in quadam dispositione. in iij. dubio.

P. P. P. C. Conferuantur. Sequitur Anto. de but. consil. xviii.
ante medium.

P. P. P. C. Fideicommissaria. An autem debeatur fideicommis
sum. antequā eueniat dies vel conditio. vide Bar. in l. peculii. s.
fi. de leg. ii. Pau. consil. xix. Item q. conferuentur fideicommissa per
hanc aut. vide do. Ant. consil. xv. ad si. qui sequitur Bar. hic. Itē
de fideicommissis vniuersali vide Ang. consil. c. xxi. et de vñ.
ad si. vbi etiam in alia materia. Item de fideicommissis vniuersa
li. vide Jo. de Ana. consil. c. xxi. et vñ. et Bolog. postea in addi. vide De
cium in consil. lxxv.

C. Fideicommissum. Adde an fideicommissum vniuersale conferuet
per istā aut. ideo q. filij succedentes ab intestato rupto testamē
to. teneant fideicommissum restituer. L. omnis opin. est q. sic
et p. gl. et doc. in l. i. tamen. s. quoties. ff. ad trēb. et gl. in eo. ter. in
l. ea. quā. de fideic. cōsuluit Pet. de anc. cōs. c. lxxv. incip. prefatis
nominib. Vide tamen Ang. consil. i. allegato. c. lxxv. et q. fidei
commissum vniuersale conferuet. tenuit Bal. consil. c. xxi. vol. vbi di
cit quod pro hoc est tex. sing. no. et Jac. de Are. in l. generaliter. de
fidei. l. i. ex testamento. tenuit etia Ro. consil. s. progi. alle. c. lxxv.

P. P. P. C. Talis conditio. Adde do. Ant. consil. c. xxi. dicit istud
esse dubium.

C. Causa conditionis implende. Sal. dicit q. debet dari pterito.
a quo legatarius debet legatū recipere. Pro hoc dicit esse text.
apertus in l. i. qui in potestate. s. si. de leg. p. test. an. Idē tenet Jo. mol.
d. l. filio preterito. per d. l. i. s. qui. quam dicit singularem.

P. P. P. C. Conditione. Magna utilitate resultantē ex hac
investigatione. vide per Angel. consil. lxxv. incip. Bert. habēs. et.
do. Poma. C. Hoc puro. Etia tenet Pet. de Anch. in cōs. c. xxi. in du
bio. vbi ponit pulchre in materia huius aut. hanc.

C. Puto verissimum. Adde p. Alex. dicit etia cōmune cōclusio
nem per reg. in d. s. si. ne igitur. cū seq. in vers. tanquam non resus
sum. et per alias rationes. de quibus hic per Bal. et Angel. consil.
c. lxxv. ver. secundo restat igitur.

P. P. P. C. Clausula. Adde omnino que habes ad Bar. ff. de iur
re codicillorum.

P. P. P. C. Omnes doc. Sequitur Lomen. cōs. c. xxi. incip. vñ. a
copia. post prin. limita tamē nō illē. qui esset institutus. elegisset
via testamenti adeundo. q. priuatur via fideicommissi. l. i. C. co.
dic. vide ibi. Est tamē cōmune sententia cōtra Bar. In alio ca
su vide Ale. et adod. hic Ale. in cōs. c. lxxv. incip. discussis hesitatio
nib. Vide Ang. consil. c. xxi. incip. ista q. presens h. duo pūta. et in l. ca
su s. gl. hic vide etia q. habes ad Bar. in l. i. in v. q. ff. de iure codic.
su s. gl. hic vide etia q. habes ad Bar. in l. i. in v. q. ff. de iure codic.

Poma. C. Si non valet. Quid si ignoranter preterit pater. an
habeat locum clausula codicillaria. Bar. tenet q. nō. Et pro ista
oppo. Bar. hic Alex. licet dicat hic communem esse in cōtrariū. nō
pro Bar. cōsuluit Alex. consil. suo vñ. per l. c. acutissim. de fidei
cōs. l. cū annis. ff. de cōs. et demō. Barb. in cōs. l. i. in h. parte. Ang.
in l. i. ff. de iure codic. dicit q. pro Bar. cōsuluit collegiū Peru.
Pau. in d. l. i. et iij. supra eodem. et quoddam consil. alleg. per Alex.

De posthumis heredibus instituendis. vel exhe
redandis. Rubrica.

Lex prima. Post mortem posthumus preteriti. testamenti
rūpitur. et ex eo nihil debetur. h. d. Oppon.
de aut. ex causa. s. it. i. vbi rupto testamēto ex causa prete

ritionis debentur legata. Sol. Quid am dicunt q. hec corrigi per
illā. Alij dicit q. hic loquitur in preteritione posthumus. ibi in pre
teritione iam nati. quod est valde forte dubium. q. an sit verū. di
gi ibidem in aut. ex causa.

Aditio. C. Jam nati. Adde Bal. consil. c. xxi. i. vol. a. Pau. de Cast. consil.
c. l. Sed de clausula appposita in testamento posthumus preteriti. vi
de Bar. consil. c. xxi. incip. factū tale est. ccc. et cōs. c. c. in Dei no
mine. et oēs q. alias cōsuluit. et auditores meos docuit. et cōs. c. c. xxi.
incip. Lap. Pau. de Cast. consil. lxxv. cū duobus sequentibus. per
Bal. consil. c. xxi. et ccc. l. i. vol. per Ro. consil. c. xxi. vbi refert Bar. in
cōs. incip. vñ testamento domine Lucie. per Barb. cōs. l. i. j. vol.
Ang. consil. c. xxi. cōs. c. xxi. plenissime.

Lex secunda. Filius preteritus. tacendo videtur approbare testamentum.
Posthumus preteritus et quando iam natus. rumpat testamen
tum.

Abortiuus partus testamentum nō rūpit.
secus si nascitur viuus. licet statim decesse
rit. h. d. Istud q. hic dicitur in prin. de abortiuo. qualiter
et intelligatur. videbitis in l. p. p. r. Ad istud autē q.
dicit. si natus illico decedat. testamentum rūpitur. nec cōfirmatur.
C. p. a. videtur q. testamentum cōfirmetur. vt l. posthumus. in pn.
ff. de in iust. test. Sol. hec est veritas. q. ibi posthumus fuit natus. et
decessit viuo testatore. vnde testamentum cōfirmatur ex equitate pte
toria. et ex eo poterit peti bonorū possessio fm tabu. hic vero est nas
tus. et decessit post mortē testatoris. Ande nō cōfirmatur. neq. de iu
re ciuili. neque de iure pteorio. Ita debetis hoc intelligere. Ande
due solu. que sunt hic in gl. sunt vere simul iuste. vt vidistis. et vide
gl. Et sic est vnus de casibus. qui ponunt in lege cōtraria. in quib.
est necessaria bonorū possessio secundū tab. vt habuistis no. per gl. in l.
h. s. vñ. de leg. i. et habuistis duos casus. Aut decessit viuo testatore.
et cōfirmat testamentum. Aut post mortē. et tunc secus. Et verumq.
istōrū opp. quod si decessit viuo testatore. nō cōfirmatur testamen
tū. vt ff. eo. l. si filius qui in potestate. Sol. Dicit quidā illud ideo.
q. precessit prius testamentum validum de iure ciuili. quod nō pla
cet. Dic ergo quod precessit distinctio est vera in posthumus prete
rito. secus in filio iam nato preterito. qui si decessit etia viuo testa
to. testamentum nō cōfirmatur. vt Anst. de exhe. lib. in prin. Itā
differentia inter iam natum. et posthumum. tenet glo. in ver. hereditas
tēp. in d. l. posthumus. de in iust. test. et in l. si hereditas. s. qui filius.
in gl. iij. de testa. tute. et in l. si. pen. ff. de dona. et in l. omnia. ff. de re
tur. circa fin. licet cōtrariū videatur tenere gl. a non bene. in l. si.
de leg. Caro. nisi etia intelligas. secundū quod statim dicā. Cōtra
istam distinctionē videtur reg. in d. l. posthumus. ver. idē. et c. vbi te
ner idem in tam nato. quod in nascituro. Sol. Dicit quidā quod
ille s. idem. et loquitur in casu filio. eo. tit. Et hoc videtur ibi fen
tire gl. Altramontani dicunt. et melius quod est notandū. si filius
iam natus preteritus decessit viuo testatore. aut in testamento illo
erant scripti venientes ab intestato. tunc testamentum cōfirmatur.
vt ex eo possit peti fm tabu. de iure pteorio. Ita loquitur dictus
vers. idem. et c. Et ibi tex. hoc exprimit. si bene aduertatur. aut erat
instituti extranei. et tūc secus. Ita loquitur Insti. de exhe. lib. in
prin. Ad aliud casum huius l. op. de l. filio preterito. ff. de iur. test. So.
Ibi loquitur in tam nato. hic in posthumus preterito. Ita dicit gl.
hoc nihil est dicere. q. facilius cōfirmatur. quando preterit post
humus. quam quando preteritur iam natus. vt dicit s. Ande dicit
gl. hic de rigore. ibi de equitate. Innuit ergo quod hec leg. corrigat
tur per illam. cū equitas scripta preferatur rigori. vt l. i. s. de le
gat. quod nō est verum. Dico ergo. et ita tenent doct. nostri. Citras
mōram. et hec est veritas. quod ibi loquitur in filio preterito. qui di
git tanto tempore. quod habuit potestatem approbandi. vel repro
badi testamentum. vnde nō improbado approbare videtur. vt ibi.
hic loquitur in eo. qui statim decessit. vt expresse dicit textus. vnde
in eo non potest eadē approbatio. ista est veritas. Supponit ista
solutio q. filius preteritus tacendo approbat testamentum. Doct.
Altramontani tenent cōtrariū per l. i. in fin. ff. si quis omis. caus. testa.
et in hoc reserendo. Cy. Jacob. non exanimabat. Ego teneo opinio.
gloss. nostre. et dico quod tacendo testamentum approbat. et dico q.
cū testamentum illud cōfirmetur de equitate pteoria. vt dicta l.
filio. quod si filius tacet per annum. et sic rāto tempore. quod excludit
retur a bon. post. que comperte de iure pteorio. videtur approbare
testamentum. Idem est in l. si impubes. s. si filius. de Carb. vbi est tex.
Rotundus. cū gloss. nec potest aliter intelligi. vt ibi dicit vobis.

Lex tertia. Quod certatum. Si posthumus nasci
tur viuo. licet postea sta
tuus. h. d. C. No. reg. abi. perfecte natus. et. Item q. dicit. totus. et.
quia nil aliud addit hec leg. precedenti. Et si anoniste hoc t ponit
in tit. de baptis. et dicit q. sufficit quod aliquod membrū baptizet
tur. vt sit Christianus.

Aditio. C. Quod certatum. Adde quod Pau. de Cast. dicit. quod licet post
humus nascatur viuus. tamen certus sit. ipsum nō posse viuere. pu
ta q. natus septimo mēse. nec tetigit de septimo. q. si postea moriat.
q. nō rumpit. per l. septimo mēse. Nā paria sunt nasci viuo. et viuere
nō posse. Et cū q. de facto fuisset in ciuitate dicit q. cōtrariū al
legatū fuit d. Ang. hic. quod imo rumpetur. et dicit sēd inuenis
se. Aterū est. quod Ange. hic non dicit. sed in l. pen. de impu. et alij
subti. Idē voluit Bal. de nato in octavo mēse. qui similiter viuere
non pot. vt rumpat testamentum. quia sufficit quod viuat momento.
eius consil. c. xxi. incip. ad intelligendum. iij. vol. et idem voluit ipse
Bal. consil. c. cccv. iij. vol. iij.

Aditio. C. Quod certatum. Adde quod Pau. de Cast. dicit. quod licet post
humus nascatur viuus. tamen certus sit. ipsum nō posse viuere. pu
ta q. natus septimo mēse. nec tetigit de septimo. q. si postea moriat.
q. nō rumpit. per l. septimo mēse. Nā paria sunt nasci viuo. et viuere
nō posse. Et cū q. de facto fuisset in ciuitate dicit q. cōtrariū al
legatū fuit d. Ang. hic. quod imo rumpetur. et dicit sēd inuenis
se. Aterū est. quod Ange. hic non dicit. sed in l. pen. de impu. et alij
subti. Idē voluit Bal. de nato in octavo mēse. qui similiter viuere
non pot. vt rumpat testamentum. quia sufficit quod viuat momento.
eius consil. c. xxi. incip. ad intelligendum. iij. vol. et idem voluit ipse
Bal. consil. c. cccv. iij. vol. iij.

Aditio. C. Quod certatum. Adde quod Pau. de Cast. dicit. quod licet post
humus nascatur viuus. tamen certus sit. ipsum nō posse viuere. pu
ta q. natus septimo mēse. nec tetigit de septimo. q. si postea moriat.
q. nō rumpit. per l. septimo mēse. Nā paria sunt nasci viuo. et viuere
nō posse. Et cū q. de facto fuisset in ciuitate dicit q. cōtrariū al
legatū fuit d. Ang. hic. quod imo rumpetur. et dicit sēd inuenis
se. Aterū est. quod Ange. hic non dicit. sed in l. pen. de impu. et alij
subti. Idē voluit Bal. de nato in octavo mēse. qui similiter viuere
non pot. vt rumpat testamentum. quia sufficit quod viuat momento.
eius consil. c. xxi. incip. ad intelligendum. iij. vol. et idem voluit ipse
Bal. consil. c. cccv. iij. vol. iij.

Aditio. C. Quod certatum. Adde quod Pau. de Cast. dicit. quod licet post
humus nascatur viuus. tamen certus sit. ipsum nō posse viuere. pu
ta q. natus septimo mēse. nec tetigit de septimo. q. si postea moriat.
q. nō rumpit. per l. septimo mēse. Nā paria sunt nasci viuo. et viuere
nō posse. Et cū q. de facto fuisset in ciuitate dicit q. cōtrariū al
legatū fuit d. Ang. hic. quod imo rumpetur. et dicit sēd inuenis
se. Aterū est. quod Ange. hic non dicit. sed in l. pen. de impu. et alij
subti. Idē voluit Bal. de nato in octavo mēse. qui similiter viuere
non pot. vt rumpat testamentum. quia sufficit quod viuat momento.
eius consil. c. xxi. incip. ad intelligendum. iij. vol. et idem voluit ipse
Bal. consil. c. cccv. iij. vol. iij.

Aditio. C. Quod certatum. Adde quod Pau. de Cast. dicit. quod licet post
humus nascatur viuus. tamen certus sit. ipsum nō posse viuere. pu
ta q. natus septimo mēse. nec tetigit de septimo. q. si postea moriat.
q. nō rumpit. per l. septimo mēse. Nā paria sunt nasci viuo. et viuere
nō posse. Et cū q. de facto fuisset in ciuitate dicit q. cōtrariū al
legatū fuit d. Ang. hic. quod imo rumpetur. et dicit sēd inuenis
se. Aterū est. quod Ange. hic non dicit. sed in l. pen. de impu. et alij
subti. Idē voluit Bal. de nato in octavo mēse. qui similiter viuere
non pot. vt rumpat testamentum. quia sufficit quod viuat momento.
eius consil. c. xxi. incip. ad intelligendum. iij. vol. et idem voluit ipse
Bal. consil. c. cccv. iij. vol. iij.

Aditio. C. Quod certatum. Adde quod Pau. de Cast. dicit. quod licet post
humus nascatur viuus. tamen certus sit. ipsum nō posse viuere. pu
ta q. natus septimo mēse. nec tetigit de septimo. q. si postea moriat.
q. nō rumpit. per l. septimo mēse. Nā paria sunt nasci viuo. et viuere
nō posse. Et cū q. de facto fuisset in ciuitate dicit q. cōtrariū al
legatū fuit d. Ang. hic. quod imo rumpetur. et dicit sēd inuenis
se. Aterū est. quod Ange. hic non dicit. sed in l. pen. de impu. et alij
subti. Idē voluit Bal. de nato in octavo mēse. qui similiter viuere
non pot. vt rumpat testamentum. quia sufficit quod viuat momento.
eius consil. c. xxi. incip. ad intelligendum. iij. vol. et idem voluit ipse
Bal. consil. c. cccv. iij. vol. iij.

Aditio. C. Quod certatum. Adde quod Pau. de Cast. dicit. quod licet post
humus nascatur viuus. tamen certus sit. ipsum nō posse viuere. pu
ta q. natus septimo mēse. nec tetigit de septimo. q. si postea moriat.
q. nō rumpit. per l. septimo mēse. Nā paria sunt nasci viuo. et viuere
nō posse. Et cū q. de facto fuisset in ciuitate dicit q. cōtrariū al
legatū fuit d. Ang. hic. quod imo rumpetur. et dicit sēd inuenis
se. Aterū est. quod Ange. hic non dicit. sed in l. pen. de impu. et alij
subti. Idē voluit Bal. de nato in octavo mēse. qui similiter viuere
non pot. vt rumpat testamentum. quia sufficit quod viuat momento.
eius consil. c. xxi. incip. ad intelligendum. iij. vol. et idem voluit ipse
Bal. consil. c. cccv. iij. vol. iij.

Aditio. C. Quod certatum. Adde quod Pau. de Cast. dicit. quod licet post
humus nascatur viuus. tamen certus sit. ipsum nō posse viuere. pu
ta q. natus septimo mēse. nec tetigit de septimo. q. si postea moriat.
q. nō rumpit. per l. septimo mēse. Nā paria sunt nasci viuo. et viuere
nō posse. Et cū q. de facto fuisset in ciuitate dicit q. cōtrariū al
legatū fuit d. Ang. hic. quod imo rumpetur. et dicit sēd inuenis
se. Aterū est. quod Ange. hic non dicit. sed in l. pen. de impu. et alij
subti. Idē voluit Bal. de nato in octavo mēse. qui similiter viuere
non pot. vt rumpat testamentum. quia sufficit quod viuat momento.
eius consil. c. xxi. incip. ad intelligendum. iij. vol. et idem voluit ipse
Bal. consil. c. cccv. iij. vol. iij.

Aditio. C. Quod certatum. Adde quod Pau. de Cast. dicit. quod licet post
humus nascatur viuus. tamen certus sit. ipsum nō posse viuere. pu
ta q. natus septimo mēse. nec tetigit de septimo. q. si postea moriat.
q. nō rumpit. per l. septimo mēse. Nā paria sunt nasci viuo. et viuere
nō posse. Et cū q. de facto fuisset in ciuitate dicit q. cōtrariū al
legatū fuit d. Ang. hic. quod imo rumpetur. et dicit sēd inuenis
se. Aterū est. quod Ange. hic non dicit. sed in l. pen. de impu. et alij
subti. Idē voluit Bal. de nato in octavo mēse. qui similiter viuere
non pot. vt rumpat testamentum. quia sufficit quod viuat momento.
eius consil. c. xxi. incip. ad intelligendum. iij. vol. et idem voluit ipse
Bal. consil. c. cccv. iij. vol. iij.

Aditio. C. Quod certatum. Adde quod Pau. de Cast. dicit. quod licet post
humus nascatur viuus. tamen certus sit. ipsum nō posse viuere. pu
ta q. natus septimo mēse. nec tetigit de septimo. q. si postea moriat.
q. nō rumpit. per l. septimo mēse. Nā paria sunt nasci viuo. et viuere
nō posse. Et cū q. de facto fuisset in ciuitate dicit q. cōtrariū al
legatū fuit d. Ang. hic. quod imo rumpetur. et dicit sēd inuenis
se. Aterū est. quod Ange. hic non dicit. sed in l. pen. de impu. et alij
subti. Idē voluit Bal. de nato in octavo mēse. qui similiter viuere
non pot. vt rumpat testamentum. quia sufficit quod viuat momento.
eius consil. c. xxi. incip. ad intelligendum. iij. vol. et idem voluit ipse
Bal. consil. c. cccv. iij. vol. iij.

Aditio. C. Quod certatum. Adde quod Pau. de Cast. dicit. quod licet post
humus nascatur viuus. tamen certus sit. ipsum nō posse viuere. pu
ta q. natus septimo mēse. nec tetigit de septimo. q. si postea moriat.
q. nō rumpit. per l. septimo mēse. Nā paria sunt nasci viuo. et viuere
nō posse. Et cū q. de facto fuisset in ciuitate dicit q. cōtrariū al
legatū fuit d. Ang. hic. quod imo rumpetur. et dicit sēd inuenis
se. Aterū est. quod Ange. hic non dicit. sed in l. pen. de impu. et alij
subti. Idē voluit Bal. de nato in octavo mēse. qui similiter viuere
non pot. vt rumpat testamentum. quia sufficit quod viuat momento.
eius consil. c. xxi. incip. ad intelligendum. iij. vol. et idem voluit ipse
Bal. consil. c. cccv. iij. vol. iij.

Aditio. C. Quod certatum. Adde quod Pau. de Cast. dicit. quod licet post
humus nascatur viuus. tamen certus sit. ipsum nō posse viuere. pu
ta q. natus septimo mēse. nec tetigit de septimo. q. si postea moriat.
q. nō rumpit. per l. septimo mēse. Nā paria sunt nasci viuo. et viuere
nō posse. Et cū q. de facto fuisset in ciuitate dicit q. cōtrariū al
legatū fuit d. Ang. hic. quod imo rumpetur. et dicit sēd inuenis
se. Aterū est. quod Ange. hic non dicit. sed in l. pen. de impu. et alij
subti. Idē voluit Bal. de nato in octavo mēse. qui similiter viuere
non pot. vt rumpat testamentum. quia sufficit quod viuat momento.
eius consil. c. xxi. incip. ad intelligendum. iij. vol. et idem voluit ipse
Bal. consil. c. cccv. iij. vol. iij.

Aditio. C. Quod certatum. Adde quod Pau. de Cast. dicit. quod licet post
humus nascatur viuus. tamen certus sit. ipsum nō posse viuere. pu
ta q. natus septimo mēse. nec tetigit de septimo. q. si postea moriat.
q. nō rumpit. per l. septimo mēse. Nā paria sunt nasci viuo. et viuere
nō posse. Et cū q. de facto fuisset in ciuitate dicit q. cōtrariū al
legatū fuit d. Ang. hic. quod imo rumpetur. et dicit sēd inuenis
se. Aterū est. quod Ange. hic non dicit. sed in l. pen. de impu. et alij
subti. Idē voluit Bal. de nato in octavo mēse. qui similiter viuere
non pot. vt rumpat testamentum. quia sufficit quod viuat momento.
eius consil. c. xxi. incip. ad intelligendum. iij. vol. et idem voluit ipse
Bal. consil. c. cccv. iij. vol. iij.

Aditio. C. Quod certatum. Adde quod Pau. de Cast. dicit. quod licet post
humus nascatur viuus. tamen certus sit. ipsum nō posse viuere. pu
ta q. natus septimo mēse. nec tetigit de septimo. q. si postea moriat.
q. nō rumpit. per l. septimo mēse. Nā paria sunt nasci viuo. et viuere
nō posse. Et cū q. de facto fuisset in ciuitate dicit q. cōtrariū al
legatū fuit d. Ang. hic. quod imo rumpetur. et dicit sēd inuenis
se. Aterū est. quod Ange. hic non dicit. sed in l. pen. de impu. et alij
subti. Idē voluit Bal. de nato in octavo mēse. qui similiter viuere
non pot. vt rumpat testamentum. quia sufficit quod viuat momento.
eius consil. c. xxi. incip. ad intelligendum. iij. vol. et idem voluit ipse
Bal. consil. c. cccv. iij. vol. iij.

Aditio. C. Quod certatum. Adde quod Pau. de Cast. dicit. quod licet post
humus nascatur viuus. tamen certus sit. ipsum nō posse viuere. pu
ta q. natus septimo mēse. nec tetigit de septimo. q. si postea moriat.
q. nō rumpit. per l. septimo mēse. Nā paria sunt nasci viuo. et viuere
nō posse. Et cū q. de facto fuisset in ciuitate dicit q. cōtrariū al
legatū fuit d. Ang. hic. quod imo rumpetur. et dicit sēd inuenis
se. Aterū est. quod Ange. hic non dicit. sed in l. pen. de impu. et alij
subti. Idē voluit Bal. de nato in octavo mēse. qui similiter viuere
non pot. vt rumpat testamentum. quia sufficit quod viuat momento.
eius consil. c. xxi. incip. ad intelligendum. iij. vol. et idem voluit ipse
Bal. consil. c. cccv. iij. vol. iij.

Aditio. C. Quod certatum. Adde quod Pau. de Cast. dicit. quod licet post
humus nascatur viuus. tamen certus sit. ipsum nō posse viuere. pu
ta q. natus septimo mēse. nec tetigit de septimo. q. si postea moriat.
q. nō rumpit. per l. septimo mēse. Nā paria sunt nasci viuo. et viuere
nō posse. Et cū q. de facto fuisset in ciuitate dicit q. cōtrariū al
legatū fuit d. Ang. hic. quod imo rumpetur. et dicit sēd inuenis
se. Aterū est. quod Ange. hic non dicit. sed in l. pen. de impu. et alij
subti. Idē voluit Bal. de nato in octavo mēse. qui similiter viuere
non pot. vt rumpat testamentum. quia sufficit quod viuat momento.
eius consil. c. xxi. incip. ad intelligendum. iij. vol. et idem voluit ipse
Bal. consil. c. cccv. iij. vol. iij.

Aditio. C. Quod certatum. Adde quod Pau. de Cast. dicit. quod licet post
humus nascatur viuus. tamen certus sit. ipsum nō posse viuere. pu
ta q. natus septimo mēse. nec tetigit de septimo. q. si postea moriat.
q. nō rumpit. per l. septimo mēse. Nā paria sunt nasci viuo. et viuere
nō posse. Et cū q. de facto fuisset in ciuitate dicit q. cōtrariū al
legatū fuit d. Ang. hic. quod imo rumpetur. et dicit sēd inuenis
se. Aterū est. quod Ange. hic non dicit. sed in l. pen. de impu. et alij
subti. Idē voluit Bal. de nato in octavo mēse. qui similiter viuere
non pot. vt rumpat testamentum. quia sufficit quod viuat momento.
eius consil. c. xxi. incip. ad intelligendum. iij. vol. et idem voluit ipse
Bal. consil. c. cccv. iij. vol. iij.

Aditio. C. Quod certatum. Adde quod Pau. de Cast. dicit. quod licet post
humus nascatur viuus. tamen certus sit. ipsum nō posse viuere. pu
ta q. natus septimo mēse. nec tetigit de septimo. q. si postea moriat.
q. nō rumpit. per l. septimo mēse. Nā paria sunt nasci viuo. et viuere
nō posse. Et cū q. de facto fuisset in ciuitate dicit q. cōtrariū al
legatū fuit d. Ang. hic. quod imo rumpetur. et dicit sēd inuenis
se. Aterū est. quod Ange. hic non dicit. sed in l. pen. de impu. et alij
subti. Idē voluit Bal. de nato in octavo mēse. qui similiter viuere
non pot. vt rumpat testamentum. quia sufficit quod viuat momento.
eius consil. c. xxi. incip. ad intelligendum. iij. vol. et idem voluit ipse
Bal. consil. c. cccv. iij. vol. iij.

Aditio. C. Quod certatum. Adde quod Pau. de Cast. dicit. quod licet post
humus nascatur viuus. tamen certus sit. ipsum nō posse viuere. pu
ta q. natus septimo mēse. nec tetigit de septimo. q. si postea moriat.
q. nō rumpit. per l. septimo mēse. Nā paria sunt nasci viuo. et viuere
nō posse. Et cū q. de facto fuisset in ciuitate dicit q. cōtrariū al
legatū fuit d. Ang. hic. quod imo rumpetur. et dicit sēd inuenis
se. Aterū est. quod Ange. hic non dicit. sed in l. pen. de impu. et alij
subti. Idē voluit Bal. de nato in octavo mēse. qui similiter viuere
non pot. vt rumpat testamentum. quia sufficit quod viuat momento.
eius consil. c. xxi. incip. ad intelligendum. iij. vol. et idem voluit ipse
Bal. consil. c. cccv. iij. vol. iij.

Aditio. C. Quod certatum. Adde quod Pau. de Cast. dicit. quod licet post
humus nascatur viuus. tamen certus sit. ipsum nō posse viuere. pu
ta q. natus septimo mēse. nec tetigit de septimo. q. si postea moriat.
q. nō rumpit. per l. septimo mēse. Nā paria sunt nasci viuo. et viuere
nō posse. Et cū q. de facto fuisset in ciuitate dicit q. cōtrariū al
legatū fuit d. Ang. hic. quod imo rumpetur. et dicit sēd inuenis
se. Aterū est. quod Ange. hic non dicit. sed in l. pen. de impu. et alij
subti. Idē voluit Bal. de nato in octavo mēse. qui similiter viuere
non pot. vt rumpat testamentum. quia sufficit quod viuat momento.
eius consil. c. xxi. incip. ad intelligendum. iij. vol. et idem voluit ipse
Bal. consil. c. cccv. iij. vol. iij.

Aditio. C. Quod certatum. Adde quod Pau. de Cast. dicit. quod licet post
humus nascatur viuus. tamen certus sit. ipsum nō posse viuere. pu
ta q. natus septimo mēse. nec tetigit de septimo. q. si postea moriat.
q. nō rumpit. per l. septimo mēse. Nā paria sunt nasci viuo. et viuere
nō posse. Et cū q. de facto fuisset in ciuitate dicit q. cōtrariū al
legatū fuit d. Ang. hic. quod imo rumpetur. et dicit sēd inuenis
se. Aterū est. quod Ange. hic non dicit. sed in l. pen. de impu. et alij
subti. Idē voluit Bal. de nato in octavo mēse. qui similiter viuere
non pot. vt rumpat testamentum. quia sufficit quod viuat momento.
eius consil. c. xxi. incip. ad intelligendum. iij. vol. et idem voluit ipse
Bal. consil. c. cccv. iij. vol. iij.

Aditio. C. Quod certatum. Adde quod Pau. de Cast. dicit. quod licet post
humus nascatur viuus. tamen certus sit. ipsum nō posse viuere. pu
ta q. natus septimo mēse. nec tetigit de septimo. q. si postea moriat.
q. nō rumpit. per l. septimo mēse. Nā paria sunt nasci viuo. et viuere
nō posse. Et cū q. de facto fuisset in ciuitate dicit q. cōtrariū al
legatū fuit d. Ang. hic. quod imo rumpetur. et dicit sēd inuenis
se. Aterū est. quod Ange. hic non dicit. sed in l. pen. de impu. et alij
subti. Idē voluit Bal. de nato in octavo mēse. qui similiter viuere
non pot. vt rumpat testamentum. quia sufficit quod viuat momento.
eius consil. c. xxi. incip. ad intelligendum. iij. vol. et idem voluit ipse
Bal. consil. c. cccv. iij. vol. iij.

Aditio. C. Quod certatum. Adde quod Pau. de Cast. dicit. quod licet post
humus nascatur viuus. tamen certus sit. ipsum nō posse viuere. pu
ta q. natus septimo mēse. nec tetigit de septimo

b non est heres de iure civili. Idem si alio modo de iure civili, non
desertur hereditas, sed si sibi desert de iure civili, & de iure pieto-
rio, agnoscendo de iure pietorio, videt adire de iure civili, ut hic,
& tene menti.

matr. & ibi Baso. in v. notabili. Fallit etiam in casu. l. si quis sepul-
chrum. ff. de reli. & sumpt. fune. Vide Fel. in c. j. de re iud.

Lex decimasextima.

Retionum. Hereditas potest adiri quolibet tempore. h. d.

Lex decima octava.

Solum heredem. Qui repudiavit de iure peritone, potest ad alium subfisti. Glo. intelligit hanc legem quando substitutum non habebat. Voc. nostri communiter reprehendunt istam gloss. Ultramontana. Docens Iaco. Balduin. & dominus Iaco. But. dicunt qd leg. contraria loquitur quando repudiavit ex testamento & vult venire ab intestato, qd non potest, donec est locus substituto. hic vero repudiavit iure iure ex testamento, & vult venire ab iure, etiam ex testamento. unde cum sit institutus, precedit substitutum. vt l. quando iure de acqui. hered.

Lex decimaquarta.

S 3 foroz. Hereditas potest queri, licet bona non possideantur, et postea peterunt a possessorib. vendicari. b. d. in summa hec leg.

¶ Additio.

Possideantur. Adde an stante statuto qđ possessio defuncti continet in hereditate: bona hereditaria retinentur per tertium, possessio vero que est ius, est pene heredes ex forma statuti, et tñ talis heredes interdictū adipiscende poss. contra detentores habeat ex edicto. i. de ed. diu. Atria. vel interdictio quorum bonorum. Et cit. Pau. de ea. quod non: qđ non dicitur habere perfecte, quousq; etiam habeat detentionem corporalem. Et ita dicit determinare l. y. secundum qđ et. in l. ea. l. s. de conditio. ob causam. Tene fa. cit. qđ habetur in simili in l. in bello. si quis seruum. si de capti. nis. et institutio. de legatis. si sed nostra.

Lex decimaquinta.

Non est dubium. In acqui. hered. tem-
pus aditionis inspicit-
tur. h. d. Oppo. vel. si filius. ff. de verb. obli. Sol. Aliud
in stipulatione, aliud in legato, vel hereditate. q. rebas
in l. que legata. de reg. iur. ratione videbitur. an. li. pro. ff. de con-
dit. infer. Querit gl. quid in seruo. Certe idē, et insitu. de hered.
insitu. g. seruus autem. facit ff. de stipula. seruo l. fin.

Lex decimasexta.

Ecemere. Non cogitur quis iniustus con-
trahere, vel quasi contrahere ad
cundo. h. o. Ro. eg. hac. tres regulas, vt in ea habes per
ordinem, que regule fallunt in eas. b. qui hic notatur in
glosia.

Additio.

a Roma. Nec emere. Nemo cogitur emere, sic nec locare. l. inui-
tos. ff. loca. l. neque ab initio. s. de nup. quib. probatur ista regula
fallit in casu l. Sultanus. §. idē Celsus. ff. de actio. en. pri. 7 in l. pe-
nul. §. si. s. eo. rit. 7 §. non solum. ff. futu. de leg. no. per glo. in l. in,
7 de fideicom. lib. Item nemo cogitur vendere l. inuitum. ff. de co-
trahen. emptio. Ista regula fallit, vt in casibus s. alleg. 7 in l. ij. s.
de patribus qui filios distig. in l. unica. de communi. ser. ma. in l. si
quis sepulchrum. ff. de religio. 7 in l. si equo. de leg. 1. §. si. ff. Insti-
de his qui sunt sui vel alie. l. si. §. cura carnis. vbi Bart. ff. de offic.
prie. vrb. 7 per Bal. in l. i. s. de epis. aud. 7 in l. venditor. §. si con-
stat. ff. de comu. pred. 7 ibi Bart. 7 idem alibi per illū tex. in l. i. s. de nū-
di. per Imol. 7 Ang. in l. Pomponius in fin. de nud. 7 in l. i. lo-
cus. §. si quemad. per amir. 7 in l. ij. s. de commu. re. ali. 7 in l. si sup-
dum. cū seq. mand. ff. vt per glo. in l. non enim. ff. rerum amotarū.
vbi Dr. 7 Barto. licet Albericus ibi teneat cōtrarium Sed me-
lior est opinio Barto. item in casu in bello. §. si quis seruum. ff. de
cap. 7 in l. secunda de nudi. Item fallit in casu per Dy. in l. cert.
condictio. §. si. cum l. seq. ff. si cer. peta. in re estimata data ad ven-
dendum. Adde 7 udo. Roma. in l. ij. in prin. ff. solut. in mar. vbi
enumerat quā plures casus in quib. quis cogatur vendere, et sic
contrahere de suo. Alius est casus in re communium q. aucepe,
q. Princeps poterit vendere, et sic contrahere de suo. Alius est ca-
sus in principe qui poterit vendere dando tamē parre pretij. Fel.
in c. que in ecclesiariis. 7 consti. Item fallit in casu l. ij. in prin. ff. de l.

ter caperet hic non, vt heres, non esset opus additione, et tunc etiam ipse decedens antequam agnosceret, transmitteret: sed si pater decedens capere, vt heres infans, opus est additione, et ideo ipse pater decedens antequam agnoscat non transmittit, et casus occurrit hoc ante non de facto, et scitenuimus, et iudicauimus. Sed contra hoc facit teg. huius l. i. eo. s. ea vero. vbi dicitur, quod illud, quod dictum est hic in filio in potestate, habet locum in emancipato, quandoquidem emancipatum constat de iure antiquo habere heredem, et tamen capit iure patris, sicut quando est in potestate. Sustinendo gloss. respondet textus hic si bene inspicitur, quia dicitur iure patrio, quia si dicat textus iam infanti quæsit capere ius patrum, secundum ista tempora in filio, qui in potestate erat, quod occuparet iure patris, vt l. i. ff. de castrens. p. in filio emancipato erat, vt caperet tamquam heres, et ideo puto quod in emancipato de iure antiquo erat necessaria additio, hoc enim erat ius patrum, vt tanquam heres caperet. Et idem dico hodie, de eo qui est in potestate, vt tanquam heres eius hereditatem capiat pater, vt s. d. i. g. i. Opponitur, quod dicitur hereditatis reliere infanti, non dedit in infantili etate, vt ff. de bono. posses. infanti de l. a. l. i. Sol. Dico quod non dicitur quod esset in potestate in præiudicium infantis, vt ibi. sed in præiudicium ipsius patris sic, vt ipse possit agnoscere, et non agnoscat, ipse egrediat, non infans. Item oppon. quando hereditas defertur ei, qui non habet intellectus, non potest ei queri, vt l. h. s. tali itaque, in f. s. de curato. furio. Solutio. Aliud est in furioso, aliud in infante, dicit gloss. quam vide ibi. sed qualiter, vt sibi, et. Et Que est ratio differentie inter infanitem et furiosum. Nam per tutorem querit infanti, sed per curatorem non queritur furioso. Docto. dicit hic, quod ratio est, quia magis fauetur infanti, quam furioso, nam infans restituitur, furiosus non. Istud est falsum, quia vterque restituitur quando leditur, vt l. m. arcellus. ff. de fideiussor. licet enim furiosus non restituitur, vt minor, tamen restituitur ex clausula generali, si qua mihi iusta causa esse videbitur. Ita enim propter imbecillitatem consilij, ipse regitur per alium, sicut infans. Que est ratio? Dico quod tutor habet plus iuris in pupillum, quam curator in furiosum. Nam tutela est ius ac potestas in capite libero, et vt ff. de tutel. l. i. et ideo dicitur quod tutor datur persone principaliter, curator principaliter bonis, vt s. de nup. l. in copulandis. Sed in hoc remanet dubium mihi. Nam secundum hanc rationem pater posset adire p. filio furioso, quia habet ius potestatis in persona filij, et est eius legitimus administrator, quod forte esset verum, quantum ad additionem que fit quantum ad querendum ipsi patri, sed hoc non diceret, quia hoc ius reperitur in infante, contra regulas iuris communis, ergo non est extendendum, vt l. quod vero. ff. de legibus. et l. si vero. s. de viro. ff. soluto matrimonio. Alteri opp. hic dicit quod pater potest adire infante ignorante. Altera pater non potest repudiare infante ignorante, vt supra eodem l. renitente. ergo non potest adire eo ignorante, vt l. is potest. ff. eodem. Sol. dicit gloss. hic fallit illa regula, quod dicit, is potest adire, qui potest repudiare. Tu dicis clarius quod illa regula habet locum in his qui suo iure adunt, et tunc pedit regula, is potest adire qui potest repudiare, sed in eo, qui adiuit nomine alieno, vt in casu nostro, regula non procedit, vt l. ait pretor. s. i. ff. de iure deliberandi. Item oppon. patria potestas non est sufficiens ad obligandum, vel liberandum filium, vt l. si. s. i. ff. de verborum obligatio. et Insti. de inuci. stipulatio. s. furiosus. sed per additionem filius obligatur creditoribus quibus hereditas non sit soluendum, l. si te. supra eodem. ergo non potest filius adire patris auctoritate. solut. Dicit gloss. hoc est magis commodum, quam damnum. Vide gloss. quasi circa finem. Si ista solutio esset vera, posset pupillus solus sine tutore, et sine patre acquirere, vt Insti. de authori. tuto. circa princip. et obligari circa principium. ff. de author. tuto. hoc autem est falsum, vt Insti. de author. tuto. s. neque. s. eod. l. potuit. et l. eo. l. in. ergo ista non est bona solutio. Et Solue ergo quod quedam sunt p. que filius iure non obligatur, et tunc patris auctoritas, non est sufficiens, vt in contrario, et ideo aduerte in causis criminalibus, in quibus constat quod nihil potest queri patri, pater non potest legitime prestare auctoritatem filio minori, quia eius auctoritas non est sufficiens ad obligandum, vt supra. Idem constat in causis spiritualibus, in quibus patri nil potest queri, vt extra, de indic. c. si. lib. vi. circa finem. sed erit necesse, quod datur curator ad illam litem. supra, de author. p. stan. l. clarum. Dicam in l. cum non solus, s. necessitate de bonis que liberis. Quedam sunt, in quibus patri potest queri, vel est dubium quia potest esse commodum, et in commodum vt in hereditate, et tunc potest esse legitimus administrator filij in potestate, et eius auctoritate alius obligatur, vt hic. Et ita loquitur ista gl. facit s. de bonis mater l. prima. de bonis que libe. l. cum oportet. et l. cum non solus, et per omnes illas leges. Num tamen speciale singulari est hoc, quod pro infante emancipato, quamquam pater vel auus non sit legitimus administrator, nisi datur tutor, tamen auctoritate huius

verfic. ea vero consequitur causam legitimam administrationis,
vt possit pro ea adire hereditatem, quod est notandum. ¶ Opp. f. ad
D. si. l. ij. Solutur, dicit glo. ibi, iam ex esset ad infantiam, qui decess
sit. Sumus expeditur de ista prima parte, circa hanc partem foemo
tibi vnam questionem de facto, quam habeo pro difficili. Hereditas
infantis secundum iura hodierna decertur patri, & matri, & fra
tribus infantis, vt in auth. de defuncto. infra ad Tertulianum. Mo
do pone, decessit infans hereditate nō adita, superfluit pater, & ma
ter, & fratribus, pater tunc patris auctoritate huius legis vult ea
pere totam hereditatem illa nō adita, & vult excludere matrem, & fi
lios, quia hec lex solum patri, et auo, et agnendentibus per lineam
masculinam dat istud privilegium. In contrarium dicunt mater &
filij. Tu pater potes capere tanquam quesita iam infanti, sed si he
reditas esset infanti quesita per te, nos admitteremur vna tecum,
ergo nos debemus habere partes, sicut si iam esset infanti quesita.
Quid dicemus? Cogitabitur. ¶ Venio ad secundam partem. Dicitur
hic quod tutor potest adire pro infante. ¶ Contra ff. de appel.
l. cum in vna. f. tutor. ¶ Solut. ibi loquitur in curatore pupilli, hic
loquitur in tutore pupilli, licet secus esset in curatore adulti, vt l.
cū quedā. supra de administra. tuto. ¶ Opponitur secundo, dicitur
hic, quod si infans decessit hereditate nō adita, non transmittit ea,
p hoc habet locum in omni hereditate. Contra S. de cura. f. i. l. i.
si. f. tali. i. in s. fin. autem perpetuo. ¶ S. cod. l. iij. Huius timore di
cunt quidam, quod ista generalitas que dicit omnes, restringitur,
vt non comprehendat hereditatem paternam. Alij dicunt quod
hic intelligitur de omni hereditate, & in hoc videtur hic residere
gloss. super verbo, omnes hereditates. Contrarium huius vide
tur determinare glo. f. codem l. penult. vbi videtur tenere quod he
reditas patris non adita transmittitur, quod dicemus. De hoc
sunt opinio, imagine conditio. Domin. Jaco. de Bel. disputauit
questio. de hoc, quam ponit in authen. de trien. & semis. circa princ.
¶ Omnis trusus, ego consului infinitis viribz, & in ciuitate ista
se iudicat per omnes, & sic fuit collegialiter in collegio isto deter
minatum, qd hereditas patris nō adita, indistincte transmittitur
per filium in potestate. Hoc probatur in infantis legibus, non vio
lando reg. in d. l. fin. s. fin. autem perpetuo. de cur. fur. & supra eo
dem l. iij. infra de suis & legi. l. apud hostes. ff. de test. m. l. i. c. m
litari. s. si. c. l. sequen. de stipul. ser. l. i. liber homo. s. pmo. de iure eo
dem l. i. l. i. de cast. peccu. l. hereditate. s. filij. de reb. dub. l. q. duos.
s. cum in bello. ad Tertulianum l. prima. s. si quis adita. secundum ve
ram lecturam. Ego hoc probo per rationem, cum iudicio meo impossibi
le est responderi, de iure civili nō est dubium quod filius in potesta
te est heres, velit nolit, sed per pretorem coactum esset sibi beneficiū
abstinendi in sui fauorem, ne oneribus hereditatis teneatur inui
tus, vt institui. de hered. quali. c. diff. s. f. ut vbi cunque ergo est fauor
filij, nec existētia sui heredis operetur aliquid, tunc habet locum
edictum pretoris de beneficio abstinendi, sed vbi cunque esset in eo
modum filij, beneficium abstinendi nihil operatur, sed remanet ius
civile, & antiquum in terminis suis. Ita dicit reg. ad litteram in l. i.
filius qui patri. ff. de vulga. & pupilla. Sed nullum est dubium qd
hereditatem non adita, hoc est ius aduendi hereditatem non adita
tam, transmittere, est privilegium, & commodum, nam quibuscuq;
que personis conceditur privilegium, & nullum potest habere in
commodum, quia heres habet in potestate adire, vel non adire, vt
l. si quis filium. s. primo. ff. de acquiend. heredita. Concluditur ergo
qd beneficiū abstinendi inductum a pretore, non impedit trans
missionem hereditatis, scilicet propter existēciam sui heredis. Nō
obstat ista leg. que dicit omnes hereditates, quia intelligitur de he
reditatibus extraneorum, in quibus est necessaria aditio. Et hoc di
cit reg. hic primo, ergo eo quod dicit deuolutas. Nam hereditas pa
tris non dicitur deuoluta ad filium, sed magis continuari, vt l. in his
infra, pro herede. Item ex eo quod dicit agnitas, nam in hereditate
patris nō requiritur agnitio de iure civili, loquitur ergo, de he
reditate extraneorum. Non obstat l. i. pro iur. in princip. vt iōi dice
mus. Non obstat infra de cadu. tollen. s. in nouissimo. quia illa etiā
loquitur de hereditate extraneorum. ¶ Alteri? oppo. ad hunc s.
& videtur quod deuoluitur ad heredes infantis, vt supra, c. l. i. in
princip. Solut. dicit glo. ibi speciale in patre. Ratio specialitatis,
quia heredes infantis possunt habere regressum contra heredes
tutorum, sed pater contra nullum. Glo. rationem istam reprobat.
quia reg. hic loquitur etiā quando nullus est tutor. Dicit gloss. qd
est speciale in patre privilegio patris. Ultimo aduerte ad istā par
tem, hec lex prima facie videtur contra duas opiniones quas tenco.
¶ Prima est quod si minor decessit hereditate nō adita, heres ei?
ex persona minoris potest petere restitutionem in integrū ad ad
eundam hereditatem, vt l. i. s. de restit. mili. & ibi dicit tibi. ff. de acq.
hered. l. i. p. annonus Titulus. Sed hoc videtur contra istum text.
qui dicit omnes hereditates ita debere intelligi, quasi nō essent de
late, sed si non essent de late non competere restitutionem, ergo, & l. i.

Quidam. Institutus pluribus viciis. et diversis partibus. si vnam agnoscat. cogitur utraque accipere. et qui agnoscat institutionem. cogitur agnoscere substitutionem pupillarem. h. d. Tres habet partes. I. Primo ponit vnam questionem. Et secundo ponit aliam. Et tertio determinat utraque. Secunda ibi. simili modo. Tertia ibi. veraque igitur. Notanda sunt que in summario diti. Venio ad gl. que est difficilis. et primo gl. inculcat duo coneraria. An nuda de l. si tu ex parte. §. si. Aliud del. questum. eod. titu. de acqui. heret. et solutione eorum prosequitur per mitem. ex quo scholares inducuntur in dubietate. ideo tu separa. Et opp. primo ad primam partem huius l. de l. si tu ex parte. §. si. de acqui. heret. Et istud contrarium nō solum sciam. sed §. in medio gl. hic loquitur quando plures portiones deferuntur iure institutionis. et sic eodem gradu ibi loquitur quando portiones plures deferuntur diversis gradibus. et putat. vna iure institutionis. alia iure substitutionis. Et de gl. ibi. si autem ex testamento vnius. Tu habes in hac sol. vno membra. quod plures portiones deferuntur eodem gradu. aut diversis. Ad primū opp. del. liber homo. §. Titius l. iij. de here. insti. l. cum heres. §. i. ff. de acqui. heret. Respondet. quando plures portiones deferuntur eo gradu. parte p. edit ista leg. et similes. sed quando vna deferatur pure alia sub conditione. si quidē in portione conditionalis. non habet substituti. nec conuinctū. idēz. sed si habet substitutum vel coniunctum. tunc secus. vt l. contraria. Item contra hoc opponi. de l. si solus. circa finem. ff. de acqui. her. Sol. quando plures portiones deferuntur alicui in eodem gradu. est videndus an differatur utraque per seipsum. an vna perse. alia per alium. vel utraq. per alium. Primo casu procedit quod §. vixi quod vna agnita. sciam habetur alia. Secundo et tertio casu est differentia. quia vna agnita nō habet alia sine noua additione. vt d. l. si solus. Ratio huius est. quod subest persona filij vel serui. qui ante additionē partis potest effici sui iuris. et sic sibi ipse acquirere potest. si diuersa alia aditioe opus est. Contra istud opponitur dicens quod vna aditio sufficit. quando eidē utraq. deferatur. Contra in l. secunda. ff. de acqui. heret. et sol. aliud in repudiatione. quia vna persone repudiata. non videtur alie repudiare. imo non valet repudiatio partis. secus in additione que est fauorabilior. quis trahit ad se omnes alias partes. vt no. in d. l. et hoc apparet. Venio ad secundum membrum. quando vna deferatur iure institutionis. alia iure substitutionis. Opp. omnis substitutio est conditionalis institutio. vt l. coheredi. §. coheredes. de vulga. et pupill. et in l. ratioe. §. si filio. ad l. §. al. ergo illud quod §. dictum est quando vna portio deferatur pure. alia sub conditione. Dicendum est hic. quando vna deferatur iure restitutionis. et alia iure substitutionis. male ergo fecit gl. que istam separationē fecit. Et ista separatio gl. habet locum quando in vna parte quis est institutus pure. et in alia sub conditione in illo date substituto. ita quod nō subest persona respectu cuius acquisitio deferatur. sed quando deferatur vna iure institutionis. alia iure substitutionis. substitutio presupponit institutum. cui potest primo queri. et ideo eius respectu acquisitio deferri. sed si ponis instrumentū illius partis. alia deesse. tūc adhuc est alia differentia. Nam ipse substitutus succedit in locum alterius. vt l. si §. de here. insti. Sicut ergo ille poterat repudiare. ita et iste. quia quoties plura iura concurrunt in persona vni. perinde est ac si cōcurrerent in psona diuersorum. vt l. tutori. ff. de his quibus vt indig. Et ideo in institutionibus pluribus repudiatio partis non nocet. vt supra dixi. hic valet repudiatio substitutionis. si a repudiatione incipias. tamē si postea adit ex institutione alia partem repudiata habebit iure accrescendi. et cōuerso. sed si incipies ab additione. tūc aditio traheret ad se totū. Itaque probatur in d. l. si tu ex parte. in p. in §. si. Et assuue ergo istū primū passum. et distingue sic. Quando ex testamento vni. plures portiones

deferuntur distinguere. Aut omnes eodē gradu, aut vna iure insti-
tutionis, alia iure substitutionis. Primo casu, aut oēs pure, aut
vna pure, alia sub conditione. Et omnes pure, tunc aut omnes p-
se, et vna adita videt adita alia, vt hic, sed vna repudiata, nō vide-
tur repudiata alia, neq; valet repudiatio, vt l. si ff. de acqui. herē.
Aut omnes per aliu, et tunc idem, eadem ratione. Aut vna per se,
alia per alium, vt puta per filium vel fratrem, tunc opus est noua
aditione si vnam agnouit, ff. de acqui. herē. l. si solus. Si vero vna
pure, alia sub conditione, tunc aut in parte conditionalem habet
substitutionem, aut coniunctum aut nullū. Si habet substitutionem, vna
agnita nō videt alia agnita, vt l. liber homo. §. Titius. et §. seq. ff.
de here. insti. l. cum heres. §. i. ff. de acqui. herē. Sed si habet con-
iunctum, tunc idem in illa parte que pōt accrescere coniuncto, vt
d. l. liber homo. §. Titius. Si nullū habet, tunc aut omnes deferuntur
per se, et tunc vna agnita videt agnita alia, vt d. l. liber homo.
§. Titius. Aut deferuntur omnes per alium, vel vna per se, alia p-
alium, et tunc agnita vna, non videtur agnita alia, sine noua adi-
tione, vt d. l. si solus. in fi. ff. de acqui. herē. Secundo casu principa-
li quando vna deferuntur iure institutionis, alia iure substitutio-
nis, aut incipit a repudiatione, potest vna repudiare, et alia adi-
re, tamen per aditionem alterius habebit partem repudiata ius
re accrescendi. Sed si incipit ab aditione ad eundem vnam partem
videtur agnoscere aliam, vt l. si tu ex parte in prin. et in fi. ff. de ac-
qui. hered. Adodo habes expeditum istū passum. Item opponi-
tur ad hanc primam partem de l. cum hereditate. ff. de acqui. he-
red. Solu. Leg nostra loquitur quando vni deferuntur plures por-
tiones ex dispositione defuncti, contraria loquitur quando vna
ex dispositione defuncti, alia ex dispositione legali p ius accresce-
di. Quo casu est distinguendum, aut ante aditionem proprie partis
defert, alia per ius accrescendi, et tunc qui adiuit vnam, cogit adi-
re aliam, vt l. si duo. ff. de cadu. toll. unica. §. si ita. Aut post
aditionem sue partis alia deficit, et tunc aut vna deficit de iure cō-
muni, et habet locū l. cum hereditate. §. allegata. Aut de ipso iure
speciali, vt puta per restitutionem in integrum, et habet locum l. si
minor. ff. de acqui. hered. Habes expeditū istū primū passum.
Item prosequendo glo. ad istam primā partem oppo. de l. iij. et l.
sequen. ff. de leg. ij. Sol. Dicit gl. aliud in legatis, aliud in institu-
tionib. in qbus legatis distinguere breuiter. Aut sunt plura legata
re et nomine, vt quando legantur diuerse res nominatim. Aut
sunt plura legata re, vni tñ nomine, vt qñ aliquid legatur sub no-
mine collectiuo, vt puta greg. et similia. Aut sunt plura legata no-
mine, vni tamen re, vt quando relinquunt plura legata sub cō-
templatione vnius oneris. Due membra prosequere, vt l. si et l. nemi-
nem. et seq. ff. de leg. ij. et hec tangit hic gl. Sumus expedit de pri-
ma parte istius l. Item amiam ad secundā partem, que recepit prin-
cipium et finem istius glo. et est multum subtilis. Ad istam l. oppo.
¶ Pr videtur quod si hec paterna agnoscat, non tamen cogitur pu-
pillarem accipere, vt l. questum. ff. de acqui. herē. Sola dicunt qd
dam, speciale est in patre, quod non placet. Alij dicunt quod hec
corrigit illas. Tu dic, vt dicit glo. quod si quidem substituitur pri-
mo adiuit paternā, cogitur adire pupillarem, vt hic. Si autem
nō adiuit paternā, et vult adire pupillarem, si quidem pupillus
abstinit se ab hereditate paternā recusando eam ab initio, pōt
substitutionem habere pupillare, si pupillus habeat coheredē, cui
aditione confirmet testamentū, alias non. Ita dicit glo. Sed si pu-
pillus non abstinit se, sed se immiscuit, non potest separare pa-
ternā a pupillari, licet pupillus potuerit, qd est no. in §. et no. et
allegat aliquid aliud. Ratio est, quia paternā et pupillares, inci-
piunt esse vna hereditas. Casus est in l. sed si plures. §. filio. ff. de vul-
gar. et pupilla. Subdit glo. predicta vera, nisi hic substituitur frater
impuberis, hic enim et si pupillus abstinit. Alij habent in gl.
licet non abstinit, ipse tamen abstinere potuit, vt d. l. questum.
Vide glo. prour ista glo. dicit, et si pupillus non abstinit, ipse ta-
mē abstinere potuit, intelligi per in integrum restitutionem ex p-
sona minoris, vt l. si filius qui patri. ff. de vulg. et pupil. de acqui.
hered. l. Julianus. alias si pupillus, secundū vnam lectionem. Si
vero habes in gl. quod si pupillus abstinit, ipse tamē abstinere
non potuit, tunc gl. est falsa, quia existētia sui heredis cōfirmat
tabulas pupillares, vt §. dicam. Et ideo, vt tibi liqueat ista mate-
ria assume finem gl. et distingue qñ ex testamēto vnius plures de-
ferunt hereditates, vt puta paternā, et pupillares, an possit vna
habere et alia repudiare? Distingue, aut pupill. cui facta est sub-
stitutio, fuit institutus, aut exheredatus? Si fuit institutus, aut a-
gnouit paternā, aut abstinit. Si agnouit nō potest substitui
habere pupillarem sine paternā. Vna cū hereditas cepit esse, vt
l. si et si plures. §. filio ff. de vulg. et pup. Aut pupill. abstinit, tūc
aut coheres, et idē substituitur sibi etatus est extraneus, aut frater
suus. Si extraneus, tunc aut non habet coheredē aliu, cuius ad-
itione confirmetur testamentū, si non potest habere pupillarem si-
ne paternā, vt d. l. questum. ff. de acqui. hered. l. si, §. adeo. de vulg.

4 pupilla. Ratio, quia eggentia sui heredis nihil operatur. quando habet coheredem extraneum, vt Lapid. Julianum. §. idē Julian. ff. ad Treb. Si vero est substitutus frater suus, tunc potest habere pupillarem, repudiata paternā ab utroque, vt probatur per textum in l. si filius qui patri. ff. de vulg. & pup. & de acqui. herel. Julia. Ratio, quia eggentia sui heredis operatur quando habet coheredem fratrem suum, non extraneum, vt dictis legib. Si vero erat exheredatus, tunc aut in paterno testamento fuit institutus alter filius suus, aut extraneus. si filius suus potest abstinerē a paternā, & habere pupillarem. si licet abstineat eggentia sui heredis confirmat tabulas pupillares, arg. l. cum quasi. §. sed & si quis. ff. de fideicom. lib. licet iste casus non sit omnino expeditus, dicit gloss. tamen ego habeo pro expedito, quod textus expeditus in l. si filius qui. ff. de acqui. hered. facit. ff. ad Treb. l. ita tamen. §. si pater & filius filius qui patri. ff. de vulg. & pupilla. Si autem erat substitutus extraneus, si non haberet coheredem, cuius additione testamentum confirmaretur, non posset habere pupillarem sine paternā, vt d. l. questum. ff. de acqui. herel. Unde gl. in fin. hanc habet locum ex testamento vnius, &c. Quero, quid si ex testamento diuerforum, diuerse deferantur hereditates, Certe tunc non est dubium quod possint adire vnam, & aliam repudiare, vt dicit gl. a plene dixi in l. fin. ff. de acqui. hered.

3 Quando in relicto facto filio fit mentio patris, an videatur
relictum patris contemplatione.

Cum aliquis instituitur heres cum adiectione aliquid
qualitatis, que si vera esset, alteri quereat hereditas.
Illius contemplatione videtur esse institutus. h. d. hoc
qđ in summario dicitur. Et sic, quod servus cogitur per iudicē heredi-
tatem adire. Contra hoc oppo. de l. cum proponas. s. de hered.
instit. ubi dicitur quod servus potest non adire. Sol. quicquid vi-
det gl. veritas est hec, ibi loquitur quando institutus est ille, qui
constabat esse servum. Tunc enim sufficit potestas dominica ad
cogendū eum prout potest, hic quando erat dubium an esset seru-
vel liber, quo casu de necessitate recurrit ad potestatem iudicia-
lem, ut eum cogat. Ita loquitur hic. Si inducit hanc legem in argu-
mentū. Dicitur in instrumento actum, in tali loco plebanus in-
domo talis, etiam probetur ex hoc illam domū esse in tali pleba-
natu. Certè per instrumenta inter alios consecra, hoc non pbat-
tur, inter eosdē sic, arg. huius l. l. optima. i. de contrahen. et com-
mit. sup. facit. predi. s. Titio. ff. de leg. iiij. Et ultimo. Dicitur
inducit hanc l. in arg. qđ quando relinquatur aliquid filiosa. si fi-
mentio patris, videtur relinqui cōtemporatione patris, et sic fi-
tio patris et patrie potestatis, ita loquitur hic Sed quādo fit men-
tio patris simpliciter, tunc videtur addere magis causa demon-
stratiois, quā quod eius intuitu faciat, vt l. si. s. de usufru. Pro-
dicta larius dicit in l. filio. de condi. et demon.

a Roma. **¶** Ad questionē. Vide Pan. cons. lxxi. volu. ii. r. Barba. cons. vi. vol. ii. r. cons. xviij. vol. ii. r. Arct. xlii. r. aliqd. xxxvii. Alleg. xliij. vol. v. r. feli. in c. causam. de prob. r. Alci. cons. vol. v. vbi de clarat. r. Soci. cclvi. vbi r. ipse declarat. r. per eundem cons. clvi. clxxvi. vbi etiam declarat. r. lxxxi. vbi dicit qd ad probandū cō fines antiquos sufficit semiplena probatio. r. quod admittant testes de auditu. r. ibi etiam ponit an probentur per famam r. instrumenta antiqua. vide Barba. cons. iij. volu. ii. r. xxxvii. co. vbi ponit quid iuris si talia verba essent geminata. &c.

b **¶** C. Plebanatus. Adde qd Pau. de ca. hic super gl. arguit cōtra dicit hic quod ista videtur verior. r. speciale in consimb. qui pbantur per indicia. r. scielemus quā alia. vt in c. cum causam. extra de pb. r. no. per gl. in c. si papa. super verbo pbata. de pūil. in vi. dicit tamen qd Bal. hic videtur requirere quod sint plura instrumenta de hoc attestantia. quoniam ex illis resultat publica fama que sufficit in antiquis ad probationem perfectā. vt not. s. de pb. al. proprietatis. r. ff. de neg. gest. l. at qui natura. s. cum me absente. r. per eundem Bal. l. cū super verbis. s. de rei vend. Tu de qd vide pulchre per Bar. cons. cclij. iij. vol. r. cōs. cclv. vbi dicit qd licet sculpre in marmorib. probant. si sunt iuncte cum temporaria longinquitate. alleg. gl. in d. c. cum causam. in c. ad audientiam. cl. ij. de prescrip. &c. cum olim de cens. r. xliij. q. ij. sane.

c **¶** Id. Id. **¶** Alios confecta. Istud non procedit quando essent instrumenta de antiquo inter alios confecta r. postea per totū dissecus illius. r. quomodo probentur cōmnia. r. quomodo probentur instrumenta infra.

instrumenta inter alios de antiquo confecta. vide Barb. cōsil. liij.
volumi. iij.
D Cessentio patris. Adde eundem Bart. in l. si tibi decem. §. si pa-
ctus. ff. de pac. per And. de Jfer. in c. j. in prin. de succes. feud.

Simus. ^a Ista lex tota diuiditur in quinq; par-
tes. Primo ponit proœmum. Sec-
undo cōsuluit hereditib; & formā inuētarij pont. Ter-
tio ponit effectum inuētarij, & cōsuluit creditorib;. Quar-
to loquitur de eo, qui petit ad deliberandum tempus. Quinto &
vlt. ponit suam conclusionem. Secunda ibi, cum igitur. Tertia ibi,
& si prefatam. Quarta ibi, & hec quidem. Quinta ibi, circa finem
notissimam. Ista prima pars que ponit proœmū, nō eget summiario.
1 No. & quod milites magis arma, quam leges scire debent. & hoc
2 quod dicit magis, non excludit quin debeat scire leges, que cōstrin-
gunt hominum vitā, & puniunt maleficia, vt l. leges. §. de le. & sic celsi-
sat contrarium. C. p. de hominib; uisofumidolofis, qui curant ea
que nulla sunt suspitione digna. Facit. ff. si cui plus quā per legem
falsi. l. iij. in prin. & l. si quis ab alio. in prin. ff. de re iud.

a ¶ In l. scimus. In prin. & vide Bar. in cons. incip. literas vestre magnificentie. vbi loquitur de inuentario. & eundem Bart. in cons. cly. vbi singulariter loquitur de inuentario. ibi etiam querit, quid in muliere que tractat de damno vitando quando sit inuentarium minus solemniter, & verum valeat quo ad presentes. De validitate inuentarii, vide Ludo. Roma. in cons. lxxxij. inc. circa id de quo querit. Et vide Ludo. Roma. consilio. cclxxxij. de eo qui non possit omnia bona hereditatis in inuentario. Andreas Barbatias.

b ¶ p. p. ¶ Quod milites. Qualiter istud procedat, vide Alex. cons. clix. in quibus executur iuris ignorantia, vide Roma. cons. lvi. vbi ponit quid in militibus nostri temporis.

- 1 **E**reditas ex cursu trium mensium dicitur repudiata, si heres
dixit eam respiciendam credo.
- 2 **T**empus ad constituendum inventarium, an currat heredi a die no
titie vel adite hereditatis.
- 3 **F**orma inventarii.
- 4 **T**estes quando debeant cognoscere contrahentes.

§. Cum igitur. Sequitur secunda pars. Certus de
a repudiare dubius, ut sit certus ne damnum sustineat, debet inue-
b tarius confirmare intra tempora, et ea forma que traditur hac l. hoc
dicatur. Dicitur hic in prin. quod qui sponte adiuit tenetur omnibus
creditoribus, quasi dicat non legatarius. contra j. ea. l. §. si quis autē
temerario. sol. dicitur quidam quod hic desicit, suppletur per illā le-
gem, vel verius dicit glos. ibi loquitur quando delusit leges, et credi-
tores in dilatione petenda, hic secus. Et hoc est verum secundū istas
leges, hodie vero etiam legatarius tenetur in solidū, ut j. ad l. §. al.
aut hē. sed cum testator. Opponit. hic dicit, quod intra tres menses
debeat repudiare. contra §. de inoff. testamen. l. scimus. §. fina. So.
ibi statuit tempus ad petitiones filij, volens agere querela, hic ad
petitionem creditoris. Oppo. iij. j. ea. l. §. si quis quidam. Sol. hic he-
res institutus non repudiavit, neque admit, sed indubitate perigit
eam respiciendam credo, que verba cum concursu trium mensium in
ducunt repudiationem, ut hic, quod est not. Dicitur plenius in d. §.
sed qui a quidam. Opponitur quarto, hic dicitur quod inuentariū
c incipi debet intra mensem a die notitie. Contra imo a die adite he-
reditatis, ut j. eod. §. si vero postquam. Glo. facit contrarium, et
hoc supplet, et adite hereditatis. et vide gl. Richar. et alij. videtur
dicere contrarium, quia teg. iste simpliciter loquitur. et ibi video
quod debem⁹ sic dicere. Si quidem heres malitiose proculat⁹ adita-
tionem hereditatis currat sibi tempus etiam ante aditam heredita-
tem. Si vero in nulla mora, in nulla culpa, in nulla malitia sit, tunc
currit sibi tempus post aditam hereditatem, ut gl. dicit. Licet enim
teg. dicat a die notitie tamē subaudi, et adite hereditatis. teg. est no.
ad hoc in l. statuiheros. §. si quis heredi. ff. de statuli. Ibi est valde
singularis teg. ad hoc. Item oppo. et videtur quod ino inuentariū
debeat inchoari statim, ut l. tutores. §. de admini. tutor. solu. ibi lo-
quitur in inventario tutoris hic inuenta. heredis. Opp. dicitur
hic sub presentia tabellariorum. et sic innuit, quod plures sint nota-
rij. Contra, imo videtur quod unus tantum sit necessarius, ut no.
in d. l. tutores. §. de admini. tutor. et j. ad l. eor. de falsis. l. si quis de
curio. Sol. expone ibi, tabellariorum, id est tabellarij, ut dicit glos.
licet aliquando sint necessarii duo notarij, ut statim videbitis. Item
opponitur et videtur quod illa solēntas egatur in inuentario, ut
j. ad l. §. al. aut hē. sed cum testator. Sol. et concedo quod per illam
aut hēnti. additur inuentario hec solēntas, quod loco absentium

adhibeantur tres testes illius ciuitatis locupletes, et bone opinio-
nis. Et erit ergo forma inuentarii heredis hec, vt ante omnia si-
gnum venerabilis crucis fiat manu heredis, citentur creditores, et
legatarii, quod veniat tali die in tali loco, ad videndum confectionem
inuentarii, vt habes hic, in authen. sed cum testator, et in cor-
pore vnde sumitur, que citatio fiat nominatis, si sint certi, alias su-
per i. de re iud. p. l. si eo tempore quo facto adhibeatur vnus nota-
rius, qui inuentarium totum conficiat, et adhibeantur duo testes,
qui heredem cognoscant, et ad confectionem inuentarii, vt hic. Ad-
de quod in eorum presentia res videatur, vt possint deponi apud he-
redem nullius malignitatis confectum. Item in subscriptioe dicitur
heres, vel pro eo scribens, debet ponere qualiter dolum, vel fraude
non commisit in huiusmodi confectione inuentarii, et vide in Spe-
formam huius inuentarii. Item adhibeantur tres alij testes eius-
dem ciuitatis locupletes, et bone opinionis loco creditorum, vel le-
gatariorum absentium, et in eorum presentia inuentarium confici-
batur premisso venerabili signo sancte crucis manu heredis. quo
facto heres se subscribat secundum formam huius. l. si scit scribere, vel
si nescit, vel non potest scribere, tunc adhibeat vnum alium notarium
ad hoc tamen ad subscribendum pro se, quia subscriptioe facta ille
notarius qui fuit adhibitus ad confectionem totius inuentarii illud
publicauit. *¶* Debet esse forma inuentarii, si qua si quid deficeret, in-
uentarium non valeret, preterquam si omitteretur signum sancte cru-
cis. Illa enim est leuis sollemnitas, et minoris iudicii, que omissa non
viciat, vt l. in si. ff. de ven. inspi. et ita tenent omnes doct. Alterius
oppositio dicitur hic, quod testes debent cognoscere heredem. Contra
4. In authen. de testib. §. et licet. Si dicit speciale est hic. Tu dicas cla-
rius, aut aliquid debet probari per testes in iudicio aut per instru-
menta. Primo casu, aut testes adhibeantur ad testificandum super
contractu, et debet cognoscere contrahebentes. Tunc adhibentur ad testi-
ficandum super aliquo facto, vt q. Titius possideat, et sufficit quo co-
gnoscatur, de cuius facto testificantur, licet aduersarii non cognoscant.
Ita no. in l. iij. §. i. ff. de test. Et puro quod sufficiat si illos vel illos
cognoscant secundum nomen, pronomen, et personam, tempore quo
testimonium reddit, licet tempore quo contractus fuit celebratus non
cognouerant nisi personam, arg. ff. de pub. l. c. si exhibuissent. §. si.
et quod no. ff. de testi. l. iij. §. i. l. Jul. l. ad testi. circa prin. ff. de test.
Si vero debet probari per instrumenta, tunc non est necesse quod tes-
tes cognoscant contrahebentes, vt d. §. et licet. §. alit in inuentario, et
gl. dicit hic. Ultimo dicitur quod quando res sunt absentes debet
inuentarium perfici intra annum. Quero intra quantum tempus
5. debeat inchoari. Dicit vt in glo. l. Ultimo not. quod inuentarium po-
test confici per procuratorem.

Poma. ¶ **U**ncertus. Adde de materia Felin. in ca. cum ad Bar. Fer. de con. fit. 2. Allegan. consil. gl. vo. iij. vbi ponit an testator possit renunciare confectioni inuentarii.

b ¶ **I**nuentarium. Adde quod Alexand. 7 Pau. de Cast. hic referunt Ang. in l. i. §. hec stipulatio. ff. si cui. plus quā per le. fal. dicere qd simpliciter expresse vel tacite heres adit. 7 nō protestetur de cōfectione inuentarii. vel non dicit quod sit dubius de viribz hereditarijs. quod non poterit postea conficere inuentariū. quia specertissimā 7 sine dubio videtur adiuisse per istuz. §. ver. nō indiget. iuncta expositione. Ly. qui dicit non indiget. vt sibi profit. Quod dictū reprehenditur. vt hic per Pau. de cast. de quo latius vide per Alleg. eius consil. cccxij. incip. In Christi nomine passus. de quo queritur.

Poma. ¶ **A**d diē notitiē Adde que nō. Barb. in consil. l. vo. ij. Adde tamen multos casus in quibz ignorantia vel impedito non currit tempus. 7 per Barb. consil. viij. in i. vol.

c ¶ **A**d ibi videtur. Adde quod opi. Richar. 7 Bald. tenet Specu. 7 Joan. Andr. in tit. de instr. ed. §. fin. in verbo secundum Alber. glo. in authen. sed cum testator. in ver. statum. §. ad leg. Fal. Bar. hic quia inuentarium fieri potest circa additionem hereditarijs. vt j. §. si autem aliquis. Item quia rationes que mouerūt Justinianū. he fuerūt ne deficeret aditio. vt patet hic. 7 in dicto. §. si autē hoc. Sed si vera esset opinio. glo. sequeretur totum contrarium. Tamen opinio huius gloss. est magis communis. 7 eam tenet Ly. Ray. 7 Jacob. Burrig. Ange. Bald. in l. filium. quem habentem. famul. creit. 7 Bald. hic. Pau. de Cast. approbat opin. Barto. hic Angel. Ful. idem faciunt. 7 contra opin. Joan. Andr. dicit Allegan. facere teg. hic. dum dicit. signo crucis. ante manū herediū propositū. 7 sic text. requirit quod faciens inuentarium sit iam heres. l. pro herede. §. i. ver. heres esse. ff. de acqui. her. ergo antequam sit heres. non currit tempus. dicit tamen quod in puncto iuris verior est opi. Ri. 7 Ma. 7 sequacum. 7 suo motu facit esse responsio. 7 prima opinio videtur sequi Bald. consil. cccxxi. iij. vol. in ip. In Christi nomine. queritur an signum crucis. Roma. tamen sequitur opinio. Bartol. eius consil. lxxvij. ibi dicens esse commune.

¶ Additio.
¶ In computatione. Vide Iud. Roma. consil. lxxviii. incip. visa fa-
 cti narratione, ubi consuluit quod licet filius consecravit inuentas-
 rium tamen videtur confirmasse conventionem factam per patrem
 immittendo se here. A. B.
¶ P. Pau. P. C. Debutur heredi. Ideo si essent obligata bona
 feudalia, que ad heredem pertinent ex investitura maiori, non esset

abstinendi, vt i. si seruum. §. amouisse. ff. de acquir. heret. Secundum,
est ius codicis, quod duplum refundat. Tertium, est ius authenticu
b corum, quo propter suam subtractionem vnus rei perdit⁹ authenticu
in totum, vt in aut. de hered. et falcid. §. sancimus igitur. et ibi not.
per gloss. et per Jacob. de bel. licet Lyn. videatur reprehendere illa
glo. scilicet quod tantum in illa re perdat falcidiam, vt j. ad l. falcid.
4 auth. sed cum testator, et ibi dicam vobis. Ut. scias, quod semel an
te mortalitatem, et semel postea, cum quidam peteret restitutionem
fideicom.

250

creditonibus legatariis conueniri contra eos interim tempo
ra non currunt. hec dicit. ¶ Et si. quod hec exceptio. quod quis est
intra tempus conficiendi inuentarium. impedit litem contestatior. et
apparet ex text. ubi ad iudicium vocare. Item apparet ex hoc text.
qđ hec exceptio impedit sentire executionē. quod apparet ex eo qđ
dicitur eos inquietare. quia p̄ hec tota die praticatur hic quod ex
cuto inuentarium. non fit contra heredes. intra tempus confici
di inuentarium. † Iuxta hoc queritur. licet heredes non possint

Bar.puma super God.

Poma. Tempus consuetudinis. Quid autem sit in herede vira-
ritas ipse propter non factum inuentarium tenetur in restituendis
vires vira hereditarias, videtur hoc Bald. consil. cxxxviii. in
i. part. vide l. consil. cxxxviii. aliquid per feli. in c. de consil. et in c.
quoniam. ver. fallit quinto. de proba. in c. ver. fallit primo. de pre-
scri. Roma. consil. cxxxviii. in i. dub. vbi ponit, au heres non conficiens in-
uentarium, tenetur ad restitutionem vira hereditarias, vide Roma. in consil. cxxxviii. in i. dub.

Poma. Secundo non penam. Not. tamen quod ipse pene non ha-
beret locum contra heredem vira non conficiens inuentarium,
quia non tenetur vira vires hereditarias. Ita Anchar. consil. cccc
xii. in i. prima facie videtur quod sic. Fed. consil. cxxi. ad istud no.
Bart. hic vide Alleg. consil. lxx. in i. iij.

Chasagis equa. Adde quod idem voluit Bald. consil. ccccxxviii. in i. vo.
ibi etiam ponit quod si heres nescit scribere, quod sufficiat gene-
ralis subscriptio notarii pro ipso herede. Adde etiam quod Bald.
consil. cxxi. lib. i. confilium, si mos patrie est non feruere laqueos legi,
innouando heredes per imprudentiam, scilicet, non subscribere in-
uentarium, quod non sint testes adhibiti loco legatario, et ere-
ditario, quod non fuerit nominari in citati, quod non tenetur
heredes vira vires hereditarias, si alias sine fraude fecerint inue-
ntarium secundum morem patrie.

P. Pau. p. C. Modica solennitas. Vide que habes ad Bar. in l.
i. in fin. de ven. in spi.

Et hec quidem. Die incipit iij. pars principa-
lis istius l. Qui vult tempus
ad deliberandum a principe, consequitur annum ab alio iudice, no-
uem menses ad plus, nec sepius conceditur. h. d. Opp. de l. cum an-
tiquioribus. s. co. Solu. ubi quidam dicunt, quod hec corrigat illa,
vt videbitis in vlt. gl. presentis. l. Tu vero dicas, quod quando de-
liberatio non petitur, illa in nullo corrigatur, sed quando de-
liberatio petitur, q. per l. illam statuebatur annus, hodie vero ius
de inferiori a principe non potest dare vira nouem menses, per hunc
s. Oppo. et videtur quod ista deliberatio sit sepius concedenda, vt
l. i. s. h. cui. vt legat. no. cauea. Solu. illud, quia testator sic disposuit.
Oppo. tertio. de l. iij. s. de iure delib. Solu. quidam dicunt quod hec
corrigat illam. Vel dic. ista est vera, quod intra tempus statutum
hoc s. potest tempus sepius concedi, ita tamen quod vira istud te-
pus non excedat, sic debet intelligi ista l. c.

Tacens quando habeatur pro aduente, vel repudiante.
Heres quando tenetur vira vires hereditarias.
Tempus consuetudinis inuentarii, currit a die adite hereditatis.

S. Sin autem hoc aliquis. Qui petit te-
pus ad delibe-
randum, licet inuentarium non fecerit, et hereditatem adierit vel no
repudiarit, creditoribus insolidum tenetur, nec falcidiam detra-
hit, si repudiarit res hereditarias, perfecte restituit. h. d. v. q. ut
ad s. notissimum. f. dicit hic, quod qui non adiit, sed tacuit intra
tempus datum ad deliberandum, habetur pro aduente, contra s. de
acqui. here. l. quadiu. Quidam dicunt quod istud habet locum quan-
do in concessione temporis hoc fuit adiectum, vt tacens habeatur
pro aduente. Alij dicunt, quod illa corrigatur per istam, et hoc tenet
hic in gl. In l. contraria. Dio. dicit quod si tempus statutum ad
petitionem creditoris tunc tacens habeat pro aduente. Hic est casus
hic. Ratio, q. creditoris interest, vt habeat quem conueniat. Sed si
tempus statuitur ad petitionem substituti, tunc si tacet, habetur pro
repudiante, vt l. contraria. Ratio, quia substituti interest, vt habeat
tur heres prius pro repudiante vt ipse possit adire. Et hanc sol. te-
net D. et etiam Cy. hic, quod puro verum, et notabile. Sed contra
hoc opp. quod imo per cursum temporis trium mensium, habeatur
pro repudiante, vt s. ea. l. i. s. Solu. quod hic dicitur non habetur p
repudiante, loquitur in herede, qui tacuit, sed si aliquid dixit, puta
credo quod in hi non expedit, vel similia verba, tunc habet pro re-
pudiante conuersu trium mensium, vt in s. no. et hanc materia ples
in fine expedit in l. i. quis. ff. de iur. velib. Seco opp. de legat. l. si
vniuers. Sol. tria sunt iura, et quedam sunt iura antiqua, et secundum
illa tenet heres creditoribus insolidum, legata vero non debent, nisi
vlt. ad vires p. in notis, vt d. l. si vniuers. Quod dicitur in codicis, et
huius si non petit tempus ad deliberandum in inuentarii cofecit, no
tenetur creditoribus nec legatariis vira vires hereditarias, vt s.
ead. l. i. s. si prefatum. Si vero petit tempus ad deliberandum in inuenta-
rium fecit, tunc habet locum iura antiqua, vt creditoribus tenetur
insolidum, contra legatarios vtatur falcidia vt hic, in versicu. Enau-
d. h. aliqua. Si vero inuentarium no fecerit, sine petierit tempus

ad deliberandum, siue non creditoribus tenetur insolidum, et contra
legatarios non vtatur falcidia, vt s. ead. l. i. s. in vero postquam. Et in
ver. quis autem temerario, tamen legatariis non tenetur vira vi-
res hereditarias, vt s. d. l. si vniuers. cum s. Tertium est ius authen-
ticum, quo iure si inuentarium non fecit, tenetur creditoribus et le-
gatariis insolidum, vt s. ad leg. falcid. authentic. sed cum testator.
3. Querit glo. quando quis petit tempus ad deliberandum, vtru
tempus concessum ad confectionem inuentarii currat, elapso tempo-
re dato ad deliberandum, quicquid gl. dicat, veritas est, quod istud
currit a die adite hereditatis, vt d. s. in vero postquam. Unde si in-
tra tempus datum ad deliberandum adiit intra illud tempus, quo
adiit, incipit currere, etc.

S. Notissimum. Hec est vltima pars, l. qua impera-
tor ponit vnam suam conclusionem,
breuiter dicit. Hec l. omnia que in alijs constitutionibus contineb-
antur, complectitur, et privilegium militum in suo robore remanet, hoc
dicit. C. Quero, vtrum per hanc constitutionem sit derogatum. l.
cum antiquioribus. s. eod. Veritas est, quod non quando tempus ad
deliberandum non est expresse petatum, vt dixi vobis s. in s. progi.
2. et probatur s. de cad. tollend. s. in nouissimo. C. Quero, vtru, quod
hic dicitur, quod privilegium militis durat, hodie sit correctum?
Gloss. videtur dicere quod sic, per authentic. de hered. et falcid. s. h.
Quod an sit verum, dicam vobis in authen. sed cum testator. s. ad l.
a falcid. Istud est vtile scire propter ecclesiasticas personas, quia ec-
clesiasticas persone debent habere privilegium militis, vt l. sacrosan-
cta. s. de episcop. et cleri. not. in l. miles. in princip. ff. de re iudi. et secun-
dum hoc, si ecclesia, vel presbyter adiret hereditatem sine beneficio
inuentarii, non tenetur vira vires hereditarias, sicut miles, idco
est videndum an leg sit correcta. Dicam tibi in d. authent. sed cum tes-
tator. si recordabor.

Additio.
a. Ecclesiasticas. Adde Alexand. hoc in effectu vult quod ecclesia
non conficiens inuentarium non tenetur vira vires et quod possit
petere restitutionem in integ. quod contrarium voluit s. bba. consil.
cxxxviii. in i. vo. s. vol. consil. lxxviii. in i. in quo consil. concludit etiam
clericum teneri ad confectionem inuentarii, dicit tamen videri teg.
in ecclesia. vt lit. pend. et ibi probare Joa. And. et Host. quod consti-
tutiones legales generaliter disponentes licet penam adiciant, ha-
beant locum in foro canonico etiam contra clericos et ecclesias, ex quo
contrarium non reperitur cautu de iure canonico, et presertim dicit
hoc procedere, quando l. penalis potest sic habere, qd ad ecclesia quo
ad commodum et incommodum, et quod l. loquentes de inuentario
habeat locum de iure canonico, dicit esse teg. in c. Raynaldus, de re-
sta. vt dixi, dicit esse speciale in ecclesia, vt non tenetur, eo quia here-
ditas intelligitur de lata ecclesie, inquantum non sit onerosa, nec indi-
recte alienetur bona ipsius, argument. authentic. sicut. s. de sacro-
san. eccles.

b. P. Pau. p. C. Del presbyter. Vide Barba. in cap. j. de test.

a. De repu. vel abstinen. heredita. Rubr.

Additio.
a. P. Pau. p. C. De repudianda. Circa materiam nota casum in
quo qui repudiat hereditatem no solum priuatur hereditate, vtru
etiam omnibus bonis quocumque titulo ad euz deuolutis per insti-
tuentem fauore filii, vide Bartol. per illum reg. in l. heredes. C. de
omni agro defer. lib. xi. et ibi etiam Alexand. in add. ponit an repu-
diata hereditate, intelligatur tacite repudiatus officium executio-
nis, vel e contra.

Leg prima.

S. Paterna. Filius, q. abstinit, si in do-
mo patris ex iusta ca mora-
tur non videtur sua abstentionem reuocare, hoc di-
cit. Glo. q. filius habitando in domo patris, et videtur
se gerere p. herede, nisi probetur q. ex alia causa fe-
cerit. Contra hoc opp. s. in i. s. dicit hoc speciale
est in filio suo, secus in egraneo, seu filio emancipato. Istud non est
verum sic simpliciter. Nam ille actus, qui in egraneo inducit aditio-
nem, ille actus in suo inducit immisionem, vt l. cum demum bonis. ff.
e. Unde possidere domum eodem modo in suo, et in herede egraneo
inducit pro herede gestione. s. ad ob. l. i. s. t. i. q. ibi loquitur in eman-
cipato, qui non poterat adire de iure civili, unde per nullum actum
egrandiariarum potest induci agnitio bonorum possessionis, vt ibi
dixi. Oppo. postquam filius repudiavit, nullo modo potest esse her-
es, vt l. sicut. f. e. Solu. Contrarium loquitur in egraneo, sed filius suus
potest suam abstentionem reuocare, vt l. eo. l. i. et istud est, quod facit
dubium in l. nostra. Opp. ad l. nostram, de l. i. seruum. s. p. etor. ff. de
Sel.

Sol. Ibi loquitur in filio, qui aliquid surripuit, propter quod pri-
uatur beneficio abstinenti, secus si non surripuit.

Additio.

a. In domo patris. Adde quod D. dofr. et Bald. exemplificauit in
filio, qui tenebat domum obligatam pro dote matris quod Pau. de
Cast. intelligit verum si filius propria auctoritate poterat accipe-
re, vt quia esset data licentia apprehendendi in instrumeto ingra l.
iij. s. de pignoz. secus si non poterat, q. tunc videtur tanquam heres
fecisse, et vt creditor occupando propria auctoritate deliquisset. l.
quia ratiario. ff. de pigno. actio. Sed quid si sit statutum prout est flo-
rentie, quod si ille, cui delata est hereditas etiam paterna, si aliqua
bona tenuerit, etiam ex alia causa, et no obstante quod aliam causam
habeat dicatur adiuisse, dicit Paul. hic quod debet adire iudicem,
in l. si seruum. in vltimis verbis. ff. de acqui. here. dicit, quod debet
fieri repudiatio ad obuiandum fraudibus, et hoc facto poterit occu-
pare bona hereditaria et no nocebit statutum, quod etiam occupa-
ret auctoritate curie antequam repudiaret expresse, et ibi dicit esse
casum expsum, et menti tenendum. Ad hanc l. facit quod consiluit
Bal. quod licet annus alimentet nepotes, non tamen per hoc videat-
ur adiuisse eorum hereditatem maternam. eius consil. ccccxxviii.
vo. iij. Et quando filius habitando domum patris dicatur gerere
se pro herede, vide Bal. consil. cxxxviii. in i. vo. et omnino vide Ang.
consil. lxxij. inter consilia Bal. v. lib.

b. P. P. P. C. Causa fecerit Ad hoc faciunt no. per Alleg. per illum
reg. in l. qui iure familiaritatis. ff. de acqui. here.

Leg secunda.

1. Filius, qui se abstinit ab hereditate paterna, si postea emit fun-
dos paternos, quando videatur suam abstentionem reuocare.
2. Filius qui primo emerat fundos paternos, si se postea immiscuit
hereditati paternae, potest hypothecaria conueniri.

S. Paterna. Qui post abstentionem bona pa-
terna bona fide emit, non videt-
ur suam abstentionem reuocare. hoc dicit. Oppo. ff. eod. l. si is
qui in domo. Solu. Si filius se abstinit ab hereditate
paterna, emendo postea res paternas bona fide, non videtur suam
abstentionem reuocare, vt hic secus si mala fide, vt ibi a contrario
sensu colligitur, que mala fides presumitur ex tribus. Primo si emit
omnia bona, vt d. l. si is qui bonis. ff. eod. l. omnes. s. lucius. ff. de
his que in frau. cre. Item si emit per interpositam personam, vt ibi,
et argu. s. de na. l. i. iij. Item si hoc factum fuerit incontinenti post
abstentionem, vt l. si veniri. s. h. ff. de pign. credit. Tene menti quia
quotidiana sunt ista. Querit quid si immiscuit se paternae here-
ditati ille, qui fundos paternos antea coparauerat a creditoribus?
Et arguit pro et contra. finaliter determinat quod possit hypothe-
caria conueniri, quia in proprio nulla fuit emptio, vt l. sicut. s. illud
quib. mo. pig. vel hypo. sol. Lerte illa leg modicum facit, nisi eam in-
telligas sic, quod heres qui adiit, presumitur retro fuisse dominus
a tempore mortis, vt l. heres quoque. ff. eod. l. si ex re. s. si de stipula.
ser. de regu. iur. l. omnia fer. Ergo apparet fictione harum legum
quod ipse emit rem propriam, plene dixi in l. si is qui bonis. ff. eod.

Additio.

a. Omnia. Adde quod Angel. idem dicit, sed solum melior allega-
reg. in l. summa cu ratione. in prin. ff. de pecul. sequitur. Sol. hoc idem
no. Ang. in l. omnes. s. lucius. ff. de his que in frau. cre. et melius pro-
bat ex not. per gl. et Bar. in l. nomen. s. i. de leg. iij. et per Bald. in l.
i. s. h. quis in frau. pat. et in l. si vnaqu de reuocat. do. in l. qui bo-
ce. pos. vbi concludit, quod per alienationem maioris partis boni,
etiam particulariter factas, resultat suspicio in casu que resultaret
per alienationem omnium bonorum. Et de istis fraudibus, vide p. Bal.
hic, et per Bar. in l. post contractum. de donat. et per Bal. consil. cxxx
iij. in i. vo. vbi etiam dicit, quod per venditionem omnium boni vel
maioris partis inducitur fraud.

Leg tertia.

S. Eruus heres. Qui dicit testamentum nul-
lum, videtur adire et immi-
sui transactio non hz vim pacti, hoc dicit. Glo. duo, que
dixi in summario. Primo, quod a dicit nullum, videt adire
re. Loco sunt. ff. de bo. pos. l. cu quidam. quod plene dixi ibi dixi.
Secundo no. quod transactio, que non valet iure transactio, non
habet vim pacti. Ad istud. s. de transac. l. si causa cognita. Oppo.
l. del. postquam liti. s. de pac. Et ponit hic plures so. Breuiter reg.
soluit contrarium ibi renunciavit volens remittere a donare, hic ve-

ro voluit transigere, que transactio cum non valeat, non habet vim
pacti, vt d. l. si causa cognita. et quod ibi Syn. no. s. de transac.

Leg quarta.

1. Repudiatio quando preiudicat repudianti.

S. Sicut maior. Sicut hereditate repu-
diata no potest quis adire
re, ita nec aditas repudiare. hoc dicit. Hec subtilis.
l. propter hoc vtilis. C. T. Quero, que est ratio differ-
entie inter repudiationem et confessionem. Et assignat
plures sol. tene illam, q. confessio fit contra se contem-
ideo sibi preiudicat. Secus si heret pro se vt l. de etate. s. i. de inter-
roga. actio. S. h. repudiatio, de qua loquitur hic, fit p. se repudiante.
2. ideo non sibi preiudicat. Ita loquitur hic. Ad hoc premissis opp. ad
primam partem. f. eo. l. si. Sol. hec est regula, quod qui repudiavit,
no potest adire, fallit in filio suo, vt l. eo. l. si. Item fallit fauore vni-
uersalis fideicommissi, vt l. nam quod. s. i. ff. ad Trebel. Item fallit
ex speciali privilegio, per restitutionem in integ. vt s. h. in ab. her-
abstin. l. i. et per totum. Item fallit in casu l. cum hereditate. ff. de ha-
bitis not. s. titu. i. in l. quidam elegio. C. T. Quero ad secundam par-
tem, et videtur quod hec repudiatio preiudicat repudianti, vt l. post-
quam liti. s. de pac. Sol. Et faceret contrarium, quod ei preiudico-
eat, respectu eius, cu quo litigabat, cui renunciabat, vt in egraneo
vt in contrario, secus respectu aliorum creditorum. Vide gl. eam
Jac. de Are. reprehendit. Aliud enim est renunciare liti, vt l. contra-
ria, aliud repudiare hereditatem, vt hic. Tu dicas esse aduertens
dum ad quid sit hec repudiatio, nam si quidem sit hec repudiatio ad
commodum repudiantis, puta ne conueniatur a creditoribus, in-
terrogatus an esset heres, dixit non, imo dixit repudio, tunc non
preiudicat. Non enim voluit sibi preiudicare, nec alijs prodesse, vnde
vim pacti non habet. Ita loquitur hic quod apparet ex q. gl. quam
supra dixi. Sed si ipse repudiat ad commodum aduersarii, vt pu-
ta agebat petitione hereditatis, et pendente iudicio dixit, renuncio
huius hereditati, certe videtur pactum, sicut renunciare liti, vt d. l.
postquam liti. et ita loquitur glo. hic postea. Ratio, quia hoc facit ad
commodum aduersarii, nam aduersario prodest, et sibi preiudicat.
C. Item opp. de l. si filius. ff. de interroga. actio. vbi contendendo se he-
redem sibi preiudicat, licet prius repudiauerit. Sol. Ibi confessio
fuit facta ad comodum aduersarii, ideo sibi preiudicat quatu ad ad-
uersarium. hic vero fiebat repudiatio ad commodum sui repudiantis.
Ita enim debetis intelligere quod not. in l. vlti. ff. de interro. actio.

Additio.

a. P. P. P. C. Sicut. De materia huius l. vide Cepol. ead. cxxlij.
C. Sicut. adde quod leg est bona, secundum Pau. de Ca. pro pnel-
lis que maritantur a fratribus, qui faciunt sibi renunciare heredi-
tate paternam in locis, in quibus femine succedunt, sicut masculina si
filia adierat vel se immiscerat, nisi si postea dicit repudiatio ad in-
stata fratris, nihil valet repudiatio, et ea no obstante potest partem
suam a fratre auocare, sed si dicat renuncio. et dono tibi partem mea,
et omne ius quod habeo in hereditate paterna, bene t3 renunciatio,
et hoc dicit menti tenendum. Et idem voluit in l. i. actione. s. de pac.
et in l. pactum. s. de col. vbi dixi, quod si sunt plures fratres, et vnus
renunciat alteri, quod per illam renunciationem videtur adimisse et
succesione donare ar. l. illud. ff. de acqui. here. et idem voluit consilio
ecclesi. incip. in Christi nomine, viso puncto. sed in hoc vltim. dicit
Alleg. quod Jo. And. sentit contrarium in add. ad Spe. in titu. de
test. s. i. in add. inc. Albertus. et idem sentit Bal. in l. si defunctus. s.
de suis et leg. per l. fuit questio. ff. de acqui. he. Tu de primo dicto
Pau. de Cast. vide Bal. consil. cxxxviii. lib. i. in i. vbi in i. iustitiam,

Leg quinta.

S. Pupillorum. Pupillus sine tutore repudia-
re non potest. hoc dicit. Opp. l.
cum pupillus. i. respon. ff. de condit. et dem. Sol. Ibi lo-
quitur de repudiatione tacita, hic de expresse.

Leg sexta.

1. Hereditas materna repudiata per filium, an possit reuocari
sicut paterna.
2. Filius emancipatus, an habeat in repudiatione beneficium sicut su-
3. S. Sicut. Sicut heres maior repudiavit, potest suam
bona vendit, sed minor, vel in vlti tempore constituit, po-
test etiam post triennium a post bona vendita, hoc dicit. Hec notabi-
lis, et singularis leg. C. Opponit. de l. soli exceptio. verific. d. i. vlt. ff.
de nouatio. Soluit. Regula est, quod de eo quod quis facit intra
quadriennium, quod datur ad restitutionem petendam non potest re-
stitutio peti, fallit in casu huius legis, qui casus singularis est secun-
Bar. Secunda super l. cod.

S. Similitudo antiquis. cuius evidentiā debetis
scire, quod quedam est prescriptio, que causatur ex vna parte tan-
tum, vt puta favore prescribentis, qui titulum habet, & bonam fi-

¶ Inspectitur locus. Adde quod Bal. & Ang. ranguant an in testamētis conditis extra romanum imperium requirantur septē testēs, p̄iout requirunt il. romanozū, si testator erat subiect⁹ ro. imp̄io, an vero sufficiat esse seruatus mores illius loci. Bart. in l. q. latrouib. de test. dicit quod testamentū factum in loco hostili Rom. imp̄ij, et inter farracenos, non valeret secundū illas cōsuetudines, nisi solēntis iuris cuius perferret. Sed Bal. dicit hīc se cōsulisse super quodaz testamēto facto inter farracenos, quūmodo habeat illa que sunt de iure gentium, quod vbiq. riget, quia ius

offensione, ubi vero oportet quod doceat se heredem. licet summam
et dixi in l. i. quorum bonorum. Item est alia differentia secundum
quosdam, quia per hanc non efficitur possessor, licet in possessione
mutatur, per illud interdictus efficitur possessor. Et hoc non placet
glosse, quia per utrumque possessor efficitur, quod apparet ex isto
versu, si autem aliquis contradicitor ibi, et possessor acquiritur, et
potiora iura, et c. **O**pponi eodem modo, quod hec lex videtur su-
perflua per petitionem hereditatis. Quibus timore glo. ponit dif-
ferentiam inter hanc legem, et petitionem hereditatis, nam in hac ve-
nimus corporea tantum, in illa etiam incorporea. Item illud peti-
tioni, istud possessionum, modo habetis expeditum finem gl. ma-
gine que est super verbo, legitimo. **V**enio ad tertiam particulam,
scilicet ad ver. si autem aliquis, dicitur hic, quod quis venit ad con-
tradiciendum ei qui missus est. Contra, postquam quis est missus in
possessionem, aut quis vult contradicere de facto, et non potest, ut i. ad
dictos, j. de appellatio, aut de iure, et similiter non potest, quia cum sit
ista causa momentanee possessionis, non potest appellari, ut j. si de mo-
mera, pos. fuer. appella. l. i. et casus est in l. fina. et de appella. recipi.
Quius timore reg. iste legitur duobus modis. **A**nno modo vt
exponamus, missus est, id est, mitti desiderat, sic apparet contra-
dictor ante missionem. **S**ecundo modo vt sit proprie, et tunc expo-
nitur, contradiciendum putatur, scilicet verbo, dolebo si quare ille
missus est, non quod ista contradicitor aliquid operetur. **A**nde gl.
super verbo, missus, quod potest esse verum, si ille fuit citatus, si em
citatus non esset, etiam post missionem posset contradicere, ut j. de
cam. **M**odo habes expeditum principium glo. illius super verbo
missus. **V**enio ad quartam partem, et illa non habet contraria, unde
transgessimus ad quintam. **E**t oppo. contra. Petitio hereditatis p-
scribitur spacio xxx. annorum, ut l. hereditatis. supra de peti-
to. heredita. **N**ale ergo hic dicit reg. qui dicit eam excludi spacio longi
temporis. Sol. dicit glo. quando ille qui convenitur petitione here-
ditatis, non possidet titulo, tunc procedit lex contraria, sed si possidet
titulo, petitio hereditatis excedit suos terminos, quia cum eius na-
tura sit, ut non decur contra titulo possidentem, et tunc datur contra
possidentem, ideo excedit a suis terminis, quia contra eam prescribitur
ut spacio longi temporis. **I**sta satis bona sol. vel alias dicunt qui
da, ibi loquitur de directa petitione hereditatis, hic de utrius. **I**sta
est eadem cum prima, quia semper cum petitione hereditatis datur con-
tra titulo possidentem, datur utrius. **A**lii dicunt quod hic loquitur
de rei dedicatione, quod non placet, ideo tene primam. **S**umus
expediti de contrariis huius legis, veniamus ad questiones, et ex his
declarabitur ista lex, et est utrius materia multis, et per questiones po-
terit apparere. **Q**uero, quo iure petatur missio in possessionem,
heredem? Sol. dicit, duplici iure potest peti. **P**rimo conditione
ex l. ista. **I**tem ex edicto diui adriani. **I**llud enim non est sublatum,
nisi in eo quod male dicebat. **I**ta dicit gl. secunda huius legis, quam
vide. **I**n eo quod glo. tener illud edictum non esse sublatum, repre-
henditur per modernos, primo per rubricam, que dicit, de edicto
diui adriani tollere, et glo. prima super rubrica hoc videtur tenere,
secundo per istum textum, ibi penitus quiescente, innuit in totum es-
se sublatum. **I**tem ex eo quod reg. dicit ibi, in aliis omnibus, que
circa repletionem, et c. **I**stud communiter tenetur, quod sit subla-
tum istud edictum. **I**tem in eo quod glo. innuit missionem fieri
per conditionem ex l. ista: videtur male dicere, nam condicio ex l.
est personalis actio, sic presupponit alium obligatum, quod non ve-
detur posse dici hic, eo casu quo nullus est contradicitor, ideo dice-
bat do. **J**acob. huius, quod proprie condicio ex lege habet locum
quando est contradicitor, alias non esset condicio ex lege, sed esset of-
ficium iudicis, auctor, huius l. q. satis placet. **S**ecundo quero, verum
hec l. habeat locum in herede instituto ex recerta et ipse habeat bene-
ficiu huius l. **S**i, tunc hic in prin. dicit quod non, quia habetur loco lega-
tarii, nisi quod alius non sit heres institutus in testamento, ut l. quorones. et
de here. insti. ista gl. intelligo vera quod alius heres instituitur, vniuer-
saliter iam hereditate adiuit. **S**i vero adhuc non adiuit, tunc quod illa he-
redis institutio sapit naturam heredis vniuersalis, propter spe iuris
accrescendi, ut dixi in d. l. quorones. **I**tem quia non est alius, de cuius
manu capiat, satis putare quod auctoritate huius legis posset mis-
si in possessionem illius rei. **I**tem querit glo. quid de fideicommissi
sario vniuersali, verum posset mitti in possessionem auctoritate huius
legis. **S**i dicit quod non, nihil allegat. **P**ro hoc videtur casus
in lege finalis, infra de codi. ubi videtur dici quod ille, qui petit bono-
rum possessionem ex hac lege, videtur se asserere heredem directo. **T**u
vero dicas secundum nostros docto. **N**on restituitio non est facta,
neque res, neque verbo, tunc non habet beneficiu istius legis, quia
non habet ius in bonis. **A**ut est facta restituitio in re, tunc non ha-
bet locum beneficiu huius legis, ut constituarur possessor, quia iam est
constitutus, sed posset haberi locum hoc beneficiu, vt possessor, con-
firmetur, ut l. i. de de carbonaria. et l. in. y. missum. de carbonaria. **A**ut
est facta restituitio verbo tantum, tunc habet locum beneficiu huius
legis saltem utile cum ex persona heredis, ad ipsius fideicommissi
transierit.

transierint omnia iura et actiones, vt l. i. circa prin. ff. ad Treb. Tenet ad do. ad art. Syl. et do. Jaco. Bu. Ad do etiam, quod quam nulla est facta restitutio in casibus, in quib⁹ transiunt iura, et actiones, sine restitutione, quos videbitis i. ad Treb. l. pen. s. si. competer beneficium huius legis fideicommissario vniuersali, eadem ratio quam s. progi. digi. Ad vnum tamen aduerte, quod in quib⁹ casib⁹ digi. fideicommissario vniuersali beneficium huius legis competere illud nō habet ex sola inspectione testamenti. Licet enim prim⁹ heres ex sola ipsa testamenti inspectione habeat, illud est ideo, quod ipsum testamentū sit notorium iudici, ipsum ponendo in possessionem quod non est in fideicommissario, et ideo habet ostendere sibi factam restitutionem, vel aliquem de casibus esse, in quo restitutio non fit necessaria, et dicam statim in progi. questione. Queritur, vtrum si instituto pupillariter competat beneficium huius legis. Glo. dicit sic, in omni substituto directo, siue vulgariter, siue pupillariter, colligitur s. co. l. i. Dicit gl. hic aduerte, quod hoc non cōsequitur substitutus ex sola testamenti ostensione. Ratio quod per hoc non fit notorium siue liquidum iudici substitutum mittendū esse in possessionem, imo institutus preferri debet, ergo substitutus vulgariter ostendere debet testamentum, in quo substitutus est, et repudiari nemini primus heredis, vel aliquid aliud propter quod sit exclusus primus heres. Idē dico in substituto pupillariter. Debet enim ostendere testamentū in quo est substitutus et mortē impuberis, et hereditatem esse aditam ex testamento paterno, ita quod sit locus substitutioni pupillari, alias nō efficeretur notorium iudici ipsum esse ponendum in possessionem. Et fidem dico in herede heredis, qui peteret se mitti in possessionem ex vigore istius legis. Nam debet ostendere primum testamentum, et se esse heredem primi instituti, et primus institutum adiuisse eo casu, quo esset necessaria aditio ad transmissionem, ita quod iudici liqueat ipsum esse ponendum in possessionem. Sed dices tu, ergo eadē ratione ex sola inspectione testamenti nō liquet iudici primum heredem mittendum in possessionem, nā non apparet ex testamento, testatorē esse defunctum. Respondeo, quia eo ipso quod heres habet testamentum, ista est quedam presumptio quod testator sit defunctus, nā nō daretur viuo testator, vt l. i. s. si dubitetur, quemadmodum. testa. aper. Quidam tamen etiā cōtra hoc obseruant, qui querūt probatio⁹ em de morte defuncti, saltem p instrumentum heredis, puto tamen quod sit necesse. Querō, quid iur. episcopo, quando sunt instituti pauperes, vtrum habeat locus beneficium huius legis, et idem quero de executoris vniuersali testamenti, quando sunt instituti pauperes. Doc. tenent quod habent beneficium huius legis, argu. l. si quis ad declinandam. s. de epis. et clericis. Habetis expeditam tertiam gl. venio ad sequen. glos. dicitur, comm. petenti iudici, quero quis sit competēs iudex. Dicit gl. quod competens iudex inspicitur circa duo. Primo circa iurisdictionē, quia est necesse quod sit talis iudex, qui habeat merū imperiū. non enim potest hoc expediti per magistratum municipale, vt liubere cauere. de iur. omni. iudi. Item inspicitur circa territorium, quia oportet quod sit ille iudex, q habet in suo territorio iurisdictionē, alias nō possit mittere in possessionem, sed pronūciare de mittendo, et scribere ad iudicem loci, vt ff. de bo. auth. iud. pof. l. cum vnus. s. p. de re iud. l. a. iud. p. i. s. i. Primum dicitur gl. que dicit quod requirit, quod habeat merum imperiū, debet intelligi saltem mistum, vt d. liubere cauere. potest etiam esse quod potest expediti p quolibet magistratum, et etiam per iudicem delegatum, vt puta quando superuenit legitimus cōtradictor, tunc expeditur conditione ex lege ista, vt s. digi. et sic per vias actionis, sed ea que iure actionis expediunt, sunt iurisdictionis, vt no. in l. nec quicquid. s. vbi decretum. ff. offi. pcon. ergo cōpetit cui libet magistratui, et potest delegari. Quando vero nullus est cōtradictor, et sic expeditur per officium iudicis, tūc est missi imperiū, vt dicit gl. quod intelligi de executione, s. cognitio forte posset demandari, vt l. cognitio. ff. de offi. eius cui mand. est iurisd. Circa secundū no. quod gl. dicit, quod oportet quod sit eiusdem territorij, alias pronūciat, et mittit litteras de mittendo in possessionem, puto sic dicendum, quod si quidē appareat legitimus cōtradictor, cuius persona subest illi iudici, q pronūciat, tunc ratione persone potest pronūciare, et executionem remittere ad iudicē loci. Ita dicit gl. s. acit s. vbi in rem act. l. i. Sed si nullus esset cōtradictor, nō video quomodo iudex vnius territorij possit de reb⁹ alterius territorij pronūciare. Non enim ratione persone legitime, quia nulla est persona, contra quam petitio dirigatur. Itē nec ratione rei, in qua fienda est missio, quia nō est de suo territorio, ideo erit necesse quod pronūcietur per iudicem loci, in cui⁹ territorio res est. Sumus expediti de glossa, que est super verbo, competenti. Extra gloss. prosequendo ordinem textus querō, dicitur hic, cōpetenti iudici testamentū ostenderit, vtrum sit necesse quod super hoc detur libellus. Ad idetur quod sic, quia hic agitur cōdictioe ex lege, fed qua actione quis velit agere, cum prius edere debet, vt l. i. ff. de fed. Doc. omnes communiter tenent contrariū. Non enim est iudicium ordinarium illud quod ex lege ista descendit, nō petitur

egecutio testamenti respectu eiusdem non oritur sine cuiusdam liquidi,
 quod sit iudici legi ostendit test. non vitiatur. vt hic dicitur. compe-
 tenti iudici testamentum ostenderit. Unde communis practica ob-
 seruat, vt instrumentu testamenti producatu r petat se mitti in pos-
 sessiones, quod satis placet. ¶ Unde ergo differetia inter tria fre-
 15 media, quæ competunt heredi scripto, nam in hoc iudicio nõ datur
 libellus, & proceditur summarie. habet enim illud testamentum quã-
 tum ad hoc paratuz executione. vt videbitis hic, & s. l. progi. In in-
 terdicto vero quorum bonorum est necesse quod detur libellus, & lis
 contestetur si fiat probatioe, s. licet summarie, vt vidistis in l. i. quo-
 rum bonorum. in petitione hereditatis datur libellus, proceditur or-
 dinarie, requiruntur probationes plene, vt s. tetigi circa contraria,
 & clarius digi in dicta l. i. quo. bo. Et istas quedam alia differentia
 necessaria, quia in iudicio isto si testamentum esset in aliqua sui pre-
 vitiatum, cum non possit veritas probari nisi per eadem scripturã
 vt s. digi circa contraria, sit enim heredis missio ex notorio, qd res-
 sultat ex testamenti inspectione, vt s. digi. ex isto reg. apparet, sed
 in alijs iudicijs predictis, scilicet quorum bo. & in pet. hereditatis,
 posset veritas adiuuari per alias probatides extrinsecas, vt vidi-
 16 stis s. de test. l. si vnus. ¶ Item ex tra glo. quero verum cum hec mis-
 q sio petitur, sit citanda pars. Reperitur vna additio Fran. accur.
 quod dicitur, quod sic, saltem generaliter, vt in authen. si omnes, s. si mi-
 nor se ab here. absti. Ego puto sic dicendum, si quidem bona a nemi-
 ne possidentur tunc non requiritur citatio partis, nam posset etiã
 si vellet, sua auctoritate ingredi, vt l. cum heredes. in princip. si. de
 acquir. poss. Facit ad hoc optime quod no. per Innoc. de concessi.
 preben. cap. posuit. Si vero res ab alio possidentur, tunc siue iuste
 r siue iniuste, non posset cõcedi hec licentia nisi parte citata, vt l. me-
 mincerit. j. vnde vi. & si p. vñ, vel alio modo. l. si. Facit ad hoc, quod
 notatur per Innocentium de concessione prebende, capitulo, licet
 episcopus, tamen non bene recordor. ¶ Procedo vltcrius, dicitur
 17 hec testamentum ostēderit, quero vtrum habeat locu beneficium
 s huius legis, in testamento nuncupatio. gloss. respon. quod sic, &
 bene, si illud testamentum est redactum in scriptis per notariu, fa-
 cit enim fidem, vt habuistis not. in l. i. s. de testamē. Videbitis in l.
 vltima. j. de fideicommiss. sed si testamentum nõ esset redactum in scri-
 ptis, tunc non haberet locu istud notoriu, quod sit iudici ex inspe-
 ctione scripture, de quo loquitur leg. ista. Est ergo necesse, quod pri-
 uatim testes examinarentur, & publicarentur secundum formam l.
 publicati. s. de test. tunc illa scriptura posset postea pducit, & in
 inspectione ipsius fieret notorium iudici, & haberet locum ista leg.
 18 ¶ Quero quid est in testamento imperfecto quod in aliquibus
 t casibus valet, vt l. hac cõsultissima. s. ex imperfecto. & si quis aut.
 s. de testa. Respon. quod habent locum remedia huius l. a bene se
 cundũ gl. quia pro perfectio habetur in illis casibus, & nõ pro viti-
 19 to. ¶ Quero quid de testamento qd valet tãtũ de iure pterorio
 v Aldetur quod non habet locum hec leg. Nam leg. dicit ex asse vel
 parte, heres instituitur, sed ille non potest esse heres, s. bonoru pos-
 sessor, ergo. cc. Contrarium videtur tenere gl. quan s. recitauit cir-
 ca contraria cuz assignat differentiam inter hanc legem, & inter di-
 ctum quorum bonorum, dicit quod hec leg. habet locum in omni suc-
 cessore, de iure ciuili, & pterorio. & hoc puto verum, arg. ad hoc ff. ad
 Trebel. l. i. s. bonoru de condi. demon. l. in cond. s. ij. Non obst. hec
 leg. quia non dicitur hic, quod ad hoc vt habeat locus ista leg. opor-
 ter quod sit heres, sed sufficit quod sit heres infituz a testatore, et
 non curatur, vtrum possit adire de iure ciuili vel de iure pterorio.
 Præterea heredis appellatione continet bon. posses. vt dicitur, legi-
 bus, cc. ¶ Procedo vltcrius, dicitur hic, non autem legitimo mo-
 20 do ab alio detinetur. Quero quis sit ille legitimus cõtradictor
 E in hoc penatet tota virtus istius legis. De hoc sunt opin. in glo. no-
 stra. Nam Aldric. dicebat quod legitimus cõtradictor est ille, qui ha-
 bet titulum, si tamen habet similem titulu parentis, vt quia pferet
 aliud secundum testamentum solene. Et hoc probatur ex litera se-
 quentis versu. si autem aliquis cõtradictor ibi, qui potiora ex le-
 gitimis modis iura ostenderit, cc. Alio vero dicit indistincte legiti-
 mum cõtradictorem esse, quicumque habet titulum a defuncto, vel
 ab alio, etiã si res possidebatur tẽpore mortis defuncti, ab ipso de-
 functo. domi. Jacob. Butri. dicebat optimo. Alio. non est verum in
 eo qui detinet rem, quam defunctus possidebat tẽpore mortis, nam
 remedium huius legis est quoddam possessorium, quasi recuperã-
 de possessionis, quam defunctus habuit tempore mortis, quã spo-
 liatus est, sed spoliatus ante omnia est restituendus, vt l. si quis ad se
 fundum. infra ad legem Julii. de vi. & si per vi. vel alio modo. l. pri-
 mæ. l. i. in omne tanc. infra vnde vi. Unde nullius tituli allegatio suf-
 ficit. Et ita dicebat ipse, quod tenebant aduocati Bononienses.
 21 Hoc mihi non placet. Si tamen dicamus istud esse iudicium ad ipse
 scende pos. quod videtur verius, sicut inter dictu quorum bonorum,
 tunc potest obijci exceptio domini, vel alterius iuris, si tamẽ quis
 paratus sit probare incontinenti, vt habuistis no. in l. i. j. quorum
 bonorum. & s. l. progi. Si vero dicamus hoc esse interdictu quã recuperã-

7

¶ Additio.

2

32

Rub.

¶ Additio.

Lex prima.

Circa. Qui aliquem testari prohibuerit, vel coege-
rit criminaliter puniuntur. et hereditas ei ut al-
indigno aufertur. hoc dicit cum l. seq. Circa istam l.
1 quero t. que est pena istius compellentis aliquem ad tes-
tandum. Et respondet: bene, pena extraordinaria arbitrio iudi-
cis cum pena non sit limitata. ut l. sanctio legum. ff. de pen. et qd ibi
2 not. Secundo quero, circa istam legem, que est ista actio civilis?
Respondet de duplici civilis potest intelligi. Primo de petitione here-
ditatis, per quam hereditas deferretur in fidei, et videbitis j. ti. i. l. j.
Item potest intelligi de actione, que datur ad duplum ei cui testa-
a tor relinquere volebat, de qua habes in auth. vt nulli iud. 2. §. et hoc
peruenit. et nota. per docto. s. de arbit. tut. l. quicquid.

¶ Additio.

¶ P. P. P. Certi nulli Iudici. An ista pena solum procedat in ad-
ministratore ciuitatis de quo loquitur text. in illo s. pen. an vero in
quolibet prohibente, vide omnino Bas. hic post prin. concludentem
quod habeat locum in quolibet prohibente, sed de hoc dubitat An-
to. de But. & sentit contrarium consil. lxx. incip. inquantum.

Lex secunda.

Es qui. Opp. videtur quod hereditas nō ap-
plicet fisco. ff. eo. l. ij. §. fratris. Sol. quā-
doque aliquis impedimentum praestitit alicui, vt non fa-
ciat testamentum, tunc si quidem est proximior in gradu
qui succedit ab intestato, auferit ab eo hereditas, & applicatur fisco,
vt hic. Si vero erat vterior, & alius eū precedebat, nō applicat her-
editas fisco, vt l. contraria. Si vero cōpulsit aliquem ad testādu
si quid fecit scriptum institui, nō est dubiu, quin applicetur heredi-
tas fisco, vt §. proxi. ff. eo. l. i. §. ff. his qui. vt ind. l. si. ff. de iur. Sinau-
te fecit alium institui, tunc est questio, vtrum ab illo auferatur her-
editas, tanquā ab indigno. Hug. tenet hic quod nō. ff. eo. l. sup.
Rub. tenet contrarium, & illam tenet ibi Dy. & hic Petr. & Lyn. &c.

Lex tertia.

Iudicium. Licet blanditijs⁴ prouocare testan-
tem, vt sibi prouideat. hoc dicit. Et
de plene glo. ibi. ⁊ de inoff. testamen. l. non est. Sed ibi cir-
ca prohibita, hic circa permissa. ibi. l. ij. ⁊ iij. in principi. sed
ibi constante matrimonio, ne alter efficiatur pauperio, hic verodis-
positio confertur post mortem. ibi §. de stat. ⁊ imagi. l. j. ibi circa p^o
hibita. ⁊ bi. l. capratonius. sed hic nulla est deceptio. Non enim cen-
set ipsa vox supream voluntatem in arbitrium alterius, sed
ipsam et declarat, ⁊c.

Aditio.

Clanditio. Adde quod Pau. de cast. dicit hanc legem procedere, nisi probarentur mine prius facte per maritum, quia tunc licet postea per blanditias insisteret maritum, quia adhuc durat causa metus, censeretur fuisse coacta, et haberent locum que dicta sunt superius in dicta l. si in l. i. s. que oneranda locum rerum act. no datur. et quod no. in l. i. s. tanta est vis matrimonij. qui si sint legi. Tu dic. quod in terminis idem consuluit Bal. cons. cxxviii. j. vol.

De his quibus vt indig. hereditas aufer. Rub.

Leg prima.

1. Hereditas tunc auferitur ab indigno, et applicatur fisco, quando quis est indignus propter suum delictum.
2. Quantum tempus debeat transire, vt vindicta dicatur omisa.
3. Dispositio legalis magis equiparatur vltime voluntati, quam contractui.

Heredes. Qui necem testatoris non vlciscitur, hereditatem cum fructibus restituit, ad vsuras tenetur a tempore morte litis, hoc dicit. Dicitur in duas partes. Primo loquitur de rebus ex quibus fructus percipiuntur naturaliter. Secundo loquitur de rebus ex quibus fructus percipiuntur fructus nec possunt percipi, nisi vsure. Secunda ibi, ex hereditate autem. hoc est difficultis leg. habet gloss. multum inuolutum, totus titulus est difficultis. C. oppo. hic dicitur quod debet vlcisci mortem. Contra, vindicta non est permissa, vt l. scientiam. s. qui cum aliter. ad l. Aquil. Solu. intelligitur hic de vindicta, que fit accusando homicidas, vt l. i. s. de pccn. impera. offer. non autem licet sua autoritate occidere. Alterius oppo. dicitur hic, quod illa hereditas auferitur, et applicatur fisco. Contra s. de here. insti. l. si pater. l. nec apud. Dicit glo. fallit ibi. Tu dic quod non est proprie fallere, sed regula per se. Nam quod auferitur ab indigno, applicatur fisco, quando quis est indignus propter suum delictum, vt hic. s. tit. l. i. s. per totum istum tit. s. e. et glo. tenet quod quando quis est indignus absque suo delicto, non applicatur fisco, vt l. contraria. Item oppo. j. de leg. l. pen. Dicit glo. fallit ibi. Tu dic quod illa leg. no facit exceptionem a regula, sed facit aliam regulam per se, que est quando qs est indignus, et respicit offensam certe persone, tunc quod auferitur ab indigno, applicatur illi persone, non fisco, vt lege contraria. hic vero loquitur quando certam personam non respicit. Alterius oppo. ff. de petito. he. litem veniunt. s. cum predigi. Sol. Dicit glo. hic loquitur in eo qui sciuit, et sic est male fidei possessor, leg. contraria loquitur in eo, qui ignorauit, quia cum sit bone fidei possessor, no tenetur, nisi in quatuor locupletior factus est, vt in contrario. Ista gl. dicit veritatem in genere, non autem referendo ad casum huius legis, na ille qui ignorauit occisores defuncti, id est aliquem esse occisum, non tenet, vt ff. ad Syl. l. iij. s. quod ad causam. l. si ante. j. eo. l. si deo. Item oppo. ad secundam partem, dicitur hic, quod tenetur ad vsuras post mortem litem. Contra. imo videtur quod tempore morte, vt l. item veniunt. s. peritam. ff. de peti. her. Sol. vt in gl. tene meti. Quero dicitur hic heredes, quos necem testatoris inultas omisit constituit. Quero, quantum tempus debeat transire, vt dicatur omisa vindicta. Dicitur quidam, tempus est statuendum a iudice. Simile in authent. de here. s. fal. s. illud. et in authent. hoc amplius. j. de fideicomis. Alii dicunt, quod sufficit quod tantum tempus transierit, intra quod potuerint occisores accusari. arg. ff. de verb. obli. l. ita stipulatus. Tu dic istam glo. iij. et nota quod in maleficijs negatiuis, seu que committuntur in non faciendum, non est necesse quod qs deficiat posse facere, vt maleficia dicatur perfectum, sed sufficit quod traseat tantum tempus, quod facere potuit, vt hic. Et sic dispositio legalis magis equiparatur vltime voluntati, quam contractui, et colligitur ex hac gl. conclusa. dicta l. si ita stipulatus. Tene menti perpetuo. Sed quero, postquam quis omisit necem testatoris inultas, quomodo auferitur sibi hereditas. Ista glo. videtur velle, quod de hoc accusatur, vt puniatur in amissione hereditatis. Et dicit quod ista accusatio potest fieri intra quinquennium, vt l. in cognitione. ff. ad Syl. et vide ista glo. in fi. Erit ergo conclusio libelli, vt innuit ista gl. dico quod omisit inultas necem defuncti, quare peto te condempnari in amissione hereditatis. Ista no videtur de mente illius legis, imo videtur quod hoc fit iudicij ciuile, et ista est veritas. Erit terno practica hoc modo, quia cum heredes neglexerint accusare occisores, alius eos accusant coram prefide provincie, quibus occisores condemnatis de homicidio, illa sententia lata contra heredes negligentes intra quinquennium, vel perpetuo, vt dicta l. in cognitione. ff. ad Syl. quo facto, debebit agi petitione hereditatis contra heredes, in qua habetur ratio fructuum et vsurarum, vt hic dicitur

in tex. et ista causa agitabitur coram procuratore Cesaris, qui est iudex inter fscum, et priuatum, vt l. i. s. vbi cause fsc. et hoc videtur tenere gl. iij. huius l. et in gl. pe. l. i. s. ti. i. vide glossam.

Aditio.

P. P. P. Heredes. In ista materia procedat vbi occisorem pernituit, vide Panor. inc. accusasti. extra de accu. Qui sciuit. Adde quod Pau. de cast. refert Sul. de Cu. dicere, per hunc tex. quod si vasallus commisit feloniam, propter qua possit priuari feudo, vel clericus delictum, propter quod beneficio veniat priuandus, licet habeant ius in re quousque sint priuati, postquam tamen erant priuandi, tenentur restituere omnes fructus, quos perciperunt a die felonie commissae, vel quos percipere potuerunt, qui extenstus sint consumpti sine sint effecti locupletiores, siue no, quod Pau. de cast. dicit singulariter notandum, quia melius alibi viget periretur.

Canditio. Adde quod ex gl. que vult quod vindicta accipiatur pro actu licito, accusando in iudicio infert Pau. de cast. ad q. de eo. qui recipit iniurias, vt dicat famulo, si redeas domum, nisi feceris vindictam, vel ipsemet dicat, ego faciam vindictam de illa iniuria, et postea ille mortuus reperitur, quod per hanc gl. non presumatur occisus, quia illa verba possunt intelligi de vindicta licita, secundum Sul. de cu. ipse vero dicit quod iudex ex qualitate persone, habebit existimare. arg. l. famosi. s. j. ff. ad l. Jul. ma. Facit l. i. s. Imper. male. non quod ex dictis verbis possit eum condemnare, sed facit iudicium ad torturam, tamen Bar. in l. si quis mihi bona. de ac. he. de eo qui dicit famulo. vade te. tenet quod dominus teneat de homicidio mandato. Idem tenuit Pau. de cast. cons. cclg. quod limitat Ro. Lu. nisi offensa illata domino fuisset vna alapa, et non offensa cum ferro, quia verba domini debent intelligi de simili offensa. arg. eorum que no. in l. i. s. vnde vi. et vide ad hoc Bal. cons. lxxxij. vo. iij. Sed quid si mortaliter vulnerat a fratre, filios fratris vulnerantis instituat, an tenebuntur neces testatoris vindicare contra patrem vulnerantem. Jo. an. in addi. ad Spe. in rub. de suc. ab intest. decidit quod non. alleg. l. filius. de condi. insti.

P. P. P. Ex maleficijs. ex quo infert Angel. hic quod pena est apposta per statutum syndicis non denuntiatis maleficijs conunctim quam prius potuerunt denunciare, et non denunciantes. Item dicitur hic, quod etiam in hoc alleg. in l. si ita stipulatus. ff. de ver. obli. l. in Lea demum. s. de colla. et Alex. consil. xxx. vo. iij. Rom. consil. lxxv. Barb. consil. lxxvi. vo. i. Ro. consil. cxxij. et Barb. inc. cum omnes. de consti. et in rub. l. et in consil. cxxij. et lxxxij. Item vide Bald. in c. inter ceteras. de rescrip. vbi dicit quod litem gratie, equiparantur tamen vltimis voluntatibus quam contractibus. Are. consil. glv. Fel. in c. de sponsa. ad si. Are. lxxxij. et Alex. cxxxv. iij. vol. ij.

Leg secunda.

6. Accusans testamentum de falso, et succubens, perdit ea, q. sibi per testatorem sunt relicta.
7. Qui dicit testamentum nullum, vel non iure factum, si succubit, auferit relicta in testamento.

Dolla. Factum defuncti maioris, non retractatur, et persona heredis minoris. Item, si tutor in accusatione falsi succubatur, pupillum hereditatem perdat, et ipse ei tenetur, vt de calumnia punietur. h. d. Dicitur in partes tres. Primo ponit vnum dictum, ex eo quod factum fuit a defuncto maiore. Secundo ponit aliud dictum, de accusatione instituta p. pupillo qualiter ipsi pupillo iudicet. Tercio qualiter preiudicet ipsi tutori. Secunda ibi, si si pupilli. Tercia ibi, et de calumnia tua. Ista lex consuevit reputari a iuuenib. difficultis.

1. Nota primo, quod dicitur in sumario. Secundo no. quod potest accusare tutor, nomine pupilli. Tercio nota quod qui in accusatio ne succubit, priuabitur eo quod sibi relicta est in testamento. Item nota quod delictum tutoris nocet pupillo. Item nota quod tutor accusans, tenetur de calumnia. C. oppo. ad primum dictum, tutor accusans succedat maiori, privilegio suo no priuatur, vt naz licet pupillus succedat maiori, privilegio suo no priuatur, vt l. si tutor. s. de pupilli. de prescrip. xxx. ann. Gloss. hic non soluit. Tu dic quod hic loquitur de iure iam firmato in preteritis, sibi loquitur de prescrip. firmando in futurum. ex negligentia heredis non petentis, ideo inspicitur eius conditio. Facit ad hoc de iure fisci. l. fiscus. C. secundo oppo. et videtur quod tutor non possit accusare, vt l. i. s. qui accusa. non pos. Sol. Dicit glo. expone nomine pupilli, id est, propter pupillum, vel ad eius utilitatem, nomine tamen proprio, Idem no. in l. tutor. ff. eo. tit. vide gl. Ego semp. dicit, et reperi, qd. et dictus do. Rich. ad alu. q. tutor poterit accusare, nomine pupilli, euzoro nomine, vt dicit tex. hic, et in l. tutor. ff. eo. tit. Non obstat l. i. qui accus. no pos. quia ibi no prohibet que alieno nomine accusare, sed phibet que alieno nomine inscribere se ad penas tallionis.

tallionis, sed debet quis se inscribere nomine proprio. Nec est nouum quod alterius nomine qs accuset, et alterius nomine se inscribat, vt ff. de iniur. l. si ista est veritas. Et per hoc notabilis est questio, an syndicus possit accusare syndicario nomine, vel non. De quo vide bitis in l. i. qui accu. non pos. C. alterius oppo. et intro gl. mag. de l. tutor. ff. eo. Sol. non perditur, quod relicta est ipsi tutori, vt ibi, sed quod relicta est pupillo, vt hic. Sed contra hoc oppo. factum tutoris no debet nocere pupillo, vt l. neque inter. ff. de regu. iur. et l. meminerint. j. vnde vi. So. vt in dicta l. neque. et in l. si dolo. ff. si quis omis. cau. test. Item videtur quod etati pupillari parcat, vt l. post legatus. s. etati. ff. eo. Glo. videtur hic ponere quatuor solutiones, sed in veritate non sunt nisi due. Prima est, concedo quod pupillus habet duo remedia, vel restitutionem in integrum, si vult, vt lege contraria, vt agere contra tutorem pro indebitum, vt hic, arg. s. si tutor vel cura. interue. l. i. et l. etiam. Secunda sol. est qd. hic loquitur quando potest habere regressum contra tutorem, ibi vero quando contra tutorem no potest habere regressum. Hoc autem potest contingere tribus modis, vel propter defectum facultatis, quia tutor non est soluendo, vel quia tutor fecit instigante matre, et cofanguineis, vel quia pupillus perdidit instrumenta, propter que poterat agere contra tutorem. Tamen gloss. facit de istis tribus casibus, de quolibet per se vnam solutam, tamen omnes isti tres casus comprehenduntur in vna sol. tripartita, placet sol. quod potest eligere pupillus, vel remedia istius legis vel illius. C. alterius oppo. dicitur hic quod tutor de calumnia punietur, contra. ff. eo. tit. l. tutorem. So. intellige quod punitur de calumnia euidenti, non alias. C. ite oppo. de priu. istius l. ad si. Nam in priu. dicitur contrarium, quod non potest retractare gesta p. maiorem, in fin. dicitur contrarium ibi, cum retractas ea, et. So. Glo. expone retractas, id est, iterum tractas. Quero, dicitur hic, quod perdit quis partes pupilli, qd. quid de patre polle. Reg. innuit quod no. In contrarium facit. ff. de bon. que libe. l. qui in seruitute. et de his quibus vt indig. l. post legatus. s. si pater. et l. si filius. Sol. et veritas est hec, quando quis accusat testamentum de falso, et succubit, ea que post testatorem sunt relicta in testamento, perdit, ideo si erat relicta in fisco, vel seruo eius, videbat sibi relicta in testamento, quia ex dispositione defuncti, sibi debet acquirere merito illo priuatur, vt in l. allegata in contrario. Sz hec portio polle, non debetur pupillo ex testamento defuncti, sed ex eo, quod polle pupillum fecit heredem, arg. pro hoc, quod habes in l. etia. ff. de inoffi. testa. s. ibi not. C. Quero quid si aliquis dicit testamentum nullum, vel non iure factum, et succumbit, an perdat relicta in testamento. Dicit vt plene in l. post legatum. in prin. ff. eo. tit.

Aditio.

- a. Privilegio. Adde quod gl. reprobat Pau. de cast. in quantum vult quod Abb. succedens laico in iure patronatus, no habeat nisi quatuor menses ad presentandum, prout habet laicus, q. imo vretur privilegio suo, et habebit sex menses, vt habet in c. i. de iur. par. in vi. b. Syndicus. Adde an syndicus possit accusare nomine vniuersitatis. Jo. an. in tit. de actor. in addi. ad Spe. s. i. vers. item expicitur, et procurator habens mandatum ad accusandum, no potest accusare, nisi in mandato sit tempus et locus commissi delicti, vt consuluit Rom. consil. gl.

Leg tertia.

Sea questio. Si ante habitam questionem de scrutis, tabule sunt aperte, hereditas adita, auferitur ab heredibus tanquam indignis, nisi essent pupilli. h. d. C. oppo. de l. si quis ingratu. el. ante. s. non tantum. ff. ad Sy. l. necessarios. s. non alias. eo. tit. Sol. Ista intellige, secundum illam, quia supple hic aperte sunt tabule, et hereditas adita. C. oppo. quod sufficit apertura tantum, vt l. lege Loine. s. si. ff. eo. Sol. quantum ad penam centum aureorum, sufficit sola apertura, vt lege contraria, sed quo ad amissionem hereditatis requiritur apertura et aditio, ita loquitur hic. C. Quero qualiter debeat haberi ista questio de familia. Glo. que est hic, dicit in domo, non in iudicio. Vide glo. Ista gl. semper reprobat, quia imo in iudicio cu debeat esse publica questio, vt ff. ad Sy. l. in prin. Preterea ante aditam hereditatem no potest seruus torqueri a tutore herede, vt ff. si quis testa. l. esse in l. i. s. qd. tamen si sub condicione. Unde de necessitate debet haberi questio in iudicio.

1. Incapax quando non capit, aut capit.

Leg quarta.

Hereditas. Ista lex consuevit reputari difficultis. Interdixit dicit, hereditas non potest adimi in codicillis, sed si in ea heredes reputantur indigni, hereditas applicatur fisco. hoc dicit. Ad litteram oppon. videtur quod hereditas possit dari in codicillis, vt i. titulo j. l. i. Solu. potest dari per fideicommissum, vt ibi, directo,

non vt hic. C. oppo. ff. de l. pen. s. si. de condi. insti. Sol. Ibi in vas num cogitauit. C. oppo. in. et videtur quod hereditas possit transferri ad alium, vt l. ex parte. ff. de ad. lega. s. vltimus timore gl. que est hic, expone istam litteram tribus modis. Tu tene vltima expone nonem, que dicit, no videtur ad aliu transferri, ad id, nullo modo trase lata. In tunc intro gl. magnam, et vltis, et difficultis, et oppo. quod no applicat fisco, sed remaneat penes heredes, vt l. ex parte. ff. de ad. le. Sol. plures sunt. Primo, quod hic expone adimit, ibi tacite. Ista non est vera, quia etiam quando adimit expresse, remanet apud eum vt l. militis. s. veteranus. de test. milita. C. oppo. ff. si tu. re. nul. extra. l. i. s. pe. vbi dicit de ferri venientibus ab intestato. Sol. dicit gl. aut ille, qui reputatur indignus erat in primo gradu, aut no. Ista sol. no est vera, neq. bona, nam sine dubio gradus institutor est prior gradus, vnde non cadit ista distinctio, aut erat, et. Alii dicunt gloss. distingue, aut mutauit voluntatem circa omnes, aut circa vnum tantum, et etiam ista est vna trassa. Tu dic, quod hic peruenit ad actum verbi, reputando eos indignos, ibi peruenit ad actum facti, incidendo tabulas, vt decederet intestatus, et ita videtur sentire gl. tua infra, in distinctione quam ponit. Item oppo. s. de test. l. hac consil. s. penul. C. So. Ibi primo heredes no reputantur indignos, sed ad alios non transtulit. Item oppo. a modo intro distinctionem glo. et videtur quod non veniat fisco, sed primo vocentur quidam conuncti, vt s. de fecu. nup. l. i. s. preterea. s. omnium. de in test. nup. l. i. s. quis in test. de na. l. i. in fi. Sol. Ibi loquitur quando heres institutus ab ipso initio est indignus defectu testatoris, hic vero loquitur quando ab initio erat dignus, s. postea per testatorem reputatus est indignus. Vide istam gloss. in l. i. distinctione. Antequam veniamus vltimus. Pro ista distinctione declaranda quero si testator instituat spurium, qui omnino est non capax, vt habuisti in aut. licet. in fi. s. de nat. lib. et de inest. nup. aut. et complexu. cui deferatur hereditas. Glo. hic videtur dicere, quod primo quibusdam personis, postea fisco. Et ita sentit Ro. in Summa. in ti. de natu. lib. Reperi quod Richar. ad alium. consuluit contrarium, et ego etiam consului alias, quod quando ille qui est omnino incapax, instituitur heres palas, hereditas apud coheredes remanet, vel apud venientes ab intestato, vt l. non intelligitur. s. si quis palam. ff. de iure fisci. Hoc etiam notabiliter dicit glo. in l. l. utius. s. in testamen to. ff. de leg. i. Sed nullus spurij est capax portionis, et proponitur quod sit institutus palam, ergo et. Facit de iur. fisci. in metallum. et de his que pro non scrip. l. si in metallum. et quod vidistis in l. i. s. de heredi. insti. Facit l. i. eo. tit. et quod ibi habuisti notatum. Preterea, postea quod spurius dicatur indignus, tamen est indignus absque suo delicto, vt l. legem. s. de nat. lib. Sed istud, quod auferat ab indigno absque suo delicto, remanet apud venientes ab intestato, vel coheredes, si sunt, vt l. si pater. l. nec apud. s. de heredi. insti. not. in l. auferatur. in prin. ff. de iur. fisci. ergo et. non obli. l. prima. de secund. nup. et de inest. nup. l. i. s. quis inest. et de nat. lib. l. prima. quia in specialibus casibus loquuntur in natis ex coitu incestuoso vel improbatore ratione dignitatis, vnde non est extendendum ad alios non capaces, sed standum est regulis precedentibus. Reintro glo. ad istud dictum glo. oppo. et quod quando quis est non capax propter defectum testatoris, videtur quod pertineat ad fscum in distincte, prout vidistis in l. eius. s. i. ff. de test. Sol. Tres casus debet aduertere. Aut quandoque heres no potest capere, propter defectum testatoris, et tunc est ideo quia testator cum nullo potest facere testamentum, et tunc si quidez bona sua no sunt publicata, est loc. venientibus ab intestato, vt l. i. s. plane. ff. de suis et legi. Si vero bona sua essent publicata propter delictum indistincte succederet fisco, vt l. eius qui. s. i. ff. de testamen. Si vero cum quibusdam potest facere testamentum, cum quibusdam factionem, cum alijs sic. Regula est quod si relinquatur palas, debet remanere apud coheredes, vel venientes ab intestato. s. fallit in quibusdam casibus. vt supra dicitur. C. Quero pro declaratione secunda membri distinctionis, gl. et quas do heres non est capax propter defectum sui, vtrum applicetur fisco, vel veniat ad venientes ab intestato. Gloss. hic plene non declarat. Tu vero dicas, aut instituitur heres omnino non capax, aut instituitur capax, sed est indignus. Primo casus, locus est venientibus ab intestato, vt l. prima. supra de heredi. insti. inueniend. secundum opin. veram. l. si in metallum. ff. de his que pro non feri. de iure fisci. in metallum. quod debet intelligi, si fuit institutus palam, vt s. dicit. Si vero instituitur heres capax, tamen indignus, tunc aut indignus est absque sui defectu, vel delicto, et no est loc. fisco vt l. si pater. l. nec apud. s. de here. insti. Aut est indignus suo delicto, et tunc aut illud delictum respicit iniuriam certe persone, et no est lo

Additio.

Lex quinta.

¶ Lex sexta.

Inoribus. Crimen inulte necis, no obest mi-
noribus. Item qui accusauit, de-
bet causam appellationis prosequi. h. d. Ad leges nostras
ultima gl. oppo. de l. propter veneni. s. si. ff. ad Syllaniam.
Et si dicat i. b. excusatur propter inopiam. argumento. ff. manda-
la. si procurator. s. si. ignorantes. Ista solutio continet diuinationem.
Dicas ergo sic. quandoque ille qui accusauit obtinuit, et reus qui
succubuit, appellauit, tunc tenetur appellationem prosequi, nisi sit mi-
nor, hic est casus. Ideo qui presumitur qd habeat bonam causam
scilicet, qd sententia sit iniusta. Quandoque ille qui accusauit, suc-
cubuit, et tunc non tenetur appellare, nec appellationem prosequi, et
ita loquitur leg. contraria. Ratio quia sententia presumitur iusta.
Argumento eius qd no. in l. Berennius. s. Laia. ff. de enic. Et Que-
rit gl. verum ille qui appellauit, debeat causam appellationis pos-
nere in appellatione. s. hic text. facit quod sic. Tu dic de hoc plene,
vt ff. de appella. l. i. et l. sequi. quod hodie de iure canonico est eppedi-
tum, vt extra de appellat. c. cordi. libro vi. Quero, quid si tempore
quo accusauerunt, erant minores, tempore vero appellationis sunt

¶ Additio.

Princales et mandatores. Adde quod Bald. Salic. Pan. de cast. dicunt quod si syndicus tenetur ex forma statuti denunciare de
linquentes sub pena, et plures commiserit delictum, syndicus omisit
vnum de delinquentibus denunciare, tenetur ad penam perinde, ac
si nullum denunciasset. Adde etiam Bal. in l. si cum exhibuissent. §.
si ff. de pub. et l. si ff. ad l. Cor. de fca. et in l. ordinarij. §. de rei vendi.

¶ Rex septima,

¶ Additio

b P. P. P. Csi non denunciavit. Licet hoc casu non teneat denun-
ciare maleficium commissum, secundum Ang. hic dicentem sepius
se ita practicasse Perussh.

Lex octava.

Aditio.
de 16 el in ver

Црква

Cum fratrem. Si defunctus oculus est
clam, potest hereditas adi
ri, & post eam aditam vendicari. hoc dicit. Opp-de l. si
ca questio. 3. eo. Sol. Distinguit glo. & bene. Aut testator
uit mor:

Lex decima.

Prorem. Non imputatur heredi, qui nō ac-
cusauit, si ab alio fuit preuentus. h. d.
Op. ff. ad Tertul. l. ij. §. si mater. a. §. cōfestim. de iure fil.
l. edicto. §. cū ante. Sol. Intellige hoc, quando vxor nō
fuit in mora accusandi, sed fuit preuenta. Per hoc habes defen-
sionem pro syndico teomitarus, q. tenet denitiare maleficia, nā si a
principali offenso, vel ab alio fuerit preuentus, qui accusauit, nō
imputet sibi, si non accusauit. Hic habes reg. Ultimo hic habes
tynā gl. x. no. a sepe venit de facto. Tenet hic gl. v. q. si institut⁹ he-
res, post mortē defuncti concubuit cum vxore defuncti, aufertur
hereditas ab eo, tanquam ab indigno. Vide gl. de hoc videbitis
j. de fideicom. l. fideicommissum.

¶ Additio.

a Poma. ¶ Soroz. An autem ista lex similes habeant locum in
voluntate tacita, vide Aret. conf. cly.
b Poma. ¶ Tenet hic gl. approbat in l. si. ff. eod.
c ¶ Concubuit cum vgoze. Adde quod Pau. de ca. dicit, quod gl.
optime facit, qd si vidua committat stuprum durate viduitate, de-
bet perdere dotem, qz dicitur esse in priori matrimonio, vt colli-
gitur j. de bo. ma. l. si. ibi dñ dicit, in priori matrimonio, quod di-
ctum Areg. non placet hic per cum. tamen ipse Paulus licet hic
non deat ita consulu conf. cxxj.

Lex vndecima.

Dilatio legalis, nemini debet esse damnosa.

¶ **U**m Syllantanum. ^{a†} Dilatio le-
galis, nemini
debet esse damnosa. h. d. **¶** Nota primo, qd dicitur in sum-
mario. Facit qd habuisti in l. si. s. donec. s. de iure del.
c. l. ij. s. legatis. ff. de iud. **¶** Secundo nota casum, in quo huius seru-
acquirat. **¶** Quarto nota casum, in quo seruus habet herede, nā
ista sunt specialia in hac cōstitutione. **¶** Ultimo gl. si. signat vnu
contrarium, et non soluit, quē vide ibi furtim. s. si non tota. Sed
hic in statutis ciuilibus sapientie, ibi in delictis, in quibus sufficit, si
voluntas deducat ad aliquem actum, licet non perficiatur, &c.

Additio.

¶ P. P. P. Cum Syllaniamum. Circa regulas hic positam qđ
non dicitur aliquid perfectum, donec aliquid superest ad agēdū,
vide multa que cumulat Fel. in c. eam te. extra de rescri. Faciūt
ea que habes in l. contractus. ad Mar. C. de fide instrumentorum.

¶ Rex duodecimus.

2 Impuberes ceduntur ferula, ad inquirendum, nō ad puniendū.

Alis. Sub teo de recto dicitur, qui stant in eo lo-
co, in quo possunt clamorem domini egre-
dire. h. v. c. Oppo. de l. j. g. impubes. ff. ad Sylla. Sol.
hic loquit de servis maioribus, ibi de minoribus, et im-
puberibus, qui impuberes solent servula cedi, ad inquirendū, nō
ad puniendū, vide glo. tuam, quam nota, et nota quod licet impubes-
res nō sint idonei testes in maleficijs, vt in testamētis. ff. de testi-
hoc est verū ad plenā pbatōne, sed ad iudiciū bene possunt egre-
minari. Et sic nota quod dictum impuberis est sufficiens iudi-
ciū. Et nota quid est dictum sub eodē recto, facit q. qui dicantur
vicini, illi dicuntur vicini, quoad usq. vox potest audiri. De hoc
dixi plene in l. si tertius. de aqua plu. arc. ibi scripsi, et tracta-

De codicillis.

Fubrica.

Additio.

2 P. P. P. **C**odocillis. An et quando rumpant rupto testa-
mento, vide Alleg. cons. ciii. Item qd tutius sit aliquid relinque-
re per codicillos quam per testamentum, vide Lepo. cautela. ci. clxxx.
Item quod sit differentia inter codicillos expresse factos et clausu-
la codicillarem que sit per illa verba si non valet iure testamenti, et
vide Bart. cons. cccxii.

Lex prima.

2. **Q** Voluntas inualida coram quinque testibus confirmatur, voluntas obscura coram duobus testibus declaratur.

Egypto. Possunt agnitione rumpitur testamē-
tum, et codicilli testamēto cōfirmati, et qui
testamentum ruptum coram quinq; testibus confirmat,
facit iure codicillorum valere. h.d. *Op. de l. si quis cū te-
stamentū nullum. ij. respon. ff. eo. et l. qui graui. et l. ab intestato. So.*
Quandocq; quis facit codicillos, qui non dependēt ex testamento,
qđ est quando nullum factū est testamentū, tūc posthumi natiui-
tate non rumpunt, vt in contrario. Quandocūq; quis facit codi-
cillos ptinentes ad testamentū, qđ est quandocūq; testamentū est
factum, siue precedat, siue sequatur, tunc rupto testamento rumpuntur codicilli. Ita loquitur hec leg. et l. si quis cum testamentum nullū. ff. eo. *Op. ij. videtur, qđ rupto testa. debeantur legata, vt in auth. ex causa. s. de lib. et posthu. Sol. Dicit gl. hodie corrigi-
tur ista leg. qđ quo ad legata remanet firmitus testamentum, et codi-
cilli. Vide gl. tenet ergo ista gl. qđ auth. ex causa, habet locum in
p̄tentione posthumi, et in p̄tentione paterna. qđ qualiter intel-
ligatur, dicit in auth. ex causa. Item oppo. et videtur quod testamē-
tū non possit confirmari coram quinq; testibus uno requiruntur
septē, vt l. hac consultissima. s. i. s. de test. Sol. dicit gl. hic debetur
vt ex codicillis, non vt ex testamento. Contrahit dicitur. et*

Lex vndecima.

Dilatio legalis, nemini debet esse damnosa.

¶ **U**m Syllantanum. ^{a†} Dilatio le-
galis, nemini
debet esse damnosa. h. d. **¶** Nota primo, qd dicitur in sum-
mario. Facit qd habuisti in l. si. s. donec. s. de iure del.
r. l. si. s. legatis. ff. de iud. **¶** Secundo nota casum, in quo huius seru-
acquirat. **¶** Quarto nota casum, in quo seruus habet herede, nā
ista sunt specialia in hac cōstitutione. **¶** Ultimo gl. si. signat vnu
contrarium, et non soluit, quē vide ibi furtim. s. r. si non tota. Sed
hic in statutis ciuilibus sapientie, ibi in delictis, in quibus sufficit, si
voluntas deducat ad aliquem actum, licet non perficiatur, &c.

Additio.

¶ P. P. P. Cum Syllaniamum. Circa regulas hic positam qđ
non dicitur aliquid perfectum, donec aliquid superest ad agēdū,
vide multa que cumulari. Feli. in c. eam te. extra de rescri. Faciūt
ea que habes in l. contractus. ad Mar. C. de fide instrumentorum.

¶ Rex duodecimus.

2 Impuberes ceduntur ferula, ad inquirendum, nō ad puniendū.

Alis. Sub teo dē recto dicitur, qui stant in eo lo-
co, in quo possunt clamorem domini egre-
dire. h. v. c. Oppo. de l. j. g. impubes. ff. ad Sylla. Sol.
hic loquit de servis maioribus, ibi de minorib⁹, et im-
puberibus, qui impuberes solent servula cedi, ad inquirendū, nō
ad puniendū, vide glo. tuam, quam nota, et nota quod licet impubes-
res nō sint idonei testes in maleficijs, vt l. in testamōiū. ff. de testi-
hoc est verū ad plenā pbatōē, sed ad iudiciū bene possunt egre-
minari. Et sic nota quod dictum impuberis est sufficiens iudi-
ciū. Et nota quid est dictum sub eodē recto, facit q. qui dicantur
vicini, illi dicuntur vicini, quoad usq; vox potest audiri. De hoc
dixi plene in l. si tertius. de aqua plu. arc. a. ibi scripsi. et tractas

Lex secunda

Freditatem. ^aHereditas non potest dari,
neque adimi ^bin codicillis di-
recto, sed per fideicommissum sic. h. d.

¶ Additio.

C Hereditate. Et vide Bar. in consi. cxxviii. inci. factum est tale, sub annis. et vide A. l. d. Ro. in consi. cxxviii. an possit renouari hereditas in codicillis et de nullitate codicillorum. And. Barba.

Bari neq. adim. Adde qd Alex. querit an institutio facta de re certa in testamento quo alius est vniuersaliter institut. possit codicillis adim. Respon. secundum Bal. in l. omnimodo. in princ. in q. 3. de inoffi. test. qd sic si extranscrit ad institutus in re certa, Bar. prima super l. od.

Uamuis. Breuiter dicit, Condicio mis-
ta deicies per casum, non i-
cit relictum alimentorum deficere. h. d. Opp. et uide-
q. legatari non debeantur, vt. Sio. in prin. de an-
leg. Sol. Dicit gl. distinguere, cuius contemplatione
ista legata sunt relictia. Aut contemplatiue legata
locum ista leg sine dubio. Aut contemplatione herede-
retraria. Aut dubitatur, si habet locum hoc etia leg-
gatariorum contemplatione uidentur relictia. Ita dicit
eiusq. Contra hoc op. quando conditio mista deicet
gati non debet, vt legatari. f. de condi. infer. Glo. fol. 1.
assumo secundam solu. ibi loquitur in conditione, hic
e. gl. Sio. et ista gl. q. dicitur quo ad, et dictio quadiu
similes, non faciunt conditionem secundum istam solu-
tionem, q. iste dictiones faciunt conditionem casus
Seuerina. s. fidei commissaria de condi. demon. not. in
g. de fer. Et sic ista sol. no est vera. Pro hoc facit reg-
cu. tut. Digi. plene in l. j. ff. de condi. demon. Gloss.
reg. iur. c. impatri. non tenet gl. imo idem dicit esse
lo. legatari. Et ideo distinguit ipsi. Aut conditio in
fauore legatariorum, aut fauore heredum, aut bu-
dictum in omni legato. Pet. verp. hic distinguit alter-
ter successu, aut momentanea. Si successu a, loquitur
momentanea, loquitur l. legatari. Quicquid dicat Pet.
et verum, tamen dictum Dy. non procedit. Nunquam effi-
q. ista conditio fauore legatariorum apponatur, sed sem-
heredis, q. facilius est prestare hereditamenta
nam prestare egra domum, vt. l. iij. in fin. de ali. e. cib-
tum l. seq. ff. de in diem addic. Hoc etia apparet, q. te-
et heredem per ista verba, ad restituendos, seu reci-
ararios in domo sua, q. hoc ponit in conditione, vt l.
conditio. ff. si quis omis. causa test. Unde patet mis-
dist. aut conditio apponitur fauore legatariorum, aut
on est vera, sed illa distinetio, quam gl. facit, aut lega-
re legatariorum, aut heredum, ista est vera, vt uisisti
t. contrario. Preterea q. Dy. nec Pet. dicant verum,
er casum l. qui concubina. s. yron. de le. iij. ubi si istud
e verba, non esset factum in causa alimen. non debere
q. sol. gl. q. spale est fauore alimentorum. Digi. in l.
ff. de condi. demon. Dic. et ibi.

^a In favore heredis. Post Ale. vide Bal. cōs. ccccxxviii. m. n. n. lib. And. cōs. cl. Abb. cōs. lxxviii. n. lib. Pet. de Ancha. cōs. clxxx. ccccxxviii.

Quod habet

3. *Acquisitio hereditatis, heredes non li-*
berat, licet contra emptorem regressus
est.

¶ Per constitutionē pignoris rei legatē non exingitur legatarius. h. d. de p. de i. s. si rem. n. de leg. iij. Sol. Distinctio in alienatione, hic loquitur in pignore. o. inter vi. et vgo. l. cū hic status. s. si maritum et vgo. l. si maritus. Sol. Aliud in dosages, quia cū sit contra ius cōmune, fax

CIn alienatione. Adde secundum Dy. in l. Stichum qui meus erit. in prin. de leg. i. qd sicut inducitur reuocatio legati per alienationem a testatore sponte factam, ita inducitur reuocatio donationis causa mortis que legatis comparatur. l. si Marcellus. §. i. ff. de dona. causa mor. quod dicitur Bal. in d. l. Stichum. dicit mirum illud sequitur Ro. cons. cxxij. qui pro hoc dicit casum in l. Marcellus. §. Paulus. de dona. causa mortis.

Sump

Quando legatum est nullum mista confide-
ratione legantis et legatarii, regula cati-
ari illud impedimento cessante hoc dicitur
necesse ferui. h. r. i. n. s. i. Sol. ut ibi. Item
perferuo relicta libertas, ut lex his. a. d.
per god. 11 ii

11 1/2

Idem codicilli. Diversitas nominum
et contractuum, inducit
diversitatem effectus. hoc dicit. Nota rationem,
quare in codicillis non potest institui heres, et in testa-
mento sic. Aliam meliorem reddit Jurisconsultus in lege quod
per manus. ff. eodem. Oppon. diversitas nominum non inducit
diversitatem effectus ut vidistis, ut supra de test. l. testamentum.
Gloss. dicit, diversitas nominum, et diversitas contractuum, bene
habet inducere diversitatem in effectu, secus in diversitate nomi-
num tantum.

a P. P. P. C Si idē codicilli. Circa hoc an codicilli in effectū sint
idem quod testamentū vide pulchrā quest. tractā per Ang. cōs. ecc.
alias. cccii. incip. P. udouicus.

1 Possessorium quomodo prejudicat petitorio.
2 Si in testamento est clausula, si non valet iure testamenti, valeat iure
3 re codicillorum, quid iuris.
4 Legatum ex codicillis petitur actione utili ex testamento.
5 Femina potest esse testis in codicillis.

Siquis agere. Istā est bona lex, et singularis. Non potest quis ex ea dem scriptura petere hereditatem, ut ex testamento, et ex eod. c. illis. Iste vie electione tollitur, nisi sit de co. iunctis psonis, et testamentū imperfectum nō habet vim codicillorum, nisi sit dictū, et in omni vltima voluntate excepto testamento sufficiunt quinque testes. h. d. Diuiditur. Primo ponit dictum. Secundo, illud declarat. Tercio, ponit aliud dictum. Quarto ponit exceptionem a primo dicto. Quinto ponit vnum dictum generale ad omnes vltimas voluntates. Secūda ibi, tāti ē. Tercia ibi, illud quoq. Quarta ibi, si quis vero. Quinta ibi, in omni autem. Et do vnto ad apparatū, in pūci habes quod qui eligi petere hereditatem directo, non potest aspirare ad pētionem si de commissi, contra, quando est diuersa causa agendi, vna actio nō tollitur per aliam, vel et an eadem in pūci. s. actiones. si de except. rei iudi. Solu. Non obstat exceptio rei iudic. hic, sed exceptio contrarietatis, vnde gloss. super verbo cupiens. Ad istud obno-

fontiter egra glo. de l. Aurelius. §. fua. de liber. lega. ybi etiam in
obstat, si aliquis sic sibi contrarius in iudicijs diuersis. Sol. i. in
tencia pro fundamento omniuz dicendorum infra, hoc ideo, quia
hic nititur contrarijs modis ex eadem scriptura, vel ex eod. r
te ibi erat sibi contrarius in diuersis iudicijs habentibus origi
nem ex diuersis fontibus. **C**oppo. §. de inoffic. testam. l. eū qui
glo. respondet, ibi quolibet modo impugnabat testamētū, hic vero
que modo dicebat valere. Que est ratio hui? Ratio est, quia cau
se, ppter quas testamētū impugnatur, veniunt ex testamēto, & ha
bent originē ex diuersis principijs, hic vero ex eodem facto nitit
tamen contrarijs modis. **C**Alterius opponit, dicitur hinc in se
cunda particula, quod cogitur eligere vnam. Contra. ff. quo. lega
l. i. §. quia autem. Solu. plures ponuntur hic in gl. & plures alie po
nūt in l. quod in heredem. §. eligere. de tributo. Ista est vera, q
ibi quis erat incertus facto aduersarij, hic secus. **C**oppo. de peti
hered. l. hereditas. Solue eodem modo quo dixi §. ibi petit ex test
mēto, postea petit ab intestato, & sic non nititur contrarijs modis
ex eodem actu, sed ex eadem scriptura, hic petit primo directo, & po
tea per obsequium ex ead. scriptura, sed si peteret ex diuersa scri
ptura, tūc pot. optime, argumē. legis contrarie. Sed contra predi
ctam solu. facit ff. de excep. rei iudic. l. si mater. in prin. & l. ex segnan
te. Solu. Ibi loquitur quando petit hereditatem simpliciter, no
exprimendo ex testamēto, vel ab intestato, vide totum ius suū v
detur in iudicium deduxisse, quod §. dignus. loquitur quando ex
pressit causam quare petebat. **C**oppo. de peti. hered. l. legitimus
Solu. eodem modo hic ideo, quia nititur contrarijs modis ex e
adem scriptura. **C**Alterius opp. dicitur hic, quod qui petit possi
sionem mandatur sibi, si postea vult petere iure fideicomissi. **C**

de excep. rei iudi. hic dicitur contrarium. Solu. Possessoris iudicium
preiudicat petitorio, ratione exceptionis rei iudicate, sed ratione
electiois sic. Nam cum iudex possessorium sit preambulum petitori
que fit iure directo, nam fideicommissarius non potest iure suo peti
re bonorum possessiones, et l. si supra de edi. vni. Adria. tollit ad
preiudicat iuri electionis. ita loquitur hic, quod nota quia propo
nendo preparatorium alicuius, video illud eligere, cuius est pre
paratorii, seu preambuli. De hoc tamen vidistis tactum supra
repudi. hered. l. sunt heres. plenius in l. cum quidam. ff. de bono
possi.

Rubrica.

Continua ut in gl. qz in testamentis, et codicillis, legata reli-
quuntur, ideo de his dicit.

Si in vno legatur fundus Titio, in alio Sēpromio legatur, de
betur ambobus.

Cum proponas Per sequentes codicillos non derogatur piecedentibus, nisi quatenus inimice sunt contrarij. h. d. flosa quod dixi tibi in summiario, per sequentes codicillos. c. Oppo. de l. quererebatur, de test. mil. Sol. Aliud in testimoniis, quia per secundum tollit primum indistincte, aliud in codicillis, et hic Ratio est ppter heredis institutiones, que est dispositio universalis. Queritur, quid sit reperiant duo codicilli, in quoruz uno dicatur fundus lego in glo, fundus no lego, nec reperitur quiprior, vel posterior. Dicit gl. q. ppter incertitudinem no debet ar. l. si fuerit de reb. dub. r bene dicit. Querit glo. t quid si in primo codicillo fundus legat Titio, in secundo legat Sempronio. Dominicerte isti codicilli no sunt contrarij, sed diverfi, ideo no tollit unus codicillus per alium, sed ambo admittuntur, r faciunt sibi partes per conversum, vt dicit gl. Tene menti.

Non idcirco. Mater potest facere codicillos absente filio. hoc dicit. In multis civitatibus tamen sunt statuta in contrarium, scilicet quod mulieres non possunt testari, sine presentia coniunctorum.

¶ Qualiter quis pbetur non sane mēis, & quis hoc probare de-
beat, & qualiter sint formandi articuli, ad probandum furorem.

Ecce codicillis. In negatiua qualitate nature, vere ei qui negat incumbit onus probandi. h. d. i. s. l. c. ppo. quod negatiua non possit probari, vt l. actio. 2. §. de proba. sed affirmanti incumbit probatio, vt l. si. ff. de prob. Solu. Hoc ideo, quia ista negatio habetur pro affirmatione, tantum enim est dicere, ipsum non esse sane mentis, quantum est dicere ipsum esse furiosum. Ista est vna trussa, ideo non curo, vt rum in oratione sit negatio, vel non, sed soli verum oratio significet priuationem, vel positionem illa que significat priuationem, est negatiua, illa que significat positionem est affirmatiua, vt l. si. ibi not. ff. de voli. ex. probat in l. inter stipulantes. in prin. de ver. obl. Dicendum est ergo, quod idem neganti incumbit probatio, quia pro aduersa parte est presumptio nature, scilicet quod quis sit sane mentis. Probatur autem in quibus non sit sane mentis, ex sermionibus, et actibus, et similibus, vt quidam in suo. ff. de condi. inst. c. de t. cu. da. ab his. l. hi. qui. si. Et hoc anno feci articulos ad probandum aliquem esse furiosum et feci, vt dixi vobis §. de bon. pos. secundum tab. l. si. scilicet quod testes dicerent, quod ipse fecerit tantum semel istum actum testand. et quod tunc non erat in recta et sana mente, sed dicebat et. q. post facilius probatur. et hoc sic feci, quia testes vt plurimum de die recordantur, sic non probarent, quia posset esse, quod aliud testamentum fecisset.

Sane mentis. Adde quomodo probetur quod quis non sit
ne mentis, ultra loca vulgaria, vide Pet. de Vinc. cons. v. 2. Ale.
cons. cl. 1. volu.

Sue in initio. Lodiculi possunt testame-
to confirmari, ante et po-
stmodum.

Lodicilli possunt testamen-
to confirmari, ante et post.

rest. mil. Sol. Fallit in milite, qui in legato facto seruo cunctatue, appellat eum liberum. Item oppo. de l. seruo legato. ff. de leg. i. §. 2. Intelligit illud verum nisi seruus alij legaretur vel manumitteretur. Alterius oppo. de l. non intelligit. §. diuus. alias quando autem. ff. de iur. iur. de leg. preli. interuenit. Sol. Dicit gl. hic, quod hoc ideo, quia impedimentum cessat post mortem, scilicet si impedimentum cessat in vita, quod non placet, per regu. catonia. vt l. i. ff. de reg. caton. et l. cetera. circa prin. de leg. i. alias reg. Caton. habet locum quando legatum est nullum in consideratione legis et legatum. Quod intelligit vt dicitur in l. i. de reg. Caton.

Lex quinta.

Non est dubium. Si legatarius rem legatam capiat cum vitiis, perdit legatum. h. d. Oppo. de l. i. §. rediguntur. ff. de leg. i. §. 2. quorum legat. l. i. Sol. Quidam intelligunt hic in herede subtrahere qui perdit. §. 2. Trebellian. quod dicit, vt dicitur in l. scimus. §. illo. §. de in. delib. Alii intelligunt in legatario subtrahere, tunc obstat contraria. Sed intelligunt, quando accepit rem vacantem, et sic sine vitiis, hic quando accepit rem iam ab herede de possessione.

Additio.

P. P. P. Non est dubium. Secus tamen est in herede instituto sub conditione si propria auctoritate apprehendar, vt dicit Bald. in l. inter omnes. ff. qui fac. cog. et seq. ff. de iur. iur. Item non videt pcedere vbi detractio falcidie prohibita esset, vt p. l. d. cōst. vi. in vlt. dub. vbi habes ad Bar. in l. i. §. quod legat. in l. i. §. lucius. ff. de leg. i. alias limitationes vide per Bar. hic, aduerte tam men quod non loquitur quo ad penam huius l. sed quo ad interdictum quod legatarius in casu suo erat facta apprehensio ante aditā her. vel apprehensam possessionem, vt in casu consilij apparet, et ideo est in fideicommissio vniuersaliter reg. in l. pau. la. j. vbi Bar. Alex. et alij. ff. ad tre. de quo vide Soc. cōf. cxxij. vide in materia. c. in fi. vbi etiam an habeat locum in preiudicium ecclesie si prelatus apprehenderet propria auctoritate legatum.

Lex sexta. Legatarius capit. Sed quid de fideicommissario generali, an possit propria auctoritate sibi solvere. Jo. And. quod sic, in §. de pendiolo. in ver. sed pone qd finita. et vide Old. cōf. cxxij.

Lex septima.

Lex septima. Substitutio facta in legato, extinguitur per agnitionem primi. h. d.

Lex septima. Coniuncti re, sibi pariter faciant per concursum, hic primo, et error sententie non nocet, si confitetur de errore. hoc dicit. Oppo. in l. i. de adi. le. §. transferri. Solu. Quando res vni legata legatur alteri, aut testator habuit animum adimendi a primo, et loquitur l. contraria. aut non habuit et tunc faciunt partes pcedunt. Ita loquitur hic. Aut dubitatur, et tunc dicitur, aut secundum legatum sit commemoratio primi, et videtur adimere, vt l. i. de adi. leg. aut non, et tunc fecit, vt hic, cum sim. Et ista distinctio videtur approbata secundum eum, in l. nō ad ea. de condi. et dem. Ego tamen tenni istud in repetitione l. re coniuncti. ff. de leg. i. §. 2. dicitur in l. i. de adi. trans. leg. Item oppo. et videtur, quod cuiuslibet debeatur in solidum, vt l. i. pluribus. ff. de leg. i. Solu. Illud est verum, quando testator hoc expresse fit, vt ibi dicitur in leg.

Lex octaua.

Lex octaua. Condicio impossibilis, in contractibus vitiat dispositionem, in ultimis voluntatibus vitatur.

Lex octaua. Administratio. Condicio impossibilis de iure legatum non vitiat. h. d. Videtur simile in l. reprobenda. de iur. iur. sub. Oppo. de l. i. §. militem. ff. de condi. et dem. Sol. Gl. opponit plura verba illa. verba, ibi loquitur in contractibus, in quibus condicio impossibilis vitiat dispositionem, et sic facit locum conditioni ob causam, quasi causam faciente, hic vero in vlt. volunt. in quibus condicio impossibilis vitatur, et non vitatur, vt ff. de condi. inst. l. i.

Lex octaua. Ab administratione. Adde in l. i. libi, cum etiam si vellet, doc. not. tunc, quod non nocet nolle ei, qui non posset velle. Et quo Jac. But. infert ad q. quod stante statuto, quod si quis declinaret iurisdic-

tionem Potestatis, et extra protectionem communis, et si clericus declinat, non erit extra protectionem communis, quia si voluisset, non posset uti c. si diligenti. de for. compe. d. Alex. dicit, quod Jaco. But. in c. arch. statim. plenius tangit istam q. ibi dicens, quod clericus debet comparere et dicere, domine ego libenter cōfentire litigare coram vobis, sed quia Decretalis prohibet, non possum aliter argui. ff. de leg. i. §. 2. non iur. de l. i. ff. de Bar. contra dicit ibi, cum quo transit Paul. de Cast. et vult quod eo ipso quod se alie. clericus, dicatur declinare, unde dicit ipse, cautela est quod eum pareat in habitu, et consura, quia tunc non excipit, licet habitus tunc eundem demonstret esse clericum. c. si indeg. laic. de sen. ege. Deest alia cautela, quod episcopus ei repetat a iudice seculari. Nam hic non est declinare, quia non est in potestate clericus facere, quod episcopus ei repetat, vel non repetat, sed est in arbitrio superioris. d. c. si indeg. Et ideo dicitur do. Alex. vel Bal. hic, in l. i. §. de his qui sunt sui vel alie. iur. Sed contra hanc cautela in consilij Ange. eius consilij. ff. in l. i. §. statuto cunctis. ff. vbi dicitur quod ex quo vitatur beneficio literarum episcopi, videtur declinare, et si nō debet declinare, debet ad eundem literis episcopi, et ex illo consilij. potest colligi de iure huius. §. statutu enim est l. i. quod delinquantibus iurisdictiones cōmuni florentie per se, vel per aliam, non reddatur ius. Captus fuit quidam presbyter pro excessu, episcopus sentiens misit literas inhibitorias Potestati quatenus dictum presbyterum relaxaret. Potestas relaxauit, deinde dictus presbyter fecit quedam debito rem carcerari, ille debitor dicebat presbyterum non audendum, quia declinauerat iurisdictionem cōmuni. Flo. ipse excipiebat episcopus ipsum repetit. Cōsuluit Ange. presbyterum non audendum, et illam debitorem relaxandū. voluit ergo Ange. quod siue sit clericus, siue laicus, ligetur statuto, et sic cōcordari videtur cū Jac. But. in aut. statim. cū quo cōcordat Sal. et idem videt velle Ale. hic licet Ange. hic non alle. et an legatarius perdat legatum cū tutelam filij non assumit, vide Ange. cōf. cxxij.

Lex nona. In fraudem. Cautio hereditate euita legata reddi prestatat si controuersia mouetur. Sed cautio reddi quod vitat falcidiam accipitur, interponitur, etiam si controuersia non mouetur. hoc dicit. Ita leg loquitur de duplici cautione, vt vides. quod not.

Lex decima.

Lex decima. Legatum rei aliene valet. Heres quando teneatur legatarius de euitione. Coniuncta persona que dicatur, statui iudicis arbitrio.

Lex decima. Cum rem alienam. Legatarius rei aliene valet, si facit rem alienam. h. d. No. Tqd valet legatum rei aliene. No. q. ipsa res legata peti potest quamquam aliena, et sic videtur iste reg. qd ista res possit peti. Secundo no. Tquod legatus rei legatæ facit coniungere persone, debetur. Ad primum op. quod sine vlla distinctione valeat legatum rei aliene, vt l. i. vbi dicitur familia. §. si rem. ff. de leg. i. Sol. Ibi legatarius rem alienam, scilicet heredis instituti, hic legatarius rem alienam simpliciter, scilicet cuiuslibet extranei. Item oppo. de l. serui electione. §. si de leg. i. Sol. ibi testator legat rem communem, unde in dubio videtur relinquere partem suam quam habebat, hic rem alie. simpliciter pcedit, etiam in dubio. Secus si digisset totam fundum, quia si esset communis cum alio totus debetur, vt l. i. in prin. ff. de leg. i. §. 2. Item oppo. de l. i. §. 2. mus. §. si de leg. i. Sol. Ibi testator habebat ius in re. unde illud videt legare. Id est si nō habebat sed habere credebatur, vt l. i. de leg. i. §. 2. ibi videtur. Alterius op. dicitur hic, q. res peti potest. Contra mo videtur quod heres teneatur redimere et dare, et sic libellus debet cōcludere, peto quod heres cōdēnetur, et redimatur, et vt l. i. nō dubium. §. in fi. de leg. i. §. 2. Sol. videtur hic tenere quod petatur hoc modo, quod cogatur redimere, vel prestare quod si nō potest, prestat estimationem, quod satis potest sufficere. Sed quando ipse legatarius redimisset, sic re haberet, quid sit in petitione, variat gl. in l. i. de leg. i. §. 2. dicit vnum in l. plane. §. qd si re. de leg. i. dicit aliud, dicit vt ibi dicit Oppo. ff. ad Trebe. l. quidā. §. si quis filius. de fidei. com. lib. l. Paul. respondit. Solu. Ibi speciale fanoore libertatis. Item oppo. de l. cum pater. §. cūc. ff. de leg. i. §. 2. dicit speciale est, nec est sciat inuidia inter fratres. Doc. Ultramon. et Ultramon. dicunt qd ibi sit speciale inter coheredes, non cūro si huius fratres vel non, maxime quādo testator legauit rem quam possidebat, vt ibi patet. Item oppo. et videtur qd heres teneatur de euitione indistincte, vt l. i. §. 2. de leg. i. Sol. ibi loquitur quando testator legauit rem in genere simpliciter, nam tunc teneatur heres eam facere acceptionis alias non, vt l. i. §. 2. de leg. i. §. 2. heres de leg. i. hic quādo legauit rem in specie. Ita autem teneatur tunc de euitione, dūmque vt plene

et plene dicitur post gl. in d. l. si domus. §. si de leg. i. §. 2. Item oppo. de l. si quis de euit. Sol. Ibi loquitur quando testator legauit re alienam quā non possidebat, ibi legauit re, quā possidebat. An autem de euitione teneatur, dicit vt d. l. si domus. §. si de leg. i. §. 2. Quero que dicatur coniuncta persona. Ultramon. dicit secundum formam l. octau. ff. de cog. et secundum ea que habuisti no. in l. vlt. §. unde leg. §. 2. dicit aliter, et melius, iudicio meo, qd in hoc stat. arbitrio iudicis. Quod magis placet, q. rex. non requirit solam, quod sit coniuncta persona, sed quod sit talis, cui testator reliquisset, si sciuisset, vt hic videbitis.

Additio.

Lex decima. Cum rem alienam. Adde Lud. ro. cōf. cxxij. Andre. Barba. Roma. Cum rem alienam. Limita vt per Ro. sing. cl. v. item late vt per eundem in repe. aurb. similiter in g. speciali pie cause, et vltimarum voluntatum. §. ad l. fal. et pro declaratione huius l. vide de Pau. de ca. in l. i. §. si substituto. §. si de leg. i. Pan. cōf. cl. v. in §. dub. vol. ff. Ro. cōf. cxxij. et Bolog. in addit. ad ter. cōf. Ana. arguit tertio, in secundo prin. dubio, et in l. i. §. dub. prin. dubij prin. et Ro. sing. de cxxij. et qualiter probatur qd testator scierat esse alienam vide Alleg. cōf. xix. vol. ff. P. P. P. Cum re alienam. Limita istam reg. quod heres teneatur saltem ad estimationem qd legatur scilicet res aliena vt non pcedat quando quis legaret rem quā potest sperare futuram ex casu mortis alterius, vide Ro. sing. de cxxij. in l. i. an autem ista leg pcedat in legante rem feudalem quā legare nō potest, vide prae. pa. in forma libell. quo agitur ad reuocationem feudi. in ver. nec supstitibus, et ad hoc vide que habes ad l. v. ad Bar. §. eo. Item quod valeat legatum rei aliene, factum ecclesie siue a sciente siue ignorante fiat vide Ro. cōf. cxxij. quid autem si fiat legatum rei aliene vide Bar. in trac. differ. inter ius civile et canoni. Barb. late in capite filij de test. Item qd illud quod hic dicitur de coniuncta persona habeat locum in ecclesia dicit Bal. in addit. ad cōf. iij. Jo. de Ana. et ibi etiam quod in dubio testator presumitur scire qd habeat in patrimonio suo. Item limita istam regulam non pcedere quādo quis legaret rem alienam quam ipse legans bona fide possidebat, q. completa postea prescriptio per heredem debetur legatario indistincte, nec istocasu feruatur diff. huius l. vide Ange. Pau. et Bar. post eos in l. iij. §. si. prope si. ff. de eo per quem fac. erit.

Lex decima. Si pater primo legauit, et postea dotauit, legatum extinguitur. h. d. Oppo. et videt quod legatum dupliciter, vt l. quinquaginta. ff. de pba. respōdeo ad istud breuiter hec est veritas. Quando testator legauit primo speciem filie postea dedit in dotem, sine dubio extinguitur legatum. Ita potest loqui. Si vero legauit quantitatem, si quidē expresse causam, q. dicit pro dote, tunc dotando eam extinguitur legatum, vt l. lucius. §. impuberem. de leg. i. §. 2. Si autem relinquit quantitatem simpliciter, tunc dotando eam postea, simplex legatum non extinguitur, vt d. l. quinquaginta. Oppo. de l. cum pater. ff. de iure do. Sol. hec leg loquitur, quādo primo pater legat, postea dotat eam. Contrariū loquitur, quādo primo dotat, et postea legat. Illo casu quid iuris sit, dicit plene vt l. huiusmodi. §. cum pater. ff. de leg. i.

Lex duodecima. Heres, qui hereditate repudiat, integrum pcedat cōsequitur. h. d. Materiam huius l. vide in l. qui filius. §. si in l. alio. ff. de leg. i.

Lex decimatercia. Quod meū est, nō potest amplius fieri meū. h. d. Intelligit pure, vel vbi testator non haberet aliquod ius in re.

Additio. P. P. P. Proprias. Vide Ro. cōf. cxxij. in prin. Lex decimaquarta. Res religiose non possunt relinquere, hoc dicit.

Lex decimaquinta. Vniuerse. Al. al. et h. nō hab. d. la. cōpar. na de san. p. edro. hodie anteq. facti esset inventarium deberent sola legata, vt videtur in ant. sed cum testat. §. ad leg. fal.

Lex decima septima.

Lex decima septima. Sicut potest legari, ita potest adimi. h. d. An autem legatum extingatur per ademptionem ipso iure, vel ope exceptio. gl. dicit hic bene, et ideo dicit vt in ea.

Lex decima octaua.

Lex decima octaua. Legato. Ex legato nominis non trāseunt directe, sed vtile actiones competunt. h. d. No. qd dicit, vt libus suo nomine, q. directe intendant nomine alieno. Dicit tibi in l. qui stipendia. §. de procu. et sic ex libello potest colligi, vt in intententur directe, an vtiles. Ultimo nota. hic in glo. sed casus, in quibus transeunt vtiles, sine cessione, quā gl. vide et signa. Videbitis in l. i. §. de act. et oblig.

Additio.

Lex decima octaua. P. P. P. Ex legato. Ad quid autem heres talis legatario, vide Ro. cōf. cxxij. et qd teneatur tradere instrumenta creati, vide ad Bar. in l. instrumenta. §. de fideicommiss. l. si nomen. ff. de hered. vel act. vend.

Lex decima octaua. P. P. P. Sine cessione. Not. tamen, qd si legaretur solimodo usufructus nominum, qd tunc non tranfiret vtiles actio sine cessione. Et iste reg. pcedit solimodo, quādo legatur nomina debitorum pleno iure. Ita Ange. cōf. cclxix. in l. i. §. dubium prin. pale est vide aliquid per Ange. cōf. iij. et ibi querit, an legatas rei, de quo hic, vel vniuersalis, id est cui debent legata siue omnia nomina debitorum, vt ille, cui legatus est usufructus omnium bonorum possit agere contra debitores sibi legatos, absq. illa cessione heredis.

Lex decima octaua. P. P. P. Signa. Adde Bal. cōf. cclxij.

Lex decimanona.

Lex decimanona. Non tantum. Breuitas tēporis, quo maritus ritum capere ab vxore.

Additio.

Lex decimanona. Poma. Non tantum. Vide bon. reg. et ibi Pau. de ca. in l. cū fue rit. ff. de condi. et demon.

Lex vigesima.

Lex vigesima. Legans fundum emphyteuticum, legare videt ius, quod habet, non q. heres teneatur illi redimere, si emphyteusis finiebat.

Lex vigesima. Mor. Qui legat res, in quibus habet ius, qd morte ultra heres non teneatur. h. d. Per hac l. dicit post mortem calitatem, quidam reliquit alicui fundum, quem habebat in emphyteusim, et illa emphyteusis finiebat morte testatoris, dicebat legatarius heredi, redime fundum, et da mihi, q. res testator legauit mihi re alienam. Certe non bene dicebat, et alius est hic, et in l. quid in re. §. si de leg. i. §. 2. Stricho. ff. de usufruct. legat.

Additio.

Lex vigesima. Poma. Vigor. Vide §. si de leg. i. ibi Alleg. Alex. et Mod. et vis de Alex. ibi limitat istud in cōf. in l. viso thema. in Spec. vol. ij. Alex. cōf. cl. v. vbi ponit rationem huius tex. cōf. leg.

Lex vigesima. P. P. P. Alicui fundum. Vide Alleg. cōf. lxxv. et latus in materia eundem cōf. §. si. volu. vide etiam aliquid in alimenta. ad Bar. §. cod.

Lex vigesima. Poma. Bene. Adde qd idem tenuit Bar. Bal. et Pau. de ca. in l. qd in rerum. alleg. et Bal. de eug. in l. si domus. de usufruct. Bal. in l. habitatio. eo. tit. Bal. et Ang. in l. dotalium. ff. de testa. m. Bal. in c. §. p. donare. in tit. qualiter olim fundum. et Imma. c. pastor. de dona. licet in l. quis in rerum. tenuerit contrarium, ibi Raph. Lu. vide ibi per nouissimos.

Lex vigesima prima.

Lex vigesima prima. In legatis. Non est curandū quibus verbis exprumantur legata. h. d. Bar. Secunda super l. od.

Domus. In annalibus. De ista materia vide Barto. consil. lxxij.
et seq. et Fel. per totum. in j. vol. Allegan. consil. xxxij. vol. ij. et consil.
lxxxvij. cod. volu. vbi loquitur in emphreus. ecclesiastica concessa
pro fe. hereditaria. et consil. xxxvj. volum. iij. vbi loquitur in eo,
qui substituitur heredes tertij. et glis. volum. iij. vbi loquitur in eo,
cui aliquid conceditur, vel relinquitur sibi et hereditibus suis ex se
descendentibus.

Cum questio. Quando vni relinquitur totum, alteri pars, illud, quod secundo relinquitur, videtur a primo adeptum. h. d. Ad euidenciam huius gloss. debetis scire, quod t omne totum diuisione legali, diuiditur in gñ. vncias, que habent nomina distincta, et in s. hereditas. Insti. de here. insti. ipsum autem totum vocatur as, seu pondus, vt ibi patet. Item scias, quod quando transitur ad pondum, quod diuiditur hereditas in plures vncias, quia diuiditur in ggñj. quandoq; transitur ad tripondium, sic de singulis. hoc premisso, debes scire quod ista glo. immiscet tria contraria, sed non recte veniunt ad omnia tria. nam oppo. d. l. Marcellus. f. sol. qui quadringenti. ad Tre. So. vnali rum cōcordat cū ista r alia discordat. gl. j. videtur soluere, quod ibi primo relinquit minus, secundo plus, hic cōuerfo, que solutio nō est vera, qz ibi primo relinquit totā hereditatē, secūdo reliquit quantitātē. Dicendum est ergo quod hic primo relinquit totū, secundo

bet vicia erunt duo solidi. Si hereditas dividis in quatuor. quolibet
vicia erit unus solidus. unde numerus viciarum erit maior, sed
vicia minores. Ita gl. tua optime. Quero, nos dignus quando mi
relinquitur totum, alteri pars, sed quid si mi relinquit partem, et
alteri partem, vel vni totum, et alteri totum? Respondeo vt colligi
tur ex leg. in d. l. interduam de her. inst. c. 1. §. eo. l. si foridianus. in
punct. c. de leg. l. si plures. Abodo expeditum habemus primum.
Ultimo querit gl. quid si primo relinquit totum, secundo relinquit
dimidium, tertio fegitatem, an ista pars, que relinquitur tertio, vide
tur adempta primo, an secundo, an vtriq. Et hoc probabilius est
dicit gl. que non alleg. aliquid. arg. pro hoc. §. de impu. et aliis subst.
l. 1. et hanc gl. assumpti Accur. quasi de verbo ad verbum, de sum.
Abodo. §. de her. inst.

§. Sed et aliam. Plures nominationes, de eodem vocari ad pluralitatem personarum. h. d. Oppo. de l. iij. ff. de stipul. ser. ubi pluries nominatus, plus capit. Quidam dicunt quod illa corrigitur per istā, et non placet, quia evitanda est legum correctio, vel l. de inoff. do. Alij distinguunt, aut est expressum proprium nomen alicuius, aut appellativum, quod gl. non placet, quia ibi fuit expressum proprium nomen. Alij dicunt, illa in contractibus, hic tñ vlti. voluntas, hoc non placet, arg. t. tit. i. l. cū quidā. in fi. Alij dicunt quod ibi voluit servus expresse. Erte istud est eliminare. Tu tñ ergo secundā sol. que hic ponitur, si recte intelligat, nā hic fuit plures nominatus vniformiter, vt pater et teg. ibi fuit plures nominatus difformiter, primo sub nomine appellativus, secūdo sub nomine pprio, vt puta pmitto dominis meis et titio, hoc forte voluit dicere secundā sol. hic posita. Et hanc sol. tenet doc. nostri moderni, Ba. de Azo. et l. d. Ol. et facit ad questio. de eo qui relinquit dominus fratrib. cappam. et Non bibliam, vtrū Prior debeat habere cappā, et vigore prime nominationis. De hoc dic, vt d. l. quarta. l. titia. §. qui marco. ff. de ann. leg. et habes hec per Cy. Alterius oppo. de pecu. leg. l. dominus. §. dominus. Sol. ibi est manifesta testatoris voluntas, hic dubia.

Elm quidam. Al substituto impuberis ex-
heredati, non potest legatus,
vel fideicom. relinqui. h. v. p. qd a filio exheredato, cui re-
linquitur, vel legatus est relictum, potest legari, vel cohæredi. s. cū
filio. de vulg. a. papil. si pōt legari ab isto, ergo ab eius herede. l. si
fuerit. s. i. ff. de leg. iij. Sol. speciale est hic, in substituto exheredati,
nec potest bene reddi ratio specialitatis.

Legatarius. Quando causa quare quis est indignus. respicit fauorem. Item certe persone. quod auferatur ab indigno. applicabitur illi persone. h. d. Opp. i. de l. in fraudem. §. eod. Sol. Ibi de fraude non constabat. preterea poterat penitere usque ad sententiam. vt l. alia. §. de his quib. vt indi. Alterius opp. de l. ab administratione. §. e. Sol. Ibi fallit in milite. qz tutor non poterat esse. Oppo. de l. ne senarius. ff. de ege. tut. Sol. fallit ibi. Ratio. quia alias testator erat relictus. Tamē ego reperio quod do. Iaco. de del. in aut. de her. et falcis. §. his omnibus. tener quod hodie etiā si aliam. relictu erat ille. qui cōsentit implere illud. quod testator iussit. perdit omnem commodū sibi relicti in testamento. et loquitur expresse de causa huius l. Oppo. de l. c. alius. §. nō iure. ff. de lega. ii. Sol. ubi fallit ideo. qz testator esse non poterat.

Allegatarius. Vide q^d pulchre dicit L. n. Ro. in cons. c. xxij. vbi singulariter loquitur, quando tutor amittat legatū. Allega. Jac. de Mol. c. 1. et refert antiquos ibi. And. Barb.

Ergo reperio. Adde quod idem consulens tenuit Ro. cōs. cclvii
et cclviii. Quid autē si fiat legatū tutori testamētario, qui sit cōm
tineat creditori testatoris, vide pulchre p Bal. cōs. cclvii. iij. lib.

Alud quod ^aProprietas potest relinqui ad
reus, et post tempus redeat
ad heredem. hoc dicit. Oppo. legatum non potest finire
tempore, ut obligationum fere. si placet. de acti. et obli.
ff. de leg. 3. nemo potest. Dicit glo. quod ibi relinquebatur quatuor
tas annua, hic certa res. vel dic quod hic post tempus finitur op
exceptio. non ipso iure, et sic concordat cum contrario. Tu dic quod
hic acti veritas, quod in legato subest prima obligatio personalis, tunc
tempore non finitur ipso iure, sed opo exceptio. et in contrario. Item
transfertur

transfertur dominium in legatariū, cui relinquit species, et istud potest ipso iure finire, ut sicut ipso iure transit in legatarium, ita ipso iure post rēpus transeat in heredem. Nā iura realia non ita inhereant personis nostris, sicut personalia. ff. de pe. l. quis ergo casus, et ff. pro soc. l. ij.

Aditio.

a P. P. P. Et Und qd. Vide aliquid per Com. cons. xxiii. ante
fi. vide qd. dicit Bar. in l. Tria. s. fi. de lega. ii. quid si heres prius
reperiretur mortuus eo tempore.

E De verborum, & rerum significa.

Kubz.

Lex prima.

Redūs. Legato fundi instructi. nō cedit ea
perpetui vsus. h. d. Op. de l. i. si. de functus. ff. de reb.
co. Sol. ibi erat presumptio tacite voluntatis, cui non
statat in preiudiciū pupilli, hic vero statat in preiudiciū lega-
tarij, vel heredis. Alterius op. de l. si ita. §. domo. de fundo instr.
quidam distinguunt, qd aut fructus colligitur ex illo fundo. aut
aliud. Istud nihil est dictū. Tu vero dic. vt gl. dicit in feciū a sol.

Aditio.

• **P**rediss. Limita legē istam nisi legato esset signum vniuersale
secundum Bar. in l. generali. §. vxon. ff. de vsufr. leg.

¶ *Ex secunda.*

¶ Legatum factū de fundo instructo, de fundo et instrumento, et de fundo cum instrumento, in quo differant inter se.

Eundo. Legato fundi instructi, cedunt instrumen-
ta fundi, et instrumenta patri familias. h. d.
gl. hic format vnam q. quam in veritate non bene declarat.

Queritur enim, utrum inter ista tria legata sit differentia. lego
fundum in usufructu, et lego fundum et instrumentum, et lego fundum cum
instrumento. et gl. hic nihil boni dicit. melius declarat in l. si cui
fundum. ff. de fun. instr. et ibi plenissime digi. Dic breuiter dico, et
assumo primo, duo indubitabilia inter hec duo legata, fundum et in-
strumentum, et fundum cum instrumento, est duplex differentia. Pri-
mo, in plenitudine accessionis, quia quando lego fundum et instrumentum
tam, cedit legato instrumentum fundi, et instrumentum patrifamilias.
Sed quando lego fundum cum instrumento, cedit instrumentum
fundi tantum patrifamilias. Istud probatur in l. quesitum. §. sed si fun-
dus. et §. seq. de fun. instr. Secundo, est differentia, in modo dura-
tionis. Nam quando lego fundum, et instrumentum, alienato fundo
per testatorem remanet legatum instrumentum, sed quando lego fun-
dum cum instrumento, alienato fundo, extinguitur legatum instru-
mentum, vt l. si cui fundum. ff. de fund. instruc. Ratio, quia dictio, et con-
iungit principaliter, et dictio cum, coniungit accessorie, vt l. i. et l. si et iij.
ff. de pec. lega. Videamus de tertio modo legandi, lego fundum in-
structum, vel sicut instructus est, cui equiparatur. Tex. in d. l. si cui
fundum, videtur quod equiparatur illi legato fundum, et instru-
mentum. In contrarium videtur tex. in l. i. de leg. §. si quis ancillas. Gloss.
in dictis legibus variant in fol. dictorum contrariorum. Finaliter
Alzo dicit, et hec est veritas, quod quantum ad plenitudinem acces-
sionis equiparetur illi legato, fundum et instrumentum, quia cedit in-
strumentum fundi, et patrifamilias. sed in modo durationis, quantum
ad instrumentum patrifamilias, equiparatur illi legato, id est lego fun-
dum et instrumentum, vt d. l. si cui fundum. ff. de fun. instruc. Ratio,
quia instrumentum patrifamilias non est proprie accessio fundi, quan-
tum ad instrumentum fundi equiparatur illi legato, fundum cum
instrumento, quia instrumentum fundi proprie accedit fundo, vt d. §.
si quis ancillas. Digi. plene in d. l. si cui fundum. ¶ Quero, quid
de fundo simpliciter vendit, et utrum cedat instrumenta fundi gl.
hic videtur dicere quod sic. Vide gl. circa med. Tamen posset intel-
ligere istam gl. quod fundi instrumentum sequitur alienationem
fundi, hoc est, alienato fundo, sicut extinguitur legatus fundi ita
extinguitur legatum instrumentum. Et hic est bonus intellectus, vt
probatur in l. quam gl. alleg. Item potest intelligi superficialiter,
vt iacet, vt alienato fundo videantur instrumenta alienata, et tunc esset
falsum, vt l. fundi in prim. ff. de act. emp. et de fun. instruc. l. si §. do-
tes. ¶ In ciuitate ista, est ista consuetudo in vimca: quia vendita vi-
nea, cedunt ea que sunt instrumenta vinee, quod de iure communis non
est. Itaque hoc est verum in venditione proprietatis, sed si vendit vsus-
fructum fundi cedunt instrumenta fundi, vt l. sed et si quid, §. ppye-
tatis. et ibi not. ff. de vsuf. Item fecus, quia fundus locat, quia fundo
locato cedunt instrumenta fundi, vt ff. loca. sed ad cedas. §. illud.

a Queritur enim utrum not. differentiā inter, & cum, adde Bar.
in l. titie rextores. §. j. de leg. iij.

Quero quado fundus, &c. an alienato fundo transeat in fructum
ra, qd aut si publicat dominus, an veniat supellectilia, q ibi sunt ad
vendo domus, vide Bal. in l. cu ancillis. de iur. iur. p. adde que ha
bent in l. si qn ibi Bar. de bo. va. l. i. vbi quid si vendo, vel lego
cu integro statu, quid importet. & Bal. ponit hic. & adde istis Bar.
in l. ij. de iur. iur. & quid si vendo fundum cu iurib. suis, an videan
tur vendita ea que sunt de natura rei vendere, an ea que p. acciden
tib. sunt. ita voluit Inn. inc. egliteris. de iur. pa. alleg. l. si merce
de. de contrah. emp. & l. fundi. in prin. eo. tit. que verba alleg. Bal.
in rub. s. de ac. emp. & reputat eleg. aia verba Bal. in la. procura
tore. C. mand. & vendo castrum cum suis pertinentiis vide in l. ij.
ff. de ver. sig. Adde An legatum capo, videatur legatum domus, qu
est in campo. Bal. cons. cccviii. in. vol. &redito castru, vel villa e
pertinentiis, quid venditus intelligatur, vide pulchre per eund
cos. cccxvi. l. vol. inci. villa vel castru, & vide etia de yeditione. f. ca
ta per Regē Lalabie de terra sanc. & uendi. cu omnib. angariis
per agariis, passajis, bacho iustitie, pificationibus, & quibuscunq
iuribus, an veniant iura exiture pontelantie per Ro. cons. cccx.

Textertia.

¶ Verbum, *cantio*, prolatum a lege civili intelligitur de nuda
pretore cum fideiussore.

Ancimus. Verbum cautionis, prolatum a testatore, vel a lege intelligit de nuda re, si simpliciter sit expressum. h. d. l. huius. Intelligit etiam de duobus modis in verbis prolati a lege a testatore. vide gl. Opp. de l. si mandato Titii. §. si. si. man. Sol. Ibi est verbi adonea. hic vero dicit de caute simpliciter. Opp. ff. de coll. l. bo. l. i. §. cauerit. Et procul. l. i. Sol. Aut verbum cautionis profertur a lege civili. et intelligitur in dubio de nuda. §. vt. hic. Aut profertur a iure pretorio, et intelligit cum fideiussore, vt in contrario. vt l. pretore. la. vt. ff. de victo. stipulat.

¶ Additio.

Sancimus. Vide aliquid per Bar. in l. v. ff. de ver. obli. **Aleg.**
P. p. p. Sancimus. Quid autē iuris quando sit mentio de
cautione sufficienti. vide **Aleg. conf. c. xiiij. vbi dicit** quod intelligi-
tur cum fideiussoribus. nisi proferat in tali materia in qua nō es-
set necessaria cautio cum fideiussoribus et ibi per eum. que autē
hypotheca non dicit idonea cautio. vide **Bar. de ca. cōs. c. cclxxx.**
vij. quibus autem proprie dicitur seruus et quomodo intelligatur
promissio de asseuerando vide **Fran. cons. c. lxx. quis autem dicat** ido-
neus fideiussor vide **Ro. cōs. lxxij. Item** quid importet promissio
faciendi aliquem securum. vide **Jaso. post Bal. z Alleg. in l. i. in**
prin. ff. qui satis. cogan. vbi etiam quid importet verbum satisfa-
cere. Item an in casib. in quib. teneatur quis prestare fideiussorem
si ipse sit multum idoneus facultatibus releuatur ab ista necessi-
tate prestandi fideiussorem. **Aleg. fuit sibi contrarius in** lecturis
z consilijs suis. vide **Jaso. in l. i. ff. qui satis. cog. z in l. diuortio. s. au-**
terdum. ff. sol. matr. concludente quod tunc releuatur. z respon-
det ad fundamenta eorum qui tenent contrarium. dicit tamen qđ
est cauendum in isto casu de hypotheca bonorum. z ibi etiam super
gl. in verbo datis fideiussoribus post alios. ponit an qui teneatur
satisfacere liberetur dando pignus. Item in materia ponit multa
Jas. hic. vide multa etiā per s. eli. in cap. ad nostram. de iureiu.
quomodo verbum cautio. intelligatur de nuda promissione. z de
verbo facere securum. et quo ā. vide late **Bar. quomodo** intelli-
gatur rub. c. cxx. de sag. i. ibi etiā qđ cautio non debet esse nuda vo-
luntate obligatorum bonorum.

b *Opp. ff. de col. Hade Bar. in. diuotio. interdum. fol. ma. ibi se*
quando Petr. videt tenere qd verbum, cautio, prolatu a. ciuili.
non intelligitur de nuda promissione. l. in omnib. ff. de iud. z. l. i.
si creditor. ff. de puni. cred. Cuius contrarium tenent hic gl. Bar.
Ang. hic idem. Sed tu dic, secundu ymo. in. d. y. interdum. quod
opi. de qua hic, est verior. fallit secundu en. nisi leg. vltra procedat.
l. si constante. y. quorics. secundum vñ leg. ff. solu. mar. Secundo
fallit, si dica causa cogita cauendum. d. l. in omnibus. z. si hoc in
dici videbit, vt ibi. secundum vñ intelleg. qui tamen potius facit
pro co. Tercio fallit, si proferatur cu adiuncto. vt si sufficienter, vel
idonee. l. si debitor. cu ibi not. de iud. a. l. si mandato Titij. y. in. ff.
mand. Et aduerte secundu eum, qd licet proferat de nuda quando
proferatur a. ciuili, tamen tenebitur cu pena promittere, quia
ibi sibi facile, vt no. gl. sing. reputata, secundum Ang. in. l. ff. y. si tibi
tes. de iud. z. no. Bar. in. l. si de pter. stip. z. ymo. in. l. si prius. de ope.
no. nu. circa si. tenebit etiam sub hypotheca, vel obligatione ba-
noru promittere, cu similiter sit facile, per ea que habent in. l. si to.
ff. de lega. no. ca. Et ex hac patet qd vbi sit micio de caute idonee.

Bar. Secunda super God.

non sufficit tantum hypotheca, nisi deatur fideiussor, vel pignora actualiter, licet gl. sentiat eod.arium in l. si mandato T. in §. si male, & vide Bar. in l. p. tione. ff. de sup. fer. ad fi. Quid autem si dicat, recte caueatur. Dic quod non intelligitur de nuda l. ii. §. i. ubi. ff. de col. bono. ibi Bar. & communiter intelligitur quod sit speciale in cautione pretoria. Et tunc dicitur in verbis, donec. vide tex. no. in l. ex §. ad §. c. de fidei. lib. in l. §. pen. quod. lega. Sed adde quod pro opi. p. in d. §. i. inter di. videlicet quod verbum, cautio, prolatum a l. ci. uult, intelligatur de non nuda, videtur t. in l. heredes §. cautio de ver. sig. licet contra ibi teneat gl. Quid autem si dicatur, caueat mediator. Tex. in l. filio. preallega. videtur dicere, quod sufficit cautio cum hypotheca bonorum, quod non credo, quia nullo requiritur pignus, vel fideiussor, sicut in cautione sufficienti vel competenti dictum est, cum mediator nullo aliud sit dicere, nisi sufficienter & copetenter. Et hoc videtur tenere Bar. in d. l. pretorie. ubi dicit quod cautio cum hypotheca dicitur nuda, ergo non mediator, nec tex. in d. filio recte intuenti hic probat. Quid autem si dicatur, caueat, vel satisfacet, dic quod intelligatur caueat, si non est persona suspecta, satisfacet, si est persona suspecta. Dic. rect. est not. iuncta gl. in ver. cuz res. ff. de pet. her. & in l. pen. Adde gl. iuncto t. in l. §. si dubitetur. de iudi. quod no. Quibus omnibus adde gl. magistri. in l. c. in. c. fi. de pig. Quid in cautione statutaria, vide Bar. in l. stipulationis. in fi. ff. de ver. obli. Et adde ad predicta quod not. pulchre Bar. & quod ibi no. in l. l. i. c. i. s. c. §. me potiores. ff. de offi. pref. & in l. circa fi. ff. qui sat. co. quid autem si p. m. t. facere tutus se curus, vide Bar. & quod ibi not. ff. de pref. fil. i. Adde ad ea, que in hac l. tangit Bar. & doc. & q. d. i. §. in prin. adde no. Bar. in l. si p. in i. q. de epe. noui n. i. ibi vult q. verbum cautio, prolatum a l. ci. uult intelligatur de nuda, & ibi vult quod §. d. i. per d. l. filio. vide licet, q. obligatus ad caudum nuda, debet obligare bona sua. Sz Imo ibi dicit, quod si illa l. filio. bene p. deretur, videtur facere in oppositu, q. videtur aliquid specialitatis inducere in patre, vel domino. Et videtur innuere triplicem specie cautionis, nudam sufficientem, & mediocrem, & videt illa appellare mediocrem. Adde sufficientem cautio appellatur taz pignoratitia, qua iuratoria, & fideiussoria, secundum Jun. in c. et transmissa. de ref. spol. Quid autem si statuto fiat mentione de cautione idonea, dic quod intelligitur arbitrio iud. secundum Bal. in l. vniuersa. de prec. impe. offe. Quid in cautione copetenti? Dic quod fideiussore. l. si debitor, & ibi Bal. de iud. & Bal. in l. p. de ecce. rei iud. Et de ista materia vide plene per doc. in l. §. qui satisfacta. cogam & ibi dicit p. Bal. in l. §. de procu. Quid si p. m. t. ad sensum sapientis, vel cum solenni cautela? Bal. in l. ex c. i. de ecce. rei iud. & q. d. i. q. d. no. dicit de verb. idonee, adde t. in l. i. c. i. in verb. idonea in l. quamuis. ff. de pig. actio. Adde Old. c. l. i. g. incip. nomine cautionis regulariter sola promissio intelligitur, ubi dicit, quod dum Papa femel esset in c. i. s. i. o. r. i. o. & fuit oppositum de l. quicunque. de omni agro deser. quod cum dicitur idonea cautio, sufficit hypotheca, ubi dicit P. a. p. am resp. d. i. s. s. e. q. d. ista leg. n. faciebat, q. ibi est speciale. & ibi dicit obligatus fundis idonea cautum, non tamē dicit, quod idonea cautio sit obligare fundos. Facit l. quicunque. de fun. pa. ibi vide ad a. post illa, q. d. de sufficienti cautione, & quid de copetenti, & an statuto, quod inter affines fiat compromissum, recepta securitate, debeat intelligi cum fideiussore, vel pignore, vide Bal. cons. c. l. g. viii. v. libro.

Poma. ¶ In dubio de nuda. Limita istud, vt per Allegand. in fi.
in l. stipulationum. la j. ff. de verbor. obligat. ⁊ vide Felian. c. ad no
stram. de iureiur.

¶ Tercia. **¶** Quarta.

¶ Disiunctiva, quando ponitur pro coniuncta.

Cum quidam. Disiunctiva posita inter per
sonas honoratas, resoluitur
in coniunctiuam, sed posita inter res stat in propria signifi-
catione tam in contractibus, quam in vlt.^a volum. h.b. tota ista leg
diuiditur in partes quatuor. Primo ponit q. d. op. antiq. Secundo
determinat q. Tertio ponit dictus, quando disiunctiva ponit inter
res. Quarto hac extendit. Secunda ibi melius. Tertia ibi, finaliter.
Quarta ibi, quod etiam in contrabit. Dpp. del. si ergo toto. s. i. de
leg. l. So. Ibi alternatiua cadit inter personas grauatas, hic in-
ter personas honoratas. Contra primam partem huius sol. opp. de
reg. hu. p. l. vbi non cadit in personas grauatas, s. inter tutores ta-
men resoluitur in coniuncta. Sol. Speciale est fauore pupillorum in
officio tutelle. Contra secundam partem sol. opp. de test. pater. c. pen.
fi. de leg. ij. ubi etiam inter personas honoratas, disiunctiua stat pro
pue. So. Ibi loquitur inter personas, in quas ordinata affectio ca-
dit. Itē opp. ad hanc partem del. si tutio aut scio. fi. de leg. ij. Sol.
ibi testator digito plus. Digito enim vult heres vellet, ac alterius op.
ad h. partem legis quando ponit inter res, & resoluitur in coniuncta.

vt. quintus. in. n. de. au. x. ar. le. gl. dicit. q. ubi est speciale. Alii dicunt.
q. ubi est alternatiue legis. nō hominis. Istud tenet doc. hic ego ubi
aliter digi. opp. ad idē de l. quis ita. in. n. de. au. x. ar. le. Sol. ubi spe-
ciali in dictio. nē seu. que videt ampliatia. vt ubi dicit reg. x. tra-
cto huius alternatiue materiā plenissime. yltra quam Cy. traecta-
uerat hic. in. l. si hui. qui ducenta. §. vtrū. de reb. du. Vento ad vlti-
par. legis dicit hic. idē in contrāctib. §. Contra. ff. de stip. ser. l. pūa-
de. §. si. cū l. seq. gl. hoc videt velle. q. hic dicit. idē in contrāctib. §. se-
licet q. §. dicit. est de alternatiua posita inter res. nō de alternati-
ua posita inter personas. Alii. vt p. dicit. q. ita corrigit illas. et
hoc cōsuevit tenere. Op. ad hoc de l. fund. §. ff. de cōrahē. em. Sol.
ubi nō erā amō cōrahētes p̄sentes. sed vnus tantū. Op. de l. euz
qui tra. §. qui. ubi. ff. de ver. obl. Sol. Ubi cū vno tantū. cōrahēbat.
Predicta sunt vera. quando contrahebāt amō vtroque.

Ad ditio.
Doma. Quam in ultimis volutaribus. Limita, et per Roma-
num in singula. cccc.

Quinta.

¶ An bastardi dicantur de domo nobilium.
Mulier popularis nupta in domo nobilis, dicitur nobilis, etiam
ea effecta vidua.
Si popularis accipit in uxorem nobilem, non efficitur nobilis.

Suggestionem. Relicta familie, debetur gra-
dum personis, que appellatione
n: familie continentur, licet quandoq; nomen familie porri-
gatur ad res. h. d. Op. del. omnia. §. si. de l. ff. Sol. ibi crat certe per-
sone specialiter numerate, hic sec? Op. ff. de leg. ff. l. peto. §. fratre
et l. c. pater. §. pe. eo. ti. Sol. ista debet intelligi secundum illas, vt ihi
pro pinqui vocentur? gradatim. Ista lex facit ad t questionem,
Sciat a sunt per Tusciam, quod illi qui sunt de domo nobilium,
puniantur maiori pena. Quid queritur vtrum? bastardi? sint de
domo nobilium, et vt intelligatur questio, appellatio domus ponit
quandoq; p familia, vt ff. ad syl. l. i. in prin. dicit teg. ibi, cum aliter
nulla domus potest esse tuta, &c. Exponit Ia. de Maue. nulla domus
id est, nulla familia. Pro hoc vidistis s. neli. po. l. i. §. bi, potestatem
domori opibus, &c. sed appellatione familie continentur omnes, et
pinqui. vt hic, ergo bastardi continentur appellatione familie, qz
sunt propinqui. In contrarium videtur, quia appellatione familie
continentur omnes, qui sunt de eadem agnatione, vt l. pronuncia-
tio. §. familie. de ver. sig. sed bastardi no habent agnatione, vt inferi-
tur de succes. cog. §. vulgo. Ergo apparet q non sint de familia, sine de
domo. Et istud videt verius secundum propriam significationem istius
dictionis familie, no obit. hac l. quia hic large accipitur ex presum-
pta voluntate defuncti, ideo si communis modus loquendi esset, quod
appellatio domus continentur etiam bastardi, sicut mihi vide-
tur, quod fit in ciuitate ista, et in aliis ciuitatibus Tuscie, tunc sine
dubio bastardi continentur, ar. ad hoc l. cum delationis. §. asinum
de fun. inst. et l. liborum. §. quod tam Cassius de lega. ff. §. libi
tamē vt in ciuitate Misarum, vidi verba statuti aliter composita,
dicebant enim qd si quis esset de nobili patrimonio, &c. Istis quoq;
casibus subiacet bastardi contineri verbis statuti, Nam appel-

latio famil. intelligitur pro agnatione, quod est nomen iuris civilis, que agnatio nō cadit in bastardū, vt dicitur. Sed cum dico de nobili patrimonio, hic significatur natura, q. d. ex parte nobili. q. d. pa-

trix & matris nomina sunt naturalia naturæ, ut dicitur leg. in l. tu-
telas. ff. de cap. dimi. sed secundum naturam, ita bastardus est filius,
& eius pater est pater, sicut legitimus, cum iure naturali omnes sunt

[illegible]

Respondet qđ quando profertur a testatore, aut dispositio sit fa-
milię, aut de familia. si sit familię, refert ad psonas, vt hic in l. par-
te. si de familia refert ad res, vt hic in secunda parte, vt l. nā quod.
§. si cum l. seq. ad Treb. ita etiā colligit in d. l. pñuntatio de ver-
fig. pñdictio ratio est, qđ de familia pñout refertur ad perso-
nas, non potest testator disponere: nam cum libere persone sint, nō
possunt relinqui alteri, sed si appellatio familię profert a lege, que
potest non solum disponere familię, sed etiā de familia, tñc esset ne-
cesse qđ recurramus ad antecedētia, & sequētia, & sic intelligimus
qualiter leg intelligit, vt l. seruis plurium. §. si. ff. de le. i. & debem⁹
accipere intellectum qui esset sine vitio, vt l. ambiguo. ff. de rebus
pub. & de reg. iur. in l. quoties.

¶ Additio.

¶ Suggestioni. vide Bar. in l. pñuntiatio. ff. e. in l. tutelae. ff. de capi. dimi. Cōsulo eōtra Bar. in illis de ptholomeis. And. Barb.

Pom. Innoc. Interpretatione ergo legali semper interpretat,

vt tenet orationem intelligatur de eo, quiescit tibi maiori affectione
confunctus. Ad qd vide Ro. consil. ccccviij. et multa que posui ad
Bar. in l. si cognatis. in ver. quero ordine. ff. de reb. dub.

P. P. P. Facit ad q. vide de hoc et alijs ad Bart. in l. promun-
tiatio. §. familia. ff. de ver. signi.

Bar. in l. de quer. in v. in. An bastardi continent appellatiōe fami-
licie, vel domus? Et vide doc. in l. generaliter. §. si. de insti. r. subfist.
Bar. in l. tutelae. de capti. di. Bar. in l. puniatio. de ver. sig. Et
an ad eos transeat nobilitas, vide Bar. in l. i. C. de di. li. ff. aliquid
per flo. in l. qui testamētum. in si. ff. de prob. r. idē Ang. in cōf. cegi.
Sed an vxor veniat appellatiōe familie, vide Bar. et q. sic in l. qui-
cunq. r. ibi Bar. C. de re mil. li. ff. in ru. in aut. de resti. fidei. Et
an bastardi possint portare insignia, et arma domus, vide Bar. in
l. filii. de his qui sunt sui. vide Bal. in l. liberali. de suis r. leg. Ad-
de qd bastardi est infamis, Hzo. in si. de infra. Bal. in l. bone fidei. C.
de iur. r. vide Bal. in pall. l. generaliter. Et ad materiā vide Spe.
in tit. de loca. §. nunc autē. r. Bal. in aut. si quas ruinas. de sac. san.
eccl. Et an bastardi contineat appellatiōe filii, ad hoc vt puniat
pena. l. qsq. is. ad l. ful. maiest. r. ibi plene vide Bal. r. vide Bar. in
l. ij. ff. de ver. sig. r. Bal. in d. l. generaliter. r. vide gl. in c. i. de bap. in
cle. Adde an bastardi sit de familia, et an possit portare arma do-
mus, Ang. in cōf. xxx. r. ci. per Pet. de anc. cōf. cecge. Trē ad ad
materiā legitimatiōis bastardonū, qd dicit Pau. de ca. in l. pa-
ctum. C. de coll. pro quo facit Ang. in §. si ab vno. §. de leg. her. Et
ad materiā, vide omnino Bal. in pccalle. l. generaliter. r. ad od. in
l. ff. de in ius voc. Et vtrū si staturō cauetur, qd capiens filium re-
bellam consequatur certū premiū, vtrum capiens spurium conse-
quatur, vide Bar. in litem in potestate. ff. de his qui sunt sui vel
alie. iur. in princ.

Roma. **U**trū bastardi. Quid autē si sint legitimati, vide Alex.
conf. ii. 7. volu. iij. 7. per eundem in leg. facto. §. si quis rogatus. ff.
ad Treb. An. conf. xlvj.

L Propinqui affines. Qui dicantur propinq. vide etiam in l. i. C. vnde vir & uxo. Qui dicantur coniuncti. vide in l. cui coru. §. affinitatis. ubi Bar. ff. de poss. Et scias quod uxor est coniuncta persona. l. si. §. si uxor. ff. de leg. 2. ubi Bar. Dicitur etiam coniuncta persona.

ybi. mat. dicitur adhuc affines. vide l. cui. cons. §. i. quod ibi. no. de
 post. §. gl. no. in l. sed hoc ita. ff. de reud. q. v. et dicitur communis
 frat. Bald. in l. §. i. ff. de indi. vidui. vide in vgo. progre. q. dicitur
 affines. adde an statuto. q. inter affines fiat copromissum si
 sol. ma. mulier litiget cum affini bus viri teneat ad copromissum.
 Pau. de ca. consi. l. vii. vbi de statuto. Terone.

¶ Si omiffa^a fit caufa teftamen. Rubrica.

Aditio.
Si quis circa materiam huiusmodi videat

Continua, vt in gl. & in quibus casibus habeat locū edictum, si
uis omīssa causa testamenti, vt in gl. non est verum, qd edictū ē, si
uis omīss. causa testa. non est inductū, nisi solum qñ quis mittit
testamentum, & adit ab intestato. Illud autem qd est introductū,
quando vadit ad substitutū, vel vadit ad legitimū, non est per
dictum si quis omīss. can. test. sed est per cōstitutiones Principū,
& apparet ex legibus hic alle. & hoc est vtile scire propter formā
onem libelli, &c.

S in fraudem. Si institutus dimittit here-
ditatem, ut vadat ad substi-
tutum, legata debentur a substituto, et si pecuniam, ob hoc

institutus accepit etiam ipse tenetur. h. d. **C**o. p. quando aliquis dat
substitutum vulgariter videt instituto permittere, quod repudiet
vt l. Cornelius. ff. de here. insti. no. in l. Papi. §. quarta. ff. de inoffi.
test. Si ergo permittit repudiare ex voluntate defuncti, non incidit
in hoc edictum, vt l. qui autem. in prin. ff. eo. So. cōcedo quod testator
videtur hoc permittere quod fiat bona fide, non autem quod sit in
fraudem legatorum, arg. l. §. denique. ff. de equa plu. arcei. **C**o. p.
§. 2. videtur quod indistincte relicta ab instituto, debeant a substitu-
to, etiā si nulla sit fraus, vt l. licet. de leg. 1. Dicit gl. 2. bene, intelli-
ge qd hic testator noluit, qd essent repetita a substituto, 2. dicit bene,
intelligo testatorem noluisse hoc, qn ab instituto nominatum reliquit,
vt l. si plures. de leg. 1. §. 1. l. §. id quod ex substitutione. ad l. §. solci.
Querit gl. in primo casu huius l. qn institutus repudiavit, nec
accepit pecuniā, vt rrim etiā ipse in subsidium teneatur? Similiter
gl. determinat qd nō, 2. hoc editer tenent doc. d. Jac. but. sic simpliciter
recitando contrariū tenit. Nam cum ipse repudiāns partem
pauit fraudē, debet in subsidium tenei, vt l. si in prin. de co. p. qz
fact. erit. Sed hoc non placet, qz hic loquitur de dolo commissio in
acquirendo, sed dolo commissus in non acquirendo, non facit in
subsidium quem tenei, vt l. qui autem. in prin. ff. que in fraude ere-
tineas ergo l. tuam. Vmo ad secundā partem 2. opp. de l. si a sub-
stituto. ff. eo. Sol. Dic plene, vt hic in gl. Ulti. hic distinguat. Ex
hic refert distinctionem magnam quam Dy. ponit. ff. eo. rita. Ideo
vide Ex. hic, vel Dyn. ibi tamen ista distinctio eget suppletionē in
multis, 2. in alio anno incepit, non perfecti.

Aditio.

De eo per quem fa. erit. adde quod si ille ter. bene ponderetur,
non facit ad hoc propositum. Nam ibi ille contra quem agitur in sub-
sidium, non fuerat in dolo, sed agebatur in subsidium contra illum
ad quem lucrum peruenit ex dolo alterius.

Lex secunda.
Eum qui Si omittitur ex testamento, ut qd ad
tur ab intest. legatus ē libertates debet
tur, sed si ex testamento nō potest adiri ex defectu testi-
menti, vel heredis instituti, tunc secus. p. d.

Ad ditio. Et ideo si aliquis instituatur qui fuit cas
par ex testamento poterit ab intest. succedere per istu tex. dicit L.
ons. lxxxiij. qui loquitur de forensi.

¶ Legertia. **¶** Procullana. Etiam si legata debeantur ex hoc edicto, est locus falcidie.

De indicta vidui. & lege Jul. Miscel. tollen. Rubrica.

Lex prima.

Eratum. In dicitur si nuptialis in persona tere
in l. mulieris Titio. ff. de cond. et dem. Opp. de l. aia. hoc
Titio. ff. de condi. et demon. l. heres. ff. eo. Sol. in prima le
atum erat peruenit ad mulierem, in secunda erat legatus relicti
idam coniuncte persone mulieris, in cuius fauore presumebatur
mulierem desistere a matrimonio, ideo conditio spernitur.

CLex secunda,

Alex Julia Miscella quid indicabat. Conditio que viduitate
indicitur, permittitur, et leg in
lis Miscella, et captio, iuramentum, quod per eam in-
dicitur, est sublatus. h. d. Debetis scire, quod de iure an-
tuo forum, et codicis communis conditio, quod indicat viduitatem,
enim, si legatum capitur tanquam purus. Post illud ius forum
peruenit Julius Miscellus, qui fecit legem circa hoc per quam
tunc quod mulier, cui sic relinquitur, quando accepit legatum, iura-
mentum debet iurare de non nubendo, ut hic tangitur per gl. a. ple-
tis per Azo. in sum. f. no. quod spernitur conditio, que viduitas
non indicat. No. quod in dubio presumitur mulierem habere ani-
mum procreandum, liberozum. f. no. quod non debet aperiri via
alitis. Pro declaratione legis, queritur quid indicabat lex Jul.
Miscella. dic vt dixi f. ad euidentiam, vt tangitur hic per gl. a. cla-
ris per Azo. in sum. huius tituli. Quid, quid indicabat cautio
Iuliana. Quia domini, ille tractatus de cautione Iuliana, est
is loquens, habetur in l. Iuliane. de cond. et demor. gl. hic tangit.

Triennialis. Et operatur illa triennialis prestatio alia presum-
ptione. quā habes in casu singulari. l. quicūq. f. de apo. pu. l. g. et
ad gl. et ad reg. istū adde Bar. in l. iud. in prin. ff. de iur. om. iud. Et de
q. ista est singularis leg. de cuius materia vide Bar. in l. proxi. et
signat Bal. in l. aduersus. C. de vsuris. Et sic istud triennium in opera-
tur in casu fauorabili. ad inducendū liberationem. et ibi iuncta gl.
Et limita hāc l. pluribus modis. vt per Aug. in repe. l. i. certis an-
nis. §. de pac. et ibi gl. Et hanc legē dicit Bart. et ibi vide. et hoc
quod dicitur in l. putat. Bar. in l. i. certis annis. et in l. cum de in re
verso. ff. de vsur. procedere etiam in legato dotis. et in legato ad redē-
tionē vi. et in alijs similibus fauorabilibus. vt ibi per eum. et idem
tenet Bal. in l. i. certis annis. et cum Bartol. transit Aug. et Fulgo.
in d. l. i. certis. Et idem tenet Bar. in quadam disputacione incipie-
te. mulier. Ant. de But. in repe. c. peruenit. de ecclia. Joā. de Imo.
in l. i. vero. in §. de viro. ff. sol. matr. et Fulgo. in d. l. cū de in re ver-
so. et Barth. de ad. et in sue tracta. egresionum. Et subdit Aug. in
repe. l. i. certis. quod idem erit in legato facto pro redēptione capti
uorū. per pjs locis. cū hec tanq. pia dispositio sit fauorabilis. alie-
gar. l. i. quis pro redēptione. §. de do. et l. i. si quis ad declinandā. §. de
epi. et cle. Pietatis est causa mouit hic legislator ad ista statuendā
q. quod dicit An. se non sufficere inferre. q. hec l. non habeat locū in le-
gato alimētorū relicto diuiti. q. tūc cessat ratio pietatis. vt no. glo.
in l. iud. in ff. vbi alia eā. §. de sac. fan. eccl. et declarat Bar. optime
in repe. l. i. in ij. q. secūde partis prin. c. tit. non ob. l. cū hi. §. in hi. ff.
de trasa. vbi nō potest trāsiq. in cōsulto p̄tore super legato alimē-
torū relicto pauperi. vel etiam diuiti. q. tamē dicit An. quod illud
est extēsiōe iuris cōsulci. in casu illo. quod non reperit in casu isto.
Vāne tñ limitationē reprehendit Ale. de Imo. in d. l. i. certis an-
nis. Vāc tñ §. lo. in d. l. cum in rem verso. simpliciter ponit illā limi-
tationē. et alias duas. quas i. recitabo. et eas approbat. licet nullam
de An. faciat mētiōē. Secūdo limitat An. hāc l. non habere locū.
quando testamentū esset inutile eo. quia testator nō erat habilis ad
testandū. q. tunc leg. resistit testandū potenti. et sic ex eo testamē. nō
oritur naturalis. nec ciuili ob. l. nō dubiū. §. de legi. et l. cū leg. et ibi
norat per Bar. ff. de fideiuf. Quā limitationē intelligi verā. quādo
testator erat inhabilis ex defectu iuriscientium. secus si a iure ciuili
tantum. quia tunc bene oritur naturalis. cum naturalis sit inuēta
de iure naturali. q. gentiū. l. cum amplius. in fi. de reg. iur. et hoc
verificatur ex no. per Bart. in repe. l. ij. in ij. q. princip. quam ex hoc
dit per v. q. §. de sacrofan. ecclie. vbi concludit. quod relicta ad pias
causas debent. licet testator esset inhabilis ex defectu surgēte a iure
ciuili tñ. et ibi ponit qui sunt isti defectus. Tertio limitat Aug.
in predicto loco hāc legē nō habere locū. vbi testamentū esset inuti-
le. propter imperfectionē voluntatis. eo quia volūtas imperfecta.
nō est voluntas. l. si is cui. et ibi nor. ff. de test. et ideo debet intelligi
hec leg. imperfecta. ratione cōsēntitatis desicientis. quo casu oritur

decreto.

naturalis obligatio, ut no. gl. in post. divisionem. c. si. de iuris facti.igno. Die q. illud pendebat illo, an testamentum imperfectum ratione voluntatis valeat ad pias causas vel inter liberos, de quo te. pre. aduerte ad illud qd. dicitur in p. n. q. licet ceter extendarur hec leg. ad legatum dotis, et refectionis vic. in Sal. in d. si certis annis. s. de pact. illud non videtur verum, quia que sunt contra ius commune, non debent extendi. Ius singulare. a. q. vero. ff. de legi. et presertim cum non sit ratio in dote, q. legatum alimentorum dicitur p. u. Te. est. optimus in l. de la. post. p. n. ibi. pietatis intuitu. ff. de ali. et ciba. leg. no. Bar. in l. h. co. tit. Item super eo non pot. transigi p. iore inconfut. l. h. in h. ff. de trans. qd. non reperitur in dote. Et per multas alias rationes, de quibus ibi per eum. Tamen tene opt. Bar. que est communis. Primo q. dicitur pot. q. causa dotis sit causa pia. l. cum his. s. si mulier. ff. de condi. inde. et not. Bar. per illum reg. in l. si ego. in p. n. ff. de iure dot. et Sal. in repe. l. de sacro fan. eccle. et in l. si. de act. et obli. in l. mandati. s. mandati. et equiparatur cause alimentorum, et colligitur ex no. per gl. in l. ob. s. de p. d. i. m. no. Bar. in l. si. ff. de his quib. vt indig. et in l. p. o. bant iura allegata per Bar. in d. si certis annis. Et responsiones ad alia que dicitur obij. it Sal. vide per Alleg. de i. mo. in d. si certis annis. in ver. p. iore. ego video in libertatibus. no. q. libertas sunt iura fauorabiles, sicut alimentum, vt probat reg. in c. casum ma trimoni. de offi. deleg. Adde latius videndum per Alex. in d. si certis annis. et que ibi posui.

Lex secunda.

Legatum annuum solum in presenti, quando obliget ad soluendum in futuro.

Inutiliter. Ex inutili voluntate, legatum a sciente solum non pot. repeti. h. d. ista l. lege cum precedent, q. inuicem sibi contradicunt. et l. i. est notabilissima, et perperuo tenenda menti. a. Opp. de hac l. ad primam. nam sibi preiudicat, si prestat per triennium, et ibi, sed hic preiudicat, si prestat statim. Huius timore hec l. legitur hic, in i. gl. duobus modis. Primo, quod in l. alle qui soluit, fuit ignorans, hic fuit sciens. Hec non est vera, vt f. videbitis. Alij dicunt quod in l. i. et ff. fuit solum a sciente, que solutio statim preiudicat, in eo qd. soluitur, in eo vero quod est soluendum, non preiudicat, nisi fauore alimentorum, quando precessit prestatio per triennium, vt l. i. ista est vera opin. quam tenent oes docti. secundum hoc l. intelligitur, quando solutio est facta a sciente. Item intelligitur glo. l. i. in solu. vltim. contrarij. in alijs variat, vt statim dicam. Et tamen ergo ad glo. l. i. et oppo. a. divisione. Nam aut hec voluntas fuit solennis, et tunc sine dubio statim potest peti, nec curatur de prestatione triennali. Aut ista voluntas fuit inutilis, et tunc aut solutio fuit facta a sciente, et statim preiudicat, aut expectata solutio triennij, vt f. l. prima. Aut ignorauit, et tunc etiam si infinitis vicibus soluisset, in futurum non preiudicaret, vt l. obligatio non fere. s. placet. de actio. et obli. et sic videtur quod ista leg. nullo casu locum habeat. Sol. dicit gl. quod hic non agnouit sciens, sed est speciale, vt soluendo tanto tempore videatur agnouisse, et sic intelligitur ista gl. in eo qui soluit ignorat. qd. est contra illud quod tenet hec eadem gl. in i. et f. l. p. iore. Preterea ego video in l. i. beatibus, que sunt ita fauorabiles sicut alimentum, qd. prestatio per errorem non preiudicat, vt l. cum testamentum. s. de iuris et facti. igno. ergo nec in alimentis. Unde alij solunt, quod hic fuit voluntas solennis, et quod hic dicitur de prestatione triennij, subaudi, magis. Istud non est verum, quia secundum hoc lex non esset facta in casu dubij. Dic ergo qd. ista est veritas, quod hec solutio fuit facta a sciente que preiudicat statim in eo quod soluitur, sed in eo quod est soluendum in futuro, non preiudicat, nisi precedat prestatio triennij, et est speciale fauore vlt. voluntatis, et alimentorum, vt statim dicam. Item opp. s. de vsur. l. creditor. Solu. ibi loquitur in contrariis, vbi prestatio triennalis non preiudicat, hic fallit fauore vlt. me voluntatis, et alimentorum. Item opp. ad l. i. falcid. l. i. quod de bonis. s. ff. glo. dicit quod ibi non soluit tribus annis. Tu dic qd. hic est speciale in alimentis, ibi loquitur in alio relicto, quia alimentum. It. oppo. s. de pact. l. si certis annis. Sol. dicit gl. quod ibi constat pactum nudum intercessisse, et sic dispositionem esse etiam inualidam, hic autem erat dubium verum voluntas fuerit solennis vel non. Unde in dubio presumitur solennis. Vide ergo istam glo. que intelligit hanc legem quando erat dubium, verum voluntas fuerit solennis aut non, sic gl. in seipsa variat istam legem tribus modis. Prima, quod intelligatur a nesciente, alia, quod intelligatur in dubitante, alia, quod intelligatur in sciente. Ista solut. non placet, quia nesciens, et dubitans pari passu ambulat, vt l. h. na. s. de condi. inde. l. manifestum. s. si autem. s. de fur. Solue ergo quod hic est speciale fauore alimentorum, et vltim. voluntatis, et leg. contraria loquitur in contrariis, non in vltimis voluntatibus, et hec est ve

ra. Item opp. a. videtur quod maior tempus requiratur, scilicet decem annorum, vt l. cum de in rem verso. ff. de vsur. Solu. h. d. ista voluntas, voluntatem esse inutilem, tamen propter prestationem triennij validatur, vt in futurum prestat, ibi erat dubium, an titulus precessit, ad cuius probationem inducebatur prestatio triennij. Ad l. i. oppo. vltimo modo, dicitur hic quod agitur vt in futurum prestat. Contra iudicium non potest esse in futurum, vt l. non quemadmodum. ff. de iud. et de vsur. l. i. s. i. Sol. h. d. pro futuro agitur ex iure presenti, ibi ex iure de futuro. Vide gl. Istud dictum non videtur procedere in obligationibus ex testamento, sed in obligationibus que ex contractu procedunt, nam stipulatio annua vna est p. toto tempore, et statim nascitur actio et obligatio, vt l. si Stichus. s. stipulatio. de verb. obli. et l. senatus. s. si de do. cau. mox. Unde meritis pot. dici, q. ibi agitur ex iure de presenti, sed in obligationibus annuis, vel mensuris ex testamento quot sunt tempora, tot sunt obligationes, vt l. senatus. s. si. et l. c. in annos. de annu. leg. Unde non pot. dici, q. pro futuro tempore agatur ex iure de presenti, cum de presenti nulla sit ius de tempore futuro. Sustinendo gl. possunt dicere q. in hac l. non agitur ex testamento, sed agitur ex neg. gest. hoc est ex vltima voluntate inuoluntaria, cum prestatione triennij oritur quedam obligatio, et agitur conditione ex hac l. Unde magis videtur ex contractu quod ex testamento. Vel aliter et puto melius, q. illud, qd. gl. dicit hic, q. agitur ex iure de presenti, hoc est, occasione iuris de presenti, agitur etiam pro futuro tempore, ideo non cogatur singulis annis, vel singulis mensibus agere de iure suo, arg. l. male agitur. s. de p. i. r. i. g. g. g. annorum. et hoc plus placet. Ratio, q. ista prestatio triennij licet inducat vt magis sit cautum, non tamen inducit vt plus debeatur, q. primitus debebatur, ar. l. Titius rogatus. ff. de Treb. Sed primitus naturaliter debebatur alimentum, pro primo tempore pure, pro secundo tempore sub conditione, ex hac vlt. voluntate. tunc propter prestationem debetur ciuilitur eodem modo. Fateor tamen, vt arbitror, q. hic sit agendum conditione ex ista lege, ar. l. si periculum. s. i. de statulibe. Qualiter tamen pro futuro tempore possit agi, dicitur in l. i. s. de sent. que sine certa qua. De hoc ibi dicitur hoc anno, et ibi ter. et gl. tangit. Dicit etiam alias de da. infe. l. si finita. s. i. cum l. seq. Tamen singulariter no. istum reg. in obligationibus annuis, et mensuris, q. potest quis petere vt aduersarius condemnentur ad prestandum de presenti, et vt prestat in futurum. Expedita l. i. sup. l. i. gl. facit vna questionem, vtrum ei qui soluit vnu, preiudicetur in alijs. Sol. determinat quod non, et dicit vt in ea habes.

Additio.

- Opp. ff. ad legem Falcid. Bar. in d. si certis annis. videtur dicere quod expediat officio iudicis. dicit vt ibi.
- In futurum. An quis possit agere pro futuro ex iure presenti, ad hoc vide Bar. in l. autem. s. p. de verb. obli. et quod not. Bart. per illum tert. in l. liberos quos. in f. s. i. de alim. legatis. et probat reg. et ibi no. Bar. in l. male agitur. de p. i. r. i. g. g. annorum. et que not. Bar. in l. pecunie. ff. de alimen. leg. per Jmo. in l. si stipulatus. s. cum stipulatur. de verb. obli. per Cy. et alios in l. i. ad f. s. co. et Bar. et Bal. hic. et in l. i. s. de sent. que sine certa quanti. et Ang. in repe. l. i. s. de iure dotum. Bar. expresse tenet, q. agatur conditione ex hac lege. vide que ibi dicam.

Lex tertia.

- Fideicommissum vniuersale transmittitur ad heredem ante restitutionem.

Am secundum. Fideicommissus vniuersale transmittit ad heredes ante restitutionem, et si debitor creditor succedit, et tunc aguntur actiones. h. d. Vide ergo quod dicitur tibi in sumario quod fideicommissum et simile videbitis. Et eodem in persona. et l. apud Jul. s. ytrum. ad Treb. et l. cogi. s. idem. et de i. a. nus. cod. tit. licet gl. tua dicat contrarium, a. male in l. a. testator. de condi. et demon. et l. cum filio. de l. i. et ibi reprobat per Dyn. Quero, an ista puella poterat cogere istos heredes adire hereditatem. Et que est hic, distinguit. Aut testator relinquit libertatem et hereditatem per fideicommissum seruo heredis, aut seruo testatoris. Et si seruo testatoris, aut ab oibus relinquitur libertas et hereditas, aut ab alio libertas, et ab alio hereditas. Adde ibi, sibi restituere, et sic tunc finem istius vniuersi instituit ex d. d. r. a. c. alij ex quadrato, tunc, quid si testator vnum instituit ex d. d. r. a. c. alij ex quadrato, tunc, ipse tamen sunt heredes puelle equaliter. Certe isto casu dicit gl. iste q. fuit institutus in maiori parte, cogitur restituere tertiam partem sue partis, vt in gl. Istud quod gl. dicit, potest procedere si ponimus istam puellam fuisse seruam heredis pro equali portione, et ideo est ad eos equaliter pertineat ius patronatus, equaliter succedunt. Et si ponimus ipsam fuisse seruam testatoris, tunc ad heredes pertinet illa

illa serua pro hereditaria portione, hoc est ad vnu pro nonne partibus ad secundum pro tribus, et eadem partes videt habere in iure patronatus. vnde non succedit equaliter, sed respectu portionum dicitur, et iuris patronatus, arg. Insti. pro soc. s. illud. Et ita dicitur Bar. in l. si. sic reprobat hanc gl. Quero, licet fideicommissus transmittatur ad heredes ante restitutionem, vtrum transmittatur fideicommissario de functo ante aditam hereditatem, sicut transmittuntur legata particularia. Sol. videtur tenere qd. no. in l. quidam. ff. ad Treb. Ego tamen consueui tenere contrarium, quod plene examinato in l. cum filio. ff. de leg. i. vbi vide etc.

Lex quarta.

- Voluntas.** Prohibitio alienationis extra familiam non impedit alienationem que fit in familia. h. d. No. primo quod dicitur in sumario. Not. secundo illud, q. prohibita venditione, videt prohibita donatio. b. quod apparet hic. et ideo donatio non est prohibita, quia fit sorori, secus si fieret extra familiam, vt hic vides in ter. et gl. vide de cere ex p. i. s. de vsuca. pro emp. l. i. Querit gl. vtrum ista soror cui hec portio est donata, poterit illam extra familiam vendere, et vide de tenere qd. sic, ar. l. pater. s. quidem. ff. de leg. i. sed forte illa leg. non facit, nam ibi fuit facta prohibitio simpliciter, sed hic gl. bet fuit prohibitio, ne venderet partem suam, dicit vt ibi. Vltimo gl. format vnum arg. contra. et non soluit de l. c. h. i. s. sed si pluribus, sed ibi ratio prohibitionis habet locum etiam in alienatione que fit inter eos, hic secus etc.

Additio.

- Voluntas. Circa hac l. vide omnino Bar. in l. pater. s. i. de le. ff. p. p. p. Voluntas. Et si interpretanda defuncti voluntas ex bono et equo, et qd. vbi verba sunt clara, standum sit verbis, vide Soc. in l. in his. ff. de condi. et demon.
- Voluntas. Prohibita donatio. Adde meliorem ter. in l. statu liberi a ceteris. de statulibe. licet aliter videat obsistere in l. pater. s. quidem. c. de leg. i. vbi vendit donare, et quod dicit intelligas verum qd. inhihetur contractus respectu p. i. redimenti et re, q. tunc p. hibito contractus venditionis, non impedit donationem. est reg. not. in l. h. na. s. de p. i. r. i. g. g. lib. et ad predicta adde reg. not. in c. i. s. donare. qualiter seu. olim po. alie. iuncto prin. illius. et vide q. no. in l. h. s. de iure emphy. et Bal. hic adde puleham limitationem, f. m. Pau. de ca. hic ad id quod dicitur, quod prohibitus alienare, non dicitur prohibitus alienare rem, quam emit a cohere de, quia hoc dicit esse verum cum prohibitio facta est personaliter, scilicet vt nullus alienet partem suam, sed si prohibitio esset ne alienetur fundus extra familiam, et sic ad rem, tunc licet vnu emat ab alio, illam partem quam emit, vendere tamen non potest, et ita alias de facto consultus dicit respondisse. Adde etiam qd. per ista l. dicit Bal. quem sequitur Pau. de La. quod si sint plures feudatarij eiusdem rei quod vnus potest partem sui alteri vendere, et donare, sine consensu domini, quando feudum est antiquum, et inuicem succedunt in eo, vt est casus in c. i. de ali. feu. pa. in ver. si fecus in fundo non pluribus concessio in quo vnus alteri succedit. Item facit secus du Bald. qd. episcopus qui prohibet vendere bona mensis sue possit tamen donare capitulo cathedralis ecclesie, q. faciunt vnu corpus. de quo est gl. in c. i. de reb. eccl. no. ali. Et quo ad primus Pau. de La. vide Bal. conf. c. c. c. g. g. h. lib. quo vero ad secundum de feudatarijs, vide eundem Bal. conf. g. v. i. lib. et qd. voluit id Bal. conf. g. v. i. lib.
- Ultimo gl. Quid si testator instituat heredes, qd. res non egeat maius suas, qd. non potest, vide Bar. in l. manum. de insti. et i. Tene menti quia facit tibi honorem. Circa hoc adde Bald. in l. p. o. s. fratres. et per leg. i. et Jmo. in l. filius. s. diu. de leg. i.

Lex quinta.

- Frater.** Pupillaris directus, adueniente pube simplici facta vel ei reponit distinctione. h. d. Vide quidam gl. que est hic, que tollit quoddam magni dubium, vide glo. pe. Et vt intelligas melius opp. quando pupillaris substitutio videt iure fideicommissum illud fideicommissum expirat adueniente pube, et l. si fundum per fideic. alia. s. titio. s. si. c. l. i. s. ff. de leg. i. et ibi per Dyn. et ad Treb. l. Senola. et ibi per Dyn. Sed huius timore, dicit gl. qd. hic fuit confirmata pupillaris substitutio per hec verba, quandoque decesserit, secus si testator simpliciter dixerit, etiam substitutionem volo valere iure fideicommissi, arg. l. contrarie.

Additio.

- Senola. Adde no. p. Bar. in d. Senola. et hic adde q. not.

Bar. in l. stipulatio ista. s. in stipulationibus. de verb. obli. et in l. si quis a filio. s. i. de leg. i.

Lex sexta.

Media. Si res obligata legeretur a sciente, vel conuncte persone, heres eam luere cogitur, vel pretium soluere, si a creditore alienetur. h. d. Op. de l. i. si res obligata. ff. de le. i. s. q. hic deficit per illam superpletur, scilicet quod etiam in alio casu heres cogatur luere, videlicet quando legatario luere apud alium nihil remaneret. Vltimo aduerte ad vnum, qd. ego dico, quod nec reperio alium dicere, et credo dicere veritatem. Ego intelligo istam l. et similes, que loquuntur de re obligata, quando res est obligata pro debito alterius, quam testatoris, vel heredis ei. Nam si res esset obligata pro debito testatoris vel heredis eius, absq. distinctione aliqua heres luere cogitur. Nam ad legatarium creditor pervenire non potest per hypothecariam actionem, nisi prius debitor principaliter existente in mora, vt l. debitor. s. de pig. vnde non cunctent a legatario, nisi ex culpa patet. s. licet heredis, hoc videtur gl. velle no. camillando ea in l. qui solidus. s. si. ff. de lega. i. dicitur tibi in l. si res. de leg. i. not. ibi, quia habeo ista limitationem pro notabili.

Lex septima.

- Voluntatis.** Scipsam summat. glo. oppo. a. di. in c. inspicimus. de reg. iur. lib. vi.

Additio.

- Voluntatis. Adde Bar. in l. stipulatio ista. s. in stipulationibus. de verbo. obli. et in l. si quis a filio. s. i. de leg. i.

Lex octava.

Uti fideicommissariam. Seruo prolinqui legatum, si ei relinquitur libertas. h. d.

Lex nona.

- Beo.** Quem non honoro, non onero, hoc dicit ista leg.

Additio.

- Beo. Hec leg. procedit non tantum in eo, qui directo percepit a testatore fructuum commodum, sed etiam si per obliquum. l. cum filio. cum ibi plene no. per Bar. et doc. de l. i. Item an habeat locum in executoris vltim. voluntatis, qui nihil percipit a testatore. l. si quis in p. n. de leg. i. Die vt habes ex no. per Bar. in l. si firmum. cum re missionibus ibi. ff. quando dies lega. cedat. Et not. quod honoratus commodum non pecuniarium non potest gravari. l. Titine. secundus vnam lect. et ibi doc. s. de op. lib. et ff. de leg. i. et Bar. in l. si mulier. s. si. de leg. i. et no. Bar. ad hanc l. vide Bar. in l. si mulier. s. alia. ciba. leg. p. p. p. Et ibi doc. vide alleg. conf. c. c. c. g. g. et an p. p. p. hoc qd. testator aliquid gravet, videatur ei relinquere illud, in quo eum gravat, vide Alleg. conf. c. c. c. g. g. et an p. p. p. ista reg. procedat, si iste non honoratus esset presens et non contradiceret, vide Bar. conf. c. c. i. Jte limita multipliciter reg. huius l. vt per Alleg. in l. c. filio. de leg. i. et ibi vide Soc. Jte m. esset relictus ab honorato conuinctum, qd. debet in totum ab honorato, vide Bal. in l. si duobus. s. heres. in j. no. de leg. i.

Lex decima.

Erbum. Si in oratione deficiat verbum, subinvalcat. h. d. Hoc aut verbum nolo, ideo non intelligitur in hac lege, q. per hoc dispositio vitaretur.

Lex undecima.

- Quando preceptum de non alienando dicitur nudum.

Noties. Alienatio a testatore prohibita, potest respectu prohibito. h. d. hec notabilis leg. Opp. de l. i. si filius. s. diu. Solu. ibi preceptum fuit nudum, hic non, sed continet causam tacitam vel expresse. Ita dicit glo. Huius causa videndum est quando dicitur preceptum nudum. Respondeo, quando prohibitio alienationis sit fauore prohibitori, tunc preceptum dicitur nudum, nisi expresse dicat, qd. alienatione facta decemur in relem, vt l. Titio. in p. n. de condi. et demon. et l. pater. in p. n. de lega. i. et d. filius. s. diu. cod. titu. Si vero pro

quasi dicat, hic statuitur in penam heredis negantis, sicut olim in
eum penam statuit, cum voluntatem testatoris non implet. Sed
practica istius legis erit hec, quod primo heres interrogabitur,
si testator reliquit fideicommissum, vel legatum, et si quidem ipse nega-
verit, tunc iterum deferatur sibi sacramentum, et si quidem ipse iura-
verit non esse relictum, vel se non auduisse relictum esse, erit securus,
et liber. Si vero noluerit iurare, tunc fideicommissarius dabit libellum,
et agere condictionem ex l. ista. In quo libello narrabit sic. Dico quod
talis heres interrogatus negavit, et quod delato sibi sacramentum po-
stulare recusavit, quare peto cum condemnari, etc. Et ista est una lect.
no. et solennis. Alii non exigunt illud quod heres ab initio negave-
rit, sed dicunt quod hec leg loquitur quando testator noluit solenni-
ter testari, sed voluit ponere in fide heredis. Et istud videtur phar-
si per reg. inst. eo. s. hanc lect. gloss. hic non firmet eam, appro-
bat Fran. Accur. ad Bar. s. l. alii. ad modernum doc. Secundum hanc
ergo erit practica istius l. hec, quod ab initio nulla negatione prece-
dente, fideicommissarius negavit, et quod delato sibi sacramentum po-
stulare recusavit, tunc agitur contra eum condictione ex lege ista, et condictione ex dicto s. h. Inst.
eo. et no. multum istam leg. quod quando testator noluit solenni-
ter testari, licet confidit de fide heredis, heres tenetur ad prestationem illi
legati civiliter et naturaliter, ut videtur. Inter istas duas leg. est dif-
ferentia, quia in prima heres cogitur in penam suam, et sic in imponen-
da ratione legis falcid. alio legatarius hoc non imputatur. l. cum
pater. s. l. ad l. falcid. Et in secunda non est in penam, et ideo debet
in computatione falcidie alio legatarius imputari. Alie sol. sunt truf-
fe. Vt ad secundam partem, et opp. q. nemo possit esse testis in causa
propria, nec iudex, ut s. de testi. l. omnibus. et ne quis in sua causa. l. i.
Sol. hic improprie dicitur iudex et testis. Vt ad tertiam partem,
et primo assumo fidem nostre legis, et opp. quod quis non prius tota
hereditate, ut l. si quis in suo. ff. de inoff. testa. Sol. et ulte solutio-
nes dantur in hac gl. Illa est vera quod ibi loquitur in casu specia-
li, in quo habet locum pena certa ibi statuta, hic loquitur universa-
liter. Quero que sint illi l. antequam que prius illum q. non implet
voluntatem defuncti omni loco. Certe nescio istas l. de iure antiquo,
nisi de lucro ob hoc relicto. Si enim aliquid relinquit alicui, ut ge-
rat tutelam, vel aliud simile faciat, si istud non facit, perdit lucrum,
ut vidistis. s. de leg. l. pen. Probatur in l. si defensus. ff. de egecu-
tu. cum l. seq. de leg. l. etiam si partem cum si. Hodie vero hoc est ali-
ter declaratum per auct. hoc amplius, quam statim videbitis. Que-
rit gloss. de una questione subtili, et verum testamentum nuncupa-
tium possit probari per instrumentum. Et opi. sunt inter Joann.
et Alfo. Responderi opi. est a consuetudine approbata quod nuncupa-
tium testamentum probetur per instrumentum. Dy. dicit, q. etiam
de iure opi. Jo. est vera, quod satis potest sustineri, arg. l. fin. et auct.
ibi posite. s. si cer. pet. Facit ad hoc quod dicitur in l. i. s. de testa.
et ultimo hec leg. secundum legem quam s. posuit, facit in ar.
ad questionem illam, de eo, qui iussit prestari omnia illa, que conti-
nentur in schedula, quam relinquit apud guardianum fratrum mis-
norum, cum enim noluerit solenniter testari, videtur velle, quod illa
debeantur. Istam q. disputavit dom. Jac. de Belut. ego tetigi in
l. si ita scripsero. ff. de condi. et demon. et tangitur in l. heredes palaz.
de testi. in fi. cc.

Ad ditio.

Questionem. Et secundum istam lect. determinatur omnes illi
mundi, disponentes quod nemo potest facere, qd leges in suo testa-
mento non feruntur, quod vbi voluntas non est solennis, et ea nihil
debetur, etiam si sit relictum ad pias causas, cum saltem tunc requi-
ratur prescriptio duorum testium, ut s. eo. l. si veritas. et leg. testamen-
to. l. nemo pot. de leg. l. i. limita secundo. ff. de testi. l. codicil. s. fin. de leg.
ij. quod omnia predicta vendicant sibi locum, nisi testator noluerit
disponere solenniter, sed suam intentionem puram ponere in volun-
tate heredis, q. tunc heres obligatur ac voluntate non solenni, qd
est not. dignum. Et allego hanc l. pro singulari, q. de iure civili non
dicitur decedere intestatus, qui ultimam suam voluntatem committit
in alteri, et dispositione expressam. Ad credo esse alibi, nec doc. adverte-
runt secundum unam lect. et ideo male dicunt ad cap. cum tibi. quod se-
cus est de iure canonico, ut hic. And. Barb. Questionem. Et ista
lect. s. vide no. per Bart. in l. nemo in prin. de leg. l. i. qui dat alium in
tellectum ad l. ista. et ibi per Imo. et adde Bart. in l. post legatum. in
prin. ff. de his qui. ut indi. in vers. ite opponi. de hoc ibi, secunda ibi
cum ipse pro intellectu istarum lectionum conclusionem, aut
heres a principio confiteretur relictum, sed vult se tueri ex inutili vo-
luntate, et potest, et tenetur fideicommissarius seu legatarius proba-
re solenniter voluntatem. Aut a principio negat esse relictum,
deum delato sibi iuramento iurat, confiteretur sibi relictum esse, sed
vult se tueri ex inutili voluntate, et non pot. in odium negantis. Nec
habentur ex gl. hic in vers. subire. in vlt. so. inst. eo. s. si. quando tes-
tator noluit solenniter testari, sed ponitur in fide heredis, tunc nul-

lo casu potest heres se tueri ex inutili voluntate, cum testator noluit
solenniter testari. Ad hanc leg. glo. vide Pau. de Cast. hic.
Sed practica. No. practica huius legis, no. ad quam vide quod
no. Bar. alias Bal. in leg. hac stipulatione, et quod ibi dicitur. ff. de
dona. Et ad hoc vide quod no. Bal. in l. actor. in prin. s. de proba.
Et ad hanc materiam huius legis diffusi examinavit Jaco. de Bel.
Testamentum nuncupativum. Vide no. in l. heredes palam. ff. de tes-
ta. per Bal. post Bar. in l. i. q. s. de testa. vbi idem tenent.
Facit in arg. Et vide Bar. in auth. quod sine. s. de testa. et Bart.
in l. si ita scripsero. de condi. et demon. et ibi vide Imo.

Authentic.

Tempus, quod habet heres ad implendam voluntatem defuncti
eti quando incipiat currere.
Heres monitus a iudice implere voluntatem defuncti, qua pena
puniat, et que monitio requiratur.
Algens condicione ex hac lege, debet primo prestare cautionem de
implenda voluntate defuncti.

De amplius.

Ista est no. auth. valde, et id bene no. eam. Oppo. dicitur
hic q. substitutus admittitur. Contra s. de impu. et alio
substi. l. post aditam. Sol. hic no. admittitur substitutus
ex vi substitutionis, sed admittitur ex vi istius constitutionis condi-
tione ex hac l. Secundo opp. q. quod de ordine no. curatur, ut l. nec
enim. ff. de sol. Sol. et quando voluntas disponentis est certa, no. cu-
ramus de ordine, sed quando est dubia, ita loquitur hic. Primo que-
ro, quid est hoc dictum, iudicium defuncti lege no. representari. Dic-
te in gl. Quero secundo, quando incipiat currere tempus positum
in hac constitutione. Gloss. dicit, et etiam text. a die monitionis facere
per iudicem, ut hic, et in corpore vnde sumitur. et istud videtur verum. Et
tra hoc op. videtur q. nominatus a iudice negligens, puniatur
pena dupli. non in amissione totius hereditatis, ut insti. de ac. s. si
mista. de oblig. que ex quasi contractu na. s. si. Item videtur q. non
sufficiat una monitio, sed requiratur due, ut in aut. de ecce. l. i. s. si
quis aut. et in aut. licet posita sup. l. nulli. s. de epi. et cle. Sol. Adver-
te, rogo te, aut loquimur in relictis ad no. pias causas, et loquitur hoc
aut. Aut in relictis ad pias causas, et tunc adverte. Aut quis vult
niti negatione sola, in qua heres stetit vsque ad sententiam, tunc he-
res punietur solum pena dupli. ut insti. de ac. s. si mista. de oblique
ex quasi contractu na. s. si. Aut quis vult niti contra heredes
ex negligentia tantum, non ex negatione, tunc aut negligentia co-
mittitur minori tempore quam sit annus, et requiritur quia monitio,
ut in d. aut. licet. et in corpore vnde sumitur. Aut fuit negligens per
annum, et tunc sufficit una monitio. Casus est istius aut. posset etiam
contra heredem exerceri remedium, ut interdicitur sibi admistras-
tio bonorum hereditatis, ut in c. si heredes. extra de test. Quero, dicit
hic, quod non perdit bonorum subsidium, quid in eo, qui omisit
inventarium? Si tua dicit, idem dicemus in aut. sed cum testator
i. ad l. fal. Quert gl. hic, et ex herede vtrum admittatur inter-
venientes ad intestator. Dic q. non, ut in gl. Item admittatur, ut
egregius. Et videtur quod sic. Doc. communiter tenent q. non, nec
etiam, ut egregius possit admitti, ratiōe contrarietatis, q. testator
voluit ipsum hereditate esse priuatum. Habere ergo hereditatem
priuati hereditate, ista sunt contraria. Eppeditis glo. circa istam
aut. quero, quid si persone iste, ad quas deferatur hereditas, nolunt
eam, an remaneat hec hereditas apud heredes? Et videtur dicere
quod sic, q. hoc constitutus est in penam heredis. Unde non potest
hoc allegare in sui fauore. Ita no. in corpore vnde sumit hec aut.
de leg. l. i. si servus plurium. s. i. ita tenet Odof. et habetur de here-
di. insti. l. si quis solidum. Extra glo. et quero quid si testator dedit spe-
cialem egecutorem ad ea, que in testamento reliquit, vtrum heres no.
implens incidat in penam huius constitutionis. Dico q. no. reg. est
expressus in l. multa. in prin. de condi. et demon. Et pro hoc facit, q.
testator dedit speciale egecutorem, videtur voluisse q. de hoc heres
se no. intromittere, ut in auth. de ecce. l. i. s. si quis autem predicta
vera, nisi heres fuerit monitus a iudice, postquam prius egecu-
tor desit esse egecutore, renanciatione, vel morte, vel alio modo, tunc
enim perinde est, ac si datus non fuisset. arg. pro hoc s. i. l. i. s. s. et
si quis. et Quero, quis habet probare iudicium non esse impletum, vtrū
ille, qui agit contra heredem negligente condicione ex l. ista, et an ve-
ro ipsius intentio sit ipso iure fundata, et ille contra quem agitur, de-
bet probare se implevisse, et breuiter ille, qui agit, debet probare istas
negativas, et per no. Immo. in simili extra de accu. et super his, et per
Cyn. in l. i. s. de iure emphy. Probabitur autem ista negatio per
exploratores, qui interrogabunt hos, quibus erat relictum, vel in
deg. mittet aliquos ad explorandos, an eis sit solutum vel non, quod
explorabit ab eis, qui verisimiliter scire dicunt, ut l. hoc iure de ver.
obli. et ibi hunc passum de probatione istius negatiue plene egamur
naui. Item in mentore, et cum agitis condictione ex hac auth. quod
ille

ille, qui agit, debet primo prestare cautionem de implendis his, que
testator iussit, alias non possit obtinere, ut hic, et in corpore, vnde su-
mitur, vbi clarius est. Altimus quero, heredes diuisi heredita-
tem, et renunciant alter alteri, omni iuri, qd habet, vel habere pos-
sit in parte alterius, vtrius si vnus ex heredibus est negligens, post-
ea secundum formam istius auth. alter, cui defertur, an repellatur
ex vigore pacti, vel renunciationis. Dico quod non, quia ista renun-
ciatio non refertur ad illud, quod quis postea amittit culpa sua, et
negligentia, ut l. damni. s. i. ff. de dam. infec. et in l. qui rome. s. duo fra-
tres. ff. de ver. ob. et ibi plene dicit in ista materia, et ista omnia habui
semel de facto super ista auth.

Additio.

Hoc amplius. Et pro ista auth. vide Bar. in consi. cxxxvij. inci.
statuto communis. et in consi. cxxxvi. inci. testator post institutione di-
git. Si predicta non obseruatur, priuatur heres hereditate. Ad
do heres tenuit bona hereditatis, et antequam obseruaret, est mor-
tuus, an sit priuatus hereditate? Decidit quod sic, et vadit ad cohe-
redes, vel institutos, vide ibi. et vide eundem Bart. in consi. inci. tes-
tator fecit certa legata. cxxxv. vbi pulchre loquitur, et vide eundem
in consi. cxxxij. inci. statuto communis. Sualdi. pro ista auth. et an ac-
cuseretur heres propter egecutores datos in testamento? vide ibi. An.
barba. Hoc amplius. In materia huius auth. qualiter puniat
heres, qui non adimpleuit voluntatem defuncti, vide qd not. xi. q.
i. Siluester. et c. si heredes. de test. et de voto. c. licet. Item limita auth.
istam, nisi preceptum testatoris pecuniarium non esset nullum respec-
tens commodum alterius. l. no. oportet. et ibi gl. s. de his qui. ut indi-
g. Vide tamen hic Bar. cum gl. transiit ibi But. nisi respiceret forte
interesse anime testatoris. c. licet. de epi. et cle. Et de materia huius
auth. vide per Bar. in consi. statuto communis. Sualdi. et ibi colligit,
an requiratur monitio, vel iussus, et que sit differentia inter ista. Et
vide Ang. in corpore, et Pau. de cast. in consi. cxxxij. Adde Bar. consi.
incip. statuto castri et plebis. et Bal. consi. cxxxvij. iij. vol. Et ibi an
requiratur monitio, et an si heres veniat priuatus? hereditate, an he-
reditas debeat applicari institutis in re certa, cu hoc q. petere pos-
sint, an vero ad illos, in quorum fauore est apposta pena, et vide etiam
per Abb. ad hanc auth. consi. gl. si. l. i. et per Rom. consi. cxxxij. Ang.
consi. cxxxvij. per Abb. consi. lxxij. vbi dicit q. annus datus ad egecu-
tum non currit nisi negligentibus, et ad hanc auth. vide quod pul-
chre consuluit Ang. consi. cxxxij. P. P. P. Hoc amplius. Limi-
ta reg. hic positam, q. heres no. implet voluntatem defuncti priua-
tur hereditate, ut solu procedat quando est pressus facere aliquid
quod concernit commodum pecuniarium alicuius, alias secus. gl.
est sing. in l. non oportet. s. de his quib. ut indi. que tamē limita, ut
ibi per Pau. et Moder. hic ex verbis quorum habes etiam alias li-
mitationem. vide ad hoc. hic qui limitant, et quando hereditas est lu-
crofa, secus si damnosa. Item de materia et an applicetur talis here-
ditas, vide do. s. i. consi. lxxvij. vbi etiam ponit an et quando ille qui
venit contra voluntatem defuncti, no. solum priuatur parte sua sibi
relicta, sed etiam fideicommissio relicta in parte alterius, qui simili-
ter contrauenit voluntati defuncti, et ibi etiam in fi. dicit q. non re-
quitur monitio episcopi p. suas constitutiones synodales monere ege-
cutores egequantur ultimis voluntates, et de predictis, et an et qua-
do interpellatio, vide Bar. consi. cxxxvij. Item an pupillus et igno-
rans egecentur ab hac pena priuationis etiam quando testator egepse
priuauit in testamento, vide Pau. de cast. consi. cxxxv. vbi etiam ponit
an et quando lapsus termini expressi in testamento constituit graua-
tum in mora et de effectu huius monitionis, et an et quando super ea re-
quiratur pronuntiatio, et multa alia de materia vide Pau. de cast.
consi. iij. et consi. li. ad fi. vbi dicit quod aliqua iusta causa impedit? no. egequa-
tur, no. incurrit has penas. Item quod ignorantia no. currat tempus,
et quid si quis sit iussus aliquid facere intra certum terminum a die
monitionis, subintelligatur adire hereditatem, vide Ro. consi. cxxxij. in
s. dub. Item circa illud quod dictum est supra, an sufficiat monitio
generalis episcopi ad incurrendam penam huius auth. vide late
Barb. in c. nos quidem. extra de test. vbi etiam alia de materia, et ali-
qua ibi, et de monitione vide eundem in c. tua nobis. prope fi. eo. tit.
Item q. quilibet possit petere, ut legata pia egecutio mādentur
vide Barb. in c. si heres. de test. et postea an et quando iudex ecclesiasti-
cus possit se intromittere de legatis no. pias et multa alia in materia,
et per eundem in c. tua no. et eo. tit. et ad illud de monitione generali an
sufficiat, vide quod dicit Rom. consi. cxxxij. in s. dub. et habes ad Bar.
in l. alio. de alienan. et ciba. leg. circa si apost. Item circa materiam hu-
ius aut. quomodo requiritur monitio, et quid si tempus faciendi ege-
pseum a testatore et multa alia vide per Barb. late consi. cxxxij. in s.
volu. Item quod tempus possit prorogari ex causa et quedam alia
vide per Abb. consi. gl. de quo infra. Item vide de materia omnino
Barb. consi. cxxxvij. alias cxxxvij. de quo vide Ro. i. inci. statuto co-
munis gene. vbi iter cetera ponit si statutu dicat q. lapsus anni ha-
beat pro interpel. quo ad incurrendas penas huius auth. nec ob

monitionem adeat, nihilominus heres no. incurrit penas, nisi anno
elapso, patet primum, ut per eum, et ibi etiam quod si sint deputati
egecutores an heres eginatur, et q. debet seruari negatio, s. no. im-
pleta voluntate defuncti per allegantem, quedam alia, ut per eū,
et pena huius auth. etiam locū habet in legatario si facta monitio
ne non ob seruat voluntatem, vide Alleg. in l. sed legatarius, ad fin.
C. de leg. Adde Bart. in l. post legatum. s. i. de his quib. ut indi. et
circa illud consi. Bar. cxxxvij. vide omnino Ro. consi. cxxxvij. Item
quod vbi tempus est prescriptum a testatore cum priuatione, no. requi-
ratur alia monitio, nec etiam restituatur in integrum minor vel co-
electa, vide Barba. consi. cxxxij. vo. iij.

Secundo opponi. Ad intellectum horum, vide hic Bal. late pro-
sequente, et vide ad hoc. Insti. de ac. s. ex maleficiis. circa si et vtrum
sufficiat una monitio, vide gl. in corpore, de her. et fal. s. si quis autem
non implet, que incipit. s. semel. et. quam alleg. Bal. in l. qui crimē.
in vij. q. i. qui accu. pos. et pro negligentia, de qua hic, in auth. hac
non perdat legatum, et ista est no. gl. hic, et doc. inc. si heredes. ex-
tra de test. gl. in vers. eppedit. Adde quod de hoc est gl. not. in l. ca-
sola. ff. de reg. iur. quā alleg. Bal. in l. eam. s. eo. item adde, quid he-
res negligens no. desinit esse heres, si hoc esset sibi danosum, si habes
re hereditatem. Ita no. voluit Pet. de anc. in c. intellegimus. de iud.
Facit l. si quis insoluid. ff. de her. insti. et ibi hoc expse Bar. et Imo.
Extra gl. Adde q. dictum Bal. esset verum quando heres nihil
facere poterat sine egecutore, ut q. preceptum erat incertū declarā-
dum per egecutorem, puta q. distribueretur inter pauperes. arbi-
trio egecutoris. Si autem erat incertū poterat heres egequi, et ege-
cutorē preuenire. l. si libertus sub condicione. s. i. de bon. lib. punire-
tur pena huius aut. secundū ipsum Bal. quē Pau. de cast. sequitur.
Et lege ista. Adde Bar. in l. hoc iure. in fi. ff. de ver. ob. et vide late
de Bar. in l. in illa. ff. de ver. ob.
P. P. P. Istam negatiuam. Contrariū tenet Bal. consi. cxxxij. in
iij. vo. sed ad Bar. tenet Pau. de cast. consi. cxxxij. ad fi. et doc. hic.

Commu. de legatis et fideicommissis, et de in rem
missione tollenda.

Continuatio ponitur in gl. quia dictū est s. de leg. et fideicom. sin-
gulariter, verum quia hodie legatarij, et fideicommissarij sunt equa-
liter equari, ideo ponitur hic titu.

Leg prima.

- Pro legatis et fideicommissis competunt tres actiones, si natu-
ra rei legatis hoc patitur.
- Legatarius particularis quando detrahatur falcidiam, quod non
est ex persona sua.
- Alle, cui aliquid commodi affertur, quando possit onere fideicom-
missi grauari.
- Res hereditatis quando sint obligate pro legatis.

Umbi. Reiectis legandi varietatibus pro
legato compertunt tres actiones, sci-
licet personalis in rem, et hypothecaria, in rebus tan-
tum, que a testatore ad grauatum perueniunt. h. d.
Diuiditur in partes quinqs. Primo ponit proemio.
Secundo ponit statutum. Tertio ponit rationes sui
statuti. Quarto suum extendit statutum ad certas personas, a qui-
bus relinquitur. Quinto restringit circa res, in quibus hypothe-
ca conceditur. Secunda ibi, omnibus vero. Tertia ibi, cum enim.
Quarta ibi, et hoc disposuimus. Quinta ibi, in omnibus autē. Ad
evidentiā debetis scire, primo q. antiquitus erat quod daz differentia
in modo legadi, aut enim relinquebatur per finendi modū, aut per
alios modos, ut hic dicitur in secunda gl. Item debetis scire, q. antiq-
tus pro legato no. eopetebat rei vendi. Pro legato enim primo fie-
bat missio in res, hoc est, in rei possessione. Hoc premisso satis patet
casus in prin. prima pars no. habet cōtraria. Admamus ad secūda,
opp. et vide q. omnia legata non sunt egequata. Nā legata ad pias
causas differunt ab alijs, ut insti. de ac. s. item mista. et de obli. q. ex
quasi contra. s. si. Sol. Ilic ponit genera singulorum non singula ges-
nerum, quasi dicat, omnia genera legatorum, sine per vendicationē, si
ue per finendi modū, siue alijs generalibus legatorū, egequata sunt,
no. autē equiparat omnia legata singularia, quā dē differentia inter
se, ut s. vidistis. Item opp. q. pro fideicommissis, non eopetit vdu-
catio, nisi facta restitutione, ut l. facta. in prin. ff. ad Tre. sed pro les-
gatis eopetit incōtineti adita hereditate, ut l. si tibi homo. s. cū ser-
uus. ff. de leg. i. male ergo dicit. Sol. dicit gl. q. h. equiparat lega-
ta, et fideicommissa particularia, no. legata particularia, et fideicom-
missa vniuersalia. Ita dicit gl. Et ante dicitur? duobus modis, vno mo-
do egequata sunt legata fideicommissa particularibz, et pecuniarijs
et cessabant omnia cōtraria, secūdu Dy. Nā ideo dico, particulari-
bus, ut excludā fideicommissum vniuersale. Item ideo dico, pecunias
Bar. Secunda super l. cod.

C Brevius, Adde Bar. in l. i. ff. de leg. i.
Et in re. An actio ex testamento concurrat cum rei vindicatione
 Bar. in l. nemo rem suam. ff. de ver. oblig. 2. Imol. tenet contrarium
 in l. i. ff. de leg. i. in Spec. in tit. de actio. 2. per. §. sequi. ver. illud vero no.
 dignum 2. conf. Et no. quod ista actio in rem videtur utilis et est
 gl. in l. h. in verbo. etiam in rem. §. de sacrofan. ecel. Et adde no. per
 Bart. in l. i. ff. de dona. 2. Bal. in l. ea lege. in §. q.
Obligatus. Adde Bart. in l. i. §. de sacrofan. ecel. sed contrarium
 videtur tenere in l. i. in fin. de leg. i. 2. vide Bal. in d. l. h.
Specialis casus. Vide Aret. in l. h. §. ex his. de ver.
 oblig. in l. i. §. C. de neg. gest. regulariter autem contra vide Barto.
 in l. apochis in princip. ff. de iure fisc. allegat reg. in l. creditores. ff.
 de distr. pigno.
Res heredis. Vide etiam Comen. conf. lvi. ff. 2. idem
 etiam in bonis heredum tutoris. vt ibi per eum ad Bar. in l. prope
 randum. §. i. ff. de iud. etiam si defunctus bona heredum obligasset
 vt habes ad Bar. in l. oblig. generali. ff. de pigno.
Lex secunda.
Quando legatur res heredis, vel legataris, non competit actio
 in rem.
Ad legatum relictum in codicillis, competit utilis ex testamento.
Legatum vniuersale, vel quando legatur omnia bona, vel maior
 pars bonorum, an equiparetur fideicommissio vniuersali.
¶ Verborum relecta varie
 tate exequata sunt legata
¶ Et not. quod verbum. "mando." non est verbum pre
 ceptiuum, si habes quod est longa differentia inter iubeo, 2. man
 do. vt hic patet, 2. glo. ponit in l. sepe. de offi. presi. vbi dicitur, quod
 mandatum est gratuitum. secus in verbo. iubeo. Oppon. quod ad
 huc remanet differentia inter verba directa, 2. obliqua. vt §. titul. §.
 leam quam. 2. gl. coheredi. l. cum filie. de vul. 2. pup. Solutio debes
 sciret quod verba directa, 2. obliqua sumuntur in iure nostro tribus
 modis. Primo dicuntur verba indirecta illa, que sunt preceptiua non
 directa, verba precativa, vt hac l. in prin. Et ista differentia est hodie
 sublata. vt hic. Quandoque dicuntur verba directa, ea que pos
 nitur in nominatiuo casu, obliqua, que in alijs casibus, vt vidistis
 in l. quando indignu. §. de test. Tertio modo dicuntur verba directa
 quando sonant, vt quis capiat de manu sua, obliqua, vt quis capiat
 de manu alterius. Et ista differentia in relictis vniuersalibus ad huc
 hodie durat, vt d. l. cum quam. 2. l. coheredi. §. cum filie, 2. plenissime
 dixi in l. cessurio. de vulg. 2. pupil. 2. tetigi §. de impu. in l. precibus.
 In legatis vero particularibus, est relecta ista differentia. vt hic.
 Quo ad id tamen possumus dicere, quod adhuc hodie durat, scilicet,
 quod ad modum nascendi possessionem, vt l. Titia cum testamento.
 §. i. ff. de leg. ii. secundum tertiam lectu. ibi posita. Opp. quod ad
 huc sit differentia vtrum legata relinquuntur per iuramentum, vel non
 vt l. cum pater. §. filius. de leg. ii. §. So. Quicquid glo. dicat, ibi loqui
 tur de iuramento defuncti quod adhuc hodie differentiam impo
 nit, facit quod vidistis §. de proba. aut. quod obtemet. hic loquitur
 quando testator iussit heredem iurare de cuius heredis iuramento,
 die vt plene in l. que sub conditione. de cond. insti. C. Alterius opp.
 2. videtur quod etiam ista differentia sit hodie sublata de iure anti
 quo, vt l. i. ff. de leg. i. Varie sol. dantur ibi, tene illam, quod ibi lo
 quitur secundum medium iuris prudentiam, hic in merito de iure anti
 quo, ante tempora sforum. Opp. de l. cum vero. §. apparet. ff. de fi
 deicom. lib. 2. l. que est hic in sol. istius contrarij, videtur variare.
¶ Tria primo videtur dicere, quod in libertatibus sit sublata illa dif
 ferentia libertatis directe, 2. fideicommissarie, postea dicit contrariu.
¶ Veritas est, quod non est sublata, nec ob. ista leg. quia exequata sunt
 legata fideicommissis, in quibus circuitus erat utilis, vt dixi §. l.
 progi. C. Quero primo, quid si testator legauit rem heredis, vel le
 gataris, an competit actio in rem. Si. hic tenet quod sic. Vide istas
 gl. que est singularis. Contrariu gloss. habemus in multis locis. ff.
 de ser. l. Papinianus. de le. §. i. si heredis seruus. ad l. §. al. l. heredi
 ta cum. §. si ille contrarie sentit 2. iste reprobandus ab omnibus.
 Facit l. h. quia inquit. §. i. ff. de leg. i. 2. l. si tibi homo. §. cum fundus.
 de leg. i. C. Quero, quando legatum est relictum in codicillis, que
 actio competit. Quidam dicebant officium iudicis. Gloss. determi
 nat, 2. bene, quod competit utilis ex testamento. C. Ultimo, effice
 videndum in hac materia vtrum legatum vniuersale, vt quando le
 gantur omnia bona, vel maior pars bonorum, equiparetur fideicom
 missio vniuersali. De hoc dicit, vt l. statuliberum. §. fin. cum l. seq. ff. de
 leg. ii. 2. l. mulier. §. si. ff. ad Trebel.
¶ Additio.
¶ Quod verbum. Vide Bar. in l. serui. ff. de leg. i.
¶ Verbum. mando. Vide Alleg. in l. more. ff. de iurisdic.

omni. indi. Iaso. hic. gl. z Bar. in. sepe. ff. de offi. presi. gl. in. c. cū
quibus. in. versi. concedimus facultatem. de. rescrip. in. vi. z vide o
minio. quod addidi. ad Bar. in. d. l. sepe. ff. de offi. presi.
¶ Iuramento defuncti. No. hic intellectum t. cū pater. s. filius ma
trem. de. leg. ij. Sed Bar. in. d. s. filius matrem. tenet quod habet lo
cum tam in iuramento heredis. quam testatoris. z sic est sibi contra
rius. z illum tex. alleg. Bal. in. l. i. s. commio. quod iuramentum ha
bet vim casus expresse.
¶ Opp. de. l. cum vero. Adde Bar. in. l. legatorum. in. prin. de. leg. ij.
in. versi. quod primo fit testator. No. hanc gl. que reprobat p. Bar.
cuius opi. verioris credo. z contra istam gl. est etiam alia gl. in. l. p
diuersas. in. verbo seu res. s. man. z illud etiam sequit. Bart. z Bal.
in. l. heredaz. s. de fidei. com. per Bal. in. l. i. s. co. z sunt gl. alie. quas
hic allegat Bar. in. contrarium. ff. de fer. l. pa. no. t. Et in quantum
dicit gl. hic quod si legatur a legatario eadem res sibi legatur a secun
do legatario an primo legatario immediate competit sibi rei vendi
catio. vide per Bal. in. l. i. s. co. versi. quero si a legatario. z sequitur
Butr. hic etiam reprobat gl. o. reprobata per Bal. Adde qd. Bal.
conf. cel. ggviij. tit. lib. in. fi. dicit quendam gl. que est in. l. ij. C. commu
nia de. leg. dicit quod testator legando rem heredis transfert domi
nium. quasi herede adeundo hereditatem. videatur in hoc consenti
re. z ratificare. Et pro hoc arg. optimū. ff. quib. mo. pig. vel hyppo.
sol. l. licet. s. venditionis.
¶ **Lex tertia.**
¶ Incertitudo. seu varietas inter plures quando forte dirimif.
¶ **In duobus.** Incertitudo seu varietas inter
plures. que in commodum ipso
rum agentium respicit. forte dirimuntur. h. d. Videtur hic
quod ista contentio forte dirimuntur. Contra f. de dona.
l. sancimus. s. finantem in huiusmodi. Sol. fateor qd. hic loquitur.
quando omnes habent eque ius. Secus si vni esset relicta pars
maior. seu portio. quam alteri. Opp. z videtur quod aliter diri
mitur. vt l. huiusmodi. s. si. ff. de leg. i. z infir. de satisfda. ruro. s. finau
tem. So. t. Quandoque actores plures discordant inuitem in preiud
dictum rei. z tunc non dirimuntur. sed per pteores cogitur cō
cordare ad petitionem rei. Quandoque concordant in preiudictu
eorum proprium. z tunc habet locum materia nostra. Nam siquidē
potest apparere ex iuris dispositione. qualiter hec contentio diri
matur. vt quia vni plus relinquatur quam alteri. tunc illo modo de
bebit dirimi. vt l. sancimus. s. finantem in huiusmodi. s. de dona. Et
si non apparet. z tūc aut neuter actorū petit quod dirimatur forte. z
non dirimetur. sed inuicem se impediūt. vt ff. quib. mo. vstru. amit.
l. ij. s. si. Si autem alter eorum petit. tunc forte dirimatur. vt hic.
¶ **Additio.**
¶ P. P. P. C. Si duob. Circa istud an z quando possit decidi forte.
vide late f. clin. in. c. capitulum. extra de prob. vide text. quem ponit
Ang. z alij ibi in. l. a duob. pio. s. sed z illud in. prin. ff. de re iud. Item
in materia fortis. an possit appellari a diuisione facta per fortis.
vel peti restitutio in integrum. vide Philip. de peru. in rub. extra
de appellat.
¶ Sorte dirimuntur. Quod remediūz vertat inter simul discordes.
z adde quod vbi esset timor nevenirent ad arma. videtur qd. iudex
possit complere ad concordiam. Aduertas tamen quod tunc aliqd
dirimuntur sorte. cum incertum est de iure. secus si sit incertum de fa
cto. Ista est gl. elegans in. l. i. in. versi. prohibebit. s. vt pos. quod est
valde no. z no. jnn. in. l. huiusmodi. in. fi. de lega. i. z in. l. in trib. ff. de
iudi. Dic tamen. vt per Arch. ggviij. q. i. circa pun. z predicta etiā
ponit Bar. in. l. duob. ff. vii. pos. z Bar. in. l. i. ubem. de sacrosan. eedl.
an electio pape possit committi fortib. Bal. hic qd. non. Et de sorte
adde hic Bal. in. l. i. in. m. m. m. s. i. quando z quib. quanta pars debe.
z de materia vide Bar. in. l. duobus. de leg. i.
¶ Electio. quando est commissa in tertiam. si tertius nō elegit quā
do transfertur ad arbitrium boni viri.
¶ Ius eligendi competens alicui. quando per datur anno.
¶ **Sed z si quis.** Si relinquatur res eligenda p. ter
tium illo non eligente. vel negligēte per annum. transfertur electio
in legatariū. dum modo clarum rem mediocrem. No. t. quod in lega
tis receditur a persona. secus in contractu. vt s. de contrahend.
emp. l. si. quod plene digni in. l. si quis arbitratu. de verbo. obligatio.
¶ Opp. z videtur quod electio transferatur in arbitrium boni vi
ri. nō in ipsum legatariū. vt l. i. ff. de leg. ij. Sol. hic loquitur quā
do relinquatur electio rei certe. consistentis in specie. In contrario
loquitur quando relinquatur quantitas estimada per alium. unde
declaratio quantitatis nō consistentis in specie. remanet in arbitrio

boni viri. Item oppo. videtur quod ille, qui habet ius eligendi, non perdat illud per cursum anni, vt l. cum quidam. ff. de leg. ii. Sol. Quandoque committitur electio alicui persone seu aliquibus personis, quibus legatur. tunc non perditur ius illud per cursum anni, sed perditur, cum ille talis fuerit sup hoc per lit. contest. interpellatus, vt l. contraria. Et ideo digni pluries, quando relinquitur aliis quibus, pauperibus eligendis per talem, tunc illud ius eligendi non perditur anno. Si vero persona legataria sit certa, sed alicui committitur electio rei, tunc illud ius eligendi per...tuitur anno. *Tea ne menti.*

¶ Additio.

¶ In legatarium. No. tamen quod si duo possunt eligere, et vnus negigit vel latitat, alius poterit eligere. l. si legatario, 2 ibi Barto. ff. de fideicom. lib. 1. no. hunc s. non habere locum in personarum electione, sed rerum tantum. Bal. no. in l. si. de contrahen. emp. videtur velle quod duret donec partes ab eo velint recedere per auth. si tamen. ff. de temp. appel.

¶ Perditur anno. Adde Bar. in l. ecce. ff. de exec. rei iud. 2 Bal. in l. captatorias. s. de test. mil.

¶ Sed quia. Legata et fideicommissa pura, vel in die certam relicta, non possunt alienari, vel obligari. h. d. **¶ Oppo. de l. Titius.** ff. ad Tre. de pe. here. l. sed, 2 ff. lege. s. quod aut. Gl. dicit. ille sunt veteres leges, que permittebant alienationem, que per hanc legem sunt correcte. Inquantum innuitur glo. dicat leges corrigi, male dicit quia ibi loquitur, quando quis erat rogatus restituere quicquid supererit ex hereditate, quo casu erat olim prohibita alienatio. Hoc vero hodie est imitatum, vt in auth. contra cum rogatus. ff. ad Treb. sed hec leg loquitur, quando quis erat rogatus restituere quicquid peruenit. Et pone ergo reg. istius l. secundum veterem dispositionem, et q. d. quia etiam veteres dispositiones alienationem prohibebat. **¶ Oppo. ff. ad Tre. l. ad Bar. s. res que.** Sol. dantur plures. 3 illa est vera, quod potest alienare de reb. que subiacent restitutioni vsque ad Treb. **¶ Oppo. de l. si heres institutus. s. si heres. ff. ad Treb. So. facit qd in rebus alienatis non est necessaria restitutio, vt videbitis. i. progi. s. tamen alienatio non tenuit, vt hact. l. **¶ Oppo. ad Treb. l. quidam. s. si quis filium.** Sol. ista est vera, hec loquitur, quando seruus subiaceret restitutioni nominatum, et alienatur leg. contraria loquitur, quando subiaceret restitutioni sub vniuersitate, non nominatum, et alienatur per vltimam voluntatem, non inter viuos. Unde fauore vltimae voluntatis valet alienatio, vt ibi arg. l. ab eo. ff. de seruo pig. dato manu. Et hic articulum eganiam plene, vt ibi no. et de manu. l. seruum qui. secundum Jaco. de aret.**

¶ Additio.

¶ Sed quia. Adde ad materiam cuius s. Bar. in l. quidam. s. si. ff. ad Treb.

¶ Res subiacea restitutioni, potest alienari ab herede ignorate.

¶ Condicio in legatis, quando trahatur retro condicione adueniente.

¶ Fideicommissarius vniuersalis, quo casu habeat rei vocationem, etiam restitutione non facta.

¶ Sin autem. Res que subiacent restitutioni, sub condicione, vel de incerta, possunt alienari, et obligari interim, sed adueniente condicione fingitur factum retro nullum. h. d. et s. que ad s. emptor. **¶ Oppo. de l. seruo legat. s. i. ff. de leg. i. gloss. dicit facit quod interim valet alienatio, sed fingitur nulla condicione adueniente.** Contra hoc oppo. videtur non valere, vt in auth. res que. 2 in corpore vnde sumitur. Ita tenet Gl. hic. 2 in l. plerumque. ff. de reg. iur. circa a. 2 l. seruo legat. s. i. ff. de leg. 1. 2 dicitur s. quod iura antiqua non sunt correcte, hoc tenet Gl. in l. cum pater. s. liberis. ff. de leg. ii. 2 in corpore vnde sumitur hec aut. de restit. ea que pa. s. quam obrem. 2 istam vltimam approbat omnes doc. l. dy. **¶ De. et omnes alij.** 3 stud est vile ad q. dicit statutum, quod si quis alienauerit re, et non soluerit gabellam, perdat eam, quid si est alienata res, que subiaceret restitutioni. Si diceremus quod interim valet alienatio, non est locus pene statuti, vt l. ea quidem. s. si mactata fue. alie. Si vero dicimus interim valere, et locus pene, q. interim fuit facta alienatio. Item oppo. de l. si. s. si. ff. de leg. ii. Sol. 2 Ille casus est singularis, et multum notandum, q. res que subiaceret restitutioni, non potest alienari, verum est ab herede sciente, sed si ab herede ignorante, scilicet, vt ibi. Item oppon. extra Gl. dicitur quod fingitur retro nulla venditio. 2 dicitur, in legatis, adueniente condicione non fieri non trahitur retro, vt l. si. ff. ad Sylla. So. dicitur est, q. retro non trahitur, quantum ad dominium, ad commendam rei legat. et vt ibi sed quantum ad rescindendam venditionem sic, vt hic. **¶ Oppo. dicitur,** 2 quod ille cui debet restitui, potest rem alienare et vendicare. Contra, fideicommissarius vniuersalis non habet venditionem, nisi facta sit restitutio, vt l. facta. ff. ad Trebel. Sol. Facit contrarium regulariter, sed in rebus alienatis, non est restitutio nec

cessaria, & sic est hic casus specialis, vt gl. dicit, & bene. Videbitis no.
I. ad 2. reb. l. pen. §. fi.

¶ Additio.

Sinautem. circa materiam huius s. q. res fubiaceas fideicomisso nō possit alienari, quid si testator instituat fideicom. et alia, an videatur intellegisse in alijs bonis nō autē in fubiacentibz. quasi fubiaceis, voluerit esse fideicomissarij, an in parte quasi fubi debita vide. Jo. de ana. q. non consi. xxx. incip. viso testamento, per totum, an autem substitutus pupillaris possit reuocare alienatā pupillum et turores, si casus subisti. postea euenit, sit institutio aut alienatio si euz causa aut sine, vide Jas. in l. si arrogator. ff. de adop. vide eundem in l. inter omnes. ff. qui satisda. cog. vbi dicit secus esse in vulgari, et fideicommissaria subisti. vide eūdem in l. si a substituto in prin. de leg. i. Item quod in istis non sit necessaria aliqua restitutio realis, vel verbalis, vide Jo. de Ana. consi. xij. an autem si fideicommissa. et presens alienationi nō contraderet rei preiudicaret. vide Jas. in l. cum proponas. C. de pac. Item limita regu. huius s. non procedere in condi. potesta. secundum Imo. an l. qui here. di. s. si par. de condi. et demon. vbi vide Soc. in l. si. et in l. Marcel. y. res que. ad Treb. et etiam quid si fubiaceat resti. per substitutionem pupillarem, multa alia in materia alienationis rei prohibite alienari, vel expresse, vel quia fubiaceant restitutioni. Item quid si res sit prohibita alienari, an ille cuius fauore est phibita alienari, possit propria auctoritate apprehēdere. vide Jas. in s. diu. de leg. i. et ibi ad Bar. quid autem si ille qui alienauit resti. soluēdo, an possit agi contra pos. bono. vide Ang. in auth. de resti. Item dum dicitur quod non preferibitur res taliter alienata, limita vt per Jas. in aut. res que. s. co. in prin. vbi etia3 alias limitationes, vide Com. in materia huius s. consil. lxxvj. vbi loquitur etiam de hypothea, an autem agatur rei vendi. vel petitione hered. vide Ang. consil. cclxij. ¶ Dicit statutum. De contractu nullo, non soluitur gabella, idem tenet Bar. in l. nō dubium. s. de legi. in prin. et in l. si. in f. s. de eunu. vbi est reg. q. per Bald. hic. in s. p. et Bar. in l. si testator. alleg. hic. et Ang. in l. Marcel. s. res que. ad Treb.

¶ Item oppo. egra glo. No. quod fictio non trahitur retro, & licet glo. hic dicat quod trahitur retro, etiam quo ad fructus, communi ter reprobat, quia illi fructus spectant ad heredes, vt hic plene dicunt docto. r. glo. sing. in l. emptor. de rei vendicatio. in l. in fundo. co. tit. post Barto. & vide hic in l. pen. & Bal. & Imo. in l. insulam. ff. solu. mar. Anum tene meti quod ista bona subiecta restitutioni, in aliquem euentum possunt capi per creditorem ex primo decreto, et etiam ex secundo. Et ita possit dari fraus & cautela. Ad omnia ista iura reg. est no. in l. peto. §. predius. ff. de leg. ij. & ibi hoc Bar. & Bal. & Imo. Item hanc regulam quod subiecta restitutioni sub euentu conditionis non possunt interim alienari, hoc est verum, si talis condi tio erat casualis, scilicet si potestatiua, quia tunc imputatur non im plenti, & interim alienatio valet. Ista est no. limitatio, qua forte non reperies alibi in l. qui heredi. §. si pars. cu gl. in verbo vsucapta. de condi. demon. & ibi hoc multu no. Imo. in d. §. predium. Item reg. istum limita, vt post Imo. in l. cum pater. §. libertis. de leg. ij. Ad de secundum Pau. de cast. aliam vtilitatem, que resultat ex isto §. duz irritat alienationem que est nunc. Nam non solum conditione pede te cessat vsucapio, vel prescriptio, quia ad huc fideicommissarius age re no potest, & no valenti de iure nulla currit prescriptio. l. i. in fi. de anna. ecce. sed etiam postquam conditio extiterit, no poterit emptor incipere vsucapere, vel prescribere longo tempore, qui in tali prescri ptione requiritur tit. l. nullo. §. de rei vendica. & huc fingitur nunc quam interuenisse tit. Et ita debet intelligi iste reg. scilicet ipsum licet poterit incipere prescriptio longissimi temporis. Dicit etia aduertendum ad vnum in quo ipse consuluit, q. licet veru sit quod illa res non possit prescribi, quando est facta per personam prohibita tam alienare, & per ipsum grauatu de restituendo. Quod tamen alijs extraneis, qui non continentur sub prohibitione, qui forte rem tene bat vt suam, potest alienare, & alienatio tenebit, & sic ex causa tribue retur titulus ad prescribendum contra illum, qui agere posset, & sic post euentum conditionis, vel quando fideicommissum esset purum, vel in diem certus. Allegat Bal. in l. ij. §. de vsucap. pro emp. & dicit fuisse dictum pde. r. Lyn. in l. fi. in vi. opp. §. in quibus causis. in in tegrum resti. non est necesse.

Ⓐ Muthen.

Dotatio donatio propter nuptias, dicitur congrua secundum qualitatem personarum.

6 Filia si est maritata, sed non dotata, an pater teneatur eam dotare.
7 Pater potest alienare de rebus, que subiacent restitutioni pro filia,
quam vult ponere in monasterio.
8 Filia si tempore mortis patris dotem a viro recuperavit, an veniat
in restitutionem fideicommissi.
9 Sumptus alimentorum an possint fieri de rebus, que subiacent re
stitutioni.

^a **D**Esque subiacent. ^a Ista auth. venit adl. C. determinat.

Ndo eam in casu. Nam cum simpliciter prohibetur alienatio, et obligatio hoc casu permittitur. Circa istam auctoritatem.

1. ¶ Querit primo que dicatur dos, et donatio propter nuptias. Et
grua responsio est; secundum qualitate personarum, ut dicitur leg. me-
2. lius in l. quero. ff. de iur. dot. ¶ Querit, an hec loquatur in dote,
quam aliquis dat, an in dote quas aliquis recipit, que postea exigitur,
cum erit casus restitutionis. Et dicitur, et bene intellige hoc utro-
3. que casu tam in dote constituenda, quam in dote restituenda. ¶ Quo-
ro utrum ista l. habeat locum quando quis constituit dotem pro se
ipso, aut etiam quando constituit pro alijs. Respond. Quandoque
quis constituit dotem vel recipit pro persona, per quam hoc facere te-
netur, et patet pro filia. Tenetur enim eam dotare, ut l. si. ff. de dot.
promiss. de ritu nup. l. qui liberos. Item pater pro filio tenetur dotem
recipere, et posset ad hoc cogi, ut notatur per Dy. in l. si cum dotem
si. transgrediamur. ff. sol. matrim. et ideo casu licet alienare, et obligare
res que subiacent restitutioni, ut hic, et in l. mulier. ff. de propo-
nere. ff. ad Treb. l. filia in princ. Quandoque constituit dotem pro
personis pro quibus non tenetur, ut mater pro filia. Non enim est offi-
cium maternum dotare filias, ut dicitur l. si. et ideo casu non licet alienare
res que subiacent restitutioni. Ita tenet glo. in l. a filia in princ. ad
Treb. et Derr. tenet hic. puto tamen, quod si pater inops esset, nec

4 b haberet unde dotaret filiam, quod tunc esset officium maternum. Do-
tare filiam, sicut dicimus in alimentis, et quod mater teneat alere
filios quando pater esset inopas. Et ipsa esse dices, et si quis a liber-
tis, quasi per totam l. si de libe. agno. et habuistis tractatum in ali-
menta. §. de neg. gest. in isto casu credere in quod mater posset aliena-
re res, quod subiacent restitutioni. Et eodem modo dico in fratre, in
casu quo frater cogatur de iure dotare sororem, eo casu posset res
quae subiacent restitutioni alienare. Quando autem frater cogatur,
habuistis tactum in l. non omni. §. de adm. tuto. et in l. cum plures.
§. penul. §. de adm. tut. Illud tamen quod hic dicitur, quod possunt
alienari res, quae subiacent restitutioni in istis casibus, non habet lo-

cum, nisi in liberis, qui sunt gravati a parentibus: non enim pmi-
 5 tur alijs, vt vidistis in hoc teg. a in corpore vnde sumit. ¶ Que-
 d ro similiter egra glo. q uid si pater non doraui filiam quando vi-
 ueret sed doraui eā in testamento, an possit hoc facere de reb. que
 subiacent restitutioni. ¶ Huius passum non tangunt scriptores hic, de
 facto tenuit quod sic. Nam in eo quod ipse habet necesse pro consti-
 tutione dotis dare, nunquam videtur fuisse in fideicommissio. vt l.
 mulier. §. cum proponeretur. ff. ad Trebe. vnde videtur quod ipse
 non doraui, posset deduci per filias vnde se dotent: sicut deducitur
 legitima debita lege nature, vt in teg. aut. puius. Preterea fati s di-
 cti non est alienatio. assignatio, que fit in testamento, vt §. de secti. nu.

6 In quis prioris. s. certū esse, et ibi videt calus. ¶ Quero, quid si pa-
 7 ter habet filiā maritatā, nō tamen dotatā, an possit eam dotare. ¶ Et
 8 datur qd sic, qz pater est obligat⁹ dotare filiā, secundū gl. que est in li.
 oblig. amur. s. lege. ff. de ac. r. obli. Contrariū est veritas. Nam pater nō
 est obligatus dotare filiā, sed ad illud faciendū compellitur iudici
 officio, vt d. l. qui liberos. ff. de ritu. nu. Et sicut non potest cogi ali-
 mentare filiū si habet vnde se aliat, ita nō cogitur dotare filiā nuptā,
 que iam nupta est, vt l. si a liberis. s. ff. de li. agno. De hoc rāgitur p
 7 Bul. in l. cum is. s. de cond. ind. ¶ Et Quero, an pro filiā, quā pater
 8 vult ponere in monasterio, possit alienare de reb⁹, que subiacent res-
 titutioni. Certe puto qd sic, qz introit⁹ monasterij est fauorabilior

8 dore, vt apparet in auth. de sanc. epi. §. i. et ad Tre.
 8 aut. missi, c. Redeo ad gl. t. quid si tempore mortis patris, et filia que
 dederat dorem a viro recuperavit, an veniat in restitutione fidei co-
 missi. Glo. dicit, respondeo nō. secū dū hūg. in allegat. p. robatur
 ff. ad leg. §. al. i. pater filium. in prin. et ad Treb. l. in alier. §. cum pro-
 poneretur, l. a filia. ff. e. in prin. et ita tenet aliar. Sil. Ja. l. ex qua
 si omnes. Veritatem dicit Ja. de Bel. in corpore unde sumitur ista
 auth. qd si dos illa esset recuperata per patres viuentē, qd veniret in
 restitutione, qd nō placet, donec filia viuit, qd pater cogit et refer-
 9 rare, vt in aut. sed quāuis. §. de rei v. o. act. ¶ Querit glo. vtrum
 8 sumptus alimentorum possint fieri de reb. que subiacent restituti-
 o

mi, si aliunde non habet. Si dicitur qd hoc christianus non erit rogatus restituere quicquid supererit, et in auth. cōtra cū rogat. i. ad Treb. Doc. cōmuniter dicit cōtrariū, qd pro alimentis possit fieri alienatio, sicut pro dote. Et hoc mihi placet, nā sicut est officinū patris dōtare, ita est officinū paternum alere. Pro hoc vidistis gl.

que quasi hoc determinat. in l. ob. de pred. mi. que est norada ad
hoc. Tunc idem puto, quando filius caperetur a latronibus. q. possent
pro eo redimendo alienari bona que subiacet restitutioni. p. Sed
quid si propter delictum ipse sit condemnatus. an pro redimendo
sibi vitam, vel membrum possunt alienari res que subiacet restitutio
ni. Istud est dubium, quia sua culpa incidit in hoc delictum, ideo co
gitabis.

Additio.

a Res que subiacent. Po. quod hec auth. habet locum in dote restituenda, sed quid si vir consumpsit tantum de bonis, q. sufficit ad legitimam? Treb. an vgon poterit recuperare dotem in istis bonis subiectis restitutioni. Po. Pau. dicit hie, qd sic: ita videt consulti iudicari, qd illa consumptio viri non debet prejudicare vgon. Item qd ista auth. etiam emanauit in fauorem mulieris, et vide Aud. Rom. in cons. cccgij. et in consil. cclxvij. vbi consuluit, si alimeta, et dos eor parantur in casu isto. Aud. et Bar. ¶ Res que subiacent. Vide Ale. in l. qui Rome. §. coheredes. de verb. obli. An autem heres re subiectam restitutioni, possit sibi eligere in quartam. Dic qd no, qd debet eligi arbitrio iudicis, secundum Bald. in l. iubemus. ad Treb. et in l. si pater. de insti. et substi. in l. non amplius. de leg. i. et in l. filium quem habentem. §. faceret. digi. in l. Marcellus. §. res que. ad Treb. Not. tamen qd ista aut. non procedit in re prohibita alienari per contractum, qd talis res non poterit dari in dotem, secundum gl. et Bald. in l. nulla. ff. §. de iure dot. Facit qd dicit. si alia apost. de materia huiusmodi vide p. Ang. in l. si. §. de dot. promiss. adde etiam qd sing. dicit Bar. in c. i. §. donare. qualiter. vel. oliz alie. pote. vbi dicit qd ista auth. non habet locum in re feudali, vel in alia que de sui natura non possit alienari, vt emphyteusis, &c. Et adde Bal. i. c. j. in prin. de prob. feu. alie. per Feder. et quauis feuduz non possit dari, vel promitti in dotem, per mulierem pro alia, vt d. §. donare. pro se tamē potest, vt in c. a. Sempromio. de inuest. quā Titius. de re alie. fecit. et in c. an maritus succedat vgon. et ibi Bal. ¶ Predictis adde etiam

ter. in c. de eo qui sibi. & heredes suis. & vide inc. nuper. de don. inter
virum. & p. cor. Sed contra do. Bar. in d. l. donare. tenet ipse Bald. in
Bali. in l. nulla. & de iure do. vide Paul. de Cast. in consil. p. l. i. in
vsa facti narratione. & Ang. in l. f. C. de dot. promiss. glo. & Bald. in
d. l. nulla. & res prohibita alienari per contractum non potest dari in
dotem. & idem in re expresse prohibita alienari. secundum Paul. de
Cast. consil. p. l. i. in c. p. per sapia scriptum. Et ad hanc auctor. vide vna
limitationem per Bar. in l. si locus. ff. de rel. & sump. fun. Adde quod etiam
Ro. consuluit quod res restituta subiecta. sicut potest alienari in dote. ita
pro alimentis eius consil. c. l. v. cum plene vide ad hac apostilla
consil. cor. l. v. cum Bar. vult quod filia nupta non possit petere dote

in bonis restit. subiectis. Adde q^d Bald. & Ang. tenet contrarium, etiam Pau. de Cast. qui dicit se contra Bar. consuluisse, etiā si dotata esset, non congrua tēpore donationis, si tamen statutum diceretur, q^d statet contra dotē paternā, si nō esset congrue dotata, sufficeret, secundum Bar., qui etiam dicit q^d mulier grauata restituere si congrue & secundum qualitatem persone nō potest nubere, poterit bona dare in dotem. Et q^d maritus de omnibus lucrabitur partes vel totum ex forma statuti, sicut si nō esset restitutiōi subiecta, quicquid cessat prohibitio hoc casu, q^d p^{ro}batur, q^d si maritus nō lucraretur, pertineret dos ad heredes mulieris, non autem rediret ad fideiōs. Et est casus secundum Pau. de Cast. singul. in l. mulier. §. cum propo-

neretur. ff. ad Treb. Adde etiam q idem consuluit Bal. consil. lxxij.
ij. volu. sed ibi dicit. q non existentibus liberis, vel lucro statuti q
dos redit in fideicom. q cessante causa. &c. & idē voluit cōs. cccxxij.
ij. volu. & cōs. ij. co. vo. dicit etiam Pau. de Cast. quod si grauatus
recipiat dotē uxoris, & consumat satum quantum est detrahendum
vigore fideicom. q non nocet mulieri, quin pro restit. dotis sint ali
bona hypothecata. Et ita dicit fuisse cōsultū per multos doc. & in
ueni ipsū ita cōsultuisse eius cōsili. & arg. tñ Bo. cōsili. cccxxij.
aliter sensisse videtur. & q res prohibita alienari possit pro alimen
tis alienari, voluit idem Bald. consil. cccxxj. iij. lib.
v. Pau. de Cast. Res d. Et de Com. cōsili. lvi. q loquit de filia grau

tarq; si legitima nō sufficit, p̄dote 2grua pot dari de bonis publicis
 tibus resti. hanc autē repetit. Jas. vide Dom. cons. gij. inc. Terti
 insinuat circa fil. cū nulla interim currit p̄scriptio, ut isto tēgētib
 per eum, extēde tamē exhibitiōe huius auctērice nedū in exhibi
 tiōe exp̄ressa, sed etiam in tacita. Ita Pan. de Cast. cons. gij. alle
 gat nota in l. cum pater. filiberis in gl. allegat postea l. seruo le
 garo. in prin. de leg. 1. circa illud q̄ dicitur hic de dote vide Alleg.
 cōs. lvi. an procedat in repetitiōe dotis habita post phibitiōem
 vide Alleg. cons. cccc. lviij. Jo. de Ana. cons. lxi. in fi. dub. lūmra de
 fionem hic postam nisi res esset p̄inata, vide per Alleg. in l. p̄ herede
 de in fi. de acqui. her. vide in materia Alleg. cons. cxxv. ad fi. Tre

vide casum sing. in materia huius aut. per in. o. n. g. e. g. v. m. l. e. g.
habuit casum mirabiles. vbi ponit quid statutus dedit fideiussor
pro dote restituenda secundum formam alienius statuti, an ista dote
fideiussoris in casu dotis restituende facit cessare beneficium huius

auth. 3re q^a debet solui dos pot^{est} de bonis fideiussoris, qua^m de bonis subiectis fideicommissis, vide p^{er} au. cōf. de quo j. 3re quādo ta lis alienatio fieret ignorante fideicom. valeret, & solui pretius veni ret in restitutione, vide Aleg. consil. iij. in iij. vol. 2. consil. ccc. xviij. ad fi. vide omnino p^{er} au. de last. consil. 2. & omnino consil. xviij. 3re lūm ta hanc materiam in prohibitione facta in vltima voluntate testis si inter viuos, vide Aleg. consil. ccc. lvi. 3re q^a si in tempore dote maritus fuisset solucō, & dedisset fideiussores, nonnulla alia, vide p^{er} au. de last. consil. ccc. xxi. an ista auth. loquens de p^{ro}hibito tacita habeat locū in expressa, vide p^{er} au. cōf. xij. & tem qui si gras uatus habuit tantum legitimam vel in proprio matrimonio fuerit sufficiens ad restitutionē dotis sine cautioe, an procedat ista disposi tio. vide f^{lo} o. consil. ccc. xxi. & b^{ea}tiā ponit quid si tot fructus cepit q^{uod} potuerūt sufficere ad restitutionē dotis. 3re an ista p^{ro}visio facta fauore dotis, intelligatur etiā facta fauore alimentōri, vide f^{lo} o. cōf. ccc. lvi. 3re dū dicitur in ista materia q^{uod} alienatio intermi valet do nec eueniet conditio, limita nō procedere quādo alienatio eflet ex presse prohibita secundū Bal. in c. j. de p^{ro}hi. seu. alie. per Roth. an autē p^{ro} redemptione persone possit quis vdicare bona subiecta resti. fideicō. vide Bar. in l. quemadmodū. C. de agri. cōf. lib. xi. vi de Bar. in ista auth. ad fi. & que habes ibi. 3re q^{uod} prius sit dāda dote de legitima, & Treb. potest detrahi, que si nō sufficiat poterūt capi bona subiecta fideicō. & quid si fructus cepisset, & consumpisset, vide Ale. in l. mulier. f. cū proponeretur. ad Treb. post Aug. &ymo. ibi & p^{er} au. hic. 3re quid si simul cōcurrant fideicō. subf. & prohibitio alienatiōis, an facta alienatiōe statim possit renouari, & quid si p^{ri} moriatur qui fuit institutus, an heredes sui possint renouare, vide p^{er} au. de last. consil. xij. 3re quid si tēpore cōstitutiois dotis grana tus haberet tātū in legitima, & Treb. & quid si cōsumpisset postea, vel ante, vide p^{er} au. de last. consil. xij. & seq. vbi ponit etiā an p^{ro}stitutione dotis ygonis talia bona sint obligata, vide etiā eūdē cōf. ccc. 3re nepti, cui auius reliquit dotem, an possit detrahi legitima ex persona patris de bonis q^{uod} pater erat obligatus restituere, vide p^{er} au. cōf. ccc. x. in prin. quid autē si pater prohibuit sua bona alie nari p^{ro} filios vsque ad triginta annos, & si cōtra fecerint q^{uod} dimidia istōrum bonorū perueniat ad Titū, quē ibi dicto casu substituit, & d iuris, si filij intra dictū tempus cōtra volūtate testatoris aliena uerint vsque ad legitimū, aliqui partē p^{ro}priā, aliqui partē p^{ro}decessō rū suorū, vide p^{er} au. cōf. ccc. xij. & in casu huius auth. an valeat alie natio si eient facta per heredem, vide Ber. in tract. de gabel. in iij. parte viij. partis prin. & ibi etiam singulariter, quod causa renūci ationis potest alienari rei subiecte restitutioni.

b ¶ Officiū maternū. a. pater tenetur dotare filiā, si pater sit inops.
Hic latius Cyn. ubi aliquid per Bar. in l. mater. s. de iure do. &
Bel. hic sequit. sed Ang. cōtra. in l. a filia. in princi. ff. ad Treb. & in
l. si. s. de dot. promif.

P. Pau. P. C. Extra gl. Adde Bar. in l. a. filia. in prin. ff. ad Tre.
 71. questum. ff. de pui. cred.

¶ Quero, quid si pater. Idē dicit Bal. in l. obligamur. §. i. ff. de ac.
 & obli. contrariū tenet ibi Ang. vide ibi notari ad Bar. Et quid si
 pater fratre illā doraui de bonis subiectis restitutiōi. notari ē et

Bar. loquitur in eo casu, quo filia est maritata, nō loquitur eo casu,

Quero an pro filia. facit qd not. Bar. in l. fi. in s. de dot. promiss. & idem Bald. hic intellige quando monasterium non haberet redit? sufficientes ad alimenta, alias secus, & esset simonia. c. non satis. cū glo. de simo. per doct. in l. Titio centum. §. i. de condi. & demon.

g p. Pau. p. 1. Utrū sumptus. Vide l. 10. conf. cl. xvij. de quo bas
hes s. in apostilla magna, vide per Alex. et Mod. hic.

Treb. a q not. gl. in auth. contra in vers. gl. sctima querit, ac. a sup
text. in vers. captiuo. ¶ In auth. res q. Quero, vers. quādo pupils

lo est facta substituto pupillaris, an res subiecte substitutio, eo casu possint alienari per pupillu. Ang. in l. Marcel. y. res q. tener qd sic, quando substitutio pupillaris fit testm. pupilli. l. ij. ff. de vulga.

7 pup. Sed quid si testator facit testamentum filio pupillo, non videtur
adimere sibi alienam potestatem ipso filio vivente, ergo, &c. Si in hoc
Bal. melius loquitur, in l. nec ei. §. eorum. de adop. l. qd. substitutus

pupillo nō poterit reuocare alienata per impubē, si alienata fue-
rint iusta causa. l. i. §. sed nonnullos. ibi, vel subtilius. ff. de tut. q. rā
si pūtra q. v. udo. in l. p. arcel §. quidā. ad Treb. q. ista q. magis

mibi placet, per dictum reg. l. i. Et ista q. potest pōderari teg. in l. ii.
q. sed q. nostra, in vers. substitutiōi. Et hoc etiā videtur teg. in l. si
f. de legat. in par. ubi dicitur. Quod si vbi pōtelligit.

i p. pan. p. t. Redimendo. Vide Al. late in l. quāvis. n. fel. mar.
in cōf. g. iij. in f. i. in l. 2. Barcel. f. res que. ad Treb. Bar. in l. quē

Sed quid si propter delictum. Hanc q. reliquit do. Bar. in dec.
Bar. Secunda super Cod. in m. iii

fam. Sed vide dominum Bal. decidentem q non. in aut. contra cu ro-
gatus. Ad Tre. Et adde q in filio videtur q possit se redimere ca-
pitiu ex suo delicto. q id verisimiliter pater concessisset. arg. l. isti q
de. ff. q me. cau. facti. l. i. uicius. §. l. uci. de lib. a posthu. vbi id ser-
uatur. q testator verisimiliter disposuisset. Et adde Ang. l. jmo.
in l. d. arcel. §. res que. vbi tractat de prieduicio tertij. no debet ex
suo delicto se redimere. Facit reg. leg. vi. dist. no satis. sed in d. ium
facit gl. xij. q. ii. sacro. cum suis iurib. allegatis in ea vbi res ecclesie
possunt alienari. p redemptioe captiuoru ex suo delicto. Et adde q
scripsi ad Bar. in l. d. arcel. de pec. leg. in l. quamuis. fo. matr. l. i. vbi
alleg. reg. pro hac opta. ibi scripsi. Adde q Bal. c. lxxvi. ff. volu.
etiam dicit q filius ob maleficiu. vel ob debita suaculpa cōtracta.
nō potest res subiectas restituere alienare. nisi vsque ad legitimā.
Idem vult Paul. de cast. hic. Si autem pater diget in testamēto q
possit propter suas necessitates alienare. et semel alienauerit prodi-
saliter. q si iusta necessitas superueniat. nō impeditur de nūo rēde-
re. ibi vide. incipit quid imponet.

§. Emptor. Emptor rei que subiacet restitutioni sciens
ter re euita habet actiones ad pactu. nō ad
duplu etiā si fuerit stipulatus. h. d. h. d. q. d. i. in sumario. C. op.
l. de euc. l. si fundū sciens. et cōmuni vtriusq. iudi. l. si frater. vbi
qui sciens stipulatur. habet actionē de euctione. hic secus. Itē ibi
si sciens stipulatur. habet actionē prout stipulatus est. hic dicitur con-
trariu. Sol. Speciale est hic. Ita est bona sol. vera. Alii dicunt q
hic quis sciebat rē subiacere restitutioni. nō autē sciebat alienā. ibi
loquitur quādo q sciebat alienā. Et ista sol. tenent quidā gl. vide-
tur tenere hic. sed nō est vera. q. s. sit mentio de co q subiacet res-
titutioni pare. vt in §. sed q. nostra. quo casu non constat rem esse
alienam. Dic ergo q hic est speciale. et c.

§. P. D. C. Emptor. Adde omnino circa istū §. Com. cōsil. xxviii.
vbi ponit an iste §. procedat. in re subiacente restitutioni de presenti.
et dicit esse cōmuni sententiā cōtra Bar. in fi. Itē ponit an iste §. lo-
cum habeat si ille cui debeat fieri restitutio succedat ei qui emitt. an
talit heres quasi emens famel possit repetere pactu. et quedam alia
in materia. vide Comen. late cōsil. xx. vol. iii. vbi etiam an firmetur
iuramento pactum inter terminis huius §.

De falsa causa adiecta legato. vel fideicommissio. Rub.
Quia in legatis. quandoque modus. quandoque demonstratio.
quandoque causa adicitur. ideo hic in sequenti tr. ponitur. Quid
autem sit. gl. tangit de his in rub. de condi. a demon. a ego de quolis
bet istorum lecti vnam repetitionem. vide ibi per me.

Lex prima.
1 Confessio facta in testamēto parte absente. an pbet solutione.
2 Qualiter excipiet debitor. contra quem agitur.
3 An ista confessio prieduicet intra triginta dies.
4 Falsa causa quando vitiet legatum.

Verba. Verba enunciativa principaliter pro-
pbetur testatorē errasse. h. d. h. d. leg. l. i. de test. l. i. de test.
C. opp. et videtur. q verba enunciativa dispositiones
nō inducant in testamēto pagam. vt leg. h. d. s. de test.
mili. huius tunc gl. i. huius legis dicit. q hic fuerit vera disposi-
tione. l. i. de test. l. i. de test. l. i. de test. l. i. de test. l. i. de test.
bium. Tu dicit q. hic faciunt verba enunciativa. q testator diget
sibi solutu esse. Quo casu non ob. leg. cōtraria. q ibi verba enunciatia
na fuerit emissa. ppter aliud. hic principaliter ppter se. C. opp.
l. i. et videtur q confessio facta in testamēto. nō pbet solutionē. q
fuit facta absente parte. ergo. et. vt l. certu. §. si quis absente. ff. de cō-
fessis. et de interro. actio. l. i. h. d. hic videtur fateri contrariu. Dic
cas q huius alternatiue secūda pars est vera. scilicet q ista verba
inducit fideicommissum. non q pbeant solutu. Hoc dicit secūda
gl. huius legis quā vide per l. si donationibus. §. de dona. l. l. uci.
§. qui quis. de leg. ii. q. i. vbi placet. licet quidā aliter dicant. in l. ge-
neraliter. §. de non num. pec. l. An tamen nolo qmittere. arbitror.
q debitor cōtra ques agit possit sic alternatiue excipere. dico quod
dicta pecunia fuit soluta. secūdu q testator diget in testamento. vel
si soluta nō esset. vide ibi relictā liberatio. arg. istarum duarum
legum q tene menti. Facit ad hoc ff. de ecce. l. nemo. et q ibi no. secus
esset in agente. vt l. Aurelius. §. an. de lib. leg. Et Alterius oppo.
intro gl. magnā. videtur q ista confessio nō prieduicet intra xxx.
dies. vt l. in cōtractibus. §. super. §. de nō nu. pec. Sol. Illud habet
locū in cōtractibus. nō in vltimis voluntatibus. Item opp. de l.
Titia. §. Caius. ff. de leg. ii. h. d. variat in so. huius cōtrarij. Illa est
vera. q ibi res non erant penes vgorē. licet essent in eius potestate.
vide ibi verba enunciativa non inducunt dispositionem vltra illud

quod natura verborum prolatum significat. vt ibi dicit. Materiam
de istis verbis enunciativis tractauit in leg. hac scriptura. ff. de do.
4 Et l. i. opp. ad si. huius legis. Istud contrariu non tangitur per
nostros doctores. maiores. nec modernos. de quo miror. Dicitur hic
quod falsa causa non vitiat legatum. nisi testator errauerit. Cōtra.
non debemus inspicere si errauerit vel non. sed si alias esset legatu-
rus. vel non vt l. cum tale. §. falsam de condic. a demon. Breuiter di-
cas sic. C. Quedam est causa. que iubet legatu. quia ex ea illud qd
venit in dispositione. sequitur de necessitate. vt si dico tibi solutu
esse. de necessitate sequitur. si hoc est verum. ergo nō petatur. tūc ex
solo errore vitiatur dispositio. Causa est hic. Quedam est causa. que
nō inheret legatu. vt qd ex necessitate dispositio nō sequit ex causa.
Verbi gratia. quia mihi seruiisti. ideo lego tibi centum. Et quia
mihi tale quid fecisti. ideo lego tibi centum. non sequitur de necessi-
tate. quia licet hoc feceris. debebam tibi aliquid dare. et ideo tūc si
causa est falsa. non curatur de errore testatoris. sed an alia legatu-
rus fuisset. vel non. vt in contrarij.

Lex secunda.
a Verba testamenti. De materia huius legis vide l. verba. §. de
testamēto.
b Soluione. Ad hoc vide quod no. Bart. in leg. hac scriptura. in
prin. ff. de do. vt no. gloss. hic. que est singula. vt dicit post Bar. in l. i.
cautione. §. de non num. pecu. et sequitur Bal. hic.
c P. D. C. Voluntatis. De hoc vide Alex. in cōsil. xlv.
d Dare. Adde Bar. in l. monasterio. §. i. de condi. a demon.

Etiam si. Falsa demonstratio que nō pimit sub-
stantiam rei legatę. legatum non vi-
riat. h. d. Opp. de l. sic. §. i. ff. de leg. l. de l. leg. l. legauit. Et
cua distinguit hic. Aut testator locutus est in prima pso-
na. vt lego decē que debeo. et procedit ista leg. Aut locut. est in secū-
da. vel tertia persona. vt lego tibi quod debes. aut lego tibi quod
Tirius debet. et tunc legatus vitiat. Ita loquuntur contraria. et
gl. dicit verum. tamen hoc non inducit prima. secūda. vel tertia
persona. §. inducit illud quod dicit in sumario. Si ergo relinquo
tibi decem que debeo. siue notarius scribat in prima. vel secūda. vel
tertia persona. nō curat. tūc falsa demonstratio nō vitiat. Ratio. qz
legatur cētū. et sic ipsa quantitas. Et tūc ergo sit debita vel nō debita.
ipsa quantitas per hoc substantia nō alteratur. C. s. quādo testator
legat tibi quod ei debes. quocūque modo notarius scribat. nō cu-
rat. tūc falsa demonstratio legatum vitiat. qz tūc non legat quanti-
tatem. sed liberationem. liberatio autem non potest reperiri. si debi-
tum non est. ergo falsa demonstratio vitiat substantiam rei legatę.
merito legatum nō valet. Idem. quando testator legat centum. que
Sciūs sibi debet. non legat quantitatem. sed legat actionē. Si ergo
actio non reperit. non valet legatu. qz relinquit illud quod non est
in rerum natura. Quando autem nō exprimeretur certa quantitas.
tunc non esset dubium quod talis demonstratio falsa vitiaet lega-
tū. Et de hoc dicit plene in d. l. si sic. §. i. de leg. l. i. legauit. de libe. leg.

Lex tertia.
1 Quando dos est legata. an ille qui tenetur restituere possit ex-
pensas deducere.
2 Non designata. Falsa demonstra-
tio. quantitate nō ex-
pressa. vitiat dispositionem. secus quantitate expressa. h.
d. C. opp. et videtur q legatum non valet quando de-
bitor legat creditorū meo. Sol. hic valet ppter representationē
q cum deberet restituere annua. bima. trima die olim. hodie post an-
num. ppter legatum amodo debet in continenti. Item op. de
l. i. §. sed et si notem. de dote pteleg. Sol. vt in gloss. Opp. ff. de legat.
pre. l. virilis. §. si quid vgon. Sol. vt in gl. Querit glo. vtrum quā-
do dos est legata. ille qui eam restituere tenetur possit facere dedu-
ctionem impensarū. Et hic distinguit quis protulit verba. an ma-
ritus. an egraneus. vt l. deulo. §. a me. ff. de leg. ii. Breuiter nō est
bona distinctio. qz idem est in marito. et egraneo. Sed est distinguē-
dum an quis legauerit dotē simpliciter. et intelligitur deductis ex-
pensis. an quis legauerit quicquid ad eum peruenit. et tunc intelli-
gitur sine deductione impensarū. vt a §. a me.

Additio.
a Si non designata. Et no. gl. h. d. nūm soluit l. virilis. quia ex ea di-
git hic Ang. sub dubio forte. et quod cuz legata debentur aliquo iu-
re speciali non intelligitur de legato facto sub falsa demonstratio-
ne. vt hic dicit gl. ex quo dubitatur tamē dicebat. quod aut. ex cau-
sa non confirmat legata facta sub falsa demonstratio. quod an sit
verum vide §. lona. hic. et adod. et c. tenet id quod dicit §. per istā
glo. Bal. aliter soluit contrariu. Jacob. But. hic etiam sequitur
gloss.

glo. vide Bar. in l. is qui in potestate. §. et qui. de leg. prekan.
C. Si non. Limita vt per Alex. cōsil. xlv.

Lex quarta.
Idotem. Hanc legem tibi legi. §. eo. tit. l. i. Dic
vt ibi dicit.

Lex quinta.
Refert. Ista leg dicit idem. quod l. si non designa-
ta. sed in modico differt. et Breuiter dicit
falsa demonstratio quantitate non expressa vitiat lega-
tum. secus si quantitas exprimat expresse. vel per rela-
tionem ad aliud instrumentum.

**De his. que sub modo legat. vel fideicommiss. relin-
quuntur. Rubric.**

Lex prima.

In legatis. Modus. et conditio equipa-
rantur secūdu quid. h. d. C. op.
et videtur qd modus. et conditio nō equiparentur. vt
l. si tibi. ff. de lega. ii. §. l. si fundū per fideicommissum.
§. i. ff. de leg. i. Dicit gl. modus. et conditio equiparant
secundum quid. quia sicut in conditione ea deficiente
legatum quis nō capit. ita in modo eo deficiente quis legatu priuaf.
C. Quero quid differt conditio a modo. Dicit gl. conditio fit per
hic causa per. qz modus fit. per. vt. vide gl. Istud qd gl. dicit. vt plu-
rimum est verū. sed non semper. vt plene dicit in repetitione l. i. de cō-
di. a demon. et ibi de conditione tantū. de modo dico plene in l. qbus
diebus. §. i. ff. de cau. test. De causa dico plene in l. demonstratio. §. i. ff. de
demonstratione dico plene eadem. l. in principio. quod not.

Additio.
a In legatis. Ex his. que hic dicuntur. collige aliud esse conditio-
nem. aliud esse modum et sic aliud esse tale. aliud haberi pro tali.
l. si autem. l. ii. §. i. de adul. et ibi vide Bart. no. hic ad de quod con-
ditio. et modus equiparantur in cōtractibus innominatis. l. peri-
culi. de nau. feno. secundum Bald. in l. petens. §. de pact. Et vide de
materia ista inter modum. et conditionem Bald. in l. cum nemo. §. de
acquir. posses.

Lex secunda.
b Differt. Vide Bar. in l. qui absenti. §. si. de dona. alias de sent.

Lex tertia.
Et bis. Hec est bona. et not. leg. et Breuiter dicit. il-
lud quod in vim modi relinquitur pot peti.
et vltra quam honoretur. non potest grauari. h. d. C. oppo.
quod etiam secundum veteres leges nascebatur actio. vt
fideicommissum. in prin. de lega. i. l. Imperator. in prin. de lega. ii.
Sol. Quis simpliciter relinquitur legatum seu fideicommissum. et
certum est. quod in omni tempore nascebatur actio. quādoqz relin-
quebatur in vim conditionis. vt lego fundū. si decem dederis Ti-
tio. tunc nec olim. nec hodie nascebatur actio. vt l. si quis sub condi-
tione. si quis omis. cau. testa. Quādoqz relinquitur in vim modi. et
tunc olim non nascebatur actio nisi in libertate. hodie sic per hanc
l. quod plene dicit et clarus dicit in d. l. quibus diebus. §. si. de condi.
a demon. Opp. ad hanc. l. de ver. et etiā. i. eadem. vbi innuitur quod
relictum in vim conditionis possit peti. sed expone. siue. pro. et vt di-
cit gl. in sua. §. d. si sic non obstat.

Additio.

Lex quarta.
a Ex his vide no. per Jmo. in l. huiusmodi. in prin. de lega. i.
**De conditionibus insertis. tam legatis. quam fideicom-
missis. et libertatibus. Rubric.**

Lex prima.

Um testatorem. Non videtur sine
liberis decessisse.
qui vnicū nepotem relinquit ex filia. h. d. C. Quero
quid si aliquis decessit cū filio. quem non instituit
heredem. an videatur cum liberis decessisse. Glo.
hic in j. glo. dicit quod sic. quam vide per l. alius. §. i.
§. cum quis. ff. de leg. i. Dic vt ibi.

Additio.

Lex tertia.
a Liberis. Adde q si aliquis dicit. si decesserit sine liberis masculis
et nepos ex filia cōtinebit. Videtur quod sic. quia de liberis vt

hic. Itē masculus. vt in vrb. seu. in tit. de his qui sibi et heredi suis
masculi. et femi. Contrariu voluit Spec. in ti. de emptio. §. nunc vero
aliqua. ver. cl. vi. ppter illud verbū masculi. Pau. de Cast. dicit
quod in concessione feudi. et emphiteusis. tenenda est sententiā Spe.
in terminis autem huius l. tenenda sit prima sententiā. quod cōpre-
hendatur nepos ex femina. Quid autem si fiat concessio feudi vel em-
phyteusis pro se. et suis decessentib. vsque in tertiam generationē et
ille decessat cū nepote vel nepce ex filia. an dicatur ex sua generatio-
ne. Pau. de Cast. dicit se consuluisse quod sic. quia ita tenet Spec. in
tit. de emphy. §. nunc vero aliqua. ver. cl. vi. seu viii. et per reg. in verbo.
susceperat. per quem dicit Bal. si testator diceret si decesserit sine li-
ex suo corpore decessentib. quod non cōprehederetur nepos ex filia.
quia apud dicitur ipsum susceperit ex filia. sicut instrumentus facit
domum. nihilominus est faber. Latius hic vide per ipsū Pau. ali-
quas rationes eorum qui contrarium consulerunt. Quid autē si
testator instituit filium heredem vniuersalem. et femina in re certa.
filio autē substituerit locum priu. si decesserit sine liberis. filius de-
cessit cum nepce ex filia. an prius locus admitteretur. an vero filia
propria testatoris. Pau. de Cast. dicit q collegiū Florentinum. et ad-
uocati Romane curie consulerunt pro pio loro. et Roma. cur. Ro-
no. vero. et Perusini consulerunt pro alia parte. ideo facta fuit tras
actio. Et in secūda parte videtur residere ipse Pau. qz dicit quod
postea fuit requisitus. et noluit consilare. Pro qua parte facit quod
consuluit Bald. super quodam testamento. in quo testator institue-
rat sibi heredē fratrem. et filias proprias instituerat in certa quan-
titate easque substituerat fratri si decesseret sine liberis masculis.
ille decessit relicto nepote ex filia filia. similiter testatores decesserunt
relictis nepotib. ex carū filijs vel filiab. qrebat. an nepos ex filia
fratris testatoris excluderet nepotes ex filiabus ppijs testatoris.
Consuluit Bal. quod non excluderet. quia nullus prudēs testator
filios ex femina fratris pperoneret filijs. et filiab. proprijs. vt ipse cō-
sultuit cōsil. cxxviii. l. i. lib. Et hoc etiam melius facit pro sententiā
Spec. primo relata. Sed Pau. contra. et facit etiam q ad. §. dicta cō-
sultuit Ro. cōsil. clxii. quod si testator instituit filium. et si decesseret
sine filijs ex proprio corpore natis. et etiā eius filijs substituit hospi-
tale. q si decessat filius cū nepote ex filia. quod hospitale nō admit-
tetur. quādo appellatione liberorū veniant nepotes ex femina. vi-
de Bal. cōsil. cxxv. l. i. in prima. et l. i. quod appellatione filiorū ex cor-
pore natorum veniant filij ex femina voluit Bal. cōsil. xlii. quarto li.

Lex secunda.
Um patrem. Argumentum a cōtrario sen-
sultat prauus intellectus. h. d.

Lex tertia.
Lex quarta.
Lex quinta.
Lex sexta.
Lex septima.

Lex octava.
Lex nona.
Lex decima.
Lex undecima.
Lex duodecima.

Lex prima.
Lex secunda.
Lex tertia.
Lex quarta.
Lex quinta.
Lex sexta.
Lex septima.
Lex octava.
Lex nona.
Lex decima.
Lex undecima.
Lex duodecima.

Lex prima.
Lex secunda.
Lex tertia.
Lex quarta.
Lex quinta.
Lex sexta.
Lex septima.
Lex octava.
Lex nona.
Lex decima.
Lex undecima.
Lex duodecima.

Lex prima.
Lex secunda.
Lex tertia.
Lex quarta.
Lex quinta.
Lex sexta.
Lex septima.
Lex octava.
Lex nona.
Lex decima.
Lex undecima.
Lex duodecima.

¶ Additio.
P. P. P. C. Illud. An dispositio huius s. procedat solū quando
 vnus filius est grauatus alteri filio restitueret, an etiam sit grauatus
 extraneo, vide Ro. cōs. c. ex. Al. in s. cū an. de quo. l. i. in l. in
 de cōmissaria. ad Treb. Item q. non procedat vbi filius detrahbat
 duas quartas vide Pan. cōs. l. xxi. ad. h. in l. scimus in pūnc. C. de
 iudic. test. cōtra. in vide Al. in l. quod de bonis. s. cum aius. ff. ad
 leg. Sal. an vero isti fructus cōparentur in potem succedentē loco
 legitime, vide Pan. cōs. c. iij. Item quod dicitur in liberis pūnc.
 gradus nō procedat in parenti. pūnc. gradus. vide Barb. in rep. l.
 cū acutissimi. de fidei. sed postea contradicit. Itē de materia huius
 l. an hodie testator possit prohibere Tre. in filijs pūnc. gradus, vi
 de omnino Al. in l. ad arcel. in pūnc. que ibi scribunt nouissimi
 ff. ad Tre. vide Picum. late in l. in quartam. ad le. Sal. vide Al.
 cōs. l. i. v. v. an locum habeat ista l. solum quando filius detrah
 vnam quartam, an vero si duas, etiam an sit correcta. Vide Al.
 in l. q. de bonis. s. cum fidei. ad leg. Sal. etia quod non possit pro

¶ Additio.
¶ Risi rogati. Adde Bart. in l. si ita. §. is eni. de leg. ij. & Bart. hic & Bal. in l. Deo nobis. circa princip. de episco. & cleri. Et quando huiusmodi beatur loco heredis. vide Bald. in authen. ingressi. C. de sacrosanctis eccle. & ad Bart. hic vide Ange. in disputat. sua incipien. nobilis quidam genere. in iij. dubio & de eo quod habetur loco filij ex suo corpore descendens. ut tenet Boffi. Joannes Andreas in c. Raynald. de testamen. & Bal. in d. l. Deo nobis. & vide in l. Lucius. la. ij. & ibi vide Imol. ff. de here. institu. vide post Bartol. aliud in l. libere

Sancimus. Tutori infanti, vel absentis, et curatoris furiosi recte fit hereditatis restitutio, et ipsi facere recte restituit sine cautione, h. d. Opp. de l. si mulier, §. e. ass. de iure do. Solu. t. Soli tutori potest fieri restitutio in casib⁹ hic positis, etiam cum liber sit, simpliciter procuratori, ut l. restituta. in prin. ff. cod. Non autem procuratori in re suaz, ut d. §. e. ass. vide ista gl. q. ff. §. e. ass. nō est alibi. t. Nor. qd procurator in rem suā nō potest constitui ad recipiendā restitucionem fidei. q. nor. Ita tenet gl. hic, et ita dicit gl. in l. restituta, circa prin. ff. co. Item l. quamvis, l. seq. et l. qui ita, §. i. ff. de multis alijis locis tene mēti. Oppo. ff. co. l. seruo inuito, §. si pupillo. Solu. faretor, q. etiam infanti cum authoritate tutoris potest restitui hereditas. Oppo. de l. restituta, §. pupillus, ff. de. Solu. ibi erat p̄sens, hic erat absens. Alterius oppo. dicitur hic q. tutor et curator solus pōt restituere alteri contra, ff. eo. l. i. §. fuit questum. Cur. tutor pōt restituere alteri, non autem sibi ip̄s, ut legibus contrariis.

Casibus. Adde his tribus alium casuz, videlicet in fideicom. ad

1. **S**ed eo. Contrarium tenet glo. in aut. eadem. unde sumitur. et in
 2. tu. de fideicommissis. heredes. sed quia domi. Jacobus de Belu. in
 3. aut. eadem. tenet istas glo. quia non est nostrum legem extendere
 4. re. Preterea non inducitur legis correctio. nisi in eo quod est in l.
 5. corrigente expressus. l. precipimus. in fi. de appellat. Ego dixi
 6. semper contrarium. quod etiam Trebellianica. leg. 1. de fideicommissis. et si
 7. non est nostrum legem extendere. concedo. sed legem quia bene po-
 8. test extendere legem nonas. et habuisti. l. si quis seruo. de fur. Cla-
 9. rius nota. in l. sed et posteriores. ff. de leg. Sed legem habemus. que
 10. dicit. quod in quibusvis testamentis cessat falcidia. in illis cessat
 11. Trebellianica. et in testamentis militis. et si qui sunt alii. et l. Mar-
 12. cellus. circa prin. versic. quod autem. ff. ad Trebell. ergo. et. Quero
 13. dicitur hic. sed cum testator hoc expressit. et non ignorat. et. Quid
 14. in dubio verum presumatur. scire testator vires sui patrimonii an
 15. ignorare. Et dicit. quod presumatur scire. et si de re. ven. l. quis
 16. quis. licet sit argu. contra. Insuper. qui manu. non poss. in fraudem.
 17. vide primam glo. Circa hoc dicit. Aut loquimur in actibus mo-
 18. rientiis. et generaliter testator presumatur ignorare vires sui pa-
 19. trimonii. et in aut. ea. si vero. versic. hoc autem. et. Insuper. qui manu.
 20. non poss. in fraudem. et argu. si quis testa. face. post. l. hac consulti. ff.
 21. de ac. cum humana. Aut in actibus viuentis. et tunc aut iste ha-
 22. bet bona. que ad eum perueniunt. et presumatur ignorare vires
 23. res. et si de hered. vendi. l. qui nondum. Aut perueniunt ab anti-
 24. quo. et tunc aut erant bona immobilia. et presumatur scire. et l. quis
 25. quis. de re. ven. Aut erant mobilia. et tunc si quidem erant
 26. presentia. presumatur scire. et si absentia. presumatur ignorare. et l. in
 27. fraudem. ff. qui et a quibus. Predicta. que dixi quod in actibus mo-
 28. rientiis presumatur ignorare. intelligo. nisi ex aliqua qualitate aliud
 29. presumatur. et puta si detrahi verum falcidiam ex hoc presumatur
 30. scire. et l. hac aut. ven. cum glo. sua. Item consilium. est. quod in
 31. testamento ista verba ponantur. quando testator verum detrahi fal-
 32. cid. sciens vires sui patrimonii. non ignorans. Item in ciuitati-
 33. bus istis. in quibus sit catastro. debet quis assignare omnia bo-
 34. na sua mobilia. et immobilia. de his soluantur colligere. Ego in his
 35. presumere scientiam. non enim esset tollerabilis ignorantia facti.
 36. in suo proprio. quod ita sepe requireret. Venio ad secundam parti-
 37. culam. que non habet contraria. ideo transco ad tertiam. C. Oppo-
 38. s. ad fideicommissum. l. i. vbi non preiudicat. nisi in soluti. Solu. Ibi
 39. legata erant immobilia. et alia causa. quam per falcidiam. Oppo. de l.
 40. error. l. eod. Solu. distinguo. quando legatum est indebitum per
 41. falcid. si quidem heres soluit ignoranter. ignorantia facti in nullo
 42. preiudicat. quia etiam solutus repetit. et d. l. error. Si vero soluit
 43. sciens indebitum ignorantia iuris nocet in eo quod soluit. et non in
 44. alio. et d. l. error. Si vero soluit sciens ius et factum preiudicat in eo
 45. et in aliis. et hic. sed si esset indubitum per aliam causam. quam per
 46. falcidiam. solutus facti in vno preiudicat et in aliis. et l. final. s. ne
 47. re. pro. mar. et habuisti. nor. s. de testa. l. non dubium. C. Oppo-
 48. de l. quod de bonis. s. no. id. circo. ff. eod. Solu. Illa colligitur per
 49. istam. C. Oppo. de l. si pluribus. eodem tit. Solu. Ibi nullum le-
 50. gatum fuit integrum solutum in secunda parte illius legis. in prima
 51. parte. per aliam corrigitur. Venio ad quartam partem in qua no-
 52. multum quod dixi illam solennitatem istorum testium. qui adhibe-
 53. tur loco absentium. et Item not. quod inuentarium non confectum. non
 54. potest detrahi falcidia. sed prestatur solida legata etiam si exces-
 55. dant substantiam. C. Oppo. de l. successores. ff. eod. tit. et de lega. l. si
 56. ruerit. et l. ad Trebell. l. i. penul. Solu. Iura antiqua in hoc corri-
 57. guntur. Quia ratio est. quia quando heres non facit inuentarium.
 58. presumatur quod res hereditarias subtraheret. et sic hereditas esset
 59. soluta. et probatur ex leg. in aut. eo. vide sumitur. C. Quero
 60. circa istam partem de pluribus. primo hic dicitur. quod deberent
 61. citari legatarii. quid de creditoribus? Glo. dicit idem. et bene. dic-
 62. et in gloss. t. Sed quero. ecce quod heres non adhibuit testes loco
 63. absentium. de quibus dicitur hic. inuentarium est nullum. an sit nul-
 64. lum quo ad omnes etiam presentes an tantum quo ad illos absen-
 65. tes. an quod omni locum debuerunt adhiberi testes? et reg. hic videtur
 66. sonare. quod sit nullum in totum. Contra videtur in l. de vnoquoq.
 67. in prin. ff. de re. iur. et l. fulminis. s. quod si aduersus. ff. quibus ex-
 68. caus. postea. et in l. non idcirco. de iud. et sic forte debet intelligi iste
 69. text. Ista meliori deliberatione. C. Quero verum per non confectio-
 70. nem inuentarii perdat debitor iure nature. Dicit glo. in ver-
 71. b. naturalem. quod non. in aut. eadem. hoc amplius. s. de fideicommissis. quod
 72. putat verum per leg. in corpore eo. s. penul. vbi dicitur. quod debita
 73. pater non perdat. Dices tu. quid releuat hoc cum ipse de-
 74. beat prestare solida legata etiam de suo proprio. et hic dicitur. R. si
 75. dicunt doc. hic. Rich. mag. et etiam C. y. quod legitima diminuet leg-
 76. gata. et ista legata si diminuta per legitimam prestabuntur solida.
 77. etiam si excedunt vires patrimonii. Ita intelligunt istam aut. ben-
 78. et C. Quero. an per non confectio. inuentarii. perdat Trebell.
 79. Ista questio non mouetur a nostris gloss. sed a Moder. doc. sic do-
 80. et videtur hic tenere quod perdat. do. Jac. de Bel. videtur te-

1. nere contrarium. principaliter per illam rationem. non est nostrum
 2. legem extendere. Ego alias de facto dixi plures. quod Trebelliani-
 3. ca non perdatur propter non confectio. inuentarii. Ratio. quod
 4. non debet induci correctio legum. nisi in casu legis corrigentis. et si
 5. de app. l. precipimus. in fi. sed hoc non reperitur expressum. ergo. et.
 6. dices tu. mo. videtur expressum in d. l. marcellus. s. quod autem in
 7. eo quod dicit. in omni testamento. in quo cessat falcidia cessat Trebel-
 8. lianica. et in testamento militis. et si qui sunt alii. Respon. illa leg. lo-
 9. quitur. quando falcidia cessat ratione ipsius testamenti. sed in casu
 10. nostro. non cessat propter testamentum. sed propter delictum here-
 11. dis postea commissum. in non conficiendo inuentarium. et nos non
 12. habemus regulam dicentem. in quibus casibus heres perdat falcid-
 13. diam. propter delictum perdat Trebellianicam ergo non est nostrum
 14. legem extendere. et ita obseruatur communiter. C. Quero circa
 15. istam partem quid si ecclesia. vel aliquid hospitale instituitur he-
 16. res. an paratur penas statutas contra non facientem inuentarium?
 17. Reg. videtur quod sic. in aut. pen. ea. s. fin. vbi dicitur istas penas
 18. habere locum. siue sit institutus Imperator. siue persona aliqua po-
 19. sta in clericali. siue pupillus. licet pupillus possit petere restitutio-
 20. nem. In contrarium facit de iure ff. l. i. s. an bona. l. non possunt. vbi
 21. si quis non potest tenere nec creditores. nec legatarios. vtra vires
 22. patrimonii. nescio quid dicam. dubito modo. Cogitabis. C. Que-
 23. ro. circa istam partem. verum inuentarium factum ab herede pro-
 24. pter fideicommissum. et verum fideicommissarium teneatur facere in-
 25. uentarium. et verum inuentarium factum a pupillo. postea substitui-
 26. to. suo. de re. ven. et d. l. in ratione. s. quod vulgo. ff. eod. Oppo.
 27. et videtur instantia litis debeat esse triennium. et l. propter adu. ff.
 28. de iudi. Solu. Specialis casus est hic. quod not. et tene menti ista.
 29. quia vtilia sunt.

Additio.

1. Pro concordia aduerte. quod doc. querunt in pluribus locis in iu-
 2. re. an ignorantiam in rebus suis presumatur. et Bar. taz in l. i. quia
 3. in l. quisquis. C. de re. ven. et d. tenet quod sic. Contrarium tamen
 4. tenere allegatur in hac aut. sed cum testator vel quero. dicitur hic
 5. volens hanc regulam solum procedere in ultimis voluntatibus non
 6. in actibus inter vivos. Et hoc senserunt nouissimi in s. ite si quis
 7. in fraudem. Insuper. de acti. Tu dic indistincte Bar. non sibi contra-
 8. dicit. si videtur concordia sua in sua distinctione in hac aut. quam
 9. subiecit post specialitatem predictas. quia sunt bona nobis de pro-
 10. prio obsequentia. et presumatur ignorantia. vel magis si sunt mobi-
 11. lia. et ista loquatur ad l. quisquis. et in d. l. i. Si autem sunt bona no-
 12. stra de antiquo. et magis immobilia. et tunc presumatur scientia.
 13. P. P. P. Sed cum testator. Adde circa istam prohibitionem
 14. falcidie quod requiritur quod expresse prohibeatur. et per Ange-
 15. l. in s. si vero expresse. in aut. de hered. et falc. adeo quod non intelligere-
 16. tur prohibita si testator iubet. et solui legata omni exceptione remo-
 17. ta. vide C. de fideicommissis. l. i. s. fin. magister Jo. ad h. Item circa istam
 18. materiam detractionis falcidie. vide Fran. cons. l. i. vbi ponit an in
 19. testamento militis donabatur. et qui de relicto facto filiis. et quid de
 20. legato facto matri pauperule. et quid quando est dictum relinquitur
 21. omnia mea bona. nunquid autem de donatione causa mor. et de aliis
 22. donationibus que firmanent morte detrahi debeat falcid. vide Ro.
 23. cons. l. i. quid autem si testator instituit aliquem in usufructu. et gra-
 24. uetur post mortem restituere hereditatem an poterit detrahere tre-
 25. vide Ro. cons. l. i. Item no. quod si extraneus sit institutus. et sic
 26. custos nomine filii. filius ipse dicitur. institutus. et ideo non detrahi-
 27. tur Trebell. secundum Bal. in c. i. in an. agna. vel fil. re. here. pos.
 28. quid autem si testator instituit pluribus iuncte substituit vlti. loco.
 29. et deficientibus de domo sua substituat piam causam. an eueniente
 30. casu prime substi. possit detrahi. trebell. vide Alleg. cons. l. c. l. g. v. ad
 31. h. Item quod ille qui negat fideicom. vel legatum vel negat aliquam
 32. rem subiectam esse fideicommissum. vel aliter querit subuercere fidei-
 33. com. p. prietur iure detrahendi falcid. vel trebell. vide no. Bart. in
 34. l. rescripta. in prin. ff. de his quibus et indignis.
 35. C. Iura moralia. Adde Barto. post in l. pactum inter heredem. ff. de
 36. pact. et Bar. in l. nemo potest. de leg. i.
 37. C. Unde cogitatur. Istud fuit nouum sing. dictum Ja. de bel. in aut. de
 38. hered. et falc. s. hinc nobis. et querit ibi Bal. nunquid ista casu sicut le-
 39. gatum tenet. teneat etiam fideicom. vniuersale. dicit quod no. cuz
 40. sit in potestate fideicommissarii cogere heredem adire.
 41. C. Statuit. Et vide quod dixi in leam quam. in ver. ego addo aliud
 42. casum. et. Et addit. Bal. in l. filium.
 43. C. Prohiberi. Adde Barto. doc. in l. nemo potest. de lega. i. vbi tes-
 44. tamentum contrarium per Barto. d. l. Marcellus. hic alleg. Sed quid si
 45. altera quarta. que debetur alicui ratione consuetudinis. vel statu-
 46. ti. an possit prohiberi per testatorem? Bal. in l. i. in ver. de materia
 47. q. r. s. ff. de re. i. alle. c. Raynudi. de test. et ibi p. Bal. de ques. gl. hic.
 48. P. P. P. Testator. Adde Barto. cons. vi.
 49. Ego

1. **S**ed eo. Ego dixi. Ad apostil. Alleg. ibi positam. vide etiam
 2. Com. cons. l. i. incip. Franc. instituit. et in l. Marcellus. vbi etiam
 3. Bar. ad Trebell. in prin. vide Bar. cons. vi. et Ro. sing. de c. i. in
 4. cip. est dubium vbi dicit quod ista dubitatio cessat in filio qui h. duas
 5. quartas. posito quod in aliis sit dubium. retento tamen quod possit prohibe-
 6. ri. et tunc solenne dubium in d. c. d. g. r. a. re restituere tota hereditas
 7. re. videatur prohibere Trebell. vide Alleg. cons. l. i. in j. dub. Ro. cons.
 8. l. g. v. vbi etiam ponit quid si digit plene iure. et vide omnino eundem
 9. cons. l. g. r. et c. l. i. vbi dicitur fin. communem opt. quod possit testa-
 10. tor prohibere Trebell. quid autem si instituit filium legatam. omni excep-
 11. tione remota. mantet cons. l. g. v. Quid autem si testator digit restituas integra here-
 12. ditatem. an videatur prohibere Trebell. vide Ang. in add. ad Bar. in
 13. l. i. C. quod et q. i. i. pars debe. l. i. g. Alleg. in l. centurio. de vul. et pup.
 14. et latus Aret. quid autem si instituit filium legatam. omni excep-
 15. tione remota. vide Com. cons. l. i. g. de quo habes s. in alia apostil. parua. Tre-
 16. bell. per que verba dicitur prohibita falcid. vel Trebell. vide signatim Pau.
 17. cons. l. i. hic. vbi etiam ponit an possit prohiberi in dona. cau. mort.
 18. ite per que verba videatur prohibita. et quid de verbo totam. vide
 19. Pau. cons. l. g. v. Item de eo quod dictum est quando testator digit
 20. tota hereditate vel similia verba. an videatur prohibita. vide Aret.
 21. in l. centurio. de vul. et pup. faciunt que habes in reper. in verbo
 22. dicto circa dictionem integre. vel integraliter. que vide omnino.
 23. h. P. P. P. C. Tru. presumatur. Vide omnino contra hoc Aret. in
 24. cons. l. g. v. i.
 25. i. Testator. An generaliter testator presumatur ignorare vires pa-
 26. trimonii sui. vide per Bal. in l. i. in j. q. s. de re. ven. et per Jaco.
 27. de Bel. in d. l. quisquis.
 28. k. In ciuitatibus. Adde tu ad Bar. hic do. Alleg. in cons. l. i. incip.
 29. in j. vol.
 30. l. Preiudicat. Sed quid in legato annuo quod solutum est per vnu
 31. aut duos annos. et non plures. an sibi preiudicat in aliis prestatio-
 32. nibus annuis eidem sciendis. vide singulariter Bal. distinguente
 33. in l. non dubium. C. de testa.
 34. m. Venio ad quartam. Sed an hoc sit verum vide omnino Barto.
 35. in l. in ratione. s. quod vulgo. ff. eod. et singulariter Bal. in l. filii. s.
 36. famul. ergo. cum.
 37. o. Et bene. Et idem tenuit Bal. in l. i. omnes. C. si et se ab here. absti-
 38. et Imol. in c. quoniam frequenter. in fi. prin. et lic. non contest. et Bal.
 39. hic. et in l. i. s. de iur. deliber. et per Angel. in l. i. s. hoc stipulatio. ff. si
 40. cui plusquam per l. falc. per Ludo. in l. i. s. pe. de verbo. obliga. per
 41. Bar. in cons. incip. maritus fecit.
 42. p. Quero. verum per non confectio. Adde Bal. in l. i. in fi. s.
 43. penul. ff. de iur. deliber. et in l. filium. C. famul. et c. Angel. in aut. de
 44. vide Joan. de Imol. in l. i. ff. si cui plus. And. Barba. C. Confe-
 45. ctio. Adde Bald. in l. cum a matre. s. de rei ven. et in l. i. de bo. au-
 46. tho. iudi. pos. et in l. i. in fi. vbi per gl. s. de iure delib. et Jac. but. in d.
 47. auth. hoc amplius. et ibi etiam ponit quid refert. et plene per Pau.
 48. de Last. in cons. l. i. s. Spe. et Jo. ad. in tit. de instru. ed. s. fin. versic.
 49. quid de suo. P. P. P. C. Confectionem. Sequitur Jo. de Ana.
 50. cons. l. i. in fi.
 51. q. Perdat Trebell. Communis opin. omnium est. quod per non
 52. confectio. inuentarii Trebell. non perdat. Contrarium consu-
 53. luit Bar. in cons. quod incipit. Nico. ad. et hoc idem tenet Ludo.
 54. in aut. similiter. et eo. alle. teg. in aut. de here. et falc. s. si vero non fe-
 55. cerint. ibi fideicommissa. q. perpetuo no. et ita vidi de facto seruari
 56. et pauci habent. illud consilium optime facit. sed reperio eundem Bar.
 57. consuluisse in alio cons. incip. Eucherus est an heres. qui omisit in-
 58. uentarium. quod non perdat Trebell. Dixi post Imol. in l. i. s. bec sti-
 59. pulatio. si cui plusquam per l. falc. Adde an per non confectio. ne-
 60. inuentarii perdat Trebell. q. Bal. pulchre examinat. cons. l. g. v. i. i.
 61. lib. et dicit quod de iuris rigore p. dat. non de equitate canonica. de qua
 62. vide per eundem cons. l. g. v. i. lib. d. d. cons. l. g. v. i. Pau. de cast.
 63. cons. l. i. Roma. cons. l. g. v. i.
 64. r. Quid si ecclesia. Adde Bar. in l. i. s. de sac. sanc. eccle. l. i. s. si. ff. de
 65. iure delib. vbi hoc firmatur. licet hic dubitauerit. et vide ad. in
 66. c. i. de sol. et in rub. ff. de acqui. here. et vide Imol. in l. i. s. bec sti-
 67. pulatio. si cui plusquam per l. falc. et Bar. etiam in aut. de here. et falc. re-
 68. net primam partem in fi. adde Abba. cons. l. g. v. i. lib. et l. i. i. i. li.
 69. tenet speciale esse in ecclesia. quod non incurrat penas statutas contra
 70. non conficientes inuentarium quia non esset indirecte alienare bo-
 71. na ecclesie. Clericos autem dixit subiacere penis illis. quia ille pene
 72. habent locum de iure canonico. et dicit ipse per capi. Raynaldus.
 73. de testamen.

Authen.

1. In legatis ad pias causas. cessat falcidia. et est onus heredis. et
 2. legatario.
 3. De fideicommissis vniuersali non detrahitur Trebellianica.
 4. Legata ad pias causas. ob que diminuuntur.

1. **S**imiliter. Dico. ff. eod. l. i. s. ad municipi-
 2. etum pro anima. non autem fuit relictum ad pias causas.
 3. quia pia causa est. quando relinquitur ad fabricam eccle-
 4. sie. vel ad pote. vel ad aliquid aliud simile. Reuenter. et quicquid re-
 5. linquitur pro anima. dicit ad pias causas. et per. in l. i. s. i. titio.
 6. ff. de leg. ii. Unde vera solui. est quod hec leg. corrigit iura antiqua.
 7. C. Quero in istis legatis ad pias causas cessat falcid. an hoc perti-
 8. neat ad onus heredis. vel ad onus aliorum. Vide gl. in l. e. g. asse. ff. eo. et
 9. in l. i. testamentum. Tu dic quod onerat heredes. et legatarios. quia ista le-
 10. gata debent ante omnia detrahi ut es alienum. l. sed si non serpus. et l.
 11. eris alieni. ff. eod. et sic. hoc heres habebit minorem quartam. et alij
 12. legatarii habebunt minus de legata. C. Quero. vtrum de fideicom-
 13. missis vniuersali relictis ad pias causas detrahas Trebellianica.
 14. Ista q. format Spec. in tit. de instru. ed. s. copendio. ver. sed cum
 15. deductio. et eam format gl. de test. c. si pater. lib. vi. Quicquid gl. vi-
 16. cat. ego pluries consulu. quod cessat Trebellianica per regulam positam
 17. in d. l. i. marcellus. Tu dic quod ante. ad Trebell. vbi hoc no. et ego ibi exami-
 18. nari. C. Quero legata minuuntur quia propter defectum patrimonij
 19. nisi. et si testator legauit plus quam habebat. Item minuuntur quia p-
 20. falcidia. et l. in quartam. s. ff. eo. C. Quero. an legata ad pias cau-
 21. sas recipiant diminutionem propter defectum patrimonij. hanc alia
 22. legata. et videtur quod non. quod detrahitur ut es alienum. et s. d. i. g. i. Con-
 23. trarium puto. sicut dicimus in testamento militis. in quo l. esset fal-
 24. cid. diminuit propter patrimonij defectum. que diminutio sit equali-
 25. ter in testamento militis. etiam si militantis. et dicit text. expresse in
 26. l. i. post missionem. ff. de ob. q. dicitur. quod detrahitur ut es alienum. in-
 27. telligo quo ad quid. scilicet quo ad computationem falcidie. non quo
 28. ad alia. Quod apparet ex eo. quod talia relictis ad pias causas minu-
 29. tur propter debitum iure nature. videbis no. in l. i. quis ad decli-
 30. nandam. s. de epi. et cle.

Additio.

1. C. Similiter. No. ad hanc authenticam similiter. et si relinquitur vni-
 2. centum ad pias causas pro anima. non tamen detrahitur falcidia. si
 3. tamen relinquitur ei. puta equus. de illo detrahitur tunc quod suf-
 4. ficeret ad vtrumque. l. si seruus. cum seq. ibi not. Ange. et Imol. ff. e.
 5. et in l. i. post missionem. eo. tit. Et hanc aut. ben. similiter limitauit. si lo-
 6. cus pius esset institutus. quia legatis pijs detrahitur falcidia. fin
 7. Ange. sed si non singulariter. in s. sed hoc presenti. in fin. aut. de
 8. sac. san. eccle. Item limita singulariter. et per Angel. in l. decem. de
 9. fideicom. lib. et ad illud quod dixi fin. Ang. in s. sed hoc presenti.
 10. Adde Abba. in can. presentia. de proba. adde an si testator legat ad
 11. pias causas. alias personas plus quam habebat in patrimonio.
 12. debeat solum fieri detractio de alijs. non de factis ad pias causas.
 13. vide d. d. cons. l. i. vbi dicit quod de omnibus.
 14. P. P. P. C. Similiter. Circa has duas aut. quas Barto. so-
 15. lennter legit. Adde primo circa aut. sed in ea quod procedat
 16. etiam in Trebell. secundum Bal. hic. Item procedit in prohibitio-
 17. ne expresse. secus in tacita. que fit per grauamen de restituendo secu-
 18. ndum Roma. cons. l. i. c. i. quem reperbat Allegand. hic in apostil. ad
 19. Bal. vide etiam de materia do. Fran. cons. l. g. v. i. Item secundum
 20. Roma. vbi s. non procedit in filiis de quo vide Allegand. in l. g. r. s. Mar-
 21. cellus. in prin. ad Trebell. ibi per nouissimos. nunquid autem ista
 22. verba respiciant legitimam. et quid in Trebell. vide do. Fran. cons.
 23. l. i. g. r. ista aut. videtur singulariter limitanda ut non procedat qua-
 24. do ille qui vellet detrahere. esset de familia. Ita probat in simili eg-
 25. his que scripsit Ja. in prin. seu. Circa vero aut. Similiter. an de
 26. relicto ad pias causas Trebellianica detrahitur. vide Roma. cons.
 27. l. c. g. r. Pau. de Last. cons. l. i. g. v. i. vide in materia Allegand. cons. l. g. v. i.
 28. ad h. in j. vol. Fran. cons. l. g. v. i. vbi fortius dicit istud vidi proce-
 29. dere in eo quod immediate relinquitur pauperibus. Item an quod
 30. de relicto non immediate. sed immediate peruenit est in pia cau-
 31. sam impedit detractio. Trebell. vide Roma. cons. l. i. c. i. circa fi-
 32. ne. Item quid etiam si relinquitur alicui hospitali non pio loco. quod
 33. tamen non detrahitur Trebellianica. vide Pau. cons. l. c. g. r. i.
 34. Item an de legato facto a filio patri vel extraneo qua sit pius pos-
 35. sit detrahi falcid. vel Trebell. vide Aret. cons. l. g. v. i. vide Trem. singu-
 36. ig. Item an pia causa aduersus pia causam detrahat Trebell. vel falcid.
 37. vide Bar. in s. sed hoc presenti. in aut. de sanct. epi. C. Item quod
 38. quando in privilegium alicuius persone impeditur detractio quar-
 39. te. tale privilegium non perdit si illa persona sit granata alteri resi-
 40. tuere. vide Roma. sing. l. c. c. c. c. g. r. nunquid autem de legato male ablato
 41. rui incertum possit detrahi Trebell. vide Barb. in tracta. de gabel.
 42. in v. parte viij. partis prin. circa fi. Item an ecclesia aduersus alia
 43. ecclesiam gaudeat privilegio isto. vide late Barba. quod sic in con-
 44. sil. g. v. i. i. i.

De fideicommissis. vniuersali. Vide omnino Ang. in d. l. Marcel
lus. vers. quod autem.

De caducis tollendis.

Rubrica.

Additio.

P. P. P. De caducis tollendis. Circa istam materiam, quid sit nō
scriptum, quid caduca, quid quasi caduca, de ratione in omni
bus, vide de p. cau. sua legi.

Glos. continuat, q. legata, & fideicommissa, multis modis effi
ciantur caduca, & invalida, seu per d. imperator tollit multos
casus, in quibus fiebant caduca, & ideo de cad. tollend.

Lex unica.

Primo nomen. Primo ponit suū proemium. Se
cundo ponit causam, quare fuerant introducta ista cadu
ca. Secundo ponit vna rationē iniquitatis eius, q. d. erat odio
sa. Tercio ponit aliam rationē iniquitatis, q. erant contra vo
luntatem defuncti. Secunda ibi, & quemadmodum. Tercia ibi, sed
& ipsi. In isto principio non habetis alia.

Dies legati, quibus casibus cedat.

§. Et cum lex. Hereditas potest adiri a morte testa
toris, dies legati, & fideicommissi pure
vel in diē certum relictis, a die mortis cedit quo ad transmissionē,
sublata iniquitate legis papie. Secundo illam corrigat. Secunda ibi,
primum hoc corrigentes. **Oppo. j. eo. tit. j. finantem** sub con
ditione. Sol. hic loquitur in legatis relictis pure, vel in diē certū
ibi in legatis relictis sub conditione. **Oppo. j. eo. tit. j. in nouissi
mo.** Sol. fallit in casibus ibi positis. **Oppo. de l. heres meus. ff. de
cond. l. demon.** Sol. licet ibi dies incerta sit, tamen quia omnino
egitur a in vita legatarii, habetur pro pura. **Oppo. de l. si dies.
j. ff. ff. quando d. leg. ced. Sol.** Ibi erat cōditio tacita, que non ha
bet suspendere legatū. **Uenio ad gl. super verbo, cedere, que est
difficilis, & seipsum male explicat.** **Oppo. j. videtur quod dies
legati non cedat, nisi ab adita hereditate, vt l. si tibi homo. j. cum
seruus. ff. de leg. j. l. eleganter. j. item si seruus. ff. de dolo. gl. que
est hic, dicit qd istud, quod hic dicitur, qd dies cedit a tēpore mor
tis, est verum quo ad transmissionem, non quo ad inducendā obli
gationem, vel transferendū dominium, vide gloss. si dicit hoc.
**Oppo. de l. eni qui calendis. ff. de verb. obli. Sol. dicit gl. aliud
in contractibus, aliud in ultimis voluntatibus.** Sed certe hoc nō
est verum simpliciter, q. quo ad obligationem idē est in contracti
bus, quod in ultimis voluntatibus, vt statim dicam. Tria sunt ex
go hic examinanda. **Primo,** t. quando cedat dies lega. quo ad
transmissionē, & in hoc non est dubiū, si quidē legatus est purū, vel
in diē certum, cedit a tēpore mortis, vt hic. **fallit in casibus, qui
ponuntur j. eo. d. in nouissimo.** Si vero legatum est conditiona
le, vel sub die incerta, cedit ab euentu conditionis, vel diei incerte,
vt j. finantē sub cōditione. **fallit, quando dies est incerta omni
no egitur a, viuentē legatario, vt l. heres meus. j. responso. ff. de
cond. l. demon. Item fallit in cōditione, que tacite inest, vt l. si dies.
j. fin. quan. d. leg. ced. l. conditiones egerint secus. ff. de cond. l. de
mon. l. iij. ff. de leg. j. l. Secundo est videndum, t. quando cedat
dies legati quo ad obligationē. **Respon. ante aditā hereditatem
non potest cedere quo ad obligationem, q. nō est persona, que obli
getur. Item obligatio illa oritur ex quodam quasi contractu, q. cō
trahitur additione, vt in d. de obli. l. que ex quasi cōtractu. j. heres.
& leg. maleficiis heres. de act. & obli. l. apud Julia. in fin. quibus
ex cau. in pōtea. vnde ante celebratū istum quasi contractum, nō
potest dici obligatio. post aditam vero hereditatem si quidem le
gatum est purum, statim cōtrahitur obligatio: q. heres obligat.
Si vero legatum est in diē certū, & tunc idem regulariter, q. sta
tim nascitur actio, licet obitet exceptio. l. i. in fin. ff. quando dies vsu
fruct. leg. ce. **fallit in vsu fructu, vt ibi dicit, & hic quo ad obligationē
est idē in contractibus qd in legatis. vide glo. hic, in hoc non bene
dicit. Si vero legatum est sub conditione, vel die incerta, tunc cē
dit quo ad obligationem adueniente conditione, vel die cedere diē
de verbo. sign. etiam si cōditio sit tacita, vt not. in litem quia. ff.
de pact. Tercio est videndum, quando cedat dies legati quo ad
transmissionē domini. **Respon. si quidē legatum est purum cedit
ab adita hereditate vere, a tēpore mortis scilicet, vt l. si tibi homo.
j. cum seruus. de leg. j. l. l. Tercio in fin. ff. de furt. l. i. ibi not. Si vero
est relictum in diē certū, tunc non trāssertur dominium, nisi die adue
niens: vt l. sempronius attalus. de vsu fruct. leg. l. si seruus. vsu fructu.
quemadmodum ca. Si vero est relictum sub conditione, nō est du**********

bium q. non cedit, nisi conditione adueniente, vt l. si. j. finantem
sub conditione. S. commu. de lega.

Additio.

§. Sinantes. Sed iure forum. ante l. Papi. quo tēpore cedat dies
leg. vide Bar. post gl. in l. cum qui. de condi. & demon.

§. Et cum triplici. Legata aut sunt p. non scri
pta, aut quasi caduca, aut ve
re caduca. h. d.

Additio.

P. P. P. Et cum triplici. Circa declarationem istorū omniū
quid sit pro non scripto, quid caducum, & quid quasi caducum vide
Lepo. cante. legi. de quo scripsi in rub.

Legatum pro non scripto, quando accrescat coniuncto.

§. In primo. Dic incipit exponere primum, & breui
ter dicit. Pro nō scriptis vadit ad sub
stitutum vel coniunctum, vel remanet apud eum, a quo relinquitur
tunc sine aliquo onere. h. d. **Oppo. de l. si quis cum. ff. de cond. l. de
mon. Sol.** Ibi legatum primum valebat, sed onus ei iunctum erat
inutile. **Oppo. ff. de l. si. l. codicil. in prin. Sol. eo. modo. Oppo. de l. si
duobus. j. si. ff. de leg. j. l. Plures sunt sol. Illa est vera, q. ibi perso
na eius cui relinquitur, licet in rerū natura non esset, tū sperabat es
se, hic non erat, nec esse sperabat. **Oppo. ff. de leg. j. l. plane. j. si con
iunctum. gl. que est hic dicit q. regula est, q. pro non scriptū accre
scit coniuncto. fallit in quibusdam casibus, in quibus non accrescit
coniuncto. gl. ponit hic tres casus, quos vide. **Dr. in d. l. plane. j. si cō
iunctum. ponit vna suam distinctionē per vnu modum. Distinguit
emin aut legatū est inutile ratione persone legantis, aut legatarii,
aut iuxta cōsiderationē vtriusq. ac. que distinctio infert varietate
tem casuū, nō ratione eorū, & ideo sic ex ea nihil utilitatis potestis
perderet. Tu ergo dicas sic. Quando legatū est omnino pro scri
pto coniuncto accrescit, ita loquitur bis sed q. legatū est aliquo
spectu validū, tunc nō accrescit coniuncto, ita loquitur omnia con
traria. Primo q. testator legat Titio a seruo suo, nā legatū seruū
licet iure non teneat, tenet tū de quadam equitate, q. non dē
esse heres ita impius, quin det. Ita loquitur l. pe. s. de necessa. fer. h.
insti. Item, secundus casus, quando testator legat mihi et Titio ser
uum meum legatum rei mee, non est invalidū, quia saltem ego hā
deo ius retentionis in parte mea. Tertius casus est, quando legat
mihi, & non capax, non est omnino invalidū, q. debes intelligere
in tali incapax, a quo auferat tanq. ab indigno, & applicetur h. co.
alia: dictum gl. non procedit. **Plane dicit in d. l. plane. j. cōiunctum.
Oppo. j. eo. j. his ita. & ff. de leg. j. l. ciuitatibus. j. Lucius. Solu.
vt dicam d. j. cc.********

Additio.

In primo. Hunc §. notanter limita per teg. in l. si. & ibi no. Bar.
ff. de his qui pro non scrip. habent.

§. Pro secundo vero. Quasi caduca vadunt
ad substitutum, vel con
iunctum, vel remanent apud eum, a quo sunt relictis cū onere suo.
hoc dicit. **Oppo. ff. de adi. leg. l. filio. j. matri. Dicunt quidam, q.
illa corrigitur. Alij dicūt quod ibi mater fuit eiccta, vt nuda mini
stra, quod esset contra illū text. licet gloss. sic videatur tenere vbiq.
Dicit per. quod ibi, ideo quia defuit ibi legatum ex voluntate te
statoris, hec leg loquitur quod defuit casu. **Item oppo. j. videtur
quod substitutus non admittatur, vt ff. de capti. l. qd si filius. Sol.
Ibi loquitur in pupillari substitutione, que nō potest habere locū
in filio decedente in vita patris, nā cum pupillaris substitutio sit
testamentum filij, oportet quod filius sit talis conditionis, qd pos
sit testari, nisi impediretur propter eam, sed si decedit in potesta
te, est ibi aliud impedimentum, merito non potest habere locū in
decedente in vita patris, hic loquitur in substitutione vulgari. **Oppo.
videtur quod nō sit de nouo inuentum, quia erat de iure antiquo,
vt l. si Titio & Demo. j. Julia. ff. de leg. j. l. Breuiter, quicquid glo.
dicat, dicit quod hoc fuit inuentum de iure antiquo digestorū, post
ea erat correctum per l. Papi. hodie vero per hanc constitutionē
reducitur ad ius antiquum digestorū. **Oppo. de here. insti. l. sub cōdi
tione casuali, que non dicit onus. Tu dic clarus, ibi loquitur in cō
ditione, cuius existentia non habebat alteri inferre commodū, hic
vero erat talis cōditio, que alteri commodū interferebat, merito in
telligitur repetita. **Oppo. de l. si. l. si. ff. de leg. j. l. Sol. vt di
cam j. eo. j. his ita. Illud querit glo. quid si legatum tenet, sed nō
tenet onus sibi annexū. Dic plene vt l. codicil. in prin. ff. de lega. j.
vbi glo. ibi ego plene dicit.**********

Tit.

De caducis tollendis.

Additio.

Pro secundo. Limita istum text. in eo quod dicit, quod substitu
tus preferatur coniuncto per casum l. quāvis. s. de impub. l. quidā
testamento, de vulg. & pup. vide Bar. in l. i. in prin. in vlti. q. ver. itē
quero. ff. de vulg. & pup. **Pro secundo.** Et de iure accrescendi, vi
de Ludon. Roman. in consil. lxxij. incip. quod reliqua hereditas.
And. Barb.

P. P. P. Cum onere suo. Vide late Soc. in l. que cōditio. ff.
de condi. & demon.

Decedit in potestate. Adde Bar. in l. si duobus. in prin. de leg. j.
l. gl. & doc. in l. si. in ver. dabitur. ff. si pars here. pet.

Dicit. Hic Bar. tenet contra. in l. si sub conditione, & in l. q. con
ditio. ff. de condi. & demon. vide hic l. v. & l. eo. l. vbi autem.

Legata in quibus casibus transmittatur hereditate nō adita.
**Quare in casibus hic expressis non cedat dies legati, nisi ab adita
hereditate.**

§. In nouissimo. Legatum pure, vel in diē cer
tum, cedit a tēpore mortis quo
ad transmissionem, exceptis casibus hic expressis, hereditas vero
non adita non transmittitur. h. d. **Oppo. ff. ad Silla. l. si quis ingra
uescente. j. eleganter. Sol.** fallit in casu illo, in quo hereditas non
adita transmittitur, & in alijs qui nō in l. ventre. ff. de acqui. hered.
**Quero t. que est ratio, q. in casibus hic expressis non cedit dies, nisi
ab adita hereditate. Ratio est q. q. legatario non expedit q. cedat
dies a tēpore mortis, non cedit. Hoc autē contingit in istis tribus
casibus, nā libertas non potest transmitti ad heredē, & ideo non potest di
ci q. cedat dies quo ad transmissionē. Item q. relinquitur aliquid
seruo, non expedit sibi q. cedat dies legati a tēpore mortis, q. cum
reperiret ipsum seruū acquireret dñō suo, et sic ipse hereditati, que
interim est loco dñi, merito expectatur hereditatis additio, q. tunc
erit liber, vel alterius. Item in vsu fructu, q. vsu fructus nō trans
mittitur, merito non dicit q. cedat dies eius quo ad transmissionē.
**Ex quo apparet solu. cuiusdam q. quam facit gl. t. Quid in seruitu
tibus realibus. gl. videtur dicere q. cedit dies sicut in vsu fructu,
qd est falsum, q. cessat illa ratio que est in vsu fructu. Facit ad hoc
ff. de fer. lega. l. si fundū. Vide circa hoc quod not. in l. j. ff. quan
dies lega. ced. vbi glo. dicit idem q. hic.****

Additio.

In nouissimo. De ista dictioe nouissime, vide Bar. in rub. ff. de
no. ope. num. **In nouissimo.** Adde Bar. in consil. clig. inci. propo
nitur q. domina Lucarella, & vide Lud. Ro. in consil. cxxij. de lega
to non agitur transmissio, vtrum legatum debeatur a substituto si
relinquitur ab heredē, & vide eundem Lud. Ro. consil. cxxij. And.
Barb. P. P. P. **In nouissimo.** An autē ista regula q. heredi
tas non adita nō transmittatur, habeat locū in monacho, ita q. si non
adeat ecclesia priuatur, vide Ang. consil. xxvi. inci. in Dei noie, sup
j. puncto. in iij. dub. & de hac transmissione hereditatis, vide Alleg.
consil. cccclij. nūquid autē fidei cō. q. debeatur ex clausula codicil
lari rupto testamento transmittatur non aditum, vide Bar. consil.
rj. & in consil. seq. circa si. vbi ponit quid de fideicommissis. Item plu
res casus in quibus transmittatur hereditas non adita, vide per
Barth. & alios in l. ventre. ff. de acqui. here. Item quid si statutu di
ceret q. quilibet hereditas delata transmittatur nō adita, que in
telligatur, & an opus sit q. ipse sciat sibi delatā, et q. delata dicatur
si forte erat relictis sub cōditione, que in rerū natura sub cōditione,
erat purificata sed institutus ignorabat, vide Ant. de But. consil.
lxxij. vbi concludit q. sufficit esse delatam licet heres ignoraret, et
multa alia vt per eum. Item de materia & pluribus rationibus an
hereditas non adita non transmittatur, vide Jas. in l. emancipata.
vbi per discursum multa alia ponit de materia transmissionis he
reditatis vel bo. pos. & c. q. qui admitt.

Non adita. Et que sit ratio, vide Bal. in l. si ania ff. de iur. delib.
& Sali. in l. apud hostes. s. de suis & legi. qd limita vt per Bar. not.
in l. si in fin. ff. de vulg. & pup.

§. Sin autem aliquid. Legata relictis sub
conditione vel in diē
incertum, cedūt a die aduenientis conditionis, vel diei incerte, & si
efficientur caduca, vadunt ad substitutum, vel substitutos, vel cō
iunctos, vel remanēt apud eos a quibus relictis est, si sunt heredes
grauati pro hereditaria portioe, si sunt alij pro virili cū onere suo.
h. d. **Oppo. de l. heres meus. in prin. ff. de condi. & demon. l. si cas her
res. ff. quando dies leg. ced. Sol.** Breuiter, q. hic dicitur de condi
tione, intelligo nisi sit talis cōditio, que inest tacite, vt l. iij. de le.
j. l. conditiones extrinsecus. de condi. & demon. vel nisi sit omnino
certitudo in vita legatarii, vt in legibus contrariis. **Oppo. ff. de acq.
here. l. qui patri. Sol.** Ille est mirabilis casus, & singularissimus
ibi. Ratio, quia ius substitutionis erat vniuersum cum iure accrescē
di, vt ibi plene dicitur.

Additio.

P. P. P. Sin autem. Circa istam materiam quod legata sub cō
ditione non transmittatur, si ante purificationem conditionem moria
tur legatarius, limita signanter procedere quando esset cōditio
anea, secus si esset successiva, puta si habitauerit cū tali vsu
fructu matrimonij contraxerit, vel mortuus fuerit, quod si lega
tarius cepit habitare, licet postea moriatur ante tēpus limitatū
in cōditione habeat legatum integrum, vide Jo. de Alna. consil.
vii. incip. viso puncto, & eundem no. & consil. lxxv. Item q. vbi cōstat
de voluntate testatoris expressa vel tacita cōditione transmittatur,
& contra, nisi de voluntate constet, vide Soci. in l. iij. de leg. i. et ibi
etiam q. legatū de se non efficitur conditionale, vbi apparet de mē
te, & de eo quod dictum est q. si constat de mente cōditionale trāsmis
titur, vide Soci. in l. heredes mei. j. cum ita. ad Treb.

Sin autem aliquid. Quando legatū sub cōditione transmittatur,
tur, vide Bal. in l. i. j. vt act. ab here. & contra hered. Ad intellectū
istius tex. vide Bar. in l. quando in la. iij. ff. de acqui. here.

Sin autem. Vide Bar. in consil. clig. incip. proponitur q. domina
Lucarella, & in consil. clig. inci. Rich. condidit testa. Ant. Barba.

§. Ne autem hoc. Quod dictum est quod legatū
re suo, intelligitur de onere quod consistit in dando vel faciendū ad
quod potest per alium applicari, secus si constat in facto, quod cer
te persone coheret.

Additio.

Ne hoc autem. Vide eū in l. si decesserit, qui satisd. cogant. quan
do aliquid videatur commissum conscientie alicuius, presumitur ex
qualitate facti vel persone, vt est tex. licet in alijs terminis quā hic.
qui teg. videtur melior de iure, in c. an. vbi hoc declaratur per glo.
& doc. de offi. deleg. Plus dicit hic §. mo. quod si papa in literis de
legatorij dicit in hoc tuā cōscientiam oneramus, quod videtur
electa industria persone teg. est vbi no. d. Gardi. in cle. de iur. iur.
Facit l. probatorias. j. de diuer. offic. lib. ij. & l. per hāc. j. de ero. mi
lit. l. ij. Sed vide gl. in leos. in prin. j. de appel. que intelligit tex.
istū, qui dicit, prima sententia habet locum, sicut fuerit lata per dele
gatū. vide teg. l. vel singulos. ff. de test. in vers. pprio chirographo.
cum gl. que videtur dicere contrarium. Item si requiritur q. aliq.
inter sit, & requiritur presentia in aliquo actu, nō potest vices suas
alteri committere, vt dicit Bal. in c. quāvis. de offi. deleg. & ibi alij
quid per Rod. & Bal. in l. i. j. c. qui admitt. adde q. testator cō
misi. q. sicut vt consentie alicuius, quid importet, Ro. consil. cccij.
per Ange. consil. cccij.

P. P. P. Personae coheret. Vide in materia legatorum qd q.
testator appositus aliquod onus alicui, q. censetur onus coherere
personae, nec transit ad successores, vide Ant. de But. in consil. lxxij.
incip. absq. diffusionē allegationum.

Legatum pro non scriptum, non transit cum onere.
Ius accrescendi habet locū, etiam si ille cui accrescit, sit defunctus.
**Portio vnus ex heredibus defuncti, quare accrescat coheredibus
inuitis, & q. aliud sit in legatis, & nu.**
Coniuncti verbis, dicitur illi, qui in vna & eadē oratione ponitur.
Disiuncti verbis, dicitur illi, qui ponuntur in diuersis orationibus.
**Quādo copula cadit inter duas orationes, non inducit coniunctio
nem verbalem.**

§. His ita. Ista est bona materia. Portio vnus ex here
ditaria portione, si oēs sunt coniuncti vel disiuncti, cōiunctis
primo, postea disiunctis accrescit cum onere suo. hoc dicit. Ro. istū
teg. ibi, hoc ita tam varie, ac. qui dicant cōiuncti verbis, & qui disiu
cti, de quo facio magnum festum in l. re cōiuncti de legat. iij. **Dis
citur hic, quod portio hereditatis, quocumq. modo deficiat, vadit
ad coheredes cū onere. Contra t. pro non scripta** non transeunt cū
onere, vt s. eo. j. in primo. Solu. Dicit gloss. aliud in legatis, vt ibi,
aliud in hereditate, vt hic. Ratio, quia legatum pro nō scriptū ab
initio est nullum, euz nō sit persona, in qua fundetur, neq. vere, neq.
que fide, ac hereditas habet personam representatam, vt l. noua. ff.
de noua. l. heres quandoq. de acqui. here. l. si ex re. j. si de stipul.
ser. l. i. omnis hereditas. l. i. omnia fere. de regu. iur. Sed cōtra hoc
oppo. ff. de leg. j. l. Celsus. j. pen. & si gl. videtur dicere, quod hic cor
rigit. Tu dic, quod ibi hereditas fuit pro non scripta, tamē legata
erit relictis ab heredē, cuius portio defuit in totū merito quia tūc
est eadē ratio, que in legato accrescit sine onere, & istum passum gl.
examinat, & ibi plene dicit in l. que cōditio. in prin. ff. de cōdi. & demon.
Oppo. de l. j. fin. de leg. iij. Sol. Ibi vadit hereditas ad alius re
nientē ab intestato, p. ter spem defuncti, hic vero vadit ad cohere
des succedētes ex dispositione defuncti. Secundo habes hic, & qd
ius accrescendi habet locū, etiam si ille cui accrescit, sit defunctus

Simile de condi. & demon. l. hoc scriptura. §. si a. ff. de suis & legi. l. si
er pluribus. Insi. ad oñ. §. si. Contra istud opp. ff. de vulg. & pup.
l. sed & si plures. in prin. & §. ca. l. §. in nouissimo. vbi dicitur. qd he-
reditas non adita non transmittitur. siue sit institutio sine substitu-
tio. Sol. Aliud in iure accrescendi. vbi hic. §. similib. aliud in iure
institutiōis. vel substitutiōis. Ratio. qz ius accrescendi in om-
nibus. pterquam in usufructu. pici inesse portio. non persone.
vt l. titio. §. si. de usufructu. l. an eadem. §. si ibi no. de ecce. rei iud.
merito transmittitur ad quēcumqz trāsit portio hereditatis. vt
l. si tota. ff. de acqui. here. Ius vero institutiōis & substitutiōis
inest persone. vnde merito ante aditionem non transmittitur. Ter-
tio habes hic qd accrescit inuitis. Contra §. p. i. §. sol. Aliud
in legatis. aliud in hereditatibus. Ratio patet. nō potest qd de-
dere pro parte testatus. & pro parte intestatus. vt l. ius nostrum. ff.
de reg. iur. qd non accidit in legatis. etiam nemine volente legatū.
cum sint heredes. apud quos remanet. Et istū passum. vtrum he-
reditas accrescat inutilis. vbi dicit §. de iur. delib. l. quidam eulo-
gio. in illa quest. quando vna portio deferat a testatore. alia ex le-
gis dispositione. Ad vltimū dictum opp. & habetur hic. qd primo
vocantur coniuncti. quam disiuncti. Contra ff. de here. insti. l. itez
qd sabinus. §. si. Istud est difficile contrarium. Breuiter ista est ve-
ra sol. qd ibi omnes sunt disiuncti. & nullus est ibi coniunctus. Al-
timo rogo te qd teneas menti istas duas regulas. que ponuntur hic
in ver. hoc ita tam varie. quod illi dicuntur coniuncti verbis. qui in
vna eodem oratione ponuntur. illi dicuntur disiuncti verbis. q
qui ponunt in diuersis orationibus. qz alibi non habet ita clare.
¶ Ego hoc dico ego. qd quando copula cadit inter duas orationes.
non inducit cōiunctionem verbalem. Terg. est in l. si. in annos.
§. si. quibus mod. usufructus. amitt.

Aditio.

¶ Contra pro non scripta. Et est differentia inter §. istum. & §. in
primo. §. eo. qz hereditas tacens representat personam defuncti. &
sic si heres instituitur est mortuus. hereditas manet iacens. qz tenet
ad omnia onera ad que tenebat defunctus. cū ipsum representet.
vnde ad quemcumqz trāsit cū onere. legatum vero. defunctum in
aliquo non representat. Et ita vult hic sentire Bal. & melius in l.
re coniuncti. de leg. iij. vbi dicit hanc rationē esse nouam. nec tactā
ab aliquo alibi.
¶ De leg. iij. Aude Bar. in l. si duob. §. si. de le. i. ista leg. cessus. hic
allegata facit magnā limitationē ad ea. que dicuntur in d. l. si qd
a filio. in prin. de leg. i. vbi relicta ab instituto cōsent relicta a sub-
stituto. Illud est verū nisi nominatim ab herede fuerint legata.
vt pura & te titio lego. quo casu ita videtur relicta solū. si ille sit he-
res. d. l. cessus. vide Bar. in l. non iustam. ad Treb. adde Barto. in
terminis in l. titia. l. iij. de leg. i. & in §. si. ibi per gl. insti. ad l. fal.
¶ Accrescit inuitis. Ad istū §. vide Bar. in l. si. qd nō pct. part.
¶ vide Cy. melius loquentem & Bal. in progi. §. in prin.
¶ Disiuncti verbis. Aude hic per Bal. in §. proxi. per Bar.

¶ Legatarij quando sunt coniuncti verbis. & disiuncti re. tunc
portio vnius deficiens. remanet apud alios. sine onere per ius ac-
crescendi.
¶ Quando plures sunt coniuncti verbis tantum. tunc est locus iuri
accrescendi cum onere.
¶ Quando plures sunt re coniuncti tantum. tunc est locus iuri non
decrecendi sine onere.
¶ Si sunt coniuncti re. & verbis. an crescat. seu non decrecat cū one-
re vel sine onere.

¶ **Ubi autē.** In legatis portio deficiens accrescit cō-
iunctis cū onere suo. sed si legatarij sunt
disiuncti verbis. & coniuncti re. & omnes acceptant. sibi partes fa-
ciunt per concursum. nisi testator aliud expresse disposuerit. & si vni
portio deficiat. apud alios remanet per ius non decrecendi. sine one-
re. hoc dicit. Ex isto. §. no. singulariter istud. quod tibi dicuntur re
coniuncti. quibus expresse dispositio testatoris tota res assignat
cūlibet. Aude reg. qz sermo testatoris. & simile habetur in l. idē
nerarius. de usufructu. accrescendi. Opp. ad istud prin. & videtur qd
non accrescit cum onere. vt §. eo. §. si. Solū. Ibi in pro non scriptis
hic in caducis. vel quasi. §. opp. §. eo. ver. finantem ad deficientis.
quē modo legi. Solū loquitur in cōiunctis verbis. & disiunctis
re. qui cū veniant per ius non decrecendi. remanet apud eos sine
onere. Opp. dicitur hic. volentibus. cōtra §. progi. §. Solū. Aliud
in heredi. aliud in legatariis. Venio ad §. finantē ad deficientis. &
oppo. §. eo. §. pro secundo. & §. in nouissimo. Solū. vt modo dixi. hic
venit per ius non decrecendi. ibi per ius accrescendi. Circa hūc
l. formo q. nos habemus quando plures sunt coniuncti verbis tā-
tum. tunc est locus iuri accrescendi cum onere. Item quando plu-
res sunt re coniuncti tantum. tunc est locus iuri nō decrecendi sine
onere. Quero. quid si sunt coniuncti re & verbis. vtrum acce-
scat seu nō decrecat cum onere vel sine onere. Et hic dicit. cū one-

re. Vide eam super verbon. on. sentiat. in §. Petr. de Bel. perti. die
in cōtrariis. Cū enim sint coniuncti re & verbis. ex eo qd sunt cōiun-
cti re. veniunt per ius non decrecendi. apparet qd debet remanere
sine onere dicit ipse. Et tenet cōtrarium & ego. vt videtur in h. re.
neo gl. nostram in l. re coniuncti. de lega. iij.

Aditio.

¶ **Ubi autem.** Aude Barto. in cons. cly. incip. pro examinanda
veritate pro §. vbi autem. si habet locum ius accrescendi in fideicō.
¶ Ind. Barb.

¶ **P. P. P. C. S. finantē.** Circa istum §. dum dicitur in eo. & alleg. q
si testator idem voluisset in vno quod in alio vtrqz expresse. vide
Alleg. cons. cly. vol. ij. & cons. cly. vol. iij. ad fi.

¶ **Que autem.** Que dicta sunt de hereditatibus. que
auferuntur ab indignis. intacta per-
manent. hoc dicit.

¶ **Cum autem.** Hereditas non adita nō transmitti-
tur. s; vadit ad coheredes. vel ad
venientes ab intestato. vel ad fiscum.

¶ **Hec autem omnia.** Hac lege statuta locū
habēt in testamētis. co-
dicillis. & donationibus causa mortis. h. d. ¶ Rot. ex isto reg. qz in
donatione causa mortis habet locū ius accrescendi. qz formati que-
stione de hoc. qz repetit l. re cōiuncti. de le. iij. & cū dimisi in decem. am.

¶ **¶** fed hic habes reg. Altimō no. tūc profut omniū. & debet prefer-
ri utilitatibus priuatorū. vt in auth. res que. C. commu. de leg. ac.

Aditio.

¶ **Hec autem omnia.** Et vide Bar. in l. si mibi. Titio. de verbor.
oblig. & Bal. in l. i. in §. si. quando non pct. par. & Bar. in l. cum hān
prin. ff. de transac.

De his. qui ante apertas tabulas.

Rubrica.

Lex unica.

¶ **¶** Filius. vel alius in potestate decedens. hereditatem sui parē-
tis non aditam. & ignorans. transmittit ad quoscūqz.
¶ Decedentes qui non sunt in potestate. hereditatem ascendentiū
non agnitam transmittunt ad descendentes. non ad extraneos.
¶ Hereditas non adita. an etiam transmittatur ad descendentes.
¶ Fideicommissum conditionale relictū ab ascendenti non trāsmi-
ttingitur ad descendentes. fideicommissario defuncto conditione
pendente.

¶ **¶** Hereditas ascendentiū nō adita
transmittitur ad descendentes. nisi re-
pudiata sit. Idē in legato nō agnito. h. d. Dimiditur in
tres partes. Primo ponit vni statuti. qd cōtinet ius
speciale. C. secundo ponit aliud. qd cōtinet ius commune. C. tertio
ponit rationē. C. secunda ibi. qd scilicet. C. tertia ibi. si quidem.
Hec est singularis cōstitutio. & noua. Opp. §. de iur. delib. l. iij. Di-
cunt quidā. qz hic loquitur de filio. qui erat in potestate. ibi de emā-
cipato. hoc est falsum per istū ter. qui loquitur in matre. & auita. Vi-
cas ergo qz hoc speciale in descendentiū vt hereditas ascendentiū
nō adita trāsmittat ad descendentes. Contra hoc opponit. qz de fidei-
cōm. trāsmittunt hereditatē ad quoscūqz. vt l. hereditate. §. fili.

¶ **¶** de castres. pecu. digi. plene §. de iur. delib. l. si infanti. Sol. ¶ Filius.
vel alius in potestate decedēs. hereditatē sui parētis nō aditam. et
ignorans trāsmittit ad quoscūqz. vt digi in l. si infanti. & hoc operat
cōstitutio sui heredis. vt videbitis §. tit. iij. l. apud hostes. ¶ Defen-
dentes vero qui nō sunt in potestate. hereditatē ascendentiū nō agni-
tā trāsmittunt ad descendentes. non ad extraneos. hic est casus sin-
gularis. illi vero qui nō sunt de descendentiū hereditatē nō adi-
tā non trāsmittunt regulariter. vt in d. §. in nouissimo. §. si. Itē
qui sunt de descendentiū. & non in potestate. si non habent descen-
dentes ex se hereditatē non aditam non trāsmittunt. secundū re-
gulam in d. §. in nouissimo. Itē debetis istam materiā intelligere.
¶ Contra predicta opponitur. & videtur. quod etiā ad descendē-
tes hereditas nō adita trāsmittatur. vt §. tit. iij. l. apud hostes. Et
que est hic. hoc facitur & male. qz contra casum l. iij. §. si quis ex libe-
ris. ff. ad Tertul. Non obstat. l. apud hostes. §. tit. iij. qz ibi loquitur de
suis. qui trāsmittunt ad omnes. Querit gl. quid si isti descenden-
tes. nō sunt instituti heredes ab illis quibus fuit delata hereditas
non agnita. Dicit gl. non admittuntur. arg. ad hoc de comun. §.
emāci. lib. l. i. §. si. Item querit. quid si hereditas non fuit delata ex
testamento. sed ab intestato. Bio. dicit idē. qz eadem est ratio. hoc
tenent omnes. Queritur circa hanc legē. vtrum fideicommissus
conditionalis relictus ab ascendentiū trāsmittatur ad descen-
dentes fideicommissario defuncto. conditione pendente. Certe gl.
tua deter

¶ **¶** tus determinat q non. & bene. die vt in gl. Quero. vtrū ista lex ha-
beat locum siue isti descendentes fuerint nati in vita illius. & de cu-
tus hereditate agitur. siue postea. ¶ Tenet q sic. & Cyn. hic ponit
eam. & facit de ea magnū sectū qz dicit q ipse habuit eā de facto. Et
allegat dictū Dyp. in l. Gallus. in magna distinctione. & ponit ipse
hic. & in l. qui se patri. §. vnde l. i. & l. si quis filius. §. de inof. test. & gl.
ordinaria hoc videtur velle. referendo illam gl. ad illum teg. §. de
fideicom. l. si in persona. & c.

Aditio.

¶ **P. P. P. C. P. Per hanc.** Beneficium huius l. habet locum etiam
si tractetur de hereditate non adita per descendente trāsmittē-
da in nepotes. vide Roma. cons. cccc. l. iij. ad fi. quid autem si status
tum diceret q existētibz masculis femina nō succedat. an filius
isto casu trāsmitteret totā hereditatē nō aditam ad filiā suam fe-
minam. an vero trāsmitteret que sibi de iure cōmuni spectant. vbi
vero non esset tale statutū quasi in ea sola sit suus heres. nō in por-
tione femine que ei auferatur in masculū. vide omnino & lare Jas. in
l. si arrogator. ff. de adop. ¶ An autē ex beneficio huius trāsmittat
bono. pos. non agnita. vide Jas. lare in l. emancipata. C. qui admit.

¶ **¶** Per hanc. Aude Bart. in cons. cly. incip. proponit. dña Lucia
r. lla. ¶ Ind. Barb. ¶ Per hanc. Aude Bar. in l. si auita. per totā l.
§. de iure dot. sed vtrū ista leg. habeat locum in trāsmissione bon.
pos. de iure pretorio. glo. & Bar. in l. emancipata. §. qui admit. dicit
q sic. sed Bal. ibi dicit. q fallit in bo. pos. cōtratab. & ibi post Bal.
digi. quid in iure dicendi testamentum nullum. de quo per Jimolā
in l. alio preterito.

¶ **¶** Contra predicta opponitur. Aude in l. iij. §. ad O. sic.
¶ Contra predicta opp. Aude hic Compo. & Ric. ¶ Nat. quē refert
Bal. in l. cum antiquioribus. de iure delibe.

¶ **¶** Querit gl. Aude Bar. in l. i. ff. de leg. i.

¶ **¶** Circa hanc legem. Sequitur do. Jas. in l. cum filij fa-
mil. ff. de leg. i.

¶ **¶** Fideicommissum conditionale. Aude glo. & doct. in l. is cui. ff. de
act. & obli. Adde q gl. sequutus est Bal. cons. cccc. l. iij. vol. & eo. vo.
cons. cccc. l. iij.

¶ **¶** Habeat locū. Aude teg. no. in l. Titius. ff. de suis & legi. & teg. in
l. Paulus. §. p. & ibi glo. ff. de bon. lib. & hoc sequitur Bal. in d. l.
is qui filium. vide quod no. Bar. in l. si in versis. quero quid si filia.
ad Trebel. & Bal. in l. qui se patris. ad fi. & quod no. Bart. in litem
pretor. ff. de suis & legi. & Bal. in l. si in personam. Bart. in d. l. si quis
a filio. ff. de inu. testa. & ibi Ang. & Cy. in l. si. §. ad O. si. ibi vide gl.
& Bar. alias in l. si quis filium. §. de inof. testa. & per Bar. in l. si cui.
in prin. ff. de lega. i.

Quando dies legati vel fideicommissi cedit.

Rubrica.

Lex prima.

¶ **¶** Competenti. Dies annui legati. etia
quo ad exactionē cedit in
principio cuiuslibet anni. h. d. ¶ Opp. de l. qui hoc anno.
ff. de verb. obli. Solū. ibi debebat anno. vnde erat annua
prestatio. hic debebatur singulis annis. Opp. de l. lecta. ff. si cer. pe.
Sol. Ibi dies fuit adiecta causa differende solutionis. hic vero eā
multiplicande obligationis. Plenissime dixi in l. qui hoc anno. de
verbo. obliga.

Lex secunda.

¶ **¶** Brum. Substitutio facta q deueniat in superui-
uentem. non habet locum in persona vltimi
superuiuentis. h. d.

Lex tertia.

¶ **¶** Pontionilla. Dies legati relictī in tēpo-
re certe etatis. cedit adue-
niente etate.

Lex quarta.

¶ **¶** Um vroz. Dies relictī in tempore liberorum.
cedit statim cū filius nascitur. hoc
dicit.

Aditio.

¶ **¶** Nascitur. Et si legatarius mori vgoze pregnante. valet legatus
nato posthumo. ff. eo. l. is cui. ¶ Nascitur. Adde qd Pau. de Cast.
querit quid si grauo herede de restituēdo. si liberos non habuerit.
ipse autem habuit. & mortui sunt eo vidente. an habebit locū substi-
tutio. Auidetur q non. per istum teg. qz verum est dicere ipsum libe-
ros habuisse contrariū dicit ipse. quod illud est in casu huius l. cū ha-

buerint liberos. qz statim purificata est conditio. aliud est granare
sub conditione negatiua. si non habuerint. qz debet intelligi tēpo-
re mortis. siue sicut si dirisset. si decesserit sine liberis. quo casu non
sufficeret habuisse si tēpo-
re mortis liberos non habebat. l. ex facto.
§. p. ff. ad Treb. Si testator dixerit. si filios nō procreauerit. vel ei
nō nascāt. & nati sint. & mortui viuere ipso grauato. & substituto ena-
nescit substitutio. Et ita consiluit Bald. cons. cccc. l. iij. vol. & ibi ex
eius verbis potest colligi confirmatio huius dicti. Paul. de Cast.

Lex quinta.

¶ **¶** His verbis. Cū tempus certe etatis adijci-
tione non facit. & legatarius decedens trāsmittit. expe-
ctabitur tū dies. h. d. ¶ Opp. de leg. i. l. si cui leges. in prin. Solū. Ibi
dies fuit apposta legatio. hic prestatio. ¶ vt d. l. si cui. de leg. i. & ibi
plene digi. & Cy. ponit hic vñā distinctionē Jac. de Bre. quā ponit
hic. de manum. test. l. si ita. & illa distinctio deficit in multis. sed sup-
ple vt digi in d. l. si cui.

Aditio.

¶ **¶** Dic prestationi. Sequitur Comp. cons. cccc. l. iij. vide
omnino eundē cons. cly. in iij. dub. vbi ponit q qñ aliquid adij-
citur executioni. suspenditur executio. secus si verba expresse non
suspendant executionem. sed inducāt necessitatē solū aliquid faciē-
di. vide ibi exemplū per eū. vide per Bar. in l. i. ver. tertia. ubi differe-
tia. ff. de condi. & demon. quid iuris qz cōditio adijcitur dispositio-
ni. & quid qñ executioni. & quando per distinctionem cū. & quid in vl-
timis voluntatibus. & quid in contractibus. vide no. Pau. de cast.
in l. quibus diebus. §. quidam Titio. ff. de condi. & demon. vbi vero
loquitur. & assignat rationē differentie inter contractus. & vltimas
volūtares. vide etiam omnino Bar. in d. §. quidam Titio. qui etiā
aliter loquitur.

Lex sexta.

¶ **¶** Fideicommissum. Legatum a lega-
tario relictum. transmittitur. h. d.
Rubrica.

De in possessionem legatorum.

Rubrica.

Lex prima.

¶ **¶** Oniam. Cum petitur satisfactio. debet adhibe-
re summam cognitionem.
Lex secunda.

¶ **¶** Psis. Cautiones de legato prestando. pōt testator
remittere. h. d. Querit gl. vtrum testator pos-
sit remittere h; potestatem. & dicit q sic. arg. huius l. et be-
ne. die vt in glo.

Aditio.

¶ **¶** Ipsis. Aude Bar. in cons. cly. incip. literas magni. vestre. quos
modo alleg. istam l. ¶ Ind. Barb.

Lex tertia.

¶ **¶** Postquam. Quādo cōcurrit pignus pre-
torij. & cōventionalis. qui prior
est in tempore prior est in iure. h. d.

Aditio.

¶ **¶** Si postq. No. hic casum q pignus pretorium per dominū alie-
nari potest. Ad idē est teg. quem ibi no. doc. fm vnam lectū. in l. si
quis missum. §. si. ff. de dam. infe.

Lex quarta.

¶ **¶** Um archimedo. Ante euentus
diei incerte. nō
potest fideicommissum peti. sed cautio de eo prestando. h. d.

Aditio.

¶ **¶** Cum archimedo. Aude in materia l. inter omnes. & ibi doc. ff.
qui facit. cog. Sed vtrū hodie heres cogatur cauere fideicommissa
rio fideicommissio prestando iure nouissimo auth. vide gl. & doc. oēs
in l. cum tale. §. si. ff. de condi. & demon. Adde & intellige fm Pau. de
Ca. q Archimedo nō erat filia testatoris. alias cū habuisset res
situiere fratribz non potuisset compelli ad prestandā cautionē.
vt §. ad Trebel. l. aubemus.

Lex quinta.

¶ **¶** Uilegati. Missio in possessionem causa lega-
torij. solū pignus constituit. & actio
nem ex testamento impedit. h. d.

Aditio.

¶ **¶** Qui legati. Adde quod Pau. de Cast. dicit quod per hanc legē
patet quod si statutū dicat. quod habens instrumentū possit petere
Bart. Secunda super Cod. ¶ n. iij

exactione realiter et personaliter ad sui voluntatem, quod si credit
tor fecerit se mitti in poss. bo. debitor, et debitor non soluit, qd po
test facere personaliter ipsum detinere, et convertere, qd per electione
vnius vie non preiudicat sibi in alia. alleg. l. i. §. quid ergo. de ve
di. in p. et qd no. Bar. in l. consentaneo. §. quomodo. et qd in. Arch.
in rub. de eo qui int. in poss. causa rei ser. lib. vi. l. inter. §. creditor.
cum ibi no. de fideiuss. Aliqui tamen tenent contrarium per l. referri
prum. §. si de dis. pig. et que special. §. co. ti. et l. fideiuss. magi
stratum. §. pro quibus. de fideiuss. et dic quod primam partem tes
nuit Ro. consil. c. xxiij.

Lex septima.
Erta est forma. Legat causa potest se
tarias, quas heres possidet, vel volo desiste possidere, et
in res proprias post sex menses. h. d. Nouum est qd di
cit, et no. legem. Dicitur doc. per istam l. et similes. licet no. allegent
istam, qd si est lata sententia in rei vindicatione contra possessore,
fit executio contra alium possessore, quando primus possessor vo
lo desiste possidere, ut hic. l. i. §. cui. §. qui in possessionem legatorum.
et si legatorum. ff. eo. Ita refert Cy. in l. i. §. de al. in. mu. cau. fac. in
vii. q. per l. i. §. si m. ventris nomi. in poss. nulla fuer. et eadem poss.
do. ma. ad alium transmitti esse di. Dico ibi plene in §. necessario. et in
repetitione, l. creditores. §. de pig.

Lex septima.
Si re debetis. Cautio legatorum potest re
mitti per testatorem, non cau
tio fructuaria. h. d.

Lex octava.
Contra eos. Administratores. Reipu. pote
runt conueniri, si satisfactione de
legato prestando non exegerunt. h. d.

Lex octava.
Contra eos. Administratores. Reipu. pote
runt conueniri, si satisfactione de
legato prestando non exegerunt. h. d.

Lex octava.
Contra eos. Administratores. Reipu. pote
runt conueniri, si satisfactione de
legato prestando non exegerunt. h. d.

Lex octava.
Contra eos. Administratores. Reipu. pote
runt conueniri, si satisfactione de
legato prestando non exegerunt. h. d.

Lex octava.
Contra eos. Administratores. Reipu. pote
runt conueniri, si satisfactione de
legato prestando non exegerunt. h. d.

Lex octava.
Contra eos. Administratores. Reipu. pote
runt conueniri, si satisfactione de
legato prestando non exegerunt. h. d.

Lex octava.
Contra eos. Administratores. Reipu. pote
runt conueniri, si satisfactione de
legato prestando non exegerunt. h. d.

Lex octava.
Contra eos. Administratores. Reipu. pote
runt conueniri, si satisfactione de
legato prestando non exegerunt. h. d.

Lex octava.
Contra eos. Administratores. Reipu. pote
runt conueniri, si satisfactione de
legato prestando non exegerunt. h. d.

Lex octava.
Contra eos. Administratores. Reipu. pote
runt conueniri, si satisfactione de
legato prestando non exegerunt. h. d.

Lex octava.
Contra eos. Administratores. Reipu. pote
runt conueniri, si satisfactione de
legato prestando non exegerunt. h. d.

tionis veritate, et in fortioribus terminis vide De. Inc. c. ccc. et
incip. viso et diligenter inspecto.

Lex septima.
Plum. Libertus potest habere filium in potestate,
et cum potest habere suum heredem. h. d.

Lex octava.
Pud hostes. Mater est bona lex. In primo an
no, quo legi. L. d. i. c. m. tractant
materiam suam, quam tractant postea plenius in l. si filius
qui patri. de vulg. et pup. Existencia sui heredis operatur transmi
ssionem hereditatis non agnate, etiam in filio ignorate. h. d. De hoc
die ve. digi. in l. si infanti. §. de iur. delib. Ratio huius est, ut dicit hic
reg. quia est sua.

Lex octava.
Defunctus. Nepotes ex filia succedunt cu
diminutione certe partis sue
ab intestato siue contra testamentum veniat. h. d. Et hodie
hec lex correcta, ut habuitis §. de colla. auth. que tertie portiones.

Lex octava.
Defunctus. Nepotes ex filia succedunt cu
diminutione certe partis sue
ab intestato siue contra testamentum veniat. h. d. Et hodie
hec lex correcta, ut habuitis §. de colla. auth. que tertie portiones.

Lex octava.
Defunctus. Nepotes ex filia succedunt cu
diminutione certe partis sue
ab intestato siue contra testamentum veniat. h. d. Et hodie
hec lex correcta, ut habuitis §. de colla. auth. que tertie portiones.

Lex octava.
Defunctus. Nepotes ex filia succedunt cu
diminutione certe partis sue
ab intestato siue contra testamentum veniat. h. d. Et hodie
hec lex correcta, ut habuitis §. de colla. auth. que tertie portiones.

Lex octava.
Defunctus. Nepotes ex filia succedunt cu
diminutione certe partis sue
ab intestato siue contra testamentum veniat. h. d. Et hodie
hec lex correcta, ut habuitis §. de colla. auth. que tertie portiones.

Lex octava.
Defunctus. Nepotes ex filia succedunt cu
diminutione certe partis sue
ab intestato siue contra testamentum veniat. h. d. Et hodie
hec lex correcta, ut habuitis §. de colla. auth. que tertie portiones.

Lex octava.
Defunctus. Nepotes ex filia succedunt cu
diminutione certe partis sue
ab intestato siue contra testamentum veniat. h. d. Et hodie
hec lex correcta, ut habuitis §. de colla. auth. que tertie portiones.

Lex octava.
Defunctus. Nepotes ex filia succedunt cu
diminutione certe partis sue
ab intestato siue contra testamentum veniat. h. d. Et hodie
hec lex correcta, ut habuitis §. de colla. auth. que tertie portiones.

Lex octava.
Defunctus. Nepotes ex filia succedunt cu
diminutione certe partis sue
ab intestato siue contra testamentum veniat. h. d. Et hodie
hec lex correcta, ut habuitis §. de colla. auth. que tertie portiones.

Lex octava.
Defunctus. Nepotes ex filia succedunt cu
diminutione certe partis sue
ab intestato siue contra testamentum veniat. h. d. Et hodie
hec lex correcta, ut habuitis §. de colla. auth. que tertie portiones.

Lex octava.
Defunctus. Nepotes ex filia succedunt cu
diminutione certe partis sue
ab intestato siue contra testamentum veniat. h. d. Et hodie
hec lex correcta, ut habuitis §. de colla. auth. que tertie portiones.

Lex octava.
Defunctus. Nepotes ex filia succedunt cu
diminutione certe partis sue
ab intestato siue contra testamentum veniat. h. d. Et hodie
hec lex correcta, ut habuitis §. de colla. auth. que tertie portiones.

3 iungend. cu emanc. libe. l. i. circa prin. in gl. magna. Quero, et vsque
ad quem gradum admittatur cognatio. Respondet gl. et bene vsq
b ad decimum, cum exegati sint cognati agnatis. Querit gl. et vtrū do
minus succedat cognato serui sui. Dicit in gl. et bene, qd no. qd nule
lo iure reperitur cautum.

Lex octava.
P. P. P. C. In successione. Vide Co. c. c. xxiij. in c. qualiter. cir
ca med. et consil. l. xxiij. circa fi. et ideo etiam in eo requiritur additio
sicut in extraneo, ut ibi per eum.

Lex octava.
P. P. P. C. In successione. Querit gl. vide in simili Bar. in l. i. §. de leg. et
gl. et Bar. in l. i. §. vnde cognata.

Lex octava.
P. P. P. C. In successione. Querit gl. vide in simili Bar. in l. i. §. de leg. et
gl. et Bar. in l. i. §. vnde cognata.

Lex octava.
P. P. P. C. In successione. Querit gl. vide in simili Bar. in l. i. §. de leg. et
gl. et Bar. in l. i. §. vnde cognata.

Lex octava.
P. P. P. C. In successione. Querit gl. vide in simili Bar. in l. i. §. de leg. et
gl. et Bar. in l. i. §. vnde cognata.

Lex octava.
P. P. P. C. In successione. Querit gl. vide in simili Bar. in l. i. §. de leg. et
gl. et Bar. in l. i. §. vnde cognata.

Lex octava.
P. P. P. C. In successione. Querit gl. vide in simili Bar. in l. i. §. de leg. et
gl. et Bar. in l. i. §. vnde cognata.

Lex octava.
P. P. P. C. In successione. Querit gl. vide in simili Bar. in l. i. §. de leg. et
gl. et Bar. in l. i. §. vnde cognata.

Lex octava.
P. P. P. C. In successione. Querit gl. vide in simili Bar. in l. i. §. de leg. et
gl. et Bar. in l. i. §. vnde cognata.

Lex octava.
P. P. P. C. In successione. Querit gl. vide in simili Bar. in l. i. §. de leg. et
gl. et Bar. in l. i. §. vnde cognata.

Lex octava.
P. P. P. C. In successione. Querit gl. vide in simili Bar. in l. i. §. de leg. et
gl. et Bar. in l. i. §. vnde cognata.

Lex octava.
P. P. P. C. In successione. Querit gl. vide in simili Bar. in l. i. §. de leg. et
gl. et Bar. in l. i. §. vnde cognata.

Lex octava.
P. P. P. C. In successione. Querit gl. vide in simili Bar. in l. i. §. de leg. et
gl. et Bar. in l. i. §. vnde cognata.

Lex octava.
P. P. P. C. In successione. Querit gl. vide in simili Bar. in l. i. §. de leg. et
gl. et Bar. in l. i. §. vnde cognata.

Lex octava.
P. P. P. C. In successione. Querit gl. vide in simili Bar. in l. i. §. de leg. et
gl. et Bar. in l. i. §. vnde cognata.

Lex octava.
P. P. P. C. In successione. Querit gl. vide in simili Bar. in l. i. §. de leg. et
gl. et Bar. in l. i. §. vnde cognata.

Lex octava.
P. P. P. C. In successione. Querit gl. vide in simili Bar. in l. i. §. de leg. et
gl. et Bar. in l. i. §. vnde cognata.

Lex octava.
P. P. P. C. In successione. Querit gl. vide in simili Bar. in l. i. §. de leg. et
gl. et Bar. in l. i. §. vnde cognata.

Lex octava.
P. P. P. C. In successione. Querit gl. vide in simili Bar. in l. i. §. de leg. et
gl. et Bar. in l. i. §. vnde cognata.

Lex octava.
P. P. P. C. In successione. Querit gl. vide in simili Bar. in l. i. §. de leg. et
gl. et Bar. in l. i. §. vnde cognata.

Lex octava.
P. P. P. C. In successione. Querit gl. vide in simili Bar. in l. i. §. de leg. et
gl. et Bar. in l. i. §. vnde cognata.

Lex octava.
P. P. P. C. In successione. Querit gl. vide in simili Bar. in l. i. §. de leg. et
gl. et Bar. in l. i. §. vnde cognata.

Lex octava.
P. P. P. C. In successione. Querit gl. vide in simili Bar. in l. i. §. de leg. et
gl. et Bar. in l. i. §. vnde cognata.

Lex octava.
P. P. P. C. In successione. Querit gl. vide in simili Bar. in l. i. §. de leg. et
gl. et Bar. in l. i. §. vnde cognata.

Lex octava.
P. P. P. C. In successione. Querit gl. vide in simili Bar. in l. i. §. de leg. et
gl. et Bar. in l. i. §. vnde cognata.

Lex octava.
P. P. P. C. In successione. Querit gl. vide in simili Bar. in l. i. §. de leg. et
gl. et Bar. in l. i. §. vnde cognata.

Lex octava.
P. P. P. C. In successione. Querit gl. vide in simili Bar. in l. i. §. de leg. et
gl. et Bar. in l. i. §. vnde cognata.

Lex octava.
P. P. P. C. In successione. Querit gl. vide in simili Bar. in l. i. §. de leg. et
gl. et Bar. in l. i. §. vnde cognata.

Lex octava.
P. P. P. C. In successione. Querit gl. vide in simili Bar. in l. i. §. de leg. et
gl. et Bar. in l. i. §. vnde cognata.

Lex octava.
P. P. P. C. In successione. Querit gl. vide in simili Bar. in l. i. §. de leg. et
gl. et Bar. in l. i. §. vnde cognata.

Lex octava.
P. P. P. C. In successione. Querit gl. vide in simili Bar. in l. i. §. de leg. et
gl. et Bar. in l. i. §. vnde cognata.

Lex octava.
P. P. P. C. In successione. Querit gl. vide in simili Bar. in l. i. §. de leg. et
gl. et Bar. in l. i. §. vnde cognata.

Lex octava.
P. P. P. C. In successione. Querit gl. vide in simili Bar. in l. i. §. de leg. et
gl. et Bar. in l. i. §. vnde cognata.

Lex octava.
P. P. P. C. In successione. Querit gl. vide in simili Bar. in l. i. §. de leg. et
gl. et Bar. in l. i. §. vnde cognata.

Lex octava.
P. P. P. C. In successione. Querit gl. vide in simili Bar. in l. i. §. de leg. et
gl. et Bar. in l. i. §. vnde cognata.

Lex octava.
P. P. P. C. In successione. Querit gl. vide in simili Bar. in l. i. §. de leg. et
gl. et Bar. in l. i. §. vnde cognata.

monis, q. tunc, si preferuntur in lucris habitis illo ex matris
monio, vt vidit. S. de fec. nu. l. c. alij. deficit etiam in quibusdā
alij, credidi tam supplere, sed non potui scribere.

Aditio.
P. P. P. C. Itaq. ad regu. huius aut. qd duo vincula magis
ligant quā vnu. ad de ca. i. de treu. p. ac. a. si Christus. de iure iur.
reg. in g. in c. de prebend. in vi. vbi consuetudo concurrens, cum
iure cōmuni non dissoluit illud vinculu nec ius ex cōsuetudine p
ditum per quem teg. confundit gl. Jo. And. in c. de confit. in vi.
in ver. facti. post med. illud teg. contra illam gl. ponit. Semi. in
d. c. ij. de preb. in vi. tenentes contra predictam gl. cum faciūt men
tionem de illo teg. nec etiam doc. in d. c. de cōf. in vi. faciunt etiā
c. concessis. de test. c. venissent. de insti. ca. venerabilem. de elec. vbi
concurrens consuetudo cum iure cōmuni, fortificat ius cōmu
ne vide etiam pro regu. que dicit. Baso. in l. cohered. s. qui discre
tas. in ij. not. de vulg. a. pap. a. in l. filius. s. diu. de leg. i. Itē quo
modo? quando in successione consideretur pluralitas vinculo
rum. vide Alleg. conf. c. vi. vol. v.

**Supra tit. i. Hoc sequitur Fran. de Certe. in l. questum. q. est
l. ij. a. male. in trac. de suc. ab intesta. addens qd idē est in bonis q
stis a matre, quibus prefertur vterius, vt est casus sing. in l. de
emancipat. s. ti. s. hic alleg. a. ibi per Bart. Quid in duob? pater
nis? quoru vnus est verius coniunctus alter non, quis prefertur?
Vide in l. post consanguineos. s. legitima. ff. de suis a. legiti.**

P. P. P. C. Matris preferunt. Aude omnino cum late repro
bantem istam opinionem Bar. in conf. c. ij. per totum. Vide ad
Bar. in l. ij. de bonis que libe. Bar. in conf. c. ij.

Latere patris. Et sequitur Bar. in conf. in causa nautis. Ad
de Bar. in l. post dotē. in fi. ff. so. ma. a. scripti post Bar. d. l. ij. Ad
de Ro. conf. c. i. a. dicit Pau. de ca. se consuluisse qd stante statuto
qd frater ex latere patris preferatur vterino, a. frater defunctus
habeat bona, quæstia a iure cōmuni, cōmuni inter ipsum a. vte
riū, qd in his bonis frater ex latere patris tantum non excludit
vterinum, q. resultat magna iniquitas a. sufficit qd statutū pfer
rat fratrem consanguineu, vt ipse solus succedat in bonis aliis
de quæstis, absq. eo qd egrediat vires ad bona materna, lat. hic
vide per ipsum.

De bonis maternis, a. materni generis.

Rub.

**Continua vt gl. duobus modis, dictum est s. de iure qd habe
mus in bonis mortuorum, ac vt habes in gloss.**

Lex prima.

1. Pater potest constituere procuratorem in bonis filij, etiā an
te litem contestatam.
2. Quando pater agit, vel cōuenitur nomine filij, in cuius persona
formabitur libellus.
3. Pater litigans tanquam administrator filij facit expensas litis
de fructibus.
4. Maritus exigens dotem, vel debitores dotales, si expendit, tales
expense minuunt dotem.

Res que. No. est leg. ista. in rebus maternis si
licet copetit proprietate patri vsufru
ctus, cum plena administratiōe excepta alienatiōe. hoc
dicit. Diuidit. Primo ponit, quod ius habeat pater, et
quod filius in bonis maternis. Secundo, ponit cui competat admi
nistratio. Tercio interdicat alienationem. Secunda ibi, parentes
autē. Tertia ibi, ita vt. Oppo. quicquid querit filius, qrit patri,
vt ff. de acq. here. l. placet. a. si pa. quis fue. ma. l. i. in prin. inst. per
quas perso. not. acq. in prin. Sol. illud est ius antiquum, istud est
nouū, fm qd in bonis maternis patri nō queritur proprietate, sue
runt tamē quidā qui dixerunt hoc etiam fuisse de iure antiquo p
l. filius. in prin. ff. de inoff. test. quorum opi. reprobat glo. in l. s. q. ad
heres. s. ff. de acqui. her. digi. vobis. a. ibi Ly. refert in l. s. q. ad
mit. ad bo. possidet non allegat istam gl. in l. i. qui heres. Oppo. s.
ij. de procu. l. neq. dicit gl. facit, qd pater nō potest constituere
procuratorem in bonis filij, nisi post lit. contest. sicut tutor glo. ij.
quam no. Ista gl. reprobat p. omnes doc. imo pater potest con
stituere procuratorem ante lit. contest. sicut dicimus in episcopo,
vt no. in l. i. in prin. ff. de procu. h. enim plus iuris pater, q. uā tu
tor, q. habet vsufructum. Ego reperi, qd do. And. de pils. semel
c. consultat ista q. determinat aut contra ista gl. a. bene iudicio meo,
tribus rōnibus quas sumebat ex isto teg. Primo, ex eo qd di
cit per se, vel per procuratōe posse petere, nā istud petere, seu po
scere, sit in ipse contestatione, vt l. amplius. ff. rem. ra. ha. Si ergo
nō posset dare procuratōe, nisi post lit. contest. nō posset poscere p
procuratōe, qd est contra istum teg. Secundo in isto teg. qui di

cit, a. omnia agere, tanquā solidum perfectumq. dominium habe
ret. Nam non est dubiū qd si perfectum haberet dominium quod
posset constituere ante lit. contest. Tercio, hoc probat ex eo qd dicit
personam gerat legitimā, vnde auctoritate huius. Iste legitim?
administrator, etiā ante lit. contest. a. istud purō verū. Oppo. a. vi
detur, qd non possit exercere actionē, qui non potest alienare, vt
l. ait. pitor. s. est enim. ff. de in. deli. Sol. non soluit, sed regu. a. q. po
sita est in l. contraria. loquit in eo qui agit nomine suo, fed in eo q
agit nomine alieno, non procedit, ita loquit hic. Alteri? op. hic
Imperator docet mēiri contra. l. ij. in fi. ff. de indi. vidu. Sol. fal
lit hic, ita videt velle gl. tuā, nam si pater vult vendere rē filij de
bet mēiri, a. dicere ipsam esse suā. Iste intellectus non placet no
stris doc. imo aliud vult dicere teg. hic quasi dicat, pater si ipse v
dit tam tanquam propriam tenebit de euictione, cū debeat in cau
sa euictionis docere rē fuisse propriā. Opp. ff. de eu. l. illud. Solu.
quis nō cogitur dare fideiussores de euic. fallit hic, quasi imminet
euictio in lumine contract? vt l. si post. j. de euic. Ita dicit gl. Doc.
reprobant istam gl. Nam cum filius est in potestate, non potest age
re, vt l. i. in fi. de an. exco. ergo non pot. imminere euictio, aliud er
go vult dicere iste teg. scilicet qd pater in causa euictionis tenebit
tur docere rem esse propriā. Item ab ipso initio potest emptor con
uenire cū eo qd sibi det fideiussores de euictione. Circa legem? no
stram queritur, quando pater agit, vel cōuenitur nomine filij, in
cuius persona formabitur libellus. I. arguit pro a. contra. alle
ga. optimam l. vt habes in ea, quā vide. Hinc ita est veritas,
si quidē filius est infans, in personā patris debet concepi libellus
ad ministratoe tamē nomine filij, vt hic dicit in teg. Si est maior
infans, a. absens, idem si vero est presens, pot. fieri quomodo docens
vult, vel vt formetur libellus in personā filij, cū aut h. patris, vel
in personam patris administratoe nomine filij, vt d. l. i. s. suffi
cit. ff. de admi. tu. a. auth. causa. de epi. a. cle. Cōmunis practica ob
seruat, quando agitur contra filiā, a. contra patrem, a. similes, q
ponat vtraq. persona, ago contra talē filium, a. contra patrē eius
administratoe legitimū. Quero, quis iurabit de calumnia? dicit
vt in glo. Alciomo. no. Et teneas menti istum teg. quod pater de
bet facere expensas litis de fructibus ibi. a. sumptus ex fructib?
unpigre facere, ac. Simile habetis i. ti. l. cū non solum. s. vbi autē
in vnu voluntas. Et hoc facit ad questionē, vtrum maritus qui
exigit debitores dotales, teneatur facere expensas de suo proprio,
seu de fructibus dotis, vt ille expense minuant dotem, a. hic videt
casus, qd de fructib. dotis. Ista q. tangit gl. in l. i. s. ff. de impen.
in re. do. fac. Spe. ponit eā in ti. de do. inter vi. a. vgo. post diuor.
sti. s. ff. ver. illud etiā. Finaliter videtur mihi, qd teneat, qd sit idē
in marito qd in patre. Ego determinavi cōtrariū in d. l. i. Primo
quia expense necessarie minuunt dotē, vt l. quod dicitur. ff. de im
pen. Preterea expense que fiunt in exigēdo nomina, faciūt videri
tanto minus esse in nomine, vt s. man. l. per diuersas. ibi no. in vl.
gl. magna. nec ob. qd dicit de patre, nam maritus habet fruct? do
tis propter onera matrimonij, pater habet fructus istorum bono
rum ex causa lucratia, non propter onera filiorum.

Aditio.

- a. Res que. Ad materiā huius l. vide q. no. in l. i. s. j. de ver. obli.
vbi apparet, in quibus pater vt legitimus administrator possit, a
adde quod tantum dicitur pater legitimus administrator filij in
aduentitijs, qd poterit in illis filio preiudicare, vt voluit gl. no. a
ibi doc. in l. de re. ff. de tras. a. alibi etiā dicit gl. multi no. in l. i. le
gati. ff. de pig. qd in talibus, ex. Sctu patris acquirē vtilis filio,
qd no. mater autē nō est legitima administratrix bonoru. teg. est
no. in l. filie. ff. de sol. adde an pater possit filio preiudicare in bonis,
in quibus ipse habet vsufructum? Bal. conf. ccc. lxxx. iij. vol.
- b. Plus iuris. Pater habet plus iuris in bonis filij, quā tutor in
bonis pupilli, ideo potest ante lit. contest. procura. constituere. Et
idē tenet Bal. hic. Imo. hoc dicit limitat quoties pater agit con
sensu filij maioris infante consentientis, ita dicit de p. c. accedes.
a. sic saluabitur ista glo. Potest etiam dici secundum Bald. qd ista
gl. est vera, quando pater agit nomine filij, non cōmuni, vt puta,
q. pater possidet naturaliter, filius civiliter, a. cadit a civilis a. pa
ter recuperat. a. hoc q. in iudicio non venit vtilandū nomine pa
tris. Et vide Bal. in l. i. a. ij. cū l. seq. ff. de procu. fm Spec. in tit. de
procu. s. i. ver. si q. a. etiā Jaco. de Are. tangitur hic etiā Ly. et
Bul. alleg. Pau. a. in l. omnes. de epi. a. cle. Spe. in loco p. c. alle. vi
def. dissenisse, q. sup vsufru. loquatur opi. Bar. hic sup proprie
tate loquat opi. gl. a. Ray. de for. vt refert Bal. in l. i. s. vbi aut. i.
tit. i. s. dicitū Ann. fm Bal. hic. a. ibi Aug. hic tenet cōtra. Ann. fm
Imo. in l. i. ff. de ver. ob. tenet pro Imo. a. pro dicit esse casum in
d. s. vbi autē. Pro opi. Bar. a. sequaciū facit id q. dicimus in pla
to hoc videt equiparari, vt no. Bar. in l. neq. s. de procu. a. qd sibi
digi. Et posset dici ad dictū s. autem vt ibi no. per gl. a. doc. Item quod

quod possit constituere procuratōe ante litis cōtestationē. Sateor
tamē quod postea requireretur in agendo consensus filij. s. vbi au
tem. a. aliquid per ino. in s. act. ionum. insti. de act. Et ista gl. dicit
esse falsam Bal. in l. i. de tu. a. cu. bon. dan. a. an requiratur cōsensus
filij. Bal. hic tenet quod non. Sed an pater tanquam legitimus ad
ministratoe bonorum filij minoris, possit interponere auctoritatē,
vt diuidat bona cōmuni, vide Bald. in l. generaliter. s. de sec. nu.
Sed an in alienatione rerū filij, quam facit pater, requiratur decre
tum iudicis, vide l. iij. a. ibi Bal. s. de pred. mino. Sed an filius cum
consensu patris vendere possit, vide no. in l. i. s. filij autē. j. ti. i. Imo
videtur, quod solus pater vendere possit, in ver. si pater. in s. vbi au
tem. a. vide Aug. in cōf. c. lxxx. iij. Item pater potest alienare pro vti
litate filij. Glo. est no. a. ibi Bal. in l. quicunque. j. ti. i. a. an bona ad
uentitia filij, a. filie, possit filius viuo patre vendere, vide Bal. in
l. i. s. tit. i. Et an si pater alienauit res filij, possit filius viuo patre
vendere, vide Bar. in l. i. s. j. in cōputatione. s. de iure delib. Et q
digi. an requiratur decretū iudicis, vide que scripsi in l. i. s. vbi au
tem. j. c. Bal. in alleg. s. conf. ccc. lxxx. iij. vol. landat quod decretū
iudicis interueniat, no. etiam Pau. de Cast. ex hac l. dum dicit, nul
lam prescriptionē iuncta gloss. quod si statutum dicat nulla possit
opponi prescriptio quod debet intelligi de prescriptione maioris
tēporis, quā xxx. annorū. allega. teg. in vbi. seu. in tit. de l. Cora. s.
preterea. a. de prob. seu. alie. per sed. post principium. Et adde qd
Jo. And. in additio. Spe. vbi s. refert do. Jac. de Are. de. Ly.
Dy. a. Buliel. de Suza, quos ipse sequitur, q. etiā sup p. p. iate, pa
ter ante litem contest. potest procur. constituere.

- a. P. P. P. C. Iudicio meo. Debet tamen interuenire cōsensus fi
lij, alias non valeret secundum Roma. conf. ccc. lxx.
- b. Circa legem nostrā. Fallit nisi pater esset dissipator. De quo vi
de Bar. in l. i. s. quod si in patris. ff. sol. mat. a. in l. i. fin. de sent. a. in
l. Imperator. ff. ad Treb. a. qd ibi dicit a. in l. generaliter. in fi. prin.
a. ibi Bal. s. de secun. nup. Adde qualiter sit formandus libellus cū
pater agit, vel cōuenit nomine filij. Spe. in tit. de libel. cōcep. s. ias
tunc. circa princip.
- c. Expensas. Adde teg. in l. i. s. vbi autem in vnu. j. tit. i. Quid
in alijs expensis, vide Bal. omnino in aut. expicitur. j. tit. i. in ver. si.
vide adhuc teg. in veritate que habes per Bar. in l. Imperator. ff.
ad Treb. vbi habetur an per istā venditiōe perdat pater vsu
fructum aliarum rerum maternas. Aliqui ponunt in l. i. conf. a.
te. in ig. quest. ij. q. princip. solu. matrimo. a. in l. i. s. ne autem. j. de
bonis que liber.

Authent.

1. Prescriptione an acquiratur dominium.

Si tricēnale. Queritur in auth. ista an
efficiatur dominus? Gl. hic distinguit, aut loquimur de
prescriptione triū annorū, a. efficiatur quis dominus? Aut
de prescriptione xxx. vel gl. anno. a. efficiatur dominus, si habeat bo
nam fidē, alias nō. Aut de prescriptione longi tēporis, a. tūc acqui
ritur dominus vtile. Idem tenet Dy. in c. ij. de regu. iur. lib. vi. vbi
verponde declarat istas gl. Per. videtur dicere, quod per qualemcū
que, seu per quamlibet prescriptionem, acquiratur dominium dire
ctum, a. est vna de nouitatibus suis, cōtra cōmuniem opin. ppter
plures rationes, quas hic refert Ly. quas nō curo referre, q. de fa
cili respondetur. Pro opi. nostra videtur casus in l. i. s. si. de aqua
plu. arcen. Dy. inducit illa ad hoc.

Aditio.

- a. P. P. P. C. Si tricēnale. No. tamē qd licet ex prescript. non acq
ratur possessio, vide omnino in materia Alci. in l. i. fin. s. Julia
nus. ff. de dam. infec. feli. latissime de quo scripsi ad Bar. in l. pen. j.
de prescriptione xxx. annorū. vol. iij.
- b. Efficiatur dominus. Vide Bar. exp. p. in l. i. s. quib. ex cau. ma.
a. Bal. a. alios post gl. l. traditionib. s. de pac. Imo. in c. de presc.
a. per Bal. hic. a. Sali. plene in dicta l. traditionibus per Joā. An.
in regula possessor. in mere. per gloss. a. doc. in l. vsuca. de iur. l. i. vbi
idem hic dicitur, quod per prescriptionē longi tēporis acquiritur
vtilē dominium, tamen limita, nisi quis prescriberet ex forma statu
ti, quoniam vt statutū aliquid operetur, acquiratur directum do
minium secundum Bar. singulariter in l. i. s. de vsuc. Item limita
nisi prescriberet iudicis auctoritate, secundū Bal. in l. possessio. s.
fi. de bonis auth. iu. poss. Et ita intelligatur l. i. fin. s. Julianus.
a. quod notat Bar. in l. pitor. ff. de damno infec. Itē limita, secun
dum aliquos, nisi prescriberetur cōtra scientiam: quoniam scientia
a. presentia, inducunt consensum, a. cōsensus directum dominium. qd
tamen non cōfirmo, rem limita, nisi quis prescripsisset tanto tempo
re, cuius in contrarium memoria non existeret. Tēg. est singulari. in
l. hoc iure. s. dicit a. que. ff. de aqua quorid. a. est. vbi lōgiquitas

temporis habet vim cōstitutū, a. cōstitutum habet vim consensus,
a. cōsensus inducit directum dominium. Facit in fi. c. super quibus
dam. s. preterea. de verbo. significat. a. vide Bal. a. doct. in l. traditio
nib. c. de pact. a. Ludo. a. Bal. in l. in possessione de bonor. a. hōri
tate iudi. poss.

Lex secunda.

Aliquid. Que s. dicta sunt proxime in bonis
maternis, locum habent in bonis
materni generis. hoc dicit. Iste dicitur, defuncto eo que
ritur hic de quo loquitur, an de patre, an de filio. Pla
dicebat de filio, a. sic morte filij, dicebat distingui vsufructum pa
tris. Gloss. determinat contrarium, a. quod hic dicitur, mortuo eo,
soluitur patre. Ad morte filij non exstinguitur. allegat gl. s. ad Ter
tul. l. i. in aut. de her. ab intest. circa princ. a. s. tit. i. l. i. adde lxxxij.
tit. i. l. iij. a. iij. quod no.

Lex tertia.

Vina. In bonis maternis filijs emancipatis
delatis, pater succedit in vsufructu pro
viri si sunt in potestate, in totum idem in nepotib. h. d.
tota lex ista a. singularis. Tene menti.

Lex quarta.

Dynem. Per transitū ad secunda vota, non per
dit pater vsufructū in bonis filij que
ritum. h. d. Not. teg. quod ille, qui non transit ad secunda
vota, dicitur stare in priori matrimonio. de hoc etiā no.
glo. in l. i. s. pactio. s. de rei vgo. actio. ac.

Aditio.

- a. In priori matrimonio. Qui ad secunda vota nō trāst, dicitur sta
re in primo mari. a. idē post Bar. in l. diuortio. post princip. ff. solu
to matrimonio in l. ynica. s. pactio. s. de rei vgo. act. imo iniuriā
tur cōsanguinei viri defuncti si vidua cōmiserit stuprum, sicut si cō
mitteret adulterium. l. si mulier. a. ibi Bart. j. de adulterijs. limita
vt hic per Bartolū, nisi mulier luxuriose viuat, q. tunc nō gaudet
priuilegio prioris matrimonij. Tēg. est, que ibi ponderat Bal. ad
hoc in l. his solis. j. de reno. do. Vide Alleg. l. cū quedā puella. ff. de
iurisdictione omium iudicū. Adde qd Pau. de Cast. consuluit, qd
vidua committēs stuprum perdit dotem, quē admodū si esset in ma
trimonio, eius conf. ccc.

De bonis que liberis.

Rubrica.

Lex prima.

1. Aduentitia est, quod lucra filij, ex dote, vel donatione pro
pter nuptias, ex forma statuti, a. sic non venit fratrib. conferendū.

Uin venerande. Sicut bona materna,
ita lucra nuptialia si
lij, quo ad proprietatem patri quo ad vsufructum
queruntur. hoc dicit. Oppo. i. l. p. i. Sol. ibi loquitur
in lucris nupt. que a patre processerunt vt statim dicam. Al. per
istam legem ego dico, quod portio, quam lucratum filij, ex do
te vel donatione propter nuptias, ex forma statuti ciuitatis illud
est aduentitium, a. per consequens non venit fratrib. conferendum
vt s. tit. i. l. i. in fi. a. de colla. l. fina. non obit. id quod dicit Dyn.
in l. i. cum dora. s. transgrediamur. ff. sol. mat. a. ibi dicit, non obitā
te eo quod dicit Ly. in l. i. s. fami. creff. a. digi. vobis in l. dotem. ff. de
Cast. pec. vbi teg. a. gl. agunt. Quero filiosa. data est dos, a. querit
vtrum constante matrimonio, patri queratur vsufructus. digi. vo
bis in l. contra nupum. s. j. ff. de re. amo. vbi gloss. tangit. Et de hac
quib. reperies in hoc titulo.

Aditio.

1. Data est dos. Per istam legem dos quam filius lucrat, a. sta
tuto dicitur aduentitia. Idem not. Bald. in authen. ex testamento,
supra de colla.

Lex secunda.

Institutionis. Lucra nuptialia, ex
no iure quis cogitur filijs reseruare, vt in authen. sed
quamuis. s. de rei vgo. actio.

Aditio.

- a. Institutionis. Et adde l. i. s. cōmuniā vtri. iud. quantū ad
vtri. nullius positum hic.

Item est. Circa hanc primo queritur, an pater ingrediens monasterium retineat usufructum in bonis filij. Glossa dicit. Sic pater ingreditur monasterium, non ut efficiatur monachus, sed ibi forte ponitur in penam propter adulterium commissum, et in aut. sed non iure. j. de adul. tunc retinet usufructum. in omnibus rebus, preterquam in his que queruntur alio, quando matrimonium dissolvitur, et in hac aut. Si vero ingrediebatur monasterium, ut monachus efficiatur, tunc videtur quod extinguatur usufructus, quia habetur pro mortuo. ut s. de episc. cler. l. Deo nobis. in fin. s. nō quoad commodū. Dicit glossa ideo determinat. quod usufructus nō finitur. Certe in usufructu debito simpliciter procedit ista glossa, quia potest esse usufructuarius servus, eodem modo monachus, et usufructus. de stip. ser. a. l. s. de usufr. Et in usufructu debito ratione patrie potestatis. est dubium, nam per ingressum monasterii liberatur filius a patrie potestate. ut so. in. l. si ex causa. s. nunc videndum. ff. de mi. l. ratio patet. Nam cum ipse efficiatur alterius potestatis, nō potest alij habere in potestate, ut ff. de adul. l. si euenit. Insi. de pa. po. s. si. l. si. Quādo patria potestas perimitur absque facto patris, tunc est certū quod usufructus nō extinguitur, ut habuimus plenius no. s. et. l. si. Quādo vero usufructus extinguatur facto patris, tunc ipse debet habere medietatem usufructus, quod etiam non videtur

P. P. C. Idem est. An autem morte filij finiatur usufructus quid si pater transierit ad secunda vota, vide §. r. c. d. l. r. in p. n. c. **C.** Primo queritur. Idem ad hanc q. adde q. d. l. r. in c. filio. de leg. l. cum ibi tenet op. i. maxime Ang. qd. filij? instituitur heres ab extraneo, est heres nomine, et tamen emolumentum hereditatis acquiritur patri. l. placet. cu. si de acqui. her. dicit. Et usufructus ad questio. de usufructuario ingressio monasterii vs. usufructus non exingatur, licet monachus nihil possit habere proprium. ca. ad monasterium. de sta. reg. a. ubi. ingressi. §. de sacrosan. eccle. qd. non est alibi, qd. monachus retineat usufructum, cum comendatus transierit ad monasterium. Ita tenet gl. hic. de quo per doct. a. ubi. ingressi. i. in c. in presentia. de proba. nec plus dicunt doc. in d. l. c. filio. l. Bar. in dicta a. ubi. ingressi. in f. r. Spec. tit. de stat. mona. in versi. quanto queritur. l. versi. el. vii.

P. P. P. C Ingrediatuſ monaſteriu. vide **Alex. cōſ. cclxxij.**
P. P. P. C Paria poteſtas. vide **Alex. cōſ. cclxxij. in prin.**
C iſta gl. Et circa p. caſum hic no. in gl. vide qd not. **Imol. in l.**
poſſeſſores. ſ. i. ff. de acqui. poſſ. l. adde gl. in auth. vt lic. ma. l. auge.
Ad de alium caſum fm Gal. ſi pater fuit baptiſtus de ciuitate vt
rebellis, l. filio obueniat h̄c dicitur durate rebellionē qd pater re
ſtitutus non recuperabit vſumfructum, qd illum non perdit, cum
tempore rebellionis non haberet, p̄ reſtitutionem non recupe
ret que non perdidit, poſt reſtitutionē tamē habebit vſumfructū,
de quo ciuſ cōſi. cccxxij. lib. iij.

1. **F**ilius potest corrigere patrem in iure.
2. Administratio an possit interdici patri dissipanti bona filij.
3. Pater, qui est talis conditionis, qd ei administratio bonorum filij interdicitur in vita, ei non poterit pupillariter substituere.

S. Non autem. Administratio paterna est libera
ab hypotheca, ab onere reddende
rationis ab omni contradictione ⁊ alienatio est ei tantummodo in
terdicta, ⁊ de eo qđ queritur de fructibus, pōt tanquā de proprio
disponere. h. d. Opponi. f. co. ¹ l. si. s. in autem es alieni. Sol. ibi lo
quitur de mala administratioe dolosa: hic de mala administratioe
non culpabili, vel aliter, vt dicā ibi. Item op. ea. l. si. s. Sol. Filius
non habet hypotheca pro mala administratioe culpabili, vt hic,
sed si pater res filij non redderet, secus, vt in contrario. Opp. ⁊ vi
de f. qđ filius possit corrigere patrē, vt ff. de condi. ob. cau. l. si. s. q
quis quasi. Solu. filius corrigit patrē in iure, vt ibi, non in admi
nistratioe vt hic. Contra hoc op. j. de sen. pas. ¹ l. si. s. istud est bon
num contrarium, ⁊ vide gl. super verbo, patria potestas, in fi. vi
gl. dicit, fallit ibi, ⁊ Tu dic, vbiq; pater dissipat bona filij, si
qđem filio ad ipsa bona posset dari regressus, qz vñdūt res immo
biles, que non consumunt, tunc filius non pōt repechēdere patrē,
Ita loquitur hic. Si vero dissiparet res mobiles, que nō possunt ap
parere, vt pater sciendo nō esset, ⁊ esset hono male vite, tunc pōt
ei administratio interdici, vt d. l. si. s. de sen. pas. facit ff. ad T rebel.
l. imperator. Et per hoc dico, in materia substitutionis pupillarit,
pater qui est talis cōditio, qđ ei administratio honorū filij
interdicē in vita, qđ ei non poterit pupillariter substituere eade
ratione vt sicut non potest de reb. disponere in vita nec in morte.
Querit gl. vtrū interitū rei extingatur vsufruct⁹ patris. Dic
vt in glo.

¶ Additio.
a **C**Opponi. j. e. l. si. Pater non tenet reddere administrationē, vide Bal. in l. si superfluit. §. de don. a. Bal. in l. usufructu. a. qd. digni in l. imperator. ad treb. in l. filie. §. fa. erci. a. ibi etiam quid in matre, a. de utroq. vide gl. a. reg. a. Bar. in l. si quis prioris. §. illo. de sec. nup. et Bal. in l. gallus. §. institutus. a. in l. licet. j. ad l. fal. Et an teneatur pater facere inventarium, vide Ly. hic tenentem qd. non a. Bal. id. tenet hic. Et quid si pater est tutor filij, an teneatur reddere rationem, vide Bal. j. ea. j. §. fin. a. ibi etiam quid in matre.
b **C**Op. j. de sen. pas. Adde Bal. in l. si constat. ad l. q. ij. q. p. in. se. lu. mat. vide tamen Bal. hic. Adde Bal. consil. lxx. lib. v.
c **C**odocido. Adde Bal. in auth. excipitur. §. eo.

§. Sin autē. Si pater patris filium tenere, et sum fructus percipere de rebus, quibus ipse patri a
ritur usufructus, et videtur fructus donare. h. d. Leg. hic non
aperit, aut teneat remissio, vel illa diutina donatio, sed dicit qd mo
te confirmet, nec gl. declarat. Quid dicimus? Recurrit puto que
teneat remissio illa diutina, hoc est, quatenus patris voluntas vi
nientis durat, arg. Leg. annuo. ff. de do. inter vi. et vgo. et idco postea
dicitur morte confirmari, quando non potest postea revocari.

a P. P. P. T. Sin autem. Quod istud non procedat in profectitij & rebus patris, vide Panor. cons. xij.

Donare. no. casus, in quo valet donatio inter patrē & filiū, absque confirmatione mortis, qui est sing. fm̄ Bal. hic, & vide Bar. in l. ff. de condi. inde. & qd̄ no. Bar. in l. ij. in prin. ff. de do. & in l. ij. §. de inoffi. no. post glo. ibi. videtur reg. in c. ij. de alie. seu. paterni. recte inducendū, vt post Bal. in auth. eg. testamento. de colla. ver. nouum, & vide Bal. in §. progi. Ad de quid̄ dicendū si pater filio donanti rē in qua pater habebat vsumfructum, cōsensit, & vide al. remittere vsumfructum, & an illum possit remittere in preiudiciū creditorū, & an valeat donatio talis facta focero ipsius patr̄is, vt de det. de Linch. consuevi.

1. **Donatio** facta filio in premium emancipationis, est simplex donatio.

¶ **¶ Cum autē** ^a Si pater emancipauit filium, in premio
emancipationis sibi retinet quindiam
iussu fractus, nisi aliud sit expressum. h. d. No. t. q. pater, qui eman-
cipauit filium, debet a filio premiari, ideo verba, que opponunt
quotidie in emancipatione, q. pater donat filio in premio emanci-
pationis, ponuntur impiope, quia illa est simplex donatio, et dixi
in l. et liberos in s. d. de colla.

¶ Additio.
Cum autē. No. quod Sul. de eug. limitat hūc s. si coactus. pre-
 ter delictū emancipauit. non habet dimidiā. arg. l. si lenones. §.
 de epi. aud. An. Barb. Cū autē. Contra hoc vide tex. in l. i. in
 fi. §. de mor. test. alias off. pret. et adde Ang. et Imo. in l. viri. ff. de
 verb. obli. yd. p. p. Cū autē. Istud procedit si pater emanci-
 pat filium sponte. secus si cogatur. qd. male et contra pietatē tractat
 filium. vide Com. consil. lxxxi. incip. casus talis est.

¶ Sed cum. Pro rebus filii in quibus pater est legi-
timus administrator, habet filius hypo-
thecam a tempore administrationis inchoare. h. d. Opp. s. eo. l. nō
autem. Sol. Dic. v. ibi. Sed die quod hic loquitur in mala admi-
nistratore dolosa, ubi in culpabili, &c.

Cex septima. *In reb⁹, quas imperator, vel Au- gustus donat filiosa. patri y usufructus non queritur. h. d. ista.*

¶ Lex octaua.

- 1 **¶** Filius in aduētitijs adit hereditatem patre ignorante, et etiam inuito.
- 2 **¶** Filio hereditatē repudiante, cui datus fuit substitutus, patre super egistente, pater ad hereditatē admittitur, excluso substituto.
- 3 **¶** Si filius moritur antequam adeat, pater non potest adire.

Cum non solum. Si hereditatē, vel al-
res, q̄ filio deferunt
fili⁹ adire non yult, pater potest eā pleno iure acquirere.
et cōtra, si pater recuset, filius sibi pleno iure acqrit. b

d. 7. Opp. et videtur quod filius non possit adire sine iussu patris, vt l. quis, §. iussus, ff. de acqui. her. Sol. In aduentionis iura antiqua, f. hodie correcta. Nam filius potest adire patre contradicente, vt hic, etiam patre ignorante, vt habuistis no. in l. qui admitt. ad bo. posses. Opp. dicitur hic, idem in contractibus. Contra, qui in contractibus patris obligatur per filium inuitus, vt l. si quis filius, §. etiam, ff. de pec. Sol. obligat per filium inuitus, vt ibi, non in solidum, vt hic, nec vt legitimus administrator. Ita debet hoc intelligi. Item op. quod solum in sequestris filiofa. coepit ut actiones, vt l. iussus, c. l. in factu. ff. de acta. obl. Sol. istud est hodie adiectum ab isto nouo iure. Quod

ponet qd filio instituto datus est substitutus vulgaris, fili² re-
 2. cusat hereditate, quis preferat, an pater auctoritate huius. l. a.
 substituitur? Et dicit preferendū esse patre, q. censet vna perso-
 nā cū filio, vidē gl. sup. verbo, recusante filio. Ego tracto istā materi-
 ā in materia substitutōis vulgaris in l. si. de vulg. pup. teneo idē q.
 gl. dicit hic. Nā effectus substitutōis vulgaris est, qd si institut² he-
 res nō erit, vel alii ministerio suo heredem nō fecerit, admittat
 substitut², vt l. si pater. fa. de here. inst. sed hic fili² licet nō sit he-
 res, tñ cō persona sua facit patre heredē ergo substitutōis repel-
 litur. De cetera de hoc vidē casus in gl. similit² modo. f. ca. l. v.
 dicit, perinde est, ac si ipse pater esset ab initio substitut². Quer-

3 secundo, si filius mori antequam adeat, utrum pater possit adire.
Quidā qd sic, et filius mori dicitur de iure recusante, licet dicitur. Da
lū, tenebat contrariū, qd quando filius moritur, tunc non subie
persona, quando possit representare pater, sicut dicitur? ut simili
aliud est herede repudiare hereditatem, quo casu potest compelli
per hie

per si deico in his. vt l. nā quod. §. i. ff. ad Tre. Aliud est mori heredi
ante adi. here. vt l. a quo. §. si de testamento. eo. ti. Ego idē dico esse.
¶ Pro hoc est casus in l. si infanti. §. de iure delib. vbi per filium mor-
rientem ante aditam heredi. non queritur patri hereditas, nisi fue-
rit filius infans. vt §. ad os. l. si. ¶ Quero, an illud. quod hic dicit-
tur, habeat locum si filio deferatur hereditas ab intestato. gl. dicit
q. sic. & bene. Item an illud, quod hic dicitur in filio, habeat locum in
seruo. gl. dicit quod non, vt l. cum proponas. §. de here. insti. Item
an hec leg. habeat locum in querela. Sic vt in glo.

Adirio. **P. P. C.** Acquirere. An autem istud habeat locum in hereditate profecticia cū loquatur solum hic tex. in aduentitia. vide Cō. consi. lxxij. et ad regu. de aduen. vide aliquid per Cōm. consi. lxxvi. ante fin. et ista lex procedit etiam in filia maritata. quia si mortuo marito relicto filio. monatur postea filius et eius hereditas deferatur matri que habet patres. si repudiat hereditatem filij. pater potest tamen adire beneficio huius l. vide Cōm. consi. cxx. licet filia maritata videatur esse in potestate mariti. s. illud est quo ad debitū carnis et opera. item inquantū dicitur hic quod pater nolente se intromittere potest filius adire. et ei decerni curator. adde qd debet istud constare euidenter. quia in dubio presumit quod pater vellet administrare. vide Ant. consi. cxxij. post fin. An autem pater possit adire filio in extremis existente. quando filius non expressisset voluntate

tem suam, an vellet ipsam hereditatem adire, vide Bar. in rub. qui
admit. An autem hodie ex quo pater potest inuito filio adire, et cō
tra filius inuito patre poterit cōi iussu adire, ponit ibides Barb.
et ponit gl. Bar. et Mod. in l. i. §. qui adm. vbi vide et videbis. Jaso.
qui tenet opi. Ang. contra omnes alios, item an illud quod dicitur
hic patrem posse adire inuito filio, locum habeat in abbate vel pla
to inuito monacho instituto, vide late Jaso. in l. cū proponas. C. de
here. inst. concluditur quod sic. Itē an illud quod hic dicitur in he
reditate habeat locum in contractibus, si contractus fuerit nomine
filij, qui non vellet eum acceptare, vide Bre. in l. qui aliena. in prin.
ff. de acquir. hered. ¶ Acquirere. No. quod ista leg. habet locum
in cōtractibus, secundum gl. no. hic, quod facit, quod si per stipu
lationem quæstā est actio filio pro consequenda donatione, et ipse fi
lius nolit eam acceptare, acquirit patri actio, quod est notan. licet
videatur quod talis actio ex stipulatu debeat reuerti ad stipulantē,
rennente filio per l. absentie. et quia stipulatio personarū egeraneam
nō comprehendit. l. si ita stipulatus. §. et huiusmodi. de verbo. obl.
et l. si pro te. §. de do. pmiss. Quinimo ista leg. est correctoria, ideo for
te non debet extendi de vlti. voluntā ad contractus. et vide glo. hic
in verbo, contractu. et reg. j. eo. ad fin. Adde Barto. in l. cum propos
nas. §. de here. instit. et ibi glo. sequitur opi. Bart. et ibi vide Bald.
Et pro ista opi. bene facit reg. j. ea. l. §. simili quoq. mō. in ver. quasi
ad initio institutus et ibi ponderat Bart. Sed an pater possit repu
diare hereditatem sine filio delatam filio cōtemplatione patris vis
de glo. quod non. in l. is qui heres. §. ne filius. ff. de acquir. here. sed
Bald. ibi dubitat. Et adde quod ista leg. in prin. non habet locum ad
pias causas secundum Bald. in l. i. in ver. sup. vno. C. de sac. sanc. eccle.

Quero ponit. Adde quod Aug. vt refert Pau. de Castr. in l. ij. de here. instit. in hac q. tenet contra Bar. dicens q. hic est loquitur quando institutus ad eundem facit alium heredem, tunc est verum, quod excludit substitutum. Sed in q. ista repudiat, et non facit patrem heredem per suam repudiationem, sed aperit viam, cum pater veniat ex dispositione l. substitutus. non ex dispositione testamenti, ut fieri quod prouiso hominis tollat prouisiones l. et etiam potentior in his, que homo potest, vt l. si. s. de pac. conuen. vbi substitutus prefertur coniuncto qui venit per ius accrescen. ex dispositioe l. in l. ij. §. si duo. in si. de bon. pos. secundum tabu. Et credit do. Pau. quod ista opi. sit de iure prior, vt no. licet communis opin. sit in contrarium a qua non est recedendum, dicit tamen consuetudo, et per Zmo. in l. si pater. de here. insti. et hic plene per Jac. de bel. in disp. sua qui etiam tenet contra opi. Bar. per Bar. in l. iij. s. de her. insti. Et certe prior videtur opi. Jac. de bel. Ang. per predicta et per alleg. per Jaco. de bel. hic, licet vtraque opi. videtur substantialis, quia filius ita dicit factio suo facere patrem heredem iuris dispositioe, sicut quando heres institutus decedit, et transmittitur ius deliberandi, quo casu secundum communem opin. excluditur substitutus, vt in d. l. ij.

*¶ Tenebat contrarium. Credo tamen patrem posse adire benefi-
cio iuris deliberandi, per siliu in vnu transmissio. Non per istud
ius deliberandi excluditur substitus vulgaris, vt tenet Bar. in l.
cum proponas. §. de here. insti. Et adde quod no. Bal. in l. i. qui ad-
mit. in viij. op. a. all. in l. si infanti. a. Bal. in l. i. de vul. a. pup. in q. iij.
in prin. a. Bald. in l. si ad. §. sic. a. Mol. in l. is qui heres. §. neque fi-
lius. de acqui. here. a. hic late per Jacob. de bel. in sua disputa. a. per
Cyn. in no. l. i. §. ad officia. Adde vt per Oldr. conti. cxxij. in ci. qui-
dam accepit uxorem.*

¶ *Consensus patris, an requiratur in omni iudicio.*
¶ *Patri nolenti consentire, quomodo imponatur necessitas.*

1871

- 4 Si pater noluit consentire, iudex procedit in causa, quando va-
leat iudicium.
- 5 Filius si agit vt procurator, consensus patris non requiritur.
- 6 Filius tutor agit sine patris consensu.
- 9 Filius an possit esse coram arbitro sine patris consensu.
- 11 Si pater ab initio non cōsēnit, sed postea an iudiciū cōualidetur.
- 12 Filius in casu castrensis pec. vel quasi agit sine patris consensu.
- 13 Filius in publicis criminalibus potest esse in iudicio sine patris
consensu.
- 14 Filius agens contra patrem, agit sine eius consensu.
- 15 Pater potest consentire filio per epistolam, vel per nuncium.

§. Necessitate. Hic est nota. & etiam singularis secundum legem. quam reputo veram, breuiter. hoc dicit. In rebus, in quibus patri non queritur vsufructus, quia non vult, cogitur patris filio in iudicio consentire. Hoc dicit secundum legem. quam intendo tenere. Vel aliter secundum legem communem.

filius non preest esse in iudicio sine consensu patris. hoc dicit. 110.
 quod pater tenetur filio consentire in iudicio. 110. quod iudiciu sine
 patris voluntate esse nullum. Ad primum. q. quando quis co-
 pellitur litigare non valet iudiciu, vt l. ij. in prin. ff. de indi. Sol.
 Pater hic non cogitur litigare, sed cogitur litigati consentire. Ad
 b secundum oppo. b. videtur quod filius possit agere sine consensu pa-
 tris, vt s. de colla. authen. quod locum. Sol. ibi est casus specialis.
 Opp. ff. de mino. l. demque. s. sed et rui. vbi fit executio filiofam. sine
 consensu patris. Et dicitur aliud in actione in factus, que datur pro
 c executione, aliud in actione principali. Ratio, q. cum pater primo
 consentit, postea videtur consentire in egecutioe, certe nec ibi nec in
 aliqua l. digestorum reperitur quod pater teneatur filio consentire,
 unde poterimus soluere vt solam inferiora contraria. Oppo. ff. de
 noga. l. si noga. l. seq. et Insti. de noga. s. fin. Sol. Glossatores nostri

communitur et cuncta, quod in omni iudicio requiritur patris con-
sensu, sic illa iura corriguntur per ista. Et est ratio, quam gl. ponit
hic, circa prin. quia filiusfam. nō videtur integre homo, et ideo
requiritur patris consensus ad eum integrandum. Quidam alios
glossator antiquus, qui vocatus est dominus Otto, intelligit istas
l. aliter, et ius lectu. ponitur in gl. mag. in fi. et dicit quod hec lex nō
dicit quod in omni iudicio requiratur patris cōsensu, sed dicit hic,
quod in rebus, in quibus patri non queritur usufructus, quia nō
vult, potest aduersarius dicere filio agenti, vel defendenti, volo quod
pater tuus cōsentiat iudicio in signū repudiationis, ne possit postea
ea venire, et dicere iudicium nullum, qz sibi competat usufructus, et
egregitium, cum de repudiatione in iudicio nō ostet, et dicit Impe-
rator quod cogitur pater in hoc filio consentire, in signū huius re-
pudiationis hic est versus casus huius l. et probatur primo ex con-
tinuatione tex. vt potes videre aperte, et secundū hoc, iura antiqua
remanent incorrecta. Et prob. de iure antiquo poterat agere filius
sine consensu patris, vt d. l. si nogali. i. insti. de nogali. c. si. de iudic. l.
omnem, et l. eam in cōtractibus, et sic de iure antiquo erat integre ho-
mo filiusfam. sed per iura Codicis persona filii non est diminuta, nec
ius eius, imo aucta quia sibi queritur proprietas, que olim nō que-
rebatur. Unde non est dicendum quod hoc dicit non sit integer homo
cum olim esset. Per hanc rationē tenebat Jaco. Butr. opin. Otto.
quam tenebat Jaco. de Aret. do. Rich. mal. a. do. Ly. eam videntur
tenere, et ego puto esse veram. Probo primo per s. sequentem, vbi
quando filius est minor, et patri nō queritur usufructus, dat filio
curator, qui potest actionem exercere. Vide tex. in s. si autem, in se-
cunda. sed si esset verum quod filiusfam. non esset integer homo, re-
quireretur cōsensu curatoris, qui suppleret defectum etatis. Bre-
uiter consensus patris, vt reintegraretur persona filii diminuta per pa-
triam potestatem, requireretur. Sed hoc est falsum, quia cōsensu
soli curatoris sufficit. Ratio, quod datus est curator heredi-
tati illius filii, constat de patris repudiatione, ideo non est necessa-
rius eius consensus in signum repudiationis. Pro hoc text. in au-
th. vt lic. matr. a. auie, in prin. vbi rebus, in quibus patri non
queritur usufructus, quia non potest, filius maior habet omnino
dā administrationē, ergo non requiritur patris consensus in omni
iudicio, sed solum in isto, vbi patri non queratur, quia nō vult re-
quiri consensus in signum repudiationis. Pro hoc est tex. in a. ubi
vt lic. matr. a. auie. pro hoc etiam est casus extra de iudi. c. li. vi. vbi
in casibus nō queritur patri usufructus, quia nō potest, nō requi-
ritur patris consensus, et sic puto opi. Otto. esse veram et verissimā.
Dic ergo, aut loquimur de iure antiquo, aut hodierno. Primo casu
aut loquimur in casibus, in quib. actiones per filium queruntur
patri pleno iure, tūc nō pōt filius agere sine consensu patris qui nō
habet actionē, vt l. si pupilli. s. videamus. de neg. gest. Proffer tamē
agere tanquāz coniuncta persona patris, vt l. sed. de in. p. an. ff. de
procu. Aut loquimur in casibus, in quib. actiones remanent apud
filium, sed egregitium patri cōpetit, tūc aut pater est presens, et non
potest filius sine consensu patris. Et est absens, et tūc secus, vt l. si

per eum, sicut nec coram iudice, vt l. i. ff. de arbi. sed si teneamus opi-
quam tenui, est distinguendum super qua causa fiat compromissus,
vt s. d. i. g. i. ¶ Quero, quo tempore requiratur consensus patris.
¶ Tertio videtur quod ab initio, vt l. momentanee. s. qui lega. person.
¶ ¶ Quero, quid si ab initio pater non consensit, sed consensit postea,
an iudicium valideretur. Gloss. dicit hic quod non, vt habes in ea.
Breuiter si teneamus opin. gloss. quod ratio huius est, quod filius,
non sit integer homo. gloss. dicit verum. Nam si negotium peccat in
alium, quam in consensu, per sequentem ratificationem non confir-
matur retro, vt l. obseruare. in fin. ff. de offic. proconsul. l. leg. l. not. p.
Dy. in c. ratihabitionem. extra de reg. iur. lib. vi. per Lyn. in l. fin.
supra ad abaccedo. Si teneamus opin. quam tenui, dico quod quo-
tiescunque, et quandoque de patris repudiatione constat, satis
est. ¶ Quero quid si filiusfam. agit in causa castrensis peculii, vel
quasi, an possit sine patris consensu. Gloss. dicit quod non. et sic sunt
correcta iura antiqua. Contrarium tenui vobis, et ita tenent com-
muniter doctores. vt l. miles. s. primo de castren. pec. est casus hodie in
dicto capi. fin. de iud. ¶ Quero, an in actionibus publicorum cri-
minum, filius possit esse sine consensu patris in iudicio. Gloss. vide-
tur dicere quod non, et sic sunt correctata iura antiqua. Contrarium
tenuit omnes doctores in l. post. s. i. ff. de his qui lib. vt indig. ad agime-
ntum, cum hec sit causa, in qua pater, nec habet, nec habere potest
vsumfructum, secundum ea que dixi supra. ¶ Quero, quid si filius
agit contra patrem, an requiratur patris consensus. Gl. dicit quod
non, dic. vt in ea. Sumus expediti de tota gloss. quero, si requiritur
patris consensus, an requiratur in quolibet actu, an sufficiat ab ini-
tio consentire ei, vt agat vel defendat. Puto sufficere si ab initio co-
sentiatur. Idem videtur hic velle gloss. in solutione contrarij. l. deni-
que. s. verum. de iun. ¶ Quero quando pater consentit filio, an
possit consentire per epistolam, vel per nuncium. Videtur quod non
possit dici nisi in tutore, vt l. obligari. s. tutor. ff. de auth. tuto. Con-
trarium puto verum, argu. l. honores. circa fin. ff. de decurion. Nec
obst. quod dicitur de tutore, quia aliud est autoritas, aliud consen-
sus. Nam consensus potest adhiberi per epistolam, sicut in autho-
ritate. ¶ Et dixi in l. si quis mihi bona. s. iustum. ff. de acqu. her. quod
not. per glo. etymo. plene in cap. vndum. de reb. eccle. non ali. lib. vi.
Multa alia essent querenda circa materiam istius. s. quo pome
Spec. late in tit. de acto. s. i. versic. item excipitur quod est filius.
¶ seq. Tamen ex his, que supra dixi, apparet solutio omnium. et apparet
in quibus bene dixi, et in quibus male. Licet teneatis vobis in hoc
s. opin. Otto, qui sine dubio verior est, et de iure, tamen consulo quod
in istis opinio. non ponatis vos, sed adhibeatis patris consensum,
quando potestis, quia tutius est, ac.

P. Paul. P. C. Necessitate. Vide etiā pro limitatio. huius §. Ange.
Arg. insti. de tuto. in prin. in glo. i. 2. in §. in personam. insti. de act.
Item circa materiam istam adde primo an ista exceptio. tu non pos-
tes esse in iudicio sine consensu patris. potest opponi ante litem con-
testatā. an vero potest semper opponi. vide Allegand. in l. sed si de sua.
circa fin. ff. de acqui. hered. no. tamen quod licet filius nō possit esse
in iudicio sine consensu patris. possit tamen imperare rescriptum
et obtinere iudicem delegatum sine consensu patris. dūmodo postea
in agendo presteetur consensus. ponit ad hoc tēg. quem ibi no. Abb.
ad illud. propositū simile in cap. causam que. egra. de iudic. 2. de ista
materiam imago in cgequituis requiritur consensus patris. et de
pluribus alijs imagine filius. fit minor. vide Allegand. consil. cxi. in
prin. et an separatus a patre possit esse in iudicio sine patre. vide
Bal. in l. ii. §. q. obseruari. C. de iura. cal. in l. i. ad macedo. Item not.
q. in casibus in quibus minor potest stare in iudicio sine consensu. et
authoritate tutoris vel cura. in illis potest filius fam. sine patre. gl.
sing. in cap. fin. in ver. regulariter. de iud. in vi. nunquid autem con-
sensus patris prestito filio in aliquo instrumento operetur vel filius
possit patri obligare. vide Baldum pulchre in l. i. C. quod cum eod.
Item an requiritur consensus patris in his in quibus patri non
queritur usufructus. vide Franc. consil. lxxij. Item quod etiam in
fammaris requiratur tenet Bal. in l. nec quicquam. §. de plano. cr.
ca. fin. ff. de offic. procon. et leg. Item an ipse filius possit dicere iudi-
cium nullum tanquam agiturum sine patre. vide Paul. consil. liiij.
Item si filius fam. in instrumento dicit se patrem tam. an per hoc
reddatur obligatio efficax sine consensu patris. vide Paul. consil.
cxxxij. Item adde quod si fuerit agiturum iudicium cum filiosam.
sine consensu patris est ipso iure nullum. nec fidei iores qui se obli-
gant aliquo modo teneant ad expensas. vide Tint. consil. xviij. post
prin. et ibi loquitur etiam si per errorem fuisset decretum curator il-
li filiosam. quia omnia sunt nullius momenti. Item in quod filius fam.
possit implorare officium iudic. sine licentia patris. et qualiter istud
intelligatur vide Bas. in l. nec quicquam. §. vbi decretum. ff. de offic.
proconsul. et leg. in l. i. C. qui admit. Item an fumiari in si. iudici. al.
legare quem filius fam. et iudicium reddatur nullū licet aliter no.

probetur quod sit filiusfam. quia eius pater presumatur adhuc vi
uere, vide Lepo. cautel. c. liij. Aret. late in l. sed si sua. de acqui. hē.
Item an vbi proceditur summarie & sine figura iudicii requiratur.
Bal. in §. de plano. de quo supra, tenet quod sic, sed contrarium sen
tit ipse in l. iij. §. sed verum. de min. vide Patā. in d. l. sepe. in §. sing.
in v. q. princ. ad fi. Item quod de dote aduentitia filiusfam. possit
esse in iudicio sine consensu patris & idem in his in quibus non re
quiritur vsumfructu. patri vide Jaso. in l. ij. §. quod si in patris. ff. sol
matrimo. Item quod in peculio profecticio possit filiusfam. esse in
iudicio sine consensu patris, vide Bart. in ca. quod quibuscum. de
fi. de instrumen. Item quod in materia dotis filiusfam. possit esse in iu
dicio sine consensu patris, vide Barba. in cons. xlvj. ¶ Necessitate.
In materia huius. §. dicas istum. §. non habere locum, quando fi
lius habito consensu patris in iudicio, fuerit demum condemnatus,
& actio in factum intentatur contra eum prosequenda sententia.
Quo casu nullus erit necessarius consensus in hoc iudicio. Secūdo
glo. est de hoc multum not. in l. iij. §. sed verum. in gloss. olim. alias
in glo. not. fratermale. ff. de mino. r. ibi dicit. Item limita, nisi de iure
extraordinario ageretur, secūdo gl. in l. i. r. ibi Bar. §. qui admit.
Facit l. si filius. si cer. pera. Item limita in omnibus casibus in qui
bus minor potest esse in iudicio, sine consensu patris, secūdo Spe
in ti. de actor. §. i. ver. sed iniqui in casibus de qbus in c. fi. de iud.
in vi. vide gloss. ibi in verbo, regulariter. Et de materia huius §.
vide Jacob. de Bel. in dispu. in sumario ibi, consentire. & non fur
ficat in hoc casu presentia cum taciturnitate, secūdo Joan. An
dre. in capi. fin. de iud. in vi. Adde quod Bal. quem sequitur Pau
de Last. dicit quod pro optimo. glo. & Alegan. antiquorum est ca
sus in d. cap. fin. de iud. Nam ibi datur regula quod filiusfam.
non potest esse in iudicio sine consensu patris. & illa regula genera
lis non potest intelligi, nisi in casibus in quibus ipse filius agit, &
agere potest, quia sibi competit exercitium actionis. Et sic quādo pa
ter non habet vsumfructu. qualitercumque non habeat, siue quia no
lit, siue quia non possit, quia si haberet, exercitium actionis compe
teret patri, non sibi, vt j. eo. §. vbi autem. & postea ab illa regula exci
pi casum, scilicet in causis beneficiabilibus, de quibus pater non ha
bet se intromittere, quia non habet vsumfructu. Et ratio est, quia
talia censentur potius castrensia, vel quasi, illis dicitur militare
Deo, nec requiritur cōsensus patris in alijs non beneficiabilibus, que
non reputantur castrensia, & in quibus filius non militat postq
pater non habeat vsumfructu, nec sit legitimus administrator,
saltem debet intervenire ad interrogandam eius personam, per il
lud. c. fin. & dicit Pau. de Last. se vere putare quod hec fuerit mēs
Imperatoris de quo vide per eum, eius. cons. lv.

b Ad secundum in oppo. vide Bar. in l. i. §. qui admit. Doct. in l. qui in alienam. de acqui. here.

c Glof. dicit aliud. vide iusti. de act. §. actione autem de pecu. alias est. §. actione autem de pe. per Bart. in l. ne quicquam. vide Bal. in auth. quod locum. de colla. Et in materia huius §. scias quod ubi cumque filius constituitur curator alicuius adulti. et huic constitutioni pater dicti curatoris consensit. et tunc sine consensu patris poterit dictus filius agere. Ista est gloss. multum singu. in l. Lucius Titius L. i. cum. ff. de adm. tuto. in glo. ii. secundum Bald. in hac l. si. quod tene menti perpetuo. Item limita hunc §. procedere in peculiaribus quando est concessa ipsi filio administratio per patrem. Ista not. digi. Ange. in l. filius. ff. de a. infec. facit in argu. capit. qui generaliter de procu. in vi. Item alias digi. qd iste §. limita non procedere in filiofami. c. v. anno. qui in iudicio fuisset. et sententiam consecutus esset in fauorem eius. quoniam non redderetur. processus. vel sententia nulla propter defectum consensu patris. quia in hoc sunt privilegii minores vt §. sensus. vel auctoritas. que alias eis erat necessaria. non requiratur in his que sunt fauorabilia eis. vt no. c. l. Sal. f. ul. in l. non eo minus. §. de procu. gloss. in l. i. qui le gl. perso. Et hanc limitationem in specie ab aliquo scriptam non inuenio. et est de mente. Spe. in ti. de act. §. i. verum. sed nunquid in casibus in quibus minor. et. iuncta deci. Lyn. prealleg. Adde dictum Dom. Alegand. dicit quod hanc limitationem ab alio scripta non inuenit. quod idem voluit Petr. de Ancha. consil. lxxij. pro quo facit quod consuluit Roma. consil. ccccxiij. quod stante statuto. qd minor non possit contrahere. nisi seruata certa solemnitate. qd si tamen contraxit in eius utilitatem. contractus valet. et tenet.

d P. P. P. C. In quibus patri. Contrarium in hoc tenet Bart. in tract. differ. inter ius civile et cano.

e Tenet contra §. filius. potest agere. vt procurator alterius. sine consensu patris. In contrarium facit text. in l. quentum. i. ibi per Bal. et doc. de hoc. ff. de in ius voc. et ideo est decisio in c. qui generaliter. in ij. respon. de procu. in vi. quod non requiratur consensus patris. et quod no. glo. in l. is nulla. ff. de iud. in simi. ab idem dicit. nisi hoc faciat alieno. et. adde quod hodie est probatus in c. qui generaliter. §. i. de procu. lib. vi.

fit erequi contra patrem, vide 7 ad. Rom. consil. li. And. Barba.
Confessio inter locu. Et p. Bar. in l. i. ff. si quis iudic. ff. de proc.
Confensus patris, vide gl. Bar. 7 doc. 7 Bal. in l. si quis mihi. §. iussu. de acqui. her. 7 vide Bal. in l. i. ff. opp. §. qui admi. vbi dicit quod nō requiritur in prepare aliorū consensu patris, sed in lit. confest. 7 cum gl. hic concordat Bal. in l. si cum dotem. §. pater. ff. sol. ma. 7 ibi requiritur consensus sicut agenti, vide quod requiritur in lit. confest. §. si cum dotē. §. eo autem tempore. solu. matri. 7 ibi doc. maxime Pau. de Last. quem omnino vide. Quādo autem debeat apponi, vide Bar. in l. licet. C. de proc. 7 ibi dicit.
P. P. P. C. Ab initio vide Alex. in l. si cum dotem. §. eo autem tempore. ff. solu. ma. facit dicit Innocent. in l. cum consuetudine. extra de consuetu. Ange. in l. fundum. ff. de scr. rust. pie. 7 Bal. hic sequitur Fran. arc. consil. xlv. vide Pau. late cōs. lxxv. vbi etiam ponit an sufficiat cōfensus p̄fessus ante lit. confest. Itē an ratiōbitio patris valide iudicium, vide 7 Anro. consil. xlv. Item de eodē dūm est de licentia generalit. vide etiam Arret. in l. si quis mihi bona. §. iussu. de acquir. heredita.
Contrarium tenet. Vide hic per Jac. de Bel. in dispu. per Bar. in l. inter liberos. §. i. de adul. p. Den. 7 Imo. in l. lilla a quo. §. filius. ff. ad Treb. Jac. de arc. Bar. 7 Bal. Ang. 7 Salic. hic tenent contra glo. etiam Jaco. But. Sed Cy. hic tenet gloss. adde Spe. in tit. de actio. §. i. ver. item cum agit. 7 Joan. And. qui refert alios ita tenet per o. l. miles.
CAb initio. Et pro hoc facit, quod nō. Bal. in l. i. §. de fac. sac. eccle. in repe. vbi dicit sufficere generale sententia datā filio per patre quod testatur ad pias causas, ad hoc quod nō. Bal. in l. i. §. qd observari de iur. cal. 7 Bal. hic. Bal. in §. proxi. Sed an iste consensus praestri in causa principal. trahatur ad causam appellationis, vide Cy. 7 Bal. 7 Sal. in l. inuitus. §. de procu. Adde an pater, qui in iudicio satisfecit, videatur pro filio consensisse. Jo. And. in addi. ad Spe. in tit. de act. §. i. ver. sed quid si presente patre lit. confest. est.
P. P. P. C. Peripissandum. Vide Alex. in l. si cum dotem. §. si patri. ff. sol. matri. in l. si quis mihi bona. §. iussu. in prin. ff. de ac. he.
P. P. P. C. Secus in auctoritate. Quod sit differentia, inter auctoritatem 7 consensum in patre quando praestat filio maioris vel minoris, vide Alex. consil. c.

a ¶ **S. Sin autem.** Si filius minor discordat a patre, idē
iuris est quod. Et tamen cum filius sibi
querit, per curatorem sibi datum administrat. hoc dicit. **C. si p.**
1 quod quando filius infans est minor, nō datur curator persone, sed he-
reditati, seu bonis, et hic vides glos. super verbo, hereditati, vide
questionem de facto quā habui, ponamus quod dicat instrumen-
tum cure filisfam, curia dedit curatorē tali filio ad administrādū
bona talis hereditatis sibi obuenientis, an valeat talis dario. **Q.**
datur quod nō, et hic, puto cōtrariū, nam hic erg. videtur excludere
re quod nō datur curatorē persone, et per hoc excludat patria po-
testas, sed ex forma illius instrumenti curatoris, hoc comprehendit,
ergo &c. **P.** teterat, vide in simili, leg. dicit quod servitutes sunt in
rā predictorum, et dicitur alibi, sententia predicto datur, et l. qui aliena.
2 s. si. ff. de neg. gest. Sed pone quod dominus dicit in libello, vel in
deg. in sententia, sibi ius esse eundi agendi ad talem fundum per ta-
lem fundum, videtur quod non procedat libellus, nam non est ius
sibi, sed predicto. Tamen leg. dicit contrarium, et l. iij. in punc. si filius
b ven. ergo &c. Idem in proposito dicamus.

a ¶ Sinautem. De materia huius §. vide plene Spe. in tit. de ac. §. i. ver. sed si filius. vers. in premiffis. & ver. sed nunquid.
b p. p. v. Dicamus. Item fequitur & refert Aug. arc. inffit. de tu. in prin. in glo. i.
a §. Similique modo. Etia in caftrenfibus, qđ filij recufat, patri queritur. hoc dicit. Nec non? cafus. Mo. quod digi in fummario. Et quo dicunt docto. e conuerfo. fi filius eft inffitutus ex caufa profectitia, cōtemplatione patris, in patre recufante queritur filio. Nota feci de ifum tegrum quafi ipfe pater ab initio &c. ad id quod digi §. ea dem l. §. primo &c.

a. Similique modo. Aide Imol. in l. si quis mihi. §. iussu. de acq.
here. l. 7. Bald. §. cal. in prin. 7 l. 7. hic. 7 Ludo. Roma. in l. is qui
heres. §. si. co. titu.

1 An quando pater agit, debeat satisficere iudicatum solui.
a
b **S. Ubi autem.** Ubi filius voluntate patris adit, si-
bi proprietas querit, patri vsufrui-
ctus cum plena administratione excepta alienatione, & nisi in casu
bus necessariis hac expressis. h. d. v. p. p. & videtur, quod fili⁹ pos-
sit agere sine consensu patris, vt in auct. quod locum. s. re. col. Sol.
1 Specialis casus est ibi. Et Quere quando pater agit, vt cum deo
Bar. Secunda super Cod. oo ii

00

beat satisfactum iudicatum solui, rem ratam haberi. Et distinguit, aut hoc facit ut legitimus administrator, et non tenet cauere, ut l. fin. §. de fideiuss. de adm. tut. Aut hoc facit ut extraneus, et cogitur satisfactum ut l. si filius, qui satis, ubi glossa dicit. Idem videtur tenere Dyn. in c. ratum, de reg. iur. lib. vi. Contra hoc facit, ff. solut. mar. l. si §. voluntate. Ideo do. Jaco. But. distinguit tres casus. Aut agit pater ut legitimus administrator, aut hoc facit ut extraneus, et dicitur in ista glo. aut agit nomine proprio, non ut legitimus administrator, sed requiritur consensus filii, propter communionem actionis, et tunc cogitur cauere de rato, ut d. §. voluntatem. Sed contra hoc oppo. de isto test. qui dicit, adhibetur etiam filiorum consensus, ergo apparet quod debet cauere de rato pro eo, alias non est tutum aduersus partem, sicut in d. l. voluntatem. Solu. q. hic dicitur, adhibetur filiorum consensus, do. Jaco. de Bel. dicit. scilicet tacitus, q. satis placet. Nam eo ipso quod filius ab initio consensit patri ad eum, videtur consentire ei quod semper actionem moueat, et defendat tanquam si perfecte esset dominus, ut l. i. §. cit. i. Pateres, non ammadueto, quomodo ista capto de rato posset committi. Nam aut filius non habet ratum, pater tenetur ipse tanquam filio repudiare, et sic iudicium est validum, ut in sua persona. Aut filius veniens habet ratum, et tunc non potest committi. Alia, que sunt in hoc §. sunt clara.

Aditio.
a **Adi.** autem, Sed de vno quero, an in his, et aliis casibus, quibus pater alienat bona filii, qui est minor in tali alienatione requiratur decretum iudicis, et alio in sum. huius tituli, tenet quod non. et doc. in l. de reb. ff. de trans. ubi etiam dicit quod pater potest etiam super relictis compromittere, super rebus aduentitiis filiorum, si loquatur in compromisso necessario ex forma statuti, secus dicit in tuto re. l. si plures, et ibi dicit. Et illud dictum alio. refert Bal. in l. p. §. de trans. et per istum teg. deciditur facti, quod si quis est obligatus ad quinquaginta annua, habens duo milia in bonis, instituit vgonem in usufructu omnium bonorum, et Titium heredem vniuer salum, non debet ante omnia deduci de hereditate quantum valet actio ad quinquaginta, sed salua debet remanere duorum milium, et de fructibus soluendum est ante omnia debitum annuum, et de reliquis vgonem percipiet usufructum, et ita etiam sequitur ad arch. in v. v. no. et vide not. Bart. in l. cum alimentis, ff. de alim. lega.

b **P. Pau. P.** **Administratio.** Quid autem si pater facit aliquid quas impensas in talibus rebus, an filius teneatur, an vero censetur pater donare, vide Bar. in trac. de duob. frat.

c **Committi.** An pater agens pro filio caueat de rato. Et aduerte, quod in hoc ultimo casu, in quo Bar. videt dicere, quod si agit nomine proprio, tenetur cauere, nisi hoc inducat communio actionis, ut in dote. Adde quod hoc non videtur posse procedere in terminis istius l. et similium, quod impossibile est quod agat nomine proprio, nisi solus potest actionem nomine proprio mouere, qui potest alienare, et non alius. Aut pater, §. est enim, ff. de iure delib. sed pater non potest alienare, l. §. de bo. mar. igit. ac. Sed hoc videt sensisse Bar. in d. l. §. cit. i. et ideo hoc simili modo posset intelligi, quando pater esset reus, quod quilibet potest defendere etiam inuito, l. §. ff. de solut. sed in agendo non videtur. Et ita videt intelligi quod non. Bar. in d. l. si filius, qui satis, cog. vel nisi intelligas res in casu, d. §. voluntate, propter communionem actionis, quod hic videtur velle Bar. et plene per istum teg. dicit hic notan. Ang. quod in aduentitiis nihil potest facere pater sine consensu filii, quod intelligit, nisi forte esset infans per ea, que dicit. §. titu. l. i. et teg. hic. et adde Bartol. in l. citu. i. ergo. Et aduerte ne hec apostilla te decipiat, quia non est regula illa, quod qui non potest alienare, non possit agere, sed loquitur in suo casu scilicet, cum heres deliberatam adeat hereditatem, non potest alienare rem hereditariam, nec eam in iudicium deducere. Dicendum est ergo generaliter, quod quicquid habet de consuetudine, vel ab ipso, vel alio iudice ordinario administratione, is potest agere, et conuenire sine consensu alterius, ut ff. quod cuiusque vniuer. nomi. l. fin. v. q. i. q. sunt. Et, ut incipit de iudicia scriptis, hec sunt verba Spe. in tit. de act. §. fin. ver. quid de clericis, ubi specificat de patre mentionem facit, et dicit quod potest actionem mouere per se, data opin. Alex. pro vera, sequeretur quod sacerdotes capellarum, qui non possent alienare, non possent agere sine consensu episcopi, cuius contrarium est verum, ut per Specu. ubi supra.

a **§. Filius autem.** Filius non possunt de aduentitiis abscipari, nec in ultima voluntate, h. d. Gloss. mouet hic aliquas questiones satis faciles. Et primo gl. signat contrarium, et non soluit. Adde gl. super verbo, dominum, in fi. glo. Sed hic loquitur, quando alienatio erat prohibita propter alium ibi, propter seipsum, ut patet in d. l. si pignus. Quero, licet filius non possit alienare, an possit sua personam obligare obligatione personali. Teg. et gloss. videtur quod sic, in l. heredi. §. filia. et §. seq. ff. de pact. dic. ut ibi.

b **Aditio.**
a **§. Filius autem vide Bar. in l. i. §. sol. ma.** An filio possit solui sine

ne patre in casibus, in quibus patri non acquirit usufructus, et adde Bal. in l. qui aliena. §. vno. ff. de nego. gest. et in l. i. in prin. si fer. vedit. Adde quod Dyn. cons. cxi. refert Joan. And. in addi. ad Spe. in tit. de cess. act. §. i. ver. sed nunc quid minor dicit quod si filius actionem queratam ex suo contractu, sine consensu patris cedat patri postea ratificante, quod valet cessio, licet in prin. non valeret, quia cedere est alienare, et alienare non potest, ut hoc §. et ratificare a principio, et ex post facto, sunt paria, cum confirmet etiam a iure prohibito, ut l. fin. C. ad m. saced. et l. iulianus. §. p. ff. eo. et quia pater facta per filium confirmat non solum expresse, sed etiam tacite, ut ff. de acquiren. heredi. l. qui aliena. secundo et tertio respond.

b **P. Pau. P.** **Disponere in contractu.** Circa istam materiam in qua tum glo. hic format q. an talis alienatio firmetur iuramento, aduerte quia Bal. Ang. Soci. et Paul. de Cast. in l. heredi. §. filius, ff. de pact. et ibi vide Cur. et alios mod. faciunt que dicit Pau. cons. cccvi. et ista videtur vera sententia licet aliqui senserint contrarium, vide in d. §. filius, et procedere etiam ista pars, et si statet statutu quod filius, separatus a patre posset ex quolibet contractu se obligare, tanquam pater, q. deberet intelligi de contractu valido, secundum Bal. in l. i. C. de iur. et ita alias consuluit Curtius, et quod etiam fideiussores dati in tali alienatione non teneantur. Item quod ista alienatio non recondemnat mortuo patre secundum Bal. hic Pau. de Cast. cons. cccv. et alias cccvii. Item cum filius, possit talia aduentitia donare causa mortis sine consensu superioris, vide Roma. cons. d. c. ff. de materia, et an filius, possit donare ex ista causa, vide Pau. cons. cccvii. Item an lata sententia contra filium possit fieri exequutio in bonis aduentitiis, Ro. cons. cluij. quid autem si pater consentiat filio donanti causa mortis rem pleno iure, in qua ipse habeat vsum fructu, an videatur renunciare illa exstinguatur, ac si iam fuisset alii cui creditor delegata, et in ea auctoritate iudicis pro vtero usufructu, quousque esset sibi satisfactum, vide mirabiliter Ant. de But. in cons. viij. per totum. Item quod quando filius disponeret in vtilitatem suam et patris, valeret, vide Bal. in l. quecunque. §. e. et per gl. ibi Jas. in l. infirmandum, quod ex conventionione, §. pupillus, in fi. de iureiur. et de eo quod dictum est §. de patre consentiente, an videatur renunciare usufructui, vide Anch. cons. cxi. in i. dub. aduerte tamen quod filius, debite contraheret, posset fieri exequutio in talibus bonis aduentitiis, etiam in preiudicium usufructus, cum sit data administratio talium bonorum filio per patrem, vel in propria te tantum si non concessit administrationem, ut per Alex. post Bar. in l. si finita. §. si de vectigalibus, de dam. infec.

c **Obligat.** An filius possit sua persona obligare obligatam personam, et sensisse Bartol. in l. fina. §. i. de verbo. oblig. Adde tu teg. in l. fin. §. fin. §. communia de lega. Alex. in cons. cxi. in fi. volum.

d **§. Ubi autem.** Hereditatem infanti delatam potest pater pro infante adire, vel repudiare, rest. in integ. filio reseruat, et semel restitutus, iterum non restituitur, hoc dicit.

e **§. In seruis.** In his que momento per mansura sunt penes filium, patri non queritur usufructus, hoc dicit.

f **Aditio.**
a **P. Pau. P.** **In seruis.** Aide in simili que habes ad Bar. in l. q. hic. ff. de solu. vide Jason. in l. quoniam contra. circa finem. C. de test. et que ipse ponit in l. non tantum. C. de lega. prope fin. vide etiam ibi alia in contrarium, et ibi in fin. quid dicatur momentum. Item an et quando ius momentaneum habeatur in consideratione, vide Bal. in c. i. extra de causa pos. et prope.

g **De hereditatibus decurion. nauiculariorum, et.** Rub.

h **Aditio.**
a **§. Quis nauicula.** Si decedit aliquis de consiliariis sine herede. Et facit ad no. in l. i. §. vnde vire et vgon. et per Bar. in tract. successiois ab intestato, in vlt. articulo, prin. Item adde quod dicit Bald. in l. re petita, in fi. §. de constitu. pecu. quod si decedit mercator de vniuersitate sine herede, alij succedunt sibi in bonis, que habet ibi, non in alijs, et allegat. reg. in argumentum optimum in l. diuus. ff. de iure fidei. Et quid de nobilibus qui habent homines suos decedentes ab intestato, eis succedant. Bald. hic notat quod sic.

i **Aditio.**
a **§. Si quis nauicula.** Si decedit aliquis de consiliariis sine herede. Et facit ad no. in l. i. §. vnde vire et vgon. et per Bar. in tract. successiois ab intestato, in vlt. articulo, prin. Item adde quod dicit Bald. in l. re petita, in fi. §. de constitu. pecu. quod si decedit mercator de vniuersitate sine herede, alij succedunt sibi in bonis, que habet ibi, non in alijs, et allegat. reg. in argumentum optimum in l. diuus. ff. de iure fidei. Et quid de nobilibus qui habent homines suos decedentes ab intestato, eis succedant. Bald. hic notat quod sic.

j **Aditio.**
a **§. Si quis nauicula.** Si decedit aliquis de consiliariis sine herede. Et facit ad no. in l. i. §. vnde vire et vgon. et per Bar. in tract. successiois ab intestato, in vlt. articulo, prin. Item adde quod dicit Bald. in l. re petita, in fi. §. de constitu. pecu. quod si decedit mercator de vniuersitate sine herede, alij succedunt sibi in bonis, que habet ibi, non in alijs, et allegat. reg. in argumentum optimum in l. diuus. ff. de iure fidei. Et quid de nobilibus qui habent homines suos decedentes ab intestato, eis succedant. Bald. hic notat quod sic.

k **Aditio.**
a **§. Si quis nauicula.** Si decedit aliquis de consiliariis sine herede. Et facit ad no. in l. i. §. vnde vire et vgon. et per Bar. in tract. successiois ab intestato, in vlt. articulo, prin. Item adde quod dicit Bald. in l. re petita, in fi. §. de constitu. pecu. quod si decedit mercator de vniuersitate sine herede, alij succedunt sibi in bonis, que habet ibi, non in alijs, et allegat. reg. in argumentum optimum in l. diuus. ff. de iure fidei. Et quid de nobilibus qui habent homines suos decedentes ab intestato, eis succedant. Bald. hic notat quod sic.

l **Aditio.**
a **§. Si quis nauicula.** Si decedit aliquis de consiliariis sine herede. Et facit ad no. in l. i. §. vnde vire et vgon. et per Bar. in tract. successiois ab intestato, in vlt. articulo, prin. Item adde quod dicit Bald. in l. re petita, in fi. §. de constitu. pecu. quod si decedit mercator de vniuersitate sine herede, alij succedunt sibi in bonis, que habet ibi, non in alijs, et allegat. reg. in argumentum optimum in l. diuus. ff. de iure fidei. Et quid de nobilibus qui habent homines suos decedentes ab intestato, eis succedant. Bald. hic notat quod sic.

m **Aditio.**
a **§. Si quis nauicula.** Si decedit aliquis de consiliariis sine herede. Et facit ad no. in l. i. §. vnde vire et vgon. et per Bar. in tract. successiois ab intestato, in vlt. articulo, prin. Item adde quod dicit Bald. in l. re petita, in fi. §. de constitu. pecu. quod si decedit mercator de vniuersitate sine herede, alij succedunt sibi in bonis, que habet ibi, non in alijs, et allegat. reg. in argumentum optimum in l. diuus. ff. de iure fidei. Et quid de nobilibus qui habent homines suos decedentes ab intestato, eis succedant. Bald. hic notat quod sic.

n **Aditio.**
a **§. Si quis nauicula.** Si decedit aliquis de consiliariis sine herede. Et facit ad no. in l. i. §. vnde vire et vgon. et per Bar. in tract. successiois ab intestato, in vlt. articulo, prin. Item adde quod dicit Bald. in l. re petita, in fi. §. de constitu. pecu. quod si decedit mercator de vniuersitate sine herede, alij succedunt sibi in bonis, que habet ibi, non in alijs, et allegat. reg. in argumentum optimum in l. diuus. ff. de iure fidei. Et quid de nobilibus qui habent homines suos decedentes ab intestato, eis succedant. Bald. hic notat quod sic.

o **Aditio.**
a **§. Si quis nauicula.** Si decedit aliquis de consiliariis sine herede. Et facit ad no. in l. i. §. vnde vire et vgon. et per Bar. in tract. successiois ab intestato, in vlt. articulo, prin. Item adde quod dicit Bald. in l. re petita, in fi. §. de constitu. pecu. quod si decedit mercator de vniuersitate sine herede, alij succedunt sibi in bonis, que habet ibi, non in alijs, et allegat. reg. in argumentum optimum in l. diuus. ff. de iure fidei. Et quid de nobilibus qui habent homines suos decedentes ab intestato, eis succedant. Bald. hic notat quod sic.

p **Aditio.**
a **§. Si quis nauicula.** Si decedit aliquis de consiliariis sine herede. Et facit ad no. in l. i. §. vnde vire et vgon. et per Bar. in tract. successiois ab intestato, in vlt. articulo, prin. Item adde quod dicit Bald. in l. re petita, in fi. §. de constitu. pecu. quod si decedit mercator de vniuersitate sine herede, alij succedunt sibi in bonis, que habet ibi, non in alijs, et allegat. reg. in argumentum optimum in l. diuus. ff. de iure fidei. Et quid de nobilibus qui habent homines suos decedentes ab intestato, eis succedant. Bald. hic notat quod sic.

q **Aditio.**
a **§. Si quis nauicula.** Si decedit aliquis de consiliariis sine herede. Et facit ad no. in l. i. §. vnde vire et vgon. et per Bar. in tract. successiois ab intestato, in vlt. articulo, prin. Item adde quod dicit Bald. in l. re petita, in fi. §. de constitu. pecu. quod si decedit mercator de vniuersitate sine herede, alij succedunt sibi in bonis, que habet ibi, non in alijs, et allegat. reg. in argumentum optimum in l. diuus. ff. de iure fidei. Et quid de nobilibus qui habent homines suos decedentes ab intestato, eis succedant. Bald. hic notat quod sic.

De vindicta libertate.

Rub.

Leg prima.

Leg prima.

Decretum interpositum ex falsa causa, fauore libertatis non rescinditur.

Item qui. Uno modo legitur, in decretis interpositis, ex causa falsa in iure, verum in facto, alio modo legitur contra, et secundum utramque lect. breuiter hoc videtur dici. Decretum ex falsa causa interpositum fauore libertatis non rescinditur, hoc dicit in utraque lectionem.

Aditio.

Libertatis in qua rub. nihil dicit, ideo sequitur alia, videlicet.

De testamentaria manumif.

Rub.

Leg secunda.

Testamento. Quero vtrum ad confirmationem codicillorum requiratur quod sit hereditas adita. Teg. est in l. si in prin. §. et est teg. in l. i. §. ff. de fideicom. lib. C. Quero vtrum appellatio reliquorum contineatur liberi ratio. Teg. est in l. si ita fuerit. §. questio. de fideicom. lib.

Aditio.

Adita. Vtrum ad confirmationem codi. requiratur aditio hereditatis, vide Bar. in l. si qui in testamen. de fideicom.

Reliquorum. vide Bar. in l. si qui in libertate. de condi. indebit.

De fideicom. libertatib.

Rub.

Leg sexta.

Heri. Hec est bona lex, quid si discordat in preteritis. Certe iudicis officium debet intervenire in concordia. Casus est in Lalleno. §. si na. de fideicom. lib. et de communi seru. manu. l. i. circa prin.

Leg octaua.

Um proponas. Opponitur et videtur libertatis sit captatorum, et l. nonnunquam. de conditionibus et demonstrationibus. Sol. hic confertur in voluntatem heredis, ibi in voluntatem extranei. Item oppo. et videtur quod in voluntatem heredis non possit conferri, ut l. scilicet. §. legatum. de lega. i. So. ibi fuit collatum in liberam voluntatem heredis, si voluerit, hic non in liberam voluntatem, et licet fuit dictum si placuerit, na intelligitur arbitrio boni viri, casus est in l. Thais. §. soroze. de fideicom. lib. qui est no. ad hoc. Facit pro statuto, et sicut dari libertas certis hominibus faciendi quicquid placuerit, ibi est teg. no. de alijs verbis, putauerit. et simile habetis in l. si sic. ff. de leg. i.

Leg decima octaua.

Um quidam. Quero quid si heres preuenit in soluendo legata ad pias causas, an executor habeat actionem. Teg. est no. in l. si libertus sub conditione. §. i. de bo. liber. et ibi Dyn. tangit.

Aditio.

Preuenit. vtrum heres possit preuenire executores, vide quod no. Bart. in l. si seruus. et §. eod. et etiam potest preuenire episcopum secundum Bald. in l. nulli. de epis. cler. per Specu. in tit. de instr. edi. §. nunc vero. ver. denno. Adde quod Bal. consuluit, quod heres potest preuenire executores, eius cons. cxi. secundum volu.

Quo. dicit gl. quod ex l. correctoria potest ar. sumi, plene per Bar. et ibi dicit. ff. ad Sylla. l. si quis.

De latina libertate tollenda.

Rub.

Leg vnica.

Um dedititij. No. gl. super verbo imaginis dicit quod ex l. cor. et ea potest argui, sumi, si sit in corpore iuris inclusa, non alias, ut gl. in l. i. in prin. de coniu. cum eman. l. eius. et in c. autho. titate. de concess. preb. lib. vi.

In communes. No. bene regulam l. delib. quod quod non cogatur emere, nec vendere. Ita reg. fallit hic fauore libertatis. Simili ratio de fallit in l. i. in fi. de par. qui fil. dist. Item fauore vltime voluntatis, ut l. si equo. fm vnum casum. ff. de leg. j. Fallit etiam in odium dominum atrocitatis seruati, ut insti. de his qui sunt sui vel alie. iur. §. fin. Item fallit in odium mentientis, ut ff. de act. empt. l. iulia. §. si Titius. Item fallit etiam in l. quantumvis. ff. de pig. act. sed impropie, nam fallit, quia creditor ibi non cogitur vendere sed ostendere pignus debitori, qui vult illud vendere. Alia vero regula, ut quis non cogatur inuitus emere, fallit in casibus specialibus. Primo in l. iulianus. §. idem Celsus. ff. de acti. empti. et communis diuidendo. §. fin. ff. communis diu. et in l. cum in fundo. §. si fundus. de iur. do. Et in istis casibus est ratio fallendi, ne quis inuitus in communione viuat, contra l. si non sortem. §. si centum. ff. de codicillo. in de. l. fundus ille. cum gl. sua ff. de contrahen. emp. Fallit etiam fauore vltime voluntatis indicata l. si equo. secundum alium intel. In statu. de lega. §. non solum. Fallit fauore ecclesie, in authent. de alie. emphyt. §. si vero secundum predictum. Item fallit fauore fisci, ut l. cotem ferro. ff. de publica. quod not.

De seruis Reipu. manumitten.

Rub.

Leg prima.

Ita. Ego hanc l. et l. i. de decuri. in l. nulli. ff. quod cuiusque vniuersitati non possit vsu cap. in creatioe syndici vniuersitatis, debet intervenire auctoritas superioris. Aliter dixi de hoc in l. actor. ff. rem ra. habe.

De vsucapio. pro emp. vel pro transacto.

Rub.

Leg secunda.

Contra. No. ex hac lege quod res que nati, vel ex dispositione defuncti non possunt vsu cap. Nota etiam primam glossam huius l. quam allegauit, quod prohibita venditione per testatorem, videtur prohibita donatio. Ita tenet gloss. hic. Ita videtur tenere teg. in l. voluntas. de fideicom. ut ibi dicit.

Aditio.

Si contra. Aide quod habes in l. voluntas, supra, de fideicom. de que dixi in l. vbi leg. ff. de vsu. et ibi Bartol. et hic notan. l. si filius fami. §. diu. de lega. i. vide hic, an appellatio venditionis, veniat omnis contractus, adde Bald. in capitulo. de contro. inter do. et emphyteu. ubi vide. et ad quod habetur in l. vniuersos. infra, ne rei do. vel temp. et in l. statuliberi ceteris. de statulib. §. gloss. not. in fin. C. de predi. curia. lib. i. no. in l. i. quod dixi supra, de reb. alien. non alienan. et in l. i. C. si aduer. trans. et l. alienationis. de verbo. signifi. et que no. Bartol. in l. si filius fami. §. diu. de leg. i. et ibi Imol. consuluit Bald. in cons. inci. in Thusi nomine, quidam habuit vgonem dominum. Joan. quod si statutum vetat mulierem vel minorem alienare vel modo aliquo vendere, seu obligare, non habet locum in restitutione seu libertate. C. de pred. cur. lib. ii. quo casu statum iuri communi. Nec plus dicit Bald. Tu adde ad hec que dixi post Bartol. in l. si vnus. §. pactus. ff. de pac. Et an prohibita alienatione, sit prohibita pignoratitio, vide in l. quorum. ff. de pignoz. Abba. Sic in capitulo. i. de his que sunt a puela sine consensu capiti. dicit no. quod verbum venditio, non comprehendit in se donationem neque permutationem per Bartol. in l. i. C. de pred. cur. lib. i. contra l. statum lib. i. voluntas, de fideicom. concludit quod vbi sit commemoratio pretij, verificatur statum in venditione vulgariter, et stricte sumpta ut l. fina. de predi. cur. Sed vbi sit mentio pretij, tunc capitur largo modo, nisi materia odiosa. Sed propter communem vsum loquendi, qui regulariter attenditur, et contra propriam vocabuli significationem, libellorum, §. quod tamen Celsus. et l. 2. abeo. de sup. leg. cap. leg. literis. de spon. capietur verbum venditio, pro specie distincta ab alijs contractibus, et capitur ibi, in d. ca. et istis adde Bald. hic, et quod post eum scriptum ad hoc quod no. Bald. in l. i. §. de re. permu. Adde circa prin. apostille, dum alle. Bal. quod pro illa Bar. Secunda super l. qd.

Am post. Perempta instantia, remanet
vitiū litigiosū, quod ad singu-
larem successorem non transit, qui ad iudicium au-
thoritas non vultur. h. d. Opponitur, vitiū transeunt
ad successores, ut si. tit. l. vitiū. Sol. Ibi de vitiis
realibus, vno. m. l. vitiū. Oppo. s. de pac. l. post.
quam lit. Sol. 2. est not. Si quid instantia perit triennio, vel con-
sensu partium, que renuntiauerunt tantum instantie, durat vitiū
litigiosū, et h. d. secus si renuntiaverunt liti. Ibi est casus in d. l. post.
quam lit. quia tunc res desinit esse litigiosa. Ita tenet ista glo. quā
vide. 2. signa. No. ergo 1. quod per transactionem super re, seu super
causa, purgatur vitiū litigiosū, sed si tantum fiat super instantia.
Facit ad hoc quod habuisti not. s. de iudic. in l. propterandum. s. si
quidem. 2. quod habuisti not. s. de fructu. l. l. expen. l. ff. Opponit-
tur. de aut. ut spon. largi. s. rursus. vbi videtur quod vitiū per
sonale nocet singulari successor. Solu. Facit quod in hoc est illud
immutatum, per d. cum. s. adeo vide aut.

C. Additio.

Trāscunt. Nota limitationem ad id quod dicitur, quod vitiū
litigiosū durat perempta instantia, et est sententia glo. hic. Et adde
quod licet daret vitiū litigiosū, quod ad quendam peremptam instan-
tia, tamen res potest alienari, ut hic, et not. Bar. in l. i. ff. de litigio. 2.
ibi vide melius per Aug. in s. i. in fi. ad Bart. in l. mora. s. de trans.

C. Authentica.

Alie fidei. Ibi est casus, in quo ad pferiptio-
nem longi temporis requiritur scie-
tia eius, contra quem pferibitur, quod est contra regu-
lam s. eo. l. si. Cetera dic ut ibi in glo.

C. Additio.

P. Pau. P. C. A. fidei. Vide Aret. in s. i. ff. de actio-
ponentem decem seu duodecim limitationes, et Aret. in consil. l. iij.
vbi vult quod ista dispositio non habeat locum in debitoribus qui h. p.
poterant alteri rem suam, et postea alteri eam vendit scienti et
dolose, vide per cum. 2. circa istam materiam vide Bar. post Alleg. in
l. Pomponius. s. cum quis. ff. de acqui. poss. vbi ponit octo limita-
tiones ad hanc aut. vbi ponit an procedat de iure cano. vide Alleg.
in l. rem que nobis. de acqui. poss. Item quod ista aut. non habeat
locum in rebus mobilibus, vide Alleg. consil. c. lxxvj. circa fi. in ma-
teria. Feli. in c. si diligenti. de pfer. Item in aliqua materia huius
aut. vide per Aret. in l. ancilla. C. de iur.
C. A. fidei. Et pro ista aut. vide Bar. in consil. c. lxxvj. inci. qui-
dam nomine Titius vendidit, verum quis possit vti tempore sui
authoris in pfer. Andr. Barba.
C. A. fidei. Ad intellectum huius aut. vide Bald. in l. ancilla
supra. communia de suc. 2. l. ano. in c. si diligenti. de pfer. 2. Bar. in
l. Pomponius. in princ. de acqui. poss. vbi vide Alleg. Adde huius
aut. quinque limitationes, que hic dat Pau. de Cast. 2. que pulchre
voluit Oldr. consil. c. lxx. Et an pferiptio liberet conscientiam, vide
Bald. consil. c. lxxvj. cum duobus seq. tertio volu.

C. Leg. nona.

Excepcio pferiptiois impedit litis ingressum.

Oppor. Ibi est bona leg. Excepcio pferiptiois
non potest opponi in iudicio, sed post lit-
contest. probat. h. d. Ibi videtur casus, quod excepcio
pferiptiois non impedit litem contest. In contrarium
dicunt doct. q. pferiptio est inuenta, ut sit litium finis. ff. pro suo. l.
fin. ergo impedit lit. contest. ut s. de transac. l. fratris. 2. ibi tergi. 2.
ff. de verbo. signifi. l. transacta finita 2. per Gulielm. in l. elegend. s. si
quis post. ff. de cond. indeb. Non obstat hec leg. q. non opponebatur
ad impediendum processum, sed ad iustitia cause. Postulabat enim
se absoluti a petitione, non ab instantia. h. d. t. q.

C. Additio.

Excepcio pferiptiois. Excepcio pferiptiois impedit
litis ingressum, et vide que dixi post Bar. in l. fina. ff. pro suo. 2. vide
Bar. in l. non solum. s. morte. de ope. no. mun. 2. hic adde Bart. in
l. i. supra. de allegata.

C. Leg. decima.

Ec bona. Memento quando facis articulos
super probanda pferiptioe, quod
concludant tempus pferiptiois, ante litem cōte. ut hic
dicit terti. 2. dixi plene de hoc de vfu capio. l. Celsus. 2. per
doct. hic.

C. Leg. undecima.

Super. Illud quod dicit gl. nostra, verū est. Ro-
na fides probatur eo ipso, quod non probas-
tur cōtrarium, sed possessio debet probari. Qualiter au-
tem probabitur possessio continuata docto. dicunt, hoc
probat ex pferiptionibus, nam si possederam iam sunt ex. an-
ni. 2. possideo hodie. pferimor medio tempore possidisse, quia posses-
sio solo animo retinetur. Dixi plene in d. l. Celsus. de vfu capio. l. ibi
per doct.

C. Additio.

P. Pau. P. C. Super. An autem in pferiptione incorporalium
presumatur bonorum possessio, vide practica Papi. in forma libel.
in act. contest.

C. Leg. duodecima.

Ulongi. Presentes dicuntur, qui sunt de
eadem provincia, et debet inspic-
i vbi partes habent domiciliū, non vbi res est sita. Ites ad
pferiptionē, scietia eius, contra quem pferibitur, non
requiritur, hoc dicit hec leg. que est multum notabilis, et singularis.
ris. C. Not. gloss. super verbo id est, in vna provincia, in provin-
ciis vero, que adhuc reguntur hodie per presidem, habet locū hec
leg. In locis vero, in quibus ciuitas habet sua regimina, h. locum
quod dicit hic no. gl. quam vide 2. signa. Ibi eodē observando, quan-
tum ad tempus, non quantum ad substantiam, ut s. de serui. l. i.

C. Additio.

Cum in longi. Vide Alleg. in l. cu. filius. s. in hac. de verb. ob.
P. Pau. P. C. Contra quem pferibitur. Verum est quātū ad hoc
ut mero iure currat pferiptio sed ignorant datur refutatio in
integ. super quo vide omnino que habes ad Bartol. in l. i. s. si quis
autem propter inundationem. ff. de iur. act. que pna. vbi vide.
Item quando istud quod hic dicitur quod contraria ignorantem
currat pferiptio, vide Feli. in cap. vigilanti. extra de pfer. 2. multa
que addidi ad Bartol. in l. i. s. si quis autem propter inundationē,
de iur. act. pna. 2. adde circa illud quod dicit gl. in ista l. fin. quod ci-
uitates Lombardie habent ius ad instar provincie, ut tenet etiam
Lyn. 2. Sal. hic adde Bald. per gloss. ibi in cap. i. in tit. hic finit
leg. contradi. Bald. in cap. i. s. ad hec. de pace in. fir. in authē. 2. omni-
no. C. ne vgor pro mar. Item in quātū in ista l. si. tangit de pferi-
ptione vfu fructus, ponit late in l. iij. s. ex contrario. de acquiren.
posses. vbi vide Aret. qui dicit quod requiritur titulus in pferiptione
ne vfu fructus sit in aliis seruitutibus predialibus. Item in
quantum dicitur quod decem ann. inter presentes et ex. inter absen-
tes, adde quod fundans se in pferiptione decem ann. debet pro-
bare possessionem cū illa qualitate inter presentes, alias succubit.
Vide Alleg. omnino. consil. c. lxx. in v. vol. ad fin. 2. omnino in consil.
c. lxxvj. contrarium tenet Bal. 2. Ang. in l. emptor. s. eod. vide omni-
no in rep. in v. pfer. pfer.

Not. gl. Et ad glo. que est hic, vide no. verba Bar. in l. infamem.
in finalibus verbis. ff. de pub. iur. 2. Bar. in l. i. s. fin. circa fi. ff. de me-
trop. lib. 2. 2. Joan. de Imo. in l. si heres. s. vici. de legat. i. quod ibi
scripsi. 2. dixi hic, de pferiptione quod currat contra ignorantem,
fallit in pferiptione annali. que non currat contra probabiliter
ignorantē. l. cum leg. de ed. edic. 2. quia vbiq. leg. notat culpaz.
annus non currat, nisi a die scientie, ut not. in nouella. in cap. seruo-
rum. de ser. or. dixi Bald. in l. i. s. si quis propter. de iti. act. pna. 2. id
de no. in l. i. s. si quis test. lib. esse iustus sue. 2. plene Bal. in l. i. C. qui
admit. Et hoc limita notabiliter per terti. 2. ibi Bart. in l. i. s. si quis
propter. de iti. act. pna. Adde an pferiptione currat ignorati, Bald.
consil. c. ccc. l. iij. volum. 2. consil. c. lxx. iij. volu.

In quibus causis cessat longi temporis pferi-
ptio. Rub.

C. Leg. secunda.

In seruorum. Vide gl. sup. verbo, cū.
Hanc gl. intellige. sile-
gitur causaliter, tūc inquit q. in rebus mobilibus
non potest habere locū pferiptione longi temp. q. h. 2.
locū vfu capio. Si legitur temporaliter cum p. qua-
do, tūc dicit quod non habet locū vfu capio, sed h. 2.
locū pferiptione, 2. tūc secundum istam regulam non negatur,
quin res mobilis possit pferibi long. temp. tamen non est necesse
post vfu capionem, ut hic vidisti de ser. fug. l. i.

C. Additio.

C. Additio.

In seruorum. Circa l. i. huius tit. vide Aret. in l. si de eo. s. seruus.
de acqui. pos.

C. Leg. tertia.

Mus. Hanc legem intellige, quando possidebat totus
fundum, tamen non habebat titulum, nisi im-
mediate, nam si titulum, et bonam fidem haberet in totum, et
per consequens repelleretur communi diuidendo, non pferiptione
ne, sed excepcione domini.

C. Leg. quarta.

Ereditatem. Que sit ratio, quare petitio he-
reditatis non datur cōtra titu-
lo possidentem, dixi s. de peti. her. l. hereditatis. Et hic po-
nit illam rationem.

C. Additio.

Ereditatem. Ad hanc l. adde Ang. in s. i. vide glo. ff. de leg. vbi
tenet, quod petitio hereditatis quo ad rem mobilem tollatur tri-
enio, quo ad rem immobilem tollatur longo tempore.

Quibus non obijciatur longi temporis
pferiptione. Rub.

C. Leg. prima.

Tempus. Iste totus titulus ponit quasdam
ne. vel ex. ann. propter absentiam vel aliam causam,
ut sunt minores, imiles, medici, qui stant in prelio ad
curandas plagas, et similes, et hec sufficiant modo.

Si aduersus creditorem. Rub.

C. Leg. prima.

Inturnum. Contra hypothecam p-
scribitur longo tempo. a
quolibet possidente, excepto debitore cum eius heres
de. h. d. cum lege seq. Querit glo. que est ratio, quod
vfu capio triennij non impedit hypothecam. l. iustis.
s. non murat. ff. de vfu. de pignori. l. vfu capio. Ra-
tionem dic ut in gl. que est notabilis.

C. Additio.

P. P. P. C. Inturnum. Vide Bal. consil. c. lxxvj. volu. iij. seq.
Bar. in l. cum notissimum. in fi. prim. infra. de pferiptione. xxx. ann. vbi
videtur velle contrarium. vide ibi. Item adde pro extensione. l. 2.
consil. l. iij. inci. Leonardus. circa med. vbi vult quod ista pferiptione
contra hypothecam habeat locum etiam si statutum dicat, qd. possi-
sit creditor petere rem sibi hypothecatam a quocunque possessore,
perinde ac si alienata non esset. 2. sine aliqua excusatione principali,
sic tale statutum ad hoc tribuit actionem personalem. vbi vide per
cum vsque ad fi. 2. pondera. Item de quo infra. contrarium, 2. vide
sing. cautel. ad finiendum quod non currat ista decemalis pferi-
ptio cōtra creditorem, quam ponit Cremen. sing. l. gij. Itē quod ho-
die attenda dispositione iuris nouissimi, secundum quam non potest
agi contra ternos possessores, nisi prius excussa principali. aut hē.
hoc si debitor. de pigno. vide Alleg. consil. l. iij. in i. vo. circa istud vi-
de Moder. Bono. in repe. l. i. is qui pro emptore.

De quadriennij pferiptione. Rub.

C. Leg. prima.

Notum est. In quibus rebus fisco denunciat
habet locum pferiptione quatuor
annorum. h. d.

C. Leg. secunda.

Ones. Qui emit a fisco aliquam rem, tanquam si-
sci, non potest pro ea re conueniri, sed conue-
niendus est fiscus intra quadriennium, non postea.

C. Additio.

P. P. P. C. Omnes. Idem si quis emit a vicario generali prin-
cipis. vide Lomen. consil. c. lxx. ad fi. incipien. ad primum responsus,
quod sic.

C. Leg. tertia.

Ene a Zenone. Quod. s. progime statuet
est in his, q. emunt, vel alio titu. recepe-
runt Ab augusta, vel principe, vel eorum procuratoribus.
hoc dicit. Arguitur quod rescripta principis non valeant ante cos-
ronationem. Vide de hoc per Lynum 2. Speculatores. titu. de referi-
pris. presentant. s. ratione autem cause. versiculo. item quod obre-
tum. Sed hoc non est nostrum disputare, sed quod Imperator vel
lit dicit.

C. Additio.

P. P. P. C. Vel principe, vel eorum procuratoribus. Circa istas
l. vide Feli. ponentem v. l. i. in cap. ecclesiarum. extra de referi-
Bas. in authent. quas actiones. C. de sacrosan. eccle. Barba. consil.
c. lxxvj. volum. iij. Item an ista l. habeat locum in re ecclesie, vide
L. ano. in capitu. i. extra de reb. eccle. non alienan. vide Roma. sing.
c. cccclx. incip. leg. bene a zenone. vide Bart. in trac. dif. inter. ius ci-
ui. 2. can. Barba. in dicto consil. c. lxxvj. Item an ista l. habeat locum
in vicariis pape, vide Roma. cōs. ccc. faciunt que habes in Berta-
chi. in versicu. locum tenens. seu in versicu. vicarius. Item quod in
dubio princeps presumatur rem putare suam esse, vide Romanus
consil. c. ccc. ad fin. Item quod ista leg. non habeat locum in rebus
dota. tenet Bald. in consil. c. ccc. l. i. c. cclx. in iij. volum. incip. quem
admodum Imperator. ad quod vide nouissimos in l. i. in iij. no. ff. so.
matrimo. Item adde pro restitutione quod requiritur quod prin-
ceps aliquid tradat domino in compensationem rei sue, vide Ange.
consil. c. ccc. incip. visis omnibus statutis. vbi tra restringit ista l.
allegat aliquas defensiones ut per cum. quas tamen non videtur be-
ne probare eius decisio. Imo. bene vide 2. considera. vide etiam pro li-
mita. Roman. consil. c. ccc. l. i. vbi dicit quod non procedit in prin-
ce vel donatē duobus. faciunt que habes per Moder. in l. quoties.
C. de rei ven. ut voluit Bald. in pace constitut. in versicu. derimen-
tum. 2. in cap. i. s. ad hec. de pace iur. fir. Ites quod requiritur quod
princeps possideat tempore alienationis, secundū Lyn. in l. omnes
in addi. huius titu. Bald. in l. i. C. de hereditate vel actione vendi-
ta. in l. i. C. de communium rerum alienatione. 2. ibi etiam Angel.
post Petrum, nisi princeps alienaret etiam de plenitudine potestatis
secundum Bald. in d. l. i. C. de communium rerum alienatione
circa med. Adde quod ista dispositio huius l. procedit etiam in ciui-
tate obtinente vni principis, secundum Roma. consil. c. ccc. in prin-
cip. 2. in fi. 2. sing. de l. i. incipien. anno preterito dedi tibi. in l. bene a
zenone. Item aduerte quod ista dispositio non videtur procedere,
quando princeps donasset alicui primo propter benemerita, secun-
dum Paul. de Cast. in consil. l. v. incip. casus est iste. Federi. de sentis.
in consil. v. quod tamen non videtur procedere, vbi esset clausula
concessa ex certa scientia, et de plenitudine potestatis, etiam plena fa-
eti narratione, hoc per notata per Alleg. consil. c. ccc. incipien.
in causa que vertitur. Item aduerte quod requiritur traditio ad
hoc ut procedat ista dispositio secundum Bal. in c. i. s. de notatio.
for. fidei. de quo tamen vide no. ad Bartol. in l. i. C. de publica.
Item vide aliquid de materia per Bar. in cap. i. de reb. eccles. non
alie. vbi ponit an habeat locum de iure can. in rebus donatis eccle-
sie, et an procedat de suprema potestate principis. Item quando ha-
beat locum in iure mediolani donante ecclesie, et an procedat in su-
prema potestate principis, vide Roma. sing. c. ccc. incipien. leg. bene
a Zenone. Item in ista materia aduerte ad glo. in l. i. C. si aduer. fisci.
que solet allegari ut non procedat ista leg. in rebus minorum, sed in
maiorum 2. maiorum, ideo vide ibi Bald. 2. Moder. 2. melius Lyn.
Item an procedat si donatur res ecclesiastica vel contra si dona-
tur ecclesie, vide Bas. in authent. quas actiones. C. de sacrosan. eccle.
Ites an procedat in rebus ecclesie et quid in inferioribus ab Impe-
ratore, et quidam alia circa istam l. vide per Barba. consil. c. lxxvj. vo-
lumi. iij. Item quod non procederet ista leg. quando princeps ex ali-
qua iusta causa mouetur ad vendendum vel ad alienandum, secundum
Lyn. in addi. in hac l. in l. omnes pferiden. ad quod aduerte, q. in
principe videtur semper presumi iusta causa, et. Item quod proce-
dat in duce mediolani, vide Bal. consil. c. ccc. in iij. parte post prin-
cipium. videtur semper procedi iusta causa. Item quod non pro-
cedat in principe sciente rem esse alienam, vide Abba. in c. i. ad h. 2.
extra de reb. ecclesiasticis non alien. in preiudicium dotis proce-
dat hec leg. tangit Bald. in dicto consil. c. ccc. vide Baso. in l. i. in iij.
notabili. si soluto matrimonio. in dicto consilio. dicit etiam Bald.
quod habet locum in procuratore Cesaris alienante.

per citationem, utrum actio perpetuetur in gl. annis, an debeat in
choari de nouo prima scriptio? Et hic dicit diligenter aduertens
dum, quia per solam citationem actio perpetuetur in longius tem
pus, ut i. eo. l. si non per citationem, quod est notandum, licet glo. de
hoc dubitauerit. Et eo. l. si non per citationem, quod est super verbo, per execu
torem, et istud quod glo. dicit, est verum ex parte actoris, sed ex parte
reus, et casu quo exceptio est temporalis, exceptio perpetuat per
solam citationem, et l. si intra. s. de non nu. pe. et hanc glo. tenuit
dominus Richar. et Salum. in quadam questione, quam disputauit.
Et facit ad questionem, que fuit in ciuitate ista, antequam veni huc.
Statuto hic cauetur, quod qui non petiit de bitum per decennium,
non audiat ulterius. Adodo quidam petiit de bitum per solam ci
tationem, et eginde sunt elapsi decem anni, an sufficiat? Certe non suf
ficit creditori, quia illa citatio interruptit prescriptionem prima
non autem perpetuat. Et vide gl. super verbo, solam conventionem,
quam nota et tene menti. Querit glo. quomodo potest durare actio
hypothecaria, cum personalis extinguitur per decennium. Dic ut in l.
intelligere. de iur. pign. Querit, utrum creditor possideat pignus.
Et hic disputat. Veritas est, quod possidet preterquam quo ad p
scriptionem, ut l. si rem. s. omnis. de pign. act. Doc. nostri communi
ter dicunt, quod est quoddam ius offerendi, quod competit per mo
dum iuris, ut puta secundum creditor habet ius offerendi, et confir
mandi sibi pignus, hoc tollit spatio xxx. vel gl. anno. ut hic. Quod
dam est ius offerendi, quod competit per modum cuiusdam facul
tatis. Verbi gratia, debitor potest quandoque vult, offerre de
bitum creditori, et pignus reliquere. Ita facultas nunquam potest pre
scribi, sicut nec illa facultas eundi per via publicam, quia licet p mille
annos non iueris, semper poteris ire, ut ff. de via publi. l. vi. et publica.

Ad ditio.

Cum notissimi. Pro intellectu huius legis facit vnum dictum
in clem. ii. ut lite pen. ubi dicitur quod per citationem inducitur li
tis pendentia. Sed ibi querunt doc. nunquid etiam citatio inducat
pendentiam, licet nuncius citans non fecerit relationem iudici. Et
concludunt quod non. Et hoc dicebat esse singularissimum dictum
Pet. de Anch. per quod arguebat illud, quod hic dicitur, interrump
ti prescriptionem per nuncium, est verum, si de citatione sit relatio
iudici, et redigatur in scriptis. Et istud dictum dicebat se audiuiss
se a domino Bal. qui allegat Guliel. hoc tenuisse, et dicit Bal. in quo
dam repertorio super Ann. quod prescriptiones, que sunt mere odio
se interrumpunt per solam citationem. l. si. s. eo. nisi citatio se
cum non poterit trahere suum effectum, ut quia circumducatur pro
pter contumaciam actoris, tunc enim est perfecta citatio, quia non
constat ex suis partibus, sed est in causa caduci. Allegat Guliel. in
dicta l. si. et facit quod not. in l. pater. supra, ne de statu defun. et
in authen. offeratur. s. de lit. contest. et idem Bal. in l. ana. de eo per
quem fac. erit. in l. post edictum. de iudi. Sed an propter exceptio
nem obiectam perpetuetur actio, vide Bar. in l. omnes. de reg. iur.
Et de hac q. de qua hic, vide Ang. in l. si. sicut. in prin. s. eo. et vide que
hic post Bal. circa interruptionem, que fit per litem contestat. Item ca
sum adde, in quo quilibet interruptio, etiam extrajudicialiter per
petuat actionem, puta si tempus sit appositum causa limitanda obli
gationis, et hoc conuenit pro tanto. Ita dicit Paul. de castr. in l.
eum qui ita. de verbo. oblig. per reg. in l. si mandato. s. ille. ff. mand.
Adde huic apostille. Bar. consil. c. lxxv. i. vol. incip. in Christi nomi
ne, proponitur, ubi videtur velle quod sola citatio non sufficiat ad in
terrumpendum prescriptionem, licet appareat de relatione, nisi sta
tutum diceret, quod relationi nuncij stetur, tunc licet non appareat
de commissione iudicis, quia presumitur pro officiali, dicit citatio
nem interrumpere prescriptionem, licet etiam esset generalis, et indifere
ta. Et an ex legato debiti interrumpatur prescriptio, vide Bal. consil.
c. lxxv. i. volumine.

Querit glo. quando prescriptio. Vide Bar. et Mod. in l. edicto. ff.
de eo per quem factum erit.
Statuto cauetur per decennium. Et an si per solam citationem
perpetuetur, an illud statutum valeat, vide Bar. in l. sequitur. s. si
viam. ff. de vfu. et de questione per Bal. in q. statuto cauetur quod
fenerator. in si. et per Bar. in l. si qui repa. circa si. ff. quib. ex cau.
ma. et facit l. si qui pro emp. ubi ibi no. per Bar. ff. de vfu. et idem te
net quod hic Bartol. in l. si in prin. de eo per quem fac. erit. et Ang. et
Jmo. in l. si seruum. s. sequitur. de ver. ob. et Sal. in l. si. s. eo. Adde
an statuto predicto statuto, si contra aliquem de restituendo graua
tum ecclesie sit prescriptum vigore talis statuti, an ecclesie erit pre
iudicium, vide Pet. de Anch. consil. c. lxx.
Querit vtrum. Utrum creditor possideat pignus. Adde per gl.
et doc. in l. sciendum. s. creditor. ff. qui satisd. cog. Et videtur quod si
loquatur respectu ipsius pignoris, creditor possidet ciuilitate, et na
turaliter, quod patet, quia competit seruiana, seu hypothecaria, que

possessionem auocat, in l. cum venditor. de eue. secus si respectu do
minij. l. si vendidero. s. et autem. de furtis. et l. si mulier. s. in posses.
quod inq. cau. s. representat imaginem debitoris, ut hic. et vide Bal.
pro hoc vide l. i. s. si si aduersus creditorem.

Querit vtrum iuri offerendi. An iuri offerendi, vel facultati pre
scribi possit, quod facit an iuri offerendi, et sic cum sit quedam facul
tas secundum quosdam, ut Salice. et Bal. in l. pignori. ff. de vfu. Et
adde quod quando in pignori bus est appositum pactum legis co
nmissorie, tunc odio creditoris iuri offerendi non prescribitur. Ita sin
gulariter no. teg. et Bal. in eo. s. de feu. dato. in vicel. commissorie, licet
aliqui, ut ipse refert, apponant illa text. aliter, qui dicit quod prescribi
tur iuri offerendi per decennium, si creditor est in pos. Sed si debitor est
in possessione, et conueniat hypothecaria, iuri offerendi nunquam pre
scribitur. l. pure. s. si. ff. de doli. ecce. Et si dicit aliter, ut ibi, etiam per
Bal. dicit etiam Jmo. in c. no. est. c. siue. in vi. quod illa, que sunt in me
ra voluntate non sunt prescriptibilia, dic ut ibi per eum. Faciunt ad
hec, que no. gl. in l. si. de anna. excep. ubi arbitrio non prescribitur, se
cundum Bal. in l. petens. s. de pac. ubi etiam dicit, quod stipulatio
ni non liquet nunquam prescribitur. Ad questionem Bar. hic vi
de per Mod. in s. actionis. Insuper de actio. Adde huic apostille
Bal. consil. c. lxx. primo volumine. P. P. P. Offerendi. Vide Ang.
consil. c. lxx. Buliel. vide quoddam consilium s. post consilium. Ange.
incip. diligenter, et consilium sequen. Bar. inci. In Christi Saluatoris no
stri nomine. vide Berta. in vers. prescriptio. vide Bal. in c. i. de feu.
da. in vi. l. commissio. et in c. fin. ad fin. eo. titu. et in c. i. s. porro. qualiter
olim feu. alij. vide pro limitatione regule, quod facultati nunquam
prescribitur. Ang. in d. consilium. de quo habes ad Bar. in l. licet. C. de iu
re delib. Item an facultati seu iuri declarandi aliquid prescribatur,
vide Bal. in l. petens. C. de pac. vide quomodo facultati seu iuri de
clarandi aliquid prescribatur, vide Bal. in l. petens. C. de pac. Are.
in l. si. et iij. de acqui. here. Fel. omnino in c. cum accepissent. de consil.
vide quod iuri offerendi non prescribatur, de quo per Bar. hic et in
l. pignori. ff. de vfu. ubi assignat pulchram rationem, vide etiam Are.
in s. actionum. Insuper de act. vide per Aluar. in repe. s. si pac. et in l.
rescriptum. de pac. Item an iuri offerendi vel implendi conditiones
potestatiuam prescribatur, vide Are. in l. quadiu. vlt. de acqui. her.
et dum loquitur de iure offerendi in pacto de retrovendendo, de
quo loquitur Ang. in consilium. etiam vide que habes ad Bar. in l. i.
ff. de vfu. cap.

P. P. P. Habet ius. Vide de hoc ad Bar. in l. i. s. si aduer. cre.

§. Illud autem. In obligationibus in diem, vel
sub conditione incipit currere te
pus adueniente die, vel conditione, et per possessionem rei obligate,
per secundam cautionem, vel debiti agnitionem, sit interruptio pre
scriptionis. h. d. Et hic querit, quod sunt modi, et de effectu interrup
tionis, de qua feci tibi vnam petitionem in l. naturaliter. ff. de vfu.
et ibi vide. et no. hanc gl.

Ad ditio.

P. P. P. Etel. conditione. Vide Are. in l. quadiu. vlti. de acq.
hereditate.

In obligationibus annuis, vel mensuris a quo tempore incipiat
prescriptio currere. et nu. 2.

§. In his etiam. In obligationibus annuis, me
struis, non initium obligationis,
sed initium temporis, in quo obligatio cessat, inspicitur. h. d. Que
ro, et reuoco in dubium, in obligationibus istis annuis, vel men
struis, a quo tempore incipiat currere prescriptio. In hoc sunt tres
vel quatuor opiniones, vna est quod a die cessationis incipiat curre
re pro illo anno, in quo est cessatum, in secundo, pro secundo, in tertio,
pro tertio, et sic de singulis, et sic quot sunt prescriptioes, tot sunt tempo
ra, quia ab initio, quo cepit cessare, incipit currere pro toto tempore,
et sic pro sequentibus annis. Alia est quod omnis annus currat a
tempore quo est cessatus. Tertia quod distinguatur, et ista est opinio
Joan. et glo. etiam, quod ista opinio secunda sit vera in stipulatio
ne, cum stipulatio annua sit vna pro toto tempore, in legatis vero
sit vera precedens opinio, quia quot sunt anni, tot legata. Doctor.
ultramontani reprehendunt hanc opinionem. Nam licet stipulatio
annua sit vna, tamen constat quod pro sequentibus annis est in die,
ergo ante diem non currit prescriptio pro annis sequentibus, ut fu
it pro eadem. s. illud. Ego volens sustinere opinionem. glo. nosre dico
quod licet pro annis sequentibus obligatio sit in die, tamen quod pro
eo quod est de presenti, potest agi etiam de futuro, ut l. i. s. de fidei. et dicit
s. eo. l. male agitur. in si. quod currit prescriptio pro toto tempore, si
cur pro toto tempore potest agere. Nec obstat s. illud quia ibi loquit
de obligatione in diem, et non poterit statim agi, in legatis vero dico
idem

idem quod gl. quia cum ante diem non sit nata actio, non potest tolli.
Sed si poneretur ante diem natam actionem, sed executionem esse di
latam, ut s. quando di. le. ce. leg. his. et ff. quando dies leg. ce. l. si cum
prescriptione, tunc dico idem in legatis, quod in stipulationibus, et ita
potest intelligi hic.

Ad ditio.

In his etiam promissionibus. Vide quod no. Bart. in l. si. sicut in
annos. qui. mo. vfu. am. latus in l. de pupillo. s. si pluribus, post
gl. ibi. de ope. no. nun. et quod no. Bal. in c. si inter pares. s. i. de lege
co. vide per Specu. in ti. de loca. s. nunc aliqua. ver. celi. et An. in l. si
Stichum. s. stipulatio. de ver. ob. ubi limitat ista procedere, nisi in
promissione annua est adiectum distributivum, quia tunc sunt plu
res. Et in legatis limita notabiliter per Bal. in l. i. ad si. in ver. mo
do quero. s. de sent. que sine certa quanti.
P. P. P. Ego volens. Vide Alleg. late in l. de pupillo. s. de plu
ribus. de ope. no. nun. et alios post Bar. ibi vide Fel. in c. auditis. de
prescri. post Abb. ibi vide Barb. late consilium. ig. vo. iij. in dub. ubi lo
quitur in statuto inducente prescriptionem per decem annos vel vi
ginti, et in secundo dubio ponit an per solutionem sacram alicui an
nis precedentibus sit perpetua actio ista, et talis prescriptio locuz
habere non possit.

§. Nulla scilicet danda. Emphyteuta, ut
colonus, nullo tem
pore prescribit. h. d. Idem dicit l. male agitur. s. eo.

Ad ditio.

Nulla scilicet danda. Adde l. neq. et ibi Bal. s. de vfu. et Bar.
in l. competit. s. eo.

Lex octaua.

§. Quis. Per prescriptionem longi temporis
queritur ius vendicandi, idem per pres
criptionem longissimi temporis bona fide facta, sed ma
le dei possessor solam exceptionem acquirit. Item vio
lentus inuasor non potest referre questionem dominij, hoc dicit vfu
ad s. sed et si quis. No. istum ver. sed hoc contra. super verbo, iste, q
nescio alibi, et singularis est. Tene menti hanc legem, quia tota ista
leg est singularis, et notabilis, distingue ut teg. dicit.

Ad ditio.

Si quis. Hoc procedit in violento, non in clandestino. Casus est
sing. in l. si de eo. s. si. ff. de acqui. pos. And. barba.
P. P. P. Si quis. An requiratur decretus vel vile dominij,
vide latissime Fel. in rub. extra de prescri. vide etiam que habes ad
Bar. in l. si. s. de prescri. lon. rem. et in auth. nisi tricennale de bonis ma.
Item quod dominium acquiratur, vide Ja. in l. traditionibus. C.
de pac. et in l. iij. s. iij. de ver. ob. et ibi etiam an habeat locuz contra
heredem.

§. Sed et si quis. In reali, ille contra quem est fa
cta missio ex primo decreto, eas res
cuperat intra annum, post annum non audiat, nisi de proprietate,
hoc dicit.

Ad ditio.

Sed et si quis. Hoc verum nisi primo latitante, secundum glo. mi
rabilem coniunctam cum l. si priusquam. de ope. no. nu. ubi alia sin
gularis limitatio datur ad hunc s. quod non audiat intra annu
ad reuocationem cautionis. sic missioni ex primo decreto, q est inq
dici preiudicij. And. Bar. Sed et si quis. De intellectu huius sin
gularis vers. vide que no. Bar. in l. sciendum. in prin. ff. so. ma. et Jmo.
in c. ad aures. de prescri. et Bal. in l. si quis ad se. in si. no. i. ad l. Jul.
de vi. vide quod dicit in l. si in prin. ff. de eo per quem fac. erit et Bal.
in l. si in vers. qui. quero. de serui. et aqua. et in l. vis eius. C. de proba.
et Alleg. in l. naturaliter. s. nihil commune. de acqui. pos.

Lex nona.

Spe. Per litem contestationem actio in gl. annis per
petuat. h. d.

De annali exceptione.

Rub.

Lex prima.

Si prescriptio fuerit interrupta per inundationem, cessante
inundatione bonefidei possessor prescribens non restituitur in inte
grum. et nu. 2.
Actio communi diuidendo, et fami. erci. nascitur ex quasi contractu.
An actionibus communi diuidendo, et fami. erci. prescribatur.

Quando nascatur actio pro socio, pignoratitia et depositi.

Super annali. Exceptione annali
actioes triginta annorum spatio tollunt, nisi sup his
lis fuerit contestata, hypothecaria vero quadragin
ta ann. et illi qui non pot. agere, non currit prescriptio.
hoc dicit. Dicit hic, quod omnes actiones psonales
colluntur xxx. an. excepta hypothecaria, et extra. s. et i. l. omnes. Sol.
fateor quod sunt aliqui casus in quibus prescriptio gl. an. habeat
locu, ut in l. contraria. et quod not. in duabus legibus sequentibus ad
illu. Circa hac l. format gl. multas questiones. Querit, quid si bo
nefidei possessor prescribens perdidit possessionem per inundatio
nem, et sic fuerit interrupta prescriptio, an in integrum restituaat inu
datione cessante. Et determinat quod non et bene, quia non debet q
restituatur ad lucrum faciendum cum aliena iactura, ut l. sciendum. ff. ex
quibus causis ma. de furtis. l. si is qui. Unde quod finis istius glo.
que dicit, sed arguitur contra et. Istud est veru. Querit, unde na
scatur actio communi diuidendo, et fami. erci. c. Bar. dicebat
quod ex voluntate. Et ex quasi contractu. ista est vera. Querit, et veru
illis actionibus prescribatur. Bar. dicit quod demu ei prescribitu
tur, qui non possidet. Et videtur dicere contra. s. si ego steti in co
mumione tecu xxx. annis, non potero agere contra te, ut diuidamus
secundu gl. Doct. mod. sunt in contraria opi. Nam donec stamus in
comunione, et si simul possidemus, vnus aliu recognoscit in sociu,
et sic cessat prescriptio. ut s. titu. progl. l. cu notissimi. s. sed et si quis.
Preterea actio communi diuidendo, et fami. erci. competit etiam ra
tione doli vel culpe, sed non est dubiu, quod ea tu vis diuide
re comitis doli, ergo eade die nascetur ista actio, et ei non esset pre
scriptio istud doctores communiter tenent. Querit, quando nasa
tur actio pro socio. Et ponit hic. Dic ut l. corruptio. s. de vfu.
et s. pro soc. l. tandu. Querit, et quid de pignoratitia actione. Dic ut
in l. si re. s. omnis. ff. de pignoratitia actio. Querit, et quid de actio de
positi, dic ut in l. si stipulat. sum mihi. s. i. ff. de sol. a. ibi plene p me.

Ad ditio.

Super annali. Qualiter intelligatur hec regu. non valeri agere,
non currit prescriptio vide notabiliter Bar. in l. Senatus. de offic.
pres. et Bal. in l. in rebus. de iur. dorum.
P. P. P. Potest agere. Vide que habes post Bart. et Alleg. in
l. senatus consul. ff. de offi. presid. et Bar. ubi habes, quid si quis impe
ditus facto suo.
Non currit prescriptio. Intellige est impedimentu iuris, secus
si facti, quia tunc currit prescriptio. Ita dicit Bal. in l. i. in c. iij. op
po. s. qui adm. alleg. iura, que vide per eum in c. iij. et c. iij. oppo.
Et primam limitationem sequitur Bar. in l. i. s. si quis autem. ff. de
iure. actuque priua.
Circa hanc l. an quis restituatur propter impedimentum fa
cti, vide Bal. et Ang. in l. si. sicut. et quod ibi dicit. s. et Bal. in l. rebus.
s. de iure dorum.
Nascatur actio communi diui. Vide quod not. in l. si non sortem.
s. si certum. ff. de condi. inde. Et Adde similem gl. in l. si. s. commu
ni diuidu. et Bal. in l. si. s. finem regun. tenent idem quod Bar. hic.
et vide per Mod. in s. quedam. Insuper de act. et Jo. And. in additio.
Spec. in ti. de iudi. in quarta parte. in s. sequitur. in additione que
incipit, in s. ad hec, et c.
P. P. P. Actionibus prescribatur. Adde tamen quod in casu
in quo prescribitur xxx. annos, istud fallit in feudis. vide Ro. sing.
ccccxxv. incip. in actione communi diui.

Lex secunda.

Perfectus. Si possessor prescribens est
absens, vel furiosus vel in
potestate positus, potest ei fieri interruptio
prescriptionis, per denunciationem factam prefidi, vel
epi. h. d. aduerte, quia hec tota leg loquitur in reali. Oppo. vfu. ca
pio triennij, et prescriptio longi temporis, non interrumpitur, nisi
per litem contestationem, ut l. si post acceptum. ff. de rei vend. Solu.
Corrigitur in quatuor casibus hic expressis in alijs remanent iura
antiqua incorrecta. Queritur, an per hac leg tollatur beneficium
restitutionis, quod in istis quatuor casibus competit. Dic ut in gl.
que dicit quod no. Idem no. in l. Julianus. ex quibus causis maio.

Ad ditio.

At perfectus. Vide ad legem istam, que habetur per doctores
et Bart. in l. de pupillo. s. si quis ipi. ff. de oper. noui. nunciat. et in l.
non solum. s. morte. eodem titulo. Et hanc legem limita per gloss.
sing. et ibi Bartol. et l. cum heredit. ad Trebel. et Bald. et Ang. hic.
in princip.

ob id quod ibi no. et adde quod ibi no. Bal. in c. i. de mil. val. qui con-
tu. est sup. ver. terminat. et dicit. In. in c. tua nos. de coh. cle. et mul.
quod monito iudicis, qua monetur quod satisfaciatur, non habetur p.
citatione. Sic ut ibi per eum late. et no. quod non solum iudex pote-
rit citare, sed etiam notarius secundum Bal. et Ange. in l. i. de per-
secut. de anna. exceptio. Bar. in l. i. finita. s. Julianus. s. de dam. in-
fec. Adde quod citatio peremptoria requiritur in trib. casibus, vel
quatuor secundum Pau. de cast. cum peruenitur ad diffinitivas. l.
peremptorium. ff. de iudi. Item cum ad interlocutoriam ab obser-
uatione iudicis, ut l. properandum. s. si quidem. s. de iud. Item cum
ad missionem ex primo, vel secundo decreto, ut l. presenti. s. de his q.
ad eccl. confus. in aliis autem actib. no. requiritur peremptorium,
imo unica citatio sufficit, ut in dilatione data ad probandum, et alios
actus. Ita Imo. in c. ad petitionem. de accu. Item adde secundum
Pau. quod Bal. dicit in processu qui fit coram principe non est ne-
cessaria citatio, quod Sal. reprobatur. Adde quod melius loquutus
est ipse Bal. consil. c. vi. s. vo. Et de virtute peremptorii, et quomodo
differat ab edicto. Vide Old. consil. iij.

b Peremptoria. Et cum omnis dilatio sit peremptoria. Adde Bar.
et ibi est tex. in l. i. s. de dilatio. et quod dicit post Lud. in l. i. finita. s.
Julianus. in addi.

c Del equipollens. Sed quid si dicat, alias procedemus quantum
de iure poterimus, an habeat vis peremptoria. vide Bal. in rub. s.
communia. vel epistolae. Et in sim. li. adde Bal. in l. no. ignoscatur. in
fi. s. de fru. et lit. eggen.

d Non valet. No. Bar. in l. Julianus. in prin. sui. et sequitur Pe. de
anc. in c. i. de foro compe. et vide Bar. in auth. qui semel. s. eo. in prin.
Pro saluando Bar. in hac l. ab eo. et in quo videatur contrarias
ri. vide concor. positam ad l. cum quis. C. de iur. et fac. igno.

Lex tertia.

- 1 Absens, contra quem fuit pronuntiatum, quando restituatur
ad appellandum, et quando ad totam causam.
- 2 An ex sententia condemnatoria oriatur obligatio naturalis.
- 3 Qui non appellat, sive consensit.

A Beo. Hec lex est aliquantulum difficilis. Non po-
tore non conuenitur. hoc dicit leg. C. i. Not. qd. qui non
appellat intra decem dies videtur consentire sententiae.
1 C. i. No. etiam quod sententia lata contra eum, qui est citatus ad do-
mum, valet licet ad eius notitiam non peruenit, ut colligitur ex
hac l. et dicam in solutione contrariariorum. In hac lege habetur dictio
nem querelas. Querela potest intelligi tribus modis. Uno modo
per modum nullitatis ut dicendo sententiam nullam, et isto modo
non potest intelligi hic, quia sententia nulla, taciturnitate non con-
firmatur, ut ff. de appel. l. i. expressum. Item potest intelligi de que-
rela, que proponitur per modum restitutionis in integrum. Item
de querela, que opponitur per modum appellationis, et istos duos
intellectus insequuntur due iste gl. Primus non procedit sine dis-
ficultate, secundus est clarus. C. ppo. sententia contra non citatu
non valet, ut l. cessante. ff. de re iudi. l. de vnoquoque. Solu. intellige
quod hic fuit citatus, scilicet ad domum, et non fuit inuentus. Ita
intelligit hic tex. C. secundo. contra absentem ante lit. contest. no.
potest pronuntiar diffinitive ut l. fina. s. illud. s. de tem. appel. Sol.
Intellige quod hic se absentavit li. contest. Item intelligit prima gl.
et bene. Item opp. prout loquitur de querela, que proponitur p mo-
dum restitutionis in integrum. Item oppo. absens nullo modo re-
stituatur, ut ff. quando appellat. sit l. i. s. fina. et so. Ibi loquitur in
absente, qui fuit defensu per procuratorem, et tunc si procurator
appellauerit nullo modo restituatur, hic loquitur in absente ex causa
probabili, qui nullo modo fuit defensu. Et intellige qui non reli-
quit procuratorem, vel reliquit et non defendit, unde de iure comu-
ni non potest appellare, nisi defendatur. Posset intelligi in absente
ex causa probabili necessaria, qui ad tota causam restituatur. Ista
lec. non videtur bona, quia absenti ad petendum restitutiones cur-
rit tempus finita absentia, non tempore scientie, ut l. fina. s. de temp-
re integ. rest. Sed hic loquitur a tempore, quod currit a tempore scien-
tie, ut ibi, cognovisti, et sic de tempore, quod currit a tempore scien-
tie, ergo non est tempus restitutionis in integrum, quia illud currit
a tempore absentie. Sed sustinendo istam lec. debemus dicere, cum
primus cognovisti, scilicet, et in reuersione fuisti. Ad hoc ergo est
alia lec. ut hic loquitur de querela, que proponitur per modum ap-
pellationis. Et secundum hoc oppo. absens ex causa voluntaria, et
probabili, no. potest appellare, nisi restituatur, ut l. i. s. de in. resti.
ergo sibi non currit tempus ad appellandum a die notitiae. Solu. In-
telligitur hic de absente ex causa voluntaria, qui potest appellare
suo iure statim cum fecit, vel intellige de absente ex causa probabi-
li, qui non potuit relinquere procuratorem, alias si potuisset relin-

quere, et non reliquisset, haberet necesse petere restitutionem ut ple-
ne no. in dicta l. fina. de in. resti. C. Extra gloss. per voc. indu-
citur in argumen. et vtrum ex sententia condemnatoria oriatur obli-
gatio naturalis. Et dicunt quidam quod sic, per istum text. quia
qui non appellat a sententia, consensit, ut hic, et l. cum antea. supra
de arbit. s. ex consensu oriatur naturalis, ut l. i. s. de pac. ergo, et so. l.
dicebat do. Jac. But. quod quando quis appellare potest, et no. ap-
pellat, videtur consentire, et ideo oriatur obligatio naturalis, ut hic.
Sed si appellat semel, et bis, et succumbit, no. potest plus appellare,
tunc non oriatur naturalis, quia tacet inuitus. Ita dicebat in l. Ju-
lianus. de condi. indebit. Dominus Lyn. in l. cum quis. s. de iur. et
fac. igno. ibi alle. hanc l. Ego credo quod ex sententia nunquam ori-
atur obligatio naturalis vera. Probo, sententia non tollit natura-
lem obligationem, vel l. Julianus. de condi. inde. ergo cum non in-
ducit, quia facilius tollitur, quaz inducatur, ut l. i. s. vnus. s. pactus
ne pereret. ff. de pact. et ad illud, quod dicitur quod qui non appel-
lat, videtur consentire, respon. et dico quod qui non appellat, videt
consentire sicut, non tamen consentit vere, quod apparet ex eo, quia
non sponte facit, non enim commode quis appellare potest, et appel-
lationem prosequi iniustam. Iusta est enim causa, quia quis non ap-
pellauerit propter vegetationem iudiciorum, seu quia quis vegetatio-
nem iudiciorum timet. Dic est text. in l. item si res. in fin. de ali. iudi.
mut. cau. fa. Unde presumendum est, quod no. appellauerit propter
vegetationem iudiciorum, facit ad hoc s. de his quibus ut indign. l.
munoribus.

Additio.

- a Querelam. Quot modis dicatur querela, vide que habes in l. i.
arbitrio. ff. qui satis. l. cog. vbi habes questionem de statuto dicente
quod querela banntorum non audiantur.
- b Obligatio naturalis. An ex sententia oriatur naturalis obliga-
tio, adde Bar. et gl. in l. i. s. de iure iur. et Bar. in l. i. s. de condi. inde. et
in l. cum quis. s. de iur. et fac. igno. Sed contrarium ipse tener in l.
Julianus verum debitorem. et ibi dicit. ff. de condi. inde. et cum opi.
Bar. tenet Bal. hic.
- c P. p. p. Consensit. Vide Are. in l. i. C. de postul.

Lex quarta.

- 4 Causa nullitatis deuoluit tota causam ad iudicem superiores
ut possit sententiam reformare, sicut causa appellationis.
- 5 Iudex cui causa committitur de nouo, an debeat iudicare ex eisde
actis.
- 6 An debeat pronuntiar prima sententia nulla, vel saltem de eius nul-
litate cognosci, antequam sententietur super causa principali.

S ut proponis. Hec est not. l. Breuiter
iudicis delegati iurisdictiones exstinguit, et causa pote-
rit delegari alteri. hoc dicit. C. i. No. quod sententia lata
die feriata, est nulla. C. i. No. secundo quod sententia nulla exstinguit
iurisdictionem iudicis delegati. C. Ad primum oppo. de l. i. s. de
fer. Intellige quod hic fuit dies feriata, ob honorem dei, vel ob ne-
cessitatem hominum cum pars non fuisset presens, ibi vtraq. pars
consensit. C. opponitur quod ipse primus iudex debeat iudicare,
quia sententia fuit nulla, et ideo debet haberi perinde ac si lata no.
esset, ut l. quoties. ff. qui satis. l. cog. Sol. Fateor quod sententia est
nulla quantum ad partem, sed quantum ad extinguendum iurisdic-
tionem iudicis, est aliqua. C. Contra hoc oppo. quod ipse iudex
debet cognoscere, et iterum sententiar, ut l. eo. l. i. s. preses. et j. tit.
i. l. i. in fi. et Solu. Sententia exstinguit iurisdictionem iudicis de-
legati, ut hic, non ordinarii, ut in contrariis legibus. Ad primum,
quod dicit de iudice delegato, oppo. de l. quid tamen. circa prin. ff. de
arbi. Respondeo, hic iudex erat perfecte functus officio suo, quia
iudicauerat super toto, quod erat ei permittum, unde eius iurisdic-
tio exstinguitur, in contrariis erat functus non perfecte officio suo,
quia non iudicauerat super toto, ideo potest iudicare. Ad aliud
quod glo. dicit de iudice ordinario, opponitur, et videtur q. debeat
adiri iudex maior, non ipse iudex ordinarius, ut l. absentem. s. de
accusatio. gl. in l. iij. s. de accu. dicit quod potest adiri ipse iudex ius-
deg. vel superior. Jaco. de Are. hic. et in l. iudex. ff. de re iudi. et Lyn.
hic refert, dicit. Aut sententia est nulla propter iniquitatem iudicis,
et debet adiri superior, ut dicta l. absentem. Aut est nulla alias, et tunc
ipse iudex debet adiri, ut legibus allegatis. Domin. Jacob.
Butri. dicebat indistincte verum, quod iudex superior potest adiri
ut l. Cornelia. p. i. ff. de iure patro. l. i. quedam mulier. fami. ercif.
Sed tunc opponitur dicebat ipse, nonne regula est, quod vbi acce-
prum est semel iudicium, ibi finem accipere debet, ut l. vbi acceptus.
de iudi. Quomodo ergo cum his fuerit cepta coram iudice ordi-
nario, facit transitum ad maiorem iudicem? Ideo dicebat ipse, si vo-
lo ire ad superiorem, ut pronunciet sententia nulla tunc possem. Ita
loquitur

loquitur qd. s. dixi. Sed si vellem, qd. pronuntietur sententia nula
la, iterum iudicetur, debeat facere coram eodem iudice, ut do. l. i. s. pre-
ses. cum similib. Que verba quandoq. mihi placuerunt, modo cu
diligenter inspegerim, non videtur mihi forte verum, et puto, qd.
indistincte possit adiri superior ut pronuntiet sententiam nullam,
et iterum iudicet. Hoc probat tex. in d. l. absentem. s. de accu. que vi-
det qd. sententiam reformabit. Hoc probat tex. in l. i. s. ff. que sen-
t. sine appel. re. Ex quo habes, qd. sicut causa appellationis deu-
noluit totam causam ad iudicem superiores, ita quod poterit pri-
mam sententiam reformare etiam ex causa noua, ut l. i. in prin. ff. de
appel. et ff. quod cum eo. l. i. s. de temp. appel. l. per hanc. ita etiam
causa nullitatis deuoluit tota causam ad iudicem superiores, ut pos-
sit sententia reformare qd. sentit. Inn. in c. cum contingat extra de
offic. deleg. qd. no. et tene menti, qd. non q. audiuit a me tale verbum.
S. Quero verum iudex, cui de nouo causa committitur, debeat iudi-
care ex eisde actis. I. No. dicit hic quod sic, ut l. i. s. expressum. de ap-
pel. Contrarium no. in l. cum querebatur. de re iudi. s. Meritas est
ista. Quandoq. defectus, ex quo sententia est nulla respicit vnior
miter acta sicut sententiam, verbi gratia. Si litigatum est cu mis-
nore non habente curatorem, certe tunc omnia acta debent remitte-
grari. Ita potest intelligi d. l. i. cu querebatur. cum sua glo. Quia
doq. causa nullitatis respicit solum sententiam, ut hic, qd. de ferias
ta fuit sententia lata, tunc iudicabit ex eisde actis ut hac glo. qd.
no. in l. i. s. expressum. Quandoq. est talis defectus, qui respicit senten-
tiam, et partem actorum, verbi gratia. Decessit reus post lit. contest.
et processum est contra mortuum usq. ad sententiam, certe sententia
est nulla, et omnia acta a die, qua mortuus est, ut l. pen. et fin. ff. que
senten. sine appel. re. Et ideo acta que sunt nulla, debent rescribi,
seu recenseri. Ita potest intelligi d. l. i. cu querebatur. querit alias,
verum acta facta in vno iudicio, probent in alio dicemus in l. i. s.
apud. s. de eden. C. Quero verum anteq. sententietur super causa
principalis, secundo debeat pronuntiar prima sententia nulla vel
saltem de nullitate cognosci videtur qd. non, ut s. eo. l. i. s. j. i. s. i.
l. fin. An contrarium videt. d. l. i. cu querebatur. de re iudi. hic aduers.
te. C. Quandoq. nullitas sententie apparet manifeste, nullo pro-
bato extrinsecus. Exemplum q. lata die dominico, ut hic, vel quia
lata presente procuratore, et condemnatus est dominus, ut j. tit. ff.
l. i. vel q. in sententia non apparet quora, vel quantitas, et tunc ius-
deg. poterit de nouo iudicare, sine alia cognitione, qd. notus est sibi
ex dicta sententia, ut dicitur legibus. C. Quandoq. nullitas senten-
tie non apparet ex ipsa nisi probet extrinsecus, ut si esset lata con-
tra minorem, vel mortuum, quod non apparet ex sententia lata, vel si co-
tra infirmum, aut laborantem morbo fontico, ut l. i. questum de re iudi.
tunc debet precedere cognitio de nullitate, antequam sententietur,
iterum probo primo per tex. in d. l. i. cu querebatur. de ind. Secundo pro-
bo per rationem. Iudici debet liquere de causa, anteq. proferat
sententiam, ut l. i. tit. i. l. i. s. Si quis hoc excipiat, no. liquet sibi, ergo
ista cognitio de necessitate debet precedere. Pro hoc etiam facit. j.
eo. l. i. s. preses. et qd. ibi videbitis. Dicit, et debet precedere cognitio, s.
an debeat precedere sententiam super nullitate? Respondeo, mod.
procedendi potest esse duplex. Primo quod petat sententia prin-
cipaliter pronuntiar nullam esse, tunc super hoc debet primo p-
nuntiar esse, vel non, ut l. de qua re. ff. de iudicis. Si vero hoc no.
peto principaliter, sed peto principaliter sententia ferri de nouo,
quia prima fuit nulla, tunc cognoscitur incidenter, et super hoc in-
cidenti non est necesse qd. pronuntiet nulla, ut l. de ordine cog-
nitio. De materia nullitatis dicam plene in l. i. s. quando prouoca,
non est necesse.

Additio.

- a Si ut proponis. Vide que dicit Bar. in l. properandus. s. de ius-
diciis. per istum tex. post Ly. et Old.
- b P. p. p. C. Iudicis delegati. Istud procedit etiam in delegato
principis, licet Ang. tenuerit contrarium, vide Allex. in ru. ff. de offi.
ei. cui madata est iur. et q. scripti in l. i. s. expressum. de app. ad Bart.
- c P. p. p. C. Ad primum. Adde ad hoc qd. iudex delegatus no. pos-
sit amplius iudicare, nec suam sententiam dicere nullam, sed nec q.
dem alius ordinarius admitti potest super illa causa quando prin-
ceps delegauit, sed habere oz recursum ad principem, ut alij dele-
get secundum Bal. hic in ver. quero papa. vide que scripti in Ber-
ta. in ver. delegatus a principe. ad fi. vbi vide que scripti de appel.
vbi habes limitationem ad hoc, et alia in ista materia. C. Ad pri-
mum oppo. Idem Bar. arguit ex isto tex. in l. qd. iussit. ff. de re iudi.
Solu. ut ibi.
- d Quod sententia. Vide Bar. in l. i. s. expressum. ff. de appel.
- e Extinguit. Hoc limita est verum nisi delegatus sit ad vnuer-
sitatem causarum, s. in Ang. in l. iudex postquam. ff. de re iudi. et do.
Anto. et Imo. in c. qualiter. extra de accu. et idem Bald. hic licet
Imo. videatur tenere contrarium in d. l. i. s. iudex et ibi vide ad hac
materiam Allex.

Ex hac responsione collige qd. sententia lata a delegato quan-
tuncq. nulla, finitur officium iudicis delegati, nisi tulerint ea
contra formam mandati delegatarum, tunc non dicit fructus officio
suo. Ita voluit Old. et Jaco. de Are. in l. iudex. ff. de re
iudi. et ibi hoc etiam tenuit Imo. et idem tenet Sal. hoc idem voluit
Jac. Bu. et Sal. in l. i. s. accusatoribus. s. de accu. et Ly. et Jac. bu.
et Bal. et Ang. hic, et Bald. in l. arbitri. ff. de arbi. et Imo. in l. i. s. ex-
pressum. ff. de appel. Pau. de ca. in l. cum querebatur. ff. de re iudi. et
licet Jo. Sal. in c. qualiter. extra de accu. et Pet. de Anch. in c. i. s.
extra de re iudi. et Imo. in c. literis de offi. deleg. contrarium tenent
et minus bene. Adde an per sententiam nullam delegatus sit functus
officio suo, Bal. consil. cccv. lib. vi.

Ordinarius. Sed in eo casu quo ordinarius male iudicauit pus-
ta absoluo poterit iterum iudicare condemnandum. Ter. est no. qd.
sic fin. Bal. ibi in l. i. s. de sent. que fine cert. quan. et de materia ista
per do. in c. i. de re iudi. et ibi per do. Abb. per Bal. in addi. Spec.
in tit. de senten. prola. plene per Imo. hic in c. in literis de offi. de-
leg. Sed verum si delegatus nulliter iudicat interim possit sibi
committi, Bal. ibi in l. infra. tit. i. tenet quod non. Unde not.
Ang. et Imo. in d. l. i. s. expressum. de appel.

Ex quo habes. Adde Bar. in l. i. s. expressum. ff. de appel. et consil.
cxiij. And. Arb.

Ex quo habes. In causa nullitatis, etiam tota causa deuoluit
ad superiorem secus in causa appellationis, et dicit hic Bar. quod
nullus alibi dicit vnum verbum in d. l. i. s. expressum circa fi. et in l. i. s. cir-
ca fi. quando prouoc. non est necesse, et vide not. do. Anto. in c. viles.
eti. de appel. et ibi sequitur hic do. Abb. in c. cum Jo. eremita in fi.
de fide instrua. limita per Pet. de Anch. et Imo. in c. cu dilecti. de
emp. et vend. in prin. Hoc dictum etiam reassumit Imo. in l. iudex.
postquam. de re iudi. et hanc limitationem quam ponit Imo. in d. c. cu
dilecti. sentit etiam Bal. in l. i. s. in gulf. q. s. de rescin. ven. vide ad do.
in d. l. iudex postquam.

Iudicare ex eisde. Vide Bal. in d. l. edita in vj. et vij. q. qui sequit
hec dicta Pet. de Anc. in c. i. de re iudi. et adde Spe. in tit. de sen-
s. iuxta ver. si causa, et vide Bal. in l. i. s. de senten. ex breuic. reci. ibi
quid si perempta erat instantia. Et vide que no. in l. i. s. expressum. ff.
de appella.

De re iudi. Per Bar. et Spe. Jo. an. in tit. de sen. s. iuxta. ver.
sed si causa doc. post gl. in c. ad probandum. extra de iudi. d. Ant.
et Imo. in c. in literis de offi. deleg. qd. ibi omnino vide ad limita-
tionem dictam hic per Bar. et vide in l. iudex postquam. ff. de re iudi.
Causa principalis. Vide Bar. in l. cum querebatur. ff. de re iudi.
et Jac. But. in l. i. s. accusatoribus. s. de accu. et Sal. in l. i. s. preses. s. eo. et
Bal. in l. i. s. de sent. ex breuic. reci. et Bal. in l. i. s. aduersus. s. si aduer-
sus rem iudicatam.

Lex quinta.

An in citatione debeat inseri locus.
S ut proponis. Mutatio loci, excusat
quem a contumacia, ex
qua redditur sententia nulla. h. d. Dicitur hic per obre-
ptionem, quero cui obreptio. Que sunt opinionones. Et na
quod obreptio sit iudici, secundum istam posui casum, et ista est ve-
ra. Illa, quod obreptio fuerit facta parti, quia actor iur. ad res.
et dicit, et propter mendacium pars inde iur. ad locu, unde sen-
tentia est nulla. Allex. gl. l. arbitri. in fi. de arb. Et ista secunda lec.
non placet, q. mendacium dicitur a parte parti, non facit processum
nullum licet pariat exceptionem, ut l. i. s. si reus. ff. de eo per que tas-
etum erit. Sed mendacium dicitur a parte iudici facit nullam pro-
cessum contumacis. Ibi est casus qd. no. in l. i. s. pteor. s. ad arcell.
ff. de iudi. Non obli. l. arbitri. in fi. de arb. quia ibi loquitur in ar-
bitro quod totum a partis voluntate dependet, secus in iudicio,
argumen. pro hoc in l. i. s. fin. ff. de pteor. s. pteor. ibi dicit. C. Que-
ro, an in citatione debeat inseri locus. Respon. quidam est iudex
ordinarius, qui habet locum maiorum deputatum ad reddendum
iur. tunc non debet inseri locus, sed de illo intelligitur, ut l. pen. de
iustitia. et iure. Quidam sunt iudices, qui non habent locum maio-
rum, quales sunt iudices delegati, tunc siquid ab initio deputa-
tus est locus in citatione non debet inseri locus, q. de illo intelli-
git. Casus est hic, et ideo practica est, ut quando tibi delegatur que-
stio, vel assumis arbitri, primo debes assumere locum, et depu-
ta re locu determinati, et tunc omnes citationes intelliguntur rela-
te ad illum locu. Ita intelligitur tex. hic. Si vero locus non esset
deputatus, et tunc aut loqueris de loco vnuerfali ciuitatis, et ille
no. debet inseri, q. ibi intelligitur, vbi copiosissimum est factu, vel in
que facta est delegatio, ut l. cu dies. s. si arbi. locus vero particu-
laris ciuitatis debet inseri argu. l. ita stipulatus. in princip. ff. de
verbo. obligat.

ad materia
reindigub

Lex sexta.

Additio.

¶ Item iudex. Adde qđ in casu huius legis, etiam delegat' potest cognoscere super causa principali, quia sententia lata ab obfervatiōe iudiciū, vel ratiōe peremptorie instantie, non iurisdictionis etiam

Lex septima.

¶ Additiō.

Et ex octava.
Ex non pondero

procurum.

Deleg

Consentaneum. Ista lex est difficilis in
nombus in text. in gl.
et materia est quotidiana, et utilis. Breuiter hoc inedit
secundum vera lec. Reus conuenit reali absens post

litem contestatam debet in contumacia solemniter constitui. Et tunc
contra eum poterit alteri de tribus remedijs exerceri. vel perfo-
ne captio. vel possessio. si translatio. vel sententie diffinitive prola-
tio. hoc dicit. ¶ Dividitur in tres partes. Primo. quando r. qua-
liter debet in contumacia constitui. Secundo per quod. Tercio quid fi-
iudicis officium contra absentem. Secunda tor qd vel successor.
Tercia ibi. a quo ter citatus. ¶ Item debetis scire quod ista lex
intelligitur per quosdam in convento. actione reali contumace post
litem contestatam. istam teneo. quidam intelligit in convento reali. vel
personalis. Quidam intelligit in absente ante litem contestatam. vel
post. Quidam alij intelligit in reo absente sive in actore. Istas lee-
tangam. prima prosequar. et adverte casum in terminis. Et si co-
tra aliquem reali litem contestatam se absentavit. iudex post eius abse-
ntiam semper tenuit me in verbis. quero a vobis. domine Impera-
tor. qualiter iudex debet procedere. Respon. Imperator. consen-
taneum iuris fuit. hoc est conveniens iuri. vt ei absenti statuatur
tempora ad veniendum. et respondendum solemniiter. quod fit ex pie-
co citato tribus literis. vel vno peremptorio pro omnibus in quo
ponatur qd veniat. et sciat qd si in eadem contumacia persevera-
uerit iudex procedet contra eum secundum allegata. et petitiones
presentis. hoc dicit prima pars in stat. querens ille maledic. iudex.
vel mortuus est. vel recessit. vt puto poterit ne hoc facere successor
suis? Respon. Imperator qd vel ipse. vel successor suus hoc fa-
cere curabit. si hoc non est factum. Sequitur a quo ter citatus. In-
stat qrens si erit reus iste in contumacia. qualiter providebis mihi
contra eum. Respon. Imperator iudex officium in suam contumacia
lem contumacem egerit. qd est vt faciat alterum de tribus vel
quod mittat familiam. et faciat eum personaliter venire. vel quod
rei petite possessionem. quam reus habebat transferat in auctoritate
efficiatur de possessore petitor. vel iudex examinet omnia acta. et
proferat diffinitivam sententiam. h. d. ¶ T. Ho. quod debent absenti
statui tempora ad veniendum decem dierum pro quolibet terminis
no vt hic reg. cum gl. de iudi. nonnunquam. ¶ T. Ho. quod quis ci-
tatur per literas. ¶ T. Ho. qd in peremptorio fit comminatio. et
si non veniat procedetur contra eum ad vltiora. secundum par-
tis petitionem. ¶ T. Ho. quod non est expeditum per primum iudi-
cem. potest expediti per eius successorem. ¶ T. Ho. vltimo tria re-
media. contra contumacem. ¶ Teniamus ad gl. opp. et videtur. qd
dilatio fit per dies. vt in aut. quifemel. j. d. dicit quod iur.
antiqua in hoc corrigunt quod an sit verum dicam tibi. ¶ Opp.
secundo in fine. dicit qd potest perueniri ad diffinitivam senten-
tia. Contra. Illic non contestata non potest ferri diffinitiva senten-
tia. vt l. fin. §. illud. de tempo. appel. sed hic non dicitur. quod rue-
rit contestata ergo. et. Solu. dicit gl. quod hic intelligitur post li-
tem contestatam. Alij dicunt quod hic ante litem contestatam loquitur. que-
rit. qd in fine dicitur. loquitur de sententia interlocutoria. pro-
pter quam peruenitur ad primum. vel ad secundum decretum. Et
tamen prima. fatetur tamen quod ante litem conte. debet fieri cita-
tio. eodem modo quo hic dicit fieri post litem contestatam. et videtur
gl. examina. bimus incontinenti. et secunda gl. quam notabi-
tis. Pro examina. ista gl. habemus videre duo. Primo. an hec
leg. posset intelligi in absente. ante litem contestatam? Respon.
non. Nam ante litem contestatam in reali sit missio. tamen reus ab-
sens auditur intra annum de possessione. vt l. si qs emptio. §. pe-
s. de prescri. gr. anno. Sed hic dicit. quod transierit possessione.
et sit de possessore petitor. et sic nunquam auditur. nisi de proprietate
ex quo apparet. quod ante litem contestatam non loquitur. Secun-
do est videre. an ante litem contestatam debeant precedere citatio-
nes. et peremptorii eo modo quo hic dicitur. Slos. hic tenet que-
sit. Dominus Jacobus Buer. dicebat quod hoc non reperit leg.
cauti. omnes enim leges que loquunt de peremptorio. loquuntur
quando quis vult peruenire ad diffinitivam sententiam non qua-
do ad interlocutoriam primum. vel secundum decretum. vt patet ex om-
nibus legibus huius tituli ad l. peremptorium. si de iudi. l. con-
tumacia de re iudi. et ibi videtur qd glossa dicat veritatem. et
hoc habemus ter in l. presenti. §. sed si hoc faceret de his. qui ad eccl.

consu. Hoc tenet in l. si finita. §. Julianus de anno infecto glossa. magna hoc etiam obseruat consuetudo: omnes tenent. ¶ **Ad** uero
te tamen: notabitur qd tunc hanc in intelligi qn sit citatio vt perue
niatur ad diffinitum, vel ad interlocutoriam, hoc est ad prius,
vel ad secundam decretum. Sed quando quis citaretur ad ali
quam interlocutoriam super aliquo incidenti, vel emergenti, est
aduertendum, qd si quidem ista interlocutoria quasi exhaure
vires totius negotij, vt qz erat proferenda sententia absolutoria
ab obseruatione iudicij, vel alia simili, puro quod debeat precedere
peremptorium, argu. §. eo. l. si ptes. l. 1. Titia. ff. de accu. ¶ In his
autem interlocutorijs non ita ponderofis, vel quando quis cita
retur ad aliquem actum, vt ad videndum iurare testes, vel publica
tionem testium, tunc non debet precedere peremptorium. Suffi
cit enim qd tunc requisitus, vt §. de test. l. si quando. arg. ad hoc.
titu. j. in aut. nisi breuiores. ff. de accus. l. leuia. ita communis pra
ctica obseruat, quod tunc te menti perpetuo. Oppo. ad aliud qd
dicitur, quod citatio fit literis, cōtra in aut. de lit. §. omnem. l. §. de
iudi. l. sanctimus. in fin. Respondeo, quodam est citatio verbalis, q
fit per nuntium, vel per epistolam vel per seipsum iudicem admo
nentem, ista potest fieri, a quolibet iudice ordinario, vel delegato,
to. ¶ vt hic. Quodam est citatio verbalis, quod fit per edictum pro
positum in albo, ista nō potest fieri per delegatum, quia album non
habet. Ita loquuntur contraria. Citatio vero realis non potest
fieri, nisi per ordinariū vt in aut. de exhib. re. §. si etia; vero quidā.
Tangam j. hoc modo loquitur hic hoc modo habetis alia gl.
super verfic. literis. ¶ **Alterius oppo.** Toicitur hic, quod debeat
ter citari, contra quia sufficit semel, vt l. §. vltimus. §. si. qui. b. eg
cau. in posses. c. Sol. §. bi dicit expresse, nolo venire vnde amplius
non debet citari. hic nihil dicit. Et vide glossa super verfic. consue
tudinibus. ¶ **Oppo.** ad secundam partem, Toicitur hic, vel quod success
sor eius facere curabit. Contra, imo successor debet nouum edictū
proponere, etiam nouam citationem facere, vt ff. de re iudi. l. ei
ctum. Solu. Ista debet intelligi secundum illam, qz si primus pre
cit omnia edicta, successor dabit nouam citationem alias ipse per
ficiat primas citationes, vide gl. ¶ Sequitur tertia pars, dicit
tur hic quod cogetur personaliter venire. Contra in aut. de expi
reis. §. si vero etiam quidam. Sol. ¶ Ibi loquitur in delegato, qui
non potest realiter citare, capiēdo personam, hic loquitur in ordina
rio. ¶ Contra hoc oppo. de l. i. a. a. ubi posita. §. de offic. iudic.
iud. ff. de in ius voc. l. plerique. de reg. iur. l. nemo de domo. Sol. ¶ I
cit gl. regulariter ordinari potest capere personam quādo vult.
Fallit ratione persone, vt si est mulier, que non potest capi pso
naliter, vt d. l. i. de offic. iud. i. a. ubi posita. Item ratione io
ci, vt si est in comō vt in alijs legibus. §. allegatis in contrariis.
Idem in qd. l. plerique. sic innuit ista glo. qd iudex potest sem
per quem facere capi personaliter, nisi in duobus casibus hic pos
tis. ¶ Istud viderat contra istum teg. in quo dicitur, quod debet
prius in contumacia constitui, tunc potest psonaliter capi, §. ol.
hic loquit, si de vrbaitate velt, quod tene menti perpetuo. Ista
est veritas qd semper quādo iudex vult, potest quem facere capi
personaliter, sed non potest cogi a parte, nisi prius reus in contuma
cia constituitur solēnter. hic est casus in hac l. Ideo si pars pete
a iudice familiā, iudex negat, propter hoc non potest iudex tē
pore sindicatus conueniri de hoc, qz licet posset, tamen non cogē
batur, sed postquā pars est contumax, vt hic dicitur, tunc si iudex
denegat familiam tunc posset conueniri pars, tēpore sindicat,
qz cogitur tunc, qd not. Aliis autem quando posset quem facere
capi personaliter dixi. ff. ad l. i. §. pec. l. sacilegi. l. ibi plene dixi,
etiam quando quis possit facere detinere. ¶ **Alterius oppo.** dicit
tur hic quod secundum remedium est transferre possessiones, qui
reus incumbit in actore. Contra, si est absens, nō inuenitur quo
modo possessioni incumbit. ¶ **Quibus timore gl.** expōne duobus
modis. Primo incumbit animo, qz retinetur animo, vel incum
bit per familiam suam, vide glo. Possimus etiam dicere quod
incumbat possessioni corpore suo, quod hic dicitur qd est ab
sens, contumax, intellige a iudice tamen in posses. reperiebatur.
¶ **Tenō** ad gl. imaginam. ¶ **Oppo.** dicitur hic, quod hic loquitur
reo absente. Actore presente. ter. videtur contra, in eo quod dicit
auditis defensionib; tunc, et eo quod dicit defensionibus innuit
quod reus erat ptesens. Sol. tenendo lec. quam teneo, expōne de
fensionibus, id est, intentionibus. ponuntur enim ista, quando op
vnum pro alio, vt l. i. §. de iur. a. fact. igno. Alij timore huius con
trarij dicunt, quod hec leg. nostra ponit tres casus, vt loquat qn
agitur reali, prout dicit possessionem transferri. Item loquit qn
agitur personaliter, in eo quod dicit auditis defensionibus. Item
prima duo remedia habent locum ante lit. in contestata. Tertiū
post litem contestatā. Item prima duo remedia loquuntur reo ab
sente. Tertiū in actore absente, ideo ponitur hic bene hec aus
tipen. qui semel, quē loquitur in actore absente. Domini, licet iste
lec. possit esse vere in se, tamen ad istā l. non adaptantur. Itā
Bart. Secunda super Cod. pp ii

continuat unum responsum Principis facti vni super vna questione. Ideo omnia ista remedia debent adaptari ad vnam, et eandem causam. De alio interrogabitur princeps, et ideo posui causam in concreto reali, actoris absente post lit. contestatio. Et proinde vltimus in glo. dicitur hic quod sit de possessore petitor. Contra, et no videtur quod audiatur de possessione intra annum, vt l. si quis, §. penultimo. de prescrip. xxx. annos. Huius timore gl. ponit vnam suam distinctionem, et distinguit tres casus. Aut reus absit post lit. contestat. aut ante lit. contestat. vel patet in gl. quam signa et no. Circa primus membrum habemus aduerte duo quando est absens post lit. contestat. Primo, qualiter succurratur presenti et contra absenti. Secundo, qualiter succurratur absenti reo, contra presentem. Tercio, assumo quod reus coactus reali est absens, isto casu presenti contra eum sunt prodita tria remedia alternatiue, que ponantur in hac lege. Absenti autem reuerso, si quidem actor degerit primi modum, quia fecit eum capi personaliter, remanet inter gratia omnia sua iura, quia est purgata contra natiuam, tamen expensas reficere debet, vt l. sanimus. de iudic. si actor eligit secundum modum, scilicet de translatione possessionis, reus non auditur, nisi de proprietate, vt hic a l. ij. vbi in rem actio, et glo. dicit, hoc est verum, nisi sit interpositum secundum decretum, per quod statuat reo absenti certum tempus, intra quod de proprietate doceat, quia tunc elapso tempore nullo modo auditur, vt l. a quo fundus. de dam. infect. si vero actor eligit tertium modum, scilicet quod pronuntiet, pronuntiatum est contra absentem, tunc eo reuerso per appellacionem, succurratur per restitutionem in integrum secundum gl. que hic est, et in l. si. ff. de in integ. restitu. si vero reus erat conuentus personaliter, tunc etiam actor habet tria remedia. Primo quod capitur personaliter per hanc legem, et erit per omnia idem quod in reali, si actor istum modum elegerit. Item habet secundum remedium scilicet quod mittatur in possessionem bonorum ex primo decreto, vt supra de iudic. l. pperandum. §. si autem. Illud non est illud remedium, de quo ponitur hic, quia fit de possessore petitor, in casu vero quo ponitur, non efficitur possessor immittitur, et reus reuersus semper auditur refectis expensis, et recuperat possessionem, vt in authent. et qui. de bon. aucho. iudi. posses. Item habet tertium remedium, quod proferatur diffinitiva sententia, si liquet de causa, vt d. l. pperandum, et hic in fin. Et reo autem reuerso, qualiter succurratur et aduertendum si quidem reuersus vult petere quod sibi succurratur contra ipsam sententiam, non potest, nisi per appellacionem, vel restitutionem, vt not. in d. l. finali. de in integ. restitu. Si vero vult petere quod sibi succurratur contra missionem factam ex vigo re sententie, hic est aduertendum, si quidem sententia lata est condemnatoria in quantitate, et pro quantitate fuit facta missio in possessionem, et tunc semper auditur ad recuperandum possessionem ante interpositum secundum decretum, vt d. authent. et qui. de cebar. do. Jacob. Bur. Ad quod aduerte. Est tamen differentia, quia quando missus est ante sententiam, veniens paratus defendere recuperat possessionem. Ideo enim erat facta missio, quia non defendebat. aut ei qui. Sed quando missio fit post sententiam, non recuperat possessionem, nisi soluat. Ideo enim facta est missio, quod non soluitur. Hic est teg. no. nec est alibi, vt l. si pecunie. in ff. de in poss. leg. qd perpetuo tene mentis, si vero lata esset sententia condemnatoria super aliqua specie, si missio esset facta in alio, quam ipsa specie, idem quod supra. Si vero missio esset facta in ipsa specie, tunc ipse se non posset recuperare possessionem, vel proprietatem, nisi faceret rescindi sententiam per appellacionem, vel restitutionem, secundum formam l. si. de in integ. restitu. Secundus vero casus est hic quando reus est absens, lite quasi contestata in causa. Dicaz de hoc plene in l. ij. §. vbi in rem actio. Tertius casus est, quando fuit absens ante lite contestatam, vel quasi, et ista est propria materia primi, vel secundi decreti, quem l. y. ponit in l. cum proponas de bon. aucho. iudi. posses. et ego latissime tractauit in l. si finita. §. Julianus. de damno infecto. Tercio ad quod extra gloss. l. Oppo. vno modo extra glo. et quod duas questio. l. Oppo. hic. Citatus ad vnum actum, non potest grauari in alijs, per suam contumaciam, vt l. aut qui aliter. in princip. et §. i. et §. sequen. quod vi aut clam. Facit §. co. l. si vt proponis. la. ij. Sed hic in peremptorio fuit dictum, vt veniat, et si non venit iudex audiet allegationem presentis. Unde videtur quod contra absentem non potest procedi ad aliquid, nisi vt audiat allegationes partis, sed i. dicitur quod ad instantiam istius iudicialiter proceditur, secundum ista tria remedia hic posita, ergo, et c. Solu. Dico quod hic dicitur allegationes intelligi petitiones, seu positiones, et allegationes omnes, que hoc vocabulo comprehenduntur, et hoc de iure communi. Sed communis consuetudo iudiciorum se habet quod hoc vocabulum allegationum, intelligatur tantum de allegationibus iudiciorum, ideo hodie peremptorium debet aliter proponi, et dicat, si non veniat, procedatur contra eum ad sententiam, iustitia intercedente, vel procedatur ad victoria iustitia mediante, et c. Quero, hic ponuntur tria remedia,

in cuius erit electione eligere. Respondeo, in electione presentis actoris, et vt l. qui in herede. §. eligere. de trib. l. ij. §. si quis. de eo quod cert. loc. Hoc etiam apparet ex l. ad peremptorium. ff. de iudic. que dicit, vt primo quis petat, ergo debet precedere partis petitio. Quod secundo, si aliquis vnam ex istis vijs elegit vtriusque per hoc preiudicatur sibi quin possit redire ad alias. Verbi gratia, si in actorem translata possessio nunc vult facere reum capi personaliter, poteritne? Tergo, videtur velle quod sic, in l. ij. §. qd ergo. de vent. inspi. §. acit. l. nemo carcerem. §. de ex act. lib. et quod not. dicit. Archidiacon. extra de eo qui mit. in possessio. causa rei seruau. cap. i. lib. vi. Quod tertio, dicitur hic, a quo tempore citatus, si contumaciter presentiam sui facere neglexerit. Et Quod quid requiritur ad hoc, vt dicatur quis contumaciter abesse? Respondeo, requiruntur primo tres citaciones, vel vna pro omnibus vt hic. Secundo requiritur, vt pars, scilicet actor, presentet se in termino. Nam si actor se non presentaret, et reus se non presentaret, non esset contumacia, vt l. ij. in fin. si quis in ius voca. et l. arbitri calendis. §. de arbit. et de iudic. l. pperandum. §. i. lib. i. parte instante, et eius absentiam incusante, et c. Et ideo est practica. Talis contra tales, qui se in termino presentant et eius contumaciam accusant. Item requiritur aliud quod illicentatus non recedat, et ideo ponitur in practica, et licentatus recessit, hoc ideo si enim se presentarem, et non starem per totam horam, quam habet reus ad veniendum, et tunc non videtur venisse, qui non staret unde debet stare tota hora, vt innuit l. et post edictum. ff. de iudic. nec sufficit venire, et recedere re statim vt regit. innuit in l. questum. ff. de re iudi. et Innoc. ples ne dicit in c. alumniam. de pen. extra quod not. et tene menti toto tempore vite tue.

Ad ditio.

Cominatio. Adde in l. ad peremptoria. ff. de iudic. et not. gloss. et do. et in cap. causam que extra de rescript. vide tamen Bart. in l. si finita. §. Julia. de damno infecto. in verbo quero vtrum postquam est edictum peremptorium, et Bart. §. ea. l. vbi tenet contrarium eius quod ipse ponit in §. Julia. et idem in qualibet citacione non peremptoria, que fit quando proceditur ad sententiam contra absentem, secundum gloss. Bart. in l. si apparitor. C. de appar. lib. xij. sed Bald. hic videtur tenere contrarium, cogit, et plures formas peremptoria. vide per gl. in c. constitutus. de senten. ex com. in sexto. in verbo, vna pro omnibus.

Dicitur veritatem. Adde ergo quod in istis requiritur peremptorium, scilicet, in diffinitiva missione in possessionem, et c. ex primo decreto, et sententia ab obseruatione iudicis, sed ad alia merita cause quilibet citatio dicitur peremptoria, vt hic per Bartol. hic tenet Egid. et post eum Joan. Andr. in c. consilium de offic. delegat. et sequent. Joa. Andr. in c. ad petitionem de accusat. Barto. in §. Julia. in extrauagan. ad repumendum in versic. super dicto crimine, et Ang. in l. ij. §. stipulatio. ff. si cui plus quam per legem falc. §. Spec. in titul. de dilat. §. videntur. post princ. in versic. termini dicit quod non meminit se elegisse quod citatio ad merita dicitur peremptoria ad alios actus paros, vel vltionis iudicis, illis qui supra, primo sunt expressi, vt puta in sententia de citatio. bono. l. ij. §. de requirere. reus. vel in sententia, qua pronuntiat iudex se iudicem incompetentem, vel libellum esse ineptum eadem ratione, et vide Spec. in titu. de citacione. §. viso versic. dicunt prout videtur referre Bart. in d. §. Julianus. in princ. Sed quod in sententia annotationis bonorum requiratur peremptorium, tenet Innoc. in c. ad petitionem de accusat. quod satis hic videtur sequi Bart. et refert domi. Joan. in d. §. Julia. ibi omnino vide eum quando duo iudices requirunt tertium, an requiratur tertia requisitio. Bald. in l. si. ff. de elec. et de excep. qd sequitur Inn. in c. consilium de offic. delegat. et Bald. in l. tres denunciations. §. eo. et Bald. in l. pperandum. §. si quidem. limita per Bart. in aut. qui semel. Sed in quantum Barto. hic eam tenet etiam in qualibet interlocutoria grauis preiudicij. do. Joan. Andr. in d. §. Julianus. videtur tenere contrarium. Tu vide Bald. in l. eos. §. de appel. vbi tenet idem in sententia super desertione, et videtur velle Bart. hic dum dicit alie similes per l. preses. Et de abso lutoria ab obseruatione iudicis, quod requiratur peremptorium, tenet Bald. per illum teg. in l. pperandum. §. si quidem. Et istis adde Bald. no. in l. tres. §. eo. et. Et predictis adde Bald. §. commi. vel epistolas in rubi. et que dicta sunt in l. si opus de oper. noui nunc. et per Bald. in addi. Spe. in tit. de senten. In causis autem sumarijs non requiritur peremptorium ad audiendum in sententia. Ita dicit Abb. in c. cum olim. de testib. de quo vide teg. et glo. in clemen. sepe. de verbo. significat. in verbo. peremptorium, quod no. in c. consilium. de offic. delegat.

Quis citatur. Adde Bart. in l. si finita. §. Julianus. et quod ibi dicit de damno infecto.

Interlocutoria. No. an in interlocutoria requiratur peremptorium

rum, et vide Inn. in c. ad petitionem. de accu. et vide quod digi post Bar. in l. si opus de ope. noui nunc.

Delegato. An delegatus possit citare. Adde Bart. in l. pperat. post gl. ibi. et ff. de in ius voca. et in d. c. ad repumenda. in ver si. per edictum, et vide in aut. qui semel.

Citari. Adde qd idem vult Bart. in l. si. ff. de in integ. restitu. et Spec. in tit. de leg. §. i. Inn. et Host. in c. ad petitionem. de accusat. Bart. in l. si finita. §. Julianus. de dam. infect. et domi. Anto. in c. fin. de eo qui mittitur in possess. cau. rei seruande, et Spec. in tit. de citacione. §. viso. in ver. item potest testari. et in ver. si ergo peremptorium. Sed Petrus, et l. in aut. qui semel. §. eo. et Jo. An. in additio. Spec. in tit. de procur. an §. i. tenet contrarium, et Ang. in l. ad peremptorium. ff. de iud. et do. Anto. in c. consilium de offi. dele. et Imol. in dicto §. Julianus. et adde Bald. Angel. et alios sequen. Bart. opi. in l. tres. §. eo. et etiam Imol. in leg. consensu. §. cum qui. de appella.

Mulier non potest citari. Limita, vt per Barto. et ibi dicit in aut. ma. et aut. §. quando mu. tu. offi. fungi potest.

In domo. Sed Imo. videt tenere contrarium in dicta l. a diuo Pio. §. in venditione. de re iudi. et idem no. In fin. de actio. et etiam hic. Bald. tenet contra ipsam, per istum teg. quod etiam videtur se qui ludo. in l. iij. §. pteror. de dam. infe. licet vt ipse refert ibi do. Fran. de rampo. tenuerit opi. Bald. allegando dictum §. pteror. a contrario sensu. Sed opi. Bald. forte est verior, quam etiam tenuit Jac. Bu. vt ipse refert hic. Adde Bald. in l. si. de iuris. et fac. igno. et facit ad no. per Bart. in l. a diuo Pio. §. in venditione, de re iudi. cata. digi Bald. in l. pperat. ff. de in ius voca. quod ante captura debet citari personaliter in civilibus, sicut videmus quod requiritur missio in possessionem, quod est minus in criminali, requiritur secundum arbitrio iudicis in aut. vt nulli iudices. §. si quis vero com. pprehensorum. Facit quod notat. Imo. in cap. verum est de senten. ex com. et vide Bald. hic in prima questione. et adde Bald. in l. si quis curialis. §. de episc. et cle. in princ. et in l. quod euitandi. ad fin. nem, supra de condi. ob turpem causam, et ipse Bart. idem tenet, et l. ea. §. eo. et dicit Pau. de Ca. in d. l. pperat. in si qd iudex debet per capturam cogere ad comparandum personaliter nisi ex causa, per l. si cum ibi not. §. de procu. Adde qualiter iudex possit facere capere debitorem, et quando creditor propria auctoritate capere possit debitorem Bald. consi. gij. lib. i. et que requiratur ad hoc vt quis dicatur legitime carceratus, per eundem lib. consi. xj. et c. et gl. et co. lib.

Capi personaliter. Contra istud consilium Com. las te consi. clvi. incip. in causa benedicti.

Post litem contestat. Et sic no. ex isto tex. quod potest perueniri ad primu decretum litem contestat. Et hoc firmat gl. in l. pperandum. §. si autem reus. §. de iudicis in verbo, absente. Bart. in l. si finita. §. Julianus. ff. de dam. infect. in ver. quero, digi, quod regulatiter, et vide concordantias per Allegan. inductas in §. si autem reus.

Tertium modum. Et his no. quod in actionibus realibus habet locum secundum decretum. Ad qd vide Bald. in l. ij. §. si ex nogal. caus. aga. et in aut. ei qui. de bon. aucho. iudi. posses. et vide Ange. in l. a quo. ff. de damno infect. licet in contrarium videatur gl. in l. ij. §. se nera. ff. de acqui. posses.

Si pecunie. Et ibi vide Bart. et idem tenet Bart. in l. pperandum. §. si autem reus. §. de iudi. et l. si finita. §. Julianus. de dam. infect. vbi vide. Quam sententiam limita vt per Ange. et Host. in l. si finita. §. item videamus. ff. de damno infecto.

Oppo. vno et no. hic qd contumacia in vno articulo non nocet in alio. Idem tenet Bart. in l. si prius in l. oppo. secunde partis de re iudi. Tu vide no. Bart. in l. si prius in l. i. de do. et contu. in vi. Et fa ope. noui nunc. De quo est gloss. no. in c. i. de do. et elect. Quod cit qd no. gl. in d. c. eo. tit. Jo. and. in c. ecclesia. el. ij. de elect. Quod limita secundum Ang. nisi citatio sit generalis. l. qui ante. de verb. oblig. vbi vide And. Barba.

Struari. Ad hoc bene facit qd digi post Bart. in l. de vnoquoq. de re iudi. Tu vide no. Bart. in l. statuliberos. §. sanus. de statulib. et de re iudi. Tu vide no. Bart. in l. si prius in princ. se et que dixi in d. l. aut qui aliter, et qd no. Bart. in l. si prius in princ. secunde partis. de oper. noui nunc.

Allegationum. Quid contineatur in versic. allegationibus tene menti ad hoc, qd no. do. Ant. in c. pastoralis. de causa posses. et proprie. Ang. in aut. iudemus. §. de iudi.

Aliter proponi. Vide Bart. §. in ca. l. et Bart. in d. §. Julianus. Sed hic loquitur Bart. quando erat trina citatio in vno verbo, et peremptoria.

Presentis actoris. Et istis adde Bald. in l. ij. in princ. §. si quis dicit. non obtemperat. et ibi vide per Bald. omnes doc. in fin.

P. P. P. Possit redire. Idem tenet hic Bald. in l. qui legati per illum teg. C. vt in poss. leg. et in aut. que supplicatio. C. de preci. imper. offer. melius in l. qui restitueret. C. de rei ven. vbi limita nisi

pignora essent data in solutu, vide Alex. in l. si finita. §. Julianus. ff. de dam. infect. in l. si. §. i. circa si. ff. si quis ius dicit. non obtemperat. et c. et c. et c. et c. vide Ang. et Alex. in apostol. in l. nemo carceret. C. de exacto. Jas. in l. in princ. ff. si quis ius dicit. vbi allegat alias concordantias ad doc. Bart. hic, et vide Jo. in l. i. in princ. ff. si quis ius dicit. et vide eundem limitantem in ca. l. i. §. in primo not. Item vide eundem in l. nulli. in ff. fal. C. de iudi. vbi etiam ponit an possit coram diuersis iudicibus in egequitius agi. vide etiam in ff. reperto. ver. egequitio.

Uelle qd sic. No. bene, et adde qd dicit in l. heres. §. pen. ff. de fidei iuss. et no. Bald. in l. ignorare. §. de rest. in li. digi tamen Bald. in l. si creditor. ff. si cer. peta. qd heres pignori non potest impetrare capturam, sed forte non procedit in peremptorio sententie. Item forte hec intelligenda sunt quando procedit contra contumacem, vt vult Bald. in l. sancimus. ff. de iudi. et ideo dicit Bald. in l. i. post gl. de probi. seq. qd contra contumacem quis non potest vri missione in possessionem et sequestrationem, et vtrobiq. vide Bald. in aut. q supplicatio. §. de preci. Imper. offer. vide Bald. in l. qui legati. C. vt poss. leg. et Ang. in l. nemo carcerem de ex act. trib. lib. x. adde quod creditor, licet elegerit vnam viam, tamen possit debitorem facere detineri. Rom. consi. cxxvij.

Quero tertio. Adde Jo. de leg. in c. ff. de dolo et contu. et Jo. an. ibi, vbi alleg. Bart. hic And. Barba.

Contumaciter. Quid requiratur ad hoc, vt quis dicatur contumaciter, adde Bart. et ibi dicit in l. qui ante Calendas. ff. de verb. obli. et in d. l. si finita. §. Julianus vbi optime.

P. P. P. Absentiam incusante. Circa hoc an necessarium sit qd accusetur contumacia non comparsens, vide Jas. in l. pperandum. §. i. in v. no. C. de iudi.

P. P. P. Licentatus recessit. Vide Dec. in c. i. in v. notabili extra de iudi.

Questum. ff. de re iudi. et ad hoc vide ibi dicta. Adde p hoc dicto Bar. et vult Pet. de Anch. consi. xvi. qd stante statu, quod reo non comparsente intra terminum habeat pro contumacia, et ex bannito quo ad missionem in possess. et captura. qd si actor non accusauerit contumaciam, quod non habebitur pro contumacia.

Authenti.

Denmar in primis dilacionibus, licet veniat intra terminu vltime dilacionis, tenetur tamen expensas reficere.

An quis possit emendare, et mutare libellum, ante litem contestat. et num. 6.

Agere nemo cogitur ante porrectionem libelli, sed post porrectionem cogitur, nisi renuntiet.

Citatio per edicta fieri non potest, nisi ab ordinario, et delegato principis.

Actori absenti post litem contestatam, et liquidato negotio, debet statui tempus decem dierum pro singula dilacione, et dari annus ante quam perueniatur ad diffinitiuam. et nu. 11.

An lite non contestata possit perueniri ad diffinitiuam contra actorem absentem.

Absens potest citari per nuntiu, vel per literas personaliter, vel ad eius domum.

Reo absente, non est aliquid immutatum.

Reus presens non potest cogi litem contestari, sed peruenitur ad missionem in possessionem, ex primo decreto, et quando possit p. motu iudicis puniri.

Quod tunc non requiratur nouus libellus, sed ex officio iudicis deferuente prime actioni propositae hoc fiet.

Confitemel. Dicitur est in lege Codicis de reo contumace, qualiter reo succurratur contra eum, adeo postea est hic hec authent. Et diuide eam sic. Primo ponitur quid debeat facere actor. Secundo qualiter constitutur actor in contumacia. Tertio per quod iudicem. Quarto quo casu. Quinto, quod sit officium iudicis, actor constituitur in contumacia. Secunda ibi, qui si causam. Tertia ibi, que citatio. Quarta ibi quod et locum. Quinta ibi, quod si vocatus. Ista quinta particula subdiuiditur in tres partes. Primo quod sit officium iudicis actor re nullo modo veniente. Secundo quid sit officium iudicis actor re veniente. Tertio quid sit officium iudicis actor veniente ad missio, et postea desistente. Secunda ibi, sed nec. Tertia ibi his quod que. Et ista diuisio sufficit pro summario. Et no. quandoque proceditur contra contumacem, et debet fieri ad petitionem presentis, vt hic ibi reo postulante. Simile in l. pperandum. §. i. §. de iudi. et l. ad peremptorium. ff. de cod. ritu. Secundo no. et quare documq. potest perueniri ad diffinitiuam, contra aliquem absentem Bart. Secunda super Cod. pp. iij

re iudex potest supplere de facto, et perquirere veritates in
dicendo testes, et alias probationes. Ex hoc hic dicitur, et perquisit
fidei, et. Pro hoc facit quod videbitur de appellatione. Amplius
secundum verum intellectum, et ibi dicitur, et ibi dicitur, quod f
magis reuerfus non auditur, nisi reiectis expensis, et hic dicitur, et
magis, s. de iudic. Et aduerte ad unum quod hic not. quod licet
omnes dilationes non sint elapsae, sed forte venit intra terminum
tunc dilationis, tamen tenetur expensas recedere, et quia fuit con
magis in alijs primis dilationibus. Tunc est hic notandum, etiam
venit intra terminum, qui est ultima dilatio. Tenetur enim recedere ex
pensas factas ante, alias non audiat, ut hic patet in reg. Oppo.
primum, et videtur quod quis possit mutare libellum, usque ad litis
contestata, et l. edita, s. de edend. hic dicitur contrarium, quare ma
le. Glo. dicit, per istam autem derogatur in hoc illi legi: cum alio
tamen permutatur hodie non olim. Et vide gloss. super verbo, ad
finem. Quod dicitur de contrariis, et pro huius declaratione, et
quod si aliquis vult emendare libellum, addendo, vel detrahens
do aliquam qualitatem, ex qua non mutatur actio, hoc est licitum
omni iure, ut l. in delictis, s. si de tracta, s. de rogati, et l. edita, p
dicit emendare. Quandoque vult quis actionem mutare, hoc est, re
nunciare primae actioni propositae, et proponere aliam, et hoc etiam
potest omni iure, ut l. edita, prout dicit mutare, et supra de pace, l.
postquam liti. Quandoque quis vult differre, nec prosequi nec
renunciare, istud non potest per istam autem in l. edita, nihil in
mutatur, secundum eum, et bene, et tenent Oldrad. hic, et domi. Jaco
bus de Aretio, et Jacobus Buttr. et omnes. Oppo. secundo supra,
et nemo inuit. l. prima. Soli. Non cogitur quis agere ante po
tentionem libelli, sed post libellum potestur cognitur, nisi renunciet
ut hic dicit gloss. Tunc ad secundam particulam, hic dicitur
quod vocatur tribus editis. Contra, videtur quod per edita
non possit citari, ut l. sancimus, s. de iudic. Solut. Ordinarius po
test citare per edita, hoc potest etiam delegatus Principis, ut in
hac authent. alius autem delegatus hoc non potest, ut lege contra
ria. Et hoc sentit gloss. bene est super verbo, delegatus. Facit ta
men, quod hodie potest fieri ista edita, non est sic in usu, sed magis
est in usu citatio, quae fit per litteras, vel per nuntium, et audiuit
l. consentaneum, et hoc sentit hic gloss. super verbo, tribus. Op
ponitur in eadem glo. ubi est semel scriptum, ubi non potest iterum
scribi, sicut ubi fedito, et non potest sedere, ut l. si certo, s. si duobus
vehiculum, s. commodari. Quomodo ergo in eodem de alio
describitur, ut inuit hic authent. Respondet glossa, vel quod
prima scriptura destruitur, vel de alio iudicio erat ita magnum, quod
poterat describi tria edita citatoria. Hodie autem quia ista edita
ponitur, affigit aliqua scriptura in aliqua columna vel in muro,
et vide gloss. Opponitur dicitur hic, quod per intervalla rigin
ta dierum. Contra, uno decem dierum, ut l. consentaneum, supra
eodem, et supra, de iudic. l. propterandum, s. i. dicit gloss. quod ille les
ges in hoc corriguntur per istas authent. quod hodie statuuntur
maiores dilationes. Alij, ut dicitur, dicunt quod ille leges loquuntur
in reo contumace, hoc in actore, quod gloss. non placet, quia non
debet esse melior conditio actoris, quam rei, ut l. non debet, s. de re
iudica. vide gloss. domi. Jacob. Buttr. tenet opin. dicitur, per ra
tiones suas, primo quod non mutatur, ac, ut l. precipimus, in fin. j.
de appellat. Secundo et identitate rationis nunquam inducitur
legem correctio, ut no. in aut. quas actiones, s. de sacrosan. eccl. p
batur in l. si vero, s. de viro, ff. soluto matrimo. Preterea non est ea
dem ratio in reo, quae est in actore. Nam contra actorem peruenitur
ad diffinitivam sententiam lite non contestata, merito sibi dantur
maiores dilationes, sed contra reum non proceditur ad diffinitivam,
lite non contestata, ideo dantur minores dilationes. Et istud inhi pla
cet, licet multi teneant opin. Joani. Sed contra hoc videtur, d. l.
propterandum, s. si quidem, ubi etiam authore absente, statuitur
tempus decem dierum. Soli. Actore absente post litem contestata,
et liquidato negotio, habent locum dilationes post in l. propteran
dum, et sed actore absente, negotio non liquidato, ad hoc ut liqui
detur eo absente, debent dari dilationes, quae in hac authent. po
nuntur, ut hic vides. Procedo ulterius, scilicet quod hoc locum
habet, et si lites cepta non sit. Contra, lite contestata non peruenitur
ad diffinitivam, ut lege fina, s. illud, de tempo. appellat. sed hic vi
ditur contrarium. Unus timore dicebant quidam, ut Bulg. quod
hic dicitur quod locum habeat, scilicet talis citandi modus, licet
ad diffinitivam non possit perueniri, nisi lites esset contestata. Om
nes alij nostri gloss. et alij doct. dicunt contrarium, quia hoc
in odium actoris, etiam lite non contestata, peruenit ad diffini
tivam, sicut in reo contumace. Ita loquitur lex contraria. Et no
tes hic unum, quod idem est dicere, lites ceptae est quod lites est con
testata, et ideo in quibusdam partibus dicitur, quod lites cepta per
negationem, et ut in p. h. et probatur istam authent. Procedo
ulterius, et venio ad quintam partem, dicitur hic, alius anni spatium

indulgetur, et sic inuit quod alium annum habet, quod est contra
istam authent. quia primo non habuit nisi tres menses. Et tunc quod
hic non implicat et alibi, ut in l. non solum, s. queritur, ff. de procur.
Item oppo. a videtur quod non debeat dari annus, sed decem dies,
ut in l. in aut. quod fieri, s. de dilacionib. et ibi plures dantur in gl.
11. Quia ibi, in odium eius, qui impetravit rescriptum ad iudicem ex
traordinarium. Hoc non est bona, quia hoc licite fuit impetratum
ad iudicem extraordinarium. Alia est vera, ubi volebat absolui ab
observatione iudicis, hic diffinitiva, et hoc vera. Item opponi dicitur
hic, quod auditus et reiectis expensis, contra, uno debet satisfac
re, et in aut. qui iurat, s. de bon. aut. honestate iudic. possid. So.
Hoc legi suppletur per istam, quia debet recedere expensas, et satisfac
re, ut ibi dicitur.

Expenditis Contrariis venio ad questiones. Primo que
ro, et quid debet facere actor, qui impetravit
iudicem delegatum? Respondet, debet rescriptum presentare, ut
dicit, ut hic, et statim presentationem facere debet intra annum, et ex
tra, de rescript. cap. plerumque, tunc iudex debet citare reum, et etiam
in citatione debet ei mittere copiam rescripti, ut hic patet in prin
cipio, ubi per eam aduersario cognitis. Et per hoc dicitur, et ano
niste quod si reus postea veniens peteret copiam rescripti, non de
bet habere, quia ea habuit in citatione, ut extra de dil. cap. ij. ubi
per Joani. et Alterius, venio ad secundam partem, et quero que est
practica actore contumace. Et hic aduerte, reus veniens quando
que est contentus solum quod cassetur citatio facta de eo scilicet p
emprorum factum de eo, hoc obtinebit indubitanter sine alia cita
tione, seu sine aliqua cognitione, eo ipso quod actor non reperitur
in die termini. Hic est text. in l. post edictum, s. i. ff. de iudic. Sed
per istam cassationem non plene consumitur res, quia actor veniens
reiectis expensis possit facere iterum citari eum super eodem li
bello, vel l. sancimus, s. de iudic. ideo quandoque reus petit plus,
scilicet, quod absolatur ab instantia, et istud non potest fieri, nisi
actor iterum citetur intra talem terminum, alias reus non absolvetur
reus ab instantia iudicis. Ita dicit Innocent. in cap. consilium, et
tra de offic. delegat. quod est verum, quia absolutio ab observa
tione iudicis non debet fieri, nisi precedentibus citationibus, argu
ment. l. si p. h. s. de. hoc tamen intelligo secundum communem
usum curiarum. Sed si actor promississet exercere litem, secundum
formam illius authent. offeratur, s. de lites contestat. tunc non esset
opus nova citatione, quia sufficeret expectare eum actorem per de
cem dies, quibus elapsis, reus absolueretur ab instantia iudicis, ut
dicitur authent. quod fieri supra de dil. Sed quia per hoc non est
plene consumitum reo, quia potest actor de novo dare libellum, et in
cipere novam instantiam, ideo reus quandoque petit plus, scilicet,
quam promissum, diffinitivam habemus practicari istam au
thenticam, ubi casu debent precedere tres dilationes, et postea de
bet dari annus, et secundum formam huius authent. elapso anno
non debet plus citari actor, sed iudex debet veritatem perquirere
et notos rei absentes, quod hodie practicitur per proclama genera
le, videlicet quod quicunque vult aliquid dicere vel allegare pro ta
li, ut, ut l. hec autem, s. primo, ff. ex quibus causis in possessione ea
tur. Facit lege si eo tempore, s. de remissione pignori. Et si iudex po
terit liquidare negotium, quod inueniat actorem habere iustitias,
vel non habere, pronunciat diffinitivam, secundum quod inuenit,
alias absoluet ab observatione iudicis, secundum formam l. prope
randum, s. si quidem, ff. de habentur in glossa magna. Et Quae
ro, an iste dilationes possint abbreviari? Jacobus de Aretio, de hoc
posuit unam suam distinctionem, s. de dil. l. i. et ibi eam refert Cy.
quam posuit idem Jacobus in l. i. ff. de re iudic. l. i. ubi dicitur, Quia
tum ad propositum dico quod gloss. dicit verum, quod minus non
potest de iure, quia regit. in corpore dicit, non minus triginta dies
fuit quod intellige causa cognita, ut l. si, ff. de re iudica. Ad causam
autem cognitionem puto sufficere illud, quod dicitur in gloss. scilicet
cet, quod consuetudo hoc obseruet, quod inuit istas dilatio
nes. Debet enim observari consuetudo, put est in foro, ut ff. de testa.
l. i. in fin. Alterius oppo. dicitur hic, quod debet citari per edictum
15. non per preconem, tan possit citari per nuntium vel per litteras.
Puto quod sic, quia cessat ratio, quae ponitur in hac authent. Aun
tius enim, et lites destinantur ad personam propriam, vel eius do
minum. Sed pro hoc clamando dicit in platea, vel in alijs publicis
locis, et ita de facili non venit ad eius notitiam. Et istud consuetus
do obseruat, ut gloss. videtur mittere. Et hoc nota unum, quod
16. potest hic colligi differentia inter manifestum, et notorium, que
tangitur per gloss. in l. ciues, s. de appellat. Nam notorium pro
prie transiit illud, quod habeat causam manentem, et edictum pro
positum stat ibi, ut omnes transientes possint illud legere, ut hic,
et l. sed si pupillus, s. proferbere, ff. de instit. et manifestum potest
dici, quod habeat causam transientem, licet fiat coram multitudine

ne gentium, ut puta preconium. Et ita colligebat domi. Jacobus
Buttr. ex hac authent. Ego autem dicam in l. ciues, ubi gloss. tangit
de hoc. Et Quero, ista authentica qui immutat de iure antiquo?
Respondet, actor absente peruenit ad diffinitivam sententiam, etiam
17. actor absente peruenit ad diffinitivam sententiam, etiam eo absente post litem contestatam, et l. post edictum, s. de
iudic. Hoc fuit immutatum per legem, et propterandum, per quam eo
absente post litem contestatam contra actorem, et modicum, et potest
perueniri ad diffinitivam sententiam, si negotium eo tempore fue
rit liquidatum, ut l. propterandum, s. si quidem, sed per illam legem
nihil disponit actor absente ante litem contestatam. Item eo
absente post litem contestatam, si negotium non erat liquidatum, il
la legem non permittebat liquidari actore absente, ideo superuenit
illud ius tertium istius authent. Secundum, quod actore absente, ante litem
contestatam, sine post negotio non liquidato, peruenitur liqui
datio eo absente, et contrahebatur eremoditum, ut peruenitur ad
diffinitivam sententiam, ut hic habetis. Procedo ulterius, et quero,
18. tunc quid reo absente ante litem contestatam, per istam authent. sit ali
quid immutatum? Ad hoc, dicitur quod sic. Omnes nostri doctores
et alij doctores ad hoc tenent contrarium, quod in reo nihil est immu
tatum, sicut apparet per l. consentaneum, que per istam authent. in nul
lo corrigitur, sed additur, quod illa loquebat in reo absente, hic in a
ctore absente. Et Quero, quid sit res praesens, et non vult contestari
lite, an poterit compelli? Glo. dicit quod non, sed peruenitur ad mis
sionem in possessionem ex primo decreto. Vide istam gl. magnam
post medium ubi idem dico, si reus est praesens, et. Quod not. val
de bene, quod iam feci verendum aduocatis multis inueniunt. Et
ideo si iudex precipit partibus, quod contestentur litem, antequam
recedant, si reus recedat, poterit contra eum interponere prius
decretum, sine alia citatione, quod eo ipso apparet quod non descen
dit, velut in gl. a reg. no. in l. quod et, s. p. reor, de nota, et l. nemo, ff.
de reg. iur. Tene menti perpetuo. Dices tu, quare sunt necessaria
tot remedia, nonne sufficit remedium illius tit. l. si quis ius dicit,
non obtempe. quod iudex potest multare reum? Respondet, fateor
quod iudex potest hoc facere, ut gloss. hic subdit, tamen illud reme
diu non tangit negotium, de quo agitur. Et enim nulle florenas sol
ueret ille pro multa, tamen actor non haberet suum, ideo sunt p
dita ista alia remedia, ut actor ad suum perueniat. Venio ad vlti
mam partem, dicitur hic in fine, post edictum trium et anni unius
observationem, et. Quero, utrum proponantur noua edita, et noue
dilationes. In glo. sunt opi. dicitur, tenet istam, quod proponantur
noua edita, et noue dilationes, et sic ista casu habebit duos annos,
20. et sex menses. Et ultimo quero, dicitur hic, ab instantia cadet actor, an
hoc fiat ipso iure, vel per sententiam doctorem, quod per senten
tiam, quod dicit, cadat in futuro, non in praeterito, vel presenti. Facit
quod no. in l. iubemus, s. i. sanc. l. economus, de sacrosan. eccl. ubi ta
21. gam. Dicitur plene, ff. de iur. as. l. imperator. Et Quero, utrum ad hoc
sit promittitur ipsam perdere actionem, requiratur notus libel
lus, et noua instantia. Puto quod non, sed ex officio iudicis, deser
uiunt prime actioni propositae hoc fieri, arg. l. ediles, s. item sciens
dum, de edil. edic. quod no. in l. si, de rei vend. et quod no. de trien.
et semel, s. illud quoque, vide sumitur authent. item possessor, s. qui pot.
in pign. habet, et ibi dicam.

Additio.

Qui semel. Hec authent. allegatur quod iudex debet iudicare ex veri
similibus plene per de Arch. in cons. ccc. viij. quod incipit in
causa que vertit. Et de materia huius authent. vide plene in c. prout.
de do. et contu. et aliqua per Joani. in c. i. circa fi. ut lit. no. contest. Et
ad hac authent. vide Bar. in l. si p. h. in iij. opp. tertie partis de oper.
no. nun. Dicit statim. Hanc authent. limita inquam necessitate im
ponit, quod fiat prosecutio per actorem super libello porrecto, quod pro
cedit quando actor est contumax ut patet in d. l. si prius, et ibi hoc
voluit Bar. in vi. op. tertie partis, et clari? Imo. Item limita authent.
per id quod habetur in c. pastoralis, de cau. posses. et propri. et ibi per
Jo. And. et Joani. quod fallit in casu illius ca. quando quis vult p
authoritatem iudicis suspendere petitionem primo inchoatam, et
vult transire ad possessionem quod limita secundum Joani. in d. l. si
prius, et vide Bar. in l. si, ff. de preo. stipul. et ibi vide Imo. Spec. in
tit. de petitione et possessione, s. i. ver. pot. etiam agi petitione, et Bal.
in l. i. s. de fal. caus. et Bar. et Imo. in l. si quis stipulatus, in p. h.
de ver. obli. et vnu no. ad intellectum huius authent. quod quando datur
reo terminus ad deliberandum, qualiter debet comparere, vide omnis
no. Bar. in l. i. in prin. ff. de edend.

P. p. p. Reo succurrit. Vide que scripsi in l. non ignorat, s.
de fruct. l. i. et p. h. et aliquas limitationes ad istam authent. vide p
Alleg. in l. si prius, ff. de ope. no. nun. et in l. edita, c. de edend. Fel. in
c. ij. de libel. oblat. Item an dispositio huius authent. procedat de iure

cano, vide Roma. cons. cccc. inci. aut. qui semel, et in quantum dis
cit in ista authent. et limita, et declara, ut per Aret. cons. ccc. Item ad des
clarationem huius authent. in quantum vult quod vno porrecto libello de
beat in eo perseverari, non autem in alijs dari, vide Jo. aut. consil.
vii. Item an excommunicatus possit practicare dispositionem huius
authent. vide Fel. in c. c. inter priorem, extra de excep. Item non
procedit ista reg. quando reus esset contentus, vide Alleg. in l.
quamuis, s. de eden. vide, et limita reg. huius authent. per Fel. in l. i. ff.
de lib. oblat.

Contumacem. Adde Bar. et Bal. in d. l. propterandum, s. i. et hic
Adde Bar. no. in l. i. ff. de sen. et breui. re. et in d. l. si finit. s. Julia.
authent. et reg. et ibi Bar. et authent. et quicquid authent. item si appellatione.
de temporibus appell. et Bar. in l. i. in fin. s. eo.

Expensas. Adde Bar. in l. contumacia, s. de re iudicata, et quod
ibi dicit.

Expensas recedere. Adde quod idem Bar. in l. sancimus, s. de iur.
et in l. contumacia, s. de re iudic. in l. i. s. i. videtur, s. si quis ius di
cen. non obtempe. et in l. qui ante calend. s. de verb. obli. et Spec. in
tit. de cita. s. viso. ver. quod si tres, et Ang. in l. i. c. de annali exceptio
ne, et d. Ant. post Joani. in c. si litib. de dol. et contumacia, et vide Imo.
in l. si finit. s. si plures, ff. de dam. infec. et in l. qui ante calend. s. ff.
de verb. obli. Adde limitandum per Bar. et per Ang. in l. debito
res, c. de pig. quem etiam sequitur Imo. in cap. ij. extra de accu.
in fine.

Emendare libellum. Vide de emendatione libelli in dicta l. edi
ta latius.

Differre. Spec. in tit. de peti. et pos. s. i. ver. potest etiam agi peti
tione, et Bal. in l. i. s. de fal. cau. dicitur quod ista authent. procedit in con
tumacia in non prosequendo, et vide que dixi supra.

Edicta. Qui possunt citari per edicta vide gl. et Bart. in l. pleriq.
c. seq. ff. de ius voc. et an realiter citari possit vide Bar. in l. i. ff.
de iurisd. om. iud. et Bar. in d. l. pleriq. Adde quod habes in l. contu
macia, s. de re iudic.

Dicitur hic. Atrū authent. corrigat, ut reo duntaxat dilatione, tri
ginta dierum, vide Bar. in l. consentaneum, et quod no. Bar. in l. i. in
ter accusatorem, de publi. iud. et gl. in l. ad preemptionem, et vide
Sali. in l. propterandum, s. si autem reus in princip. et ibi Cy. in s.
questio.

Diffinitiva. Lite non contestata peruenit ad diffinitivam contra
actorem, non contra reum. Adde gl. in l. qui absente, et ibi doct. s. de
procur. ubi post Bar. in rub. s. de in ius voc. assignat Bart. in l.
naturaliter, s. inhi commune, multas rationes, de acqui. posses. et
vide Bar. s. de lit. contest.

Rescriptum presentare. Et hec presentatio rescripti, habet vim
productionis libelli, secundum Joani. in cap. dudum, et ter. hic, s.
de dilacionib. l. i. et adde in quantum Bar. dicit in copia rescripti quod
Joani. in c. quomodo contra de probationibus, dicit quod delegatio pos
test probari per sigillum delegantis. Et de eo quod dicit hic Bart.
adde omnino ipsum in l. i. s. si quis in ius vocatus non ierit. Et adde
quod Pau. de ca. dicit auduisse semel domum Paulum fratrem
do. Bal. allegare istum reg. quod ex quo iudex in citatorio appo
suit copiam rescripti, non est amplius clausus terminus parti ad
dicendum contra.

Libello. Quid si reus fuit contumax in tota causa, an postea in
sententia debeat citari? Dicitur quod sic, secundum Joani. in c. cum olim.
in fine de test. not. gl. in c. ij. de do. et contu. l. i. et vide per glo.
in aut. iubemus, in verbo, expectetur, s. de iudic. Et vide per glo.
Joani. in c. ad petitionem, de accu. Si quis autem a principio cause
sit citatus ad totum processum, et postea ferat interlocutoria, que
alias requirit citationem, isto casu non debet citari, secundum Joani.
in c. consuluit, de offi. dele. Et predictis adde gl. no. in l. si, de in ius
reg. resti. et quod no. Bar. in l. i. ff. de appell. recu. et per dictum Joani.
in c. consuluit, et hoc sequi Bar. hic et in l. statulibe, s. stichus, de
statuli. et per Bar. in extra. ad repromendam, in verbo dicto cri
mine, et hic adde Bar. in l. non ignorat, de fruct. et lit. expen. et in l.
certa ratione, et per Bal. et quod no. pro. non est necesse.

Promissum. Nota singularem tex. in quo fertur sententia abso
lutoria, absque citatione, et sequitur do. Ant. in c. causam que de do
lo et contuma.

Consuetudo. De consuetudine dilationes expectantur, pmi
nuntur, adde Bal. et Ang. in l. ut perfectius, de anna. except. et
hic latius.

Colligi differentia. Pro declaratione huius authent. vide hic Bal.
omnino in verbo, adde dicit Buttr. et differentiam inter notorium
et manifestum, quam etiam ponit in l. si vero, s. primo, ff. qui satis
dat, cogn.

Immutatum. Per authent. nihil inducitur in reo, nec corrigitur.
l. consentaneum, et vide que dixi post Sali. in l. propterandum, s. i.
ad fin. s. de iudicis.

Poterit compelli. An quis possit compelli litem contestari, et
Bart. Secunda super Cod. pp. iij

Црхнона.

Tres denunciations habent vim perē
res, prout, hoc dicit. Oppo. & videtur quod post
tres denunciations debet sequi peremptorium, vt lege
ad peremptorium, cum l. sequenti. ff. de iudi. Alii dicunt
quod iudex potest hoc facere, nō tamē habent hoc necesse. Sz istud
cōmuniter obseruatur, & istud teneatis. Alii dicunt quod hinc
quitur quando citatur sit inuentus. Si autem non esset inuen-
tus, tunc debet vltimum peremptoriū proponi, vt lege cōtraria, q̃
diuina est. ¶ Quero, quid si reus inuentus dicit, nolo venire.
Respond. nō citatur vltorius, vt l. Fulcinius. §. fin. quibus ex caus.
in pos. ea. Ita tenet hic gl. a. §. l. prima. & l. fin. de in integ. restit. ¶ Et
puto, quod de hoc credatur relationi nunci. Contra hoc tamē fa-
cit §. de iudi. l. indices. & auct. inuenimus. Si. non soluit, sed dic quod
ibi citatus non dicit se nolle venire, &c.

¶ Additio.

ad supradicta responder. in l. c. consensu. §. an. de appellatio. Adde
etiam differentiam esse inter citationem hominis, et legis. Primo, quod
nunquam citatio hominis arceat citatum ad diffinitivam audiendam
nisi specialiter de ea sententia in citatione fiat mentio, in c. consulum.
de offic. deleg. de iudi. l. ad preceptum. et ibi Bar. est reg. in clem.
tina sepe in verbo, ad id §. si. de verbis significatio. et ibi no. et ideo
citatio ad audiendum iudicis voluntatem, et cum verbo precepto
rio, non valet ad hoc ut ferri possit diffinitiva, et hoc etiam tenet do-
mini de Mora in conclusione xxxij. Sed citatio legis preceptone non
sufficit ad omnia acta usque ad diffinitivam inclusivam. Probatur
in cap. sepe, de appellatio. et ibi per domi. Anto. in c. i. de elec. in vs.
iuncto to quod ibi no. per Jo. And. in novella. in verbo, pro. edat.
et in cap. ordi. de appel. in cum segto, iuncto to quod ibi habetur per
Jum. in fin. apparatus.

Item secundo differt citatio hominis et legis, quia prima vel secunda citatio iudicis, cum hac comminatione, quod si non comparuerit, procedatur quantum de iure poterit non habet vim peremptoriae citationis, ita quod sufficiat ad missionem in possessionem ex primo decreto. in d. s. Julianus. et Speculator in s. viso. versic. que ritur an clausula de citatione. Sed citatio iuris cum tali comminatione habet vim peremptoriam, licet in citatione non dicatur, et peremptorie, vel equipollens, ut probatur in dicto capitulo. coram iuncto eo quod non per Innocentium in fine, in capitulo primo. de electio. in seculo. Sed hoc non videtur, quia mirus agitur, cum lege, quam cum homine. lege, Celsus. de arbitris. Sed hoc dico quia citatio legis fit solum in certis casibus specialibus ex magna causa, et cum magna deliberatione, quod not. facit quod dicit Angelus. et doctor. in l. ex consensu. s. cum qui. ff. de appellationibus. Et an quodlibet tempus statutum a iure habeat vim peremptoriam, vide in dicto capitulo sepe. et in dicto capitulo accedens, ut lite non contestat. ubi dicitur quod sic. et Barroli no. in authent. iubemus. supra de iudic. facit quod dicit in l. magnam. de contrahenda et committenda stipulatione. Et hoc non. gloss. in clementina prima. de dolo et contumacia. et vnum dicit Joannes Andreas, in nouella. in dicto capitulo, de cetero. de re iudicat. quod citatio generalis nominatorum non nominatorum, etc. Sequitur Baldus in capitulo primo. de nullit. vasa. qui contra. est quod not. Item ad predicta vide dominum Antonium in capitulo, quoniam frequenter. s. quia vero. et lite non contestata. et dum allegauit supra, in clementina, sepe. in versic. ad id. Adde quod idem voluit Ludovicus in suis nota. ccc. xvi. Allegat pro hoc. aut qui aliter. s. si quis. quod vi aut clam. et dictam decisionem Rotae preallegatam. ccc. l. facit tex. in capitulo. cum olim. de testibus in verbo, ad audiendam sententiam, et in capitulo. de dolo et contumacia. libro primo. et dominus Antonius in capitulo. sepe. de appellat. et dominus Dominicus in c. cum contuma. de heredi. in vi.

Adde. Quod citatus, qui dicit se nolle venire, non est amplius citatus. Quid. consil. l. i. incip. hic de duobus.
D. Dicit nolo venire. Vide quod scripsi circa hunc articulum. §. eod. in l. consentaneum.
Credatur relationi nunciij. No. quod creditur relationi nunciij, probatur in l. i. §. cura carnis. §. de offic. prefec. v. b.
Adde. An credatur relationi nunciij. No. consil. cccc. cxiij. et Paul. de Pastr. consil. cclxxv.

Lex decima.

1 **S**ententia lata contra eum, quem inde sciebat abesse causa ne-
cessaria est ipso iure nulla.

Cum non^a + Sententia lata contra absentem
debet ei nocere. hoc dicit. C Opponitur et videtur
quod ibi noceat ipso iure, sed refutatur, vt l. finali ff. de
in integrum restitutio. Solu. Glo. fatetur contrarium. Tu dic
si iudex ignorauit absentiam necessariam rerum dicit gloss. Sed si
iudex sciebat absentiam suam sententia esset ipso iure nulla, sicut di
ctum de sententia lata cōtra infirmū, vt no. gl. s. eo. l. ea que. x l. que
situm. ff. de re iudicata. Et ideo est consilium,^b vt vadat ad iudici
aliquis, et ei notificet istam causam absentie, quam iudex debet
audire; sententia retardare, vt l. penult. §. ad crimen. ff. de public.
iudi. illi est excusatus. De quo facit mencionem glo. in l. seruum
quoque. §. publice. ff. de procurat. ac.

Additio.

¶ Cum non. Vide que dixi in l. qui data opera. ff. ex quibus cau.
 110. Nam dico quod id, quod dicitur, ibi in l. vniuersi. C. de leg.
 lib. ij. secundum ynam lecturam, videlicet quod absens causa sit rei
 publice

publice ex effectata causa, non gaudet privilegio concessio ambas
hatoribus, et alijs absentibus, tamen scio, quod ille, qui abest causa
Reipublice in officijs per via valoris, presumitur affectasse cau
sam absentie. Tex. est singularis in l. spadonem. §. si. ff. de execu. tut.
Idem tenit Bar. in l. si. de integram resti. et Bal. hic in si. dom.
Ant. in c. querelam. extra de procur.
C. Consilium. Vide Bar. in l. questum. ff. de re iudi. et in extra au
gan. ad reprimendam. in ver. neglexerit. et vide Imo. in l. inter a
cusatorem in si. de publi. iudi. et vide Bar. in Ang. in l. ij. ff. si quis cau
tioni. et vide do. Ant. in c. querelam. de procur.

¶ Reg vñdecima.

Cum presentibus. Nec leg dicit idem, quod l. ab eo. §. eo.
Non potest venire contra sententiam qui de pñuria
eo legitimo tempore non queritur. b. d. Examinat hāc
legem, a. d. g. l. §. eo. l. ab eo. ergo. &c.

¶ De senten. ex breui. reci.

Rubrica.

¶ Continua vt in glossa.

Leg prima.

- 1 ¶ Non sufficit sententiā edi in scriptis, sed debet recitari in scriptis.
- 2 Sententia nulla non impedit quin sententietur.
- 3 Sententia lata a iudice non sedente, et in qua non dicitur, sedente, non valet.
- 4 Iudex timens partes, et qui non habet locum maiorum deputatū et ab initio certū locum non determinauit, nec ei determinat, postest sedendo pro tribunali super curru vel equo pronuntiare.
- 5 Iudex si propter aliquam infirmitatem sedere non potest, sedeat prius potest, et pronuntiet.

Arb^{tr}i. Sententia debet scribi, et in scriptis recitari, per iudicem proferri, nisi sit de maioriibus, qui poterit proferre per alium, si aliter fiat, sententia est ipso iure nulla. h. d. totus titu. 7. Mo. qd non fuit in sententia edi in scriptis, sed debet recitari in scriptis. Rot. secundo quod sententia nulla non impedit quin sententia tur. Vide plene in l. si vt proponis. s. l. pres. s. titu. j. 2. Hodo aduerbe hic pro declaratione text. hic dicitur, arbitri. quero de quo indice loquatur. Si. dat tres responsiones. Ana quod dicit arbitri. i. iudicis ordinarij. Simile in l. quisquis. s. de postu. Et secundum hanc vides casum quod quando sententia iudicis ordinarij edi nulla potest adiri superior, vt iterum pronuntietur, et vide gl. digi in l. si vt proponis. s. tit. i. 1. ibi plene. Secundo potest intelligi si de iudice delegato, tunc hec l. procedit sine scrupulo, vt d. l. si vt proponis. s. tit. j. Tercio potest intelligi de arbitro compromissario, secundum hoc, frustra dicit omnia prouocantibus mora, quia etia si teneret sententia, non posset appellari ab arbitro, vt d. s. de ar. 1. responsio in s. de postu. et in auth. vt ab illu. et

3 qui super eam sunt digni. §. i. tibi requiritur qd iudex debet federe,
alias non valet. Solu. Dicit glo. quod hec l. suppletur per illas,
qz iudex debet federe. Alij tunc, quod iudex debet federe in cor
gnoscendo, non in pronuntiando. Et in hanc opi. videtur inclina
re per. cōmuniter tenetur contrarij, scilicet, quod debeat federe
etiam in pronuntiando. Nam quiescendo, et sedendo, homo fit pru
dens, et c. Item, qz hoc pertinet ad iudicis honorem, vt l. quisquis.
§. de postu. et §. vbi sena. vel cla. l. si. ideo sis cautus, quando pfer
tur sententia qd facias scribi, iudice pro tribunali sedente. Si em
non dicitur, sedente, non valet, vt l. a. procedete. §. de dila. et hac gl.
4 qd tene menti. et Quero, quid si iudex timens partes ascendit cur
rum, vel equum, et ibi sedens pro tribunali pronuntiat, an valet?
D. rum, vel equum, et ibi sedens pro tribunali pronuntiat, an valet?
Glo. dicit quod sic, super verbo, recitauit, et illud dictum intelligo
verū in iudice, qui non habet locū maioris deputatum, quem de
bet tenere, alias illum debet seruare, vt l. pen. de iust. i. tur. Item
intelligo in iudice, qui ab initio certū locum non determinauit ad
hoc, nec ei determinatur, nam alias deberet illū seruare, vt l. si. ve
5 no. proponis. la. §. si. tit. i. et Quero, quid si iudex propter aliquam
infirmiorem non potest federe. Respon. sedeat prout potest. Ita
no. de. et in c. in de re iudi. lib. vi.

¶ Additio.

¶ **Arbitri.** No. tamē q̄ oportet notariū in p̄sentia iudicis tāquam ministrū suū legere sententiā, & dicere lecta fuit per

iudicem arg. l. si procu. presentis. de verb. oblig. et ita observat consuetudo secundum Bald. et adde quod istud etiam procedit in sententia principis gl. in authen. ne in medio. et in c. iussio. non fieri. in versu declarationis. Item aduerte quod super incidenti potest ferri sententia per alium puta notarium. vide Allegan. et Mader. in l. hac consultissima. §. qui testamen. facere pos. Joan. de Dama. consil. gl. ij. Item in eo quod dicitur §. de puncio. videtur in contrarium gl. et ibi Panor. in c. cum nos. egra de his que sunt a prela. sine consensu capli. Item quod ista regu. non procedat de iure canon. in causa matrimonij. vide Barto. in tra. differen. inter ius civil. et canon. Item quod hec solennitas de consensu partium potest remitti. dicit Bald. in l. quoties. C. de puii. scho. lib. gi. vide etiam in materia Aug. consil. cclxxxij. ubi ponit de eo qui dicitur promittit prout in consilio continetur. an valeat. sequitur Bas. in l. nec quicquam. §. ubi decretum. in punci. ff. de offic. proconsul. et ibi in precedenti ponit late de sententia interlocutoria an debeat proferri in scriptis. de quo vide ad Bart. in l. ij. §. eod. tit. ubi ponit etiam aliqua in materia diffinitio nis. quod debeat proferri in scriptis nisi aliter consentiant partes. quod autem sententia et laudum arbitrato. proferri possit sine scriptis. scus tamen in sententia arbitri vide Bas. in l. morte. in §. no. C. de transact. an de iure sententia possit legi per alium. summo modo iudex dicat ita pronuntio. vide Fel. in c. super questionum. in princ. de officio deleg. an autem sententia possit proferri in sermone vulgaris an vero in latino. vide Jo. de Imol. in l. ij. §. si. ad fin. ff. de verborum oblig. Item quod si notarius legat sententiam et iudex solus dicat. ita pronuntiamus an valeat. vide Barba. late in consil. clxviij. in §. dubio.

C In scriptis. Et fallit hec lex in sententia lata super re matrimoniali, in qua non requiritur scriptura sed sufficiunt testes, secundum Inn. in c. Albericus. de testi. Idem in sententia super incidenti, vel emergenti secundum Bal. in si defendere. de auth. tuto. Et de primo vide Abba. in c. dilectus. Sed an consensu partium possit recitari sententia sine scriptura. Barr. quod sic post glo. in l. quor. de p. uile. scho. lib. 7. Et adde auth. generaliter. in fi. de epis. & cleric. & quod ibi Bal. & vide aliquos casus per Abba. in c. de libel. oblat. in quibus non debet sententia in scriptis recitari, & intelligit ubi dicit, quod sententia debet in scriptis recitari, non tamen requiritur quod illa scriptura sit publica. Et ita dicit Joan. And. vt refert et sequitur Abb. ibi vide c. Albericus. de testi. Et si sit sententia principis, debet in scriptis recitari. Reg. est tibi glo. in authent. ne in medio litis.

C No. secundo, quid in sententia lata super notario, vide Jo. Andr. in c. eg parte. de verb. sig. et do. Ant. in c. pe. de cohabit. cle. et mulic. et Bal. etiam in l. presbyteri. de epis. et cle.

Calequum. An iudex possit super equo sedere p. tribunali. *z* si
millibus. Et bis adde omnino quod dixi post Barto. in l. de pupillo.
s. si quis ipsi pectori. in c. q. de ope. ns. nunc. Sed quid si non seder
super tribunali, sed itinerari, vide Spec. in tit. de ser. ad si. Et no. in
fi. de re iudic. lib. vi. Adde Spec. in tit. de senten. prola. s. iura. ver.
hec sunt in arg. ubi dicit Janue fuisse sententiarum super equo. Et
determinare videtur quod sedere debeat iudex. *z* idem Bo. And.
ibi, in addi. sed stans super equo dicitur baiulari.

Lex secunda.

¶ Non debet quis esse subitus in respondendo, pronuntiando, vel dicendo.
An iudex possit sententiam emendare, aut interpretari: ibidem, et numero 4.
¶ Maiores iudices possunt per alios sententias recitare.
Sententia, in qua libelli tenor non inseritur, non vitiatur.
Interlocutoria etiam sine scriptis valet.
¶ Si interlocutoria requirit causæ cognitionē, debet fieri iudice pro tribunali sedente.

Hic lege. Summaui eam tibi in precedētī. Et primo ponit qualiter sententia debet proferri. Secundo ea lata prohibet eaz corrigi. Tercio a predicto dicto excipit maiores iudices. Secūda ibi, sed nec. Tercia ibi, exceptis. Itē. quod quis non debet esse subitus in respondendo, pronuntiando, vel dicendo. Itē. secundo q̄ sententia lata, siue datam, non licet corrigere. Tercio no. t̄p maiores iudices possunt per alios sententias recitare.

Opponitur ad primum, et videtur quod debeat dari
sententia subito, vt. l. i. ff. de dam. infec. Sol.
Dicit gl. ibi est speciale. Tu dic quod nec sententia datur subito, sed
acceleratio cogitio. Circa ista prima parte quero, quid est dictus
hoc, et si illo partis legeret. Et dicit ppter duo. Primo quod hoc

et sententia, consistat ut sententiam esse inquam, quia tunc ipse iudex poterit ipsam retractare, ut voluit Innoc. in c. quia plerique de immu. eccle. et Bal. in auct. ad hec. de usur. Item limita nisi post sententiam que in re iudicatam transit, admisse essent probationes in contrarium, parte non opposente, quia tunc idem iudex poterit sententiam retractare. Ita voluit Innoc. in c. cum dilecti. de rescrip. in c. cum Bertoldus. de re iudic. in c. fraternitatis. de frigid. malei. Item limita, nisi sententia excommunicationis, ut in c. sacro.

U. Per aph. et vide hic ap. pome. et vide hic leg. a. n. m. et
triam, vide Bald. s. co. in l. j. ad fin. et in interlocutoria, vide Bart. et
Bald. hic.

testum do. Antio. in e. cum ad redem. de rem. p. in e. quinquag. lis. qd. tene menti. Sed an ista potestas dari possit arbitris. Vide Bar. in auth. offeratur. in f. 3. de lit. contest. Et aduerte, qz cōtra illud notabile dictum Bar. tenuit hic Aud. in l. sciendū. de verb. obl. 1. dixit Gal. in l. 1. §. 1. cōtrahē. emp. qd. arbitrator non teneat pñitiare in scriptis. Cōtra istud dictū Bar. t3 Aug. hic. qz ppter hec daref. modus, qd. quis nunquā obtineret causa reductionis. ¶ Item qz vbi acta requirunt scripturam, non possunt probari p testes, nisi probetur acta facta & deperdita, in c. en olim. de pñi.

no partem, et ideo non referuntur ad procuratorem, si tenor sententie
patitur, et procurator fuit semper in iudicio, verba sententie debet
referri ad eum, et hic, alias sententia est nulla. Si autem non semper
fuit in iudicio verba sententie debet referri ad dominum, et hoc etiam
non est dubium. Sed si in iudicio partim fuit dominus, et partim pro-
curator, tunc est dubium. Pro cuius declaratione quero, quid si
dominus contestatus est item per se postea iudicium agitat per
procuratorem, utrum ipse vel procurator debeat condemnari. Et
videtur quod dominus, vel furti, si quis alieno. ff. de his qui no-
tatur infamia hac lege a contrario sensu. Bulgarinus, et Joannes,
contra quia siue dominus fuit contestatus item, ut non, debet

condemnar i procurator. qui est presens tempore sentencie. Et aliter
gar. ff. de neg. gest. l. liberto. §. si plures. §. c. ff. de procu.
l. nihil. §. eo. Et iste allegacionis fuit hic in glo. allegatur etiam. ff.
de procu. l. si quis est procurator. in prin. l. qui proprio. in prin.
cod. tit. et in qualibet eorum no. Non obstat l. furti. §. si quis alieno.
quod subaudi imagine. Non obstat hec leg. quia hic notatur facti
accidenti. quod dominus nunquam fuit in iudicio. Vel opponere. no
fuit in iudicio. si hic est aliquando. Subdit gloss. quod de consuetu
ne vter q. condemnatur. et op. omnium seruetur. Sed de iure com
muni tenet opin. Joan. et Bul. que est vera. sicut deus est in celis. et
ostendo rationem. Regula generalis est. quod quecumque gerimus.
nisi in nostra persona initium sumant. etiam in iudicio acti efficiunt.
et l. quecumque. ff. de actio. et oblig. et ideo in contrariis. si procura
tor est presens. et tu promittis domino. non procuratori presenti. co
tractus est nullus. et no. in l. stipulatio ista. §. si quis insulam. ff. de
verb. oblig. et de stipu. l. i. l. i. Reg. est in l. euz qui. §. Julianus. in de
condi. pecu. Ita in proposito. cum iste quasi contrahitur. qui celebra
tur per sententiam. et l. i. §. si idem scribit. ff. de pec. et ibi not. Ideo si
agatur per ipsum procuratorem. requiritur quod in eius persona
initium sumat. alias actus est inutilis. et ista est veritas. Adodo itel
ligitur hac legem. et propter hoc dico in quolibet actu. qui celebra
tur in ipso iudicio. idem dicendum est. Nam si fiat litis contestatio. in
qua lit. contest. etiam quasi contrahitur. et no. in l. i. §. si de pre
stipu. verba litis contestationis debent referri ad personas ipsorum
contestantium litem. et sic in quolibet alio actu. et hoc est fundamen
tum istius materie. Adodo quero. quid eoducto. et pone quod litis
glum est agatur. per procuratorem. tamen dominus est presens
tempore sentencie. in quem debent proferri verba sentencie. Unde
tur quod in dominum. et hic videtur sentire gloss. respondendo ad
hanc legem in secunda responsione. In contrarium facit l. procura
toribus. §. de procurator. ff. de procurator. l. mutari. ibi dicit glo.
q. dominus superueniens omnia ex integro debet agere. et in eum
transferratur iudicium. ad idem ff. de procurat. l. in causa. §. per par
te. et ibi dicit gloss. quod procurator debet cedere domino ius instan
tie. et ipse possit litigare. Reuenter pro huius declaratione debetis
scire quod ad hoc. et sententia valeat. requiritur quod verba senten
tie referantur ad eum qui tunc est presens. et supra dixi. Item requi
ritur quod ille in quem fertur sententia. habeat ius instantie. alias
reperiretur sententia lata sine instantia. que esset ipso iure nulla. et
l. prolatam. §. cod. l. hoc premissis scias. quod dominus superueniens
quandoque vult habere ius directum instantie nomine suo. et tunc
oportet. quod omnia de nouo fiant. secundum glo. que est in d. l. mu
tari. quod fiat vnicuique actu dicendo sic. do libellum prout dedit pecu
rator. litis contestor. et fecit ipse. et familia. et sic vnicuique actu omnia res
petentur. Quandoque dominus directum ipsi instantie vult habere
ex persona procuratoris. et tunc oportet quod fiat cessio. secundum
quod not. in d. l. in causa. ff. de procura. §. si ex parte. Et quandoque
dominus vult ius instantie vult sibi competenti ipso iure. Nam
scias. quod omnia que in iudicio aguntur. queritur domino vti
lis sine cessione. et l. in causa. in fi. de procurat. et in l. in omnibus. de
preto. stip. Facit optime ad predicta quod not. in l. i. §. si ex conuen
tione. vlti. gl. ff. de re iud. tunc si dominus vult ex vigore istius vti
lis instantie. poterit in eum ferri sententia. et valebit. et si verba sen
tentie in eius persona debent proferri. per rationes predictas.
Non obstat l. procuratoribus. §. de procur. quia facit. quod inuito
procuratore. non potest dominus assumere iudicium. sed eo volente
et tacente sic. et l. que omnia. in princip. et ibi not. ff. de procura. Item
non obstat mutatio. que fit de directo iure instantie ad vtilem. et l.
quoniam. §. Julianus. de aqua pluuiarum. et quod ibi no. et per d.
Iuxta predicta. quero. retento eo themate. procurator prosecutus.
Est licet dominus tempore sentencie mittit nomen procuratores.
Certe ideo in ipso procuratore nono. quod dixi in ipso domino per
eandem rationes. q. ille erit in iudicio procurator nomine domi
ni. pro illo iure vtilis instantie quod competit domino. Et que
no. retento eodem themate. Et sic est agitata per procuratorem tem
pore sentencie fuit citatus dominus ad audiendam sententiam. no
procurator. et dominus fuit cotumax. an valeat sententia. Videtur
quod sic. quia cotumax pro presenti habetur. et l. properandus. §. si
finat. reus. §. de iudic. Sed in presentem valeret. et dixi ergo. et
Contrarium in consulendo determinat dominus. et abertinus de
Rapombus. antiquus aduocatus Bononiensis. et egregius doctor.
per l. procuratoribus. §. de procur. l. hoc ostendo per rationes. quan
do quis mittit procuratorem ad initio. videtur dicere quod ipse non
vult litigare per se. et l. i. circa si. ff. de procu. Item quis non potest
cogi personaliter venire. et l. in fi. de procu. Dominus igitur. qui
ab initio mittit procuratorem. videtur dixisse quod non vult litigare
per se. ergo non debet citari ipse. imo procurator. sed procurator.
qui erat dominus litis. no fuit citatus. apparet ergo quod talis ei
ratio non fecit dominum cotumacem. merito sententia in eum lata.
est ipso iure nulla. Et quod igitur dixi. quod sententia potest ferri in

dominum presentem. et vigore vtilis instantie. est verum. si ipse vult
vri illo iure vtilis instantie. non enim potest compelli. et est dictus.
Et ideo in questione prececedenti oportet intelligi. quod dominus erat
ibi presens ad sententiam audiendam. alias esset necesse quod ex alijs
actis colligatur. q. ipse vtebatur illa instantia. alias simplex presen
tia non sufficeret. per ea que sunt dicta supra. Item ad illud q.
dictum est supra in gloss. et omnium seruetur opin. et tunc conde
nietur. verum hoc fit bene dictum. Dominus Raynarius dicit q.
non. iud. et hoc omnino deservitur opin. quia per hoc tollitur reo
beneficium. l. furti. §. si quis alieno. ff. de his qui not. infra. vbi dicitur
quod qui condemnatur per procuratorem. non est infamis. Idic igitur
tur infamaretur dominus. quiaquam litigauerit per procuratorem.
Et in hoc refidet domini. et no. eis inducit equipollens senten
tiam ad contractum. si aliquis stipularet Titio absenti. et sibi vas
leret stipulatio pro parte. et parte no. et l. si in iud. et Titio. de ver.
oblig. ergo quando procurator condemnatur. et dominus. valet pro
parte presente. et pro parte absente non. Consuetudo obseruat opi.
glo. et ego eam sustinco de iure. et dico quod verba ista debent sic in
tellegi. quando procurator. si presens. condemnatur procuratorem. et
dominum. hoc est. procuratorem et dominum in persona condemnatio
nis. Hoc hoc intellectu facit l. aduersus. et l. si duo. ff. de arb. et p. hoc
cessant obiectiones facte in contrariis. Et quero. quid sit contra
in procuratore actoris. procurator actoris est in iudicio. reus con
demnatur. in cuius personam debent referri verba condemnationis.
Respon. in personam procuratoris. quia reus debet condem
nari ipsi procuratori. et l. licet. §. si plures. ff. de procu. et l. accipie
tis. de auth. tut. et hoc per rationem predictam. quecumque gerimus
et. Aduerte quod hoc quod dico. est verum in vbijs condemnationis
ris. verba autem executionis debent referri ad dominum. non ad pro
curatorem. verbi gratia. condemo Titium tali procuratori actoris
ad dandum. et soluendum centum. petita ipsi domino. non procurato
ri nisi haberet ad hoc speciale mandatum. et l. hoc iure. ff. de sol. et
l. sed si tantum. ff. de pact. Et idem dico in coniuncta persona. que agit
pro coniuncta. q. verba condemnationis referantur ad ipsum. verba
exceproia condemnationis debent referri ad dominum. quoniam
ipsa coniuncta persona no potest solutionem recipere. et l. i. §. i. iud.
sol. et l. vero procuratori. de solu. l. i. §. solu. mat. Et hoc habes
qualiter tu procurator actoris. formas libellum. q. debes petere con
demnari reum tibi procuratorio nomine. ad dandum. et soluendum
domino. non tibi. nisi de hoc habeas speciale mandatum. Et quero.
quid in defensore rei. Reuenter. quid est defensor. qui venit ad al
legandum causas absentie. et ille non condemnatur. et l. liberto. in fi.
ff. de neg. gest. Quid est defensor venit ad plenam defensionem. et tunc
aut venit ad defendendum animo nouandi. et tunc sine dubio ille con
denatur. et l. delegare. de noua. et de neg. gest. l. soluendo. de sol. l. so
lutiones. Quandoque vero venit non animo nouandi. et tunc si qui
dem domino presente. et patiete. videtur habere mandatum. et l. qui
patitur. ff. ma. et ideo est idem quod supra dixi in procuratore. si
dominus est ignorans. ita quod non habet mandatum tacitum vel
expresum. tunc condemnatur ipse defensor. et in eum fit executio. et
l. plantius. ff. de procu. et condematur ipse defensor nomine Titij.
Item no. Inu. in causa. qui filij sunt leg. et quero. quid in tutore.
et curatore. et similibus. Reuenter expeditio. Nos dicim. quod verba
contractus celebrati debent referri ad pupillum. l. cum. §. si actor.
de condi. pec. Et hoc concludo. q. si verba sentencie referantur ad
ipsum pupillum. licet iudicium agatur per ipsum tutorem. quod
no. valet eadem ratione. et per hoc idem dico etiam in syndico ecclesie. q.
si verba sentencie referantur ad ipsam ecclesiam licet litigium agite
tur per procuratorem. quod valeat. et hoc de iure civili. nec in hoc
est discordia inter ius canonicum. et civile. per rationes predictas.
quod plene examinavi in l. stipulatio ista. §. si quis insulam. ff. de ver
borum obligatio.

Aditio.

1 Non videtur. De materia vide Aleg. in l. i. ff. de re iud. et in l. i.
ff. de verborum oblig.
2 Non videtur. Vide Bar. in consil. c. lvi. incip. procurator in iu
dicio litigauit. vbi disputat de casu huius l. i. et vide quod late lo
quitur. And. Barb.
3 Non videtur. Circa materiam huius legis adde pri
mo quod ista reg. non procedit de iure canonico. q. non considerat
istam subtilem differentiam. an condemnatur dominus vel procura
tor secundum meram veritatem et effectum ipsum. et est in c. quere
lam. de elec. vbi late Panos. vide Ang. consil. c. lxx. incip. in dei
nomine. procurator litigauit. secundo adde quod ista leg. non proce
dit etiam in foro civil. quando proceditur sine figura iudicij. secun
dam Joan. de Imol. in d. c. sepe. de verborum obligat. quod exegit
Roma. singu. rri. incip. quod leg. prima. C. de senten. vide que dicit
Aleg. in l. furioso. ff. de re iud. Quid autem in iudicio vniuersali vel
in tutore

in tutore. vide Pau. consil. cccx. An autem in sententia absolutio
debeat preferri particularis persona vide Ro. concludentem q.
sic. sing. cccclxii. incip. ter. in l. i.
b Declaratione. Sed si in iudicio partim fuit dominus et partim
fuit procurator. tunc est dubium. Vide Baldum et Sal. in l. procu
rator. Adde q. Jo. And. in additio. ad Spec. in tit. de sententia.
§. qualiter. ver. porro. dicit tutius esset sententia concipi in perso
nam vtriusque.
c In proposito. Item fallit hic in summarijs. et no. Bar. in extra
nanti ad reprimentum. in verbo. figura iudicij. ad fi. Sed verum
ista leg. procedat de iure canonico. dic q. non. et legitur. et no. in c.
querelam. de elec. et q. dixi glo. in c. cum causam. de dol. et contu. et
Bar. in l. stipulatio ista. §. pen. de verb. oblig.
d Agitatu. Si iudicium est agitatu per procuratorem. et dominus
est presens tempore sentencie. vide Bar. in l. si furioso. ff. de re iud.
e Ibi no. vide omnino Bar. in l. si procurator presentis. ff. de ver
bo. oblig.
f Iuxta predicta. Vide Bar. in l. liberto. ff. de neg. gest. et in l. fur
ti. §. si quis alieno. ff. de his qui not. infra. et in l. qui proprio. et in l. si
quis cum procuratore. ff. de procu.
g Themate. Quid si agitatu fuit iudicium cu procuratore. postea
citatur dominus ad sententiam audiendam. an valeat talis sententia. hac
q. retigit idem Bar. ff. de re iud. l. furioso. et hanc legem limita vt per
Bal. in l. nil. C. de procu. vide q. no. Bar. in l. mutari. in fi. ff. de pecu.
et q. dixi in l. meminerint. j. vide vt. adde Bartol. in l. stipulatio
ista. §. si stipuler. de verb. oblig. et vide gl. et Bar. in d. l. nil. et no. Bar.
in l. mutari. ff. de procu. adde P. de Anch. consil. c. i.
h Dicta supra. Unde pro intellectu huius legis. vide Bar. in l. fur
ti. ff. de re iud. et Bal. hic omnino.
i Cuius ad illud. Hanc legem limita non procedere in criminalib.
casus est no. in l. i. §. de iniu. Sed de illius intellectu. vide Bar. in
prin. huius legis. et quid in criminalib. et in delictis. vide Bal. hic.
k Induco. et illud q. tenet gl. hic tenet etiam gl. in c. querela. in glo.
iij. de elec. secundum q. vterque debeat condemnari.
l Hoc iure. Adde q. vnus casus est specialis. in quo pcurator
potest agere iudicatu. et est reg. et ibi Bar. in l. actor. ff. de pecu. et vt
de re iud. in l. iij. in prin. ff. de re iud. et ibi habes clare per d. Jo.
m In defensore rei. Quando quis venit vt defensor sine mandato.
q. debeat condemari. adde Bar. in l. liber. in fi. ff. de neg. gest. Ad
de an valeat sententia lata contra syndicum. qui litem contestatus
non est. Pau. de cast. consil. cccxviii.
n Si actor. Adde q. d. si actor. non videtur bene pbare hanc
opi. q. ille reg. loquitur in stipulando pro pupillo. vel adulto. Sz
melior est. secundum Bal. hic reg. in l. i. ideo. §. si. ff. de euc. qui reg.
est sing. secundum Bal. hic.
o Syndico. Et verba sentencie referantur in personam tutoru
curatoris. et syndici ecclesie. et vide in d. l. stipulatio. §. pe. et ibi An
ge. et communiter doc. tenent contra Bar. et vide que dixi post jmo.
in leg. contracta. ff. de re iud. et d. §. pen.

Reg. secunda.

3 In defectibus non publice notis. ex quibus detegitur aliquē
no esse iudicē. sufficit esse in quasi possessione illius iurisdictionis.
nis. et sententia valeat.
4 Exceptio contra iudicem. qualiter debeat formari.

S arbitrer. Ista leg. habet duas lecturas. Se
cundum primam. hoc dicit. Et do
minus superueniens in personam iudicis. sententiam no eg
tingit. hoc dicit. Oppo. et videtur q. ex hac electione effectus sit li
ber. et l. Barbarr. ff. de off. p. eto. Sol. Ibi propter publicā vti
litate. q. multa gessit. et multa fecit. hic solū vnam sententia dedit.
2 Iuxta hanc legem. quero quid in iudice egocato. an eius senten
tia valeat. Respon. debemus distinguere. et ex hac collig. Aut
publice reputabatur. et no. excommunicatus. aut erat egcommu
nicatus publice. Primo casu valet sententia. Secundo casu non. et
extra de re iud. c. ad probandū. Et idem possemus querere in iu
dice infami. an eius sententia valeat. Et distingue aut erat publi
ce infamis. aut habebat ab omnib. hominibus bone fame. Pri
mo casu non valet. secundo sic. per hanc legem. Et q. no. per gl. ff. de
testa. l. cū lege. in si. extra de rescrip. c. scilicet. tū. tū. in alijs de
fectibus. ex quib. detegitur aliquē non esse iudicem. sufficit quem
esse in quasi possessione iurisdictionis. et illi defectum non esse pu
blice notū. et hac l. cum l. §. alle. et et ex his apprehende. q. qualis
ter debeat formari exceptio contra iudicē. non enim sufficit dicere
dico te non esse iudicem. sed debeo adferre. et te non esse in pos
sessione iurisdictionis. vel te ab omnibus reputari non iudicē. et
hac lege reprobat. et de testa. l. i. et quod ibi notatur.

Aditio.

a Reputabatur. An valeat sententia iudicis infamis. et egocati ad
de q. Bar. in l. quidā consulebant. de re iud. allegando istā legem. vi
detur fortis dicere q. valet sententia. et q. istud de iuramta. intelli
gitur de delegato. no in ordinario. vt per doc. in c. cū super. de offi.
deleg. vide gl. xij. q. i. in sum. et in q. vij. videtur dicere q. iste sen
tentie late ab egocato valeant. donec detegatur intamis. post no.
Vide reg. in c. ad pbandū. de re iud. in ver. publice. et cū opi. Bar.
hic vt transire. Jo. and. et do. Ant. et Abb. in c. fraternitatis. de test.
b Apprehende. Adde Bar. in l. i. §. de testi. et dic quod exceptio hic
posita no esset congrua. nisi deponeretur causa quare est infamis.
vt extra de testi. presentium. in vi. et q. no. Bar. in l. iij. ff. de testi. et
in l. ad testium. §. quod dictum. ff. de testa.

Reg. tertia.

Refes. Sententia que non continet absolutio
nem. vel condemnationem. vel equipollens
est ipso iure nulla. hoc dicit. Oppo. de l. in summa. ff. de re
iud. et de arb. l. quid tamen. §. i. Solu. Ibi continebatur
equipollens ad condemnationem. vel absolutioem. Oppo. de l. eos. §. j.
de appel. Sol. Ibi eodem modo continetur equipollens. Nam cū
iudex confirmat primam sententiam. si primus condemnauit. vide
tur dānare. si primus absoluit. videtur absolueret. Et per hoc videt
ur in ciuitate ista. quando am sententiam huius tenoris. talem reu. abs
soluimus. victum victori in expensis. sed ibi non fuit adiectū con
demnamus. Certe illa sententia est nulla. quātum ad condemnatio
nem expensarum. per hanc legem. In contrarium facit §. de fidei
com. l. verbum. volo. Sed aliud in vltimis voluntatibus. que sunt
a testatoribus. mortis cogitatione turbatis. vt l. hac consilium. i.
qui testamē. fac. pos. Sed sententia debet fieri deliberate. et scribi. et
emendari. vt §. tit. i. l. i. ideo non subauditur verbum ibi. condē
namus. nisi precessisset sententia condemnationis hoc modo. reu. co
demnamus. et victum victori in expensis. tunc condemnatio valeret.
Nec est necesse quod verbū subintelligatur. sed omnia ista veniunt
ad determinationes istius verbi condēnamus. quod precessit. arg.
pro hoc. ff. de publica. l. j. circa prin. et l. j. ad legem Jul. de vi.

Aditio.

a Continet. Imo hic non obstat. dicimus q. valet sententia lata sim
plicitate super facto. seu simpliciter facti declaratoria no continet
condēno vel absoluo. et hoc in criminalibus criminaliter intetatis.
l. i. §. i. ff. ad Tupil. Idē etiam in criminalibus ciuilitate intetatis.
l. viro. et ibi Bar. ff. solu. mat. Idem esset in actione personali ex co
tractu. l. quid tū. §. i. ff. de arbit. et l. si p. eto. in prin. ff. de iud. et de
in reali. et ex diuerso. §. i. de rei vend. l. Pōponus. §. sed et is qui.
ff. de procu. que no. ad intellectum huius legis. Quando autem sen
tentia sustentetur. si no est verbum condēno. vel absoluo. vide Bal.
hic. et dixi in l. in summa. ff. de re iud. Adde fin. Jo. And. in addi
ad Spec. in tit. de sentē. §. qualiter. ver. quid si iudex. q. valet sen
tentia. si iudex dicat. pronuntio prout talis iudex pronuntiauit in
tali causa. De eo qui dixit pronuntio secundum consilium sapien
tis vide Alege. consil. cccxij.
b Ciuitate ista. Vide jmo. no. in l. iudex postquam. de re iud. et vi
de Bal. in l. error. §. de iur. et fac. igno.
c In contrariū facit. Adde quod idem tenet Bal. et Ang. in l. i. in
fi. ff. de here. insti. Bar. ibi tenet contrarium. vide l. iud. in l. i. ff. de
re iud. et Bal. hic. et per d. Oder. in §. curare. insti. de act. et per jmo.
in l. iudex. de re iudic.

Reg. quarta.

4 Substantialis ordo iudicij si omittitur. violat id q. agitur.
7 Cause cognitio sit partibus presentibus. vel absentibus. per con
tumaciam.
8 Sententia lata sine cause cognitione. est ipso iure nulla. et nu. 10.
9 Sententia si est lata parte presente. vel contumaciter absente. pre
sumitur lata causa cognita. nisi ex temporis breuitate aliud presu
matur.

Rolatum. Sententia lata contra ordinem
iudiciorum est nulla. hoc dicit. Et
pone exemplum. si fuit omissa litis contestatio. vel omis
sus libellus. et sic sententia est nulla. Adodo aduertatis.
2 oppo. de appella. l. i. Ibi vnus timor debetis scire quod quidam est
ordo vnus cause ad alia causam. et iste si peruertat. non redit sen
tentia nulla. vt l. contraria. Ad hoc §. cod. l. i. §. i. si m. p. i. §. i. de
euc. Et ideo ex hoc habes q. si prin. esset cōuentus fideiusor. quā
principalis. vel p. possessor. q. debitor principalis. nec de hoc esset

¶ Quia cum legem habere dicitur. Quia si fidei infirmitas capitur pro debi-
to, poterit per eundem iudicem facere capere eum principale, si alias
non esset suus iudex. quod est limitari hoc esse verum in fidei infirmitate
iudicij, secus autem in fidei infirmitate contractus, qui forte minus bene lo-
quitur propter legem cum vendente. Sibi cau. fiska. nisi fallatudo ea,
dicas ibi esse speciale in eo, qui fidei infirmitas ibi apud se ipsum.

et in v. dubio. quod idem sit in arbitratore ut propter breuitatem
temporis reddatur laudum nullū. tenet. Lanfr. in trac. de arbit.
verū.

¶ **O**fficiales, an debeāt esse presentes, quādo p̄fertur sentētia.
Acta causę debent scribi per officiales.
¶ **O**fficialis, qui incipit scribere causam ab initio, debet scribere vsq;
ad finem.

¶ Rex nona.

His officialibus, est ipso iure nulla. h. d. Ro. q. nō valet sen-
tentia, que est lata in alio loco. quā in loco maiori, qd dicitur in
f. vt p. p. p. l. iij. s. tit. i. l. i. Querō, si officialis debet esse
sensus, qd profertur inia. Si licet est hic dicitur, qd nō dicebat d. Jac.
de Bur. forte p. officialis de iure debet esse ptes. nō dico oēs, sed
q. notarij qui scribūt in causis. f. ff. de acta debet scribi per officia-
les, vt colligit in l. precipimus. f. de app. Sed officialis, qui inap-
scribere causam ab initio, debet scribere vsq. ad finē, vt probat ex l.
i. ij. s. de sportu. Ergo apparet, f. q. officialis debet esse ptes, scilicet
licet qui scribat in causa. Certe licet hoc sit verū de iure, tū in hoc
puto seruandā consuetudinē loci, quia in quibusdam locis est no-
tarius, qui scribit que iudex elegit, et ille erit ptes, alibi obseruat
aliter, vnde puto obseruandā consuetudinem loci. Et tene ineti.

Alio loco. Hoc limita esse verū, ſin Bal. hic no. niſi de conſenſu
partius talis iudex ferat ſententiā in alio loco, qz tunc vigore pro
rogationis talis ſententia valebit, qum tamen locus ſit honeſtus,
qz tamen derogatio non habet locū niſi in actibus iudicii, in co
teris vero ſecus, vt hic per Bal. not.

Est stipulatione. Verba iudicis prolata
cause cognitione non pro
cedere, non habet vim sententie. h. d. f. ff. de q. non omnia
vota iudicis est sententia. f. ff. de secundo q. sententia lata
non procedente cause cognitione, est nulla. Circa istud oppo. senten
tia lata partibus presentibus, videt l. lata causa cognita, v. l. in cau
se. f. causa cognita. ff. de mino. 2. digi. l. eo. l. priori. sed hic fuit huius
modi, ergo &c. Sol. ideo super hoc, hic non presumitur cause cog
nitio, q. hic non precessit petitio. Ad enim prebatur a preside per li
bellu, vt faceret eos pacisci. Et forte ex breuitate repositi colligit
hic, quod non precessit cause cognitio, vt digi. l. eo. l. prolata.

Libera. Sentētia per quā res euincitur, non re-
scinditur nisi appellatio, sed ei qui per
dit contra suum auctores succurritur. hoc dicit. f. Ho. q.
sicut emptor debet denuntiare venditori lites esse motas
ita ille, qui recipit rem in solutū. quod tene menti, qz alibi nō ha-
bes ita expresse. f. Ho. secundo quod res data in solutū, euincta, tu-
rat actio prima ad debitum. Contra hoc oppon. imo videtur agē-
dum vtiliter empto, qz in solutū datio similis est emptioni, vt l. cle-
ganter in prin. de pigno. act. l. iij. ff. pro empto. Sol. duobus mo-
dis. Primo hic fuit actū, vt a priori obligatione nō recedatur, nisi
res perfecte fuerit creditoris, & vide istam sol. Not. ista sol. est vera
in se, licet diuinationem contineat, quam not. pluries de di. consiliū
per istam gl. a no. similem in l. si quis alium. ff. de so. dixit creditor,
quando rē accepi in solutū, ego nolo perdere ius meum, si res euin-
ceretur. Ideo digi appone illud pactum, quod alio modo non vis
recedere ab actione tua, nisi res sit tua irruocabiliter, quod nota.
Dae gl. aliam solu. Ista vera est, verissima, quod hic fuit data in
solutū species pro specie, ideo emptio esse non potest. In contrario
fuit data in solutū res pro pecunia, & vide hanc solu. ¶ Sed cōtra
hoc oppo. extra glo. quod etiam vbi datur res pro pecunia, iurat
actio prima, vt l. si rem. ff. de solu. Solue vt tibi. plene tractauisti istam
materiam in l. si quis alienum. ff. de solu.

In solutum. Po. q. accipiens res in solutum, debet ita renūcia-
re litem fore motam, sicut emptor, quod alibi habes. Vide Bar. in
l. litis estimatio. §. pro emptore.

Sententia diffinitiva non pōt reuocari, sicut in inter-
locutoria. h. d. Primo ponit dictum. Secundō respōdet
duabus obiectionibus. Secūda ibi, nā nec oppositōnes duc sunt
in ter. a. soluiuntur, vt vidisti, ideo non insisto. † Quero vtrū scilicet
a. i. i. lata in causa momētaneā possessionis sit lata diffinitiuē, an in-
terlocutorie? Respondeo, diffinitiuā esse, vt tangit glo. a. l. i. si de mo-
pos. f. v. app. Quero quare dicitur hic plerūq. Dicit glo. hoc dicit
propter iudiciū momētaneā possessionis, qd. non placet, q. t. est
diffinitiuā, vt s. digi. vel aliter videtur dicere gl. Quedā est senten-
tia interlocutoria, que nullā causam decidit, vt si daf. alicui dilatori-
si testes publicantur. a. simili. Quedam sunt interlocutorie, p. quas
aliqua causa deciditur, vt puta aliqua emergens. Exēplis. Acco-
pro. ducit vni testem, reus dicit non admittendū vel reus petit dila-
tationē, dicit actor esse non esse dandā, tunc interlocutoria, que su-
per hoc fertur, decidit illā causam, hoc est illā incidentē, seu emer-
gentē questionē. Ita videtur velle glo. vlti. l. hic posita. Videre, nō
b. concedo q. fuerit de mente litere, sed credo q. fuerit. b. i. ista est ver-
tas, sicut Deus est. † Sententia interlocutoria per quā causa prin-
cipalis nō deciditur, illa pōt reuocari, sed interlocutoria, per qua
3. causa ipsa tota decidit, non pōt reuocari, sicut nec ipsa diffinitiuā
hic est tex. hoc etiā probatur in l. dicere. ff. de arbi. a. plene dixi in l.
qd. iussit. de re iud. a. ideo sententiā iudicis per quā absoluit aliquē
ab obseruatione iudiciū, vel p. nōnariā nō esse procedendū, vel se
esse iudicē, istam non potest reuocare, quia perimit causam prin-
cipalem, cuius est lis, sed si perimeret quandā causam incidentem
seu emergentē, optime posset reuocari, quā ad huc durat iudiciū
officiū in illa causa. vt d. l. dicere. a. de p. reo. stipul. l. i. in fi.

Quod fuerit. Que interlocutoria possit reuocari. adde Bal. in
dicere. ff. de arbi. et vide Bal. in l. si ptes. s. quomodo et quando iud
et adde dictu Bar. in l. i. s. de pto. stip. et vide Bar. in l. terminatio
in ver. quoties. in gl. i. de fruc. et lit. epen.

Nulli. ^a Mo. q. qui non habet merum vel mistum impe-
rium non potest aliquem relegare.

a. Bulli. Vide Alex. in l. i. ff. de iur. om. iudi.

- 1 **S**ententia potest ferri sub cōditione intrinseca, q̄ t̄git ipsū negotium.
- 2 Sententia, per quam iudex cōdemnat reū actori, si probauerit intionem suam, an valeat, z m. 5.
- 3 Sententia lata sub conditione extrinseca, que continet in se certū valer. nisi rescindatur per appellationem.

Cum iudex. ^a Sententia que non continet ab-
solutionem, condemnationem, vel equi-
pollens, est ipso iure nulla. h. d. Opp. s. de reb. cred. l. ge-
neraliter. §. i. Sol. dicit gl. ista l. corrigi per illā legē,
aliter, si iuramentū est prestitū, statim post diffinitivā sententiā va-
let, vt l. contrario. Secus si ex intervallo sit prestitū, vt hic. Dmi
ni, meū istius legis fuit dicere, q̄ sententia sit nulla, q̄ nō cōtineat
absolutionē vel condemnationē, non ideo q̄ iuramentū precedat
sententiā, vel sequatur. Istud tamen quantum ad hoc de iura-
to debes scire, aut precedit sententiā interlocutoria, per quam iu-
deg mandat iurare, et postea sequitur iuramentum, vt valeat, vt l.
Generaliter. §. de iureiurand. Aut precedit diffinitiva sententia, e-
tūc aut iudex nihil declarat, quid agatur secundo iuramento, et sen-
tentia non valet vt hic. Aut declarat hoc, et tunc aut iuramentum
sequitur statim post, valet vt d. l. generaliter. §. i. leg. intervallo non
valet. vt hic, secundum gloss. hic posita; bene. Item opponi si
sententia non debet ferri sub conditione, vt l. i. §. biduum, quando ap-
pellā, fit. Sol. ¶ Sententia non debet ferri sub conditione egrina
ca fec

¶ Additio.

Secundo. Cum vers. seq. contrarium videlicet hec sententia, scilicet condemnatio si actor probauerit, tenet, et voluit Specu. in titu. de execut. sent. §. iuxta. vers. si de etiaz. in §. species. vers. quid si iudex, vbi Joan. and. in addi. hic alleg. tex. in c. cum venissent. de instit. et voluit Ang. in l. iudex. ff. de re iudi. Bal. in l. non dubium. C. de leg. Et quod valeat sententia sub conditione interfecta, vide no. exemplum per Innoc. in c. S. perpetuus. de fide instrum. et reassumpit Bal. in l. ij. §. vt lit. penden. et vtrum valeat ista sententia, condemnatio ad centum, quod si non solueris intra tempus, mando quod pariaris talem penam. Bal. tenet quod sic in l. ij. §. de infra. Digi in l. j. in fin. ff. si quis ius dic. non obtineat. Adde quod not. Imo. in l. iudex. ff. de re iud. Et cum dicto Bar. hic, quod non valeat sententia sub conditione si probaueris, et transit Pau. de Cast. in l. continuus. in prin. de verbo. oblig. et Imo. in l. qui Rom. §. angarius. de verb. oblig. licet Ang. ibi contra. et Imo. et adde ad materiam que habes post Bar. in princ. ff. de fra. et lit. expen. et adde ad Barto. hic quod habes per And. in l. ait pretor. §. si iudex. ff. de re iud. Adde inquam Bal. eg. dicit, quod Joan. and. alleg. tex. in c. cum venissent. de verum, sed Joan. And. ibi dicit, quod non facit, quia loquitur de interlocutoria, et tali, que non continet dari vel fieri, et de apostil. vide per ipsos conf. lxxij. in fi. in §. lib. quod non valeat sententia, si reus fuerit absolutus, salvo quod si actor probauerit, tunc sit condemnatus. tenet Bal. eius conf. cccclxxv. in §. lib. et Joan. And. in loco prealleg. dicit quod tunc esset differe sententia, et an valeat sententia lata sub conditione, vide Pau. de Cast. conf. cxxv. et Ali. b. conf. lxxij. in §. lib. Sed quid si iudex absolutum reum, si iuret se non debere. vide Joan. and. in addi. ad Specu. in d. §. iuxta. vers. sic. de ecce iudex. et inquitur Al. et an tunc an valeat sententia, nisi tale quid feceris, incurras

¶ Respon. verum est. Adde qd idem tenuit Bart. in l. i. §. biduum. quando app. sit. 7 Sal. hic. 7 Lyn. in l. non dubit. s. de legib. 7 Ang. in l. a diuo Pio. §. in vendi. ff. de re iudi. contrariu tenuit hic Bal. 7 de 7 Bar. in l. non dubium. s. de legib. 7 Bal. in addi. Spe. in tit. de sentent. prola.

¶ Sententia inter vulgares debet ferri in vulgari, tamen seruanda est mos iudiciorum.

Iudices. Non eget summatio. Debes intelligere
gl. Latinam inter Latinos, * Grecam
inter grecos, ita q. intelligas. Sed quero, tan inter Gre-
cos debeat ferri sententia in vulgariz. vide q. sic, q. debet
proferri verbis intelligibilibus, vt hic in gl. Facit ad hoc in l. de
creta. de re iud. puto tamen in predictis seruandum morem iudi-
ciorum, arg. ff. de testib. l. iij. circa fi.

Latinos. Sed an sententia inter vulgares debeat proferri vul-
gariter, adde doc. in l. j. si. de ver. ob. & Bar. il. decreta. ff. de re iud.

¶ Sententia diffinitiva an faciat ius.

Nemo iudex. ¶ Non exemplis sed legis est iudicandus. h. d. Dividitur in duas partes. Primo loquitur de exemplis Imperatorum. Secundo de exemplis aliorum iudicum. Secundum ibi nec cognationales. ¶ I. q. 9. non debemus sequi consilium Imperatorum, si videtur nobis quod non sit bene latum, et hoc est contra eos qui iudicant secundum dicta nostrarum gl. Unde non est mirum, si recedatur a dictis gl. si veritas est in contrarium, aut ratio, vel leg. Opp. de l. ij. §. de legib. §. si. i. l. i. ubi rescriptis Imperatorum est credendum. Sol. ubi erant inserta in corpore iuris, hic non. Opp. secundo videtur quod hic teg. habeat superfluum. nam primo dicit sententias eminentissimorum prefectorum. In secundo, in si. res. petit illud idem, sed in isto Codice non debet esse superfluum, vi in prima constitutione. §. §. quibus. Sol. Primo loquitur in sententijs Principis latis ad consultationem prefectorum praeiudicio. Secundo loquitur in sententijs ipsorum prefectorum. Item oppo. videtur, quod sit iudicandum exemplis, ut si de posth. l. i. §. casus. ver. si. nunquid ergo et magistratus. Et non solum. Dic quod ibi non inducuntur exempla, ut exemplis induitur, sed ut ex eis veritas comprobetur. Opp. ad h. v. huius legis et videtur quod sententia distinctiva faciat, ut §. de legib. l. i. Sol. Hic est sententia distinctiva Principis, hic in fine alterius iudicis, et prin. huius legis loquitur de responsio, seu consultatione Principis, non de distinctiva sententia. Opp. de l. i. minime. l. i. de interpretatione. ff. de legi. §. Sol. ubi iudicatur ex consuetudine inducta per exempla, non exemplis ipsis

C Non exemplis. Intellige, nisi sint exēpla principis approbata. Tex est no. quem Abb. in c. asserre. de psum. & adde glo. cxx. dist. c. si. & vide Abb. in d. c. asserre. qui dicit quod exemplis veteris testamēti recte iudicam^r, imāgine si sint diuina alleg. c. qualiter, & quādo. el. ij. de accu. & ij. q. i. dominus omnipotens. Adde quod no. Bal. in l. i. quando p. uo. non est nec. c. & not. ad od. in l. si expressim. ff. de appella.

C Oppon. ad fin. Ro. quod iudicari oportet secundum sententiam diffinitiuam p. principis, scēns in alio actu principis. Vide Bald. & doc. in l. ij. §. de leg. Barto. & Innoc. in l. apud Julia. §. vtrum. ff. ad Treb. plene. in c. in causis. de re iud.

C Oppoe. de l. i. in fine. Vide Bal. in l. i. in vers. extra quero. §. quādo p. uo. non est nec. & gl. a. Bal. in rub. que sit long. confue.

¶ Iudex non potest pronunciare de eo, quod non est petitum.

Cum Papinianus. In causa recon-
necitiam non
habet locum exceptio iudicis in conpetentia hoc tene.
¶ primo ponit dictum Papiani. Secundo illud explicat.
dit. Tercio rationem annexae. Secunda ibi, huiusmodi sententias
Bar. Secunda super § ad. eo.

manetur, est fauore publice utilitatis, et tamen cessat in causa recon-
ventionis, ut d. §. sed si agant. Quero utrum coram arbitris sit lo-
cus reconventionis. Et est quod non, et ratio est, cum dilectus,
quod est verum, quia tunc cessat ratio. l. cum. Papi. Non enim actor
illum arbitrum elegit magis quam reus, imo uterque simul. Et ideo
tunc, quod si aliquis esset delegatus de consensu utriusque par-
tis, coram illo delegato non esset locus reconventionis eadem ratio-
ne, quia de arbitro, §. dicitur.

Additio.

A. **P.** **P.** **C.** Et consequenter. Circa istam materiam in quantum
dicitur in ea quod coram iudice delegato habet locus reconventionis,
an ille qui impetravit possit remittere, vide Alleg. late in l. iij. circa
fin. ff. quod quisque iur. Et consequenter. Istam autem. Bal. ha-
bet loco. u. n. si solum impetratum impetratum est, ut quis possit con-
veniri coram iudice aliquo, puta delegato. Nam tunc etiam antequam
conveniamur impetrans poterit reconveniri. Ita dicit ipse in l. iij. in
p. m. p. per illum reg. ff. quod quisque iur. vide omnino Alleg. et
quid si conventio non tenuit aliqua de causa, an quis possit recon-
veniri. Glo. quod non, in c. i. de referip. in vi. Ad materiam huius au-
tem. vide aliquas remissiones, quas habes in l. iij. idem cum codex,
§. quod si iur. ff. de iur. om. iud. Aliqua in materia conventio-
nis, et reconventionis, vide per Bald. in c. i. de controuer. seu apud
pares termin. vide Bald. in cap. i. preterea. v. de probi. seu alie.
per Fed. vbi queritur, an coram paribus habeat locus reconventionis
super re non feudali, vbi vide omnino. Et ad intellectum huius au-
tem. vide cap. de pendia. de referip. lib. v. i. no. in cap. fin. eod. tit. in
antiquis. et in c. i. de m. p. per. Et ad intellectum huius materie vi-
de no. per Bald. in l. iij. in p. m. p. ff. quod quisque iur. an possit cumulari re,
quando reus possit super exceptione reconvenire actorem et contra-
rium petitionem porrigere. Et no. quod reconventio est species ex-
ceptionis, et reconversio est species reconventionis, ut not. Bal.
in l. i. in p. m. p. de compen. vide eum in l. ius. co. tit. vide tamen in l.
in rebus. §. fin. et ibi Bart. ff. de compen. et in quo differat exceptio com-
pensationis a reconversione. Dicit Bal. in l. cum. Papi. in l. i. §. 3.
eo. quod compensatio deducitur per modum exceptionis, reconver-
sio per modum actionis. Et quod compensatio sit species reconver-
sionis est gl. in l. neque. §. de compen. no. Bal. in l. i. §. de arbit. Bal.
habet in l. cum. Papi. vers. quero nunquid exceptio. §. eo. Et an co-
ram iudice, cuius iurisdictione prorogata est, habeat locus reconven-
tio vide glo. et Bartol. in l. i. est receptum. ff. de iur. om. iud. al. eg.
Bal. in l. nam postea. §. fin. autem. ff. de iur. et quod compensatio
sit species reconversionis, ponit Bal. in l. si quis dies. §. sed si forte
de arbit. et dicitur de iur. in c. i. de m. p. per. quod si impetravit iudi-
ces, in hac qualitate quod cognoscat summarie de plano, quod ego
possum reconveniri eo modo. Vide glo. in c. sepe. de verbo. signifi-
candi. si aliquis impetraverit iudicem appellationis remota, et quod
modo potest reconveniri, ut est reg. in c. i. de m. p. per. Quid si
petit, quem convenisse aliquem coram iudice, et desistat a lite, an lo-
cum habeat reconventio, vide l. iij. in p. m. p. et Joan. And. et
in add. Spe. in tit. de reconven. §. fin. in fin. cum concordantibus quas
habet per Alleg. in l. iij. in fin. p. m. ff. quod quisque iur. ibi vide. Sed
dubitatio est si per viam reconventionis aliquis conveniri possit
alio non possit, an possit ab omnibus conveniri an a convento vide
glo. in l. i. §. sed si agant. ff. de iud. tenet quod ab omnibus per l. qui
non cogitur. co. tit. et per suam rationem, hanc oppos. sequitur. Imo
in c. i. de re. comp. alia sunt opin. Sicut in d. §. sed si agant. quam se-
quitur. l. iij. Jacob. Butr. et Syn. quod solus hac reconventio a co-
nvento per reg. in c. i. de m. p. per. Alleg. in glo. preterea. Proinde bene facit
in l. §. Valerius. in §. quod si adversus. ff. de quib. cau. an pos. ea. Sed
Aug. in d. §. sed si agant tenet primam opin. et Syn. per l. non dicit
fingit. §. si quis. et ibi Greg. esse glo. de arbit. talis reconventio fue-
rit coram arbitro, et non ibi glo. Non obstat secundum eum d. §. re-
uerentia, quia respondet ut dicit glo. in d. §. sed si agant. Item non ob-
stat, quod si adversus, quia ibi tractatur de conservando iure com-
muni, sed in causa nostra loquimur in privilegio concessio contra ius
commune et in causa d. §. sed si agant. ideo per abusum tale privileg-
gium perditur in totum, et ad hanc sol. vide Bartol. in l. fin. ff. de constitu-
p. m. et add. quod Jacob. de Retio. in d. §. sed si agant. dicitur quod
op. pro. Jacob. Butr. et Syn. faciebant, quia pena non debet excedere de-
lictum, et si scriptum, et de his qui ut indig. et facit l. i. de corp. §.
comperit. ff. si ferri. vendi. Sed pro opin. gl. Imo. facit l. i. §. illud.
ff. quod quisque iur. in re. plus dicit. Adde quod contra opin. glo.
et Imo. Aug. et de pro opin. Jacob. Butr. et sequentium, videtur
quod de re confid. et rando sit reg. tunc glo. in v. §. et peritur. et
in no. in l. §. q. de p. n. ff. de iur. et quod quisque iur. De quo not. et
in d. §. sed si agant. et ibi non bene videtur resp. et cogita. et de
opin. v. de. Butr. est equior, et forte verior. Et ad materiam queritur
aliquis impetravit iudicem, super reconventionem potest impetrare
remissionem, utrum reconversio talis sufficiat ad faciendum

cessare reconventionem coram eodem iudice. Et reg. in l. iij. in p. m.
vbi sufficit impetrasse, licet non utatur. ff. quod quisque iur. vide
tur facere quod non possit reconveniri. Ad quod probandum iusto
p. reg. facit l. si quis posthumus. §. i. et quod ibi per Bartol. ff. de lib. et
post. Raph. in d. l. iij. tenet contrarium, quod non possit reconveniri
ita dicit non esse descendendum a verbis loquentibus de reconversione.
Ibi autem et conventio, non autem reconversio, agitur, et dicitur quod
non obstat ille reg. quia loquitur in rescripto iniquitatis, et iniusti-
tie, et sic in casu speciali, ratione cuius habet locum reconversio. Que-
ritur autem nostra loquitur in rescripto iustitie, que ergo opin. sit ve-
rior, ibi vide doc. Et d. §. lona. in d. l. iij. et latius et melius in l. arbit-
rium. fam. l. c. i. unda. videtur approbare primam opin. ut verior
rem, magis quando talis impetratio fuerit contra iuris formam fa-
cta, tunc si fuerit apposta illa clausula, que solet apponi, scilicet non
obstante, et c. Sed vbi sit impetratio secundum formam iuris, tunc
sit vera opin. Rayne. secundum Ange. in d. l. iij. et ipsam vide, et vide
glo. in d. c. iij. et Imo. hic et d. Imo. in d. c. ex confectione. de restitu-
tione. et vide Bald. in l. iij. §. i. que no. d. Anton. in c. i. de referip. in vi.
in nouel. Item ad materiam no. secundum Syn. in athen. habita-
tione, quod si convenio seholarem coram rectore, ex necessitate, ego non pos-
sum ibi reconveniri. Quod sequitur. d. Joan. in c. i. ad fin. de mu. per.
Quid autem quando artifex convenitur sub suo massario per alium
qui non est de sua fore. Et dicitur do. Joan. in c. i. secus esse, imo arguit
etiam contra dictum. Et de quo etiam vide Bal. in d. authent. ha-
bita. in vers. quero vbi hoc limita. nisi reconventio fieret ex eodem
negotio, ita quod ventilatio sit connexa, per l. i. de quib. reb. ad eundem
iudicem eatur, quo casu, dicit etiam quod clericus poterit coram laico
reconveniri. Et alleg. ibi Bal. quia talis actor sponte non elegit
iudicem seculare, sed non trahitur ex necessitate que non est generalis.
Et vide q. no. Bal. in l. quod Papi. in l. i. §. eod. vtrum petitio in
causa reconventionis habeat vim exceptionis in principali. vide
not. Bal. in l. viro. in l. i. ff. sol. matr. et ibi Paul. de Cast.

b. Contra actorem. No. an reus habeat necesse reconvenire actorem
coram eodem iudice. Et vide Bal. in l. cum. Papi. §. eod. et limita-
ta per Bartol. et eadem et quod ibidem dicit, tenet tamen processum

c. Terminabuntur. Adde quod dicit Bal. in l. viro. so. matr. quod
quando causa conventionis et reconversionis, semper veniunt in ca-
su d. l. viro. secundum intellectum. Jac. de Retio. et Bar. ibi tunc re-
conventio habet vim exceptionis et est necesse simul pronunciarum su-
per utraq. secus si non veniunt, sed sunt separate ita quod ex vna
non inducatur exceptio in alia, nam tunc secundum eum non est ne-
cesse, quod vna sententia distinet. De quo per Imo. in l. i. in §. que
sent. sine app. refert. Et adde quod licet debitum tunc sit liquidum,
non tamen proceditur incontinenti ad executionem, si reconvenio re-
sed debet expectari finis utriusque cause, per sententiam quod est ve-
rus, si de facili, et ita reconvenio potest liquidari, alias secus, secun-
dum Bal. not. in l. neque. §. de compen. et tenet Imo. in c. i. de ordi-
cog. in glo. vici. fin. Ad quod etiam vide quod no. Bald. in l. fin. §.
quid ad h. procl. non lib. Adde quod no. Bartol. in l. naturaliter. §.
nihil commune in v. l. q. de acqui. pos. et Bald. in l. cum. Papi. man.
§. eodem.

d. **P.** **P.** **C.** Primo quero. Circa istam materiam reconventionis
nota. primo, quod reconventio non habet locum in causa que des-
derat celeritatem, et per Roma. singul. de reg. incip. reconventio.
Item quod reconventio non habet locum coram arbitris iuris, vi-
de Spec. tit. de reconventio. §. effectus. vers. sed nunquid coram istis.
No. sing. de reg. incip. reconventio. Item si per statutum sint de-
putati aliqui iudices qui habeant cognoscere de causis pauperum
agentium, an si pauperes agant in ipsos iudices possunt reconveniri,
vide Bal. in c. i. de contro. feud. et ibi etiam quod nullus iniuria-
tus agens de iniuria vel de furto vel de alio malo potest reconveniri
coram alio non suo iudice. In quid autem coram partibus curie habeat
locum reconventio in materia feud. vide Bal. in c. i. §. si de probib.
feud. alie. per Fed. et ibi etiam ponit iudex quod est reconventio qd a
preiudicialis et ostentativa, quedam secundaria et simplex et ibi per
eum. Item quod reconventio habeat locum coram iudice proroga-
to, vel cui maior vel equalis se submittit, et quod non coram arbitro, et
de actione dicitur statim et pro limita. eius quod dicitur de arbitris.
vide Bal. in l. est receptum. in gl. de iur. om. iud. Item si princeps
desideret iudicem alium non proprio, an tunc possit fieri reconven-
tio coram eo, vide Bal. per illum reg. ponderantem quod non, in l. i.
quod iniquum. prope §. ff. quod quisque iur. Item quod causa recon-
ventionis eadem instantia terminari debeat, quia causa conventio-
nis et reconversionis et privilegia gaudeat, vide Jo. de Dama.
comm. pen. et ibi etiam per Bolog. in add. quod si clericus conveniat
laicum coram iudice seculari, poterit coram eodem ipse clericus re-
conveniri, vide Retio. in c. i. clericus extra de iudi. et ibi late de p. m.
Item quod quis petit imponi perpetuum silentium alicui super ali-
qua re, quod procedatur solum super reconversione, vide Retio. in
c. an per

am presentia de proba. et ibi etiam Feli. Item vide in materia reco-
nventionis late Maria. Soci. in tit. de mut. peti. vbi coram quo et in-
ter quos, et de quibus causis locum habeat, et multa alia. Item an pro-
cedat reconversio coram arbitro vel arbitratore, et quomodo vide
Barba. cons. iij. vo. iij.

e. Dicit gl. et hic per Bal. in l. i. in p. m. qui accu. per Bar. et Imo.
in l. i. qui reus. ff. de publi. iud.

f. Querit gloss. Nota quod actor convenitus non potest reconveniri,
sed quid si actor impetravit iudicem delegatum super fundo, reus
reconvenit ipsum super domo, quo casu vult etiam actor coram eodem
iudice reconvenire super vinea, an audiat? Et reg. videtur quod
non, ibi ita tenet Bal. in l. i. ff. quod quisque iur. et Spe. in ti. de rep. §.
fin. vers. nunquid possim. et quod no. Imo. in aut. habita. Et hoc
modo videtur mihi quod sit intelligendus reg. in dicta l. fin. et no.
gloss. hic, et expresse Spe. in tit. de reconven. §. nunc dicamus. et ver-
fici. fin.

g. Spoliatio. In interdico spoliatorio, et in causa depositi, non
habet locum reconversio, contrarium videtur no. Bartol. in l. natu-
raliter. §. nihil commune. in pe. q. ff. de acqui. pos. iuncto eo quod
dicit reg. in l. i. vltra medium infra quo. bo. et in l. i. §. si. vbi in rez
acti. Adde quod primam opin. tenet Spe. in ti. de reconven. §. nunc
videamus. in p. m.

h. Habeat locum. An ista authent. habeat locum in ordinario, et in
delegato, licet Bal. in l. cum. Papi. alique habent in l. nemo. §. co-
dem in vers. quero utrum per ius antiquum videtur velle quod so-
lum habeat locum in delegato. Adde tamen quod si talis delegat
fuerit datus de non consensu, non habet locum ista authent. secundum
Bar. hic, ad fin.

i. Sunt opin. Et cum opin. hoc contra Bartol. et Imo. tenet gloss.
Joan. And. in c. sepe. de verbo. signi. in vers. exordio. secundum
Joan. And. in add. Spe. in tit. de reconven. vers. quando fit re-
conversio. non habet locum privilegium prorogationis iurisdictionis
nis, contra Bartol. hic, sed d. Anton. et Imo. in c. i. de mu. pe. tenent
opin. Bartol. hic, licet Joan. Calde. teneat opinio. Joan. And. et vide
Bald. hic.

k. Habet locum. Sed quid si reus confitetur delictum, an possit re-
convenire actorem, vide Bal. in l. i. in §. qui. ad l. procl. non lic.
l. Summariis. Sed quod non sit locus reconventioni, tenet Bal.
in l. i. §. vbi cau. stat. vbi idem dicit, quando vna causa esset prepara-
toria alterius, quod nota. Adde gl. in c. sepe. de ver. sig. et plen. per
do. Ant. et Imo. in c. i. de mu. peti. et Bal. in l. naturaliter. §. nihil co-
mune. in pe. q. de acqui. pos. et ibi per Imo. et quod no. Bal. in l. si si-
ne. §. ad Trebel.

m. Pro concordia adverte, in reconversione debet procedi secundum
formam conventionis, et vna sententia terminari, quando agitur pe-
titorio, et reconvenit possessio, vel econtra pro eadem re, intellige
in illis casibus ut in possessoris requiritur lit. contest. habetur per
Bar. in l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de acqui. pos. Contrarius
tamen allega. in authent. et consequenter iuncto eo, quod voluit ipse Bar.
in l. i. §. vbi cau. stat. in l. i. §. vbi in rem act. vbi voluit quod omnia iudi-
cia possessoria sint summaria, et in extranea. ad reprimendum. in vers.
bo. summarie. Tu dic, Bar. non negat in dictis suis, in hac authent. si
bene videatur. Et sic non meretur argui de contrarietate.
itaque hoc quero. Et sic non meretur argui de contrarietate.

n. Appellationis. Sed quid si appelleretur in causa conventio-
nis, an possit iudex procedere in causa reconversionis. Dic secundum
me, an possit iudex procedere in causa reconversionis. Dic secundum
Imo. quod sic, in c. cum nobis. de elec. et vtrum in causa appellationis
Imo. habet locum reconversio. Syn. videtur tenere quod in d. l. per
me habet locum reconversio. Cyn. videtur tenere quod in d. l. per
hanc. in v. q. Idem Imo. in c. primo. de m. p. per. Pro hoc reg. in l. ad
hanc. in v. q. Idem Imo. in c. primo. de m. p. per. Sed Spe. in tit. de conve-
nitionem. ff. ex quib. caus. non sit locus reconversioni, tenet Bal.
et reconven. §. nunc dicamus. Sed nunquid coram iudice rescripto
hoc dictum in appellatione ab interlocutoria, secus in appellatione
a diffinitiva. Sed tamen non responderet ad reg. in l. i. §. legatis. ver-
si. ei quoque. ff. de iud. qui probat indistincte opi. prima. Sed Aug.
in d. §. legatis. dat aliam limitationem ad hoc, et veram, nam debet,
secundum eum, limitari nisi appellatio exercet in domicilio appel-
lationis, quia tunc cessat ratio. §. legatis. quod no. vide Bal. in d. l.
per hac. vide gl. in l. sed si restituatur. ff. de iud. et Bal. in l. a fine. §.
ad Trebel.

o. Clericus agens. Et hec est communis quod clericus possit reco-
nveniri, et tenet etiam glo. in c. i. de mu. pe. Sed aliqui, quos sequitur
d. Ant. in d. c. tenent contrarium, et cum communi tibi transe. Jo. fa-
cit etiam quod sing. et no. Imo. in l. i. cum homine de fidei. et ibi in
stantia transe in clericum, etiam coram seculari. vno tamen casu possit
clericum conveniri indistincte, quoties reconversio fieret ex eodem ne-
gotio, et ventilatio esset connexa, secundum Bal. in authent. habita. in vers.
queritur. Et ibi inducit arg. contra opi. Bartol. hic. Reconversio p-
cedit virtute conventionis, fundat enim super electione facta a iu-
dice, ut patet in c. cum in agendo. sed prorogatio non potest fieri de
specie ad speciem penitus diversam, sicut est iurisdictione clerici, et laici,

ut patet ex vi. distin. et l. i. §. i. ff. de iudi. ergo talis reconversio fieri
non potest. Confirmat ista ratio ab ipsis, et quod non possit fieri ex
presse, non potest fieri tacite, ut l. non intelligitur. §. si. ff. de iure hie.
Sed aliquis clericus non potest expresse prorogare iurisdictionem
in laicum, ergo nec tacite. Sed huic rationi respondet Joan. Cal. et
alii, quod ista ratio non concludit, quia sequeretur ex ista ratione vlti-
tima, quod sicut clericus non potest expresse cōfiteri in iudice eccle-
siasticum non suus, ut c. significasti. de fo. comp. ita non possit re-
conveniri coram non ecclesiastico. Hoc arg. est contra. c. i. et ibi no.
de mu. pe. Sed ab hac impugnatio defendit. Ant. dicitam suam
opi. dicens quod illa prorogatio fit secundum naturam iuris, et tunc
aliquis per mittitur fieri tacite, et in consequentia quod non permitti-
tur fieri expresse, ut patet in d. c. dilecti. de fo. comp. Unde dicit Bald.
no. in l. nulli. C. de iudi. quod in conventionem cognoscit iudex in meli-
denti ad causam principalem, et contra naturam ipsius, nec principa-
liter, et expresse, nec tacite, sed in consequentia potest iurisdictione in
alterum prorogari, ut patet in c. tuas. de ord. cog. et in c. latoz. qui si
hij sunt legiti. Hoc autem est contra materiam iurisdictionis ecclesiastice,
quod clericus subdit seculari iudici, vel quod iudex secularis habeat
talem iurisdictionem, magis per rationem, que redditur ex vi
distin. in c. denique. ergo nec tacite in consequentia potest ista iuris-
dictio prorogari. Tunc autem contra istam rationem, que est diffinitiva
lis, dicitur quod assumptum est falsum, quia licet subiectum, in quo est
iurisdictio, verbi gratia, clericus nisi propositus pertinet ad iurisdictionem
seu iudicem temporalem, cum tamen ipse dicatur esse temporalis, et
secundum naturam suam non est bonum simile de causa spirituali, in
qua habitas ratione persone, non faceret actum proprie contra na-
turam faciatis, sicut in habilitas materie, ut patet in l. i. §. duos.
in fi. et quod ibi Bartol. ff. de lib. leg. et licet clericus in l. i. §. duos.
ctione iudicis secularis, tamen propter hoc ratione subiecti, non de-
bet dici quod prorogatio, que fit in iudicem seculari sit contra natu-
ram iurisdictionis, sed contra privilegium persone, que nullo modo
pertinet ad laicum. Sed per Bartol. adducas novam rationem, nam
actor reus sunt persone cōnege, vide quod statuitur in vno magis
me vbi ratio est expresse in l. extenditur ad alterum. l. fin. C. de fru. et
li. exp. et reg. in authent. de exec. §. i. cogit reum in iurum. l. fin. C. de fru. et
dem iudice, nec propter diversitatem tribunalis lites implicentur,
non possint finire, et hoc circumscripto omni consensu actoris, in p. m.
na ipsius, habet locum ratio predicta, et cogitur in iure respondere.
Cum ergo leg. generaliter dicat, quod agens tenetur respondere re-
convenienti, ergo, et c. Adde quod iuris si clericus accusat laicum co-
ram iudice laico, et accusatus ipsum clericum coram episcopo dices
quod falso fuit accusatus per clericum, an episcopus poterit inhibere
re iudici seculari ne interim procedat. Vide Fed. de Sen. cōf. c. iij.
Et quod clericus poterit reconveniri coram laico, vide tenere Spe.
in tit. de conuen. et reconven. §. i. ver. sed quid si laicus.

Leg. decimaquinta.

- Ante litem contestatam potest in aliquibus casibus appellari
- Refusatio iudicis potest fieri quandoque post litem contestatam, si
nova causa supervenit.
- Memor nisi princeps, potest committere causam remota appellatio-
ne a diffinitiva, sed bene ab interlocutoria.
- Appellatio et refusatio iudicis, quando simul ponunt, appellatio
ne remota ante litem contestatam etiam refusatio remoueri videt.
- Si in litem de legationis remouetur solum appellatio, non intel-
ligitur remota refusatio.

Utrum solitum.

Ista est singularis leg. nec
scio esse eam alibi. B. c. uiter.
dicit. Quando venit ad determinationem eiusdem
verbi, debent intelligi ut vni formiter operentur. hoc dicit.
Primo imperator repetit illud, super quo dubitatur. Secundo quo-
rundam ponit opi. Tertio dat consilium. Secunda ibi quidam pu-
tabant. Tertia ibi, caueant. No. quod dicit in sumario. Idem ha-
bet in l. testamento. §. de testam. mult. et de imp. et ali. sub l. heredita-
tem. l. quamvis. de vulga. et pu. l. iam hoc iure. Dicitur hic, caueat
itaque. Quero quo distinctione debent uti iudices? Glo. dicit, quod
debent verbum appellationis accomodare post sententiam, et ver-
bum refutationis, seu recusationis ante lit. contest. Vide gl. super
ver. sine certa. Vult ergo glo. ad hoc ut ista clausula aliqui opere-
tur, quod opponatur eo tempore, quo inducat aliquid contra ius com-
mune, sed de iure communi post sententiam potest appellari, ergo post
sententiam remoueat ante lit. contest. potest recusari, ergo ante lit.
cont. remoueat recusatio. ista opi. non est vera, quia nullus indeg-
prater principem potest appellatione post sententia remouere, ut l. i. §.
si. a qui. app. non li. do. Rich. ff. alium intelligit totum eod. et
ut iudices remoueat appellatione ante lit. contest. et recusationes post
lit. cont. Et est hec distinctio, quia tenere debet iudices, secundum
hic, et hoc placet. Sed contra hoc opi. expresse eius, quod tacite inest
Bar. Secunda super Cod. q. q. iij.

nihil operatur, ut si de fideiuss. non recte ff. de leg. l. iij. sed istud est etiam tacite, de iure communi, ergo. Solu. Dicit Rich. fatcor contrarius quod nihil operatur, sed sit causa dubitationis tollens, de, ut l. qui mutuum ff. man. l. i. que dubitationis ff. de reg. iur. hoc non placet, quia vanum esset consilium Principis hic, et ideo dico quod ante sententiam etiam ante lit. conte. quandoque potest appellari, ut puta si iudex pronunciat se esse, vel non esse iudicem, ut non in arch. habita. s. ne fil. pro pa. in casu. arbitror. ff. qui fas. tisd. cog. de iur. iura. vlt. Item recusatio potest fieri quandoque post lit. conte. si non causa superuenit, ut l. non distingue mus. s. cum quidam ff. de arbi. Unde cum iudex remouet appellationem ante sententiam, ista remouit operatur illis casibus, in quibus poterat appellari, et cum remoueret recusationem post lit. conte. operabitur secundum quod dicimus de ordinario, ut s. de iud. di. authent. si vero conuenerit. Et secundum hoc sic oppo. nemot potest committere causam appellatione remota, nisi Princeps, ut l. prima. s. finali. a quib. appella. non licet. Respon. verum est remota appellatione a diffinitiva, s. bene potest remoueri appellatio ab interlocutoria. Et hic est casus no. hic, et hoc sentit gl. tua in si. multus no. quam vide. Secundo quero, quando ista verba simul ponuntur, qualiter intelligantur prout in prin. l. presuppomitur. In hoc sunt opin. Quidam dicunt quod ante lit. conte. non poterit recusari. Et quod hic dicitur in reg. quod minime vetitus est, scilicet a lege, et hoc tenet Jo. Alii dicunt contra, et dicunt quod dictis verbis non obstantibus poterit recusari, per hunc reg. dicit, quod minime vetitum, et. Ego teneo opi. Jo. per rationem quam dixi in summario, scilicet quando duo vocabula veniunt ad determinationem vni verbi, debent intelligi et vniuersim operentur. Sicut ergo appellatio est remota ante lit. conte. ut dixi. ita eodem modo recusatio. Quero, quid si in litteris delegatoris remouetur solum appellatio, an ex hoc videatur remota recusatio? Gl. hic tenet sic Allega. extra de appella. super eo. In contrarium facit i. n. l. in vna ea. cap. l. i. in si. Ibi loquitur quando remouetur a iure, hic quando ab homine. Contrarium huius determinat gl. in d. l. i. s. si. a quib. appell. non licet. Et istam opin. sequuntur communiter doc. q. quando sunt duo iura separata, remota vno, non sequitur remouit alterius, ut l. si vnus. ff. de ser. vrb. pred.

Additio.

a P. P. P. C. Duo vocabula. Vide Iaso. in l. contra maiores. post pun. ff. de iur. testa. b P. P. P. C. Quod si literis. Not. quod imo remota appellatione non intelligitur remota nullitas, quia sunt diuerse. Vide Comen. cons. g. vij. et an remota appellatione a contradicatur sublata nullitas, vide Comen. cons. l. i. in l. huius nomine. vbi etiam ponit an intelligatur remota reductio in laudem, et quod etiam si remouet appellatio, querere supplicatio possit dici de nullitate, vide p. ap. c. de. Papien. in forma excec. sententia diffinita. Item quod remota appellatione, non cessat remota appellatio ratione euidentissime iniquitatis et quod non videatur remota nullitas, vide Abb. cons. l. v. in ii. parte. Item quod remota appellat. non censet remota que rela vel supplicatio, vide Barba. in c. i. de off. deleg. Ias. in auth. que supplicatio. de precip. imper. offer. et quedam alia vide p. Alret. cons. l. g. v. in c. dilecto. in c. g. de appella. Item an statutus remouens appellat. in aliqua causa, an censetur solum a diffinitiva non ab interlocutoria vel granamine, vide Pau. quod sic, in c. pastora. l. i. in pun. in vi. q. de appel. Item an remota appellatione dicatur remota querela apud eundem iudicem, vide Allega. in l. si. s. de edicto diui Adri. col. post Pau. de Casir. ibi.

De sententijs, que sine certa quantitate prolate sunt, Rubrica.

Leg prima.

1 Si ius mere de futuro, non potest deduci in iudicium. 2 Si ius est de presenti habens dependentiam de futuro, venit in iudicio quando actori nihil potest imputari.

Utrum iudicem. Valer sententia de futuro, si dependeat a iure, quod est glo. que est vera. Oppo. et videtur, quod cursus futuri temporis non spectat ad iudicem, ut ff. de vfu. l. i. s. j. huius timore sunt in glo. quique lect. quatuor prime tendunt ad hoc, ut ostendantur iudicem pronunciasse de vfu. preteritis, vlt. ad hoc tenet, ut iudex pronunciasse de futuris. Prime quatuor loc. no. habent dubitationem, ideo non prosequor eas, vide glo. Ad quintam lect. quam posui vobis obstat fortiter. l. i. s. j. ff. de vfu. Respon.

Quandoque nihil est, quod possit imputari creditori, et puta reperi to forem, et facio quantum possum in ea exigenda, tunc tractus futuri temporis, in quo currunt vfu. inuito actori, spectat ad iudicem, ut hic. Quis dicitur est aliquid quod potest imputari creditori, et puta. non curat forem habere sed vult quod debitor condempnatur sibi de futuro ad vfu. et hoc non spectat ad iudicem, ut l. contraria. Oppo. del. non quemadmodum. ff. de iud. Sol. Ea que sunt mere de futuro, et habent dependentiam ad iudicem, ut l. contraria, sed ea que sunt de futuro, habent dependentiam a iure de presenti, sic, et ita loquitur hic. Iam fors petebatur de presenti, et ab isto debito fortis habent dependentiam vfu. et hoc spectat ad iudicem, et ita loquitur hoc leg. Contra hoc oppo. de l. in lege Aquilia, si deletum. ff. ad leg. aqu. huius timore debes scire breuiter quod quandoque est ius mere de futuro, et hoc non potest deduci in iudicium, ut d. l. non quemadmodum. Quandoque est ius de presenti, quod habet dependentiam de futuro, et tunc distingue ut dixi. Aut potest actori aliquid imputari, et non venit in iudicio, ut l. i. s. j. ff. de vfu. Aut nihil potest ei imputari, et venit in iudicio, ut hic, et l. i. de fideiuss. l. male agit. de prescri. g. an. t. Quandoque est ius de presenti, et propter inter esse, quod sperat de futuro, et tunc aut illud interesse speratur propter culpam, et loquitur l. in lege Aquilia, si deletum. ff. ad leg. Aqu. Aut propter dolum, et loquitur l. locum. s. condemnatio. de tab. exhi. 4 Quandoque est aliquid ius de presenti, quod speratur recedere in futuro, et isto casu loquitur l. si seruus. in princ. de condi. fur. Istam materiam tetigi in d. l. locum. s. condemnatio. plenius in l. si finita. s. si. cum l. seq. ff. de dam. infec.

Additio.

a Futuri temporis. Quando tractatus futuri temporis spectet ad iudicem, vide per Bar. et doc. in l. vbi. autem. s. qui forem. ff. de ver. obli. Quid in fructibus futuris, vide Bal. in l. i. si. nupt. mu.

Leg secunda.

1 Quando proponitur actio vniuersalis, vel generalis, tunc procedit petitio incerta, et sententia incerta, sed in executione certificatur. 2 In obligatione alternatiua, si electio est creditoris, debet dari libellus certus, et sententia certa sequi. 3 In simplici obligatione, quando procedat petitio incerta, et sententia certa, et quando etiam sententia incerta. 4 Sententia incerta habebit executionem paratam, facta liquidatione.

Utrumquam pecunie. Tunc petitur incertum, et sententia incerta, hoc dicit. Vides ergo quod sententia incerta valet. Contrarium vides in l. progi. l. i. ff. de iud. Sol. glo. Quandoque petitur incertum, et tunc valet sententia incerta, ut hic. Sed si petitur certum, et tunc debet ferri sententia certa per se, vel per relationem ad acta, ut l. seq. Contra istud oppo. Infi. de act. s. curare. huius timore glo. intrat hanc materiam veteres. 2 Quandoque proponitur actio vtilis, ut petitio hereditatis. Quandoque actio generalis, ut petitio tutele, vel neg. gest. et in istis procedit petitio incerta, et sententia incerta, sed in executione certificatur. Ita tenet hic glo. mag. et plenius in l. i. in glo. mag. de edend. et plene per Inno. in c. conuenerit. in glo. pen. de off. ord. Quandoque que proponitur actio singularis, et ista proprie est materia nostra, et tunc aut obligatio erat alternatiua aut simplex. Si ex alternatiua procedit libellus, et petitio alternatiua et incerta, ut d. s. curare. de verbo. oblig. l. cum qui certari. in fin. Quod intellige, quando erat electio debitoris. Si enim esset electio creditoris, cum sit in eius potestate, debet dare libellum certum, et sententia sequi certa, ut l. vbi. s. qui illud aut illud. de verbo. obligat. 4 Quandoque obligatio est simplex. Et hic aduerte, aliquando in libello non potest declinari certa quantitas, sed potest declarari in sententia, ut cu. petit interesse, quod interesse fiat in estimatione iudicis, ut i. l. i. tunc procedit libellus incertus, secundum veram opin. tunc sententia erit certa secundum veram opinio. not. per glo. in l. certi. condicito. in prin. ff. si cer. petat. dicam i. titu. l. i. l. i. Quandoque non potest declarari, nec in petitione, nec in sententia, et tunc procedit libellus incertus, et sententia incerta. Hic est casus in l. nostra. Nam debes hic intelligere quod aliquis promiserat indemnitate, et iam sifcus incurerat aliquid damni, et maioris damni poterat incurere in futuro, unde cum non possit certificari id quod depedit ex futuro, iudex pronunciat de indemnitate super futuro tempore, et hic pro preterito condemnabitur, ut l. progi. 4 Sed quero, quis est effectus istius sententie incerte? Respond. quod habebit paratam executionem facta liquidatione, que fiet hoc modo, quia actor petet sententiam executioni mandari, in qua talis est condemnatus ad indemnitate prestandam. Ad probandum quod sit damnicatus, faciet incontin.

Leg tertia.

7 Fideiussor iudicatus solui, qui exactus est pro domino, habet executionem paratam contra dominum.

Ancinus. Bona l. est, breuiter dicit, Quas fure legitime fortis tantum et non vfu. et dilatio, que datur reo, prodest fideiussori. h. d. v. iud. in duas partes principales. In prima dicit vfu. currere super sorte tantum. In secunda dilacionem porrigit ad fideiussorem. Secunda ibi, et cum antiquitas. Item prima subdividitur, quia primo ponit dictum. Secundo probat per rationem a remotione generis. Tercio per rationem a remotione absurdum. Quarto per rationem a maiori. Quinto per rationem a nouatione. Partes videbitis in text. Secunda ibi, cum enim. Tertia ibi, si enim sine. Quarta ibi, si enim ex iudicatu. Quinta ibi, si enim nouatur. Not. ex prima particula, quod currat vfu. fortis tantum, non vfu. et dilatio. Illud a quo remouetur genus, et quilibet eius species. Tercio not. ex quinta particula, scilicet quod sententia nouat primam actionem et interruptit cursum vfu. et dilatio. Vt ad primum dictum. Op. de l. cum quidam. s. in tacito. ff. de vfu. Sol. ut in glo. Alterius oppo. dicitur hic quod per sententiam nouatur prima actio. Contra. ff. de pig. l. greg. s. etia. veritas est quam ponit Dy. in l. aliam. ff. de no. uat. et gl. et l. r. tangunt s. de iud. l. i. t. q. nouatio assumitur tribus modis. Primo, prime actionis in secundum transfusio, et de ista loquitur. ff. de noua. l. i. Secundo modo accipitur nouatio, hoc est, nouaue qualitaris additio, et ista fit per lit. conte. vt l. alia. ff. de noua. fit enim actio prima, per petuam, et transito in heredes, sed non erit noua. Tercio modo accipitur nouatio hoc est noua forme adiectio, et ista fit per sententiam, nam adijcitur noua actio per sententiam. Item impedit primas vfu. et dilatio per ceteras, notamen quod prima actio tollatur. Ita loquitur hic. Vt ad secundam partem ex qua no. duo. Primo, quod exceptio competens principali, porrigitur ad fideiussorem. Secundo nota quod sententia lata contra principalem, mandatur executioni contra fideiussorem. Ad primum op. ff. de excec. l. excec. fol. Quod hic dicitur. Fallit in executionibus coherenti bus persone, ut l. contraria. Ad secundam op. et videtur quod contra fideiussorem l. non possit fieri executio, contra que nulla precessit instantia, nec sententia, ut i. qui. res iudi. non no. per totu. tit. et s. ti. l. i. ff. de pig. l. greg. s. si cur. defensor. Sol. Qd. intelligit ista in fideiussore de iudicatu soluendo, licet glo. loquatur simpliciter. Et ges. contrarie loquuntur in fideiussore contractus, licet glo. de pe. lo. quatur hic simpliciter. Ista materia, vtrum executio fiat contra fideiussorem, est valde longa quam plenissime tractauit in l. i. in rubri. ff. iudi. solui. Tamen quantum ad propositu. doc. dicit. Aut loquitur in fideiussore contractus, et loquitur contraria. Aut loquitur in fideiussore iudicatu solui, et loquitur hic. Et q. iste reg. loquat de executione que fiebat in fideiussore patet ex eo quod dicit statim, ut ibi dixi. Et inducibam hanc l. ad aliud, scilicet q. fideiussor iudicatu solui, qui exactus est pro dno habet executionem paratam contra dominum, nec habet necesse contra eum dari libellum in actione mandati, nec pcedere ordinate, ut hoc tex. ibi statim pecunias, et. Ple. ne vide in l. i. iud. fol. Sul. ragit hoc in l. i. s. si. cum l. seq. ff. q. satis. cog.

Additio.

a Oppo. de l. cum quidam. An per sententiam fiat nouatio, vide in l. i. de iudi. b Fieri executio. An sententia executioni mandetur contra fideiussorem sine nouo processu etiam omnia ista intellige, nisi sententia feratur contra principalem contumacem ex ficta confessione, quia non cer fideiussor, per no. per Bar. in l. si cum filius. de verb. obliga. c Idem inducibam. Vide gl. in l. fideiussor. ff. de re iudi.

Si plures vna sententia condemnati sunt, Rubrica.

Leg prima.

1 Libellus in quo conueniuntur plures simul, et quilibet in solidum procedit si adijcitur quod vna solutio sufficiat.

Non singuli. Plures simpliciter condemnati, intelliguntur in partes equales, nisi aliud sit expressum. h. d. totus iste tit. ff. de procu. l. i. q. d. i. in summario. Oppo. aut tu dicis q. libellus sic precessit, q. petebatur centu. sim pliciter ab omnibus, et tunc non est veru, q. sententia debet conformari libello, ut in l. v. fundus. comuni di. et ideo nullu dubiu habet leg. q. sic petebatur. Aut tu dicis, q. dabatur libellus in solidum contra plures, et videtur q. libellus non procedat, et per

cosequens nec sententia, ut s. de fideiuss. l. i. vbi dicitur expresse q. no procedit libellus quando conueniunt fideiussores et tutores pupilli in solidum. Sed posito quod procedat libellus, adhuc videtur quod non valeat sententia, q. pro parte tantum iudicatur, et pro parte no, nam cu petebat a quolibet in solidum, condemnauit quemlibet pro parte, ergo sententia est nulla, ut no. s. si aduer. re iudi. l. i. Sic quod pot intelligi duobus modis, hec l. i. no modo, q. petebam simpliciter centu, dubium facit in lege, quia vbi obligatio procedit in solidum debere intelligi, quod hac l. remouetur. Secundo potest intelligi, quod conueniebant plures simul, et quemlibet in solidum, hoc adiecto, q. vna solutio sufficiat. Iste libellus procedit, ut i. de duo. reis. aut. hoc ita. et in l. executione. s. in solidum. ff. de verb. obl. Habes in gl. no. que dicit in l. si mandato Titij. s. Paulus respondit. ff. man. et tunc cubi facit hic, quia videbatur quod verba sententie deberet intelligi fm verba petitionis, q. hic remouetur. Nam verba sententie debent intelligi fm se, fm quod ipsa importat, non per relationes ad libellu, nisi ad libellum expresse se referat, ut vidistis in l. i. s. de sen. que sine cer. quat. Non ob. l. i. de fideiuss. tut. q. fateor q. non pnt conueniri in solidum si egigatur. Ita loquitur ibi. Ita sentit ibi gloss. parua. Sed si adijcitur in petitione, q. vnus solutio sufficiat, bene procedit, ut dictu est. Ad ob. q. pro parte pronuntiat, et pro parte no, q. imo pronuntiauit super toto in eo qd est petitu, licet illa quas litate an in solidum, vel pro parte omiserit, qd no. t. q. illud qd dicit q. debet pronuntiare super toto, intelligatis super toto qd petitur, nec vitiatur sententia, si omittitur pronuntiatio super aliqua quas litate, qd tene menti. His premis. Vt ad gl. Op. et videtur ex sententia condemnatoria proferri condemnatio contra leuideret. ff. de excec. rei iudi. Dicit gl. hic videtur condemnatus in parte, et in parte absolutus. Ista est falsa, ut no. in l. i. s. si aduer. rem iud. Vel dic, q. non prodest ei, q. adhuc prima actio durat in solidum, ideo sententia non tenet, nisi pro parte, si est vera.

Additio.

a C. no procedat. Vide adde que habes in l. Paulus. la. ff. de re iud. b C. Secundo modo per Bar. latus. l. i. s. j. ff. de duob. reis. c Verba sententie. Vide Bar. in l. i. s. de erro. cal. et Bar. in l. Paulus. la. ff. de re iud. verba sententie debent intelligi fm sequentia, vide tamen Bal. in l. i. s. communi diui. P. P. P. C. Verba sententie. Vide que habes in Bertach. in ver. sententia interpreta. et adde q. si iudex condemnet aliquem, sententia intelligitur sine die vel conditione, licet instrumetu vigore cui? proferatur sententia, contineat diem vel conditionem, vide Arc. in l. i. c. si ad libe. et ibi etia vide Sal. aliter distinguente, vide ad doctrina Bar. hic eundem in l. Pau. la. ff. de re iud. vide Alex. in l. miles. s. de dec. et tit. de re iud. ista tamen reg. non procedit in sententia adiudicatoria iuris regalis, q. intelligitur pro rata domini competentis. l. i. in s. si aliter. ff. in regu. vbi Bal. et glo. no. et Arc. in l. i. s. speranti. s. quos tics. ff. de acqui. pos. Jo. de Imo. et alios in prin. d C. Super toto. facit qd no. Bal. in l. p. de sent. que sine cert. quant. et expresse Bal. in l. i. de re iud. e His premis. De intelligetia huius l. vide doc. in l. repetita. et quod ibi Bar. de fide instr. et vide Alex. in l. i. c. de iudi.

Leg secunda.

Noties. Oppo. si vnus ex pluribus app. l. i. Solu. tamen non nocet vni, nisi aliter non sit soluendo.

Quibus res iudicata non nocet. Rubrica.

Leg prima.

2 Frater admittitur ad defensionem rei fratris sine mandato. 3 Sententia lata contra fratrem, preiudicat eidem fratri, si non vult habere ratum. **S**ineque. Breuiter dicit totus iste tit. Res iudicata contra vnus, non nocet alijs siue sit coniuncta persona, siue no, siue in causa civilis, siue in criminali, siue sit in ea de causa, siue in simili. h. d. totus iste tit. et l. i. de procu. l. i. q. d. i. in summario. Oppo. aut tu dicis q. libellus sic precessit, q. petebatur centu. sim pliciter ab omnibus, et tunc non est veru, q. sententia debet conformari libello, ut in l. v. fundus. comuni di. et ideo nullu dubiu habet leg. q. sic petebatur. Aut tu dicis, q. dabatur libellus in solidum contra plures, et videtur q. libellus non procedat, et per

Additio.

a C. si neq. Vide Bar. in l. neq. ff. de cri. g. p. l. here. b C. Op. quod frater. Idem tenet Bar. in l. sepe. in ii. s. ff. de re iud. et viden l. i. in ii. s. de eden. Bart. Secunda super Cod. rr. iij

Leg. secunda.

Res inter alios. Est hic dicitur quod est regula...

Comminationes, epistolas, programmata.

Ista rub. ponit summarium totius tituli...

Elder. No. 1. qd mandatum de mittendo aliquem...

Non valet. Idem de mandato de ostendendo de possessione...

Si ex falsis testimoniis et instrumentis iudicatum sit.

Si ex falsis. Not. qd licet testes producti in causa...

Leg. prima.

Tabulas. Hic tot tit. breuiter hoc intendit...

Si tabulas. Adde Bar. in l. diuus. ff. de re iud.

Leg. secunda.

Sententia lata preterea falsorum instrumentorum...

Probato falso, sententia rescinditur per restitutionem...

Qui. Dicitur hic, qui non pronocauerit...

Adde. Adde Bar. in l. na. postea. ff. si minor...

Leg. tertia.

Quando committens falsitatem in iudicio...

Alsam. Circa istal. est examinandum unum...

Leg. quarta.

In contrariis. An vt sententia rescindatur...

Leg. quarta.

Exceptiones opposite post sententiam...

Leg. quarta.

Iudicati. Vides hic qd ista exceptio impedit...

Leg. quarta.

Exceptio. Si ista exceptio falsi impediatur...

Bar. in l. ii. cum ibi no. 7. de fal. et Bar. in addi. spe. de exco. sen.

Leg. secunda.

De confessis.

Continua vt in gl. Dicitur est de vere condemnatis...

Leg. vnicia.

Que pertinent ad iurisdictionem voluntariam...

Confessiones facte in iudicio...

Positio iuris...

In criminalibus...

Idem in causa civili...

Leg. vnicia.

Confessio. Hic est nota leg. et habet notabiz...

Confessio in iure...

Simile in l. ii. ff. de iur. et fac. igno. et digl. ff. de iur. et fac. igno.

Et propter hoc in ciuitate diffinitur...

Confessio facta coram notario...

Leg. vnicia.

Confessio non preiudicat...

Confessio non preiudicat...

Confessio non preiudicat...

Confessio non preiudicat...

Confessio non preiudicat...

Confessio non preiudicat...

Confessio non preiudicat...

Confessio non preiudicat...

Confessio non preiudicat...

Confessio non preiudicat...

Confessio non preiudicat...

Confessio non preiudicat...

Confessio non preiudicat...

Confessio non preiudicat...

Confessio non preiudicat...

Confessio non preiudicat...

Confessio non preiudicat...

Confessio non preiudicat...

Confessio non preiudicat...

Confessio non preiudicat...

Confessio non preiudicat...

De in lite iuran. Et ubi defertur iuramentum in defectum...

erro. Opp. del. certu. si quis absente. ff. co. Sol. intellige hic de confessione facta in iudicio parte presente. alias non valeret. Idem habes in l. si de interrogatoria actio. C. pp. s. de lib. cau. l. interrogatam. l. parentes. Sol. Intelligi ibi quando confessio fit circa id circa quod quis non potest sibi preiudicare. Opp. de l. si. ff. de his que in frau. cred. Dicit gl. qd regula est vera. nisi fiat in fraudem. Et tunc ista limitatio non est necessaria. qd etiam tunc valet. sed reuocat per Paulianam vel Galianam actionem. C. ultimo gl. ponit quosdam verus. qui omnia predicta comprehendunt. Querit gl. si verum confessio valeat sine interrogazione. Dic. vt in ea. Casus est in l. si sine de interrog. act. Querit gl. si quo iure possit compelli respondere. Et dicit officio iudicis. bene. Et de hoc dicitur in l. si. qd observari. de iura. cal. vide gl. leges quas glo. alleg. C. circa hoc qd dicitur hic. qd confessio inter executionem. Et si ro. verum confessio facta coram iudice mandet executionem per alias. Breuiter idem qd in sententia dico. vt l. a. duo. Pro. si. ff. de re iud. l. ibi de hoc. C. Quero. verum confessio facta coram iudice in com. petenti. mereatur executionem. Respondeo qd non. sicut nec sententia. vt si. si a non compe. iud. per totum extra de iudi. c. at si clerici. 20 ci. C. Quero. tan confessio facta coram arbitro preiudicat. sicut facta coram iudice. Det. de bel. parti. tenet qd non. qd sententia arbitri non habet vim sententie. vt l. si. de arbi. ergo nec confessio. C. de ar. rium hodie puto. Cum enim hodie est data via sententie arbitri. qm est emologata. ideo omnibus actis coram eo creditur. vt l. cum antea. s. de arbi. ergo confessio.

Additio.

C. Confessio. Et de confessione erronea vide Bar. in c. ex. inc. in ca. Jo. Patroch. h. And. Barb. C. Confessio. De differetia inter hunc tit. et tit. de interro. act. vide Bar. in ru. ff. co. Et an confessio viuis noceat alij. vide Bar. in l. si. de eden. 2. do. Que differetia sit inter confessum. et conuictu. vide doc. a. magne Abb. in c. at si clerici. de iud. 2. statutu. facies mentione de confessione. Ita dicit Bar. in l. si. qd ap. vbi dicit. qd esset veru in materia actio. 2. statutu in l. qm. qd ibi Bar. ff. de his qui no. inf. vbi dicit. qd bannit. qui ex forma statuti habetur pro confessio efficitur infamis. Et vide qd singulariter tradidit Bul. in Spe. de confes. s. nunc videndu. cum concord. quas habes per Alex. in l. si. p. de eden. vbi dicit qd quamuis confessio facta in vno iudicio. faciat probationem in alio. nunquam tamen hoc est verum si sit facta per procuratorem. recipit tñ dictum statutu interpretatione passiuā. vt habetur post Bar. in l. si. qd ap. Quando autem statutu dicit. habere aliquem pro confessione. debes intelligere de confessione iudiciali. solum. fin. Bal. in l. quonia. in prin. comment. ff. de his qui no. inf. qd dicit te nendum. 2. scias qd ille. qui confitetur videt promittere dare. Bart. in l. ex facto. de her. insti. vide post Bar. in l. pub. si. ff. de re. p. C. Instrumenta confessionaria. Que est ratio qd hodie instrumentum confessionariu habet executionem paratam de iure comuni. vide Bar. in l. si. de execu. rei iudi. per Pau. de elea. in comment. c. ex parte. de confes. s. ibi etiam aliquid per do. Anto. Adde Pau. de Cast. conf. l. xxi.

c. P. P. P. Sententie diffinitive. vide Bar. in l. cum huius. in fin. in prin. ff. de ho. aut. iud. poss. d. Confessio in iure. Et quid fiat coram notario. vide gl. in l. iudem. s. de l. cau. 2. qd no. Bar. in l. possessio. s. 2. si poss. ff. de acq. pos. Sed quid si est facta coram arbitro? Det. 2. Ex. hic concludunt qd non dicatur facta in iudicio. Sed tu vide Bar. i. ca. l. in fin. qui videtur tenere contrarium. per Pau. de Eleaza. in c. ex parte de confes. c. Plenariam. Tu melius per Bar. in l. iiii. s. hoc aut. in l. i. v. oppo. de dam. infecto. f. Habebitur. An confessio habeatur pro condonato. p. Bar. in l. i. ff. co. Idem tenet Inno. in c. querenti. de offi. dele. scilicet quod in criminalibus. licet quis confiteatur. non mandatur executioni. nisi fuerit sententia. Alie. l. si confessus. hic alleg. 2. si. q. i. c. nos in quem qua. 2. c. sicut. Secus in civilibus. vbi videtur velle ibi dicit currit etiam confessio a die confessionis. ff. de confes. l. certu. Et dicit Inno. in c. qualiter. el. si. de accusa. qd si aliquis confitetur crimen in iudicio sine alio processu. fertur sententia diffinitiva quantuq. p. na grantio imponi possit. Allegat. s. ad laquil. l. proinde. de confes. l. c. si. q. i. c. i. 2. vide gl. in c. nos in quinquam. Ad materiam huius adde Bar. s. pro. 2. an confessus possit appellare. vide post Bar. in l. si. qd ap. non recip. Adde an confessus habeat pro condonato. 2. quid si metu tormentorum. Det. de Incho. conf. xxi.

g. Querit gl. Adde Bar. in l. diu. 2. de cust. reo. per Pau. de Eleaza. in c. ex parte. extra cod. b. C. verum confessio. Verum confessio facta coram iudice mandetur

executioni per alium. Idem tenet Inno. in c. per inquisitionem. de elec. 2. Jo. an. in tit. de confes. s. sequitur ver. v. non valet in addi. Idem tenet do. ff. de scilicet disputando. 2. concludit. quod vbiq. iurisdictionis iudicis incompetens. non pot. prorogari per confitentem. ibi confessio facta est nulla. Sed ibi iurisdictionis sua pot. prorogari. confessio facta tenet. Quod dictu sequitur Ange. in l. si. ff. de confes. Dicit tamen Inno. in d. c. quod confessio clerici facta coram iudice seculari non valet. vt possit condemnari. tamen clericus trans. etus coram iudice incompetenti. poterit compelli ad confitendu. quod qd prius fuit confessus. Idem etiam sequitur Ange. in d. l. i. et ibi ponit. quid si talis confitens mortuus est. Alleg. Inno. in c. si. de success. ab intest. Et istis adde singulari gl. in l. quid ergo. s. ex co. promisso. de inf. qua ad hoc alle. Ange. 2. Inno. in l. infam. ff. de publi. iud. 2. dicit 2. ap. ad littera in c. docet. de immu. eccle. qd valet confessio facta in loco prohibito. alleg. qd scribit Archi. ex. q. v. l. i. iudicant. 2. Bu. de pro. c. auditis. qd est verum. si sit coram iudice non prohibito. secundum no. per Inno. in d. c. per inquisitionem. alias secus. d. c. at si clerici. de iudi. Et secundu hoc tenet. quod valet confessio a subdito facta coram suo iudice licet extra territoriu. quamuis processus alias no. valeret. d. c. decet. 2. adde Bart. 2. que ibi dicit. ff. de cust. reo. Et de confessione facta in ciuili. an pñdicet in criminali. vide Bar. in l. si. ff. vi bono. rap. Adde Bal. in c. oñl. aliquis confitetur coram iudice. dic. quod confessio facta coram iudice petenti iudice valet. non quo ad condemnationem. sed vt cogat pfe uerare. Alleg. nouum titu Inno. in c. cum super. de confes. 2. in c. per inquisitionem. de elec. Pro quo alle. Bal. l. capite quinto. et ibi gl. de adul. licet dicat in contrarium. d. c. at si clerici. tamen tenet dictu Inno. Adde an confessio facta in iudicio nullo. absente parte valeat. Bal. conf. c. l. i. lib. Et an confessio facta sup incepta inquisitione valeat. vide pulchre Ange. conf. c. l. ex. v. Anum tamen scias. qd vbi ex confessione aliquis mortuus ante condemnationem. agi non pot. contra eius herede. qd hoc non habet locu in famoso latrone. qd licet non moriatur ante condemnationem. potest agi contra eius heredes. Voluit Jo. an. in addi. ad Spe. in tit. de accusa. in l. i. par. s. i. veru. quid si latro. C. Quero verum confessio. Adde d. Ant. 2. ibi dicit post alios in c. presentata. de test. And. Barb.

Res inter alios acta.

Rubri.

Additio.

P. P. P. Res inter alios acta. Limita istam reg. non procedere in sententia declaratoria. ius. s. alicui competere. vide Ro. c. oñl. c. c. l. vii. ad fi. Itē qd sententia inter alios lata probet inter omnes qd sit lata. vide Pau. c. oñl. c. c. l. xxi. in prin. Itē qd sententia lata inter alios sufficiat in possessione ad colonu expellendu. vide Fe. l. in c. Quia. 2. Jas. limitat reg. plurib. modis. in l. i. c. de ed. Itē qd testes recepti inter alios si sunt recepti inter alios si sunt mortui semiplena probatione faciunt inter alios. vide Jas. in l. ad mo. nedi. in l. reu. in l. c. 2. in repe. vide aliqua in materia p. Soci. in l. modestinus. ff. de exec. rei iud. vide Dec. conf. l. i. in v. rub. ad fi. Itē quomodo sententia preiudicat tertio. quando ipse fuit citatus vide Alex. in l. sepe. ff. de re iud. quando alteri preiudicat.

Lex prima.

Inter alios. Non eget summano. qd rubri. huius s. qui. res iud. non nocet. Differet tamē hic titulus ab illo. qd ille loquitur de sententia tantum. hic de monibus actis.

Additio.

Inter alios. Vide limitatione per Inno. in ca. quamuis. de re iudi. 2. in l. sepe. per doc. ff. co. tit. vbi satis dicit. Et in l. si. s. de ed. dubitauit an acta in vno iudicio valeant in alio. 2. cōtra eadē p. sonas. contra diuersas. Et concludit quo ad quale quale preiudicium faciunt fidē in alio. non ad plenā probationem. Et qd quale quale preiudicium fiat. est casus in l. si duo patroni. in prin. ff. de iur. reu. magis si persona in hoc secundo iudicio interueniens. fuit in primo. Idē si sit ratio connegitatis personarū. vt in l. res hereditarias. ff. de cri. epi. l. hered. Pone ergo regulam in actis. 2. dic qd res inter alios acta. alij non prodest. neq. nocet. 2. l. i. s. quib. res iud. non nocet in isto tit. qd tamen intelligo in actis. post que nulla est secuta sententia. que regulat ius dispositum. siue actiones. 2. si es actio non oniat actio. vt est gl. in l. si possession. s. pen. ff. de iur. iur. p. tereonam in confessione 2. iuramento. vt de confessione est tex. in l. p. inde. s. i. ff. ad la. l. de iuramento in toto tit. de iur. iur. Unde nō bñ fuit locut. Inno. in d. c. causam que. de test. dñ voluit qd quando nocet sententia. noceant acta. quia intelligit in actis. de qd. s. nō equiparado acta ipsi sententia. sed referēdo singula singulis

in finituz iuratur. Sol. Sator quod in infinitum iuratur. sed iudex taxat ita quod dupli. nō excedat per vanc legem. C. Vno ad quartam particulam. ex qua no. quod pene sunt in iure limitate. Contra Inno. de iuri. stipul. 2. s. alteri. 2. stipulatio. s. alteri. de verborum obligatio. Solue. Vnius timore est hic posita glossa. in versu. proferuntur. que ponit opimo. s. finaliter glossa. distinguit. quod p. legalis non potest excludere quadruplum. Pena vero cōuentionalis aut ponitur per verba multiplicatiua. vt duplum. triplum. quadruplum. 2. similia. 2. idem. Aut per nomina simplicita. tūc etiam in tantum potest ascendere in quantum contrahentes voluerunt. vide glossa. que hoc dicit. 2. est clara. Altramonta. reprobat istam glossa. que facit differentiam. vt p. pena apponatur per nomina multiplicatiua. aut per nomina simplicita quia dicitur. quod est inuoluntate legem verbis. Ego dico sic breuiter. Aut ista nomina duplum. triplum. 2. similia. referuntur ad certam 2. taxatam quantitatem. tūc potest ascendere pena. in quantum voluerint contrahentes. quia eades est ratio. sicut quando profertur per nomina simplicita. tūc enim est dicere sub pena mille. quantum si dicerem sub pena quinquaginta. si ducenta sint promissa. Si vero ista verba referuntur ad quantitatem in certam. sub pena dupli. vel quadrupli. tūc quod res plus valuerit vel sub pena dupli. vel quadrupli. tūc interesse nō potest excedere quadruplum. secundum quod glo. dicit. imo forte quod plus est. nō potest excedere duplum. argumē. huius l. quia forte multum ultra ascenderet. quam fenserint contrahentes. arg. huius l. 2. ibi. ne dum in infinitum 2. c. Hūc artic. plenius examinam in l. stipulatio ista. s. alteri. de verbo. obliga. C. Vno ad vltimam partem. dicitur hic. quod interesse habetur loco lucris. contra l. si sterilis. s. cum per venditorem. ff. de act. emp. Glossa dicit quod olim non habebatur ratio lucris. nisi in quibusdam casibus specialibus. qui hic per glo. enumerantur. Altramonta. rependunt istam glossam. per teg. ibi. quia ego veteres. quod interest statuerunt. quasi dicat. quod antiquitus in interesse habebatur ratio lucris. Solu. gl. poterat respondere. istud olim in quibusdam casibus. hodie generaliter. Doct. nostri tenent communiter circa hoc quod per hanc l. non sit immutatum de iure antiquo. Idē C. l. yn. posuit olim dictum per. in ista materia. secundum quod ipse inuenit. Postea superuenit Bul. de cu. qui de hoc posuit vnam distinctionem in l. si. s. vlt. ff. de eo quod cer. loc. postea illam addidit 2. de verbo de verbum. licet de eo mentionē non faciat. Jac. de Ret. etiam circa hoc ponit vnam suam distinctionem. Ego autē vñs omnibus in ista materia. dico sic. C. Quoddam est lucrum. quod contingit circa istam rem. vt modo valet corbes frumeti de cem. hinc ad quinq. menses valebit ex. 2. istud lucrum de iure antiquo. de iure hodierno semper venit estimatione iudicis. vt l. vñs. ff. si cer. pe. 2. l. in hac. de trit. 2. dicta l. ratio. s. si per venditorem. de actio. emp. Quoddam est lucrum contingens ex re ipsa. vt partus 2. fructus. 2. de hoc non pertinet ad nostram materiam. Dic. vt l. si stipulatus. s. l. videamus. de vfu. 2. l. si filius. s. i. 2. quod ibi no. ff. de ver. obl. 2. Quoddam est lucrum quod venit ex re. tunc quandoque illud lucrum venit cum alterius iniuria. vt lucrum vfurarium vel vfucapionis. 2. nō habet ratio huius nec de iure antiquo. nec de iure hodierno. vt l. si is qui rem. s. si. ff. de fur. 2. l. si quis vgon. s. pe. co. tit. 2. ibi no. Aut non percipitur cum alterius iniuria. tunc aut illud lucrum comitatur rem penes quemcunque vadat. habetur ratio eius tam de iure antiquo. quam de iure nouo. siue sit iudicium bone fidei. siue de iure antiquo. vt dicit l. venditor. de em. 2. l. si quis vgon. sit iudicium stricti iuris. vt dicit l. iteratus. in princip. ad laquil. l. pe. de his qui s. pe. de fur. 2. l. inde. Iteratus. in princip. ad laquil. l. pe. de his qui s. pe. de fur. 2. l. inde. Quoddam est lucrum. quod non sequitur rem penes quemcunque vadat. vt lucrum quod percipitur ex mercatū. vel ex alterius hominis industria. Et hic aduerte. nam quoddam est lucrum in quo natura rei plus operatur. quam hominis industria. vt in lucro. quod percipitur ex fundo. si colatur. 2. eius ratio habetur. vt l. si ero. quod percipitur ex fundo. si colatur. 2. eius ratio habetur. vt l. si fundus. s. i. ff. loc. 2. l. si in lege. s. colonus. eo. tit. 2. Quoddam est lucrum in quo industria vt plurimum operatur. tunc quandoq. illud lucrum est incertum. quia ille cui debebatur. non consuevit mercari. tunc non habetur ratio istius lucris. vt l. si sterilis. s. si cum per venditorem. de act. emp. Si vero consuevit mercari. 2. ex eo quod ex alia sua pecunia consuevit mercari. apparet quasi pro certo. quod ex ea lucratu fuisse. tunc habetur ratio lucris eius. vt d. l. si. vlt. de eo quod cer. lo. 2. sic videtur qd iura antiqua ab isto iure in aliquo discordat. C. Quero iuxta predicta. vt vñs illud. quod hac l. dicitur scordat. 2. Tenet non potest excedere duplum. habeat locum in maleficijs. Glossa hic tenet quod nō. Vna eni glo. paruula. super versu. casibus in princip. l. Alia glo. dicit idem super verbo contractibus. circa med. Contra istud videtur l. inficiando. s. i. ff. de fur. propter quam legem aliqui excedunt ab ista glo. Tu dic istam gl. bene dicere. per generalitatem istius littere. Non ob. l. inficiando. s. i. ff. de fur. quia ibi non petitur interesse. sed petitur pena. que est vt ipsum interesse etiam extra rem duplicetur. 2. etiam si est singulari. dum tamen vñs hanc contineat. vt l. an fur. in princip. 2. quod ibi no. de fur. si nō venio ad certam questio. princip. 2. Quero vsque ad quantitatem.

interesse potest ascendere. Istam questio. tangit glo. hic super ver. dupli. Tu vero dicas latius. aut queris de interesse cōuenti. vñt in quantum est cōuentum. vt l. si de pre. stipul. 2. de verborum obligation. l. stipulatio ista. s. alteri. Aut queris de communi. 2. tunc regulariter totum venit. vt l. iulia. in princip. ff. de actio. empt. Fallit in casu singulari. vt l. i. l. i. i. in fin. cum l. sequent. cod. titu. vbi non potest venire ultra duplum pretij cōuenti. Aut queris de interesse singulari. 2. tunc aut illud. quod debetur continet certam quantitatem. vel naturam respectu sui vel adiecti. non ascendit ultra duplum interesse communis vel interesse cōuenti. intelligendo in diuersis casibus. vt dicit s. circa princip. secunde partis. Aut non continet certam quantitatem. vel naturam. respectu sui. nec respectu adiecti. 2. venit in quantum in quantum illud fuerit. vt hac lege. in versu. ficulo sancimus. C. Quero circa hoc. que est ratio differentie. Glo. tangit hic. super versu. damnum. 2. petit duas rationes. Prima est. quia in contractibus qui habent certam quantitatem vel naturam facilius potest apparere simpliciter. quam in contractibus qui continent incertū. 2. ista ratio placet. Alia ratio ponitur. quia facilius est alicui facere. quam dare. 2. ideo plus grauatur. argumē. l. be opere. de oper. lib. Et glo. super versu. damnum. Istā ratio secunda reprobat per doc. qd non procedit nisi in hominibus auaris. qui facilius sustinent omnem laborem. quam darent aliquid de pecunia. nam de iure communis de natura. facilius est dare. quia omnis labor corporalis quantumcunque paruis. maior est aliqua ratione pecuniaria. argumē. l. in seruorum. in fin. ff. de penis. C. Vno ad quartam questio. princip. scilicet 2. qualiter interesse in iudicium de ducatur. Lynus tēgit hic. 2. in multis errat. Aduerte ergo. primo est videndum. an deducatur in iudicium per viam actionis. an per officium iudi. Et per hoc apparebit declarata glossa. tua que ponitur hic super versu. contractibus circa fin. Et quedam glo. dicitur. quod per officium iudicis. vt l. si quis ab alio. in fin. ff. de re iud. 2. l. cum stipulatus fin. s. fin. ff. de verborum obligation. Dñ. reprobat istam glossam. in stipulationes non diuiduntur. ff. de verborum obligationibus. 2. extra de re. iur. lib. vi. in capitu. mora. Ideo glo. hic videtur dicere. Aut in obligatione est fieri interesse venit iure actionis. vt lege. stipulationes non diuiduntur. s. Celsus. de verb. obligationibus. l. si quis stipulatus sit librum. s. si. 2. l. quoties per alium. cod. titu. 2. l. si. ff. si quis in ius voca. non tenet. Aut in obligatione venit dari. 2. tūc si quidem in contractibus nominatis. interesse venit officio iudicis. vt l. promissor. de constituta pecunia l. vñm. si cert. petatur. 2. l. si seruum. in fin. de verb. obligation. Si ex contractibus in nominatis. tunc venit interesse per viam actionis. vt hic in glo. per l. prima. s. fina. ff. de rerum permutatio. Assignat Lynus rationem. quia sicut illi contractus in nominatis. non sunt faciles in obligatione contrahenda. quia requiritur quod impleatur ab alio qua partium. nec impleatur solo cōsensu. ita de facili non contrahitur obligatio. ita nec de facili sustinetur. Det. contra. vt refert Lynus supra. de rerum permutatio. l. cum precibus. Sed veritas est illud quod dicit Lynus. probatur in naturalis. s. primo. ff. de prescriptis verbis. Sed contra predicta oppon. etiam in obligatione dandi. 2. ex contractibus nominatis. succedit obligatio ad interesse. vt l. liber homo. in fin. ff. de verborum obligationibus. glo. in l. iulia. nus. in magna glossa. de actio. empti. dicit. Aut quis stipulatur dari sibi. 2. non succedit obligatio ad interesse. Aut stipulatur alteri. 2. succedit obligatio ad interesse. Petrus alter dicit. cuius opinio. recitat in dicta liber homo. in fin. ff. de verborum obligationibus. Et Lynus ibi refert in illa questio. circa si de interesse inter interest. ex trinfeco. Ego dico quod glo. tua dicit veritatem cuius occasione debes videre rationem. Que est ratio. quod in obligatione facti succedit obligatio ad interesse. vt vñs quisque stipuletur sibi pro eo quod sua interest. modo in obligatione dandi. si promitto equum interest tua habere equi simpliciter. quantum valet. 2. ideo illud sine dubio est in obligatione. sed si promisi tibi aliquid facere. forte non interest tua. quantum illud facium valeat nisi confiteret. 2. ideo non potes me precise compellere ad facium. qd sic compelleres me ultra quam interest tua. ideo succedit obligatio ad interesse. quare dando tibi interesse. liberos. tunc ad propositum. si ego reperio obligatio nem dandi talem rem. in qua sit eadem ratio que in facto. succedit ibi obligatio ad interesse. sicut in obligatione faciendi. Exemplum vt si stipulatus sum alij dari. non interest mea forte in totum. forte. quia non sum debitor illius. nisi in modica quantitate. ideo succedit obligatio ad interesse. vt l. liber homo. in fine. Item si stipulatus sum pecuniam mutuari. 2. non mutuetur. Nam licet mutua re. sit dare. quia mutuum est. quod de meo sit tuum. vt l. secunda. s. appellata. ff. si certum petatur. non tamen interest mea simpliciter. 2. in totum. ideo succedit obligatio ad interesse. vt l. si penam. de verborum obligationibus. Et circa ista 2. c. plene. vt dicit in l. stipulationes non diuiduntur. de verbo. obligatio. Clemens ad contraria secunde partis. Iuxta predicta est videndum. quando succedat

Additio.

a **P. P. P.** **C**ui pro eo. Circa materias interesse mercatoris quod iuste petatur et statutum possit illud estimare, vide Comen. consilio cxxxi. incip. **A**ucus. circa fi. Item not. quod interesse lucri cessant esse debet iudex estimare ex suo officio, secundum **Bar.** in l. i. c. de colle. illic. lib. xi. ad quod vide **Asso.** in l. iij. §. si ff. de eo quod certo loco. ubi etiam dicit quod tale interesse probatur per coniecturas et verisimilitudines.

b **M**ateriam. Et de materia huius legis, vide **Innocent.** in ca. sacro de senten. ex communi. et hoc statim allega. **Bartol.** in ver. exemplum, dedisti mihi damnum. ibi, add. rationem. **Jacob.** de **Arct.** ruc. concludit, an in contractu emptionis et venditionis veniat factus et per **Bartol.** in l. stipulationes non diuidun. de verbo. oblig. in l. i. de actio. emp. in l. certi conditio. in princip. si cer. peta. et vide not. per **Baldum** hic.

c **D**ico sic. Opponit **Bartolus**, in premissis ad istum text. Quid tamen de hoc sentit **Bal.** vide per ipsum.

d **O**ppo. tertio. Vide **Bal.** hic in ver. iij. oppo.

e **G**lo. solu. Interesse singulare non potest excedere duplum conuenienti, interesse conuenientum, interesse conuenienti et j. proxi. in ver. item opp. digi. etiam latius j. ca. l. in iij. questio princip. et per **Bal.** hic, in ver. sic, quero vtrum ista ratio, et cum ver. seq. interesse non tantum intra rem, sed extra rem, non potest excedere duplum. **Bald.** hic in ver. oppo. et vide **Bal.** hic in ver. quanto.

f **E** extra rem. An veniat in consideratione interesse extra rem, vide latius per istum j. ca. l. Et an isto casu quando res male traditur, interesse possit excedere, vide **Bal.** in vi. oppo.

g **L**ege Titius. Vide j. et aliter videtur illum text. intelligere **Bal.** hic in ver. vi. oppo.

h **E**t quero quod opteg. Quotuplex est interesse, concludit sequendo opi. **By.** triplex, scilicet singulare, commune et conuenienti. Quomodo autem distinguatur interesse singulare ab interesse conuenienti, vide **Bal.** §. ca. l. Et quotuplex sit interesse, vide hoc in prin. per. et **Bald.** in l. eragito. in iij. §. de actio. em. et ibi de quo interesse intelligatur, si in libello peto interesse.

i **P**retium rei. **Bal.** hic saluando glos. dicit quod largo modo dicitur interesse per eundem in l. i. §. de his qui a non do. Item an ege. pense dicantur pretium, vide **Bar.** et ibi scripti in l. quidam. §. qui de frug. et lit. ex pen.

k **E** extra rem. Not. quomodo cognoscatur interesse intra rem, seu intrinsecum ab extrinsecis, et **Bal.** hic in ver. iij. oppo. et ibi ponit qd differt interesse intrinsecum a qualitate intrinseca, et omni etia vide in ver. quero igitur quid dicatur interesse extrinsecum. q. not. et vide.

l **E** extrinseci. Quid debeat haberi ratio in iudicio interesse extrinseci, adde quod no. ca. l. et per **Bal.** hic.

m **Q**uoddam est. Ex his que hic **Bar.** dicit, colligunt quidam moderni duo valde not. quod l. liber homo. §. si. hic alle. non habet locum in specie debita, sed solum in quantitate. Secundo dicitur l. ij. §. si. de eo. quod totus ille titulus non habet locum, quando certa species esset certo loco reddenda, sed solum, quando quantitas, et sic interesse ratione loci, non habet locum in interesse extrinsecis in specie, sed solum in quantitate, quod not. **And.** Barba.

n **N**on factum. Adde l. nummis. de in lit. iur. et hic adde **Bar.** in l. si pena. de verbo. obliga. et no. etiam **Bal.** in l. cum allega. §. de vsur vide **Bal.** hic in verb. quero quare gloss. et **Barto.** in l. **Julianus.** de actio. empt.

o **T**ransfertur dominus. Vide plene **Bar.** in l. rebus. §. item qui. ff. commo.

p **P. P. P.** **I**nteresse extrinsecum. Et quod non habeatur ratio talis interesse extrinseci, nisi in pecunia, non in frumento, vno et similibus, vide **Asso.** in l. nummis. de in lit. iur. et per hoc deciditur questio de eo qui erat debitor alicuius in corbes centum frumenti certo die et quia non soluit creditor eo recidit de iur. emphy. quia non potest eo soluere domino vt tenebatur non potest tale interesse peti.

q **A**rgu. huius. l. vide glo. et **Bar.** in l. stipulatio ista. ff. de ver. oblig.

r **Q**ueri. Atrum in interesse habeatur ratio lucri, vide quod no. **Bal.** in l. si. in fi. in prin. §. de fur. et per **Bar.** hic ver. sequitur gl. sup. ver. veteres. **Bar.** in l. nummis. de in lit. iur. et hoc etiam **Bal.** in l. iij. op. adde quod **Id.** de **Anc.** in cle. i. de vsur. §. sane refert quod **L.** ubi querit, si quis teneretur mihi dare centus in termino, et non soluat, an damnum emergens possim petere ratione more? Et dicit quod sic, non autem lucrum cessans. Subdit etiam dominus **P.** et. quod tunc etiam credit lucro cessante, si talis emerat mercator, qui cum pecunijs cōsuevit negotiari, alias secus si persona esset talis que reti nuiisset in arca. alleg. no. per **L.** in auth. ad hec. §. de vsur. Tu vide not. hic, et quando habeantur rationes lucri cessantis adeo qd agi possit, vide per **Bart.** in l. si constanter. §. quoties. solu. mat. et vide casum not. in l. socium qui in eo. j. pro so. qui forte non est alibi secundum **Imol.** in l. insulam. §. vsuras. ff. soluto matrimo. **Joan.** ca. in re. p. c.

S In maleficijs. An in criminalibus et maleficijs interesse possit excedere duplum. facit quod no. Bal. hic in ver. restat querere.

T Quam quantitate. Ad qd ad quam quantitate interesse possit ascendere. adde quod no. istud s. in ead. l. ad hoc vide Bal. hic et vide in ver. quid si promitto. et vers. quero si centum.

V Ratio differentie. Rationem differentie quare interesse non possit ascendere duplum in glo. ibi. obinietibus certam quantitate. vel scientiam de quibus hic in text. sed in contrariis continetibus certam quantitate et naturam potest excedere.

F Officium iudicis. An interesse petatur per actionem vel officium iud. adde quod no. Bar. in l. stipulationes non diuiditur. in c. xi. op. de ver. obl. et vide omnino in l. i. ff. de ac. emp. et q. ibi Bart. et doct.

O bligatione dandi. An in obligatione dandi succedat obligatio ad interesse. per Barto. in l. stipulationes non diuiditur. in p. i. c. xi. opp. cui seq. de ver. obl. per Bal. hic in vers. ij. queritur. vers. sed op.

P robetur. Vide Bald. hic vers. quero quomodo probet interesse. et adde in hac materia. quod aliud est interesse. quod etiam contra non dolosum probatur per iuramentum. vt not. Barto. in l. i. in prin. in v. q. stio. ff. que ad re. ape. vide quod ibi scripsi et p. Bart. hic.

T emporis preteriti. Ad probandum valorem frumenti in presentium. adde Barol. in l. ij. s. de res. ven.

Q ualiter autem probetur lucrum cessans. vide Bal. hic in vers. vi. queritur qualiter probatur. et c.

S ed qualiter. Not. de interesse singulari probando per testes. ad de Bar. in l. nemo. in fi. de duo. re. et vide qd no. post Bar. in l. i. in hac. ff. de dam. infec. et dicit hic Bal. qd reddere debet testis causam sui dicti etiam non interrogatus. facit quod no. Bart. in d. s. cum ita.

I dentitatem. Adde Bar. in l. ij. s. de res. ven. vendi. et sequitur hic etiam Bald. in verb. quero qualiter probetur singulare interesse. Et de tamen eundem Bal. in vi. q. in vers. pone.

A d duo. Et tenet Bar. hic. quod licet interesse sit probatus per unum testem. non poterit deferri iuramentum in supplementum probationis.

P rocederet. Contrarius videetur sentire Bar. in l. nemo est qui nesciat. ff. de duobus reis.

S i reus. Not. quod licet non probetur directo. tamen iudex ex officio iudi. potest condemnare. quod bene not. a sic not. quod vbi difficultas est probatio. sufficit p. coiecturas. Et ita alle. Bal. in auth. quas acti. C. de sacrosanc. ecel. Imo. et dicit Bal. in l. si qs in hoc genus. de epis. et cle. quod tortura facta in camera. probatur per iudicia et coiecturas. Imo alibi videtur dicere Bald. quod vbi est magna difficultas probationis. statim iuramento. magis si est parui pernicij secundum eum in l. qui accusare. de ed. et ad dictu Bar. bene facit h. id quod ex Pamphila. f. fina. de lega. i. et ibi Bar. et idem Bald. in l. traditio. s. de acti. emp. vbi vide. et etiam probatur interesse per coiecturas. vt no. Bal. in l. super. p. Bal. hic in ver. vi. qualiter vide tamen quod dicit Bal. hic. in fi. vltimis verbis. et dicit Bal. in l. si. ad fi. de fru. et lit. expen. quod interesse etiam fructuum. probat per coniecturas predictas. Adde per fed. in c. c. xij. adde no. p. Bar. per illum teg. in l. non ignorat. de fru. et lit. expen. et teg. et Bar. in l. si traditio. s. de ac. emp. et Bal. ibi aliter loquitur. Adde quod p. vnu testem de visu et plures de auditu probatur metus seu impressio. se

¶ Per prima.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

Contentia lata a iudice, non super eo quod est sibi comm

sed super alio quod pertinet ad causam, incidenter valet.

Continua Rub. qz quandoqz
est nullo interfectu in d

Clarum est enim illud propter defectum in
omnibus ideo de hoc ponit Dominus totu

competitis, iudei et gentes ponite. Semine et
culina sunt intendit. † Sententia a nō suo iudic

fratres quare nulla. h. d. Op. de ediles. y. ite fo

de edil. edictis. de ord. iud. l. i. d. iud. l. quoties

tumore gl. dicit hic. quando uide. iudicat super alio. qua sup e

sibi commissum, est aduertendu, qd quicquid illud impet eo, qd est

interdum, est aduertendum, quod quandoque, modus perimeri, vel circumferentiae, potest determinari, vel per modum antecedentis, vel per modum

ma sic tunc in derbe istis potest pronunciare, ut licet ratio. a

quod vult bioterrorizare ibi, quam quod ad eam rē pertinet,

canon, et pertineat ad rem sibi commissa. Si vero est proli-

franes, tunc inder non potest cognoscere, in inaequalibus cal-

modum reconciliationis, ut laici, qui in peccatis sunt, reconciliantur. Sicque per modum interrogat inquisitionis, ut laici.

indagare e giudicare sopra re. o. primo.

1890

Lex secunda.

Lex quarta.

105022383

Aditio.

an l. cum stipalatu

ni male indicant.

Termination

1953-1954 **Rece**

8 mittat per sententiam. ¶ Quero que erit practica huius legis.
Respon. potest esse duplex. Uno modo per modum exceptionis, qz
si actor actione iudicati, vel petit executionē sententię, reus pot erit
excipere de corruptela, tunc secuta hac sententia, quod actor est
corruptor, tunc statim sequitur pena l. imposita, quod amittit actio-
nem, vt l. i. §. i. ad Turpil. hic est text. in dicta l. eius qui delatorem
iudex tamen super crimine pronunciat, vt ibi digi. Secundus modus
est per modum actionis. tunc hic est duplex. Uno modo quod ego prin-
cipaliter petam pronunciari, quod ipse actionem amittat eo qd cor-
rumpit aduersarius vel iudicē. Secundo modo in actore, in cuius
perniciem iudex vel aduocatus erat corruptus. Nam agat prima
actione sua, et ad probandum quod reus debeat haberi pro cōfitero
faciat probationem de corruptela. Ita debetis intelligere hanc ma-
teriam. ¶ Quero, quid si corruptus decessit ante latam sententiā,
9 vtrum hec pena transibit ad heredes. Text. est no. quod non, in di-
cta l. eius qui delatorem. si de iure fisci.

¶ Additio.
a **¶** Constituit. Adde Bal. post Bartol. in l. i. C. de iusti. Cod. confir. quod valet sententia lata contra verum intellectum legis, vel statuti, et per eius obscuritatem, vel varietatem, et quando sunt op. n. hinc inde, vide Bal. in l. mancipia. C. de ser. fug. in l. precibus. C. de in. puber. ubi dicit, quod non audeat recedere ab auct. doc. quia illos sequitur post terga colligendo spicas. Et an opinio. doc. egre uisus iudicem, vide Bal. in capitu. i. §. iudices. de pace iur. fir. Et quod mens consulentes non debet attendi, vide Feder. cons. cccxij. inc. Quod plus sit seruanda opinio doctor. antiquorum quas iudoc. vide c. de quibus. xx. distin. et ibi no. quod est verum, nisi dicea. Hod. vide autur magis rationabilia. gij. distin. ita Anton. et vide quod ibi dicit dominus Abb. post dominum. Anto. in c. tua. de usufr. et in ca. j. de const. And. Barba.
b **¶** Iudicem. Sed utrum ista lex puniens corruptentē habeat locum in corrupto precio, no. secundum Bal. in l. proxi. quid si corrumperat notarium actorum, dic. idem secundum Bald. in l. si. §. eod.
c **¶** Et fiscalis. Not. quod differt res pub. a fisco. vide Bald. in l. si. et Jacob. Butri. et Sal. in l. propterandum. de iudi. et vide Bar. in ru. §. de iur. fisci. g. in prin. ubi scripti post eum. §. qui pro sua iurisd. l. i. et Bal. hic in l. si. et quod no. Lyn. in l. j.
d **¶** Alterius oppo. An in civilibus liceat corrumpere aduersariū ut patiatur contra se ferri sententiam. Adde Bartol. in l. j. sed et constitutio. ff. de calum.
e **¶** Reo corruptente. De pena rei hic corruptentis iudicem vel procuratorem aduersarii, vide Bar. in l. generaliter. et in l. j. §. et constitutio. ff. de calum. et plene per Imo. in l. diuis. ff. de re iudicat.
f **¶** Ipso iure verum corrumpens iudicem vel procuratorem perdat causam ipso iure, vel per sententiam. adde. Bart. in l. is qui delator rem. in prin. et in l. j. sed et constitutio. ff. de calum. Imo. plenius in l. diuis. de re iud.
g **¶** Quero qualiter. Adde not. in l. j. §. de aduo. diuer. iudic.

2 Si iudex male iudicat, an & quando teneatur.

Precio qui pretio. [¶] Nec leg. loquitur de p^{re}ma parte rubrice. [¶] Q^{uo}pp^{re} de l. seruo. inuito. s. cum pretor. ff. ad Trebellia. et quod ibi dicit s. l. progi. quia differentia est. vtrū pretio vel precib. aliquis corrumpitur. sed hic dicitur. quod id est est. quare male. [¶] So. breuiter quantum ad hoc et sententia valeat. bene distinguit vtrum sit corruptus pecunia vel precib. quantum vero ad penam iudicis. non habetur distinctio. vtr sit corruptus pretio vel precib. sed quantum ad penam partis. an distinguatur vtrum sit corruptus pretio. vel precib. et dico quod sic. nam. qui corrumpit iudicē precib. non reperitur quod actionē amittat. imo contra l. furti. s. pactus. ff. ad l. Juliam reperit. per totum. Nonius timore dicit. gl. quod contra iudicem corruptum daretur plura remedia. que ponuntur b^{re} [¶] l. i. ff. de cal. [¶] Q^{uo}pp^{re} videtur quod iudex qui male iudicauit. teneat in quantum religioni iudicantis videbitur. non in tota estimatione litis. vt insti. de obli. que ex quasi delictis in princ. et l. maleficiis. s. si u^{er} [¶] deg. de actio. et obli. et l. si. ff. de var. et extraor. cogn. et Solut. Quādoque iudex indicat male. propter dolum. tunc tenetur in totum v^{er} [¶] hactenus l. si filiusfam. ff. de iudic. et Quādoque iudex indicat male propter imperitiam. et tunc tenebitur quantum religioni iudicantis videbitur. vt in contrario. Ipsa autē imperitia potest esse duos mod. et vno modo si iudicet et p^{re}esse contra casum legis. et in hoc casu distinguat. aut errant in l. difficili. et obscura. et minus puniuntur aut in facili et aperta. puniuntur plus. vt not. Insti. de obli. que ex quasi delictis in pun. et Quādoque errant in eo. in quo fuerunt opti. elegit malam opti. et tunc quādoque inter omnes opti. est vna. que ab omni

omnibus communiter approbatur & communiter obseruatur. & tunc si elegit aliam opi. non bonam puniet eo modo quo dictum est. §. quia minime sunt immutanda. & c. vt l. minime. ff. de leg. l. si de interpretatione. ff. eo. tit. si vero sunt opi. ita fortes quod quoadq. obseruatur vna. & quoadq. seruatur alia. vt in opinionibus que est in materia compendiose facta per verbum commune. tunc iudicem putarem excusandum. quia errauit errore probabili. nro propter opi. leg. dicitur incerta. vt habuistis no. in prima cōsti. C. §. quibus. Et pro hoc tunc facit quod no. in l. §. de iur. & fac. igno. Et tunc querit gl. an istud. quod datum est iudici possit repeti. dicam statim super ista authent. que sequitur.

¶ Additio.

C De eo qui pretio. Et adde quod error ex causa probabilis facit op
iudex nō tenetur in aliquo parti lese. glo. est no. x. q. iij. c. temerarij.
Oppo. Et videtur nor. quod si iudex interponat decretum actui
ipso iure nullō, non facit litem suam, secundū Bald. in l. j. de tu. r. ra-
dix. vide tamen quod no. Bal. in l. legendi. de procur.
Religionem iudicantis. Hoc est verum, nisi illius sententia facta es-
set executio, quo casu tenebitur etiā in toto interesse. et in tota estis
matie litis. p. id quod no. Bal. in l. observare. s. proficiat in xxi. q.
quod dixi in l. i. ff. de appel. posuit Bald. in l. pe. s. de pac. quādo in
deg teneat, si eius sententia est nulla. et vide J. ibi ita no. et vide Bald.
et Bar. si iudex exceptione admittat debite, vel indebite pronunciar
se iudicem competentem, an teneatur ad interesse totius cause. p. d.
dictis adde quod dicit Barto. in consil. incipien. in questio presenti
considerandū. per interlocutoriam ipso iure nullā dicitur pars
grauari, saltem de facto, et per appellationē ab ea, causa deuoluatur
ad superiorem. alleg. Jnno. et Joan. And. in c. delicto. de appellat.
digi. s. quādo sententia est nulla. vide Bald. in l. si ve. propom. quō. et
quādo iudex. Et adde hic quod vbi sunt opi. non est recedendū ab
opi. gloss. saltem in consulendo. et in iudicando. et ob hoc dicit Bald. in
l. j. de vulg. a pup. et ibi Imol. sepius consuluisse pro gl. a no. Jaco.
Barr. in l. i. s. qui p sua iurisdictione. Bald. hic in l. f. et quod no. Ly.
in l. j. C. de act. et obli. in j. oppo. in fi. et Ang. in l. ff. de accus. et Bar.
in consil. incip. Andreolus. et Jo. And. in c. j. extra. de constit. et Jnno.
in c. ne imitatis. e. ti. Et dicit Bald. in l. ij. in prin. s. de sen. q. sine cer.
tate. quāt in dubijs ordinaria opinio est tenenda. Et de materia
vide p do. Abb. in c. j. de re iud. Et adde Bald. in ca. s. iudices. de pa.
inr. fir. Multa ponit in hac materia, vide et adde quod in dubijs
communis opinio est sequenda, nisi notorie male dicat, vel rationabiliter
convinci possit. quod iudex bonus accuratissimi ingenij estimabit,
secundum Joan. And. in c. j. de constit. per c. apellatus. de fer. et ibi
ad hoc. Abba. Mod. alle. l. j. C. de veter. in enuel. et quod no. Jnn. in
cum speciali. de appel. quā partē tenere debet iudex quādo sunt
opi. hinc inde. quod dicit Bart. in l. q. Herua. ff. de positi. et adde Bar.
in l. cū prolatis. ff. de re iud. latius per Bar. in questio sua iudex
per imperitiā. adde ad hoc quod nor. digi. Bart. quod sententia lata
inter opiniones dubias, valet, sed per appellationem rescinditur, si
contrariam conscientiam iudex appellationis habeat. ita dicit nor.
Bar. in l. iij. s. hoc autem iudicium. in vlti. vers. ff. de dā. infec. Be-
nefacit. l. f. et ibi gl. Bart. et Bald. ff. quod cū eo. et adde quod nor. dicit
in l. cū prolatis. post Jnno. in c. ne imitatis. de consti. et no. Mod. in l.
ff. expressum. de appel. Adde q. no. Mod. et do. Abb. in c. j. de re iud.
dicit Jo. And. in c. apellatus. de ferijs. per reg. tamē tenet ibi glo.
quod ille, qui facit contra legis preceptum, in cuius intellectu sunt
opi. non peccat, imo excusatur ab omni culpa. quod nor. et hic adde
Bal. in l. mancipia. s. de ser. fug. Et id quod dixi s. quod sententia la-
ta inter opi. dubias tener. Dic quod etiam tenet, etiam si post confi-
tationem fuerit declaratum talem opinionem malam esse. Ita dicit
Bal. in l. f. ff. de inst. et iud. Et ubi dixi opinio. sequendā, allego primo
illud Canonis. Iudicium populi nunquam cōtempneris vnus. l. f.
ff. de officio questio. in ver. si crebrior. apud veteres opinio est. in l. i. ff.
de na. et athletas. s. f. ff. de his qui no. infā. ca. in charitatis. xxvi. di.
c. de quibus. xx. dist. c. quidā. de peniten. et remissa. Jnn. in c. ne imita-
ris. de consti. gloss. in c. j. de postul. p. el. in vi. Bald. in l. observare. s.
proficiat. ff. de offic. procon. in d. l. athletas. et Ange. in l. cum prola-
tis. ff. de re iud. Et in dubio est tenenda opin. per quā omne curatur
peccati. cle. eguit. de verb. signi. c. iunemus. de spon. c. vnico. de scruti.
et dum s. dicitur est, quod tenenda est opi. gl. adde quod de accus. di-
cit Bar. in l. i. ff. de conus. et ibi dixi post eum. et vide de cōmuni opi.
in consil. et consil. cclxvi. et etiam de limitatione cōmunis opi. quan-
do non sit tenenda, vide in consil. collegij Pap. Et adde quod licet
Bar. in l. ambiguo. ff. de re. du. quādo quando vna leg. habet plures
digi. Bart. in prima consil. Cod. de. in versum tenet opi. dicitur hic, ce-
terās quod iudex sententiando secundum opin. non dicitur conti-
nere expresse iuris errorem. vide per eum.

Authent.

1 **¶** In delictis non est locus penitentie, nisi sint occulta, et facili⁹
manifestentur.
2 Perurium non potest argui, nisi iuramentum fuerit necessarium.
3 Qui dedit pecuniam iudici et iudicaret pro se, vel ut eum scilicet
iustitiam excederet, non potest eam de iure nouo repetere.

Quo iure. *¶* Diuiditur in duas partes principales. In prima loquitur, quando aliquis arguit iudicem de corruptela et probat. Et quando arguit, et non probat. Secunda ibi, sed si datur. Prima subdividitur in duas partes, quia primo datur modus arguendi. Secundo punit corruptum. Secunda ibi, sed qui accepit. Sed pars subdividitur in tres partes. Primo, punit qualiter punitur ille, qui non probavit. Secundo qualiter punitur ille, qui faciem suam purgationis subire noluit. Tertio, perimitur pars post sacramenti de nouo conueniri. Partes videbitis in littera. Secunda ibi, Sed si persona tertia ibi, sed si quis litigatum. Primo op. et quod in delictis non sit locus penitentie, vt de tur. l. qui ea n. etc. Sol. fallit in casu huius aut. vt ista delicta ita occulta manifestare talem. Item op. dicitur hic confiscatis bonis, contra de bo. dam. auth. bona damnatorum, et in auth. unde famul. unde dicitur gl. fallit hic. Tu die quod ibi loquitur in his, qui post sententiam mouentur, hic in aliis qui superuenerunt post sententiam, vt si dicantur digni in l. i. de bo. dam. Item op. dicitur hic quod ille, qui probare non potuit, punitur contra tra. ff. ad l. tur. l. i. §. i. Sol. vt in gloss. Ultimo glo. op. et videtur quod perituri non possit argui, vt l. i. §. de reb. ex. hic fallit in isto iuramento necessario. Simile in l. admonedi. ff. de iurem. et Ultimo glo. et vt ruz pecunia data iudici possit repeti. Ad hoc examinatur gl. in l. i. §. in ff. de cond. ob turp. cau. Tu die tria verba, si loquens de iure antiquo, aut quis dedit pecuniam iudici, vel iudicaret p se, et non potest repetere, quia etiam ex parte sua versatur turpitudine, vt l. ii. et i pecunia dedit iudici, vt cum secundum iustitiam expediret, tunc turpitudine versatur ex parte iudicis, sed ex parte dantis. non merito repeti potest, vt l. penult. ff. de condi. ob turp. cau. Sed si quis de nouo iure, tunc nullo casu habet iudici dare, vt in aut. vt litigantes iurēt. circa prin. tunc non liceret repetere, quia etiam ex parte sua versatur turpitudine. Hic dicit, dedit, vel promissi, et quero, quod si non dedit vel promissi pecuniam, sed promissi eum seruare indemnem, et repone finem dicatur. Cogita tu de Digesto nono, quia hoc anno dixi et forte in l. i. qui vgon. §. si fugitiui. de furtis. digni in l. si a reo. §. illud quod vulgo. ff. de iudic.

¶ Additio.

a ¶ **N**ovo iure. Vide Bar. in l. transactio. C. de transac. et per illud reg. dicit Bar. in l. ij. §. si. ff. de cōdi. ob turpem causam. et in l. nō omnes. §. si. ff. de re iudic. et quod potest fieri statutis, videlicet quod pena remittatur confessor.

b ¶ **P**ossit repeti. Et quid in testamento, vide Bar. no. in l. i. in prin. ff. de fal. adde glos in l. ij. §. eod.

c ¶ **P**au. P. ¶ **N**on licet repetere. In contrariū vide Jas. in l. i. ff. de cōdi. ob turp. cau. ubi etiam ponit de eo quod dicit Bar. in fi. de promissione constet iudeum iudicem.

d ¶ **S**ernare indemnem. Tene mēti singulariter dictum quod iudex potest petere sibi cauere de indemnitate propter synagagatum. vide Bal. in l. i. §. de cōdi. ob turp. cau. et ibi habes post Bar. remissive. ff. de condi. ob turp. cau. in l. i.

Sententiam rescindi non posse.

Rubrica.

Третья.

Nequē suam. [†] Sententia, per quam re
scindit propria sententia vel
predecessoris, est ipso iure nulla, hoc dicit. C. opp. su
pra, si aduer. rem iudic. per totū. de prec. imp. offer.
auth. qui supplicatio. Dicit quod quandoq; q. vult
reuocare sententiam proprio motu, tunc nō potest.
Et ita loquitur nisi sit sententia interlocutoria, vt l. post. sententia, su
pra de sentent. a. ff. de re iud. l. quod iussit. Sed nō vult omnia reuoca
re, remedijs p̄ditis a iure, potest. Sunt autē illa remedia, in iure
grū restitutio, supplicatio, appellatio, & nullitas, & exceptiois ob
iectio. Et vide gl. que hic ponit notabiliter.

¶ Addition

¶ Neque suam. Item titulum limita secundum Anno. inc. sacro. de
sent. excom. et dicitur post Bar. in l. quod iussit. ff. de re iud. et limita qd.
sententia. que est lata ex privilegiatis probationibus nunquam trans-
it in rem iud. Tractat Aug. hic alleg. 3. anno. in c. tua nos. de cohab.
tatio. cler. et mul. 3. des. si lata ex presumptio. si quis adulter i. u.
de adul. Roman. ponderat esse eulum in l. admonendi. ff. de iure iur.

¶ daret petitio⁹ expensarū. Responde, si post illā speratur diffinitiva,
et sic daret officium iudicis, super illa re, vel causa, semper poterit de
expensis pronuntiare, et non est dubiū. Sed si esset talis interlocuto
ria, que dirimeret totā litteram, esset idē q^{ue} in diffinitiva, vt l. post sen
tentia. s. de sen. et interlo. de hoc vide per Inn. in c. sepe. extra de ap
pel. Quero tū quid si inder tunc condēz nūc in c. sepe. extra de ap

§ tanquam tagatione. Quero an poterit tagare successor eius. Dico

b lide p^{ro}prio. sibi si frumentū. in fi. ybi dicit q^d declaratio volū-
taria non transit ad heredē. vt l. inter stipulantē. §. si Stichum. et qd
7 ibi no. de vt. ob. Sol. Ipec declaratio referatur iudici nō vt pri-
uate persone. ideo referatur? scilicet qz idē iudex. & eadēm digni-
tas. vel l. proponebat. ¶ Ibi vero nō vt iudici. sed vt priuate perso-
ne. nec distingue. vtrū referauerit expresse proprio noie. vel nō ex-
presso. vel vtrū precedat propriū nomen. vel sequatur. qz l. si com-
munis seruus. de stip. ser. loquitur. qñ dispositio pcedit sup aliqua
re. super qua pōt haberi respectus ad personā. & ad officiu. Sed si
8 nō pōt haberi respectus nisi ad officium tantū. tunc illa distinctio
non habet locū. vt l. cū post. §. i. de adm. tur. ¶ Quero iudex dele-
gatus referauit sibi tagationē. vtrum possit referuare. Itēz an
eo mortuo possit tagare delegans. Ad primum dico. quod quidaz
est delegatus. qui potest egeqⁱ sententiā. & ille potest sibi referuare
tagationē. cum hoc veniat in executione. vt l. si ful. §. ful.

uatio, & sic illa verba debent intelligi reſervata. ſicut

elir iurisdictione iur. Sua enim iurisdictione est vna, & eadem cum iurisdictione delegatis, vt l. i. §. qui in admatam. ff. de offi. eius cui man-
 datur. iurisdictione delegatis poterit agere postea, sed si delegatus taceat,
 illa agatio nihil valeret, cum agatio expensarum competat ei, ad quem competit egeret de iure communi. Quando autem de-
 legatus possit egerit, & quando non no. in l. a diuo. idio. in prin. in
 gl. mag. ff. de re iud. Circa illud an eo mortuo delegatus possit ta-
 gare? Istam questionem disputant dominus Jac. de Butr. ramen
 ex predictis credo, quod habeat modicum dubium. Nam eadem est
 iurisdictione delegantis & delegati, vt §. digi. no. in l. vbi ceptu. ff. de
 iud. §. facit §. de iud. aut. ad hec. Preterea, vt digi. posito quod nullo
 la esset facta reservatio, ad eum competit.

¶ Additio.

Pro concordia aduerte ius declarandi sententiam obscurā, non transit ad successorem in officio Bar. & Alleg. in l. inter stipulantes. §. si Stichum. ff. de verb. ob. allegat Aug. in l. ex facto. ff. de vulg. & pup. Berta. in suo repertorio alle. Bar. tenere contrarius in hac l. terminato. & in l. ab executore. ff. de appell. alle. Bal. in l. si. ff. de leg. Ang. in d. §. si Stichum. vbi Jo. de Imo. & Fabra. & do. Allegat. concordat opi. & And. & Imol. in d. l. ab executore. vti opi. procedat in interpretatione sententie late ex mera voluntate iudicis, vt si cōdēnat in amputatione manus, qz non pōt declarare successor, de qua manu sensit iudex, quo casu dz intelligi de manu minus vtili. Alia autem opi. procedit quando declaratio est fienda in actis.

a Terminato. Elide Bar. in l.nā postea. in s. si damnetur. ff. de iur.

reus. Bar. in l. i. propterandum. §. si autē. s. de iudi. l. limita. no. per
Ang. 2.ymo. in l. Paulus. la. §. ff. de re iudi. Vide Bar. ad illi. text.
in l. i. §. si. ff. si quis ius dicit. non obtine. Et de quibus expensis ista
lex intelligat. vide Bar. in l. i. §. si. prope. §. ff. de alie. iudi. inut. cau.
fac. post gl. vide in l. i. §. si. quis ius dicit. non obtine. vide gl. z. Bart.
in l. propterandum. §. si. de iudi. l. i. Terminaro. Et vide dicit. in c. i. de
plus peti. ubi dicitur ad limitationem huius l. si statutum dicit. quod
victus condemnatur victori in expensis. quod poterit peti eodem
natio expensarum post latam sententiam super principali condem
natione statuti. vide Bar. in l. iij. §. si rē. de le. iij. Ang. in aut. de ex
hib. reis. in prin. vide plene do. Abb. in c. i. de sequest. pro eo quod
hic dicit Bar. And. Bar.

¶ Tenio ad questiones. Adde quod licet expense, que debentur...

tionem victorie, non possunt peti nisi lite finita, vt hic, quia debetur
iudicis officio, secus tamen in his que debentur

quod ille petuntur actione in factum. Ita tenent hoc per ea que habet

turibi in l. i. ff. si quis ius dicen. facit quod not. in l. iii. §. si rem. de
leg. iii. ubi idem in corpore.

leg. in p. ubi in c. p. in expensis conventionalibus statutaris.
 ¶ Practica est. Et de reservatione tagationis expensarum, vide
 Bar. in l. ab executoribus in p. de appel. per do. Anto. in c. de seq.
 pos. et fruct. et vide Bal. in l. in p. a. idem quod in p. mo. modo, ex
 p. esse tenet Imo. in c. si. de do. et contri. Bal. in add. Spec. in tit. de
 sen. et Ang. in l. si homo. ff. de re iud. que dicit post Imo. in l. p. an
 lus. la. si. de re iud.
 ¶ In gl. parva. Que voluit tenere si iudex sententia p. iur.

tio sic. salvo eo qd i. dicam. Item dicit Spec. 7 Bo. an. in ti. de sen. 6.

Species. vel. quoniam tunc percipit, quod tenet sententia, condono re
in ceterum, nisi intra decem dies probaveris te solvere. Item.

Barto. Secunda super God. rr

11

Ub specie. Opp. de l. imperatores. ff. de
cl. in pupillo. vt in gl. habes. Opp. de l. admonen-
ti. de iurciu. Sol. fallit ibi quando sententia est la-
ta p̄reter iuramenti delati, seu qđ debet fieri in defectu probatio-
nis. fallit ad hoc habuisti in aut. nouo iure. in ff. de p. iud. qui
mā in tēte inēti hanc sollicit gl. pōnt. aliam. que nō est vera.

Ad ditio.
P. P. P. Sub specie. not. tamen qđ licet sententia non possit retractari per instrumenta nouiter reperta, poterit tamen peti re-
stitutio ex clausula generali aduersus eā. vide *Aleg. in cōs. lxxxiij. et cōs. cccxxvi. et cōs. lxx. no. iij. vol. iij.*
Admonendi. Intellige, nisi per confessionem partis, qđ tñc p-
batur contra sententiam. Ita videtur tenere et sentire *Imo. in ca.*
quia plerisq. de inhumanita. ecclesie.

Lex quinta.
Solutionem. ^{† Qui petit dilationē ad}
^{soluendum, videat appo-}
bare sententiam. h. d.

¶ Additio.
P. P. P. ¶ Ad solutionem. Pro declaratione & limitatione huius. l. vide *Aleg. in l. iij. §. si qui* condemnatus. ff. de re iud. & nō quid etiā in hoc renunciaret nullitati. vide *Aleg. in d. l. iij. §. cō* demnatus. ver. tertio limita. ff. de re iud. Item de materia huius. l. vide *lae feli. in c. qd ad consulatione. egra. de re iud. Per. in* solutionem. per sed pro declaratio. de appel.

Ad solutionem. Admitta istam l. per Imol. in l. iij. §. si quis co-
demnatus. ff. de re iud. que tam limitatio est contra gl. hic. et
tra dominū Aug. magis cōmuniter omnes in c. quod ad consul-
tationē per illum ter. de re iud. de quo vide no. per do. in c. signific-
auerunt. de test. in ea. sollicitudinē. qd ibi Inn. de appel. et d. Ann.
in c. quocenti. de offi. deleg. et do. de Nota. de cōfessionē c. cclxxi. et
istam legem adde quod si quis videtur renuntiare appellationi
talem petitionem in dilatoris ad solvendum. sed an istud sit verū q
videatur per talem pactum renuntiare appellationi. etiam inter-
ponēde. et nondum interpositē. Tenet hic quod sic. secundū Inn.
in c. sollicitudinē. de appel. et in c. quod ad consultationem. de re
iud. et in c. significauerunt. de test. et ibi Jo. And. tenet quod solu-
habet locum in appellatione interposita. Sed contrariū tenu-
no. Pet. in l. iij. c. ea. ff. de appel. Item intelligi hanc l. si hec vi-
tio petita fuisset ex certa scientia. secus si per errorem. vel si q
cū ibi no. ff. si quis eam. Et idē in similib. casib. secundū Bal. et Sa-
hic. et adde quod dixi post Bar. in l. si quis. separatim. in ff. de app-
pide. in linea hanc l. quando terminus ad solvendum fuisset pet-
tus post appellationem interpositā. secus si intra decem dies ap-
pellandū. qz tunc poterit bene appellari. secundū Inn. in d. c.
ad consultationem. Quod dictum no. est secundū dominū An-
in c. gratum. ad ff. de offi. deleg. et not. Imol. in l. iij. §. si quis co-
demnatus. ff. de re iud. Et an per obligationem cautionis de ste-
do iuri. videatur appellationi renuntiatum. de qd non. in ca. c.
venissent. de eo qui mit. in poss. causa rei seruand. et vide aliquos
sup. cumulatōs per do. Aut. in d. c. gratū. per quosquis videt a
p-llationem renūtiare. et p. Inn. in d. §. si quis condēnatus. Et p.
hic facit. qz vbi iuris facti aliquid est incompabile cum actu

quens vel precedenti, videor renuntiare illi actui, qui si non co-
tinetur cum e. de multa. de prebendis. Renc. facit quod no. Bar.
l. naturaliter. §. in illi communis. ff. de acq. possit. Sed hic iste termi-
sol. non se comparatur cum appellatione, vel iure appelladi, er-
videor illi renuntiare. et vide Host. in c. significauerunt. de res.
dicit qd si pendente appellatione intra tempus decem dierum,
deus dat mihi terminum, et ego accepto, qd videor renuntiare fa-
tari appellandi, et se concordat. de quo se remittit Tibb. ad no. Jo.
Jo. An. in c. si de re iud. in sexto. et adde dominos de Nota. de ca.
xlviij. Adde, et limita secundum Gim. et refert Paulus de ca. h.
non habere etiam locum in eo, qui obtemperat sententie excom-
nicationis late post appellationem, qz non censetur appellationem
nuntiasse, sed censetur fecisse et scrupulo consentire et ad causam
magis quam antimo renuntiandi. Et vide qd habetur per Jo.
hoc significauerunt. de resib. de illo qui intra terminum app-

a grauiamine recepit aliquem terminus a indice, ad aliquid aliud faciendū, an videatur acquiescisse. vide etiam qđ not. in c. grati. de offi. delegati. per modum. An soluens videatur sententias approbare vide Ang. consi. cccxiij.

¶ Lex sexta.

¶ Acta que sunt in occulto, & secreto, non faciunt fidem, nisi facta publicatione per pronuntiationem iudicis.

¶ Dicta testium non publicata coram iudice, qui eos examinauit, poterant publicari ab eius successore, non ab alio.

¶ Acta scripta a notario coram iudice licet non sint publicata per notarium, faciunt fidem coram eodem iudice.

¶ Publicatio actorum debet fieri parte presente, vel legitime citata.

¶ In actis per notarium in curia, non requiritur presentia testium.

Esta [†]Acta publica faciunt fidē etiam mortuo in
dice. h. d. ¶ Pro declaratione huius legi
quero quomodo ista acta publicentur seu in publica
documenta redigatur, qd idem est. In glo.ue sunt opino
nes cōtrarie. Est tertia que eas reducit ad distinctionē. Hic ad
uerte qd est effectus vnius opinionis, qd acta dicant publica eo ipso
qd sunt scripta a rebellione coram iudice, et vide gl. in prin. Alij di
cunt qd ista denum dicuntur publica, si iudex mandat ipsa esse pu
blica, dicendo sic, visis omnibus dictis actis, pronuntiamus ipsa es
se publica, vel mandat notario, vt publicet, et vide glo. i. Tertia op
inio est, qd eo ipso qd scripta sunt a notario, nō facta illa noua pub
licatione per sententiā in iudicio, faciunt fidē coram eodē iudice, v
t eius successor, vt in prima opinione posita in gl. non coram alio,
in secunda opinione, et sic reducuntur ad concordiam, et 20 bu.

declaratione debes scire. q. quedam sunt acta. que sunt coram
 a dice publice. & palat. ista non requirunt nouam publicationem. fu-
 2 ficit enim quod sunt scripta per notarium ad hoc deputati. ita l.
 quitur prima opi. hic posita. ¶ Probatur in c. quoniam eotra fa-
 sam. extra de probati. l. j. de dona. l. in donationibus. ¶ Et ueda
 3 sunt acta que sunt in occulto. et in secreto examinationes testi-
 que in secreto recipiuntur a iudice. & a notario scribuntur. & ista
 faciunt fidem nisi facta publicatione per pronuntiationem iudicis.
 Ita loquitur hic secundum secundam lect. facit s. de proba. au-
 qui semel. & quod no. per Inn. extra de testi. c. Albericus. & in c. d-
 tutus. & ita obseruat consuetudo. ¶ Sedo habes unum modum
 b gendi. a puto tamen quod si dicta testium no sunt publicata co-
 4 iudice qui examinauit eos. poterit publicari ab eius successore.
 autem ab alio. vt s. in tertia opi. glo. & extra de testib. in c. constit-
 tus. Et hoc prout tu intelligis hic publicationem. de illa iudicis
 nuntiatione de qua s. dicit. possit etiam intelligi de publicatione
 c est de subscriptione notarii. quando suum signum apponit. & scri-
 ptus publicasse. si illo modo intelligimus. ¶ procedit tertia lec. hic p-
 5 sita in glo. Nam facta coram iudice. licet non sint publicata
 6 notarium. faciunt fidem coram eo. coram quo facta sunt. & coram
 non facerent fidem. nisi haberent subscriptionem. vel testimonium
 alicuius officialis qui positus est ad acta publica custodienda. &
 de fid. instru. aut. ad hoc. & omnia ista procedunt. prout loquitur
 actis factis in iudicio. possit etiam intelligi hec leg. prout loquitur
 actis factis extra iudiciu publicandis in iudicio. vt videtur se-
 re gl. diu allegat l. publicati. s. de testi. tunc qualiter fiat illa pu-
 catio. non dico hic. sed dicam in d. l. publicati dicam in l. si. ff. q.
 7 admodu. testa. aper. Inn. extra de testi. in d. c. Albericus. & s. de
 8 de duob. modis q. fit publicatio. vtriu requiratur partis presen-
 ti. hic videtur dicere. parte presente. vel legitime citata. vt l. si
 s. de testi. l. nam ita dicitur. ff. de adop. ¶ Bre querit glossa. ¶ vtrum
 actis scriptis per notarium in curia requiratur presentia testi-
 c dicit glo. & bene q. non. ¶ vt l. in donationibus. s. de donationib.

C Additio.

a **S**unt acta. Vide Barrol. in l. secunda. §. de eden. et not. Bald. in bone fidei. ver. si dubitatur de exemplo. de reb. cred. et adde. Barto. in l. solam. de testibus. et Bartola que ibi dicit §. de sen. l. prolatam.

b **L**egendi. Sed Bar. videtur tenere quod a quocumque iudice sint publicari. et ipse not. in l. ij. ff. de iudi. sol. illud est tenendum eundem Jmo. in c. causam. de testi. ne probandi facultas angustetur. l. quoniam. §. de here.

c **I**ntelligimus. Et de tamen quod in casu fidem faciunt actiones. etiam sine publicatione. De quo vide Bar. in auth. si quod aliquo. §. de testibus.

d **P**artis presentia. In publicatione testium requiritur presentia partis vide gl. in l. solam. §. de testib. et Bald. in l. si quando allegat. et Bal. hic.

Quod

Quod non. Sed gl. in l. solam. §. de testi. vult q. in publicatione
testium coram iudice requiratur presentia aliquorum testium. **S**e-
quitur Bal. in d. l. iurifuradi. in fi. §. de testi. et Bal. hic et vide Abb.
in c. coram. de testi.

De executione rei indicate. Rubrica.

Ad ditto.

P. P. P. De executione rei indicate. De duplici modo quo
modo peti potest executio sententie, vide Bar. in l. pe. de auct. tut.
vide Aleg. in apostil.

Continuatio patet de se vt in glo.

Exp^{ta}.

1 **2** **3** **4** **5** **6** **7** **8** **9** **10** **11** **12** **13** **14** **15** **16** **17** **18** **19** **20** **21** **22** **23** **24** **25** **26** **27** **28** **29** **30** **31** **32** **33** **34** **35** **36** **37** **38** **39** **40** **41** **42** **43** **44** **45** **46** **47** **48** **49** **50** **51** **52** **53** **54** **55** **56** **57** **58** **59** **60** **61** **62** **63** **64** **65** **66** **67** **68** **69** **70** **71** **72** **73** **74** **75** **76** **77** **78** **79** **80** **81** **82** **83** **84** **85** **86** **87** **88** **89** **90** **91** **92** **93** **94** **95** **96** **97** **98** **99** **100** **101** **102** **103** **104** **105** **106** **107** **108** **109** **110** **111** **112** **113** **114** **115** **116** **117** **118** **119** **120** **121** **122** **123** **124** **125** **126** **127** **128** **129** **130** **131** **132** **133** **134** **135** **136** **137** **138** **139** **140** **141** **142** **143** **144** **145** **146** **147** **148** **149** **150** **151** **152** **153** **154** **155** **156** **157** **158** **159** **160** **161** **162** **163** **164** **165** **166** **167** **168** **169** **170** **171** **172** **173** **174** **175** **176** **177** **178** **179** **180** **181** **182** **183** **184** **185** **186** **187** **188** **189** **190** **191** **192** **193** **194** **195** **196** **197** **198** **199** **200** **201** **202** **203** **204** **205** **206** **207** **208** **209** **210** **211** **212** **213** **214** **215** **216** **217** **218** **219** **220** **221** **222** **223** **224** **225** **226** **227** **228** **229** **230** **231** **232** **233** **234** **235** **236** **237** **238** **239** **240** **241** **242** **243** **244** **245** **246** **247** **248** **249** **250** **251** **252** **253** **254** **255** **256** **257** **258** **259** **260** **261** **262** **263** **264** **265** **266** **267** **268** **269** **270** **271** **272** **273** **274** **275** **276** **277** **278** **279** **280** **281** **282** **283** **284** **285** **286** **287** **288** **289** **290** **291** **292** **293** **294** **295** **296** **297** **298** **299** **300** **301** **302** **303** **304** **305** **306** **307** **308** **309** **310** **311** **312** **313** **314** **315** **316** **317** **318** **319** **320** **321** **322** **323** **324** **325** **326** **327** **328** **329** **330** **331** **332** **333** **334** **335** **336** **337** **338** **339** **340** **341** **342** **343** **344** **345** **346** **347** **348** **349** **350** **351** **352** **353** **354** **355** **356** **357** **358** **359** **360** **361** **362** **363** **364** **365** **366** **367** **368** **369** **370** **371** **372** **373** **374** **375** **376** **377** **378** **379** **380** **381** **382** **383** **384** **385** **386** **387** **388** **389** **390** **391** **392** **393** **394** **395** **396** **397** **398** **399** **400** **401** **402** **403** **404** **405** **406** **407** **408** **409** **410** **411** **412** **413** **414** **415** **416** **417** **418** **419** **420** **421** **422** **423** **424** **425** **426** **427** **428** **429** **430** **431** **432** **433** **434** **435** **436** **437** **438** **439** **440** **441** **442** **443** **444** **445** **446** **447** **448** **449** **450** **451** **452** **453** **454** **455** **456** **457** **458** **459** **460** **461** **462** **463** **464** **465** **466** **467**

CAduerte. f. quod no. Bal. in f. omnium. in fi. de act. arguis Bar. in contrarietate in pac. li. de execu. rei iud. Sed pro faluado Bar. in quo videatur cotrariari. vide concordiaz quam pofui ad l. 2. reg. diuerfo. f. i. ff. de rei vendi.

Exceptio nullitatis. Vide et in l. iiii. f. condemnatum. de re iu. a
an exceptio nullitatis impedit executionem fententie? Item not. qd fi peto plures res. et vnus confitetur aliquas. et negat aliquas. et qd de confefsis statim fieri executio. Bal. in l. a. C. qui ad li. procla. non licet.

P. P. P. C. Aor. secundo. Et c. in m. regul. quod ad executionem seu precepto executio nō sit regulariter inchoandum. quatuor l. seu precepto vide ad eā per Bas. late in l. ne quicquā. §. vbi decretuz. in l. ij. ff. de offic. procon. Alleg. late in l. de pupillo. §. meminisse. de oper. no. nun. vide Pan. in c. ij. extra de litis conte. Item no. quod vbi proceditur sine figura iudicii precedere cognitione super petitione quali quali correcta. potest iudex omīssa sentētia incipere a executione vide fin. Bal. in extrauag. ad reprimendū. in ver. sine a gura. ad h. sequitur Nam in d. c. spe. in ggi. q. de ver. sign. referens ita tenere alios relatos per cū. Feli. in c. sane. ad h. de offi. dele. Item declaratio limitatione reg. vide Feli. in c. sane. ad h. de of. dele. Item ad reg. vide Alleg. con. gij. in iij. vbi vult regulam etiā procedere si habens commissiones diceret. illico consequatur ius suum. per l. si quis. vbi Bart. de possi. sed aduerte quia Bart. in d. l. si quis. que est sing. vult contrariū in secūdo dicto. in primo dicto videtur dicere vt dicit Alex. Item aduerte quod ipse Alex. dicit contra limitationē quam dicit §. allegando Barto. in verbo sine gura. et vult leg. idē esse in causis summarijs. si in petitione incipiat ab executione. quia petat actor cogi. et compelli. Itē an si quis actor petat simpliciter cogi aduersarij. possit sustineri petitio. vide de Feli. in c. examinata. extra de iud. tenemē quod sic post Ant. de But. Bal. per cum relatos. et est etiā decisio Pan. in c. olim. per illuz reg. extra de censu. vide Alex. in l. si nulla. ff. de re iud. in rub. qui admit. et est communis ista opi. contra Bar. hic secundum doc. in c. ij. de off. deleg. Itē quod vbi proceditur sine figura iudicii. vbi est clausula ius iustitiā ministrari. non noceat incipere ab executione. vide Are. in l. ij. §. prius. ad h. de vul. et pup. etiā qñ est clausula. §. vide Alleg. post §. mol. in l. si cum nulla. ff. de re iud. vbi et alia. Item quod etiam si conuentum sit inter partes vt procedatur executiue. nō possit. vide Alleg. in l. alia. §. eleganter. ff. sol. nat. vbi respondit ad ea que no. in l. ij. §. de pl. et ad idē vide Cur. in tract. seq. q. gij. Mod. Bo. in l. nemo pōt. de lega. §. vide que dicit Feli. in c.

quoniam. secus esse in arbitrio arbitratore.
Gratuatum. no. de clausula. si fenscrie te gratuatum &c. per **And**
 der. late. **I**nstit. de act. si. curare. in fi. **A**dde quod **Bal.** no. per illu
 teg. in. **D**efendente. ff. de sutor. tur. tenet qd possit in appellacione
 p. precepto de soluendo simpliciter facto, i. hoc in exequendo sententia
 tiam latam.
Format libellum. **V**ide **Bal.** in simili in l. si pacto. s. de pac. i. ibi
 no. vide **I**nstit. de act. si. sed do. **A**ut. in. **C**ognata. dicit qd talis
 libellus costi. nesci. qd tacite intelligitur condonari. ex quo alias non
 pot. peti costi. l. cogi. de peti. here. qd etia ibi videf sequi **Imo.** **A**ld
 de **Bar.** in l. si ci. nulla. de re iud. i. ibi dicit **Bal.** in l. conuenticula. **C.**
 de epis. r. de. **Bal.** in fi. consti. **Codi.** s. quibus. i. in l. edita. r. hic. i. in
 aut. dos data. in fi. re. don. ante nup. **E**t de clausula. pero cogi. vide
 in addi. **S**pec. in tit. de sen. vide **Bal.** in fi. consti. **Codi.** in vers. vlti
 rius nota.

¶ Et secunda.

Secunda. **Causa.** Sententia habet paratā executionē, nisi sit nouata. b. d. t. no. qd stipulatio nouans sententiā, non habet paratam executionē. * 1. ot. q. sententia habet paratam executionē. ¶ Quero, uid est illud qd habet paratā executionē, utrū sit actio iudicati, qd descendit ex sententia, an sit officium iudicis, qd competit pro executione? Glo. in l. minor. q. vii. ann. cui fideicommissum. ff. de mino. videtur tenere qd. i. dē in l. qui de inofficioso. ff. de inoff. test. in contrarium videtur l. i. in prin. ff. de den. ibi, quā q. actione agere vult, eā prius edere debet, de peti. here. l. item venist. ff. de i. recte. vbi gl. tangit vnde deberet dari libellus, si inueterat actio iudicati. Sed quando implozatur officium iudicis, tunc nō est necessarius libellus, nec ordo iudicati? vt l. qui restituer. de rei pē. ita loquitur hic, ita dicit Spec. in titu. de execu. rei iudica.

C Additio.

E Executionem. Sententia habet executionem paratam, quomodo intelligatur, in hac materia adde reg. no. 7 ibi Barto. secundum unam lec. 7 in tale pactum, s. qui prouocauit. ff. de pac. 7 quod ibi no. Bar. in l. i. ff. de iud. sol.

Quando implozator. Adde qd no. Bal. in l. i. qn fiscus vel priua.

¶ **Redorei.** Si non reperiatuꝛ emptoz pignozis do-
bituꝛ creditoz in solutuꝛ. p. d. An auꝛē
ista dario debeat in solutuꝛ fieri pro toto debito, an secun-
duꝛ rei valoreꝛ. Glo. hic tangit, & plenius in l. adiuo Pro. §. si p-
gnoza. ff. de re iudi.

Simile habes in l. commodis. ff. de reud. Quero, an idē sit in p^{re}bendis clericorum. ⁴ Et dicit q^d sic, non allegat aliquid. Dic et hoc, vt extra de fideius. c. ij. iij.

¶ Additio.
¶ Stipendia clericorum. Prebende clericorum nō possunt adiu-
dicari in solum. vide l. condis. ff. de re iud. Sed contra hāc. est
casus in l. per hanc. C. de erga. nul. lib. xij. sed intellige illam secū-
dum istam.

Etiam nomen. *De nomine debitoris dic,*
ut la. duo. P. 10. y. sic quod
que. de re indi. 7 s. quando asc. vel pua. l. i. j. 2. iij.

Sicut proponis. Pronuntiatio executio
ris non infirmat senten
tiam. h. d. Opp. s. si contra ius vel vilitatem publicam.
l. si non cognitio. vbi dicitur. si non cognitio. scilicet execu
tio mandatur. oportet inquirere de veritate precum. &c. Et sic vide
tur quod de omni negotio potest cognosci. Breuiter de intellectu illi
liter. s. si non cognitio. tangit glo. in d. l. a diuo Pio. in prin. glos.
magne. de re iud. Et vide de hoc extra de offi. p. iud. de le. c. signi
fica. et melius in c. pastoralis. s. quia vero. vbi habes an iudex dat
ad equequendum possit viribus sententie pronuntiare.

¶ Reg septima.

Slongis. ¶ Ad ortu a specie debita, sit executio in
estimatione. b. d. ¶ Tiora quod quando
nō potest fieri executio in r, sit executio in estimatione, &c.
Baro. Secunda super Cod. rr iii

Executores ecclesiarum, quomodo puniuntur.

Executores. Ego allegavi istam l. semel in vna q. valde difficili. Dicitur co-
stitutio episcopi, qd si executoris ultimarum voluntatum
cessant in executione per annum, executorio de iure ad
episcopum contingit, qd testator relinquit centum danda pauperibus, quos elegit Titius, que fecerit sui executor, Titius cessavit per annum, queritur an post annum possit eligere pauperes. Videtur quod non, per constitutionem. Ego dicebam, quod aliud est officium exequendi, aliud est officium eligendi pauperes. Officium exequendi bene aufertur ei post annum, eligendi vero non, qd non est de executione, qd aliis est indicis aliis est exequens vt hic dicitur. Quod an sit de iure communi ei interdici post annum? Ad hoc casus s. communia de lega. l. si quis. Contrarium tamen determinat tex. in l. cum quidam de leg. ii. vbi facultas eligendi personarum non perimitur, donec quis sit constitutus in mora, per contestationem, et de hac q. est ibi textus.

Ad ditto.

Eligere pauperes. Adde Bal. in l. captatorias. s. de test. mlli.

Leg nona.

Quando agitur ad pecuniam, ad speciem actione mere psonali, et actione reali, et personalis in rem scripta, et actione qd metus causa, et mixta quod tempus condemnato ad soluendum prestituit. m. l. 4. 5. 6. 7. 8.

Ad ditto pignoris intra quantum tempus fiat.

Es quos. Post lapsum temporis, quod datur indicatis, debent capi pignora, et videtur in h. d. Op. et videtur, quod confessus debeat condemnari, vt l. de confes. l. i. Sol. Dicit condemnari, referas ad communem personam. Dicam in d. l. i. Circa istam l. queritur duo, quod expe-
diantur in gl. Queritur primo, quantum tempus habeat condemnatus ad soluendum. Secundo quanto tempore debeat differri venditio pignoris. Si quod est hic mirabiliter loquitur. Circa primum dicit aut agitur ad pecuniam, aut ad speciem. Ad pecuniam, habet quadrimestrem tempus, vt l. i. l. i. nisi per iudicem causa cognita, et ta abbrevietur. In enim p. m. si causa cognita, vt l. i. ff. de re iud. l. i. ff. si quis condemnatus. Si vero agitur ad speciem, tunc aut agitur actione reali, aut personalis, si reali, habet tempus arbitrio iudicis, vt m. l. de offi. iud. in prin. Si personalis, habet quadrimestrem tempus, vt l. i. in fideicommissi. in prin. ff. de vfu. et quod met. cau. l. si cu ecce. s. qd si homo. Hoc dicit prin. gl. iuncto sine ibi, hoc in simili personalis, et. Contrarium huius videtur notari in d. s. quod si homo. Unde quidam doc. dicebant quod vbi quis agitur ad speciem, potest fieri executio incontinenti. Sed hoc est contra l. in fideicommissi. in prin. de vfu. Et ideo, quando agitur ad speciem, dicitur aut agitur actione reali, et tunc qd dictum est. s. per glof. Aut agitur mere personalis, habet quadrimestrem tempus, vt d. l. in fideicommissi. l. i. Aut agitur personalis scripta in re, vt l. de actione ad exhibend. que est personalis in rem scripta, vt l. de eo. in fin. in l. i. ff. si est autem personalis. ff. ad exhibendum. tunc id qd in reas l. i. vt m. l. de offi. iud. s. i. Et ideo dico in actione qd metus causa, nam ipsa est in rem scripta, vt l. metus. s. si ff. qd me. cau. tunc habet tempus officio iudicis, sicut in reali, vt d. l. si cum exceptione. s. qd si homo. et qd ibi no. in gl. melius quam hic. Si vero agitur actione mixta, vt in petitione hereditatis, tunc prout in ea venit venditio rerum, sapit naturam realem, prout in ea venit venditio personarum, sapit naturam personalem, vt l. hereditatis. s. de peti. here. Et Quero, intra quantum tempus pignoris sit venditio. Si dicit qd statim post quadrimestrem tempus. Et vide gl. qd pignus pretorii venditur ex diffinitiva post lapsum quatuor mensium debent expectari duo alij menses, vt l. debitoribus ff. de re iud. que clare dicit qd dantur duo menses post lapsum primi termini, licet gl. dicat aut corrigi. s. i. l. i. ff. sed non est verum vt ibi dicitur. Quando vero venditio fit ex interlocutoria, dicit in l. i. cu3 proponas. de bo. autho. iudi. pos.

Ad ditto.

Pro concordia. Aduerte, incontinenti debet fieri executio, sicut in actione reali in actione psonali in re scripta, vt est actio qd met. cau. Ita Bar. alle. in hac l. si. Contrarius tamen inuenitur in l. si cum exceptione. ver. qd si homo. ff. qd met. cau. Tu dic Bar. in d. ver. qd si homo. loquitur in actio mere personalis. prima autem op. loquitur de personalis in rem scripta, hanc solu. voluit de directo ipse Bar. in hac l. si. ideo recte ponderari debent verba ipsius Bar.

Esserri venditio. Quatuor tempus habet condemnatus ad soluendum adde qd habetur. s. i. l. i. ff. qd ibi dicitur. v. p. Bald. hic que ponit etiam qd in criminalibus et in obligato ad faciendum. Specu. intit. de dila. s. i. in ver. executor. gl. i. In in c. quereti. de offi. dele. l. i. in l. i. s. de dila. in ver. i. quid si quis fideiussit in causa criminali pro Titio, et condemnatus soluit incontinenti, qd in criminalibus non habet locum quadrimestre, postea agit contra Titium, et obtinuit, an Titius habeat quadrimestre vide Bal. in additio. Spec. intit. de sen.
b De offi. iudi. Sed contrarium tenuit gl. in l. i. s. de fruct. et lit. ex pen. de quo ibi vide Bar.
c Quidam doc. Et no. qd si tempore executionis reus condemnatur in aliquo ultra id quod venit in sententia, pro illa habet nouam dilationem, que datur iudicatis. Vide Bar. in l. si cum exceptione. s. quatenus. ff. quod met. cau. quod no.
d Scripta. Contrarium tenet Bar. in l. si cum except. s. quod si homo. vide Bal. in l. defensionis facultas. s. de iure fisci.
e In glof. Et ad limitationem hic dictorum, vide quod habes in l. debitoribus. de re iudi.
f Venditio. Vide Bal. in l. i. de o. s. co. et ibi dicitur hic adde Bal. in addi. Spec. in tit. de senten.

De vfu rei iudicatis.

Rubrica.

Si tua continuat, et ideo continua vt habes in ea, dicitur est s. de excep. rei iudi. sequitur videre de pena imponenda moroso, qd non soluit. Pena enim sibi imponitur, qd tenetur ad vfu rei iudicatis, ideo ponitur hic iste titulus.

Leg prima.

S. quibona. Breuiter dicit, qui non parat sententiam intra tempus tenetur ad vfu rei iudicatis. h. d. ista lex breuissima.

Leg secunda.

Es qui. Condemnatus ad soluendum, habet quatuor menses a die sententie prime, quatuor menses a die sententie prime, appellati. h. d. Op. de l. debitoribus. ff. de iudi. Sol. Bal. la corrigitur per istam. Dicit gl. non placet vt dicitur. s. i. l. i. ff. Nam quoddam est tempus, quod datur ad soluendum condemnato, et de isto loquitur hic. Quoddam est datum ad vendendum pignora capta post primum dilationem, et de illo loquitur leg. contraria. Op. ff. de app. l. negotiis. de vfu. l. tutor. Dicit gl. ibi loquitur qd frustratorie appellauit. Tu dic. ibi loquitur de vfu rei prime actionis, que vfu re currit pendente iudicio primo, nec exigitur per sententiam: a qua est appellatum. Fateor tamen qd illud quod gl. dicit, qd si fuerit appellatum frustratorie, qd currunt vfu rei centesime lapsis quatuor mensibus a die prime sententie, et intellige frustratorie, quando euidenter calumniose appellauit per dictam regulam.

Ad ditto.

Es qui. No. istum text. dum dicitur quod datur quadrimestre, limitat Bal. in l. quonia nonnulli. s. de app. que sequitur. Ro. in l. i. s. qui presens. de verb. obl. et ibi vide Alex. Ita iura dicentia qd datur quadrimestre fallit in agentibus actione in rem. gl. est fin. in l. in fideicommissi. in gl. i. in fin. ff. de vfu. et late dicitur in l. debitoribus. post Bar. ff. de re iud. ad id qd dicitur de vfu. In in c. quereti. de offi. dele. l. i. vbi omnino vide. Ad materiam huius quadrimestris tempus, ponit etiam plene gl. Bar. et doc. in l. i. s. i. tit. proxi.
b Frustratore. Per hoc Bal. multu no. in l. i. s. i. l. i. dicit quod si in sententia apponitur terminus, et interim appellatur, qd non currit terminus appellati, licet desistat, nisi appareat frustratorie appellatum, et in mora. vide eum notabiliter.
c Tu dic. Vide Bal. hic, qui dicit qd talis vfu rei potest peti etiam hodie de iure diuino. adde Bar. et Jo. de Imol. in l. i. in l. i. s. vfu rei. sol. mat. And. Barb.
d P. p. p. Si fuerit appellatum frustratorie. vide Alex. consil. l. i. in l. i. s. i. consil. l. i. co. vo. l. i. consil. l. i. y. y. vbi etiam habes de opposi. Item no. quod istud quadrimestre no datur nisi prestata satisfactio. vide Fra. consil. l. i. de materia quadrimestris, et an et quando competat, vide s. l. in c. quod ad consultationem. egera de re iud. ponit an iudex possit arctare vel progare, vide quatuor limitationes ad predicta reg. de quadrimestri per Jas. in l. i. arro. gator. ff. de adop. et ibi etiam in precedenti ponit quid si iudex quas drimestre statuerit, an diceretur terminus? et dilatio legalis, an vero iudicialis, et effectus est magnus vt ibi per eum. Tres sex fallit. vide per s. l. in c. quereti. egera de offi. dele. l. i. An autem hoc quadrimestre habeat locum quando agitur ad aliquam speciem, vide Alex. in l. continuus. s. illud. de verb. obl.

Esserri venditio. Quatuor tempus habet condemnatus ad soluendum adde qd habetur. s. i. l. i. ff. qd ibi dicitur. v. p. Bald. hic que ponit etiam qd in criminalibus et in obligato ad faciendum. Specu. intit. de dila. s. i. in ver. executor. gl. i. In in c. quereti. de offi. dele. l. i. in l. i. s. de dila. in ver. i. quid si quis fideiussit in causa criminali pro Titio, et condemnatus soluit incontinenti, qd in criminalibus non habet locum quadrimestre, postea agit contra Titium, et obtinuit, an Titius habeat quadrimestre vide Bal. in additio. Spec. intit. de sen.
b De offi. iudi. Sed contrarium tenuit gl. in l. i. s. de fruct. et lit. ex pen. de quo ibi vide Bar.
c Quidam doc. Et no. qd si tempore executionis reus condemnatur in aliquo ultra id quod venit in sententia, pro illa habet nouam dilationem, que datur iudicatis. Vide Bar. in l. si cum exceptione. s. quatenus. ff. quod met. cau. quod no.
d Scripta. Contrarium tenet Bar. in l. si cum except. s. quod si homo. vide Bal. in l. defensionis facultas. s. de iure fisci.
e In glof. Et ad limitationem hic dictorum, vide quod habes in l. debitoribus. de re iudi.
f Venditio. Vide Bal. in l. i. de o. s. co. et ibi dicitur hic adde Bal. in addi. Spec. in tit. de senten.

Suncimus. Breuiter dicit, qui non parat sententiam intra tempus tenetur ad vfu rei iudicatis. h. d. ista lex breuissima.
b De offi. iudi. Sed contrarium tenuit gl. in l. i. s. de fruct. et lit. ex pen. de quo ibi vide Bar.
c Quidam doc. Et no. qd si tempore executionis reus condemnatur in aliquo ultra id quod venit in sententia, pro illa habet nouam dilationem, que datur iudicatis. Vide Bar. in l. si cum exceptione. s. quatenus. ff. quod met. cau. quod no.
d Scripta. Contrarium tenet Bar. in l. si cum except. s. quod si homo. vide Bal. in l. defensionis facultas. s. de iure fisci.
e In glof. Et ad limitationem hic dictorum, vide quod habes in l. debitoribus. de re iudi.
f Venditio. Vide Bal. in l. i. de o. s. co. et ibi dicitur hic adde Bal. in addi. Spec. in tit. de senten.

Esserri venditio. Quatuor tempus habet condemnatus ad soluendum adde qd habetur. s. i. l. i. ff. qd ibi dicitur. v. p. Bald. hic que ponit etiam qd in criminalibus et in obligato ad faciendum. Specu. intit. de dila. s. i. in ver. executor. gl. i. In in c. quereti. de offi. dele. l. i. in l. i. s. de dila. in ver. i. quid si quis fideiussit in causa criminali pro Titio, et condemnatus soluit incontinenti, qd in criminalibus non habet locum quadrimestre, postea agit contra Titium, et obtinuit, an Titius habeat quadrimestre vide Bal. in additio. Spec. intit. de sen.
b De offi. iudi. Sed contrarium tenuit gl. in l. i. s. de fruct. et lit. ex pen. de quo ibi vide Bar.
c Quidam doc. Et no. qd si tempore executionis reus condemnatur in aliquo ultra id quod venit in sententia, pro illa habet nouam dilationem, que datur iudicatis. Vide Bar. in l. si cum exceptione. s. quatenus. ff. quod met. cau. quod no.
d Scripta. Contrarium tenet Bar. in l. si cum except. s. quod si homo. vide Bal. in l. defensionis facultas. s. de iure fisci.
e In glof. Et ad limitationem hic dictorum, vide quod habes in l. debitoribus. de re iudi.
f Venditio. Vide Bal. in l. i. de o. s. co. et ibi dicitur hic adde Bal. in addi. Spec. in tit. de senten.

Si plures vna sententia condemnati sunt.

Rubrica.

Esserri venditio. Quatuor tempus habet condemnatus ad soluendum adde qd habetur. s. i. l. i. ff. qd ibi dicitur. v. p. Bald. hic que ponit etiam qd in criminalibus et in obligato ad faciendum. Specu. intit. de dila. s. i. in ver. executor. gl. i. In in c. quereti. de offi. dele. l. i. in l. i. s. de dila. in ver. i. quid si quis fideiussit in causa criminali pro Titio, et condemnatus soluit incontinenti, qd in criminalibus non habet locum quadrimestre, postea agit contra Titium, et obtinuit, an Titius habeat quadrimestre vide Bal. in additio. Spec. intit. de sen.
b De offi. iudi. Sed contrarium tenuit gl. in l. i. s. de fruct. et lit. ex pen. de quo ibi vide Bar.
c Quidam doc. Et no. qd si tempore executionis reus condemnatur in aliquo ultra id quod venit in sententia, pro illa habet nouam dilationem, que datur iudicatis. Vide Bar. in l. si cum exceptione. s. quatenus. ff. quod met. cau. quod no.
d Scripta. Contrarium tenet Bar. in l. si cum except. s. quod si homo. vide Bal. in l. defensionis facultas. s. de iure fisci.
e In glof. Et ad limitationem hic dictorum, vide quod habes in l. debitoribus. de re iudi.
f Venditio. Vide Bal. in l. i. de o. s. co. et ibi dicitur hic adde Bal. in addi. Spec. in tit. de senten.

Esserri venditio. Quatuor tempus habet condemnatus ad soluendum adde qd habetur. s. i. l. i. ff. qd ibi dicitur. v. p. Bald. hic que ponit etiam qd in criminalibus et in obligato ad faciendum. Specu. intit. de dila. s. i. in ver. executor. gl. i. In in c. quereti. de offi. dele. l. i. in l. i. s. de dila. in ver. i. quid si quis fideiussit in causa criminali pro Titio, et condemnatus soluit incontinenti, qd in criminalibus non habet locum quadrimestre, postea agit contra Titium, et obtinuit, an Titius habeat quadrimestre vide Bal. in additio. Spec. intit. de sen.
b De offi. iudi. Sed contrarium tenuit gl. in l. i. s. de fruct. et lit. ex pen. de quo ibi vide Bar.
c Quidam doc. Et no. qd si tempore executionis reus condemnatur in aliquo ultra id quod venit in sententia, pro illa habet nouam dilationem, que datur iudicatis. Vide Bar. in l. si cum exceptione. s. quatenus. ff. quod met. cau. quod no.
d Scripta. Contrarium tenet Bar. in l. si cum except. s. quod si homo. vide Bal. in l. defensionis facultas. s. de iure fisci.
e In glof. Et ad limitationem hic dictorum, vide quod habes in l. debitoribus. de re iudi.
f Venditio. Vide Bal. in l. i. de o. s. co. et ibi dicitur hic adde Bal. in addi. Spec. in tit. de senten.

consequens nec sententia, vt s. de fideiuss. tut. l. i. vbi dicitur expresse qd no procedit libellus, quando conueniunt fideiussores et tutores pupilli in solidum. Sed postea quod procedat libellus, adhuc videtur quod non valeat sententia, qd pro parte tantum iudicatur, et pro parte no, nam cu petebat a quolibet in solidum, condemnatur quilibet pro parte, ergo sententia est nulla, vt no. s. i. aduer. re iudi. l. i. Dic quod pot intelligi duobus modis hec l. i. no modo, qd petebam simpliciter centum, et dubium facit in lege, quia vbi obligatio procedit in solidum debere intelligi, quod hac l. remouetur. Secundo potest intelligi si, quod conueniebant plures simul, et quilibet in solidum, hoc adiescto, qd vna solutio sufficiat. Iste libellus procedit, vt s. de duo. reis. aut. hoc ita. et in l. executione. s. in solidum. ff. de verb. obl. Habes in gl. no. que dicit in l. i. mandato Titij. s. Paulus respondit. ff. man. et tunc dubium facit hic, quia videbatur quod verba sententie deberet intelligi fm verba petitionis, qd hic remouetur. Ita verba sententie debent intelligi fm se, et fm quod ipsa importat, non per relationem ad libellum, nisi ad libellum expresse se referat, vt vidisti in l. i. s. de sen. que sine cer. quati. Non ob. l. i. de fideiuss. tut. qd fateor qd non pnt conueniri in solidum si exigatur. Ita loquitur ibi. Ita sentit ibi gloss. paruula. Sed si adiectum in petitione, qd vnius solutio sufficiat, bene procedit, vt dictum est s. no ob. qd pro parte pronuntiat super aliquo quas no, qd imo pronuntiat super toto, in eo qd est petitiu, et pro parte litat an in solidum, vel pro parte omiserit, qd no. qd illud qd dicit qd debet pronuntiare super toto, intelligatur super toto qd petitur, nec vitiatur sententia, si omittitur pronuntiatio super aliqua quas litate, qd tunc menti. Cuius premissi. venio ad gl. Op. et videtur qd sententia condemnatoria proposita condemnato, cotra l. euidenter. ff. de excep. rei iudi. Dicit gl. hic videtur condemnatus in parte, et in parte absolutus. Ista est falsa, vt no. in l. i. s. i. aduer. rem iud. Et l. dic. qd non prodest ei, qd adhuc prima actio durat in solidum, ideo sententia non tenet, nisi pro parte, si est vera.

Ad ditto.

Esserri venditio. Quatuor tempus habet condemnatus ad soluendum adde qd habetur. s. i. l. i. ff. qd ibi dicitur. v. p. Bald. hic que ponit etiam qd in criminalibus et in obligato ad faciendum. Specu. intit. de dila. s. i. in ver. executor. gl. i. In in c. quereti. de offi. dele. l. i. in l. i. s. de dila. in ver. i. quid si quis fideiussit in causa criminali pro Titio, et condemnatus soluit incontinenti, qd in criminalibus non habet locum quadrimestre, postea agit contra Titium, et obtinuit, an Titius habeat quadrimestre vide Bal. in additio. Spec. intit. de sen.
b De offi. iudi. Sed contrarium tenuit gl. in l. i. s. de fruct. et lit. ex pen. de quo ibi vide Bar.
c Quidam doc. Et no. qd si tempore executionis reus condemnatur in aliquo ultra id quod venit in sententia, pro illa habet nouam dilationem, que datur iudicatis. Vide Bar. in l. si cum exceptione. s. quatenus. ff. quod met. cau. quod no.
d Scripta. Contrarium tenet Bar. in l. si cum except. s. quod si homo. vide Bal. in l. defensionis facultas. s. de iure fisci.
e In glof. Et ad limitationem hic dictorum, vide quod habes in l. debitoribus. de re iudi.
f Venditio. Vide Bal. in l. i. de o. s. co. et ibi dicitur hic adde Bal. in addi. Spec. in tit. de senten.

Leg secunda.

Esserri venditio. Quatuor tempus habet condemnatus ad soluendum adde qd habetur. s. i. l. i. ff. qd ibi dicitur. v. p. Bald. hic que ponit etiam qd in criminalibus et in obligato ad faciendum. Specu. intit. de dila. s. i. in ver. executor. gl. i. In in c. quereti. de offi. dele. l. i. in l. i. s. de dila. in ver. i. quid si quis fideiussit in causa criminali pro Titio, et condemnatus soluit incontinenti, qd in criminalibus non habet locum quadrimestre, postea agit contra Titium, et obtinuit, an Titius habeat quadrimestre vide Bal. in additio. Spec. intit. de sen.
b De offi. iudi. Sed contrarium tenuit gl. in l. i. s. de fruct. et lit. ex pen. de quo ibi vide Bar.
c Quidam doc. Et no. qd si tempore executionis reus condemnatur in aliquo ultra id quod venit in sententia, pro illa habet nouam dilationem, que datur iudicatis. Vide Bar. in l. si cum exceptione. s. quatenus. ff. quod met. cau. quod no.
d Scripta. Contrarium tenet Bar. in l. si cum except. s. quod si homo. vide Bal. in l. defensionis facultas. s. de iure fisci.
e In glof. Et ad limitationem hic dictorum, vide quod habes in l. debitoribus. de re iudi.
f Venditio. Vide Bal. in l. i. de o. s. co. et ibi dicitur hic adde Bal. in addi. Spec. in tit. de senten.

Quibus res iudicata non nocet.

Rubrica.

Leg prima.

Esserri venditio. Quatuor tempus habet condemnatus ad soluendum adde qd habetur. s. i. l. i. ff. qd ibi dicitur. v. p. Bald. hic que ponit etiam qd in criminalibus et in obligato ad faciendum. Specu. intit. de dila. s. i. in ver. executor. gl. i. In in c. quereti. de offi. dele. l. i. in l. i. s. de dila. in ver. i. quid si quis fideiussit in causa criminali pro Titio, et condemnatus soluit incontinenti, qd in criminalibus non habet locum quadrimestre, postea agit contra Titium, et obtinuit, an Titius habeat quadrimestre vide Bal. in additio. Spec. intit. de sen.
b De offi. iudi. Sed contrarium tenuit gl. in l. i. s. de fruct. et lit. ex pen. de quo ibi vide Bar.
c Quidam doc. Et no. qd si tempore executionis reus condemnatur in aliquo ultra id quod venit in sententia, pro illa habet nouam dilationem, que datur iudicatis. Vide Bar. in l. si cum exceptione. s. quatenus. ff. quod met. cau. quod no.
d Scripta. Contrarium tenet Bar. in l. si cum except. s. quod si homo. vide Bal. in l. defensionis facultas. s. de iure fisci.
e In glof. Et ad limitationem hic dictorum, vide quod habes in l. debitoribus. de re iudi.
f Venditio. Vide Bal. in l. i. de o. s. co. et ibi dicitur hic adde Bal. in addi. Spec. in tit. de senten.

Ad ditto.

Esserri venditio. Quatuor tempus habet condemnatus ad soluendum adde qd habetur. s. i. l. i. ff. qd ibi dicitur. v. p. Bald. hic que ponit etiam qd in criminalibus et in obligato ad faciendum. Specu. intit. de dila. s. i. in ver. executor. gl. i. In in c. quereti. de offi. dele. l. i. in l. i. s. de dila. in ver. i. quid si quis fideiussit in causa criminali pro Titio, et condemnatus soluit incontinenti, qd in criminalibus non habet locum quadrimestre, postea agit contra Titium, et obtinuit, an Titius habeat quadrimestre vide Bal. in additio. Spec. intit. de sen.
b De offi. iudi. Sed contrarium tenuit gl. in l. i. s. de fruct. et lit. ex pen. de quo ibi vide Bar.
c Quidam doc. Et no. qd si tempore executionis reus condemnatur in aliquo ultra id quod venit in sententia, pro illa habet nouam dilationem, que datur iudicatis. Vide Bar. in l. si cum exceptione. s. quatenus. ff. quod met. cau. quod no.
d Scripta. Contrarium tenet Bar. in l. si cum except. s. quod si homo. vide Bal. in l. defensionis facultas. s. de iure fisci.
e In glof. Et ad limitationem hic dictorum, vide quod habes in l. debitoribus. de re iudi.
f Venditio. Vide Bal. in l. i. de o. s. co. et ibi dicitur hic adde Bal. in addi. Spec. in tit. de senten.

Res inter alios. Pp. del. papinia. f. de inof. test. Glo. que...

Comminationes, epistolas, programmata. Rubri.

Uder. No. tgs mandatum de mittendo aliquem...

Non valet. Id de mandato de discutendo de possessione secus...

Si ex falsis testimoniis, et instrumentis indicatum sit. Rubrica.

Tabulas. Pp. tot. tit. breuiter hoc...

Si tabulas. Adde Bar. in l. diuus. ff. de re iud.

Qui. Pp. quid sit appellatio, an sententia firma...

Si tabulas. Adde Bar. in l. diuus. ff. de re iud.

Si tabulas. Adde Bar. in l. diuus. ff. de re iud.

Si tabulas. Adde Bar. in l. diuus. ff. de re iud.

Si tabulas. Adde Bar. in l. diuus. ff. de re iud.

Si tabulas. Adde Bar. in l. diuus. ff. de re iud.

Si tabulas. Adde Bar. in l. diuus. ff. de re iud.

Si tabulas. Adde Bar. in l. diuus. ff. de re iud.

Si tabulas. Adde Bar. in l. diuus. ff. de re iud.

Quando committens falsitatem in iudicio, perdat causam.

Alsam. Circa ista. est examinandum vnum, de...

Alsam. Circa ista. est examinandum vnum, de...

Alsam. Circa ista. est examinandum vnum, de...

Alsam. Circa ista. est examinandum vnum, de...

Alsam. Circa ista. est examinandum vnum, de...

Alsam. Circa ista. est examinandum vnum, de...

Alsam. Circa ista. est examinandum vnum, de...

Alsam. Circa ista. est examinandum vnum, de...

Alsam. Circa ista. est examinandum vnum, de...

Alsam. Circa ista. est examinandum vnum, de...

Alsam. Circa ista. est examinandum vnum, de...

Alsam. Circa ista. est examinandum vnum, de...

Alsam. Circa ista. est examinandum vnum, de...

Alsam. Circa ista. est examinandum vnum, de...

Alsam. Circa ista. est examinandum vnum, de...

Alsam. Circa ista. est examinandum vnum, de...

Alsam. Circa ista. est examinandum vnum, de...

Alsam. Circa ista. est examinandum vnum, de...

Alsam. Circa ista. est examinandum vnum, de...

Alsam. Circa ista. est examinandum vnum, de...

Alsam. Circa ista. est examinandum vnum, de...

De confessionis. Rubrica.

Continua vt in gl. Dictum est s. de vere condemnatis...

Continua vt in gl. Dictum est s. de vere condemnatis...

Continua vt in gl. Dictum est s. de vere condemnatis...

Continua vt in gl. Dictum est s. de vere condemnatis...

Continua vt in gl. Dictum est s. de vere condemnatis...

Continua vt in gl. Dictum est s. de vere condemnatis...

Continua vt in gl. Dictum est s. de vere condemnatis...

Continua vt in gl. Dictum est s. de vere condemnatis...

Continua vt in gl. Dictum est s. de vere condemnatis...

Continua vt in gl. Dictum est s. de vere condemnatis...

Continua vt in gl. Dictum est s. de vere condemnatis...

Continua vt in gl. Dictum est s. de vere condemnatis...

Continua vt in gl. Dictum est s. de vere condemnatis...

Continua vt in gl. Dictum est s. de vere condemnatis...

Continua vt in gl. Dictum est s. de vere condemnatis...

Continua vt in gl. Dictum est s. de vere condemnatis...

Continua vt in gl. Dictum est s. de vere condemnatis...

Continua vt in gl. Dictum est s. de vere condemnatis...

Continua vt in gl. Dictum est s. de vere condemnatis...

Continua vt in gl. Dictum est s. de vere condemnatis...

Continua vt in gl. Dictum est s. de vere condemnatis...

De in lre iuran. Et ubi defertur iuramentum in defectum...

De in lre iuran. Et ubi defertur iuramentum in defectum...

De in lre iuran. Et ubi defertur iuramentum in defectum...

De in lre iuran. Et ubi defertur iuramentum in defectum...

De in lre iuran. Et ubi defertur iuramentum in defectum...

De in lre iuran. Et ubi defertur iuramentum in defectum...

De in lre iuran. Et ubi defertur iuramentum in defectum...

De in lre iuran. Et ubi defertur iuramentum in defectum...

De in lre iuran. Et ubi defertur iuramentum in defectum...

De in lre iuran. Et ubi defertur iuramentum in defectum...

De in lre iuran. Et ubi defertur iuramentum in defectum...

De in lre iuran. Et ubi defertur iuramentum in defectum...

De in lre iuran. Et ubi defertur iuramentum in defectum...

De in lre iuran. Et ubi defertur iuramentum in defectum...

De in lre iuran. Et ubi defertur iuramentum in defectum...

De in lre iuran. Et ubi defertur iuramentum in defectum...

De in lre iuran. Et ubi defertur iuramentum in defectum...

De in lre iuran. Et ubi defertur iuramentum in defectum...

De in lre iuran. Et ubi defertur iuramentum in defectum...

De in lre iuran. Et ubi defertur iuramentum in defectum...

De in lre iuran. Et ubi defertur iuramentum in defectum...

De in lre iuran. Et ubi defertur iuramentum in defectum...

2ª Quando pars cōtradi-
cit pñcto formato, iudei
andū quicquid vult, con-
onuntiauerit non obstan-
te consiliū super hoc pun-
to ergo pars debet cōsentire
qui dicit, qđ no. pro pra-

¶ Casus emergens in persona nuntii, excusat dominum mittentem.
¶ Terminus datus a iudice super eo quod spectat ad iurisdictionem alterius non valet.
¶ Si non sit non est prosecutus appellationem, coram quo debet, petere restitutionem in integrum.

Hiciter dicit. Si appellatio non fuit
 producta in termino, absq; culpa appella-
 nti succurritur. hoc dicit hec no. l. **¶** Et
 in primo notare fin q. qd casus emer-
 g. excusat dominum mittentem. Simile ha-
 b. s. qui petant, tut. & tene menti. Sed con-
 curatore n. s. si tutores. ff. mand. Solu. ibi
 tringit casus, imo ex culpa sua hoc accidit.
 ex negligere quando negligit nuntius ei
 uitus. Et aduerte ad vnu verbum qd ad-
 deat, oportet quod probetur quod isti nu-
 d coparauerit in termino, nisi fuisset ppter
 concurren. et. l. haberi no. s.

1874

Rubrica.

Quand convertitur?

latiur, debet statueret terminum ad apponendum intra que compareat cor
4 extra eo. e. personas. et c. seq. et c. oblari. tñ autē posset statuere ad
prosequendam appellationem, vt probatur in d. c. personas. et c. seq.
quod probatur per rationem quam statim dicā. Pone ergo qđ qđ
proponitur aliqua exceptio coram iudice seculari, que debet re
mitti ad episcopum, iudeg corā quo opponitur, statuit terminum
c parti, ad comparandum corā episcopo, et ad habendum probatan
illam exceptionem intra q. dies, valet ne talis constitutio termi
dñi. Et ne in quantum statuit terminum ad comparandum coram
eo valet, vt hic et dictis iuribus. In quantum statuit terminum ad
habendum probatā illam exceptionem non valet, quia statuit i
5 qđ pertinet ad alterius iurisdictionem. Et sicut dispositio de r
que cohertur pro tempore quo res non erat in bonis disponētis
non valet, vt l. flicbus seru^o meus. de manu. testam. ita terminu
datus super eo qđ spectat ad iurisdictionem alterius non valet.
Cū igitur probatio debeat fieri corā episcopo ad eum spectat ad
re terminu ad probandum. et limitare tempus intra quod fiat p

eruertitur, an turbet iudicium
os ne fiat in ledita, a. no

etum, vide qđ no. s. communium obidit qđ no. g. ar. in l. exar. c. de
eden. in q. an. si non opponatur de cumulatione prohibita. t. c. li.
cet hac lege dicatur qđ peruersio ordinis possessionij ad petitiōnē
non reddit processum nullum, sed iniustum, istud est verū, nisi ta-
lis ordo sit transfusus in formam mendacij hominis, nā tunc vi-
tiat processum. c. cum dilecti. ad finem iura glo. in verbo, iuris ordi-
Et hic vult do. Ant. r. sequuntur doc. ibi post ēd. r. tenet hic Bald.
per istam l. Et hoc no. alleg. Bar. in l. si. ff. si cer. pet.

malata secundū cōsiliū pri-

Nter intelligatur. g. legamini hic. Ego exgomin pleni
in l. j. §. quesitum. ff. de appel. Breuiter dicas, aut par
non consensit relationi. r. potest appellari, vt. §. eo. tit. l. j. Aut co
sensit relationi, r. tunc aut vult appellare, quasi male imperator co
fuluerit, r. non potest, vt l. j. quis r. a quo. Aut qz dicit se habere al
quid de nouo, qd intendit probare, r. potest, vt l. eos. §. eod. r. l. pe
hanc. j. titu. j.

~~~~~~

Appellatione. Appellatione interponitur iudicis officium conquirendum. Opponitur Imperatori. ff. de sol. Quod hic dicitur, talit in casibus qui ponuntur in gl. quam vide, qz elara est.

al. marifone tentum, ex d.

¶ Appellatio. Et de q^o hic dicitur. Gal. per inuicem et cum quod non potest nouari, donec declaretur, an appellatio sit admittenda, licet appellatio pendente. Et de legem constitutiones. 7 ibi doctores. ff. eod.

publicuz authoritate, et vt
llari

accare, nominatio uariet, et potest appellari.

6 batio, sicut est dictu. Sed et minor ad prosecutionem appellationis
qđ tenebitis menti. Et aliter. Jac. de Arc. inducit istam legem, ad
questionem. Minor est lesus in eo in quo est prosecutus appella-
tione, corā quo debet petere in integrū restitutionē, an corā iu-
dice ad quē, an corā iudice a quo? Respō. siquidē minor appella-
uit, nō est prosecutus, ista lesio contingit corā iudice ad quem
coram quo debet prosecutus fieri, ideo ipse restituit. Casus est in
hac lege. Sed si minor non appellasset, et veller restitui ad appel-
lanti, tūc ista lesio contingit corā iudice a quo: qz corā eo debet
appellari, ideo corā ipso restitutionē in integ. petet. Ego puto qđ
etiam corā superiore possit peti restitutio hoc casu, vt s. si sepius
in integrū resti. postu. l. i. vbi ille tex. videtur hoc directo proba-
re. Teneatis menti.

Cautij. Adde casum in c. significante. de pig. ita alleg. Bar. i.
l. cum filius. §. in hac. ff. de ver. obl. i. in l. §. si procurator. §. tu
tor. ff. de manumiss.

b **T**erminus. Istud est verum quod potest naturale terminum si in
deg. appellationis deservit. Si autem auferat non potest proficere et
proficere nulliter agit. Dicitur est singulare Inno. in c. si de accus.
ita servat curia. Spec. in tit. de app. in ij. part. in forma d. inveni.

reuerſedo. ver. ſanctiſſimo. tenet contrarium, non tamen allega
 Inn. & tenet Dominicus de app. in vi. ci. Sed quid ſi iudex a quo
 deſert appel. & ſtatuit terminu ad ſe preſentando coram iudice
 ſuperior. Item & iudex inferior iura iura facere. Quidam

ad quem; et iudex ad quem naturalis ante iura que faceret nobis
qualiter se presentaret coram iudice ad quem; id si intra secundum te
minum non habet fides de presentatione, an videat appellatio de deserti
Bal. b.

*Bar. hic tangit, et dicit quod non poterit in tali casu iudex a quo, sta-
 tim post terminum sententiam executioni mandare, non obstante pen-
 dentia appellationis, adeo quod illa executioni non reuocatur per ti-
 nul non. appel. pen. Dicitur fuisse de sen. conf. xxvij. refert. d. An.
 in c. ex inuentione. Puto tamen quod si ipse iudex a quo distulerit
 lapso termino exequi, pars tamen non obstante lapsu termini pote-
 rit fidei facere de introductione appellationis, et poterit impedire
 executionem, per non. per Bal. in l. si quis instituitur. de here. insti.
 Et circa id quod hic dicit Bar. de iudice statuente terminum appellan-
 ti ut compareat coram iudice ad quem, etiam dum subdit de iudice
 seculari. et Bar. in l. ij. ff. de reg. iur. adde Ange. in l. ij. ff. sed si dubi-
 tetur. ff. de iudi. et per hoc non habes cautelam, si appellatur a sen-
 tentia tua, quod ita de facili poteris facere quod appellatio rema-
 neat deserta. Alia est quod apostolos petitis non tradas incotinenti,
 ti, licet respondeas te traditurum de penultima termini iuridici, ho-
 ra puta. gij. tunc si appellans dicta hora non comparet pro apostolis
 accipiendis quod appellatio est deserta, ut cle. quauis. de appel. et
 Bal. in l. indicibus. i. eo. Item quod si prestat appellanti terminum, ins-
 traquem habeat se presentare iudici ad quem apostolos delatores,
 vel refutatores obtinuit, quod si non fecerit, appellatio est deserta.
 ter. est hic non iuncta glo. si tamen iudex a quo statuisset appellanti
 simpliciter terminum, puta mensem integrum ad inchoandum, tamen non
 sufficit intra terminum arripere iter, sed oportet quod se presens
 ter iudici ad quem appellauit. c. cum sit romana. et ibi not. extra eo.
 per do. Ant. in c. ex inuentione. extra eo. quod sit officio iudici ad quem
 appellat, vide in Spe. de sen. s. nunc tractemus. ver. si iudice auctor
 re. cum ver. seq. in tit. de ap. s. de offi. ver. s. et ver. debes sententiam, et ad
 de Bar. hic. et Bal. in l. appellat. s. eo. in l. ij. ff. de re iud. Et ad pre-
 dicta vide plene. d. Abb. in c. personas. extra eo. Adde ut plene per
 do. Ant. in c. personas. et d. conf. ij.*

P. P. P. C. Terminū parti. Vide omnino circa hoc Feli. in c. cū
sit rom ana. extra de appel.
Inquanta. Idem tenet Bar. in l. ij. ff. de rei iud. ubi vide Gino. &
Ange. & Pau. de Cast. in l. citia. fol. mat.

5 Si appellans ab interlocutoria, in illa succubuerit, tunc cogni-
tio cause principalis remittitur ad iudicem a quo.
6 Iudex a quo si successit in locum iudicis ad quem fuit appellatū,
ipse non debet cognoscere, sed eam cognoscendam delegare.
8 Si appellatio est deserta, debet pronunciare appellationē fuisse
desertam, et sic absolvere ab observatione iudicii.
10 Si prima sententia confirmatur expresse, agitur ex secunda confir-
matione. et nu. 11.

Bos qui per particulas legam. ¶ Prima pars breuiter dicit. ¶ Iudex ad quem appellatur, debet de causa cognoscere, et indicare, non autem cum ad primum iudicem appellatur, h. d. c. 10. quod dicit in summano. Item t. no. 10. dicitur remittere in causa appellationis. ¶ Opp. s. de iud. auct. ad hoc. Sol. ibi inde delegatus remittit ad delegatum, non autem iudex ad quem remittit ad iudicem a quo. Item opp. et videtur quod ipse iudex qui indicauit, debet de causa appellationis cognoscere, vt l. prefecti. ff. de mino. Sol. ibi loquitur in causa restitutionis in iuste. hic in causa appellationis. Ratio, quia in causa appellationis pars conqueritur de iniquitate sententie, vt l. i. in princ. ff. eo. in causa restitutionis. in integ. de sua facilitate conqueritur. ¶ Opp. de l. si prefes. s. quomodo et quando iudex. Sol. ibi loquitur de nullitate, hic vero de iniquitate sententie per appellationem. ¶ Et hic videtur quod habet tres casus. quia quandoque quis de iniquitate sententie conqueritur per appellationem, et tunc primum iudex non cognoscet, vt hic. Quandoque conqueritur de nullitate sententie, tunc dicitur l. si prefes. s. si vt proponit. s. quomodo et quando iudex. Quandoque conqueritur de sua facilitate, et tunc ipse idem iudex cognoscit, vt l. prefecti. de mino. ¶ Quero, hic loquitur quando appellatur a diffinitiuo, et quia si ab interlocutoria appellatur, vtrum possit remitti causa ad iudicem a quo? ¶ Glo. que est hic, dicit quod possit fieri per papam vel principem, tum quia hoc facit de certa scientia, tum quia hec l. non loquitur nisi de appellatione a diffinitiuo, vt vide gl. Alii dicunt quod etiam si papa vel imperator faceret, non valeret, nisi diceret non obstante tali lege. arg. extra de re feri. c. dilectus filius. et l. ij. quod placet satis per ea que dixi vobis s. si contra ius vel vtili. publi. l. i. Et secundum hoc concluditur manifeste, quod de iure nostro etiam in illis casibus in quibus potest appellari ab interlocutoria, iudex inferior a principe non potest illam causam remittere ad iudicem primum. Quod intelligitur verum, scilicet quod cognitio illius cause appellationis non potest remitti ad iudicem a quo. ¶ Sed si pars appellans ab interlocutoria succubuit in illa, tunc cognitio cause principis remittitur ad illum iudicem a quo fuit appellatum, vt extra co.

vt debitus. a co. tit. c. c. appellatio. z. c. nō solum. li. vi. Et colligitur
 si bene aduertat^o de iure nostro eg. l. in tra. vtile. ff. de mino. ¶ **S**e
 cundo quero quid si iudex a quo fuit appellatus, successit in locum
 iudicis ad quē fuit appellatum? Certe ipse non debet cognoscere,
 sed eam cognoscendāz delegare, vt l. pretor. ff. de iur. om. iud. s. re
 offi. ass. l. si. Ita dicit gloss. z. bene. Quero, z. intro gloss. magnam
 ¶ **T**ertium iudex ad quem appellatur, tempore quo fertur sententia,
 debet addere in sententia, z. ideo cōdemno vel absoluo. Quidam di
 cunt quod sic, z. arg. l. qui ex liberis. s. testamento. de bono. pos. secū
 dum tabu. ff. de pact. l. tale pactum. s. qui prouocauit. Alij dicunt
 quod nihil debet addi. Ita tenet gl. hic. l. chirographis. s. i. de ad
 mi. tuto. Alij dicunt qd aut iudex prouocauit confirmando sens
 tentiā primā, z. tunc non est necesse quod aliquid addatur. Aut pro
 nunciat contra primā sententiam, z. tunc siquidem prima senten
 tia fuit condemnatoria, z. ipse prouocauit eam esse iniustāz, satis
 est. Si vero fuit absolutoria, z. eam prouocauit esse iniustāz, debet
 addere, z. ideo cōdemno reum. alias ista sententia non contineret
 absolutiōem, vel cōdemnationem, z. non valeret, vt s. de sent. l. pres
 ses. ¶ **I**tem opin. ponit gl. in l. officius. ff. de lega. iij. Quid dices
 mus? Communiter tenent doct. quod etiam si nihil addatur, sen
 tentia valet, quia sufficit iudex in ea sit verbum condemnno, vel ab
 soluo, vel equipollens, vt d. l. preses. s. de sent. z. l. i. ff. de re iudi. z.
 in summa. eod. titu. Unde quando sententiam absolutoriam prouo
 ciat iniustāz, idem est ac si prouociauerit reum condemnandum esse.
 Et cum condemnaret. Declarat enim ipsum debitorē esse, vt l.
 si pretor. in princ. ff. de iudic. et l. quero. in princ. ff. de edil. ed. et s.
 ex quib. cau. infra. irrog. l. si te explicasse. z. l. in ratione. s. cum quis
 dam. ad l. fal. Istas leges allegant doct. Pro hoc facit optime. s.
 de iurciur. l. generaliter. s. iudex. et l. qui romē. s. penult. de verb.
 obli. z. d. l. officius. ff. de leg. iij. Pro hoc videtur casus hic, ibi, cum
 super omni causa, &c. Ego enim quod, dicit omni, apparet quod
 quęcunq; sententia processerit, sufficit iudices appellatiōis pro
 nunciare primam sententiam iustam vel iniustam. ¶ **Q**uero an iu
 dex appellatiōis possit addere in sententia, z. ideo cōdemno vel
 absoluo. Respondeo sic. Terg. est expressus in l. cum apud sempro
 nium. ff. iud. fal. z. l. creditor. s. i. de sol. Et hoc etiam est quod gl. tua
 ¶ **D**icit consilius tamen fecerit, &c. ¶ **Q**uero quid si tempora ap
 pellatiōis, z. ecurrerant, ita quod appellatio est deserta, an au
 dex appellatiōis habeat prouocare. Glo. dicit quod non, imo
 est perinde ac si non fuerit appellatum. Videte, gloss. dicit verum
 quod non est prouocandi diffinitiuē, scilicet absoluo vel cōde
 no, sed debet prouocare diffinitionem fuisse desertam, sic absol
 uere ab obseruatione iudicij. Terg. habuistis s. quomodo z. quan
 do iudex. l. si preses. ¶ **Q**uero quid si actor in prima causa nō pro
 bauerit, z. sic cōtra eum bene fuit iudicatum. In causa appellatiōis
 probauit qualiter sententia foret iudex. Non enim pōt dicere pri
 mam sententiam iniustā, imo fuit iusta. Respondeo, imo potest pro
 nunciare primam sententia iniustam respectu iuris partis, licet
 nulla fuerit iniquitas iudicis. ¶ **Q**uero quid si iudex appellatiōis
 ¶ **N**is confirmat^r primam sententiam, eg. qua oriatur actio, an eg
 confirmante vel eg confirmata? Dicunt quidam quod eg pri
 ma, qd iudex secundus nō iudicat, sed primā cōfirmat, ar. ff. de verb.
 sig. l. lege obuenire. vnde nō. distinctionem an prima sententia con
 ¶ **F**irmet expresse, z. tūc agat ex secunda. ¶ **V**el tacite per lapsum tēpo
 ris, z. tūc agat ex prima. Ita dicit gl. tua. z. alle. leges suas, z. ista gl.
 dicit optime. Nam quando confirmatur per lapsum tēporis, vides
 tur non appellatum, vt l. si in fin. de temp. ar. Sed quando cōfir
 matur per sententiam, tūc debet agere confirmante, non eg confirma
 to. ¶ **Q**uod probō. Quandoquē illud quod confirmatur, non pōt
 confirmari vt ipsum agitur eg confirmante, non eg confirmato, vt
 ff. ad Treb. l. si quis priore. Inst. quib. mod. te. inst. s. sed z. si quis
 priore. vbi primum testamentum non potest confirmari per secū
 dum, quia quis non potest decedere cum duobus testamentis. Ita
 in pposito, z. eodem modo ferri non possunt uel sentētie diffinitiuę
 vt quādo prono. nō est necē. l. i. merito agetur ex secunda confirmā
 te, non eg confirmata. Distinctionem pleniorē rem agatur eg
 confirmato vel eg confirmante, dicimus. ff. de pac. l. legitima. z. in l.
 ¶ **T**ale pactum s. qui prouocauit. ¶ **Q**uero, quis mandabit^r senten
 ¶ **T**tiam appellatiōis executioni, an iudex appellatiōis confirmas,
 an iudex primus. Respond. iudex appellatiōis, vt in gl. l. precipi
 mus. verū in his autem omnibus, z. ver. officijs. z. ibi dicant vobis
 plenius. l. eo.

a **P. P. P.** Item no. vide xlii. in capit. cum Joannes heremita
p. egra de fid. instru.
b **¶** Per papam. Utrū papa possit causam appellationis ab inter-
locutoria lata committere iudici a quo. vide hic que dixi post Bal-
z. tenet Bald. hoc idē in diffinitiva. In interlocutoria vero p. se
alius quam etiam princeps eidem committere.
c **¶** Iudex inferior. Adde Bar. in lah. in fi. de appel. rect.

Advertatur. Vide Bal. ad de Bar. in l. i. §. pe. ff. eo. in ver. que ro quod si compromissum per Bal. hic.

Quero intro glo. Et vide Bar. in l. i. §. libelli. ff. eo. in l. cum apud. ff. iud. sol. ubi tenet contrarium. qd dicit an iudex debet addere verbum absolvo vel eodem. vide Bost. 7 Jo. an. 2 ubi plene dicit in c. Ray. de test. Barb. 7 Et intro gl. ad qd no. Bal. per illum ter. in l. i. apud iudi. fol. 10. Et ad istud facit qd semper sententia super causa appellationsis necessario refertur ad primam sententiam, vt no. Bar. in l. i. §. de erro. cal. 7 adde qd dicit Bar. in l. i. §. qd episcopus de episc. audi. 7 ad confirmatione sententie no debet sibi vindicare locum.

De tenent doc. vide Feli. in c. c. Jo. de fi. instru. Alleg. in l. an sententia. ff. de re iud. circa fi. Fel. in c. cum causa. de re iud. l. 2. oncurrerunt. Sed quid si post biennium sic de decursu fatas lib. 2. de appellationsis introduce apparet sententia lata contra primam, nunquid prima mandabit executioni. Bost. qd non in c. res lata. extra. eo. sed Jnn. tenet ibi qd sic sequit. Bal. in c. statum. 7 quo repore mil. 7 gl. alle. Bal. in l. i. §. c. vt lit. pen. qd per desertionem appellationsis ipso iure transiit sententia in rem iudicatam. 7 ad id qd dicit Bal. in ea. l. §. si qd deserta appellacione condemnatio ex pefari spectat ad iudices ad que. 7 adde qd iudex qui punitiuit appellacionem esse desertam, non habet pronuntiare super prima sententia, videlicet bene iudicatum, fm Bal. in l. ante. in fi. §. quo. ap. Et hic adde Bal. in l. furti. in prin. in ver. venio ad tertium. ff. de infra. 7 Adde an sit necesse appellare super desertio appellacionis, antequam mandetur executioni. Bal. in l. i. §. lib. v.

De desertio vide Alleg. cons. c. iij. vol. v. in prin.

De probant. vide Bal. in l. i. in prin. §. late p. ad od. in l. i. §. de re iud. ibi Rud. 7 in summa. eo. tit. 7 Bal. hic est gl. hic.

De confirmat. An agatur ex sententia confirmante, an ex confirma ta generaliter an agatur ex confirmante, vel confirmato, vide plene Bal. in l. i. §. placito. §. de re per. Et ad hoc no. adde Bar. 7 doct. in l. i. §. de re iud. Adde qd Bar. dicit in l. i. §. in prin. ad Turp.

De non ex confirmato. vide Alleg. in l. i. §. quis prore. ff. ad 7 rebella.

De quis mandabit. vide Bar. in l. ad iud. pio 7 ibi doc. de re iud. 7 C. hic adde Spec. 7 Jo. an. in add. in tit. de execu. sent. §. nunc di cendum. ver. sed pone quod iudex.

Si quis autem. In causa appellationsis non probatum probabo, no alle gati allegabo. h. d. Secundo hoc videt qd post iudicia testifica ta possunt fieri probationes contra auth. qui semel. §. de pba. Sol. dicunt quidam hanc legem in hoc corrigi. Alij dicunt aliter, quod plene criminabo in l. per hac. §. tit. proxi. Scias tamen vnu, quod bec leg no habet locum, qd appellatur ab interlocutoria, qd tunc des bet probari ex eisdem actis, vt in c. appellanti. de appel. in cle.

Additio.

Allegabo. Intelligas in his que sunt post lite contestata, sicut in his que ante, vide Bar. in l. ita denum. §. de procu. 7 intellige istam legem quando habuit istam causam ignorante, secus si fuit in culpa, 7 non opposuit. Ant. de bu. in c. ad audientiam. de refert. alleg. Jo. and.

Scias tamen. Vide Bar. in l. i. §. de ap. reci. 7 in l. per hanc. in prin. §. tit. 7 Bar. in l. societatem. §. arbitrorum. 7 c. in ver. i. quero verum arbitramentum possit. ff. pro socio.

Si quis autem. Qui testes facit ad iudicem euocari. eis debet expensas fa cere. h. d. De hoc videbitis in l. i. §. quando. §. de testib.

Super his. In causis capitalibus q idoneos si decessores non dat pendente appella tione detinetur in carcere. h. d. No. quod in causis capitalibus, qd no potest haberi idoneus fideiussores, quis detinetur in carcere. Et intellige hoc qd detinetur in carcere ad petitionem iudicis, 7 ad que est appellati. Quod apparet, qd causa appellationsis in istis causis capitalibus non potest agitari per alium, vt si an per aliu cau. ap. re. l. i. Item apparet ex eo, quod iudex appellationsis debet mandare sententiam executioni, vt dicit in prin. istius legis. 7 Et not. ex hac. l. c. i. §. sua, que est super verbo, exempla. 7 quod origina lia acta no debet dare iudex, sed debet dare exempla. Et quo no. qd actis exemplatis, debet dari fides dum tamen sint exempla autho ritate iudicis, cora quo facta sunt, 7 eis fide sua autoritate impo nar. Facit §. de fide iur. ant. ad bec. Item no. ex hac. l. c. i. §. que est super verbo, scripta. 7 qd productio actonum 7 instrumentorum po test fieri coram notariis. banchi. Facit quod habuisti §. de preci bus Jmp. offe. aut. que supplicatio. §. tit. §. aut. appellacione.

Additio.

P. P. P. C. In carcere, et non eilet, debet poni pendente appel

latione, vide Jo. de Dam. cons. fi. §. in prin. dices non adiri fideiusso res etia si tractaret solum de pena perpetui carceris. in alijs aure oportibus non est dubium, vt hic 7 vide postea latius Bolo. in vii. add. 7 ibi etia ponit remissioe qd appellatur ab interlocutoria super captura carceris, 7 quando debeat detineri per iudicem ad quem vel a quo, qui etiam ibi dicit quod si extaret consuetudo qd possit interuenire per iudicem ad quem, vel a quo, 7 quid si extaret consuetudo quod possit interuenire fideiussores etiam ibi esset imponenda pena mortis, 7 deberet relargari. 7 ibi etiam qd ille qui semel aufugit de carcere nunqua venit relargandus datus etia si de iussoribus, licet alias venisset eis datus.

Et si gl. Et adde ad hoc gl. in c. cum causam. in glo. i. de proba. 7 no. Ang. in aut. si quis in aliquo. ubi dicit qd archiepiscopus publici fide facit ad bec, qd acta eg archiepiscopus publicis notariis inducit, secus diu Jnn. in c. et infirmatione. de appel. 7 Bal. in l. i. §. §. quomodo 7 quando iudex. 7 quod no. ipse in l. gesta. §. de re iud.

Sieri cora notariis. Bar. in l. i. §. finta. §. Jnn. 7 in dicta aut. que supplicatio. sed Bal. in d. l. i. §. de eden. 7 in aut. que supplicatio. videt tenere contra. per l. i. §. de iur. fi. lib. 2. in c. qm. de pba. ubi ad hoc dicit scriptura facta a notario, no habere vires, nisi sit producta cora iudice. Ita, qd probatio est fideia iudici, non notario. l. i. iudicis. de l. causa. c. i. adde gl. in l. hac consulti. §. pe. §. de test. Ang. in d. §. Julia. tenet contra Bar. sed Jnn. ibi di cit, qd relatio terminum seruatur de consuetudine, qd sit notario. 7 hoc fit vera opi. Bar. 7 tenet Bal. in l. precipimus. §. de app. ubi Bar. Sed productio instrumentorum fit cora iudice. Forte tamen secundum eum potest saluari dictum Bar. si productio esset facta ab aduer sario, aduersa parte presente 7 consentiente, alias forte non sumi ceret productione notario fieri. Facit qd no. in Spec. de instr. ed. §. restat. circa principiu. Et similiter forte sufficeret pducere ad eta prime cause, cora notario iudicis appellationsis, quod alias sunt acritate inter partes, qd non faceret fidei, nisi vocata tunc pars in exhibitione actonum. Aug. l. i. §. de rela. Et sic posset intelli gi iste reg. de quo vide latius ibi per eum, post Aug. Et adde Bar. in l. i. §. circa fi. §. de iur. fi. lib. 2. Facit ad hoc qd no. Bar. in l. multum. de codi. 7 dem. 7 adde qd dicit Bald. in l. ante. §. finauit. per illum reg. §. de arbi. quod sufficit condicione notariarum in dici, vel parti. qd no. 7 adde Bal. in l. i. §. in prin. ff. de iur. i. cum opi. hac 7 Bal. in l. precipimus. §. eo. 7 ibi etiam Bar. in §. i. Sed ptra Bar. hic vt tenet Bal. in l. i. §. in prin. §. de iur. i. de accu. p. rex. qui videt hoc probare bene in l. Sempronius. ff. de iur. i. de accu. p. rex. quod ibi Bar. 7 Bal. in l. i. §. quis se. §. de accu. 7 vide per Bald. in l. hac consulti. §. si quis aut. de testa. in fi. Bal. in l. i. §. in prin. §. de iur. i. de accu. p. rex. qd productio testium, 7 probationum, que nec po te fit fieri nec causa cognita ex parte citata. l. iudicis. C. de fin. iur. l. i. §. qd. C. de testi. non possunt pducere notario per a. les. p. ius par te, sed relatio nuntij 7 alia, que non requirunt cause cognitionem fit per allegata in contrarium. Vide Alleg. in l. i. §. de eden.

Ne autem temere. Qui frustrator appellat, extra ordinem puni tur. h. d. Quero, quam penam sustinebit. Dicit vt in gl. Bar.

Si autem in iudicio. Breuiter dicit, 7 ad priam causam datur biduum, in aliena triduum datur. h. d. No. quod tepus appellandi in ppa causa, est biduum, in alia triduum, licet hodie corrigatur, vt statim dicat. Jec no. qd fappel. debet interpo ni in scriptis. qd apparet ex isto reg. qui dicit appellacionem libel los. Oppo. contra hoc. ff. eo. l. i. §. si a. l. i. §. l. §. qd. Sol. 3. bi permitti tur qd appeller yma voce, illo die, iudice fedente pro tribunali. 7 post autem non licet appellare, nisi in scriptis. Ab interlocutoria autem semper debet appellari in scriptis, vt in c. extra eo. c. i. l. vi.

Authenti.

Abfens condemnatus, qui non est vere contumax, potest appel lare, 7 tempus appellandi currit a tempore scientie.

De die. Hec auth. corrigitur, §. pp. ff. qd appel. fir l. i. §. dies. Dicit gl. qd ibi dicitur a tepore sen tentie, subaudi, 7 a tempore scientie. 7 Unde abfens con demnatus qui non est vere contumax, potest appellare, 7 tempus appellandi currit a tepore scientie, vt hic, 7 dicit in l. ab eo. §. quo modo 7 quando iudex.

Additio.

Hodie. An iudex possit istud tempus scilicet decem diem da torum ad appellandum abbreviare, vide eu in l. i. §. de re iud. 7 ibi doc. an possit reuocari, 7 intra quantum tempus, vide eu, 7 docto. in l. quamuis. ff. eo. Intellige legem hodie, quando appello ab acta momentaneo, secus si ab actu successiuo, vide Bar. in l. i. §. iudicio. de far. ff. Et an istud tepus possit cofeusu parti proxiogari, Bar. hic qd no. 7 in aut. ei qui. §. de tempo. appel. 7 Pau. de causa. 7 alijs in clemen. quando extra eo. 7 sequitur Ro. 7 Pau. de ca. in l. i.

De re iudi. vide post Bar. in aut. i. qui. §. titu. i. §. p. §. p. C. hodie. De materia decendij dati ad app. vide late Feli. in c. ad consultationem. extra de re iud. vide aliquod de mate ria in aut. ei qui appellat. §. de temp. app. ad Bar. in prin. Item qd tempus app. currat de momento ad momentum, 7 idem de tempo re copromissi, vide Bald. in l. i. §. §. secundo. ad fi. C. comu. deleg. quo modo autem fiat ista computatio de momento ad momentum, vide omnino. Jo. de Dam. cons. c. iij. Item quod licet de voluntate cur rat de momento ad momentum, tamen secus est anno dato ad profe quendum: intra dicunt in annum a die interposite appellacionis que dictio, 7 excludit illam die, secus in decendio dato ad appellacione, quia iura dicunt quod currit a recitatione sententie, vt est reg. in cor pore, vide Jnnoc. in cap. quod ad consultationem. de re iud. 7 pro qua diuersitate vide omnino no. Abb. in cap. super eo. el. secundo. de appellatio. 7 sequitur ibi Perus. contra istam diuersitatem vi detur in terminis nostris text. in l. i. §. bidui. ff. quando appellan. sit. ubi dicit esse appellandum intra biduum a die sententie, 7 tamen in telligitur de momento ad momentum, secundum gl. in §. dies. 7 ibi Aug. Areti. ponit verum esse quod Aug. de Perus. in d. §. bidui. in dicto §. dies. tenuit quod de iure Digestorum non currat tem pus appellacionis de momento ad momentum per illum reg. secus in decendio dato de iure nouo, quia iura aliter loquantur, vt §. di ci. Sed Aug. Areti. in d. §. bidui. 7 in dicto §. dies. illum reprehen dit post R. ap. Luna. sed opinio Ange. Areti. videtur verior, 7 Alleg. in d. l. i. §. si quis cautio. reprobat Bar. in d. §. dies 7 a veritas te illi dicit pendet veritas predictae opinionis, alias non esset das ta ratio diuersitatis inter tepus interponende appellacionis, 7 tepus psequendi, 7 generaliter male diceret gl. in d. l. §. de appellati. que tamen approbat vt dicit, per ista infero quod in terminis des creti de ordine cause ciuilis, secundum qd debet appellari intra qua tuor dies non currit tempus de momento ad momentum, ex quo dicit in ipso decreto a die late sententie.

Si pars non petit apostolos intra tempus debitu, appellatio habetur pro deserta.

Apustolos. Iudex debet dare apostolos, etiam non petenti, 7 cautio de rato, de exers cenda appellacione, non interponit. h. d. 7 hoc est veruz quod apo stoli debent dari a iudice, etia parte non petente, tamen si pars no peteret intra tempus debitum, appellatio haberetur pro deserta. ff. de lib. dimiss. l. i. §. eo. l. iudicibus. 7 ibi videbitis.

Additio.

Non petenti. Sed videtur quod hodie apostoli debeant peti. in cle. quauis. de app. 7 dicit Jo. And. in nouel. iur. c. de appel. in vi. secus si offit. quod iudex admittit appellacionem debet dare apo stolos etiam non petenti, vt hic, non admittes non debet dari, nisi perantur. Et an per dationem apostolorum simpliciter videatur iudex appellacionem deferre, vide Bal. no. in l. i. §. eo.

Leg septima.

Appellacione interposita omnia manent in in co statu in quo erant ante laram sententiam.

Qui ad ciuilia. Breuiter dicit, 7 Ele gantissime, et ad munera publica auctoritate vel utilitate, debent appellare, 7 suam appel lationem iustam ostendere, alias videntur consentire. h. d. C. no. quod ab istis electionibus ad officia debet appellari. vidit

Itis §. eo. l. i. §. ad scribatum. 7 Secundo not. quod qui non appellat, videntur consentire. Simile, quomodo 7 quando iudex. l. ab eo. §. de postulando. l. i. 7 Tertio not. quod ille qui appellat, debet probare se iuste appellasse, vt hic in §. Opp. §. eo. l. nominationes. No. vt in gl. quia ibi nominatio peccat in forma, hic non. Opp. secundo in aut. de defen. ciui. §. interm. Sol. vt in glo. Item opp. de l. i. §. quis tutor. ff. quado ap. fit. So. hic loquitur in munere publico autho ritate, 7 utilitate, 7 ibi loquit in eo quod est publici auctoritate ra tum, vt tutela, 7 cura. Reuoco in dubium quis debet pbare in cau sa appellati. Hic inter gl. nostros fuit dissentio. Tu vero breui ter dicas sic. Quadoq queritur quis debet probare se iuste appel lasse, hoc est appellacionem in iure interposita esse congruo loco 7 te pore, 7 apostolos petitos esse, 7 similia, 7 tunc sine dubio ille qui ap pellat, debet pbare, vt l. litigatoribus. l. i. §. quando. §. eo. in l. eos in prin. §. pe. 7 Quandoq queritur quis debet pbare de iustitia cau se, tunc aut altera pars tantum prosequitur appellacionem alio existere contumace, 7 ille debet probare iustitiam profic, qui profe quitur app. 7 vult sententiam, vt in aut. de his qui ingre. ad ap. §. illud quod §. l. ampliorum. §. eo. titu. Quandoq vltra pars profe quitur. Et hic aduerte, quod an est probatio que fit per modum ab negationis. v. g. dico laram sententiam me non citato, no precedent

te cause cognitione. hoc volo probare per inspectionem actoris, qd in eis non continetur citatio, neque terminus ad probandum, 7 sic ar. l. i. §. de re. credi. Et isto modo ei qui appellat incum bit proba tio, iudex enim habet inspicere acta. Et sic no. quod licet presumat pro rectitudine pcesas non apparibus actis, si tamen appareat acta, 7 reperiat ibi aliquod solenne defectu, tunc ex actis probat tur defectus solennitatis contra illam presumptionem que erat p actis in scriptis, de hoc habetur extra in c. de lit. conte. 7 pro his queuo. Jo. An in c. cum ad sedem. de resti. spo. 7 in c. quoniam con tra. de prob. §. eo. l. ne causas. §. de ede. l. i. apud que. Si vero que ritur de probatione que fit directo per testes, 7 instrumenta tunc il le habet probare in causa appellati. qui habebat probare in pri ma vt hac l. §. eo. l. eos. §. i. §. tit. i. per hanc. 7 itas interposita ap pellacione omnia manent in eo statu, in quo erant ante laram senten tiam, vt §. eo. l. appellacione.

Additio.

Di qui ad ciuilia. Vide Old. in cons. c. iij. ubi decidit per istam legem, quod si episcopus reprobat aliquem ne admittatur ad benefi cium, no dicitur sententia diffinitiva, sed est certum reprobatonum Allegauit hanc legem. limita in c. constitutis. in gl. de appel. And. Barb. C. di qui ad ciuilia. Et ad hanc legem vide que dicit post Bar. in l. Imperatores. ff. de publica. 7 Jnn. in c. i. §. de his que a maio. parte capitu.

Electiombus. Vide Bart. in d. l. ab eo. 7 in l. i. §. de iur. iur. an.

Debet probare. Qui incumbit onus probandi, in causa appella tions, vide Bar. in l. i. §. si tu. vel cuz app. 7 gl. 7 Bar. in l. i. §. ad uer. credito. 7 Jnn. in c. bone. el. i. in gl. i. in verbo, sumitur. de elect. Et scias quod semper appellans videtur sustinere quauis actus vi ces, in c. significauerunt. 7 ibi no. de exceptio. in c. constitutus. vers. insuper. de elect. 7 no. in l. de pupillo. §. h. procurator. ff. de op. noni nuncia. Vide gl. in c. presentia. de renun. 7 in cap. quoniam corra in verbo, presumat. 7 d. Ant. post glo. in c. cum speciali. §. de appel. 7 quid ibi in appellante ab interlocutoria, hic adde Bal. in l. p. hac. ad fi. de temp. app. Adde tamen quod si in arbitris appellatur, in cumbit onus probandi appellanti, vt colligitur ex noi. per Jnn. in c. ad petitionem. 7 ibi docto. de accus. ad quem se remittit Bar. in l. i. §. de re iud. 7 no. do. Abb. in c. quod ad consultationem. de re iud. Adde quid si appellatum sit, 7 ex actis apparet, quod iudex ap pellati derulerit, quid presumendum si notari attestetur, vide Per us. de Anch. cons. c. xvj.

P. P. P. C. Sine dubio. Vide Cano. in cap. in presentia. de renu. Spec. in tit. de senten. ad fin.

P. P. P. C. Probat defectus. Vide que habes ad Bart. in l. de vno quod §. de re iud. quod licet in sententia de antiquo presuma tur citatio, si tamen ex inspectione actoris apparet contrariu, tollit illa presumptio, 7 refertur deciso Paul. de Cast. c. l. i. vide §. r. c. l. i. §. ad fi. 7 que habes ad Bart. in l. i. §. de rela. vide Fel. in c. quoniam contra. vers. limita vno modo.

Queris. Adde Bal. in l. i. §. proxi. 7 Jo. an. in c. quoniam contra. de probat. super gl. fi.

Leg octaua.

Contra. Breuiter dicit, 7 Si appellatio de bito modo non est prosecuta pendet appellacione sententia executioni mandatur. h. d. No. quod nisi quis offendat pscuta appellacionem debito tempore, sententia a primo iudice potest mandari executioni.

Additio.

Contra. Adde quod Aug. consuluit eius cons. c. xvj.

Leg nona.

Dominus. Breuiter dicit, 7 Dominus potest psequi appellacionem a procuratore in terpositam. hoc dicit. An ipse procurator possit causam ap pellationis prosequi, videbitis plene in l. i. mutus. §. de procura rib. ubi est materia.

Leg decima.

Factor. Breuiter dicit, 7 Appellacione inter posita ab actore curatoris, curator pro sequitur, vel minor factus legitime etatis. h. d. Hec bona l. i. No. quod actor datur a curatore. Secundo no. qd actor datus ad litem non potest prosequi causam appellacionis interpos itam in eade lite 7 eodem modo in procuratore. Quod dicit vt di cimus plene de procura. l. mutus. Oppo. ad primum, 7 videtur qd actor datur a iudice, non a curatore, vt insitit. de curato. §. fina. 7 ff. de his qui no. infam. l. furti. §. mandati. Et loff. facetur contrariu 7 quod hic dicitur a curatore id est a iudice postulante curatore, 7 vide gl. quod no. perpetuo propter formam quaz constituitur actor

Lex duodecima.

Additio.

C Rex decimatertia.

Ad ditio.

¶ Additio.

Lex decima quarta.

pellari non potest. Pro hoc videat text.
ff. de pign. l. si quis pignus vellet.

Aditio.

much

¶ Lex decimaquinta.

Lex decimasexta.

Lex decima septima.

1. *unconscionable*

¶ **¶** ferta propter ap
... propter perfect

¶ Additio.

Rex decimanona.

test prosequi, ac si recepto

¶ Additio.

¶ Reg. vigesima.

Lex vigesima prima.

Additio.

na. Adde quod

¶ Lex vigesimaquarta.

¶ Additio.

CLex vigesima quinta.

1. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840.

¶ Ex vigesima fexta.

Aditio.

Bar. Secunda super God.

coribus possunt petere partes, et causa committatur in loco magis propinquo ad hoc, ut laboribus et expensis parcatur. Et per hunc not. reg. et in q. v. ad huc per d. nonnulli. Et istud dicit esse nouum dictum, et equum, et idem ipse voluit in Canonis statuta. in c. hanc liti bus. de do. et contr. Barto. in l. mediterraneis. de anno. et tri. lib. g. in l. h. de re iud. et audiui quod Pet. de Anch. indistincte dicit iudicem debere committere causas, siue sit magna siue parua, et iuxta originale dictum. Inno. in c. sane. de for. compe. et ibi reprehenditur. Adde etiam Pet. de Anch. in c. cum te consulente. de offi. dele. in c. j. de offi. iudi. et in c. cum causam. de testi.

Lex vigesima septima.

Nominaciones. Breuiter dicit. Ab electio ne inuolida non est necesse appellare. hoc dicit.

Lex vigesima octaua.

Appellans non potest penitere in quantum illa appellatio facit pro aduersario.

Si quis libellos. Qui appellat potest penitere. h. d. Duobus modis intelligitur gl. hanc legem. Primo quando vult penitere se totaliter appellasse. Secundo quando vult penitere se a tali iudice appellasse, et vult ad alium reuerti. quilibet leg. est bona. Ad hanc legem. opp. extra co. c. i. lib. vi. Solu. Appellans potest penitere in quantum appellatio facit pro aduersario. ista penitentia non admittitur. Hic est casus in contrario. et quando prouo. non est necesse. l. fina. et appellatio autem facit pro aduersa parte in duobus. Primo quia illa contra quem appellatio est interposita, potest ea appellatione uti, ut rescindatur sententia, si in aliquo eum laesit, ut l. c. l. am phorem. in princip. et d. l. fin. j. quando prouo. non est necesse. Item potest in alio quando appellatur ab interlocutoria, requiritur quod totum ad iudicem deuoluatur ad quem est appellatum, et sic renuncians appellatiioni appellans non potest reuerti ad iudicem primum inuito aduersario, ut d. c. extra co. i. lib. vi. Ultimo. Bul. de Eug. inducit ad q. si emphiteuta vendit rem in scio domino, et eam recumit, utrum incidat in l. h. de iure emphiteute. Videte quenda tect. in l. se quitur. y. idem. Labeo. de usufructu. et dicit ibi digi.

Aditio.

Penitere. Vide Barto. in l. inuitus. de procur. et in vers. ad hanc legem. ibi. sed in quantum ista appellatio. Sic ergo quando appellans inter se, non admittitur renunciatio appellatiouis, idem in alio casu, quando appellatiouem non deuoluit, si consensit appellare. Ita videtur limitare hanc l. Inno. in c. extra co. i. lib. vi. et ibi vide modum per quem quis videtur renunciare appellatioui. et ibi not. glo. f. et digi in l. si separatim. ff. eo. quod digi. et quando etiam possit renunciare appellatioui, vide in l. fina. §. fin. autem. j. et in auth. ci qui. co. tit. et not. Bal. in l. edicta. in vers. oppo. sexto. §. de eden. et no. quod potest renunciare iudicio appellatiouis, extra autem non, nisi per pactum, secundum Bal. no. in l. j. §. de pa. et istis adde Bald. in l. postquam. §. de pact. qui alleg. istud dictum Inno. in c. extra co. i. lib. vi. de refer. et ibi etiam vide Bal. an quis possit renunciare protestatioui sue inuito aduersario, et ibi de multis similibus. et not. quod appellatio in causa criminali quis non potest renunciare. l. non tantum. et ibi do. ff. eo. Bal. in l. si ff. de neg. gest. sed Bar. videtur tenere contrarium in l. qui vlt. in ff. de pe. et quod in civili non possit renunciare inuito appellato. cuius appellatiouis est questio, tenet Pet. de Anch. in cle. j. de cau. poss. et proprie. et Bar. vide Bal. in l. p. hanc. in ff. i. et i. Ang. in l. j. ff. a qui. appel. non li. An autem possit renunciare appellatioui, in preiudicium aliorum qui iuri possunt adhibere, vide Bar. in l. ad si. ff. v. et pluribus. et de materia per d. An. re. in c. interposita. §. ille demum. de appel. et circa vlti. vers. hic adde reg. in l. j. ff. si rem. et ibi Bar. ff. de pe. et quod ibi Bal. in l. infula. in vi. q. de verb. obli. Adde in recusans iudicem post appellatiouem vi deatur renunciare appellatioui. Old. cons. cccij.

P. P. P. C. In duobus. Vide Panorm. in cap. extra parte. extra de rescriptis.

Lex vigesima nona.

Addictos. Damnatos ad mortem nemo potest appellare, test. v. eximere, sed pro eis permittitur appellare ad iudicem competentem. h. d. Istam l. habet de verbo ad verbum in l. addictos. §. de epis. aud. et per hanc l. et per l. non tantum. ff. eo. tenent quidam: quod potest mandari executionem intra decem dies sententia capitalis, quod apparet, quod ist. ad iustitiam ducebatur intra tempora appellandi. Et tenet contra primum in l. qui vlti. ff. de penis. Item in civilibus hoc tenet expresse in l. in prin. in l. no. appel. pen. Sed in civilibus non potest mandari

executionem intra decem dies, multo magis in criminalibus, ubi can. se diligenter sunt examinande, ut hic. et hoc tenet Specan. ti. de exco. c. sent. non obstant ista leges, quia vel est dicendum, quod iudex faciebat male, faciendo executionem ita repente. Vel est dicendum quod hic renuntiaret appellatioui, que renunciatio non habet quod ad ex. traneos, ut d. l. non tantum. De quo dicitur in d. l. qui vltimo. ff. de penis. et Item not. quod cause capitales debent diligentius examinari, quam alie.

Lex trigesima.

Si quis. Breuiter dicit secundum lect. quam intendere. et ab iniqua sententia potest appellari. Item propter iniuriam facti potest appellari, et in totum iudicis iurisdictioni recusari. h. d. secundum lect. Pla. que est magis notabilis. In quantum hec leg. dicit quod ab iniuria facti potest appellari, non habet dubitationem. In quantum dicit quod ab iniuria facti potest appellari. Opp. iniuria illata vel tortura habita non potest appellatioue tolli, ut l. verum. ff. de re iud. et l. bello. §. facte. de ca. et possi. reuer. Frustra ergo interponitur appellatio, si interposita non rescindatur. In quantum timore dicebat Jo. lec. Pla. non esse verum, et ideo legebat ista l. alio modo, ut primum adicatur quod licitum est appellari a sententia, et subdit quod appellabatur ab iniuria sibi illata, et facta in executione, ut l. quo. appel. non rect. ab executione. Et certe opin. Joan. est vera in se, tamen non congruit bene litere, ideo Pla. defendit opin. suam sic. Si actor quod verbera et contumelie non possunt tolli per appellatiouem, nec interponitur appellatio, ut verbera tollantur, sed per ista iniuriam tota iurisdictione deuoluitur ad iudicem appellatiouis. Et ista cipe lectura est vera, probatur per l. i. §. si qua p. d. po. Et istam tenet Bul. de Eug. in l. arbitro. ff. q. fa. tisd. cog. Tenet ergo menti hanc legem. et vide glo. tuam notabilem.

Lex trigesima prima.

Si indeg denegat dare copiam actuum, potest lite pendente adiri superior.

Si quis petit rescindi sententiam vel instrumentum, et aduersarius non vult exhibere, iudex debet pronunciare quod si aliquo tempore appareat sententia vel instrumentum, non possit eo uti.

Appellatiouem. Si appellatio non recipitur, vel apostata non dantur ad interponendam querimoniam, de hoc secundum diuersitatem iudicium, diuersa tempora statuuntur. h. d. C. oppo. j. tit. i. auth. ei qui app. Sol. hic non loquimur de tpe egerende app. sed de tempore egerende querimonie, quod apostoli non dantur, et exempla non exhibetur, sic accusare iudicem, ut puniatur, secundum ea, que ponuntur in l. quoniam iudices. l. i. iudicibus. §. c. potest fieri de iure in tpe limitata. Quero, dicitur hic, ad com. ueniedum aduersarium, quis est aduersarius? Dicitur gl. f. et iudex, qui denegat dare copiam actuum, quo casu lite pendente potest adiri superior, ut lite pendente. l. j. Inno. de fide instr. c. b. perpetuus. ponit istam practiciam. Si aliquis petit rescindi sententiam, vel aliquod instrumentum, quod aduersarius habeat, et aduersarius non vult exhibere sibi statuto termino a iudice, quod iudex potest pronunciare, quod si quo tempore illud instrumentum, vel illa appareat sententia, non possit illo uti, et vide ibi Inno. et de hoc vide §. de eden. l. is apud que.

Lex trigesima secunda.

Recipimus. Hec est leg. satis fastidiosa, quod non est in usu. Breuiter dicit. Si app. ad principem a sententia spectabilis, cognoscit prefectus, et questor, et si a sententia clarissima, cognoscit tantum, et a delegato appellatur ad delegatum. Et si princeps delegatus non illustri, a tali delegato appellatur, cognoscit prefectus, et questor. Si vero ab illustri sententia appellatur, per consultationem principis determinabitur, in quo sententie tempus inspicitur, idem si illustris non illustri adiungatur. h. d. Dividitur in partes, et per partes legam. Primo loquitur quando appellatur a sententia spectabilium, vsque ibi, quod a duce, quod primo legat. Et hoc habes notare primo in q. digi in summario. Secundo no. et quod licet a sententia delegati appellatur ad delegatum, ut j. videbitis, tamen a sententia vicarij appellatur ad eum, cuius est vicarius, sed ad eum, ad quem appellatur si ipse principalis ordinarius iudicasset, hic est tex. hic. glo. ponit prout dicit, vicarij eorundem, hoc modo posset intelligi illa leg. difficilis. ff. quis et a quo. appell. l. i. §. i. Decretis habet hoc die casum. extra. de app. c. Romana. lib. vi. et de consu. c. no. putamus. lib. vi. quod tene menti perpetuo, quia est notandum.

Aditio.

Vicarij. A sententia vicarij non appellatur ad vicarium ipsum constituentem, facit c. cum sit Rom. de appel. et in l. a processibus, et ibi

et ibi Bal. §. eo. Adde Cy. quod ibi Bal. in l. fin. et in auth. si quis. de epis. cop. audi. Et adde, et si alicui singulariter competit ex consuetudine iurisdictioni in vno loco, ille dicitur iudex magis principalis, quam superior secundum Bal. ita referentem Arch. in c. i. §. ad huc. de pac. iur. fir. in vers. quero, quomodo iurisdictioni sit in territorio, et in eo. ubi omnino vide et no. multum Joan. mo. in ca. si episcopus. de offi. ordi. et vide omnino que digi in l. iudicium soluitur. ff. de iudi. Allegan.

Auditores principis, et summi pontificis, dicuntur habere iurisdictionem ordinariam.

Idem de accessore potestatis, et capitanei, secundum statuta terrarum, licet de iure communi aliud esset.

Quod si a duce. Hic loquitur quando appellatur a sententia clarissimorum iudicum, quales sunt presides prouinciarum, et duces. C. no. quod hic dicit de iure ordinario. Et quo no. quod tunc auditores et principes et summi pontificis, dicuntur habere iurisdictionem ordinariam. Item de accessore potestatis, et capitanei, secundum statuta terrarum, licet de iure communi in accessoribus aliud esset, ut habes in titu. de assesso. c. et ff.

Aditio.

Quod si a duce. auditores. Assessores, et auditores debent habere iurisdictionem ordinariam, quod no. Adde Bart. in l. i. in fin. ff. de offi. assess. et vide Bal. hic. quid autem in vice gerente, vide tex. not. et ibi Bart. in l. i. §. de offi. eius qui vic. alter. Et dic. quod vicarius potest suam sententiam equei, dum habeat ordinariam, ut not. de offi. suam. c. licet. in vi. et doct. o. in ca. si quis. de foro competent. et est ordinarius secundum glo. no. in cap. Roma. in verbo. generaliter. extra eo. in vi. facit ad no. per Canonistas in c. pe. de offi. vic. et dicit Bal. in auth. sed omnino. ne vgoz pro marit. quod vicarius potest omnes causas meri imperij expedire, excepta causa sanguinis.

P. P. P. C. Summi pontificis. Vide Feli. Rub. de offi. delegat. Bal. in l. i. §. vbi fena. vel cla.

Productio iurium potest fieri coram notarijs, qui scribunt in causa.

Ipsi autem notarij debent dare copiam partibus.

In his autem. Hic disponit qui debet scribere in istis causis. et not. ex isto §. q. productio iurium potest fieri coram notarijs, qui scribunt in causa et vlti. §. eo. l. eos. et auth. que supplicatio. de prec. Imper. offe. et no. quod ipsi notarij debent dare copiam partibus.

Quis mandat executioni sententiam a qua appellatur.

Quod si a duce. Hic disponit qui debet scribere in istis causis. et not. ex isto §. q. productio iurium potest fieri coram notarijs, qui scribunt in causa et vlti. §. eo. l. eos. et auth. que supplicatio. de prec. Imper. offe. et no. quod ipsi notarij debent dare copiam partibus.

Quod si a duce. Hic disponit qui debet scribere in istis causis. et not. ex isto §. q. productio iurium potest fieri coram notarijs, qui scribunt in causa et vlti. §. eo. l. eos. et auth. que supplicatio. de prec. Imper. offe. et no. quod ipsi notarij debent dare copiam partibus.

Quod si a duce. Hic disponit qui debet scribere in istis causis. et not. ex isto §. q. productio iurium potest fieri coram notarijs, qui scribunt in causa et vlti. §. eo. l. eos. et auth. que supplicatio. de prec. Imper. offe. et no. quod ipsi notarij debent dare copiam partibus.

Quod si a duce. Hic disponit qui debet scribere in istis causis. et not. ex isto §. q. productio iurium potest fieri coram notarijs, qui scribunt in causa et vlti. §. eo. l. eos. et auth. que supplicatio. de prec. Imper. offe. et no. quod ipsi notarij debent dare copiam partibus.

Quod si a duce. Hic disponit qui debet scribere in istis causis. et not. ex isto §. q. productio iurium potest fieri coram notarijs, qui scribunt in causa et vlti. §. eo. l. eos. et auth. que supplicatio. de prec. Imper. offe. et no. quod ipsi notarij debent dare copiam partibus.

Quod si a duce. Hic disponit qui debet scribere in istis causis. et not. ex isto §. q. productio iurium potest fieri coram notarijs, qui scribunt in causa et vlti. §. eo. l. eos. et auth. que supplicatio. de prec. Imper. offe. et no. quod ipsi notarij debent dare copiam partibus.

Quod si a duce. Hic disponit qui debet scribere in istis causis. et not. ex isto §. q. productio iurium potest fieri coram notarijs, qui scribunt in causa et vlti. §. eo. l. eos. et auth. que supplicatio. de prec. Imper. offe. et no. quod ipsi notarij debent dare copiam partibus.

Quod si a duce. Hic disponit qui debet scribere in istis causis. et not. ex isto §. q. productio iurium potest fieri coram notarijs, qui scribunt in causa et vlti. §. eo. l. eos. et auth. que supplicatio. de prec. Imper. offe. et no. quod ipsi notarij debent dare copiam partibus.

Quod si a duce. Hic disponit qui debet scribere in istis causis. et not. ex isto §. q. productio iurium potest fieri coram notarijs, qui scribunt in causa et vlti. §. eo. l. eos. et auth. que supplicatio. de prec. Imper. offe. et no. quod ipsi notarij debent dare copiam partibus.

Quod si a duce. Hic disponit qui debet scribere in istis causis. et not. ex isto §. q. productio iurium potest fieri coram notarijs, qui scribunt in causa et vlti. §. eo. l. eos. et auth. que supplicatio. de prec. Imper. offe. et no. quod ipsi notarij debent dare copiam partibus.

Quod si a duce. Hic disponit qui debet scribere in istis causis. et not. ex isto §. q. productio iurium potest fieri coram notarijs, qui scribunt in causa et vlti. §. eo. l. eos. et auth. que supplicatio. de prec. Imper. offe. et no. quod ipsi notarij debent dare copiam partibus.

Quod si a duce. Hic disponit qui debet scribere in istis causis. et not. ex isto §. q. productio iurium potest fieri coram notarijs, qui scribunt in causa et vlti. §. eo. l. eos. et auth. que supplicatio. de prec. Imper. offe. et no. quod ipsi notarij debent dare copiam partibus.

Quod si a duce. Hic disponit qui debet scribere in istis causis. et not. ex isto §. q. productio iurium potest fieri coram notarijs, qui scribunt in causa et vlti. §. eo. l. eos. et auth. que supplicatio. de prec. Imper. offe. et no. quod ipsi notarij debent dare copiam partibus.

Quod si a duce. Hic disponit qui debet scribere in istis causis. et not. ex isto §. q. productio iurium potest fieri coram notarijs, qui scribunt in causa et vlti. §. eo. l. eos. et auth. que supplicatio. de prec. Imper. offe. et no. quod ipsi notarij debent dare copiam partibus.

Quod si a duce. Hic disponit qui debet scribere in istis causis. et not. ex isto §. q. productio iurium potest fieri coram notarijs, qui scribunt in causa et vlti. §. eo. l. eos. et auth. que supplicatio. de prec. Imper. offe. et no. quod ipsi notarij debent dare copiam partibus.

appel. sed in contrarium est casus in l. addictos. in ff. eo. qui probat expresse, quod iudex ad quem. And. Barba.

Contrarius executioni. Qui mandat sententiam executioni, an iudex principalis cause, an appellatiouis, vide cum in l. a duo pio. de re. aud. adde Bar. in d. §. qui prouocauit. et ibi plene Bal. in repeti. magime per Lano. in c. pastoralis. de offi. deleg. et Bal. in d. auth. si quis litigantium. in ff. et facit quod no. in d. l. a duo pio. in §. sententiam. et ibi doct. et adde Bald. in l. §. de vsu. rei iudi. et in l. contra. §. eo. Quid in causa criminali, vide Bal. in l. addictos. §. c. vide aut. si quis litigantium. Et de materia per glo. Inno. doc. in c. pastoralis. de offi. deleg. §. preterea. per Bald. late in d. §. qui prouocauit. et ibi etiam quid in criminali. Et dicit domi. de h. or. in suis dect. c. v. quod iudex datus in appellatione, clapsis fatalibus potest prima sententiam confirmare. Et dicunt hoc tenere Inno. in c. j. de concess. preb. ut innuit. quod est no. si est verum, vide Bal. §. ca. l.

Hec si. Hic loquitur quando a legato appellatur.

Huic saluberrime. Hic loquitur quando Imperator causam delegauit non illustri.

Si doctore occasione salarij consilij debet dari aureus pro centenario, non doctore vero florenus. Rhenensis, et si causa commissa sit non doctore qui consuluit factus doctor, an debeat habere aureum vel florenum, vide infra.

Sane si illustrium. Supradictum est de spe. crabilibus, et clarissimis, hic loquitur quando a sententia illustrium appellatur. Not. hunc tex. valde ibi. licet ante et. Fuit disputata semel quedam questio. Hic nonie. et Cauerur statuto, quod salarium consiliorum quod si sit doctor, quod habeat gij. denarios p. libra, si non sit doctor, habeat octo denarios pro libra. Contingit quod causa sit commissa non doctore, qui consuluit factus doctor. Quero quare salarium debeat haberi. Et videtur quod debeat inspicere tempus consilij, ut hic. Breuiter aduerte ad me. Dic adiectum quod regitur a verbo, significat secundum tempus verbi, ut l. in delictis. §. si detracta. ff. de neg. test. m. l. i. Titius. In proposito dico diligenter inspicenda verba statuti. Aut enim dicunt, si doctor consuluerit, sit eius salarium tantum, tunc quia istud substantiuum doctor regitur ab illo verbo consuluerit, sufficit quod de tempore consilij sit doctor, hic est casus hic. Si vero statutus dicit, si causa consulenda committatur doctore sit eius salarium tantum, tunc quia dictio doctor, regitur ab illo verbo committatur, tunc debet esse doctor tempore commissionis, quia significat secundum tempus verbi, ut §. in legibus alle. Si vero verba essent ambigua, tunc interpretatur pro eis in benigniorem partem, ut habeat tanquam doctor. arg. huius l. i. §. §. de iur. ff. de minor.

Aditio.

P. P. P. C. Cauerur statuto, vide Fel. in c. quoniam Abb. de offi. deleg. Bal. in l. i. §. vbi fena. vel clari.

Doctor. Notabilis questio facti de causa commissa non doctore qui consuluit factus doctor, et adde no. hic quod tempus debeat inspicere, vide Bal. in l. generaliter. de epis. et cle. de causa committenda a canonico, qui post commissiones renunciat canonice, an possit procedere. Et vide quod no. Bal. hic. et Bal. in l. humanitatis. §. de iure pu. in vers. vlti. oppo.

Si tibi est obligatus clericus, et laicus tali causa que debet coram iudice laico examinari, tunc occasione clerici laicus coram episcopo conuenietur.

Eodem obseruando. Not. hunc §. ex quo not. quod qui con-

Iunctus est maior in individuis gaudet privilegio maiorem. §. a

Cit ad hoc ff. quemad. ser. am. l. si communes. et l. pro hoc dicitur quod

Scribi debet obligatus clericus et laicus tali causa, que debet coram iudice laico examinari, occasione clerici laicus coram episcopo conuenietur.

Aditio.

P. P. P. C. Coniunctus est maior. Vide omnino in ista materia que habes ad Bar. in l. solent. ff. de ali. et ciba. lega. vbi etiam Bart. tangit.

Doc dico. Adde Bal. in l. Gallus. §. ille casus. de libe. et posthu. contrarium tenet Bart. in l. solent. ff. de alimen. lega. Sed istud hic est verum, quia magis dignum trahit ad se minus dignus, ut hic. et in c. quod in dubijs. de conse. eccl. vel alia. Quid si quando conueniatur collegium licitum in que sunt clerici et laici, vide Bar. in l. h. ff. de colle. il. Sed quid si duo sunt clerici, unus clericus, alter laicus, et discordant, an episcopus vel clericus eligeret tertium. Dicit Guido de Su. quod alter ipsorum sufficit. Alias, de exco. tuc. in l. i. in respectu. Ita dicit ipse in l. prouidendum. §. de posthu. Ita dicit ipse Barro. Secunda Super Cod.

Card. in c. Joannes. de test. quod si clericus et laicus sunt constituti
exco. testam. iudex eorum erit iudex ecclesiasticus. Item
vide Bar. in l. i. §. si quis in appellatione. ff. de appel. Et ad materiā
quid operetur mistura. vide reg. l. si impubes. §. si pupillus. et in l. de
bonis. circa principi. ff. de arb. facit l. queritur. eo. titu. facit reg.
in c. per tuas. de arbit. facit gl. in l. que doris. in vers. expensas fol.
matr. quam Imola reputat fingit facit casus not. et ibi glo. in l. si
C. de mune. et non continui. lib. ii. §. facit quod dicit Bart. in l. si
emanet. pari. §. de collatio. de duobus nepotib. quorum unus. et
facit quod dicit Bald. in c. quib. mod. feu. amitt. facit quod dicit
idē Ang. in l. Imperator. ff. de te. ho. facit quod dicit idem Ange.
in l. si quis ex argenti. ff. de edend. et l. u. d. Rom. consil. ccl. vbi di
git quod testi reprobato. et vili adhibebitur plena fides. ppter ad
unctionem alterius boni. et fide digni. facit quod dicit l. u. d. Ro.
in l. arbitro. ff. qui satisf. cog. facit quod dicit Imola. in c. i. de res
scrip. et Imo. in c. fin. Et vide quod voluit dom. Abb. in c. sua. inci.
Gandulphus. et do. ad ar. de adha. in no. c. lviij. domin. per. de
Ancha. in rep. c. ea. que de regu. iur. in v. i. in prima parte q. princi
palis. facit quod ibidem dicit per. de Ancha. vbi dicit de vniuers
sitate scholarium. vbi sunt permisti clerici. allegat Bart. in l. i. §. de
colle. illi. et Bald. in auth. habita. C. ne fil. pro pat. facit quod dicit
Bald. in l. precipimus. in hoc ti. facit quod dicit dom. Car. in d. c.
cum Joan. de testa. facit quod dicit Bart. in l. si is qui duos. de
lib. lega. et Bal. in l. i. §. pro soc. et vide in rub. de succed. ed. per. ad od.
qui ponunt multos casus. et facit quod dicit Bar. in l. cum senatus.
ff. de reb. dub. Adde quod dictum testis vilis suppleatur per alius
Bald. consil. cxxvij. lib. i.

do aliquis habet instrumentum cetum lib. non insinuat. opponitur
sibi quod non valet. Respondet ipse. licet instrumentum sit de cetum
lib. forte in patrimonio debitoris non sunt decem. et sic in effectu non
est cetum librarum. vt l. nam his. ff. de dolo. Certe per hanc legem
respondetur quod debemus tenorem instrumenti inspicere. non au
tem effectum egactionis. Hoc etiam facit ad statutum quod dicit
quod soluat decimum. seu soluat capta solidorum sex denario
rum pro libra. quod in estimatione inspicitur tenor instrumenti. seu
tenor libelli. non inspecto effectu. Hoc est verum quando illud quod
petitur est certum. sed quando estimatio esset incerta. dicam statim
j. eo. l. fina. in fin. et secundo. not. quod quando duo iudices ordina
rij discordant. debent eligere tertium. vt hic. sed si proferrent senten
tias dissonantes. quid iuris sit. habes in l. inter pares. ff. de re iudi.
et l. i. §. quod quando causa examinatur in consistorio Principis. da
tur noue dilationes. vt hic in fin. quod est verum si examinatur per
modum appellationis. secus si per modum consultationis. vt de di
lato. l. cum a nobis. Ita debet intelligi quod glo. no. §. cod. l. ne cau
sas. et Oppon. et videtur quod alia tempora statuuntur. vt l. titu. j.
l. ij. et iij. Solu. hic loquitur de tempore appellationis introducē
de seu intimande. ibi loquitur de temporibus statutis ad alia. vt ibi
dicemus.

Ad ditio.

- a **In offerendis. Vide Alexand. in l. cum quedam puella. ff. de iur.**
rifd. om. iudi.
- b **In causis. Adde Bar. in l. qui tabulas. circa princip. ff. de fur. in**
verfu. oppon. quod non valet ibi. non autem effectum egactionis.
Hoc etiam facit ad statutum. et sic nota quod si debentur cetum pro
libra consulti. inspicitur quod petitur. non quod exigi potest per
inopiam. quod tene menti. et facit reg. in authen. de litig. y. ad egclu
denda. et not. Barto. istum text. in l. pen. §. fin. ff. de iurisd. om. iud.
licet litigas sit pauperior petitorie. vt hic. quod est not. Tu videas
per te Jac. de Bel. hic.
- c **P. Pau. P. C. Tenorem sententie. Sed quid si sententia contineat**
aliquid factum et non quantitatē. quod debeat ascendi. vide in l. annu
pliozem. §. si et quod ibi scripsi post Alex. j. eo.
- d **P. Pau. P. C. Tenorem instrumenti. Vide ad ar. de adha. in no. c. lviij.**
notabili c. lvi.
- e **P. Pau. P. C. Effectum egactionis. Adde circa ista statuta et mul**
ta similia Jas. in §. tripli. in j. not. Insi. de act. vbi de multis alijs
ponit. et refert idem dominus Jas. in §. actionum. in glo. in versu.
communi diuidu. et reg. in l. ampliozem. j. eo. et que vbiunque di
cit Bart. ad probandum quod debeamus metiri iuxta personam et
petitionem actoris.

Leg. trigesima sexta.

- 2 **Si res iudicat vt dug vel comes appellatur ad superiore sibi**
in ducatu vel comitatu.
- 3 **Episcopus vel clericus habens iurisdictionem a principe. si iudi**
cat vigore illius iurisdictionis. an ab eo appellatur ad principem. et
non ad papam.

Quando Si appellatur a duce. siue sit
illustris. siue spectabilis solū ma
gister officiorum cognoscit. et in hoc corrigi. l. precipi
mus. h. d. et not. hanc legem per qua not. quod si reg iudi
cat vt dug vel comes. appellatur ad superiore sibi in ducatu vel
comitatu non inspecta regia dignitate. et videtur hic reg. illius que
stionis. Si aliquis episcopus vel alius clericus habeat feudū vel
iurisdictionē a principe. et iudicat vigore illius iurisdictionis. quod
ab eo appellatur ad principem non ad papam. Hic est casus. Et hoc
etiam tenent canoniste in c. i. de feud. Glo. dicit aliter. in c. fin. extra
de deli. puer. et vide in c. Roma. extra de appel. lib. vi. in vers. debet.
et hic est casus. Et ex hoc video quod quando committitur vni plu
res prouincie. in eo quod iudicat. vt rector vnius prouincie appella
tur superiore illius prouincie. et eodē modo in alia prouincia. Quod
intelligi verum quando vnus gerit duorum officiorū. secus si vnus
officiū vniueretur alteri. vel confunderetur in altero. quia tūc illud
quod egtinguitur non debet inspic. Et ita habes reg. in authen. vt
iud. sine quo. sus. §. illud. et C. de metrop. v. i. et ibi no. et extra ne
sede vacan. c. j. ista sunt notabilia ad multa. et tene menti. quia quo
tidie hoc sunt.

Ad ditio.

- a **Si quando. Quid si reg vel dug vel comes iudicat. an appellabi**
tur ab eius sententia tanquam lata a rege vel a comite. et idem quod
tenent hic Bart. in l. i. §. in fin. ff. eo.
- b **Ad hoc legem. Quod ab eo appellatur ad principem. et idē Bar.**
in d. l. i. §. ad fin. ff. de appel. in vlt. q. in fin. et vide Barba. in l. si cum
venerit. §. nulla. de pigno. actio.

Leg

Leg. trigesima septima.

Ampliozem Appellationem potest egere
h. d. Not. quod digi in sumario. et no. etiam quod pro par
te absente iudex potest supplere de facto. ibi. adimplere.
et. Et vide gl. quam no. et tene menti. Ego dico quod in causa appel
lationis non est speciale imo est regula vbiunque contra absentem
potest perueniri ad diffinitiuam sententiam. iudex pro eo potest sup
plere de facto. Hic est reg. et §. quomo. et quando iudex autē. qui se
mel. ibi perquisita veritate.

Ad ditio.

Ampliozem Hic est casus in prin. huius legis multum singula
ris. quod si aliquis est condemnatus in quinque. et in alijs quinque
absolutus. si iste talis appellat. quod iudex appellationis potest in
alijs quinque condemnare. in quibus fuit absolutus in ipsius appel
lationis preiudicium. quod tene menti ppetuo. et hoc dicit Bald. hic
in prin. ad quod bene facit quod notat Imo. in c. inter monasteriū.
de re iud. et refert Bald. in l. fin. quando prouoca. non est neces. et ibi
Bart. in l. fin. et clarius ibi Bald. ad fin. qui ad hoc alleg. istum text.
Adde quod Joan. And. in addi. ad Spec. in tit. de appel. §. in quis
bus vers. quid si victus. dicit Suid. de Sura hic. querere an bene
ficiū huius l. competat appellato. quando appellatē peniteat
et ab appellatione recedit. ibi causa breuitatis te remitto.
P. Pau. P. C. Ampliozem. Quid autem si lapsus est tempus appel
lationis. an appel. possit persequi. vide no. Abb. in c. e. parte. de pref.
Stem limita fing. vt per Albe. hic. nisi appellans accepisset senten
tiam quantum facit pro se. et in quantum est contra se. appellare li
cet pur soler communiter fieri vide per eum. Item de materia hu
ius l. vide late Felin. in ca. significauerunt. extra. de exce. vbi ponit
etiam de predicta limitatione. vide Bartol. in consil. cl. videt etiam
omnino Philip. in c. si duobus. extra de appel. Barbat. in c. Ray
nucius. de testa.

§. In refutatorijs. hoc dicit. Babuistis §. de pre
cib. Imper. offeren. l. fin.

- 2 **Estimatio facta in principio litis pro soluenda. decima non**
facit fidem in processu.

§. Sed cum scimus Breuiter dicit. Si tem
poralius maior quam prima facie videbatur. non impeditur iudex
super toto pronuntiare. hoc dicit. notabilissimus. §. quem bene no.
Tota die vides. quod in ciuitatibus sunt iudices qui possunt de
causis cognoscere vsq. ad certas summas. quod si illa causa prima
facie non videatur egredere iurisdictionem iudicis. si postea repe
riatur maior. potest super toto pronuntiare. et sic videtur quod ille iu
dex possit tūc cognoscere de illa summa. licet tempore sententie in
processu. et post. appareat maior summa. et non possit cognoscere. q
nihilominus potest cognoscere. Casum habes hic not. et secundo
no. casum ex hac lege quod licet in prin. litis estimatores ad estimā
dum quantitatem litis propter soluendam decimam. quod illa esti
matio non facit fidem in processu. sed debet examinari veritas. Cas
sus est hic. quod perpetuo tene menti.

Ad ditio.

- a **Sed cum scimus. Tota die vides. Hāc questionē decidit Bar.**
in l. si id. in prin. ff. de iurisd. om. iud. et vide tu Barto. in l. in offeren
dis. in j. q. j. eo. quid econtra. vide que digi post Bar. in l. i. §. si de
iur. om. iudi. Quid autem si questio est super interesse aliquo quod
a principio est inestimabile quis cognoscat. et no. Bartol. hic et dicit
Bar. in l. iij. §. pretor. in fin. de dam. infec. et ibi ludo. in fin.

De temporibus appella.

Rub.

Leg. prima.

Quis Breuiter dicit. tempus egere
appellationis interpositum a no
re scientie. hoc dicit. C. Oppom. §. titu. j. auth. ho
die. Dicunt quidam quod hic est speciale. quod non
videtur verum. vt l. i. §. quod in sententijs. ff. quan
do appel. sit. Dicat ergo quod hic loquitur de tempore appella
tionis egere. ibi de tempore appellationis imponende. Sed contra
nis egere. ibi de tempore appellationis imponende. Sed contra
hoc op. quia ad egere. ibi de tempore appellationis imponende. Sed contra
pus. vt l. eo. l. fin. §. illud. Sol. speciale est in hoc casu. vt ita modicu
tempus statuatur ad appellationem egere. ibi.

Leg. secunda.

- 2 **Quando parti datur dilatio octo dierum ad aliquid facien**
dum. tunc si in vltima die illud facit. non est necessaria citatio ad
uerfarij.
- 3 **Præuilegium quando impetratur a principe in his. que cause cos**
gnitionem non requirunt. vel partem modice ledunt non debet pars
citari.
- 4 **Si dies termini cadit in diem feriatam. quando debeamus inspicere**
re precedentem diem non feriatam.
- 5 **Quādo vnus solus litigat iudex potest supplere de facto pro pre.**
- 6 **Si iudex statuit terminum vnius mensis. de quot diebus intelli**
gatur.

Tempora Breuiter dicit. Si appellatur ab
ordinario. ad appellationis prosecu
tionem inchoandam primum fatale est leg. mensum. sic dicit
Cur alia tria vnus mensis pro quolibet. et a principe pōt
intra tres menses reparatio postulari. nec partis citatio requirit.
Si appellatur a delegato. eadem sunt fatale reparacione accepta.
sed si appellatur a delegato illustris vel spectabilis. primum fatale
est duorum mensum. cetera non mutantur. Et si vltima dies cadit in
feriatam. precedens inspicitur. et fatalibus elapsis pro nō appellan
te habetur. h. d. hec l. ad quā aduerte. Pro cuius declaracione et euis
dentia scias quod quoddam est tempus appellationis interponē
de. de quo loquitur l. eos. in fi. et ant. hodie. §. titu. j. Quoddam est
tempus appellationis introducere seu producere. de illo loquitur
l. in offerendis. §. tit. i. Quoddam est tempus inchoandi processum
super appellatione. et de illo loquitur hec leg. l. cum anterioribus.
§. eo. vsque ad §. in his. licet glo. aliter intelligat. Quoddam est tē
pus appellationis egere. et finiendo. de hoc loquitur in d. l. cum
anterioribus. §. illud. Alia tempora declarabo super aut. et primo
no. quod quando datur dilatio parti octo dierum ad liquid facien
dum. si illud vult facere vltima die termini non debet facere citari
aduerfariū. quia vltima dies termini est nota aduerfario. Sed si
veller facere intra terminum. non posset. nisi faceret partem citari.
quia qua die compareat intra terminum. debet esse notus parti. vt
probatu. hac l. digi vobis. de verbo. obli. l. qui ante. licet hec leg
quantum ad appellationem recipiat mutationes. vt l. eo. l. cum an
terioribus. §. i. et secundo no. quod quando a principe impetratur
præuilegium. non est necesse quod citetur pars. quod est verum in
his. que partem non ledunt. vel ledunt modice. seu cause cognitio
non requirunt. vt l. iij. §. merito. §. si quis a principe. ff. ne quid in lo
pub. de prec. Imper. offer. l. quorū. et ita loquitur hic. in his vero
que cause cognitionem requirunt. vel partem lederent. multas de
bet citari pars. vt l. iij. de nata. restitu. et de ado. l. nam ita diuus. Ro.
ex §. illud. et quod quando dies termini cadit in diem feriatam. de
beamus inspicere precedentem diem non feriatam. De hoc tangitur
per Spe. in ti. de cita. §. i. verū. item egripitur quod citatio. et de di
lat. §. i. verū. sed pone iudex. Nec tamen iudicio meo illum passum
vsquequaque perfecte declarat. Poffemus tamen breuiter sic dice
re. Quādoque statuit alicui terminus in quo aliquid faciat. Quā
doque statuit terminus intra quem aliquid faciat. Si statuitur
terminus in quo. si illa dies cadit in feriatam diem. potest pars se
presentare. non vt procedat. sed vt sequenti die non feriatā pcedat
vt in c. veniens. extra de accu. Sed si veller. potest comparere. si qui
dem compareret ad impediendum processum fiendum contra eum
ratione cōtumacie. tunc potest. sed ad impediendum officium iam
consummatum propter cōtumaciam non potest. vt in c. cum dile
cti. extra de dolo et contu. et c. veniens. Si vero statuitur terminus
intra quem veniat. tunc si cadit in diem feriatam ferijs solennibus.
inspicitur precedens dies non feriatā. vt hic. Sed si cadit in ferias
repentinās. sibi subuenitur. vt l. sed et si per pretorem. §. si ferie. qui
eg. cau. maio. Dices tu. hec leg. nō loquitur de termino. intra que
imo de termino. in quo. quoniam vltima dies termini est fatalis. vt
l. cum anterioribus. §. i. §. eo. Respondet. concedo quod vltima nō
citata. sed si vult facere citari partem. tunc potest intra tempus fa
ctale. Ita loquitur hic. ita potest loqui l. proxi. et l. ultimo not. qd
quando vnus solus litigat. iudex potest supplere de facto pro pre.
Ad istis §. tit. i. ampliozem. in prin. ultimo potest induci hec leg. ad
q. iudex statuit terminū vnius mensis. de quot diebus intelligit.
hec leg. facit quod intelligitur de eggi. diebus. do. Jo. And. mouet
istam questionem in c. quas sit. extra de electio. lib. vi. Et dicit quod
intelligitur de tot diebus. quor dies habet ille mensis. in quo termi
nus datur. vt quot dies deficiunt illo mense. tot suppleantur eg
alio mense. digi de verbo. signu. l. cum bis legus. Alia ponuntur in
l. si huius tit. vbi melius cadent.

Ad ditio.

- a **C. iudicia. Vide Bar. in auth. ei qui et in auth. sed lis. j. eo.**
Bar. Secunda super l. od.

tempus, adde Joan. And. in Specu. de iur. deleg. §. restat. verfic. sed
nuncquid. Et de hoc quando per consensum communem possit tem-
pus appellationis prorogari, etiam statuari, vide do. Anto. in c. ex
ratione. de appel. Bald. hic. in authent. ei qui. Barto. in l. cum ap-
terioribus. §. fin. s. cod. 2. ibi. reg. ibi. etiam Bald. a. reg. cle. sicut ap-
pellationem. de appel. adde dum. §. dicitur quod si per vnam diei
fuerit impeditus, quod totus annus restituatur. Ang. consil. cccxiiij.
vbi dicit, quod etiam si per horam fuerit impeditus, quia forte in-
de sedere debeat latius sententiam propter tale impedimentum
inevitabile, est necesse iterare secundum annum. Et de hac materia
vide pulchre Glar. consil. lxxv. Pau. de Cast. consil. cxxi. a. consil.
cxxx. quod voluit Ro. consil. cccv.

P. Pau. P. C. C. Ista causa. Circa materiam huius impedimen-
ti probandam, et quale impedimentum requiritur ad excusandum,
vide Ale. consil. cccxv. vide Pau. consil. cxxi. a. consil. cxxx. circa fi.
Item an probatione istius impedimenti deferatur iuramentum in
supplementum, vide Ro. quod non. sing. ccc. incip. tu scis, quod da-
tur annus. Vide etiam circa materiam impedimenti, que habes ad
Barto. in l. senatus consulto. de off. presid. vbi etiam habes an requi-
ratur protestatio. Item alia in materia app. quomodo dicatur de-
ferta, et quibus causis succurratur, vide que habes in Bertac. in
vers. appellatio deferat. ibi etiam quis possit de causa deferentia
cognoscere, et quomodo et quando et ibi in prin. habet remissiones ad
Fel. de hoc vlt. Item de impedimento facto iudici quomodo suc-
curratur, vide ad Bart. in auth. Item. i. eo. Item quale impedime-
tum requiritur, et an possit deferri iuramentum ad ipsum proban-
dum et de probatione fieri debet, vide Joa. de Dama. consil. i. cum
addi. Bal. 2. Jo. de Dama. ibi declarat quomodo procedat dictum
Spec. qui dicebat quod sufficiebat iuramentum ad probandum im-
pedimentum in causa appellationis. Item vide omnino Ale. consil.
cxxx. in §. vol. Perus. late in c. ex ratione. extra de appell. ponit de
impedimento ex facto iudicis, et per discussum de omnibus alijs im-
pedimentis, late ponit, an probari possit impedimentum per iura-
mentum, et de predictis omnibus, vide etiam Card. 2. Ale. ibides.
etiam vide Ale. de probatione fienda in tali impedimento, et quod
pluries fieri debeat in c. xxi. in i. parte. et habes ad Bart. in l. et
tia. §. uturas. de leg. ii. Perus. in d. c. ex ratione. vbi tenet qd opus est
pluries protestari, quod ex necessitate requiritur protestatio an sit
necesse qd adest superior, vt cogat iudicem, vide ibi Perus. vers. fi.
sed vltius aduerte. et pondera in hoc vlt. Ale. consil. cxxx. in §. vol.
Item quomodo in impedito currat tempus in causa ap. vide Fel.
in c. venerabilis. de iud. 2. ibi etiam an requiratur protestatio de im-
pedimento. Item quando restitutio datur solum ad tantum tempus,
quantum fuit impedimentum, an cessante impedimento debeat peti
restitutio in tantum tempus, vide Aret. in §. rursus. Instit. de act.
Item quod in causa appel. licet ex impedimento iudicis non currat
dies impedimenti vel absentie magis si sunt viles, quod tamen re-
quiratur protestatio partis, in illis diebus facta iudici, vide Ale.
consil. cxxx. volu. v. an autem in impedimento ex facto iudicis currat
tempus in causa appel. vide Ale. quod non in primo §. tal. secus
in secundo consil. legi. volu. v.

P. Pau. P. C. C. Contra hoc oppo. An sufficiat appella. incipere in
termino et prosequi post terminum, vide signanter Pan. in c. ex par-
te. post med. extra de rescrip.

Non confirmatur. Per lapsum primi anni non confirmatur pri-
ma sententia. Adde Bart. in l. i. in §. fin. nil no. 2. Bal. in l. eos. in prin.
§. tit. i. quosdam Canonistas in c. ex ratione. extra co.

Authent.

Si tamen. Hic dicitur, quod si quis, §. communia de leg.
Pau. P. C. C. Si tamen. Quid autem si pendente lite in causa prin-
cipali vel app. p. quo lata erat sententia faciat simpliciter copro-
missum, an dicatur eo ipso renunciare sententia late, adeo qd non pos-
sit amplius ad eam redire, ita quod expresse sit renunciatum licet et
sententia, videtur dicendum quod non, nisi expresse esset renunciatum

Si tamen. Hic dicitur, quod si quis, §. communia de leg.
Pau. P. C. C. Si tamen. Quid autem si pendente lite in causa prin-
cipali vel app. p. quo lata erat sententia faciat simpliciter copro-
missum, an dicatur eo ipso renunciare sententia late, adeo qd non pos-
sit amplius ad eam redire, ita quod expresse sit renunciatum licet et
sententia, videtur dicendum quod non, nisi expresse esset renunciatum

vt dicit Allegan. et Paul. de Cast. in l. cognita. C. de transa. Bald. in
l. diuersa. 2. ibi Balon. circa fin. C. cod. tit. de eo qui compromittit
post re iudicatam. Imo videretur quod posset redire ad primam
litam, et eo ipso quod rediret, solueretur copromissum, iuxta l. si ge-
rem. ff. de arb. In contrarium tamen vide Bald. in l. eos. §. apostol.
circa fi. §. de appel. et Allegan. hic in apost. intelligendo tamen in ar-
bitratore, vt ibi scripsi ad Barto. et ratio diuersitatis est clara, quia
si sit compromissum in arbitratorem, est quedam transactio, que ni-
hil aliud est propter, quas transitus a lite. l. i. de transactio. Ideo si
cur si fuisset facta transactio obfaret exceptio redeunti ad litem, et
ad actionem, ita ergo eodem modo et facto compromisso in arbitra-
torem. In arbitro autem secus est, vt potest considerare ad no. in d.
l. si causa cognita. Aduerte tamen quod talis renunciatio etiam si ex-
presse esset facta, non operatur aliquid nisi in arbitratore arbitrate,
eo autem non arbitratore quasi differretur conditio sub qua fuit facta.
et nihil preiudicat, secundum Bald. in l. si diuersa. C. de transa. vide
Allegan. super hoc consil. cxxi. in prin. et consil. cccxv. ad fi. Fel. in
cum olim. ad fin. extra de prescript. Item de materia huius auth.
quod per compromissum instantia cause appella. intellige si sit co-
promissum actualiter factum, secus si solum partes obtulissent se pa-
rata facere, nondum tamen actualiter fecerunt, vide Allegan. consil.
cccxxx. a. consil. legi. vol. v. et vide omnino latius de materia istius
authen. Perus. in cap. ex ratione. extra de appel. vbi Fel. vide etiam
ad Balth. no. cxxi.

P. Pau. P. C. C. Prorogari tempus. Quando per pactum contrahentium possit
prorogari instantia cause appellationis, adde que dixi in d. l. prope-
randum, et que no. docto. in cap. venerabilis. de iud. 2. domi. Joan. in
l. Seius. ad l. §. ale. dicit, quod de iure Canonico non solum per co-
promissum, vt hic, sed etiam per pactum possit prorogari. in Clem.
quandiu. de appel. et quod dictum est §. proxi. auth. vbi scripsi. et not.
Bald. in d. l. properandum. et ibi Barto. Quid autem si lata senten-
tia et appellatione interposita, victus compromissum de causa prin-
cipali, non de causa appellationis, an currat tempus. Vide not. Bal.
quod non in l. eos. §. apostolos. in fin. de appellatio. Quid autem si
pendente compromisso appellationis, vult solvere penam compo-
missi, et reuertitur ad appellationem, vel similiter laro laudo. Dic quod
potest secundum gl. in cle. quandiu. Bal. in d. §. apostolos. et hoc qd
intelligitur in arbitro, secus in arbitratore. Et quando partes pos-
sint prorogare tempus appellationis, vide Cr. in auth. ei qui. ad fi.
§. eo. 2. Bal. in l. Centurio. ad fi. §. de vulg. et pup. et in authen. hodie.
cum fi. §. de appel. scripsi post adod. in d. l. de test. tut.

P. Pau. P. C. C. Compromissum sic. Vide omnino de veritate istius
Alleg. in l. properandum. in prin. C. de iud. ad Balth. no. cxxi. de quo su-
pra in prin. de instantia autem causa principalis an possit prorogari.
et quid si lata sententia de consensu partium tempus non curreret vi-
de ad Barto. in l. properandum. in prin. C. de iud. Item si potest
instantia causa appel. suspendi, ita potest prorogari, vide Fel. quod
in c. de ratione. extra de ap. post prin. ibi etiam quod oportet quod
taliter prorogas vel suspensio habeat specialem mandatum. Item
quod instantia cause prin. etiam prorogari vel suspendi possit per co-
promissum, tenet Barba. in c. de causis. de offi. deleg.

Authen.

2. Ille, cui conceditur biennium ad appellationem exercendam,
debet esse impeditus tanto tempore, quo si litem appellationis fuisset
prosecutus, non potuisset finire.

3. Tempus appellationis prosequende currit, licet stet per iudicem, sed
datur restitutio.

4. Si tertius impediuit, currit tempus, sed agitur contra eum de dolo
si est soluendo, alias datur restitutio.

Appellatio. Ista aut. videtur mani-
feste contra aut. ei qui ap-
pella. §. eo. 2. vbi dicitur quod datur annus, et ex causa bie-
nii, hic vero dicitur qd coparere sufficiat in vltima die dis-
lationis, et sic absq. alia causa videtur qd habeat biennium. Aderte,
ista aut. potest intelligi duobus modis. Vno modo, qd intelligitur
in nouissima inducitur die, et intra dilationem nouissime data p. aut.
ei qui appel. Vel dicat in nouissima inducitur die. i. in nouissimo me-
se illius biennij in appello, dicit in auth. ei qui appella. que ponit
in appellatione primi anni. Et secundu hoc apparebit soluta ista que-
stio. Dicitur in auth. ei qui appell. qd datur annus, et ex causa bie-
nii, quato tempore debet esse impeditus in primo anno, ad hoc vt ha-
beat biennium. Resp. 2. dicitur doct. quod d. esse impeditus tato
tempore, qd si litem appellationis fuisset prosecutus illo tempore pos-
tuisset finire, secus si in omni tempore, argu. l. si cu exceptione. §. qd si
homo. ff. qd me. cau. et patet per casum l. qui conuatus. ff. de re mil. et
presumit leg. qd ista causa potuerit intra mensem impediri, et finiri, vt
de sumit leg. qd per mensem fuerit in prima causa impeditus. Et auth.
ei qui appell. Et si dicis, quomodo potest fieri nonne forte induceretur
noue probationes ab vtraque parte vel testes reprobareretur. Dic
cit Innoc.

cit Innoc. qd iste cause non attendunt vt d. c. ex ratione. extra co. tit. qd
tene menti. Opp. et videtur quod licet stet per iudicem, tamen tem-
pus currit, sed datur restitutio, vt l. sed et si per prelorem. §. ait pre-
tor, qui. leg. cau. ma. Sol. §. fateri quod sibi currat etiam tempus sed
restituatur. Sed aduerte quod hec restitutio dabit nullo dato li-
bello, sed incidenter dicit iudex, quia talis fuit impeditus facto no-
stro, ideo eum presentem, et perentem ad tale tempus restituimus.
Probatum extra de offi. iudi. c. vlt. Opp. ad hoc de l. properandum.
§. fi. §. de iud. Sol. Ibi loquitur de tempore prime instantie, aduer-
sus cursum cuius quis non restituatur. Ratio, quia ibi licet pereat
instantia non perit ius partis, sed in tempore appellationis perit
instantia et ius partis merito restituatur. Et ultimo querit gloss.
quid si fuit impeditus per tertium. Dic vt in glo. 2. hic per Azo. in
summa.

Additio.

1. Si appellatione. Vide Bar. in l. i. ff. de libe. dimis. Et adde quod
tempus fatale non currit impedito, propter inimicitias capitales,
saluo, nisi potuerit per iudicem imperare tolli impedimentum, qd
quandoque fieri potest iuxta no. in l. denuntiatio. supra, de his qui
ad ecel. confu. Et ita tenet Bal. post cum Imo. argu. istius reg. in
l. quibus diebus. in prin. ff. de condi. et demon. Quando tempore de-
bet esse impeditus de primo anno, vt habeat secundum, vide quod
digi. j. in aut. ei qui. in apostilla. vide ibi Bal. et Ang. et doc. in l. si ita
stipularis esse in abs. re. de ver. ob. Vide gloss. in ca. si electio. de elec-
tio. in vi.

P. Pau. P. C. C. Impeditus. Vide Ang. consil. cxxxvi. inci. in presup-
posita questione.

2. Stet per iudicem. Secundum gl. in auth. de appel. §. an hec. et in
l. i. et ibi per doct. ff. quando ap. sit. videtur tenere quod non sit opus
restitutione, imo ipso iure temporaria non currunt contra gl. hic, qua
videtur sequi Bar. et male. Et adde quod habetur per gl. 2. doc. in l.
arbitrio. §. cuius dolo. ff. de dolo. et quod digi. j. in l. i. in prin. §. de tep.
in integ. rest. et Bar. in l. i. §. dies. quando appel. sit. Quid si tempore
instantie principalis, dicit Bal. in d. l. properandum. §. finantes. C.
de iud. 2. hic Adde Lano. in c. ex ratione. de app. et contra Bar. tenet
hic Bal. in d. auth. ar. qui semel. in fi. de proba. quod si stat per iudicem,
quod testes non recipiantur, tunc debet suppleri dilatio. Et de
hac materia plene per do. Ant. in c. ex ratione. de app. et per Imol.
in l. i. ff. de re iudi. et per do. Ant. in c. i. de iudi.

P. Pau. P. C. C. Currat etiam tempus. vide Allegan. consil. cccxxx. et
Pau. de Cast. consil. cxxi. Ant. de But. consil. lxxii. circa fi. vide §. eo.
auth. ei qui.

3. Sed aduerte. Limita vt per Bart. in l. ita venum. §. de procur.
vbi Alleg.

4. Properandum. Vide gl. 2. Bal. in l. properandum. §. siue autem
vtraque, et vide ibi apostil.

Authen.

2. Que tempora circa appellationem requirunt. et nu. 3. 4. 5. 6. 7.

Edlis que. No. t. quod in causis que debent egi
minari, etiam in consistorio principis
non currit tempus, quod est verum, si fuerit notu principi,
vt hic in gloss. tua dicitur. Ultimo videamus de temporibus istis
que dantur in causa appellationis, circa quod est sciendus qd multa
sunt tempora. 1. Quoddam est tempus appellationis facie de seu
interponende, et illud erat olim biduum, vel triiduum, hodie decem
dii, vt §. ti. i. eos. et auth. hodie. Item erat tempus petendorum et co-
cedendorum apostolorum, et illud erat xxx. diurni, et illud hodie non
est immutatum. §. titu. i. eos. circa fi. et ff. de li. dimis. l. i. Item erat
aliud tempus proponende querelle de iudice qui appellationem non
recipit, et apostolos non dat, vt §. tit. i. l. si appellationem. Item est
aliud tempus, quod datur ad comparandum coram iudice ad quez
appellatur, et ad presentandū apostolos, et acta prime cause. Et istud
tempus erat olim duobus modis. Quandoqz statuabatur tempus
arbitrio iudicis. §. ti. i. l. p. preses provincie. et ibi no. in istis temporib.
bus nihil est hodie immutatum. Quandoqz statuabatur tempus
ad inducendum appellationem, vt l. in offerendis. §. ti. i. §. eo. l.
fi. §. in his. Item est tempus inchoandi processum super appella-
tione, vt vidistis in l. i. §. fi. §. eo. §. titem et tempus appellationis
exercente, et finie de quo vidistis in fi. §. illud. ista tempora hodie
sunt mutata, et ad ista datur annus hodie, et ex causa biennium, vt in
auth. ei qui. Quandoque datur maiora tempora ex causa, vt in aut.
si tamen. et in auth. item si appellatione. Sed in causa que debet egi
minari in consistorio principis, tempus non currit vt hac auth.

Additio.

1. De temporibus. No. hic de temporibus omnibus appellationis.
vide Bar. in l. i. ff. de lib. dimis. Bar. in l. i. co. tit. auth. ei qui. §. eo.
in principio.

Lex quarta.

De hac. Ista est notabilis l. vide. Et diuidi
tur in tres partes. Primo permittit
non propositum proponi. Secundo non probatum proba-
ri. Tercio rationem assignat. Secunda ibi, sed et si qua.
Tercia ibi, quo exegeritis. Reuiter dicit, In causa appellationis
non licet vtrique parti non propositum proponere, et non probatum
probare, si actionem antiquam respiciat, alias secus. hoc dicit. Op-
po. et videtur quod post appellationem nihil innotetur, vt §. tit. i. l.
appellatione. ff. nihil no. appel. pendens. l. i. Et dicit, fallit hic, Tu
dic quod nil debet innotari appellatione pendente, scilicet per iudi-
cem, a quo est appellatum, sed per iudicem ad quem appellatus est.
nihil prohibet. Et secundo opp. extra co. c. appellanti in cle. Es.
Ibi loquitur quando quis appellat ab interlocutoria, quo casu de-
bet iudicare ex primis actis, hic quando appellat a diffinitiva. Ra-
tio, quia quando appellat ab interlocutoria, non appellat iura ad
iniquitate sententie, quantum a grammine sibi illato per iudicem.
Et ideo dicit Decretalis, quod in causa appellationis ab interlocu-
toria debet inseri iusta causa grauaminis et de appella. ca. §. lib.
vi. Sed iudex non potuit grauare partem, nisi ex primis actis, me-
rito noue probationes non admittuntur. Ideo dixerunt quod per
statuta terrarum in quibus quandoque constituuntur aliqui officia
les, qui vocantur exgrauatores, quod tales officiales non possunt
nouas probationes recipere, quia non sunt potius nisi ad tollendum
grauamen, respectu iudicis loquor, vt habuistis §. titu. i. l. eos. Op-
pon. tertio extra de test. c. fraternitatis. vbi dicitur totum contra-
rium huius. quod super nouo capitulo possunt admitti noue pro-
bationes, non super antiquo. Dicunt quidam, vt hic tangitur in
prima gloss. magna, in fi. quod aliud est de iure Cano. et aliud de iure
re ciuile. Et dicit, quod ibi appellat nouum capitulum, nouam asser-
tionem, que tamen respiciat actionem propositam, et sic concordat
cum ista. Et de satis placet, vt §. dicam. Vt ad questionem et quero
primo, hic dicit, quod non ad nouum capit. et §. 2. de declaratione. l.
4. Tunc quod dicitur nouum capitulum, et quod antiquum. In hoc
sunt multe opinio. Nam quidam nouum capitulum et antiquum re-
cipiunt ex tempore, quidam ex re, quidam ex causa. Ex tempore, qd
nouum capitulum dicit ius nouiter acquisitum, antiquum, ius qd
competit tempore prime cause. Et addunt isti quod illud ius noui-
ter acquisitum, in causa prima poterat proponi, in secunda non,
quod gl. non placet, et vide glo. Ista opinio non placet gl. merito.
Nam si ius acquiritur de nouo, ex causa de preterito, et tunc potest de-
duci in primo iudicio, et eadem ratione in causa appellationis, vt ha-
betur in l. ediles. §. item sciendum. ff. de edil. edi. l. i. si rem. in fi. §. de
pig. act. 2. l. si mandauero. la. picola. ff. mand. Si vero oritur ex cau-
sa noua, tunc non potest deduci in iudicio primo, nec in iudicio appella-
tionis, vt l. non potest. §. de iudi. et ideo ista lec. que non permittit
istud nouum capitulum produci in causa appellationis, si in causa
prima non bene facit. Potest tamen hec lectura aliter intelligi, vt
illud quod dicit, sed ante potest, et non intelligatur ante, hoc est, in
primo iudicio, sed intelligatur ante, scilicet ius questu, quasi dicat
ius ante questum potest in causa appellationis produci, ius postea
questum, non. Et isto modo potest sufficere ista lectura, vt §. dicaz.
Alij intelligunt nouum capitulum, et antiquum ex re, vt puta, in pri-
mo iudicio petebat bonu, in causa appellationis volo petere equum,
et ex parte rei primo exiciebat de bone, nunc exigit de equo, et
istud dicatur nouu capitulum, quasi de re noua. Sed si super eadez
re volo ius meū fundare ex nouis probationibus, possus. Et ista le-
ctura tenet hic gl. que lec. an sit vera, dicat §. Alij dicunt nouu capitu-
lum ex causa, et in causa appellationis possunt deducere nouas pro-
bationes, que tēdūt ad probandū illam cam, que in primo iudicio fuit
deducta. Sed si causa variaretur, quia tunc diceretur nouu capitu-
lum, vt si primo dicebat furtu, nunc dico violentia. Hoc non placet gl.
cū enim respiciat eandē re, videtur pertinere ad capitulu antiquu.
Ita dicit gl. 2. 3. opi. secunda. Hoc non videtur veru, nā secundu veru
opi. quā tenet omnes de iure nouo, et etia de iure antiquo, post l. co-
test. non licet actione mutare, vt l. edita actio. §. de eden. 2. aut. qui se-
mel. §. quo. et quā iud. Sed secundu istam opi. induceretur mutatio
actionis, ergo et. Sed sustinendo gl. possemus dicere, sicut in primo
iudicio admittitur reuolutio, et vt no. in d. l. edita actio, ita eadez
ratione in causa appellationis. Ad qd respondet, quod si sit cumu-
latio diuersarū actionū, oportet qd fiat per nouu libellu, sic erit no-
ua instantia, vt no. in l. i. no. est nouu. de ac. emp. Et sic licet forte iste no-
uus libellus possit dari corā iudice appellationis, tamē hoc non p.ri-
net ad confirmandā vel infirmandā sententiā primā, sed ad nouā sen-
tentiā consequendā. Vide if. a. opi. no videtur vsquequaqz vera. Alij, vt
Ja. de Aret. dicit, qd illud videtur nouu capitulu, quādo sententia
lata super primo, super eo, qd de nouo proponitur, non parit exceptio-
nem rei iudicate. Sed si pareret exceptiones rei iudicate, dicitur ex
nouo capitulo pendere. l. et an eadem. §. actiones. ff. de except. rei iud.

Additio.

Per hanc. Ista l. non habet locum in appellatione ab interlocutoria, secundum Bal. in addi. Spe. facit de. fi. de appel. 1. de re iudi. in vers. sententias. Bar. videtur sentire contrarium in l. eius q. ff. de appel. recip. Et ad intellectum vide l. 2. in l. ad monendi quod ibi dicit. ff. de iureiuran. 2. adde quod no. Bal. in l. generaliter. §. i. de rebus credi. 1. nota bene quod dicit Bal. in l. inuitus. §. de procur. quod licet ius commune, vel statutum dicat, quod in causa nullitatis vel appel. non possunt recipi noue probationes, istud intelligitur nisi de nouo emergat, ipse dicit consuluisse, quod reputat valde no. 2. no. quod ista l. habet locum tam in causa nullitatis, sicut appel. vt no. Bald. in l. i. §. quan. prouoc. in vers. iuxta predicta quero. Item adde quod in causa appellat. deducti accessoria possunt que no fuerunt deducta, secundum gl. in d. §. de illo. in arch. de his qui ingre diuntur ad appellationem, in vers. occur. 2. vide reg. in l. amplior, in vers. in retractoris, de appel. Et ad intellectus huius vide Jus no. 2. in d. c. constit. el. §. de appel. 2. vide ad hanc legem Bald. in l. ita demum. C. de procur. limita singulariter istam l. p. gl. in c. ad audienciam. de rescriptis, habere locum tantum in probationibus, quas no potuit primo producere, sec. si primo potuisset producere 2. ibi summe no. illam gl. Ant. de But. bene facit gl. h. in c. pastoralis. de ecce. 2. vide Eng. de l. 2. in l. ad monendi. de iureiur.

Hone probationes. **A**trum in causa appellationis possunt pro
ducere noui testes, et si repetantur, possunt iterum iurare. **T**ex. est no.
quod sic in fin. extra de test. et quod no. gl. in c. si. s. de test. **S**acri l. qui
bona. ff. si quis stipulaturus. cum ibi no. ff. de dam. infec. et vide que
dixi in i. repe. ff. de questio. fed. Bal. in aut. hoc sacramentum. s. de iu-
ra. calum. tener quod non requiratur nouum iuramentum, nec noua
citatio, contra tenet in l. si. s. de test. et hic primam gl. et quando
sunt noue probationes, que sit forma sententie in causa appellatio-
nis, vide per Spe. in tit. de senten. diffinit. et interlocutoria. s. nunc
transseamus, verni. quia talis. et vide quod no. Bal. in l. ij. s. de eden. et
Bal. in l. eos. in princip. s. ti. j. Abb. in c. fraternitatis. de test. quod
si testis producitur super talibus actis, que poterant sub primis co-
prehendi, tunc non vitiatur, alias secus. Bal. in l. heredes palam. s. si
si notari. in fi. colligit ibi arg. ad testes quando repetuntur vt decla-
rent, non debent iurare.

Tenet ibi gl. hoc iuratur aliqui, retuli post Bar. in authen. qui
semel. s. de probationibus. secundum Jacobum de Beluis. et Bal. in
c. j. quid sit inuestitura. et vide Bartol. in authentica. qui semel. in
principio. et.

a **W. W. T.** Quando prouocare non est necesse. Adde circa istam rubricam, qđ licet, quando sententia est nulla, non sit necesse appellari, vt p totū istum titulū, pōt tamē appellari a sentētia nulla, & talis appellatio est nullū⁹ utilitatis, vt plus opere ē si ille q̄ra quē est lata, velit se tueri, qñ conueniunt ex sententia, dicendo cam nullam, vide

Aliam sententiam. dicit. Sententia contra sententiam lata, test ipso iure nulla, appellare non est necesse. h. d. primo quero exemplum huius legis. Et ponit in rei vindicatione, ut q; primo fiat iudicatum rem non esse meam, secundo rem esse, et vide gl. et doc. et moder. reprobandam istam gl. Nam sententia tenet, si possunt coadiuvari aliqua subdiuisione, ut in s. quibus. s. in prima constitutione. Sed iste sententie possunt coadiuvari hoc modo, quia res tempore prius sententie non erat mea, tempore secunde sententie erat mea, et sic non essent contrarie sententie. Ista opinio placet. Nam secundum quod intelligo, hec leg debet intelligi quando eadem instantia sequitur duo sententie contrarie, tunc non valet sententia ultima. et ita loquitur hic, et ideo in rei vindicatione optime precedit exemplum gloss. propositum. et Sed si e diversis instantiis, sequerentur diuersae sententie, optime valeret ultima, ut d. l. duobus. de exceptione. rei iudi. et habuistis no. si plures vna sententia. l. i. Asterius quero que est ratio quod secunda sententia non valet. Dicit quidam quod prima sententia facit ius, ergo secunda sententia videtur lata contra ius. Ista est falsa secundum gloss. quia non est expressus error in sententia. Preterea extra gl. sententia lata contra ius non redactum in corpore iuris, non est ipso iure nulla, ut l. cum iudicatis. ff. de rei iudi. sed illa prima sententia non erat redacta in corpore iuris, ergo et. Dicunt ergo alii, quod ista est ratio, ut sit litis finis, et in hoc residet gl. nostri. Certe non placet, quia eadem ratione sententia lata contra iuramentum non valeret, quod est falsum, ut s. de iur. cam. Et eadem ratione sententia lata contra transactionem non valeret, quod est falsus, ut l. eleanter. s. si quis post. ff. de condi. indebi. cum iusurandum et transactio fuit introducta ut sit litium finis, sicut sententia, ut l. i. ff. de iureiuran. et s. de transactionibus. l. fratres. Que est ergo ratio? Dico sic. Lata sententia iudex functus est officio suo, ut de re iud. l. iudex. et s. de senten. l. post sententia. Item lata prima sententia, precepta est prima instantia, ut l. si. de iur. cam. ff. de iudic. l. i. in prin. Solu. Ibi erat dubium, an esset iudicatum, hic non. et Secundo opp. vel. nam postea, s. damnetur. ff. de iureiuran. Et dicit, aliud in iureiurando, aliud in sententia. Sed que est ratio? Dic quod ratio est, quod iusurandum ordinatur ad sententiam, neque perimit instantiam. Potest enim iudex condemnare ad illud quod est iuratum, et sic adhuc instantia durat. Adhuc si iudicat contra iusurandum, valebit sententia, sed sententia non ordinatur ad sententiam, sed instantiam perimit, et illi instantie finem imponit. Ita debet intelligi hic. Querit gloss. quid si secunda sententia concordat cum prima. Glo. videtur hic tenere quod valeat secunda, et vide glo. Doc. tenent contrarium, quod etiam tenent per rationem quam dixi supra, quia remanet secunda sententia lata sine instantia. Preterea sicut transactio facta post sententiam non valet, ut l. eleanter. s. si post rem. ff. de condi. indebi. eadem ratione sententia. Facit ad idem. l. i. qui ante. ff. de acquirenda possessione. Facit quod dicimus, quod quis non potest decedere cum duobus testamentis, eadem ratione eadem lis, et idem dubium non potest habere duas sententias, que imponerent finem. Illa tamen est tussissima ratio, quia instantia est precepta. Et per istam rationem mihi non placet distinctio Buliel. An prima sententia sit condemnatoria, vel absolutoria quia est eadem ratio. et Quero, quid si pars, que scit sententiam esse latam pro se, petit iterum iudicari, et iudicator contra se, an valeat glo. in cap. inter monasterium. extra de re iudic. videtur tenere quod valeat, et imputet sibi, qui hoc petit. Contrarium puto. Nam non potest consensu partium iuris fore sententia tolli, quod non debet libellus non contestetur lis, vel si milia, ut vidistis in authent. offeratur. de lit. coest. Sed ut dixi ista sententia reperitur data instantia non procedente, ergo et. Quero ecce ego egi contra Titium, et succubui, postea agit procurator meus, et obtinuit, que sententia valet. Respondeo, egi predictis apparet, si quidem procurator agit intentando, vel inchoando nouas instantiam valet secunda sententia, etiam prima, sed si egi super prima instantia, et sit secunda sententia ipso iure nulla, quia instantia precepta est, ut dixi supra.

Uenio ad aliam materiam, que tractatur hic ad explicandam gloss. sunt formande tres questiones. Prima verum sit qui appellat a sententia nulla, eam confirmet. Secundo verum procedat talis libellus, dico sententiam nullam, si qua est, appello.

226

Tercia. an iudex. pronunciam male appellatum. videatur confir-
 mare primam sententiam nullam. Et hec omnia tractat hic glo. quas
 vide. Circa primam. partem. est clara responsio. Aut enim senten-
 tia est nulla. ex defectu consensu. s. per appellationem confirmatur.
 vt l. iij. §. si. ff. rem rat. ha. Aut est nulla per alium defectum. per aliam
 appellationem non confirmatur. vt l. si. expressum. ff. de appel. Circa
 secundam. tan valcat talis appellatio. dico sententiam nullam. si
 qua est. appello. reperio. Immoder. variantem. nam in ca. dilecto. ex-
 tra de appel. dubitat. in c. constitutus. de in integ. restitu. hoc asserit
 pro constanti. quod procedit iste libellus. et quod super. vtroque ta-
 super nullitate. quam super iniquitate admittentur probat. ides si
 mul. et semel. Nec obstat. si dicit. imo debet eligere. vt l. quod in hec
 red. §. eligere. ff. de tri. s. de fur. l. i. Ratio. qd illud est verum quas
 do actor est certus. Sed ibi actor est incertus. nescit enim qualiter su-
 per nullitate probabit. Ista sua opin. videtur mihi contra casum.
 de inoffi. testa. l. contra maiores. vbi donec pendet iudicium nullita-
 tis. non potest agi querela inofficiosa. hoc ratione contrarietatis.
 Quid ergo dicimus? Breuiter dico sic. Aut quis dicit sententiam in
 vno capitulo in istam. et in alio inquam? potest. vt l. armilia. de iu-
 re pa. et fami. et c. l. quedam mulier. Aut super eodem capitulo dicit
 nullas. et si qua est. appellat. et dico qd etiam tunc talis libellus pcedit.
 Casus est in d. c. constitutus. extra de in integ. resti. et probatur in d.
 l. contra maiores. intelligendo vt §. dicam. En autem simul et semel
 possit veramque causam proficere? dare probationes super yrraque.
 Dicendum est quod si quidem causa nullitatis et causa appellatio-
 nis. veniunt ex diuersis fontibus. verbi gratia. dico sententiam
 nullam ex defectu solemnitatis. vel ex defectu iudicis. vel litigantis.
 Et eam dico inquam respectu tenoris sententie. tunc in prosecutio-
 ne non possum mihi contrarius esse. Quid enim repugnat. reu fore
 minorem. et ego proba de iure meo. Et ita potest intelligi opi. 3. Im-
 quam communis consuetudo obseruat. Sed si causa appellatio-
 nis. et nullitatis procedit ex eisdem fontibus. ita quod habere necesse
 mihi contrariari in processu. tunc debet procedi super nullitate pri-
 mo. et in appellatioe tempus non curret. vt dicam in l. contra maio-
 res. §. de inoffi. testa. Nam ibi prosequendo querelas non possunt mitti
 in possessiones hereditatis adire. sic testamentum esset validum. unde
 esset mihi contrarius. Consuetudo hoc obseruat. et istud teneatis.
 Circa tertiam. tan iudex appellationis pronunciat male ap-
 pellatum confirmat sententiam nullam. gloss. distinguunt. aut iudex
 inferunt causam. quare pronunciauit male appellatum. quia senten-
 tia nulla. et non confirmat ea. Secus si simpliciter. vt hic habebis.
 Contrariam glo. habemus in lege. si expressum. ff. de appellatio-
 nibus. Dynus dicit quandoque sic. Aut ille. qui appellat. scie-
 bat sententiam nullam. et confirmabitur. vt hic. Secus si ignorabat
 vt habetis in gl. contraria. Et hanc opinio. tangit Specu. in titu-
 de senten. §. iura. Sed hec opinio non est vera. Nam consensus par-
 tis non potest validare sententiam. vt valeat sententia. bene tamen
 posset facere quod valeret vt pactum. vt l. si. §. commun. vt riusq. in
 die. Simile dicemus in testamentis. vt l. non dubium. §. de testame-
 licet gloss. videtur aliud notare in l. i. supra. qui pro sua iurisdict.
 sed male. vt ibi dicam. Scit quod not. in l. si diuersas. §. de trans-
 actio. Vel aliter dicit Dyn. Aut in appellatione tunc deductum de
 nullitate. et videtur confirmare. Ita loquitur hic gloss. alias secus
 vt in gloss. contraria. Et secundum hoc male dicit ista gloss. in eo.
 quod dicit imagine si appellatur. et. Ista opinio. non videtur vera.
 quia in causa appellationis venit causa nullitatis. etiam si non di-
 cas. vt d. l. quedam mulier. fami. et c. l. omelia. de iure pa-
 tro. Unde est se referat ad processum. Aut quis est persecutus cau-
 sam nullitatis. aut non. Breuiter videtur mihi dicendum. quando
 sententia prima est nulla ipso iure. ex pello error in sententia. tunc
 iudex appellationis non potest confirmare. quia esset ides error in
 secunda sententia. qui erat in prima. vt l. si. que sent. sine appella-
 resti. et d. i. vobis de errore calculi. l. i. Si vero erat nulla. ista cau-
 sa. tunc si quidem iudex dicat simpliciter appellationem non tenere.
 vel pronunciauit male appellatum esse. nec adiciat bene. seu rite. seu
 iuste iudicatum. tunc prima sententia nullo modo videtur confirma-
 ri. quia eius verba hoc non sonant. et verba sententie debent strikte
 intelligi. prout iacent. vt l. i. §. si plu. vna senten. de libe. cau. l. i. dist.
 et l. si arc. de excepti. rei iudica. et ista gloss. dicit male simpliciter.
 si adiceret iudex in sententia pronuncio bene iudicati et male ap-
 pellatum. tunc bene videtur confirmare sententiam. vt l. eo. §. de ap-
 pellatio. Sed an ille. qui appellat. prohibetur postea dicere de
 nullitate? Respon. si quidem dicit. dico sententiam nullam. et si qua
 est appello. prout ibi dicitur in gloss. vel causam nullitatis expresse
 persecutus est. tunc iterum de nullitate queri non poterit. cum semel
 sit iudicatum. et questum. vt l. si. §. si ex sal. infra. de. de fid. iustu.
 l. si. Sed si de hoc non iussit dici. neque ponit. poterit de nulli-
 tate postea dicere. ar. l. eum qui supra de inoff. testa. et habes de hoc
 hodie casus in c. de re iud. in elem. Nec obstat. si dicas. in ap-
 pellatione venit nullitas et si non exprimat. quia dico qd venit inciden-

et ea que incidenter veniunt in vno iudicio, si plene non examina-
tur, non nocent in alio, ut la. dno. p. d. si super rebus. ff. de re iud. l. i.
sed si ante. ff. de excep. no. in l. pen. ff. de his qui sunt sui. vel alie. in.
Et ita sufficiunt circa nullitatem, que veniunt in appellationibus.
Ad idem est, quando de nullitate agitur principaliter, et est vide-
dum qualiter practice hec lex quomodo, et qua forma dicebat istas
sententiam nullam. Et respondet de nullitate sententie potest queri
duo. mo. An modo per modum exceptionis opposite contra execu-
tionem, et iste modus videbatur intentatus hic, quod apparet ex re-
sponsione Principis, cum dicit, cuius rei probationem, si promp-
ta habetis. Nam ut dixi vobis in l. i. si sic. ff. in instru. exceptio nullita-
tis tunc impedit executionem, quando quis est paratus probare in
continenti. Ideo dixit hic Imperator, si promptam, et quasi dicat,
ita exceptio executionis non impeditur. Sed in ista exceptione, si
reus succumbet, non prohibetur postea ordinarie agere de nul-
litate, et eodem modo dico, si actor succumbet, non prohibetur
postea agere extraordinarie, et petere sententiam confirmari, ut la.
dno. p. d. si super rebus. ff. de re iud. Secundo modo de nullitate
cognoscitur dato libello principaliter super hoc. Et illos duos mo-
dos scilicet exceptionem, et principalem petitionem, ponit gl. ff. que
sententia sine app. rescin. l. i. circa prim. et secundum hoc possit intelli-
gi.
14 hec lex. Quero ergo, quomodo iure agitur, quando principaliter peti-
sententia pronuntiari nulla? Inn. videtur dicere quod officio iudi-
cis, extra de officio iudicis. c. ultimo, videtur probare. ff. de fess. l. i.
ff. si. et eo. l. si pater tuus. et hac lege secundum istam legem. Quero se-
cundo, coram iudice debeat agi de nullitate. Dic quod coram
ipso, qui iudicavit, vel coram superiore, secundum ea que dixi. s. quo-
modo, et quam iud. l. si ut proponis. Quero quid si datur confirmari
super nullitate, nec probat ille qui agit, ut iudex possit confirma-
re sententiam, vel debeat simpliciter conueniri absolueri ab illa pe-
titione. Inn. in c. cum contingat. extra de offi. deleg. in glo. magna.
dicit, quod non potest confirmare sententiam, ego dico, quod potest
confirmare sententiam, etiam ex noua causa, et potest novas probatio-
nes, et novas allegationes audire, sicut in causa app. hic est text. ff.
18 recte inspicitur in l. i. si. que sent. fine app. rescin. et item puto
m. quod sicut iudex appell. omnia interdicta pendente appel. ex suo offi-
cio, reducit in pristinum statum, ut l. chyrogaphis. si. ff. de admi. tut.
et ff. nil. no. ap. pen. per totum. Ita iudex nullitatis potest omnia in-
tentata preteritum illius sententie reuocare, ut l. abentes. ff. de accus.
Facit ad hoc extra de procu. c. ex infirmatione. et q. ibi no. per Inn.
19 Quero utrum si prosecutus est vna causam nullitatis, et succubuit
utrum possit postea prosecui aliam. Quidam dicunt quod sic, ut su-
pra. c. ex infirmatione. Ad idem videtur dicendum, quod causa nullita-
tis est iuris causa, et non actionis, et non potest dominum alie-
rius rei non potest esse in eum ex pluribus causis, diuersis et p. p. b. s.
concurrentibus, ut l. i. ff. de pluribus causis. c. concurrentibus diuersis
temporibus quia q. est nullum, ex post facto postea validari non po-
test, ut ff. de ini. rup. l. i. r. r. l. nam. et si ver. post defectus. et ideo si
quidem sententia fuit dicta simpliciter nulla nec fuit expressa causa,
licet vna tantum causam est prosecutus, preiudicatur sibi in omni-
bus. Secus si causam vnam tantum expressit in libello, ut dicimus
in reali, ut l. si mater. si. et l. et an eandem. ff. de excep. rei iud. Quero
20 utrum si iudex condemnatus potest dicere sententiam nullam prin-
cipaliter agendo, ita victor possit principaliter agendo petere sen-
tentiam confirmari. Hoc decretorum dicunt q. sic, et habent de hoc
rubricam de confirma. vel. vel in iuri. que statim sequitur post tit. de
appel. et dicunt q. sicut victus appellat, ita victor potest petere sen-
tentiam confirmari. Satis hoc puto equum, ut victor petat senten-
tiam confirmari, et victor contra victorem perpetuum silentium impos-
uit. Pro hoc videtur expressum, ut l. lite pendens. l. fina. alias sequeres
tur iniquum. Nam si in exceptione quando perebatur executio reus
obtinuerit, actor nullum haberet remedium, et sic summaria cognitio
sibi preiudicaret, contra la. dno. p. d. si super rebus. ff. de re iud. l. i.
21 Sed tunc est videndum, utrum sententiam nullam iudex possit con-
firmare. Rn. ut si dixi si quidem in prima sententia non esset expres-
sus error, iudex possit confirmare eam, et habet vim ex secunda sen-
tentia, non ex prima. De hoc per Decretistas in c. extra de confir-
m. vel in iuri. De instrumentis autem venditionum, et aliis extraiu-
dicialibus, qualiter petatur cassatio, dic vt l. si sub conditione. de in-
diem additio.

Aditio.
a. Etiam sententiam, vide do. Abb. in c. inter monasteria. vbi te-
net opti. Bar. licet do. Ant. contra. Vide que dixi p. d. in consulen-
do in quadam causa Senia. And. Barb. p. d. p. d. Et etiam sen-
tentiam. Circa materiam huius vide Alleg. cons. c. c. in. viso
thema. ad h. et an ista reg. procedat siue in eodem iudicio siue in di-
uersa, vide Fran. cons. l. g. ff. in ca. inter monasteria. et de plu-
ribus seq. vlt. ad h. extra de re iud. et aduerte quod sunt ibi tres co-

lumne scripte per errorem. Item de ista materia quomodo et q. sen-
tentia contra sententiam, sit nulla, vide Ant. cons. c. c. in. in dei nomi-
ne amen. vltis presentibus. an autem sententia contra notariu sit ipso
iure nulla vide omnino Fel. in c. quoniam contra falsam, de proba.
et in c. inter ceteras. vers. sic. leg. declaratio. de re iud. Perus. in re-
peri. ca. dilecto. de appel. vide in eius tabula in q. iij. quid autem si
esset notorie iniusta, vide omnino. Fel. in ca. inter ceteras. vbi ta-
men refert Perus. in d. cap. dile. in l. v. q. tenere contrariu eius quod
dicit esse Imo. bene aduerte et vide late Paul. de Raz. in v. q. inci.
in christi nomine. an sententia reddatur nulla quando notorie con-
stat de eius iniustitia et iniustitia. vide Lur. cons. l. g. Barb. cons. l. i.
in iij. volu. Fel. in ca. quoniam contra falsam. ver. fallit secunda. ex-
tra de probatio. et quando est notorie iniusta, an sit nulla. et quod se-
cus sit quando est manifeste iniusta, vide Barto. in ca. si quando. de
offi. deleg. quid autem de sententia lata ex causa falsa, an sit nulla
vide late Alegan. in l. qui Rome. s. duo fratres. de verbo. obli. in l. i.
si is ad quem. de acquir. heredi. Fel. in c. inter ceteras. ver. secun-
da conclusio. extra de reg. iur. Barba. cons. c. c. in. v. iij. qui loqui-
tur in laudo. Item quod regu. huius. l. procedat etiam si de consen-
su partium feratur secunda sententia, vide Bar. in l. si diuersa. C. de
transf. Item vide in materia quod sententia contra sententiam non
valeat, et quia secus si contra iuramentum vel transactionem. Bar. in
l. nam et postea. s. si damnatur. de iurciu. et ibi ad finem limitat regu.
non procedere quando sunt lapsi xxx. anni a tempore prime sententie
ante secundam de sententia lata per tales testes probatu fuit si non
probauit an sit nulla. vide Are. in l. si is ad quem. an antea sententia lata
contra tenore instrumenti super quo fundatur, sit nulla in c. inter ce-
teras. extra de re iud. Item de materia an sententia contra sententiam
sit nulla in diuersa substantia, vide etiam late Barb. cons. v. v. iij.
b. Nulla. Et si sit lata ex consensu partium secunda sententia, secun-
dum gl. et ibi Bar. in l. si diuersa. s. de tras. et ibi vide per Bal. quod
in arbitrio, et arbitratores, et q. no. Bar. in l. acta. ff. de re iud. Item ista
legem intelligi secundum Bal. no. hic quando in prima sententia fuit
apposita exceptio rei iudicate, et probata valet de prima sententia,
alias secunda sententia teneret, quod no. Item predicta fallit in in-
terlocutoria, que licet alias non possit corrigi, tamen ex consensu par-
tium corrigi, ut no. Bal. in d. l. si diuersa. Et adde Bar. in l. si post
sententiam. s. de sent. et ibi quid in arbitrio, et quod consensu partium
hoc non operetur, tenet in l. i. ad h. s. sententia rescin. non pos. et multos
alios casus, in quibus valet sententia contra sententiam, ponit do. Ant.
in c. inter monasteria. de re iud. et per L. in d. l. ad monendi. Et
an possint ferri due sententie ex eade instantia, vel ex diuersis, vide
quod dixi post Barto. in d. l. duobus. et quod scripsi post Sal. in l. si
causa. s. de trans. adde Pau. de Laz. cons. c. c. in. v. iij.
c. p. d. p. d. Cui prima gl. vide Are. in l. euz q. duobus. de acq. here.
d. Quero ecce. Si ille, pro quo est lata sententia, petit pro se iterum
iudicari et contra ipsum feratur sententia, an valeat, bene facit text. in l.
amplius. in prin. et quod ibi dixi post Bart. s. tit. i. et vide quod not.
Bar. in l. post sententiam. de sen. adde vt per Sede. cons. c. c. in. v. iij.
e. Circa primam. Attrum ille, qui appellat a sententia nulla, illam
confirmet, vide in l. si expressis. de omnibus istis. et Bal. in l. si diuersa
s. de trans. et hic.
f. Circa secundam. An valeat libellus, si dico sententiam nullam, et
si qua est, appello, per Bal. in l. i. C. de furt. et vide Bart. in l. euz et mi-
nores. et C. qui res. Adde Bar. in l. p. in si. si aduer. rem iud. et quod
possit iudex appellationis reformare sententiam, vide in l. cu apud.
et quod ibi dixi, iud. fo.
g. Cuiusque. Attrum causa appellationis et nullitatis possint simul
et semel persequi, vide s. progre. et Bar. in l. si expressum. adde Bal.
cons. c. c. in. v. iij. lib.
i. Circa tertia. An hoc expresse facere poterit, videt reg. in si. l. et hic
adde Bal. adde Jo. an. post Spe. in addi. in s. vt aut. ver. vbi aut.
vbi dicit Jac. de Are. dixit iudicem appellationis debere sic pro-
nunciare, dico sententiam nullam et appellationem ex abundanti in-
terpositam, et ita etiam dicit do. noster Lr. in l. eos. s. de appel.
h. Nec obstat. Adde de i. de iud. et vide mod. in l. si expressum. cum
Bar. hic sequitur Pe. de Anc. in d. cle. i. et Bal. in l. i. infra ne liceat
tertio prosequi.
i. Datur libellus. Et iuxta hic no. per Bar. adde quod si coram iudice
appellationis petitum est primam sententiam infirmari, si eam
reperit confirmanda, poterit confirmare, etiam hoc no. petito. et eodem
si petitu fuit ea confirmari, et reperit infirmam, poterit infirmari, ut
no. Inn. c. cum contingat. de offi. dele. et est casus in c. oblat. de app. et
q. no. Bar. in l. cu aliud. in prin. iud. sol. cu. et Bar. in l. si exp. in
in si. de ap. fallit in casu, que scripsi post Bart. s. c. in l. si. et vide ibi.
m. Item puto. Attrum nullitate pendente possit innovari aliquid, ad
hoc quod no. Bal. in l. appellatione. in si. s. de appel. et Bart. in l. iij.
s. si seruus. ff. de acquir. posses. Adde tamen quod nullitate pen-
dente, et etiam restitutione in integrum presumitur pro sententia.
licet

licet secus pendente appellatione secundum Spe. de pba. s. ff. ver-
sic. negatiu. am. cum seq. sequitur Imo. Ant. de Butri. in c. quoniam
contra. et ad de no. per Ang. et Imo. in l. iij. s. condemnati. de re iud.
et ibi scripsi post Imo. et vide in l. iudex postquam. ff. de re iud. adde
qualiter intelligatur nil nouari et. Feder. de Sen. cons. c. c. in. v. iij. Et
an actu ap. pendente illa deferata confirmetur per Oldr. cons. c. c. in. v. iij.
Et an qui non prosecutus ap. possit redire ad nullitatem, vide Ant.
cons. c. c. in. v. iij.

n. p. p. d. Nullitatis. Vide Alleg. cons. l. i. v. iij. ad h.
o. Si super rebus. Et vide que ibi habes ad hoc dictum ibi, sed tunc
est videndum. vide cum in l. i. de re iud.

Leg secunda.

S cum inter. Breuiter dicit, Sententia la-
ta contra ius constitutionis,
est ipso iure nulla, secus si contra ius litigatoris. h. d. Op-
po. de re iud. l. cum prolatis. Dicit quidam quod hic reg.
debet intelligi, si iudex putabat se contra ius iudicare, alias secus.
Vel dic vt dicit glo. quod ibi non fuit expressus error. Ista est bona
so. ad l. p. res. ff. de re iudica. Ad l. cum prolatis. sunt alie due solu-
valde no. hic sententia lata fuit manifeste contra ius, ibi licet contra
ius sit lat a, non tamen manifeste, quia ibi erant opti. Ita videtur
ibi intelligere glo. et hic reg. videtur innuere. Vel aliter, hic contra
ius incertus in corpore iuris, ibi contra ius in corpore iuris non re-
ductum. Tene quam vis. Oppo. de l. Seie egresse. ff. de tuto. et cura.
da. ab his. Dicit gl. fallit ibi unde ibi loquitur in decreto ipsius p-
toris, hic in sententia. Circa illud decretum dixi plene in l. i. cui bo-
nis. de verb. obli. et ibi doc. tangunt.

Aditio
a. Iure nulla. limita hoc non habere locum in iudice delegato, quia
si fert sententiam contra ius partis non valet ipso iure. Dicitur est
Hostien. in c. si de preben. Item limita secundum Barol. in l. diem
proferre. s. fari. de arbi. de quo vide post Bart. in l. si societatem. s.
arbitrorum. ff. pro socio. Item limita si pars in bello concluderet, si
concluderet sibi iustitiam ministrari, et sententia sit lata p. eo libella-
te, qui non habet ius, quia non videtur valere tanquam non coso-
mis libello. quod an sit verum, vide p. Bal. in l. finali. circa finem. ff.
de iust. et iure. vide quod habes per Amoder. in c. i. de officio deleg.
Item fallit si est lata contra notorium, quia tunc est nulla ipso iure.
Ita dicit Abb. in c. super. de offi. deleg. et vide ibi p. Amoder. et Bal.
in l. cines. s. de appel. in prin. vide quod dixi in l. cum prolatis. post
Bar. hic allegata. et no. Bal. in l. i. s. de erro. calcu. quibus adde qd
sententia lata expresse iuris errore, non tenet, vt hic, et hoc verum si
ille error potest oculis legi. Secus si ex mente apparet error expres-
sus. Ita singu. dicit Inn. in c. i. de offi. deleg. Secundo fallit, si fuit
lata contra extrauagantem, secundum Bar. in d. l. cum prolatis. et
Joan. ad on. in reg. ignorantia. Item est verum, si sit exp. iuris
specialiter scripti, alias per id quod no. voluit Innoc. in c. cum spe-
ciali. in prin. de appel. et q. no. in d. l. cum platis. Item fallit si est ex-
pressio iuris non facientis ad causam. Ita volunt docti. in c. ptuas.
de senten. excom. Sed gl. videtur tenere contrarium in c. sacro. cod.
tit. in gl. iij. Item fallit, si sententia sit lata ex pluribus causis, et in vna
tantum sit exp. error iuris fecundum do. Ant. in c. per tuas.
qui si sint legi. ad quod gloss. not. et ibi no. in l. si quis ad exhib. ff. de
excep. rei iud. et predicta ratio no. per doct. in c. ab egcommunicato.
de resc. Item ppter magnam varietatem et obscuritatem valet sen-
tentia contra legem, secundum Bar. in proemio. de nouo Codi. com-
po. in prin. Adde que not. Bald. in l. error. s. de iur. et fac. ignor. vbi
etiam voluit, quod si sit exp. error consilii sapientis imperiti
non valet sententia, etiam ex consensu partium, et dum allegauit Inn.
in c. cum speciali. Adde Imol. in d. l. cum prolatis, et quod post eum
scripsi, et quod dixi s. de iure dubio. vide domi. Ant. in c. i. de consti.
Et ad predicta omnia vide domi. Ant. in c. ab egcommunicato. de
rescript. et in d. c. i. de re iud. et ibi per Abb. de omnibus istis. Item
fallit si sit exp. error iuris consuetudinarij, vt per Cr. et Bal.
hic. Et ad predicta vide per Abb. in c. inter ceteras. de re in. et vide
per Amoder. in l. i. exp. error. ff. de appellationibus. Imo. in l. cum
prolatis. et Bar. ibi. et vide gl. l. i. de appellatione. in glo. magna in si.
que declarat. no. quando dicatur error exp. iuris, quia sufficit quod
sit error iuris, inspecta regula iuris, licet non inspectis casibus spe-
cialibus. Et dum dixi sententiam latam inter opiniones dubias te-
nere, dicas quod est verum, nisi per constitutionem fuerit postea de-
claratum, talem opinionem esse mala. Et cuius opinioni debet esse
iudex, vide supra, de pena iudicis. l. de co.

Leg tertia.

S vt proponis. Causa preiudicialis impe-
dit electionem ad munera.
hoc dicit.

Leg quarta.
U m magistratus. Non valet senten-
tia plurium dele-
gatorum, nisi omnes sententient. h. d. De ista materia vide
de plene in l. pomponius scribit, si vni. ff. de re iud. et.

Leg quinta.

E rteratione. Impositio mulcte ultra
re nulla. h. d. Quero an annullat tota sententia, an vero in
ea parte, in qua modum excessit. Dic vt dixi in l. rei iud.
s. de re iudic.

Aditio.
a. Certa ratione. Et si videtur hic casus pro gl. in cle. ff. de iure pa-
tro. vbi dicitur, si est datus modus procedendi, licet per statutu non
annullectur aliter fiat, tamen pcessus est ipso iure nullus, si modus
egredietur. Facit in proima. Et adde quod sententia lata per pro-
batione a iure improbatam, est ipso iure nulla, vt in c. iij. de purga-
turis improbantibus ceteras probationes. And. Barba.
b. Nulla vide Bar. in l. i. de iurisd. omn. iudi. Et quod non valeat
in ea parte, firmat Bal. in l. i. ius. si aduer. rem iudic. et vide cum in
contrarium. l. iij. s. de spor.

Leg sexta.
U m non ex eo. Breuiter dicit, Sententia, que non fuit lata in termino
peremptorio est ipso iure nulla.

Leg septima.
V enales. Sententie late pretio sunt ipso iure
nulle, secus si essent late gratia. h. d.

Aditio.
a. Venales. Et ibi idem per illum reg. no. Bar. in l. sed si per pretio-
rem. s. ait pretor. ff. ex qui. caus. ma. et quod sententie late dolo iudi-
cis sine pretio, non sint nulle ipso iure, videtur reg. in l. iij. ff. quod qd
que iur. Sed ibi ponderat Ange. vt refert Alleg. hanc legem, vide
glo. et Bar. in l. i. s. de pe. iudi. qui male iudi. et in l. iij. co. ti. vbi vide.

Leg octaua.
S pater. Breuiter dicit, Defectus etatis, fa-
cit nominationem ad munera ipso iure
nullam, et vide gl. et reg. quod per officiu iudicis, quod
est ipso iure nullum, tollitur quantum de facto processit
quod not.

Leg nona.
V eteranis. Breuiter dicit, Veteranus si eligi-
tur ad munera, non tenet electio nec
est appellare necesse. hoc dicit.

Leg decima.
a. Tagatione expensarum non potest appellari.
b. Victo non appellante, potest victor appellare pro sumptibus.
c. Iudex qui omisit condemnationem expensarum petitam, tenetur
parti.

O nne. Breuiter dicit, Si victus appellationes
prosequitur victor non potest appellare,
propter condemnationem expensarum omittam, sed iudex
pro eo iudicare debeat, idem si non prosequitur. h. d. Ho. quod dixi in
summario. Secundo not. quod hic videtur casus et quod a tagatioe
expensarum non possit appellari ibi, vel minus quas oportuerit, iusta
est. Canonice tangit istam questionem, nescio quid dicat, hic vide-
tur casus. Circa principium quero et quid si victus non appellauit,
an victor possit appellare pro sumptibus. Quidam dicunt quod no. et
dicunt quod hic est casus in hac l. responsio. et sic hac legem intelli-
gunt, quod in primo casu victus appellauit. In secundo no. et ponit
hec lect. in glo. parula super verbo introducere. Ista lec. vi-
detur fuisse Aug. et tangitur in gl. precedenti per nostros doctores,
non tenetur, imo videtur quod tunc hic victor possit appellare, qd
nullum aliud remedium sibi remaneret, quoniam succurratur in
sumptibus, vt l. terminato. de fructib. et lit. expens. et 20 hoc vide-
tur casus s. de usu. l. in bone fidei. Et secundo quero an iudex qui
condemnationem expensarum omisit, teneatur parti. Et hic tenet qd
sit, in gl. parua super verbi. c. c. teneatur. Hoc intelligi vt si fuit pe-
tita condemnatio expensarum, alias secus, vt l. iij. s. hoc autem iuda.

etiam. ff. de dam. infec. r. ibi de hoc dicitur. ibi per Dyn. Tertio quero, in quo differat primum responsum a secundo responso. Respondeo, tres sunt loci. Primum, quia in primo casu victus appellavit, et profectus quitur, in secundo casu appellavit, et non profectus quitur, et hanc vobis posui. Secundo, quod in primo casu appellavit, in secundo non, ista vobis reprobo. Tercia lex, est nostrorum doc. satis notabilis, vide licet quod in primo casu victor volebat appellare, quod omisit iudex condemnationem appellavit. In secundo volebat appellare, quia omisit condemnationem reum in vna ex rebus petitis, vel in vno articulo cui petito plures articulos contineret. Et responderetur quod non potest, imo iudex super toto cognoscit, et ita intelligunt hic doctores.

Ad additio.

Expensarum. An a tagatione expensarum possit appellari, vide reg. in l. ab egecutor. in prin. ff. de appel. De materia huius l. vide Spe. in tit. de appel. s. in quibus autem casibus in ver. licet victos, cum duobus vers. seq. Et an si quis appellavit, a forte tantum, vide deatur appellasse ab expensis, vide per Moder. in l. cum in vna de appellatio. Sed ad hanc legem quero pone iudex condemnauit reum in forte, et in expensis absoluit, et reus acquieuit sententie, sed actor appellavit a sententia expensarum, nunquid in causa appellatiois reus poterit conueniri de iniquitate sententie fortis. Sui. de Suzza. hic tenet quod non, quia principale non recipit fomentum a successore. I. nuda. de contrahen. s. committit. stipul. quod limita, arg. eorum que hic dicuntur in l. si expensum. Et idem si actor appellavit ab vno capitulo, non potest reus appellans profectus in articulo appellatiois. Ad hoc. c. cordi. c. cum sit Romana. de appel. in vi. ideo vterque appellat. c. Ray. c. Raynaldus. de test. Pe. de Anch. in c. de caus. possit. s. proprie. vbi etiam videtur reg. vide c. v. Bar. in l. si quis libellos. s. de app. in l. ampliore. eo. ti. contra predicta tenet do. An. in c. cum Jo. de fide instr. Adde quod no. Joan. An. in addi. ad Spe. vbi s. dicit opin. Sui. de Suzza. probari in c. vno. de cōf. se. eccle. vel alta. lib. vi.

Quorum appellationes non recipiuntur. Rub.

Continua vt in glossa.

Lex prima.

Judex si causa non cognita, et partibus non citatis, et sic incontinenti, respuat appellationem, non potest appellari.

Res qui. s. Verus contumax non appellat, h. d. Oppo. de l. ab eo. s. quomodo, et quando in l. i. post. s. h. de in. Sol. Dic loquitur in vero contumace, ibi in facto. Et dicitur verus contumax secundum istam gl. qui personaliter citatus non venit, de hoc no. in l. leg. cōfensu. in fi. ff. de ap. l. si. ff. de in. te. rest. plene per c. in l. i. properandum. s. finautem. s. de in. Op. de l. creditor. s. iussus. ff. de ap. Sol. Ibi fuit contumax non restituitur, hic in non veniendo, que sola contumacia punitur, vt appellare non possit. Et per. h. d. gl. quod contumax in nō iurando de calumnia potest appellare. Idem videtur no. in l. i. s. finautem reus. s. de iur. cal. in d. l. creditor. s. iussus. Oppo. dicitur hic, summam nō gēotio perferat, imo videtur quod debeat plene cognosci, vt s. de iud. l. iudices. l. i. properadū. s. i. eo. ti. Gl. sol. tribus mod. primo quod summam ideo dicitur, quia vna pars est absens. Unde respectu absentis dicitur summam, respectu presentis cognoscitur plene. Secundum istum modum loquēdi, intellige gl. que est in l. fulcia. mus. s. i. qui. eg. caus. in pos. ea. vbi dicit, quod ad vditionē proceditur negotio summam cognito. Intellige summam respectu absentis, quia respectu eius semper dicitur summam, sed respectu presentis semper cognoscitur plene, vt videbitis in l. si. de bo. aut. in. pos. C. Secundo modo sol. gl. quod hic erat causa, in qua sufficiebat summam cognita, et vide gl. Et ex hoc habes quod in contrariis in quibus sufficit summam cognita, verus contumax nō appellat. Tercio modo soluitur, quod debeat cognosci plenarie, vt in contrariis. Nec obstat hic reg. quia illud aduerbium summam, respicit sequentia. q. d. an appellatio recipi debeat vel nō, debet cognosci summam, sed super negotio principali plenarie nō cognoscitur. Ista lex non placet gl. quia an appellatio sit recipienda plene debet exa. minari. Et vide gloss. Et hoc no. rogo te, quod iudex non debet respuere appellationem, nisi causa cognita, sic debet fieri partibus citatis et conuocatis, vt in caus. s. causa cognita. ff. de mino. Et propter hoc si iudex respuat appellationem incontinenti, ab ista reuocatione possit appellari.

Ad additio.

Summatim. Not. quod modis dicatur cognosci summam, et ad intellectum istorum, istius legis hic vide per Moder. in l. leg. cōfensu. s. euz qui. circa prin. de ap. et adde, et vide quod no. Bar. in extra. na. ad repumen. in ver. summam.

Non appellat. Et dicit Bal. in l. de statu. f. alle. quod in dubio iudex debet deferre appellationi idem in iudicio debet iudex admittit articulos circa probationem secundum Boff. in c. per tuas. e. tra de testibus. idem Bal. in l. properandum. s. finautem reus. C. Respuere. Iudex nō potest respuere appellationē nisi parte citata et causa aperta, alias potest appellari quod non bene facit qd no. Bal. in l. de statu. ff. ne de sta. de. et vide. s. a omnino Bar. in l. sciendum. de app. rec. vbi contrarium, vide quod no. dicit Bar. in l. addi. ctos. s. de epis. aud. et Jnn. in c. si quando. de offic. dele. vbi ponit casus, quod licet resisteret iudici. De quo per Bal. in l. i. s. vnde vi. per gl. in c. sine culpa. de reg. iur. in vi. etiam in l. facultas. et in l. prohibe. tum. ff. de iur. h. lib. et l. quoniam. C. de appel. post gl. in l. vt vim. ff. de iust. i. iur.

Lex secunda.

Confessio facta metu tormentorum nocet si in ea perseueretur.

Observare. Breuiter dicit. Ad hoc vt quis sit conuictus, et sponte confessus, si quod eorum defecerit appellatio admittitur. h. d. C. No. quod videt esse casus, et finalitatem potest probari per instrumenta. Ista q. dispu. Jac. de Bre. quā. l. y. ponit in l. sciendum. s. de prob. Dicit vobis hoc anno in l. in senatus. in prin. ad tur. Oppo. de l. constitutiones. ff. de ap. l. i. de rap. vir. l. i. Sol. Fallit in casibus, in quibus cōdenatus nullo modo appellat, qui ponunt in illis l. C. Itē oppo. de l. nō tantū. ff. de ap. l. s. de epis. aud. l. addictos. Sol. Ibi nō fuit cōfessus, vel fuit cōfessus post sententiam, vel ibi nō fuit conuictus. C. Item op. de l. i. s. diu. ff. de q. Sol. Confessio facta metu tormentorum, non nocet, nisi in ea perseueretur. Jam debetis hoc intelligere. C. Quero vtrius hec lex habeat locum in alijs casibus, quam in his, qui enumerantur hic. Quidam dicunt quod non, quia cū ista lex sit odiosa, sic restringenda. gl. hic videtur tenere contrarium. et l. creditor. s. iussus. de ap. et l. non tantum. eod. ti. Et istam partem credo veram, per l. abstinentiam. d. m. ff. de i. i. ibi videbitis. C. Sed quero, ad quid prodest appellare confessio. R. si. quod poterit reuocare confessionem in causa ap. si non reuocauit in prima, vt l. i. de erro. aduo. et no. in l. creditor. s. iussus. de appellatio.

Ad additio.

Observare. In hac l. observare dicit pulchrum Bal. in materia an verus contumax appellat, de qua in leg. cōfensu. ff. de app. vbi vide, sed iure Lano. dicitur quod confessus tantus potest appellare. in c. cum speciale. s. porro. de ap. c. cum sit Ro. eod. tit. lib. vi. Secus si est conuictus ante sententiam, et confessus post, quia tunc nō denegatur appellatio. gl. est no. in l. nō tantū. ff. de appel. Et ista est canonizata. h. q. v. sunt quorundā. et vide in l. qui sententia. ff. de pe. per Spe. de materia in d. tit. de cōfess. s. postremo. ver. sed nunquid. et in tit. de appellatio. s. i. verificat an cōfessus sponte possit appellare. Dicit Bal. quod est factum, vide per eum in l. i. s. de lit. cōte. et in l. si debitor. de iudi. et in l. ait pretor. s. permittit. ff. de min. alias Bal. in res. pecto. Jnn. dicit quod appellatur a processu facto in cōfessum, et quod potest probari error in causa appel. in ver. appellatio. in ver. appella. tur a multis. et vide no. per Bar. in l. non tantū. de appel. late per Ang. in repe. s. iussus. de appel. et vide Bal. no. in l. i. s. ne ex deli. de fun. Itē ista l. limita per gl. no. et ibi dicit in l. non tantum. ff. de app. late per Ang. in repe. l. i. s. iussus. de appel. Et vide per Bald. no. in rub. s. ne ex deli. de fun. Item istam l. limita per gloss. no. in l. non tantum. ff. de ap. et ibi dicit Bal. hic in l. i. s. de cōfess. Sed an valeat statutum, quod contumax et sola contumacia nō contestando aliter de crimine possit condemnari ad mortem, dicit Spe. quod sic, in tit. de fideius. Idem dicit Joā. An. in nouel. in c. veritatis. in fi. de dolo et contumacia, et sequitur Bald. in ca. i. s. iniuria. vers. ficu. seu furtum. de pac. iura. fir. et vide Bal. in c. i. ad h. q. suc. tene. Et dicit in l. absente. de pe. et vide Bal. in l. i. C. quomodo et q. in p. Lud. in l. leg. C. omne. ad h. Bal. in aut. sed nouo iure. s. de ser. fug. s. acit. l. i. s. de his qui ad eccle. confu. Idem tenet Spe. et Jo. And. in s. sequitur. alleg. gl. in l. locorum. ff. de omni agro defer. et etiam firmat quod valeat do. Mel. de san. Semi. in suo opere bannitorum, et quod no. Bal. in l. i. C. de asser. tol. et in l. omnes populi. per Bal. in rub. commo. in fine. Et habet locum ista lex, etiam si aliquis ex forma statuti habeatur pro confesso. Ita tenet Bald. in l. omnes populi. ff. de iust. i. iure. Quid si statuto cauetur, quod contumax in respondendo positionibus habeatur pro confesso, et conuicto, an tunc poterit appellari. Vide Jmo. in l. si insulam. in ver. quid autem si statuto cauetur. i. de verbo. oblig.

Sed quero. Dicit Bald. no. in l. fina. s. de probat. quod in criminali si quis sit ex vehementibus iudiciis tortus, et cōtetur, et non appellat. Secus si ex aliquibus iudiciis nō grauibz fuit tortus, et

et confessus fuit, quod not. bene pro damnatide ex presumptione iuris, et de iure non potest appellari. Ita dicit no. Bal. per illum reg. in l. si qui ad ulterius. ff. de adul.

Lex tertia.

Nulli officialium. s. Officialis alicuius iudicis, a sententia cōtra eum data de delicto commissio in officio per eundem iudicem, ab illo iudice non appellat. secus si in alia causa fuit victus. h. d. C. Hic fuit questio, est ne verum indistincte quod officialis condemnatus a iudice non appellat, quidam dicunt quod sic, per hunc reg. Ego reperio istā limitatam, primo quod hic loquitur quando est cōdenatus criminaliter de delicto commissio in officio, et ita sentit hic gl. C. Secundo in eo quod hic dicitur, propriū iudicis, et ista leg. nō habet locum, nisi quando nuntius, vel notarius vel affessor cōdenatur ab illo iudice, cuius erat officialis, non enim presumitur quod iudex ferat contra eum iniquam sententiam, et nisi clare reperisset delictum. Ista fuit opi. Plac. quam Azo ponit hic in summa sua, et gl. iuris Canonici intelligunt ita hanc l. i. q. vi. c. i. qui. s. nulli quoque vbi est canonizata ista leg.

Ad additio.

Nulli officialium. Et adde quod istam l. allega. in l. ne vna. C. de pe. Et an officialis committens furtum in officio possit conueniri officiali, ante, vide Bal. in l. i. s. eodem modo. ff. nau. cap. Bene facit l. datur. ff. ad l. iul. repet. Et vide quod no. in aut. vt iudic. sine quoquo suffra. s. necessitate ibi no. quid in eo qui non committit in officio, nec officij contemplatione, dicit hic Bal. quod non potest de eo iudicari, sequitur Bal. per illum reg. C. vbi de ratiocinijs agi oportet, quod habetur in l. si. ff. nau. cap.

Abstinentum. s. Debitor publicus vice non appellat. h. d. C. Quis cum quidam priuati scilicet, patrimonij Imperatoris, quidam alij dicunt priuati, scilicet, cuiuslibet. Sed tunc ista lex videtur contra regulam in l. i. in maioribus. s. de appel. Sed intel. l. i. hic confessores, id est, conuictos, et sic non poterit appellare, vt dicit in l. observare. s. eodem.

Ad additio.

Abstinentum. Vide do. Abb. in cons. cxxi. Andr. Barba.

Lex quinta.

Appellari potest ab eo qui male interpretatus fuit suam sententiam.

Executione. s. Ab executione non potest appellari, nisi excedat modum in egequendo, et tunc res mobiles, et fructus rei mobilis sequestratur et perperam appellas punitur. h. d. C. Oppo. s. de appel. in maioribus. Solu. Dicit glo. ab executione facti nō potest appellari. Ita est casus hic. Sed si iudex pronunciet sententiam egequendam, vel non, de hoc possit appellari. Ita loquitur leg. contraria, et vide gl. i. Idem not. in l. ab egecutor. s. de appel. Et quo no. quod ab interlocutoria, que fertur post diffinitiuam sententiam, appellatur. C. Oppo. s. de probi. sequ. pe. l. i. Sol. Id est speciale. C. Item oppo. s. de app. l. appellatione. Sol. vt in glo. quam no. bene. Et quo no. quod si aliquis capitur propter debitum, et ab ipsa captura appellatur, nō debet statim relagari, sed pendente appel. debet detineri, sicut dicimus hic de alia re mobili, que debet poni in sequestrum. C. Oppo. contra predicta de limperatores. ff. de appel. Sol. Ibi timebatur de dilapidatide fructus, alias secus. C. Oppo. ad h. et videtur quod alia pena puniatur, vt s. de appel. l. eos. s. ne temere. et l. iudicibus. eo. titu. Responde vt ibi dicit in l. iudicibus. C. Quero, qualiter excedatur modus in egequendo. Glo. dicit quod potest esse respectu rei, in qua fit executio, respectu quantitaris, pro qua fit, respectu temporis, in quo fit respectu cause, quod erat exceptio, que poterat opponi in executione, vt patet ex gl. vnum quod in casibus, in quibus dicit posse exceptionem, et opponi post sententiam, vt s. de iur. et fac. igno. l. i. potest opponi etiam post quadrimestre tēpus. Ita tenet hic glo. et mirabiliter sup. vers. excedat. circa med. et Quero an ab eo, qui male interpretatur fuit suam sententiam, possit appellari. Dic vt in gl. et casus est in l. ab egecutor. ff. eo. Dicitur hic, si appellat ab articulo. Quero quid appellatur hic articulus. Plures sunt opinio. inter alias est vna, et illaz tene menti, quod articulus appellat interlocutoriam. Unde appellans ab interlocutoria, perperam succumbens punitur pena huius legis, et

Relagari. Si appellatur a captura, capus non relagatur, sed penes quem iudicem debet retineri talis carceratus, vide in l. i. quod ibi dicit. ff. de custo. reo.

Oppo. contra predicta. Pena appellantis frustra per. Bal. alias Bar. in l. a proconfulibus. s. de appel.

Exceptionem. Exceptio, que potest opponi post sententiam, potest etiam opponi post quadrimestre, non tamen post executionem factam, in l. i. ff. de iur. et fact. igno. a contrario sensu. et ibi Bald. et Bald. hic. gloss. vide.

Lex sexta.

Quis. s. Testamentum aperitur, vel sententia per heres in possessionem mittatur, appellari non potest. hoc dicit.

Lex septima.

Interlocutoria. s. Interlocutoria possit appellari. s. Ab interlocutoria appellari non potest. h. d. C. Oppo. s. de appel. rec. l. i. qui satis. cog. l. a. vito. s. de appel. l. i. quis prouocatione. ff. de mino. l. iura. vile. propter quas leges dicunt quidam, quod regula est quod potest appellari ab interlocutoria. Fallit hoc in istis iudicijs, qui hic nominantur. glo. nostra tenet contrarium, et ad dictas leges respondet. Tu autem vt omnia complectaris, dicas sic. Aut interlocutoria profertur post diffinitiuam sententiam, et potest appellari, vt l. habuisti. not. s. eo. in l. ab executione. Aut profertur ante, et tunc aut nulla alia diffinitiuam speratur, et potest appellari, vt l. ait pretor. s. permittitur. ff. de min. Aut speratur alia diffinitiuam, et tunc aut granam illam ab interlocutoria non potest reprobari per appellacionem ad diffinitiuam, et potest appellari, vt l. i. ff. de ap. recipi. et qui satis. cog. l. Arbitro. Aut potest reparari, et tunc aut est talis interlocutoria, que perimit totum negotium, et poterit appellari, vt l. intra vile. ff. de minor. Aut totum negotium non perimit, et appellari non poterit, vt hic. l. i. de epis. audi.

Ad additio.

Pro cōcordia. Aduerte, sententia interlocutoria que decidit quam totam causam de iure civili, patitur appellationē, licet tale grauamen possit reparari per appellationem ad diffinitiuam. Ita Bart. in hac l. ante. contrarium alle. velle. in l. i. ff. de appel. re. et in l. intra vile. ff. de mino. Solu. vt per Barto. in d. l. intra et ibi est speciale propter illaz interloc. que datur super etate, et facit ius quo ad omnes et in alijs causis. Uel solue secundum no. diffini. de qua in hac l. ante. C. Ante. Istum reg. alle. Bal. not. in l. i. quando si. vel priua. quod a sententia lata super executione nō potest appellari Bar. videtur tenere contrarium in l. a dmo. ff. de re iudi.

Complectaris. His verbis ipse vtitur in l. quod iussit. ff. de re iudi.

Torum negotium. Contrarium tenet Bar. in l. i. circa principi. ff. de appel. et in d. l. intra vile.

Lex octaua.

Publicarum. s. Publicus debitor, manifeste conuictus, non appellat. hoc dicit.

Si pendente appellatione mors intervenierit. Rub.

Continua, vt in glossa.

Lex prima.

Etiam post. Breuiter dicit, et Instantia transit. hoc dicit. C. Oppo. l. i. prog. et l. i. Sol. Ibi fuit appellatum in causa criminali, hic in civili. De ista materia qualiter instantia transeat ad heredem vel alium successorem, dicit vobis plene, in l. si eum hō minem. ff. de fideiusor.

Lex secunda.

Ius qui. Breuiter dicit, et Ab annotatide potest appellari, et appellatione pendente morte rei, pena exangitur. hoc dicit. C. Oppo. l. i. prog. et l. i. Sol. Ibi fuit appellatum a sententia lata super crimine principali, et ita habet locum l. i. prog. C. Quero qualiter fiebat ista annotatio. Dic vt habes in gloss.

Is qui. Ademptio expressa bonorum, mori-
te appellantis non perimitur, secus
in tacita. hoc dicit. Circa hanc legem fono vna que-
stio. quid si in crimine, in quo venit tacita bonorum ad-
emptio, iudex expresserit ademptioem bonorum. Doct. Altramont.
tangunt istam questio. dicit expressio nihil operatur, vt l. ij. ff. de
leg. i. Et ad questio. postea disputat do. Bartholus de Pra-
tis, non recordor, quid determinauit, tamen contra istam determina-
tionem videtur casus in hac l. in fi. ibi, sola capitis pena. Et non
ponitur ergo hic in fi. quando reus erat damnatus de crimine ca-
pitali, bona non adempta, quo casu non erat dubium tacite sequi
ademptionem bonorum, vt l. i. in fi. de bo. dam. et de bon. prescrip.
l. ff. Ad idem ff. eo. l. i. vbi dicitur de damnato in metallum, seu depor-
tato. Breuiter dicere hic. Quandoque ademptio bonorum exprimi-
tur per eum modum, per quem inest, vt puta, accessione, condemn-
eum ad mortem, cum ademptione bonorum, et tunc expressio nihil ope-
ratur, vt ff. de leg. i. l. ij. et de fideiuss. l. non recte. Quandoque expri-
mitur per alium modum, vt puta, principaliter, videlicet condem-
natus eum ad mortem, bona adimimus, tunc expressio operatur.
Dicit casus hic. l. i. ff. eo.

Spater. Breuiter dicit. Causa appellationis
super muneribus personalibus, morte
finitur. h. d. Si vero fieret questio Abbatis, vel episcopa-
tus, finitur morte Episcopi vel Abbatis, tene menti.

Clamuis. Peculium. h. d. Simile habes in l. vtiq.
de rei vend. Dic vt ibi.

Quamuis. Per istum reg. dicit sed in cons. gi. quod in vsurariu
potest inquiri ad restitutionem vsurari post mortem, adde in vsu-
ris, an possit procedi per inquisitionem. Bal. cons. l. xvi.

Vnus. Singularis leg. et habet duas partes,
hoc dicit. C. Altera id tempus, quod
datur appellanti, heres eius habet quatuor menses. h. d.
prima particula, que est clarissima. Secunda legitur duo-
bus modis. Vno modo secundum gl. Alio modo secundum doc. ma-
gis no. secundum gl. Breuiter dicit. Dicit quatuor menses elapso
tempore, quod heredibus datur ad deliberandum, non currunt. h.
d. secundum aliquos, vel aliter, breuiter. Heres ultra tempus da-
tum ad deliberandum per l. cum antiquioribus, habet quatuor me-
ses. h. d. secundum doc. Prima l. c. videtur esse magis amica litere:
tamen tene menti secundam.

Si vnus. Istud dictum no videtur veru, per l. fi. sed quia qui-
dam. s. de iur. delib. de quo per Ang. et Imo. in l. ventre. de acq. her.
licet Bal. idem teneat hic, et vide per Bar. in d. l. cum antiquioribus.

**De his qui propter metum iudicis non
appellauerunt.** Rubrica.

**De his qui propter metum. Ad declarationem huius tit. vi
de Bar. in l. i. qui separatur. de appel. And. Barb.**

Contra. Presumptio iusti timoris, cessat in
curia principis. h. d. Simile in l. non
est verisimile. ff. quod met. cau.

Is qui. Qui omittit appellationem absque
iusto timore, acquiescit sententie, qui ve-
ra, ac si appellasset audiret. h. d. C. No. ergo de virtute
huius preteritionis, quia facit haberi punde ac si appellasset. Si-
mile habetis in l. de pupillo. s. si quis ipsi. de noui oper. nuc. et quali-
ter iustus metus proberetur, ibi plene dixi, quando repetiuit illam s.

Appellationem. Atriu in casu huius l. debeat fieri appellatio co-
ram iudice ad quem, licet de indice a quo timeat. Ad ibi videt q. sic,
per reg. in l. i. s. si quis ipsius. ff. quando app. si per reg. in c. fi. de app.

Si vnus ex pluribus appellauit. Rubrica.
Leg prima.

Iudici. Causa confessionis paritas fa-
cit vt sententia in causa app. data
pro vno alius proferat. h. d. tene meti ista l. ad practica,
qua habui alias. Producat vnu instrumentum,
super quo iam fuit acta condennatio, ego possum ibi
facere articulum, quod instrumentum illud, de quo fit me-
tio in sententia, et instrumentum quod hodie producit, est vnu idem. Et
vide teg. simile, quando variantur fines seu possessiones finium ex
cursu temporis, certe fiet talis articulus, quod possessio, que hodie
est posita intra tales fines, et possessio, que erat olim posita inter tales
fines, est vna et eadem, quid repugnet, certe nescio. Et ideo ad hoc vt
concludas, facias positiones tuas tales, quales dixi tibi, et idem
sit de persona. Quando concluditur quod aliquis est homicida, et tu
vis eum defendere, quia ille occisus erat ex bannitus. Et est varia-
tio in nomine inter bannum, et inquisitionem contra homicidam fa-
ctam; facias positionem, quod ille, qui vocatur in inquisitione, et ille
qui vocatur in banno, erat vna et eadem persona, quod no. quia quo-
tidie practicat.

Si iudici. Et de materia huius l. vide Bar. in prin. in l. a senten-
tia. ff. de appella. ratio huius l. esse potest, quia cu appellatio redu-
cat rem in eum statum in quo erat, litis contestata, saltem requirit,
quod est quid indiuiduum, et vno vnus appellatio prodest alijs per
ea que dixi Bar. in l. i. C. de confor. eiusdem lit. Et adde not. in c. fi.
vna sententia. de appel. Et ad materiam huius l. plene per Bal. in
l. i. qui separatur. s. si. ff. de appel.

In vna. Causa ab vno profer alteri, tamen restituo
facta vni, non prodest alteri, quia datur fauore mino-
ris etatis.

**Si de momentanea possessione fuerit ap-
pellatum.** Rubrica.

Leg vnica.
Sententia lata super possessione, est definitiua.
Sicut prohibita est appellatio in possessione, an eodem modo sit pro-
hibita, in integrum restitutio.

Am de posses. Causa sententia lata sup
possessione non pot ap-
pellari causa proprietatis integra remanente. hoc
dicit. Querit gloss. quid vult dicere de possessio-
ne, et eius momento. De quo die vt in gloss. Querit
ritur secundo quare dicitur momentanea. De quo
die vt in glossa. et illa est vera, quia momento est permanens penes
possidentem. His premis oppos. s. de appel. l. i. Sola. ibi appella-
tur ratione ordinis omisi, hic vero appellatur ratione sententie la-
te super possessione. Oppon. ff. de l. maioribus. s. de appel. Solut.
Speciale est hic. Oppon. tertio de l. si quis in tantum. s. vide vi.
Sol. vbi possessorium habet in se causam proprietatis, merito pos-
test appellari. Querit primo vt vtrum hec leg habeat locum in
omni possessione, an tantum retinende. Quidam dicebant q. no ha-
beat locum, nisi in possessione retinende. Veritas est q. habeat locum
in possessione recuperande, et adipiscende possessionis, vt s. quoru
appel. non rect. l. quisquis. et hac l. i. ibi, possessionis reformatione,
et. Et quo teg. apparet secundum expositionem gloss. quod hec leg
habet locum, etiam euz de adipiscenda, vel recuperanda possessio-
ne agitur. Querit Quero, vtrum sententia lata super possessione, sit dif-
finitiva, vel interlocutoria. Quidam dicebant eam interlocutoriam,
quod est falsum. Nam cu in alia lis debeat contestari, et procedi ordi-
ne iudicario, ex ea sequitur sententia definitiua, vt l. incerti. s. de
inter. et insit. de interdi. s. retinende. Et hoc tene gl. tua hic, et in l.
quod insit. de re iud. l. ultimo querit gl. et an sicut prohibita est
appellatio in possessione, eodem modo sit prohibita in integ. restit.
Et arguit pro et contra multum clare. Dic vt in ea.

Cum de possessione. Ad istum ti. vide no. in l. i. s. de bo. posses. s.
cundum tab. in prin. Sed de iure Lan. videt q. in casu huius l. possit
appel.

appellari. c. et conquestione. de rest. spol. et in c. significauerit. de te-
sti. et Bal. hic. Et ad intellectum huius tit. vide omnino Bart. in l. fi.
s. i. per illum teg. ff. de col. et no. ita moder. in l. fi. s. i. ff. de app.
vt omnino vide qualiter quomodo et quando hec leg procedat. cir-
ca si. Et vtrum autem in hypothecaria possit appellari, que auocat so-
lam possessionem, dicas q. sic. Ita singulariter voluit in l. i. Bar.
de sol. et in l. i. s. eo. tit. Et de hac l. latissime per Bar. in l. i. de ap. re.
Adde an a possessore momentaneo possit appellari, Bal. cons. ccc.
xxvi. ff. lib. et cons. lxxxij. ff. lib. per Abb. cons. l. v. ff. lib. Et an appel-
lario possit interponi a mereo possessore, et misto, et q. dicat merus
et mistum, per Bal. cons. cclxxxij. ff. lib. et cons. cxxvi. eod. lib. et cons.
cxxxij. cum seq. Cui de possessione. Ad intellectum huius l. vi-
de Bar. in l. i. de app. recip. Et an habeat locum de iure Lan. vide
in cle. s. de seq. poss. et fruct. et in c. de resti. gl. et alios in c. cu ad ses-
dem. de resti. spol. et in c. significauerit. de testi. s. q. vi. capi. sunt
quoru. Imo. in c. p. de ope. no. nuntia. Spe. in tit. de appel. s. vi. cu
seq. vbi per Jo. and. et limita hanc l. non habere locum in hypotheca-
ria, fm Bar. in l. i. de Salu. interdi. licet solam possessione auo-
cet. l. si cum veditor. ff. de eui. Et consulti pridie in ciuitate Luca
na super ista l. i. videlicet lata fuerat sententia in casu l. fi. s. de rei
vend. et quid intulit, q. ille, qui primo negauit, antequam aduersa-
rius grauaretur onere probandi, reuocauit suam primam negatio-
nem, et confessus est se possidere, fuit tibi, vtrum potuit appella-
re, consulti q. sic, primo per elegatem doc. Bar. in l. i. C. de episco.
aud. et q. hic dicit Bal. quando euidenter est iniusta, et q. not. hic
Sali. vide ibi in d. cons. And. Barba.

**Ne liceat in vna eademque causa tertio prouo-
care.** Rubrica.

**Rubr. ponit summam teg. Sed vt latius comprehendas le-
gem eius, dic hoc quod intendit.**

Leg vnica.
Supplicatio est prohibita in illis casibus, in quibus prohi-
bita est appellatio.
In causa appellatidis quando vtraque pars est presens, debet lis
contestari.
Victor potest iudicem delegatum impetrare ante diem appellan-
ti precurat a lege.
Qualiter intelligatur quod non liceat tertio prouocare.

Quis. Qui in duabus appellationibus succumbit, no poterit tertio
prouocare, vel supplicare, et recusatio iudicis in nu-
mero appellationum non computatur. hoc dicit.
Habetis notare duo. Primo, q. in illis ca-
sibus, in quibus prohibita est appellatio prohibi-
ta est supplicatio. Secundo no. quod in ea appel. quando vtraq.
pars est presens, debet lis contestari. vt innuit hic teg. ibi, ante litem
contestata. Et intelligunt doc. hic. et alleg. tibi extra de app. c. inter.
postea. et ibi per glo. C. Opp. de l. in offerendis. s. de app. et in auth.
de appella. s. illud. Sol. Ibi sunt casus speciales, in quibus non
licet nisi femel tantum appellare, quando etiam nullo modo li-
cet, vt vidistis s. quo. appel. non recip. per totum. Opp. secundo,
quod in causa appella. non requiritur contestatio, vt l. fi. s. illud.
de temp. app. Sol. Illud veru est, quando vna pars est absens, sec.
si vtraq. pars est presens vt hic. Alterius oppo. et videtur quod
hic iudex non possit recusari. Aut enim impetravit eum victor, et
recusari non pot. Aut impetravit eu victor, et non valet impetra-
tio. Ista distinctio probatur de lit. contest. auth. offeratur et extra
de app. c. sepe. Respon. glo. quod hic victor impetravit. Rec ob. c.
sepe. q. ibi iuxta ad impetrandum ante tempus statutum ab homi-

ne, hic ante tempus a lege. C. ultimo quero, qualiter intelligat qd
non liceat tertio prouocare. Respo. non licet tertio prouocare, sci-
licet ei, qui in causa app. succubuit, sed potest esse qd super diuersis
causis ab eisdem partibus interponerent quatuor appellationes.
Terbi gratia, actor in prima obtinuit, reus appellauit, et ob-
tinuit in causa appel. secundo appellauit actor, et iteru obtinuit.
Tertio appellauit reus, et iteru obtinuit. Quarto appella-
uit actor, et iteru obtinuit, et tunc reus amplius appellare no posset,
q. habet primam sententiam, et duas appel. contra se, ideo non licet
amodo prouocare.

Additio.
C. Si quis. Ad materia huius tit. vide Bar. in l. a sententia. in prin.
in ver. quero quid si prius est de appel. De materia huius l. no.
in c. dilecto. de appel. s. q. vi. omnes episcopi.
C. Notare duo. Adde qd licet non liceat in vna causa tertio prouo-
care, tamen post duas sententias, minor potest petere in integ. restit.
Ira Bar. in l. minor autem magistratus. s. i. in prin. ff. de mino.
C. Intelligatur. Qualiter intelligitur non licere tertio prouoca-
re, vide cum in l. qd insit. ff. de re iud. et vide que dixi in l. iij. s. co-
demnatum. de re iud.

Qui bonis cedere possunt. Rubrica.

Additio.
C. Cedere. Ad materiam huius tit. adde de autoritate Bal. qd
habet recitatum in l. fi. id qd. in arti. de illo, qui non potest soluere
propter inopiam de iurisdic. om. iudi.

Continua vt in gloss.
Leg prima.

**Cedens bonis no potest postea de post questis conueniri, nisi
inquantum facere potest.**
Cessio bonorum potest fieri ante sententiam.
**Ad carceratione persone, non potest perueniri nisi ex cussis pri-
oribus bonis.**
Pro debito quis seruus alterius effici non potest.

Qui bonis. Cessio bonorum non liberat
debitorem, sed facit ne possit
destrudi in carcerem. h. d. Dicit hic, qd debitor no
liberatur per cessionem. Contra insit. de act. s. an.
Sol. no liberat ipso iure, vt hic, sed ope. exceptio-
nis, vt ibi, vide gl. et ibi gl. tenet qd liberet ipso iu-
re a ciuili remanente naturali. vt l. vbiq. ff. de fideiuss. l. dec. est
vera, quicquid dicat ibi Dy. probat per teg. s. tit. l. iij. C. Opp.
Tqd in alio prodest cessio bonorum, scilicet ne conueniat postea de
post questis, nisi inquantum facere potest, vt l. eo. l. iij. et l. i. q. bonis.
ff. eo. Sol. fateor contrarium, qd hic deicit, suppletur per illas le-
ges. C. Oppo. tertio et videt quod cessio possit fieri ante senten-
tia, vt l. pen. ff. eo. Sol. fateor contrarium, hic ita debet intelli-
gi iste teg. Alterius oppo. et videtur quod ad carceratione persone
non possit perueniri, nisi ex cussis omnibus rebus, et iuribus et
debitonibus, vt l. a diuo pio. s. in venditione. ff. de re iud. Sol. fa-
teor contrarium, et quando dicitur hic, qd potest carcerari, intelli-
gitur ex cussis prius omnibus bonis. Et ita tenet gl. expressa. ff. de susp.
tut. l. iij. s. tutores q. C. Opp. de l. ob es. s. de act. et ob. Sol. gl. et be-
ne, fateor quod pro debito quis seruus alterius effici non potest,
sed ille qui ponitur in carcerem, non efficitur seruus, q. soluendo li-
beratur, et etia cedendo bonis, vt hic videt, licet per statuta. Tu-
scie accidat contrarium. Alterius quero, an ille qui cedit bo-
nis, debeat indicare bona sua. Cogita.

Additio.
P. p. p. C. Qui bonis. An fur possit cedere bonis, vide Abb.
c. referente. no. v. extra de delict. pueri.
C. Insti. de act. Adde Bart. in l. qui bonis. ff. eo. et Bald. hic in
prin.
C. Vera. Vide tamen singu. Bald. in rub.
C. Perueniri. Quando neda est incarceration, vide Bald. hic, et in l.
ij. ad fi. s. de iur. et fact. igno. Quid tamen si facta fuit, tenet vt per
Bar. in d. s. in ve. et vide Bal. s. in l. oido. de ecce. rei iud. vbi tenet
id qd Bar. hic. Contrarium tenet do. Jo. in d. s. in venditione. Ad-
de quod no. Bar. et doc. in l. alia. s. i. sol. mar.
C. Indicare. Quero an cedens bonis debeat indicare bona sua,
per Bar. in l. pen. ff. eo.

Continua vt in glo.

Leg prima.

Iquantitatem. Qui potest solvere cre-
ditoribus, potest bonorum
cessionem reuocare. h. d.

Leg tertia.

Pater. Propter debiti contractum in ciuili
officio, admittitur cessio, que in bonis si-
cedentis non preiudicat. h. d. Ego sum tutus excep-
tione contra te, volo impetrare a iudice, quod creditori imponas
silentium super illo debito in quo sum tutus exceptione, vt l. i. iure.
f. centi. de libe. lega. l. si contendat. de fidei. et leg. hic, qd pos-
sum impetrare officium iudicis, ne fiat mihi molestia, vel inquietas
tio, et sic imponatur sibi silentium, quod non bene.

Additio.

Si pater. Vide Joan. de Imol. in d. l. si contendat. vbi videtur
tenere contra, non tamen facit mentionem de isto text. ego dixi de hoc
littere in capit. sinant. de rescrip. vbi hoc tenet dominus Antonius et
alii. vbi dicitur. vide Ludovic. Roma. in cons. cgl. vbi allegat istam
And. Barb.

Leg quarta.

Egis Julie. Facta cessione bonorum non
possunt creditores bona pro-
pria auctoritate tenere iure domini, sed si data fue-
runt insoluitum, hoc dicit.

Leg quinta.

Propter. Propter onera ciuilia bonorum cessio
non dimittitur. hoc dicit, in summa.

Leg septima.

Um et filij. Filius, siue habeat castrense pecu-
niam siue non, potest cedere bonis. h.
d. Nos habemus duas glossas, que dicunt quod filius, conde-
nato, non potest fieri executio durante patria potestate, sed postea
differtur. Ita no. in l. i. f. sed verum. de m. l. quod si minor. f. ser-
uus. co. titu. Ille gloss. sunt contra istum text. qui a siue filius. ha-
beat, siue non, potest fieri executio, qd potest cedere bonis, seu poni
in carceres, vt hic est casus. Secundo habemus gl. que videtur
velle quod in peculio profectio non possit fieri executio. Ita no. in
f. titu. de nogal. f. si. l. si condemnatus. de nog. et ita sentit hic gloss.
contrarium tenet gl. in l. si filio. la. f. solut. matr. So. Veritas est
ista. Aut filius est condemnatus? et defensus, ita quod in iudicio quasi
in l. si filio. probatur in l. i. f. idem scribitur de pec. Aut fuit conde-
natus vt continetur, et tunc secus. Ita loquitur hic gl. alic. f. alle-
gat. De hoc dicit plenius quia in omnibus istis legibus in l. si dubi-
tetur. f. filius. de fidei. et leg.

Additio.

Executio in peculio. An sententia lata contra filium, exequatur
in peculio profectio, vide in l. si finita. in f. si de veci. per Barto.
f. de dam. infec. sed Bal. hic indistincte videtur tenere istam glo.

Leg octaua.

An debitor possit cedere bonis, si creditores volunt sibi dare
inducias quinquennales.

Um solito. An detur dilatio vel admittat
cessio, statim maiori parti credito-
rum, inspecto cumulo debiti, vel numero personarum, quod
si vtriusque est paritas, sententia benignior admittitur. hoc dicit.

Quero vtrum debitor possit cedere bonis si vult, non obstat
creditoribus volunt cedere dilatio quinquennalem. Sic reg. vi-
detur qd no. dicit in princip. quod electio datur creditoribus. Alio
hic videt tenere in summa, qd ista electio datur creditoribus ab ipso
debitore si vult, no. aliter, idem tenet tenebat Franc. Accur. f. eo. l.
legis. in prin. Ma legis beneficio statutus est, quod admittatur cessio
bonorum, et sic beneficium est ampliandum.

Additio.

Cum solito. Vide Bar. in l. i. f. Cato. in vlt. q. de verb. obl. reg.
et ibi glo. Barto.

Arrum debitor. Idem tenet Salicet. hic, sed Bal. aliter dicit, et
adde gl. hic. Et ad ista. vide Ange. Imol. in l. alia. f. eleganter. so-
lut. matr. Adde No. pulchre conf. ceteris. et ibi quid si per negli-
gentiam deducta est electio ad debitorem.

In bonis. Hic est no. casus. Breuiter dicit. Qui
debet habere legata a defuncto he-
rede, preferuntur legatariis ab eo. h. d. Opp. ad l. falcu-
tauthen. sed et testator. vbi heres tenetur ad vniuersa lega-
ta. Sol. Illud hodie est verum, si inuentarium fecit, vt ibi.

Leg secunda.

St iurisdictionis. Creditores defun-
ti etiam impetrant
separationem bonorum, si scdm heredis non sunt secuti. h. d.

Leg tertia.

Contractu. Qui cedit bonis ex ante ge-
sto, non potest conueniri, nisi
eo, quod postea superflucatus est deducto ne egeat. h.
d. Et hac lege not. duo. Primo quod qui cedit bonis, tu-
tus est exceptione, vt videtur s. tit. l. i. f. si male dicit gloss. in l. vbi
cunque. f. de fidei. et leg. que dicit qd tollitur ciuili, et remanet natura
lis. Secundo no. qd hic reg. videtur innuere quod exceptio cessio-
is bonorum impeditur, si sit contestata, quod apparet ex eo quod dicit,
contra iuris ratione conueniens, et ego qd dicit, an tunc denum iterato
possit desiderare conuentionem, qd ante, non potest conueniri, et sic ac-
tum conuentionis impedit. De quo dicit in l. i. f. eo. alio anno qua-
do legi.

Additio.

Impediat. Et pro hoc est casus vnicus, sed Ang. in l. ite fign. in
prin. f. de quo vide que scripsi post Bar. in l. i. vir bonus. f. iudic.
sol. et Ang. hic, et no. latius Bar. in l. penulti. per illum text. qui bo-
nis cedere poss.

Leg quarta.

In ciuile. Non debet cogi vnus ex creditoribus
bona suscipere, et alij satisfaccere. hoc
dicit.

Leg quinta.

Quando peruenitur ad secundum decretum in bonis defun-
cti non habentis heredem, datur curator bonis.

S bona. Si mortuus non habet heredem credi-
tores in possessionem mittunt. h. d. Et hic
bit bona defuncti vacare? Respod. debent, requiri hi, qui successu-
rierat, vt l. i. de succ. edi. de cura. bon. dan. l. i. f. si diu. quib. eg. cau.
in pos. ea. Et debent requiri nominatim hi, quibus proxima causa
successionis contingit, vt l. i. f. de vent. in p. et l. i. f. de iur. et iur. et
minus ad adeundam, vel repudiandam hereditatem, non minus
ret, videtur constare quod bona vacent. Ita videtur dicere gloss. no.
ad Trebel. l. f.ancimus. f. i. Sed an filius debeat requiri? hec leg. si
bene aduertatur, videtur velle quod no. dicit enim, et hec a fisco no.
agnoscatur. Et sic no. apparet quod fiscus teneatur probare quod
constet, sed sufficit quod non agnoscat. Ita procedunt quantum
ad primum decretum. Ad secundum autem decretum in bonis
defuncti, qualiter poterit perueniri, cum latet. Respod. dabit
curator bonis, qui vendet p. satisfaciendis creditoribus, vt de cura.
bo. dan. l. i. f. si. de prin. credit. l. ab hostibus. in princip. quib. eg.
caus. in d.

Additio.

Debat requiri. No. ex istis dari prius decretum contra here-
ditate iacentem, secundum vero decretum no. datur, nisi dato curatore
bonis. adde Bar. in l. si quis instituat in f. de heredi. institu. et in l. i.
diu. quibus eg. caus. in pos. ea.

Leg sexta.

Ro debito. Creditores hypothecarii prefe-
runtur chirographariis, nec pos-
sunt bona vendicare, sed possessionem, et venditionem de-
bent impetrare. hoc dicit. Et hoc. hanc l. notat, quod ista petitio, pe-
to mihi bona dari in solutum, non procedit. Et tamen nota quod di-
xi in summiario.

Leg septima.

S vxor iug. Pro ea parte, qua creditor suce-
dit debitori, exingitur actio,
pro residuo possunt heredes conueniri. hoc dicit.

Leg

Leg septima.

In possessionem. Admissus in posse non
prescribit. hoc dicit.

Leg nona.

De primo, et secundo decreto, et quomodo interponi debeant,
num. 3. 4. 5. 6. 7. 8.

Eim proponas. Contra debitorem la-
sionem in posse, postea ad venditionem. h. d. Et primo
quero, qualiter perueniatur ad primum decretum.
Dicit gl. hic, quod datur libellus contra debitorem, et vide gloss. f. i.
Ita qd dicitur, datur libellus, practicatur duob. mod. C. uno
modo, qd datur libellus super actione principali, et reus citatur, vt
v. i. iat responsum, et eo existente contumace, datur possessio ex pri-
mo decreto. Secundo modo practicatur, quod reus citatur quod
veniat responsum de iure tali, et eo existente contumace, tunc de-
tur libellus, in quo narratur, qd cum reus sepius fuerit citatus
et egit contumax, petatur interponi primum decretum. Et istam
practicam ponit Spec. Tu serua fou consuetudinem. C. Secundo
quero, quot citationes debent precedere antequam perueniatur
ad primum decretum? Respon. debet citari peremptorie, vt l. ad per-
emptorium. f. de iudi. Ita tenet gl. in l. si finita. f. Jul. de dam. in-
fec. C. Tertio quero, dicitur hic, et debitor tuus esse constat, et qua-
liter debeat constare iudici, de debito antequam interponat pri-
mum decretum. Et hoc dicit, summam habita cognitione. Adde-
tur quod quidam intelligunt per iuramentum calumnie, et no. gl.
in auth. de egi. et intro. re. f. suscepro. Veritas est, qd quan-
tum ad primum decretum credo qd sufficit probatio debiti per iur-
amentum, cum faciat modicum preiudicium. Ita loquitur d. gl. ar.
l. thesaurus. f. ad egi. C. Quantum vero ad secundum decretum requiri-
tur probatio per testes, vel instrumenta, vt videbitis l. i. p. i. deo.
potest dici tunc summam, qd sit parte absente, et ita loquitur glo.
in l. f. ulcius. f. i. f. eo. C. Quero, dicitur hic tempore autem trans-
acto peruenitur ad secundum decretum. C. Quero quantum tempus
debet transire, antequam perueniat ad secundum decretum. Glo.
ponit opin. si aliter dicit qd arbitrio iudicis obseruabis, et istud
obseruatur communiter, quando tempora non sunt per statuta limi-
tata. C. Quero, quis est iudex competens ad interponendum decre-
tum? Respon. ille, qui habet merum vel mistum imperium, vt l. i. iube. ca-
uere. de iurisd. om. iud. de da. infec. l. i. f. duas. C. Quero, quo-
rum bonorum sit missio. Et dicit, in omnibus bonis, hodie secundum
mensuram debiti declarati, vt in auth. quam statim videbis.

Additio.

Ad primum decretum. Qualiter perueniat ad primum decretum
contra debitorem vide in l. si finita. f. Julianus. de dam. infec.
b. C. Constare iudici. Per Bar. in d. l. f. ulcius. f. i. per Bart. in l. i.
vbi in rem actio. f. per do. Ant. in c. quoniam f. qd si semper, et f.
sin autem, vt lit. non contest. id. Bal. in l. i. f. de procu. adde Bal.
in c. contingit. de do. et contu.

Perueniatur. Intra quantum tempus perueniatur ad secundum
decretum, vide Bar. post reg. et gl. ibi in verb. mog. et in l. a diuo pio.
f. in venditione. de re iud. et Bal. in l. i. de re iud. et iudi. vers.
quero nunquid. et Bal. hic post Jac. but. tenet idem qd Bart. hic
adde Bar. in l. si finita. f. Julia. de dam. infec.

Authenti.

Reus veniens semper auditur, antequam sit interpositum se-
cundum decretum.

Qui iurat. Ita auth. est posita hic, vt
determinet, et corrigat in aliis
quo leges antiq. Nota hic, quod iudex ordinarius
solus, habet potestatem citandi re ipsa, hoc est, facere ca-
pi personaliter. C. Secundo no. qd quis non recuperat posses-
sionem, nisi resectis expensis, et prestata satisfatione. C. Tertio no.
qd secundum istam authen. sit missio secundum mensuram debi-
ti declarati, dicitur hic, examinato negotio, qualiter examinatur.
Et dicit, summam, qd intellige, vt di. l. i. proxi. C. Quero vtrum
sit missio pro quantitate debiti declarati, et non vltra. Glo. hic di-
cit, et bene, quod etiam pro maiori quantitate sit missio, habita con-
sideratione expensarum factarum et faciendarum, ideo reg. dicit de
clarati debiti. C. Quero inter quantum tempus iste veniens debet
audiri. Breuiter, quicquid dicit glo. dico quod semper audiat an-
tequam sit interpositum secundum decretum, vt l. si finita. f. no. au-
tem. de dam. infec.

Additio.

Et qui iurat. Ad limitationem huius auth. vide Bar. in l. i. f.
ex quibus cau. in pos. ea.
b. C. Recupera possessionem. Vide Bar. in l. i. properandum. f. sine
autem reus. f. de iud. et in quibus bonis debet fieri missio, an in re-
perita vel quomodo, vide qd no. Bal. post gl. in l. i. f. si. de pe-
et qd legitur in c. quoniam frequenter. vt lit. non contest. et gl. not.
in l. f. ulcius. f. item videamus. quibus ex cau. in pos. ea. Et li-
mita vt per Alleg. in l. die. f. tutor. qui sat. cogat. Et quid in mino-
re reuocante tenent, vide Bar. in l. si finita. f. si. cum l. sequen. de
dam. infec.

Leg decima.

Si sunt plures creditores, an vno misso in possessionem, ce-
teri missi intelligantur, et nu. 2.

Um apud. Dec est notabilis leg. Si vnus
ex creditoribus mittat in pos. ex
primo decre. eius missio prodest omnibus alijs credi-
toribus presentibus, intra biennium venientibus, et debi-
ti ostendentibus, et expensas pro rata deficientibus. h. d. C. Mor.
quod possessio data vni prodest ceteris, ita quod alij nono decre-
to opus no. habet, sed possunt vt primo offenso debito, et expensis
resectis, qd est notandum. C. T. Oppositum de l. i. f. qui pot. in pig.
hab. Et hic tangit, et est materia multum difficilis. Et doc. disti-
guunt inter pignus pretorium, et conuentionale. In pignore con-
uentionali procedit regula, qui prior est tempore, potior est in iure.
In pignore pretorio distinguitur, aut eiusdem tituli, aut diuer-
sorum titulorum. Et not. in l. si finita. f. si plures. de dam. infec. et
l. cum vnus. f. eo. et f. qui po. in pig. hab. l. si iure. per Dr. in c. qui
prior. de reg. iur. lib. vi. Ego consueui aliter dicere. Ma in credito-
ribus hoc est, qd vno misso, statim alij videntur immitti, vt l. q.
autem. f. sciendum. f. de his que in frau. cre. Cum igitur omnes eode
tempore videntur immitti, non est mirum, si non habet locum regula
la, qui prior est tempore, qd nullus est prior altero. Sed si esset das
re prioritatem, et posterioritatem, qui prior esset tempore potior esset
in iure, vt l. si iure. f. q. pot. in pig. habea. Plurissime dixi in l. i.
vnus. de bon. auct. ind. pos. Forte dicat vobis in titu. qui po. in pi-
habe. C. Quero, an hec lex habeat locum hodie, quando sit mentio
pro mensura debiti declarati. Et hic in quadam sol. videtur tene-
re quod non, super verbo, commoditatis. Contrarium videt.
per gl. f. eo. l. cum vnus. et illa verior, quid enim si bona non essent
tot, quot sufficerent primo creditori? Dic vt ibi plene dicitur.

Sinautem. Breuiter dicit. Si missus ex primo
decreto ad venditionem peruenit, de-
bet primo sibi satisfieri, et residuum deponere, vt creditoribus possit
ea venientibus, et debiti ostendentibus satisfiat. h. d. C. T. et de
pecunia redacta ex venditione facta ex secundo decreto, debet ere-
ditoribus satisfieri absq. alio processu iacta fide de debito, et in hoc
prodest sibi primum, et secundum decretum interpositum ad petitoris
nem aliorum creditorum. C. Secundo no. ad secundum decretum
requiritur plena probatio per testes, vel instrumenta, vt pbatur
hic, in hoc reg. dum dicit, debiti cautionem ostendat, vt l. i. proxi-
dum dicit, certum faciat, et c.

Additio.

Sinautem. Ex isto. f. no. qd corporalis tenuta potest cedi. quod
no. et sit hic in d. l. in ver. cessionis.

Ut autem. Ut esset fraus, debet de deposito, et
venditione fieri scriptura cu solentia
te hac lege expressa. h. d. C. Hoc autem quod dicitur de isto modo,
hodie non seruatur.

De privilegio fisci.

Rubrica.

Leg prima.

Bona. Mulier in rebus proprijs est potior fi-
sco. C. Creditore nisi ex causa primipili. h. d.
C. Opp. de l. satis. f. in quib. caus. pig. ta. contra. Dola.
Aliud in rebus dotalibus mulieris, aliud in proprijs.
C. Ultimo no. dicit glo. quod ille qui petit reuocari
tenuta de aliquibus bonis, que essent esse sua, debet illud proba-
re, et vide gl. ab eo, in cuius bonis facta est missio. Secus si posside-
rentur ab eo, qui petit reuocari illud. Ita not. in l. ob maritorum.
ne vgor pro marito. et l. a diuo pio. f. si super. f. de re iud. et ibi dicit.

Additio.

Potior fisco. Atrius mulier est potior fisco, dicit qd non, si loqui-
mur in dote constante matrimonio, et non sit domina, nec possessio-
ne habeat nec potest impedire mulier publicatione bonorum, et ita
quantum ad dorem. l. si marito. in prin. f. sol. matr. et tamen cum hos
Bart. Secunda super Cod. et ij

die sit domina dotis ipsa mulier, per l. in reb. s. de iur. dot. ipsa pos-
ferit impedire publicationem bonorum. Alleg. not. in l. si de bo. vac.
li. g. qd. breuiter in l. ob maritum. s. ne vror. p. ma. a. in l. si quis post
hac. s. de bo. p. scrip. qd. no. a. legatur hic. Ita videtur. Alig. a.
do. Jo. in d. si marito. a. quod no. Bar. in l. si sol. matr. in vno ta-
me est portio mulier, si reperiatur in fructu fisci, mulieris, s. p. m. f.
p. factu instrumentu mulieris, secundu Bal. in d. l. dotis. s. de iur. do.
C. leg. secunda.

Cum pecunia s. f. mulier in dote, a. f. s. u. s. parib. pas-
sibus ambulant, vt qui prior est tem-
pore, potior sit in iure.

Debitore s. f. mulier in dote, a. f. s. u. s. parib. pas-
sibus ambulant, vt qui prior est tem-
pore, potior sit in iure.

Debitore s. f. mulier in dote, a. f. s. u. s. parib. pas-
sibus ambulant, vt qui prior est tem-
pore, potior sit in iure.

Debitore s. f. mulier in dote, a. f. s. u. s. parib. pas-
sibus ambulant, vt qui prior est tem-
pore, potior sit in iure.

Debitore s. f. mulier in dote, a. f. s. u. s. parib. pas-
sibus ambulant, vt qui prior est tem-
pore, potior sit in iure.

Debitore s. f. mulier in dote, a. f. s. u. s. parib. pas-
sibus ambulant, vt qui prior est tem-
pore, potior sit in iure.

Debitore s. f. mulier in dote, a. f. s. u. s. parib. pas-
sibus ambulant, vt qui prior est tem-
pore, potior sit in iure.

Debitore s. f. mulier in dote, a. f. s. u. s. parib. pas-
sibus ambulant, vt qui prior est tem-
pore, potior sit in iure.

Debitore s. f. mulier in dote, a. f. s. u. s. parib. pas-
sibus ambulant, vt qui prior est tem-
pore, potior sit in iure.

Debitore s. f. mulier in dote, a. f. s. u. s. parib. pas-
sibus ambulant, vt qui prior est tem-
pore, potior sit in iure.

Debitore s. f. mulier in dote, a. f. s. u. s. parib. pas-
sibus ambulant, vt qui prior est tem-
pore, potior sit in iure.

Debitore s. f. mulier in dote, a. f. s. u. s. parib. pas-
sibus ambulant, vt qui prior est tem-
pore, potior sit in iure.

Debitore s. f. mulier in dote, a. f. s. u. s. parib. pas-
sibus ambulant, vt qui prior est tem-
pore, potior sit in iure.

Debitore s. f. mulier in dote, a. f. s. u. s. parib. pas-
sibus ambulant, vt qui prior est tem-
pore, potior sit in iure.

Debitore s. f. mulier in dote, a. f. s. u. s. parib. pas-
sibus ambulant, vt qui prior est tem-
pore, potior sit in iure.

Debitore s. f. mulier in dote, a. f. s. u. s. parib. pas-
sibus ambulant, vt qui prior est tem-
pore, potior sit in iure.

Debitore s. f. mulier in dote, a. f. s. u. s. parib. pas-
sibus ambulant, vt qui prior est tem-
pore, potior sit in iure.

tera habet duo privilegia, que datur ipsi mulieri. Unum est privile-
gium personale, vt preferat in personalibus. Ita loquitur hic, a. l.
dabimus de p. m. cred. Aliud privilegium est, p. preferatur in hy-
pothecariis habentibus tacitam, a. istud similiter datur ipsi mulie-
ri, vt l. assiduis, qui po. in pigno. hab. a. in d. s. fuerat. Et ista privile-
gia cum datur persone ad heredes non transeunt. Et ista loquitur hic.
Habet alia privilegia q. habeat hypothecam, non dico privilegia
tam, sed dico hypothecam simpliciter, a. istud datur ipsi actioni, vt l.
i. s. vt plenius de rei vgo. act. Et istud privilegium transit ad que-
cunq. actio transit. Item habet privilegia alia, que no. curo exa-
minare hic. C. Quero, verum privilegium dotis possit transferri
per cessionem dotis. Videtur q. no., quia que non sunt transmissi-
bilia ad heredes, no. sunt cessibilia, vt l. ex plurib. de adm. tuto.
Sed privilegium dotis non transit ad heredes, vt hic, ergo nec ad
cessionarium. In contrarium facit, quia mulier, a. f. s. u. s. paribus pas-
sibus ambulant, vt s. tit. i. l. sed privilegium fisci transferatur per ces-
sionem, vt s. tit. i. l. fiergo. a. Breuiter quicquid Cyn. ibi dicat, an-
tequam rem ad solu. questionis oportet vos scire, primo vt prius
privilegium pupilli in actione tutele transeat ad heredes, glo. in l. da-
bimus. s. i. de p. m. cre. a. in d. l. ex pluribus. ff. de adm. tu. tenet q.
transit ad heredes suos, non ad extraneos, sicut privilegium dotis,
quos reprehendit Ba. de aret. per l. no. soli. s. si puella. de rit. nupt.
Preterea, proba alia ratione. Privilegium dotis transit ad here-
des suos, scilicet eiusdem matrimonii, secundum vera opin. vt l. as-
siduis. s. ex cep. qui po. in pig. hab. a. ibi dicaz. Si ergo essent heredes
sui, s. creditoris tantum, a. no. debitoris, ad eos no. transiret privilegium.
merito ergo privilegium pupilli in actione tutele ad heredes pro-
prios ipsius pupilli no. debet transire. Tunc dicitur, p. sol. questio
primo dico sic, q. quedam sunt privilegia, que non transeunt ad suos
heredes, neque ad extraneos, a. illa non possunt cedi, vt d. l. ex plu-
ribus. Queda sunt privilegia, que no. transeunt ad heredes suos, a. no.
ad extraneos, a. tunc si quidem cessio fiat ex voluntate, tunc tale privile-
gium no. transit, arg. de hoc in l. p. o. s. p. dictum. ff. de leg. i. Et qd.
dicimus in operis libertorum, que non possunt cedi ex voluntate, sed
ex necessitate sic, vt l. patronus qui operas. et l. si libertus artem
de oper. lib. no. in l. si no. fore. s. libertus. ff. de codic. indeb. esset que
reduci nunquam e contra, vt in omnia, que sunt transmissibilia ad he-
redes, sunt cessibilia. Dic vt dixi in l. si stipulatus fuero, in princ. de
verb. oblig.

Debitore s. f. mulier in dote, a. f. s. u. s. parib. pas-
sibus ambulant, vt qui prior est tem-
pore, potior sit in iure.

Debitore s. f. mulier in dote, a. f. s. u. s. parib. pas-
sibus ambulant, vt qui prior est tem-
pore, potior sit in iure.

Debitore s. f. mulier in dote, a. f. s. u. s. parib. pas-
sibus ambulant, vt qui prior est tem-
pore, potior sit in iure.

Debitore s. f. mulier in dote, a. f. s. u. s. parib. pas-
sibus ambulant, vt qui prior est tem-
pore, potior sit in iure.

Debitore s. f. mulier in dote, a. f. s. u. s. parib. pas-
sibus ambulant, vt qui prior est tem-
pore, potior sit in iure.

Debitore s. f. mulier in dote, a. f. s. u. s. parib. pas-
sibus ambulant, vt qui prior est tem-
pore, potior sit in iure.

Debitore s. f. mulier in dote, a. f. s. u. s. parib. pas-
sibus ambulant, vt qui prior est tem-
pore, potior sit in iure.

Debitore s. f. mulier in dote, a. f. s. u. s. parib. pas-
sibus ambulant, vt qui prior est tem-
pore, potior sit in iure.

Debitore s. f. mulier in dote, a. f. s. u. s. parib. pas-
sibus ambulant, vt qui prior est tem-
pore, potior sit in iure.

Debitore s. f. mulier in dote, a. f. s. u. s. parib. pas-
sibus ambulant, vt qui prior est tem-
pore, potior sit in iure.

Debitore s. f. mulier in dote, a. f. s. u. s. parib. pas-
sibus ambulant, vt qui prior est tem-
pore, potior sit in iure.

Debitore s. f. mulier in dote, a. f. s. u. s. parib. pas-
sibus ambulant, vt qui prior est tem-
pore, potior sit in iure.

Debitore s. f. mulier in dote, a. f. s. u. s. parib. pas-
sibus ambulant, vt qui prior est tem-
pore, potior sit in iure.

Debitore s. f. mulier in dote, a. f. s. u. s. parib. pas-
sibus ambulant, vt qui prior est tem-
pore, potior sit in iure.

Debitore s. f. mulier in dote, a. f. s. u. s. parib. pas-
sibus ambulant, vt qui prior est tem-
pore, potior sit in iure.

De interdictis s. f. mulier in dote, a. f. s. u. s. parib. pas-
sibus ambulant, vt qui prior est tem-
pore, potior sit in iure.

De interdictis s. f. mulier in dote, a. f. s. u. s. parib. pas-
sibus ambulant, vt qui prior est tem-
pore, potior sit in iure.

De interdictis s. f. mulier in dote, a. f. s. u. s. parib. pas-
sibus ambulant, vt qui prior est tem-
pore, potior sit in iure.

De interdictis s. f. mulier in dote, a. f. s. u. s. parib. pas-
sibus ambulant, vt qui prior est tem-
pore, potior sit in iure.

De interdictis s. f. mulier in dote, a. f. s. u. s. parib. pas-
sibus ambulant, vt qui prior est tem-
pore, potior sit in iure.

De interdictis s. f. mulier in dote, a. f. s. u. s. parib. pas-
sibus ambulant, vt qui prior est tem-
pore, potior sit in iure.

De interdictis s. f. mulier in dote, a. f. s. u. s. parib. pas-
sibus ambulant, vt qui prior est tem-
pore, potior sit in iure.

De interdictis s. f. mulier in dote, a. f. s. u. s. parib. pas-
sibus ambulant, vt qui prior est tem-
pore, potior sit in iure.

De interdictis s. f. mulier in dote, a. f. s. u. s. parib. pas-
sibus ambulant, vt qui prior est tem-
pore, potior sit in iure.

De interdictis s. f. mulier in dote, a. f. s. u. s. parib. pas-
sibus ambulant, vt qui prior est tem-
pore, potior sit in iure.

De interdictis s. f. mulier in dote, a. f. s. u. s. parib. pas-
sibus ambulant, vt qui prior est tem-
pore, potior sit in iure.

De interdictis s. f. mulier in dote, a. f. s. u. s. parib. pas-
sibus ambulant, vt qui prior est tem-
pore, potior sit in iure.

De interdictis s. f. mulier in dote, a. f. s. u. s. parib. pas-
sibus ambulant, vt qui prior est tem-
pore, potior sit in iure.

De interdictis s. f. mulier in dote, a. f. s. u. s. parib. pas-
sibus ambulant, vt qui prior est tem-
pore, potior sit in iure.

De interdictis s. f. mulier in dote, a. f. s. u. s. parib. pas-
sibus ambulant, vt qui prior est tem-
pore, potior sit in iure.

De interdictis s. f. mulier in dote, a. f. s. u. s. parib. pas-
sibus ambulant, vt qui prior est tem-
pore, potior sit in iure.

De interdictis s. f. mulier in dote, a. f. s. u. s. parib. pas-
sibus ambulant, vt qui prior est tem-
pore, potior sit in iure.

De interdictis s. f. mulier in dote, a. f. s. u. s. parib. pas-
sibus ambulant, vt qui prior est tem-
pore, potior sit in iure.

De interdictis s. f. mulier in dote, a. f. s. u. s. parib. pas-
sibus ambulant, vt qui prior est tem-
pore, potior sit in iure.

Sol. Sateor qd. ipsa plan tatio, que fuit facta legitime, non puni-
fed si radices egeret, antea necesse fundamētis, illud est, qd. in di-
cis officiū ad equitatem redigit per hanc l. C. Quero, qm. actio-
ne hoc fiat. Idic sunt plures opi. in gl. illa est vera, quod potest agi
vili actione, descendente ex edicto de arboribus cedent. egerit ad
b radices propter identitatem rationis, per hanc l. Extra gl. opp. b.
3 videt q. no. sit necesse q. agatur isto interdicto, tunc quis sua au-
thoritate pot. destruere, illud qd. regescit in suo, vt l. si vitē. s. si ad
ianuam. ff. qd. vi aut clam. a. l. quem admodum. s. si protectus. ad l.
Aquil. Breuiter, quando q. quis aliquid immittit in suos se pos-
sesso, tamen contra ius mibi debitū, tūc habeo necesse recurrere ad
interdictū qd. vi aut clam. aut de ope. no. nun. C. Quandoq. quis
edificat in suo, a. protendit in meo a me possessio. si quidem in meo
requiescit, recurrendum est ad interdicta. Ita loquitur tit. de arbi-
ced. a. d. s. si protectus. Si vero in meo requiescit, si quidem hoc eue-
nit naturaliter, vt in radicibus, recurrendum est ad illud vtile in-
terdictū. Ita loquitur hic. Si vero euenit opere manu facto, tūc
non habet quis necesse recurrere ad iudicem, sed potest sua autori-
tate destruere, vt d. s. si protectus. a. l. si vitē. s. si ianuam. vt not.
d. l. de pupillo. s. meminisse de oper. no. nun.

De interdictis s. f. mulier in dote, a. f. s. u. s. parib. pas-
sibus ambulant, vt qui prior est tem-
pore, potior sit in iure.

De interdictis s. f. mulier in dote, a. f. s. u. s. parib. pas-
sibus ambulant, vt qui prior est tem-
pore, potior sit in iure.

De interdictis s. f. mulier in dote, a. f. s. u. s. parib. pas-
sibus ambulant, vt qui prior est tem-
pore, potior sit in iure.

De interdictis s. f. mulier in dote, a. f. s. u. s. parib. pas-
sibus ambulant, vt qui prior est tem-
pore, potior sit in iure.

De interdictis s. f. mulier in dote, a. f. s. u. s. parib. pas-
sibus ambulant, vt qui prior est tem-
pore, potior sit in iure.

De interdictis s. f. mulier in dote, a. f. s. u. s. parib. pas-
sibus ambulant, vt qui prior est tem-
pore, potior sit in iure.

De interdictis s. f. mulier in dote, a. f. s. u. s. parib. pas-
sibus ambulant, vt qui prior est tem-
pore, potior sit in iure.

De interdictis s. f. mulier in dote, a. f. s. u. s. parib. pas-
sibus ambulant, vt qui prior est tem-
pore, potior sit in iure.

De interdictis s. f. mulier in dote, a. f. s. u. s. parib. pas-
sibus ambulant, vt qui prior est tem-
pore, potior sit in iure.

De interdictis s. f. mulier in dote, a. f. s. u. s. parib. pas-
sibus ambulant, vt qui prior est tem-
pore, potior sit in iure.

De interdictis s. f. mulier in dote, a. f. s. u. s. parib. pas-
sibus ambulant, vt qui prior est tem-
pore, potior sit in iure.

De interdictis s. f. mulier in dote, a. f. s. u. s. parib. pas-
sibus ambulant, vt qui prior est tem-
pore, potior sit in iure.

De interdictis s. f. mulier in dote, a. f. s. u. s. parib. pas-
sibus ambulant, vt qui prior est tem-
pore, potior sit in iure.

De interdictis s. f. mulier in dote, a. f. s. u. s. parib. pas-
sibus ambulant, vt qui prior est tem-
pore, potior sit in iure.

De interdictis s. f. mulier in dote, a. f. s. u. s. parib. pas-
sibus ambulant, vt qui prior est tem-
pore, potior sit in iure.

De interdictis s. f. mulier in dote, a. f. s. u. s. parib. pas-
sibus ambulant, vt qui prior est tem-
pore, potior sit in iure.

Minuerint. Si auctoritate rescripti in possessionem ingreditur, suo iure puniatur, et delicti administratois non nocet minor, sed ipse puniatur. et spolius iniuste auctoritate iudicis ante omnia est restituendus. h. d. Si uiditur in duas partes. Primum quando quis suo iure iniussit. Secundum quando administravit nomine alterius. Secunda ibi, finit. Item. Et prima parte nota. Quod qui auctoritate superioris temere impetrata possessionem inuadit, debet omni suo iure puniri. Aliam notabilia colligitur in prosecutione materie, licet glo. non bene te tegerit. Sed dominus Rofo. commentatur, et glossauit omnes constitutiones contra violentos, ut habetis per eum, et bene. Oppon. ad istud principium, dicit conueniens dominos locorum esse, et c. Si erat dominus, ad aliquid poterat ipse conueniri? Et dicit quod ad nihil, quod ipse possit a quolibet alio vendicare, vel in rem. de rei vend. ergo multo magis detinere. Huius timore exponit gl. dominos. scilicet putatiuos. Et de dñis, id est possessoribus, presumuntur enim dñi ex eo quod possident secundum p. la. Et dic, potest conueniri hypothecarius, vel publicanus, in rebus vel personis libus acquiribus

non curo. His premiffis queritur, quid continebat istud refcriptum vel
sententia, de quo hic fit mentio. Tres op. sunt in gl. Prima, quod
continebat aliquid pertinens ad litem ordi. Secunda quod conti-
nebat aliquid pertinens ad litem decif. Tertia, quod continebat
aliquid pertinens ad litem executionis. Ad primum dico, quod refcrip-
tum continebat delegationem iudicis, vt quia committitur alicui
iudici, vt de eo cognofceret, vel citabatur pars, vt ad iudicium ve-
nirer. Ad gl. fuper verbo vulgato. Hoc non placet, quia cum tale
refcriptum fit fententia, de occupatione, poffeffiois nihil dicat, ita
intuitu non dicitur ex eis, fed ex malitia occupantis, et fic ifto casu
hec leg. nō videtur loqui, fed habet locū confitutio fequens. Scilicet
dicitur, quod continebat aliquid pertinens ad litem decif. vt puta
dicebatur in refcripto illi effe poffeffionem refitutandā, vel illū ha-
bere iuftā caufam. vide gl. Iftam fecundam lect. videtur velle tene-
re gl. i. hic pofita in poffeffione casus. Hoc idē tenet in l. miles. s. i. u.
dicat. ff. de re iud. Sed licet ifta leg. poffit effe vera in fe, non tamē
puto quod fit neceffaria, nam licet quis habeat ius, fi ingreditur au-
thoritate fua, puniatur per edictū diui Aſtari, vt legat. quod me-
cau. Unde ifta confitutio non fuiffet neceffaria. Eft ergo tertiū mo-
dus legendi, quod hic continebat in fententia, quod liceret ingre-
di poffeffionē fua aucto. tamen hoc facere non debet parte non ci-
rata, alias hac confitutio teneatur. Hec eft vera lect. quod colligit
ex eo quod i. fequitur in glo. quid fit iudex iuste interponit au-
thoritatem fua parte citata negotio legitime difcufo, ita debet
intelligi op. l. i. hic pofita. Si autem ius non iudicauit, et ius
ris ordine nō feruato, qui illā poffeffionē ingreditur, puniatur hac
confitutio. Ita no. in l. progi. in gl. mag. in queftionibus, que fiut
fuper tēpore, et ifta eft vera, quam omnes tenent. facit ad hoc s. com-
mit. vel epifol. l. fin. a. ante. Opponitur pars potest concedere li-
centiā ingrediendi fua aucto. vt i. de pig. l. i. Sed quod facit ius
de gl. videt facere pars, vt l. i. ob caufam. i. de eucti. l. i. fi in caufam
iud. a. de pig. act. l. i. in prin. ergo. Sol. quod facit iudex videt
facere pars, verum est, fi facit legitime, fed hic nō fecit legitime, qz
fecit parte non citata, ergo. vt s. com. vel epifol. l. i. a. ante. Que
ro dicitur hic, dñs locorum effe conueniendos, et fi non reperiunt,
procuratores, et actorem effe conueniendos, alias querendos. Et tūc
hoc fit verū indiftincte, videlicet quod primo dominus debet citari,
et in fubfidium procurator. An vero citatio poffit a procuratore
incipere, reg. videtur dicere qz sic, vt l. i. circa princ. ff. de libe. agna.
In contrariū videtur s. de procu. l. eum qui res. et ibi tangitur per
doc. tūc. est practica, qd citatio incipiat a domino, vt hic vides.
Slo. hoc no. in c. caufam que. extra de dolo. et continua. tamen puto
quod fufficiat, si citatio incipiat a procuratore quātum ad primū
decretum, quātū vero ad fecundū decretum, quod affert pteus
diciū, non fufficeret. Cafus est in l. hoc amplius. s. fi. l. i. de dā.
in fec. Quero, dicitur, hic actores. de quo actore loquit. Quidam
intelligunt hic in persona, que confituebat actorem, vt in vniuerfis
actore, vel tutore vel curatore, qui actores relinquat. alij intelligunt
in actore vel cafualidone, tene quā vis, non curo, quia vtracqz effe bona.
Procedo vltterius, dicit hic, ad infinuādas fententias quero, quid
est hoc dicere. glo. hic dicit in poffeffione casus, qd ifti procuratores
et actores requirunt in hoc vt notificent domino. Rof. dat huic le-
gi aliam lect. mirabilem, et notabilem, dicit quod quando fententia
infinitur, hoc est, coram iudice produciunt, et petitur mādari ege-
cutiōi, debet citari pars, dominus vel procurator eius, alias fi fieret
executio parte non citata incidet in hac confitutio. Ita dicit
ipfe quod est notandū. Cy. in l. ab egecutio. s. quo. appel. non rec.
dicit idem quod in egecutio debet pars requiri. Immo, contra de
app. c. eg. ratione. vbi dicit, quod in egecutio nō est citanda pars.
Ego pono multū late in l. a diuo Pio. s. in venditione. ff. de re iud.
Et veritas est ifta, quia fi egecutio fit in alio, quam in eo de quo est
iudicatum, qz quis est condemnatus in pecunia, et pro pecunia ca-
piuntur res alie, vel pro vna re, que forte nō reperitur capiat alia,
tūc cognitio debet ibi adhiberi fecundum formā l. a diuo Pio. s.
in venditione. ff. de re iud. merito pars citabitur, fed fi fieret egecutio in
illa eadē re de qua fententia lata est, tūc non poterit ledi. Hoc pre-
tur pars. ita intelligit dictum Immo. qd non potest ledi. Hoc pre-
miffio, quādo quis ingreditur poffeffionē fua auctoritate eg per
miffione iudicis egecutis. Si quidē hoc faciebat licite, quia pars
non debebat requiri, non incidit in hac confitutio. vt l. iuste. de
acqui. pof. Sed fi iudex faciebat iniuste, tūc incidit in hac confi-
tutione, fecundā lect. Rof. notabilem, hoc est verum fi aucto-
ritate fua ingreditur, fed fi per egecutiōē fibi traderetur, nō haberet
huic expulfo succurri per appellatiōē, fecundum formā l. ab ege-
cutione. s. quo. appel. non rec. Et tūc quero, qualiter formabit
libellus in hoc princ. Refpondeo. tu debes narrare quomodo ille
auctoritate referipti vel fententię impetrare temere intravit poffef-
fionē tuam, te non citato, vel requifito, vel procuratore tuo, quare

petis eū priuari omni iure, qd habebat in illa re seu pro illa re. non
enim est priuatus ipfo iure, fed debet priuari per fententiā. Venio
ad fecundā partē huius legis, opp. qz delictū tutoris, vel cura-
toris noceat minori, vt l. dola. s. de his qui. vt iudic. Sol. hic ab
ipfo initio deliquit, unde nomine pupilli non pōt dici effe factū, qz
delictū non venit in admifftratione, vt l. i. procurator. ff. de condi.
indeb. ibi autē ab initio agebat legitime, et fic nomine pupilli factū
dicitur, qz nī plenus dicit ibi dicit. Opponitur dicit hic, finautē
habito plerūqz colludio. qz. Inuit ergo qz tutor vel curator col-
ludendo cū altera parte poffeffionē inuafit et fic alia pars doli par-
ticipauit, ergo de dolo non pōt conqueri, nec habere condictionem
ex hac lege, vt s. de trāfa. l. cū donationis. Iūstus timore dicit Rof.
fredus, qz hic fuit habitum, colludū inter feipsum, nō cū aduerfa-
rio. Puto qz ipse bene fentiat. Nā hic text. dicit finautē habito ple-
rūqz colludio. Rof. qz dicit plerūqz, quafi dicat, quāqz fit collu-
diū non interueniente parte. Et hoc ego dico, qd ad effe iustis confi-
tutionis, non requiritur qz probetur quod tutor, vel curator cum
aduerfario colluderit. Sed hoc timēs imperator hanc confitutioē
facit. Et hoc etiā fentit glo. hic, que dicit idem si bona fide, fecun-
dum Pyleū. Quero, qualiter formabitur libellus in fecundā par-
te huius legis. Rof. pōt deo, vna est accusatio criminalis cōtra tuto-
rem vel curatorem hoc facientē, et ifta potest competere pupillo, in
cuius lefione hoc factum dicitur. Item poffit competere fpoliato
qui ex hoc dicitur lefus. Alia est actio ciuilis, fcilicet cōdictio ex l.
ifta, que datur cōtra ipfum pupillum, ad quē peruenit poffeffio, vt
poffeffionē refituat. Et tūc hoc quero vtrum contra agentē con-
dictione ex hac lege ad poffeffionē poffit opponi exceptio dominij.
Refpondeo quod non poffit, per regulā generalem, quod in poffef-
fionē recuperandis non habet locū exceptio dominij, quia fpolia-
tus ante omnia est refitutuendus, vt l. i. quis ad se fundū. i. ad leges
Jul. de vi. l. i. circa princ. et ibi no. ff. eod. Secundo per reg. huius
legis vbi dicitur, illico quidez poffeffio ei a quo est ablata, reddat.
Et eo quod dicit, illico, apparet qd quēfio dominij, vel exceptio,
dolo facis, non habet locum. Etiam hoc fentit gl. que fit fuper ver-
bo, reddatur. In eo qd dicit, faluo iure pupilli in vendicando, ergo
illud ius debet referuari. Quero, vtrum conditio ex hac lege fit
personalis vel in rez fcripta. Refpondeo, inquantum conditio ex
hac lege datur ad penam, hoc est, quod quis fuo iure priuetur, vel
tutoris puniat, est personalis fine dubio. Inquantum datur ad recu-
perandū poffeffionem, videtur quod fit fcripta in rem. Quod ap-
paret, quia datur contra pupillū, ad quem peruenit poffeffio facto
tutoris, licet nō dicatur hoc facere tutorio nomine. Pro hoc facit
regula que est qz interdita omnia funt in rem fcripta, vt l. i. s. pe-
ff. de interdic. hoc autem relinquitur sub dubio.

Aditio.

Pro cōcordia aduerte, quādo violentiā fecit tutor animo collu-
dendi, vendicat fibi locum ifta leg. meminert. fecundum Barthol.
hic, cōtrarius tamen allegatur in l. i. s. fi quis procurator. ff. fi quis
ius dicit. nō obtept. So. fecundum ipfum Barthol. si bene videatur
concorditer dicit vbiqz vnum, et idem, fed plus et clarius loquitur in
hac lege meminert. nam verū dicit in dicto s. fi quis procurator.
Sed quādo tutor colludat cum aduerfario, pteudicat pupillo, qz
etiam aduerfarius est in dolo, et ego dolo fuo non debet commo-
dū re portare. Et ita dicit ipse Barthol. hic, in l. meminert. dum opp. a sol.
uit fm Roffredū, qz colludū fuit factum inter feipsum non cum
aduerfario. Sic ergo clare folue. Aut collufio fuit facta cū aduer-
fario, et per predicta non fiet pteudicium, nec habet locū difpofitio
huius legis, et ita procedant dicta in dicto s. fi procurator. Aut dic-
ta collufio fuit facta cum ipfo tutore folū, et procedant dicta in hac
lege meminert.

Ademinerint. Vide Bar. in confil. incip. miffus in poffeffionem,
et vide do. Per. in confil. c. vii. videlicet qz poffeffor non pōt fua pof-
fessionē priuari per iudicem, etiaqz citatus per generale proclamā,
per l. i. c. commi. vel epifol. et ingreditur auctoritate iudicis incidit
in penam huius confitutiois. debuit enim poffeffor inquiri, et ci-
tari, arg. l. i. de ventr. in p. i. Adde Immo. pro ifta l. in c. eum nomi-
de conef. pteben. et pro materia huius legis vide Bar. in confil. in-
cip. Ademinerint. Ad intellectū huius legis, vide Immo. in l. a diuo.
s. in venditio. de re iud.

Alia in fe. Sed princeps refcribat talem effe mittendum in pof-
fessionē, tamen non debet propria auctoritate ingredi, fortius hic
Bar. in princ. et adde l. i. fi per vim, vel alio modo. et quē ibi notatur,
vide Bar. in l. a diuo Pio. s. in venditio. ff. de re iud.

Sua auctoritate. Si iudex dicit in finia qz licet actori ingredi
poffeffionē propria auctoritate, an abfque alia citatiōe poffit face-
re actor, hic per Bar. pof. gl. i. l. progi. in iij. parte. et Bar. pof. gl. in
d. l. in fin. in verū. fed pone, et.

Procura

Procuratore. Et qd citatio poffit incipere a procuratore, vide
reg. qd ibi Bar. in l. cum cler. s. de epifol. de. et qd no. Bar. co. titu. in
auth. itē nulla cōmunitas. Pau. de Elea. in ele. caufam. de elect. p.
illum dicit primo citandum dominum si reperitur in prouincia,
alias citetur procurator, si dimittit, quē dimittere tenetur maxime
poffit citatiōem de his qui matri. accus. pof. c. i. de pe. ca. j. Petr. de
Ancha. ibi fequitur op. Bar. fing.

Ad fufficiat. Adde qd idem voluit Bar. Ang. et Sali. in l. eū q.
s. de procu. et Bar. in l. folent. ad fin. ff. de ali. leg. in l. quamuis. ff.
de dam. infe. et Bar. in l. item ait. in prin. ff. de quibz cau. mat. et per.
de Anch. in d. l. caufam. de elec. et dominus Ant. in c. caufam de do-
lo et contu. licet Pau. de Elea. in d. ele. caufam. dicat hoc effe verū,
fi dñs fuit abfens, alias fecus. et idem fequitur ibi do. Card. et Ful-
go. in d. l. eum qui. et Hosti. in d. ele. caufam. de do. et contu. Bar. in l.
i. ver. fed quomodo. s. de fen. et vide omnino Allex. in d. l. eū qui. et vi-
de Ang. in auth. de here. et al. s. hinc nobis. et Imol. in l. i. finia. s.
Zuianus. ff. de dam. infe.

Quero dicitur. Adde Bar. in l. folent. ff. de ali. et cib. lega. et vide
reg. et Bar. in l. i. fupra de iur. et fac. igno. et Nico. de Reap. in l. defen-
dente. ff. de auth. tut. et que plene notant ad Bar. in l. i. caufam. s.
de excommunic. rei iud. et ad Bar. in l. a diuo Pio. s. in venditio.
de re iud. Andr. Barba.

Doc premiffio. Adde qd no. Bar. in l. i. fi per vim vel alio modo, et
quē no. doc. in l. iuste. de acqui. pof. et vide fupra etiā in tertia lect.
fed contra hanc l. i. in hoc facit c. ad petitionem. de accu. fed Sali.
hic faluādo gl. aliter loquit. et vide alio. Inft. de act. in s. quadr.
h. Et cōmā partē. Alia ifta, et que no. Bar. in l. i. s. fi procur. circa
fi. ff. si quis dicit. non obtept. Adde qd dicit Spec. in fi. de contu.
s. fi. in fi. qd licet minor non cōpareat purgando contumaciam fui
adminiftratoris, tamen non poterit ex illa cōtumacia ei iudici vel
pro debito capi. Ad qd l. neqz impubes. et qd ibi doct. maxime p.
Ang. ff. de in ius voc. Et tūc expenfe que imponuntur ratōe cō-
tumacie vere caffabunt, tūc in persona minoris, nifi effet doli ca-
pax, qd poffit mul. tari, fed veniret refitutuendus vt no. in Spec.
no. in d. l. neqz. sed ex cōtumacia ipfius tutoris, et amicorū et cogna-
torū, de quibus fit mentio in l. hoc autem. s. et qd no. in l. apud iul.
eg. quibz cau. in pof. ca. et in l. i. minor. ff. de bo. aucto. in. poffit per-
ueniri ad miffionem in poffeffionem ex primo decreto, in bonis mi-
noris. ad qd vide quod notat Rod. in l. i. de act. s. fi. et Angel. in l.
nemo carcerem. Adde Bar. confil. i. iij. volumi. Abb. confil. c. xix. et
gl. iij. ff. lib.

Ego dico. Contra videtur tenere Bar. in l. i. s. fi procu. ff. si quis
ius dicit. non obtept.

Lex septima.

Inuasio rei aliene quomodo puniendā fit.
Audacia in bona parte pofita laudatur, et permittit, in mala par-
te damnatur.
Qualiter mafculinum concipit femininum, et num. 4.
Femina, que poffeffionē rei aliene inuafit, puniit confitutioe hu-
ius legis, si vero rei sue, an poffit pretendere ignorantiam ifti ius
ris ibi. et nu. 6. et 10.

Quis in tantam. Hec est lex mul-
ta famosa. Qui
poffeffionē rei sue apud alij constituit inuafit, et re-
stituet, et dominio priuabit. Si vero rei alienā inuafit,
ea refituit, et in estimatione condemnat. h. d. Glo. diuidit hanc le-
gē in quinqz partes. Tu vero diuidas in duas partes principa-
les. Prima loquit qz inuafit poffeffionē rei sue. Secunda quan-
do inuafit poffeffionē rei aliene. Secunda ibi, si vero alienarū. Itē
prima fubdiuidit. Primo loquit de persona inuadente. Secūdo
de re inuafa. Tercio de tēpore inuafionis. Quarto de pena inuade-
tis fm gl. a bene. Partes patent per gl. Notabilia funt fati clas-
ra. et Opp. hic damnat audacia. Contra, imo videtur qd audacia
punitatur laudat, vt l. Gallus s. videndū. de lib. et pof. Solu.
Quandoz audacia ponitur in bona parte, vt quādo fit fuper bo-
ita loquit ibi. Quandozqz ponitur in mala parte, vt quādo fit fu-
per delicto. ita loquitur hic. Opp. dicit hic, furoris audaciam. et
fic inuafit qd furor punitur. Contra l. dignus. ff. de offic. pref. et l. in
fans. ad leg. cor. de fca. Solu. Ego hic furoris, id est temerita-
tis. Non enim erat ita furiofus, qd intellectū careret, fed erat fu-
riofus, id est, fuperbus et furibundus in malo. Opp. dicit hic apud
fifci, et apud homines. contra illud dicitur apud me qd a me te-
netur, vt l. pene. ff. de ver. fig. Sed re immobiliē non dicitur quis
poffe tenere proprie, qz non potest teneri manibus, ergo videtur
quod ifta leg. non habet locum in rebus immobilibus, qd est cōtra
cafum. Inft. vi bo. rap. s. pe. vi habemus iftam legē magis cla-
rā quam hic. Sol. qd hic dicit apud, intellige vel pene, et fic re mo-
bilem, vel immobilem cōpche. et dicit. Ponitur ergo hic, apud lary

se, et improprie. Op. dicitur hic, quod quis priuatur dominio. Con-
tra. si vt pof. l. i. duo. s. si qd met. cau. l. si mulier. s. qui poffeffione.
Sol. Quandoz quis committit violentiam ex poffeffionem, seu abla-
tuam, et tunc habet locum pena huius legis. Quandoz quis com-
mittit violentiam compulfuam, et tunc habet locū pena que est ex
edicto quod met. cau. vt l. si mulier. s. qui poffeffionem. ff. quod me-
cau. Quādoqz quis committit violentiam turbatiuā, tunc habet
locū l. si duo. in fi. ff. vt poff. quia cum illud fit minus delictum, non
punitur nifi circa poffeffionem. Sumus expediti de omnibus glo.
paruis et de pun. gl. magne. Op. de l. qui vas. in prin. ff. de fur. et ifta
oppofitio fit in gl. magna in fi. fecunde partis. Gl. dat hic et ibi, plu-
res folu. Veritas est ifta, ille qui aufert re, priuatur omni iure qd
habet in re. Ita loquitur hic, non autem perdit actiones furti, que
dabitur ad duplum vel quadruplum. Illa enim non datur ad rez,
neqz pro re, fed ad penam. Ita loquitur leg. contraria. Adodo has
beris expedita omnia contraria in l. noſtra.

Cleniamus ad qz glo. tua diuidit feipfam, et ideo non
est neceſſe quod diuidatur alio modo, et se-
cundum quod fuit diuifus tex. ifta gl. querit primo de poffeffione, fecū-
do de reb. ideo primo quero de poffeffione. Dicit hic, si quis. Quero,
quid de femina, an teneatur hac confitutio. Dicit quod sic. de
verb. fig. l. i. an mafculinū genus concipiat femininū. Dicit qz de
fere. ponit in l. i. ff. de verb. fig. do. Cy. ponit in l. quicunqz. s. de fer.
fug. et ideo non curo hic multum inſiſtere. Sed dicā ſolum quan-
tum ad poffeffionē expedit, quod si quidē tractamus de fauore mafcu-
linū cōcipit femininū, vt l. si quis ita. ff. de test. tu. Si tractamus
de odio, aut profertur ab homine, et non concipit femininū, vt l. i. s.
quare de ven. in pof. in. Si profertur a lege, et tūc aut odiū est ratio-
nabile, et comprehendit femininū. Ita loquitur hic, et l. si quis id qd.
de tur. om. iud. facit de neg. geſt. l. iij. Si vero tractamus de odio ir-
rationabili, vt quod quis ex facto alterius puniat, tūc fecus, vt
ad legē Juli. ma. l. quifquis. s. ad filias. Et ita funt vera, qz profe-
rūt in materia indiftincte, que congruit mafculino et feminino.
Nā congruit mafculino tantū, non est dubiū quod non cōmetur
mulier, vt in officio tutele, pcuratoris, indicādi, et ſimilia, vt l. femi-
ne. de reg. iur. Predicta vera, nifi aliud de mēte pferētis appareat.

Ista sunt multa notabilia. Sed diſtraſ qualiter mafculinū con-
cipiat femininū, vtrū hoc fit ex propria ſignificatione, vel ex inter-
pretatione egeſina. gl. in l. i. de ver. fig. dicit qz eſt ex interpretatione
egeſina. Ita etiā D. y. ibidem. et Lyn. in l. quicunqz. Idem dicebat
do. Jac. Bu. hic. Ego autē dico ſic. Nos habemus quedam nomina
mere mafculina, exemplū, vt laborator, fructuaris, tunc mafculi-
nū prolātū eo caſu non concipit femininū ex egeſione, vt l. pronū-
tatio. in prin. de verb. fig. in eo dicit, porrigitur, quafi dicat egeſi-
tur per nos. Quādoqz habemus quodā nō cōmune, vt homo,
tunc ſine dubio cōprehendit mafculinū et femininū ex ppia ſigni-
ficatione, vt l. hominis. de verb. fig. Habemus quēdā que ſunt ſigna
vt quis, quifquis, quicunqz, et ſimilia, ifta ſigna de ſe nihil
important, nifi ratione adiuncti. Aut ergo iftud ſignū proferet euz
adiuncto mafculino, aut euz adiuncto nōie cōmuni, aut ſimpliciter.
Si cū adiuncto mafculino, eſt idē qd dicit de mafculino, vt porrigat
ad femininū ex interpretatione. Si cū adiuncto nomine cōie, ex pro-
pria ſignificatione cōplectitur mafculinū et femininū. Itē probat
in l. quifquis. de ver. fig. Qz proferitur ſimpliciter, vt fuit in caſu
legis noſtre. si quis in tantā, et tūc in dubio recipit determinationē
a nōie cōie, vt cū dico, si quis, s. homo, et ſic de propria ſignificatione,
vt l. i. de ver. fig. in eo qz dicit cōplectitur, quod ſignificat qd natura
vocabulū hoc cōprehendatur, non egeſione. Ita dicit reg. clare in l. si
quis id qd. de iur. om. iud. Quero, quid de hermaprodito? Di-
co, a modo nō eſt queſtio, qz ſue incaleſcat in ſegu mafculino, ſue in
fegu feminino cōprehendatur hac lege. Quero quid de milite, et ru-
ſtico? Dicit glo. qd hac lege tenentur nec poſſunt pretendere igno-
rantia, quia inuadere eſt cōtra ius naturale, vt l. vena. s. de in ius
voc. Ita dicit gl. a Rof. et domi. Ita ſequendo eam dicit, quod inua-
dere poffeffionem rei aliene, eſt contra ius naturale, et procedit glo.
noſtra, ſed inuadere pol. rei ſue, et credere ſibi hoc licere, non eſt con-
tra ius, quod apparet, qz non puniebatur ante legem iftā, vt Inſti.
vi bo. rap. s. pe. et ſic milites et ruſtici, qui poſſunt in ſe ignorare, pro-
batiſ preſumptionibus, ex quibus ifta iuris ignorantia preſumetur,
tūc excuſantur, vel excuſari deberent ab hac confitutio. et idē in
muliere. Quero, quid de pupillo et adulto? Rof. dicit, si quidem
eſt progimus infans, non tenetur, qz talis eſtas quod videt igno-
rat, vt l. prima. in princip. de fal. modo, poſtea vero tenetur, vt l. im-
puberem. de fur. nec refituitur, vt l. i. eg. cauſa. s. nunc videndū. de
min. Ita dicit gl. Rof. hic, etia Jac. de Tre. et etiam Jaco. Ant.
intelligunt iftam glo. dicere verum in delicto, qd committitur com-
mittendo, ſeu faciēdo. Si vero delictū, committitur omittendo ſeu
negligēdo, tūc minor ex vii. annis excuſatur, vt in auth. si captiu.
ſupra de epiſcop. et clericis, quod eſt notandum. Item quod glo.
ſa hic dicit, quod minor non refituitur, intelligit quādo inuafit

dolo, sed quidam inuenerunt sibi licere, tunc haberet restitutionem in integrum, vel si aduer. delict. ¶ Quero an patronus vadens teneatur liberto hac constitutione. Dicit gl. q. non, quia infamatus factus de facto. Tu dic. aut agitur contra eum, quasi dolo occupaverit, et verum dicit gl. aut quasi occupaverit culpa, credes sibi licere, tunc nulla infamia contingatur de iure, nec de facto, dabitur contra patronum et patronum. ¶ Quero quid e converso an pater et patronus det contra filium et libertum. Dicit gl. q. sic a bene. ff. de furt. l. si quis vgon. §. sed si filius. Quero, si filius teneatur de facto serui, vel pater de facto filii. Dicit gl. q. dñs teneatur tñs nōgaliter, pater de peculio, in eo qd ad eum pertinet. In eo quod hic dicitur, q. pater hic teneatur de peculio, an sit verum etiam de peculio aduentitio. Jaco. de Aret. dicit hic, q. si filius inuenerit re sua aduentitii peculii, q. priuatur proprietate. Nec obli. cum nō solum. §. filius. §. de bo. que lib. vbi videtur q. filius nō pōt alienare, q. hic non alienat filius, sed leg. arg. ad hoc in l. i. in §. cum l. seq. ff. de reb. corā. Ego fui tñs a. dacie, q. cōsului cōtrariū in q. de facto. ¶ Debes enim scire, q. qñs alienatio prohibetur favore persone alienatā, tñc tñc alienatio que fit delinquendo, non est prohibita. Ratio, q. propter suum delictum perdit favorem seu privilegium suū, ita loquitur quod s. dicit, de minore delinquente, qui hac cōstitutione punitur, quia eius favore alienatio est prohibita nō favore alterius. Quādoq. alienatio prohibita est in favore alterius, tñc etiā delinquendo quis non alienat. Hoc probat in muliere, que nō pōt alienare dote, cū etiam hoc spectat ad favorem tertiū, tunc etiā delinquendo, dōs non publicatur. Nisi in aliquibus casibus, vt l. quinq. ff. de bo. dam. hic etiam casus est in l. i. finita. §. si de vectigalibus. de dā. infec. l. ibi dicit pleniss. sine. in l. Statius. §. si. ff. de iur. fisci. ¶ Quero, quid de furto, et de mente capto. Dicit vt in gloss. ¶ Quero quid de prodigo. ¶ Hoc est notabilis, q. quā nescio alibi, gl. hic dicit, quod videtur non teneri. vide gl. Eam reprobant omnes doctores communiter. Primo reprobant eam d. Fran. Accur. Jac. Butri. Jacob. de Aret. et Dyn. et omnes. Nam prodigus equiparatur pupillo, et adultus, vt l. si cura. torem habens. §. de in integ. restit. expressus in l. certi condictione. §. idem queri. ff. si cert. peta. sicut ergo pupillus et adultus delinquentes do alienant, ita ipse prodigus. Cū enim sit interdicta alienatio sibi favore eius, ergo et de hoc dicit in l. cui bonis. de verborum oblig. ¶ Quero, quid de abbate, prelato, tutore, monacho, et sim. gl. dicit non teneri ecclesiam, vel collegium, nisi factum fuerit communicas to consilio, vt habetis in ea. In eo quod dicit de monacho, dicit idem quod dicit de seruo. In eo quod dicit de abbate, et tutore facit si ne consilio capituli, vel pupilli, dicit verus. In eo quod dicit, factus est communicato consilio omnium. Interamus in aliam questionem, vt in vniuersitas possit delinquere, et si delinquat, qualiter puniatur. Doct. hic aliquid ponunt. Ego plenissime in l. aut facta. §. fin. ff. de pen. ¶ Quero, quid si credens me possidere, inuasi possessionem alterius. gloss. dicit quod non teneor, quia neminem sua possessione priuare volui, vt habes in ea. Sciedum est ergo circa hoc, quod ad hoc, vt hec constitutio locū habeat, requiritur quod quis inuadat possessionem, et habeat animam innadendi possessionem alterius, vt in vtrum autem si credat sibi licere, siue sciat sibi non licere, teneor, dicit vt in l. i. eod. §. penul. Quero, quid si reuertentem te ad tuam possessionem non admittis. Res. quid si postquam fui ingressus, tu suspicatus fuisti te posse repellere, dicit vt in gl. ¶ Quero, quid de magistratu, et si qui ingreditur possessionem alterius. gloss. dicit quod non tenetur nisi fecerit ultra officium, tanquam priuatus, tamen si alius hoc facit auctoritate magistratus, habuisti §. l. i. progi. et §. i. dicam. Sumus expediti de prima parte gloss. venio ad secundam minus difficilem super rebus. ¶ Quero, an habeat locum in rebus immo habeat locum in rebus incorporeis. Dicit aduerte, quedā sunt iura incorporea, propter que non possidentur res in qua habet illud ius, sed dicitur haberi quasi possessio illius iuris, tunc et si vero nō possideantur, non potest habere locum directa cōdictio ex hac cōstitutione, vt l. quones. ff. de serui. Quedam sunt iura, ppter que possidentur ipsa res in qua habetur istud ius. Exemplū in usufructu, nā usufructuarius naturaliter possidet, emphyteuta superficiarius, et similes, possident fundum in quo habent ista iura, tunc si possessio inuadatur, non est dubiū, quod habeat locum hec cōstitutio directa, sen pena eius, vt vide gl. que hoc valde notabiliter dicit. Quero, quid si qui habent ista iura in re, inuadunt possessionem, vt in vtrum puniuntur tanquā domini inuadentes, an tanquā non domini, dicit vt in gloss. ¶ Quert gloss. quid si inuadit rem, quam alij commodauit, vel apud alium depositū, dicit vt in glossa. Quid si fur furanti rem meam, abstulerim, an teneat, dicit vt in gl. Quert gloss. pone, quod extraneus abstulit alicui rem, quam sibi commodane, et tamen vel depositum, dicit vt in gloss. ¶ Quert gl. quid si equum tuū quē dimisisti in pascuis, ego occupauit, Breuiter, aut possidebas, et teneor hac cōstitutione, aut possessio illius equi erat vacans et habet locū cōdictio ex l. vlti. §. eod. ¶ Quert gloss. quid si vinus habet pos

sessionem, alter retentionem, alter proprietatem, cui dabitur cōdictio ex lege ista? Certe possidenti tantum, vt hic dicitur. ¶ Quero, quid si inuadit nō habet ius in re, sed erat sibi debita res, an ei dabitur cōdictio? gl. dicit q. sic, licet habeat locum cōdictio diu. ad arci. ¶ Quert n cta? vera, nisi inuaserit lege vel pacto permittente, et vide glo. Quert rit gl. quid si debitor remanserit creditor? Certe tenetur hac cōstitutione, si creditor possidebat re. Sumus expediti de secunda parte, venimus ad tertiā partē de tēpore. Quero, dicitur hic ante aduentionem iudicialis arbitrii. ¶ Quero, qñ habet locum hec cōstitutio? Breuiter propter multa tene menti hoc. Ista leg. habet locum, siue aliquis inuasi ante qd esset lis mota, siue post eam motā lite pendente, siue etiam ea finita, dñs tñ inuasi inuadat. Circa qd gl. dicit tria verba notabilia multū. Quādoq. nulla precedit sententia, q. liceat inuadere, et habet locum ista leg. sine dubio. Quādoq. precedit sententia, q. inuadere liceat, tunc si quidem sententia fuit iuste lata, et recte, nulla cōstitutio puniens locum habet. Si vero nulla precessit sententia recte lata, tñc habet locū cōstitutio l. meminerint. §. eod. ¶ Quert a ista est verissima opinio, quā dicit super l. meminerint. ¶ Quero an hec lex locū habeat in possessore clandestino. Dicit q. sic, et dicit vt in ea. Sumus expediti de tertia parte gl. venio ad quartā. ¶ Dicit niter per sententiā quod apparet, q. dicit, admittat, non dicit amittit, vel amiserit, et sic non videtur verbo presentis, vel preteriti tēporis. Ita loquitur hic. Quod dicit vt dicit in l. i. ubi dicitur. §. sane. veris. econominus. §. de sacrosanct. eccle. Et nō gl. doctrinam quam ponit 29 et ibi dicit plenissime in l. imperator. de iur. fisci. ¶ Extra gloss. quero cui acquiratur. Gloss. hic innuit quod spoliato. Idem tenet Rog. et omnes. Pro quo facit l. fin. ff. de l. i. et not. in d. l. i. ubi dicitur. §. sane. facit etiā ad hoc supra de legat. l. i. pe. ¶ Et ex hoc habes quā piter debes formare libellum in hac prima parte huius legis. Nā debes petere vt condēnabitur, quod tibi possessionem restituatur, et qñ domino suo priuatur et tibi adiudicetur. ¶ Quero dicitur hic, q. in uasor rei aliene condēnabitur, vt restituatur possessionem, et in estimatiōne. Quero quid estimabitur, vt rñ possessionem, an proprietatem? Dicit q. dicit quod proprietatem. ¶ Quero, quid si expulsi fructuarius tantum, vel proprietarius tantum, quid estimabitur? Dicit distinguat. Aut ego expuli vnum, credens totū ius habere, et teneor in totum, quia expellendo vnum, videoor expellere vt rñq. Aut habui solū animū expellendi vñ tantum, et tantum illum videoor expellere, et illi tantum teneor. Et sic ex glo. habes quod expulsi vñ fructuarius tantum, nō videoor expelli proprietarius, et cōuerso. Contra riam glo. habetis ff. de usufructu. quemadmo. ca. l. prima. in §. de vi et vi ar. l. i. §. vt frui. et ille gloss. sunt vere. Non obstat l. i. §. quod si seruus. ff. de acqui. posses. et alie, que hic allegantur in gloss. quia ibi loquitur, quādo expellitur colonus, tunc enim certum est, quod videtur expulsi dominus, quia colonus possidebat pro domino, et eius contemplatione, vt l. peregre. §. quibus. de acquir. posses. sed usufructuarius habet suam naturalem contemplationem sui, nō contemplationem domini, et dominus habet ciuilem sui contemplationem tantum, ideo vñ expulsi nō videtur alter expelli. Dominus autē expulsi nō est dubium, quod non videtur expelli colonus vel usufructuarius, vt dicit §. quibus. Ex his concluditur, qd si expellatur dominus tantum, vel usufructuarius tantum, ipsi soli competit cōdictio ex hac lege, non alteri. ¶ Quero, quid si inuadam re com munem? mibi et alteri. Dicit vt in gloss. ¶ Quert gloss. quid si aliquis possidet usufructum meū, et ego eum desicam, debet eo ne perdere ius usufructus, et cui applicabitur, an domino proprietatis, an expulso? Dicit quod domino proprietatis applicabitur usufructus, expulsi estimatio dabitur. Tu dic quod domino proprietatis nihil applicabitur, q. aduersus eum non est delictum commissum. Et si dicis qualiter hic priuatur iure suo, cum non possit trāferri in alium nisi in dominum proprietatis? Respondeo, sic secundum formam l. usufructus. ff. sol. mat. Cetera dicit vt in gloss.

Aditio.

a. P. P. P. Si quis. Limita vt per feli. in c. nihil. extra de prescriptionibus.
b. C. de restitut. Concordat c. placuit. vi. q. vi. sed Innoc. in c. olim. de restit. spol. limitat sing. videlicet qñ quis non potest habere rem suam furto subtractā, vel vi, quia tunc potest illam vel equalem re propria auctoritate accipere. Pro quo est gl. singu. in c. ius gen. §. dist. facit quod not. Jo. And. in c. olim. de dolo et cō. gl. in l. nullo. §. de ind. nisi ex illo forte orietur scandalum, secundū Innoc. in d. c. olim. ex quo inferitur quod statutū loquens de furto, non habet locū in tali furto. Facit in simili quod cōsuluit Raynerius cuiusdam scholari, qui suferat librum in domo alterius, vt alium allice ret ad ludendū, librum subtrahere fecit, accusatus fuit de furto, dicit illum non teneri furto, per tex. fin. in l. i. §. i. verficul. furtum factum de. ff. de aleato. sed hec leg. nō habet locū de iure cans. secū dñm

dum Bal. in proe. sen. et doc. in c. de dolo et contumacia Jac. bu. ad qd bene facit c. i. §. de pen. et nō. Bar. in d. §. Caro. de ver. oblig. et ibi per Alex. cum con. cor. in iij. limitatione. Itē fallit quando p metū cōpuli debitorem meum cōdemnatū per iudicem soluere, nec incedo in penā. legat quo casu reg. sing. et ibi dicit Albe. ff. qd met. cau. in l. i. §. si. licet glo. ibi dicit qd tenet pena edicti diu. ad arci. tamē illi reprobant d. l. cū fecerit iudice permittente. Et ad materiam huius l. vide nō. per Inn. in c. cū dilect. de ordine cog. et hac legē limita, nisi ex presumptione aliqua licetia quis ingressus fuerit possessionem, tanquā suam, secundū Bal. in aut. licetia. et hic per gl. in aut. habita. Et an habeat locum in rebus ecclesiasticis, per gl. et doc. in c. i. §. de do. et contu. et formā libelli vide in Spe. de rest. spo. §. i. ver. quāto est et c. §. per Bar. in hac l. ad ter. ibi, ante euentū indicis. subdit Inn. in imagine si post sententiā, vt hic, et dicit gl. sup. ver. euentū. et vide Bar. in iij. parte. vnde dicit qd si venditor occupauit sibi re per sententiā adiudicatam, priuatur iure suo, et idem in omni sententiā. In incorporeis vero vbi nil corpore attingit, vt electio, et iurisdicatio et similia, statim lata sententiā actor pōt ingredi possessionem, fin. Inn. in c. cum nostris. de cōfess. preb. quod assumptū est Bal. in l. traditionib. §. de rei vñ. Sed an hec leg. habeat locū contra expulsores eius qui incontinenti fuit expulsi, vide in l. i. possessio. nē. ff. de vi et vi ar. in l. i. §. quis ad se fundū. §. ad leg. iul. de vi. Item hac l. limita vbi quis impetrasset contra non debentē, secus si cōtra debentē, q. punit in quadruplū, et cadit a iure suo, aut a omni nō. et ibi gl. et Bal. supra ne vroz. p mari. vbi in §. dicit qd a pena prima tionis excusat error, per gl. in aut. habita. adde qd hec leg. habet locū in occupate seruum suū qui se pro libero gerebat. fin. Guid. de Suza. hic quē sequit. et refert Jo. an. in addi. ad Spe. in titu. de restit. spo. §. i. ver. qui tamē. Et an habeat locū in muliere, colono, depositario, et sequestro, vide per Jo. an. in d. addi.

c. Apud fisci. De dictione apud a penes, adde etiam gl. et Bart. de dictione penes, in l. i. in prin. de libe. eggi.
d. Aufert rem. Qui aufert rem, priuatur omni iure, qd habet in re. vide Bar. in l. i. §. quia C. ad leg. iul. de vi.
e. Quero quid de milite. Bar. putat non habere locū hanc l. forte potest dici verum, nisi rusticus esset sagax, vt sunt rustici Bono. l. athlete. §. de rusticis. ff. de eggu. tu. Idē in milite, si est doctor, vel si fuit scholaris in iure, iuxta nō. p Bar. in l. i. §. de iur. fa. sign. et for te in distincte potest dici qd tenetur, q. debuit cōsalere peritores. iuxta nō. per Bal. in l. iuris ignorantia supra q. admit. And. Bar.
f. De milite. An error iuris excuset militem rusticū ab hac pena, vide per gl. et adde gl. in l. regula. in prin. ff. de iur. facigno. et per hoc vide dici posse in femina, cuius contrariū tenet dictum est §. de ad ista vide Bal. in q. accusat. de vi turbatiua. et q. scripsi post And. in l. i. i. ff. de acqui. pos.

g. Quero, quid de pupillo. Vide qd notatur in l. expiuntur. ff. ad Spl. et Bal. hic, tamen gl. in c. i. §. de do. et cō. tenet indistincte qd hec leg. nō hz locū in minore. d. Jo. ibi trāsit cū opti. Bar. inter A. e. g. istas. et gl. ibi. et etiā dicit, qd nō hz locū in ecclesiasticis. And. Bar. de pupillo. An pupillus et adultus excusent a delicto isto, et adde qd nō. Bar. in l. i. §. cum bonis. de ver. ob. Sed qd minores res statuunt aduersus hanc penam et etiam ecclesia, tenet gl. in c. i. §. de do. et contu. que incipit argumentū a qd nō. Bal. in l. accusatus. de vi turbatiua. in v. q. cum sequenti. et Ro. in l. i. i. ff. de acqui. poss. et ibi post eum scripsi.

h. De prodigo. An prodigus obligetur ex delicto, tāgit Bar. in l. i. §. curatore habens. §. de in integ. restit. Alleg.
i. Abbate. In eo qd dicit de Abbate, et nisi ratū habuerit, vt nō. gl. in c. cū dilecti. de ordi. cogn. in iij. glo. tangit etiā in l. i. ubi dicitur. §. de sacrosan. eccle. in vlt. gl. et ibi Bar.
k. Redens. Ad hoc vide gl. et q. dicta sunt in prin. §. post Bart. et gl. et Bar. in l. sequitur. §. si fundū. ff. de usufructu. Et qd dicit §. in prin. huius legis, et an hec l. habeat locū si tu me expulisti, et ego te in cōtinenti expulsi, an tu et ego incidamus in hanc penam, vide gl. in l. si quis ad se fundum. et ibi Bar. C. ad l. Juli. de vi.
l. De magistratu. Circa istam partē quero, vtrum habeat locū in rebus ecclesiasticis, vel minorum, et vide que §. dicit in prin. huius legis.
m. Superficiarius, et similes. Quidam in fundo. vide Bal. in l. pe. §. si a non compe. iud.
n. Extraneus abstulit. Vide Bar. in l. iij. §. Rerua. ff. de acq. pos. et ibi docto.
o. Predicta vera. Vide in l. cum creditor. ff. de fur.
p. Aduentū. Et vnum scias, quod si quis aufert mibi re meam, et alteri dat, potest absq. partis citatione renouari fin. Innoc. in c. quer. lam. de elect. dicit Spec. contra in tit. de primo decreto. §. re stat. ver. quid. ad quod vide, que dicit post Bart. in l. de vno quo que de re iudic.

q. Libellum. De libello in interdicto vnde vi, qualiter libellus foret mefeg sententia, vide quod nō. Bal. in l. pen. de sen. que sine cer. quā. et in §. quadrupli. Iustit. de interdicto et per Spec. in tit. de resti. spo. §. i. et Bal. hic in prin.
r. Rem cōmuncem. Adde per doc. in l. si quis post hac. §. de bo. pres. scrip. et per And. in l. finita. §. de vectigalibus. de dā. infec. Ad hoc vide nō. q. Bal. in l. antiquas. §. de usufructu. dicit post Bar. in l. Stratus. §. lous. §. Cornelio. ff. de iure fisci. per Bal. hic, et Bal. in l. i. §. de ope. liber. per Ang. et Imol. in l. eorum. de dam. infec.

Leg nona.

1. Contra violentos proceditur summam, et nō obstante aliqua exceptione, et sine libello.

Momentarie. Tu debes scire, q. precedentes cōstitutiones, et sequētes, excepta hac lege, sequen. tractant de modis agendi contra violentos, et de modo puniendi eos. hec l. tractat de modo procedendi, leg. vero sequēs de modo probandi. Hec cōstitutio legis in prin. duobus modis. Primo modo, q. loquatur qñ cōtra possessionē tantū cōmissa est violentia, secūdo q. loquatur in quolibet interdicto fin. primum. h. d. ¶ Violentia cōmissa cōtra possessionē non semper punitur accusatione l. Jul. de vi publica vel priuata, sed qñ similiter agitur per interdictū in quo procedit summarie, et sine inscriptione, et spoliatus ante omnia est restituendus. h. d. ¶ C. p. a. vis detur q. causa possessionis nō sit momentanea, q. aufert dominium, vt §. l. progi. Sol. qñ agitur condictionē ex l. precedēt, et nō est iudiciū momētanee possessionis, imo proprietatis. Sed hic loquitur qñ agitur interdicto vnde vi. Sed nunc opp. extra gl. si magnū est commodum possidendi, vt in l. de interdi. §. rerū nēde. ergo et. Respon. q. dicitur momentanee, intelligas aptitudinem, q. possessio est apta modico tēpore apud possidentē esse, si mouere questio de proprietate ab eo, qui haberet ius, licet actu qñq. multo tēpore durer. Opp. ad id qd dicit reg. non semper pertinet ad vim publicam, vel priuatam. Nā omnis vis, aut fuit cū armis, et sic aut est publica aut est priua, ergo semper pertinet ad vim publicā vel priuatā. Et huius timore dicit, q. non semper pertinet ad vim publicā, scilicet q. qñq. ad priuatam. Itē nō semper pertinet ad priuatā, q. quādoq. ad publicā. Itud dicit gl. i. ibi in §. Aliter expone illud qd dicitur momētanee possessionis, scilicet vnde vi, et qd sequitur, nō semper ad vim publicā vel priuatā pertinet exponere. Id est semper expeditur per accusationē crimināle, vt l. iul. de vi public. vel priua. sed qñq. expeditur ciuiler per interdictū, et tunc expōnitur mog. id est sine inscriptione, ista leg. tangitur in seq. q. et hoc videtur sentire Rofr. et hoc tenebat expresse do. Jaco. Butri. quod placet. De cundo modo legitur, et secundum istā lect. breuiter dicit. Causa momētanee possessionis nō semper habet originem a vi, vt semper debeat agitari mog. id est sine inscriptione. h. d. et ibi interdictū in genere, accipe p interdicto adipiscende, vel recuperade possessionis, ibi, vel priuatā, q. quādoq. habet locū vbi nulla commissa est vis, vt in interdicto adipiscende, vel retinende possessionis. ¶ Adodo secundum vtrāq. lect. quero, quid est hoc dictū, mog. audiri. Certe prout intelligitur primo modo in interdicto recuperade pos. intelligitur mog. hoc est, nō obstante aliqua exceptione, quia spoliatus ante oia est restituendus. Itē proceditur summarie, prout intelligitur secundo modo in interdicto adipiscende vel retinende possessionis, intelligitur mog. id est, summarie, q. non admittitur aliqua exceptio que requirit altiorē indaginem, vt dicit vobis plene §. quo. bol. l. et vide glo. ad idem facit §. eo. l. meminerint in eo quod dicit illico. Quero, quid est hoc dictū sine subscriptione. Certe potest intelligi sine libello, quia fin iura antiqua libellus nō requirebatur vel potest sine inscriptione, id est, quo ad penam talionis, sed nō habet necesse inscribere.

Leg decima.

Squando. Supra in l. progi. habuisti de modo et ordine probandi, et breuiter. h. d. ¶ Distinguitur probatio per iuramentum actoris. h. d. Simile habes extra quod me. cau. c. i. Opp. iuramentum in litem non habet locum, nisi in actionibus arbitrariss, bone fidei, vt l. in actionibus. de in litem iur. ergo hic non habet locū. Sol. Ibi loquitur de iuramento in litem, quod est affectiois, hic loquitur de iuramento veritatis. Ita sentit glo. ibi. a bene, quod apparet ex isto text. cum dicit estimatio nem rerum, quas perdidit, et c. ¶ Ex hoc habes colligere practicam in modo iurandi. Non enim debet quis iurare, quod pro tanto noluit perdidisse illa res, sed debet iurare tantum in veritate esse estimationem rerum, et sic iudex debet referre. et c. Oppon. et videtur quod hic post latā sententiā super violētia agitur ad estimatio

nam domini. ut inquit principium ter. dum dicit. si quado. Item in eo qd dicit. unde. si est contra. l. iij. s. de pos. Sol. duob. mod. vel dicas qd hic totus veniebat in uno iudicio. quia petebatur per interdictionem unde vi. restitutio possessionis. et rerum perditarum. secundum formam l. i. in prin. ff. unde vi. et tunc quod hic dicit. inde. et denotat quendam ordinem inter principale. et accessorium. qd. principalem agebatur de vi. secundario de rebus. et hoc modo concordabitur cu contrario. Secundo potest intelligi. quia primo fuit actum condictione et hac l. i. quis in tanta. vel interdictione unde vi. de rebus alijs immobilibus perditis nihil fuit dictu certe si postea agebatur non iudicio vi bo. rap. vel condictione furtiva. vel condictione certi. vel sine causa. fiat probatio. secundum quod hic dicit. ff. ob. l. iij. s. de pos. q. ibi non competebar actio. sed debebat per iudicis officio mercenario. ppo. secundo quod hec l. non possit procedere. Aut enim quis petebat res. et non potest fieri condemnatio in estimatione. vel l. s. de fideic. lib. l. i. et fundus. comuni diu. Aut quis petebat id ad quod actio non competebar. vt l. si feru. s. si de verb. obl. unde debebat sequi absolutio. do. ff. pro soluendo istud. contrariu involuit se multu. Ego breuiter dico. quod hec leg. pcedit quolibet modo. ita si peto rem. potest fieri condemnatio in estimatione. si res non reperitur. vt l. iul. ff. de confes. no. in l. si feru. s. si de verb. obl. ff. de re. ob. l. si feru. s. si de verb. obl. q. ibi erat in obligatione redari. hic erat in obligatione restituendi. in qua re percepta potest estimatio. vt l. in re furtiva. ff. de cond. fur. p. et etiam condici res. vt l. i. s. qd mer. cau. et ibi dicit. Ista passum examinaui plene in l. si pulationes no diuidunt. ff. de ver. obl. puto etiam qd possit dari libellus alternatiue hoc modo. peto ipsum condicari ad re. vel si res non appareat. ad eius estimatione. arg. eius qd no. de act. emp. l. i. in prin. gl. in agne. l. i. s. ite si in facto. de verb. obl. a digi in d. stipulatio. nes no diuidunt. Ite op. actor debet probare intentione sua. nec ei deferri iuramentu. nisi qm semplene probauit. vt l. in bone fidei. s. de iureiur. an. ff. de iureiur. l. ad monedi. Sol. dicit gl. hic bene. spe ciale est in odiu delinquentis. ppter difficultate probandis. Et hoc qd dicit speciale in odiu delinquentis. apparet manifeste. qd p. debet de delicto constare. scilicet qd vis fuerit facta. tunc de estimatione deferitur iuramentu. Ita loquitur hic. quod apparet ex principio diu dicit. si vis fuerit patefacta. Et hoc apparet arg. ff. statutu. Bo. nomine dicit. quod si factu fuerit scholari furtum. quod vicinia teneatur ad res sibi ablatas. declaradas sacramento scholaris. Certe oportet prius constare furtum factu esse. deinde degenatur ad sacramentu scholaris. Hic est text. pro hoc text. ff. quod mer. cau. l. c. i. exceptione. s. in hac. egra quod me. cau. c. si. Sed qualiter probabitur furtu factu. dicam statim in sequ. q. Quero. dicit statutu. in ciuitate ista. qd si aliquis fuerit derobatus in ciuitate. villa. vel castro. qd villa vel castrum. in quo sit delictu teneatur emendare. De modo probandi. statutu nihil disponit. unde derobatus venit ad ciuitate. probat se derobatum per testes. an de quantitate estimatione reru. sicut iuramentu eius. Gl. in d. l. in actionibus. de in lit. iur. in l. in bone fidei. s. de iureiur. videtur velle qd sic. in eo qd dicit qd ratio huius l. est propter difficultate probationis. quod difficultas habet locu etiam in casu proposito. Gl. hic videtur contrariu dicere in eo quod dicit. qd ratio est difficultas probationis. et odiu delinquentis. et vide gl. super verbo manifeste. Sed hic villa. vel comus ne non conueniunt ex suo delicto. vel dolo. sed ex quasi delicto. vt leg. malef. s. is quod. de act. s. obl. Ergo contra ea non deferri iuramentum. Pro hoc videtur teg. in l. i. s. qd ex facto tuto. et idem ibi tenet Dr. idem Jacobus Butr. et l. y. omnes docto. Qualiter ergo tunc probabitur quantitas. et estimatio reru ablatarum. Certe docto. dicit et omnes concordant. qd probabitur eo modo quo poterit. per familiam. et socios suos. quia aliter non admitterentur. arg. s. de repu. l. confensu. l. de submersis. et l. quores. de naufra. lib. ii. Item probatur per alias coniecturas. qd visus est deponere in hospitio. in valisa. seu fardello. tot res. assumere tanta pecunia. et similia. et iste probationes iudicis arbitrio relinquuntur. arg. l. iij. s. id. diuus. ff. de test. et habitis istis presumptionibus. in defectu probationis. poterit deferri iuramentum. per l. in bone fidei. et per l. ad monedi. s. de iureiur. non ex vigore huius l. Et eodem modo dic de eo qd supra dixi de furto. qualiter probatur furtus. et scholari certe per familiares. et socios. qui de nocte sentierunt furem. et qui viderunt res tales in domo. et postea non reperuntur. vt inuenerunt murus fractum. vel ostium ruptum. et alia similia.

Ad ditio.

Si quando. Hic l. limita no. vt per Lud. in d. l. ad monedi. de iureiur. Et verum ista l. locum habeat in dano dato pro furto. satisa cit hec l. quod hic. Ad hoc etiam l. damni. la. ff. de dam. infect. et ibi per Lud. et Bal. tenent in l. naua. s. si per illu teg. nau. can. In contrariu tenet Bart. in l. si res. s. de ordi. cog. et l. iij. m. c. si adde qd sup

hac l. statim scripsi. Ite hec l. non habet locu vbi criminaliter agitur vt notante voluit Bar. in l. si. ff. de in lit. iur. vide tñ qd scripsi. Ite habet locum quando ageretur contra denudantem. secus si contra tertiu. vt no. Bar. videtur velle per illu teg. in l. i. qd de eg. factu tutoris. et satis sentit Bar. hic. saltu in ratione fuit dictu. in vlti. q. que incipit. quero. dicit statutu. qd no. doc. in l. i. s. de sent. que. p. eo quod interit. Ite habet locu qd damnum est datum dolo. secus si culpa est lata per id qd no. gl. per Bar. hec in d. ver. quero ita tutum. et d. semper. Et per hoc not. quod si damnum esset datum in omittendo non statuit iuramento damnum passi. adde ad hoc quod habetur in l. argentarius. s. cu autem. ff. de eden. hec l. non haberet locu per no. per Bar. hic in veru. et quia maius delictum est in comittendo. quā in omittendo. secundum no. in l. si mora. fo. mat. fa. cit quod legitur et no. in l. diu. ad Silla. Et licet hic dicat quod statuit iuramento dānum passi. dubium est. an possit per iuramentum probari contrariu per reu. de quo per Ang. in l. qui bona. s. qui dā. m. de dā. infect. et ad predicta vide per Lud. in l. damnu. que est l. iij. de dā. infect. Ite procedit hec l. secundu aliquos quando turas esset persona honesta. ar. l. no omnes. s. a barbarijs. de re mil. Aud. in l. dam. Item adde quod creditur persona digne. absq. iuramento de sen. ego. c. i. q. i. q. i. ibi gl. Hic subdo questione no. dominus territorij. pmissit quibusdā mercatorib. in suo territorio depdatis. soluere omne quantitate. que probatur deberi ab ipsis rectorib. sub pena dupli. probat quod robaria fuit facta de certis reb. sed eorū estimatio no probatur aliter quā per iuramentu. et tamē secus ta est condemnatio contra dominu in centu. quam condemnatio domini no soluit. querit an dominus teneatur. Et Bal. in l. i. s. con. nescula. de pa. iur. fir. arguit p. cōtra. finaliter decidit quod non. qd de pena nihil fuit cogitatu. nec indicatu. ff. de codi. inde. l. si. s. i. et p. alia multa. de quibus ibi. vide per eū notabiliter Bar. i. l. soler. ad si. de ali. et cib. l. et videtur qd hec l. no procederet. quod si aliquis lucrū perdidit. qd varia sunt. l. proculus. de dā. infect. p. hoc qd no. Bar. et doc. in l. no amplius. s. i. de le. i. Item hanc l. intellige fm doct. habita consideratione ad qualitatem. et conditionem persone spoliata iuratis. vt si robatus sit rusticus. no est credendu quod habuerit liberos i domo. Ite ad intellectū limitatione huius l. vide no. Bal. in l. eos. ad si. ff. nau. cau. sta. Ite limita nisi iudex videret ipsum velle deterare. quo casu no iurabit. fm Bal. in l. i. c. si aduer. li. Ite h3 locu hec l. in furto presumpto. vt pater eg. notatis per Ang. in l. si quis. adde quod licet ista l. proprie loquat in violentia expulsiua. et ablatiua. tñ doc. extendit ad turbatiua. et alium casum fm doct. Imo dicit Bal. alibi. qd habet locum in furto in l. hac edit. et l. i. in iura. veru. furtu. de pa. iur. fir. facit etiam qd ipse not. in d. s. conuenticula. gl. iij. q. iij. in si. videtur extendere istam l. ad omnes violentias. de quo vide ibi. et vide qd s. digi. et adde Imo. et Jo. And. in d. c. si qd mer. causa. et gl. fin. in c. dilecti. de fo. cope. et qd no. Bald. in l. qui accusare. s. de ede. et in l. i. s. quod me. cau. Et posset in hac l. q. i. quid si lex vel statutu disponit debere credi. de dano dato. visq. ad certā summā iuramento crediton. vt iudex possit seq. no iuramentum. si inuestigado apparet id quod iuratu est no esse veru. Et Jac. de Are. per illu teg. in l. qui bona. s. qui dā. dicit quod hoc iudex pot. Et videtur velle l. y. et doct. hic. Si autē statutu diceret credendu esse relationi saluarij. iudex nihil aliud inuestigabit. fm Ang. in d. s. qui dā. Statutu tamē qd damnum paties eg. tali inuestigatione saluarij poterit reuocare contractū. si eius relationes falsam docuerit. alle. not. per Jac. Butr. in l. i. s. si aduer. li. Et p. do. Jac. Butr. et Are. facit qd no. Jac. Butr. et Bal. in l. i. s. de re iud. vbi dicit. qd si statutu dicat. statutu dicto officialis. est veru. nisi probetur contrariu. facit quod no. Jo. And. post Imo. in c. q. ppter. s. illud. de ele. vbi dicit qd licet impedimētū peruratis pbari possit. probatio tamen in contrariu admittit. et quod iudex potest postea perquirere. an sit veru. Ite pro hoc facit qd not. Bart. in l. si cui. s. iudex. de accusa. et quod ibi dicit post Bar. vbi allegauit c. i. in veru. affectata. de tēpo. ordi. lib. vi. Ite pro eo facit quod no. Bal. in l. contra negantē. ad l. aqua. et Bal. in d. l. si aduer. lib. et qd no. Bald. in l. si tutor. s. de peri. tut. l. Bal. in locis preal. videatur tenere cōtrariu. arg. l. i. s. de reb. ere. et arg. l. si de in lit. iur. De qua materia p Ang. in l. qui restituere. de rei vel latissimē reliqua per Imo. in d. s. qui dā. et ibi vide firmare qd regulariter impeditur pmo. in d. s. scilicet in casu quē ponit Jacob. de Are. et in casu. quē ponit Ang. quod pars semper possit probare contrariu. Fallit tamē aliquo casu. de quo ibi per eū. Tamē videtur limitanda. nisi statutu habeat iuramentu p plenaria probatione. quo casu probatio in cōtrariu non admittitur. fm glo. no. in cle. i. de proba. Item simili ter nisi statutu. velit omnimodo fide iuramento adhiberi. secundu gl. no. in cle. i. de fo. comp. Alias autem procedat id quod tenet d. Jo. Pro quo optime facit l. magis puto. s. ne passim. de reb. ecc. vbi semper iudex inquirat de veritate. Si autē dicat statutu. p flet conscientie alicuius. an admittat probatio in cōtrariu. ff. casus quod

quod sic. in causa nimis preiudiciali. in cle. i. de fur. pat. Sec. si no sit nimis preiudicialis. est gl. in c. statutu. s. assestorem. de ref. in vi. quas gl. videt intelligere Bal. in l. i. s. de iureiur. et in l. nemo. s. de fur. Ite ista facit ad illud qd dixi post Bar. in l. si a quo. ff. in pos. leg. Et circa id qd dixi s. de conscientia. vide no. Insi. de act. s. sed iste. Adde qd Bal. in c. i. in prin. si de inuesti. lis. ouaf. dicit ibi in teg. in ver. credatur. tamē potest reprobari. vt per Bu. in l. i. s. de re iud. et ideo facit fm eum ad statutu. quod credatur iuramento alicuius. Poterit tamen queri de periurio. nisi statutu fiat per dē. et noluit ultra inquiri. Alleg. not. p. mod. in l. i. si aduer. li. et vide l. semel. et qd ibi per doc. s. de re mil. li. gl. i. et ibi habetur in l. si de in lit. iur. Sed adde Bal. in l. ea quidē. s. de accusa. Bal. in l. ait pteor. in prin. ff. de iureiur. et qd no. Bar. in l. con. tra negantē. ad si. ad l. aqua. vbi per aspectu iudicis pot. probari cōtrariu. Et istis adde no. per Bal. in l. i. s. de reb. ere. et dicit Bal. in rubri. s. de proba. qd secundum rei euidentiam potest pbari in cōtrariu. p dictis adde Ballin. l. i. s. de peri. tut. et Ang. in l. q. vas. in prin. ff. de fur. et Bal. in l. i. s. diuus. ff. de test. mil. adde Abb. in c. proposuisti. per illu teg. de proba. iuncta glo. et dicit simpliciter qd omnis dispositio qua creditur stare iuramento alterius. intelligit nisi probetur cōtrariu. et no. qd papa non potest facere quod statutu dicto partis contra aduersariu. ff. q. vii. c. indicas. Et si statutu tñ dicit. quod in causis damnozi datori statuit iuramento. et si aliquid incidit in causa. deterninetur per iuramentu. Bald. in l. i. s. de reb. ere. d. i. debet intelligi qd statuit iuramento. vbi non potest aliter probari. et sic in subsidium. gl. in c. statutu. de ref. li. vi. s. i. c. dicit statutu. Vide qd no. Bal. in l. i. s. de re. ere. Et pro hoc vide gl. in l. semper. s. hoc interdico. qd vi aut clā. quod no. doc. in l. i. s. de sen. que pro eo qd interest. no. Bar. in d. s. hoc interdico. sequitur Bal. hic. et Jo. an. in d. c. de raptu. Item hanc l. limita ta. quo ad probationē. damni. secus quo ad fundanda iurisdictione nemi iudicis. fm Bal. in l. p. scriptione. si contra ius vel vti. in l. i. s. de re. cred. Jo. an. in c. i. de fo. comp. in vi.

Probatur furtum. Adde Bar. in l. si quis ex argētarijs. s. pe. ff. de eden. et Spec. in tit. de fur. ad fin.

Non ab re. Breuiter dicit. Qui possessionem alieno nomine tenent. si in ea rebus inuencas. ad restitutionem eius. et ad estimationem condictione ex hac l. condemnabuntur. h. d. Similem constitutionē habetis in l. conductores. s. locati. Circa hanc l. quero. dicit hic si aliquam causam habent. quare non restituant. Quero. qd possit esse causa iusta non restituendi. Dicunt quidā. forte qd conductor erat dominus. et istam opinionem probat per hunc regu qui dicit. possessione rerum suarum. et Gl. dicit contra. per l. si quis conductoris s. loca. vbi conductor non pot. referre questione dominij. Certe gl. dicit veru. si ageretur condictione ex lege illa. Sed si ageretur actione locati. tunc non dicit veru. vt l. qui rem. s. locati. et l. q. rem. ff. de pos. Dat ergo gl. alias causas. si tempus condictionis non erat finitū. de vi. et vi. arma. l. pe. ff. loca. Quero in quantum tempus debet quis esse in cōtumacia. vt teneatur condicere ex l. ista. Dicunt quidā vsq. ad litem contest. Alii dicunt vsq. ad sententiā. Ite res ra. probatur ex fine l. i. vsq. ad diffinitionem sententiam. S3 tñ quero qualiter practicatur ista l. Nam ante sententiā non pot. agi ad penam huius l. qd non est commissa. post sententiā agitur frustra. et semel est iudicatu. Quidam dicunt quod agitur ex l. si quis condicere. s. loca. vel agitur actione locati. si ille fuit contumax vsq. ad sententiā. tunc iudex officio suo condēnabit in estimatione. Et eundū opinionē Jo. hoc probat ex duabus gl. quas vide. vna super. ordine. alia sup. ver. recuperantibus. Ista lect. non placet. qd ex hac lec. ontur condictiones vt l. i. s. de codi. ex leg. s. sic per se principalis est actio. et non venit in officio iudicis mercenario. vt l. no pot. ff. de iudic. Unde alij dicunt qd fiat duplex processus. In yno petat restitutio reru. in alio petatur estimatio. Et hec op. tangitur s. loca. conductores. Sicut dicimus in actionib. arbitrarijs. vt l. si cum exceptione. s. in hac. ff. quod me. cau. Ista sententiā. licet possit esse vera in se. tamen non placet. nisi illud qd possit fieri per vnu iudiciū deducatur in duo iudicia. vt l. dominus testamēto. ff. de condi. inde. Preterea hec videt velle cōtrariu dum dicit. examinatione vera. et vide gl. super verbo ordine. in si. no. hac practica. et. Ibi causa vna cum ipsa re. sic videtur qd totū simul expeditur. Et que ergo erit practica. Glo. ponit hic. et s. loca. conductores. Dicit gl. proponitur conditionaliter hoc modo. peto talem mihi condemnari ad restitutionem rei si fuerit contumax vsq. ad sententiā. peto eum condemnari ad estimationem ipsius rei. et ipsa re. Et vide gl. super verbo ordine. in si. et no. hanc practica valde fing. Similem practica ponit glo. in l. i. in prin. de act. emp. l. i. s. item si in facto. de verb. obl. et eo modo dicit Sili

de Eug. qd possit dictari libellus in arbitrarijs actionibus. et fert vna tantu sententia. vt ipse no. in l. si cu exceptione. s. hec aut actio. ff. qd met. cau. Hoc prodest ad multa. et maxime. dicit statutu in ciuitate nostra. qd qui prouocauerit ad diuisionē. et alius negauerit. cadat a iure suo. Certe hoc debet conditionaliter in libello proponi. sic venit in vna sententia. Ista qualiter debet formari petitio. et vide deamus quid debeat probari in isto iudicio. Respō. qd quis qd probare se re locasse. vel cōcessisse precario. et reuocasse fuisse in resituendo vsq. ad sententiā. nec habet necesse probare se esse dominu. qd eo ipso qd locauit. presumit dñs. sicut ille qui possidet. presumit dñs. vt l. de agri. et cōsi. l. i. lib. i. l. quidā in suo. in si. et qd ibi not. ff. de cod. insti. l. i. s. i. s. de pba. Quero. an reus possit opponere exceptionē dñi. Ego dixi vobis s. Iur intētaf condicito. l. i. qd condictionis. aut intētaf actio locati. vt s. dicit. Quero vtrū condicito ex ista l. detur cōtra cōductoris heredes. Tēg. habes qd sic. in d. l. si quis cōductionis. s. loca. Tamen ad vnu aduerte. qd illud est verum. si heres seuerit rem conductā. si enim no ignorauit. no teneatur condictione ex hac l. quoniam iusta habet causam ignorantie. vt l. q. in alterius. ff. de reg. iur. ff. si habet iustā causam. ergo. et. Alt. quero. in quo differt hec constitutio ab alijs. dic vt in gloss.

Ad ditio.

Er it practica. No. fin. practica libellu procedere conditionaliter. Bene facit qd no. Bar. in l. si cōstante. s. quorica. ff. fol. mat. in fin. et qd ibi dicit. Adde Bal. in l. qd tempore. s. de test. mili. que no. ad materiam condemnationis. et no. Bar. in l. qui de inoffi. testa. et p. Bal. adde Bar. in l. si cum. s. hec actio. s. quod met. cau.

Possit opponere. No. qd eo qd quis locat. presumitur dñs. Bene facit vltra hic alle. in l. l. i. et l. i. ff. de fol. et quod ibi no. in l. ad proba. tionem. s. loca.

Leg vndecima.

Possessione ciuili animo retēta. si naturalis perdat. an pro naturali occupata habeat locum condicito ex hac l.

Contra eecupantem possessionē rei aliene vacante. non habet locum interdictionem vnde vi.

Res immobilis vacans occupata. que tamē antea fuit per dominu possessa. efficitur vitiata.

Si ingressus possessionem talis rei aliene vacante. alteri vendat. quanto tempore prescribat.

Querebatur. Hec est no. l. breuiter dicit. Qui occupat possessionē rei aliene vacante. ad eā restituenda condicito ex hac l. tenet. que p. annis finitur. h. d. Primo ponit questionē et rationē dubitationis. Secundo ponit determinationē. Tercio rēder ad rationē. qd possit fieri cōtra. Et Quarto sua determinationē probat per simile. Quinto ponit vnam limitationē. Secūda ibi. nos. Tercia ibi. ridiculi. Quarta ibi. cū talis. Quinta ibi. hic videtur. Cū primo qd dicitur in sumario. Cū secundo qd si non est. debet quis presumere esse alienū. alia vero sunt clara. Ad hanc l. oppo. et videtur qd sit superflua. per l. inuasa. s. eo. Sol. dicit quidā. qd ista rōra loquitur de iure antiquo. vt s. digi. Tu dic quod l. inuasa. in fin. constitutio noua. cōtra eum. qui occupauit possessionem vacantem. et differt ab ista in duob. Primo quia ibi nulla imponebatur pena. hic. ff. de iudic. Item ibi loquitur de inuasa sine dolo. hic de eo. qui inuadit dolose. vt ibi dicam. Venio ad primum. recito gl. magnā per tres q. Et primo quero. que dicat possessio vacua. Secundo quero. qualiter perdatur possessio alicuius ignoranter. Tercio quero. vtrū sit aliqua differentia inter possessionem vacuā. et vacantem. que omnia dic vt in glo. Antequam intrem alias glof. tñ quero. quid si possessio ciuili retineatur animo. naturalis perdat. vtrū pro naturali occupata habeat locu condicito ex hac l. Videtur qd no. Nam glo. hic intelligit vacuā que neq. corpore. neq. animo retinetur. sed ista retinet saltem animo. ergo. et. Sol. Si nos tēnerem. opi. l. 50. q. vna tēneret sit possessio. tñ condicito ex hac l. non habet locu. qd illa retinetur animo. Si tēnerem. opi. Jo. an. vtrū. qd possessiones sunt plures. tunc haberet locu condicito ex l. ista. et licet ciuilijs retinebatur animo naturalis nullo modo retinebatur. ideo pro naturali occupata competere ista constitutio. Et ista sunt multū vtilia. quia si non crederes te posse probare habuisse possessionē tēpore expulsioms. vel ingressus illius. inturbabis condictionē ex hac l. in qua sufficeret te probare ante possessionē. licet tñ non possideres. Quero. et nūc intro gl. secundā. Tūc quare non habet locu interdictionem vnde vi. in casu huius l. glof. dicit quod illud requirit violentiam fieri persone. vt l. i. s. interdico. ff. de eden. Et Quero. quare non competit interdictionem. quod vi aut clam. Dicit glof. quia nihil fuit factum. vel edificatum in solis. sed inuasa. Et Quero. quare non habet locum condicito legis. si quis in tantum. Certe. quia requirit vim fieri persone. Et Quero. quare non habet locu

constare, quod sit aliena, merito potest reus probare esse suam, vt ex hoc concludat non esse alienam, vel possumus dicere sustinendo istam gl. quod nō habet similitudinem cum interdicto vnde vel per omnia. Nam ista habetur ad instar ad ipsede possessionis, quam ipse sua culpa perdidit, nō per ingressum huius rei. ¶ Querit glo. qd si ab eo, qui primo vacuā seu vacantem possessionem ingressus est, postea de nouo vacare cepit, alius ingreditur, vtrum per istū nouum ingredientē debeat restitui possessio primo, an secundo. Glo. dicit quod secundo, per l. cū a te. ff. eo. r. l. i. §. qui autem me, qd certe est verum, nisi simul et scilicet veniret primus et secundus, contra hunc possessorem tertius tunc ille preferitur, qui doceret de domo suo, ar. l. bona fides. ff. de po. ¶ Querit gl. quid si ille qui occupauit vacantē possessionem, eam postea perdidit, an teneatur conditione ex hac l. Certe credo quod sic, siue ipse habeat actionem contra alium, siue nō, arg. l. i. §. rectissime. ff. eo. ¶ Querit glo. vtrum ad hoc quod habeat locū conditio ex hac l. requiratur dolus, glo. dicit qd sic, vt patet ex hac l. vbi dicit, omnes aut scire &c. Ergo quod exp̄ssicat de furto, qd intelligo verū de dolo vero, vel presumpto, vt s. d. i. Sed quantum ad cōstitutionē l. in afoz. s. eo. dolus non requirit. Sed cōtra predicta oppo. vno modo, & hic aduerte, d. i. qd hec leg. presumit doli in ingredientē possessionē vacantē, nonne hoc est cōtra l. p. de cui. vbi bona fides presumitur nisi probet mala, vt l. si fundus. ff. de rei ven. Dico qd in quolibet possessore cū titulo, presumitur bona fides, nisi probetur cōtrariū, vt in contrario. Sed in possessore sine titulo, presumit mala fides. ¶ Ita loquitur hic, t. q. presumptio malefidei, non pōt opponi nisi a veteri dño, vel a veteri possessore per hāc l. Unde alius nō possit hoc dicere, t. possidet mala fide presumpta per hāc l. colligit. ¶ Et ite ista allegatio malefidei presumpta per hāc l. nō pōt allegari nisi intra xxx. ann. vt hāc l. in fi. Illud enim qd hec leg. presumit ab initio ingredientē possessionē vacante esse male fidei, tollit per cursum xxx. ann. & ex tūc em̄ presumet retro bone fidei ipsum possessore fuisse, & cessat hec l. et ois eius presumptio. Ita intelligo l. ista. ¶ Ulti. gl. ista querit, quid si talis ingressus possessionē viderat alteri, quāto tēp. p̄scribit. Et dicit q. vel xxx. ann. q. possidet tit. hodie vero alter tēp. aut malefidei. s. de prescrip. xxx. ann. in ista l. non sunt pro nunc alia.

Cui querebatur. Ad hanc l. videno. Sui. de suza. in l. sicut. de ac-
qui. pos. a. plene per do. Ant. in c. sepe. de resti. spol.
Possessio vacua. Qualiter probet possessionē vacantē esse. vide
Aug. in l. si vaca. de bo. vacan. adde fm Jo. and. in addi. ad Spe. in
tit. de resti. spo. ver. octauū. q. possessio vacans videt possessionē here-
ditatis vacantis; vacua autem que animo detinetur.
Ita q. dicat. Alerius v. q. not. Bar. in d. s. itē si occupaueris.
Id q. dicimus in clandestina possessione. que nō est vitiosa licet ab
alio naturaliter fuerit possessa l. furti. §. fundi. ff. de vsuc. cū l. seq.
Credet. Ad de gl. Bar. a. doc. in l. si quis in tantam. §. eo.
In q. differat ista l. l. inuaso. §. eo. adde Bart. in l. im-
proba. §. de acqui. pos. a. in prin. huius l.
Dices tu. Vide remedium quod ponit Cy. in l. si nulla. ff. de acqui-
renda possessione.
Et ista glo. Ad de Bar. in l. i. §. quorum l. c. Sed contra predicta
istud dictum Bar. est valde singularē. vide simile a pulchrius di-
ctis Innoc. in c. i. de in integ. resti. a. do. Abb. an. si diligenti. de pre-
scrip. a. ibi transit in istud dicto. Ego autē limto istud dictum pro-
cedere in mala fide presumpta. hoc probat iste tex. Et videtur sen-
tire hoc Bar. Ita cōsulo nunc apud Rhodorum. vide que remisi in l.
Celsus. ff. de vsu. ad de Bar. a. ibi a. ud. ro. Tu pondera c. iij. de pre-
scrip. si hic colligi possit. Vide q. ibi dixi. vide do. Ant. in c. cōsulta-
tionib. de iure pa. vbi refert illud dictū Inn. a. sequit. And. Bar. b.
Prescriptio male fidei. Imo. in l. celsus. de vsuc. in c. i. de pfer.
Sali. hic simpliciter in hoc dicto. in sequit. idem quod Bar.
Allegatio. Vide iud. in l. celsus. ff. de vsuc. p. isto dicto Bar. hic
est dictum Inn. in c. i. de in integ. resti. vbi dicit q. si quis dicat ius
eligendi spectare ad se. succumbit. q. cōtra cum est ius commune.
hic presumitur in mala fide. nisi per diuturnitatem temporis proba-
ret illud ius competere. q. tunc diuturnitas temporis purgat illā
malam fidem. de quo dicto facit festum do. Ant. in c. consultationi-
bus. a. ibi Abb. de iure pa. c. i. diligenti. de prescrip. vide etia. de
dict. Ant. in c. pen. de dona. vbi in simili querit. an. contra hēres cū
eo qui potest restitu. habeat tit. prescribendi. vide ibi per Imo. et
alios moder.
Ex. annorum. Not. q. propter cursum xxx. ann. quis presumat
recto bone fidei. vide Bar. in l. super longi. de prescrip. long. tēpo.
Imo. in c. i. de pfer. impugnat Bar. hic a. Imo. in l. celsus. de vsuc.
Adde dicit quod Sali. Dices secus. si constat de mala fide. ita dicit
velle Bar. hic Sal. videtur tenere contra. Adde Raph. in l. sequi-
tur. §. si vnam in si. ff. de vsucap.

¶ Si per vim vel alio modo.

Rub.

Rubrica ista secundum gl. incipit tractare quedam circa interdictum retinende possessionis. et hoc innuit gl. rub. dum dicit, turbata sit possessio. quod pertinet ad interdictum retinende poss. sed l. i. videtur respicere interdictum recuperande possessionis prima facie, nisi aliter exponas, vt ibi videbitis. Notes ergo dicere sic, qd totus titulus loquitur de violentia turbatina, ita exponas l. i. et si. Notes etiam exponere quod prima leg. loquitur de violentia expulsiua, secunda de violentia turbatina. et tunc exponas, rub. si per vim vel alio modo scilicet, ablata sit possessio. vt alio modo absentis turbata sit possessio. et sic l. i. loquitur de prima parte rubricę, leg. secunda loquitur de secunda parte rubricę.

Lex prima

¶ Agenti interdicto retinende possessionis non obijcitur exco-
pcio dominij.

Nedices. Absentis spoliatus ante omnia et
restituendus. 7 ad hanc causam si
admittit. etiam si non habet mandatū. 7 si fuerit ser-
uus. 7 absens. reuerfus audietur cursu tēporis non
obstante. 7 causa ppietatis ordinarie agitabit. h. d.
ibi. absentis scilicet agentis pro absentibus. Et ita
et ponebat Fran. Accur. in teg. ibi reformato statu. id est. possessio
ne restituta in pristinum statum. In teg. ibi. litigium de propietate.
¶ **Q**uo. quod in causa momentanee possessionis admittitur quis
sine mandato. Quo. quod admittitur seruus. Ret. ex isto si. qd. 7 agen-
ti interdicto recuperare possessionem non ob. 7 exceptio dominij.
Ita vides hic in fin. sed debet postea reservari. 7 sic spoliatus ante
omnia est restituendus. Oppo. de l. si pupilli. §. videamus. de nego.
gest. Sol. Speciale est in causa momentanee possessionis. Opp. 7 vi-
detur quod seruus in iudicio esse non possit. vt seru. 2. C. de iud. So-
lu. Speciale est hic. Gloss. querit hic. de his. qui sunt expulsi de pos-
sessione. quero quid de alijs. qui non sunt expulsi. vtruz pro absente
admittantur. Et dicit quod sic. bene. quia hic in prin. 1. loquitur
generaliter. arg. l. regula. §. licet. ff. de iur. s. facigno. ¶ **Q**uo. Quero.
vtrum creditor qui cadit a possessione. habeat beneficium huius l.
Respondeo quod sic. habet etiam beneficium l. vlt. de pieto. pign.
¶ **Q**uo. an istis casibus seruus iuret de calumnia. Respon. sic.
quia cum admittitur ad agendum. ergo. 7c. Sed quero. tan debeat
cauere de defendendo. Et dicit quod no. per hanc l. in fin. ibi seruus
7c. Quo. an debeat cauere de rato. Gloss. nostra dicit quod sic.
vt in coniuncta persona dicimus. vt l. sed 7 h. de pecu. 7 hoc omnes
tenent. ¶ **Q**uo. quid de pupillo. Gloss. dicit qd. idem. 7 bene per l.
momentanee. §. qui leg. perso. Quo. quid si isti amiserunt. vtruz
preiudicent domino. Et. 7 bene. dicit q. non in hoc casu. tamen si de-
iussores tenentur. ¶ **Q**uo. vtrum iste persone possint intērare
condictionem ex l. si quis in tantam. s. tit. i. Respon. non. q. illa ha-
bet causam ppietatis. Predicta omnia procedunt. prout hic in-
telligitur de iudicio recuper. ante possessionis. potest etia intelligi
de iudicio retinēde pos. vt videtur velle gl. super rubri. 7 tunc reg.
in prin. l. q. dicit. cuiuslibet rei possessio priuati sunt. intelligas rei
possessione. id est. cōmodo possedēdi. quia propter turbationes non
potest colligere fructus. Vel aliter dicas quod sunt priuati posses-
sione scilicet naturali tantum. vt dicam statim i. tit. i. Et sic exponas
totam istam legem. ¶ **Q**uo. Et secundum hanc lec. habes hic casum. 7
quod agenti interdicto retinēde possessionis non obicitur ecce-
prio dominij. contra id quod no. de in c. qui ad agenduz. de regu.
iu. ll. vi. digi in l. si de eo. in si. de acqui. pos. l. naturaliter. §. nihil. eo.
ti. ¶ **Q**uo. vtrum. 7c. ista l. introducatur noua l. conditio. Res-
pond. quod non. sed per hanc l. legitimantur persone agentis. vt
possint absentium nomine experiri actionibus absentibus cōpes-
centibus. 7 sic apparet quod debet formari libell. nomine absen-
tium. 7 hoc sentit hic gl. super vers. personas. 7 inuit totus teg. si
bene aduertatur.

Ad ditio.

a Non obſt. ſide Bar. in l. ij. n. ſ. q. uo. de cau.
b In prin. ſide eum in l. a. viuo. ſ. ſi ſuper. de re iud.
c Eſte perſone. Ad de gl. r. doc. omnes in l. ſi. ſ. qui. le. perſo.
d In cau. ſum. In agenti interdito vti poſſidetis obſtet exceptio
dominii. ad de eum i. ubi doc. in l. ſi. de eo. ſ. ſi. de acquir. poſ. in l.
naturaliter. ſ. n. il. co. tit.
e Quero vtrum ſide Bar. in l. ij. q. de oper. no. num.

Ec imperiale

Quero, quid continebat istud rescriptum principis, vel sententia iudicis. E. lo. respondet tribus modis, et bene, tene quā vis. Vel continebat aliquid competēs ad lris ordinationes, vel ad lris des-

cisionem, vel ad litise executionem, non curo, vt dixi vobis. *Supra ti.*
i. l. meminerint. Quero in q̄ differt hec leḡ ab illa *l. meminerint.*
 Breuiter hec est veritas, licet doct. non ponant, per illam prouidet
 spoliatus indebiti iudicis auctoritate, vt possessio sibi restitatur,
 per hanc legē prouidetur, qui non est spoliatus possessione, sed tur-
 batus in possessione sua auctoritate rescripti, vel iudicis indebite
 tamen, vt hoc ei non obstat in iudicio retinēde possessionis, quod re-
 nementi. Hic non sunt alia.

¶ Additio.

a Nec imperiale. Sed ad hanc l. vide quod no. Imo. in l. cum diu.
de priu. post priu. in gl. portauerunt. vbi alleg. hanc l. Bar. in l. si.
de edi. diu. Maria. tol. in vers. extra gl.

Ut possidetis.

Circa hanc rub. quero in quo differt interdictum vti possideris, ab interdicto vtrobi. Glo. f. huius l. hoc tangit, dicens quod illud cōpetit pro rebus mobilibus, hoc pro reb. immobilibus. ⁊ annectit rationem, quia mobilia proprie non possidentur, quod tene menti, propter statuta terrarum que loquuntur de inuafionibus, tamē cōsueui tenere contrarium in l. in prin. de acqui. pos. vbi Dy. tangit.

Ti possideris. Nec leg. solebat schola-
ribus esse multū terrie

Vbi, et in l. c. gl. hec l. diuidit in duas partes. Pri-
ma ponit de natura interdicti vti possidetis. Secunda
ponit de officio iudicis in causa proprietatis. Secunda
ibi, ac satisfationis. et in hac breuiter dicit. Si plu-
res iuste possident, per hoc interdictum prohibentur inuicem vim
inferre, et in causa proprietatis, qui non satisfat, possessione rei priua-
tur. hoc dicit, secundum gl. Vel dicit, secundum l. c. Jac. de Arc. quod
primo loquitur de natura interdicti vti possidetis. Secundo loqui-
tur de officio iudicis in interdicto vti possidetis. Secunda ibi, ac sa-
tisfactionis. secundum quam lect. breuiter hoc intendit. Si plures
iuste possident, per hoc interdictum prohibentur inuicem vim in-
ferre, et de hoc cogunt satisfacere, alias possessione priuantur, donec de
proprietate cognoscatur. h. d. ¶ Venio ad casum in terminis secun-
dum gl. forma casum in vno interrogante imperatorem hoc modo.
Ego sum proprietarius, et possideo ciuilitur fundum, alius est fru-
ctuarius, et possidet naturaliter, ipse turbat me in ciuili mea, quero
quo remedio mihi succurratur, seu consulatur contra eum. Respon-
det Imperator, rector provincie prohibet vim fieri, quominus pos-
sedeatis fundum, sicuti enim possidetis alter ab altero, non vi, non
clam, non precario, q. d. tu possides naturaliter, ille ciuilitur. h. d. se-
cundum veram lect.

In rebus incorporealis habet locum interdictum vti possi-
detis vtile, non directum.

Interdicto vti possidetis queritur, quod quis possideat tempore
litis contestate.

Interdictum vti possidetis, quomodo mihi competat contra eum
qui possidet.

Si aliquis habet in fundo usum fructum, et alius usum, an vterque
possideat.

Feudatarius, qui facit alium feudatarium, non possidet.

6. **Mc** satisfationis. Done hic casum, secundum
tunc ego contra eum

qui me turbabat, rei vindicatione, ipse nō vult satisfare de iudica-
to soltendo, quod erit officium iudicis cōtra eum? Rēspōdet Im-
perator, iubebit rector provincie satisfare de iudicato soluēdo, vel
ipse nō vult satisfare, transfert possessionem in actore, vel fiet de pos-
sessore petitor, et sic de proprietate cognoscatur, hoc dicit secundus
Jac. de Are. ¶ In prima parte non mutatur casus. ¶ Item fecit
da sic, in qua pone hoc modo secundum eum. Domine Imperator,
vos dicitis quod rector provincie vim fieri prohibebit, per interdi-
ctum vti possidetis, ille aduersarius meus est ita maledic-
tus, quod etiam post sententiam me turbauit, quod ergo erit officiu in-
dicis in hoc interdico, et non me turbet de cetero? Rēspōdet Im-
perator, rector faciet de hoc prestari satisfactionem, scilicet de non
turbando in futuro, et si nolit satisfare, auferat sibi possessio, et ideo
transfertur ad te, et sic fiet de possessore petitor, et hoc modo cognosce-
tur de proprietate. hoc dicit secundum Jac. de Are. et melius quam
glo. et magis nō licet hoc lect. fit magis bona in illo ultimo vericu-
lo, et licet in se sit vera, tamen hodie corrigitur, ut gl. dicit, et ibi dicam.
Teneas ergo lec. Jacob. de Are. quam ipse probat argumen. ha-
rum legū, et legi. si si ferui. vñ. Ego do tibi casum et de iti. octuque
pauato. l. iij. §. in hoc interdicto de aqua quori. et est. l. p. E p d i a
to re. venias ad apparatus nostrum, quem breuiter expeditam, et
Bar. Secunda super Rod. 77

quod queris, & aduersari? possideat a me vi. ¶ Alij dicunt, & duo

extra

¶ Additio.
a **In** plurali. Imperator scribit summo ponti. in singulari. ad q.
 solennis gl. quam vide in l. j. in prin. de superficie.
b **H**abeat locum. Et adde Bal. hic. ⁊ adde quod habetur per glo. ⁊
 Bar. in l. j. in prin. ff. eod.
c **R**equiratur. Adde Bar. in l. j. §. fina. ff. eo. quod si probet se ante
 possedisse. vide Bal. hic.
d **P**ossideat. Et no. mirabile. q. licet non possum expulsoꝝ meū ex
 intervallo expellere. tamen in puno possidens eū turbare. q. bene no.
 ⁊ no. Bar. in d. l. j. §. si. ff. eo. ⁊ quod ibi dicit Bal. sequitur etiā hic.
e **D**icit Azo. adde gl. ⁊ Bar. in l. si duo. in prin. ff. eo.
f **H**abet vim interdicti. adde Bar. in l. j. §. interdictū. ff. eo. ⁊ Bal.
 adde Bar. in l. clam. possidere. §. qui ad nundinas. in ff. de acq. po.
g **S**atisfadare. Qui possidet immobilia. ⁊ qualiter intelligat quod
 possidens immobilia non teneatur satisfadare. adde Bar. in l. scien.
 dum. in prin. Bal. hic in fi. dicit non decido eo casu. quia glo. in d. §.
 quidam. non videtur hoc tenere. sed imo gl. in l. Jul. in fin. eo. tunc
 pressie contrarium tenet.
h **F**ormari libellus. ⁊ libellum vti possidetur. vide in Spe. de cau.
 pos. §. per mitto. vers. ⁊ scias. ⁊ Bar. in l. j. §. interdictum. ff. eo.
i **F**ormabitur sententia. Qualiter formetur sententia vti posside.
 Adde Bar. in l. si duo. ff. eo. ⁊ aliquas formas huius sententie. vide
 Bal. in l. j. §. de senten. que fine cr. quanti. sed in hoc interdicto vti
 possi. an interponatur prima moecretum. vide 2y. hic circa si ⁊ no.
 Bar. in l. si prius. in vlt. q. de ope. noui. nun. ⁊ Bal. in auth. eo qui de
 bon. autho. in po.
k **Q**uia iniuste non possidet. In hoc est gl. fin. secundū Bal. in l. euz.
 papin. §. de sen. ⁊ facit ad ea que dicit post Bar. in l. j. §. si publico. ff.
 de adulte. ⁊ in l. si ate. §. j. ff. de excep. rei iud. hic per Bal.
l **A**ug. in l. j. Sic no. q. in casu huius interdicti admittuntur arti
 cult. ⁊ probationes de dominio. pro quo omnino vide Bar. in l. si de
 eo. §. si. de acqui. pos. Et de articulis in hoc interdicto vide Inn.
 de remu. in c. super. ⁊ p. not. Barto. in ordinar. de rei ven. ⁊ ibi dicit
 Bal. id quod Bart. hic videlicet. quod in hoc interdicto admittit
 probatio proprietatis. Bal. hic in fi. no.

Pub.

¶ De vñica.

Rub.

¶ Express

Ex tertia.

2. **P**otest agi. Et vide Bar. in l. i. ff. eo.
Bar. Secunda super Cod. v v. ii

Aditio

2 Potest agi. Et vide Bar. in l. i. ff. eo.
Bar. Secunda super Cod.

Munc venit ad materiam legis nostre, quaz examinauo per
quinq; q̃uestiones principales. ¶ Primo quero de
personis debitorum hoc promittentium. ¶ Secundo de forma seu
modo cōstituendi tale ius ingrediendi. ¶ Tertio de tēpore, quādo
incipiat competere effectualiter tale ius. ¶ Quarto quero, contra
quas personas competat. ¶ Quinto de officio iudicis, quādo ad
hoc aditur, de quo tangitur in fin. glo. nostre. ¶ Primo ergo que
ro, t̃quid si tutor vel pupillus eius auctoritate, dat hanc licentia
creditori, videtur quod non valeat, quia pupillus possit. animo p̃
dere non potest, vt l. pupillus. de acquirēd. rerum domin. l. pos
sessio. de acquirēda possessione. Hoc videtur magis exp̃essum in l.
magis puto. §. primo. de reb. eo. Ec̃c̃tra videtur quod valeat, quia
potest transferre possessionē. vt l. secunda. §. si a pupil. ff. pro empt.
Respondet, aut creditor vult vt pacto, tamen ad egectionem iur
is, scilicet ipsius pignoris, et tunc si pignoris constitutio valuit, ṽa
le istud pactum, vt ff. de reb. eo. n. l. si pupillo. §. primo. ¶ Aut
non valuit, et tunc non valet pactum, vt infra titulo secundo. l. curā
to. et l. cū principalis. ff. de regulis iuris. Aut creditor vult vt pa
cto ad egectionem iuris personalis, et tunc aut fit pactus cum cre
ditore, quod liceat ingredi tantum, et valet, quia cōditio persone pu
pili non est impedimento, vt l. apud Valerianum in princ. §. si. ff. de quib.
cau. in posses. eat. Aut fit pactum quod liceat ingredi, et possessionē
adipisci, et retinere, et tunc quantum ad res, que seruari non possunt,
valet, quia res que seruari non possunt, per tutorem alienari valet,
vt l. leg. que tutores. supra. de administratione tutorum. sed quantum
ad alias res, non valet sine iudicis decreto, quia sua voluntate non
potest possessionem in alium transferre, vt dicta lege pupillus. et l.
magis puto. §. i. de reb. eo. Nec obstat l. h. §. si a pupillo, quia ibi de
bet intelligi q̃ possit. et ar. penes emptorem. vel loquitur in re mo
bili, cuius alienatio secundū illa tēpora nō erat prohibita. ¶ Quod
modo dico in pupillo, idē dico in omnib. personis, et in omni casu,
in quo translatio possessionis esset prohibita, vel ratione persone,
vel ratione rei. ¶ ¶ Quero quid in rebus ecclesie, an creditor pote
rit ingredi vigore talis conventionis. Innocē. no. quod non, ec̃tra
de foro competen. c. verum. et ibi per eū. no. quod non licet ingredi
sine auctoritate iudicis ecclesiastic. Nam cum semel dominium rei
translatum sit in ecclesiam, sanctum factorum est Domino, et in eam
committitur sacrilegium. argumēt. gñ. quest. ij. nulli liceat. 2. cap. i.
Sed Ioh̃. dicit contra hoc q̃ per ea. cum dilecti. de dolo. in quo resis
der. Joan. And. in dicto ca. verum. et hoc credo, si valida conuentio
p̃cessit, vt supra. de ep̃sco. et cler. l. si quis curialis. et facit, quia ege
ctio iuridica eg̃ssat a sacrilegio, vt l. quantum. in principio. de
aqua plu. are. Ad quod facit quod no. p̃. Dr. in dicta lege. si pupi
lorum. §. i. de reb. eo. vbi dicitur quod creditor potest vendere res
ecclesie, non seruatis solemnitatibus, que alias requiruntur. ¶ ¶ De
dicta vera, nisi res esset consecrata, vel similia, vt in ca. semel Deo
dedicatum. de re iur. lib. vi. §. Secundo principaliter ¶ quero circa
modum cōstituendi, an talis potestas cōstitutio cōcipi possit
in vltima voluntate. Reuic̃ter dico quod sic in cōtractu, ergo in tes
tamento, vt l. seruum filij. §. cum qui. ff. de l. i. et magine cum ex vlti
ma voluntate transferret dominium recta via vel l. a. Titio. ff. de fur.
et hoc opin. probatur. ff. de pig. ac. l. non est iurum. et de ali. c. ibi. l. l.
Lucius. et est casus exp̃essus. ff. de l. fil. l. Titia cum testamento. §. l.
secundum tertiam leg. Iuxta predicta ¶ quero, an in alijs contra
ctibus quam in pignore, valeat talis cōuētio. Reuic̃ter dico quod
sic, vt l. Titius. et ita. ff. de re iur. ep̃or. et supra, si seruus ep̃or. ven. l. i. et
si man. f. i. ita. alie. l. i. Et fit illud pactus est vtile, tam in pignore, vt
hic, quam in alijs contractibus, alias occupans posses. sua autori
tate, esset p̃desto. vt ff. de acquirēd. posses. l. si ex stipulatione. et s. de
acq. i. ren. posses. l. nec eg̃. vt a. Item quero quid si in instrumentis
pig. no. is apponatur quod cōstituit se creditoris vel emptoris no.

[illegible]

apparebit eꝛ sententia iudicis postea sequetꝛ. arg. pro hoc infra pact. pign. l. secunda. Et pro hoc facit, qꝛ omnia pacta, que in pignoꝛ opponuntꝛ, valent nisi respondentꝛ prohibita, vt infra de iur. do. 17 impe. l. si. §. primo. ¶ Item quero quando debituꝛ est liquidatum an possit quis ingredi non precedere moꝛa sup obligatione pꝛincipali. Aideruꝛ qꝛ non, sed requirituꝛ qꝛ moꝛa precedat, alias hypotheꝛca, vel moꝛa nō haberet effectum, vt l. debitoꝛes. infra eod. 2 ibi no. In contrariuꝛ mo. ff. eo. l. quesituꝛ. in pꝛinci. Respondeo. Aut subest causa, qꝛ forte dubitas debitoꝛem recessuꝛuꝛi potest ingredi ante moꝛam, vt d. l. quesituꝛ. Aut non subest causa, 7 non potest nisi precedente moꝛa, vt dicta l. debitoꝛes, infra eod. 7 ff. quibus modis pign. vel hꝛ po. sol. l. solutuꝛ. §. primo. 7 no. in dicta l. quesituꝛ. 7 ideo vt hoc impedimentuꝛ tollatur, debet apponi in contractu eꝛg nunc, id est ipso die celebrati contractus dedit licentiaꝛ. ¶ Quarto pꝛincipaliter quero, contra quas personas querit istud ius. 7 pꝛimo vt 18 de annuꝛi 7 vꝛum possit egꝛerci l. contra ipsum debitoꝛem resistente. 1 Azo quod non. 3o. contra, per multas leges hic allega. que bene faciunt. Jac. But. tenet opi. Azo. nam quis non potest ingredi possessionem quam colonus possidet, vt l. colonus. 7 l. cum fundi. ff. de vi 7 vi arma. ¶ Sed hoc est in colono, qui nullo modo possidet, ergo multo magis in debitoꝛe, qui possidet omnimodo. ¶ Preterea aut dices quod pactum dedit ius personale, 7 nō est vꝛum, qꝛ nō nascitur actio eꝛg pacto. Aut dices quod reale, 7 male, qꝛ nō constituitur ius in re, sed ius intrandi in rem propter licentiaꝛ, 7 voluntate debitoꝛis, qꝛ voluntate cessante cessat licentiaꝛ argu. l. interdum. §. fin. de acquirenda possessione, 7 sic nō obstat l. in cõmo. §. sicut. ff. com. mo. 7 l. sicut. supra de actio. 7 obliga. quia illud est vꝛuꝛ, quādo ad 1 l. sicut. est ius quesituꝛ, sed hic nullum erat ius quesituꝛ, nec reale, nec personale, vt dictum est. Non obstant leges allegatę per glossam, qꝛ in eis erat ius quesituꝛ in re, vel dubitatur de voluntate debitoꝛis. Ista sunt verba sua, que mihi non placent, nam tale pactuꝛ incontinenti apposituꝛ vestitur coherenciaꝛ contractus, vt supra de pact. l. legem. 7 l. in bone fidei. Ponamus enim te stipulatuꝛ esse, vt sit hodie cõmuniter in omnibus instrumentis emptioꝛis, 7 per hoc ero obligatuꝛ ad patientiaꝛ, vel patienduꝛ tere vti, vel re ingꝛedi di. ¶ Si igit cõtrauenio, teneoꝛ ad interesse vel ad penaꝛ. vt l. quoties. §. si. 7 l. p. de seru. l. corruptionem. §. de vsufꝛu. 7 quod ibi no. 7 sic patet quod est cõtracta obligatioꝛ personalis. ¶ Preterea, licet tale pactuꝛ non constituat ius in re, tamen est egꝛecutiũ iuris realis, 7 in pacto egꝛecutiũ quis obligatuꝛ non potest cõtrauenire, sicut nec in ipsa obligatione, vt l. aliuꝛ. ff. de solu. ¶ Preterea nō potest dici quod in legibus allegatis in glossa dicitꝛ voluntas debitoꝛis, vt l. de accessio. in fi. ff. de diuersis 7 temporalibus pꝛescrip. cum illud ius vendendi, sit quoddam egꝛecutiũ, 7 sic non obstat l. colonus. 7 l. cum fundum, qꝛ cū ante colonus interuenit poss. domini nō pōt eꝛg inꝛuallo postea sua auctoꝛ. auferre licet habeat ius ad recuperanduꝛ possessionem, nō tamē habet ius egꝛecutiũ illiꝛ iuris, nec authoritate legis, nec cõuentionis pꝛæambula, 7 ideo oportet quod agat, sed in casu nostro creditoꝛ habet ius petendi, 7 habet ius egꝛecutiũ iuris. Tene ergo quod talis licentia nō tollatur per reuocationem eꝛg dicta l. aliuꝛ. ff. de solu. 7 per allegata in gl. ¶ Non tamen credoꝛ quod debitoꝛ resistente de facto possit creditoꝛ violēter ingꝛedi, 7 armata manu, 7 hec enim esset causa mortis, tumultus, 7 rige. ¶ Nam manu pꝛiuati non hōc potest induci, vt l. non est singularis. ff. de regulis iuris, 7 l. cōuenit. ff. de pac. do. 7 l. si vnus. §. pacta que turpem. ff. de pac. Istud enim operatur solum ista cõuentio, vt debitoꝛe contradicente solo verbo possit ingꝛedi creditoꝛ sua authoritate, 7 hoc est qꝛ vult diceri hec leg. quod licet alias sola prohibitio faciat videri vis fieri, vt. pꝛima. §. quid sit. ff. quod vi aut clam, tamen per hanc cõuentionē egꝛesatur vt vim facere nō videatur, vt hic dicit teg. ad quod pꝛæbandum induco in testez do. in alia materia, vt ibi latius. ¶ Vos kritis qꝛ est questio vꝛuꝛ iudex possit cõmittere parti, vt ingꝛediaꝛ possessionē sua auctoꝛi. 7 videatur tenere quod sic, vt supra vnde vi l. inuenierit. qꝛ tenet Ja. de Arc. per multas leges, 7 ibi no. 7 per Lyn. Alii tenet gloss. cõtrariuꝛ in l. iuste de acquirenda possessione, quod tenet Dy. per l. nō singulis de regulis iur. 7 idē tenet Jac. de R. auct. 7 Pet. per l. missi opinatoꝛes. §. de egꝛac. trib. lib. 7. 7 n. per Lyn. in l. fin. si per vim vel alio modo. do. Qdo. dicit sic. Aut iudex vult cõmittere parti, vt ingꝛediatur per vim, etiam si reperire resistentē 7 non potest vt dicta l. nō est singulis. 7 d. l. missi opinatoꝛes. infra de egꝛac. trib. lib. 7. Aut quod ingꝛediaꝛ sine vi, 7 potest, vt in d. l. inuenierit. cum simili bus allegatis per Jac. de Arcet. Itꝛgo in proposito cum licentia iudicis, 7 partis equiparentꝛ, vt s. de pig. act. l. p. 7 est gl. no. Insi. de lib. §. multis. Et pꝛædicta vera quādo instrumentuꝛ fuit pactuꝛ de ingꝛediēdo sua authoritate. Si fuerit addituꝛ plus, scilicet qꝛ debitoꝛ constituit se creditoꝛis nomine possidere, vel pꝛecario possidere, tunc qꝛ apud creditoꝛē est vꝛuꝛqꝛ po. vel saltē civilis, vt dictuꝛ est, si debitoꝛ resistit, faceret vim, 7 spoliaret euz, 7 ideo posset ipse incontinenti per vim ingꝛedi. Et igitꝛ magis defensio, quam qꝛ

cupatio vt n. in fin. in l. cum fundum. ff. de vi et viis. a. facit. i. co. ti. l. possessionem. 3. et que dixi de probatione singulari solo verbo intelligi, nisi ex iusta causa ipse prohibeat, vt puta qz debitum ostenditur, vel alia iusta causa, vt j. debi. rec. p. i. mpe. nō pos. i. j. s. vide vi. l. non ab re. ff. de vi et vi ar. l. coloris. Distingue ergo sic. 2. ut rebitor resistit ex iusta causa, aut sine iusta causa, tūc aut resistit solo verbo, et nil operatur talis contradictio. Aut resistit facto, et tūc aut constituit se creditorem nomine possidere, tūc potest creditor per vim ingredi. Aut solū dedit licentia ingrediendi, tūc debitor resistit.

20 re non potest ingredi, vt ex predictis patet. Sed san a vitio clandestinitatis excusat talis cōuentio, vt sic possit ingredi debitor ignorante, an requiratur eius scientia? Videtur qz scientia requiritur, vt si. si ser. ven. l. si a te. Et contra videtur qz nō, vt hac l. cum si ille de tangit Spe. in ti. de emp. 2. ven. §. i. super illo ver. quā accipiendi te. 2. ibi ibi autem videtur qz si excuset a vitio violentie quod manus est, qd aparet, qz amittit re, vt nō. in l. vitia. s. de acq. pos. multo magis excuset a vitio clandestinitatis. Pro hoc tex. ff. de tur. l. cū creditor. cū gl. nam ibi loquitur quādo quis aufert, quod patet ex ti. in quo est posita, vt nō. in simili. ff. de condi. inde. l. si. in pun. Facit de in diem add. l. Imperator. in fin. Non obli. l. si a te. qz illa verba cōcedo tibi in edes meas immittere, est solum cōfessio iuris illius seruutis. Non autem concessit licentiam accipiendi posset, vel dum ibi dicit scientia subaudi magis. Et alio modo intelligeres, cōuentio istius les

21 gis mihi operaretur, vt supra, de acquirere possessio. l. ij. Et Quid in successore? vniuersali vtuz contra cū possit eggeri? Plus istius p cōventionis? Respon. aut est heres cūdem cōditionis, cuius est defunctus, et tunc idem vt l. heredes. c. l. quod ipis. de re iu. Aut est alterius cōditionis, quia forte iste est pupillus vel ecclesia, et tūc est dubium, per ea que dixi s. in l. q. principali. tamen solutionem hui collige per ea que nō. Lyn. s. de fac. san. eccl. auth. quas actiones. in

22 v. q. 7. Item dubitatur, quid de successore singulari, cui debitor alienauit, vel ad euz possessio aliqua peruenit, an contra eū possit eggeri talis cōuentio, gl. dicit quod sic, per l. Titius. de ser. exp. Item per rationem quod ius pignoris. Item istud pactū est executiuum illius talis iuris, ergo, c. hoc tenet. l. de a. l. 2. Spe. in ti. de pig. §. i. ver. item quid si debitor. Alij sunt in cōtraria opin. vt ad ar. antiquus glo. per l. eum. de act. 2. obli. 2. idem. Ros. in tit. de ed. di. Ad r. tol. quia tale pactum non afficit rem, sed personam, vt l. si. ff. de contrahen. emp. 2. s. de cond. ob tur. cau. l. ea lege. 2. idem tenet 3a. De ut. ad l. Titius. respo. quod ibi loquit in casu special. Hac de Fel. disputauit istam qz determinat idem quod tale pactū est personale, et non afficit rem, vt dictis legibus. 2. vt ponuz. de ser. 2. de alie. iud. mu. cau. facta. l. ij. §. opus. 2. com. pred. l. vend. in prin. 2. quod ibi nō. in vers. succedentium. 7. ad 2. reb. l. i. §. si heres ad l. Titius. respon. quod ibi erat tale pactum quod operatur in resolutione cōtractus, et translatione domini manus iniectionem, vt l. si quis sub hoc pascto. de cōtrah. emp. 2. s. de ser. expor. l. i. §. ij. nō. in l. traditionibus. s. de pac. 2. ideo, qz habet continuum ius in re, afficit rem, 2. transit ad singularem successorem, secus in hoc pacto, qz nō habet ius. hec respo. non placet. Nam si ille qui non habet ius in re, sed est habitus rus manu armata, potest legis cōventionem egere contra tertium possessorem, multo magis creditor, qui ante habet ius in re. itez sicut tale pactum est executiuum iuris pignoris, ita in l. Titius. illud pactum manus iniectionis est executiuum precedentis obligationis de seruo expor. tando, vel non prostituen. Quid ergo dicemus? In ista q. mihi videtur considerandum, quod ex isto pacto de ingrediendo oritur primo quedā actio personalis, qua debitor tenetur ad patientiam, vt s. dixi, ista non transit contra singularem successorem, et ita loquitur omnes leges. s. allegare. Item ex isto pacto oritur quoddā ius, qz est executiuum precedentis obligationis, et facit ipsam obligationem habere paratam executionē, secunduz

23 voluntatem creditoris, vt hic, in fi. 2. Sic et semetia oritur actio iudicati, vel in factum, item omni iudicis, quod habet paratā executionem, vt l. minor. exp. anno. cui nō commissum. ff. de mi. 2. egec. rei tu. l. ij. Et ita potest ingrediendi quo competit creditor ex cōtentione equiparari illi potestati, et licite sibi date per iudicem, vt s. de pig. act. l. pe. 2. s. fo. mat. l. totis. 2. §. si in cau. iud. l. i. Videamus ergo, an istud ius egequendi seu executiuū quod imploratur a iudice, transeat ad singularem successorem, vt contra eū possit impetrari executio, an debeat fieri contra euz nouus processus, et post hoc videamus de iure egequendi, qd venit ex cōtentione. Circa hoc autem reperio quod 2. dicit quod aliquādo alienatio est facta cum dolo, tunc contra singularem successorem potest fieri executio, vt s. vt in pos. l. certa. 2. ff. vt in pos. leg. l. i. legislatorū, 2. l. is cui. §. qui in pos. 2. not. per eum. s. de alie. iud. mu. causa fac. l. i. in 1. q. questio. Istud nō placet mihi simpliciter, quia cōtra l. i. §. necessario. ff. si ventr. nom. mu. p. 2. cerera. p. 2. debet agi reuocatoria, vt Insti. de act. §. item si quis in fraudem. Circa hoc igitur talem determinam. Aut queritur de iure egecutionis personalis, aut realis.

24 Primo casu aut loquimur in cōtractibus, et nō transit egec.

Bar. Secunda super Lod. v v m

summaria nil iustum contradictonis ostendat, tunc iudex faciat par-
tes eligere duos bonos estimatores, vt s. de feci. n. pr. l. hac edicta
li. s. is illud. vel ipse iudex eligat, vt in authenti. de non alienandis.
§. quod autem. vnde sumitur authentica. si quas ruinas, supra. de
facrofan. eccle. c. eos faciat iurare de estimari de tantum legaliter fien-
da, vt dictis legibus patet. s. de fid. instr. l. coparationis. licet que-
dam gl. videntur velle q. tales persone no debeant iurare. s. no s. re-
feli. l. iur. diu. a. si. de ven. in sp. l. i. circa p. m. super ver. vel due.
et male, per dictas leges. Et tunc iudex fin. eorū estimationem facit
declarationē. Sed quādo ex cōuentione in possessionē rei ingredia-
tur, iudicis licentia dicitur ne pignus pterorū, vel quentionale.
Rofre. i. ur. diu. a. si. de ven. in sp. l. i. circa p. m. super ver. vel due.
l. si ita fuero stipularis. s. si. cum iudex no det pignus, sed datū con-
firmer seu exequatur. In cōtrariū facit q. dicitur tū orem cōfirm-
um esse datū, vt ff. de testa. t. l. i. l. i. n. o. n. i. n. f. i. n. e. t. per Dyn.
super rubi. de confir. tuto. per Cy. de confirma. tuto. l. i. n. tamen pu-
to Rofre. bene dicere, illud quod de tutore dicitur, est, q. tutōis
datio fuit inuāida. Ad q. facit. ff. si cert. pet. l. ceteri cōdictio. §. quo-
mam. hoc est vtile scire propter ea, que notantur per Dyn. in cap.
qui prior. de reg. iur. lib. vi.

Ad ditio.

C Pro cōcordia adinuere qd ingredi potest propria auctoritate
possessionem dominus rei emphyteute preſuppoſita ipſa caducta
te emphyteuſi ipſo emphyteuta cōtradicere. Ita do. Jaf. in l. i. §.
expediendo glo. in ver. repellere. C. de iure emphy. alleg. Bart. tene-
re in l. certa forma. C. vt im. leg. Contra alle. Bart. tenere in d. l.
§. i. contra principium diſtinctionis, vbi tenet negatiuum, s. ibi alle.
Barto. contrariū in hac repeti. l. creditores. in iij. q. princ. in ver.
ſicu. a. predicta vera, et quando in inftrumento inueſtiture adeſt cō-
ſtitutum, vel precarium poſitum in pacto de ingrediendo bona de
bitoris propria auctoritate, quia ſaltem ciuiliſ poſſeſſio eſt penes
creditorē, ideo incontinenti poſſet propria auctoritate, quia dici-
tur potius deſenſio, quā occupatio, tanquā ſpoliatuſ ab illa ciuili
ſaltem poſſeſſione quam habet poſſe incontinenti vni vi repellere.
vt contingit in ſimili in l. cū fundū. ff. de vi et vi arma. vbi ample per
docto. s. ſic in duobus videtur cōtraria, ſed quia aptaſ accomodat
ipſe ſolutioneſ in dicta l. ſecunda, ideo dicendum vt ibi per cum qui
valde ſubtiliter, et copioſe loquitur poſt Jmo. in cap. poſtur. de loc.
Alia etiam poſſet colligi ſolutio vt in apoſt. domi. Alleg. ad Bar-
to. in d. l. §.

a **C** In greditur et tene menti perpetuo quod licentiam de ingredien-
do possessionem in bonis videtur hypothecata secundum Bal. hic
ſingulariter in ſu.

b **C** Verbum debet. nota hic de verbo debet. an importet neceſſitatē,
not. j. l. ſolet. hic alleg. in gl. Adde gl. in verbo debeat, hic in cle. i. de
ſta. mona. et legitur, et no. in c. i. de ſ. d. impub. ggy. q. i. conſidim. a. in
glo. quid autem in verbo, ſolet vide Bar. in l. i. §. quomodo et quan-
do iudex. nec ſemper verbum, debet, importat neceſſitatem, ſed alia
quando honeſtatem, vt probatur in c. intellernu. s. de iudi.

c **C** Dicitur potest. An verbum, potest, importet neceſſitatem, adde
quod no. in l. i. §. de inuſto teſta.

d **C** In pu. Jmo. in d. l. §. si a pupillo. tenet ſecus gl. ibi ſecunda ſola-
tione, et melius.

e **C** Hoc dicit contra hoc not. in c. verum tenuit contrarium. et com-
muniter ſequuntur ibi doc. facit l. si quis curialis, et q. ibi not. R. al.
C. de epif. et cle. a. Bal. in l. nemo. s. de ſac. ſan. eccle. cum Bar. traſſe
do. Anto. et Jmo. in c. verum.

f **C** Secundo principaliter. Adde Baldum in l. legis, qui bonis ce-
dere poſſunt.

g **C** In inftrumento. Vide Bar. in l. interdum. ff. de acq. poſſ. et vide
Bal. in l. quiquis. vide et doc. a. Bar. ibi.

h **C** In ſolutum accipere. Et vide R. arto. in l. Titius. j. alle. de pig-
a. tio. l. ſolutum in l. quamuis. de ſol. et quid in dote vide Bal. in l. i. §. si
in cau. in piguo.

i **C** Iudici. et vide Bar. in l. i. §. de pac. pig. et j. in ſi. huius l. de pra-
ctica. j. vide et no. quod licet pecuniū poſſit committi in arbitrium,
tamen fallit in caſu l. si fundus. §. ſin. ff. cod. alleg. hic a. adde Bald.
poſt in l. in arbitrium eueniens. de contrahen. em. p. et Bald. in l. si
fundus. §. ſin.

k **C** Competere tale ius. Et an requiratur liquidatio. vide Bar. in l.
j. ff. ſer. vend. a. in l. i. in ver. quero vtrum dominus. de iure emph. et
adde Bald. in l. per diuerſas. s. mand. in g. q.

l **C** Egerit. Vide Barto. in l. i. §. cod. in lect. no. in hac repetitioe. et
Bar. in l. labe. §. eleganter. ſol. ma. in l. i. ver. quero vtrum. de iur.
emph. plene per Bal. in l. poſſeſſionem. j. ad leg. Jul. de vi.

m **C** Non tamen credo. Adde Bar. in l. Alia. §. eleganter. ſol. ma. in l.
i. iuſte. de acqu. poſſeſ.

n **C** Et predicta vera. Si debitor dedit licentiam de ingrediendo, et
cōſtituit ſe creditoris nomine poſſidere, poſſet ingrediti debitor.

reg. int. ana. s. h. vnus ex pluribus. quem ibi ad hoc ponderat Bal.
contra glo. in d. §. de pignore.

nam. habet hypothecariam regulariter in bonis civium pro das
is prestandis. et tribuitur. l. i. c. de iur. Reipu. lib. xi. ideo expedit
quod civitas provideat ut trahat res cum onere soluendi collectas
communi. et potest facere. arg. l. Antiochenum. ff. de pui. le. credi.
ff. ad man. l. ad munerum. ff. p. terea. de muner. et honor. Im. in c.
postulasti. de foro compe. adde in l. rescriptum. de pac. et q. ibi dicitur
Bal. in l. si de sacrosan. ec. et ibi etiam quid in ecclesia. et Bal. in hac
l. si. et intelligit hinc legem de fructibus naturalibus. not. glo. in l.
affiduis. qui posio. in pigno. hab. in versio. quero an habeas locum
ista tacita.

Lex quarta.

Artis notum ¹ Bona dotalia sunt tacite ob
ligata pro administratione pri
mipilari. eg. c. si tamen prius facultatibus p. m. p. l. hoc
dicit. No. quod licet regulariter bona dotalia non possint obligari
propter debitum mariti. fallit tamen in casu isto. ut habetis s. ne
vgoz pro mari. per totum. et.

Additio.

Satis notum. Nota casum. in de quo tenetur vgoz pro marito.
vide Bar. in l. i. ff. solu. mari.

Lex quinta.

**Scriptor pro mercede sua. et pro expensis quas fecit in scriptu
ra sua potest retinere quinteros.**

Non inducta. Ista est bona leg. et illata sunt
tacite obligata locatorem pro pensione. tamen si non ostendatur
esse inducta. et illata locatorem non potest ea retinere
re preterea pensionis. hoc dicit. Not. quod pignora obligantur ta
cite locatorem. si inducta sunt alias non. Secundo not. quod credi
tor non potest retinere rem debitoris sibi non obligatam preterea
debiti. modo opp. iste text. videtur velle concludere. quod ea que
sunt illata in fundo. tacite sunt obligata locatorem pro pensione. con
tra dictam l. debitor. ff. de pig. vbi debitor indugit in fundo manci
pia. et tamen non sunt obligata. So. Aut illud. quod indugit in fun
dum. vel in domum. indugit ibi perpetuo permanfurum. et tunc ta
cite obligatur locatorem. Et ita potest intelligi hic a contrario sensu
ut l. i. ff. c. ti. Aut non inducit ibi perpetuo permanfurum. et tunc non
tacite obligatur locatorem. Item instatur de l. certi. s. lo. vbi ita des
mum sunt obligata locatorem. si sciebat ea esse inducta. Sol. hoc leg
determinat secundum illa. q. ita demum ea que inducunt in predio rus
tico. sunt obligata locatorem. si locatorem sciat. alias non. Secus in pre
dio vrb. ut ibi no. Insti. de act. s. item Seruiana. Et que sit ratio di
versitatis. dic. ut in vtraque causa no. Item opp. dicitur hic quo credi
tor non potest retinere rem debitoris. preterea debiti. Extra de l. si
non forte. s. si centum. ff. de condi. inde. Sol. Aut res debitoris perue
nit ad creditorem. de voluntate ipsius debitoris aut non. Primo ca
su. potest ea retinere. pro debito suo. Et ita intelligitur leg. contra
ria. Secundo casu no. Et ita intelligitur hoc leg. Sed contra ista so.
instatur de l. ptegru. s. de commo. vbi peruenit res ad creditorem. de
voluntate debitoris. et tamen non potest ea retinere. Sol. Aut res pue
nit ad creditorem hoc animo. ut constitua ei ius in re. et tunc creditorem po
test ea retinere. Et ita intelligitur ea. que dicitur in l. i. centum. et qd
ibi no. Aut non peruenit hoc animo ut aliquod ius ei constitueretur
in re. et tunc non potest ea retinere. et ita intelligitur p. alleg. l. si.
s. de commo. Sed contra ista sol. instat d. l. in rebus. s. possunt. ff. de commo.
Breviter pro horu sol. dicitur duo verba. na quandoq. res debitoris
peruenit ad creditorem sine voluntate ipsius. et tunc creditorem non pot
est ea retinere pro debito. et ita intelligitur hic. et Quadoq. peruenit ad
creditorem de voluntate ipsius debitoris. et tunc aut hoc animo ut
creditorem aliquod ius constitueretur in ea re. et tunc creditorem potest
eam retinere pro debito. et ita loquitur p. alleg. l. si no forte. s. si centum.
de condi. inde. Aut peruenit eo animo. ut creditorem non constitueret ali
quod ius in re. et tunc aut vult rem istam retinere propter ex p. las.
quas fecit in ea. et dico q. potest. Ita debet intelligi l. in reb. s. possunt.
ff. de commo. Aut vult eam retinere propter aliud debitum. et dico q.
non potest. Ita debet intelligi p. alleg. l. si. s. de commo. secundum Jaco.
de Tre. Et sic vbi ibi plene no. per Ly. et valet predicta ad q. de scri
ptore et scriptor pro mercede sua. et pro expensis. quas fecit in scri
ptura sua. possit retinere quinteros. ut no. in d. l. si non forte. s. si
centum. ff. de condi. inde. et in d. l. rebus. s. possunt. ff. de commo.

Additio.

Secundo not. Quando inducta. et illata sunt tacite hypothecata.
vide plene Bal. in l. certi. iuris. s. locati.
Retinere. An quando possum vnam rem retinere pro aliquo mi
hi debito. et quid de scriptore. vide casus in quo habet locum retine

rio. per glo. et Bal. in l. i. ff. si antiqui. cred. Et de hac materia plene
per Jaco. de Bel. in l. i. infra etiam ob chiro. pecu.

Lex sexta.

Mater ¹ Si mater pupilli ad secunda vota
transiens non petierit eidem tutorem. et
quod ex administratione debeat. non soluerit. bona mariti
pro hoc tacite sunt obligata. hoc dicit. Ista leg. est notabilis. quam
no. Et not. primo quod dicitur in sumario. et Secundo not. quod tu
tela. que deferretur matri. est legitima. De quo plene per glo. doct. in
auth. matri. et auct. s. quando muli. tute. offi. fun. pos. Item not. cas
sum specialem. in quo propter debitum vgoz obligatur bona ma
riti. sic e converso. Unde debitis glo. s. cod. satis. contra regu. genera
lem. s. ne vgoz pro marito.

Additio.

Si mater. Idem voluit Spe. in ti. de tu. s. nunc dicendum. vers.
si transit. Abi idem tenet. idem tenet hic Bal. Salic. et Rapha. et ita
nunc consulo. Andre. Barba.

Lex septima.

Ancimus ¹ Iura loquenda de rebus inuectis. et
illatis. tacite obligatis locatorem. sunt
communis in omni loco. hoc dicit. Quid sit territorium. ha
betis in l. pupillus. s. territorium. ff. de ver. signi.

Si aliena res pignori data sit.

Rub.

Lex prima.

Procurator ¹ Res non potest obligari
per procuratorem non habentem
speciale mandatum. vel generale cum libera. nisi
forte dñs eam consuevit erat obligare. vel nisi pecu
nia in re domini sit versa. hoc dicit. et omnibus glo
is. Opp. dicitur hic. quod procurator non potest consti
tuere ius in pignore. Extra de l. procurator cui generaliter libera.
ff. de procura. Sol. Aut procurator habet speciale mandatum. aut ge
nerale cum libera. et tunc constituit ius in re. ut in contrario. secus
si non habet speciale mandatum. vel generale cum libera. et ita lo
quitur hic. Sed contra ista solutionem instatur de l. vniuersorum. ff. de
pignoratitia actione. Sol. ibi paterfa. erat consuevit ea pignora
re. et ideo si tales res per procuratorem pignorentur. bene constitui
tur ius in re. Ita tollitur contrarium.

Additio.

Procurator. An procurator generalis possit rem pignoriare. vi
de infra eodem.

Lex secunda.

Probaueris ¹ Res aliena non potest
obligari. nisi de fraude domini appareat. h. d. Querit gl.
quis debet probare istam machinationem. seu fraudem.
Breviter debet probare ille. qui allegat. ut in l. in exceptionibus. et
l. quoties. s. qui dolo. ff. de p. p. b. a.

Additio.

Si probaueris. Aduerte istum text. dum requirit fraudem. quia
Bart. in l. que doris. fol. m. r. m. subaudit imagine. quod no. quia
aliter non bene intelligeres istam materiam. Et quid si obligauit rem
alienam. et tradidit. an possit ille. cui fuit illa res tradita. prescribere
re iuri hypothecae. Bal. quod non. in l. si quando. C. ad Velleia.

Lex tertia.

Trator ¹ Administrator alicuius. rem domini
pignorians. non constituit ius in re. nisi
appareat pecunia esse versam in utilitatem domini hoc
primo. Item alius non potest obligare rem patris. eo viues
te. hoc dicit. cum l. sequen. Super l. secunda querit gl. quid in emar
cipato. glo. dicit idem et bete. Ratio dubitationis erat quia filius
viuente patre est dominus. post mortem patris continuatur do
minium. nec deest sibi viuente patre. nisi sola administratio. ut l. in
fuis. ff. de liber. et posthu. ideo videbatur quod posset etiam viuen
te patre. rem patris pignoriare. hoc tamen remouetur hac lege.

Lex quinta.

An res aliena possit obligari efficaciter.
Et quid si dominus rei succedat eidem debitori.

Cum

Am res ¹ Ista est optima leg. et tractat optimam
materiam. et breuiter dicit. et Si res. que
non fuit in bonis debitoris tempore obligationis. incipiat
postea esse in bonis debitoris. confirmatur pignus. vili
ter. hoc dicit. Not. q. si debitori rem alienam obliganti superueniat
ius in re. quod prodest creditori quantum ad utilitatem hypotheca
riam. ut hic. Et quo habetis inferre aliud. quod ad hoc ut directa
hypothecaria competat. requiritur rem fuisse bonis debitoris. rem
potest obligationis. ut l. que nondum. s. quod dicitur. ff. de pignozib.
Opponi. quod res aliena possit obligari efficaciter. unde oppo.
de l. i. ff. cum ex causa. ff. qui portio. in pigno. hab. Sol. In contra
ria debitor obligans habebat ius ad rem. ideo poterat eam obliga
re. ita intelligit contrarium. Item oppo. si pig. da. sit l. i. quasi
per totum. Item oppo. de l. grege. s. ff. de pigno. Solu. in l. co
traria debitor obligans habebat ius in re. et ideo poterat obligare.
Sed contra predicta sol. instatur. et videtur. quod indistincte etiam
vbi debitor non habet ius ad rem. neque in re. tamen possit obliga
re rem alienam. Unde oppo. de l. si fundus. s. aliena. ff. de pig. Sol.
ibi res aliena fuit obligata per debitorem hoc modo cum ea esset.
quo casu valet obligatio re postea sua effecta. Sed contra istam so
lu. instatur. et videtur quod etiam vbi debitor obligat rem alienam
etiam sine predicto modo. tamen valet obligatio. unde oppo. de l. i.
in principio. ff. de pignozib. Solu. Dicatis dua verba. Quadoq.
que debitor obligat rem alienam. in qua habet ius. et tunc eam pos
test efficaciter obligare. ut si pig. da. sit. p. totum. in l. gre
ge. s. ff. de pigno. Quandoque debitor obligat rem ad quam peten
dam sibi competit actio. et isto casu valet etiam talis obligatio. ut l.
tertia. s. primo. qui portio. in pig. ha. Quandoque debitor obligat
rem in qua non habet ius. nec actionem ad eam petendam. et tunc
aut obligat eam hac conditione. si sua fuerit. et obligatio valet. ut
l. si fundus. s. aliena. ff. de pigno. Aut obligat eam simpliciter. tunc
aut creditorem scit eam esse alienam. et tunc creditorem non datur actio
ad eam rem. sed conceditur ei retentio. ut l. i. in princ. ff. de pig. et dic
ut ibi no. Aut creditorem ignorabat rem esse alienam. et tunc dicitur se
cundum Domi. Jacob. Bur. quod aut est effectus dominus ipse de
bitor. qui rem alienam pignoraui. et tunc confirmatur pignus vti
liter ipse creditorem. et datur ei vtilis hypothecaria. ut hic. nam inue
nitur debitor. et dominus rei obligate qui de pignore conuenit. esse
eadem persona. et si vero ipse debitor non efficiatur dominus. sed
dominus rei succedat eidem debitori. tunc habet locum l. rem alie
nam. in secundo casu. ff. de pign. act. et dic ut ibi nota. modo p. ista
verba habetis intellectum huius legis. et rem alienam. que est fa
tis difficilis. Item opp. dicitur hic. quod si debitor superueniat
ius in re. quod datur vtilis hypothecaria creditorem. Opp. a videt q.
istud non procedat. quia creditorem habet necesse probare re fuisse in
bonis debitoris tempore obligationis. ut l. et que nondum. s. quod
dicitur. ff. de pig. In casu nostro hoc non poterit probare. quia te
pore obligationis res erat aliena. ut dicit leg. quare male. Quid vi
cemus. Dicit glo. quod debitor possidebat rem ista tempore obli
gationis bona fide. quod sufficit. ut l. bonorum. s. in bonis. ff. de ver
bo. signific. et creditorem probat. hoc satis est. et ita concludit gl. hic cir
ca medium glo. magne. quam nota et signa bene. Pro declaratione
huius quero. et reuoco in dubium. quid habet necesse probare credi
tor. in hypothecaria actione. Glo. hic concludit. quod sufficit cre
ditor. si p. bet ipsum debitor tempore possessionis rem tempore obligationis
bona fide. et cum iusto titulo. Istam gl. habetis in l. rem alienam. ff.
de pignora. actio. Aliam gl. habetis. que videtur dicere quod cre
ditor debeat probare debitor tempore possessionis rem tempore obli
gationis. Item habetis in s. item Seruiana. s. insti. de act.
Simile no. gl. s. de Salu. interdi. l. i. Similiter no. in s. interdictu.
Insti. de interdic. Item videtur notasse glo. in s. illud. in auth.
tica. de trien. et semis. Quid dicemus. Dicitur in p. alleg. s. item Ser
uiana. reprobatur ista ultimas gl. que dicunt debere probari domi
nium. et reprobatur eas per l. bonorum. s. in bonis. ff. de ver. signi. do.
Dyn. approbat predictas glo. et dicit non esse bonum consilium. qd
agatur directa. quia habetis necesse dominium probare. Probatur
istum intellectus per l. qui filios. s. tit. p. circa fine ibi. de bonis
fuis. et. quod verbum. suis. denotat dominium. ut l. sola. s. meum.
ff. de rei vendi. Preterea. res videtur esse in bonis nostris. pro qua
actionem habemus. ut l. rem in bonis. de acquiren. re. domi. s. si
debitor non fuisset dominus. per consequens actionem non habuisset.
Et ex hoc concludit ipse. quod hypo. hecaria directo creditorem
debet probare dominium debitoris. Item si quis vellet defendere
opi. Dicit credo quod posset. per l. seruos. ff. de lega. iij. Quare pos
testis dicere quod aut creditorem agit contra principalem debitorem hy
pothecaria actione. aut contra extraneum. Si contra principalem
debitorem. habet locum glo. nostra que est hic. quod sufficit credi
tor probare quod debitor possederit bona fide. et debitor sibi non
posset referre questionem alicuius iuris. Aut creditorem agit contra

extraneum possessorem hypothecaria. et tunc concederem quod dos
Dyn. hic bene dicat. videlicet quod aut iste extraneus possessor ha
bet causam ab ipso debitor. et lucratiuam. tunc sit idem in ipso. quod
in principali debitor. et habet locum etiam glo. que est hic. Secus
si haberet onerosam. ar. l. apud Eufum. s. auctor. ff. de eo. exee. Aut
extraneus possessor non habet causam ab ipso debitor. et tunc habet
locum glo. que est in d. l. rem alienam. ff. de pigno. ac. quia oportebit
quod creditorem probet debitorem tempore obligationis possidere bo
na fide. et etiam oportebit probare titulum debitoris. ut ibi no. et
quod no. per Dyn. in d. s. item Seruiana. et quomodo fuerunt verba
glo. in l. ante omnia. ff. de proba.

Additio.

Confirmatur pignus. Sed si dominium rei pignorate superuenit
debitorem. confirmatur pignus. plene per Barto. in l. i. ff. de pigno. et vi
de in ea lege.
Res aliena. Quando res aliena obligari possit. vide Bal. no. in l.
mater. de rei ven. et vide no. in l. i. ff. de pig. act. et que ibi dicit post Bar.
in l. i. s. ff. de pig. quid autem si debitor in re obligat a non habeat nisi
possessionem. an veniat in obligatione. adde quod si talis res sine vi
tio postea deueniat ad alium creditorem. ad quem habeant regres
sum. vide Ly. et Salic. hic. et que no. Bar. in l. rem alie. ff. de pign. act.
Adde melius de questo. hic tract. per Alleg. Jo. And. in addi. ad
Spe. in ti. de solu. s. i. vers. sed pone.
Probare creditorem. Quid habet probare creditorem in hypothec. vi
de Ly. et Bar. in l. de rebus. s. de dona. ante nup.
Extraneus possessor. Quid verum intellige notabiliter. ut in l.
de rebus. s. de do. ante nup. et c. quilibet possessor vellet se tuern. q.
no. Sed aduerte. quia Bar. in l. rem alie. ff. de pig. act. tenet contra
rium eius quod hic dicit leg. quod habent titulum lucratiuum a de
bitore. sit onus probare de domino debitoris.

Lex sexta.

Elepredium ¹ Obligans rem alienam non pre
iudicat domino. et contraria p.
pignoratitia tenetur. hoc dicit. Not. quod dicitur in sumario.
Concordat l. si quis in pignore. s. ff. de pigno. actio. modo oppo.
ni. dicitur hic in obligatione non cedunt nisi ea que sunt in bonis de
bitoris contra seruitus rusticorum prediorum. ut dicit leg. quod non
est in bonis. neq. extra bona. ut l. i. ff. de usufru. lega. et tamen cedit in
obligatione. ut l. si au. ff. de pig. Ratione specialitatis dic. ut ibi.

Lex septima.

In rem ¹ Procurator. vel aliud admi
nistratores obligando rem dominorum.
eis non preiudicant. nisi postea consensus dominorum acce
dat. vel nisi de scientia eorum probetur. h. d. cum l. seq. No.
et ista legis quod si tutor rem pupilli obliget. et pecuniam in vti
litatem pupilli non conuertat. quod obligatio non valet ut hic. Item
nota quod pupillus factus maior. potest probare contractum per
tutorem factum. qui de iure non valebat. ut hic.

Que res pignori obligari possunt. vel non. et qualiter p.
gnus contrahatur. Rubrica.

Rubrica nostra potest continuari hoc ordine. Dicitur est s. de pi
gno. sed quia quedam res reperiuntur. que obligari seu pignoriari
non possunt. ideo subnectitur hoc rub. que res pign. oblig. possunt.
vel non. et qualiter.

Lex prima.

Suscipiens in se omne periculum. videtur suscipere periculum
contingens ex dolo. vel culpa non casum fortuitum.
In generali obligatione non veniunt suppellectilia necessaria.

Munus ¹ In generali obligatione non ve
niunt ea. q. quis non esset specialiter
obligatur. h. d. No. quod dicit in sumario. modo op.
et videtur quod tamen debet operari generale quod ad ge
nus. quantum speciale. quod ad specie. Unde opp. de l. si duo. de admi
nistratio. tuto. et l. si choris. ff. de lega. iij. et l. omnes. de prescriptio.
triginta anno. hic autem dicitur contra. quare male. Sol. secundum
Dyn. et dic. quod dicta ratio debet procedere in his. que quis spe
cialiter non esset concessurus. vel obligaturus. quia in casu isto non
operaturatum speciale quod ad speciem. quantum generale quod ad
genus. nec e converso. ut l. obligatione. in prin. ff. de pigno. Et dic. ve
no. per Dyn. in cap. generali. extra de reg. iur. li. vi. Ista lex inducta
tur per glo. in argum. ad questionem. de casibus fortuitis. et quod si
aliquis suscipiat in se omne periculum. quod ipse videtur in se su
scipere periculum contingens ex dolo. vel culpa precedente. non

autem videtur in se suscipere periculum casus fortuiti. arg. huius legis. et in d. l. obligatione. si de pignoris. et no. per gloss. et doct. in l. a. quis. s. questum. si quis cautio. De quo dic. ut no. per gloss. et doct. ibidem. Item inducitur in ar. ad quest. quod licet aliquis obliget omnia bona sua. non videtur obligare suppellectilia omnino necessaria. et ea. que nullo modo esset specialiter obligaturus. ut puta pannus. lecti. et alia suppellectilia. sine quibus vivere non possumus. imo. si creditor ad ista ageret. male ageret. secundum Jac. Bu. quia non posset. et hoc sunt statuta. quod talia possunt pignori.

Additio.

6 **Omnia necessaria.** In generali obligatione non veniunt pannus. lecti. et suppellectilia. Vide Bal. in l. certi. s. loc. et vide quod not. Bald. hic.

Lex secunda.

1 **Utrum constet.** Obligatio instrumentum. et obligata ea. de quibus in instrumento fit mentio. hoc dicit. Not. quod dicitur in sumario. Ista lex inducit in arg. ad quest. et consuetudo est in ciuitate. quod episcopus debeat habere bona omnium clericorum in ciuitate decedentium. in certis parochiis episcopo deputatis. modo quidam clericus instrumentum habebat. in quo Titius erat eidem obligatus. et tamen Titius erat obligatus alibi egera ciuitatem. nunquid illud nomen Titii erit epicopi. Inducitur hic lex quod si cum reperiatur instrumentum esse in ciuitate. Tu vero secundum Petr. tene contrarium. per l. Caius. ff. de leg. ii. ubi est casus.

Additio.

2 **Fit mentio.** Vide de hoc per Cyn. in l. certi. s. loc. in v. quest. et per pisse. De. in l. seruus filii. s. cum qui. de leg. i. et distinguit. an habere debeat tanquam hereditatem. et sic ius vniuersale an generaliter bona. et. quo casu procedit l. Caius. et. de quo vide Cyn. hic.

Lex tertia.

3 **Cum vniuersitate.** res religiosa cadit in obligatione.

4 **Monumento.** Res religiosa non cadit in obligatione. hoc dicit. No. quod dicitur in sumario. Iuxta hoc opp. de l. monumento. s. de relig. et sumpt. fun. Sol. Aut tu queris nunquid istud monumentum. aut ipsa res religiosa. possit obligari. et dicis quod non. ut hic. Aut tu queris nunquid possit obligari ius inferendi mortuum in sepulchro. et istud bene potest obligari. ut l. contraria. Sed contra istam solu. instatur de l. in modicis. ff. de contrah. emp. Sol. et Cui vniuersitate res religiosa cadit in obligatione. Secus in venditione. et in contrario. Sed specialiter. et per se non potest obligari. ut hic. Et facit predicta l. si. ff. de fun. do. cum similibus.

Lex quarta.

5 **Debitor debitoris mei si tenetur ad speciem.** ego eam exigi. de beo tenere loco pignoris. sed si debet quantitates. eam compensabo. 7 **Debitor debitoris mei si sciat nomen suum mihi esse obligatum.** licet ipsum non certiorari. non tamen licite potest creditor suo solvere. 10 **Creditor si agit contra nomen debitoris.** et creditor creditoris. etiam agit contra illud nomen. prefertur creditor creditoris.

11 **Nomen quoque.** Ista est bona leg. et nota. nomen debitoris ante denunciationem factam sibi a creditore fut. creditoris. potest soluere suo creditori. post denunciationem autem factam non potest soluere. sed exigi potest vtili actio. hoc dicit. et No. debitor debitoris mei potest conueniri a me. dummodo primo non soluisset debitori meo. ut hic. et hoc est verum ante certificationem sibi a me factam. Si autem certiorassem. creditori suo soluere non potest. ut hic habetis no. et Secundo nota quod nomina debitorum. veniunt in obligatione tam generali. quam speciali. An autem veniant in tacta obligatione. vide quod not. s. de her. act. l. heredem. Terminus habetis notare quod actio directa. que competit debitori creditoris contra debitorem suum. est vtilis penes ipsum creditores creditores. ut hic. et modo habetis nota. contra legem nostram opposere. dicitur hic. quod debitor creditoris mei ante certificationem a me sibi factam potest debitori meo soluere. Contra. imo videtur quod non possit soluere. quantumque sibi non denunciaueris. An de oppo. de l. ii. s. de noua. Solu. hec lex suppletur per illam. quia siue per creditorem. creditoris sit facta denuntiatio. siue sit sit contestata. siue pars debiti soluta. debitor non potest soluere suo creditori. et ita intelligitur contrarium. Item oppo. et videtur quod cre

ditor creditoris non possit istud nomen exigere. sed debet ipsum tenere loco pignoris. Unde opp. de l. grege. s. cum pignori. ff. de pig. et l. si conuenit. ff. de pigno. act. Solu. Aut istud nomen debet species. aut quantitates. Primo casu creditor tenet pignora. secundo casu compensabit cum debitore suo. Alterius opp. liberatio est species alienationis. ut Instit. qui alie. licet vel non. s. nunc admodum. Sed alienatio debitoris non potest prejudicare creditori. ut l. debitoris. s. de pig. ergo nec liberando. hic autem dicitur contrarius. quare male. Sol. Differentia est inter pignora corporalia et incorporalia. ut nomina debitorum. quia in primo casu per debitorem alienatio non prejudicatur creditori. cum res corporales appareant. secus in incorporalibus. que non apparent. et modo pro declaratione legis nostre quero que sunt istae viles actiones. Et lo. nostra hic. et in l. grege. s. cum pignori. ff. de pigno. dicit quod est vtilis hypothecaria. Ista opinio est falsa. quia hypothecaria possessiones auocat. ut l. si cum veditore. in princip. ff. de iur. et in nominibus non est possessio. quia sunt incorporalia. sequitur quod hypothecaria non habet locum. Quare teneas aliam opi. glo. videlicet quod istae viles actiones sunt. que erant directe penes debitorem. qui obligauit nomen. Item quero. dicitur hic. certior a te factus. et. et Querit gloss. hic. quid si iste sciebat nomen suum obligatum esse mihi. tamen ego ipsum non certiorari. nunquid licite possit soluere creditori suo. Gloss. nostra hic tenet quod sic. quia oportet quod denunciatio sibi omnino fiat a creditore creditoris. alleg. gl. l. debitoris. supra. de pign. Certe dominum. illa. nihil ad rhombum. quia loquitur de voluntate. seu vrbantate. ut vidistis ibidem. quare dicatis. et melius. quod denunciatio non sit necessaria scienti. argu. l. i. in fin. ff. de actio. emp. et ibi no. et melius in l. fin. ff. de transac. et solet notari in l. emptor. infra de euit. Item quero. ecce debitor meus obligauit mihi nomen debitoris. ago contra istud nomen. opponitur mihi quod non fuit facta executio. queritur quid iuris. Dixerunt quidam. quod etiam in omnibus requiritur executio principalis debitoris. quia leg. generaliter loquitur. ut in auth. hoc ita. supra. de pigno. et in corpore vnde sumitur. Et ad idem l. non prius. s. quando sit. vel prius. et hoc opinio videtur. Jacob. de Ar. et Domin. Jacob. Butrig. hic tenet quod in nominibus non sit necessaria executio. quia ius nominis dicitur residere penes ipsum principalem debitorem. quo casu quamdo debitor principalis habet res hypothecas. non est necessaria executio. ut videbitis in authentic. hoc ita. et maxime dicit ipse. non est necessaria executio. si agat actione vtili. que penes debitorem erat directa. quia executio. secundum eum. habeat locum solum in hypothecaria. Et hanc ultimam partem credo vera. Sed istud ultimam. quod ipse dicit quod executio solum habeat locum in hypothecaria credo. quod non sit vera. quia etiam habet locum in alijs actionibus. puta in reuocato. rris. ut l. i. s. ibi no. s. de his que in fraud. ere. et Quero. qualiter formabitur libellus contra nomen. Habetis glo. in l. heredes. s. de her. act. Item quero. ecce debitor meus obligauit mihi nomen debitoris. agit ipse contra illud nomen. et etiam ego ago. quis preferet. 10 **Querit dicis.** quod ego creditor. quia ago vtili. quia quantumque habens vtilem. habet causam ab habente directam. prefertur habens vtilem. ut l. i. s. qui superficiem. ff. de super. fic. Preterea videtur casus in l. si conuenit. in prin. s. de pig. act.

Additio.

a **Nomen quoque.** Ad hanc legem videt. Caius. de leg. ii. b **Modo habetis.** Vide Bald. in l. si cum emptor. ff. de pact. plene Bald. in l. prima. C. de actio. et obliga. in vers. v. queritur. cum vers. sic. sequen. c **Contra.** Vide Bar. in l. ii. s. quod met. cau. d **Unde oppo.** vide eo. quod hic dicitur. Bar. in consil. cegli. incl. tres casus. Andr. Barba. e **Querit glo.** in easu l. Titie. s. de noua. an sufficiat sola scientia debitoris. Adde plene Bar. in l. facta. s. si heres. ff. ad Treb. et Bald. in d. l. ii. de noua. f **Nomen debitoris.** Vide Instit. de actio. in s. item Seruiana. habens nomen debitoris obligatum an debeat facere executionem. et vide Bal. in l. heredes. s. de her. act. et ibi dicit. quod requiratur executio. nisi directe actiones essent cessae. et idem voluit in l. ii. quando sit. vel prius. Bal. hic contra opi. Barto. et hic per Jaco. de Bel. per Bar. in l. si conuenit. ff. de pign. actio. Adde Spe. de procu. s. sequitur. vers. quid si mihi in tit. de obl. et so. nunc aliqua. vers. sed quid ecce. Roma. in consil. cegli.

Lex quinta.

12 **Item eorum.** Premium quod datur athlete. et non poterit obligari. h. d. No. ta quod dicitur in sumario.

Rex

Lex septima.

2 **Pignozans liberum hominem.** debet puniri. 3 **Pater filium obligare potest** propter famem. 4 **Si filios.** non possunt obligari. h. d. No. quod dicitur in sumario. Opp. de l. senatus. s. si. ff. de leg. i. Solu. Casus specialis est ibi. dicitur ibi no. per gl. Dy. Item opp. pon. dicitur hic quod non potest obligari nisi illud quod est in bonis nostris. Contra de l. sed an vic. ff. de pig. Solu. dicitur in l. que presidium. tit. i. et Item oppo. quod videtur quod pignozans liberum hominem debeat puniri. Unde opp. de s. quia vero et huiusmodi. in auth. ut nulli iudi. Sol. Ista limitatur per illam. quia non potest obligari. ut hic. sed si obligetur. punitur. ut ibi. et Querit gloss. nunquid possit quis filium obligare propter famem. et tenet per sic. Item dicitur in l. ii. s. de pa. qui si. distr.

Additio.

a **Qui filios.** Vide quid not. in c. rescrip. de iureiur.

Lex septima.

2 **Et conuentione instrumenta fundi non possunt pignori.** 1 **Executores.** Deputati ad agriculturam non possunt capi pignori. h. d. cu. i. se. quon. contrafacientes puniuntur. h. d. in auth. agricul. tores. hic posita. Et differt prima a secunda. quia prima loquitur de pignore capto ex precepto iudicis. secunda loquitur de pignore conuentionali. Querit glo. in l. executores. Nunquid conuentionaliter possunt ista instrumenta fundi capi. Glo. nostra. et bene. determinat quod no. per l. pignori. que sequit. Ad idem aut. nulli creditent agricolae. s. i. Quero. ista lex loquitur de pre. dijs tributarijs. Et dicitur ex quo tributarii illatio retardetur. quid de alijs pre. dijs. Videtur quod non habeat locum ista. per rationem quam assignat text. Nos habetis dicere contra. quod lex ista habeat locum in alijs pre. dijs. quod inest alia ratio. videlicet ne sterilitas fructuum et. argu. l. i. s. de eo opere. ff. de aqua plu. arc. et ista ratio viget in alijs pre. dijs.

Lex nona.

4 **Si debitor in obligatione omnium bonorum suorum que constituit se creditoris nomine possidere.** an veniant futura. 5 **Quis.** Appellatione rerum. vel bonorum in obligatione deductorum continentur presentia et futura. h. d. ista not. leg. No. quod dicitur in sumario. Secundo not. quod voluntas contrahentium debet magis inspicere. quam verba. ut hic. Tertio not. quod dispositio generalis trahitur non solum ad presentia. sed etiam ad futura. ut hic videtis. Opp. dicitur hic quod in obligatione non solum veniunt presentia. sed etiam futura. Contra. de l. si ita. ff. de auro et argento lega. Solu. Dicitur gl. ibi loquitur in legato. vel donatione. per quas dominium transferitur. sic est magnum prejudicium. ideo illa dispositio non trahitur ad futura. Ibi loquitur in obligatione pignoris. quod non est magnum prejudicium. ideo comprehendit futura. et ita intelligitur contrarium. Sed contra istam solu. instatur de l. si seruus. ff. de serui. vba. predio. et de l. ii. in prin. ff. pro socio. Quare dicatis duo verba secundum Petrum. quod quedam sunt vniuersalia. et in istis non solum inspicitur tempus presens. sed etiam omne futurum incrementum consideratur. et de istis loquitur leg. perculum. ff. de leg. ii. et l. grege. ff. de leg. i. Quedam sunt singularia. et in istis solum inspicitur tempus presens. nisi postea forte aliud accesserit per alluionem. ut l. item si fundi. s. i. de vsu. Quedam sunt generalia. et in istis quandoque a principio potest inspicere quantum presentia. sed etiam futura. et de hoc loquitur preal. l. si seruus. de serui. vrb. pred. Quandoque a principio non potest inspicere quantum presentia. sed etiam futura. et tunc aut loquimur in obligatione pignoris. et tunc veniunt presentia et futura. ut hic. aut loquimur in translatione domini. et tunc regulariter non veniunt futura. Ita debet intelligi preal. l. si ita. de auro et argen. lega. nisi natura contractus aliud induceret. ut in societate. Et de hoc loquitur l. ii. in princip. ff. pro socio. Item quero. debitor obligauit omnia bona sua. et dicit sic. sub obligatione omnium bonorum suorum. que constituit se creditoris nomine possidere. nunquid veniunt futura. Dixerunt quidam quod sic. per istam legem. Quidam dixerunt quod no. quia cum non possident futura tempore obligationis. non potest se constituere possidere ea que non habebat. Dominus Jacob. videtur hic inclinare in istam sententiam. videlicet quod per istam modum comprehendantur futura. cum non sit magnum prejudicium in iure pignoris. ut hic no. in gl. Tamen contra istam opinionem facit quod not. in

l. quamuis. s. de acqui. pos. et ibi gloss. quam videbitis per vos.

Additio.

a **Si quis.** Vide quod per hanc legem pulchre concludit Bart. in l. si stipulatus fuero illud. de verbo. oblig. b **Dispositio generalis.** Sed an tacita hypotheca comprehendat futura. vide in l. ii. s. ibi per Bal. s. de prin. sis. et gl. hic in fi. Et quod dispositio trahatur ad presentia et futura. videtis. et. vide Bart. in l. si. s. de pac. Quid si cedo bonis. an intelligat de futuris. Bal. quod non in l. pen. s. qui bon. ced. pos. Quid si cedo actionem. vide in l. heredem. ff. manda. Et de materia vide in l. damni. s. is qui. ff. de damno infecto. c **Singularia.** Et sic no. differentiam esse inter generale et vniuersale. adde no. in c. ex literis. de iure patr. Bal. in l. a iudice. s. de iur. dic. et melius in l. si de debemus. in prin. post glo. et Bar. et doct. ff. de verbo. obliga. d **Quandoque a principio.** Facit ad no. q. Dy. et Bar. in l. si mihi et tibi. s. si. de leg. i. in prin. ff. de pig. e **Item quero.** Et ex his potest inferri si mulier dat omnia bona sua in dotem. quod non veniant bona que sita in dubio. si sita tuti dicit. prout est Bononie. quod omnino coactis dotalibus instrumentis ipso iure intelligantur omnia immobilia mulieris in dote data. an isto casu veniant bona que sita. do. Flo. disputat istud dubium. et incipit disputatio. mulier viduata. et concludit quod nec isto casu veniant. And. Barb. f **Nunquid veniunt futura.** Vide Bal. et Ang. in l. stipulatio hoc modo. ff. de verbo. oblig. et Bal. in l. i. s. si. cu. l. seq. ff. pro socio. in recolletis antiquis. et ibi vide tex. et gl. in verbo. interuenire. et vide Lud. in l. ii. s. incertam. ff. de acqui. pos. et vide Ang. in consil. cegli. incl. in Dei noie sue matris. et predictis instrumentis. et. et vide Bald. in l. qd inco. in prin. ff. eo. et vide Imol. et Ro. in l. stipula. hoc modo. ff. de verbo. oblig. et vide Ang. in l. i. in prin. s. de pig. et vide omnino Bal. in rub. de contrahen. emp. in reg. q. et vide Alex. in l. ii. s. incertum. ff. de acquiren. pos.

Qui potiores in pigno. habeant.

Rubrica.

Rubrica nostra continuatur ad precedentia hoc ordine. Dictum est s. de pignoris. verum quod quandoque ad idem pignus plures creditores concurrunt. et dubitatur quis sit potior. idcirco subnectis hec rubrica. qui potiores in pigno. habeantur.

Lex prima.

1 **Qui pignus.** Secundus creditor soluens priorem. vel consignans. et deponens sibi pignus. h. d. Not. et quantum valet consignatio et depositio. quantum ipsa solutio. Secundo not. quod secundus creditor soluendo priori debitum. confirmat sibi pignus. modo pro declaratione legis nostre quero. dicitur hic quod secundus creditor potest offerre primo. sed quid exoneret. nunquid primus potest offerre secundo. Reuiter habetis dicere quod sic. Videtur tex. in l. p. au. l. i. s. qui pignoris. ff. quibus modis pig. vel hypo. sol. et Sed iuxta hoc quero. nunquid primus possit ad hoc compelli. Reuiter text. dicit quod non. s. cod. l. prior quidem creditor.

Lex secunda.

2 **Decreto.** Si plures creditores concurrunt circa idem pignus. prior est tempore. potior est in iure. h. d. Habetis notare quod dicitur in sumario. et modo op. dicitur hic quod in pignore prior est tempore. potior est in iure. Contra. imo videtur quod creditores debent concurrere. ut l. si. s. de bon. arch. iudi. possid. l. i. s. si. s. si plures. et s. qui prior. ff. de in. possel. leg. Sol. Aut creditores sunt eiusdem tituli. et tunc concurrunt. et ita intelligatur contrarium. Aut sunt diuersi tituli. et tunc qui prior est tempore potior est in iure. ita intelligatur hic. Sed contra istam solu. instatur. et videtur quod indistincte qui prior est tempore. potior est in iure. ut l. si fundum. et l. diuersis. s. eo. Sol. Dicitur quod in l. contraria loquitur de pignore conuentionali. Sed contra istam solutionem instatur de l. licet. et auth. ibi posita. s. eo. Pro quo rum solutione dicis ad presens duo verba. Nam quandoque plures creditores pretendunt ius in pignore conuentionali. et hic est notare regulam. et instantia a regula. et Regula est. quod qui prior est tempore. potior est in iure. Fallit l. licet. et in aut. ibi posita. s. eo. et in casu ibi no. in l. diuersis. s. eo. Quandoque plures creditores pretendunt ius in pignore pignoris. et tunc aut sunt eiusdem tituli. et tunc concurrunt. et tunc qui prior est tempore potior est in iure. ita intelligatur hic. Barto. Secunda super l. Cod. ff.

rum, vel si de bo. anth. iudi. pos. l. si cui. s. si plures. s. q. prior. s. ut in pos. leg. Si vero sunt diversorum tit. tunc qui prior est tempore, potior est in iure, ut hic. Quandoque quidam creditores preterunt ius in pignore conventionali, quidam in pretorio, tunc habet locum si postea. s. ut in pos. leg. Et de materia huius legis dicere plene non potest. Dr. in c. qui prior. extra de reg. iur. li. vi. Querit glo. nostra, si que sit differentia inter pignus pretorium, et iudiciale, dicere non potest. hic per gl. quam signa, et in rub. de pret. pig. vide per me aliam differentiam in l. a dno Pio. s. si super rebus. ff. de re iud.

Ad ditio.

Ad contra. Vide Bal. in l. cum vnu. ff. de bo. aut. iud. posses.

Leg tertia.

De rem publicam. Habens ius pignoris in re prefertur agendi personali actione. h. d. Notandum quod in sumario. Secundo not. quod appellatio Reipub. etiam refertur ad aliam civitatem, quia ad Romanam, ut hic. Sed contra istud ultimum oppositum de l. cuiusque de verb. signi. Sol. secundum gl. dic. quod Respublica proprie sumendo, intelligitur de Republica Romanorum. Improprie autem quandoque sumitur pro qualibet alia civitate, ut hic. Ad id quod hoc contingit ratione adiuncti, quod ad verba Reipublice adiungitur hic deliopolitano, secundo si indistincte profertur, ut d. l. cum qui rectigal. et ibi plene non per Dynum.

Ad ditio.

Ad prefertur. Idem tenet in l. a dno Pio. ff. de re iud.

Leg quarta.

De fundum. Qui prior est tempore, potior est in iure. h. d. c. l. diuersis. f. cod. Contra l. diuersis, oppositum de l. licet. et anth. ite possessor. f. eo. Sol. l. casus est specialis in lege contraria. Item oppositum de l. inter diu. ff. eo. tit. Sol. Ibi etiam est casus specialis. Item oppositum de l. scripturas. f. eo. Sol. fin. gl. et ibi est casus specialis. Unde habetis notare regulam, et instantiam a regula. Regula est, hoc fallit in casibus legis contrarie, et ideo signa gl. hic positam, que enumerat casus.

Leg quinta.

De Rio. Prior creditor non habet necesse offerre secundo, sed secundus offerens primo conditio mat sibi pignus. h. d.

Leg sexta.

De generaliter. Habens causam a primo creditore, non potest inquietare, hoc dicit ista leg.

Leg septima.

An ille, ex cuius pecunia res emitur, habeat privilegium inter personales actiones.

De cet. Ista est optima leg. et in summa. h. d. et l. i. et l. i. cet regulariter qui prior est tempore, potior est in iure, tamen si ex pecunia creditoris secundi sit res empti, et eadem specialiter obligata, secundus est potior. Nota quod dicitur in sumario. Oppositum dicitur hic quod res, comparata ex pecunia creditoris, est ei obligata. Contra de l. quauis. s. in quib. can. pig. tac. contrah. Sol. Aut ex pacto res empti obligat, et tunc habet locum leg. nostra. Aut non sit aliquod pactum, et tunc habet locum leg. contraria. Sed contra ista sol. instatur, et oppositum de l. inter diu. ff. eo. tit. Sol. Ibi est casus specialis, ut ibi no. in l. diuersis. f. eo. tit. Sol. Quero pro declaratione legis nostre, nunquid ille, ex cuius pecunia res emitur habeat privilegium inter actiones personales. Quidam dixerunt quod non, per l. procuratoris. s. plane. ff. de tribu. Jo. hic fuit contra optime, tamen nihil allegat, dicens quod debet habere privilegium inter personales actiones. Idem opinetur nec Jac. But. per l. quod quis. ff. de privileg. cred. Quero, ecce in sumario. Sempromio centum obligatur inibi omnia bona sua. Item Titius mutauit eidem centum et etiam obligauit omnia bona sua, postea Sempromio debitor acquirit plura bona, quero in istis bonis postea acquisitis quis sit potior. Primo videtur quod potior sit ille, qui prior est tempore, ut l. si fundum. f. eo. l. diuersis. f. eo. An contrarium videtur, l. si quis. ff. de iure ff. Quid dicemus? In l. i. idem. s. fin. ff. eo. dicit, quod isti creditores debent concurrere, et est speciale in isto quod preferatur, ut d. l. si quis. Jaco. de aret. per l. ista tenet contrarium, et dicit, quod casus est hic, et verum dicit visu meo, quia vos videtis quod hic tractatur de bonis postea acquisitis, dicit quod secundus est potior, si res fuit empti ex pecunia sua, et eide specialiter obligata, quasi velit dicere, quod si specialiter

ter non fuisset obligata, quasi ista res postea acquisita, quod non esset potior secundus, imo primus esset potior, si non concurrant, ut dicit gl. in eo qui prior est tempore, potior est in iure. Facit optime l. si in prin. ff. eo. pro opti. Jac. contra gl. intelligendo reg. ut iacet. Preterea conventio est illa, que acquirit ius in pignore, non acquisitio ipsius rei, ut l. i. ff. de pigno. acti. unde debet inspicere acquisitio rei, et sic concluditur finem eum, qui prior est etiam in postea questus debeat preferri secundo, et credo quod sit ipsa veritas. Leg. est hic, et c.

Ad ditio.

De licet hanc leg. Vide multipliciter limitatam per gl. in aut. ut erga. instans. do. Adde in quantum Bart. format q. de debitor, qui se successue duobus obligauit, et postea bona acquisit, quis pferatur. Spec. in tit. de obl. sol. s. i. ver. sed quid. et Jo. And. ibi cum l. i. init. ibi per me posita, scilicet quod prior creditor profertur secundo in rebus postea acquisitis, nisi secundus sit privilegiatus, et primus non. Ita limitat Bal. dicti Jac. de Arc. eius consil. ceclegri. j. lib. p. p. p. Licet. Vide Ancel. Dec. in l. creditor. la. j. ff. si certus petatur.

De Cuius pecunia. Si res emitur ex pecunia mea, habeo privilegium inter creditores. Bart. tam in d. l. quod quis. non bene firmat ibi in si dum voluit hoc fore in privilegio nautis empte esse, et non allari rerum, et in alio casu quod hoc sit verum, limitatur ibi per glo. et Bar. si specialiter ad hoc sit mutata. Item si mutata est gratis, alias secus. Et ad id. qui in nave, eo. tit. l. i. et aut. ibi posita. s. de pig. Sed l. unde vide in l. si cum dote. s. f. so. mat. tenet etiam quod si datur pecunia ut res ematur, dominus pecunie non habet privilegium, per l. procuratoris. s. plane. detribuit. et vide que dicit post Bar. in l. quauis. la. ff. de pig. Legitur per aut. quo iure. f. eo. vbi gl. tenet quod talis mutans ut res ematur habet tacitam hypothecam.

Authen.

De Prior creditor negans rem eius esse, a quo causam habuit, et volens incontinenti probare de proprietate eius, non debet audiri ante translationem possessionis in alium factam. et nu. i.

De Rem possessor. Ista auth. ponit aliam causam speciale, in quo prior creditor negans rem esse eius a quo causam habet, et postea allegans rem esse potioris tempore, contra secundum creditorem non auditur, imo possessione priuatur. h. d. Not. quod dicitur in sumario. Secundo not. quod allegans contraria, non debet audiri, ut hic l. i. s. de fur. et si. Tercio not. quod mendacii puniuntur in translatione possessionis, ut hic in reg. Ad id. l. si. ff. de rei ven. et modo pro declaratione nostre aut. querit gl. verum si primus creditor volens incontinenti probare de proprietate eius, nunquid debet audiri? Primo videtur quod sic, quod dolo videtur facere secundus creditor petendo re quam habet necesse restituere priori creditore, ut l. dolo. ff. de dol. et cep. In contrarium determinat gl. nostra, et bene fin. nostros doc. quod in isto possessionis non habet locum regula, dolo facis. Ratio est, quod hic nulla esset pena mendacii, si non transferret possessio in secundum creditorem. Nam tunc non habet locum regula, dolo facis, licet in aliis possessionis adipsede possessionis habet locum, ut plene solet notari per Dyn. in c. qui ad agendum, extra de reg. iur. lib. vi. et per os meum plenius in l. incerti. s. de inter diu. l. naturaliter. s. nihil eod. de acqui. pos. Querit gl. ecce creditor primus negauit re fuisse debitoris, a quo causam habet, postea vult dicere se esse potioris tempore in alia instantia, iudicii, facta translatione possessionis in secundum creditorem, nunquid potest? Videtur quod non, quia est sibi contrarius, et per consequens repellendus, ut d. l. i. s. de fur. In contrarium determinat gl. nostra hic, quam signa dices, quod in alia instantia hoc potest facere primus creditor, arg. l. Papinianus. s. sed nec impuberis. ff. de inoff. testa. vbi contrarias circa diuersa rollerat. Et vide gl. si. ibi, sed nunquid re. quam not. Et sic concludit ista glo. quod etiam in agitatione inter easdem personas, non preiudicat in alio iudicio. Cuius contrarium solet notari in l. apud que. s. de eden. et ibi plene per doct. Et si uult glo. habetis et clarior in s. illud. in auth. de triente et s. in fin. in prin. glo. magne. Querit, quod iure fiat translatio possessionis. Dic. quod fiat per officium iudicis, ut no. in d. si illud. in gl. magn.

Ad ditio.

De Item possessor. De huius intellectu vide Bart. in l. si aliena. in prin. sol. mat. Facit bonus reg. in c. si vasallus. ff. de feu. fuc. contro. quod no. et vide ad no. per Dyn. et Ray. et Imol. in l. Titie si non pferit. de contri. et demon.

De Regula. In casu huius legis non habet locum clausula, dolo facis, perere quod intus habes. Adde Bar. in l. si. ff. de rei vend.

De Alia instantia. No. gl. quod si in iudicio in vno iudicio vnu, possum contrarium dicere in alio iudicio ad alium effectum. Ita al. leg. istam Ang. in corpore in l. i. s. hoc edicto. in ff. vi. bono. rapt. vide

vide tñ que no. Bal. in aut. nono iure. f. de pena iudi. que not. in l. diuus. de custo. reo. cum materia. Et pro eo quod dicitur et apertum dictum Im. vbi fortius dicit in mulieres. de iureiur. Quod dicitur refert Bal. in aut. contra qui propriam de non nu. pec. in c. si credi toribus. in prin. s. de fer. pig. da. manu. p. dicitis adde ter. gl. et Bal. in l. pe. de inge. manu. Et p. ista glo. alleg. reg. in laurelius. s. fin. de libe. leg. et vide Bald. in l. si apud quem, et ibi dicitur Bar. in d. s. sed nec impuberis. et vide Al. in l. magistratib. ff. de iur. om. iud.

Leg nona.

De Os qui. Habens ius reale, prefertur habenti enumerat certas personas, que habent privilegia personalia, et que sint iste persone, et quis preferatur in privilegiis personalibus, dicere ut plene non per glo. et Dyn. in l. privilegia. ff. de privileg. credi.

Ad ditio.

De Per gl. Et quantum glo. mentionem facit de spon. vide gloss. et Bar. in d. l. i. de privileg. credi, et quod not. gl. et Bar. in d. l. privilegia. ff. de privileg. credi.

Leg decima.

De Creditor non potest excludere vgonem debitoris soluto matrimonio a iure pignoris, nisi offerat sibi dotem.

De Am tibi. Non soluens priori creditori debitum suum, eidem in aliquo non preiudicat. h. d. No. quod dicitur in sumario. Secundo not. quod creditor non potest excludere vgonem debitoris a iure pignoris, nisi offerat sibi dotem, ut hic, sed hoc est verum sol. matri. hic apparet in reg. Sed querimus, nunquid creditores mariti constante matrimonio possint occupare bona mariti, pro iure crediti, volentes offerre dotem vxori. Certe non: quod ad hoc actio de dote non competit, neque est casus in quo dos possit solui constante matrimonio, sed soluto mari. bona mariti creditores possunt occupare, offerentes dotem vxori, ut hic fin. Jaco. de Arc. quod perpetuo tene menti.

Ad ditio.

De Secundo not. Adde Bart. in l. si constante. in vii. q. principalis questionis, vbi fortius dicit post Dyn. hic, licet illud communiter reprobet, non tñ videtur hic reprobari. Et vide Bal. in l. vbi adhuc. s. de iure dotum. et Ang. et Imol. in l. si fol. mat. et vide gl. si constant. et quod ibi dicit. Adde quod Bal. consil. ceclegri. j. lib. sequitur hic Jacob. de Arc.

Leg undecima.

De Subscriptio trium testium, non est necessaria in scriptura, ad quam probandum sit comparatio, sed presentia eorum sic, quando debitor script.

De An priuata scriptura probet.

De Scripturas. Breuiter dicit secundum Jac. et Barb. et eod. But. Si debitor debitum suum, et scriptura fateatur, preiudicat sibi, et scriptura probat contra eum, non autem preiudicat alijs, ut puta creditoribus hypotheca preterdebitum, nisi forte haberet subscriptionem trium testium. h. d. Et ad euidentiā nota quod quandoque debitor confitetur scripturam, et debitum, et iste casus non est dubius. Quandoque debitor fateatur debitum, sed non scripturam, et de hoc non est curandus, nisi in casu forte, in quo scriptura esset de solennitate, ut l. contrahitur. ff. de pignoris. Quandoque debitor fateatur scripturam, sed non debitum, et tunc habet locum leg. nostra. Quandoque debitor negat tam scripturam quam debitum, et isto casu habet locum aut. si quis vult caute. hic posita. Item debetis scire ad euidentiā, quod est quedam scriptura, reg. qua sit comparatio, et ista debet habere subscriptionem trium testium. Et est alia scriptura, ad quam probandum sit comparatio, et in ista non est omnino de necessitate subscriptionis trium testium, sed sufficit quod testes superiunt, et deponat se fuisse presentes, quando debitor scripsit scripturam illam. Item debetis scire ad euidentiā, quod testibus de scriptura deponetis, bus non omnino creditur, quia facilius possunt errare. Et ite 3 comparationi soli, omnino non creditur, quia quandoque mutatio calami, arameti, et. inducunt diuersitatem scripture, ut in auth. de instru. cau. et fid. s. i. Et de his habetis bonam gloss. in s. si quis igitur, de instru. cau. et fid. s. i. et vide sumitur hoc aut. et vide gloss. ibi que incipit, si ago deponi. Item debetis scire ad euidentiā, quod testes, qui se subscribunt in istis scripturis, non deponunt de veritate rei verum fuerit verum quod in scriptura deductum est, an no, quia sufficient

duo testes in hoc casu, ut l. vbi numerus. ff. de test. no. in d. s. si quis igitur. sed deponunt se cognoscere subscriptiones suas, vel fuisse presentes, quod debitor scripsit, ut no. in d. s. si quis. No. primo quod dicitur in sumario. s. f. Secundo no. magis indistincte, quod si debitor propria manu subscribat, licet testes non sint subscripti, tñ si talis scriptura ra habet subscriptionem partium, et a debitore sit confessata, contra ipsum debitor probat, non tñ probat contra alias personas, nisi habeat subscriptionem trium testium, ut hic habetis in fi. Et ratio huius ius vlt. posset esse, quod si talis scriptura probaret contra extraneos, de facili debitor posset reponere posteriori creditore priorem, quod esset absurdum. Opp. modo dicitur hic quod talis scriptura habet summum robur, contra del. instrumentum. s. de proba. Quid dicemus? Dixerunt quidam, inter quos fuit Bla. quod ista leg. non poterat intelligi, et erat fatua, quod contra omnia iura de mundo. Ista sol. est falsa, quod in imperator habeat omnia iura in pectore suo, non est verisimile quod statueret contra ius, quare alij vt Jo. intellexerunt ista leg. creditores plures vigore talis scripture priuate petunt se mitti in possessionem bonorum debitoris, quo casu audiuntur contra ipsum debitorem, sed contra alios bona debitoris possidentes non audiuntur. Ita intellegitur Jo. Iste intellectus nullo modo applaudit littere, quare dicamus fin. glo. quod ista talis scriptura a debitore confecta habet subscriptionem partium, vel alterius earum, ut puta debitoris, et sic confessata a debitore, vel aliter probata ut per testes, quod sit scriptura ra debitoris, certe talis scriptura probat contra ipsum debitorem, et non potest venire contra confessionem suam. Et ita debet intelligi per leg. et sic soluitur contrarium de l. instrumentum. s. de proba. Sed contra sol. instat de preallegato s. si quis igitur. in fi. in aut. de instru. cau. et fid. pro cuius solutione breuiter sic dicamus, et fuerit ista verba Jaco. de Bel. in prealleg. l. instrumentum. et idem quodammodo videbatur sentire do. mens in l. admonendi. ff. de iureiur. et tñ de euz queritur, nunquid priuata scriptura probet. Respon. Aut priuata scriptura est sine causa, aut cum causa, si est sine causa, non habet locum, ut l. cum de indebito. s. si. ff. de probat. et quod ibi no. per gloss. in l. generaliter. s. de non nume. pecu. et dic vt ibi per Dyn. fin. Jaco. de Arc. in l. si. circa. ff. de doli excep. Si vero priuata scriptura est cum causa, tunc dicamus quod aut est confessata per debitorem, et per testes probata quod debitor scripsit, et tunc talis scriptura probat. Ita debet intelligi hec leg. ut no. hic in d. s. si quis igitur. de instru. cau. et ibi est bona gl. que incipit, si ago deponi, et dic vt ibi. Si vero talis scriptura est negata, tunc aut habet subscriptionem trium testium, qui superiunt, et deponant super subscriptionibus suis, vel deponat quod debitor dictam scripturam scripsit, et fuerit presentes, et tunc talis scriptura probat, coadiuuante comparatione tamen ut no. in d. s. si quis igitur. Si vero non habet subscriptionem trium testium, habet tamen subscriptionem partium, secundum formam huius legis, tunc si confitetur, probat. Ita debet intelligi leg. nostra. Si vero non habet subscriptionem trium testium, neque partium, tunc semiplenam probationem inducit. Ita debet intelligi gl. que est in l. admonendi. ff. de iureiur. et gl. quam habetis in l. in bone fidei. s. de iureiurando.

Ad ditio.

De Scripturas. Vide per hec domi. Ludo. Roma. in consil. ceclegri. And. Barb.

De Et scripturas fateatur. Et dum hic reg. requirit subscriptionem virorum, quid si essent femine? videtur dicendum quod sit idem, per id quod no. Bal. in c. licet vniuersas. de test. dum dicit illi reg. qui loquitur in testibus videri egredi ad feminas, secus in statutis, quod pedit ex hoc, an masculini concepiat femininum, de hoc in l. i. ff. de verb. signifi. no. ter. hic quod scriptura facta a tabellione si non continet solennia, vel tabellio non est rogatus in forma tabellionis, dicitur scriptura priuata. Ita no. Bal. in l. si. s. cert. pet. per istum reg. et idem Bal. in rub. s. de fid. instru. Et ibi etiam in dubio presumatur rogatus vt tabellio, et hoc in ver. item debetis scire scripturam, ex qua sit comparatio, debere habere subscriptionem trium testium, sed scriptura, ad quam probandum sit comparatio, non requirit subscriptionem testium, sed oportet testes in ea descriptos, superiungere, et deponere quod fuerint presentes. Et ad hoc vltimum adde Bald. in aut. b. sed nono. s. cert. pe. et quod ibi dicitur Bart. in eal. in fin. vbi alle. gl. in s. si quis igitur. in aut. de fid. instru. Sed vide aut. hic posita, et ibi Bal. qui forte videtur tenere contrarium. Sed dicit quod potest per alios non scriptos, licet subscripti sint mortui, loquitur in scriptura, et vide in l. coparationes. quod Bar. in aut. at si contractus, in prin. eo. tit. et Bal. in d. l. coparationes. probatur in aut. hic posita. Et quid si in casu huius legis scriptura non habet subscriptionem a testibus approbatam, an habeat locum hec leg. et de intellectu eius vide Paul. de Last. in consil. ceclegri. Ad materiam huius l. vide Bald. consil. ceclegri. et plene consil. ceclegri. per Rom. consil. ceclegri. et ceclegri. An autem sit statutum, quod publicum instrumentum preualeat episcopo

268

- 31 Altero ex correis non datur tempus contradicendi instat, sicut fideiussori.
- 32 Quando vnus ex reis est presens et soluendo: sed non potest conueniri, quid agendum sit circa beneficium diuisionis.
- 33 Beneficio diuisionis potest renuocari.
- 34 Solutio facta alteri ex correis credendi, an tollat alteri actiones.
- 35 Vno ex correis debendi totum soluente, alius liberatur in totum.
- 36 Solutio partis facta ab altero, an videatur facta diuisione.
- 37 Vnus ex correis credendi, recipiendo partem ab vno ex correis debendi, preiudicat alteri correo.
- 38 Sententia lata pro vno ex reis debendi, an profit alijs.
- 39 Sententia condemnatoria lata contra vnum ex reis debendi, non est alteri.
- 40 Sententia lata pro vno ex correis credendi, aut contra vnum, nocet et prodest alijs.
- 41 Iuramentum factum per vnum ex correis, quando prodest, vel noceat alijs.
- 42 Iuramentum delatum per vnum ex reis debendi, quando noceat correo.
- 43 Iuramentum delatum ab vno ex reis credendi, an noceat alteri.
- 44 Pactum factum vnum ex correis debendi, quando prodest alijs.
- 45 Pactum ab vno ex correis quod noceat alteri, quantum ad intersumpendam preiudicationem quo ad alium.
- 46 Pactum factum ab vno ex reis credendi, quando prodest vel noceat alteri.
- 47 Ratatio vnius ex reis debendi, quando prodest alijs, et quid in reis credendi.
- 48 Si vnus ex duobus reis credendi, ex contractu iurisdictionum liberat rem p. stipulationem, et acceptilationem subsequente, an alteri reo preiudicat.
- 49 Ratatio facta per delegationem per vnum ex reis credendi, vel debendi, quando alijs prodest vel noceat.
- 50 Cessio facta ab vno ex reis credendi, vel debendi, quando prodest, vel noceat alteri.
- 51 Confessio facta per vnum, tam ex reis debendi, quam credendi, quando noceat alijs, vel quando prodest.
- 52 Ex successione alterius correorum, quando obligatio extinguatur.
- 53 Nota vnius ex correis, quando noceat vel prodest. si. 62.
- 54 Si creditor fuit in mora recipiendi ab vno ex reis debendi, qui obtulit pecuniam petitam que postea premissa est, an alteri prodest.
- 55 Creditor si fuit in mora, vno ex reis offerente, et creditor interpellatus alium rem, qui non obtulit, an per hoc videatur purgata mora.
- 56 Culpa vnius correorum, quando alteri noceat.
- 57 Refectio facta in personam vnius correorum, quando alteri noceat.
- 58 Exceptio competens vni ex correis debendi, quando porrigatur ad alterum.
- 59 Duo rei debendi, an videantur inuicem fideiubere. et nu. 69.
- 60 Ex fideiussione duplex contrahitur obligatio.
- 61 Si vnus ex pluribus tutoribus, curatoribus depositarijs, commodatarijs, vel administratoribus ciuitatis soluit, qualiter ab alio repetat.
- 62 Si vnus ex duobus reis debendi suo iuramento liberat alium, ab eo non repetit.
- 63 Correns qui fuit liberatus acceptilatione, quando possit ab illo qui est liberatus repetere.
- 64 Correns damnificatus culpa alterius potest ab eo repetere.
- 65 Correns credendi, quando ab altero correo, qui solutionem recipit repetere potest, et qua actione.
- 66 Quando vnus ex reis credendi, aliquem liberauit facto, an alter ab eo repetere possit.
- 67 Actio que cedit debet vni ex correis, quando, quo iure, et in quantum cedit debeat.

mi. tu. l. no plures. de tu. et ra. dist. l. i. s. nunc tractemus. So. illud in duobus reis, qui inderunt in obligatione ex necessitate, vt tutor vel curator, hic qñ ex voluntate. Secundo opp. qñ id est qñ ex voluntate, vt l. si. s. de cōsti. pe. et ff. de fideiuss. inter eos. d. l. i. s. nunc tractemus. Sol. ibi in duobus reis no principaliter obligatis. Tercio, contra predicta sol. op. qñ etia fideiussores no habet beneficium diuisionis, vt l. si. ff. de nup. sal. fo. Sol. fallit in pluribus fideiussoribus datis ab vno tutore, et curatore, et ratio ibi patet. Ista tria contraria, licet hac lege respiciat, tamen ponant in glo. vit. huius aut. Quarto opp. et videtur qñ duo rei habeat ex cōuentione beneficium diuisionis, et in hac aut. et in corpore vñ sumitur. Sol. facit qñ in hoc iura antiqua corrigantur per aut. ista. ad ipsam ergo aut. accedimus. Quinto opp. dicitur in aut. qñ requiritur, qñ specialiter agatur, qñ vnusquisqñ teneatur in solidum. Contra, qñ etia p alia verba possunt cōstitui duo rei, vt in l. eo. s. i. Sol. dicit quidā qñ iura antiqua p ista aut. no solu sunt correcte in modo exigendi, vt s. digi. sed etia modo constituant, qñ olim sufficiebat qñ diceretur, qñ essent duo rei vt ff. eo. l. reos. s. cū in tabulis, vel alia verba equipollētia, vt in l. i. eo. s. i. Sed hodie est necessarium qñ expresse dicatur, quod teneantur in solidum, vt hic. Et hoc videtur tenuisse Dy. et Jaco. de Are. Alij dicunt contra, quod in modo cōstituendi nil immutatur. Et qñ hic dicit, si agat expresse, intelligit per hec verba aut equipollētia, et sic cessant cōtraria. Et hoc satis patet Inst. e. s. i. rñ. i. s. cū in tabulis, et tenet gl. huius aut. in corpore vnde sumitur. in prin. et in d. s. cū in tabulis, et hoc tenet hic Jaco. de are. l. y. Jaco. de bel. Jaco. Ray. de for. et oēs, quibus assentit, in quo fiat mutatio per iura noua. i. in quolibet passu dicam. Sexto opp. videtur, qñ altero absente datur terminus presentis ad cū presentandū, vt in aut. presente. s. eo. tit. Sol. ibi in fideiussore principali, hic in duobus principalibus, ar. i. tit. l. i. sancimus. cōducta. l. i. si post tres. ff. si qñ cau. Ibi ergo visū, veniam? ad materia ista. Quero primo, qualiter cōstituti duo rei debendi. Secundo, qualiter exigantur et qualiter erigant. Tercio, an factū vni? prodest vel noceat alteri. Quarto, qualiter vni cōtra alterū correo succurratur, vt hic examinabimur qualiter, et an fideiubere videant inuicem, vel non. Primo igitur p principaliter queritur qualiter cōstituatur duo rei debendi et credendi, et ista questio habet multas accessorias. Et primo videamus qñ in obligatione est aliquod indiuiduū, et scias qñ obligatio cōtrahitur verbis, cōsensu vel testamēto, que quantū ad hoc equipollent. ff. eo. l. eandē rem. in prin. Primo de reis debendi, qui principaliter obligantur. In istis sic distinguitur, aut est actū expresse, vt teneatur in solidum, et sunt duo rei, vt hic. Aut no est actū expresse, et tunc aut obligauerūt se, aut testator obligauit eos alternatiue, et sunt duo rei, vt s. de cōsti. pe. aut. si qñ. ff. de leg. i. l. si ex toto. s. i. et no. ff. eo. tit. l. antepe. Aut copulatiue, et tunc aut sunt duo rei, et credendi, et due rerū promissiones, vt tu promittis mihi codicē, et Titius p mittit mihi Digestū, tunc aut non appositū verbis, eundē, et sunt duo. Aut no appositū, et no sunt duo rei, s. sunt due obligationes diuersarū summariū. Secus si appositū, vt Inst. eo. in prin. s. duo. et de stipu. ser. l. i. si ex re. s. si ipse. l. i. si seru? cōis sic stipulatus sit, et in gl. i. huius aut. Aut fuit vnus actus promittendi, et due reorū cōpmissiones, vt ego decē, et Titius decē promittimus tibi, et erūt duo rei debendi. arg. ff. de ver. obli. l. stipulatio ista. s. cū qui. qñ semper vnici actū promittendi vident intelligere de eisdē decem. Aut est vnus actus promittendi, et vna rei expresse, et tunc aut est appositū per nomen distributiuū gliber, qñ de sui natura cuiuslibet attribuitur in solidum, vel aliud simile, tunc etia erūt duo rei debendi, vt l. si pluribus. in prin. et ibi no. ff. de leg. i. Aut tale distributiuū adiectū no est, sed simpliciter dictū, tu et Titius p mittitis mihi cētū, et tūc qñ dē est actū qñ teneantur in solidum, vel qñ sint duo rei, tūc crunt duo rei, alias quilibet teneat in parte, vt hic. et d. l. reos. s. cū in tabulis. Sed an de his sit aliqd innouatū p iura Aut. gl. in l. i. ff. de cōsti. qñ sic, et tangitur in d. s. cū in tabulis, et ibi non firmat aliud, et 230 in Symma huius tit. et ff. man. l. si mādato Titij. s. Paul? el. iij. et l. creditor. s. duobus. eo. tit. Et hoc videt tenere Jaco. de aret. in d. l. i. ff. eo. l. qñ hodie est necesse, qñ exprimat in solidum per hanc legem nec sufficit qñ sint duo rei, nisi exprimat in solidum, per hanc aut. Sed gloss. in corpore eo. titu. super verbi. sustinere. tenet quod in modo cōstituendi nihil sit innouatū, vt Inst. de fideiuss. s. si plures. tangit in gl. in d. s. cū in tabulis. Et hoc tenet Dy. et l. y. Jaco. de bel. et omnes modern. qñ placet. Siue ergo expresse, siue tacite agatur, satis est, vt patet ex distinctione precedenti. Qñ tenet gl. i. huius aut. Ad idē facit, qñ contrahitur obligatio alternatiue, licet in solidum no exprimat, tamē sufficit, vt dicta aut. s. qñ prealle. Preterea, idē est dicere, qñ sint duo rei exprimere in solidum vt s. cū in tabulis. et l. eandē. eo. tit. et in hoc nihil est innouatū p iura aut. Sed et qñro, de duobus reis credendi, qualiter cōstituant. Et circa predicta dic. Aut est actum quod sint duo rei credendi, et no est dubium. Aut non est actum, et tunc aut dispositio est collata in eorum personam alternatiue, aut copulatiue. Primo casu, aut

vnus corū tantum potest acquiri obligatio, et alter habetur vt adiectus, et no erit duo rei credendi. ff. de cōsti. pec. l. sed et si filio. y. i. l. i. s. si fructuarius. s. de stipu. seruo. Aut vtriusqñ potest acquiri, et tunc aut electio fuit collata in personā et in voluntate debitoris, et valet, et erunt duo rei credendi, vt delega. l. i. l. i. Titio aut Seio. Aut no fuit collata in potestate debitoris, et tunc de iure antiquo vtrabitur stipulatio, vt d. l. si fructuarius. de stipulatio. seruo. Sed hodie valet et alternatiue resoluti in coniuncta, vt l. cum quidā. s. de verb. fig. que loquitur tam in cōtractibus inter viuos, quam in ultimis voluntatibus, vt ibi cū similib. Unde erit dicēdū idē quod statim dicam de copulatiua. Predicta vera quādo dispositio confertur in personam vtriusqñ equaliter, alias si tantū vnus stipulet sibi vel alteri, semper ille alius habetur vt adiectus, vt l. et qui. s. qui si bi. de verbo. obli. s. fallit in casu l. Caius. ff. fo. l. matri. quod dicit ibi. Secūdo casu, quando dispositio confertur copulatiue, tunc distinguitur per omnia vt s. digi. circa duos reos debendi, licet hic sit aliquid differētia inter duos reos debendi per easdē l. et in hoc etiam nihil est innouatū per iura Ant. Tercio quero, quid in obligatione, que re contrahit ad indiuiduū, vt tantundē reddatur in genere, vt in mutuo, an possint cōstitui duo rei debendi. Et videtur qñ sic, vt s. si cer. petal. l. si no singuli, vt s. eo. l. propter. Cōtrariū tenet Dy. et Marti. Sil. et Ray. dicentes qñ ante possent cadere sydera de celo, quā obligatio que re cōtrahitur, trahatur ad vltra quam ad reum perueniret, vt l. si tibi. in prin. ff. de pactis. Et respondent ad leges cōtrarias, qñ ibi fuerūt cōstituti duo rei verbis, et no re. Commauter omnes tenent contrariū per l. eandē rem. in prin. ff. de duobus reis. et per l. si no singuli. et per l. propter mutuum. Ad cōtrariū respōdēt, quod si vni numeratur aliorū voluntate, omnib? numeratū videtur iuris fictio, vt no. per glo. in d. l. si no singuli. preallegata. Sed cōtra hoc instatur, qñ quod est impossibile per naturā, no potest fieri possibile per legē vt l. si pater. in d. ff. de adops. p. et l. qui ad certū. ff. loca. S. impossibile est secūdm naturam, eandē pecuniaz peruenire ad plures in solidum, ergo no pot. fingi. Idem tūc dicit Inst. qñ no singuli ad plures peruenire in solidum, sed ad singulos peruenit in veritate, et sic non nascuntur plures obligationes, sed vna, que tenet plures homines, sicut vni? tantū ligat plures boues. Et hoc tenet l. y. in l. si no singuli. et l. propter mutuum. Ibi oc non placet, qñ licet in pluribus reis sit obligatio respectu eiusdem effectus, qñ sufficit vna ex actio, vt ff. eo. l. iij. in fin. tamē in veritate sunt plures obligationes, et quilibet teneat propria obligatione, vt ff. l. eandē rem. s. i. l. si reus. de fideiuss. l. generaliter. Tene sol. gloss. quod fingitur pecuniam ad quemlibet peruenisse pro solidum. Nec ob. quod dicitur. Leg. no fingit sup. in p. possibili, qñ verū est super eo quod est impossibile in genere, vt qñ filius sit antiqui patre. Sed si in genere est possibile, licet sit impossibile in his terminis, quibus loquimur, tunc leg. fingit. Exemplus impossibile est qñ ille, qui est filius Titij, sit filius meus, tamē qñ in genere est possibile qñ habeam vnum filium talē, et eius cratis, pōt fieri per me qñ talis sit filius meus, vt d. l. si pater. cum sequen. de adop. Sicut etia impossibile est quod ille qui fuit apud hostes, semper fuerit in ciuitate, et tamen leg. potest fingere, et fingit sic in alijs pluribus, ita hic possibile est in genere suo quod talis pecunia pueniat ad reā, ad me, adeo pōt induci per fictionē. Licet enim in casu in quo sumus, scilicet donec pecunia est apud vnum, impossibile est qñ sit apud aliū, tamē possibile est in genere, et ita ego digi in l. i. si qui p. emptore. ff. de vfucapioni. Vel aliter, impossibile est qñ easdem pecunia perueniat ad plures in solidum, et remaneat in effectū, sed bene pōt peruenire ad plures, et quod remaneat apud vnum in effectū, ita per istā fictionē fingitur, et inducitur, vt omnes teneantur in solidum, tamē no in effectū, qñ vna ex actio sufficit. Concludo ergo qñ duo rei debendi possunt in solidum cōstitui, si hoc agatur sine aliqua stipulatione, sicut dicitur in d. l. si no singuli. s. si cer. pet. et l. cum te. Quare to quero, quid in obligatione, que re cōtrahitur, vt eadem species reddatur, vt in deposito, commodata, et similibus. Respond. debes scire, qñ hoc cōtractu nascitur due obligationes. Vna promittit ad rei restitutionē, alia secundaria ratioe tolli, vel culpe commisse in re. Aut ergo queris de illa prima obligatione ad rei restitutionē, et tūc ita de iure cōstituuntur duo rei debendi, si hoc actū est, vt s. de loca. l. si diuisa, alias quilibet teneatur pro parte, arg. ff. eo. m. l. iij. s. heres. et depositi. l. i. si duo. licet quandoque quilibet p parte teneatur, et sic est indiuidua obligatio quo ad obligationem, tamē vnus soluendo partem non liberatur, si est indiuidua quo ad solutionē, vt d. l. si duo. ff. de positi. Et de hoc plene digi in l. eandē. s. laro. de verbo. obli. licet cōtra hoc dicat gl. s. nescit quid dicat. ff. de positi. l. i. s. si apud duos. Si vero queris de obligatiōe, que ratio ne doli vel culpe cōtrahit, tūc aut est actū quod sint duo rei, et sunt. Aut no est actū, tūc aut vnus tantū cōtrahit, et cōmittit possum vel culpā, ille solus teneatur in solidum. Aut omnes, et tunc teneantur tamquam rei, vt d. l. i. s. si apud duos. et l. si et ceto. s. si duobus. in ff.

commo. et d. l. si duo. de positi. et hoc de reis debendi. Rei vero credendi in tali obligatione no cōstituuntur, nisi hoc agatur, vt d. l. si duo. ff. de positi. Quāto quero, quid si in obligatione venit aliquid qñ sit indiuiduū, quo ad obligationē et solutionē, vt via iter, actus, et quid simile. Respō. gl. que est in l. reos. s. cū tabulis. ff. eo. qñ olim in his cōstituēbantur duo rei, etia si no exprimeretur, hodie autē per aut. est aliter tā in indiuiduis, quā in diuiduis. Doct. moderni reproban illā gl. qñ per ius aut. nihil est innouatū in modo cōstituēdi, sed in modo exigēdi, qñ introducitur beneficium diuisionis, vt dictū est. Unde sicut generaliter olim in diuiduis plures tenebantur in solidum, et si no sit dictū, ita et hodie, et in hoc omnes cōcordant. Sed an sint duo rei, est opin. Jaco. de bel. in aut. e. tit. et tenet qñ sint duo rei, putas forte qñ semper quando plures teneantur in solidum, dicatur correi. Per. et l. y. cōtra in hac aut. qñ dicit qñ no sunt duo correi, licet in solidum teneant, et hoc puto verū. Primo per casum l. rem here ditaria. ff. de eue. Secūdo per gl. ff. de verbo. obli. l. i. s. si tamē hominē. Tercio per rationē, in duobus reis credendi, si vnus egit lit. cōtesta. alius no potest agere. ff. eo. l. ex duobus. S. in his qui habet actionē in solidum, ex natura indiuidui, vno agente alius potest agere, vt ff. de verbo. obli. l. iij. s. ex his. ergo no sunt duo rei. Plus dico qñ etia si expresse esset dictū qñ in solidum teneant, non essent duo rei, qñ effectus exprimeret ea, que tacite insunt. Sed debet sic exprimi, qñ animo cōstituendi duos reos sic p mittit, predicta probatur ff. de fideiuss. l. no recte. et hoc probatur per multa iura, que in correis loquunt, quādo factū vnus alteri noceat, vel no, vt l. eo. l. i. in fine. et in alijs, de quibus s. dicit, qñ tūc locū habebit. Preterea pōt qñ expresse esset dictū, qñ essent duo rei, et tūc no haberet locū beneficium diuisionis, qñ in istis indiuiduis diuisio corruptit stipulationē. ff. de verbo. obli. l. stipulationes no diuidantur. Unde duo rei omnino no cōstituuntur. Et idem dico in duobus reis credendi, vt d. l. iij. s. ex his. et facit de fer. ru. pred. l. via cōstitui in ff. Sexto quero, qualiter cōstituatur duo rei in obligatione facti. Dico quando in obligatione habet respectus ad opus factū, ita qñ est explicabile per aliū, vt l. cōtinu. s. si ab eo. ff. de verbo. obli. et illo casu sine dubio poterunt cōstitui duo rei debendi, vt hic. Causa est in l. nemo est qui nesciat. ff. eo. secū dū Jaco. de are. Quādoqñ habetur respectus ad ipsū fieri, et per sone industriā, et tūc aut promittētes sunt eiusdē peritie, et possunt cōstitui duo rei, qñ idē factū videtur vtriusqñ. d. l. nemo est qui nesciat. secundū lectu. gl. Aut sunt diuerse peritie, et tūc non possunt cōstitui duo rei debendi, qñ factū vnius videtur diuersum esse a facto alterius, secundū mentē et fictionē, et diuersitas rei que impedit diuideri impedit conditionē duorum reorū, vt ff. eo. d. l. si id quod, in fin. tamen vno soluente de equitate, liberat alter ope exceptiois, vt d. l. si id quod in fin. Potest ergo fieri cōstitutio et duorum reorū in obligatione facti, cū hoc agatur no aliter, vt s. dictū est in alijs. Circa vero correis credendi dicam, aut in obligatione venit tale pactū qñ concernit personā stipulantis, vt promitto tibi seruire in camera, vel in mensa, vel curare te ab infirmitate, et similia, et in istis, qñ in persona diuersorum diuersa sunt facta, et non possunt cōstitui duo rei credendi, vel debendi. ff. l. i. id quod in prin. cōiuncta. l. seru. s. si. cū l. seg. de ope. lib. Aut no cōcernit persona stipulantis, tunc aut vtriusqñ rei credendi equaliter interest et in solidum, vt p mittit tibi et Seio scribere librum, et possunt cōstitui duo rei credendi, vt l. nemo est qui nesciat. ff. e. Aut no interest equaliter vtriusqñ, et in solidum, vt p mittit tibi facere domū in fundo vnus correorū, et tūc non possunt cōstitui duo rei stipulandi in solidum, in persona vnius, cuius no est fundus, no valet stipulatio, vt l. qui infula. ff. de verbo. obli. et de hoc loquimur. d. l. i. id quod. secūdm secūda lect. Et his patet intel lectus l. nemo. ff. eo. qñ ex his que ibi sunt scripta, no est bene declarata. Septimo quero quid de his, qui obligantur accessorie. Ista questio habet duo puncta. Primo verum teneant in solidum, etias si no exprimat. Secundo, pōt qñ in solidum teneant, vtrum sint duo correi, siue duo rei debendi. Circa primum dico, quod quādoqñ obligant accessorie plures pro aliquo alienā obligationem principaliter suscipientes, et illo modo no teneantur in solidum, nisi sit actū, vt s. ad Velleia. l. si paternā. et ibi no. idē ff. de fideiuss. l. i. Titius. Quādoque obligant pro vno constituendo plures, et tūc idem, qñ quilibet teneatur p parte, nisi sit dictum quod quilibet teneatur in solidum, vel obligauerint se alternatiue, vt s. de cōsti. pe. aut. si quando. Quādoque aliqui obligantur pro aliquo fideiubēdo, tūc quilibet teneat in solidum, etia si no sit dictū. Insti. de fideiuss. s. si plures. et l. i. no recte. Quādoque plures obligantur pro alio, scilicet, in manu dādo, et tūc diuerse sunt gl. Prima est ff. mandato. l. si mādato Titij. s. Paulus respōdit. et iij. qñ videtur velle quod hodie requiratur, quod expresse agatur. Expresse dicit l. creditor. s. duobus. eo. tit. cōtrariū. qñ quod in mandatarijs non sit aliud innouatū hodie, tenet gl. s. qñ in l. i. et id puto verū, per id qñ no. in d. s. si plures. Insti. de fideiuss. et d. l. non recte. s. tit. i. et hic tenet doct. qñ per aut. nil est innouatū in modo cōstituēdi, vt s. dictū est. Temo ad secundum, et quero que est ratio diuersitatis inter predictos casus. Credo qñ

Hec aut. diuiditur in duas partes. Prima loquitur qualiter plures rei debendi debeat conueniri. Secunda, qualiter vni correorum contra alium subueniatur. Breuiter hoc intēdit. Creditor potest debitum ab vno ex correis exigere, et exacto contra aliū succurratur. h. d. Pone casum in terminis ad aut. que tractat sup. l. ter de modo constituendi duos reos, et etiam de modo exigēdi. Et diuidit hec aut. in duas partes principales. Primo loquitur quando est actū vt teneant in solidum, vel subest inopia, vel absentia. Secūda ibi, finant. Et istas partes potest subdividere in alias particulas, vt patet p l. y. aut. no eger summario, qñ summa est et summa eius est duarū columnarum, que sunt in corpore aut. eo. coll. vij. vnde hec sumit. Et his ergo primo nota qualiter duo rei cōstituuntur. De hoc solū in aut. dicitur. Secūdo qualiter erigantur, et de hoc tāgitur in l. i. respō. et in aut. eo. Tercio, qualiter exacto cōtra correi succurratur, de hoc l. i. ff. respon. p. primo ad l. videt qñ inter correos debeat diuidi actio, vt ff. de ad

in vulgaribus appellantur factoribus, & quilibet eorum tenetur in solidum in
istis rebus, seu exercitioria, ut ff. de eger. l. i. in fi. c. l. seq. de infortioria
l. habebat. s. fi. l. seq. de satis arbitror eos esse duos reos debendi, &
ad id & eandem obligationem utrumque teneri constare, esse obligatos,
et l. i. s. p. de eger. & sic talis actio est nativa, non dativa. Item in la
ta pro vno, prodest alteri, ut de s. p. Item puto q. l. in. j. co. habear
locum in eis per illam rationem, in plus, & ut l. ii. de eger. Dico ergo
q. sunt duo rei debendi, duo vero rei credendi isto modo omnino non
constituntur, q. ex contratu exercitioris, vel infortioris, non dicitur actio
nisi cessare, aut nisi in subsidium. l. i. in fi. l. seq. de infortior. l. i. in fi. s. j.
de exerci. Si vero talis negotiatio, vel mercantia gerantur per se
ipsos, tunc aut ambo simul, & quilibet tenet pro portione, quam habet
in negotiatio, vbi tamē plures in prin. de eger. Aut egerent se
paratim, puta si duo sint focij, vnus egeret per vnus, alter egeret
Florentie, & tunc quilibet tenet in solidum. Videtur enim iniuncti esse
in societate positi, arg. l. eius qui in provincia. ff. si cer. pet. c. de
fabricen. l. iure pium. lib. ri. l. traditio. s. fi. ff. de acqui. re. do. pro
hoc facit illa ratio. Ne in plus, & q. tenet Jac. de Tre. in d. l. si de
men plures in prin. ff. de eger. licet gl. in l. i. in fi. co. tit. variet. Ita
2. cimo q. d. infortior & exercitor possunt conueniri ex eorum contractibus
bus. Item preponens, & quilibet eorum in solidum ad dicant duo rei in
solidum. Videtur q. sic, ut l. i. s. pen. de eger. Contrariū puto verius, q.
vnus tenet principaliter, alter accessorie, ideo magis ipsos com
paratim fideiussori & principali, ut in patre & filio l. cū fili. in prin.
de verb. obliga. Constat autem fideiussore, & principali non esse
duos reos, ut no. in ver. amicus. de sol. l. cū quis pro reo. q. no. p.
doc. j. co. l. fin. Unde cimo q. quero, plures duorum ex facto vni? fere
ni in solidum tenentur de peculio, ut ff. de pecul. l. ancillarum. s. fi.
quis cū seruo. cū sim. an tenebuntur, ut duo rei? Breuiter dices, q.
q. quādo quilibet tenetur in solidum, aut tenetur ratione peculij q.
est penes seruum tantum, vel in loco communu. aut respectu peculij
q. h. quod est penes se tantum. ut ff. de pecul. l. si negali. s. fin. cū i. ff. l. l.
seq. Primo casu, diceret eos esse duos reos, q. ad idē & eodē respectu
petu tenent, & eadē obligatione, sicut duo rei, sicut dixi s. in pluri.
p. ponentib? infortior. Secundo casu dico eos non esse duos reos, q. in
singulis personis propriū est p. peculij, ergo, & ut l. i. co. q. d. ff.
eo. Item q. actio de peculio habet naturā actionis realis, ut l. q. si
tun. in prin. ff. de pecu. not. per Cy. s. q. cū col. dominij. & sic qui
libet videt per se teneri in solidum ad rem diuersam. Duodecimo
4. q. d. q. gratia huius, que diuersitas impedit constitutionem duo
rum reorum. Et circa q. dico, quod quandoq. est diuersitas in obliga
tione contratta tempore, q. vnus obligat vno tempore, alius alio,
& tunc aut est diuersitas modici temporis, & non impedit consti
tutionē duorum reorum, ut l. duos. s. fi. ff. co. Aut interuenit interval
lū longū, & tunc aut fuerit duo simul interrogati, vel interrogau
rūt, & vnus statim, alter ex intervallo, respō. vel alteri ex interval
lo rrsūm est, & vitiatur constitutio duorum reorum debendi, & credendi.
l. si ex duobus. in prin. ff. co. Aut separatim quilibet fuit interroga
tus, & quilibet interrogauit, & sic separatim rrsūm est ex intervallo
de, respectu pcedētis obligationis, sed in cōtinenti respectu facite
interrogatiōis, tunc aut in sequenti obligatione fuit habita mētio
prime vel eppse, hoc actio q. essent duo rei, & nō impedit constitutio
duorum reorum, ut l. i. in prin. ff. e. Facit l. q. d. co. s. ff. de sol. Aut
in scda obligatione nō fuit facta mentio prime, tunc non erunt duo
rei, ut in sti. co. s. i. Quandoq. est diuersitas in obligatiōis forme,
ut pura ego emi, & ex causa emptiōis pretij promisi, alij promissit
idem pretij per stipulationē, cū ipse non emeret, & tunc vitiatur con
stitutio duorum reorum, q. omnes leges que loquunt de duob? reis,
dicūt q. constitunt ex stipulatione, vel ex alio contractu, ut l. i. & l. i. j.
l. eandē in prin. ff. co. probat. ff. in re ver. l. si p. pare. in s. fi. vbi pa
ter quilibet obligat per iussum, & alius qui obligat ex mutuo, non sunt
duo rei. Et hec conclusio patet in principali fideiussore, qui non
sunt duo rei, ut dictum est, q. ex diuersis obligationibus tenetur.
Preterea ex diuersitate forme obligationis inducitur diuersitas
causę, ut patet in exemplo premissio, sed diuersitas causę impedit
constitutionē duorum reorum, ut statim dicam, ergo & non obstat l.
reos. in prin. ff. co. vbi dicitur diuersitas actionib? q. reponē, ut ibi
dicā. Quandoq. est diuersitas in obligatiōis substantia, q. licet
in eadē forma promittat, vnus tamē obligatur ciuilitet, & natura
liter, & alter naturaliter tantum, tunc nō impedit constitutio duorum
rum reorum, ut l. i. & ex duobus. s. fi. ff. co. Quandoq. est diuersitas in
obligatiōis causa, q. licet eadem, quātitas sit promissa, tamē cau
sa obligatiōis aliter respicit vni quā alij, & isto casu irritat con
stitutio duorum reorum. l. qui seruū. ff. de interroga. act. l. ibi gl. mag.
2. ff. co. l. si d. q. prout ibi loquit de dote. Quandoq. est diuersitas
in re, que in obligatiōe deducit, & tunc vitiat constitutio. l. si d. q.
ff. co. Quicq. est diuersitas in qualitate, & est hic aduertēdū, q. aut
talīs qualitas supuenit post constitutionē duorum reorum inde facta,
& nō vitiat, ut l. eadē. s. si d. q. s. j. r. ff. co. Aut ista diuersitas fuit
i prin. & tunc aut possibile est talē diuersitatē reduci ad paritatē, &
vitiatur

hic videtur quod sic, quia quantas apud vnum sit ciuilis, tamen apud alium est naturalis, videtur tamen idem, et ex eadem causa, ideo non impedit consuetudo duorum reorum, vt l. si ex duobus. s. fin. ff. eo. Et hoc tenet gl. ff. de condi. indebl. frater a fratre. in glos. mag. Hoc etiam videtur velle tunc. ff. de pact. l. si vnus. in prin. Contrarius puto quod non sint correi. Primo q. hic est diuersitas in causa, nā filio debetur ex suo contractu, et debetur patri ex dispositione legali. Preterea, si essent duo correi, debitor posset filio soluere etiam patre prohibente, arg. ff. de sol. l. vero procuratori. s. i. et in l. aliud. sed filio nō posset solui patre vetante. vt l. quod seru? ff. de positi. t. ff. de sol. l. quis seruus. ergo &c. Preterea apparet quod pactū filij, vel iustus randum delatū ab eo, patri non nocet. ff. vt de pact. l. contra iuris. s. si a ff. de iureiur. an. in l. quanto magis. cum simi. quod secus est in duobus reis, vt i. dicaz. nō ob. ergo gl. in l. frater a fratre. q. ubi e dictio quasi, que est nota improprietatis. Idē dic. in l. si vnus. vbi filius pater equatur duobus reis credēdi, q. vtrique potest solui ante prohibitionē patris nō tamē sunt duo rei, sed magis equiparati eos cedenti, et cessionario, vt l. iij. j. de dona. Decimoseptimo, et primo circa premissa concludendo dicaz duas regulas. Prima est, qui sint plures rei debendi, sunt enim quando plures insolidū debent idem vere, vel fite ex vna et eadē causa principaliter, et ex voluntate. Et pone hanc regulam plures insolidum. Digi insolidum, quia secus si pro parte, vt l. eos. s. cum in tabulis. ff. eo. Et hoc vult dicere hec auth. vt s. Digi idem, quia secus si diuersus, vt digi s. in gij. q. Digi ex eadē causa propter id quod supra dixi ea. q. ij. vere, vel fite digi, per ea que digi s. eo. q. vi. principaliter digi, quia secus in ac cessorijs, vel s. digi in vi. q. Et voluntate, ideo digi, quia si sunt ex necessitate, non sunt proprie duo rei, vt digi s. an. vij. q. vel plures ex quasi maleficio, vt s. in gij. q. vel ex natura rei, q. individua, vt s. in q. ij. Secunda regula est, plures rei credendi sunt quando pluribus insolidū debetur idē vere, vel fite, ex vna eademque causa principaliter ex voluntate. Principaliter digi, quia secus si vni principaliter, alij ex cōsequētia, vt s. digi in vi. q. s. in progi. q. Cetera vero sunt expōita s.

De secundo T vero, qualiter exigantur, et agant, est videndum. Et primo quero, an plures rei debendi possint simul cōueniri. Ad quod dicaz, quod quandoq. vult quis plures reos cōuenire, et quēlibet pro parte vtrius, et tunc sine dubio potest, vt l. iij. s. i. cū simi. ibi no. ff. eo. est autem dubium, an in diuersis libellis possit hoc fieri, an vero vno, et eodem libello puto quod tam diuersis libellis, quam vno videretur colligi ff. de appel. l. si qui separatim. in princip. s. i. hac auth. Hoc ita. Et idem dico de duobus reis credendi, q. quilibet potest agere pro parte, vt pbat ex s. si. d. l. iij. etiam probatur per equiparationem, quas facit l. ij. eodē. que sic potest intelligi, et dic vt probatur ex fin. dicte l. ij. Et puto quod eodem libello siue diuersis. argu. eorum, que dicta sunt in reis debendi, et facit optime i. de accu. l. i. accusatoribus, et quod ibi no. Quandoq. quis vult cōuenire plures reos debendi, et quem libet insolidū. Et hic est aduertendum, si quidem volo vos conuenire simul, et eodem libello, prestādo qd vna solutio sufficiat, possum. vt hac authen. hoc ita. et in corpore vnde sumitur. et probatur s. si plu. vna sen. seu. condem. l. j. vbi innuit quod potuit eos iudex condemnare in vna sententia insolidū, ergo sic erat peritum, quia sententia debet esse conformis libello, facit ff. de re iudic. l. Paulus. ff. manda. l. si mandato Titij. s. Paulus respondet. Et hoc etiam tenet ibi gl. et idem dicit Dr. de leg. ij. l. si pluribus. ff. commo. et in d. l. ij. s. i. per Jac. de Aret. pro hoc facit ff. de verbo. obligat. l. in executione s. insolidum. Si vero vult eos cōuenire insolidum, non facit protestatiōē, quod vna solutio sufficiat vel similibus verbis appositis, que habent vim predicte protestatiōis, tunc talis libellus nō debet admitti, vt s. de fideius. tu. l. i. et not. ibi per gloss. super verbo agi. que exponit ita quod exigit quasi dicat, secus si diceret quod vna solutio sufficiat. Et eodē modo credo etiam duos reos credendi posse agere eadē ratione. Facit predicta l. si accusatoribus. j. de accusat. Sed cōtra predicta opp. de aqua plu. arcan. l. supra iur. s. Cassius. vbi dicitur quod plures non possunt vno et eodē libello cōueniri, nec agere, sed debent separatim. respondēdo, quia licet ibi permittat agi separatim, nō tamen phibet agi simul, si consentiāt, imo poterunt agi. ad hoc ff. de noui op. nunci. al. stipulatio. in s. fin. probatur. ff. fami. cret. l. heredes. s. si inter. Itē facit quod not. per Ly. s. sicer. pe. l. eo. quod licet in eo quod ibi dicit diuersis actio nibus, fore non bene dicit, arg. ff. de actio. emp. l. non est nouum, cū sua gl. Quandoque quis vult cōuenire plures insolidū separatim, et in diuersis libellis, tunc si quidē simul et eodē tempore contra plures porrigit libellum, seu libellos, puto debere dici idem, q. quādo vno libello, ar. d. l. supra iur. s. Cassius. s. et cōtra tamen, q. ad petitionem partis aduerse, possit agens cōpelli eos cōuenire in vno libello, et eos diuersis istatis nō molestare. arg. d. l. nō est ff. de actio. emp. et de leg. i. l. huiusmodi. s. si. Si vero primo datus est vnus libellus, secūdo offertur alius, tunc si quidē loquimur in plurib. reis

a modo debeat conueniri viriliter iure exceptiois pacti. Dic, aut et
duo res tales qui nō habebant beneficiū diuisionis, et tunc recipien
do solutiones partis sue ab vno, videtur diuidere, ita qd alios iur
re exceptionis pacti debeat viriliter diuideri, vt l. si creditor. §. de
pac. §. alit fauore legati, vt de leg. l. si ex toto. §. in h. Aut sunt re
les persone, que habent beneficiū diuisionis, et tunc aut vnus expri
mit qd soluit pro parte sua specialiter, et tunc ipse solus liberat, pro
eo qd soluit, ipso iure p residuo, ope exceptionis, vt ff. de sol. in his.
§. l. quoties vnus, et ibi de hoc per Ja. de Bre. in sol. l. ex iudicati.
§. in sol. sed ceteri remanent insoluium obligati. Aut soluit simpli
citer, nō expiungendo pro parte sua, et tunc recipiendo partis solutio
nem de rigore iuris non videtur diuidere, et sic in residuum possum
quemlibet insoluium conuenire, sed de equitate, ille soluens conuen
tus potest opponere exceptionem beneficii diuisionis, vt si illa solu
tio primo facta sibi proficiat, vt l. inter eos. §. si ff. de fideiuss. licet et
ibi loquatur in fideiussore, tamen idem ius et eadē regula est hodie
in duobus reis habetib⁹ beneficiū diuisionis. Ratio est, nam vbi
non habet beneficiū diuisionis, creditor non tenebitur recipere par
tem, vt l. plane. ff. famul. erciscund. et l. tutor. §. Lucius. ff. de vrsari.
Unde si recipit partem, videtur ex liberalitate facere, sic induci⁹
pacti exceptio, sed in eo qui recipit ab vno eorum, qui habet benefi
cium diuisionis, hoc dici non potest, quia hoc facit ex necessitate, cum
in necessitate nemo liberalis existat, et c. vt in l. fideicommi. §. si re. ff.
de leg. iij. de adimen. leg. l. rem legati. Et hoc tenebat Old. Quid
autem ex necessitate teneatur recipere, habes tex. et glo. in l. his. §. si
ff. de solu. et leg. iudicatum. ff. iudic. solu. Sed posses dicere, quis est
effectus huius, cum etiā primo casu de equitate sibi proficiat, ita
spon. quando ipso iure per partem receptam sit diuisio, tūc si alij
fictiuntur postea non soluendo, nō preiudicat primo soluenti, vt l. in
ter eos. §. cum inter. de fideiuss. Sed quando per receptionē
fit diuisio nō ipso iure, sed de equitate, tūc illa equitas ita demū ha
bet locū, si in illo tempore, quo conueniuntur ceteri sit soluedo, vt vbi
inter. §. si ff. de fideiuss. preiudicat ergo soluēti, si post solutionē alij
38 creditur non soluendo. Iuxta predicta quero, verum est qd vn⁹
creditor recipiendo partem ab vno ex correis debendi, preiudicat
sibi ipsi, sed an alteri correo credendi preiudicat, Dico quod ex ta
li partis receptione inducitur pacti exceptio, vnde sicut idem est
in eodem casu, quo pactum vnus preiudicat alteri correo credendi,
39 si ita in eo casu preiudicat talis partis receptio. Secundo quero
vtrum acceptilatio facta ab vno correorum credendi, alteri preiua
dicat, et facta vni ex reis debendi alteri proficiat, quodam floss. vide
tur distinguere an sint socij, vel nō, per l. et per iusurandū. §. si na. de
accep. et de noua. l. si rem. §. si duo. in glo. super verbo, fere. et ff. l. si.
Alia gl. videtur indistincte dicere, quod vnus acceptilatio alteri
noceat, vt ff. de pac. l. si vnus. circa §. glof. magnē. et de solu. l. qui bo
minem. §. si. et ibi glo. et hoc est ipsa veritas. Nam acceptilatio facta
vni correorum debēdi, proficiat alteri, etiam si non sit socius, hoc expri
mitur de libe. leg. l. iij. §. nunc de effectu. Facit de accep. l. si ex pluri
bus, vbi etiā videtur expressus. Item dico quod liberatio facta ab
vno correo: nū credendi, noceat alteri etiam nō socio eadem ratio
ne, que est in reis debendo, cū in hoc equiparentur, vt l. ij. ff. eo. qd
et per iusurandū. §. si. de accep. generaliter loquitur, et quia l. si re.
§. si duo. de noua. et parat potestatem vni rei reddēdi, circa litis cō
testationem, et acceptilationē, sed per litis cōtestationē vnus preiua
dicat alteri, etiā nō socio, vt expresse habet l. fidei. §. plerūq. ff.
de leg. iij. Et ideo dico ego, quod quātū ab hoc idē est acceptilatio,
et solutio per d. l. si ex pluribus. de accē. Et predicta sunt vera, quā
do nouatio interponitur super obligatione iuris ciuili. Si vero in
risurgunt, dicam in vj. q. Si vero acceptilatio facta est vni p par
te sua tantum, certe alij pro illa parte non prodest, neq. nocet, vt
dictū est de solutione, et videtur casus in l. si ex tribus. iudi. fo. et
40 quero si acceptilatio est facta vni insolui, hoc accō, quod tūc sibi
et non alij pstat, an hoc pactū ad aliu impediāt porrigi effectū suū
Si tenet qd ne, in l. et per iusurandū. §. si legatorū. ff. de accep. l. i. qd
facit ff. de libe. leg. l. si quis reū. in prin. et ibi dicit. Preterea, idē vj
demus in solutione, nā si vnus hoc accō soluit, qd pro parte sua tūc
et circa hoc tamen esset plenus, clarus, et vilius vidēdum, qd pas
41 sus subtrahit est, si bene inspicitur. Tercio quero, de petitiōe, vt si
quid petatur ab vno reorū credēdi, vtrū hoc alij proficiat. Et si qd
fuit petitiō simpliciter facta ita qd ad litis cōtestationē nō perrē
tūm, facta ab vno potest alij prodesse quo ad interruptionē pcri
ptionis, vt l. eo. l. si. Si vero est processum ad litis cōtestationē, et tūc
si quidē est facta cōtestatio super toto debito, lex videtur velle qd il
le qui cōtestatur libe. totum debitu sibi procompetat, ita qd alij solui
nō potest, vt l. ex duobus. la. ff. et c. Sed ad intellectū illius legē ibi
in gl. dubitatur, nec per hoc declaratur, nā secūdo. Et ibi loquit
quādo erāt socij, scēz si nō essent socij, que opinio est mirabilis res
spectu aliarū gl. qd plus preiudicat illi qui nō est soci⁹, quā illi qd
soci⁹, qd videtur contra omnes alias gl. allegatas, et tertia. et c. k.

Alii dicunt, quod ibi vnus solus egit, et succubuit, et licet istud sit verum in se, tamen quantum ad illa legē diuina est. Dico ergo simpliciter respondendum quod per solam contestationem factam ab vno correorū credendi, ille sibi totum debitum preoccupat, siue sit socii, siue nō, vt ff. de leg. iij. l. si deicommissa, in §. plerumque, in si. vbi expressum est. Si vero alter ex reis credendi, partem tantum petierit, licet contestando, pro sua parte tātum sibi preoccupat, vt ff. eo. l. iij. in si. quod si. dicitur est in acceptilationibus, et solutionibus. Ex parte vero reorū debēdi, si ab vno petatur, vtrum pōt creditori quo ad constituendum alios in mora, infra dicam. Sed an alijs reis debēdi prodest, vt de toto debito petitio facta ab vno alter reo debēdi sit liberatrix, reg. in l. secunda, ff. eodem, videtur dicere quod sic, et ff. de euic. l. si per imprudentiam, in §. si. sed teg. j. tit. i. l. si. dicit contrarium. Et dar plures solutiones. Vna est, aut quis petit in iudicio, aut extra. Ista fol. no. in d. l. ij. ff. eo. quod solutio est cōtra l. si. tit. i. Alii dicunt in l. ij. ff. eo. petit animo nouādi, q non placet, quia eū petitur ab vno ex correis debēdi, agitur cōtra eū ex sua pōtia obligatio, sed nouatio, que fit lite cōtestata, sit cō vnus litē inchoatam contra alium, alterius nomine suscepit, vt ff. de noua delega. et. Alii solutio est, et illa continet veritatem, quod petitio facta ab vno et exactione alter liberatur, vt d. l. ij. secus in petitione tantū facta vt j. tit. i. l. si. Facit. ff. de his qui deie. vel. ff. l. peremptio, et de pō. l. si. l. si apud duos. Si vero ab vno ex reis debēdi pars tantū petitur, an per partis petitionē videat esse facta diuisio? Glo. in l. cre. ditores, §. de pac. videt dicere quod sic, vt l. si per imprudentiā, §. fin. Veritas est, quod aut vnum conuenio pro parte, et nō videor diuide re, vt l. si ex toto, §. i. de leg. i. a. j. tit. i. l. reos. Aut omnes pro parte conuenio, et videor diuidere, vt §. ti. i. l. liberi. intelligi autē de petitione, que fit lite cōtestata, vt patet in d. l. liberi. Sz quid si vnus reorum credēdi egit et reus fuit contumax, propter quod missus est in possessionē ex primo decreto, an videatur ex hoc sibi debitū preoccupasse, cum hic nō interuenit litis contestatio. Cogitetur. Item quid si post litis contestationē ab vno instantia cause perit triēnio, an remanebit actio communis vtrique reorū credēdi? quod videtur, quia perempta instantia perit litis cōtestatio, et eius omnis effectus, vt l. cum lite mora. ff. iud. folu. Facit optime glo. in l. ij. de fruct. a lit. ex pen. in glo. Contrarium credo, nam nouū est quod instantia perēpta perimitur litis contestatio, et omnis eius effectus nō perfectus, sed persequendus in futurū, scilicet secuta sententia, effectus autē iā cōsummatos, et perfectus, vt interruptio p̄scriptiois, vel vniuū litigiose ista durat vt no. §. de iud. l. i. propter ad. in §. si quidem, in gl. que incipit vt non teneatur. Nec ob. gl. §. de fruct. a lit. ex pen. quia illa nō dicit verum, sed hic effectus acquisitus per litis contestationem nō est iam perfectus, ergo, &c. Sed an per litis contestationē factā coram arbitro, vnus ex reis credendi in solidum sibi totum debitū preoccupet? Dic quod non, vt l. si duo. ff. de ar. l. iij. sententia lata cōtra vnū, nō impedit aliud agere qui socius nō est, §. si per lit. cōte. sibi preoccupasset alter omnino repellit. Et hoc procedit de iure antiquo, hodie secus in arbitrio sine pena electo, vt l. cū antea, §. p. s. de arb. Quarto quero quid de sententia, et an primo sententia lata pro vno ex reis debēdi alijs proficiat? Tu dic, aut sententia lata est super facto, quasi non sit debitū, vel quasi nō fuerit contractū, aut super iure, quasi persona vnus nō potuerit obligari, aut dubitatur. Primo casu indistincte sententia lata pro vno, alteri prodest, siue sit socii, siue nō. Et hoc arg. legū dicitur q sententia lata pro fideiussore prodest reo principali, licet fideiussor nō interfuit vt l. duobus, §. a fideiussore, ff. de iureiur. l. 7. de fideiuss. l. amissi, §. si. Secundo casu, aut quasi persona ipso iure nō teneatur, et nō prodest alteri, quia nō sunt duo rei, ar. l. si ex duobus, in prin. ff. eod. Aut quasi teneatur, tamen est tutus aliqua exceptio, vel teneatur saltē naturaliter, vel nō probauit creditor, et tunc aut sunt socii, et absolutoria lata pro vno prodest alijs. Aut nō sunt socii, et tūc nō prodest, vt ff. de ar. l. iij. facit ff. de arb. l. si duo. Et sic debet intelligi q no. Jac. de Are. in l. ij. ff. vbi ista tetigit. Aut dubitatur, et tūc in dubio videtur lata absolutoria, quia actor nō probauit, et recte suspicōdo colligitur exceptiō in l. Julianus, in prin. ff. de condi. inde. l. i. procurator, ad egi. ff. rem ratam habere, de exceptio. rei iud. l. 7. an eadem, in §. i. licet aliud in iure iurando, et dicam j. in proxima questio. j. Secundo est videndum, vtrum sententia cōdēnatoria lata cōtra vnū ex correis debēdi, alteri p̄iudicet? Et dico indistincte quod nō, et colligitur in l. si. tit. i. vbi sententia lata contra vnū, non mandatur executioni contra aliu, sed contra eū remanet integra actio, a sic opus est nouo processu, et sic absolutoria aliquādo prodest, cōdēnatoria nūquā nocet. Si militer habes §. si fer. vel l. loci corpus, §. si fundus, et l. si de comuni, §. eo. ti. j. Tertio est vidēdū de reis credēdi, et hic indistincte dico, qd lata sententia pro vno siue contra vnū, indistincte nocet alijs, qd per litis cōtestationē preoccupauerit debitum ille agēs, siue sit socius, siue nō, vt l. si deicommissa, §. plerumque, ff. de leg. i. l. ex duobus, ff. eo. ergo, &c. Dices tū, istud est cōtra casum l. si duo, ff. de arb. vbi sententia lata cōtra vnū de reis credēdi, nocet alijs, ita demū, si socius est, &

ibi dico in sententia arbitri illud est, ex qua nulla onis actio. vt C. de
 arbi. l. i. et litis contestatio facta coram arbitro non habet illi effectum,
 de quo dixi. s. progi. q. sed solum ius, scilicet quod onit ex compo-
 40 nullo, de quo dicant. in vi. q. l. Quinto ex ordine quero, de iure in-
 rado. et hic videtur quodammodo idem dicendum, quod in sententia, nam
 primo videndum est de iuramento delato vni ex correis debendi, qui in-
 rapit se non teneri, an alteri prodest. Et dicunt, si iurati super facto,
 quasi non sit debitum, indistincte alteri prodest, siue sint socii, siue non,
 ar. d. l. ex t. nobis. et ibi not. in s. a fideiussore. ff. de iureiur. Aut super
 iure quasi persona iurantis non teneatur, tunc iuramentum alteri
 prodest, si sint socii, alias secus vt d. l. duobus. s. ex duobus. Aut du-
 bitatur, vtrum sit delatum super iure, vel super facto, et tunc in dubio vi-
 detur delatum mere super facto, et non super iure, vt l. si de iureiur. et hoc
 tenet glo. in l. duobus. s. i. de iureiur. et si qua. re. act. non d. l. i. s. si fidei-
 ussor. Et si dicas, quare secus in sententia, vbi non videtur iudica-
 tum super facto, vt s. progi. q. dictum est. Respon. q. iuramentum habet
 vni solutionis, quod secus est in sententia. Et hoc videtur de inten-
 47 tione. s. alleg. C. l. Scio est videndum, quid si vnus ex correis deben-
 di actori detulit iuramentum, an correo nocet. Dico q. non, vt dixi. s.
 in sententia, vt l. iij. s. p. ff. de iureiur. l. nam postea. cu. l. seq. co. tit. Illud
 est verum, quantum ad actionem, que oritur ex iureiur. sed quantum ad
 prescriptionem interruptendam, alteri correo nocet, vt l. eo. l. fin. co.
 48 iudicial. nam postea. s. si is qui temporaliter. ff. de iureiur. C. l. Tertio est vi-
 dendum de iureiur. delato ab vno ex correis credendi, vtrum alteri nocet.
 Et dico q. nocet alteri indistincte, siue sint socii, siue non: nam cum iura-
 mentum habet vni litis contestationis, vt d. s. si is qui temporaliter. p.
 litis contestatione alteri prejudicatur, vt dictum est in l. fidei commissi.
 s. plerumque. de leg. iij. ergo, et sic loquitur l. duobus. in principi. ff. de
 iureiur. q. glo. hoc sentit in l. si vnus. in prin. ff. de pact. s. sic glo. in d. l.
 49 de duobus. que distinguit, siue sint socii, siue non, loquitur male. C. l. Sec-
 di, prodest aliis correis. Et communis doc. opi. est, q. pactum vnus
 prodest alteri, si socii sunt, alias secus. Ita no. in d. l. idem in duobus. s.
 de pact. vbi tex. videtur in leandem. in s. i. ff. eo. s. ff. de arbi. l. si duo.
 de l. leg. l. iij. s. nunc de effectu. Sed certe text. in d. l. eandem. s. i. videt
 requirere duo, scilicet quod sint socii, et communis culpa interueniat.
 Idem glo. in d. s. nunc de effectu. videtur sentire idem, quando non
 litem intelligantur iura, que dicunt, si sunt socii, vel non, de qua societate
 hic intelligatur. De hoc sunt multe gl. Ana. test. ff. ad Velle. l. vir
 goni. s. huius in glo. magna. que dicit quod licet communiter contra-
 hant, et in communes usus accipiant, non tamen dicuntur socii. Alia
 glo. ibi sequens dicit, quod ita demum sunt socii, si hoc actum est, alias
 secus. Alia gl. est in l. si duo. s. i. quis cau. que dicit, siue sint socii om-
 nium bonorum siue eiusdem obligationis. Certe in quantum d. gl.
 dicunt de sociis omnium bonorum, bene loquuntur, sed in quantum
 dicunt de societate eiusdem litis, vel eiusdem obligationis, etiam de-
 nedunt, sed debet intelligere hoc actum, quod omne commodum et in-
 commodum promittens et illa litem, vel obligationem sit commune, et tunc
 vere sunt socii, vt ff. pro soc. l. si vnus ex sociis. in prin. Ita tenet Baco.
 de Are. in l. eandem. s. i. ff. eo. s. l. si duo rei. Hoc pmissio dico, quod pactum
 factum vni ex reis prodest alteri, si et in quantum continet interesse
 eius, cui pactum factum est secundum regulam positam. ff. de pact. l. heredi.
 s. si hoc siue sint socii, siue non. Declaro primo in non sociis, si factum
 est vni pactum de non petendo, si alter conuictus esset, et actus habet
 regressum contra eum, cui pactum est factum in totum, quia scilicet
 tota pecunia ad eum peruenit, vel in parte, si pars tantum pecunie per-
 uenit ad eum carentis, sibi pactum proderit, quia carentis interest eius,
 cui pactum est. Et hoc tenet glossa in dicta l. iij. s. nunc de effectu. de
 lib. leg. Sed si sint socii, tunc idem quia si alter conuictus non esset, ha-
 biturus regressum contra illum, cui pactum factum est, vt puta, si ex pro-
 pria culpa conuenitur, tunc pactum factum vni, non prodest alteri,
 secus si esset habiturus regressum p actionem p socio. vt q. ex commu-
 ni culpa conuenitur. Et hoc est q. dicitur in d. l. eandem. s. i. ff. eo. s. si socii
 sunt, et communis culpa intercesserit, quasi dicat, secus si ex propria cul-
 pa conueniatur. Ad vnum tamen aduerte, q. eo casu, quo socius con-
 tra socium est habiturus regressum, tunc pactum factum vni, prodest in so-
 lidum alteri, et in hoc differt a non sociis. Ad cuius intellectum pone
 exemplum. Sunt duo rei socii in viginti facio vni pactum, certe non po-
 tero alium conuenire in decem, q. si ille ipsa decem solveret, quings repe-
 teret a socio, cui factum est pactum. Eodem modo si vnum tantum denarium
 repeteret, illius partem repeteret ab eo, cui est factum pactum, cum omne
 commodum, et incommodum debet esse commune, vt s. dictum est. et ideo q.
 non potest taliter conueniri, quin inquietetur ille, cui factum est pactum,
 ideo pactum sibi prodest in solidum, hoc vult dicere, si bene aduertatur,
 ff. de arbi. l. si duo. in prin. prout legitur in duobus. reis debendi, facit
 si quis cau. l. si duo. in prin. et ibi not. Sed contra predicta Oppo-
 nitur de l. si duo. in princip. ff. de negot. gest. que contradicit
 in duobus. Primo quod denunciatio vnus ex sociis non prodest
 alteri, sed hic secus in pacto. Sed certe licet ibi sint socii, tamen non erat
 correis

correi, quia quilibet p parte sua tenebatur, ideo vnus denunciatio
impedit pro parte tantū actionem correi, sed hic loquitur, cum es-
sent in solidum obligati, vt rei, & socij, tunc pactum factum vni sim-
pliciter solidam obligationem respicit, cum in solidū teneatur ideo
alijs prodest cum paciscentis interest, vt dictū est. Sz si poneret pa-
ctum esse factum vni, pro parte sua tantū, tūc fateor quod alijs nō
proficeret, quia esset eades ratio que est in d. l. si ex duobus. ¶ Secū-
do opp. ad illud quod dixi qd etiam si aliquis pro parte dimidia cō-
uenit, habet regressum cōtra alium, cui pactum factum est, quia
hoc videtur cōtra d. l. si ex duobus, & quod ibi no. in vlt. gl. Sed cer-
te glos. in illa l. dicit quod illa leg. non potest habere locum in socijs
omnium bonorum, & ideo inquantum hic loquitur in socijs omnī-
um bonorum, illa leg. non obstat. sed inquantum loquitur in socijs cuius-
dem obligationis, illa leg. contradicit. Sed forte illa glos. non bene
loquitur, quia illa text. dicit, quod ille, qui prohibuit, non debuit
damnum pari ex persona alterius, non autem dicit, quod ex perso-
na alterius lucratur. Sed si alius communicaret sibi lucrum veniens
ex gestioe, illud quod soluit gestor non recuperet, iaz hic lucrare
tur. Sed posito quod illa glos. verum dicat, Respondendo, quod les-
gis prohibitio habet vim solutionis pro parte prohibentis tantū,
hic vero pactum vim solutionis nō habet, vt no. in l. si vnus. in §. sz
si generali. ff. de pac. Ratio quia cū nihil pro sua parte videatur sol-
uisse illi, cui factum est pactus, alter conuēctus ab altero repeteret.
Habemus ergo ex predictis, qd quandoque sunt socij, nō correi, &
ita loquitur l. si ex duobus. Quādoque sunt correi, nō socij, & ita lo-
quitur glo. l. iij. §. nunc de effectu. ff. de lib. lega. vt §. digi. Quādo-
que sunt duo socij, correi, & tūc aut pactū factum est vni pro parte
sua tantū, & alius potest pro parte sua conueniri, arg. d. l. si ex duo-
bus. Aut sit simpliciter, & tūc dic vt §. digi. Sed quero que est ra-
tio diuersitatis inter pactum & acceptilationem. Responso patet,
quia acceptilatio habet vim solutionis. Item que est ratio quare
distinguitur aliter in sententia, & iuramentum, & aliter in pacto. Vi-
co quod ratio est, quia sententia & iuramentum declarant debitum
non fuisse, secus in pacto. Item iuramentū habet vim exceptiōis
vt digi. Vidimus an pactum factum vni reo debendi, proffit alteri,
ad interrumpeūdā prescriptionem alteri nocet, vt j. co. l. si. quo ad
alia nō reperio qd debeat nocere, ergo, ac. vt l. si vnus. §. ante omnia.
ff. de pac. Superest vt videamus de reis credendi, an pactū vnus
proffit, vel noceat alteri? Et hic est aduertēdū, quia quedā sunt pa-
cta, que totaliter obligationem perimunt pūtinā, vt acceptilatio,
& de hoc dictū est. Quedam sunt pacta, que totaliter pristinam obli-
gationem nō tollunt, vt pactum de non petendo. Item pactum de
constitu. pecu. l. item illa. §. si. de constitu. pecu. Quedam sunt pacta
que licet obligationem totaliter perimant, tamē reliquie remanent,
vt nouatio, iaz noua obligatio loco pūne constituitur, & ista duo ge-
nera factorum quātum ad propositum videntur esse eiusdem natu-
re, & videtur quod vnus pactum alteri nō noceat, vt ff. de pac. l. si
vnus in princip. In contrarium videtur quod noceat, vt ff. de cōst.
pecu. l. idem est. & de noua. l. si rem. §. si duo. Glos. in d. l. si vnus. ponit
aliquas solutiones, que cōtinent meram diuinationem, sed in dicto
§. si duo. ponit alias solutiones, inter quas ponit hanc, Aut sunt so-
cij, & pactū vni? & nouatio nocet alteri. Ita loquitur l. si duo. Aut
non sunt socij, & tunc non nocet. Ita loquitur l. si vnus. & hoc tenet
Dy. Certe ista solutio est directe contra casum legis vnus. in prin.
vbi expresse loquitur in socijs. Sed glo. nititur respondere, sz non
potest euadere sine magna violentia. Vnde Bul. de Lu. dicit totū
cōtrarium, Aut sunt socij, & pactum, & nouatio vnus alteri nō no-
cet. Idem in nonatione, vt d. l. si vnus. Aut nō sunt socij, & pactū,
& nouatio vnus alteri nō nocet, vt d. §. si duo. Ratio hui⁹ est, quādo
sunt socij, debitum est commune. vnde vnus nō potest pacisci in pre-
iudiciū alterius. Sed quādo non sunt socij, debitū est cuiusque pro
priū, & vnusquisque potest facere quicquid ipe vult, neq. in aliquo
alteri tenetur. Pro hoc est tex. ff. ad l. §. alc. in lege §. alciā hoc est
se seruādū. tenet etiam hoc Jac. de Bel. in auth. de duo. re. in corpo-
re. Et ista opi. puto verā. Do gl. que ita distinguit, & allegat, & dicit
hāc fuisse opi. Iso. ff. c. l. ex duobus. licet ipse aliter dicat. Dico er-
go aliter sic, & latius, vt mutauerūt, vel alio simili modo, aut sunt correi ex
vēdidit, vel in mutauerūt, vel alio simili modo, aut sunt correi ex
causa mere lucratia, vt puta, ex causa legati, vel donatiōis. Pro
casu pactū vnus nō nocet alteri, quia debitū nō est vniuersitatis, p
pū, sz magis cōmune, si pecunia ab vtroq. cōiuniter precesserit.
Casus est in d. l. si vn⁹. in prin. ff. de pac. prout gl. intelligit in socie-
tate nō cōiunctionali, vt no. in d. §. si duo. Fateor tamē si pecunia ab
vno tantū profecta esset, qd pactū vni⁹ alteri noceret, quia vere debi-
tū est vniuersitatisque propriū, vt ff. ad m. acc. l. §. Julianus. §. nō so-
lū. §. §. Secūdo casu dicit, Aut sunt socij, aut nō, vt §. digi. l. secūdo
istam distinctionē debet intelligi. ff. ad Velleia. l. quāvis. in §. quā-
quā, & quod ibi no. in gl. Sz hoc videtur contra l. si duo. de arbi. sed
statim apparebit solutio. Est & aliud gen⁹ factorū, per quod prima

obligatio nulli modo permittitur, s; persone pacificetis obligatur
ad penā, si quis peteret, vel si fecit componi solum. nā si arbitrer ve-
ruit nō petere, eius primū inobscussus remanet sine alius exceptio-
nis obfasculo, vt l. i. s. de arbit. sed petēs incidit in penā, isto casu si
vn⁹ eg reis credēdi pmissit, et vetitū est petere altero petēte incidit
in penā, si facti sunt, vt d. l. si duo. alias secus. Dicitis vos que est ra-
tio q; hic facti vnus, qui est soci⁹, magis p̄iudicat, quā si nō est so-
cius, cū supra proxime dixeris cōtrariū in pacto: Resp. alle q; cōpo-
misse, nō fuerat in culpa, gessit enim negotia cōmunia ea diligētē,
qua gerebat sua, vt l. soci⁹. ff. pro socio. Unde si alter soci⁹ peteret
quicq; exigeret deberet cōpromitterē et p̄iudicatē cōdicare, et sic si pe-
tit nomine eius videretur petere ad eius p̄iudicatē merito in penā inci-
dit. Et hoc dicit teg. in d. l. si duo. s; in pacto potest culpa pacificetis
imputari, cū debitor liberatur, ideo alius socius potest pro parte sua
agere, nec repellit pacti exceptio, q; illud quod exigit, non debet
cōmunicare pacificetis socio, ppter eius culpā, sic nō videt agi nos
mine pacificetis. Sed si deberet cōmunicare pacificetis, dico q; obstat
pacti exceptio, per d. l. si duo. si quis cauē. l. si duo. in princ. ff. e. ibi est
casus, et ista sunt subtilia, et mēte iuris pcedit. ff. l. i. §. primo que
ro de nouatione, et primo de reis credēdi, et tūc dic. Aut vn⁹ pacificetis
animo nouādi, et liberādi aliū, tūc non est dubiū q; alteri prodest, q;
hoc possit quilibet ex parte, vt l. si Stich⁹. s. ff. si de noua. de solut. l.
si debitor tuus. Aut vn⁹ pacificetur animo nouādi obligatōē, qua
ipse tātū tenetur, hoc exp̄presso: q; ad aliū nō porrigatur, et tūc alius
nō liberatur, quia idē cōtingit in solutione, vt ff. mā. l. Papinian⁹.
et ff. de sol. l. addestin⁹. et ibi no. per D. y. Et in acceptilatione idē
cōtingit, vt dictū est. Aut simpliciter animo nouandi pacificetis, et tūc
dico q; vterq; liberatur, vt ff. ad Velle. l. si pro vno. et no. eo. ti. l. quā-
uis. in §. quāquā in plurib⁹ reis credēdi, refert an si vnus stipulas-
set animo nouādi, q; tūc alteri noceat. §. dictū est. Et circa hoc po-
test dubitari, quare acceptilatio vni p̄dest indistincte, et nocet alteri,
sed in nouatione distinguitur, cū nouatio habeat vim solutionis,
vt d. l. si re. de nouatio. Cogita per te. S; pone, q; duo erāt rei credē-
di ex cōtractu iuris gētū, vnus liberatur reū per stipulationē et sub-
sequētē acceptilationē, an alteri reo p̄iudicet: Et dico q; stipulas-
tio noua nō p̄iudicat, secū dū ea que dicta sunt. Itē acceptilatio in
eo, q; per nouationē nō p̄iudicat valet in re pacti, nō iure acceptila-
tiōis, vt ff. de accepti. l. acceptolati. Sed pactū non p̄iudicat si-
mpliciter, vt dictū est, et. Est ergo in questione, an hoc pactū, quod ex
acceptilatione resultat, habeat eandē vim, quā habet acceptatio in
p̄iudiciū rei. Et videtur quod sic, vt l. per iururādū. in §. et si si-
deiussoi. ff. de acceptilatio. Cōtrariū dico per d. l. si accepto. et ff. de
pact. l. si vn⁹. §. pen. Alibi obstat §. et si fideiussoi. quia ibi fideiusso-
rebatur verbis, quia alter teneri nō potest ideo in eius personam
tenuit acceptilatio. Nam merito porrigitur ad reū, licet reus nō te-
neatur, sed hic pro illa parte, que remanet nouata, in nullius perso-
na valuit ipso iure acceptilatio. Et Sed quid de nouatione, que fit
per delegationem? Respondeo, siue vnus ex reis credēdi delega-
rit, siue vnus ex reis credēdi fuerit delegat⁹, dīo idē p̄ oīa, quod
est in vera acceptilationē et solutionē, vt d. l. si rem. §. si duo. ver. alioqn.
de nouatio. soluit enim, qui delegat, vt ff. ad Velle. l. quāuis. §. iter-
dū. ff. man. l. inter causas. §. abesse. Item per hanc delegationem li-
beratur quis a creditore suo totaliter, sicut ille qui soluit, et cui ac-
pro fertur, nec potest vti exceptionē cōtra eū, cui delegatur, vt d.
l. doli mali exceptio. ff. de noua. sed in nouationē quādo promittit ei-
dem, cui primo tenebatur, hoc nō cōtingit. Facit ff. de noua. l. alias.
et l. qui id quod in prin. et §. si ff. de don. Et Quotiano quero de cessio-
ne. Circa quod dicas, Aut cessio fit reo debēdi, cōtra que fit eo cō-
sentiente, et tūc idē quod in delegatione dictū est, vt d. l. si rem. §. si-
ibi, nupti. ipsa secū dū vni intellectū. Aut eo nō consentiente, et tūc
aut fit suo correo, et ipse correat, cui cedat, ipsa cessio est liberatus.
Lafus est singularis, ff. de leg. l. qui duos. et deli. leg. l. si si g. duos.
Aut fit cessio extraneo, et tūc hec questio est dupliciter cōsiderāda,
Prima ex parte reorum credēdi, vt si vnus cedit actionē sine alio,
cessionarius est loco rei credēdi, et sic inter eos erit locus iuri p̄oc-
upatiōis, solutionis recipiende, sicut ponit. l. quod ipis. et l. heres
dē. ff. de re. iur. et l. minor in fi. de procu. Secūdo ex parte reorum de-
bēdi, et si cōtra vnum fiat cessio alter nō liberatur, sicut nec petitio-
ne facta ab vno nec procuratoris cōstitutione, vt l. tit. l. fin. tamen
si cedens egres ab eo, contra quem facta non est cessio, se onerat, q;
alius iam liberatur, vt l. qui duos. et leg. ii. Et Mono quero de con-
fessione, an vnus confessio profit alijs, vel noceat: Et circa reos de-
bēdi dic, quod vnus confessio potest alteri nocere quod ad interrū-
pēdam p̄scriptionem, vt l. eo. l. si. Prodesse autem non potest, et sic
nec petitio, nec sententia condemnatoria, vt §. dictū est. Circa reos
credēdi dic. Aut vnus ex correis credēdi exigit confessionē a reo
debēdi, vel ipsi reo cōfessionem facit ad ipsius liberationem. Vti
mo casu, si quidem in iudicio alteri nocet, cū enim cōfessio habeat
vim sentētię, vt §. de confes. l. i. appropiat sibi totum debitum in
toto magis quam per litis cōfessionem. Si vero ex parte iudicij, tūc
Bar. Secunda super Cod. ff. ij

alteri correo nihil preiudicat, cum talis confessio solam probationem inducat, ut l. Publia. in ff. de pos. prodest tam ad prescriptionem quam ad actionem. Et si eo. l. fin. Secundo casu dico quod talis confessio habet vim pacti de non petendo, ut l. tale pactum. in prin. ff. de pact. ff. de sol. l. si ex plurib. in prin. et de ea. q. d. in pacto, eodem modo hic dico. Et primo quero, de successione, et hic est ad advertendum, an vnus ex reis credenti succedat alteri reo debenti, vel vnus ex reis credenti alteri reo credenti, et tunc neutra obligatio exstinguitur, sed in vtriusque persona vtriusque obligatio durat, ut l. si reus. ff. eo. de fideiussor. l. generaliter. l. si reus. ff. de sol. l. si duo rei. Aut creditor qui solvendo erat solus succedit vnus ex reis debenti, et sic est casus in l. Triani. ff. de fideiussor. Ex qua colligitur talis distinctio. Aut illi rei debenti erat solus, et ab alio cui non est successum, potest solum pro parte peti, ut ibi patet. Aut non erat socius, et tunc ab alio correo de rigore potest creditore petere debitum solidum, ut ibidem in text. patet. Aut queritur de equitate inspecto obstaculo exceptionis, et tunc aut fuerunt constituti duo reus causa onerosa, quia fuit eis mutuati, aut ex causa lucrativa, quia ex mera liberalitate promiserunt, ut duo rei. Primo casu dico aut ad correm, cui creditor succedit, peruenit pecunia mutuata in totum, vel in parte, et eatenus creditor agens exceptione repellitur per has rationes. Primo, quia ex parte non potest cedere actionem contra factum, ergo. et. l. Stichum. §. p. ff. de sol. l. not. per gl. in d. l. Trianius. de fideiussor. Secundo, quia si egerit, teneret ille actio pro parte illa, ut hac l. i. ibi not. et ibi dicitur. unde dolo facit, qui petit, et. Si vero ad alium rem, cui succedit, nil peruenit, tunc in nulla parte obest exceptio, cum causa dade exceptionis non subit. Secundo casu, quando ex mera causa lucrativa, idem, quia in nulla parte exceptio ne repellitur, cum nulla causa dade exceptionis subit, ut in lege Falcidia hoc esse seruandum. ff. ad leg. Falcidiam. Item puti si vnus ex pluribus reis debenti succedat illi creditori, qui solus erat. Nam in modo petendi ab altero idem iuris est quod si dicitur. Aut vnus reus debenti, qui solus erat, succedit vni correo credenti, et tunc idem per aliter correm potest ab eo parte petere, si sunt socii, vel si non sunt socii, petet parte que ab eo profecta est, vel si ex mera liberalitate fuerunt constituti, duo rei credenti, alter potest totum petere. ar. cor. q. s. dicta sunt. ff. sol. l. si socii. in prin. Item si vnus reus credenti succedit vni reo debenti, qui socii erant, eadem ratione. Aut vnus ex pluribus reis credenti succedit vni ex pluribus reis debenti, vel econtra, tunc quid iuris sit, habes ex predictis. Sed circa hoc posset dubitari, nam successio pro solutione est, ut l. Stichum. §. aliquando. ff. de solutio. l. si debitori creditor. ff. de fideiussor. sed per solutionem vnus, vterque liberatur, ut dictum est, ergo. et. Sol. patet ex his, quia dicitur in l. si quis pro emptore. in vl. q. ff. de vsu. et tangitur per gl. in d. l. si socii. ff. in d. l. Trianius. de fideiussor. Et tunc videmus de reis debenti, et circa hoc est magna disceptatio in glossa. Nam in l. moza. in §. si. ff. de vsu. dicit quod non nocet. Sed glo. l. i. §. si. ff. eo. l. pen. videtur dicere contra. et in qualibet eam glossa variat. Unde dicit, aut queris an moza vnus alteri noceat, quo ad impedendum cursum prescriptionis, nis contra creditore, et nocet, sicut si veris esset facta interpellatio, ut l. eo. l. si. Aut queris vtrum noceat quo ad hoc, ut quilibet teneat de interitu vel ad vsuras, et tunc aut sunt socii, et nocet, ut ff. l. pe. alias non nocet, ut l. moza. §. si. ff. de vsu. Ita tenet glo. in l. in codenatione. §. vnicuique de regu. iur. Idem tenet Dy. in c. moza. in §. de regu. iur. lib. vi. est, quod sicut pactum vnus alteri pdest, ita moza vnus alteri nocet. Et tunc iuxta predicta quero, quid si creditor fuit in moza recipiendi ab vnus ex reis debenti, qui obtulit pecuniam petita, que postea perempta est, an alteri hoc prodest? Credo quod sic indistincte, quod quilibet alio extraneo proferent prodest, ut l. de. ca. q. possit. reuer. et l. cum possimini. §. ff. de solut. l. qui decet. §. si. cum mihi Stichum ibi, quem admodum. Facit quod no. ff. de sol. l. obsequat. Et tunc videndum circa reos credenti, an vnus moza alteri noceat. Dico quod sic indistincte, cum enim quilibet posset solutionem recipere, ut l. si vnus. in prin. ff. de pass. etis. l. si. ff. de sol. l. si duo. ff. de manu. et moza eius, quod potuit solutionem recipere, nocet ei, ad que res pertinet, posito quod ille nullus ius haberet in re, §. si si nudus minister, ut l. si pte. §. de vsu. ff. de ac. et ob. l. traicittie. Et in prin. gl. ergo multo magis in casu isto. Et nunquid moza vnus alteri prodest, i. nunquid factum vnus correo credenti constitutus debitor in moza, prodest alii vel no? Resp. quod sic. Sed quid si moza esset facta vni ex correis credenti, vtrum alteri prodest? Cofat quod sic, quantum ad interruptionem prescripti. ut l. c. l. si. Item credo quod quo ad perpetuandam actionem, correas teneat de interitu, quia idem esset in quolibet extra neo interpellato, ut ff. de vsu. l. si quis solutio. et quod no. ff. de verb. §. ob. l. si seruus. §. nunc videamus. Item iuxta predicta quero, pone creditore primo fuit in moza vno ex duobus rei offerente. Secundo ore ditor interpellauit alium reum, qui non obtulit, an per hoc videat ipsa gata moza creditoris? Cui ad primu dico quod no, ut l. l. moza. ff. resp. §. ff. de ver. obli. Et tunc videmus de culpa, an culpa vnus alteri noceat. Circa quod dicas quod aut duo rei constituti in tractu quo obligatio committitur ratione culpe ad interesse, et tunc vnus culpa

alteri nocet, sicut vnus ex facto alterius tenetur, ut l. loc. l. si diuisa. et l. eundem. §. si. eo. tit. Aut constituntur duo rei ad aliquam speciem ad quam statim committitur obligatio, sed ratione culpe perpetuatur, quod de interitu tenetur, et tunc idem quod dicitur. §. in moza, ut l. pen. ff. eo. et ibi est casus secundum vnale. Et predicta sunt vera, nisi culpa esset commissa in his, de quibus supra specialiter dictum est, quod tunc dicitur supra dicitur. Sed an culpa vnus ex reis credenti noceat alteri? Resp. in acquirendo, hoc est in faciendo committi stipulationem nocet, si socii sunt, ut l. si duo. §. si. q. can. in alius die ut dictum est. §. de pacto et moza. Tertio decimo quero de rescissione, vtrum rescissio facta in persona vnus rei, alteri noceat, ut puta, duo rei erant liberati, ista liberatio rescinditur in persona vnus, an alius noceat? Dico, aut liberatio rescinditur in persona illius, cui facta est principaliter, et alteri nocet, ut ff. ad Velle. l. si pro vno et ff. de his que in frau. credi. l. si in prin. Idem si ab initio in eius persona ipso iure non valuit, ut l. si spofus. §. si. ff. de dona. inter vir. et vxor. Et predicta puti vera, nisi iste actus, per quem liberatio contingit, dolo creditoris interesset, argu. l. si Titius. ff. de fideiussor. de sol. l. qui res. circa prin. Si vero rescissio contigerit in persona eius, ad quem liberatio porrigitur, per quasdam consequentiam, tunc alteri non nocet, ut d. l. si sponsus. §. si. et l. leg. l. si is qui duos. et quod ibi not. Et Quarto decimo quero, et ultimo generaliter de qualibet exceptione, vtrum exceptio copetens vni ex reis debenti, porrigatur ad alium. De exceptionibus loquor, de quibus non est dictum specialiter. Et dicit, aut exceptio est mere personalis, et tunc ad alium non porrigatur, sicut nec ad fideiussores porrigitur, ut ff. de except. l. exceptio. cum simi. Aut sunt alie exceptiones, que ad fideiussores porriguntur, et tunc aut fuit color questus, quia in veritate fideiussor erat, et non erat correm, et ad eum non porrigitur, ut l. si mulier. §. p. ff. ad Velle. Aut non fuit color questus, et tunc aut erat socius, et vnus exceptio porrigitur ad alium, ut l. si duo rei. ff. eo. Aut non erat socius, tunc si quidem obligauerunt se ex causa onerosa, quod mutuo acceperunt, et tunc eatenus competit exceptio alteri, quatenus ad eum, cui sine dubio exceptio competit, peruenit de pecunia, ut d. l. sed Julianus. §. item si duos. ff. ad Velle. Si vero obligauerit ex mera liberalitate, tunc exceptio vni copetens non prodest alteri, si non sunt socii, ut d. l. si duo. ff. eo. l. si ex duobus. §. si. principaliter est videndum, qualiter vni contra alium succurratur, et primo circa duos reos debenti. Et ad id quod inuestigandum est, an videantur inuicem fideiubere. Ista questio tangitur hic, ut ff. eo. in multis locis. et in l. vir vxor. in §. ff. ad Velle. et de fideiussor. l. Trianius. Et fuit magna controuersia olim, et hodie. Mar. Sil. tenet quod videtur inuicem fideiubere. Jo. contra. dist. quod non videtur, nisi sint socii. Et d. distinguunt, ut not. plene in d. l. vir vxor. et ibi glo. tenet opi. Et d. in aut. cod. in prin. sed glo. tenet opi. Jo. an. Sed contra omnes oppo. fideiussor non obligatur nisi verbis, ut infra tit. l. blanditus. ff. de verb. obli. l. v. §. si acceptio. et mand. l. si hereditate. §. fin. Sed duo possunt reconstitui sine verbis, ut l. eo. l. propter. ff. eo. l. eundem. ergo non videtur fideiubere inuicem. Dy. tenet opi. Et d. ad istam rationem respondet, quod illa ratio concludit in fideiussore expressio, secus in tacito. Item. et Jaco. de Are. et Dy. sequendo eos dicit quod duo rei nullo modo videtur inuicem fideiubere. nam in duobus rei quilibet debet se obligare in solidum, nec attenditur ad que pecunia peruenit principaliter, ut l. eo. l. propter. §. si cert. peti. l. si non singulari. sed secundum eos, qui dicunt eos inuicem fideiubere, hoc non esset, ergo. et. Preterea, non reperitur iure Digestorum nec Codicis, quod duo rei habeant beneficium diuisionis, ergo. et. Item hoc lege nulla canetur quod videatur fideiubere, ergo. et. In hoc refidet Dy. hic posuit multa verba. Et des ergo quod ex predictis omnibus nulla habes claritatem. Quid dicemus? Jaco. de Bel. disputat istam questionem, et posuit eam in authenticis. et ibi melius attigit veritatem, quam aliquis, tamen multum obsequere loquitur. Et ergo clarius, et melius dicas, ad declarationem huius materie, et scire debes quod ex fideiussione contrahitur duplex obligatio. Vna, qua fideiussor obligatur creditori, et illa semper contrahitur verbis, ut l. si dicitur, et talis semper habet beneficium diuisionis, ut l. si. i. auth. presente. nec agit beneficio auct. de duo. reis. et iste est proprie fideiussor respectu creditoris. Et tunc alia obligatio, que contrahitur inter reos, et fideiussorem, et ista contrahitur consensu, nam reus videtur mandare fideiussori quod soluat, ut l. indebita. ff. de codi. inde. Et de hoc loquitur tit. mand. et illo modo consideratur fideiussor respectu ipsius debitoris. Item fideiussor potest intelligi stricte, quod aliene obligationi accedit, ut ff. de fideiussor. l. i. et l. fideiussor. et de leg. ii. vide reg. in l. in lege Fal. hoc esse seruandum. ff. ad l. Fal. Distingue, aut sunt plures rei credenti ex causa mere lucrativa, et tunc alter alteri quod exigit communicare non tenetur nisi sint socii, ut d. l. in lege Fal. hoc esse seruandum. et quod no. in d. l. qui homines. §. si. Aut sunt constituti

casus non videtur fideiubere inuicem respectu creditoris. Hoc dicit gl. in l. sed Julianus. §. si. Et hoc modo intelligendo, verum dicitur Altera montam. Aut queris vtrum videantur inuicem fideiubere quod ad actionem dadam inter reos, et assumendo fideiussorem large, tunc aut duo rei sunt constituti ex mera voluntate, et liberalitate, et tunc verus dicitur Jo. q. videntur inuicem fideiubere, si sunt socii, alias no, ut in l. in lege Falcidia hoc esse seruandum. ff. ad leg. Fal. Aut no ex mera liberalitate, puta quia pecunia, quam promiserunt, receperunt, tunc vera est opi. Et d. quia eatenus videntur fideiubere alter pro altero, quatenus in veritate negotii ad alterum pertinet, ut d. l. vir vxor. ad Velle. et ibi no. de in rem verso. l. si pro patre. §. si. et ad Velle. l. sed Julianus. §. item si duos. et in istis casibus non habet beneficium de fideiussoribus, sed habet beneficium auct. de duo. reis. quod expresse inducit in isto casu, quando talis alternativa fideiussio inducit, ut dicitur §. in q. ii. principali. Et predicta sunt vera in duobus reis, quod obligatur expresse, §. in his, qui obligatur tacite, et plures tutores, illi non sunt proprie fideiussores, tamen iure antiquo conueniebatur ex eo pro fideiussorum, ut l. i. §. si. nunc tractemus de tunc. et ra. distrah. Et his apparet tibi veritas huius materie. Et secundo quero, quod hac l. i. dicitur in text. quod si vnus soluit, ab altero repetit, quero qua actio repetatur, et an hoc verum sit indistincte, tamen quicquid dicatur, hoc est veritas. Aut duo rei obligantur ex mera liberalitate, et tunc aut sunt socii, et vnus soluit, et vnus repetit ab alio actione pro socio. Aut non sunt socii, et nullo modo repetit, ut d. l. in lege Fal. hoc esse seruandum. ad leg. Fal. Aut non obligantur ex mera liberalitate, et tunc aut totum negotium pertinet ad solutem, ut puta, quia tota pecunia peruenit ad eum, vel alio modo, et ille nihil repetit. Aut negotium pertinet ad alium, et tunc ab alio repetit eatenus, quatenus ad ipsum pertinet, et sic in totum vel in parte, ut hac l. i. §. ff. de exercito. l. nec quicquid de infesto. l. habebat. §. si. l. seq. Sed qua actio aget, hic est aduertendum. Aut plures obligauerunt se ex propria conuentione, et sic vnus presente alio: et habet locum actio mandati, ut l. si remunerandi. §. si passus. et l. qui patitur. §. man. et de ver. obli. l. Julianus. §. si. Aut vnus obligatur altero absente, et potest contingere, ut §. dicitur in vi. q. principali, et se queri questione, et tunc aut sunt socii, et repetit alter ab altero actione pro socio, ut d. l. nec quicquam de exercito. Aut non sunt socii, et tunc aut no habet beneficium diuisionis, et sic quia negotium non potest rat expediti pro parte, et tunc aut debitor fuit contractum ratione alius cuius rei corporalis, ita quod cadit in iudicium communis diuisionis, et tunc repetit communis diuisionis actione, ut l. habebat. in §. si. de infesto. Aut fuit contractus debitum simpliciter, ut quia pecunia acceptam diuiserunt, et quilibet conuenit in suos vsus, et tunc habet locum codicis ex hac l. cum non sit cautum quod nomine actionis agat. Si vero habebat beneficium diuisionis, et sic negotium poterat expediti pro parte, et tunc habet locum actio nego. gest. et eodem modo potest intelligi hoc glo. arg. ff. de nego. gest. l. si communes. ff. fami. ercisc. l. heredes. §. si vnus. cum simi. et secundo hac distinctione debet intelligi l. heredes. §. si vnus. et q. no. §. loc. l. si diuisa. Et Tertio quero, quid de pluribus tutoribus, curatoribus, et administratores ciuitatis, si vnus soluit, qualiter repetat ab altero. Dicitur in not. plene in l. i. §. si. nunc tractemus. ff. de tut. et ra. distrah. §. de transac. l. si. ff. de nego. gest. l. facta. ff. ad mun. l. Imperator. §. si. cum l. seq. Et Quarto quero quid in pluribus depositariis, et commodatariis, qui in obligatione ne secundaria, que contrahitur ratione doli, vel culpe, tenent, ut duo rei. Jaco. de Bel. dicit quod vnus soluit no habet actionem, nisi sibi cedatur, ut l. unde queritur. ff. de mo. Ratio est, quia lege cautum no reperitur. Contrarius dico, quia in his est, sicut in pluribus tutoribus, et exemplo duorum tutorum. Et Quinto quero, pone quod vnus ex duobus reis suo iuramento liberat alium, an ab alio poterit repetere tamquam si soluisset, et videtur quod sic, bene in l. duobus. §. si fideiussore. de iur. lutionis. Contrarius dicit gl. et bene, in l. duobus. §. si fideiussore. de iur. l. reit. et dicit ibi. Et Sexto quero, an ille, cui facta est acceptilatio, possit ab alio, quem liberauit, repetere, sicut si soluisset, quod videtur, quia acceptilatio habet vim solutionis, ut dictum est. Tu distingas, aut fuit ei acceptilatio causa remunerationis, aut no, ut l. idem que. in §. cum l. seq. ff. ad l. i. Et Septimo quero, quid si vnus culpa fuit alter ex correis damnificatus, an ille damnificatus possit repetere? Dico quod sic, ut l. si. §. si. nunc tractemus de tut. et rat. dist. ff. de p. l. i. in §. si. apud duos. et dicit §. an q. progi. Et Octauo quero, quid si in pluribus reis credenti vnus recipit solutionem, an alter possit repetere ab eo, et quod actione. Et videtur dicere, quod petere potest actione nego. gest. ut ff. de condi. inde. l. frater a fratre. circa prin. glo. magne. Item not. ff. de lega. ii. l. si Titio, aut Seio. Alibi dicit gl. quod ita demum est communicandum, si sunt socii, ut no. ff. de sol. l. qui homines. §. si. et sic est falsa glo. in l. si Titio, aut Seio. ff. de leg. ii. vide reg. in l. in lege Fal. hoc esse seruandum. ff. ad l. Fal. Distingue, aut sunt plures rei credenti ex causa mere lucrativa, et tunc alter alteri quod exigit communicare non tenetur nisi sint socii, ut d. l. in lege Fal. hoc esse seruandum. et quod no. in d. l. qui homines. §. si. Aut sunt constituti

tuti ex causa onerosa, et tunc an negotium vere spectat ad eum, et solutio ne recipit in totum, ut quia tota pecunia sua fuit mutuata, et tunc alter ab altero nihil repetit. ar. l. sed Julianus. ff. ad Velle. §. non solus. l. i. §. seq. Aut negotium spectat ad alium cui no est solutum in totum vel in partem, et tunc quantum ad eum spectat, repetit ab alio, ut l. si iure communis. ff. de nogali. et per regulam postam. ff. si cer. pe. l. si me et Titius. Et quia duo rei debenti, et credendi equiparatur, ut ff. l. i. ff. de in reis debendi hoc est, ut in hac l. §. progi. dictum est, ergo. et hoc etiam statim probabitur clarius. Sed qua actio repetit, dubitatur. Dicitur aut sunt socii, et repetit actio pro socio. Aut no socii, et tunc aut tale debitor est contractum aliter, quod de re communi, et tunc aut fuerit constituti duo rei credenti simul, et vnus altero presente, et locum habet actio mandati, quia cum parior te stipulari ex re mea, videor mandare ut ad eam utilitatem stipuleris, ut l. si mulier. ff. de iure dot. §. ac cit quod no. ff. sol. ma. l. que dotis. et co. ti. l. post dotem. secundum vnale. Aut fuerit constituti duo rei credenti in absentia, quod potest fieri, quando vnus sub conuentione alterius stipulatur, etiam ex intervallo, ut ff. l. i. ff. de digi. §. an §. q. prin. in §. q. tunc puto competere act. nego. gest. et sic intelligitur glossa. l. frater a fratre. ff. de condi. inde. ar. ff. de nego. gest. l. pen. Facit de verbo obli. l. Julianus. §. qui fundus. et Insti. de verb. oblig. §. si quis alii. et quod ibi no. Et Nonno quero, quid si vnus ex reis credenti, factus solus aliquid liberauit, ut puta, acceptilatio, vel quoquo alio modo, an alter possit ab altero repetere? Respon. sic, eo modo, ac si solutionem recepisset, per hunc reg. et optime. ff. de iur. do. l. vir ab eo. Et hoc expresse dicitur in l. si vnus. ff. de pac. in prin. super verbo, nouare, que dicit vnus no posse nouare, quin socio teneatur. Et Ultimo est videndum de actio, que habet cedi vni ex correis debenti, an, et quando, et quo iure, et in qua tum cedi debeat, et quid si cedi no potest, et multa alia, que gl. tangit hic, et §. de transac. l. i. ibi per Dy. et §. ff. man. l. Papinianus. et de sol. l. ad destinatus. et ibi per Dy. et §. i. l. cum alter. et ibi per Dy. que omnia omitto, quia longa est repetitio per se repetita.

Leg quarta.
¶ Cum quidam. Interpellatio vni ex reis promittendi prodest, et nocet omnibus correis. hoc dicit, bec singularis leg.

¶ Additio.
¶ Cum quidam. Vide Bar. in l. cum qui. §. si. ff. de solut. et in l. duobus. ff. eo. dem.

De fideiussoribus et mandatoribus.
Rub.
Leg prima.
¶ An quando bona publicantur, debitor liberetur?
¶ Exceptio ad herens rei, quod competit etiam fideiussori.

¶ Distas. Publicatio bonorum debito ris, fideiussorem no liberat. hoc dicit. Opp. exceptio, que copetit principali, copetit fideiussori, ut l. de fensio. §. de excep. l. i. dicitur, quare male. Sol. Dicit gl. illa regula loquitur in exceptionibus, que copetunt integro manente statu, sed hic status eius est mutatus, ergo. et. Ista so. no. plz. Dicitur cendi est ergo ut statim dicam. Et Quero, quando bona publicantur, an debitor liberetur. De hoc habemus gl. contrarias. Et tunc hic dicitur quod liberatur ex exceptionibus, vide eam, que est prima in §. Alibi dicit gl. quod liberatur a ciuili, et remanet naturalis, ut l. vbi quis. ff. de fideiussor. Alibi dicit glo. quod liberatur a ciuili et naturali, ut l. si debitor. ff. de dubitat alibi, nec determinat aliquid in l. vi. de quo. re. Veritas est, quod liberatur ab vtriusque obligatione. no quod obligatio tollatur, sed in fisco tanquam in successorem transferatur, ut d. l. debitor. et ibi no. Solummodo ergo persona ab obligatione eximitur, obligatione remanente firma. Per hoc cessant contraria, nam tunc quod dicitur, quod exceptiones, que copetunt reo, fideiussori etiam copetunt, verum est in exceptionibus rei coheretibus, ut l. exceptio nes. ff. de excep. Sed ista non est huiusmodi, ergo. et.

¶ Additio.
¶ Si distas. De ista materia dic per eum in l. si vero. et in l. de die, qui satisfaco. ver. quero an, et quando bona vtriusque bonis publicatis liberetur debitor ab obligatione. Quid autem in egbannito, an liberetur fideiussor, vide Bart. in d. l. si vero. in versio. no. quod obligatio, hoc tenuit Bart. et ibi tenet in l. si marito. in prin. ff. solut. matri.

Leg sexta.
¶ Creditori. Fideiussori soluenti tenetur creditor cedere actiones personales, et hypothecarias. hoc dicit. Bar. Secunda super Cod. ff. ff.

a. **C**onouationum. Circa istam nouationem vide Ludonicum Fro. in consi. c. 17. et in consi. c. 17. a Barto. in consi. c. 17. incipit. Titius promittit mihi illud quod alias debet. dicit quod non est nouatio, sed est fidei sio. allegauit. l. fce noua. vide ibi Bart. And. et arb. pp. pp. p. **C**onouationum. An ista lex habeat locum in delegatio ne, vide Baso. in l. singularia. ff. si cer. peta. Bar. Secunda super Rod. pp. iiii

Rubric.

C Leg tertia.

C Leg octaua.

V Suras. Tenementi istum text. quod quis non potest cogi quod debet in vno loco, sol. uere in alio, nisi ex causa. Causas autem enumerat gloss. quam vide.

C Additio.

C Suras. Man. l. alleg. Barto. in l. v. §. fin. ff. de verbo. obligat. et vi de quod not. digi post Bart. in l. j. ff. de eo quod cert. loc. et Bald. hic.

C Leg decima octaua.

I nquisitio. In generali sermone non continetur persona loquentis. h. d.

C Leg vigesima quarta.

C Im pro pecunia. Non debet quis pertere id, cuius contrarium non esset postulatus. hoc dicit.

C De acceptilationibus.

Rubric.

C Leg prima.

I m tibi. Pupillus cum auctoritate tutoris, potest per acceptilationem liberari. hoc dicit.

C Leg secunda.

S donationis. Per Aquilianas stipulationem, et acceptilationem infusa, quanta omnis tollitur obligatio, nisi per restitutionem restitueretur. hoc dicit hec leg.

C De euictionibus.

Rubrica.

C Leg prima.

A nsumpt. quos facit emptor in lite a venditore illos recuperet.

E mptor. Venditor hereditatis non tenetur de euictione rerum singularium, nisi specialiter se ad hoc astrinxit. hoc dicit hec not. leg. et est menti tenenda. C. Circa hanc legem gloss. querit vnam questionem, vtrum sumptus quos emptor facit in lite, a venditore recuperet. Breuiter de emptore hereditatis, si quidem facit expensas in lite rei singularis illos sumptus non repetit, vt hic. sed si faceret expensas in lite vniuersalis hereditatis, vel emptor rei singularis faceret expensas in lite dicte rei, tunc est dubium. Similiter gloss. determinat hic, qd si quid pōt agi pro re principalis ad interesse, puta qd euictio est sequuta, tunc repetit etiam sumptus. Si autem non posset agi, quia euictio non est sequuta, tunc non potest repetere sumptus, vt f. eod. l. si status. in fi. hoc est verum, nisi sint promissae, vt leg. venditoris. ff. de verbo. oblig. et go ibi examinaui hunc articulum, et teneo contra istam gloss. videlicet quod sumptus posset repetere, primo p id quod no. in l. stipulatio ista habere licere. in glo. magna vbi dicit qd ista stipulatio ad expensas committitur, s. venditor tenetur emptori habere licere, vt l. emptor. in fi. ff. de act. empt. ergo, et. Preterea, venditor tenetur statim mota lite emptorem defendere, ff. eod. l. si plus vel minus. §. mora. q. Sed ille qui tenetur ad aliquem defendendum, si non defendit, tenetur ad interesse, vt l. cum querebatur. iudic. sol. ergo, et. Et ex hoc apparet responsum ad omnia que gloss. hic dicit. Nam fateor quod non agitur tanquam re euicta, sed agitur tanquam propter gesserit negotium suum, imo gesserit negotium venditoris cum ipse tenetur defendere. Non obstat. f. eo. l. si status, vt ibi dicam, et plenius dic vt digi in l. venditoris, de verbo. obli.

C Additio.

C Venditor recuperet. Quando venditor tenetur ad expensas emptori, in causa euictionis addit tamen quod lite pendente emptor non potest petere sumptus a venditore, secundum Bal. in l. cum testamentis. §. de testa. manu. quod verum tenendo opin. huius gloss. et gloss. §. d. l. cum testamentis. sed Barto. hic repobat, ideo forte non procederet sententia Bald.

C Leg secunda.

D oniam. Donator non tenetur de euictione nisi promiserit. h. d. Querit gloss. hic et distinguat vtrum donator tenetur de euictione quā vide, et not. Similem gloss. habes in l. Aristo. ff. de do. et dic vt ibi.

C Urem. Antequam res euincatur non potest emptor contra venditorem habere regressum. h. d. hoc verum nisi in casibus, quod dic vt in gloss.

C Additio.

C Qui rem. Probatur in l. j. §. si postulatus, de preto. stipul.

C Leg quarta.

I predium. Datio insoluiti similis est emptio, nisi simili modo de euictione agitur. h. d. vt vidistis in l. libera. §. de senten.

C Leg quinta.

E x his predijs. Hec est bona leg. et menti tenenda. Antequam res tradatur, vel pretium solvatur, potest emptor petere, vt pignoris obligatio dissolvatur. h. d. et est bona leg.

C Leg sexta.

N on dubitatur. In contractu emptionis promittatur. h. d. et bonum casum habet multum.

C Additio.

C Non dubitatur. In materia euictionis vide Lud. Roma. in cons. c. lviij. Andr. Barb.

C Leg septima.

A lthore. Sufficit quod denunciatur principali, licet fideiussor ignorauerit. h. d. hec bona l.

C Leg octaua.

C Venditori nescienti litem moram, est denunciandum.

C Leg prima.

E mptor. Emptor de euictione non agit si non denuntiatur, vel contumax fuit, vel si per iniuriam iudicis condemnatur. h. d. Querit gloss. numquid si venditor sciuit, an ei debeat denunciari. Gloss. hic videt dicere quod non. idem in c. cum qui certus, de regu. iur. lib. vi. Digi tibi hoc anno contrarium, nam in denuntiatione que continet nudā notificationem procedit illa regula cum quicquid, et. vt l. j. in fi. ff. de act. empt. de peti. here. l. item veniunt. §. petitam. Sed ista denuntiatione continet aliquid, scilicet in iurisdictionem ad aliquid faciendum, scilicet qd veniat ad defendendum, seu quod liti assistat, vt l. j. §. de peri. et commo. rei vend. et ibi digi. et. §. e. l. si parentes. et l. empti. unde requiritur ista notificatio, et vt l. denuntiatio. ff. de adult. Licet enim sciam litem esse moram, tamen ego nescio si tu velis quod veniat ad defendendum, vel ad assistendum liti, forte tu confidis tantū de re, qd sufficit.

C Additio.

C Emptor. Adde Bart. in l. qui absente, de procu. et adde quod etiam qui recipit rem in solutum, debet denunciare. l. libera. vbi gloss. et Bart. §. de sent. adde an debeat habere dilationem ad denunciandum. Jo. And. in tract. de dila. in addi. in princ. et quod venditori scienti litem moram sit denunciandum, tenet Jo. And. in addi. ad Spe. in tit. de emp. et vend. §. si. vbi allegat reg. in fi. in l. si parentes. §. eo.

C Querit gloss. Unde admodum in c. si de emp. et vend. §. si in fin.

C Leg nona.

I controuersia. Si fit denuntiatio, et res agitur, secus si non euincatur. h. d.

C Leg decima.

S fines agri. Quod per actionem finium re ne ex empto pro euictione venit, secus si non euincatur, sed ex alia causa per iudicem adiudicetur. h. d.

C Leg vndecima.

E xceptione. Quem de euictione tenet actio, etiam tanquam fideiussorem eundem agens, vt videbitis. f. eod. l. fin.

C Leg duodecima.

I ue. Etiam antequam res euincatur potest ad interesse agi, si hoc agatur. h. d.

Si ob

C Leg decima tertia.

I ob causam. Si venditio fiat a iudice pars obligatur de euictione, et ideo cum agentes repellit exceptio. h. d. No. qd iudex facit, pars facere videt. Simile vidistis §. si i cau. iud. l. j.

C Additio.

C Si ob causam. Adde Bart. ad hanc l. meminerint. §. vnde vi. Not. quod facit iudex, pars facere videt. Limita per l. adu. Pio. §. si emptor. de re iud. et quod ibi habetur, nam in proposito ibi licet pars non possit recedere a contractu venditionis, tamen iudex potest. Secundo et magis proprie ad hanc limitationem secundum Bal. in l. instar. de iure fil. lib. et per Ang. in repeti. §. ex nō scripto. Infi. de iure natura. vbi tenet quod tunc factus iudicis reputet facti partis, quādo illud clauditur sub administratione iurisdictionis, alias secus, quod no. Item ad istam adde quod notat Bal. in l. ordo et su. pra digi in vers. modo quero. de execu. rei iudic. et adde quod digi secundum Ange. addendo Bal. hic per istum textum, qui etiam limitat in facto iudicis qui certe processit et facit ad no. questio Bal. in l. j. in vers. et hoc facit ad questionem, supra si seruus egero.

C Leg decima quarta.

I ue possessio. Quem de euictione tenet actio, etiam heredes, principalis eundem agentes repellit exceptio hoc dicit. Secus est in herede fideiussoris, vt infra eodem l. finali.

C Leg decima sexta.

S uer empti. Re euicta agitur de euictione ad interesse pretij, fructuum, vel meliorationem. hoc dicit.

C Leg decima septima.

I cum questio. Re euicta per sententiam agitur ad interesse, secus si sponte restitueretur.

C Leg decima octaua.

I status. Si emptor succubuerit regressum de euictione habet, secus si obtinuerit. hoc dicit. Quod hic dicit ad venditores non posse reuerti quādo obtinuerit, nō intelligas actione ex empto, quasi res sit euicta, sed actione ex empto, quasi res non sit defensa, si aut digi §. eodem l. j.

C Leg decima nona.

I obligata. Emptoris prescriptio, prodest venditori. hoc dicit.

C Leg vigesima.

I parentes. Re euicta agitur de euictione, etiam contra venditoris heredes, nec ex eorum persona potest in integrum restitutio impetrari. hoc dicit. C. No. reg. tibi, nec vobis vt defendatis et. Ad illud, quod digi in l. emptor. §. eodem titulo. modum denunciandi dicam vobis §. l. progi.

C Additio.

C Heredes. Istam l. cum duobus sequentibus allegat Bartol. in l. ciuitas. ff. si certum petatur. et Bartol. in l. stipulatio ista. in princ. de verbo. obligatibus.

C Leg vigesima prima.

E mpti. Etiam si post longum tempus res euincatur, de euictione agitur, si fuit legitime denunciata. hoc dicit. Circa legem nostram quero de forma huius denunciationis, quam emptor debet facere venditori. Respond. Primo debes facere venditori certus, quod lis est mota tibi, vt §. eod. l. si cum questio. et ideo puro quod debeas sibi ostendere libellum in publicam formam, et ei copiam dimittere, alias enim ipse non redditur certus quod lis mota fuerit, quare enim ipse hoc tibi credere debet, quia certiorazione facta debes ei denunciare, vel protestari quod veniat ad defendendum. Ista autem verba, quibus vis componere vel secundum formas l. j. §. de peri. et commo. rei vend. vel secundum formas legis precedentis vel secundum formam l. j. et l. cum successores.

C Additio.

C Forma. Tene menti hanc formam denunciandi. Idem dicebat Bart. in l. non solum. §. morte. de oper. no. nun. Adde quod no. in c. fina. de emptione et venditione, et ele. causam. de electio. quod no. Bart. ibi digi post Imola in l. j. in fi. ff. sol. ma. Et de hac forma vide Bal. in l. cum questio. §. eo. et ibi tenet contra Bart. et ibi Bart. fallit qd no. Bart. in l. j. in gi. q. de ope. no. nū. vide Bal. l. libera. §. de senten.

et Bart. in l. qui alienam. §. de procu. et Bal. in l. emptor. §. eo. vbi tenet. contra Bart. ibi. Et hic adde pulchre Ang. et Imo. in l. cum ex causa. de verbo. obligatibus. Cum Bart. concordat Ang. et Imo. in l. executione. §. infoludum. de verbo. obligatibus.

C Leg vigesima secunda.

I m tibi. Ex stipulatione de indemnitate potest agi cum id pro quo res est obligata, fuerit solutum. hoc dicit.

C Leg vigesima tertia.

I m successores. Re euicta agitur de euictione si fuit denunciata, tum vel si non potuit reperiri, cui denunciaretur. h. d.

C Leg vigesima quarta.

I post. Quando euictio imminet in limine contractus emptor non cogitur ad solvendum pretium, nisi sibi caueatur idonee. Hoc dicit hec no. leg. Oppon. ff. eo. l. emptor. vbi venditor non tenetur cauere de euictione. Sol. hoc est verum, nisi in limine contractus euictio imminet. Quero vtrum debeat prestari satisfactio pro illa euictione que ex illa causa tantum imminet, an generaliter? Glossa. hoc non firmat. Similiter doctores videntur velle quod generaliter per l. si de rescin. ven. et tene menti hanc l. Et hac enim l. sunt facte mille malitie, nam supponit emptor quendam qui litem mouit, vt possit habere fideiussorem de euictione, quid enim tunc fiet, quando venditor fecit hoc fieri malitiose ab emptore. Certe compellitur emptor iurare, quod per calumniam nō facit sibi mouere litem, et eo dem modo compellitur iurare ille qui eam mouet, vt §. de positi. l. j.

C Additio.

C Idonee. Vide in l. a diuo Pio. §. si post. de re iud. No. quod vbi imminet euictio in limine contractus, debet prestari fideiussor. adde qd no. Bart. in l. habitationem. §. si per istum reg. de peri. et commo. rei vendi. et que digi per ipsa iura in l. commodare. cum sequē. ff. commo. post Bart. Si autem venditor sciuit rem esse alienam incōtinenti potest ante euictionem conueniri. Tercus est singularis in l. seruus quem. in fi. de act. em. et gl. in l. iij. §. eo. et Bal. post Bart. in l. stipulatio. de preto. stipul. et ibi etiam ponit omnes casus in quibus cauetur de euictione. et vide no. quest. per Bal. in l. familie. la. j. §. fa. erci. quando euictio venit a patre, an ego teneat si imminet euictio in limine contractus. Collige ex notatis per Bal. in l. j. §. de bono. master. et vide ibi Bald. qui ponit, an si non offeratur fideiussor in casu huius legis, emptor teneatur ad vltimas pretij non soluti, et quod dicit no. Adde vt per Jo. And. in addi. ad Spe. in ti. de emp. et venditio. §. fina. prima additio. Et an si via sit obuiandi fraudibus, de quibus in hac l. vide Jo. And. eo. ti. preallega. in §. j. ver. primo autem. in addi. incip. facile ergo erit.

C Leg vigesima sexta.

I quis tibi. Re perempta non timet venditor periculum euictionis. hoc dicit.

C Leg vigesima septima.

I fundum. Qui emit rem alienam scienter, nō habet regressum de euictione, etiam ad pretium, secus si ignoranter. h. d.

C Additio.

C Si fundum. Vide in l. emptor. §. si de actio. empt. et gloss. Angel. Bart. et doc. in l. si familie ereiscunde. et glo. et Bal. in l. non dubitatur supra eod. et hic.

C Leg vigesima octaua.

E mptori. Emptor potest se defendere, etiam ex iuribus venditoris. hoc dicit.

C Leg vigesima nona.

I permutationis. In contractu permutationis re euicta de denuntiatione solenniter facta agitur de euictione. h. d.

C Leg trigesima.

N on er eo. Bona fides presumitur, nisi probetur contrarium. h. d. De hoc dic vt in l. cum querebatur. vnde vi.

C Additio.

C Non er eo. De hoc per gloss. Imo. in cap. vigilanti. de prescrip. et hic quando non habet titulum reprobatur a iure secundū Bart. no. in l. quemadmodum. §. de agri. et censu. lib. gi.

ad certum. cum si. Consuetudo autem maioris partis sic, arg. si. ad municipi. l. quod maior. sed dic. v. s. d. i. g. i. p. r. o. g. n. e. z. facit quod j. d. i. c. a. s. 3o. v. o. d. i. c. i. t. q. u. o. d. p. r. e. d. i. c. t. a. p. a. r. i. f. i. c. a. t. i. o. n. e. d. i. c. t. a. r. e. g. u. l. a. p. r. e. d. i. c. t. i. n. e. l. e. c. t. i. o. n. i. b. z. i. n. h. i. s. q. u. e. s. i. n. g. u. l. o. r. u. m. p. r. o. d. e. s. s. e. n. t. v. i. l. i. t. a. t. i. b. v. i. d. e. l. i. c. e. t. a. d. h. o. c. v. t. v. n. i. u. e. r. s. i. t. a. s. p. o. s. s. i. t. c. o. n. u. e. n. i. r. i. r. q. u. e. r. i. t. u. r. v. t. m. a. i. o. r. p. a. r. s. f. a. c. i. a. t. c. o. n. t. r. a. c. t. u. v. e. l. o. b. l. i. g. a. t. i. o. n. e. m. a. l. i. q. u. a. m. n. o. a. u. t. e. m. v. t. a. l. i. q. u. i. s. o. b. l. i. g. e. t. u. r. i. g. n. o. r. a. n. s. v. t. c. o. n. u. e. n. i. a. t. u. r. s. i. n. g. u. l. a. r. i. t. e. r. a. u. t. i. b. s. u. b. d. i. t. q. u. o. d. h. e. c. c. o. n. s. u. e. t. u. d. o. p. a. t. r. i. m. o. n. i. o. s. i. n. g. u. l. o. r. u. m. d. e. t. r. a. h. i. t. z. a. l. i. q. u. a. n. d. o. o. b. l. i. g. a. t. i. o. n. e. q. u. o. d. f. a. c. e. r. e. n. o. n. p. o. t. e. s. t. p. a. r. s. m. a. i. o. r. n. a. s. s. i. m. i. l. l. e. s. c. o. n. s. e. n. t. i. a. t. p. a. r. s. m. a. i. o. r. v. t. e. g. o. a. l. i. e. n. i. t. e. n. e. r. e. n. o. n. p. r. o. p. t. e. r. h. o. c. t. e. n. e. b. o. r. S. e. d. c. o. n. t. r. a. h. o. c. o. p. p. o. n. i. t. u. r. q. u. o. d. c. o. n. s. u. e. t. u. d. o. v. n. i. u. e. r. s. a. l. i. s. p. o. t. e. s. t. i. u. r. p. u. n. c. i. a. t. o. d. e. t. r. a. h. e. r. e. z. d. e. r. o. g. a. r. e. v. t. s. i. c. o. m. m. u. n. i. a. p. r. e. d. i. o. l. v. e. d. i. t. o. r. s. i. c. o. n. s. t. a. t. i. n. o. s. i. c. o. d. i. c. i. s. q. u. i. s. u. n. t. s. u. i. v. e. l. a. l. i. e. n. i. i. n. t. r. i. s. l. i. j. s. j. Sol. Illud contingit ppter pu- blicam utilitatem, z quia ille priuatus seruatur indebitis, scilicet q. soluitur sibi pretium quoniam lapidum, ex quo colligitur eius tacitus consensus, secundum Inno. extra de consue. c. i. secundum 3o. etiam pre- dictis obstat s. quod quisq. iuris. l. i. z. quod ibi no. So. quod ibi in- ducitur exceptio, vt patet in exemplis ibi notatis, z sic presupponit exceptio hic z actio, vt hic, z in exemplo Joan. arg. s. i. si errum peccatur. l. eius qui in puincia. s. quas vero. z de actio. z obli. l. Arrian. Nec obstat quod no. in d. s. i. in gl. q. d. scit. z. in questionib. ibi for- matis, q. illud est ppter auctoritatem sententie arg. s. de iud. l. si pteror. in prin. z de pign. l. si fundus. s. si pluris. z mada. l. si fidei. s. in omni. ff. ad Trebellianum. l. seruo inuito. s. cu. pter. ff. de reg. iu. l. res indicata. Quare gl. soluit quarto modo secundum alios, videlicet quod ibi leg. scripta non erit robora consuetudine, hic sic, argu. s. quando licet ab emptio. disce. l. i. z. q. solutio non placet, q. diuinare est. Quare gl. soluit alio modo, scilicet quod ibi bona consuetudo, hic mala. Que solutio non valet, tum q. secundum ea hec leg. non haberet dubium, tum quia talis consuetudo, no est consuetudo, vt in auct. vt nulli iudi. s. i. contra. l. quod Labeo. ff. ad carbo. tum q. quilibet con- suetudo rationalibus presumitur in dubio ex morib. vniuersi com- probata, vt s. eo. l. i. z. d. de quib. z d. s. ex non scripto. Quare gl. soluit alio modo, scilicet quod ibi populus Romanus ex certa sciencia, vtitur contra legem, hic ignorans. sed glo. damnat eam, ne sit melioris conditionis populus delinquens quam no delinquens, vt l. no solu. ff. de nogal. cu. si. Quare gl. soluit septimo modo secundum 3o. z 4o. videlicet quod ibi est consuetudo generalis populi Romani, z sic ge- neraliter vincit, hic de speciali aliquius loci, q. licet in eo loco spe- cialiter vincat legem, vt d. l. veditor. s. i. c. o. n. s. t. a. t. z. de admini. tu. l. si sine herede. s. Lucius. non tamen generaliter vincit, vt hic. Alii soluunt alio modo quod hec leg. loquatur de l. repugnante, z resistente consue- tudini, z ratione naturalis contraria consuetudini, que consuetudo tol- lere no potest, vt l. dica. q. solutio no placet, q. diuinare est. Cetero op. gl. de l. i. s. j. diuus. ff. de sepul. vto. Sol. Ibi leg. sequit consue- tudinem, in l. de quib. precedit eam. Sed contra ista sol. debet inderi de l. i. s. j. de testa. z egra de consti. c. l. i. b. v. i. Sol. secundum nos- ter. in s. diuus. apparet ex forma dicte legis, latozem eius sciuisse consue- tudinem precedere, in contrariis non. Joan. d. Donac. aliter soluit in d. c. i. videlicet quod in d. s. diuus. erat inuenta ratide publice vtili- tatis, z ideo tollit consuetudinem precedentem, alias secus, vt in con- trariis, vt recitat Cy. circa finem huius materie. Ber. aliter soluit egra de fide infra. c. pastoral. Aliter Archidia. z Joan. Andr. in d. c. i. de quib. sol. no curemus, sed ipsis canonistis relinquamus. Sed ego sic soluo, quod in d. s. diuus. consuetudo precedes erat contra legem, vnde leg. sequens de facili trahit eam ad suam naturam, arg. ff. de liberis z posth. l. filius a patre. s. filius de pac. l. si vnus. s. pact. v. s. i. quod z in specie. In contrario, scilicet in d. c. erat ppter legem, z sic fortior, vt in d. s. q. v. o. v. e. r. s. i. m. i. l. e. in auct. de no alic. cum simi. Nec hinc solutio obstat d. l. i. s. de testa. q. vel illud speciale frustro co vel tollit consuetudinem precedentem, vt d. s. diuus. non fatu- ra. vt d. l. i. z. ibi dicit. s. de testa. l. i. b. e. n. i. m. i. n. i. s. i. n. f. i. c. i. s. i. m. i. ff. ad l. f. al. l. Alia z quod no. s. de fideicommiss. l. cu. viru. Quarto opponit glo. de l. eos. s. pen. s. de vfufru. Et soluit, q. ibi consuetudo erat expresse reprobata per legem, vt d. l. de quib. arg. s. de sacrofan. eccle. auct. cass. a. de furtis. auct. nauigia. z comunita de success. auct. omnes per- regim. ff. ad legem Rhod. de iactu. l. de precatio. Quinto op. gl. de l. quod non ratione. ff. de legi. So. In l. de quibus. fuit consuetudo in- ducta ex certa sciencia populi, z sic est regularis. in l. quod non ra- tione. per errozes. z sic irregularis est. quod i. in questionib. latius declarabo. Sexto oppo. glo. quod populus vrendo contra legem ex certa sciencia delinquit, z puniit extraordinaria pena, vt l. sanctio legum. ff. de penis. ergo talis consensus irrationalis no debet p- ducere rationabilem consuetudinem, vt in auct. vt nulli iudi. s. i. ad quod respondet glo. quod hoc procedit ex presumpta sciencia z con- sensu Imperatoris, z no ex errore. Non curo de hoc, q. ipse psumit- tur scire, z sciuisse vel potestatem inducendi consuetudinem populo concedere, vt l. omni. s. de testamen. z sic consensu psumitur con- suetudine tanto tempore patiendi, argu. ff. de verborum signific. l. alienationis. in prin. Ad hoc optime facit leg. sequens, secundum vnus

intellectu. ff. de exercit. l. i. §. magistrum. et ff. loca. l. cum in plures.
§. locator. ¶ Septimo oppo. de l. obligationum ferre. §. placet. ff. de
actioni. l. obligatio. Sol. secundū Joā. ad dona. extra de consuetu.
ad super rubrica. libro sexto. scilicet. quod ibi cōsensu p̄uatori. hic
vniuersitatis. lapsu temporis confirmatur. ¶ Et 3. oppo. de c. super
eo. extra de cogn. sp̄ri. Sol. Ibi erat consuetudo contra leges. hic
p̄ter legem. Vel sol. vt s. in sol. secūdi cōtrarij. l. de quib⁹. Deinde
uenio ad quēstiones. ¶ Primo quero. qd sit cōsuetudo. Et respō.
der. Hō in summa huius tit. et dicit quod cōsuetudo est ius nō scrip-
tum. diuturnitate populi moribus cōprobatū. Ad hoc dicta l. de
quibus. §. inueterata. et dicto §. ex non scripto. Iaco. de Bre. rep̄e-
hendit istam diffinitionem. tū qd ponit in sua diffinitione verba su-
perflua. dū dicit quod cōsuetudo est ius non scriptū. dicens qd i-
ta verba sunt superflua. qz de esse cōsuetudinis est esse nō scrip-
tum. qd i. dicam. Item reprehendit eam de insufficiētia. videlicet ma-
nus sufficienter dixisse. sicut alias. Scēuola reprehendit consilium
Balli in l. Ballus. §. i. ff. de lib. a posth. et ipsam sic diffinit. Con-
suetudo est ius morib. vel vrb⁹ totius populi. vel maior partis in-
tuitum. continuatū. et constitutū. habens legis auctoritatē. Quē-
singula Cr. probat in lec. sed non laborat in eius recitatione. qz fa-
teor et qd hec diffinitio est plenior et perfectior. quas diffinitio Azo
quod ad verba. sed deficit solū in vno. videlicet quod omiserit nō scri-
ptum. quod Petr. eius discipulus ponit in ea. ad differentia iuris
scripti. Sed certe ego sō Azo. et benedico. quod diffinitio sua est im-
perfecta. dū dicit quod cōsuetudo est ius: quod verbū habet includere
omnia essentialia cōsuetudinis. nec cōsuetudo erit dicenda ea. quod
imperfecta. et sic nō erit ius. arg. s. de leg. l. humani. et de Just. l. qd
confir. in prin. a ad Sylla. l. pe. Nam nullū dicitur esse perfectū. nisi
ex omib⁹ suis partib. consistet. vt l. cū simi. de ori. i. ff. Qd probatur
etiam ex diffinitione iuris. vt ff. de iust. et iure. l. i. §. ius. cū sua glo.
Iloc probatur etiam. qd illud comprobatū significat tempus per se
verba. et §. si. et ar. ne quis est. qui in ius voc. l. pe. §. docere. cū simi.
¶ Oppo. contra Azo. qz cōsuetudo videtur factū. et nō ius. vt extra de
consti. ca. l. lib. vi. a d. l. de quib. Nam quid interest suffragio popu-
lus volūtatē suam declarare. an reb. ipsi. s. factis. et. Sol. Ibi con-
sideratur cōsuetudo. p̄out est in fieri. hic p̄out est in facto esse. que
est in facto. non p̄out est in fieri. vt ibi patet. ¶ Quare Lyn⁹ aliter
patet in dictis iurib. Et ratio est quia hic versatur magis factū. scilicet
mores populi. et frequentia vsus. et diuturnitas temporis. vt ibi
patet in dicta l. de quibus. S. facit quod i. dicam. et quod nō. in dicta l.
progi. ¶ Secundo quero que sit differentia inter legem communem
et cōsuetudinem. Communis est responsio. quod sit tanta differ-
rentia. quanta inter scriptum. et non scriptum. quia scriptum est re-
esse legis. non scriptum de esse cōsuetudinis. vt insti. de iur. nat. et
li. §. constat. et §. ex non scripto. et dicta l. de quibus. et l. i. mo. eodem ti.
Petrus hoc impugnatur. quia dicit quod scriptum non est de esse le-
gis. nec etiam non scriptum de esse cōsuetudinis. Dicit ergo. quod
tanta est differentia inter ea. quantum inter exp̄ssum. et tacitū. Ne
intelligit dicta iura. Certe hoc vltimum dictum Petri reprobo.
primum approbo. et dico quod scriptum est de esse legis. vt not. ff. de
leg. l. si de interpretatione. et s. de leg. l. i. et ibi hoc approbauit contra
Petr. et per consequens non scriptū est de esse cōsuetudinis. vt pa-
tet s. in progi. quēst. secundū diffinitionem Azo. et per consequens
non est vera etiam secūda differentia quam assignat Pet. ¶ Ter-
tio quero. quē sit differentia inter cōsuetudinem. et legem municipi-
alem. Certe Petr. responderet idem. quod in q. progi. precedente. et
ego respondeo idem per omnia. quod placet. quia ista retinet sem-
p̄ suum nomen. et appellatur cōsuetudo. illa vero nomen suū mutat.
et appellatur lex specialis. vt patet insti. de iur. nat. §. ius. et §. ex non
scripto. et ff. de iust. et iur. l. omnes populi. et qd cuiusq. vniuer. no. l.
item eorum. in princip. de mune. et hono. l. i. et ibi no. in ver. ciuitatis.
et de iur. immu. l. semp. §. leges. et de decre. ab ord. fa. l. si. cū si.
Ita hoc quero. t̄pone. quod vniuersitas facit l. municipalem. seu statu-
tum de casu deciso per cōsuetudinem. quo iure agendū erit pro illo
casu? Seruat quidā. quod actor possit eligere quo iure agere velit.
vtrum conditione ex cōsuetudine an ex lege municipali. arg. ff. de
leg. l. nō est nouū. et de le. l. i. si mihi et tibi. §. si. que leges nihil faciūt.
quia ibi loquitur in volūtatibus non se comparantibus. arg. l. sed
et posteriores. ff. de leg. et quod ibi no. ¶ Id. hoc impugnā dōkēs. quod
solum debet agi cōdictione ex cōsuetudine. que primitus illā obli-
gatione indigit. cum sit subfidiaria. vt ff. de condi. ex lege. l. i. et pro-
batur per simile. Certum est. quod vbi donatio sit nudo pacto. agē-
dum est cōdictione ex lege. vt ff. de do. l. si quis argentū. et l. si. cū si. cum
opi. mihi placet. et ratio est. qz cōsuetudo disponit. statutus sequēs
cōfirmat ipsius dispositi. vt l. i. proxi. a ideo cū ipsa cōsuetudo fuerit
per se valida ab initio superueniente statutu nihil addit circa for-
mam agendi. vt l. ex verbis. et quod ibi no. s. de dona. inter vi. et pro.

Nec obstat. ff. de verbo. signific. l. lege obuenire. quia imo concordat.
 quia l. ij. tab. que confirmat testamentarias successiones. nil addit cir-
 ca formam agendi. Et uod patet. quia heres institutus ageret actio-
 ex testamento. non condicione eg illa. pater idem in l. comelia. que
 confirmat successione defuncti in captiuitate hostium. ex testamen-
 to. ab intestato. ut ff. de test. l. lege. de vulgari. l. pupill. l. leg. l. comel-
 lia. de cap. l. pater instituto. cum sua materia. Nec obstat ff. ad Tre.
 l. si quis prior. et insti. quib. modis test. infir. s. posterior. et ibi sunt vo-
 luntates incompatibiles. et vltima est reuocatoria prime. de sui natura.
 nisi in milite. ut ff. de test. mili. l. querebatur. et de insti. testa. l. cum in
 secundo. d. l. i. et ij. et quod ibi non. hic vero sic. ut s. pater. Aug. hoc que
 8. r. pone quod quid probosuit condicione ex consuetudine. non
 probauit consuetudinem sed statuti. vel contra. nunc quid debet obser-
 nere. Breuiter tenet Gul. quod non. bene. quia ius probatum non
 fuit deductum in iudicium. quare. et. ut l. si ex testamento. l. si cum
 testamento argentum. in prin. l. an eadem. s. actione. ff. de excep-
 rei iud. Et sic sententia. processus non essent libello conformes. quod
 esse debet. ut l. fundus. s. communi. diu. Ad hoc inducitur in arg. ff.
 de aqua quori. et est. l. i. s. quesitum. et de iti. actus. pu. l. iij. s. pe. con-
 tra l. apparet. s. si quis. co. ti. Debet ergo iudex absolvere conuentum
 propter petitionem actoris ineptam reservato sibi iure proponendi
 aptam. ut ff. si men. fal. mo. dig. l. i. s. i. de pac. dota. l. i. s. ebi. in fi. Nec
 obstat ff. de noga. l. in delictis. s. si detracta. quia hic variatur modus
 9. agendi substantialis et intrinsecus. ibi non. sed qualitas intrinseca. et
 ibi non. quod plene scriptum s. de eden. l. edita. Et Deinde quero. que
 sit differentia inter consuetudinem et stylum? Respondet Petr. quod
 sit differentia non habemus in iure scripto. Sateor verus hoc explicite. im-
 plicite sic. Ego dico differentiam esse talem. quia consuetudo induci-
 tur per actus iudiciarios. et exempla. ut s. dicam. et stylus solum per
 actus iudiciarios. eorum que in iudicio versant. ut pater ff. de sta-
 tut. l. i. et ab eo. in prin. de var. et ex tra. cog. l. i. s. in honore. et
 rei ven. l. quod si possessor. in fi. et de prob. l. circa. in fi. et quod ibi not.
 10. Et Deinde quero que sit differentia inter consuetudinem et mores.
 Ad quod respondent doct. et Jaco. de Tre. quod hec est differentia.
 quia mores sunt cause productentes consuetudinem. consuetudo vero
 causatum. Probatur in l. de quibus. s. inueterata. et per dictum s. ex
 non scripto. et s. l. progi. et ideo danat gl. i. hic. que tuit. 30. ut s. digi.
 Sed Pe. contra. quia dicit quod mores non sunt causa consuetudi-
 nis productiua. sed consensus populi. ut d. l. de quibus. l. i. sed et ea. Et
 dicit quod differentia est. quia mores sonant in factum. consuetudo
 in ius. sed hoc non est bene dictum per omnia. quia consuetudo fecit
 dum quod sonat in factum. non est ius. ut s. digi. l. soluit communis
 ter nostri doc. Jaco. de Tre. quod ipsi concluderunt causam media-
 tam. et remotam. sed Pe. causam proximam. et immediatam. que po-
 tius debet attendi quam remota. Sed cum utraq. secundum sui na-
 turam veniat attendenda. ut ff. de dolo. l. cum quis. et quod ibi not.
 de acq. pos. l. iij. s. ex pluribus. de excep. rei iud. l. et an eadem. l. cum de
 hoc. de reg. iur. l. non ut ex pluribus. Et Deinde quero que sit differ-
 11. rentia inter consuetudinem et prescriptionem? Hic Petr. et s. yndi-
 ctitia infinita verba. superflua. quare breuiter dic qd hec est differentia.
 quia consuetudo est ius disponens ex consensu totius populi. vel ma-
 ioris partis vniuersaliter constitutus. ut patet in d. l. de quibus. d. s.
 ex non scripto. prescriptio vero est ius dispositum quo querunt iura
 formata. ut directa. et similia ex consensu singulari inductus. ut pas-
 ter. s. de prescri. long. temp. cum seq. tit. vsq. ad ti. quomodo. et quan-
 do iud. et ff. de vsuca. cum ti. seq. vsq. ad ti. de rei iud. et de ver. signi. l.
 alienationis. Et hac ratione consuetudo preiudicat alijs. quia in ea
 consentiunt singuli tanquam vniuersi. ut d. l. de quibus. d. s. ex non scri-
 pto. et s. l. progi. de edi. priua. l. an in totum. arg. ff. ad muni. l. quod
 maior. ff. de reg. iur. l. aliud. s. referat. At prescriptio inter alios non
 preiudicat alijs. ut l. si quis emptio. in prin. de prescri. xxx. anno.
 et ff. de vsuc. l. natur. aliter. Ratio. quia consentiunt in ea tanquam sin-
 guli. non tanquam vniuersi. Facit quod nota. Dy. extra de regulis
 12. iuris. cap. quod omnes tangit. libro sexto. Et Deinde quero quomodo
 requiruntur ad consuetudinem inducendam. Respondetur commu-
 niter per doc. quod requiruntur frequentia actus. item consensus
 totius populi. vel maioris partis. Unde dicunt q requirunt frequen-
 tiam actus qui dicitur binus actus. ut s. de epis. audi. l. iij. in fi. secundus
 actus qui dicitur binus actus. ut s. de epis. audi. l. iij. in fi. secundus
 actus. arg. ff. de legi. l. na ad ea. l. na ut ait in auth. ut ma. debi.
 et cre. s. quia vero. Jaco. de Tre. defendit 230. non per d. l. iij. de epis.
 aud. sed per s. in fin. auth. de defen. citat. l. cum alijs. de cura. fur. et ff.
 de test. l. iij. s. si. Bene facit in auth. quomodo oportet epis. s. i. ver. et
 dum ex frequentia. Respon. ad dictum s. quia vero. in auth. ut fine
 probi. ma. deb. et cre. et qd ibi loquitur inspecta multitudine mulierum
 quasi infinitarum. que deiecerat. et ideo binus actus iuramenti qui-
 busdam mulieribus seruandus. inspecta tanta multitudine mulierum
 aliarum. non dicitur ibi frequens. Pe. vero quomodo sequitur hic ex-
 dicit quod actus frequens. propter se non est necessarius ad consue-
 tudinem inducendam. sed quia per vsum colligimus tantam consen-

sum, ideo dicitur frequens non pro tanto, quin sine frequentia possit
 esse, vt hic, i. in l. i. ff. i. in d. l. de qua. 2. de edi. pu. l. an in totum. no ob.
 d. l. ff. de epi. audi. quia ibi consuetudo sumitur pro assuetudine, que
 est facti, non iuris. Unde concludo quod frequens actus non requiritur
 de se, ad consuetudinem inducendam, sed propter hoc requiritur
 quod plerumque per vnu actum non bene colligitur consensus po-
 puli. Nec obstat. ff. de legi. l. nam ad ea. quia ibi loquitur de his que con-
 tingunt contra, seu preter naturam, vt si pars vere petat. l. antiqui.
 2. §. de le. heret. l. si maior. patet per ea que no. et. l. leg. his. Item op.
 contra opi. Alzo. ff. ad l. Aliquil. item in el. in prin. ubi consuetudo
 7 frequentia actuum ponuntur vt species separatae, si non sunt ides.
 vt ff. pro emp. l. i. §. separata. de acq. pos. l. naturaliter. §. nihil. de le.
 i. l. si quid. §. i. §. atque quod non sunt idem, sed differunt tanquam
 causa 7 causatum, hec respicit frequentem actum tanquam causatum
 quod respicit consuetudinem. Et facit quod d. i. §. i. differentiam ad
 signando inter mores, 7 consuetudinem. Glof. tenet contrarium in l. de
 quibus, videlicet quod nunquam sufficit vnus actus ad consuetudi-
 nem inducendam. Ratio, quod leg. dicit quod consuetudinem inducit
 frequentia actuum, vt l. i. §. c. d. l. an in totum. §. de ver. iu. enu. l. i. §.
 fed 7 si que leges probat quod non inducatur vno actu. l. na. ad ea.
 2. l. na. vt ait. Nec ob. quod in certis non cadit coniectura, vt l. conti-
 nuus. §. cum ira. ff. de ver. obli. §. de auro 7 argenti. leg. l. pediculis. §.
 argento. Respon. quod fictio legis tollit contrarium, quia populus non
 videtur consentire, nisi frequentet illum actum exerceat, per iura §. al-
 legata, quia vna presumptio tollit aliam, ar. ff. de in integ. restitu. l.
 diuus. cum simi. Et pro hoc facit quod sumus in verbis legis tracta-
 tis de iuris rigore, a quo non debet recedi, que dicit expresse consue-
 tudinem induci a frequentia actuum a quibus non debet recedi, vt l. i.
 §. si is qui nauis. ff. de egeri. 2. §. qui 2. a qui. l. qui prospexit, cum si. l. ob-
 stit. vero prout recitat. Arch. extra de consue. c. lib. vi. 2. ar. al. Si
 lima. in l. de quib. tenet quod non sit expresse determinatum per legem
 quod actus requiratur ad consuetudinem inducendam, quod hoc
 arbitrio iudicis committatur, vt l. i. in fi. ff. de iur. delibe. 2. de effrac. l.
 i. §. epilatores. quod est rutilius. quod etiam tenet. Gul. de cu. in l.
 de gbus. quia possibile est quod ex vno actu colligitur consensus po-
 puli, puta si quis super viam publicam habeat pontem, vt ff. ne qd
 in loco publico. l. ii. §. tractatum. 2. de flu. l. ii. §. potest etiam esse pos-
 sibile, quod non colligatur ex vno actu, vt puta si via erat secreta, 7
 pauci incedebat per eam, arg. ff. de aqua plu. l. Sabinius. §. qui a te-
 nent. 7 quod vi aut cla. l. semper. §. annus. 2. de ritu nup. l. palam. in
 princ. ff. et. ti. l. fed 7 ea. argu. ff. de oper. no. nun. l. stipulatio. §. opus.
 ¶ Sed opinio Alzo. 7 gl. 7 sequamur in iudicio communiter obser-
 13 uatur. ¶ Deinde queritur quomodo consensus requiritur ad inducen-
 dam consuetudinem? Certe consensus totius populi, vel maioris par-
 tis, vt digi. Quod intelligit docet de populo habente habilem con-
 sensum ad legem, vel consuetudinem inducendam. Et propter hoc ex-
 cludimus demones 7 furiosos, vt ff. co. l. ii. 2. de off. pres. dis. l. diuus.
 Item minores et v. annos, quia in l. condenda non habent perfectum
 suffragium. ar. ff. de mu. c. ho. l. ad rem publico. de decu. l. spurii. §.
 i. Item mulieres, quia nec earum consensus requiritur in l. condenda.
 ff. co. l. ii. 7 ubi virosum prudentium, 7 ergo nec in consuetudine.
 ar. a pari, vt d. l. de quibus. §. atemur tamen quod si mulieres frequen-
 ter sunt vfe inter se aliquo actu contra legem diuturno tempore. Ter-
 ti bi gratia quod primogenite succedant in totum, illa consuetudo in-
 ter eas debet seruari, non tam ex consensu earum, quam ex consensu
 totius populi, seu maioris partis, quia si patiendum videtur tacite
 consentire, arg. d. l. de quibus. 7 l. quod maior. cum si vt in contrariis.
 14 de l. de quib. ¶ Deinde queritur, quomodo colligitur consensus
 populi, seu maioris partis? Respon. quod ex accidentia facti, videli-
 cet qd presentes erant quando vos fuit ad iudicata vni marito succe-
 dum consuetudine, vt no. §. solu. ma. l. de a patre. Item, quod fue-
 rint presentes quando fuerint ad iudicata omnia, 7 alij. Nam et agi-
 tur de consuetudine inducenda, que respicit vtilitatem publicam, pre-
 sentes videtur tacite consentire, arg. h. ad munici. l. i. §. expresse. in
 d. l. an in totum. de edi. pu. Sed his obstat, quia alij §. poterat illis
 sententis contradicere, quia non intererat eorum, arg. h. de appel. l.
 a sententia. cum si. ergo tacendo non videtur tacite consentire. arg.
 ff. de re. iur. l. eius est nolle. 7 de re. iud. l. sepe. §. sed sciētibus. 2. no. de
 pig. aer. l. causus. cum si. Respon. si de iure contradicere non poterat,
 de facto tamen debebat, ne consensientes videant. ff. de dec. l. spurii.
 §. pater. cum simi. Su. vero aliter soluit in l. de quibus, videlicet, qd
 contrarium loquitur in consensu necessario, 7 statim obligatio, vt pa-
 ter in d. l. sepe. §. sed sciētibus. sed hic non agitur de consensu statim
 obligatorio, sed processu temporis, quasi ex consensu doliplaceat, et
 sic non obstat. Sol. pen. verior est, quia saltē ab initio ponitur, 7 debue-
 rit contradicere de facto, ne tacēdo videantur consentire tacite, vt
 15 digi. ¶ Tertio in consuetudine inducenda, requiritur diuturnitas tem-
 poris, vt ff. de re. iur. l. diuturnitas. l. de quib. §. inueterata, 7 insit. de iure
 16 natura. §. et non scripto. 2. l. i. pro. 7 in hac l. ¶ Intra hoc quo ad
 dicat tempus diuturnum, siue longum, de quo §. in rub. §. h. dicit quid

2. ril

21

24

29

mus consuetudine probatam, et patet ex similibus. Ideo iudex pronuntiat consuetudine esse quod ex ore in astrum quo defuncta est tantibus liberis maritis debeat lucrari de re. Secundo autem dicunt quidam doc. quod si testes deponunt quod sic viderunt iudicari, et tunc interrogati quod presentibus, quibus dicitur se nescire, et iudex debet estimare quod possunt fuisse presentes dictis sententijs, considerando quod in iudicio, et tempore sententie consueverunt esse presentes communiter, et frequenter, et si inueniat eos esse maiorem partem populi, habebit consuetudine esse probataz, arg. s. l. i. que dicit quod frequenter in loco, in quo illud est actum. Et ex cu hoc liquide probari non potest standi est cōciterius, vt l. non omnes. s. a barbaris. ff. de re mil. quod non puro verū. quomā, vt s. digi. consuetudo potest allegari per viam exceptionis, et tunc excipies, et az clare, et plene debet probare, vt s. digi. et de prob. l. in exceptionibus, et de ecce. l. i. Et ex p. modum officij iudicis, et esse etiam illā proponēs, plene debet illā probare, vt ff. de iur. l. nā posita. s. si minor. cū simi. aut per modū actionis realis, et tunc idem, vt l. si. s. de rei ven. Aut per modum actionis personalis, et tunc idem, vt l. qui accuset. s. de edē. cum simi. Et sic iudex non debet supplere defectū probationis in viz agēdi, vt no. s. vt que desunt ad no. par. in supple. l. i. et ff. de offi. p. l. illicitas. s. veritas, nec in vim excipiedi vt no. in l. si. ff. de petitiō. her. Nec obstat s. a barbaris. q. ibi erat difficilior. pbatio quaz hic, quare sufficit psumptio, et coniectura ibi, hic non. Quod patet qz leg. requirit probationem, vt s. l. i. et ad verā probationē, non autem ad coniecturam, et presumptionē debet referri, vt ff. de codi. et demon. l. et uicius. s. de probatio. in rub. vbi probatio et psumptio, ponunt tanquam species differētes et distincte, arg. ff. pro emp. l. ii. s. separata. et q. no. rare numerū presentiu, sed si de illo deponunt, et dicunt se illos non cognouisse, siquidem erat probatio facilis, propter modicū numerū populi, tunc idē rationibus iam dictis. Et si vero difficilis, tunc neo cum pter. per d. s. a barbaris. propter fragilitatem memorie, vt pereg. in prin. et quia propria nomina hominū probabiliter ignorantur, vt l. si quis in fundi vocabulo. in prin. ff. de legatis primo. **¶** Accusationem quero, quid si quandoqz fuit iudicatus pro consuetudine, quandoqz contra, an ex sententijs prioribus consuetudo erit inducta. Et Quod glo. tangit in dicta l. cum de consuetudine. ff. eo. Et ecce. Soliel. in dicta l. de quibus. ff. eo. sic respondet, qd autē cōtradigit, seu magistratus ipsū populus regens, et tunc consuetudo sit interrupta, etiam per viam sententiam contrariam, arg. ff. de vfuca. l. vfuca. et l. naturaliter. et in auth. quibus modis natu. eff. sui. s. si quis ergo. colla. vii. Debebat enim magistratus populi, cū hoc sciebat, illi sententia que erat contraria consuetudini, contradicere, et ideo si tacuit, eius taciturnitas pūdicat populo, sicut si ipse populus tacuisset, vt ff. ad munic. l. municipes. de reg. iuris. l. aliud. s. refertur. et de condit. et demonstration. l. municipibus. et an in totum. s. de edi. priua. vbi est hoc expresse. Et de dicti magistratus scientes et taciturnes, non contradicentes debent puniri per superiorem, argumen. ff. de admi. re. ad ci. p. l. i. et sequ. Aut cum scilicet et similia verba, tunc per illam sententiam non erit cōsuetudo interrupta, cū apparet continuatio prime voluntatis, alioquin propter nouum et vltimum cōsensum, cōteretur inerrupta, arg. ff. de le. iij. l. fidei commissis. s. si rem. argu. d. l. spurij. s. pater. ff. de decu. Nam cōsensus in secundam sententiam auferre perseverantiā cōtinuati cōsensus in prima, arg. ff. de neg. ge. l. p. s. cōsensum. de reli. l. si quis. p. l. i. et de ac. qui. here. l. pro here. de le. i. l. mihi et tibi. s. in legatis. de le. iij. l. si quis in prin. testamenti. Et cum ista determinatio ne debet intelligi gl. d. l. cum de consuetudine. **¶** Et primo quero iuxta hoc, et quid erit si ad probandū consuetudinem producantur quatuor testes, quorum duo deponunt quod semel viderūt sic actus tot presentibus, alij duo deponunt alia die sic actus presentibz alijs, an erit cōsuetudo probata? Quidam magni doc. tenent quod sic, et inducunt gl. Jo. postum. ff. de test. l. ob carmen. s. si testes. inducūt etiam pro se l. arbitri. ff. de prob. de aqua plu. arden. l. si. s. idem. Et hoc ait. Alij tamen cōtra, quod isti testes sunt singulares, quia non cōcordant in eodem facto, quod requiritur ad esse consuetudinis, licet cōcordent in aliquo actu particulari, ergo eam non probant. Facit quod no. s. qui nune. tut. l. i. Ad hoc etiam de testi. c. tam literis. quod ego teneo. Ratio, prout s. digi. in consuetudine probanda requiritur, non solū vsus et actus populi, sed eorū frequentia. Isti ergo testes licet probent vsum et actū populi, et in eo cōcordent, nō tamen probant eius frequentiaz, quod patet, quia deponūt de pluralitate diuersorū actū, non autem de frequentia, eiusdem. Et per hoc patet responsio ad glo. Jo. et ad leges in contrariū adductas, quoniam ipsi testes cōcordant in actu, de quo principaliter agitur et de eius essentia tractatur, scilicet de depositione, et de memoria tē-

Tit. Que sit long
poris, ideo si duo concordant circa actum vni, ille actus est ben-
probat, hic non deponit de frequentia eiusdem qd in consue-
tudine requiritur, vt s. pbaui. sed de pluralitate diuerforz actu-
prout patet. ergo consuetudine non probant, cum deficiant in p-
batione vnus eorū, que requiruntur in ipsa inducenda, que sunt
tria, vt supra ostēdit, ergo deficit probatio in toto, vt ff. de transac-
l. cum hi. s. si pteor. de itine. actusq; puaat. l. iij. s. hoc autem. cur
fi. Et hoc modo ponendo casum dicitur gl. Jo. an d. l. ob. carmen. p-
test saluari, videlicet quod sunt quatuor testes, 2 duo probat, 2 de-
ponunt qd viderunt me possidere vno mense, 2 alij duo alio mēse
vtrūq; Joā. aliter ponit exemplum. ibi, scilicet quod testes erant
singulares, scilicet qd vnus deposuit se vidisse vno mēse, alij 2
mēse, 2 sic de singulis, idcirco illa gl. damnauit. quod dicit vt ibi scri-
psi, ar. s. de testi. iurifurandi. s. simili modo. 2 qd nota. in d. l. i.
nume. tur. Eodem modo ponit casum in d. l. si arbitri, 2 s. idem 2
hco. videlicet qd fuerunt quatuor testes, 2 singuli duo deposuit de
eodem actu, in eo concordant. tunc enim singuli duo suum actum
probabant vel vbi numerus. ff. de rest. Secus si separatim, videl-
cet vnus de vno actu, alius de alio, tunc enim deficeret pbaio. vt
pdiat. Ad qd facit, quod no. in Spe. de testi. s. i. ver. sed pone egi-
in tit. de inquis. s. i. ver. quid si vnus testis. 2 s. nunc vidēdi. verū
de pena. 2 ver. seq. in tit. de teste. s. adde interrogatorijs. ver. sed
nunquid in tit. de not. crimin. s. fama. verū quid si testes. ¶ Facit
quod dixi supra de eman. libe. l. i. super probatione vera concordant
36 **Arti. Sil. in d. l. quibus. ¶ Trigesimoprimo** quero, qd si in-
der indicauit bis contra legē presente maiori parte populi, repe-
rit tamen qd aliquis contradidit, an consuetudo erit inducenda? **Bar-**
cob. de Arc. a Pet. tenent quod sic, qz contradictio vnus maiori
parti populi non obstat vel qd maior. ff. ad munici. 2 de reg. iur. l.
aliud. s. refertur. Et facit qd dixi in questione illa, videlicet an si-
ne cōtradictione cōsuetudo possit induci. Nec obstat. ff. de serui-
rust. l. p. fundū. 2 cōm. p. d. l. receptū. qz ibi cōsentit vt singuli in-
re puaato, hic vt vniuersi iure publico. Facit qd not. Dyn. in c. p-
onnes tāgit extra de reg. iur. lib. vi. 2 qd. s. dixi in questione illa, vi-
delicet quantum tēpus requiratur ad cōsuetudinē inducēda. Sed
Bul. de Cu. in l. ingenui. de statu hominū. sic distinguit, qz aut cōsu-
fuetudo inducitur ppter legē, vt in vñbus feudorū, 2 in illis cōtra-
dictio nihil operatur. Aut cōtra legē, tūc sic ar. in aut. de defen-
ciur. s. si. ibi nullo relinquitur, 2c. arg. p hoc. quia cōsuetudo scda est
de bilior quā prima vt s. ad Uelle. l. anteq. 2 qd ibi not. in aut. de
nō alie. s. qz vero verū simile. 2 ff. de testa. milit. l. eius militis. s. mi-
li. Sed pcedēs opt. mihi placet per leges pdictas. ¶ **Ad ob. s. si.**
de defen. ciur. qz illud speciale odio criminis ambitus, vt ff. ad legē
Bul. de ambit. l. i. 2 quod ibi nota. Item nō obstat secūda ratio qz
hic quilibet cōsuetudo censet vniuersis, ppter idcirca ratio-
nis. que est in d. l. qd maior. 2 aliud. s. i. que rationis idcirca hic
37 cessat. ¶ **Trigesimosecundo** quero, an cōsuetudo liget infantes,
2 furiosos? Certe gl. tenet hic qd sic, qz legē scripta eos ligat vt l. et
diuus. ff. de offi. pfe. 2 ad l. Pompeiam de parricidi. l. p. s. si. er-
go 2 cōsuetudo nō scripta, ppter paritatem cause, potērie, 2 effectus
vt d. l. de quibus. Non ob. l. qui ad certū. ff. loc. vt hic no. videlicet,
qz ibi loquitur in cōtra. tibus puaatorū, 2 eorū cōsensu solummodo
indu. cēdis hic in cōsuetudine publica, cōsensu maioris partis po-
puli, ad hoc habilis inducenda. Facit qd s. dixi in quest. illa, scilicet
quorū cōsensu requiritur in cōsuetudine inducēda. Licet ergo isti
cōsentire nō possint, an ppter habiliū cōsensum ligant quorū cō-
sensus scilicet habitū hic requiritur, non autē in habiliū, ar. ff. de
mune. 2 hono. l. ad rē publicā. l. vt gradatū. s. si lege. 2 qd not.
ff. de op. no. nun. l. i. s. nūtiatio. **Bul. vero in d. l. ingenui.** sic di-
stinguat in minoribus. Aut est talis actus, in quo minores admit-
tant vt maiores vt in matrimonio, 2 in donatione. ppter nuptias
vt **Inst. de nup. in prin. 2 no. s. de mino. l. ait pteor. s. i. 2 tūc sic.** verbi
gratia, dicitur cōsuetudo qd vgoze defuncti 2 in matrimonio sine li-
beris, maritus licetur vorem. talis cōsuetudo ligabit etiā mi-
nores qz vniuersitas maiorū, que inducit eam solū debet attēdi vt
ff. qd cuiusq; vni. no. l. scit. s. i. de in ius voc. l. sed si hac. s. qui ma-
nu mittit. 2 de rer. diu. l. in tātum. s. vniuersitatis. 2 arg. ff. de leg.
iij. l. seruis legatis. s. quibus. 2 qz facit ad hoc legē scripta. l. Emi-
lius. ff. de minorib. 2 ff. ex qbus causis in pofeat. l. apud **Julianū.**
in prin. ergo 2 eos hoc casu cōsuetudo nō scripta, ppter parita-
tē cause potērie 2 effectus vt d. l. de quibus. Facit qd s. p. p. me di-
gi. Aut est talis actus in quo minores non admittunt vt maiores
verbi gratia, dicitur cōsuetudo qd nullus pōt petere rēditionis rerū
rescindi occasione minoris pñij dimidia iusti pñij. 2 certe mino-
ralli cōsuetudine nō ligat, ppter restrictionē vt ff. de mino. l. i. 2 ar.
ad hoc. ff. de mune. 2 hono. l. vt gradatū. s. si lege. Sed multi ob-
stat sibi. ff. de adm. tut. l. si sine herede. s. 2 uerū. Sed respōdeo qd
ibi fuit inducenda cōsuetudo specialiter, 2 expresse in psonis mino-

[illegible]

Item que. Res a me donata, potest mihi donari.
hoc dicit.

nes talem in reu nomina tota quae ne per gratia sequantur etiam

Bart. Secunda super Eod. 33 11

in ver. quero. utrum ista legibus possit renunciari infirmationi, vi de Bar. in l. modestianus. ff. de i. quod no. in l. si quis in consensu do. s. de pact. et quod ibi Bar.

Lex trigesima quinta.

Si quis argentum. Qui donat argen- tum potest illud tra- dere in materia specie, et in pecunia signata. h. d. Vide gl. super re. estimatio. quam vide. et no. de qua materia fecit tibi quasi vnam repetitionem, in l. Paulus. ff. de solu.

Additio.

Si quis argentum. Sed hec leg. non habet locum in presump- ta donatione et onatur actio, secundum Bald. in l. si pacto quo pen- s. de pact. Ang. in l. iuris gentium. s. agitur nuda. ff. de pact. vide- tur velie Bar. in l. iuris gentium. s. quimmo. et in l. hacenus. s. de const. pecu.

Sed et si quis. Si donatur res vel vniuersitas, et interueniat traditio vera, vel si- cta, donatio dicitur esse perfecta, si interueniat stipulatio, ad perfi- ciendum compellitur si simplex conuentio huius legis auctoritas te, ut perficiat compellitur. h. d.

Additio.

Sed et si quis. Et licet hic dicat, quod donatio solo consensu per- ficitur, ut in l. i. co. s. alie autem, tamen bene ad hoc ne ab alio pos- sit vel alteri obligari requirit traditio vera, ad hoc ut dicatur per- fecta. Ita dicit no. Bar. in l. i. de iure fisci. per l. si. s. Lucius. ff. de dona. quod est menti tenendum secundum ipsum, et vide quod not. jmo. in l. si quis. ff. de i. co. Et an habeat locum in donatio, ante nup- tias, vide gl. et Bald. in l. i. de donatio. ante nup. An iste leg. ha- bet locum si factum promittat pacto nudo, vide Bar. et ibi Allega. in l. iuris gentium. ff. de pact. Et an habeat locum in pacto declina- do, vide in ead. l. s. i. Vide aliquas limitaciones per Bar. in s. quin- imo. et in l. si vnu. s. pactus. circa medium et in omnibus. Allega. an habeat locum in donatione causa mortis gl. est quod sic. in l. cu pa- ter. s. de i. co. de leg. secundo. adde jmolaz in l. qui in potestate ip- pinc. ff. de testa. vbi allegat glossam in dicto. s. de i. co. de legatis secundo. et tenet Bald. in l. si donationis. supra de cotrahen. emptio. Et an habeat locum in factis, vide Bald. in l. cu virum. supra de fidei- commissis. Et an habeat locum in donatione remuneratiua? Bar. inci- denter in l. iuris gentium. in s. quimmo. tenet quod non. Contrariu tenet ibi Allega. vbi vide et dum hic loquitur de ista facta tradi- tione, vide quid sit reuerentiis pueritatis, an dicat facta traditio per Alleg. in l. i. in prin. de acquir. posses.

Lex trigesima sexta.

Si quis pro redemptione. Do- natio que fit in redemptionem captiuorum, infirmatione non eget et ille qui hoc officium suscepit, ad ipsum egendum compellitur, Item in donationibus, quas magistri militum conferunt in milites et in his que donantur in reparatione domus combuste, et quod in ca- sibus predictis pecunia sit expensa iuramento pbat, et donationes hodie, vsq. ad quingentos aureos infirmatione non indigent. h. d. No. reg. ibi, sed tantummodo sacramentum prestare, pro istis expen- sionibus vltimatus, qui debent iurare se dictam quantitatem in p- j- causis expensisse.

Additio.

Si quis pro redemptione. Vide Ludo. Roma. consil. lxxviii. incip. in causa nobilis. vbi pulchre loquitur quando res pbat per iuramentu. Atri alia actio, scilicet prescriptis verbis, ut s. i. cum res. Sol. s. atoz, que d. omnes iste tres actiones concurrunt. Sed contra hoc opponitur quia nemo codicet rem suam, preterquam a- fure, vel l. si. ff. de i. co. de leg. secundo. ca. sed hic datur rei vendicatio, et conditio, ergo male Sol. Ista vendicatio, que datur hic, datur

De donationibus. que sub modo, vel conditione, vel ex certo tempore conficiuntur. Rubi.

Lex prima.

Si doceas. Si pactum donationis non serua- tur, potest res actione vtili vindi- cari, et co. ditione ab causam agi. h. d. Oppn. quod imo datur alia actio, scilicet prescriptis verbis, ut s. i. cum res. Sol. s. atoz, que d. omnes iste tres actiones concurrunt. Sed contra hoc opponitur quia nemo codicet rem suam, preterquam a- fure, vel l. si. ff. de i. co. de leg. secundo. ca. sed hic datur rei vendicatio, et conditio, ergo male Sol. Ista vendicatio, que datur hic, datur

vtilis fauore alimentorum secundum gl. hic postea. unde no. potest di- ci proprie res mea, merito mihi conceditur conditio vtilis, ergo ve- dicatio vtilis bene co. currit cu. conditione, secus in directa. De hac materia plene dic. vt l. i. ff. de donatio.

Additio.

Si feruatur. Et hanc legem nota. allegat Bald. in l. ea leg. s. de con- dict. ob cau. et vide in l. qui absent. s. i. post Bart. ff. de acquir. pos. Adde de hac lege Jo. An. in additio. ad Specu. in tit. de instr. ed. ti. s. porro. in h. additio.

Ista vendicatio. Adde quod in dicit Bar. in l. si mortis. de dona. causa mor.

Lex secunda.

Si prediorum. Valet pactum quod post cer- tum tempus res ad donantes reuertatur, hoc dicit.

Lex tertia.

Noties. Ex pacto appposito traditioni rei mee, al- teri etiam errando. et eius hereditibus a- ergo vnus de casibus, in quibus alteri per alteru. querit actio. Si- mile vidistis. s. ad exhiben. l. penult.

Additio.

Actio potest queri. Et facit ad questionem, de qua per Bart. in l. qui Ro. s. Statius. de verb. oblig. Et ibi vide Alleg.

Lex quarta.

Perfecta donatio. Post perfectam dona- tionem non potest ei conditio adici inuito donatario. h. d.

Lex quinta.

Si quid. Non refert quid ex equipollentibus fiat. hoc dicit.

De reuocandis donatio.

Rubi.

Lex prima.

Si perfectis. Donatio facta inter libertu, et leui in gratitudine reuoca- tur per patronum, secus in hereditibus eius. h. d.

Additio.

Reuocatur. Et ad materiam huius tit. quando reuocatur do- na. quid de fructibus? Si no. in l. generaliter. s. si quis. ff. de fidei- commissis.

Apud. Licet instrumenta donationis sint subtra- cta propterea non reuocatur donatio. hoc dicit.

Lex tertia.

Si possessionem. Solo penitentia donationem non reuocat. hoc dicit.

Lex quarta.

Si in profectis. Et causa turpitudinis donationis, non reuoca- tur donatio. h. d.

Lex quinta.

Si donationem. Non debet donatio rescin- di per rescriptum. hoc di- cit.

Lex sexta.

Elles necne. Quando mulier donat, presen- tia mariti, vel filiorum non req- ritur. hoc dicit.

Lex septima.

Si solis. Donatio facta in filios ex causa in- gratitudinis reuocatur a matre que ad secundas nuptias no. transiit. hoc dicit. vel aliter. do- natio facta alio viro non tenet. hoc dicit hec leg. No- tando quod conditio ex hac lege, qua donatio ex causa ingratitu- dinis reuocatur no. prosequitur fundum: sed datur contra ipsum donatarium

Lex prima.

Donatarius. Item no. quod omnes bene statute contra secundo nubentes, habent locum in his, que non honeste viuunt, quod tene- menti perpetuo, quia sepe allegatur.

Additio.

Dis solis. Nota singularem casum secundum dominum meum in l. donationes. s. species. ff. de donat. quod donatio no. reuocatur pro- pter ingratitudinem si mater transiuerit ad secundas nuptias nisi in casu auth. hic postea. And. Bar.

Item nota quod omnes. Adde tex. de hoc. et ibi d. Abb. in c. v. pro- ratas. de conuer. coniug. et vide gl. in aurb. sacramentum. s. quando mulier offic. tor. et tex. in l. i. eod. tit. et in auth. de resti. et ea que parit in rimense. Domi. Petr. de Archia. in capit. ex parte. de appellatio. And. Barba.

Lex octava.

Si vnquam. Hec est singularis et notabilis titio. si donator liberos no. suscepit, ideo natis liberis reuocatur. h. d. Idem intelligit gl. et cuilibet extraneo si fuerit donatum. Et dicit gl. quod reddit ipso iure vel condicatur posses- sio. Et materiam huius legis et multas alias questiones circa hoc di- xi plene in l. Titia. s. Imperator. ff. de leg. ii.

Additio.

Si vnquam. Vide Lu. Rom. in consil. lxxv. pro ista lege, incip. pro- dectione eorum, et in consil. clxxvi. vbi late tenet, quod non videtur quis renunciare beneficio huius l. per iuramentum, et pulchre allega- uit. Vide q. allega. Jo. and. in addi. Specu. in ti. de donatio. adde ad Bal. b. And. Bar.

Si vnquam. Vide late Jas. in l. ex hoc iure. ff. de iusti. et iure. Sect. consil. xx. contrarium tenet Soci. consil. cccv. an beneficio huius possit renunciari, vide Jas. in l. penulti. in veru. hunc etiam vi- demus. C. de pac.

Lex nona.

Donationes. Donatio facta in liberos, non re- uocatur, nisi ex causa ingratitudi- nis, hoc dicit.

Lex decima.

Generaliter. Donatio reuocatur ex causis hac lege insertis. Sed si non re- uocat donator eius heres reuocare non potest. hoc dicit.

Additio.

Generaliter. An valeat pactum quod non possit reuo- cari donatio propter ingratitudinis, vide Jas. in l. si. ff. de i. co. de leg. secundo. Bal. C. de pac.

De donationibus. cau. mor.

Rubrica.

Lex prima.

Si donatione. Donatio causa mortis substitui, hoc dicit. De hoc plene in l. i. et ff. de i. co. et ibi per Dyn. et ibi digi.

Lex secunda.

Interesta. Potest mulier causa mortis donando facere alium stipulati dotem suam sal- ua falcidia, seu legitima, que liberis eius debetur, hoc dicit.

Lex quarta.

Si de mortis. Donatio causa mortis accedit vltime voluntati, et infirmatione non eget, si quisque testes legitime inter- ueniant, hoc dicit. Per istam legem puto correctam l. do- natio. s. de dona. que videtur requirere quod in donatio causa mor- tis fiat infirmatio.

Bartol. ad Nonum lib. Cod.

Qui accusare non possunt.

Rubi.

Ello. ponit que persone non possunt accusare, quam vide. et no- ta et signa.

Plus est. Quando duo crimina intentan- tur, quorum vnu est preiudicialis ad aliud, super grauiori proceditur. h. d. Secus dum vnam leg. inuit qd sententia lata in vno iudi- cio, parat preiudicium in alio. Contra. ff. de publi. iud. l. is qui reus. Sol. huius timore sunt plures leg. Tu tene hic quintam leg. que est Azonis. vt hic. Ista duo iudi- cia erant inuicem preiudicialia, et in l. contraria secus. Jam mater- riam examina plene vt ibi digi.

Additio.

Proceditur. Et nota ad istum tex. qd illi qui accusauerunt non possunt officium iudicis implorare, vt procedatur ad inquisitionem ac si ipsi essent procuratores inquisitionis. Ita dicit Bald. in l. i. c. si tutor non ges. Item nota qd qui accusare non possunt, no. possunt esse denunciatores. Ita inquit Bar. in l. diuus. ff. de cust. re. vbi vi- de de materia denuntiationis.

Lex secunda.

Tutor potest semper accusare tutorio nomine.

Si cautiones. Si tutor ad utilitate pupili se inscribere. h. d. Per hanc legem dicunt gl. nostri, et aduo- cari coiter qd tutor vel curator non pot. alieno nomine accusare. Hoc intelligo veru, nisi in casibus, in quib. ad prosequen- du crimine admittitur procurator, prout plene no. in l. feru. quoq. s. publice. ff. de procur. Ego tamen puto, tqd semper possit tutor accusare tutorio nomine vt l. polla. s. de his quib. vt indi. sed inscri- bere se ad pena talionis, hoc non potest tutorio nomine, et hoc est, qd ista leg. dicit. Cautela tamen est, tqd quando tutor accusat al- quem, dicat in accusatioe, talis tutor. nec adficiat. tutorio nomine: nam tunc intelligeretur eo modo quo potest, vt l. post mortem. s. i. ff. quando ex fac. tuto.

Additio.

Possit tutor. Dic vt latius per Bar. in l. i. ff. de accusa.

Lex tertia.

Si crimen. Accusatio sine inscriptione, non admittitur, et accusator contumax ex- tra ordinem, et in expensis punietur. h. d. Vide esse casus quod in criminalibus victus victori condemnatur in expensis. Qd dic vt dixi vobis in l. non ignoret. s. de fruct. et lit. expen. Item hic vi- detur casus, quod in eadem instantia possit deduci civilis peti- tio et criminalis. nam hic vides, qd punietur extra ordinem, istud est criminale. Item punietur in expensis, et istud est iudicium civile. de hoc dicam vobis in l. i. quis ad se fundum. f. ad l. Jul.

Additio.

Qui crimen. Vide quod digi in l. actu. ff. de accusa. post Bar. et ad- de casum nota in quo debet actor se inscribere, et persona legitima- re, fm de. Ant. in tit. de accu. et vide in l. i. ff. de i. co. et adde qd in multis casibus post morte quis potest accusari, de quibus infra. de hered. que ab intest. s. per cotrarium. quero an accusator mortui debeat se inscribere ad pena talionis sicut accusator viu. vt in hac gl. has- bes arg. q. q. h. c. sane. s. si forte. que apud aliquos est canonizata. ad s. per contrarium. qui tenet quod sic. et alleg. Bald. hic.

Lex quarta.

For tua. Mulier potest accusare, si sua vel suorum iniuria prosequatur, nisi sit alius, ad quez magis principaliter negotium pertinet. t. h. d. cum l. seq. No- ta quod digi in sumario.

Lex sexta.

Excusationem. Qui semel desistit, non ad- mittitur iterum ad accusan- dum. hoc dicit.

Additio.

Excusatione. Vide in l. qui desistit. et ibi Bart. ff. ad Turpil. an ille, qui desistit a civili, possit criminaliter accusari.

Lex septima.

Si ea. Qui tepore statuto a iudice non accusat, vel ac- cusationem non prosequitur, postea no. audit. hoc dicit hec bona leg. Nota hanc l. quam plene examinaui, et digi in l. Titia. ff. de accusa. Bart. Secunda super Cod.

Aditio.

Non auditur. Et adde cum in l. si ff. de re iudi. et in l. si de eden. et in l. edita. eo. tit. i. in l. de die. qui satisd. cogant.

Lex octava.

Non prohibentur. Miles potest accusare re, si suam vel suorum prosequatur iniuriam. hoc dicit.

Lex nona.

Non ignorat. Non debet quis admitti ut talis, nisi prius probet se talem. h. d. Tene menti hanc legem. multa no. ad infinita. Sepe dicunt statuta, quod si quis admittatur ad aliquod, et non alius ante omnia debet se probare esse talem. patet quod hoc per batio fiat citata parte.

Lex decima.

Scrimen. Etiam qui suorum iniuria persequitur, se debet inscribere. hoc dicit.

Lex undecima.

Dura opera. Incendiaris. l. Cornelia de sic. p. nuntur. hoc dicit.

Lex duodecima.

De crimine. Qui regulariter accusare non potest, ad accusandum non admittitur nisi prius examinetur, an crimen, quod accusat, ad casus exceptatos pertineat. hoc dicit.

Lex decimatercia.

Smagnum. Frater non potest accusare fratrem vel patrem suum, de crimine grauiori, si suam iniuriam non prosequatur. hoc dicit. cum sequen.

Lex decimasepta.

Umrationibus. Qui habet duos accusatos tertium accusare non potest nisi suam iniuriam prosequatur. h. d. Idem in l. hos accusare. ff. eo.

Lex decimaseptima.

Niquum. Nutritus non potest suum nutritorem accusare, nisi suam iniuriam prosequatur. hoc dicit.

Lex decima octaua.

Sororem. Frater fratrem, seu sororem potest de leui crimine accusare. hoc dicit.

Lex decimanona.

Eganda. Deest proprie materia. l. is qui res. ff. de publi. iud. et breuiter dicit. Accusatus non potest accusatorem suum reaccusare de pari crimine, vel mino si prius quam sit absolutus, nisi sua prosequatur iniuria, poterit tamen accusatione proponere, non ut super ea procedatur, sed ut super se deat, donec causa prima finiatur. hoc dicit. Materiam huius legis plenissime habes in reg. et gl. et ego vltimus dixi in l. is qui reus. ff. de public. iudi.

Lex vicesima.

Squis. Persona domestica non potest dominum accusare, nisi in crimine lese matris. h. d. hec notabilis lex. Nota hanc legem, quod familiaris non potest accusare dominum domus quod intelligit verum, nisi suam vel suorum iniuriam prosequatur. Et facit iste casus quod monachus non potest accusare Abbatem. In contrarium videtur dicere. c. Abbate. de ver. signifi. dic. ut ibi.

Aditio.

C. Abbate. Abbatem istec casus quod monachus accusat, de Spe. in tit. de inquisitio. ff. an.

Lex vicesimaprima.

Liberti. Liberti non possunt accusare patros suos. h. d. ff. de leg.

De accusationibus et inscriptionibus.

Rubi.

Lex prima.

Os, qui. Qui effudit terminos, extra ordinem puniatur. h. d. hec leg.

Lex secunda.

Secundam. Deest notabilis lex. Pro suo in deus alii in crimine capitali. h. d. Per hac leg. practice cabat in ciuitate ista. dicit hic statutu quod quicquid de clunacensis fons, possit impugne offendi vel occidi. Adhibeat talis cautela, quod si accusabatur filiusfamilias, pater pro suo interesse de clunabat fons, p. filio, et sic non incidebat in statutum filius. eodem modo si delinqueret monachus, Abbas pro suo interesse declinabat fons, postea contra istas fraudes, fuit per statutum promissum.

Aditio.

Declinabat forum. Aliam cautela adde ut dixi post Bar. in l. si quis sub eodi. ff. de cond. institut. et hic adde Imo. in l. pen. ff. ad cri. me. ff. de public. iudi. ibi Bar. et Bal. in l. reos. ff. eo. et ab administrat. ff. de leg. ad de Ang. cons. ggrvii.

Lex tertia.

Reos. In capitali crimine admittitur procurator ad allegandas causas absentie. h. d. plene in l. ser. uis quod. ff. public. ff. de procu. et ego dixi in repe. l. penul. ff. ad cri. me. ff. de publi. iud.

Lex quarta.

Saccusatoribus. Absolutio lata accusatoribus absentes non admittunt ad accusandum nisi, si prius quam sit absolutus, pater pro suo interesse de clunabat fons, p. filio, et sic non incidebat in statutum filius. eodem modo si delinqueret monachus, Abbas pro suo interesse declinabat fons, postea contra istas fraudes, fuit per statutum promissum.

Aditio.

Si accusatoribus. Adde Bar. in l. si plures. ff. eo. et vide quod per istam glossam in hoc do. Bar. no. in l. si. in fi. C. de fur.

Lex quinta.

Non ideo minus. Delinquens propter mandatum alterius non excusatur. h. d. hic veniret examinanda materia, de mandato per suorum et instigatore. Dixi in l. non solu. ff. si mandato. et ff. de iur. iur. Materiam vero de auxilio, et fauore, tractauit vobis in l. in actione. ff. de fur.

Lex sexta.

Absentem. Absens non potest damnari de crimine capitali, si fuit damnatus sententia est nulla, que retractabitur per eundem, vel per superiorem, hoc dicit. De materia nullitatis, dixi vobis in l. prima. ff. quando prouoca. non est necess.

Aditio.

Absentem. Vide Bar. in l. si. et in l. quidam consulebant. de re. iur.

Lex septima.

Eiquidem. In notoriis potest per inquisitionem procedi, sed in notoriis quis non puniatur, nisi fuerit citatus, vel accusatus. h. d. Et exponas ita reg. ibi, denunciantur, tanquam notoria, ut patet ex sequenti responsio, et ad Turpiliani. l. ab accusatione. ff. nisi citatores, et sic intelligit gl. ff. de adul. l. si. ff. publico. et etiam Dyn. in reg. ibi, posse per pedem, procedo per inquisitionem ex officio ad denunciationem officialis. Item ibi in text. despicit, quasi dicat in notoriis, non proceditur per inquisitionem, sed per accusationem, et hoc inuit verbu, accusatio, secundum predictum modum legendum, et hoc modo intelligitur communiter ista leg. sed dominus Nicol. adbat. intelligit quod officialis denunciat causam, potest procedi per inquisitionem, ut prima parte huius legis, et p. b. l. i. tit. ii. l. i. ff. de decurio. lib. ii. l. i. ff. de custo. reo. l. diuus. Unde si officialis illa denunciationem pergerit, notoriu probado, tunc ille denunciatu absoluetur, ut hic, in secunda parte huius legis, et d. l. ab accusatione. ff. nisi citatores. ff. ad Turpiliani. Et q. reg. dicit hic accusatus, exponit. i. denunciatu. Hanc autem materiam, quando possit per inquisitionem procedi plenissime dixi in l. si. ff. publico. ff. de adulteris.

Aditio.

Cprocedi. Ubi in notoriis procedatur per inquisitionem, et de modo procedendi

Tit.

De accu. et inscrip.

procedendi in notoriis, vide per Spec. de noto. ff. i. et plene p. Ang. in l. si vacantis. post med. et in c. ad nostram. de iureiur. per Ant. ibi p. cum queritur, an sit necessarium probari notoriu, et quomodo probetur, multa pulchra ibi. Vide quod dixi in l. si. ff. publico. ff. de adul. qd. no. Bal. in l. accusatus. ad Turpil. Et quando dicatur crimen notoriu, vide Imo. no. in c. si de eob. clerici. et multi ibi plene de materia. et Bal. in l. accusatorem. ff. ad Turpil. et Bal. hic. Adde qualiter procedatur super notorio, l. idr. cons. ggrvii.

Lex octaua.

Squis se. Accusatio debet porrigi coram preside, non coram officialibus. hoc dicit in summa.

Lex nona.

Elide crimine. Ista est notabilis leg. breuiter dicitur, accusatus, de eodem crimine non potest iteru accusari, de alio tamen crimine poterit iteru accusari, etiam si ex eodem facto descendat, nec debet super vno pronuntiar, donec super alio fuerit plene cognitum. h. d. Diuiditur in duas partes, primo ponit utrum liceat accusare. Secundo qualiter debeat procedi. Secunda ibi, iudex autem. Iterum prima subdividitur, quia primo loquitur quando accusatur de eodem crimine. Secundo, quando de diuersis habentibus originem ex eodem facto. Secunda ibi, si tamen, ubi est casus singularis. Ad eundem scias tu inuenis, quod qd, que ex vno facto oriuntur plura crimina, exemplum in eo qui cognouit suam consanguineam nuptam, iste enim commisit adulterium, quod in nuptam. Item incestum, quia in consanguineam suam. Hoc premissis casus in terminis est clarus. C. oppon. ad primam partem dicte l. si quis homicidii. ff. eodem. Sol. f. ator quod regula est hic quod accusatus, de eodem, iterum non accusatur, fallit in casibus, quos dic. ut in gl. quam vide, et no. C. vemo ad secundum dictum. C. p. p. et videtur quod quando plura crimina descendunt ex eodem facto, non possit accusari, nisi de vno, ut l. senatus. ff. de pronunt. ibi ex plurim ponitur de parricidio. Solut. quandoque est vnum factum, et vnus titulus criminis, plures agendi forme, et tunc vna ratio legis potest accusari, ut dicte l. senatus. secundum aliquas lecturas. Verbi gratia, ille qui facit homicidium, potest accusari lege Cornelia de sicariis, et ex forma statuti huius legis, tunc vna tantu puniuntur pena, ut d. l. senatus. Quid est vnum factum, et plures tituli criminis, et habent se sicut genus, et species, et tunc accusatus de vno, non potest accusari de alio, ut d. l. senatus. Item qd ibi loquitur de homicidio, ut l. p. et redigit. ff. de iur. iur. Si vero habent se sicut exceptionem, et excessu, tunc de vtroque potest puniri, non tamen potest simul accusari de vtroque ab eodem, sed ab alio sic, ut hic, et l. si adulteru cum incestu. ff. de adul. Sed que est ratio huius? Rideo, quando sunt duo iudicia, quorum absolutio lata in vno potest parere exceptionem rei iudicate in alio, non admittitur concursus, ut l. fundi. et l. fundum. ff. de excep. et illa est ratio, quare non admittitur concursus, civilis, et criminalis, descendenti ex eodem, quod absolutio lata in vno, potest parere exceptionem rei iudicate in alio, si promittit super facto. Idem tenet Dyn. in c. nullas pluribus de reg. iur. lib. vi. Ita in proposito, qui ex eodem facto descendunt, si essent eadem persone accusatoris, et accusati, absolutio lata in vno, posset parere exceptionem rei iudicate in alio, ideo ideo ad accusandum non admittitur, que ratio cessat alio accusante. Dices tu, sed qd est ratio, qd iudex non potest sententiar super vno, nisi plenissime discusso alio, ut hic dixi in vltima parte? Respondeo de causis capitalibus debet iudex inquirere veritatem, et etiam pro parte offensa, si ipsa non opponat, ut l. i. ff. de questio. et l. si non defendatur. ff. de pen. vnde possibile esset, quod ex defensionibus factis in vno iudicio, apparet iudici, qd in alio reo non est culpabilis, vnde esset verecundia iudici, et parti iniustitia, si in vno condemnatur, et in alio absoluitur, ideo de vtroque debet esse cognitum antequam iudicetur. Et de isto membro, quando ex vno facto oriuntur plura crimina, dic. ut dixi plene in d. l. senatus. C. di. que sunt plura facta, et plures tituli criminis, et plures modi agendi, tunc si quidem omnia illa facta tendunt ad eundem, non puniuntur nisi tanquam de vno, ut l. illud. ff. ad legem Aquilia. et ideo si aliquis insultrauit, et percussit, non puniuntur de insultu, quoniam ad hunc finem fecit insultum, et percussit. Et gl. tra. hoc notabiliter tenet quam vide, et signa, super verbo, plurima. Si vero illa plura facta non tendunt ad eundem finem, sed ad diuersa, tunc non de vno, sed de quolibet puniuntur, ut l. nunquam plura. ff. de priua. deli. et ibi plenissime dixi. C. vemo ad finem, dicitur hic quod super quobus criminibus cognoscitur simul. Contra. ff. de custodia reorum. l. si. ff. Sol. Dicit gl. f. ator, donec super vno respondet, non potest super alio aritari, ut l. contraria. Sed cum crit expeditus de responsione, quam tenetur facere super vno, tunc respondebit super alio. Hoc

gl. tua dicit ita super verbo, vtroque. Et si quis vellet hanc legem petere, essent hinc tractande tres materie. C. primo, utrum ille, q. habet vnam causam coram vno iudice, possit citari coram alio iudice in alia causa. Quod dic. ut dixi in l. contra pupilli. ff. is qui ad mas. ius. ff. de re iudi. C. secundo, utrum ille, qui est recommendatus in carceribus ex vna causa, possit ibi recommendari ex alia. De quo dic. plene, ut in l. si. ff. an. de custo. reo. Tertio an recommendatus in carceribus intusse, possit ibi recommendari ex alia iusta causa, qd dic. ut in gl. illa, quam disputant, que incipit Capus. C. vltima gl. real. sumit omnia, et distinguit, quod dic. ut in eadem.

Aditio.

Accusari. Et vide, an quis possit a pluribus condemnari. Bar. in l. sepulchri. ff. de sepul. vno. C. secundo dicitur. Quid si ex forma statuti ille qui percussit alium debet amittere manum cum qua percussit, et quid si cum eadem manu percussit duos, vterque vult accusare, quis preferatur, et vide plene per Jac. de Bel. in disput. et in l. i. ff. intra certu tempus. ubi illa ratio in criminalibus habeat locu cumulat, adde quod am in l. libellorum. et l. seq. de accusa. et Bar. late in d. l. senatus. ff. eo. in l. si quis homicidii. ff. eo. ver. et ideo si aliquis insultat vel si quis faciat insultum et percussione, puniuntur tanquam de vno ictu solo. Et ita causam intelligendam dixi do. Jo. post Bald. in l. diuortio. ff. sol. mat. de cuius intellectu ibi vide et in l. fructus. eo. tit. et Bar. et Bal. in l. nunquam plura. eo. tit. in vers. secundo potest exemplum. Et quod dixi an presumatur incontinenti, vide Imo. et Bal. in d. l. diuortio. Et adde ad materiam, ubi habes in l. si. ff. de adul. et ad de dictum Bar. in l. capite quinto. in fi. eo. tit. Adde qd voluit Jo. An. in ad. di. ad Specul. in tit. de inquis. ff. v. alia. allega. nunc tractamus de eo qui in aliquo loco aliquem cepit, et ligauit, si per plura loca duxit ad certu locum, et eum spoliavit, in quo loco sit formanda inouitatio, stance statuto qd inquisitio debeat formari in loco delicti.

Lex decima.

Cierplicandi. Ista est bona. l. et habet pulchram materiam. Breuiter dicitur, qui alicui certu promittit sententiam, licet iudice non corripit, tanquam corruptor puniuntur. h. d. Audiui dubium, pone quod ille, qui iudicem corripit nullo modo puniretur, ut puta, in capitali, licet enim reis redimere sanguinem suum, etiam corrumperet, ut l. i. in fi. de ho. eo. et l. pe. ff. de preuarica. et habuimus in l. transgre. ff. de transac. C. Qualiter puniuntur isti, qui promittit hoc ei facere, videtur quod nullo modo, quod ter. hic dicit, qd puniuntur perinde, ac si puniret principalis corruptor, sed principalis corruptor nullo modo puniret, ergo nec ipse, cogitabit, qd de facto fuit iudex.

Lex undecima.

Squis homicidii. Absolutio non potest iteru accusari de eodem crimine, nisi de preuaricatione primi doceat, de alio vero crimine poterit accusari. h. d.

Lex decimaquarta.

Singuli. Sic est bonu casus. Non debet literis, vel relationibus publicis personarum credi, sed rei veritas inquiri. h. d. qd no. Facit qd delictum non probatur per instrumentum. Idem habes in l. diuus. ff. de custo. reo. Dixi plene in l. senatus. ff. ad turpil. et.

Lex decima septima.

In causis. Non debet procedi super crimine, nisi certa et clara precesserit accusatio, certa et clara precesserit accusatio, debet formari. Ego circa hoc feci vna magnam electionem in l. libellorum. ff. eo. et dic. ut ibi. Et hac glo. colligitur quantum tempus est quod fuerunt facte iste glo.

Lex decima octaua.

Accusationis. Accusator debet se inscribere, nec causa examinatur, et qui torquetur, non debet interrogari de locis. h. d. Istud quod accusator, et accusatus simul detineant, hoc de consuetudine non seruatur, nisi accusatus accusaret statim accusatorem suu de falsa et calumniosa accusatione, ita est de facto modo in ciuitate ista. Mor. qd quis non debet interrogari de factis. Fallit in casibus qui hic ponuntur in glo.

Aditio.

Cseinscribere. Vide etiam Bar. in l. edita. supra, de eden. et in l. Bart. Secunda super Eod.

transigere de transac. in prin. & vide Bal. in l. sed a. ff. de in ius voc. C. no servatur. An accusator debeat stringi in carcerib. vide Sal. in l. militis. S. de accu. Bar. in l. pen. s. ad crimen. ff. de pub. iudi. vide Bar. in l. qui sine. ff. de questio.

C. De exhiben. & transmitt. reis. Rubrica.

S miles. Si miles commisit delictum, ad ma-
gistrum militum remittetur. h. d. No.
argu. quod licet iudex secularis non possit cognoscere
de crimine commisso per clericum, potest tamen eum capere.
& detinere, vt remittat ad episcopum eius.

C. Additio.
a. Si miles. pro hoc qd not. Bar. in l. A quis. in fi. de serui. no. in c.
eum non ab homine. de iud.

C. Leg. secunda.
Nullus. Reus debet carcerari, non autem ligari, ni-
si committatur, & venietibus ex longinquo,
triginta dierum spatium statuitur. h. d.

C. Additio.
a. Spatium statuitur. Et de isto termino coparendi in criminalib.
vide Bal. in a. h. offeratur. de lit. conte. & vide id quod dixi in l. j.
post Bar. ff. de cust. reo.

C. Leg. tertia.
Neminem. Nullus debet citari, nisi mandato
iudicis precedat. h. d. No. quod
nulla potest fieri citatio realis, vel personalis, nisi iudex
hoc permiserit. quod est verum. Facit s. de epi. & cle. l.
omnes. quod tenet Inn. nisi esset nuncius generalis constitutus ad
faciendas citationes, vt probatur per eum extra de pba. c. quomā
contra falsam. quod non videtur verum, quia ista generalis com-
missio nihil releuat. vt l. i. s. de in. do. impe. In casib. tamen non est
necesse, quod iudex hoc committat, quia hoc committit l. vt quan-
do quis in flagranti crimine reperitur, vt l. raptoris. s. de epi. au.
j. de rap. vir. l. i. ff. de furt. l. i. quis in scriptura. in fi. l. interdum. s.
qui furum eod. titu. j. de malef. & mathe. l. i. ff. de adul. l. capite quin-
to. & quod ibi no.

C. Additio.
a. Precedente. No. petitur, nisi iudice permittente. Dicebat tamē
do. Ant. quoniam sequitur ibi do. Bar. in c. de iudi. quod si apparet ci-
tatione destinata, & relationem nuncii, presumitur sententiam iudi-
cis de citando precessisse. l. sciendum. de ver. ob. & vide Bar. in l. i.
s. cura. circa fi. de offi. pref. vbi. & quod dixi post Bar. in l. i. ff. de in
aus voc. & quod dixi post Bar. in l. qui nomine. ff. de fal. vbi Bar. &
Bal. in d. l. sciendum. ibi plenius per And. & ibi per Ang. in repe.
Sed illa lloquitur in solennitate intrinseca, ista in egerinseca, sicut
in actionib. dicitur, quod sententia lata non presumitur lata in scri-
ptis, & not. Bar. in l. statutus. de sent. ex bren. rec. & de hac vide per
Ang. in repe. l. sciendum. Et not. quod non sufficit generalis comis-
sio facta nuncio de citando, & idem tenet do. Ant. in c. j. de iudi. sed
Imo. dicit quod dubitabat, quia l. hic allegata hoc non probat, qd
loquitur in citatione, scilicet quādo creditor petit sibi assignari in
solutum bona debitoris sui pro debito, & sic non bene probat. An
de videtur quod remaneamus in regula, quod tantum valet ge-
rale quo ad genus quantum speciale quo ad speciem, iuxta not. in
c. si sacerdos. de offi. ordi. & in l. si duo. ff. de adm. tuto. Et ita dicit
do. Joan. ibi. & not. in l. de actio. s. quadrupli. & ibi bonus text. &
bene, & latius p. moder. in l. ex consensu. s. eū qui. ff. de appel. Et vide
Bar. in l. i. s. de iure do. in prin. & in l. qui autē. s. ff. de consti. pecu.
per Bal. in l. i. quādo. ad fi. s. de consti. pecu. in r. j. q. i. ibi conor-
dat Immo. cum l. ym. quod Bal. alleg. in c. i. de iudi. T. ex. est in l. pro
perandum. s. & si quidem. s. de iudi. in ver. iudicib. autem res suas
referantibus, vbi patet, quod qn re? vult citare actore, & feratur
sententia in fine instantie, iudex debet super hoc cognoscere, et sibi
impartiri licentiam, & sic patet quod quādo in commissione requiri-
tur cause cognitio, requiritur specialis commissio in citatione verba
li. C. si vero non requiritur cause cognitio in commissione, tunc suffi-
ciat generalis commissio. Ita Bal. in d. l. quādo. & licet ipse nihil al-
legat, potest allegari ratio, videlicet quod tantum valet generale
quo ad genus, vt s. dictum est. C. Pro quo potest adduci text. &
Ang. in l. i. c. de spoz. Dicitur enim ibi quod nūcius, cui sit a pā-
cipio commissio citatio in aliqua causa, potest idē semper citare vesp-
ad finē cause, & sic patet quod vna deputatio generalis, licet nō fiat
particularis commissio, sufficit. Secūdo. p. hoc pot adduci text. in aut.

libellū. de lit. cōtesta. vbi patet qd executor deputatus in causa, pōt
recipere cautionē seu promissionē nomine patris, absq; alia specia-
li commissione. Si ergo pōt hoc tanquā persona publica, & generali
commissione sibi facta a iudice, quia hoc non requiritur illā cause co-
gnitionē, & est de pertinentib. ad executionē cause, & non eo modo
potest similiter citare virtute generalis commissionis, sicut dicit
Bal. obseruari s. loretie, & in Hispania. Tertio hoc cōfirmat, qd si-
cut eg generali commissione, que sit notariis actorū, notarius potest
accipere pductionē libelli absq; eo qd ibi sit iudex, quia pductio
potest fieri de plano, & de feriata. l. miles. s. sexaginta. ff. de adult. &
probat no. in l. precipimus. in prin. & ibi ponit Bal. de app. ita vide-
tur nūcius virtutes generalis commissionis posse citare. Nec obs. reg.
in l. omnes. s. nihilominus. de epi. & cler. & l. cum clericis. co. tit. qd
debes scire qd quādo nūcius datur simpliciter ab vno iudice, vel p
vna causa, vel p omnibus, nō videtur per hoc sibi dari mandatum
incontinenti de citando, & ideo requiritur qd post particularem des-
pūet ad citandū. Ita dicitur in d. l. i. de spoz. l. dec solutio simplici-
ter videt approbata pro idonea, qd possit cōmitti citatio, & ne def
in officio sibi commissio. sed contra pdicta fortiter facit, qd secundum
Hof. in l. cū clericis. s. memorat. C. de epi. & de. iudex prius quā cō-
mittat citationē, debet videre petitionē actoris, vt iudicet sup ma-
trimonio, vtrū calūmiose cōpetat, nā si esset in euidenti calūmia, pos-
set eū statim repellere, vel sic libellus esset ineptus. l. qui cū maior.
s. si quādo. ff. de bo. libe. alias de ope. liber. & ibi no. in l. i. ff. de offi. as-
fesso. Si ergo requiritur saltē hec instructio, prius quā iudex cōmit-
tat citationē nō videt qd nūcius possit. S. respōdet eg his, que has
des post Bar. in l. i. finita. s. iulianus. s. de dam. in fec. in articulo
in quo queritur, an est necessarium quod pcedat libellus. De quo
per Frā. de Are. in c. i. de iudi. An pars teneat credere nūcio dicēt
se habere cōmissionē, vide in locis s. in prin. apostil. alleg. & p Imo.
in l. ex consensu. s. eū qui. ff. de appel. Adde an p relationē nūcii pre-
sumat de commissione iudicis, & quid si nō precessit commissio, vide Ro.
cōf. cecce. v. p. Bal. au. presumat de commissione consi. c. vii. vol. i.
C. Per inserit. hoc probatur. qd ad capturā persone siue sumus
in iudicio civilis, siue in criminali, non procedi potest, nisi pcedat
cause cognitio de iure civilis. Colligit manifeste ex his, que habent
tur in l. nemo carcerē. de exac. trib. lib. p. De iudicio criminali po-
nit singulariter Jo. And. in c. si dominus. de sen. excom. que sequit
Bar. in l. qd euitandi. in fi. s. de condi. ob. tur. cau. Sed ista cause co-
gnitio non potest pertinere ad nūcium qui est merus executor, vt l.
si vt pponis. de execu. rei iudi. ergo non poterit citare. Ad idē fa-
cit optime, qd in causa capture nūcius debet habere speciale man-
datum, vt l. non solū. s. cum l. seq. ff. de procu. & consiluit Bar. in
confi. incip. cōmune Gaaldi. Fran. de Are. in c. i. de in. Abba. hic, &
adde Bal. in d. l. cōmuni. dicit sufficere pbari, vt post Bar. in d. l. qui
nomine. de fal. vt dicat habere commissionem.

C. De custodia, & exhibitione reorum. Rubr.

C. Leg. prima.
In quacunque. Siue per accusatio-
nem, siue per inquisi-
tionē procedatur, causa debet celeriter examinari,
& non debet differri, & interim reus in carcerib. po-
stus non debet iniuriari, nec in locis tenebrosis
de die poni, nec alias iniurias pati. h. d. Facit iste
text. ibi. ad fi. ad primum solis ortum. & de mane vtrūz dicatur dies
vel nox, & dixi tibi. in l. aut facta. s. de tempus. ff. de penis. vbi dixi
vtrum mane, & sero, sit de die, vel de nocte.

C. Leg. secunda.
S quis. Si quis de crimine conuincitur, debet
apud tribunal vici, vt crimen constet
certum appareat. h. d. Vtrum qui semel confessus est
crimen spoz. debeat illud iterum confiteri. & lof. tangit
hic. Dixi plene in l. i. ff. cod.

C. Additio.
a. Si quis. Vide Bar. hic, qui dicit ad hoc vt cōfessio valeat post
toritur, est necesse quod sit intermedium dies vnus, & nox vna, vt
de tamen hic. An. Barb. C. si quis. vide etiam reg. fin. in l. contra.
ad Syl. ibi. ex vinculis. secundum Bar.

C. Leg. tertia.
Noniam. Anum. Carcer vbi ponitur homines
debet esse separatus a carcere mulie-
rum. h. d. Super hac l. in a. h. nouo iure. quam habetis
s. de em. di. in l. i. quam nunc statim vide, & nota.

C. arce

C. Additio.
a. Carcere mulierum. De muliere carceranda, vide Bal. in l. i. ff.
qui satisf. cogan.

C. Leg. quarta.
D commētariensem. Si carcera-
tus ausu-
sit, custos principalis pena qua ille debebat puniri, pu-
nietur. & nec exhibendo suū familiarem liberatur. Sed
custode principali ex necessitate absente, idem seruabitur de eo cui
commisit officium. h. d.

C. Additio.
a. Punietur. No. gl. que est hic, quam multum reputat Bal. no. in
l. i. in fi. s. de fide instru.

C. Leg. quinta.
D his quos. Carcerati debet puniri vel rela-
gari, & quid de his sit intra trigim
dies iudicibus debet nuntiari, pena contrafacientibus
iuramento. hoc dicit.

C. De priuatis carceribus inhibendis. Rubr.

C. Leg. vnica.
a. Detinens hominem liberum per viginti horas, cōmittit pri-
uatum carcerem.
b. Abemus. Non licet homines in priuatis te-
nere carceribus, & de hoc potest p
inquisitionem procedi, & iudex negligens punietur, & re-
huius criminis pena lese maiestatis punietur. h. d. & Quā-
do autem quis dicatur committere priuatum carcerem, detinēdo
hominem liberum, certe si detinet eum per xx. horas, punietur, vt l.
cap. v. ff. de adul. qd plene dicit, vt ibi dixi. No. etiā reg. hac l. in princ.
qd appellatione diecesis cōtinetur ciuitas, dicit eg Egyptiaca dieces
si. cōtinet enim totam Egyptum, & ciuitatē Egypti. In contrariū
videtur extra de rescript. c. Rodolphus.

C. Additio.
a. Homines. Quid autem si detineat mulierem ex causa libidinis,
an teneatur pena priuati carceris? vide Bar. in l. verum. de furt. et
vide Bar. in l. i. ff. de ver. signi.

C. Si reus vel accusator motus fuerit. Rubr.

C. Leg. prima.
S i marcellus. Per mortem vnus ac-
cusati, nō extinguitur accu-
satio, quādo ad alium de eodem crimine accusatum. h. d.
No. ex hac l. quod plures de eodē crimine possunt simul
accusari, secundum veram opi. vt l. inter liberos. s. ff. de adulter.
Item mandans & faciens possunt simul accusari de eodem crimi-
ne, qd dicit, vt l. nihil. ff. de adulter. & hic tangitur per Ly. quod not. et
tene menti.

C. Additio.
a. Extinguitur accusatio. In materia huius l. & tit. vide singulare
questionem quam posui post Bar. in l. ex iudiciorum. ff. de accu.
b. Mandans & faciens. No. mandans & faciens possunt simul accu-
sari. l. minorib. s. de his quibus vt indi. per Bar. in l. hos accusare.
s. lege. & l. nihil. s. fin. ff. de accusa.

C. Leg. secunda.
S is quem. Mortuo accusato, etiam liberatur
accusator. h. d.

C. Leg. tertia.

S vt proponis. Licet mortuus sit qui de
batur, potest tamen accusari, qui eo vtitur. h. d.

C. Leg. tertia.
D efunctis. Defuncto reo extinguitur accusatio,
nisi seipsum occiderit. h. d.

C. Leg. quinta.

S quis cum. Si pendente appellatione, a sen-
tētia, in qua tacite venit bono-
rum ademptio, reus vel accusator decesserit, pena extinguitur.

tur, sed si bona adimantur, expresse durat causa propter quā bona
adimuntur, quod habuistis in l. i. si pen. appel. mox interue. &c.

C. Si quis imperatori maledixerit. Rubrica.

C. Leg. vnica.
S quis. Qui maledixerit imperatori, est ad ip-
sum remittendus vt ex persona eius, qui
dicit estimetur, & nec est ab alio puniendus. h. d. No. reg.
ibi, vt egi perfonis hominū dicta pensamus. Unde qua-
liter sint metuende mine eg perfonis hominum consideratur. Has
buitis in l. metum. s. quod met. causa.

C. Additio.
a. Estimatur. Qualiter iniurie sint considerande, vide ad istum
tex. quod not. Bart. in l. Turpia. ff. de leg. j.

C. Ad legem Iuliam maiestatis. Rubr.

C. Leg. prima.
E tiam ex alijs. Qui contra legem iudicat,
in l. Iuli. maiesta. non incidit
hoc dicit.

C. Leg. secunda.
V ienam. Qui iuramentum prestitum non obser-
uat, in hanc l. non incidit. h. d.

C. Leg. tertia.
S quis alicui. Ex hac l. accusati torquentur
nec aliquo privilegio egus-
santur. Idem in accusatore, & consocijs. h. d. Vide glo. super
verbo. conuictus. Ex hac glo. not. duo. Primo, quod vnus testis
facit indicium sufficiens ad torturaz. Ad istum in l. in bone fidei. s.
de iureiur. & ff. co. tit. in l. admonēdi. Secūdo no. qd licet communi-
ter omnes leges loquantur in plurali, & dicant precedentes indi-
cis, tamē sufficit vnus bonum indicium, & sic tenet gl. rna, qua vi-
de r. no. De istis indicijs dixi plene in l. i. ff. de questio.

C. Additio.

a. Accusati torquentur. Vide Bartol. in l. i. s. ad questionem. ff. de
questionibus.

C. Leg. quarta.
N ullus. Potest quis suum privilegium allegare, ne
torqueatur, preterquam in crimine lese ma-
iestatis. h. d. hec leg. notabilissima.

C. Leg. quinta.

Q uisquis. Qui prodicionem fecerint, vel tra-
diderint contra principem, vel eos
qui sibi assistunt, puniuntur morte, & publicatione bono-
rum, & eorū filij nō sunt capaces hereditatus vel legatorū,
nec ad testimonij, honores, vel officia admittuntur, filie eg here-
ditate paterna nihil capere possunt, & bonis vero materis legis-
timā partem capere possunt, & vires eorū dotes recuperant, & idēz
in socijs & participibus dicti criminis. Sed qui prodicionē reuela-
uerit, vena dignus erit. h. d. Et primo facit ad q. quam habui
facto in hac ciuitate. Statutum est hic, quod quicūq; prestiterit
auxilium vel fauorem alicui egbannito, pro prodicione huius com-
munis, puniatur certa pena. Adodo quidam de hac ciuitate procu-
rabat quod dominus Pet. de Spole. qui erat egbannitus, vt pdis-
tor huius communis rebānretur, querebatur vtrum incideret in
istam l. tanquā prestans consilium, & fauorem egbannito pro prodia-
tione. Quidam canonistę dicebant quod nō, per decretales que di-
cunt quod licet non sit alicui licitum communicare est aliquo egcō-
municato, hoc est verum, nisi pro eo reconciliando eū audiat, ita in
proposito ille qui procurabat quod rebānretur, faciebat vt recō-
ciliaret eum huic communi, & sic nō incidere in legē. Ego dicebam
q. hic erat casus in contrarium, ibi, deniq; iubemus etiam, &c. Non
obs. qd dicitur de egcommunicatione, quia sententia egcommuni-
cationis est medicinalis, non mortalis, vt in c. cum medicinalis, ex-
tra de sen. excom. lib. vi. Nunquam enim aliquis egcommunicat, vt
perpetuo sit condemnatus, sed vt ab inobedientia desistat, bannus
vero, qd datur hodie secundum statuta terrarū est mortale, & elapso
termino bāni, non daretur sibi vena comparēti & venienti ad mā-
data, ideo non est ratio eadē quod sepissime accidit, specialiter hic.

C. Additio.
a. Quisquis. Pōdera, si adduci posset ad questionē tergit Bal. in
l. i. in prin. ff. de ver. obli. de prohibito loqui eūz bannito, an sit pro-

Sic confidis. Si masculus vel femina includatur, violentia committitur, et pe-
na huius l. puniuntur. h. d.

¶ Additio.

¶ No. ergo. vide tamen in l. ij. ff. ad l. Jul. de vi priu. Alleg.

Quoniam. Hec est bona lex. Si tempore violentie, ex parte inferentis, vel defendē-
tis homo aliquis moriatur, inferēs vim pena mortis pun-
tis, & appellare nō licet. h. d. hec no. lex. ¶ Mo. q. 2. si aliquis
iuit ad occupādum castrum vel palatium alterius, & in occupatione
aliquem percussit, vel occidit, non debet puniri duabus. l. hoc
est tanquam violentiam inferens, & occupationem facies, & tāquam
faciens homicidium, & vulnerans, sed totum est vnum & eundem, sci-
licet violentia, aggrauatum per istas qualitates, scilicet quod in ea
sunt commissa verbera, necesse, & familia, vt hic text. vides no. quem
miles allegat. ideo rogo teneas menti. ¶ Secundo not. quod iste
qualitates, scilicet necesse, & verbera, in hac violentia interuenientes,
aggrauant maleficium tantum in persona eius, qui fuit principalis, &
author huius violētie. Ita vides hic in tex. qui vim facere &c. alij
autē homines coadunati ad hoc, non tenentur nisi de violētia sim-
plici, vt hic innuitur, & tenebitur etiā de eo quod ipsi personaliter
fecerint vt probatur in l. si, si quis non ipse coegerit, sed inter co-
actos fuerit. ff. de vi. bono. rapro. Opp. & videtur quod non debet puni-
ri quis ultra quam habuerit propositum delinquendi. Cōtra in l. qui iniur
ff. de fur. Sol. de hoc die plene vt dixi vobis in l. diu. 2.
ff. ad l. Corn. de sic. ¶ Querit gl. vtrum ille qui coadunatus fuit
ad aliquam violentiam inferendam, si ibi perdit arma, vel alias res,
vtrum possit recuperare ab eo, qui se coadunauit ex stipulatione,
vel actione mādari. Sol. Dic q. nō, q. iste contractus est sup re tur-
pi, vt l. si remunerādi. §. rei turpis. ff. mand. Hoc intellige verus qñ
quis fuit coadunatus ad aliquam vim illicitā, scus si ad licitā, vt
ad aliquem defendendū, & familia, qz tunc esset licita. ¶ Quod tene
menti perpetuo, rogo te.

¶ Additio.

¶ No. quod. Et no. ad quod teneatur corporalis, & coadunator societatis, an teneatur pro socijs, vide Bar. in l. si quis nō homine. v. bo. rap. & gl. hic. Et quis dicatur corporalis, vide Bald. in l. f. s. de fer. fugi. adde Bal. cons. cxxxv. lib. vi.

¶ Querit gl. unde Inn. inc. sicut. de iurcur. xq. d. in l. f. ad l. Rhodiam de iactu. & Bal. in l. fideiusso. s. mand. Facit quod not. Bal. in l. feruus communis. §. quod verō. de fur. & Spec. de iudi. in §. special. in f. a. per do. Ant. in c. colum. l. f. de restitu. spolia. in v. q. Alacrand.

Lex septima.

¶ Spoliatus quod ante omnia restituatur, quomodo intelligatur.
Prima violentia quādo absorbeatur per secundam, & sic dolus cu-
dolo compenſetur.

¶ Probationes facte de violentia in causa ciuili, an faciant fidem in
criminali.

¶ Electus de possessione si eam recuperat incōtinenti, nō desinit vsu
capere.

¶ Spoliatus omnibus modis, non potest ab alio accusari, antequam
restituatur.

Siquis ad se funduz. ^{titul. leg. 2. b. r.} Inter dicit. Spoliatus debet ciuilititer agere, vel crimin
litter accusare, sed si sua auctoritate per vim recuperau
rit, secundo spoliatus ante oia est restituendus, 7 spoliis legitime p
nief. h. d. Primo ponit qd hz facere spoliare. Secundo ponit q
ei imminet iuris ordinis preiudicium. Secundo ibi, q si omnia. Dp
q liceat expulso, sua auctoritate recuperare, vt l. i. §. vim vi. de vi
viarmia. l. i. §. si igit. 7 s. vnde vi. l. i. Multius timore loc. huius le
gis variatur duob. mod. Uno modo, quod hic non licet recupe

rare, scilicet ex intervallo, sed incedenti sic, vt in contrario. Et ista
 est communis lec. quam gl. sequitur. Alii dicunt vt Jo. in fi. glo. qd
 hic loquitur qm incedenti sua auctoritate possessio recuperant.
 Et quod dicitur in text. possessionis iura reparantur scilicet quod ad
 damna, que passus est ab alio, qui violentiam inferebat, vide istam
 gl. in fi. Et hac lege habes notaret qd causa restitutionis est prius
 legiata, sine agatur ad recuperanda possessione. sine agatur ad dana,
 que quis passus est violentia, licet possessio effectualiter non per
 diderit, et est priuilegiata in hoc quod ante omnia debet examinari
 ista causa restitutionis. Qualiter autem intelligatur istud ante oia,
 i. dicam. Et debet intelligi lecta ista quod hic agebat ad damna, ille
 contra quem adhibita fuit violentia, qui recuperauit incontinē
 ti contra eum, qui inuitul violentiam. Sed contra eum cum legitime
 fecerit, nō posse agi ad damna, que aduersarius passus est, qz quod
 legitime facium est, penam non meretur. l. haecibus. s. de adulter.
 Item casus positionem tene menti, quia puto eam esse veram, nec
 scio eam alibi. Illa lect. que communior est qz hic expulsi ex inter
 uallo, si sic non faciebant legitime, tunc enim spoliatus secundo ante
 omnia debet restitui. Sed tunc ad hoc opp. quia huic expulso, licet
 agere ciuilitate, vel accusare criminaliter, prout vult, vt hac lege in
 prin. et quod ci. ac. cri. p. rei. l. i. Sol. dicit gl. fareoz, quod expulsi
 habet electionem accusare criminaliter, vel agere ciuilitate interdi
 cto, pro recuperanda possessione. Sed hic loquitur quado eligit ex
 pulsus agere interdicto, quo casu ante omnia restituitur. Eiden
 dum est ergo, quid est hoc dictum ante omnia, quod hic dicit reg.
 gl. dicit ante omnia restituitur, id est, antequam queratur quis sit
 dñs, vel ante omnia, id est, antequam queratur de crimine in modū
 accusationis, et sic pertransit etas docto. ad sibi videtur quod nos
 debemus intelligere reg. prout tract. simpliciter ante omnia. Pro
 huius euidētia debes scire quod quandoqz spoliatus agit petens
 restitutionem possessionis, quandoqz agit petens restitutionem
 damnum. In primo casu causa restitutionis ante omnia est tractā
 da, vt hic dicit reg. tantū, vt super nulla alia re a suo spoliatore pos
 sit conueniri, nisi super illa spoliatione. hic est casus extra de oz. cog.
 cap. super spoliatione. si debemus istum text. intelligere. Si vero
 agit petens dana isto casu, ista causa debet ante omnia retractari,
 eundem lec. Jo. nec tamē reconueniri posset de alia spoliatione, ve
 in c. i. extra de ordi. cog. Et hoc si secunda causa spoliationis p qua
 agitur ad recuperandam possessionem rei, de qua quis est spoliatus
 proponitur in modum reconuentionis, sed si proponeretur in mo
 dum exceptionis, tunc impediret primum iudicium super dāno, et
 spoliatus ante omnia deberet restitui, donec restitueretur, causa su
 per dāno non deberet agi, vt d. c. i. Item priuilegiata est causa res
 titutionis in hoc, qd ille, qui est spoliatus, si obiciatur ei de domi
 nio spoliantis, ista exceptio nō debet examinari in iudicio, sed an
 te omnia est restituendus, vt hic secundum quod glof. intelligit, vt
 vidistis in l. nō mētrance. s. vnde vi. s. si per vim vel alio modo. l. i.
 Intellige si contra hāc exceptionem de dominio replicetur, secus si
 petēs restitutionem pateretur super illa exceptione procedi, vt ex
 tra de resti. spo. c. i. quod probatur de iure nostro. Sicut enim se ha
 bet exceptio ad actionem, ita se habet replicatio ad exceptiones, vt
 l. i. ff. de excep. Sed si exceptio nō obiciatur, non impeditur actio,
 eadem ratione si non obiciatur replicatio, nō impeditur exceptio.
 Facit s. de adul. l. quoniam Alexander. Infi. de replica. per totum.
 Quando spoliatus a spoliatore conuenitur non curo qua actione,
 ne ad quid, nō tamen non conueniatur super alia spoliatione, tunc
 ipse poterit excipere contra spoliatorem suum, quod non pōt con
 ueniri, donec ipse restituat. Et hoc est qd hic text. dicit ante omnia
 violentie causam, et. Probatur in d. c. extra de ordi. cogn. Si vero
 terit proponi, non propter priuilegiū spoliationis, sed propter pri
 uilegiū generale cuiuslibet cause criminalis, que non patitur secū
 ciuilem concurrere, nec ei fiat preiudicium, vt s. de ordi. cogn. l. fin.
 Item oppo. dicitur hic quod queri debet quis ad quem venit pos
 sessio. Contra iam pro certo proposuerat violentiam esse commis
 sam, quare ergo de hoc queritur. Sol. debet expōni intulit, id est,
 intulisse dicitur, et ista est vera. Ad dicebatur quod ex aliqua cau
 sa potuit facere, et licet, tunc ista potest esse bona. Sumus expediti
 de prima glossa mag. remō ad sequentem. Oppon. dolo et cum dolo
 compēsatur vt l. fina. s. sed si stipulatio. ff. de co. per quem fact. erit.
 et de dolo. l. si duo. Sed si ego expulsi expulso meum, videtur quod
 debeat compensari violentia, quam feci tibi, cum violentia, quam
 feci tibi. Glossa hic dicit aliud in illo generali dolo cum dolo,
 et non dicit plus. Sed in l. i. in fine glossa magne. s. vnde vi. Rēspō
 deo quod ideo non compensatur dolo cum dolo hic, quia viden
 tur esse communissa circa diuersa. Illa est enim vis facta vno tempo
 re, alia facta alio. Sed contra hoc videtur ff. quod vi aut clam. l. i.
 alius. s. bellissime. Glossa hic dicit aliud in interdicto quod vi aut
 clam, vt ibi aliud in interdicto vnde vi. vt hic. Per hoc nō placet,

367

nam posito quod dolus cū dolo compenfetur, faltem vnum debi-
tum cū alio debito debet compenfari. Si ergo per violentiam quā
intulisti mihi, es effectus meus debitor in cētum, in illa poffeffione
et confumiliter ego per illā violentiam quam tibi fecido adhibui,
fui effectus tuus debitor in cētum, et in illa poffeffione, igitur de-
bet vnum debitum cū alio compenfari. Vt etia dicit ipfe, nō est
ratio diuerfitatis, que debet esse inter istud interdictū vide vi, et
interdictum quod vi aut clam, quare ergo hic dicitur, quod ante
omnia est restituendus, est verum in eo, in quo paffus est maior
dānum, et sic per compenfationem non effe fublatus. Hoc noftri ci-
teramontani tenent gl. noftram, vt Jaco. de Tre. Jac. But. et alij.
Non ob. qd dicitur, qd dolus cum dolo compenfatur, vel debitum
cum debito compenfatur, qz vt hic glo. optime fentit illud est ve-
rum, quando fecundus dolus, vel fecundum debitum, seu delictum
non abforbet, et erenuat primum. Sed hic fecunda violentia ab-
forbet, et confumit primam, ideo de prima non potest obijci, et sic nō
potest dici, dolus cū dolo compenfatur, vel violentia cum violen-
tia, quia prima violentia est confumpta. Nec etiam potest dici des-
bitū cum debito compenfari, qz primum debitum est fublatur, vt
f. vide vi l. si quis in tantam. l. i. legat. ff. qd me. can. et vide glo. sic
intelligo glof. fuper verb. quid. Pro cuius euidencia debet fci-
re qd p. l. si quis in tantam. et per legat. ille qui fecundo intulit vio-
lētiam, perdit omne ius, quod habebat in re, vel ad re, seu pro illa re,
fed si habebat aliud ius extra rem illam, licet forte illius rei oc-
cafione, illud non perdit, vt l. qui vas. in princ. ff. de fur. Qui enim
abftulit rem fibi fublatactam, licet perdat fibi conditionem finis
vā, que datur ad rem, non perdit actionē furti, que datur ad du-
plū, vel quadruplum, qd est extra rem. Et modo ad propofitum, fe-
cunda violentia abforbet primam, quatenus propter primā violē-
tiam poterat agi ad recuperādum rem, fed quatenus poterat agi
ad certa dānum, et sic extra rem, propter fecundam violentiam, nō
confumitur prima, vt o. l. qui vas. Eadem ratione credo, qd accu-
fatio criminalis, que oritur ex prima violentia, non confumitur
per fecundam, quia illa accusatio est ius in re, ad rem, nec pro re.
Et sic glo. que hic videtur velle, quod per fecundam tollatur pri-
ma, etiam quo ad actionē criminalem, non videtur qd dicat verū.
Et ideo gl. licet tamen digerit quod prima violentia non confumit,
quantum ad dānum, et ad aliud intereffe, tamen in hoc fecundo iu-
dicio, in quo petitur poffeffionis reftitutio, de illo primo non po-
terit queri, qz a caufa reftitutionis habet priuilegium, vt ante om-
nia, et nifi agat fuper alia fpoliatione poffeffionis non cōfumpta
per fecundā vim, vt f. digi. l. caufa ergo, per quam petitur reftitu-
tio poffeffionis est magis priuilegiata, quam caufa, per quā peti-
tur reftitutio damnorū, et intereffe propter vim, vt patet in d. c. fi.
de ordi. cogni. Non obftat. l. si alius. f. belliffime. quod vi aut claz.
Nam vna vis inquietatiua confumit aliam. Non enim quis priuā-
tur iure fuo, propter vim inquietatiuam, fecus in vi expulfua, v-
de qua hic loquit. Sumus expediti de gl. modo, reftāt alia qrens
da in gl. Primo quero vt ruit probations facie de violentia in
ciuili, idem faciunt in criminali. Elo. hic dicit qd nō, quam vide,
et figna p. ver. deftinatus. De quo plene dic vt doct. tangunt in l. i.
qñ ci. ac. preu. cri. Ego pleniffime in l. i. ff. i. ff. vi bo. rapto. Vt mo-
do ad vlti. gl. vbi querit aliquas queftiones. Querit glo. quid fit ef-
ficar de poffeffione, et recuperem incontinēt, an definam fufcape-
re. Et gl. dicit quod non, quam vide. Vt ruit dicit glo. ista, qz ille
qui recuperat incontinēt, non amittit poffeffionem ciuilem, vt
l. iij. f. eum igitur. et ibi no. de vi et vi arma. merito nō definit vfu-
pere, licet gl. videatur aliud dicere, vt in l. qui poffeffionē. ff. de vi
et vi arma. f. male. ¶ Quero, fi expulfus recuperat incontinēt
poffeffionē, an habeat locum pena. l. si quis in tantam. f. vide vi.
Elo. hic dicit qd non. Ista queftio potest intelligi duob. mod. Pri-
mo, an ego qui incontinēt per vim recuperat, incidam in l. si
quis in tantam. Et tunc absqz dubio gl. dicit quod non bene, quia
legitime feci, ergo, et. vt l. Gracchus. f. de adul. Itē potest intelli-
gi, an ille, qui per vim me expulfit, fuit ipfe incontinēt expulfus,
incidit in l. si quis in tantam. Et licet glof. hic dicere videatur qd
non, contrarium tamen videtur dicere. o. l. qui poffeffionem. de vi
et vi arma. f. de excep. l. licet. Secundum vnam lec. puto quod non
incidat in l. si quis in tantam. quia cum ifte defectus poffeffionem nō
perdidit, quia ciuilem retinuit, nō potest dici expulfus, et inquan-
tum ad actionem ciuilem non fufficit conatus, nifi habuerit effe-
ctum, vt l. vulgaris. f. qui furti. ff. de fur. ¶ Quero legem noftram
extra glo. quero, vidiffis quod exceprio fpoliationis potest obij-
ci ipfi fpoliatori, vt ante reftitutionem de nullo audiat ur agens,
per hanc. et per capi. predictum. ¶ Quero, an extraneo poffet
obijci hoc exceprio. Breuiter de iure ciuili hoc nō reperio, de iure
canonico bene reperitur quod fpoliatas omnibus donis non po-
teft ab alio criminaliter accufari, donec reftitatur. vt extra de re-
fit. fpol. et frequens. l. ubi vi. ¶ Quero quando aliquis effe accu-
fatus de fpoliatione criminaliter et de violentia cōftat an ex virtute

eiusdem indicij possit fieri restitutio possessionis: certe nō, vigore actionis principaliter intentate, vt l. interdum. ff. de pub. ind. sed p officij iudicis ex quadā equitate sic. Ita tenent hic doct. Quod dic vt digi in l. interdū. §. qui furē. ff. de fur. l. defuncto. de publ. iudi.

Aditio.

a ¶ Si quis ad se fundū. Hanc l. multipliciter, et notabi. limita. ve
per Inn. in c. cōstitutus. de sil. presby. et dicit in l. naturaliter. §. nihil
commune. de acqui. pos. et vide omnino in q. i. in fum. Et ex hac lect.
habetur. no. quod causa possessionis etiam est prius legiata quo ad ac
quisitionem restitutionis i. damnorum cunctorum spoliati. licet spolia
tus etiam incontinenti recuperavit, non tenetur ad possessionē, ses
cus si recuperavit ex intervallo, et secundo spoliatus recuperavit
incontinenti a primo spoliante, quia cum secundus spoliatus incon
tinenti recuperans recuperavit. legitime non tenetur ad damna vl
tuno lata, et non est alibi, et vide §.

b ¶ Si vero agit. Adde Bar. in l. naturaliter. §. nihil cōmune. in v.
combinatione. de acqui. pos. Bar. in l. ordinarij. in v. q. et vlt. ff. de
rei vendi.

c ¶ Compensari violentia. An vna violentia cū alio compensetur,
et quo ad quid, adde gl. et Bar. in l. qui possessionem. de vi et vi arma.

d ¶ Ne expulsa. Et ita hāc l. intellige in vi ablatia, vel expulsa,
sicut in compulsa, vt dicit Bar. per illum text. ff. de condi. ob tur.
cau. vel ista lex non habet locum, si agatur petitorio, no. Bart. in l.
ij. in fi. §. quod met. cau.

e ¶ Verumquid gl. Et vide gl. Bart. in l. qui pos. de vi et vi arma. et
Bar. in l. ij. §. ex contrario, in vi.

f ¶ Et. frequens. lib. vj. Adde Bar. in l. si te. §. de iure delib.

Lex octava.

Seruos. Serui violentiam committentes vltis
domini fecerunt, in metallum damnantur, alie persone
viles si violentiam committunt, legitime puniuntur, pu
nitur et iudei, qui de hoc crimine iudicare neglexerit. b. d.

Lex decima.

Omnibus habere gentem armigeraz coadu-
natam, est crimen publicæ legis Tu-
lie de vi, de quo etiam potest per inquisitionem procedi.
hoc dicit ista lex.

De raptu virginum.

Rubrica.

Raptores. [¶] Regymica. [¶] Hanc legē habuisti de verbo ad verbum s. de episcopa. audien. l. raptorez. ideo dic vt ibi.

¶ Additio.

¶ Raptores. hanc l. imagine in ver. si et hic pone. intellige secundum
 cum ter. valde no. Justi. de pu. iudi. §. idem leg. Jul. de adult. in §.
 si autem. in istis vide Math. in suis dictis. distinc. c. 1. §. 1. Bal. hic.
 Et an iste tit. habeat locum in rapiente meretricem per viam. cum
 eo coeunte. vide reg. not. in l. verum. la. §. de fur. et ibi Barto. Et de
 hac materia vide Bald. in l. raptores. de episcop. et cleric. Adde ad
 materiam huius legis Barto. consil. lxxi. lib. ii. in §. oportet. quero.
 dicit leg. vel statutum. quod rapiens mulierem puniatur in modo vi
 rapuit mulierem. vel spon. et vel mulierem de lupanaria. Dic quod
 non. fin Bal. in l. ambigua. ff. de leg. q. si esse intellectus vitiosus.
 et leg. debet esse sancta. immaculata. et sic debet esse eius interpretatio.
 l. cetera. §. si. ff. de cri. quod no. hanc l. vide. et no. Bald. in l. si quis
 non dicam rapere. de episc. et cler. gl. ibi super ver. sponsam. que non
 est alibi. fin Ang. de quo per Bal. in d. l. raptores. vide qd habes in
 tract. viol. in ver. cas. et ho. vide quod habes in l. sed si egredi. in
 princip. ff. ne quis cum quis in ius.

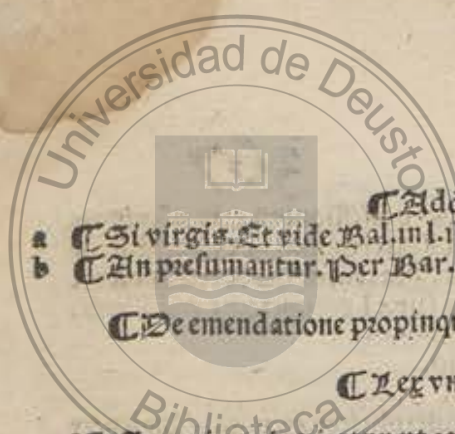
De emendatione feruorum.

Rubrica.

Lex ymca.

S Virgis. Dominus percussiens seruū, etia
si ex percussione mortuus fuerit, nō
punitur, nisi occidendi animo hoc fecerit. h. d. Habetis
hic gl. super verbo depulsa. quam not. multum ad que
stionem deco. qui percussit aliquem qui postea per plures menses
post mortuus est ex vulnere, an presumat mortuus ex vulnere. Bre
uiter distingue, an post triūmum superuenerit, vel ambulauerit,
vel non. Habet decretaliste super hoc casum extra de homici. non
recor. d. in quod ap. a. tri. hoc anno in Digesto nouo.

Ad ditio.

- a Si virgis. Et vide Bal. in l. illud. in fi. ff. de iniur.
- b An presumantur. Per Bar. in l. fi. ff. ad l. Corne. de fca.

De emendatione propinquoium.

Rubrica.

Leg vna.

- 1 Juuenis quis dicatur. vt corrigi possit a maiori.

In corrigendis. Parentibus. et consanguineis antiquioribus tamen moderate. nec cum atrocitate faciant. hoc dicit. Quis dicatur iuuenis. qui potest corrigi. dicunt quidam minor decem ann. dummodo corrigens sit antiquior eo. vt l. non aliter. ff. de leg. iij. do. Rich. in l. intelligebat hoc de minore xxv. ann. nam abinde ultra potest se regere arbitrio suo. vt ff. de immo. l. i.

Ad ditio.

- a Corrigere. Et quibus liceat corrigere vide teg. in c. voluntate. de senten. excom.
- b Dicat iuuenis. Quis dicatur iuuenis. et quis senior. de vtroq. in d. l. non aliter. ff. i.

Ad legem Cornel. de fcar.

Rubrica.

Leg prima.

Rater vester. Qui aliquem absq. dolo occiderit. pena homicidij non tenetur. h. d. Not. q. ille qui dicit se fecisse homicidium. sed non dolo. debet probare q. dolo non fecerit. hoc autem probabit ex qualitate ictus. et ex his que inter eos procedebant. vt j. eo. l. cum qui. Facit j. de iniurijs. l. si non conuictij.

Ad ditio.

- a Debet probare. Vide Bar. in l. i. ff. de dol. et de materia ad de bo. reg. in l. Cornelia. ff. de no. Bar. in l. vim. ff. de iusti. et iur. Sed Bal. hic eam restringit. videlicet si concurrant alie qualitates. et presumpciones. puta etiam genus instrumenti. cum quo percussit.

Leg secunda.

S qui. Licet unicuique ad suam defensionem percutere. et etiam eum volentem derobare. hoc dicit cu tribus legibus sequentibus.

Ad ditio.

- a Is qui. Canonizata est de pen. di. i. in prin. et facit ad no. in l. qui ea mente. Et ad hoc adde Bar. in l. dam. ff. Sabi. de da. inf. et Bar. in l. i. ff. diuus. ff. eo. Bal. si quis non dicam rape. ff. de epis. et cle. et Bal. in l. si fugitum. ff. de ser. fugi. et Ange. in l. i. ff. i. ff. quod quisque iur. vbi hic limitat. per Lyn. hic per Bartol. in c. i. ff. iniuria. de pace iuramen. firman.

Leg quinta.

E m qui. Homicidium casu commissum non puniuntur.

Leg septima.

- a Is qui. Qui ad actum occidendi peruenit. licet non occiderit. nam l. Cor. de fca. puniuntur. ac si occiderit. hoc dicit. Hoc verum est. q. illa verba l. Corne. de fca. hic patiuntur. vt l. i. ff. cod. licet. j. statu. ta ciuitatis dicant. si quis occiderit. et non verificatur in eo. qui licet animo occidendi peruenit. non tamen occidit. ideo tunc non puniuntur ex illo statuto. Quod tene menti perpetuo.

Ad ditio.

- a Is qui. Vide Bar. in l. i. ff. de extraor. cri. et in l. i. ff. diuus. ff. eo. vide Arch. xvij. q. ij. si ergo. per Host. in sum. de pe. ff. in quib. ff. And. in reg. de pe. in mercu. per eum in c. perpetue. de elect. in vi. in nouel. Bal. in l. si fugitum. C. de seru. fugi. et in l. barbois. ff. de vfu. et in l. data. ff. qui accu. et in l. qui ante operas. ff. de infra. alias ff. de vido. Ant. in c. de eo qui mit. in pos. can. rei ser. et vide Spe. in tit. de act. ver. quid si primo. et vide Bal. in c. i. ff. iniur. de pac. iur. fir. adde hunc legi quod pulchre consulunt Ang. cons. xij.

De mathematicis. et maleficijs. et similibus. Rubrica.

Leg quarta.

E drum. Iste tegus facit contra dictum beati nes. sed potest loqui de for. conscient. hic loquitur de foro ciuili. vt non puniatur. Quod si fuit a me vtru iste. qui dissoluit istas malitias. debeat puniri. Dixi quod non. et est casus hic.

Leg quinta.

Nemo. Punitur diuinato. et qui diuinatores confusunt. hoc dicit.

Leg nona.

Q uicunque. Ista l. facit ad questio. vtrum liceat occidere exbannitum. qui ducitur ad curiam. Dic plene vt dixi in l. i. ff. ad l. Corne. de fcar.

Ad ditio.

- a Quicunque. Hec l. est sing. in Bald. in l. i. ff. qui. ad li. procla. no. licet. Adde quod not. Bart. in l. i. ff. ad l. Juli. de vi. priua. Adde Bar. in l. i. ff. victum. ff. de re iudi. Adde Old. cons. cxx.

De sepulchro violato.

Rubrica.

Leg tertia.

Q uo sepulchro. No. quod licet per l. nonam imponatur aliqua pena no que imponit penam corporalem. et per hoc dico. quod si statutum pro homicidio imponat penam pecuniariam. no propter ea tollitur pena. Corne. de fca. tamen si quis condemnatur vigore statuti. quod imponit penam pecuniariam. tollitur condemnatio. que resultabat ex l. Cornelia. de fca. quia senatus voluit ne quis ob idem crimen duabus legibus fiat reus. l. senatus. ff. de act.

Ad ditio.

- a Tollitur antiqua. Quod leg noua imponens penam non tollit antiquam penam corporalem. bene facit teg. in l. in autem alique. in ver. eum enim gemini tramites. ff. de iur. deli. Et vide Cy. et not. per Bar. in l. i. ff. vi. bon. rap. et ibi dixi. Adde vt per Spe. in titu. de pen. temere litigan. et ibi Jo. And. in vlti. addit. Bar. et Spec. in tit. de act. ff. i. circa prin.

Authen.

S ed neque ante. Proximiores. et cognati defuncti non possunt cogi vel vocari ad iudicium ante nouem dies ab obitu numerandos. h. d. Per l. hanc defendi quandam mulierem. que prohibebatur filio succedere. quia no petijt filio tutore.

Ad ditio.

- a Filio tutorem. Not. pro excusatione mulieris non petentis tutorem filio. q. non currit tempus de quo hic. vide gl. i. l. i. ff. confestim. ad Tert. et ibi Bar. de hoc.

Ad legem Corne. de fal.

Rubrica.

Leg prima.

S pactus. Accusatio matris propter etatem filij no differtur. hoc dicit. Et. que rit vtrum sententia de partu supposito. lata contra matrem. preiudicat filio. Determinat quod no. et bene. Dic vt in gloss.

Leg secunda.

A ris aperte. Si crimen falsi gratia differat ad inquisitionem. de executionis obijctur. non impeditur executio. hoc dicit. Dixi plene de materia in l. i. ff. ex fal. instru.

Ad ditio.

- a Dixi plene. vide cu in l. i. ff. condempna. de re iud. et vide ad hac materiam cum ibi no. per Cy. ad q. no. Bald. in l. i. ff. quis testium. ff. de test. vide teg. et ibi Bar. in l. i. ff. de proba.

Leg

Tit.

Ad legem Cornel. de fal.

Leg tertia.

I cet. Non videtur scripturam approbare. quisam falsam ignorat. h. d.

Leg quinta.

F alsi. Habeo istam l. pro notabi. quando iniuria principaliter matrimonium respicit. alius non potest accusare parentem. etiam si suam prosequatur iniuriam. hoc dicit.

Leg octaua.

S falsos. Faciens falsum instrumentum. non non vsum. secus in eo qui solo vsum in penam incidit. h. d. tene menti. Per hanc l. practican. Advocati. q. q. testes a parte producti reperiuntur dixisse aliquid falsum tpa bificatis attestacionibus. quod faciunt partem illam interrogare. an velle vti illis testibus. et eorum attestacionibus. et si dicit pars. ego dico me nolle vti dicto talis. intelligitur excusatus a pena falsi. secus si ipsa illi testem induxisset ad probandum aliquid falsum. q. articulus de se continebat falsitatem. tunc enim incidere in falsum remittitur. No. etiam quod quando aliquis dicit se non vsum aliquo instrumento. illud instrumentum habetur vt falsum. vt habuitis. ff. de fi. instr. l. si aduersarius. Item est consiliu ex hac l. q. aduocatus partis. contra quem testis aliquid falso dixerit. faciat requiri partem si vult vti illis attestacionibus. si enim se dicat vti velle. poterit partem vna cum teste accusare de falso.

Ad ditio.

- a Leg solo vsum. No. de eo q. vtiur falsis testib. vel instrumentis. sed si no vtiur nisi vno instrumento. cu profectione. quod no incedis eo vti. si est falsum. ego tibi dixi quod erat falsum. et assignas mi tibi causas falsitatis. postea quasi in fine cause vis desistere. dico q. no euitas pena falsi. fm Bald. n. in tra. malef. in tit. de fal. fa. et fal. q. qui certioratus est statim non desistens. non caruit do. lo. l. i. ff. de lib. a posth. Secus si instrumentum probetur. tamen no falsum. secundum l. vis eius. alias l. i. ubi nemo. ff. de proba. Et istis adde Bar. in l. i. si aduersarius. ff. de fide instr. Et omnib. istis de quibus hic per Barto. adde multu no. Bar. alias Bal. in l. i. ff. si ex fal. instr. in dua. q. s. omnino Bar. in l. diuus. la. ff. de q. si quis producit testes falsos sciente aduersario. et non contradicente. non committit falsum. l. de tutela. et ibi Fulg. ff. de integ. resti. quid si instrumentum est falsum. sed non in eo. in quo est vis questio. an vtiur eo scienter puniatur. vide Jo. an. in addi. Spec. in tit. de inst. edi. ff. postremo. alias. ff. seq. in addi. que inci. huic dicto. J. teneat q. sic Adde an si stet statutum. q. vtiur falso instrumento puniat. an puniet qui eo vtiur per procu. vide Ro. cod. clv. et de combus. rente. cancellante. vel incidente aliquam scripturam. vide Bal. cod. in c. xxij. ff. vol. ff. falsum instrumentu an dicat. si notarius dicit. in c. xxij. ff. vol. ff. falsum instrumentu confessus est Titius. et re vera nullum presentia talis deponentis confessus est Titius. et re vera nullum factu est de positum. vide Bal. cod. xxij. ff. vol. et qualiter teneat p. ducens falsos testes super veris cap. vide Bald. cod. cccxij. ff. l. i. ff. de p. p. p. Per hanc. Adde Fel. in cap. presentium. ver. tertia conclusio. extra de testib.

Leg duodecima.

- 1 Exceptio falsi quanto tempore tollatur.
- 2 Officium iudicis. per quod inquiritur. quanto tempore tollatur.

Q uerela. Hec est no. et sing. leg. Accusaciones criminales temporaliibus prescriptionibus non tolluntur. h. d. Vel sic. Accusaciones criminales regulantur ex an. tolluntur. h. d. No. ter. ibi fere. quod dicit propter q. dam. que minori tempore tolluntur. No. tua circa hanc l. querit. quanto tempore tollitur exceptio falsi. Respondeo q. que sunt temporalia ad agendum. perpetua sunt ad excipiendum. vt l. licet. ff. de ecce. et ff. de do. ecce. l. pure. in fi. Quero. cu de falso possit proce. de ecce. et ff. de do. ecce. l. pure. in fi. l. p. de prob. et quanto tempore tollat officiu iudi. per quod inquiritur. Et hic videtur dicere xxx. an. Vide gl. in l. i. ff. de prescript. xxx. vel gl. an. et in casu habuitis ter. cu gl. in l. i. ff. de prescript. xxx. vel gl. an. et in casu sub proposito arbitror gl. nostram no dicere verum. Nam offi. iud. ingrentis succedit loco accusacionis. vt extra de accu. qualiter. et q. Sicut ergo accusatio tollitur ex an. vt hic. ita eode modo iudicis officium. Preterea ter. hic general. ter loquitur. querela enim falsi est. huc de hoc q. rel. a facit pars. huc ipsemet iudex. Etia vide

ist. q. de facto. et vitijs. idem. quod dixi modo hic. Ego puto q. si a statuto statuatur tempus certu ad accusandum. q. vltra illud tempus non poterit inquiri. licet gl. hic videatur innuere contrariu. vt hic vides. quod perpetuo tene menti.

Ad ditio.

- a Querela. Vide not. in c. licet causam. de prob. et in c. c. venera. de exc. in gl. i. ibi per Jo. and. et Spe. in ti. de sen. pla. ff. quonia. ver. et not. fm canones. et dum dicitur hic. q. actiones criminales xxx. ann. tolluntur. hoc videtur procedere quantum ad pena imponendam. sed quo ad declaranda ia imposita non tolluntur. c. si quis exigentibus. in fi. de prescri. in vi. fm do. Per. de Anch. q. bene no. et adde th. q. executiones istarum sententiaru. que sunt iuris Ro. eccle. durat centu annis. fm Bal. in l. i. ff. de sac. san. ecc. et ibi nunq. fiat contra. Ang. no. recti. Adde q. in penis spiritualib. nulla currit prescriptio. fm Bal. in d. l. i. ff. de i. ff. qui accu. et Spe. ibi. et z. Ange. in l. diuus. ff. de re iud. ff. q. ro. quanto tpe durat accusatio. quo ad effectum publicas tionis bonoru. Dic q. quinquenio tantum. casus est mirabilis. fm Ang. in l. cognitio. ff. ad Silla. q. intellige secunda accusacione finita. na potest agere fscus contra heredem dñati actione ciuili. peritio ne hereditatis. l. i. ff. de his quib. vt indi. durat per x. ann. l. Cai. ff. ad Sil. et ad d. l. in cognicione. vide gl. hic. et tene menti v. Spe. in tit. de sen. ff. restat. ver. si vero. l. i. vbi tenet q. querela falsi no limitat xxx. ann. vt dicitur hic. sed durat perpetuo in casibus ibi not. et per Ang. in l. diuus. ff. de re iud. quod doc. in c. licet. de proba.
- b Ad inquisitiones. Et iuri inquirendi prescribatur xxx. ann. adde quod Ang. in l. i. ff. vacancia. in fi. hanc gloss. reprobat per l. si lusu. ff. veterani. de procu. et dicitur ita audiuisse a Bart. facit l. quos phibet. ff. de postu. adde teg. gl. in l. falsi. ff. eo. et vide Allega. in l. ita demum. ff. de procu. et vide Bal. in repet. l. cu mulier. in fi. fol. met. Adde an sublato iure querelandi sit sublatum ipsi inquirendi. Per. de Anch. in cons. cxx.
- c Ad sic. iud. Vide Bal. in l. i. ff. prophanam. ff. de iudi. Et cum Jac. Bar. et Bar. hic transi. In in l. diuus. ff. de re iudic. vide do. Allega. in l. ita demum. ff. de procu.

Leg decimaquarta.

E am qui. Intellige hoc veru esse in eo. qui subtrahit aliud instrumentu. non habet locu pena falsi. nisi ex actis publicis subtraheret. vt l. Paulus. in pun. ff. c.

Leg vigesima.

F alsum accipitur tribus modis. Hec est bona leg. Falsum non committitur sine dolo. h. d. Unde per hanc l. memetote semper. q. facit et accu. ratione de falso. vt dicatis. scienter. falsu. et dolo. veru et eo ipso q. tu accusas eu de falso. videris dicere dolo. q. aliter no est falsum punibile. Unde natura verbi prolata. qui eu de falso pe. tit puniri. hoc includit q. dolo fecerit. Et ideo p. eius declaracione debet sciret q. falsum accipit tribus modis. No. no large. et largissime. h. modo q. no est veru. et falsum. fm Dialectico. vt l. si quis ducenta. ff. de reb. dub. Alio modo accipit falsum no ita large. hoc est omnis immutatio veritatis. vt in ant. de inst. cau. et fid. ff. de hoc etia modo no dicit punibile falsum. nam fm hoc. omne mendaciu. esset falsum. q. non est veru. vt l. quid sit falsum. ff. eo. Tertio modo sumitur falsum. scilicet illud. q. incidit in aliquo capitulo. Cor. de fal. q. patet ff. ad l. Cor. de fal. per totu. hoc probatur in d. l. quid sit falsum. Ita debetis intelligere hac legem.

Ad ditio.

- a Dolo fecerit. Adde Bar. et q. ibi dixi in l. i. ff. no. adde. ff. si quis test. l. i. ff. ius. sue. non tamen in dabo presumitur commisisse falsum faciendo. vt dixi post Bar. in l. i. ff. quis obrepsit. ff. eo. J. et adde q. no. Bal. in l. i. ff. de donationis. ff. de tras. et idem dicit Bal. in l. i. ff. ad l. aquil. q. probato damno. satis est probata culpa dñis damnum.
- b Tribus modis. Quot modis dicatur falsum. adde th. q. quasi falsum non requirit dolum. l. diuus. la. et ibi Bar. ff. eo. et vide iud. l. quid sit falsum.

Leg vigesima prima.

S quis decurio. Dignitas superueniens non excusat notarium a prure imponitur. hoc dicit. No. hic finit q. em intellige. quod scriba prura notarij probetur per ipsam solum notarium. quando habet debita formam. scilicet testes. et alia. et solum subtrahatur an sit scriba

Crimalis questio introcerum tempus terminetur. Rubrica.

Leg secunda.

Querint. Notae l. ista primo, quod finito iudicio officium ad condemnandum partem in expensis. Vide text. ibi quo. r. viditis in l. propterandum. §. illo. §. de iud. et l. propter. Secundo no. quod quando pena que a iure imponitur, non cadit in certam personam, potest alterari. et imponi alia. Ter. est expensis in l. hos accusare. §. omnibus. in ff. de accu. Ter. no. quod quando iudici videbitur, ipse potest partes vigere, ut causas in iudicis notionem deducant, et sic potest dare partibus in iuris dilationem, de hoc tetigi §. de dil. l. i. §. gloss. inducit hanc l. ad questionem an infamis possit iterum infamari, vel excommunicatus iterum excommunicari. De hoc vide in vlti. glo. extra de iudi. non recordor in quo c. est in c. ita quorundam.

Additio.

Querint. Et qualis sit et quanta instatia criminalis, vide Archi. in c. felix. de pe. in vi. glo. iij. q. iij. de iud. Et quid de iudice inquit rente, vide Bal. in l. propterandum. in prin. §. de iud. et Syn. bier. quod no. Bart. in l. querela. §. de fal. in verbi. iij. not. vide Bart. in l. de pua pillo. §. si pluribus. de ope. no. nuncia.

Ad senatusconsultum. Turpil. Rubrica.

Leg tertia.

Clamuis. Remissio criminis non infringitur si de non servata. h. d. hec no. l. De hoc di. gi in l. si vng. §. pactus. ff. de pac.

Additio.

Clamuis. Vide quod qui est solutus facere falsas accusationes, vltra penam de qua hic, punitur abscissione lingue. Bald. in l. data opera. §. qui accus.

Leg quinta.

Flumina. No. hic gl. quis dicatur prosequi suam, vel suorum iniuriam. et est gl. si. huius l. quam tene menti perpetuo. De hoc habes teg. ff. de accusationibus l. i.

De calumniatoribus. Rubrica.

Leg prima.

Alumnia. Hec est not. l. domini. istud est verum, quando tractatur de puniendi calumnia, per officium iudicis. Secus si tractetur de ea puniendi per viam accusationis principaliter propositae. Ita tenet glo.

De penis. Rubrica.

Leg prima.

Erus. Hec est bona l. facit ad questionem, damna est ciuitas, quod muri sunt destructi, per l. istam. Ita dicitur docto. dixi ple ne vobis ff. eodem l. sine prefinito. Circa quod vide quod no. extra de consti. c. ex litteris.

Additio.

Servus. Adde text. ibi Bart. in l. sine prefinito. ff. eod. Ratio huius l. est per l. tantum. §. vni. ff. de rer. diu. que est no. vide Bart. in l. si qui adulteri. §. de adul. adde que voluit Ang.

Leg vigesima prima.

Edia. Hec est sing. l. et ponit vnum casum, in quo contra absentes peruenitur ad condemnationem in crimine capitali.

Leg vigesima secunda.

Ancimus. Not. istam l. que facit ad statuta ciuitatis florentie, que dicit quod cofores de domo teneantur pro crimine commisso ab vno de domo.

Leg vigesima tertia.

Omnes. Tempus quo quis stat in carcere, in exilio computatur. h. d. secundum vnam lecturam. Vel aliter, qui tempus compleuit in exilio, postea carcerari non debet. h. d. ista l.

De bonis prosci. vel damna. Rub.

Leg prima.

Seruorum. Argumentum quod si procurator alius cuius damnatur ad mortem, debet differri executio, donec domino reddat rationes. Facit ff. de leg. l. i. seruo leg. §. pen. ibi no. per Dyn.

Additio.

Seruorum. Adde Barto. in l. si de pub. iud. et in l. si seruus.

Leg tertia.

Filius. Hic est no. casus quod peculium castrense non publicatur. Quid autem de aduentu an proprietates publicetur, dixi plene in l. si finita. §. si de rec. de dam. infest.

Leg septima.

Quis intra. Hec leg docet qualiter res in uentario debeat describi. h. d. quam legem vide et tene ment.

Leg nona.

Quis. Hec est bona leg et notabilis, et not. istam legem in eo quod dicit corporaliter tradidisse docuerit, quod intelligit, ut dixi in l. si quis. §. qui po. in pig. hab. Hora quod mulieribus, et alijs debentibus recipere, de solui statim, non seruato ordine iudicario. Dic ut dixi in l. res. ff. de iure sis. Tertio not. quod hec leg habet locum in rebus donatis post commissum crimen. Gloss. agit in l. res. §. de dona. inter vir. et ego. Ego plenissime dixi in l. post contractum. ff. de dona.

Additio.

Si quis. Per hanc legem vide omnino Angel. in l. si marito. in prin. ff. sol. mar. et ibi adde Pau. de Last. et vide gl. hic. et Ly. in prin.

De sententiam passis et resti. Rub.

Leg prima.

Un salutaris. Quando ille, qui est datus, recuperat bona et famam, nisi aliud sit expresse specialiter in restitutione, sed si ei est concessa indulgentia, solum pena remittitur, nam non recuperat bona, nisi aliud sit expresse in indulgentia. h. d. vsque ad si. nisi quod variant termini. Materia harum legum tractabo. §. c. l. si.

Additio.

Recuperat bona. Limita, nisi bona essent in alijs transacta, quia non videtur restitutio ad illa. Ita dicit Bar. limitando istam legem in l. Gallus. §. quid sit tantum. ff. de libe. et post. quod intelligit Bar. ibi in prima questio. esse idem, quod in hac lege si sit restitutio per commune. ibi vide post Barto. et ibi dixi Ange. quod nullo modo etiam recuperat fructus perceptos ex bonis, etiam non alienatis, ut est teg. singularis secundum Ang. ibi in auth. idem. de Restoria. C. de here. et idem tenet Bald. in c. domino guerram. in titu. hic si nitur leg. Corra. verum restitutio possit expresse concedi, quo ad bona alienata, vide aliquid per Baldum in l. Gallus. §. et quid sit tantum. de libe. et post Barto. in l. quicunque. C. de fide instrum. et in ha. ff. lib. et per Bald. de pa. Constan. in versic. pen. cum sequenti.

Leg decima tertia.

1. Patre deponato restituto, filius quando reincident in eius potestatem.
2. Filio in potestate datur tutor propter malos mores patris. et nu. t.
4. Restitutio tantum restituit, in quantum id aduersus quod restitutio petitur, abstulit.
5. Testamentum filij patre restituto, non tamen reuerso, non valet.
6. Testamentum filij, qui mortuus est antequam restitueretur pater, patre restituto, an extinguitur. et nu. g.
7. Bannitus restitutus an recuperet bona alienata.
9. Testamentum filij capti ab hostibus, an extinguitur, si filius decedat antequam pater reuertatur.
10. Facit que retrahitur, non requirit duo extrema habilia, in his que fingit per quandam consequentiam.

Leg nostra est difficilis. pri.

In questione. Leg nostra est difficilis. primo ponit vnam questionem. Secundo ponit aliam, ex cuius determinatione apparet solutio prime. Tertio ponit aliam. Quarto ponit aliam.

aliam questionem. Quinto et ultimo ponit vnam conclusionem vniuersalem ad precedentia. Secunda ibi, remotis. Tertia ibi, ita tamen. Quarta ibi, quibus. Quinta ibi, ideoque tantum. Reuenter hoc intendit. Alima voluntas filij facta patre existente in deponatione irritatur patre restituto, quod in eius reincident potestatem. Secus in contractibus inter viuos, et tutele datio euanesce, si pater habuerit bonos mores, alias secus, et quod abstulit deponatio, hoc restituit restitutio. h. d. Prima particula legitur tribus modis, ponit casum secundum leg. Jo. loquitur de testamento facto per filium, patre existente in deponatione, alias lect. examinabo circa cotraria ibi fecit. Subaudi dubitatur an restituitur. Respondet quod non, quod reincident in potestate, ut patet in q. seq. Sequit. et remotis Alpiani. Et euiden. huius secunde partis premittit quando testator reincident in alterius potestatem, testamentum euanesce, ut inst. quib. mod. test. infir. §. alio. Hoc premisso forma casum sic. Ad determinationem precedentis questionis, est necesse quod sciamus vtrum patre restituto filius reincident in potestatem. Ad quod respondet Imperator quod sic remotis opin. Et hoc apparet solutio questionis propositae, quod testamentum filij irritatur, vide literam. Sequitur ita tamen ut gest. In hac tertia parte, sic format casum. Vidi quod testamentum irritatur, qui de contractibus inter viuos factis a filio, illo medio tempore. Respondet Imperator quod illi contractus non irritantur, si filius erat maior etate, quod pro certo, illo medio tempore filius erat sui iuris. Nec est dicendum quod status eius esset in pendentia, illo medio tempore, sed si filij essent minores, tunc possunt irritari de iure ex beneficio, quod conceditur minoribus, hoc dicit vide literas. Sequitur quibus et. et ista quarta pars est clara. Sequitur, ideoque tantum. Hic incipit quinta particula, que est clara. Ad primam partem oppo. quod ibi questio, que proposita est de testamento, non soluitur, quare male contra primam constitutionem. C. §. quibus. Huius timore legitur istud principium tribus modis. Uno modo, quod hic loquitur de testamento facto per filium, post reuersionem patris, et ista lect. agitur in iij. gl. parua, et fuit additio, unde libri antiqui non debent eam habere, et est super ver. remanente. Secundum istam lect. apparet solutio manifesta, quod testamentum factum ab eo, qui est in potestate alterius, non valet, ut l. qui in potestate. ff. de testa. et l. pe. §. qui test. fac. pos. Hec lect. non placet. Primo, quod non habet dubium. Secundo, quod totus teg. qui sequitur, videtur dubitare de his, que fecit filio illo medio tempore, quo pater erat deponatus. Preterea, videtur contra teg. hic, qui dicit, fecisset, quod est temporis preteriti plus perfecti, et teg. ibi dum dicit, redeunte, quod est temporis presentis, ergo innuit, quod cum pater reuertebatur, erat factus testamentum, et illa lect. est verior. Sed adhuc remanet cotrariu, quod ista questio non videtur solui in teg. In hoc sunt due opi. Una fuit Brner. et Ly. qui viderunt quod responderetur ibi, ita tamen, ut gesta, et. Et secundum hoc questio soluitur, quod patre restituto, testamentum remanet validum. Ista opinio non est vera, quod testator reuertente in patria potestatem testamentum extinguitur, ut inst. quib. mod. testa. infir. §. alio. et. §. dixi. Preterea, non potest dici, quod in vers. ita tamen. soluatur hec questio. Nam ibi dicitur, gesta per filius, sed verba gesserunt, non pertinent ad ius testandi, ut l. verba contrahunt. ff. de verb. sign. Unde superuenit opin. Jo. Teutonici, qui testamentum dixit irritum, et sic ad questionem propositam tacite responderetur per solutionem secunde questionis, dixi dicit, quod reincident in potestate, ut §. dixi, ponendo casum et ista lect. est vera. Ad secundam particulam oppo. quod filius non reincident in potestate, ut §. eo. l. insulam. Sol. Ibi fuit concessa indulgentia, hic restitutio. Sed cotra hoc oppo. de vlti. parte huius l. ibi, ideoque tantum ad restitutionem indulgentia valeat. Hec ponit ibi, indulgentia, id est, in integru restitutio. Vel dic, quod vtranque expresse ibi Imperator, scilicet, indulgeo restituyendo te in integ. vel indulgeo et restituo. Et pro huius declaratione, nedicas, quandoque Imperator concedit simpliciter indulgentiam, tunc filius in potestatem non reincident, ut §. eo. l. in insulam. Quandoque concedit indulgentiam cum aliquo adiuncto, et tunc eatenus vltra indulgentiam extenditur, quatenus adiunctum importat, ut §. eo. l. pater. Quandoque Imperator restituit, tunc aut concedit restitutionem simpliciter, et omnia restituta vident, ut §. eo. l. i. Huius restitutio cum limitatio, ut §. eo. l. iij. Quandoque Imperator concedit indulgentiam, et restitutionem, tunc omnia videntur restituta, ut hac l. nisi aliud sit expresse. Temo ad tertiam partem, dicitur hic quod filius erat sui iuris, et status eius non erat in pendentia contra Inst. quib. mod. ius pa. po. sol. §. sed si ab hostibus. Sol. Dico quod status filij non potest esse in pendentia, respectu presentis status, quia vel est sui iuris vel in potestate, et respectu eius quod euenire potest, in esse in pendentia. Non potest esse dubium vtrum captus ab hostibus reuertatur vel non. An autem aliud possit esse in pendentia, et qualiter dic, ut l. usufructus. ff. de stipu. ser. et l. in commu. pre. dio. Temo ad quartam particulam, hic dicitur quod filio deponato datur tutor, cotra in l. mutuo. §. si. ff. de tut. Solu. Ibi loquitur in

filio eius qui erat captus ab hostibus cui non potest dare tutor, quod status eius est in pendentia respectu eius quod euenire potest de iure communi, scilicet, si pater reuertatur ab hostibus, vel no, hic loquitur in filio deponato, cuius status no dicitur esse in pendentia, quod pater eius non potest reuerti nisi ex speciali privilegio, et speciali iure, scilicet, privilegio Principis, quia in his que fiunt ex privilegio Principis, vel de iure speciali, non debet considerari quod euenire potest, ut l. iij. §. i. ff. de fideicom. lib. Item eius non possit fieri nisi per vnum, scilicet principem, reputatur impossibile, ut l. apud Julianu. §. i. ff. de leg. i. et oppo. dicitur hic, quod si pater non habet bonos mores, remanet tutor datus ei. Contra, ille qui est in potestate, non potest habere tutorem, ut inst. de tutel. in prin. sed ille filius reincident in potestatem, ergo c. Solut. Ibi est casus singularissimus, in quo filius in potestate habet tutorem, nec credo quod sit alibi, et hoc est propter duo. Primo quia tutor fuit ibi datus tempore, quo potuit sibi tutor dari. Item quia pater non habet bonos mores, et dissipat bona filij. Sed si primu tantum interueniret, tutele datio euanesce, ut hic dicitur, secus si secundum tantum, quia per bona filij dissiparet, siquidem dissipatio est talis que non impedit quin filius possit recuperare cum erit a patria potestate liberatus, puta, quia vendidit possessiones suas, quas postea filius poterit vendicare, tunc propter hoc patri administratio non interdicitur, ut l. i. §. de bo. ma. Sed si dissipatio esset talis, contra quam filio non possit esse consultum, ut si in bonis filij esset pecunia, quam consumit, vel pateretur domos et predia filij destrui, vel vendi, vel annullari, tunc auferet ei administratio, et daretur curator bonis filij, si esset filius minor, arg. huius l. et l. Imperator. ff. ad Treb. et l. si cum dotem. §. eo autem tempore. ff. soluto matrimonio. Facit §. de bon. que liber. l. si. si nantez patre. Et hoc tetigi quandam questionem, quam posui in repetitione l. si constante. in prin. ff. solu. matr. cum queritur an mortua vgete si pater incipit male vti substantia sui filij, habeat remedium. l. vbi ad huc. et l. si constante. Dic ut ibi. Per hunc etiam no. text. dico in materia pupillaria substitutis, quod si pater non habet bonos mores, sed est improbate vite, non potest filio pupillariter substitue re. Si enim ei denegat pupillaris administratio in vita, que est minor, multo magis denegabitur filij ne ei faciat testamentum in morte. Dic ut ibi dixi in l. si de vulgar. et pupil. Temo ad vltimam partem, ex qua nota quod semper restitutio tantum restituit, quantum id aduersus quod restitutio petitur, abstulit. Facit ad hoc ff. de pecu. l. qui propria. §. item queritur. et quod ibi not. Non habetis hic alia circa cotraria. Temo ad questionem, quero quid si filius fecit testamentum, postquam pater est reuersus. Respondet non valet ab ipso initio, ut §. dixi. Temo, quid si filius fecit testamentum postquam pater est restitutus, antequam tamen reuertatur. Respondet, quod non valet, quia statim ipso patre restituto recuperat ciuitates, et filius reincident in suam potestatem. Sicut enim sententia deponationis secum trahit executionem in adimendo, ut l. quidam. ff. de pen. ita restitutio trahit executionem in restituendo, ut §. eo. l. iij. in fi. Et puto quod ille qui sic restituitur statim etiam antequam ad eius notitiam perueniat, sit restitutus, sicut dicimus in libertate data p testatorem, ut l. eius qui in provincia. §. si. ff. si cert. per. et Temo quod si filius, qui fecit testamentum, moriatur antequam pater restitueretur, demum pater restituitur, an testamentum extinguitur. Sol. dicit quod non extinguitur, nisi in aduentibus quo ad usufructum, vide gl. iij. in fin. et etiam gloss. aliam magnam, que incipit quod de testamento. Ex eo, quod glo. dicit, preterquam in usufructu, videtur velle quod talis filij testamentum in profectis nullo modo valeat, quia in eis est eadem ratio, que in usufructu aduentitiorum. Contrarius glo. huius videtur velle alia glo. in l. Gallus. in §. et quid sit tantum. in fin. glo. mag. ff. de libe. et posthu. Pro declaratione huius gl. et questionis, habemus videre quod dictum est in hac l. et §. in pluribus legibus, scilicet, quod deponatus restitutus recuperat bona, an hoc sit verum in bonis que sunt alienata. Ista questio est multum vtilis, et quotidiana, propter exbanitos, qui toto die restituitur, an recuperent bona alienata. Certe casus videtur quod non, quia ille qui emit a fisco, nullo modo potest inquietari, ut l. bene a se none. §. de quadri. prescrip. Et idem videtur in ciuitate alienante. Nam cotra quod ciuitas interim dum ille erat exbanitus, legitime possidebat bona, et legitime vendidit, et habebatur interim tantum quam heres, ut l. tutoris. §. ad leg. Jul. de vi. Sed ille, qui emit ab herede, vel saltem a bone fid. possessore, non potest inquietari, ut l. sed et si. §. item si res distraxit. de peti. here. ergo c. Ipsi verum puto, quod bona non possit recuperare a possessoribus, sed debet recuperare a fisco, quatenus est locupletior effectus, sicut dicimus in bone fidei possessore hereditatis, ut in d. §. item si res distraxit. Bona vero, que in eadem causa remanent non alienata, ista recuperat per restitutionem, ut hac l. in fin. et §. eo. l. i. ff. de premisse ad questionem propositam, dico quod in bonis castrensibus vel quasi, sine dubio non irritatur testamentum filij, quia etiam si viueret in potestate potest testari. In aduentibus vero, que ipsi filio obueniunt post patriam Bar. Secunda super Cod. 444

deportationem similiter non restituitur testamentum, quia per deportationem pater illa aduentitia non perdidit, sed non acquiritur, et aduersus non acquiritur restitutio non porrigitur. Ita potest intelligi glossa in d. l. Ballus. §. quid si tantum. in fine glossae, magis cum restitutio non fingatur retro, ut infra dicam. Si vero sunt aduentitia, que erant quæta ante deportationem, vel profecticia, tunc si qui dem per testamentum sunt transacta in alium iure hereditario, et pater reuersus recuperat, quia illa non videntur alienata, sed videntur remanere in eadem causa, in qua primo erant, cum heres ille succedat in locum patris. Si vero erant alienata alio titulo, tunc puto quod iste reuersus non possit recuperare, per ea que dicta sunt supra, quia restitutio ad bona alienata non porrigitur. Ita intelligitur hanc materiam. Jacob. de Are. vero dicit indistincte, quod ista leg. nullo modo habeat locum in profecticijs, sed in eis nullo modo valeret tractus, nec vltima voluntas, sed tota locutione aduentitiorum, et de administratione patris. Allegat in argum. l. si. §. fin. ff. de iure dotium. quod non placet, argum. eorum que supra dixi de herede bone fidei possessore hereditatis. Ad obstat d. l. si. §. si bene inspicias. Quæro, quid de filio capto ab hostibus, si testamentum fecit, et decessit ante quam pater reuerteretur, an testamentum patre reuerso rumpatur. Glo. dicit quod sic. Nam pater reuersus fingitur semper fuisse in potestate. Secus in patre restituto, quia non fingitur retro semper fuisse in potestate, sed reuincit in potestatem patris, restitutio ne concessa. Ita tenet glossa in d. l. Ballus. §. quid si tantum. Petrus contra, nas tenet possimini et alie fictions similes, que retro trahuntur, requirunt duo extrema habita, quorum si quod deficit, cessat fictio. Exemplum si feruus mouit hereditate iactare, et postea hereditas adeatur, non potest fingi feruum fuisse legatarij a die mortis, quia non est, ut l. hanc scripturam. ff. ad leg. Alqui. Facit propter l. cum quis. §. fin. ff. de verbo obligat. l. quorundam de noua. An de cum filius hic sit innotuus, non potest fingi quod retro fuerit in potestate. Et multi tenent istud dictum. Pet. et habent ipsius pro notabili multum. Ego dico quod est falsum in casu questionis propositæ. Primo, per textum in l. penultima. ff. de suis et legitimis. Secundo, per rationem, hoc pono in l. si qui pro emptore. de v. cap. Nam dictum Pet. test. verum, in his, in quibus fictio principaliter fingit, ut patrem reuersum semper fuisse in ciuitate. Nam si pater esset innotuus, ista fictio non posset habere locum. Sed in his, que fictio fingit per quandam consequentiam, illa regula que requirit duo extrema habita, non est vera. Exemplum, fictio possimini fingit principalem reuerfium semper fuisse in ciuitate, ut l. retro. et l. possimini. ff. de capri. Ad hoc incidenter, consequenter venit quod filius semper fingatur fuisse suus, et filius, ut l. cum due. ff. de cap. Sed in his, que accessione finguntur, non requiruntur habita, sed sufficit quod sint extrema habita in principali. Casus est in d. l. si. ff. de cap. §. sic est vera opinio gl. nostre. Circa hanc legem restat querere vnum. Ciuitas statuit quod banniti rebanniantur, an istud rebannire, habeat vim indulgentie, an vim restitutionis? Cyn. tangit, et dicit forte habet vim restitutionis. domin. Jacob. disputat istam questionem, et determinat, quod haberet vim restitutionis propter duas rationes. Prima quando vnum est preparatorius alterius, dispositio que fit super preparatorio porrigitur ad id cuius est preparatorius, ut l. clauibus. ff. de contrah. emp. l. i. supra de dona. Facit de his, que in testamen. del. l. cancellauerat, sed cancellatio banni, seu rebannitio est preparatorum ad restitutionem, ergo etc. Ad hoc etiam facit, quia beneficia sunt latissime interpretanda, ut l. fin. ff. de consi. princip. Breuiter dico quod de hoc est casus, quod verba dubia debent intelligi, quod sonent restitutionem magis, quam indulgentiam, ut l. i. §. penul. ff. de questio. vbi ista verba Principis, potest itaque decreti gratiam facere, etc. intelligunt, hoc est restitui, nec habentur pro indulgentia simplici. Idem ergo cum factum est statutum, ut banniti rebanniantur, quia istud rebannire, habetur pro restitutione. Iuxta hoc insurgit dubium, tunc per restitutionem restituatur fama, ut hac l. supra cod. l. prima. vtrū per statuta ciuitatis possit fama restitui? Leg. videtur quod non. l. i. §. pe. ff. de posth. vbi Imperator, et Senatus restituit famam. Breuiter, si infamia esset irrogata de iure communi, facit quod statutus non possit restituere, ut d. §. pe. Sed si infamia esset irrogata ex forma statuti, vel ex processu habito secundum formam statuti, non de iure communi, tunc puto quod per statuta possit fama restitui. Quam enim potestatem habet Princeps in his, que sunt de iure communi, eandem videtur habere populus in his que sunt ex forma statuti, ut l. omnes populi. ff. de iust. et iur. l. nihil tam. ff. de reg. iur. et ff. de sol. l. prout quisque, etc.

Additio.

Pro concordia. Aduerte dubitatus fuit per aliquos, an per statutum factum per illos, qui recognoscunt superiores, possit infamia irrogari, vel etiam remitti, et Bar. allegatur per aliquos quod non.

in infamem. in si. ff. de publ. iud. sed contra quod sic, allegatur per Barto. in l. i. §. de qua re. ff. de posth. et in hac l. si. ff. de iur. debet intelligi Bar. in d. l. infamem. secundum distictionem quam fecit in hac l. si. in d. §. de qua re. ff. de posth. quando non possit quando infamia inducitur per ius commune, et sic vbi non potest disponere, fecit si inducatur per aliquid statutum, vbi potest disponere. Ita intelligatur in d. §. de qua re. et in hac l. si. videtur quasi eodem ore loqui.

a Quandoque Imperator restituit. Mora differetiam inter indulgentiam, et restitutionem. Et adde quod aliud est quem principem liberari a pena, seu indulgere ei penam, et aliud ipsum restituere, et primo casu non recuperat bona, secundo sic, ut hic, et de generali ab solutione. l. pe. et si iuncta. l. i. et ij. cod. Et idem tenet domi. Io. in l. si marito. in princip. ff. solu. matr. et vide omnino Bar. in l. i. §. si quis. vlti. ff. de quest. et quod ibi dixi. Quid si notarius fuit depositus ab officio, vide Bar. in l. nihil de manumissi. Et no. differetiam inter indulgentiam, et restitutionem, vide Bald. et Imol. in l. liber homo. §. si heres, de here. insti.

b Est in pendenti. Non inspicitur illud, quod euenire potest de iure speciali, vide Bar. in d. l. iij. in prin.

c Filius in potestate. Et similiter non potest habere curatorem l. mater filio. de conditio. et demonstra. quod est verum proprie, sed respectu rerum, quandoque sic, si illud non queratur patri. l. si. §. fin. autem patre. §. de bonis que libe. allegat et not. Joannes in d. l. mater. vtrū autem istis in casibus teneatur reddere rationem, vide Bart. in l. si superstit. §. de dolo. et in l. filie. fami. et c. Quid de filio emancipato? Dic vt in casu l. filius. de inoffi. testamen. ibi no. erat tutor. secundum Bal. rem limita per Bal. in auth. incestas. supra de incest. nup. et quod hic post Bal.

d Lapidaret. Pater dissipator non est legitimus administrator. vide Bart. in l. iij. §. quod si in patris. ff. solu. matr. et in l. Imperator. ff. ad Treb. late per Imol. post Bar. in l. si constante. in prin. in iij. §. prin. solu. matr. et ibi dixi post Bar. et adde Bar. in l. cum oportet. §. non autem. §. de bon. que lib. Idem si pater non expendit, vbi opus est secundum Bal. hic. ad si. Quid si dissipat bona propria, vide singul. Bar. in l. iij. §. si quid in frau. par. Et probat iste text. quod in guriolo et dissipator interdicitur bonis, sicut prodigus. Ita dicit Bal. in l. callege. in si. §. de condi. ob turp. cau. Bene facit l. mulieri. in prin. ff. de cur. fur. dan.

e Pro concordia. Aduerte, restitutio etiam absenti, et ignoranti, tribuit ius inco ninenti, facta ipsa restitutione, secundum Bar. hic in ver. quæro quid si filius, etc. Sed do. Alleg. in l. qui absenti. ff. de ac. qui. pos. allegat Bar. sibi contradicere in l. si. ff. de consi. princip. et non solum. Tu dic quod quando sit restitutio ex mera liberalitate te Principis, alio non concurrente et procedat secunda opt. et suadet natura illius rei. de consi. prin. et ita dicatur quedam indulgentia. Aut aliquid cōcurrat, puta quia forte Princeps restituit, quia videbat precedentem sententiam iniustam, et voluit eg tunc sibi queri ius, et ita procedat prima opin. §. relata. Et ista vocatur proprie restitutio. Vel etiam posset fieri differentia ad instantiam patris, et procedat prima opin. An vero ex motu proprio, et procedat secunda. argum. in c. si motu proprio. de preben. lib. vj.

f Pro declaratione vtrū bannitus restitutus, recuperet bona alienata per sifum. Et adde quod not. in l. Ballus. §. et quid si tantum. et sequitur addi. Joan. And. in l. si marito. in prin. ff. solu. matr. Et vide de Bar. in d. §. et quid si tantum. et quod ibi Bal. et Imo. in si. et Bar. in l. i. §. si quis vltro. ff. de quest. et vide quod ibi dixi, per Cano. in c. quamuis de refer. in vi. vbi bonus text. et gl. per Bar. hic per Ja. de Belui. in sua dispu. quam ponit hic post l. fallaciter. de abol. per Bal. in l. sed si hac. §. sed si per penam. ff. de in ius vocan. et in l. lata. §. de appell. Sed quid si damnatus in exilium, si ex gratia reuersus sit, vtrum poterit conueniri a creditoribus, et ex gratia reuersus sit, vtrum poterit conueniri a creditoribus, et clarum est quod alio quo de portato, et bonis publicatis, liberat ab obligatione. l. si debitor. et l. vbi cūque et ibi no. ff. de fidei. et no. in l. i. C. de fideicom. et in l. si marito determinat, quod sicut nudus egulauit, ita nudus reuertat, per l. iur. et las. §. si libertate. ff. de capri. dimi. Unde sequitur quod non est conueniendus a creditoribus, et est liberatus, et sic loquitur, quia omnia bona sunt publicata. Quod veruerit, nisi restituitur, quia bona, quia tunc non erit liberatus, per l. i. et ij. §. cod. Et hanc no. et addit. quod Bar. in l. quemcūque. de fidei. infra et iur. hanc. si. ff. l. i. Et concludit quod restitutio banniti non potest trahi ad bona alienata, si fiat restitutio ob priuatas utilitates, sicut si ob publicam. Item si verberatus, de rei ven. et l. Lucius. de euc. l. ij. §. denique. ff. de iniur. et c. que in ecclesiis. ff. de consi. Facit gl. que incipit et l. i. in l. fallaciter. de abol. Et ita reperio consilium per collegiū Florent. et incipit. q. talis est, an ciuitas possit restituere bannitum, etc. Et an bannitus possit recuperare bona, in quibus habet solam detentionem. Et quid si bannitus ante bannum possidebat bona mea, que post bannum acquisiuit, an ipse rebannitus recuperet, vide glo. et Bal. in l. pen. §. de repu. Quid si pater egistente banno, vel de portato, filius interim acquisiuit aduentitia, et postea pater restitutus est, an

est, an habeat vsumfructum in aduentitijs? Bal. in auth. excipitur. C. de bon. que lib. dicit, quod pro hoc not. per Sul. in versu. quæro quid de filio, si filius captus ab hostibus fecit testamentum, et decessit ante patrem reuersum, an ipso reueniente rumpatur testamentum, adde Bar. in d. l. si is qui pro emptore. in vers. secundus casus. et Bal. idem tenet hic.

f Breuiter dico. Contrariū videtur tenere Bal. in l. si ademptis. §. eo. Et adde quod Bal. in l. pe. §. de cap. videtur tenere idem quod Bar. hic per illum text.

g Istud rebanniri. Vide Bal. in l. non solum. §. si de procu. et Bar. in l. i. §. si quis vltro. de questio. et Bal. hic, ad finem. Et hic adde Bal. in l. si qua pena. ad si. de his, qui sunt sui vel alie. iur.

h Statuta ciuitatis. Vtrū per statuta ciuitatis possit fama restitui, adde Bar. in d. l. i. §. pen. et l. infamem. et quod ibi dixi. ff. de publ. iud. et vide quod no. Bal. in l. generalis. §. cod.

Bartol. ad Decimum lib. Cod.

Animus gaudens. Etatem Ros ridam facit: Spiritus tristis egiecat ossa. Prover. vij. Luz igitur diu fuerim graui corporis infirmitate grauatus, et propter hoc a consueto gaudio speculationis doctrine cessauerim, cognoui quod in me vires corporis non poterant restaurari, nisi aliquantulum efficeretur animus meus gaudens. Hoc autem consideravi facile esse posse, si auditoribus meis, quibus propter infirmitatem seruire non valui, aliquid utilitatis afferre possem, legendo id, quod eis esset acceptum, mihi quæ eis noui, et per consequens delectabile. Ideo tres libros Lodicis legere destinaui, vbi multa sunt incognita, et per antiquos Doctores res neglectæ, secundum vsum tamen frequentia. Hanc igitur lectionem quilibet videt, si in aliquo non bene dictum reperiet, humiliter corrigat, in his que bene dicta sunt, mecum Deo gratias agat.

In nomine Domini Jesu Christi

a scilicet, que matris Marie virginis gloriose, necno beatorum Antonij, Nicolai et Hieronymi, totiusque celestis curie. Amen. Quia vbi Christus non est fundamentum, ibi nullius boni operis superest edificium. v. q. i. cum Paulus dicat, vbi idem patet, et ad Cor. iij. Fundamentum aliud nemo potest ponere, preter id, quod positum est, quod est Christus. Ideo in principio trium librorum, et lecture, eius augustinus inuoco, sub cuius dictione omnia sunt posita, et sunt ascendente, et descendente sole, sunt constituta, et in auth. vt omnes obed. iud. prouin. colla. v. circa principium. vers. hec considerantes, hoc premisso venio ad Rub.

Additio.

a Glorioso. Quia ego Benedictus Philippi. do. Matthei de Basdis, de foro sempiterni hic glossando et apostillando de nouo, et aduocatam et protectricem ac spem ineffabilem meam corde optimo inuocamus, vt mihi adsit, et semper fouendo me a peccatis malis, et periculis, ac necessitatibus quibuscumque corporis, et anime liberet, atque defendat. Amen.

b Edificium. Et adde quod in omni opere principium, melius medium, et optimum finem, vt in auth. quomodo oportet. episc. in prin. et Bar. in prima consi. Digesto. in prin.

De iure fisci.

Rubrica.

1. Ius publicum dicitur quod omnibus patet, et quod ad publicam bursum pertinet.
2. Respublica, et fiscus, an sint idem. et in. 7. 9. et 10.
3. Respublice nomine continentur omnia que ad iurisdictiones, et honores imperij pertinent.
4. Respublica habet duo patrimonium.

c Glof. rubricam ad precedentia duobus modis continuat. Primo, quia occasione criminum, de quibus dictum est supra precedentibus libro augetur fiscus, ideo posuit hic rubricam de iure fisci. Sed contra hanc continuationem oppo. primo, nam ppter delictum minuitur fiscus l. si quis ingenuus. §. in ciuilibus. ff. de cap. et posth. reuer. et infra dicam. Secundo continuatur sic. Dictum est supra de iure publico circa crimina, nunc de iure publico circa bona fisco quærenda, sed est differentia, vt in gl. vult dicere, et quia in precedentibus

bzo ius publicus assumitur, scilicet, quod communiter omnibus patet, quia omnes possunt de publico crimine accusare, sed hic accipitur publicum quod ad publicam bursum pertinet. Et in summa istius tit. continetur alio modo. Dicitur et supra in precedentibus de iure priuatorum, nunc videndum est de iure fisci. Circa rubricam istam dam sunt querenda. Primo quæro, quid sit fiscus. Pro cuius declaratione primo videndum est an Respublica et fiscus sint idem. Et videtur quod sic. Primo, quia fisci succedunt loco Respublice Romanorum, ut hic dicit glossa. sic videtur idem fisci et Respublica, et vide hic glossa. que incipit occasione. Pro hoc videtur etiam l. inter publica. §. i. ff. de verbo signi. glossa. expressius. ff. de bono. posses. l. no est ambigendum. in prin. Propterea procurator fisci, et procurator Respublice videntur idem. l. i. §. de mo. mul. facit ff. de offi. offi. l. si. vbi de hoc. In contrarium, quod Respublica et fiscus non sint idem. a videf reg. ff. qui po. in pig. ha. l. si pignus. de ed. l. i. §. illud. ff. de bono. posses. l. no est ambigendum. de manu. l. quarta. §. an ibi. et ff. de iur. sis. l. no intelligitur. §. si in locis. ff. de leg. l. sciendum. in prin. b Insi. de re. iudi. §. de fidei. §. circa finem. et Solu. dicendum est quod Respublica debet accipi quatuor modis. Primo pro toto vniuerso salu Imperio. Secundo, pro Respublica Romanorum. Tertio, pro Respublica cuiuslibet ciuitatis. Quarto, pro Respub. cuiuslibet municipij, vt no. in auth. de here. et false. in princ. colla. i. c. Primo modo accipimus Respub. pro toto vniuerso salu Imperio et tunc verum est quod fiscus et Respub. sunt idem, sicut species est idem cum suo genere, per l. si quid eorum. §. interemptum. ff. de leg. iij. nam posito fisco, ponitur et Respub. non contra, sicut posito homine ponitur animal, non contra. Ita debet intelligi hec glossa. et glo. in d. l. no est ambigendum. et l. inter publicam. §. i. c. i. et per hoc patet quod proce. dit libellus si quis ageret nomine vniuerso salu Imperio, sicut si ageret nomine fisci. l. i. in prin. ff. eo. vbi dicitur agi nomine Respub. et l. si fisci. l. i. in prin. glossa. i. eo. tit. l. i. si seruus plurium. §. i. in glossa. super verb. vt ei de leg. i. §. si vero accipimus Respub. secundum modum scilicet, pro Respub. Romanorum, et tunc hoc potest considerari inquantum Respub. Romanorum, prout erat ab initio quando regimen vniuersale erat apud illam Respub. tunc idem quod §. pro. gi. dixi. Si vero intelligimus pro Respub. Romanorum, hoc est per iuribus competetibus illi ciuitati Romane, prout est distincta ab Imperio Romano vniuerso salu, et in iurisdictione quas habebat intra centesimum lapidem, ut l. i. §. cū viderem. ff. de offi. prefec. vbi. et in alijs iuribus que intra territorium suum habet, tunc Respub. Romanorum, et fiscus non sunt idem, vt d. l. sciendum. ff. de leg. i. Si vero accipimus tertio et quarto modo, sed pro Respublica alteri ciuitatis, vel municipij, sine dubio non est idem cum fisco, vt apparet ex l. i. de bon. vacan. et ex alia rubrica quam nos habemus infra de iur. Respub. q. differt ab ista. Differt ergo fiscus a Respublica vniuersa, salu, vt species a suo genere, vt l. i. §. cū viderem. ff. de offi. prefec. vbi. et hoc scilicet, multipliciter potest intelligi, vel p loco ipso vbi est domus, que vocatur camera fisci, sicut appellatur ius locus in quo redditur, quod est falsum, quia est extra propositum nostrum, quia hic loquitur de acquisitione bonorum fienda per fisci. Quare dicitur ipse text. vt ff. de iust. et iur. l. pen. vel proprie loquendo appellatur imperialis camera, quicquid ad commodum pecuniarium Imperij pertinet, probatur in l. sed et Celsus. in princip. de contrahen. empti. sicut mensa dicitur ipsa negotiatio magis, quam locus, vbi mensa tenetur, vt l. cum pater. §. mensa. ff. de leg. ij. et l. fin. de insti. to.

Bar. Secunda super 2. od. a a a ij

¶ Reg. secunda.

Insitar. Computatio facta a tabulariis, seu calculato-
ribus vim sententie non habet quoad con-
denationem, nisi p iudic confirmet. h. d. fm vtriusq. lec. Et
qz ista consuevit reputari difficilis, p eius declaratio-
ne diuidi gl. q primo premitunt quedā ad euidenciā. ¶ Secundo exa-
minat lec. ¶ Tertio circa eas format tria dubia. ¶ Primo inducit
in arg. ad questionē, et postea colligit qdā notabilia, scda ibi, hōz,
tertia ibi, s sunt hec vera, quarta ibi, itē nō hic argumētū, hoc p-
missio videbitis hac legē clarā. Et d euidentiā scias primo qd est cō-
putatio, dic vt i gl. ibi, mittere etiā ad quā raros los. ¶ Secdo scias
q olim mittebantur ad prouincias tabularij cū susceptoribz, vt di-
cit gl. hic, et mittebant susceptores qui hodie vocātur thesaurarij,
et eis mittebantur alij notarij, ita hodie obseruat curia Roma-
na. ¶ Tertio sciēdū est, q istorū tabulariorū officiū erat sepe, et fre-
quēter dicere illi susceptori, seu thesaurario q erat debitoris vt eos
exigeret, nō autē erat eorū officiū cōputare. Dicit gl. q intellige ve-
rū principaliter, s per quādam consequentiā ad eorū officiū specta-
bat cōputatio. Nō enim poterāt aliquē denūciare esse debitorē, nisi
posset cōputare rationē, ex qua illud appareat. Hoc pmissio ad eui-
dentiā vniō ad casum in terminis, s scito notā secūda parte gl. pone,
Insti. tabularij cōputauerūt vñā rationē, ex qua me assignauerūt
esse debitorē nisi in certa quāritate. Querit vtrū ista cōputatiō a
signatio vim sentētiē habeat, aut q possit fieri cōtra me executio, et
nō admittere ad defensionē, sicut nec possit fieri. Rñ. Imperator,
et dicit q nō, nisi talis cōputatiō fuisset approbata p procuratōrē Ce-
saris, hoc dicit, q secūdū hoc nō habet vim sentētiē cōdemnatōrie.
¶ Tēl pone secūdo q tales notarij, vel calculatores cōputantes ratio-
nē scripserunt me nil debere, et me integre soluisse. Quero an ex tali
cōputatiōe onāz executio rei indicatē, sicut p filium ouis. Respon-
det Imperator q nō, nisi fuerit approbata per procuratōrē Cesa-
ris. Istē sunt due lecture, quē ponunt in secūda parte gl. hōzū aut
cōputatiō nō est rata, nisi sic facta ratificetur, vnde prima nō habet
vim rei indicatē quantū ad executiōē, nec secūda quantū ad solu-
tiōē. Et licet gl. videatur facere differentiā inter primā et secūda
casum in persona iudicis, qz prima loquitur in p-
sēde, secūda lo-
tur in procuratōrē Cesaris. ¶ Hec nō notat iuris ministeriū, s fac-
ci accēdit, vt patet ex scda parte gl. et legib. allegatis in ea. hoc
nō. p istā ratiocinatioibz mōnet, qui faciūt scribi rationes, et si
milia. Tēmo ad tertiā partē gl. et circa has lec. querunt tria. ¶ Pri-
mo, an hoc sit verū si cōputatio sit facta per errorem, itē. sic. Distert
enim a sentētiā. Nā cōputatio simplex facta per errorem nullo modo
nocet. In sentētiā vero distinguitur, aut est expressus error, aut nō.
I. si. que sen. sine app. ref. in. Et sic apparet q cōputatio erronea nō
habet vim sentētiē. ¶ Errore. ¶ Quero vtrū hec leg. habeat locū in cō-
putatiōe iuridica, et vere facta. Respondeo, q aut cōputatio est fa-
cta ab eo, ad cuius officiū nō pertinet, s sine dubio nō habet vim sen-
tētiē, imo nullū effectū, vt s. si a non cōpet. iud. ¶ Aut facta ab eo, ad
cuius officiū spectabat, tūc nō habet vim sentētiē, vt mande-
tur executiōi, vel pariat exceptionem rei indicatē, vt hac lege, sed
valet quod ad alia. Primo quia ex tali cōputatiōe assignatā iudici
ci potest iudex procedere contra illum assignatum debitorē, nisi il-
le se legitime defendat, vt infra de apo. pub. l. prima. et dicitur et si
p-ia. circa casus positionem. habet etiam alium effectū, quia si qui-
dem aliquis vult reuocare computatiōnem ratione erroris habiti
in computatiōe, hoc potest facere vsq. ad triginta ann. tātū, vt l.
calculi. ff. de admin. reruz ad ciuita. pertinē. et sic post xxx. an. habet
vim sentētiē diffinitiuē. Cur qui vult retractare cōputatiōē res-
pectu gratie adhibite in ea, vt quia calculator admissit aliquā expē-
sam, quā admittere non debeat, vel cōputauit in calculo quod cōpu-
tare nō debuit, tūc potest retractare vsq. ad decem, vel xx. ann. se-
cundum distinctionē positā in l. omnes. §. i. de prescrip. et gl. an.
ann. Et sic post illa tēpora habet vim rei indicatē. Sz si fuisset decē-
tum in sentētiā iudicis, statim haberet effectum suū, hoc vult dice-
re tertia pars gl. ¶ Quero vtrū hec leg. habeat locū in officialibus
aliaruz ciuitatū. Videtur hic quod sic, ex gl. hic in fi. s. in rub. que
dicit, quod hec leg. cōtinet ius cōmune, et placet. Itā hec l. cōtinet ius
singulare in fisco, qz facit mentionē de quibūsdā officialibus, quos
solus fiscus habet, vt dicit in euidentiā lib. sed in effectu iuris cōm-
nē ius cōmune. ¶ Et igitur hoc leg. declarē, sciēdū est, quod ciuitas
quantum ad p-positū spectat, habet officiales triplicis generis.
Quidā enim sunt calculatores, et reuocatores rationū tātū, et tūc quid
eorum calculatio operetur, dicitur et supra. Quidā sunt iudices, seu
syndicatores, qui habent omnes officiales cōdenare, vel absolvere,
et tunc quid operetur eorū sententiā, etiam supra dictū est. Quidam
sunt administratores, vt p-ones, et consules, seu antiani, sim diuersi

¶ *Lex prima.*
 1 Factum legitime, ex superueniente causa non reuocatur.
 2 Sifcus habet bona debitoris tacite obligata ex cōtractu, vel quasi,
 sed an ex delicto.
 3 Dominus alicuius rei quod quis presumatur durare. 2 nu. 6.
 4 Priuato agenti hypothecaria contra donatarium incumbit pba-
 5 tiorem prius sibi hypothecatam quam donatam, sifco non.
 6 Ratio dubitandi in ista lege que fuerit.
 7 Bona si vno die reperitur donata priuato, 2 sifco hypothecata, qđ
 8 prius presumantur hypothecata, 2 postea donata. 2 nu. 4.
 9 Instrumenta duo si reperuntur eodem die confecta, vnum p sifco,
 alud pro priuato, presumitur precessisse instrumentum priuati.
 10 Donatio dicif perfecta ad hoc, ne possit obligari res donata quā-
 do fuit tradita.
 11 Creditores futuri quando reuocare possunt alienata.
 12 Fraus in debitore alienate fraudē creditorū, ex quibus arguatur.

¶ **I**tem. q. ex quo quis bannitur ex delicto, ex quo veniunt publica
cda bona, non equiparantur deponato, nam deponatus nullo mo-
do succedit l. i. s. de heredi. insti. l. si nec m. s. de portoria. de bon. libe-
to. ideo gloss. Justini. quibus modis ius pa. po. sol. s. relegati repro-
banda est, hic enim videtur bona publicari, tamen talis succedere pos-
test, quod non posset si equiparetur deponato. ¶ Sed salus illam glo-
quia ibi vult quod sit delictum, propter quod cum ciuitate publicetur
tur bona, unde presuppone quod sit talis bannitus, quod ex condem-
natione, perdat iura ciuitatis, et si nec intelligit, bene intellexit, unde non
bene loquitur de banno simplici, sed de eo quod transit in condemnationem
tionem, de quo per Bar. in l. diuus. de cust. rco. Ang.
¶ **E**t sic nota quod publicatio bonorum non trahitur ad futura.
¶ **A**d futura. Adde domi. Alexand. etiam in l. ii. s. quod quisque in-
idem post Bar. in l. stipulatio. de verbor. obligat. quod per 2 an. de
san. in. in quorum de pig. limitat Angel. in d. l. i. s. Castro. in cor. s.
xxx. Adde istum in l. i. s. de pactis. Alex. in l. stipulatio. s. de ver. obli.

Adde Bal. in l. i. §. que res pign. Bar. in l. i. §. de bo. dā. Alleg. Et bona futura an veniant in publicatione bonorum, vide Bal. Ang. in l. i. §. penul. quod quisque iuris per Cy. Bal. in l. i. §. de bonis dam. per Bal. in l. i. §. de pui. fisci. Imo in leg. facto. §. si. §. de vulg. et pup. Hoc limitat non procedere in actionibus conditionibus, quia licet pendente de futuro, tamen veniunt in publicatione, et confiscatione secundum Bal. in l. i. §. pen. et pro eo est bonus reg. in l. inter foci. §. fin. de pact. dot. que limitatio habet locum in iuribus conditionibus et contractibus, secus si ex ultima voluntate, gl. singu. in l. nā ad ea. de conditio. et demon. Bal. in l. etia. §. ad l. §. al. Sed est dubium quid in obligatio. passivis, an transeat in fiscu publicationis bonis. vide per Bar. in l. quoties. in fi. de no. et in l. postquam in fi. et l. no. ca. ne. et videtur tenere contra Bar. Bal. in l. i. §. de contra. emp. et multa laborat pro responsione reg. in d. l. quoties. pro quo vide Bar. in cōsi. colonus de spoletio, et per Bal. in l. i. de bon. liber. per Ro. in l. i. si marito. soluto matrimonio. vide omnino in materia Alleg. in sua practica maleficiorum, in verbo, et eius bona publicamus. et Aud. in littera c. notabili. lxxviii. vbi limitat gloss. in d. l. nam ad ea Alleg. et Quod no. Idem tenet Imo. in l. i. §. de test. et Bart. et alij in l. i. §. de here. inst. et idem tenet Bal. in d. l. prima, licet Imo. in lege, et facta. et facta ad Trib. tenuit contra op. Bar. hic ex predictis, vnde de tamē latus Alleg. in d. l. i. cū add. Bal. §. quid de testamēti factio ne. vide Bar. in l. i. §. si cui. §. de test. Alleg. et Quid autē si per statutu caveretur q talis bannitus priuatus si tam beneficio illius ciuitatis, quam etiam iuris communis, nūquid poterit in illa ciuitate, et qua bannitus est, succedere et forma iuris communis? Et quod no. et ideo istud intellige quando non esset istud expressum q iura communia perdat. et vide de hoc per Bar. in cōstitutioe quoniam nuper in gl. super verbo, rebellando circa medius, qui sint rebelles. Sed presupposito casu quo succedere potest bannitus, secundum formā iuris communis, quid ei proderit talis successio? nonne tali bannito debet negari audientia, ipsi enim non debet ius reddi. Quia enim possit occidi impune, quāto magis eius bona, vel sibi de bitum potest retineri sine traditione alicuius iusticie, et in feud. ti. hic finitur leg. c. domino guerram? Sol. Dic quod ex hoc non im peditur succedere secundum formam iuris communis, nam quamuis non possit agere, donec est ex bannitus, tamen prodest ei in casu, in quo rebellauit, vel exgrahatur de bāno sublati enim erit tūc im pedimētum agēdi, et reperiet se dominū bonorū. Preterea etiam durate banno poterit cedere iura sua, et pretiū inde habere, et ille ces sionarius poterit agere illius actionibus cessis, neq. exceptio illi obstat, cū nō hz ex titulo lucratio, vt no. per Dy. in c. si quis in ius. de re. iur. l. i. §. facit q ipse Dy. no. ff. de nou. l. doli. in fi. distins etiois sue, vbi expresse ponit de ista exceptioe banni. et habes ex pdictis q etia prodest tali bannito contra habere per stipulationem, vel p certos cōtractus secundū formā iuris communis. Prodest et em tali rebānito, vt s. vide Bar. qui ita sentit in qōne, que incipit. Tu cane ciuitatis, et de qua hic fit mētio, et hec sunt no. digna. Ange.

Lex quinta.

Ad mandatum priuati an possit probari aliter quam per literas vel instrumentum, et quid in nuncio publico.

Robibitum. Annus Principis non creditur sine literis, et ipse potest de facto resistere. h. d. Diuide in tres partes, quia primo ponit vnum dictum. Secundo dat remedium ad obseruationē illius dicti. Tercio ponit quando officialibus sit credendum. Secundo ibi vt omni. Tercia ibi, tunc enim. Casus in terminis est pla nus. Nota quod officialibus Principis non creditur sine literis, vt hic supra de manda. princip. l. vnica. Sed quero, cui de ber istas literas ostendere. reg. hic in an. dicit quod debet innoscere re illis, quorum interest reg. in an. de colla. §. eos colla. nona declarat melius quam alibi, quod hoc debet fieri notus in curia presidis provincie, quo facto creditur illi officiali per totam provinciam. Unde collige quod hic leg. nō habet locum, nisi quādo officialis mittitur de vna provincia ad aliam. Nam in eadez provincia est presumptio, quod officialis sit notus, vt d. §. eos. Fateor tamen, quod dicti officiales debent portare signa officialiū, ex quibus cognoscantur, vt nunciū birretum ruberū, et similia, alias possit ei resisti, vt l. i. cū apud Abaconem. §. si quis virginem. ff. de iniuriis, lunt et al. si quis ignorans. ff. loca. et Itē no. q officiali iniuste exequēti, licet de facto resistere, vt hic, et l. denotū infra de meta. quod dicit vt p Cy. in l. i. §. vnde vt. et per Gulielmū de Eug. ff. de iustitia, et iure. l. vt vim. et Itē no. q licet resistere etia his, quorum interest. Puto etia quod quo ad resistēdū potest reuocare coniunctos, et amicos, et etia, sine cōuocatioe possint cōuenire vicini, et amici, vt l. si quis in feruente. in fi. ff. de fur. facit quod no. in l. i. §. cum igitur. ff. de vi, et armata. et Ad hoc tamē, vt homines citius veniant ad succur

rendum oppresso, est de cōsuetudine inuentū, vt oppressi exclamēt, succurrite, succurrite. ex quo videtur omnes audientes cōuocare, vt l. pector. ait. §. si quis aduentu. ff. vi bonorū et raptoz. et habes per gl. et doctores. in d. l. vt vim. et Itē no. quod officiali Principis veniēt cū literis et obediri. et Itē autē mandatu priuati p bari possit aliter, quā per literas, vel instrumentū, no. doctores in l. i. §. de procuratorib. et Itē an nūcio priuati credendū sit sine literis, dicit plene in l. eum qui. in fi. cū l. §. q. cōmoda. et ibi vide in fine.

Additio.

Adde Bar. in l. i. §. de collatio. fund. et vide no. per Bartol. in l. i. publicanus. de publ. et in l. i. §. qua. de epis. et cleri. et in extrapagan. ad repimendum, in verbo per nunciū, et nota in c. post cessionem. de probatio. et per Ange. in repetitioe. l. si vacan. de bonis vacan. et in auth. de colla. §. hoc autem. colla. nona. Allegan.

Mo. credi nuncio, si portat birretum signatum. Idem Bar. in l. i. eum qui. §. si. §. cōmo. vbi dicit standū cōsuetudini. vide Salic. in l. sanctum. de re. di. vbi dicit q offendens officialem sine signo, nō puni tur, et offendens officialem. Bar. in extrapagan. ad repimend. et quādo officiali iniuste exequenti possit resisti, vide Imo. in c. si quando. de offi. deleg. et gl. in c. non debet. gl. i. q. i. et anch. in c. ea que. gl. in c. non inferenda. et q. i. i. Barto. in l. de uotum. de metatis. et in l. omnes. §. de decurio. vide gl. in c. reo. et i. q. v. Imo. in d. c. cū dilecto. vbi dicit q si inde iniuriat alicui iuris ordine omisso, violēt et de facto potest ei resisti impugne. gl. in c. ex literis. de offi. dele. et gl. in c. pastoralis. et i. que vult quod iudici exequenti sententiā nullam, possit resisti, glo. in l. addictos. §. de epis. vide et ibi Bal. cir ca med. Item officiali negligenti potest de facto resisti et remoueri, et ibi Ange. in an. vt litig. iur. in §. si qua. Item an executor iniuri for. vide Bal. in l. ab exequitōe. §. quo. appel. nō reci. et ibi Bart. in l. si d. alius. §. bellissime. quod vt aut clam. vide casum in quib. quis potest sibi ius dicere, per Bal. in c. i. §. i. de pace iur. fir. p. Bar. in repe. in l. i. in fi. §. vnde vi. Adde Imo. in c. cum olim. de priu. vbi dicit, quod etia merus executor datus a papa, vel Imperatore nō debet nec potest officium sibi iniunctum iniuste exequi, quia ei resi sti posset, sicut cuiq. alteri exequenti, quia ibi intelligitur, nisi tali executori commissum quod etiam violenter exequeretur. Allegan.

Lex sexta.

Prescriptio ratione negligentie ita habet locum contra fiscus, sicut contra priuatum.

Si procurator habens liberam agat contra debitorem ante tempus non duplicatur indicie.

Ustas. Duobus modis legitur. Secundum ante tempus, actio perimitur, sicut etia in quolibet priuato agente. h. d. Et hanc leg. clare explicant. Oppo. In fit. de except. §. temporales. Sol. gl. q. hic dicitur, hodie corrigi, quia nō perimitur actio, sed duplicatur indicie, hoc est de lege Lodicis antiqua. Ista autē duplicatio fit de tempore, quod super, vt l. aut damni. §. quisquis. ff. de pe. et Itē an hoc locum habeat in eo qui agit ante conditionem vel diem incertam, dicit vt in l. nō solus. §. tale. de lib. leg. l. pecuniam. ff. si cer. pet. et Quero, quo agente per dit fiscus actionem. Et dicit quod procurator agente qui habet li beram. l. i. de offi. proc. Et quod est verum quia hec pena nō potest inferri ipsi procuratori, qui nō habet actionem, ar. §. de his qui vt inferri. l. Polla. et de sacros. eccl. l. i. libemus nullas. nisi hoc factū fuit fraudulenter per procuratores, vt l. meminerim. supra vnde vi. et Itē modo legitur in prefessione, secundum quā leg. hoc intendit. Contra fiscū negligentē prescribitur, sicut contra priuatum. h. d. et Aduerte tamē, quia alia tempora sunt statuta in prescri ptione tam contra fiscum quā contra priuatum, vt l. in omnibus. ff. de diuer. et tem. prescrip. et Itē no. ex reg. in prin. dūm dicit. cō creinari, et glo. expōnit, id est, amitti, quod non est necesse. Cū enim quis proponit actionem, ad quam admittendus non est, duplex est modus repellendi, vnus de facto, scilicet, lacerando libellum, vel cō cremando igne, vel alio modo pronuntiando, vt l. si in fine. §. vt no. mo pri. vnde cōcreinari potest proprie stare, quāsi dicat, iubeo com buri libellum.

Additio.

Qui agit ante conditionem, an perdat actionem se tempore du plicetur. Adde Joan. And. et Ant. de Butr. in c. i. de plus peti. q. di cū quod totum tempus duplicabitur, quod etiam sequitur Arret. in §. si quis agens. In fi. de actionibus, vide Bar. in d. l. pecuniam. et ibi scripsit. Et ante diem vel conditionem sit nata actio, vide plene per Bar. in l. i. si ita stipulatus. de ver. oblig. et aliquid per eundem in l. Fulcinus. §. si in diem. ff. ex quib. caus. in posses. et adde quod tamen potest agi vt caueatur de debito. reg. est gl. vltima not. in l. in omnibus. ff. de iud. et ibi tenuit quod tēpus duplicabitur si agit ante diem vel conditionem. Alleg.

Libellum.

Libellum ineptum inde lacerat, et non admittit. adde gloss. in l. i. §. de offi. assessor. et facit l. sicut. adde quod etiam hoc potest parte tacē te et non opponēte, secundum Bal. in l. i. §. vt nemo pri. et in l. edita. in lect. Paduana. §. de eden. quod limitat nisi essemus in casibus in quibus non requiritur libellus, quia licet produceretur ineptus tene ret licet posset lacerari. Glo. est singu. in l. vinum. in fin. gl. magn. ff. si certum petat. et Barto. in versicu. sine figura in extrapaga. Allegan. et Sed pone quod procurator meus, cui dedi liberam potestatem, egit contra meum debitorem ante tempus, nunquid duplicentur indu cie? Ista leg. facit quod non, quia non videtur mādare, vt delinquat, vt l. si procurator. §. Celsus. ff. de cōd. indeb. et l. pater. de priu. cred. facit in aut. de trien. et semis. §. illud Ang.

Lex septima.

Defensio de facto potest prohiberi, quando offensa est licita. Lite pendente quando possunt bona deferri. Possessio debet remanere apud reum conuentum. Qua actione agit fiscus quando bona in fiscum deferuntur. Quæsit per officiales fisci vel prelatum ecclesie, an presumantur quæsit de bonis fisci vel ecclesie.

Defensionis facultas. Alias inci tas. Ista est nota. leg. et breuiter hoc intendit. Contra fis cum licet cuiuslibet se defendere, et ante sententias bona nō auteruntur, post sententiam solliciti inuestigantur, quod etiam in officialibus locū habet. h. d. Et primo ponit vnu dictum. Secū do rationē dicti. Tercio ex his ponit vnam cōclu. Quarto effectus illius conclu. Quinto circa predicta mouet vnum dubium et deter minat. Secunda ibi cum facultates. Tercia ibi, vbi ergo. Quarta ibi vt cum. Quinta ibi, vt sana. et hoc ex princip. quod facultas des fendendi nemini est deneganda. et Per hoc dico quod statutū q dicit quod non liceat alicui se defendere, non valet, quia defensio est de iur. naturali, vt l. vni. ff. de iust. et iur. l. pactū in gl. mag. ff. de pac. et hodie expresse de re. iur. c. pastoralis. an de quod intelligit in defensione sue proprie persone, et sic quādo est necessaria defensio, vo luntaria non potest prohiberi per legē, vt no. per Imo. extra de ex cep. c. cum inter plene digl. ff. sol. mat. l. cū mulier. et hoc verum in defensione iuris, defensio vero de facto potest prohiberi a lege, quā do offensa est licita, vt s. quā. l. i. vni. sine ius. in lege prima. et si cit s. eo. l. prohibitum. in prin. et Itē no. ad secundā partem ex qua habeo quod lite pendens nō debet possessor ingetari, nec bona eius describi. Sed contra. ff. de requi. re. l. an. Sol. Ibi reus aufuge rat, et erat contumax, hic non. Oppo. ff. de vent. in pos. mit. l. prima. §. pen. Sol. Quodam est descriptio, que idem est quod incorporatio in patrimonio fisci, vt de pingere arma fiscalia in domibus, et posses sionibus aliorum, et istud prohibetur hic lite pendens. Ita intelligit gl. hic dum allegat supra vt ne. prima. l. secunda cum siml. Quod az est descriptio. id est, scriptura, que sit a tabellione, vt res nō perdas tur vel ne subtrahantur, et ista potest fieri lite pendente, vt lege cō traria, vt infra de bon. vacan. l. an. licet sequestratio fieri non possit, quod est notandum. Quærit glo. super quo erit cōtrouersia, dicit vt in glo. quam tangam in sequent. versu. Venio ad tertiam partē ex qua no. quod possessor debet remanere apud reum conuentum, et sic non potest fieri sequestratio, vt supra progime digl. et Quero qua actione fiscus petet ista bona, videtur q rei vendicatione, quia reg. hic dicit, vendicant. Breuiter dic. Quādoq. bona deferuntur in fiscum tanquā hereditaria alicuius mortui, tunc agit fiscus pe titione hereditatis, supra de his qbus vt indig. l. prima. et ibi no. in glo. et si ad Sylia. l. in cognitione de per. heredi. l. itē veniunt. §. pri glo. et no. in l. predonis. co. tit. Quādoq. deferunt bona in fiscum dicit, et no. in l. penul. ibi dicam. et Itē no. ad quartaz partē, et no. hic reg. ad illā practica, quā tangit gl. in l. i. §. de edē, in prin. l. magn. videlicet q in iudiciis vniuersalibus sententia fer tur vniuersaliter, et tēpore exequutiois inquiritur particulariter de bonis. et Itē no. pro ut gl. expōnit conditionales, id est, no tarios, quod qsi bona alicui publicatū, potest fiscus inttere pro omnibus notariis qui habent instrumenta ad illi, vel ista bona p tinentia, et eos cogere vt sibi reghbeat. et Tercio no. quod qui facit fraudē fisci, et punitur in duplum, q dicit vt l. progima. Venio ad vlti mam partē, que legitur duob. mod. Primo, q officialis fisci cōpre hendatur hac constitutione, et ista est bona lecta. et Secundo q offi ciales fisci nō comprehendantur hac constitutione, et sic qis non est data defensionis facultas, quāsi quicquid officiales quæserint, quæ esse presumatur de bonis domini, seu fisci, vt gl. tangit quod si verū

esset, valde notandum esset, mihi autem non videtur verum, per l. si defunctus. arbi. tut. et ff. cod. tit. l. i. §. multa, vbi non presumitur de bonis fisci, nisi hoc liquide probatur. In prelatu autē ecclesie dicit vt in aut. licentiam. §. de epis. et cler. vt ibi digl. et per Imo. in c. cū in offi cibus. de testibus.

Additio.

Pro cōcor. Aduerte q officialis seu thesaurarius quādo aliqd acquirit an intelligatur acquirere de bonis suis, an de bonis eius, cuius officium gerit. et Bar. reprehendendo gl. hic in l. defensionis. facultas tenuit quod presumatur acquirere de suis, sed contrarius allegatur in trac. duo. fra. in illo inembro. dist. sue vbi non inducitur presumptio delicti. Sol. potest accom. odari secundū Bal. in c. i. et cōtrouer. inter do. et va in vlt. seu quem alleg. et Allegan. in addit. ad Bar. scilicet quod prima opi. loquatur post redditionem rationis. Secūda vero opi. ante redditionem rationis, sed Bar. proprie non loquitur in thesaurario fisci in d. tracta. licet possit comprehendē sub verbis suis generalibus, et ideo de directo non posset argui contra rurs. Adde Bal. in l. i. §. defunctus. arbi. tut. in l. i. §. de dona. inter vir. et vxo. in l. i. §. si quis. C. si cer. per.

Bal. in cons. in Christi nomine amen. petito tutore a matre. alle. istum tex. quod licet sit remissum mactarum tutori, tamē debet per descriptionem bonorum fieri, ne bona baraten. q. tene mēti. Reg. hoc est verū in naturali defensione, sicut in ciuili. Bal. in l. i. §. vni. ff. de iust. et iur. et scias quod licet statutū dicat quod tali nō fiat ius, non tamen videtur denegare a defensione. et Bal. in l. i. §. circa. ff. de here. insti. Alleg. Statutum prohibens defensionem, nō tenet, de quo per Bal. in l. omnes. §. si contra ius vel vti. pu. et adde Bar. qui vnu vi detur voluisse in l. cum muliere. sol. mat. et aliud in l. i. §. vni. ff. de iur. et iur. in ver. item ad hac fol. vide per Bal. in l. i. §. si is pro quo q quisque iur. et per Dominic. in c. non solum. de appel. in vi. vbi dicit q defensio inducta de iure ciui. tolli potest, inducta de iure nat. non, de quo in c. inter quatuor de maio. et obe. et Bar. in extrapaga. qui sunt rebelles. in verb. mille librum. Alleg.

Adde ad hoc Bar. in l. i. §. de iure deliberan. Alleg. et Officialis vel thesaurarius quequid acquirit presumit de bonis fiscalibus, vide Bal. in c. i. de controuersia inter do. et va. et adde quod cum ista gl. transt. Bal. ibi, et in l. i. §. defunctus. arbi. tut. et in l. i. §. de dona. inter vir. et vxo. et in l. i. §. si quis. C. si cer. petat. et in l. i. §. de here. vel actio. vend. dicit tamen Bal. in d. c. i. q. ista glo. procedit antequā officialis reddat rationē aduimstrationis, scilicet si post qz procederet dictum Bar. et vide Bal. in d. aut. licentia. et Bar. in suo tractatu de duobus fratribus, in versu. quarto quero, quid si dubi tatur, et de prelatu, vide Jo. And. alios in c. vni. §. de pecu. cler. et vide Bal. in l. i. de here. vel act. vend. et per Imo. et do. Cardina lem in c. cum in officiis. de testibus, et quādo est dubium inter prela tum ecclesie, et ecclesiam, de quibus bonis videatur facta acquisitio, dicit quod sit diuisio inter heredes prelati, et ipsam ecclesiam. Casus est iuncta glo. quam approbat ibi Arch. gl. q. i. c. si sacerdotes. et Roma in littera. b. nor. lxxviii. vbi dicit fuit a consulu. Allegan. et Itē no. quæsit per officialem fisci vel prelatum, presumantur q sita de bonis fisci, vel de bonis ecclesie, illam tamen gl. videtur sequi Bal. in l. i. et vt proponis. §. de do. inter vir. et vxo. in officiali publico, secus in priuato. et vide quod digl. post Bar. in l. i. §. de bo. dam. Sed ista gloss. not. per Bal. in d. l. i. §. defunctus. §. arbi. tut. et non est alibi ista gl. secundū Bal. in l. i. §. cum oportet. in prin. de bon. que lib. et ibi plenē de hac materia, Ad quod vide que allegat Bal. in l. i. §. de here. vel act. vend. et in l. i. §. si quis. §. si cer. per. eundem in c. i. in t. i. de conren. inter do. et vxo. in vlt. seu. et do. compollatorem meum in l. diuinus. ff. de bo. dam.

Lex octaua.

Recipiens in fraudem fisci promissiones vel venditiones sit critas, puniatur in duplum. Officiales plures si commiserunt fraudem, omnes tenentur ad quadruplum, non tamen in solidum.

† Qui in frau-
dem fisci super

na eius, qui metu criminis se occidit, nō auferuntur hereditas, nisi
accusatione propofita et condemnatione fecit. Et tamē intelligi
quando ante mortem de crimine nō erat accusatus, vel in eo depre-
hensus, tunc enim se occidendo habetur pro eo confesso, et condemnato
de crimine. Nec esset opus noua accusatione et condemnatione, et l. si.
in prin. l. si. in prin. ff. de bo. eo. qui ante sen. mo. sibi. confes. facit. 3. q.
test. fa. posl. Quero nunquid hoc hodie sit immutatum per aut. bo-
na damnatorum? Et hic dicit multum no. q. sic, vide eā signa. et mo.
quod ubi quis se occidit iura vera conferuntur, et habet locum aut.
bona damnatorum. 2. de bon. damn. quod tenent doc. in d. in aut.
ego egaminaui ista in l. si. ff. de bo. eo. qui. mor. sibi. confes. b

g. *¶* Bona damnatorū. Ad quod vide Ang. Sali. & Bal. in d. l. ii. al.
leg. inter. C. qui test. fa. poss. in ver. item scias vsq. ad fil. & omnino
vide ibi etiam Alex. cum aliis concord. ibi per eum signa. in addit.
Ang. iul. de incest. nup. in prin. Bal. omnino in tit. de parric. in fa.

1880

ver. quero ergo de intellec.
b **C**alde Bar. in l. i. de bon. dam. x Bal. in l. 9. §. qui testa. face. pos.
quod no. Bar. post gl. in l. is qui. §. i. ff. de test. Alex.

neg. gest. du 3 alleg. l. idē q. 8.

De conueniendis fisci debitoribus. Rub.
Lex prima.

pensum fuit in optimis vel

- 1 **S**ideiussor officialium non conuenitur, nisi principali excusso, etiam si de bonis officialis emerit.
- 2 **Q**ui promittit indemnitate, etiam si renunciauerit beneficio de seiussoribus, non potest conueniri ante principalem.
- 3 **I**ussor bonorum principalis non potest conueniri ex tacita hypotheca, nisi principali discusso.
- 4 **D**ebitor debitoris fisci non potest conueniri a fisco, nisi principali excusso.

Legitur hec leg-
tribus modis, se

In iusta. Regit tribus modis, secundum. i. lect. h. d. f. Fideius-
sor officialiū nō potest cōueniri, nisi principali eg-
cussio, etia fide bonis principalis aliqua bona em-
rit. h. d. q. p. s. de fideius. officialiū secundū ista tē-
pora, licet hodie sit ius cōmune, per aut. de fideius.
q. qualiter intelligat, videbitis in l. i. de decu. mihi tū videtur qd
quantū ad casum huius. nulla sit specialitas. Itā hic fideius sit p-
mittendo indēnitatē, non autē simpliciter, merito verba fideiussio-
inducit ut prius principalis debeat cōueniri, ve videatur in quo fi-
sus sit damnicat, vt ff. de fideiuss. l. si stipular. q. i. in fi. si acit l. i.
cer. pe. facit l. i. si mater indem. promi. et tutor. ff. ad Velle. qd tē-
menti. Qualiter autem, et ad quid possit cōueniri, qui indēnitatem
promisit, habes gl. in l. i. s. de sen. que sine cer. q. an. profe. t. Ex his
apparet quod qui promisit indēnitatē, etia si renunciauerit, bene-
cio de fideiussoribus, non potest cōueniri ante principalem. b. doc-
enim inducit hoc casu natura obligatiōis magis quam beneficiuz
fideiussoris. t. Sed secundum secundam lec. breuiter hoc intēditur.
Et tacita hypothecaria nō potest cōueniri possessor, nisi principali
dissussio. h. d. Ista lec. probatur in l. i. s. de schis. ff. de iur. sis. hodie est
ius cōmune, vt in aut. hoc si debitor. d. de pig. t. Secundū tertiā lec.
h. d. Debitor debitoris nō potest cōueniri a fisco, nisi principali
dissussio. h. d. reg. exponit ibi, indēnitatē promissa, id est, ab eo qui fidei-
iussit pro officiali secundū primam lec. vel ab ipso met officiali secū-
dum secundam et tertiā lec. Differētia autem in cōueniēdo de-
bitorem debitoris inter fiscū et priuatum, gl. tangit hic, et melius in
l. i. s. quando fiscus vel pri. t. Quero verū hoc lex cōtineat ius cōmu-
ne vel singulare gl. tangit et variat. Et breuiter secundum primas
lect. continet ius singulare habito respectu ad ista tempora, id est se-
cundum vltimā, sed secū dum median continet ius cōmune. Bart.

quoquo suffra. s. oportet. ⁊ ibi ter. assignat rationem. Quidam non
sunt redacti in numero debitorum. Sed an sint debitores vel non.

dubitarur, et contra istos debet fiscus agere ordinario iudicio, ut d.
l. facultas, et quod ibi dixi circa tertiam partem.

Lex secunda.
Deceat not. l. 7 h. d. Cautio, que non proba

¶ *Ad dicto.*
a **¶** *Vide* Bal. in l. ff. in prin. §. quādo fiscus vel prima. et in l. i. de cōd. ex lege. In eal. in primo no. Not. istam dictionem, omīssa frustratio ne, quia denotat causam summariam, adde q. idem in dictione pro tinus, vt in l. i. et ibi omnino vide Bal. s. vt lit. pend. Et idem est in dictione statim. vt l. rem que. et ibi vide Barto. ff. de iure fisci. qui ponit vnum pulchrum dictū, cū quo dicto transit Sal. in l. i. quis poss. §. de bonis prescrip. et Pau. de Cast. in l. si marito publico iudicio solu. matr. licet Ro. conetur impugnare illud dictum in l. i. §. i. ff. de verb. obli. Sed ad tollendas eius obiectiones, habes recursum ad distinctionem quam ponit hic Barto. et idem in dictione illico, vt est tex. et ibi Bar. in l. p. s. depositi, vbi idem dicit in dictione, quam citius. et per Barto. in l. i. circa medium. ff. iudi. sol. et ibi dicit idem in dictione, incontinenti, que omnia nota pro scriptis impetrandis requirentibus causam summariam expe. diri. Alex.

hæc. dicit Bal. in l. Imperator. ff. de stat. ho.
is massarū cōmunis. nisi habeat subscripti.

Inter. [†]Scriptura propria nō facit fidem pro scri-
bente vel eius herede, etiā si fiscus sibi suc-
cesserit. h. d. Similem legem habes. §. de prob. l. exemplo.
vnde si fiscus occupans rem alicuius inuenit chartas
manu eius, cui⁹ sunt bona scripta, quod aliquis erat solus debitor,
certe fiscus non potest ex illis chartis aliquem conuenire.^a

Si diuina est administratio a iudicio

¶ Ad dñio.
a **¶ Adde** Bal. in l. in bonis fidei. §. de reb. cred. vbi dicitur scriptura
 primaria mortui nō probat nec aliquam fidem facit, etiam si succedat
 fideus vel ecclesia. Alex. Et no. teg. inquit, & simile habes in l. legem
 plo. §. de proba. quero, quid si in illo breui contineatur sibi fuisse so
 lutum, nunquid faciat fidē contra se. Glo. determinat quod sic, dicitur
 plene in l. nuda. ff. de do. r. in l. contractus. §. de fide instr. In eade
 l. in f. **¶ Adde** Sal. r. Ro. ibi in l. admonēdi. de iurei. Bar. r. Aug. in l.
 quedā. §. nummular. ff. de eden. r. vide no. per Bart. in l. admonendi.

limitationem cap. studuisti. de procu. qđ lice

De fide instr. & iure haste fiscalis. Rubri.

Debitores nec eliguntur summatione ne
possunt impetrare ut eodem modo debito

C Reg prima.

Quod in libellum. Si probat q in
viditione rei de
bitoris fisci debita solemnitas non seruata, restituit res
cū fructibus perceptis et percipiendis. h. d. ^o Opp. in
nuis hic q quis d3 probare negatiu. ^o d. l. actor. ^o
de prob. Preterea, qui solemnitate dicit, d3 cam pro
bare, vt. l. quecūq. ^o f. ff. de pub. nō qui cam negat. d. l. t. et q hic
probat eo ipso q contrarius non probat. Istud est tunc violentiam
licere, quia tunc non probatur ipse, sed ius presumet. Unde alij di
cunt quod hic erat scriptura que dicebat solēnitatem interuenisse cui
est standum, donec probetur contrarium, q potest probari per obli
quum, vt. l. optimam. ^o de contra. et com. stip. ista opi. communiter tes
netur quam intelligo q hic erat scriptura que hoc continebat dispo
sitione, quomodo talis dictio, et testib. fuit facta subbástico, a quo pro
curator fisci interuenit, et sic de quolibet actu fuit factū instrumentum
per se, vt hic gl. innuit per. l. cū precibus, quam allegat. ^o Si enim hoc
continetur in instrumentum enunciatue de preterito. v. g. notarius hō
die facie in sum venditionis, in quo narrat qho sacre fuerit subbasta
tiones debite, et similia, fisci in sum standū nō est. ^o q in sum nō pro
bat, nisi ea que interuenerunt loco et tpe celebrari in sum, vt no. p. Inno.
in c. qm cōtra falsam, extra de prob. sed subbastationes nō potuerunt
interuenire, q debet stare. rr. dieb. vt. l. dicam, ergo, et c. Preterea, tunc
non est in sum in proprie de illo facto, sed magis facit uia rationem alie
rius documentū, g. i. ac. vt in aut. in quis in aut. iuo documento. ^o de edē.
Preterea, cū ista solemnitas inducta in fauore debito is cuius hō
na alienantur, et in fauore fisci, nō possunt officiales qui vendunt,
renunciare huic solemnitati, nec etiam emptor, vt. l. ius publicus. ff. de
pact. Sed si eorum cōfessionī staretur, iam inducta esset via similis re
nunciationis, ergo non valet. l. doli mali exceptio. ff. de noua. ^o l. et feci
dum q dicitur in l. optimā. ^o q verba enunciatue posita in contracta
bus probant inter easdē partes, intelligo qn id continetur in quo par
tes possunt sibi preiudicare alias secus. Idem no. in l. sciendum. ff. de
verb. obl. Alii dicunt q hic presumunt omnia solemniter acta, q nō
placet q hic loquit de solemnitate intrinseca, que non presumit. ^o dixi
plene in d. l. sciendum. ^o Oppo. de l. i. fundum. ^o de rei ven. vbi dicitur,
quod titulus excusat a percipiendis. glo. hic variat. ^o v. dic q hic lo
quitur qn titulus habetur pro nō titulo arg. l. nec v. l. am. f. i. ff. de peti
here. Cemo ad questio. res, i. quere primo contra quem agitur, et qua
actione, glo. remittit ad no. ^o de iure fisci. l. i. et ibi examinaui. ^o Que
ro, quis est, qui habet ius vendendi res fiscales, vel debitorcs fisci. Gl.
dicit quod procurator fisci, vel cui princeps mandauit. Item in prin

† Emptio à fisco fac

Aditio.

a ¶ Ad libi. Adde Bal. in l. si vgores. de condi. infer. et Bar. in l. si filij
de dona. inter vi. et vgo. Alexan. Facit quod vgoz quod emit rem ali
quā, vel acquirit, presumatur acquisuisse de bonis viri. Adde et no
Bar. in suo trac. de duobus fra. in versu. quarto quero quid si dubi
tatur. Adde omnino per Bal. in l. si vgozem. de condi. infer. et no
Anno. in c. cum officiis. de testament. ¶ Sed quid in concubina, an
presumatur acquisuisse de bonis amantis. Dic quid in concubina, an
idem de act. et obli. Ita dicit Bal. in l. cum oportet. §. de bon. que libe.
idem dicit Bal. ibi in muliere adultera, vt accipiamus in meliores
partem, et sic videatur quesuisse de bonis mariti. Casus est in l.
si miles. §. miles. de adul. nisi forte publice negotiaret, quia tunc per
sumitur ex questu quesuisse, secundu Bal. in d. l. cum oportet. Quid
in officiali si si, vide gl. Bar. et ibi dicit in l. facultas. in fi. supra de iur.
et h. si. Quid in rectore hospitalis. Bal. quod ides, in aut. licentia. §.
de epis. et cler. per ter. vide sumitur. et ibi, quid de prelato ecclesie. §.
quo aliquid dicit post Bar. §. in d. l. facultas. Quid in filio sa. Joā.
And. quod sic. in c. inuestigandum. de pec. cle. de quo tamen per gl.
Bar. Bal. et alios in d. l. cum oportet, quod in vidua post mortem ma
riti, vide Ab. sing. in l. etiam. §. de dona. inter virum et vgo. et Ange.
bina, vide etiam Bald. in l. i. de natur. lib. Alexan.

Lex quarta.

Lex quarta.

- 3 Offerens intra tempus subhaftationum obligatur, & dicitur talis contractus perfectus.
- 4 Contractus qui celebratur cum incerta persona non vitatur propter temporis intervallum, vel partis absentiam.
- 5 Nouum preconium in subhaftandis rebus potest fieri, si in primo nullus obtulit.
- 11 Subhaftatio quod fieri debeat in vendendis rebus minorum.

Tempora

Paltero fuerit vedita. h. d. ¶ Primo ponitur casus quod plus offerenti intra mensem dabitur, si intra quindecim dies census promissit, et omnia adiudicauit procurator fisci. 2d. Odo post quindecim dies alius venit et promissit plus, quia iste emerit, certe iste plus punitens intra mensem debet audiri, et debet adjudicari. licet primo fuerit tradita illi. No. secundum istam leg. quod tempus statuitur arbitrio officialis vendentis. Secundo no. q. licet vni vedita sit res intra tempus admittitur alius plus promittens, ita intelligit si. qua no. ¶ pp. contra istam leg. q. primo tempus sit limitatum.

plus promittens intra neminem debet auferri et debet adjudicari. Item
primo fuerit tradita illi. Secundo istam leg. quod tempus
statuitur arbitrio officialis vendentis. Secundo no. q. licet vni de
dita sit res intra tempus admittitur alius plus promittens. Ita in
telligit gl. qua no. Opp. contra istam leg. q. primo tempus sit huius
tatu

...tatum

videtur. gl. no. in l. creditor. C. de dist. pig. a. Bal. a. Ang. in l. fin. s. d. iure do. impe. Et forma subhastationis vide per Bar. in l. licitatio in prin. ff. de publ. a. ibi plene de materia, a. vide etiam Ang. in l. i. s. c. a. ibi vnum elegans dictum in hac materia posuit, scilicet, si in subhastatione alicuius datus, duo responde, aut adinuicem eodem tempore, a. loco, quod loc? est gratificatio, quod tene meti, quia pluries videtur de facto. quod dictum sequitur Andensis in suo tractatu de principe in tit. de fisco: in l. iij. conclu. Et in materia vide vnu cōtra. referendarios gratificantes publicanis in subhastatione dationū a. per Bar. in l. i. ff. de pascuis publicis. Itē adde an indeg. qui facit subhastare rē debitoris teneatur ipse de euitide emptori, dic quod non, in l. si ob causam. s. de euit. vbi Bal. per illū reg. a. est ratio, quia dicitur executor iuris, a. per consequens necessarius, quo casu nō. teneatur aliquo contractu. l. qui pignori. ff. de euit. secundum Bald. in d. l. si ob causam. in fin. quod not. adde quod subhastatio est tante virtutis, quod non habet leuē in ea deceptio ultra dimidiā iustitiam, in l. i. ff. de predijs curialium, a. not. Ang. in repet. l. sciendum ff. de verb. oblig.

b **A**ugere. adde quod circa hoc etiā potest esse ratio, prout in simili dicit Bal. in l. si. ver. quero quid si dictum. s. qui admittit. vbi q. quando statuitur certus terminus a iure ad aliquid faciendū, talis terminus nō potest preueniri, prozorgari autē sic. de quo aliquid Old. in consil. suo l. 7. a. ibi quando iudex possit terminum a iure datū. p. rogare, a. vide, ac. Pan. in c. ff. de app. adde q. quando tēpus non est tagatum al. tunc d. a. iudice tagari eius arbitrio, gl. est in l. si cōstante. s. p. in ver. tempus. ff. sol. ma. a. reg. a. ibi Bart. in l. i. s. ait pretor. in prin. ff. de iur. del. a. gl. in c. i. in ver. proponitur de re. spo. in. vj.

c **A**nquid autem subhastatio habeat locum in rebus ciuitatis adde reg. in l. i. de in diem addi. Alleg.

d **A**dde Bar. a. ibi dicitur in l. licitatio. ff. de pub. Et in materia subhastationis, adde quod si ponens rem ad ineaum, ponat maius pretium quam valeat, vt volens rem emere carius emat, incidit in crimen stellionatus. Text. est singularis secundum lect. Bart. in l. iij. s. ites si quis de crimine stellionatus, a. refert Lau. in suis singularibus in litera. p. not. l. 7. Alleg.

e **Q**uod sic. Sed quid in reb. ecclesie. dic q. fecus, quia debet tradere offerenti iustum pretium, licet aliter plus obulerit. vt d. gl. alleg. in reg. a. Lu. Pom. in fin. suis fin. incip. venditio. ver. scis quos resp. Bart. Lep. in trac. de cōtractu. simula. in ff. s. p. m. a. x. q. iij. p. Archiep. q. qui non facit in tempore videtur post tempus prohibitus, vt est reg. in l. Imperator. ff. de postu. a. ponit in simili Bart. in l. statulib. s. Stichum. a. l. Titia. ff. de leg. iij. a. l. si ead. a. ibi Gul. de eug. a. Salys. s. qui accu. non pos. Bal. in l. accepta. q. xij. s. de vsu. a. no. Lan. in c. cum in tua. extra, qui ma. accu. non pos. a. Bar. in cle. constit. s. i. q. vj. extra de elect.

g **M**inoris. Et quod in rebus minorum locum habeat subhastatio, videtur quod sic, in l. ait pretor. in prin. a. ibi per Gul. ff. de min. Et in quo differat populus a fisco si ista sollemnitas nō interueniat, dic vt ibi per eundem. Quero an in rebus minoris alienandis debeatur fieri subhastatio. Videtur quod sic. C. Quod sic. tu tamen videtur Bald. in d. aut. hoc ius porrectum. s. in reg. Alleg. ver. sed hic queritur. vbi dic. non est necessaria si bona fide fiat veditio, sed vide Imn. in c. dudum. supra glo. in vers. defensor de reb. eccles. non alie. quia Respub. a. minor equiparant, ergo c. Preterea in alienatione rei minoris debet esse subscriptio iudicis, vt l. iij. s. de ass. a. gl. in l. i. s. ff. de offic. ass. Ang. An quando venditur res minoris vel testatoris per executores vltimarum voluntatum fiat subhastatio, adde Bal. in l.ordo. de exec. rei iud. Quid de subhastatione rerum ecclesie, vide late Ang. hic idem in auth. de alie. emphyt. Alleg.

Lex quinta.
 1. Venditio facta a fisco retractatur propter tributa, non ob aliā causam.
 2. Adhuc quando inueter contra venditionem rei sue a fisco factas,
 4. Res priuati ob publicam vtilitatem auferri potest.

Quocunque venditio facta a fisco solēnter
vel minoris etatis. h.d. Ad euidētia q̄ro qd est dictus
pro reliquis p̄dignis. Sic vt in l. C. Opp. possit rescin
di. vt l. p̄dignis. ff. de iure fis. Sol. dicit gl. p. tributis. hic p. mala
administratio. vel p. debito alio ex cōtractu vel maleficio. Ista so.
est obscura. Cūda intelligunt quod ibi pro tributis scilicet nō
solutis facta fuit venditio. ideo potest rescindi. Nec expositio non
1 valet. vt in l. progima. et ibi dicā. Dic ergo ibi pro tributis. scilicet
potest res vendita auocari. nō alio debito. hoc dicam infra l. prog
2 ma. C. Opponit. del. finali. supra si aduersus fiscum. vbi minor ius
natur. C. sol. ut. r. de iuratus. Aut fiscus vendit rem minoris vt
suam. et iuuatur minor. vt l. contraria. Aut vendidit vt sibi obligat
tam pro tributis. et tūc aut minor vult restituī antequam rē datur

ex eo quia res incidit in communi. et iuuatur minor, ut si de fun. pa. l. 1. Imperatores. ff. de publ. Alio vult restitui postquam res fuit vendita, et tunc si tutor vel curator interuenierit, non restituitur, ut hic. Alias secus. l. 1. si ob pu. pen. Et ultimo facit hec leg. q. illi qui emerit a communi. Perusii solenniter vendentes res ex p. b. n. n. non cogantur res empras reddere ex b. n. n. ex forma capitulorum pacis hoc dicitur, quod probat, nam si non valet rescriptum. Prin. cipis, ut hic. multo minus statutum vel pactum ciuitatis. Et in co. trarium est veritas, nam hic loquitur quando Imperator rescriptis propter utilitates priuatis impetrantis tantum: secus si propter pu. blicam utilitatem, tunc enim potest res priuatorum auferre, et eodem modo ciuitas, ut si de iure fisci. l. certa forma. l. item si verberati. s. i. ff. de rei vend. de c. u. l. 2. uicinus. l. venditor. s. si constat. ff. com. munia p. d. i. o.

Ad ditio.

1. Auferre. Ratione publice utilitatis possunt res priuatorum acci. pi per principem. adde Ang. in l. bene a zenone. de quadri. prescri. et que scripsi post Barto. in l. si quis a principe. ff. ne quid in lo. co publico. Alleg. and.

Lex sexta.

1. Emens rem a priuato, vel fisco solum tenetur ad tributa.

1. **Quis** Qui solenniter emit a fisco, solum ad pretium tenetur, et aliud debitum non conuenitur. hoc dicit. Opposit. ff. de iure fisci. l. predij. Quidam dicunt quod hec leg. corrigat illam. Alii q. ibi venditur ut predia tributaria, hic ut alia. Tu de ut si. l. progi. et di. cam statim in distinctio. Opp. de l. Imperatores. ff. de publ. et vec. Sol. ibi priuatus vendit priuato, hic fisco priuato, secundum gl. quam tenet D. n. in l. contraria. vbi distinguit. Tu tamen plenius dicit. Quandoq. priuatus vendit priuato, et tunc emptor potest pro tributo conueniri, et reliquis, ut d. l. Imperatores. Aut per fisci conceduntur priuato, et tunc quandoq. conceduntur per modum iusdam translationis, non venditionis, tunc nouus possessor ad tri. buta non tenetur, ut si de cens. l. si de fun. reru. priu. l. 1. Aut tras. fert fisco per modum venditionis, et tunc aut fisco vendit rem ut suam propriam, et emptor nullo modo potest conueniri, ut si. ti. l. 1. l. 1. bene a zenone. ff. de quadri. prescri. Aut vendit eam, ut alterius debitoris fiscalis, et tunc aut vendit eam propter tributa non soluta, et emptor ulterius non tenetur, ut hac lege. Aut propter alia debita non soluta, et tunc aut conuenitur propter alia debita, et non tenetur, ut supra l. progi. Aut propter tributa, et tunc tenetur, ut l. pre. di. ff. de iure fisci.

Ad ditio.

1. Si quis. C. no. hanc l. et adde quod non procederet hec leg. in priuato emente a priuato, secundum glo. hic. cui adde Bartol. in l. licit. ratio. s. fisco. ff. de publ. et in s. mercatores. eadem lege Alleg.

De ven. rerum fiska. cum priua. commu. et.

Rub.

Lex vnica.

1. Res obligata fisco, et alii, potest per fisco vendi.
2. Pena que partis applicat fisco partim parti debet tota solui fisco.

1. **Orma** Ratione partis fisco potest vende. re totum. hoc dicit. Aides hic quod restituitur pretium pro parte eius, qui dominum partis habet. Et opp. supra de commu. re. alie. l. 1. et si. Solut. Speciale est hic in fisco, et sic nota casum hic, ubi quod commune est, cum est, etiam quo ad di. positionem super toto, quod dicitur in l. serui electione. s. i. ff. de leg. 1. Opponitur ad fin. quod imo debeat agi coram procuratore Cesaris, non coram iudice emptoris, ut l. 1. ff. de iure fisci. C. So. hic loquitur quando tenuit venditione quod fisco non tenetur, ibi au. tem quando vendit non tenetur, vel aliter, quod hic dicitur apud suu. iudicem, ut est, apud procuratorem Cesaris, ut l. 1. ff. de iure fisci. C. So. hic loquitur. C. Quero quid si fisco nullas partes habeat in re, an valet venditio. Dic ut in gl. quod intellige nisi venderetur ob cess. rationem tributorum, ut si. tit. primo per totum. Et Quero vtrius hec leg. habeat locum in omni re etiam diuina. Et determinat qd. sic. Tu dic quod istud est hic permissum propter utilitatem fisci, ut l. 1. ff. de commu. re. alie. l. 1. ibi gl. Aut ergo utilitas fisci, quia maiori. partio venditur tota quam pars, ut l. 1. ff. de iure fisci. C. So. hic loquitur. Et Quero quid in re obligata fisco et alii. Respo. deo. idem, ut l. res. s. i. de iure fisci. que est notabilis ad hanc materia. Et Quero cui debeat solui pretium. Gl. hic dicit quod totum solui.

tur fisco, et fisco partem reddit priuato, quod nota pro statutis di. cibus quod de aliqua condemnatione medietatem habeat fisco. medietatem priuatus, totum enim debet fisco solui, et fisco soluit illi priuato, ut l. 1. senatus. ff. de iure fisci. l. 1. ibi dicitur. d. l. res. s. pri. mo. quod est utile, quia fauorabilis sit excentio quando debet solui fisco, quam quando debet solui priuato, ut supra tit. l. 1. pe. et ibi dicitur. Fateor tamen quod si quis solueret illi priuato, liberaretur, et fisco hoc impedire non posset, ut d. l. res. s. i. facit ff. de pac. l. si cu emptore. in si. de doli excep. l. apud Celsum. s. mandauit. Querit gl. qua actio ne agitur contra fisco. dic ut in gl.

Ad ditio.

a. C. eum est. Adde ff. l. in c. humanum. i. d. i. n. Pan. de Castr. in conu. c. gli. No. Cal. in conu. c. xxi. in tit. de p. b. n. b. C. eum soluitur fisco. Adde Bal. in l. si de here. vel actio. v. di. eundem in l. si de p. b. n. do. meum in l. de his. s. de epis. et cle. et Sp. in tit. de notorio. s. item si fisco. c. Ut in gl. De materia huius legis vide Bal. in gl. in l. si de re. alie. l. 1. ibi inter alia dicit quod fisco prius debet requirere socium. Alie. C. Quado omnia cōdemnatio applicat fisco, alia pars tota debet solui fisco. Adde Bar. ad em. tenentem in l. diuus. s. senatus. de iure fisci. Sal. in l. etiam. s. ad l. Fal. et Bre. in l. eum qui. s. in po. pularibus. de iure iur. Alleg.

C. eum rem, quam vendidit, emineat.

Rub.

Lex prima.

1. **Qui** Rubrica continet sum. mariu. eius qd dicitur in nigro, unde venio ad casum in terminis. T. No. qd fisco non pot habere fide de pretio, ut dicit in l. si. de iur. fisci. gl. sunt conu. a. s. de fid. instru. et iure ha. ste fisco. l. si instru. et. Et tunc no quod vnus offi. cialis pot agere contra aliu. quod tene meti. C. Quero qualiter fisco hac re vendidit. pot intelligi quod vendidit ea ut propria, qd satis placet, vel vendidit ea ut aliquis debitoris, et tunc debet adhiberi distinctio, qua feci. s. tit. l. 1. C. Quero quomodo potest vnus offi. cialis vendere rem pertinentem ad aliam stationem. Resp. intellige quod pertinebat ad suam, etiam ad alia stationem, q. vtrius erat obligata, si enim nullo modo ad suam stationem pertineret, non vale. ret venditio, ut l. quero. ff. de solu. Et Quero vtrius hoc sit veru. in distincte q. vnus officialis potest agere contra aliu. quid sunt di. uerse stationes, dico quod sic in administratoribus publicis, ut in tutoribus dic. ut no. in l. inter tutores. ff. de admin. tut. in procuras. 4. Inducit hanc legem ad questionem quod si abbas vendidit rem vni. conuentus vel monasterij sibi subditi, quanquam sit alterius qd non possit illam renouare, quod verum intellige quando illi duo co. uentus erant de mensa abbas, tunc enim talis error non attendit, quia idem iuris est, siue sit vnus co. uentus siue alterius ar. l. quod si dubitetur. ff. de acq. here. Sed si non esset de mensa, tunc non posset vendere abbas sine consensu rectoris illius co. uentus sibi subdis. ti, ut extra de reb. eccle. non alie. c. i. in cle. et deo. si venderetur tan. quam alterius, talis error vitiaret et non valeret. quod semper intel. lige si in venditione non fuit adhibita debita solennitas, alias secus.

C. de his qui ex pub. ratio. mutu. pecu. acce.

Rub.

Lex prima.

1. **Quis** Qui accepit pecuniam mutuam ab officialibus fisci, tenetur in quadru. plum. hoc dicit. C. Quero qua actione tenetur. Di. cit glo. conditione ex lege ista, vel factu actio. Pri. ma vera. C. Quero vtrum in quadruplo in sit sum. plum. Respondeo quod sic, ut si. ti. j.

Lex secunda.

1. Etiam fieri dicitur id, quod fieri debet in presentia iudicis vel alicuius, et non sit.

1. **Siant** Qui aurum fiscale mutuo sumpsit sine ferta tenetur, hoc dicit. In t. t. ibi, sub specie publici creditoris, id est, tanquam creditor publicus. Opponi. tur. l. 1. s. progi. vbi imponitur minor pena. Solut. Dic in auro, ibi in alia pecunia mutua, et hec vera. Fateor tamen in alia solutione gl. dicit veru. quia in l. precedenti ontur actio ciuilis fisco, in hac l. ontur accusatio criminalis, quod apparet, quia datur ad illud qd respicit meram vindictam, non ad utilitatem burse fiscalis. Quero dicitur

1. dicitur hic occulte, quomodo debeat intelligi occulte. dicit glo. qd eo ipso qd sit sine auctoritate principis. Sed contra istud videtur l. non intelligitur. s. tacita. ff. de iur. fisci. vbi eo ipso quod interuenit cautio publica, non dicitur occulte gestum, nec clam. Sol. ibi au. thoritas superioris non erat necessaria. Et sic habes quod cla. di. citur fieri, quod non sit coram iudice, quod est verum, si eius presens tia requiratur. Simile si de consuetudine aliquid cofueuit fieri pu. blice, ut matrimonium, et aliquid facere coram duobus testib. diceretur fieri cla. ut ff. de rit. nup. l. 1. Cla. enim dicitur fieri quicquid taliter sit quod possit venire ad notitiam eius cuius interest, ut l. cla. pos. s. i. in prin. ff. de acqui. pos. Et nota diligenter tex. qui dicit cōmodauerit, et exponit gl. i. mutauerit, et sic improprie, quod utile est pro sustinendis libellis, vel testibus vel scripturis mercatorum b. qui proprio vocabulo non vtuntur.

Ad ditio.

1. **Occulte** In versu. quero dicitur hic occulte, quando dicatur ali. quid clam vel occulte factum, vide etiam per Bar. in l. si. de pred. curiali. et quod magis puniatur, vide Bar. l. si. s. generaliter. ff. vi bonorum raptorum. in ver. si. vide Bar. in l. si olei. s. loca. Alleg. C. Atuntur. Vide l. udo. de Ro. in l. in princip. ff. de ope. no. num. 1. Item hoc verum intelligo in idiotis. l. cu. antea. s. de arbi. et quod no. in l. quoties. et in l. alie. s. facit. secus in perito. facit quod no. gl. in l. q. si nepotes. de testa. tu. et in l. qui et aduer. quos. in l. stipu. latio. s. hoc quoq. de verb. obli.

C. penis fiscalibus creditores preferri.

Rub.

Lex vnica.

1. **Fiscus** creditor ex delicto non preferitur creditoribus ex con. tractu, secus quando est creditor ex contractu. 2. **Fiscus** in penis non habet tacitam hypothecam. Rubrica continet summariu. nis gri. et not. quod cum dico penam 1. **Em suam** quadrupli. simplum intelligitur in quadruplo. facit l. si cum exceptione. s. si quis. et q. hoc est utile scire propter statuta. cau. et l. hoc edicto. s. si. ff. de pu. et hoc est utile scire propter statuta. 2. **Et** scitis quod in contractibus fisco preferitur aliis creditori. bus, q. ad debitoru. peruenit pecunia publica fisci, sed a priuato pri. uata peruenit pecunia. Sed si debitor fisci ex delicto, certe aliis eius creditoribus ex contractu non preferitur, ut hac leg. dicitur. 3. **Oppo.** videtur quod ille preferatur qui est prior tempore, ut l. si pignus. ff. qui po. in pig. hab. Sol. hic loquitur quando agitur po. nali actione in qua inspicitur causa que facit locum privilegio, no. tepus, ut l. priuilegia. ff. de pri. cred. Sed in cōtrario loquitur qua. do agitur hypothecaria. dic ut no. per Dy. in c. qui prior extra de re. iur. lib. vi. Et Quero ergo vtrum in penis fisco habet tacitam hy. pothecam. gl. dicit quod sic. Contrarium no. gl. d. l. rescriptu. ff. cir. ca prin. ff. de pac. ff. de iur. fisci. l. auferitur. s. fisco. Dy. cōcordat ista glo. in l. qd placuit. ff. de iur. fisci. Cy. tangit in l. si quis post hac. s. de bo. dam. Sol. de eug. in d. l. rescriptum. Ego dixi in l. post cōtractus. ff. de do. et l. auferitur. s. fisco. et tenuit quod fisco non habeat tacita. de do. et l. auferitur in penis qd apparet, quia omnis alienatio facta post hypothecam in penis qd apparet, posset retractari agendo de pothecaria, quod est contra dictam l. post cōtractum. Dic ergo de hoc ut ibi plene dicit.

Ad ditio.

1. **Dicitur** Adde in ista materia quid si aliquis creditor habet do. mum pignoratam illius cuius bona publicantur, an illa domus ve. niat in publicatione. Bart. in l. si. seruus. ff. ad Silla. determinat quod non: quia creditores preferuntur penis fiscalibus, ut hic licet ille tex. faceret in contrarium. Et adde bonu. ter. et ibi Bar. in l. res. que in s. i. ff. de iur. fisci. hoc verum, nisi summariu. sibi satis fieri a fisco, quia tunc bene veniret in supplicatione. ut ibi, quod no. facit l. fisco, quia tunc bene veniret in supplicatione. ut ibi, quod no. facit l. si per oz. s. stichum. et s. si titio. qui po. in pig. habet. et l. quinta. de di. strac. pigno. l. si seruus. s. de pig. de hac q. vide Bre. in sua practica. pigno. et in versu. et eius bona publicamus. Statutu. dicens maleficioz. et in quadruplum intelligitur quod in eo in sit qd quis cōdemnetur in quadruplum intelligitur quod in eo in sit simplu. vide Bar. in l. si. de nauiculari. s. l. i. et Bal. in c. i. s. duo. de pac. tenenda. s. ad leg. Aqu. Alleg. Dic quando agitur personali hoc videtur contra legem in operis. ff. locati. Alleg. C. In l. rescriptum vide plene per do. Alleg. de Imo. ibidem. Vide Bal. in l. si. in quibus causis pignus taci. contrahatur.

C. de fiscalibus v. furis.

Rubrica.

Lex prima.

1. **Fiscus summe** Et mora pene non accedunt vsure. h. d. Aduerte ad t. t. 2. **qui dicit** nec enim. et. Et quo not. q. siue debeat ex lege siue ex pacto vsure non veniunt. Et secundo not. q. licet pena sit deducta in contrarium ut fors, si tamē hoc pot probari quod fuit hoc nomine pene, vsure non currunt ut ibi probaturus es. 3. **Et** Tercio nota argu. contra id quod faciunt rectores ciuitatum hodie in suis sententijs, naz iubent condēnatis pena soluere intra decem dies ad penam quarti pluris, ut talis adiectio non valeat, ut colligitur ex hac lege cum gl. sua super verbo, multam, posset dici q. ista gl. facit in contrarium. Et Nam rectorem ciuitatis habet hoc die vim maiorum iudicum, ut no. in l. si. s. de senten. ex breui. recita. Et sic apparet q. possunt ipsi mulctare, dum tamē mulctando mo. dum non excedant. Et Ultimo no. q. illud quartum plus qd adij. citur in pena non soluētis intra terminum non est pena delicti pri. mi, sed pena more in non soluendo, ut hic. et ff. de in lit. iur. l. i. Digi. plene in l. si. de publi. iudi. quod tene menti.

Ad ditio.

1. **Excedat** Vide Bar. in l. si. in si. ff. si quis ius dic. no. obtem. quid aut in casibus criminalibus, vide Bal. in l. eum iudex. s. de sen. et iur. om. iud. et late per Imol. in l. si. s. ff. de pub. iud. et Bal. in l. progrā. ma. s. cōmi. vel epi. Ange. in repeti. l. si vacatia. s. de bon. vac. circa prin. Alex. de cōminatione sub pena, vide Bal. Ang. et Imol. in l. si. de publi. iud. et do. Alex. in l. si. ff. si quis ius di. non obtepe. et per do. et Marianum in c. qualiter et quando. in rii. q. principali in princ. ex tra de accus. In ea l. in ver. ultimo nota adiectio an sit pena delicti vel contumacie, vide Bar. in l. si. ad si. ff. de in lit. iur. et Bar. in l. ideo de compen. et per Bal. in l. si. de requi. reis. et in l. data. alias, lata, qui accusa. non pos. et in l. et in multis. de appel. et per Bal. in addi. Spec. in tit. de sententia. Alleg.

Lex secunda.

1. **Sub pignore** Fisco, qui succedit in locu. priuati, vtitur iure priuati.

Lex tertia.

1. **Fiscus** non potest stipulari vsuras vltra legitimum modum vsurarum, nec iam ab alio stipulatas egigere. h. d.

C. de sententijs aduersus fisco latis retract.

Rubrica

Lex vnica.

1. **Fiscus** quando dicatur legitime et recte defensus.
2. Sententia lata contra fisco eius aduocato absente qn sit nulla.
7. Pupillus et ecclesia retractant sententias ob instrumenta de nouo reperta, sicut fisco, et quid in priuato. nu. 1. 4.
8. Quando sententia rescindatur a iudice ex eisdem actis.
9. Instantia prima potest restaurari per restitutionem in integrum.

1. **Aufas** Nec leg. q. breuis est, non summo eam, na si sententia lata est contra fisco pot renouari intra bienniu. si non interuenierit p. n. uariatio vel fraus. Si vero hoc interuenierit etia post trienniu po. test renouari, et hec est bona et subtilis l. Et T. p. ff. de ap. l. illud. vbi fisco appellat sicut priuatus. So. ibi fisco fisco legitime defensus et recte. Legitime, q. interfuert legitime persone in iudicio pro fi. sco. Recte, q. omnia fuerunt pro fisco producta in iudicio que pro. ducti debebat, et nulla fraus vel collusio interuenit, hic vero secus. Pro declaratione huius gl. distinguit not. nos autē ex aminemus 2. qdlibet membru. per se per questiones. T. Quero primo quid si senten. tia est lata cōtra fisco absente aduocato fisci. Respo. det glo. q. tunc ipso iure sententia est nulla, ut l. si. s. diuus. ff. de iur. fisci. vbi de hoc plenior gl. l. si fisco. eo. tit. et s. de adyo. ff. et in hoc vertit fisco iure speciali, dicit gl. quasi dicat, in priuato non requirit presentia aduo. cati. qd est veru. ut l. vel amero. s. de posth. et l. i. de rep. bon. pos. qd est veru. si ideo veniat cōtra sententia, q. aduocatus non fuit. Sed si petisset terminu. pro aduocato habendo, et fuisset sibi denegati, fuisset granata pars, et l. ait pro. in si. ff. qui cau. tunc aut ipso gra. namine bene potuisset appellare. Et Quero quid si fisco fuisset legiti. me defensus quo ad personas sed omisisset instrumentum pro fe. ciens producere, vtrū sententia rescindatur. Glo. dicit qd sic intra trienniu iure speciali per restitutionem in integrum, et ita loquit prima pars huius legis, et Imperatores. ff. de re iudic. et hoc est de iure speciali, q. secus est in priuato, ut l. sub specie. s. de re iur. vbi est Bart. o. Secunda super Cod. b b b

Sire debet. Etiam ex privilegio ciuitates non
occupauerunt, ab eis auferuntur. h. d. est bona lex. ^a Tho.

¶ Denit. Adde Bar. in d. y. an bona. q. distinguit in hereditates
sibi obuementē iure hereditario, et iure bonorū obuementū ex de
licto. dic

S quando. Si res concedit in integro statutu per principem intelligitur cum pertinentiis, et cum omni iure suo, et cum instrumentis, et omnibus fructibus, et incipit que in ea sunt. hoc dicit. Vel breuius. Beneficia principis sunt latissime interpretanda, et ista lex dedit mihi laborem. de hoc etiam in l. si. ff. de co. priu. t. not. dicit lex. quod hic accipitur verbum vnum pro vna oratione. quod est utile pro statutis, que dicitur, quod pro quolibet verbo iniurioso imponatur tanta pena quod intelligitur. i. pro qualibet oratione digni in i. item apud T. ab omni. §. conuicium. ff. de iniur. Op. i. t. si. l. si. Sol. intellige hanc donationem non esse facta ad postulationem. Op. pro. de agri. et manci. do. l. si. vbi beneficium principis non interpretatur latissime gl. non soluit. Inn. extra de dona. c. cum dilectus. dicit. quod beneficium principis largissime est interpretandum contra ipsum principem. Sed cum aliis lederetur, intelligeretur stricte, et ita potest intelligi. contraria, ar. l. si. §. merito. c. si quis a princ. si. quid in lo. publ. t. Quero, quid si ista verba apponerent in contractu

Lex tertia.

Barto. Secunda super Lod.   bbb   n

publicam utilitatem per inquisitionem proceditur, ut ibi dicitur
 unctis presentibus fisci patrono diligenter inquirat, facit ff. de cust.
 5 An quis reus, et sic est. In de episcopo et presbytero, quod coram o-
 6 ciales possunt facere inquisitionem contra tenentes bona, que de
 distribuunt pauperibus, vel in alias causas pias. Sed ad utili-
 7 tatem pauperum non reperio per inquisitionem procedi, nisi in casu. l.
 8 si preterea. ff. de suspens. tur. Nota tertio, quod in initio cause bo-
 9 rediguntur in scriptis, ut ibi quantumcumque vel quale ei videatur
 gl. ibi posita, et sic videtur casus pro eo quod dicitur in l. defensionis.
 10 iure fisci. Nota quarto quod bona fiscalia debent de facto occu-
 11 ri, et in fiscum incorporari post cognationes predictas iussu prin-
 12 cis, quod nota ad questio. ff. de one, episcopus vel Abbas non possunt
 13 alienare que sunt de mensa sed bona feudalitatis, seu consueverunt dari in
 14 phyreusum possunt, ut in c. ij. extra de feu. et episcopus vel Abbas
 15 Abbatis in c. i. modo donabit si aliqua res feudalitatis vel em-
 16 pteutica reuerfa est ad monasterium, et Abbas ea occupavit, et
 17 quod tempus tenuit, an dicatur incorporasse in monasterium ita
 18 facta sit de mensa Abbatis, an vero adhuc remaneat ut possit
 19 nari. ter. extra de re. eccle. non alie. cap. vi. super. vide de dicere
 20 per predecessorem recente sunt res tales per annos videatur esse
 21 mensa Abbatis, et ibi An. in d. quod de hoc est ter. hic. et c. 3. co-
 22 quando loquitur enim de secunda parte rubricae, scilicet de incor-
 23 poratione, et tunc dicantur incorporatae possessiones, et facte de me-

¶ Additio.
a **¶** Reus. Mora glo. in rub. ibi, sed eas causas.
¶ Leg. prima.
1 **¶** Reus. in incapacibus quando deferatur in fisci, et qui sint in-
capaces, aut indigni.
10 Qui facit alicui condere testamentum secrete, et se heredem institue-
re, si est capax non puniatur.

Additio.

T Monente. In hac l. not. rept. ibi, Secte. quod secta appellatur in bonam partem, ideo si plures communicato consilio ad finem boni sub nomine secte se colligunt, non possunt puniri vigore statuti prohibentis sectam fieri. Et de isto nomine secta. Vide tu Cardin. in cle. si. in prin. cum gl. de hereti. vide. f. de peti. bo. suola. liij. Ange. Adde no. per Bar. in libellozum. s. fi. de accu. in d. l. pe. de publi. id. vide que scripsi post Bar. in s. fi. de priuil. credi. In ea. in s. hoc verum intelligas, nisi cepisset nomine alterius puta tutorio, vel procuratorio nomine, quia cogi non posset illo monente ad illius prosecutionem. Causus est singularis in l. diuus. ff. ad Turpillia. secundum Romanos singulis; in litera. l. not. xxxij. Alcx.

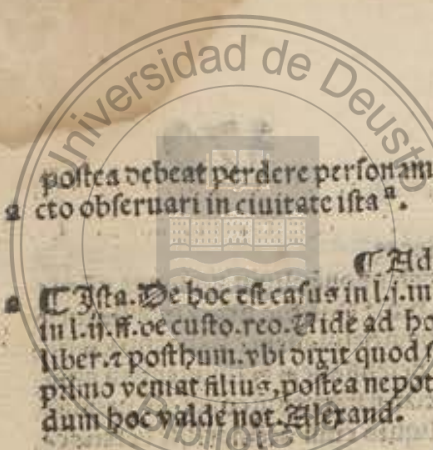
De varia. Qui venit ad defensionem Reip. vt. de
lat. non punitur. h. d. t. Hora hic quod
caus. f. f. c. dicitur cause Reipublice. quod dic vt dicit
in rub. de iur. f. f. Querit gl. que est pena delatois. dic vt
gl. ultimo dicit gl. quod delatio non fit ciuitati. dic vt s. r. u. l. i. l. i.

Lex quinta.

**Delator non probans. non accusatur criminaliter. nisi sit soli-
tus deferre accusationes calumniosas.**

Omnes iudices. Delator nō admittitur
sine patrono fisci. et ma-
le deferentes ex consuetudine grauius punitur. hoc
dicit. O ppo. quod imponatur minor pena. vt s. eod. d. i.
progr. t. Sol. Ibi dicitur ciuiler. hic accusatur criminaliter. Intel-
lige tamē quod hec criminalis accusatio nō habet locum nisi in eo
qui ex consuetudine deferēdi facit accusationes calumniosas. vt pa-
tet ex reg. ibi. deferre nō cessant. ita continetur in codicibus en-
tiquis. ¶ Querō. que est ista pena ferri. Dicit gl. qd amputabi-
tur caput & lingua. ¶ Ex quo nō. quod si capitur viue ex banntis
in persona. & in membro. quod prius debeat amputari membrum. &
Baro. l. secunda super Cod. bbb in

postea debeat perdere personam arg. huius glo. Et ita vide de fa-
cto observari in ciuitate ista.

Ad ditio.
Ad ita. De hoc est casus in l. i. in si. mil. no. app. p. f. no. per Bar.
in l. i. ff. de custo. reo. Ad id ad hoc Bald. hic. in l. Gallus. s. ff. de
liber. et posthum. ubi dicit quod si instituitur filius cum nepotibus
primus veniat filius. postea nepotes ordine successio per gl. secun-
dam hoc valde not. Alexand.

Ex secunda.
Proditor. proditor quid.

Seruum. Seruus punitur a domino de feras.
hoc dicit. Nota text. ibi cum dicit de exemplo prodito-
rum quando aliquid dicatur fieri proditorie. plene digi
in l. respiciendum. s. delinquent. ff. de pe. alias dic. ut in glo.

Ad ditio.
Seruum. De cler. est in argumentum de statuto. quod occidens
bannitum non punitur. t. modo queritur si quid socius banniti
occidens bannitus proditorio modo. debeat puniri. Casus est hic
quod si ita practicatus fuit. Perus. Et quor. modis dicat pro-
diti. Vide Fel. in c. de hom. et quod ibi dicit in apostil. in quem
cadat delicti proditoris. vide in c. pastoralis. extra de re iud. Ange.

De petitionibus bonorum sublati. Rub.

Ex prima.

Bonorum vacatium. aut quasi vacatium petitiones esse sublatas.
14. Infructuarius non potest concedere usufructum. sed vult
tatem fructu sic.
15. Concessio facta motu proprio. quando dicatur facta ad partis pos-
tulationem.
16. Bona per fidei non possessa possunt motu proprio concedi. non
tamen ad partis postulationem.

Quisquis. Bona que deferuntur in fidei.
nemo potest sibi impetrare. et con-
cessio facta ad petitionem alterius non valet. sec. si fieret
motu proprio principis. h. d. C. primo prohibet que
petere. C. secundo annullat concessionem ad petitionem
partis petentis. C. tertio validat concessionem proprio motu fa-
ctam. Secunda ibi. sed quoniam. Tertia ibi. si quid autem. T. ex pri-
ma parte not. quod deprehensus in crimine. dicitur ille. qui de eo est
condictus. Secundo not. quod ex sola postulatione. licet infructuosa
punitur quis. C. tertio no. quod cuius prohibetur petitio eiusdem
non valet concessio. Concor. sunt in glo. Et secundum hoc facit quod
si prohibetur aliquid per statutu proponi in consilio. vel arengari.
quod ex hoc videt esse prohibita reformatio super eo facta. Contra
hoc facit supra de p. c. Impe. offe. l. vniuersis. C. Sol. hic loquitur
quando prohibetur petitio seu propositio respectu rei. Ex vero co-
traria loquitur quando prohibetur persona petere seu proponere.
10. C. ultimo no. quod valet concessio facta motu proprio principis.
11. Quero quid si imperator in rescripto dicat non obstant tali lau-
d. valet. C. dicit gloss. quod hic. bene. ut l. i. si contra ius vel vti. pub.
Quero quid vult dicere ter. dum dicit. huiusmodi tantu. et dicit glo.
quasi dicat. talis concessio facta proprio motu. alias non valere. et ista
12. bona. Alii dicunt quod potest concedi aliqua res de bonis vacanti-
bus tantum. non ipsum ius occupandi. sicut prebenda non potest co-
cedi. sed aliqua res prebende potest. Hoc non placet. quia etiam ipsum
ius potest concedi motu proprio Principis. ut habuistis supra titulu.
13. l. i. t. Item prebenda et res prebende potest concedi superiori. ut pa-
ter in toto tit. extra de preben. Ille autem. cui est concessa prebenda.
non potest eam concedere alteri. quia debet renuntiare in manibus
superioris. vel legatus. ff. de offe. p. f. extra de renunc. ca. quod in
14. dubio. Item autem prebende potest concedere ex causa. t. simile
in usufructuario. qui non potest concedere usufructum. sed vtilitas
rem fructu. ut Lar. bonibus. s. usufructuarius. ff. de usufructu. et Inst.
15. de usufr. s. finitur. Quero verum intelligatur in dubio concessio facta
ad postulationem vel motu proprio. Respondeo. intelligi facta ad pos-
tulationem nisi exprimat motu proprio. in si motu proprio. extra
de preben. lib. vi. fecus in concessione que fieret per legem. ut dicit l. i. t.
16. h. l. i. t. Opp. gl. ad l. istam de l. i. de loca. predi. cui. dicit glo. ibi. ab
alio possidebatur. et sic inuit quod hoc lex habeat locu. quando bona
concessa possidentur per fidei. quod videtur probari in princ. dum
dicit fidei inuast. et sic bona per fidei non possidentur. non possunt con-
cedi etiam motu proprio. Item in eis si quis postulare non punitur
etiam contrarium puro. nam etiam si fidei non possideret. non possent

peti nec concedi ad postulationem. ut l. i. mori. que generaliter loquitur.
sed proprio motu principis potest concedi. etiam si non possideretur
et s. tit. l. i. Non obstat contraria lex. quia ibi loquitur in locatione.
que sit respectu mercedis. ideo non debeat auferri possessioni volenti
soluere mercedem congrua. hic loquitur in largitate seu donatione.
que sit respectu meriti. que non cadit eque in possessione sicut in alia.

Ad ditio.

Pro solutio. Bart. in quo arguitur de contrarietate in hac l. i.
vide concordiam. quam posui ad l. i. si in venditione. ff. quibus
modis pignus vel hypo. so.
1. Quisquis. No. reg. in hac l. i. deprehensus. et. No. q. appellat de
prebensum in crimine. omne qui de crimine conuincitur. Et hoc si
ne dubio verum est. ubi quis statutu punit crimen. non autem deprehensio-
nem. t. si autem lex vel statutu punit deprehensionem. tunc ille dicitur
deprehensus. qui in ipso flagranti crimine deprehenditur. ut ff. de fur.
l. i. si quis in seruitute. co. tit. t. ideo si statutu dicit q. si quis fue-
rit deprehensus arma portare. punitur tunc pena. non punit. si pro-
batur q. vultus perit arma portare. nisi in ipso flagranti crimine reperiat
et deprehendatur. et hoc est. q. statutu se retulit ad ipsu deprehensio-
nem. non autem solu ad armorum gestione. ut dicitur legibus probat.
Ang. Adde do. Alex. de Imol. in l. i. qui seruum. de verb. oblig. l. i.
ver. infer. Bar. hic. ff. de acqui. pos. s. ibi Bar. in princ. in ver. aliud
est genus querendi. Ang. in auth. de sanc. episc. s. reuerendi sumi.
sed in l. i. s. heratius. ff. de acqui. pos. ubi etiam late per do. Alex.
ver. inducuntur per Ange. cum conor. ibi per cu. signatus. t. facit
ad statutu dicens q. si iude deprehendit aliquem furtu facere. pu-
niatur in centum. q. si reperit eu in flagranti crimine. sed post furtu
tum consummatu verificabitur statutu. q. iude dicitur deprehē-
dere conuincendo. ut hic. et ad hoc l. i. s. de his qui ex publi. ratio. mu.
pecu. acci. co. lib. q. sine dubio procedit q. statutu loquitur de iudi-
ce. qui iude non potest deprehendere. nisi per actum iudiciale in con-
uincione criminis. sed si statutu diceret. t. si familia potestatis res-
perit aliquem furtu facere. habebit locu in statutu ita demu.
si reperiat in flagranti crimine. Et ita intelligi potest. s. de fer. fugi. l. i.
si fugitiui. in ver. deprehenduntur. Adde istis q. no. Bar. Ange. et
alii l. i. s. de rap. vir. et reg. cu. gl. in l. i. de cust. reo. et reg. cu. gl. in l. i.
ubi quis decur. vel cohor. et in l. i. cu. glo. ubi sen. vel da. vide Pau.
de Cast. in l. i. qui testa. fac. pos. s. ibi post Ro. t. si autem statutu
diceret. quicquid fuerit detectus arma portare. sufficit quicquid. l. i.
s. de his qui ex publi. ratio. mu. pecu. acci. et ibi dicit aliquem inueniri
in flagranti. et deprehendi. Adde ad hoc l. i. si quis in seru-
tute. ff. de fur. l. pal. s. qui adulterio. de ritu nup. et q. no. t. Ange.
in d. l. i. si fugitiui. ubi tenet q. statutu loquens de eo qui deprehensus
fuerit. intelligatur de eo qui actu fuerit deprehensus. per d. l. pal.
et d. l. i. si fugitiui. l. i. s. ubi quis decur. quod potest procedere nisi sta-
tutum dirigat verba ad iudicem. ut s. dicit. Alex.
b. C. proponere. Et puta si statutu diceret. quod nullus magnus
possit arengare. nam si arengaret. et arenga affirmaretur. valeret. ut
d. l. vniuersis. Adde Ange. Paul. de Cast. in l. i. in princip. ad legē
falcid. Quid autem si sit facta propositio per personam habilem.
et scripti post Barto. in l. i. de decurionibus. vide Jaco. Butri. et
Bal. de hoc in l. quod fauore. de legi. et aliquid per Barto. scriben-
tes hoc tribus modis limit. in l. i. in princip. quod quisq. tur. Alex.
c. Sed hoc secundum fallit in recommunicato. et in c. extra. de
recrip. lib. vi. No. reg. ibi. propter importunitatem petentium.
d. Principis. Quid autem importat ista concessio motu proprio. ut
de plene per canonistas in cap. si motu proprio. de preben. lib. vi.
Ange.
e. C. l. i. De hoc vide Bar. et Alex. plene in l. i. s. q. quisq. tur. Fes
non potest probari per teste q. motu proprio fecerit. ut per Ang.
in l. i. quis iniquum. in princ. ff. quod quisq. in ris. Alex.
Adde Rotam in deciso. ccc. g. r. licet in nouiss.

Ex secunda.

Notarius. scribens contractum illicitum. qua pena punitur.
1. Prebenda. que est consueta concedi. potest impetrari.
2. Dispositio huius legis. q. non corrigatur per an. h. bona datoru.
3. Statutu possum in volumine statutorum. est maioris efficacie.
quam statutu extrauagans.

Officium. Nullus admittitur ad imperandas res dela-
tas in fidei sive fiscales. et impetrans et offi-
ciales curie principis. qui in his impetrationibus operam
dant. ut scriberent. legitime puniuntur. h. d. C. primo prohibet im-
petrationem in genere. Secundo enumerat quasdam personas. de
quibus videbatur magis dubitare. Tertio ponit officiales talib.
rescriptis censentes. Ultimo lex ista extenditur ad alias res fi-
scales.

cales. Secunda ibi. si intestatus. Tertia ibi. sed vir. Quarta ibi. s.
pari forma. et est lex ista quasi gl. et declaratio legis predictis. t. Cir-
ca primam partem quidam habent in principio legis. omne enim.
et sic videtur continuari ad precedenti. alii non habent enim. si ha-
bent. ponitur inceptiue. na leges s. non continuantur ad preceden-
tes. dicit glo. et s. de testib. l. quoniam liberi. Item ex principio et ex
fine collige differentiam inter istam legem. et precedentem. Nam pre-
cedens loquitur de rebus iam incorporatis in fidei. cu. dicitur. si
scus inuast. hic de omnibus tam incorporatis. quam no. Temo ad
secundam partem. ex qua not. t. quod si punitur maior. multo ma-
gis debet timere minor. hoc colligitur ex ver. cum dicit. cu. nec il-
lis. t. Temo ad tertiam partem. ex qua not. quod officiales. et dates
operam istis literis vel rescriptis illicitis. puniuntur. C. t. nota
quod puniuntur notarii. simile in l. i. ubi dicitur. s. sane. s. de sacrosan-
eclle. C. Sed aduertendum quod hic non puniuntur pena falsi. sed
alia pena hic inserta. t. Et sic notarius scribens contractu illicitu.
non tenetur pena falsi. nisi in casibus. quibus est expressus a lege.
facit s. de testib. l. i. ubi dicitur. t. Temo ad quartam partem. ex qua collig-
git glo. arg. quod prebenda non debet impetrari. quod intellige ve-
ram de rebus que pertinent ad cameram ecclesie Romane vel fidei.
sed prebenda consueta concedi si vacat. bene potest impetrari. ut ex-
tra. de prebe. et de concess. preben. per totum. facit s. de omni agro de-
ser. per totum illum tit. t. Opp. ad id quod in precedenti particula di-
citur de publicatione bonorum authe. ut nulli iud. in. s. de bon.
dam. aut he. bona danorum. dicit glo. quod hec corrigitur per il-
lam authe. doc. contra cum hic non damnetur ad mortem ciuilem.
vel naturalem. ut hic notatur. Opp. ad vltimam particulam in co-
quod dicit. pragmatica iussio. s. de eo. C. compo. l. i. in si. Sol. di-
cit glo. ibi erat inserta in corpore iuris. t. sic maioris efficacie est sta-
tutum possum in volumine statutorum. quam quedam reformatio
extrauagans in illa. est enim maior presumptio quod sit facta ad po-
stulationem alterius. forte sicut in rescripto. et vidistis s. eo. l. proxi-
quod dicit in l. i. s. de bo. vacan. intellige de lege in corpore iuris in-
serta. alias fecus. ut hic. C. Opp. s. de leg. l. i. s. si. Solue. ut in glo.
Opp. q. in multis casibus admittitur petitio bonorum. nam admit-
titur petitio hereditatis. et petitio bonorum possessionis. et si. Sol.
in illis petitur iure permittente. hic iure prohibente.

Ad ditio.

Et sic notarius non tenetur pena falsi. Adde quod licet hoc. qd
hic dicitur sit verum. punitur tamen alia corporali pena. ita not. iste
in l. i. ubi dicitur. s. de episc. et cle. a Bar. in l. i. s. de eunuch.
b. Subemus. Adde ter. s. q. vero et cons. in auth. de non alie. cu.
gl. in verbo proferre. et no. per But. et Bal. in l. i. ubi dicitur. s. si me. el. i.
de sacrosan. eclle. de hoc etiam aliquid per Bart. in rub. de si. instr.
in ver. dicitur tertio. et in l. super chirographariis. s. si cer. pe. Alex.

De his qui se deferunt. Rubrica.

Ex vnicia.

Heres non capax se deferens. prematur. et teneatur se defer-
re statim.
3. Maior an debeat dare optionem minori.
4. Auctoritas vniuersis sancti fidei auctoritate testamenti veteris. pre-
fertur constitutioni papali. etiam in decisionibus causarum.
5. Heres non capax institutus punitur pena. de qua hic. quando stu-
diose celat fisco. et fideicommissario.

Ubi dicitur. Grauatius tacite de restituendo non
capaci. si se deferat. lucratu tertia.
vgo. vero defuncti non capax se deferens. lucratu dimi-
diam. et facta diuisione habebit optionem. occultates ve-
ro legitime puniuntur. h. d. C. primo loquitur q. heres grauatius
tacite de restituendo non capax se deferat. Secundo quando vgoz no
capax. cui debet fieri restitutio deferat seipsum. Tertio ponit heredē
occultantem. Secunda ibi. quod si ab vgoz. Tertia ibi. tunc ocul-
tator. t. Ex prima parte nota premium heredis deferentis. Secun-
do no. quod debet se deferre statim. Opp. quod non statim. d. l. edi-
cto. s. cu. autem. ff. de iur. sig. glo. ponit plures sol. doc. tenet vltima.
die v. dicit in l. ceteraria. Opp. et videtur quod debeat lucrare dimi-
diam. et non tertiam. ut ff. de iur. sig. l. cum tacitum. So. ibi loquitur
de fideicommissario. hic de herede rogato. t. Contra. ff. eo. l. sena-
tus. ubi etiam loquitur de here. Sol. Circa istam materiam distingue.
ut ibi plenissime per Dr. Temo ad secundam partem t. oppo. ff. de
iur. sig. l. cum tacitum. Solu. glo. hic tu plene dic per Dr. in d. s. se.
2. natu. t. Ex ista parte not. aliud quod dicitur quod mulier in diui-
sionem habet optionem. Ex quo dicunt vulgares. t. quod maior de-
bet dare optionem minori. quod est falsum. nisi in casibus. in quib.
privilegium conceditur. ut hic. et l. i. s. de meta. alias diuisio expedi-
b. recur officio iudicis. ut in l. de offi. iud. s. si familie. et s. seq. t. Cir-

ca vltimam partem quero q. heres punitur pena hic posita. Respo-
deo. q. si studiose celat fisco. et fideicommissario. qd patet ex ter. d. di-
cit. fisci et mulieris inimicus.

Ad ditio.

De materia vide. Bal. in l. senatus. s. senatus. ff. de iur. sig. Alleg.
b. C. s. seq. Ad de Bar. hic. et l. pe. s. comu. diu. C. Sed q. maior de-
beat facere partem minori. Adde l. i. d. p. on. in fin. ver. diuino. ha-
bemus auctoritatem antiqui testamenti. q. Abraham fecit partem
et or. elegit. Et idem dicit Augu. ut refert Bal. in d. l. pe. et de hoc
est gl. sing. in c. de libellis. et dist. fm. do. Abb. in c. qualiter et q. de
accu. qui dicit q. dictum alicuius sancti fidei iurum auctoritate ve-
teris vel noni testamenti prefertur constitutioni papali. etiam in de-
cisionibus causarum. secus si cessaret lex diuina. q. tunc decisio papas-
lis prefertur dicto cuiuslibet sancti. Vide tu ad hoc no. per Fel. in
c. ne inuitariis. de consi. post prin. in ver. in ter. ibi sancto cu. pluri-
bus seq. q. pape. et non sanctis fuit data potestas legis codende. al-
leg. no. in c. mandata. de presum. Registe tñ tenent comuniter opin.
Bar. et respondeo ad c. de parochijs. qd loquitur in dispensatis. vel
q. est speciale fauore dei. sed forte fm. moder. in d. c. qualiter. nulla
dictaru solutionu est bona. ideo forte contrariu posset teneri. cu.
non reperitur pro opi. iuristarum decisio clara. reliqua scripti post
Bal. in d. l. penul. Adde quod idem dicit Bal. in l. i. s. q. t. quibus
quarta pars debetur. licet Bart. contra in l. i. s. comu. diu. id.
Allegan. Adde Bal. in l. i. minor. s. comu. diu. id. qui tenet illud
quod Bar. hic idē tenet ipse in l. procu. s. de eden. ibi. modus. Pro-
quo facit l. cum quis. s. si. s. de natu. lib. Bald. in l. seruus quoq. de
here. insti. tantum contrarium dicens quod imo iuniori danda est
electio. Joa. and. in c. de parochijs. post l. post. dicit q. senior facit
partes. iunior eligit. et hoc sequitur Bal. in d. l. i. minor. Ang. vero
in l. sancimus. s. de do. dicit consuetudine seruandā. vide Bal. in l.
i. s. q. t. quibus quarta pars. qui tenet idem quod hic. contrariu
tenet do. Floz. in l. arborer. famul. et c. l. leg.

Inimicus. No. reg. ibi pariter inimicus. quod inimicitia cadit
in mulierem. Tu ad hoc vide Fel. in c. cum oporteat. verific. munus
quid autem. de accus. ideo si statutu dicit quod bannitus non ha-
bens pacem ab inimico debeat rebanniri. debent habere pacem a
muliere succedente passo iniuriam. sicut a masculino. Nec ob. in l. i. s.
barda. ubi dicitur quod in muliere non cadit inimicitia. nec potest
arma. q. dico inimicitia am dupliciter posse considerari. Tmo modo
proptur inimicitia concernit rancorem animi inimicantem. et isto mo-
do sic cadit inimicitia in muliere. sicut in masculino. ita loquitur hic.
Allo modo proptur respicit. et cōcernit aliquos actus extrinsecos vi-
riles. prout est arma portare. et vindicta de inimico petere. et facere.
et hoc no. competit mulieri post cessas volūtates. ita loquitur l. do-
barda. Angel.

Si liberalitatis imperialis socius sine herede decesserit. Rub.

Ex vnicia.

Decedere sine herede. quando quis intelligatur. ubi qd in seu-
dis sine filiis.
2. Ius accrescendi an habeat locum in dispositionibus inter viuos. et
ante emolumentum questum.

Ubi dicitur. Inter socios imperialis liberalita-
tis facit etiam inter viuos est locus
iuri accrescendi. etiam post dominium vtriq. questum.
h. d. t. Quero quomodo intelligatur quis decedere sine
herede. Quidam dicunt sine herede. i. sine filiis. ut leg. facto. in si. ff.
ad Trebel. Alii dicunt quod sine herede large. ut l. i. l. vacatia. s.
de bon. vacan. Tu dic de hoc debere perpendi fm. qualitate rei que
conceditur. na si consideretur feudu. intelligeret sine herede. id est
sine aliis. In aliis rebus que sui natura transferunt ad heredē. ac-
cipimus large. et dicit in d. l. ex facto. in si. t. Opp. q. in dispositionibus
bus inter viuos no. sit locus iuri accrescendi. ut l. si mibi. et Titio. b.
ff. de vera. obli. Sol. Speciale hic in donatione imperiali. Et aduer-
te. q. sunt duo specialia. primum qd dicit. secundu. q. etiam post donatio-
nem iam acquisita vtriusq. si in persona vnius deficiat. est locus iuri
accrescendi. ut hic qd in aliis non est in proprietate. i. circa fin. ff. de
usufructu. accres. et oēs concordantie que datur hic in glo. circa ius ac-
crescendi. habent locu ante emolumentum questu. preterquam in ius-
re patrona. de hoc dicit plene in l. re coniuncti. ff. de lega. iij.

Ad ditio.

In si. Adde quod dicitur per Bar. in l. i. ut iureiurando. de oper.
lib. et doc. ibi Imol. in l. ex facto. s. si. et adde Bal. in c. i. de alie. feud.
ubi intelligit per illum reg. sine filiis masculis. et rationes assignat.
ut ibi per cum. Alex.
Bar. Secunda super Cod. bbb iij

¶ Et Titio. Et ibidem ad hoc vide de. Alex. 7. Imol.
¶ Tertio. Adde Bal. in l. i. in prin. de cadu. tol. ubi per ista ter. di-
git idem in fundo concessio a prin. in quo est locus iuri accrescendi.
q. voluit etiam ipse Bal. in c. i. de fruct. de nouo benef. inuest. in c.
i. de duo. frat. a cap. inuest. 7. idem dicit in fundo a rege concessio. 7. idem
voluit Raph. 7. Bal. de ca. in l. q. dicitur. de ver. obli. faciunt no.
per Bar. in l. re. communi. de leg. iij. Alex.

¶ De thesauris. Rubrica.
¶ Gl. continuat rubricam duobus modis. Secunda vera. q. prima
proprie est ad oporatio ad inferiora. non continuatio. vt l. i. ff. de sta-
tu hominum.

- ¶** Lex vnicia.
- 1 Non licet vt arte magica. 7. similibus sacrificijs.
  - 2 Superflue impetratur. quod a iure communi conceditur.
  - 3 Sententia vel contractus que annullatur ipso iure. quis non debet
petere quod annulletur.
  - 4 Statutum continens idem quod ius commune. non valet.
  - 5 Studioso perentere quis dicitur. qui certo proposito percutit.
  - 6 Creditor non potest in fundo sibi pignoriato thesaurum querere.
  - 7 Adarius est dominus rei dotalis. sed reuocabiliter.
  - 8 Suum au dicatur ratione domini directi. vel vtilis.
  - 9 Dominus directus quando possit querere thesaurum in re feudali.
  - 10 Casus in quo dominus non potest permittere in suo vt quis operet.
scilicet vt si quis in fundo suo nomine. 7. non domini thesaurum per-
quirat.
  - 11 Violator legis puniatur extra ordinarie.
  - 12 Contemnentis mandatum regis. vbi non est certa pena. puniatur ex-
tra ordinarie.

¶ EMO. Querere thesaurum in proprio omnibus li-
cet. si thesaurum inueniatur vero suo nomine nullo modo li-
cet. si thesaurum inueniatur in alieno thesaurum. inter inueni-
toris 7. domini diuiditur. hoc dicit. ¶ Primo loquitur
in genere. ¶ Secundo in specie. 7. in volente querere thesaurum in
suo. ¶ Tertio in querente in alieno thesaurum. ¶ Quarto puniuntur
contrafacientes. ¶ Quinto loquitur in inueniente thesaurum a
fortuna. ¶ Secunda ibi. nam in suis. ¶ Tertia ibi. in alienis. ¶ Quar-
ta ibi. quod si nobis. ¶ Quinta ibi. q. si forte. Prima pars est cla-
ra. ¶ Circa secundam nota q. si licet vt istis sacrificijs. ad quod. 7.
de malefic. 7. mathe. l. i. Secundo nota. quid est thesaurus proprie lo-
quendo. licet aliquando. sumatur improprie. vt in gl. ¶ Tertio no.
quod superfluum est impetrare a principe. quod a iure communi
conceditur. facit ff. ad municip. l. secunda. in fin. ¶ Et sic est argu-
mentum q. quando leg. annullat contractum. vel sententiam ipso
iure. non debet peti a iudice. vt pronuntiet nullum. q. dic. plene. vt
digi in l. que sub conditione. in ff. de condi. insti. 7. de appel. l. i. ex-
pressim. facit etiam quod quando statutum continet idem quod
ius commune. non valeat. quod tangit Joan. And. extra de consti.
capi. primo. lib. secro. Dicit plene. ff. ad legem f. alci. l. i. in prin. ¶
¶ Circa istam partem quero quid est dictum in suis. glo. intelligit sui.
ratione directi domini. vel vtilis. ¶ De significatione meum. tuus.
7. suus. digi plene in l. Quintus. s. argenteo. ff. de aur. 7. arg. leg. Que-
ro quid si inueniat thesaurus in loco sacro. vel alio loco religioso.
¶ Dic q. si erit fisci. vt in gl. ¶ Circa tertium no. casum. in quo domi-
nus non potest pmittere. vt in suo operetur. q. alleg. glo. ad questione.
in l. cum fundum. ff. de vi. 7. ar. 7. ibi vide. Item aduerte quod hoc
non operat voluntas domini. vt alius querat suo nomine. sed alio-
quin non poterit per consequens. cum non sit prohibitum. Venio ad vlti-
mam partem. 7. circa istam partem oppo. vno modo. deinde querit
gl. de vna questione. Dic vt in ea.

¶ Additio.

¶ Cemo. Ad materiam huius l. si quis asserit in fundo alieno inue-
nisse venam ferream. vel lapideam. 7. vult videtur ingredi fundum in
uito domino. an possit. Dic q. si sic. q. vt verus publica utilitas. Glo.
est in l. i. ff. de metallarijs. qua allegat Romanus in singularibus.
in littera. T. nos. lvi. Secus vero si priuata utilitas tantum versat
retur per istum ter. Alex.

¶ In ter. ibi. studio. ¶ No. verbi pro statutis dicentibus. si quis stu-
diose percussit aliquem. in tantum puniatur. quod ille dicatur stu-
diose percutere. qui percutit certo proposito.

¶ Vide f. el. in capi. preterea. de iud. in quarta fallen. 7. in c. venies.
circa ff. de symo.

¶ Ande si casu esset facta percussio. non puniretur pena statuti. ¶

hoc est glo. ordinaria. de his qui se det. l. i. in fin. glo. 7. vide quod
nor. Bart. in l. i. ff. si quis test. liber esse ius. sue. fin. gl. i. ibi. non
ergo creditor. No. quod creditor non potest in fundo sibi obligato
thesaurum querere. tanquam in suo. remanet enim pignus semper
in bonis debitoris. vt s. de pigno. actio. l. si pignus. In eadem ibi. s.
si fundum. Non obstat. l. cum post. ff. in dotem. de iure dot. 7. vbi mari-
tus est dominus rei dotalis. q. hoc est verum. sed reuocabiliter. q.
debet restituere. vt d. s. si fundum. vt ibi no. per gl. 7. Dyn. 7. Barto.
7. dic vt ibi per Bar. Ange. Statutum nihil addens iuri communi
non valet. facit quod no. singulariter Bar. in l. i. ff. si res. ff. de leg.
iij. Authortate illius glo. vbi dicit quod statutum dictans victu
victori in expensis condonari. habebit locum etiam in habente ius
stanc. causam litigandi. vt aliquid addat iuri communi. alias non va-
leret statutum. per hic no. Et idem firmavit Bar. in suis consil. 7. per
Bar. 7. ibi moder. in l. propterand. s. finautem alterutra. s. de iud.
7. per Bar. in l. i. ff. p. etor. ait. ff. de dam. infe. 7. no. gl. in c. i. de costi.
lib. vi. 7. ibi digi q. statutum continens ius commune. est ius comu-
ne. no. statutum. Et idem voluit Bar. in l. i. in fin. ff. de leg. i. 7. de hoc
per Ange. 7. Imol. in l. stipulatio. ver. m. de ver. obli. 7. per Bar. in
l. i. ad l. fal. 7. Bal. in l. i. de ser. manum. Alex.

¶ Dominus. Sed an semper suum dicat 7. denotat dominium. vide
f. el. in c. peruenit. el. i. de iureiur. 7. in c. i. de spon. 7. quod digi in d. c.
peruenit. in apostil. Tu vide omnino Anton. l. c. singula. suis. in
ver. meus. incipien. licet verbum meum. digi post Guliel. de Lunc.
in l. omnino. nune. 7. in versu. que tunc habebat. s. de episcopis
7. clericis. digi post istuz consil. ergi. incip. statuto ciuitatis Pifane.
7. digi post Compostel. in c. i. versu. v. in vers. suum. denotat domi-
nium. extra de postu. piela.

¶ Utilis. Intelligo glo. secundum And. de Bar. de directo 7. vtili.
Ponitur enim ad differentiam vtilis tantum. quod continetur ap-
pella. sui. vt hac glo. Sed nunquid directum dominium sine vtili
contineatur appella. sui. puta prescripti longo tempore dominii
rei mee. ego habeo directum dominium secundum veras opinio. in
feudum. nunquid potero sicut in meo thesaurum querere? And. pre-
dict. vidit hanc arduam q. de facto. 7. videtur quod no. contineatur
appella. sui. q. desit habere effectum dominii. Et constat quod ille
qui habet vtili. potest vendicare. vt l. i. s. qui in perpetuum. ff. si ager
vect. vel emphy. p. 7. s. de prescripti. p. r. anno. l. si quis emptio. nis.
ergo ille qui habet directum non potest vendicare. quia duo non habet
vindicacionem eiusdem rei. dicta l. si quis. ergo non dicitur locus
suis. que no. potest vendicare. vt d. s. qui in perpetuum. arg. con-
tra quod sic. q. potest vendicare ab alio possidente. quam ab eo cui
concessit. ff. de superfl. l. i. s. quod aut. Sol. si possidente eo. em. con-
cessit ingrediatur. videtur ingredi locum alienum. sed si alio pos-
sidente secus. vt optime patet in d. s. quod autem. Ang.

¶ In glo. in versu. legis. ¶ No. quod violator legis puniatur extra
ordinarie. q. non est certa pena imposita contemptoribus. tet facit
tur contemptor madati regis. Nam mandatu principis. leg. est gene-
ralis. si est clausum in corpore iuris. vt in aut. de man. prin. sue spe-
cialis in ea re tantu. pro qua madatu emanat. s. de leg. l. i. Alii di-
cunt q. puniatur pena capitali. vt i. de re. numis. pos. l. i. Sed illa
potest intelligi de mandato contempto. in quo continetur certa pe-
na. alias ponitur extra ordinarie. nam 7. alibi leg. imponit pena de
portationis. vt i. de fun. limitro. l. iij. in fi. alibi pena pecuniaria. s.
de agen. in rebus. l. i. Ang.

¶ Adde post no. l. hic ne fallaris quod istetit. non habet locum in
thesauro. in pecunia aurea vel argentea effossa. quia improprie di-
citur thesaurus. de quo in l. peregre. ff. de acquir. pos. 7. in l. thesau-
rus. ad egi. 7. omnino per Anto. Are. in s. thesauros. in fi. Insit.
de re. diuis. quem refert 7. sequitur Gerar. de petr. sancta. sing. suo
gey. incip. tenenti. 7c.

¶ De annonis 7. tributis. Rubrica.

¶ Circa rubricam querit gl. quid appelletur annona. 7. quid tribu-
tum. Dic vt in ea. Que autem differentia sit inter vectigal. 7. tribu-
tum. no. glo. in l. i. ff. si de publi. 7. ibi digi. Que est differentia in-
ter censum 7. tributum. nam 7. alibi leg. quod triplex est tribu-
tum. Itē querit. quales seu quantum est tributum. dic vt in eadem.

¶ Additio.

¶ Tributum. Ad quod vide f. el. in c. ad audientiam. de prescri-
p. vide istam in l. placet. 7. ibi do. meum Bal. s. de sacrosan. eccle. Pa-
nor. in c. quod clericis. ad s. extra de foro compet. 7. in c. i. 7. extra
de censibus.

Quid

¶ Quid est tributum. vt per Baldum in lege finali. supra. sine censu
vel reliquis. 7. quod notat Bartolus in lege. rescripto. s. fin. ff. de
munerib. 7. honorib.

- ¶** Lex prima.
- 1 Prestatio annone est realis obligatio.
  - 2 Decimarum obligatio est realis.
  - 3 Dominus. qui locauit fundum suum ad pecuniam. ita quod colo-
nus fructus omnes percipiat pro certo tempore. no. tenetur ad tri-
buta. nisi consuetudo aliter se habeat.
  - 4 Feudatarius 7. emphyteuta an teneatur ad collectas. 7. nu. 6.
  - 5 Creditor an teneatur ad collectas pro pignore.
  - 7 Collecta quando imponitur persone. pro rebus. inspicitur perso-
na. cui imponitur.
  - 8 Collectarum onus subit. qui fructus recipit.

¶ Es quidem. Onus eris alieni est persona
le. 7. ideo inter heredes diuidi-
tur pro hereditarijs portionibus. Onus annone 7. tribu-
torum est reale. prout quis possidet. 7. fructus percipi one-
ratur. hoc dicit. Ex sumario habes legis rationem. ¶ Not. quod
prestatio annone respicit res. 7. sic videtur quod sit obligatio rea-
lis. et non personalis. quod dic. vt in l. Imperatores. ff. de publi.
7. ibi gloss. tangit. ¶ Querit gloss. quid si possessor non est soluendo.
dic vt in ea. ¶ Ultimo gloss. not. ex hac lege mirabiliter. quod si ali-
quis locauerit fundum suum in pensionem percipiendam in pecu-
nia. ita quod fructus omnes remaneant apud colonum. quod do-
minus ad tributa non tenetur. nisi consuetudo aliter se habe-
ret. vide gl. super verbo. fructus. 7. ea perperuo tene menti. ¶ Et
hoc veru in oneribus realibus. ¶ In collectis vero que imponi-
tur persone pro rebus. est inspicienda persona. cui imponuntur. l.
rescripto. in fi. ff. de man. 7. hon. 7. i. l. indictiones. 7. ibi no. 7. de mu-
pa. super rub. 7. sic istud diuiditur inter heredes pro hereditarijs
portionibus. vt in prin. huius legis.

¶ Additio.

¶ Tbi gl. tangit. Quid de decimis. dicit And. de Bar. quod re-
spiciunt res. quia dicuntur esse tributa egentium personarum.
¶ In questione prima. cap. decime. 7. ideo quod in tributis seruatur.
7. in his teneas. Ang.

¶ Non tenetur. adde notabiliter dominum Socinum. in consilio
cegy. incipiente. circa hanc questionem. versu. septimo. hec con-
clusio. in secunda parte.

¶ Casus est in l. si sine herede. s. Lucius. ff. de administra. tutor.
Alex. Adde Bar. in repel. placet. s. de sacrosan. eccle. 7. in l. priuate.
i. de ege. mu. per Bal. in c. i. per quos fiat inuesti. quod etiam intel-
lige dato quod dominus esset exemptus ratione privilegij. vel alia
causa secundum Ang. in c. i. incip. commune castri franchi. est vlti-
ma. 7. ibi voluit q. licet ecclesia non teneatur ad collectas pro suis
possessionibus. tamen laicus possidens dictas possessiones etiam ab
ecclesia no. gaudet dicto privilegio ecclesie. Contrariu voluit ad li-
teram Bal. in l. i. s. de iure emphy. vbi voluit quod emphyteuta te-
neatur soluere collectas. 7. tributa. quod tamen dicit esse secus in co-
lono privilegiato. per l. si pendentes. s. si quid. ff. de usufructu. 7. in fru-
ctuario adde teg. per Bal. in l. hactenus. ff. de usufructu. qui teg. licet
loquatur in tributis. doctores tamen ibi intelligunt etiam in colle-
ctis. 7. datijs. 7. adde vnum consilium Bald. quod est in numer. 26.
quod incip. an mulier. 7. c. vbi etiam dicitur quod fructuarius 7. si-
miles possessores non tenentur ad collectas. 7. adde q. not. Bart. 7. ibi
scripsi in l. licitatio. s. si ff. de publ. Alex.

¶ Quid autem in feudatario. an teneatur soluere ipse collectas. vi-
de domi. Alleg. de symo. in consil. ggy. i. parte. Vide Bal. in c. i. per
quos fiat inuesti. 7. vide Andre. de Fern. in titu. que sint regalie. in
versu. Angarie. Quid in emphyteuta colono. ultra hic no. vide
Bald. in l. prima. de iure emphy. ¶ Quid in creditore pignoris. vide
Bal. in l. cum notissim. s. de prescripti. p. r. anno. ¶ Item ad hoc vi-
de Bar. in l. questum. ff. de usufructu. leg. Alexand. ¶ In emphyteu-
ta. vide domi. Soci. no. in consil. cegy. incip. circa hanc questionem.
versu. hec conclusio. cum versu. sequen. 7. versu. quinto confirmas-
tur. sed quid de illo. qui habet ad suelluz de viginti octo annis in
viginti nouem annos. qui contractus non differt a contractu emphy-
teusis. versu. vltimo. ex quibus omnibus. in fine consilij sui in secun-
da parte.

¶ In collectis. ¶ Onus collectarum subit. qui fructus recipit. l. si
pendentes. s. si quid. ff. de usufructu. Vide Lud. in l. inter quos. s.
damni. de dam. infect. Et adde quod p. hoc dicto videtur casus in
l. si sine herede. s. Lucius. ff. de adm. tutor.

¶ Lex secunda.

¶ Indictiones. Quid onera realia non tenetur
quis in plus. quam de re pos-
sideat. hoc dicit. Gloss. hic dicit. quod triplex est genus
munerum. quod videbitis pleni in rub. ff. de mu. pa. su-
per rub. ideo hic aliquid non dico.

¶ Lex tertia.

¶ Officiales no. possunt remittere collectas. tamen propter pau-
pertatem sic.

¶ Omnes. Omnes debent soluere quod princeps
imponit. 7. officiales non possunt augere.
vel diminuer. hoc dicit. ¶ Not. quod officialis non po-
test remittere collectas. siue tributa. Circa quod dic. vt
l. fina. s. si quis professus. ff. de publi. Ultimo no. gl. que dicit quod
officiales propter paupertatem possunt remittere. quam glossam
nota bene.

¶ Additio.

¶ Officialis propter paupertatem potest collectam remittere. ¶ Ad
Bal. in suo tracta. de carceribus. per glo. istam. hic adde text. 7. ibi
Bar. in l. interduz. s. si quis professus. ff. de publi. 7. scripsi in l. filius
fami. in princip. de dona. Adde etiam de multa per iudicem remitti-
tenda propter paupertatem l. illicitas. s. ff. de offic. prest. 7. Barto.
in suo tracta. de iud. 7. quod digi Bal. in l. secunda. s. si quis in iudi-
cio. ff. si quis caus. vbi digi per hanc gl. 7. per cap. licet de censibus.
quod si statutum dicat appellatorem debere soluere gabellam. alias
appellatio sit deserta. quod non habeat locum in illo qui appellat.
7. propter paupertatem non potest soluere. quia dicitur ei remissa ga-
bella ipso iure a statuto. 7. ita dicit de facto obtinuisse. Sed quid si
remissa est multa per officialem. 7. postea peruenit ad pinguem
fortunam. an teneatur soluere? Videtur quod sic. per id quo habetur
in s. fin. Infi. de actio. Exarium determinat glo. 7. ibi Barto. in
d. l. illicitas. s. si sequitur Arret. in l. i. ff. si quis 7. a quo. 7. adde etiam
vnum quod digi Bal. in l. acceptas. s. de vsur. quod si ex forma sta-
tuti. no. soluens gabellam ex contractu. contractus eius sit nullus.
quod contractus no. annullatur. si no. potuit soluere propter pau-
pertatem. Et in materia adde symo. in c. ex ratione. de appel. vbi
digi quod paupertas excusat a prosecutione appellatiōis. 7. sic no.
currant fatalia. quod sequit Bald. in d. l. acceptam. in ggy. q. con-
trariu tenet idem in l. i. supra de condi. insti. per glo. in l. cum ita. in
princip. la. ff. de conditio. 7. demonstrat. Itē adde Ang. in l. no. facile.
si cui plus quam per l. falcid. vbi remittit reo cautio de expensis in
causa recouentionis ppter paupertatem. ad quam alias tenebat
ex forma statuti. Alex.

¶ Lex quarta.

¶ Munus ordinarium est. quod a lege imponitur.
¶ Fidelis 7. deuotus dicitur qui tributa soluit.

¶ Omnes. Omnes coguntur soluere publicas fun-
dationes. cu no sit munus extraordinarium
7. ab eo nemo excusatur. Ad euidentiā scias quod si ali-
cui conceditur excusatio a muneribus. non porrigitur
ad munera ordinaria. sed extraordinaria. hoc premisso casus est
planus. ¶ Not. quod munus ordinarium est. quod a lege imponitur
7. vt hic dum dicit. l. nostra signatum est. 7c. ¶ Secundo not. quod ille
dicitur fidelis. 7. deuotus. qui tributa soluit.

¶ Lex quinta.

¶ Comitatenfes qui plus distant. minus grauantur.
¶ Actualia de illa prouincia. in qua est ybertas. debent ad prouin-
ciam. in qua propter guerram non est abundantia. portare.

¶ Pro locis. Qui plus de fructibus colligit. plus
soluit. qui minus. minus. hoc dicit.
¶ hec not. leg. Quero quid est hoc dictum. pro locis. Gloss.
ponit. id est. pro magnitudine locorum. quasi dicat il-
le. qui possidet magna predia plus debet portare quam ille. qui pos-
sidet parua. et intellige magnitudinem respectu reddituum. vt l. fin.
supra. de allu. 7. palu. iuncta. l. prima. de em. et l. cum possessor. ff. de
censi. Quero dicitur hic pro magnitudine locorum. gl. dicit.
q. sunt prope limina. hoc vult dicere. vt illi qui sunt prope
limina. qui minus grauantur in expensis itineris. plus grauantur in portan-
do annonam. 7. illi qui magis distant a liminibus. q. plus grauantur in ex-
pensis itineris releuetur. vt minus portent annonam. 7. quod est no.

Additio.
Allegatur iste tex. qd si sit guerra in aliqua puincia, propter
 quod sit opressa yctualibus, in alia sit fertilitas, & abundatia, qd
 ex illa, in qua est vbertas debent yctualia ad altam portari. Scie
 C. de offi. prefec. p. to. Afric. l. in nomine domini, ibi. postquam le
 gis auxilium prebeant, & tempore necessitatis omnia debent co
 municari. si ad l. Rhod. de actu. l. ij. sed & si in d. l. in nomine do
 mini. Angel.

Nemo. Ad operandum, vel ad portandum non debet quis longius mitti, sed debet ratio itineris haberi. p. d. In ter. ibi, ad instruendas, id est, reficiendas, seu de nouo faciendas mansiones, vel castra. In ter. ibi, conferendas, id est, portandas, in ter. ibi, delegentur, id est, mittantur. Quero quid est hoc dictum longius, dicit glo. extra provinciam, quod facit ad id, quod non in illa sit de constit. pecu. videlicet, an creditor, et debitor sint eiusdem fori, vel non, i. ibi. Gul. alleg. l. ista. Vel dic longius, quando eipsum itineris est maior, quam sit valor eius pro quo vadit, vt infra. l. progi. Illud autem quod in fi. dicit, habita ratione itineris, expone, vt s. eod. pro locis, et illud quod dicit hic necessitate, intellige, quando aliter fieri non poterit, etiam longius mittitur.

Mediterranee. Non est faciendū id in quo plus expenditur, quam de reo percipitur. h. d. Ad evidentiam scias q̄ mediterrance ciuitates dicuntur ille que sunt proprie in termino multum distantes a mari. Ciuitates maritime dicuntur ille q̄ sunt prope mare. Item scias quod antiquitus erat consuetudo q̄ ciuitates mediterrance mittebant annonas ad fortitilias, ⁊ exercitus, qui erant iuxta ciuitates maritimas. Et contra ciuitates maritimie mittebant ad mediterraneas, ⁊ sic plus expendebatur in portado quam valeret id quod portabatur, ideo princeps prohibet hoc fieri. hoc premissio ista lege est clara. ¶ Ro. quod dixi in summario, ⁊ facit ad multa, primo quod non imputatur tutori si non exigit debitū in quo oportebat eum plus expendere, quam idem perciperet. ¶ Vel si non refecit domum, in qua plus expendisset quam valeret. ¶ Et si non fecit inuentarium eo casu, in quo plus expenderet in confessione eius quā esset veritas, vt l. tutori qui reperit. in primis. ff. de admi. tu. ¶ Item ex hoc potest dici q̄ ille dicant breuiores litteras, in quibus debet procedi sine scriptis, ⁊ summarie. ¶ Item iudex nō debet facere citari testes ad locum iudicii, quādo tātum distat quod plus expenderetur in adeundo, quam sit valor cause, arg. huius. sed tūc iudex debet delegare examinationem l. generaliter. §. his de presentibus. §. de iurei. ⁊ de fide instr. aut apud eisdem quentissimum. ¶ Item facit quod si in habendo recursum ad superiorem expenderetur plus, quam sit valor cause, tūc nō dicitur posse haberi recursus. ¶ Et sic repiesale possunt impetrari, quod plene examinant in tractatu, quem feci de repiesalibz.

tus. ff. de iud. a Spe. in tit. de fur. ver. sed quid si nauta. a. de lib. co. cep. s. decimo. ver. ij. in auth. nisi breuiores. s. de sen. ex breui. reci. id est. qñ plus expendit in scripturis. quā sit valor cause. ¶ Mor. et intelligit hoc verū si ponatur. qñ si postea nō concederet iusta es. set appellations. cā. c. in causam. c. i. ita ibi firmat. s. per. de rest. facit l. cum post. s. et tamen. de app. c. ante. ver. ij. q. v. c. constitutus. de fidei ius. c. statutus. s. si. ff. de refer. in vj. idem firmat dominus

Quæritur tribus modis. Secundus primalec. h. d. Si viliter dñs intra tempus hic statutum non soluerit tributa, domino priuatur, et ad habentē directū dominium reuertitur. hoc dicitur. Secundum aliam lec. h. d. Si extractores intra tempora hic statutā non soluant fisco domini repetunt ab eis dē. h. d. Ita lec. nō placet. Itā reg. hic loquitur de his qui recipiunt emolumenta de predijs, extractores non recipiunt a predijs principaliter, sed a possessorib⁹, q postea soluentes sunt securi. l. ij. j. de apo. pu. s. sic nihil habēt facere cū extractoribus, sed fiscus h. ab ipso extractore recepta erigere, et s. cit. ij. l. pe. Secundum tertiā lec. h. d. Si emphyteuta, vel similes, intra tēpora hic statutā non soluant fisco, a domino exigetur. h. d. Et Quæro quæ est ratio lec. gl. videtur tenere istam lec. dum dicit, vel verius. Vel coniunge ultimam cum prima hoc modo, Emphyteuta, et similibus nō solum tributa exigitur a domino, et dominus potest in emphyteutā suo iure priuare. hoc lect. approbatur in simili. in l. hoc amplius. s. si. de dam. infe. r. ff. de nora. l. si nora. hec gl. vltima videtur eā tangere. Et ita. eglege ista qd possessor pōt priuare morā intra sex menses. Contra istud opp. gl. j. de ero. mō. ann. l. v. Sol. hic quo ad priuatū ibi quo ad fisci. vel dic quod alio casu loquitur ibi. Opp. j. cit. ij. l. si. Sol. vt ibi dicam. Et Secundo nota qd etiā ille qui fructus non percipit, compellitur ad solutionē tributōrū contra s. eo. l. i. Sol. non compellitur secundū regulam ordinatam, sed cō dictione ex lege ista in defectum possessoris, qui percipit fructus, et non soluit. tene menti hanc leg.

¶ Sed nunquid sua auctoritate poterit hoc facere. & acere. *¶* **A**ldu
tu late. & no. per do. Soci. in cons. cl. r. i. inc. non inutilis, sed neces
saria, vers. confirmantur premissa. & ver. circa primam plures. cum
ver. seq. ubi etiam quibus actionibus, & remedijs breuionibz, & ma
gis summarijs possit per dominu compelli ibi, in ver. circa tertia qd
principalem, cui ver. seq. & an requiratur libellus solennis, aut qua
lisqualis petitio, ibi, in vers. via autē breuiter. Et an qm pro eius
expulsionem impetrando officiu iudicis requiratur citatio & coram
quo, ibi, in ver. secundo, an tale impetratione cum ver. seq. gl. in l. i.
s. de iure emphyteu. dicit qd sic, tamen melius faceret si per iudice
fieret, faciat, qd alias esset periculosum, patet, qz emphy. habet ius in re. si lo
ca. non solet. hoc etiam quida moderni tangunt, vt tangit. Cyn. in
d. l. i. in q. i. Ang. ¶ In gl. in verbo, dignitate. Et per hoc nota
qd ecclesia tenetur ad tributa, qz concedit Pet. etiā de iure isto, per
l. placet. s. de sacrosan. ecc. & l. sacrosancte, ubi ponitur speciale pri
uilegium illius ecclesie, ergo in contrariū est ius commune. De hoc
per Cy. in d. l. placet. in q. i. Ang. ¶ Quantum tempus debeat esse
cessatum a solutione tributorum, vt bona possint vendi. gl. l. y.
¶ Al. in l. i. s. si propter publi. pens. Ang.

Dao villa. tributis. est seruanda. Itē The-
salonicēsis ecclesia habet immunitatem. dum tamen ex-
traneis ecclesie ipsius preterea a preestatione non fugiant
localis lex est. Ad eidentiam scias q̄ erant quedam provincie in
Grecia que debebant soluere tributa secundum quantitatem redditus
qua

De superindictō.

Additio.
Seruanda. † Et hoc colligo arg. cū sit estimatio per collectas.
 est credendū assertioni cuiusq. nec propterea est mittendus qui eo-
 rum facultates estimet. ar. s. de bo. va. l. si. † Ho. ppter paupertatē.
 † Propter paupertatē. Adde qualis paupertas requiratur ad
 hoc. vt procedat q. dicitur. gl. in omnes. s. eo. quam ad hoc alleg.
 Bal. in aut. defuncto. s. ad Tertul. refert. † sequitur Gerar. de pe-
 tra sancta. singu. suo lxxij. in c. pauperes. debentis soluere tributa
 posse fieri cum eo cōpositionem. facit in aut. vt iud. sine quo suffi-
 s. eos. † hec no. glof. s. c. l. iij. † Et sic facit pro tutore & curatore vt
 possint se cōponere cū debitoribus pupillorū pauperib. vt minus
 soluant. nō obstat quod debitu sit liquidū. † hoc modo limitatur
 tutum curatoris. C. de pac. que dicit tutorē vel curatōrē pupilli

non possit debitor pupilli gratis remittere. quia intelligo vbi debitor est soluendo, sed vbi pauper est, potest se componere, p parte, & facere remissionem de toto, arg. huius legis. faciet tamē debitor in iustitiam quietationis apponi, & inseri causam, quare, p parte recepta tutor vel curator est liberauerit a toto, alias non valeret, vt no. in l. prima. §. de apo. pu. & ibi posui. Ang.

C In ter. ibi. expeten. no. quod potest fieri compositio de functionibus, & aliis tributis, & sic facit pro presbyteris parochiarum, vt possint componere cum suis parochianis super solutione decimarum. In ter. ibi, inspector accedat. no. quod dicitur quis grauatus, si vadit aliquis ad inspicendum fructus sue possessionis, & sic facit quod si implozatur bonorum meorum descriptio sine causa, & iudeg non debet hoc facere, quia ex hac descriptione ego grauor, & hic est casus, pro quo in l. §. si omnes. de vent. inspi. Si vero fieret cum causa, tunc est faciēda, vt s. d. xi. §. de iure fisci. facultas. In ter. ibi, in perpetuum, no. quod cum sit compositio pro annuis prestationibus, vel tributis certo modo soluendis, quod intelligit facta in perpetuum, si simpliciter facta est, & sic presbyteri parochiarum se componentes cum parochianis super prestatione decimarum, quousque erunt presbyteri non poterunt vltra modum compositū decimas petere. Ange.

C Et sic no. qd preteritu liciti non debet fieri illicitus, vt l. qui sub preteritu. §. de sacrosanc. eccles. quod facit cōtra clericos qui habent priuilegium, vt morātes in studio habeant fructus prebendarum, & percipiant, quod si non intrant scholas non debeant habere, vt no. in d. l. qui sub preteritu. Ang.

De indictionibus. **Rubi.**
Super rubrica ista querit glo. quid est indictio. dic vt in ea, et per
 ea fit commutatio indictionis, que fit hodie in instrumentis. Ita
 ponit gl. qualiter fit conueratio annorum domini per diuersas se-
 cras, quod dic vt in ea.

Cet prima.
Indictio munⁱ ordinariū est, idē
Munes. ab hac indictmente non excusantur
qui a muneribus excusationē habent. h. d. Ad cui-
dentias scias quod ego dixi tibi in l. omnes. s. tit. i.
hoc pmissio te est clarus. f. Mo. quod privilegium
immunitatis non corrigit ad munⁱ ordinariū sz ex-
traordinariū. C. f. Itē no. qd per l. potest fieri ordinariū quod pri-
mo erat extraordinariū. facit qd per statuti possit fieri vt collect-
sit munus ordinariū. C. f. Itē quod sit munus reale, licet de iure re-
ponuntur persone prebuis, vt not. in l. indictioes. s. tit. i. l. referri
pro. ff. de mu. et ho. dicam i. de mu. pa. in rub.

¶ Not. in litera huius legis casum, in quo exigitur scriptura, et
est argumentum quod si Archid. mittit literas clericis, quod sol

Queg secunda. **Articulari.** Gloss. construendo istum textum ponit casum. breuiter hoc intendit, ante tempus solutionis debet singulis prouincis notificari, ut se preparant ad indicationem soluendi. hoc dicit. Gloss. declarat istam lectionem. ut in ea. Not. versum, namlenus. ledit quicquid preiudicium ante, ut s. de manu. l. authent. de colla. in princip. Not. modum notificandi iurisdictione.

¶ De hoc vide. s. de manu. l. j. in authentic. de collar. in princip.
Angel.

De superindicto. Rubr. **Immunitas concessa collectis an extendatur ad imposita**

¶ Super rubrica querit alo quid sit superindicti. dicte in ca l-

2 **Q**uid sit superindictū, ponit Bald. in l. si. C. sine cen. vel reli. per
per hanc legem determinat Ray. de For. quod si concessa est immu-
nitas alicui collectis, qd illa immunitas extenditur ad collectas
ppter guerras, idē tennit Fulg. in l. si ex toto. z ibi Ray. de lega-
lis. d. cōtrariū tenuit Dyn. in l. v. ut nemini liceat se excusare de qua-
ride per do. Ang. de Bre. in d. l. si ex toto. Alex.

1 **C**ollectam imponere qui possint.

N Superindictum folus Princeps imponit
 nec ad alteri^{us} literas quis cogitur exolvere
 hoc dicit et est bona lex et ponit practicum pulchrum
 quod non est credendum literis alicuius dicentis se bo
 facere in iudicio superioris nisi in ipsi inseratur licentia siue literis
 superioris et ibi cum dicitur Imperialis nega preceptis et con
 niste tamen dicitur quod Cardinalibus et quibusdam precellentibus
 creditur etiam si literas non ostendantur nec habere se dicant tam
 et contra istum tegrum ubi non creditur etiam prefecto pretorio
 C^o Secundo not. quod videtur text. quod folus princeps poss
 collectas imponere quod est verum pro publica utilitate sed pe
 necessitate ciuitatis vel provincie ipsa ciuitas imponit et cogitur
 imponere not. s. quod cuiusque viii. li. s. fin. in gloss. super verbo
 proconsul. digi. in l. quarta. s. actor. ff. de re iud. c. ubi plene digi. a
 debeat imponi per solidi. i. libra. vel per capita. vide quod ibi dicitur

¶ Additio.
Item dicit Bar. in l. ii. ff. si quis in ius voc. non ter. alle. c. p. re-
ca. de dilat. & vide Lud. in l. sciendū. de verb. obl. & in l. si publican-
g. i. de pub. xi. alleg. plures conor. & Bart. in l. prohibitum. de in-
fisc. & in l. palatinos. de colla. fun. ff. lib. vi. leg. i. ¶ Vidde quo-
iste reg. non probat dictū Bar. hic, quoniam reg. hic loquitur in h-
que erat referuata principi. puta, quia si quis dicebat se habere t-
promissionem a principe. non est dubiū quod nō credi-
t- magine quādo certaretur de preiudicio alterius, secundū An-
t- & ubi cert. & non dub. de iudic. in cl. si de proba. in verb. si quis

incommodum per hoc de legatione probatur in versu. nec
querit verum credatur, qd tamen intelligunt per Sal. in exemplo
de prob. ad fin. Sed nō credatur. Car. si mittitur in legationem
sua legatione, sine literis, hoc est falsum secundum quod volumus
re omnes doct. in c. quod super his de fide instrumēt. de qua
q. in c. sicut. per glo. de sen. excom. in c. apostolice. de re iud. in
c. cum olim essent, de privil. per Spec. in tit. de lega. §. super
ver. quid si deleg. in tit. de test. §. i. ver. quid si adnotatus, gl. 2.
ubi in c. nobilissimus. c. vii. dist. per Innoc. in c. dilectus. de
pel. per Jo. And. in c. ad audientiam, de sen. excom. in c. consti.
appel. in c. in de offic. deleg. in vi. plene per Pet. de Ancl. in cl.
per Ap. alleg. c. o. c. c. xxiij. per Sal. in l. i. qua per calumniam
episc. a cler. a. in iur. iurandi, de testi. in l. i. de man. pinc. in l.
quando, de offic. procon. in l. prohibitum. §. de iure fisci. vide
man. in litera. t. no. gi. Alcg.

b. ¶ Adde etiam quod reges imponunt, vt in c. i. que sine rega.
qui habent ex consuetudine ius collectandi. Sal. in l. i. §. si sine c.
vel reliq. Itē illi quibus cōcessit merū, et nullum imperium, et
modam iuris, secundum Alb. in Imperium, de iur. em. in di.
plures alios alle. Item illi qui sunt loco domini vt priores ciui
tis. Bar. in l. placer, de regum. co. lib. ¶ Adde Ray. in repe.
scripto. §. sciendum. §. de mun. hon. in versu. nūc restat videre,
de quod viri post Bar. in quarta. §. actor. de re iud. Alcg.

Rubz.

Третья.

Ucennarü

Factores non aues exigere, nisi eos, qui in breuibus continent sibi datis. h. d. De officio illo in l. ij. de iur. fis. **C** Mo. qd ille, as, seu tributa, potest dicere ex quaterno, si sibi non reperitur, in

¶ Additio.

Additio:

a **A**ctores. Sed tamen propter non soluentes tributa ceteri grauen
tū, et hic est casus quod sic, et sic no. qd. portat a pluribus, poratur
leuius, vt de priuileg. domus Augusti. in l. ii. et infra, eodē titulo.
l. fin. et argum. contra officiales, vt teneantur soluere fenda, et tre
dereritum, sicut alij. Angel.

Lex quinta.

Extractores. Extractores debent remittere ad curiam in scriptis quid exacti est, et quid non, ut ego cum scriptura officium reddatur instructum. h. d. C. 110. quod extractores tenentur reddere in scriptis, quid, et qualiter, quantum exactum sit, idem in quolibet priuato, qui tenetur reddere rationem, ut l. 1. §. officio. ff. de iur. et a. distr. l. 1. Ratulib. §. 1. et statuli.

Lex sexta.

In fiscalibus. Ad petitionē exactorum co-
gitur preses facere exactio-
nem. hoc dicit. Nota, quod Potestates coguntur facere
exactiōnem ad petitionē officialium, quod plene decla-
ratur in l. proxima.

Lex septima.

9 Tutor & alius gerens tenetur reddere computa singulo anno.
13 In civilibus ad utilitatē privatorum non est licita inquisitio, nisi
in causa suspecti tutoris & dationis tutoris.
18 Rex si committit egrotum quod cōpellat solvere omnes debitores,
intelligitur servata consuetudine loci.

M **3^{ti}** Primo ponit quod sit officium egactorū. **Secundo** ponit iudices & officiales permittētes eis, vt aliquid faciant contra officiū. **Tercio** ponit quid iudices habent facere. **Quarto**, qualiter & ad quid tenen

tur si negligent. Quinto eis prouidet. Secunda ibi iudices. Tertia ibi cum iudicet. Quarta ibi, quod si ultra. Quinta ibi, iudicibus. ¶ In prima parte dicit qd egactores debent monere iudicem, hoc est pcedim, potestatem, seu rectorem, vt faciat egactionem, et nihil habent facere cum debitoribus fiscalibus. ¶ In secunda parte dicit, quod si pcedes passi fuerint qd egactores nisi egiant per se ipsos, puniuntur in duplum, et apparatus pcedis deportant, et alij officiales relegantur ad tempus. ¶ In tertia parte dicit, quid habet facere pcedes, potestas, vel alius Rector. Respondet Imperator quod primo debeat mittere pro debitoribus, et inquirere an debeant, et per eorum tabularios hoc debet diligenter inscribi, et postea mittere suos officiales contra suos debitores, et compellere eos ad soluendum, vt illud quod solum erit, perueniat ad illos opinatores, et iudices, et sic de singulis annis reuerentur cum egactione.

¶ Additio.

¶ Mories [†] Qui debitorem captum erigimr, ad
1 **Q**uid quod fisco, p^riuato debebatur, te
2 **n**etur. h. d. [†] No. hic q^uoq^ue, qui est in carcere pro debito
p^riuati, p^ot recom^ondari pro debito fisci, [†] contra, q^uo
plene digi. in l. ij. in fi. de custod. reo. Sec^udo no. quod qui cum ab
fisco p^riuato, gl. opp. t. soluit, dic. vt in ca. ^b

¶ Lex quarta.

1. Propter non solventes tributa ceteri grauantur.
 2. Propter non solventes tributa ceteri grauantur.

Tutores. Officiales tenentur ad hoc quod iuri
buta, ne ipsi cessantibus ceteri oneren-
tur. Ita leg. innuit duo. Primo, quod si ex aliquo ca-
sur. In quidam non solvunt, ceteri onerantur. Contra istud
videtur. I. et nullas ex vica. pro alie. vica. de cen. l. prima. lib. vnde.
cimo, de quo dicam infra titu. iij. et l. secunda, ubi glossa tangit.
Item innuit quod officiales & consilij tenentur soluere col-
lectas. In contrarium. ff. de muner. hon. l. honores. Ita duo ega-
minabo in l. prima, re immu. ne. cōce. Et not. hic gloss. que incipit,
Alias innouitas ibi, & sic no. contra officiales.

¶ Additio.

a Hoc dicitur. Ad id. mancipium cum ibi no. supra de ser. fug. et per Bar. in l. de var. et ex tra ord. cogni. et per Bar. in sua dispu. iudex qui per imperitiam. et per eundem ibi doct. in l. pen. supra de furt. et per Bartol. et Angel. in leg. maleficiis. §. heres. ff. de act. et obl. per Bald. in l. obsequiare. §. proficiat. ff. de offic. procon. et leg. per Bald. et Angel. in l. filius. ff. de iudic. per glo. et Bald. et Salic. et doct. in l. supra de pena iud. qui male iud. Institut. de obl. que ex quasi delict. in princip. et in gl. per Ang. de arc. in l. dices cautioni. §. in eam. ff. de damn. infect. et l. exord. et Speculator in tit. de expen. §. postea et mo. per illud. allegat istum reg. secundum quod si iudex qui omisit condemnare in expensis parte petite fuit condemnatus in syndacatu.

Lex secunda.

¶ Tertia.

¶ Egimens iuste carceratum, tenetur soluere creditoribus.
ut non capiat, an puniatur.

Remedia que habeat fiscus contra non soluentem collectas.
Mulier etiam pro debito publico detineri non potest.
Creditor qui ex forma statuti potest facere debitorem carcerari.
nisi in possessione suorum bonorum potest petere qd debitor car-
ceretur antequam veniat ad bona.
Creditor habens primum decretum in bonis debitoris potest illi
renunciare, et facere capi debitorem.

Nemo carcerem. Primo prouidet debi-
toribus exactis contra
officiales. Secundo prouidet contra ipsos debitores non
soluentes. Tercio ponit rationem. Secunda ibi, vel cer-
te. Tertia ibi, quia facultate. Prima pars continet duplicem pro-
uisionem: prohibet enim iniurias inferri debitoribus. Secundo eis
permittit quod de iniurijs querelam exponant secure coram preiudice.
In secunda parte similiter ponitur duplex provisio. Primo quod
debitores contumaces capiantur, et custodiantur a familia. Secundo
si hoc non sufficit, capiantur eorum bona, et de hoc fisco satisfiat. Ter-
tia pars est clara. ¶ No. quod pro debitis publicis non debet quis po-
ni in carceribus, neque nouitate aliquas, vel insolentiam aliquam
pati in persona. Et sic nota contra iudices, qui percipiant ne detur
eis bibere, nec comedere, donec soluant. ¶ Secundo non quod pro de-
bito publico possunt homines capi, et detineri. ¶ Item in materia ex-
minum plene in d. l. sacrilegij. §. si. ff. ad legem Juliam pecu. ¶ Tercio
non quod primo capitur persona: Secundo deuenitur ad res, istud
contra regem videtur in d. l. sacrilegij. §. si. ff. ad legem Juliam pecu. sed forte iudex poterit
eligere hunc ordinem, vel illum, prout visum sibi fuerit. ¶ Pro debi-
to vero priuati videtur quod persona non possit detineri, donec bo-
na sunt soluendo, vt l. iij. §. tutores, ubi glos. ff. de suspens. tu. Sic de-
bet intelligi l. i. §. qui boni ced. poss. ¶ ad mulieres etiam pro debitis
publicis detineri non possunt in personam, vt l. de officio iudic.
tud. et authent. ibi posita.

¶ Additio.

Quot remedia habet fiscus contra non soluētem tributa, & quo

[illegible]

Idem not. Angel. hic. & Bald. contra. in l. i. supra, qui bon. ced. poss. Alexander. Nota, adde quod id quod dicitur, quod mulier non potest capi pro debito tam publico, quam privato. nam idem tenet glo. in l. sed & is qui. ff. de in us voc. fallit in muliere obligata per administrationem tunc, que privilegii suis renunciat, iuxta authentic. mat. & auic. quando mulier tur. offic. fungi potest. nam etiam privilegio d. la authentic. non iure dicitur renunciasset, & per consequens carcerari potest, secundum Bartol. in authentic. & per si quis sub conditione. ff. de test. tur. & fallit in muliere meretrice & inhoneste vivente que laqueis & privilegiis legum non innouatur. Equo adulterii. supra de adul. Ita not. voluit Bal. in l. consentan. supra quomodo & quando iud. argum. text. in authentic. de test. & ea que parit. collatio. v. s. fina. quod intelligit verum. Rom. in l. i. vero. s. de viro. sola. martinon. in s. fallit. nisi talis mulier in rubric. de iur. iis. argument. l. i. vgo. s. i. ff. de adulter. vbi optima litera ad hoc que vult quod ita dicitur commississe adulterium, qui egoem alterius inhoneste vivente cognovit, quam qui cum que honeste vivebat, & hoc propter maritum, quod est summe notandum. Alexander.

¶ Tunc adesto principio coniuncto fine, quod duplex est carcer.
 1. Carcer. Quotuplex autem sit carcer, vide Angel. de Aret. in
 trac. malefic. ver. carcerari iussit. 7. Car. in leg. i. §. i. de heret. Anus
 pene, de quo loquitur principium huius legis, 7. i. ff. de custod. re.
 Alius custodie, de quo loquitur finis huius legis, 7. i. ff. de custod. re.
 re. supra. 7. ff. Est 7. alius qui vocatur carcer penitentie, quo vtiuntur
 episcopi, 7. prelati, contra presbyteros, 7. subiectos illis.

do peccantes. in text. ibi. omnem substantiam. ¶ Item. quod pro debiti
to fiscalit non solum potest quis carcerari. sed etiam ipsius carcerari
bona principaliter vendi. quia distrahi pro communi. adeo fiscus habet
optionem utrum velit prius debitoze carcerare. an ad bona pers
uenire. ut hic. quod intelligi in debitoze tributoz. ut hic. Contra
alios vero debitozes ex alijs causis forte esset necesse quod prius
deueniretur ad bona. quam ad carcerationem. ut l. sacri legij. cl. se
cundo. §. fina. ad legem Juliam pecu. ff. Et faciunt ad questio. de
cl. si quis prius quod pigroz debiti. ff. de pign. l. si quis prius.

est autem in qua iure deest confessio, quilibet debitor possit capi detrahi in carcerem, an si debitor est instrumento confessio: nato est detrusus in carcerem, ipso existente in carcere possit creditore de suis bonis facere sibi satisfacti, hic est tert. quod sic. Mas per remedium incarcerationis non tollitur creditori potestas petendi se intui in possessionem bonorum debitoris vt est casus in lege qui le gati supra, vt in possessione. lega. l. prima. §. per hoc. per sed finge. ff. de ventre in spic. quos tert. allegat. ad hoc. ff. de iudic. l. si quis.

inter in possessionem causae rei. Item faciunt t ad questionem quod si secundum formam statutorum permittit alicui facere incarcerationem debitorum, et tunc in possessionem suorum bonorum, prout est permissum, quod creditor possit petere, quod debitor carceretur etiam antequam deveniat ad remedium mittendi possessionem. In el

go, ibi vel verius. f. f. f. f. bene et ista glo. qd. s. i. vero, in auth. de exhi-
bend. reis. ynde sumitur authenticum ei qui supra de bon. aucto. iudi.
poss. habet locum non solum in privato, verum etiā in p. s. c. ut possit pe-
tere se iuxta in possessionem bonorum debitoris sui, pro mensura de-
biti declarati tantū, non in plus, sicut in privato servatur. f. f. f. f.

no. qđ homines non possunt capi pro debito. h. tamen cessant. possunt
poni sub custodia mirari. ¶ Item no. hic secundum vnam lecturam.
quod quilibet etia priuatus potest sua autoritate carceratos et in
iusta causa extrahere. et solutos dimittere. etiam forte ex violentia ius
dicte remittente. maxime si soluerint id. pro quo detinebantur. argu.

s. de iure hie. l. p. bibiturum, et de met. l. deuotum, vt l. de decul. om.
nes. in fi. r. Item no. qd. qui non facit quod debet, dicitur alienus ab
humano sensu. Item nor. tqd. contumacia cumulat penam. ff. de pes
et m. l. relegati, et extra vt lit. non contestat. c. quoniam. s. hna. r. Idem
nor. quod hic officium iudicis contra non solventes collectas, quia si
cognoscere erit uero potius qd. sub. co. f. de s. p. f.

uendo extēderetur manus ad res ipsorum, vt hic, et quarta. f. e. d. i. l. s.
secun

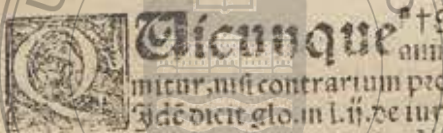
¶ *Leg octana.*
¶ *Ecclesia tenetur soluere onera realia pro rebus tributarijs quas emit, sed collectam que imponitur persone pro rebus, non soluit.*

Decap

curatore, vel ab alijs administratoribus, vt semper faciunt in refu-
tatione inferi causam, alias non teneret, vt hic. Ratio, quia admi-
nistrato sine causa refutari non pōt. pactū curato. s. de pacta in
l. Imperatores. ff. eod. l. prefens. s. de trasac. cum si. vide quod pos.

5 **E**nditor qui scit emptorem ingredi in possessionem rei eius
 6 pre, videtur sibi rem tradere.
 7 **L**ocator, qui finito tempore locationis solutionem recipit, vide-
 8 tur rem locare.
 9 **S**olvens aliquo tempore usuras, tenetur in futurum solvere.
 10 **P**restatio viginti anno, um facta, an prejudicet domino.

Quicunque si ostendit se tribus primis annis soluisse retro soluisse pefu mitor, nisi contrarium probetur. h. d. no. mirabile legē. ydē dicit glo. in l. i. de iure emphy. in solutione canonis. pro peditio emphy. t. ultimo no. q. i. et contra instrumentū in scri ptis non admittatur probatio in contrarium, nisi per scripturam. b. l. generatiter. s. de non nu. pecu. Tamen contra presumptionē que resultat ex instrumento, non autem ex ipso instrumento edpces henditur, potest fieri per testes probatio, ut hic, in fi. Exempla gra tia, si dicat statutum qd non possit instrumentum redargui de fals so, nisi per aliud instrumentū, quidā produxit contra me instrumē tum quod habet clausulas inconferuas, et sic est presumptio falsita tis, ut in gl. singulari, in l. i. s. de condi. infer. Et contra talē pre sumptionem possum probare per testes, que omnia tene menti. c. Nota Ter. nec obliuiscaris, quod si aliquis tenetur prestare aliis quid singulis annis, et ostendat per apocham de solutione trius an norum, de toto tempore presumitur soluisse, et est arg. t. quod si ali quis soluat annuatim pro fundo meo decē, et peto ab ipso fundus, et ipse non potest ostendere qualiter a me, vel a meis parētibz, siue ma ioribus habet fundū illum, sed ostendit solutionē, et prestationē fas cram per tempus longum, queritur an mihi sit factū preiudicium recipiendo longo tēpore fictum. Et videtur quod sic, quia dicitur hic, qui soluit fictū per tres annos, et apochas super hoc accepit: pro toto tēpore soluit presumitur, et hac lege. t. Item vendi tor qui fecit emptorem ingredi in possessionē rei empte, videtur eas tradere. s. de acquir. possel. l. minus. et argum. s. de cotrahē. empte. l. nā idcirco. s. id velle. l. si sine. ff. ad munic. l. quoties ad id. ff. si si vend. l. si a te. ff. de em. l. quidā ex parte. t. Item, quia locator qui finito tempore locationis solutionem recipit, vel pensionē, relocal re videtur s. loca. l. legem. ff. eod. l. item queritur. s. si cū l. sequet. t. Item video quod si aliquis soluit aliquo tēpore vsuras, in futu rum soluere cogitur. ff. de vsu. l. cū de in rem verso. sic et hic, qui reci pit fictum, pati debet ut solvens in fundore maneat, et imagine ra tione equalitatis seruade in iudicio, que seruade est. s. de fru. l. i. litiā expen. l. si. ff. de arb. l. si cum dies. s. si quis. s. de prior. sacro scripio. l. in scriptis. la grande. verfic. et quoniam. Quinta ratio, quia recipiē do fictum videtur sibi preiudicare. arg. s. de iure do. in l. i. de lege comfioria. l. de lege. s. si. cum l. seq. arg. s. de ser. l. aqua. l. si aquam. t. Contrariū videtur, quod iste recipiēdo fictum sibi non preiudi canerit, nec soluens prescriperit contra recipiētem fictum, quia si ne titulo non prescribit longo tēpore. s. de rei vend. l. nullo pro he rede. l. si. et de prescri. lon. temp. l. diuersa. Item non videtur sibi pre iudicasse recipiēdo fictum, siue ignorā, siue scies receperit. Nam si si scibat, videt quod receperit sciens sui vbi quicquid durare. ff. quib. mod. pig. vel hypo. sol. l. si. sicut. s. non videtur. Si vero ignora uerit, non per ius suū, neq. dominium rei sue transferre. ff. de acq. rer. do. l. si procura. de condi. ob causam. l. dedi. s. sed et si seruus. nec etiā causam prescribiti prestat. s. de prescrip. lon. temp. l. nec petē tem, de rei vend. l. recta. ff. de rei vend. l. inter officium. Tertia ra tio, q. soluendo fictum non preiudicat quis dominis rei. s. de don. l. si functionis. et l. cū sug. de rei vend. l. si pater. de act. empt. et ven. Item videt casus legis, ut tantum quadraginta annis soluēdo sit munitus, si titulum non habet. ut s. de fun. pat. l. si. Item, quia licet putet se habere titulum, tamen longo tempore non prescribit, nisi iustus error interuenierit. ff. de vsu. l. c. l. si. et ff. de empt. l. quod vulgo. t. Sed an per prestationem longitēpore, scilicet ex. annorū factam defuncto preiudicetur, notatur extra de cens. in c. perus. nit. in gl. ibi signat. t. Alimo nota presumptionem de preterito ad plus preteritum. ut ff. ad l. Jul. de adul. l. si quis. nam a fateri intel ligitur, qui pacifitur. ff. de his qui no. infam. l. quoniam, alias de preterito ad presens, ut q. simul fuit bonus. ff. de re mili. l. non om nes. s. a barbaris, de accusat. l. si cui. s. i. Item nota istā legem, per quam glōf. determinat quod ille qui vult probare prescrip. tionem, sufficit quod probet qd ab initio, in fine, et in medio possedit, et hec leg. probat. t. Ita not. glo. per hanc legem, in cap. volumus. xvi. qd. quarta. in vlt. glo. de quo vide Cy. de prescrip. lon. temp. l. su per longi. Ang. licet non admittatur probatio instrumenti aduers sus aliud instrumentum, tamen contra presumptionem resultantē ex instrumento, licet non contenta in eo potest per testes fieri. pba tio. adde quod idem tenuit Bal. in l. i. s. de fideicom. et referunt scri bentes in l. i. s. de testa. mili. et secundum gl. singularem ibi, in l. iuris gentium. s. qd fere. ff. de pac. et i. Ang. qui allegat aliam glōf. in l. reos. s. cum in tabulis. ff. de duobus reis. adde aliam in l. i. s. de con trahend. et commut. stipu. Allegan.

Additio.

Qui unque. Limita hanc l. nisi ista solutio trina esset facta vni semel pro tribus annis, secundum Cy. et Bal. in l. i. s. de dot. promif. Alleg. Hanc l. limita ut per Bal. in l. i. s. de dot. promif. adde hanc l.

procedere in quocunque censu tributario, vel emphyteuticario, se cundum dominos de Rota, decisione cii. secundum ordinem nouif simum. Allegan.

Securitatibus Huic legi concord. l. in co mmerata pecunia. t. Nota qd istorū tributorum, seu colle ctarum, potest fieri solutio pro parte ex actione, no tamē dico qd ex actor cogatur recipere, sed si receperit, valet solutio pres dicta pro parte facta. tene menti.

Additio. Pro parte. Tu vide ad propositum corū que hic dicunt, an et qñ solutio particularis in priuatis delictis admittatur, no in l. plane. ff. fam. erci. et in l. tutor. s. Lucius. ff. de vsu. et omnino Spe. in tit. de arbi. s. siquitur. verfi. sed nunquid obligatio.

De canone largitionalium. Rubri. Istam rubricam expone, id est, de regulari, prestatione tributo rum que sebat per scripturas.

Quem Quod particulares exatores exigūt debet dari thesaurario, qui est in illa p uincia, vel in alia provincia proxima, ut totum simul de uoluntate ad fitem. h. d. t. no. qd si moritur, thesaurari. qui est in archidia, vel alias desinit ibi thesaurarius pertinet ad ecclesiam, potest soluere th. saurario ducatus, ut ibi dum dicit, vel ad proximas.

Additio. Albericus de Rosate, in l. i. et qd de iurisd. om. in di. cum allegat istum textum, cum l. seq. qd exatores tributorū non potest alteri dele gare officium suum. Et est ratio vltra eum, q. habet nudi ministri rium, et sic videtur electa industria persone. arg. cap. fin. de offi. des lega. Alleg.

Equē Susceptoribus ad prouinciā missis non debet periri, ut per seipos erigāt. Sed iudices ordinarij exigere debent, quod si perimiserint pu nientur. h. d. no. hanc legē, quam habuisti plenius. s. de era. trib. l. missi. licet ibi alia pena quā hic imponatur, et ideo pote rit imponi vna ex istis. facit l. quoties. s. si. ff. de actio. et obli. l. qui sepulchrum. s. de sepul. vio.

Additio. In ter. ibi, vicena. no. teg. istote. iudicē negligentem criminali ter puniri, dicit in l. missi. s. de egac. trib. l. iij. supra de sepul. vio. Sed opp. qd dicta pena non puniatur, ut d. l. missi. Solu. fateor qd hac pena et pena l. missi, no puniatur simul, a semel l. senat. ff. de ac cusa. sed iudex habet electionē qua pena velit punire eū, ut hic, et l. de sepulchro. ff. de sepul. vio. et l. quoties. de act. et obli. et hoc est vtile ad questionem. t. In eodem vol. statutorū reperitur homicidam de bere puniri ad mortem secundum vnum statutum, fin aliud repe ritur debere puniri pena pecuniaria, qd statutum seruabitur, vis detur qd posteri, ut l. sed et posteriores. ff. de legi. Sed nego. ex quo eadem statuta reperuntur in eodem volumine, licet in ordine scri pturę vni sit postorius altero, tamen ambo pariter ambulant, et ideo hoc casu iudex habebit electionem, quam penā velit impone re per hanc legem, qd tene menti. Al die qd iudex debet penam mi norem imponere. l. si. de ptoz. stip. et per Jmo. in c. de causis. extra de offi. deleg. a vide quod dicit in auth. de sanctis. episcop. Angel. t. Imponere. Adde do. Alleg. de Jmo. in d. l. senatus. alleg. teg.

Recepti Rotarij camere nō grauamur ad mune ra q. pnone labore inuigūt, et eos gra uauerunt puniunt, et per officij iudicis superioris defen dentur. hoc dicit, vsque ad s. illud. t. no. quod officiales qui

qui personaliter habet seruire vno officio nō coguntur ire ad exer citium, nec facere cultodiam. Secundo no. eg. ver. in super, quod su perior eg. officio potest defendere subditū suū, quando videt eū gra uari, q. facit pro episcopis qui corū officio defendūt suos clericos.

Additio. In ter. ibi, necessitatibus. t. Not. ar. expresse quod notarij, qui seruiunt de persona, nō tenentur suscipere, nec sustinere onera com muni, sicut alij, sed contra de egac. trib. l. actores. t. Item no. quod comitatus officium nefarij sunt inhihendū. s. de iure fisci. l. defen sio nis. nam, ipsi plura mala committunt quam alij, ut in aut. de exhib. re. s. i. t. Not. quod officialis cui aliquod officium est commissum, non potest prohiberi exercere dictum officium. t. Item no. quod quādo prius quis est nominatus ad officium, non potest alius ad dictum officium nominari, simile in electione canonicorum, extra de elec. c. considerauimus. t. Item no. in fi. l. quod eodem modo puniunt de ne gligentia iudex officialis. ut s. co. l. secunda, et de naufr. l. de sub merfis. et de fabric. l. si. Ang.

Illud Electio et defensio susceptoris spectant ad proco sulem, et prefectū, non tamen ad preside. h. d. t. no. prout habetis literā tantū, q. rectores prouinciarū possunt facere thesaurarios in prouincia. t. no. q. quādo est legatus in prouincia, q. comparatur procofili, ut in c. iij. extra de offi. leg. lib. vi. potest facere thesaurarios in prouincia. Et t. no. q. hic loquitur de thesaurarijs particularibus, thesaurarius vero vniuersalem eligit procurator fisci, et postea confirmatur consensu curie, ut s. de iur. fis. super creati dis, et no. l. exatores, de suscep. sequit ver. prouidētibus. Ad euidē tiam scias quod pecunia, que exigitur, quandoq. infertur vni ca mere, quādoq. alteri, ut s. de egac. trib. in l. fiscalibz, dicit ergo hic quod tributa imposita nō possunt minui, nec potest statui quod pe cunia que debet venire ad vnam camerā, vadat ad aliam. t. Item not. quod potestas nō potest iubere quod pecunia solnatur alteri quaz camerario communis, et si facit, puniatur, ut in fine huius legis, quod intelligit verum, nisi in pecunia modica, quam potest coeuertere ad suum placitū in necessitates publicas. ar. l. diuus. ff. de bo. dam. ver ficu. quadrimestris, et ver. sequen. sunt clari.

Additio. In ter. ibi, minuende. t. no. legem q. videtur q. si vnus officialis eligitur specialiter ad vnu officij, quod per illam specialem electio nem sit sublata omnis potestas, de eo quod ibi specialiter commis sum est alijs Rectoribus generalis administrationem habentibz, et per hoc videtur, cum nuper in ciuitate Perusij electi sint quidā barrigelli quibus specialiter data est potestas cōtra omnes banni tos Perusij, q. per hanc specialem concessione iurisdictionis vide tur adempta omnis potestas Capitanei, et potestas ciuitatis Per usij persequēdo dictos egbannitos, de quo vide per doc. in l. iudē tribus. s. de offi. prefec. et vbi videtur casus de hoc, licet etiā in cons trariū posset adduci, ut ibi latissime posui super teg. ideo ibi omni no vide de hac q. vide glo. xvi. questio. si. can. Galliarum. Et in si mili vide Bar. in l. quarta. s. si ita vicinum, de dam. infec. Ang. Ad de quod iudex potest multas per eum impositas applicare ad re sectionem palatij, ut est reg. no. in l. multatū. s. de modo mult. An autem possit sibi pñ iudex condemnando penam applicare, Ange. quod non, in s. final. et nulli iudicem, in princ. per illum tex. quod tamen intellige ut ibi per eum. Alleg.

Recipimus Siliter iudicis aliquid vltra veterem consuetudinem con tineant, presumuntur erronee, nec eis est credendum. h. d. Ad euidētiam huius legis premire casum. s. de iur. l. i. h. hoc ideo, quia iudices scribentes sua auctoritate nō possunt auge re, nec minuire ista tributa, ut s. l. progi. vers. prouidētibus, et l. pri ma, supra de superindi. de anno. et trib. l. secunda. Sed si litere cōtra nerent id, quod per iudicem potest fieri, vel facerent mentionem de literis superioris iudicis, per quem possunt fieri, eis crederetur, ut supra de superindi. l. i.

Additio. Ultra veterem consuetudinem, et ratio est, quia in talibus stylus curie est attendendus, de quo per Panozan proe. Gregorij, in addi. prima, vbi not. post alios, et ampliam post coapostillatorem meozi restrictiones, non tantum non esse attendendum stylum, sed et ob seruandum, ut plene per Hypo. de Bar. singu. suo cxiij. inci pien. stylus curie.

De opere a collatoribus exigantur. Rub.

Perarum. Prosequere hanc legem, ut in gl. t. no. argu. pro illis qui habitant in cluso Perusino propne dicuntur collatores, cum des cent certiam omnium fructuum, quod ad alias opera

compelli non debent, sicut alij rustici compelluntur.

Additio. Mo. per istam legem fuisse vltra montes determinatum, quod ne mo poterat cogi esse manigoldus, tamen contrarium vult glo. an l. non videtur. ff. de regu. in adde Bar. in l. i. s. in de pignori. action. vbi dicit, quod imo potest quis capi, ut manigoldus efficiat, dum modo sit vtilis et abiecta persona, alle. s. quod si monachus, in aut. de sanctis. episcop. Adde etiam Barro. in l. iubenius, nullam nauē. s. de sacrosanct. eccle. vbi dicit, quod a finis rustici potest capi, et su per eo ducatur malefactor ad patibulum, quia res singularium et ecclesie possunt capi propter publicam vtilitatem. Allegan.

De immunitate nemini concedenda. Rub.

Leg prima.

Officiales, et consiliarij ciuitatis quas collectas soluere teneant

Is nostre Qui falsum instrumentū in munitatis cōscripserit, agne est comburendus, et omnes ad solutionē collectas, et tributa. Et in l. honorem, de mune. et hono. dicit quod sic ad ordinaria, non ad egtraordinaria, idē videt tenere. Bul. in l. neminem. s. de sacros. eccle. Tu distingue latius, quod quedaz sunt munera patrimonialia, seu realia, et ad ista tenentur, ut l. fin. s. patrimoniorum, et s. per. ff. de muneribus, et honoribus, et supra de egac. tri. l. fin. et de apo. p. l. prima. Quedam sunt munera personalia, et istorum sunt quedam in quibus consistit labor persone. Et tunc si quidem per illud omis auocaretur ab officio, tunc egcufaretur, ut l. precepte, in prin. supra titu. secundo. Si vero per illud omis non amouetur ab illo officio, non egcufatur, ut infra de decu. l. iuriales, que leg. probat istā distin ctionem, ex magna tamē causa possent ab officio amoueri, ut ibi pa ter. Si vero munus consistit in prestatione pecunie tantū, et tunc aut munus ordinariū est, et ab isto nō egcufatur, ut supra de egac. trib. l. exatores, ita loquitur hec leg. que dicit nemine egcufari. Et est munus egtraordinarium, et egcufatur, ut d. l. honorem, et l. in hono ribus. s. fin. ff. de vacatio. et egcu. munc. l. bi. qui. in l. in honoib. s. qui muneris, eodem titulo.

Additio.

Agne punitur. Tu vide ad hoc Ludouic. Roman. singula. suo cclij. incip. pone quod notarius, vbi alleg. ad hoc quod dicit iste ca sum huius l. pro singu. b. Dicit text. et ibi Lyn. in l. i. s. de immuni. quod notarius scribens instrumentū a iure prohibitum capite punitur, alibi notarius cō sciens instrumentum simulatum punitur pena manus, capitu. im perialem. s. scribam, de prohib. seu. alie. per Federi. alibi notarius cōsciens instrumentum vsurarium est periturus, et potest prouē ciari infamis, et priuari officio tabellionatus, secundum l. post. in Summa de vsuris. s. fina. versu. quid de notariis, et refert Archi dia. vigeima prima distin. sicut. et ibi de hoc facit magnum festum et refert et sequitur Roma. in singularibus suis, in litera r. nu. i. alibi cōsciens instrumentū punitur pena exili sine spe reuersionis, teg. est, et ibi Ang. in auth. de non alien. s. hoc quoque, et bonus teg. in s. hec igitur omnia. eo. tit. vbi dicitur, quod eadem pena punitur dis etans instrumentum illicitum. Sed quid in notario cōsciencie in strumentum falsum, quod vero omnino nullum erat, an sit punien dus, et qua pena, vide Barro. in l. i. s. quis legatum, in prin. ff. de fal. et Bald. et Sal. in l. i. s. de sepul. vio. et per Joan. Andr. in regula, non est sine culpa, et Angel. in auth. et nulli in s. quoniam vero, non autem punitur notarius, nisi in casibus a iure expresse, secundum Bald. in l. fina. in prin. si cert. per. alleg. glo. in auth. de non alie. s. quia vero Leonis. Allegan.

Leg secunda.

Aggeres quorum impensis fieri debeant.

Er birbyniam In unio viarum, et ag gerum debet fieri expen sis, pro quantitate patrimonij possessorum. hoc dicit. t. Ad euidētiam debetis scire quod aggeres di cuntur quedam munitiones, que sunt iuxta ripam fluminis, ne flumen egrefcens fluat per limites, et sic in rubrica de Ri. ag geri. nouit. Et no. t. hunc casum, quia affiduus est, nam pluries fuit hic de facto hoc anno tempore guerre, quia mandatum erat Bar. Secunda super l. od.

3 *Loz. s. de iur. m. c. 1. f. 1. no. quod per superiorem debet fieri propo-*
itio in concilio, quod colligitur hic dicitur: dicitur, magistratus decurio-
num faciant nominationem. Debet ergo inter eos proponere ma-
ior, simile in l. si ad velle. puro tamen quod si de propositione nō ap-
 9 *pareret, et constaret de voluntate concilii quod valeret, et v. l. si quis*
in fin. de leg. 2. ff. de legi. de quibus, in fin. f. 1. no. quod licet magistras-
tus faciant iurisdictionem, tamen ipsi non reformant, sed cōcilii,
et patet hic, quia magistratus curant quod decuriones faciāt elec-
 10 *tionem, ipsi ergo decuriones faciunt magistratu instigāt et propo-*
 11 *nente, quod dicitur, f. Item not. quod de iure communi ad conciliū ci-*
 12 *uitatis spectat facere electiones officialium, et syndicorum. s. facit*
l. l. procuratores, et si non erit opus arenga vel adiunctia genera-
li. arenga tamen illud, seu parliamentū ubi non est aliquis superior,
habet ab initio concilium eligere, et l. ii. circa principi. ff. de ordi. iudic.
Et quod cōcilium sic electum postea representat totū populū, et not.
s. que sit long. consue. super rub. de istis cōcilii s. facit mētionem gl.
 11 *optime in l. ita tamen, in prin. ff. ad Treb. Ultimo no. q. electio de*
 12 *bet notificari electo. f. Item not. quod ille qui nominat aliquem inde*
bite tenetur ad sumptus.

¶ Additio.
¶ Hec lex allegatur quod expense q̄ veniunt ratione victorie non
debentur, nisi iudicis officio, & per consequens nō debentur, nisi q̄s
fuerit ad eas reficiendas condemnatus, vt hic, & no. glo. in l. seueri-
ter. C. de expen. tut. & not. Allegand. in l. si finita. §. Julia. ff. de dam. in-
fec. Allegand.

Antiquior adde que ad hoc habentur per Feli. in c. cñ omnes, in princip. de consti. et pulchre no. in d. c. i. de maio. et obed. alle. hic.

C Si non apparet. Adde ad hoc omnino Allegā. in l. nulli. ff. qd. cu. iusque vni. nu. 7. et quod ibi posui in apostil. ad eum, in ver. nomis na singularum, egra de his que sunt a prela. sine consen. cap.

D Adde quod no. Bart. in l. vniuersa. §. de prec. Impe. offe. Allegā. Adde. l. nulli. et ibi gloss. et doct. ff. quod cuiusque vni. quod no. Bal. ibi post Gul. et Bald. esse verum, nisi per collegium et vniuersitatem fieret aliquis actus iurisdictionalis, sed vt daret alicui simplex ad ministratio. puta in confessione.

antiquior. Ad hoc vide glos. in l. nulli. ff. quod cuiusque vniuersita-
tis. istud dictum gloss. tenet in cap. cum nobis olim. de elect. Domi-
Anto. & Bald. in l. fin. de fide instr. & in rub. supra, pro socio. & in ca-
p. imperialem. ff. preterea ducatus. de prohi. feu. alie. per fed. Sed ad
terte, quia ego dubito de isto dic. Innocen. & Barto. quoniam iura
que allegant, videlicet. l. i. de albo scribendo. non probat, sed solum
femibus maiorem fidem esse dādam, sed non probat quod antiquior
possit exercere actū iurisdictionali in reliquos. ideo forte videtur
esse verior opin. Innocen. quam posuit in capi. ij. de ope. no. nunci.
quam refert & sequitur Dominus Abb. in cap. ij. de his que fiunt a
maiori parte capituli. circa finem. vbi dicit. quod quando non adest
ille, ad quem de iure vel consuetudine spectat congregare, debent
conuenire due partes ad eundem faciendum.

tus vniuersitatis costat in duobus partib⁹. lege, nulli. l. plane. ff. quod cuiusque uni. no. et istam opini. recte sequitur. Idem. de. Hinc. in repe. cap. canonum statuta. de constituti. in ff. principali questio. il. liu. s. questio. 2. apud alleg. c. cxxxi. vbi dicit hoc procedere de rigore, sed de equitate sufficit, secundum eum quod maior pars conueniat. arg. l. quod maior. ad municip. pro quo facit quod. no. nam. Titro. in capite. com. p. 1.

nocen. in dicto. c. de maior. z obedi. vt procedat quando non esset
modus quod ille due partes de quibus loquitur Innoc. in dicto. c.
si. de ope. no. nun. possent simul conuenire. vel possumus etiam dice
re quod si vniuersitas laicorum non habet caput. Potestas ciuita
tis erit eius caput. Abi vero erit vniuersitas clericorum. episco
pus erit caput. Ita voluit Barto. in l. nulli. circa principium. post
glo. ibi. si. quod citusq. vii. no. Et ibi in ver. sed si aliqui essent ab
sentes. hoc intellige verus si non fuerint citati illi absentes. vt hic
etiam vult Bart. Sed quid si citati sunt. z noluit venire? Sic quod
sufficit maior pars. Curia

questione principali. de quo dicitur ibi. per Pet. de Ancha. in d. c. canonum statuta. de consi. Utrum autem absentes sint specialiter citandi. et de quo loco. vide in c. presentium. de re iudicatio. in vi. cap. vide quod no. Gal. in l. nulli. quod cuiusque vni. nomine. et Bar. in l. singulariter absentes non sunt citandi. nisi in tribus casibus ibi not. quos limita in tractatu gloss. de aliquo faciendo in preiudicium absentium. Ita solent intelligi gloss. in c. h. de his que sunt a maiori parte capituli. per ca. i. ver. constitutum. sed Domin. Abb. dicit ibi posse dici quod glo. in c. capi. presentium. intelligitur in omnibus casibus arduis et grauib. nam casus excepti per gloss. in dicto cap. ii. sunt fauorabiles. ideo debent extendi et identitate rationis ad omnes casus graues. pro hoc text. cum gloss. in capitulo dilecto. de

conſirma. vtilit. iurili. 7 glo. nor. de condi. demon. vbi caſus exce-
ptus a regula egrenditur ad alios habentes eandem rationem. et
idem ſentit Jmo. in c. ſi de op. no. mu. 7 Dom. Alro. in c. 1. fin. de
mai. 7 obed. vnde Jmo. in c. cum omnes. de conſum. Et adde quod
abſentes non ſunt citandi. vbi eſſet preſignus a lege vel ſtatuto ceruus
terminus ad aliquid faciendum. qui terminus interpellat abſentes.
Ang. in l. licet. in ſi. quod cuiuſque vni. no. Allegan.
et Rot. de iur. iur. per tribun. vel alios.

in l. non potest. f. de iudi. vide quod glo. notat in e. gramin. de fen.
excom. An autem isti sic citati dicuntur contumaces, vide Bart.
extr. anag. ad rep. in eundem, in ver. citari. ibi dixi. Quot autem re-
presentationes habeat sonus campanæ, et tube, vide Bal. in l. j. s. de
dedi. lib. col. Alexand.

¶ Adde Bal. in. ij. s. de eden. ubi dicit quod in actibus publicis non habeat locum proclamatio. Alleg. Adde an proposita facta per personam inhabilem valeat. dic quod sic. l. vniuersis. s. de precib. Imper. offer. Hau. de Cas. in l. i. in prin. ad l. 1. sal. Item adde quid si proposita est facta super materia prohibita. vt si statutum dicit, quod tale quid non possit proponi. an reformatio inde facta valeat. dic vt per Bart. in l. i. de petito. bo. subla. Alexand. ¶ Officium iudicis fundicorum. Tunc ibi.

fer. reip. manumit. et not. hic in lactor. verfi. videamus primum. ff.

¶ *Lex tertia.*
Cum decurionatus. [†] Not. quod ex cu-
habet propter etatem maiorem, renuntiare potest, secus
si propter minorem, quia tunc excusatur propter imbecili-
tatem consilij, et eorum imbecillitas est in renuntiatione. l. doli. §.
quiverum. ff. de noua. et l. si iudej. §. de minor. et l. si intra. ff. de in inte-
rum resti. minor. [†] Not. nouum modum agendi, pero me cancellari
de libro decurionum, vel de matricula scholarium, quod posset peti
in iusta causa, alias non. [†] No. quod per pactus contrarij privilegio,
quis perdit privilegium, quod no.

¶ Additio.
Et istud no. facit contra habētes priuilegium quod credatur eo-
rum libro, nam si falsum dixerit, illud priuilegium amodo sibi non
ualet. Et ut addē. c. cū accessissent. in fi. de consti. 2. in l. ij. §. de au. dotiā
ripe. 2. Imita tamen, nisi in tali priuilegio continetur reseruatione
principis, vel superioris, nam tunc per contrasfactionem, vel actum
contrariū non admittitur, vt est tex. in c. cum tempore. extra de arb.
pide ad hoc not. per Bart. in l. ysum aque. de aqueduc. 2. quod ibi
tripsi. lib. ij. Facit quod dicitur quod priuilegium admittitur aui-
toritate concessa ab utenti, athen. statumimus. in fi. §. de epis. 2. cler.
i. in deg. laicus denegans facere iustitiam clerico, amittit iurisdi-
ctionem quam habet. Alegand.

¶ *Lex quarta.*
¶ Secundum concessum alicui pro se, et filiis, transit in adoptiuos.

Um adoptiuum. ^a Filius adoptiuus ha
ber privilegium filij des
curionis. b. d.

¶ Ad ditio.
Ista leg est argumentum quod si mihi fuit concessum feudum,
his per scriptum principis, quod illud transit ad filios adopti-
vos. Nam vides hic quod privilegium concessum patri et filio trans-
it ad adoptivos, tene bene in te. Et sic etiam quod per actum cotrarii pri-
vilegio quis perdit privilegium, quasi renunciet privilegio. Ange.
in privilegio. Ad de Bal. in l. i. ubi non. C. de in. do. in p. 2. Bar. et
Cogan. in l. beneficium. ff. de constit. pua. in p. 2. Abb. in c. fuggeit.
et de iur. Card. in cle. sepe. ff. si tamen. ij. questio. de verbo. signi-
ficatio. D.omi. Alcan. cons. c. xvij. ij. par.

Quinta.
Blies. Filijs familias possunt esse consiliarij, et pater
potest esse consiliarius. h. d. Item militans

¶ Reg. segta.
 Illiteratus potest esse Potestas. & rector ciuitatis.

Expertes. Illiteratus esse decurio. h. d. Ista leg
ten. eg breui. reci. scilicet. ad id quod not. in l. fina. s. de sen
tatis potest esse illiteratus. Gloss. format contraria. a. nō
it. u. solum quod ibi ad executionem officii requiritur sciens
literarum.

258

LEX septima.
Licet. Anus frater non teneatur pro alio in officio de
 linguete. licet bona no sint diuisa. hoc dicit. s. a
 cit ad hoc. ff. pro soc. l. cum duobus. alias. l. si fratres. §. idē
 respondit societatem^a.

Additio.
Adde quod etiam non tenetur frater si esset socius omnium bonorum, per reg. in l. cum duobus. §. pe. et aff. pro so. facit. l. si societas rem vniuersorum. co. tit. 7. voluit Domin. Mar. de Laude. in consil. incip. et clarius constitutionis. Alexand.

Infamia. Qui perdit visum, non perdit officiū.
 Infamia. Secus si infamaretur. h. d. † Quero
 verum infamia adimatur honorem ipso iure, ^a gloss. tan-
 git hic. Plenus dicemus in l. ij. de dig. lib. gij. Facit
 quod no. per Dyn. in c. infamibus. de reg. aur. lib. vi. Bar.

¶ **Ad**ditio.
¶ **U**trum infamia adimat honorem ipso iure. Tu vide Ro. sententiam quod ipso iure rationibus positus per eum, consil. cccc. incipit a me quesitam.

Pater propter filios habet honorem. Qui habet filios, presertim non habenti hoc dicit. No. legem, quia casus nouus est. **I**n albo. **F**acit. j. de consuli. l. i. j. de albo scribendi. l. j.

¶ Additio.

CNot. patrem habere honorem propter filium, ut hic, et filium propter patrem. s. eodem. l. cum adoptiuu. Ange. An ista leg. habeat locum in filiis naturalibus tantum. ref. quod sic, in l. qui filium, de iure de libe. et l. leg. facto. s. si quis rogatus. ad Trebel. l. i. heredes. eod. tit. l. Julianus. de ritu nup. et generaliter. s. cum autem. s. de institu. et substitui. sub condi. fac. In contrarium tamē est veritas. In casu huius legis text. est singularis in leg. causant. s. legiones. ff. de eg. u. tu allegatur per Romanos singularibus suis, in litera, s. in not. egi. sibi ponit quid in spuriis. item quid in adoptiuis, habes causam singularem quod non habet locum etiam in illis. Insti. de eg. u. tu. in vniuersi. vel in s. i. quem allegat vbi progi. pro singu. Rom. Allegand.

Supra. *Leg. decima.*
 Qui excedit annum septuagesimum, ha-
 bet excufationem a muneribus persona-
 libus. h. d. Declara istam legem, vt in gloss.

Immunitas denotat priuilegium, non penam.

Ec infames. Titlo. quod verbum immu-
tas. denotat privilegium. no-
penam. Item per hanc legem dicitur. Item. quod si aliqui
infamis eligitur iudex. non potest se excusare. nisi ab ali-
opponatur. Ita notatur per eum. extra de rescri. ca. scificatus. in
princi. in gloss. infame. in fin. quod an sit verum. dicam. i. titul. i. l. i.

¶ *Ad ditio.*
¶ *Exceptio infamie non potest opponi gerenti officium publicum.*
 Adde quod idē ponit Bar. in l. militibus. de test. mil. limitat hoc
 nisi in his que pertinet ad eius officium, si infamaretur propter deli-
 ctum, cui posset opponi exceptio falsitatis, quia opposita si conde-
 metur, non potest amplius conficere instrumenta, secundum doc. i.
 d. §. militibus, de quo per Bald. in l. ea. ad l. Jul. re. per Aug.
 alios in l. si quis ex argentariis. §. si. de eden. Alegen.

¶ Leg decimatertia.

Amuneribus. Illud quod dicitur quod
preses sua sententia non po-
test dare excusationem in perpetuum. est verum. nisi ex-
cusaturus propter morbum. quem constaret esse perpe-
tuum. et si de excusa. l. non solum. §. fin. l. idem Alpiamus. Item
hoc est verum. quando preses principaliter pronunciat super hoc
excusando. secus si propter delictum. tunc enim per petuo non permi-
teret ipsum ad decurionatus officium. et §. l. proxi. l. infami
supra co. lit.

¶ Reg. decimaquarta.

Nemo. Nullus iudex potest immunitatem a muneribus concedere, sed solus princeps ex causa hoc dicit. Iam legem intelligit quando aliquis vult concedere ex causa non expressa a lege, alias potest quis liber iudex ordinarius, ad quem appellatur, vt j. qui et a. qui nu. liber. per totum.

Lex decimaquinta.
Instrumenta confecta ab aduocato tenet, licet tabellionatus officium egere non deberet.

Vniuersos Consiliarij nō debēt exercere officij
tabellionatus. hoc dicit. † Ratio, qz
officiū tabellionatus est vile. Et sic nō cōtra aduocatos,
qui omnes tabellionatus exercent. † Puto tamen quod si fecit
instrumenta, valent, licet nō deberēt facere. Pro hoc extra ne de
reci, vel mona. c. i. z. sicut. ubi plenius dicitur, quod clerici nō de
bent exercere officij tabellionatus, tamen si exercent, valent in
strumenta licet puniuntur, quod est notandū, z. de vt ibi. z. vide gl.
no. in simili, in l. hac consultiſſima. s. si quis autē. in vers. dispositio
nes. supra, de testa.

¶ Additio.
a **¶** Vide etiam per Bal. in l. i. de iust. i. i. ubi etiam per Bar. Alex.
b **¶** Ca. sicut. ubi vide Panormita. vers. egra gloss. quero. iuncto
versu. sequen. i. Fel. in c. cum. 3. Ad. de regu. iur.
c **¶** De hoc in Spec. de iust. ed. i. g. restat. ver. qd. de liberto. t. Not. qd.
statuta dicuntur qd. nullus negariq. nisi sit in materia de summo

4 **C**um clericus possit esse tabellio. vide Bart. & doc. in l. seruus. ff. de test. Et ad no. sic per Bar. vide Bal. in l. ij. ad fin. de senten. & interlo. om. iud. instrumentum tamen prius factum debet et authenticari, per no. per Bar. in l. nec patronus. s. de ope. lib. & que no. in l. si quis ex argentijs. g. ij. ff. de eden. & bona gl. in authent. de tabel. in g. i. ver. documentis. & glo. Joan. And. in c. vt officium. g. i. verbo. premissa. de hereti. in vi. De hac materia per Ang. in l. pteor. g. is etiam. & in l. si quis ex argentijs. g. ij. ff. de eden. Alleg. Et sic no. contra aduocatos. licet aduocati. & similes omnino non debeant exercere officium tabellionarius. si tamen exercerent. quod si per ipsos. teneant per Bar. in l. generali. ubi est text. tangit. & de tabul. g. i. & per

et per hanc generaliter videtur tangi et de tabulariis. Item notarij effectus clericus an possit eggere officium tabellionatus. limita tamen. c. sicut, hic allegatum, nō habere locum in inquisitione, et sic in causa inquisitionis hereticis, quia potest esse tabellio, vt. reg. in c. inquisi. de here. lib. vi. Et adde quod licet non possit officium eggere, potest tamen illa que conficit ante clericatum extrahere. secundum Bar. in l. i. §. si penes. ff. de tabu. egi. Sed an valeat statutum, quod clerici, qui non possunt alias eggere officium tabellionatus, possint, si instrumentis suis datur talis fides, ac si scripta essent manu publici notarij, per quod sic, vt Bald. ibi in l. i. §. de summa tri. vbi alleg. reg. in c. dilectus, de fide inst. vbi optimis casus. Item adde quod in fauore ecclesie sue potest clericus instrumentum conficere. Exemplum, si scribit testamentum vnus, qui instituit ecclesiam suam heredem. Ita voluerunt Ioan. And. 4. Dom. Anto. in c. cum inter nos. de regu. iur. de quo dicto facit festum Do. a thessalanus in suis not. leg. vi. Et quod in monacho, an omnia predicta habeant locum in eo, vide Barto. 2. ibi dixi in d. §. si penes, et ad pre. dictum vide Ro. in suis fin. in litera, in vi. no. Allegad.

¶ Lex decimasexta.

1 Actor accusans contumaciam rei, non debet recedere a foro, nisi licentiatus.

2 Ambasiator quis cogi potest, ut sit, & debet portare literas de licentia, & mandaro sue ciuitatis.

2. **Q**uis. ^a Consiliarii non debent recedere a ciuitate
^{re sine licentia, alias puniunt. b. d. C. t. i. l. o.}
 quod quis potest cogi suscipere ambasciatum, vt hic nota. In
 gloriā patet in reg. ibi dicit, cogitur. Secundo nota quod am-
 basciatores debent portare literas, p. quas appareat, vt de licentia
 r. mandaro sue ciuitatis vadunt, vt hic colligitur secundum vnam
 lecturam, prius dicit quod habere literas debet, potest tamen ali-
 ter intelligi, sed non curō.

¶ *Ad ditio.*
a **¶** Nec lex allegatur quod actor accusans contumaciam rei, non
debet recedere a foro, nisi licentiatu. Facit glo. in l. si finita. §. Pu-
lianus. de dam. infec. et ibi Ange. de are. et in l. propterandum. §. i. s.
de iud. et quod habetur in cap. i. extra de do. et centu. Allegan.
Bar. Secunda super §. ed.

ccc

nos. et claffi fuerunt centis anni, in quibus non fuerunt egecuri, qd
propter hoc non est prefcriptum ipfis. Vide etiam in materia Bal.
in li. sic de prefcri. reg. an. et quod per Dom. Abb. et Imol. in c. ad
audientiam de prefcri. Alegand.

Exemplum. Tria dicta clara habet hec lex. E.g. se-
cunda parte no. quod rescriptu pui-
cipis specialiter concessum quod quis sequatur conditio-
nem matris, non valet, secus si generaliter. h. d. vt s. cod.
l. cos. ff. ad mun. l. i. ff. E.g. vltima parte no. quod non valet confue-
tudo nec per consequens statutum, quod quis esseatur nobilis vel
ignobilis ex progeine materna. Reprobat enim consuetudo, que
contrarium induceret, quod no. a perpetuo tene menti.

CLxx trigesima septima.

Qloriescunque Per rescriptum nō po
ri. h. d. f. ilo. quod origo et sententia equiparatur, ut hic,
et sicut in isto casu sententia faceret ius, ut il. de statu bo
ni. l. i. g. n. m.

¶ Additio.
¶ In re, ibi latum. **¶** No. q. sententia lata in cōtradictorio iudicio
 de ciuitate alicuius, vel etiā de popularitate eius, facti ius quo ad
 p̄mnes. Et ita semel consilium fuit de facto, licet nō iure per hanc
 legem, per hoc aliter dicam. **¶** Jo. l. hille. Ange.

Lex trigesima octaua.
Equis. Pena non debet concedi, que habeat hono-
rem annexum, nisi ei, qui a curia fugit. h. d.
Vide, j. de mur. ho. l. i. et qui eta. vel profec. l. j.

C Additio.
¶ **R**o. ex isto teg. quod si honor datur inuito, licet honor in se sit ho-
nor, tamen respectu persone, cui datur, dicitur esse pena. ¶ **I**te not.
quod hoc verbum censura, quo vultur pœla. i. poni: ut pro inter-
dicto. Ang. Per istam teg. limto illam glo. singularem postam in
auth. constitutio que de digni. s. generaliter, que voluit quod licet
quis libere:ur a prima potestate per dignitate, qz episcopus, si per-
dat dignitate, remanet nihilominus liberatus a potestate patris,
illud est verum, nisi sit depositus a dignitate sui culpa, vel per deli-
ctum, quia tunc non debet gaudere privilegio dignitatis. Pro quo
facit, quia ratis omni honorum excludit. l. vbi. c. s. n. vel clar. et
privilegium videtur amittere, qui concessa sibi abutitur potestate.
gl. q. i. c. privilegium, vide Ro. in liter. a. p. notabili vltimo. Alex.

Ulterius. Decuriones et alij officiales in officio
eorum delinquentes, plumbatori lecti
bus feriantur. h. o. Aliquando imponitur alia pena, vt
s. de crac. trib. l. ij.

Elex quadragesimaprima.
Ecunio. Duo dicta habet clara. Nota ex secun
 dū ab actu, qui breuiter expeditur.

¶ Cleguadragesimasecunda.
¶ Militaribus. Militates et alij magistratus nri
bus, si eos offendunt, punientur. b. d.

¶ Ley quadragesima tertia.

Dynes Illi q sunt curiales ex origine, nullo mo-
do possunt habere immunitatem etiam a
scripto. h. d. f. Not. arg. quod si committit quis malef-
cium, postea efficitur clericus, quod non euadit pena
iudicis secularis, ei debet restitui puniendus. Nam inuita condi-
tione persone, non per hoc mutatur qualitas pene, nec vis deterrens
facit deterius. Facit. l. in. ff. de re mil. de quo per Dy. in. l. idem. Gl.
pianus. s. primo. de excep. tunc per Lyn. in. authent. causa que sit cum
monacho. C. de episco. a cler. vide quod dixi. ff. de pen. l. i.

Lex quadragesimaquarta.
Mulier non potest habere dignitatem cum administratione.

¶ Illud. Not. bonam rationem quare in honoribus & dignitatibus quis sequitur patrem & non matrem, quia non potest habere a matre, qđ mater sua non habet. ¶ Scđ cōtra quia mulier mater potest esse in dignitate, vt de dignitatē ff. de sena. Sol. Dico quod mater potest habere dignitates sine administratione, sed hic requiritur quod habeatur dignitas cum administratione, que in muliere nō cadit, vt ibi & l. femine. ff. de regu. iur.

Additio.
Dignitas causatur a patre, nō a matre, & ideo alibi dicebat Bal.
in l. si. s. de ser. fug. quod alius non est nobilis quamvis mater sit no-
bilis, quia cum nobilitas sit quedam dignitas a parentibus deriva-
ta, que denominatur a potentiori causa, & certum est quod. potentior
est forma quam materia cum forma sit agens, & materia patiens, &
omne agens sit nobilius patiente, secundum eum, igitur, &c. De quo
vide per doct. in c. ff. de conuer. in si. & alibi tamē dicitur quod Iesus
Christus denominat' est a matre, quia pictus est de stirpe David,
vt in cap. nouit. de iudic. ad boet. in cap. Romana. de test. Sed po-
tes dicere, quod non potest negari quin natus ex nobili muliere non
dicatur nobilis, & participet aliquid de nobilitate, cum omne com-
positum participet de materia & forma. xxxv. quest. iij. c. si. & Spec.
in tit. de feud. g. quomam. ver. v. Et ita dicit Bal. in l. an. de ser. fug.
Vnde gloss. no. in c. dicat aliquis. viij. q. iij. que ponit tres casus, in
quibus gloss. sequitur patrem, & vnum in quo sequitur matrem, vt
ibi, & adde bonum text. & ibi Bald. in l. liberos. ff. de senat. Altera
los casus adde alium, in quo filius denominatur a matre, quem ibi
ponit gloss. in c. secundo de conuer. infid. & alium casum ponit Bal.
in l. qui contra. s. de incest. nup. Cui adde gloss. in c. an. de clandest.
depon. Alegrand.

CLeg quadragesima quinta.

Omninationum. † Sufficit duas par
adesse. b. d. quod not. Requirit tamen quod omnes
vocentur sono tube. vel campanæ. vt dicit s. c. li. Pro
hoc facit hic text. qui dicit quod adesse non possunt.
† Nota quod sufficit quod maior pars presentium consentiat. De
quo dicit in l. nulli. ff. quod cuiusque vniuersita. et nota etiam in l.
aliud. §. referatur. ff. de regul. iuris. libro. vi. † Quæro an vgo
electi connumeretur inter eligentes. Et videtur quod sic. et in l. xli.
ff. de offic. preto. c. 3. de testi. l. nimis. sed videtur contra per l. i. et per
totum. ff. quod cuiusque vniu. no. et ibi plene.

Additio.

In reg. ibi debilitat. not. i. quod ille actus dicitur debilitat factus. qui non fit vt fieri debet. f. Item no. ad itat. um dicitur quod si ali quis debilitauerit alicui membrum. puniatur tali pena. quod si ali dicatur membrum debilitatum quado officium membrum primum non est. sed cessauit. Pro hoc vide reg. in l. non solum. ff. de rei vend. ibi. debilitatum hominem facit. quod not. de va. mul. l. ij. s. corporis debilitas. Et quibus legitur etiam. quod membrum dicatur debilitatum non solum vbi membrum remanet inualidum. vel aridum. ex toto. sed etiam si virtus membri est debilitata. Angel. Et hoc ibi expresse voluit gl. in. in f. z. no. gl. in aurb. hoc ius. in verbo. maior. s. de sanc. eccle. z. ad. Anto. in cap. i. athen. de syndico. z. Bartol. in l. in de decretis ab ord. fac. Specu. in tit. de syndico. s. i. circa pun. i. ver. item quod no est duabus. de quo facit Capus allegacionem. ceteri. vide gloss. in cap. bone. el. ij. in q. re. tenere. z. ibi. dominum Antonium de postulario. prela. quod intellige verum quod fuisse maior pars presentium. nisi presentes vellent statuere aliquid in preiudicium absentium. quia tunc requiritur presentia omnium absentium. z. eorum consensus. vt in cap. cum omnis. in gloss. de consti. Ita concludunt Joan. andr. z. Ant. de But. z. d. Abb. post antiquos in ca. i. de his que fiunt a maiori parte. scilicet ibi Imol. multis. ver. bis vtatur saltem facita ex mente eorum que no. In. in ca. vestra. de locato. Ad predicta vide dicta domini Innoc. in cap. i. s. i. vero. de clerico ex ro. in. vi. z. ad. Anto. in cap. licet euitanda. de elect. z. in cap. cum inter vniuersos. eo. tit. per Scribentes in dic. c. i. de his que fiunt a maiori parte. z. dom. Ant. in cap. humilis. de ma. z. obediens. z. domi. Abb. in cap. ij. circa fi. de ope. no. nunc. Allegand.

Lex quadragesima sexta.

Bona votalia an computentur inter facultates viri.

In subeūda. Diuites, et non pauperes sunt ciuitates, et non pauperes possent adimplere officium. b. d.

¶ Additio.
 r **¶** Et Not. qd nominari, & eligi debet ille, qui potuit, & meruit. Tene
 2 menti, quia valet ad multa. ¶ Quero an inter facultates viri copu-
 tentur bona dotalia vgoris. Dic vt no. in l. Lucius. §. idem respons-
 dit. ad munici. sed gl. est hic de hoc. Ang.

Triales. quod no. in l. Alexandrimo. f. co. 7. h. d.
Officiales licet efficiantur comites, debent obedire suo iudi-
ci. h. d. Alio modo potest intelligi comitatus dignitas, vt in gl.
i. perior.

In successione. hæc leges clara. not. t. quod filius consiliarij succedere potest in loco patris mortui in officio, arguendo de decurionibus ad consiliarios. vt no. s. in rub. t. no. filium tñeri ratione male gestionis patris facte in officio.

Ques. Annuir be leg quod Iudeus possit esse de
curio. sed contra, quia decurionatus est di-
gnitas. s. co. l. ne quis. s. Iudeus repellitur a dignitate, v.
s. de iudi. l. si ergo r. Dico quod in quantum decurionatus habet
de onere, bene competit Iudeis, sed in quantum habet honorem, de
eo quod non cadit in Iudeos, sicut dicitur in infami. l. infamia. s. co. l.
i. s. de infam. l. relegatorum. circa s. si de inter. a. rele. Et ideo dicitur an-
no preterito duobus Iudeis qui erant sufficiens scholares in me-
dicina quod nullatenus recipiebant doctoratum, quia doctora-
tus est dignitas.

C Doctoratum. Ad quod ad fel. in c. j. de ind. et quod ibi dicitur in apof. Adde ultra alleg. per do. coapostillatorem meum in loco ad quem remittit istum in proe. C. num. ij. et quod ibi remittit et terti in apof. ad ipsum in vers. doctorari.

C Adde c. cum sit. de ind. et c. nulla. liij. diffin. quod procedit etiam in Judeo effecto L. hifiano. qui saltem in spiritualibus non potest habere dignitatem. reg. xvij. q. iij. c. iij. c. o. secundum Ro. in litera. i. no. xxxij. vbi omnino vide in eadem in fi. Idem tenet Bar. in l. generaliter. in fi. ff. eo. ti. et de. de Anch. in c. j. de magi. in cle. et cum non possit de iure doctorari in j. consi. l. odicus. et ibi scripsi in ver. quod circa hoc an doctoratus. Aleg.

Ques omnino. Consiliiarii non possunt
officiū acceptare. hoc dicit. De quo videbitis in l. ouum
uirum. f. eodem. Barto.

¶ **Clamuis.** Bona eius, qui quacunq; fraude ci-
riam euitat, si per annum contumag: fu-
rit applicabuntur curie. h. d. Hec lex, declaratur in l. si ma-
gistratum. §. si. §. eo. vbi dicitur quod bona auferuntur contumaci
hic declarat qualiter sit contumag: in modo, vt in prin. legis. et in te-
pore, vt in fine legis. Hoc premisso casus in terminis est clarus. Et
reg. ibi in suspensio, id est remore. In reg. ibi repetunt, id est ad acti-
fugiendo munera reliquerunt per eum modum qui sequitur in lite-
ra. In reg. ibi peregrinos expectarent compenatus, quasi dicat, ver-
de facto faciebat eundo extra fines sue provincie, sicuti si eis ite-
fuisse interdictus ingressus proprie ciuitatis, vel provincie. et hoc
innuit ibi dum dicit, vel qualibet fraude. Opp. quod bona non de-
tur curie, sed his qui loco contumacis substituantur, vt l. si ad ma-
gistratum. §. eo. Sol. Hec determinat illam. Nam si contumag: est
annum, applicabitur curie sine spe restitutionis. Facit hec lex con-
tra nobiles qui non possunt ingredi palatium nisi ex causa malici-
cij, et ipsi faciunt qd accusentur de aliquo crimine, vt possint ingre-
di palatium, et facit ad hoc l. in fin. si que in frau. cred. Item faci-
contra tutorem, vt euitet administrationem, facit se accusari de su-
specto, et facit interdicti administrationem, et talis fraus ei non pro-
ficet. Facit §. si tutor vel cura. allega. lege prima. Item no. t. quod
annus annu dicitur breue tempus.

¶ **Dis tam.** Tibi alij sunt idonei, & sufficientes, non coguntur alij cōtinuare officium. h. d.

Dumuirum. [†] Not. quod priores seu antian-
ciuitatis non possunt aliquod
officium acceptare extra ciuitatem. Idem: in quolibet con-
siliario, vt l. omnes. §. eo. nec debent decedere vel ire sine licentia su-
perioris, vt l. si quis decurio. §. eo. tene menti.

¶ Additio.
Iud. in litera. l. not. gl. i. dicit quod iudex exercēs iurisdictionem
 extra territorium punitur pena arbitraria. Aliibi dicit teg. in cap.
 ex parte. de verb. signifi. quod sit iniuria iudici territorii. **A**lexand.

¶ Lex quinquagesima quarta
 § Captura persone, quando priuato licita sit vel non.

Generali. ubi non habetur copia iudicis, test propria auctoritate capi curialis et curiam ducitur, et eius questio debet intra tres menses terminari, alias iudices puniuntur. h. d. et nota, quod ubi non habetur copia iudicis, potest quis obligatum capere propria auctoritate, facit l. nullus, et ibi. not. s. de Iudeis, et laic. preter. s. si debitor. ff. de his que in frau. cre. et facit l. si alius. s. belliss. me. si. quod vi. aut clam. et Quod facit ad multa maxime ad res presalias concedendas, ut possint concedi contra civitates, que de negat facere iustitiam, si non potest haberi recursus ad superiorem. et Deinde no. quod licet quis possit aliquem capere, non tamen debet eum retinere, sed iudici presentare. Simile no. in l. i. s. ubi quis decur. vel coh. Insti. de act. s. i. et in fen. de pac. iur. fir. s. i. et d. i. laic. preter. s. si debitor. et facit et quod si aliquis sit captus pro repessalis, quod ille qui capit eum, non potest in domo propria retinere, ut d. i. in trac. quem feci de repess. et Item no. quod quando est causa publica, sicut quilibet admittitur ad agendum, ita quis libet admittitur ad capiendum. Ita dicit tex. quod quicumque potest mittere manum in episcopum. et Et sic facit quod homicidas et malefactores, et similes fugientes quilibet potest capere. et Item no. hic casum ad q. Statutus dicit quod arbitratores debent terminare causas intra tres menses. ipsi absolvent partes ab instantia iudicii, an videantur terminare causas. Tex. hic facit quod non, sed debent condemnare, vel absolvere, ut hic expresse dicit. Nam per absolutionem ab observatione iudicii causa non terminatur, licet instantia perimat. et Item no. hic casum ubi instantia finitur tribus mensibus, sed regulariter triennio, ut l. propterandum. s. de iud. in princip. et Postremo no. casus in quo licet sine iudice propria auctoritate in alium sibi ius dicere. Secundus casus, et tertius est s. quando lic. sine i. se. vin. l. i. et ii. Quartus est de reg. iur. l. creditor. Quintus est de neg. gest. l. debitor. Sextus est ff. de adm. tut. l. quores. s. sicut. Septimus mirabilis est, quia inducitur in odium illius a quo inducitur, et in favorem illius contra quem inducitur. ff. de pet. hered. quod si possessor. Octavus est ff. de his que in frau. credi. laic. preter. s. si debitor. Nonus est de pericu. et commod. re. rend. l. i. s. licet. Decimus quando maritus ei, quos habebat suspectum de ygre sua, denunciavit, ne de cetero deberet habere colloquium cum ea, potest eum impune occidere, et in eum sua auctoritate ius dicere, ut in authen. vt l. ma. et au. s. fina. Et sic no. istos casus contra regulam l. nullus. s. de Iudeis.

¶ Additio.
a Facit ter. gloss. a Barto. in l. si alius. §. bellissime. §. quod vi aut
dam. a vide omnino que habes in l. miles. §. qui iudicati. ff. de re. iu.
per do. Ant. de prat. Alend. Istud intelligo verum. quando de
bitor suspectus est de fuga. et voluit Ro. a dom. meus in l. si de in
ris. om. iud. a Bar. in d. si si debitor. a Ange. in l. nemo carcerem
de egac. trib. Jac. Bald. a Salt. in l. consentaneum. quomodo a qua
do in. vide aliquid per Are. in §. fin. de act. in ver. predicta sunt ver
a Alend.

b **P**resentare. Adde Bald. in addit. ad Specu. in titul. de renun.
ver. pen. 7 que per Selin. habentur in cap. ij. de homi. 7 quod ibi di-
gi in aposti. vbi nonnulla ad hanc materiam.

c **U**ide Barto. in l. sacrilegi. §. cum eo. ad l. Jul. pecu. 7 in l. capite

Siquis. Si decurio dedit se militie, retrahetur, nec
iuvabitur prescriptione. h. d.

¶ Additio.

a In gl. ibi etiam gl. annis, nisi sit prescriptio annorum xxx. de cos.

hoc in prin. in l. i. de portat. a. l. de s. de p. in l. i. de leg. anno. Et hoc
no. fad statuta dicentia quod instrumentis conseruationis. et deci
maru. nulla currat prescriptio. intelligitur nisi prescriptio quadri
genta anno. vt hac gl. in l. ea. alle. pro hoc teg. in l. cu. satis in prin.
j. de agric. a. cens. i. ibi dicit Ange. per istum text. dicit hic Ange.
quod stante statuto. quod instrumentis conseruationis nulla currat
prescriptio. curret tamen prescriptio gl. annoru. Facit in l. vniuersi
tas. s. ne rei domi. vel tem. i. idem voluit Ange. in l. i. de concus. in
d. l. vniuersas alleg. gio. in authen. quas actiones. s. de sacrosanct.
eccle. quod facit contra no. per Bar. in l. cum satis. de agric. a. cens.
que ibi dicit in l. ius emphy. j. de fun. patri. in fi. Elegan.

Alexandrinis. Ita leg. est localis. Primo
arum, etiam si sint aduocati non possunt aduocare ex
propria auctoritate, cum ibi debeant subire munera.
Secundo dicit, quod quādo aliquis subit omnia munera ciuita-
tis, ita quod sit antiquior decurio, et si fuit decurio per biennium in-
cipit habere dignitatem continuam, et sic efficitur Comes, remanet
tamen decurio, hoc est, et hoc, quod licet doctor, qui legerit per vigin-
ti annos, efficitur Comes, vel, i. de professio, qui in vrbē cōstat-
tino. Si tamen ante erat popularis, et sic per famā statuti ciuitatis
sue poterat admitti ad honores, et officia, vt popularis, etiam modo
admitti poterit, arg. huius legis. Et ultimo not. quod assumptio
specialis nominis non facit gēale nomen admittere, facit. ff. de pac.
liuris gentili. §. quod ferre. tene meti perpetuo, q. valet ad multa.

Adde Bre. in l. si fundum. §. si. de leg. j. Adde Bart. in j. constitu.
Cod. Alex.

Quinq. Nec leg. & sequens sunt locales. ¶ Facit ad questionem. Priores habent arbitrium super bono statu ciuitatis, modo elegeris quosdam suos officiales qui habent videre monstrare equorum & militum Potestas. & Capitaneus, fecerunt statutum quod contra eosdem non possit Potestas & Capitaneus procedere per inquisitionem, quero an tale statutum valeat. Facit hec leg. quod sic, cum hoc pertineat ad bonum statum ciuitatis, quod non.

Sed quos. Regitur duobus modis. Secundum
confirmacionem electionem factam ab inferioribus. Hoc intel-
lige, nisi ille electus esset indignus, de quo superior, ad que
spectat confirmatio, potest inquirere, ut extra de elec. c. iij. Ad quod
facit 3. de defen. ciui. l. defensores, et in auth. de defen. ciui. §. interis.
¶ Secundum, si. lec. hoc dicit. Partes possunt petere a iudice vt co-
firmetur contractus ab eis factus, licet eorum consensus sufficiat, et
ad hoc faciendum iudex tenetur, hoc dicit. Et no. hunc casum, qui
non reperitur alibi, nec vquam vidi nisi modo. Ex qua lect. no. qd
partes possunt petere a iudice confirmari contractus, de quo plene
per Inn. extra de confir. vii. vel iiii. c. de confirmacionibus, et ibi vi-
detur tenere, quod in contractibus iuris gentium hoc non sit neces-
se. In aliis autem contractibus ciuilibus sic. Adhuc autem videtur
quod in omnibus casibus, in quibus dubitas an quis possit coheras-
etum petere infringi, quam quod potest pars petere confirmari, sicut dici-
mus in sententia, quoniam quis potest petere confirmari, vt d. c. de con-
firmacionibus. de confir. vii. vel iiii. Digi plene in l. expellim. ff. de
app. Pro hoc est casus hic, in l. Julianus. §. si quis colludete. ff. de
act. emp. Pro hoc optime facit c. si. extra de tras. vbi petitur trasla-
tio et similes contractus confirmari: hoc autem suggerit equitas.
Quid enim si timeo ne altera pars, propter aliquam causam petat
contractum rescindi, vt propter deceptionem et similia, quare non li-
cet mihi petere confirmari. Certe non video quare non liceat. Nec
autem requireret altiore in indaginem, tene mecum que dicta sunt.

Ad ditio.
Et sic videtur velle Bar. quod ubi interuenit decretum in trans-
actione, transactio illa non possit rescindi. Sed an hoc casu locum
habeat l. ij. §. de rescin. vend. Bart. ibi. in ver. quero verum hec leg.
etiam tener quantum ad rei valorem non habet locum illa leg. sed
quantum ad estimationem illius dubij euentus litis. Et hoc idem
firmat Bal. in l. ordo. de ecce. rei iud. sed cōtra Bar. domi. flo. in d.
l. alleg. reg. l. quod si deferente. ff. de dolo. c. l. si quis superflite. epd.
c. hoc etiam contra Bar. tener Inn. in c. cum causam. de emp. & v.
quod imo dicit. l. ij. habeat locum in transactione quantum ad rei
valorem. imo nullo modo habet locum secundum Bal. in d. l. ord.
quod iustitice. contra Bart. tener Domi. flo. per dicta iura, adde
Bar. in l. si quis cum aliter. de ver. obli. vide domi. Alleg. de Imo. in
l. no. com. l. ij. ubi concludit. dicit. l. secundam non habere locum in
transactu transactionis. & ibi multos & infinitos doc. alleg. in ea. in
ver. quid enim. De hoc tamen Bal. in c. j. de cōtrouer. inuesti. & in
nam. ita diuus. de adop. gl. & Ang. in l. de pupillo. §. qui operas de
per. no. nun. Alleg.

Nellus. Non potest quis seruire per substitutum nisi ad hoc, ut habeat privilegium, vel sit illis, h. d. t. Mo. quod non potest quis seruire per substitutum.

Nellus. Non potest quis seruire per substitutum nisi ad hoc, ut habeat privilegium, vel sit illis, h. d. t. Mo. quod non potest quis seruire per substitutum.

¶ Substitutum. Sed quid de doctore, an possit per substitutum legere iuribus illis, quibus operas suas locatur, vide Felin. in c. j. de sum. rim. Item quid ubi sit electa industria persone, an quis possit per alium expedire, vide per eum. in c. vno de delegat. in. de offi. de leg. 2. u vide de hoc plene per Ant. Cor. sing. suis in verbi. substitutus. in c. volens feruere per substitutum.

2 b ¶ In reg. ibi, articulo. 1. 100. quod ubi quis potest servire per sub
stitutum, semper debet substinere periculo suarum facultatū. Ad
de quod no. 7. eo. l. non enim. s. ff. de admin. tu. l. decreto. Ang. Bald.
hic dicit per hic reg. quod egeat alicuius ultime voluntatis res
lictus in testamento non potest executionē alteri committere, nisi
esset persona illustis, puta episcopus vel cardinalis, secundum cū
facit quod scripsi in l. p. de pun. agen. in rebus. Ailer.

Eque. Ad euidentia scias quod filij nati ante di-
uino. Fallit hic in Dorotheo & Breneo. vt hic est casus, & h.
leg. que dicit quod filij qui non sequuntur patris condi-
tionem sequuntur matris conditionem, nō habet locū in filiis, in quibus
hoc speciali privilegio cōceditur. h. d. Facit hec leg. quod ciui-
tas Perusina non subest ecclesie nec Imperio. 1. Si dicas, quicquid
non subest Imperio, est sub ecclesiā concedo, nisi ciuitas aliqua non
subsit ecclesie et privilegio cōcesso; sed ciuitas Perusina est huius
modi, nam Imperator donauit eam ecclesie seu permutauit eius ea,
& ex privilegio ecclesia liberauit eam.

2 **C**irca in isto puncto, quod in fauore certe persone potest fieri lex specialis, singularis, ita quod non habeat locum in alijs. Concordat J. eo. l. Doctij, et etiam in potum videtur qd possit fieri ad utilitatem Reipublice. l. venditor. §. si constar. ff. communia predio. et ibi plene per Cy. in addi. suis, nisi talis lex esset contra contractum celebratum per Rempublicam cum priuato, quia tunc cum re publica sit obligata priuato, non potest ipsamet suam obligationes dissoluere per suam legem, vt l. q. semel. ff. de decret. ab ord. fac. et ibi per doc. Ang.

Sille. Duo dicit, qui est obligatus curie ratione or-
gumis, eam declinare non potest, et si curia non
molestauerit patrem, filium molestare non poterit. b. d. No.
quod si pater aliquis habitauerit in aliqua villa, et ipse non fuerit
vocatus ad munera, quod filii eius inquietari non possunt. b. d.
¶ Aditio.

Dicit Ange. in l. ij. §. de iis qui latrones. quod ex isto tex. a. d. l. ij. sunt assumpta illa verba. que ponitur in sententijs malefactorum. dum dicitur. sub examine domini Potestatis iudicis malefactorum. de quibus per eundem Ang. in §. omnes vero malefactorum. in auth. de iurisdictionibus. ubi dicit. quod per talia verba dicit iudex malefactorum etiam consensisse sententie. intantum quod si quid mali accideret. ipse etiam teneretur in syndicato. de quo p. Ale. lare. in sua practica malefactorum in verbo. de consensu omnium. et in versu. sub examine domini Ale.

Doctitij. Primo concedit privilegium Doctitio, se-
cundo dicit quod illustris dignitas liberat
quem a curia.

Eminem. Primo ponit certas dignitates q̄
get privilegium, vt possit quis seruire per substitutum.
Tercio dicit quod non habet locum in his qui habent di
gnitatem ante imperatorem conditorem presentis legis. Quarto
ponit quasdam dignitates, que omnino liberant a curia. Secunda
ibi, ne tamen. Tertia ibi, eos vero. Quarta ibi, hos autem. Titlo. in
ver. ne tamen. quod eo casu quo quis potest seruire per substitutum
hoc debet facere periculo fortunarum suarum. facit ff. de admittur.
l. decreto. Ro. quod hec lex determinatur per sequentem.

Due Primo repetit verba precedentis constitutio
nis ad literam. Secundo eam determinat. Se
cunda ibi, is enim. ¶ Not. ex isto. si. quod licet regulariter
constitutio noua non sumat effectum, nisi post duos men
ses, vt in auct. vt none constitutiones, tamen si leges lata in priu
legium alicuius statim incipit habere effectum. hoc dicit, in l. su
pra, de summa Trinitate: fide catholica. in l. omnes populi. ff. de
insti. et iur. in q. quam feci, a quo tempore ligent statuta.

390

C Per istum teg. Bar. in Loimnes populi. in q. v. principali inferit, quod si statutum dat premium capienti bannitus, capiens habebit premium, etias si ignoret de statuto, quia ubi statutum cōfert com-
modum, statim operatur effectum suum, et prodest etiam ignorantibus, et hic quod intelligit verum, si ille qui capiebat, sciebat esse cū ban-
nitum, alias non videtur sua opera captus, ar. l. si is qui. §. quod si
feru. ff. de acqu. rer. dom. sed contrarium tenuit Bar. quod premium
queratur a locum scienti. l. si de const. prin. et qui absenti. in prin. ff. de
acqui. pos. pro cur. solutione vide Mathe. in repe. l. omnes populi.
in ver. g. dicit hoc Bar. vide Bar. et q. ibi scriptum in l. i. §. de delato-
ribus. Item per istum teg. dicebat Abb. vt refert Rom. in l. i. quis
in prau. §. de his. ff. ad Syl. quod statutum pure imponens penam
offendenti decurionem vel antianū, habet locum in antiano de p.
gimo remoto. Facit l. si. ff. co. tit. l. frustula. §. de sen. pas. sed Ro. in d.
§. de nō. determinat contrarium cuius opin. videtur sequi Arct. in
maleficijs. in verbo Caium sempromium. Alleg.

Contribus. Primo ponit intentiones con
ditoris presentis legis. Secun
do ponit suum statutum connumerando duodecim dis
gnitates que liberat a curia. Tercio remouet oēs alios
modos, per quos contingebat liberatio. Scōda ibi, si q. Tercia ibi
ex quo aut. it. nō qd quandoque sunt certi modi ad aliqd agendū
vel tollendū casus vltra dictos modos reperit nō videt de illis, vt
hic ar. ff. de his q sunt sui vel alie. iur. l. patre furioso. dic vt ibi dixi.

Cler prima.

Slibertus. Libertus quādo habet ius annullorum aureorū, nec est restitutus natalibus cū pena remoueat a curia. h. d. Dicit gl. quod hec l. hodie corrigitur, cum per solā manumissionem consequatur ius annullorū aureorū, per auth. sed hodie. s. de iure aureo. annullor. q. sumitur in auth. vt liberti de cetero. in prin.

[illegible]

a Adde de hoc Bal. in c. i. qui seu. dar. pos. a quod not. in l. quicunq. s. fin. de pub. Alex.
b Cuiam alleg. Bal. in l. si. in octavo contrario. s. de edict. divi. qd. protestatio iudicialis semper debet continere causam, alias non valet. vide ibi per eum, et que habentur in l. non solum. s. morte. si. de oper. no. nuncia. Alex.
c Conqueri. Adde Bal. in l. iubemus. C. ad Trebellia. et Pau. de Castr. in consil. et Andr. Barba. in suo consil. incip. primo die, et. quod est post consil. Alex. li. iij. parte.
d Idem si fiat in presencia consanguineorum vel amicorum. Adde an decretum iudicis, de quo hic, suppleat consensum consanguinei, vel amicorum per statutum requisitus quade non lunt cōsentire, v. de Bal. in rub. s. de cōtrah. emp. q. exij. Et quid si per statuta re-

De predijs decurionum sine decreto non alienandis. Rub.

¶ Rex prima.

S quis. Decuriones non possunt vendere bona immobilia sine decreto, alias non valet venditio, et emptor perdit pretium: et restituit rem cum fructibus. h. d. Ante omnia sciendum est quod istas leges, usus non approbavit. Et in Italia enim decuriones et consularii vendunt res suas libere, prout eis placet. Dicit tamen glossa. non quod quando petitur interponi decretum, debent causae sigillatim exprimi, et hic et magis puto. s. non passim. ff. de rebus eorum. Et item nec. q. d. dicte causae debent solemniter probari, alias non tenet decretum, vel. s. haec verba. ff. ne vis fiat ci. et leuini vero. s. subuentum. de fidei commissi. lib. 1. Et item no. quod decretum operatur ne quis possit conqueri de decempride ultra dimidium iusti pretii, et hic in reg. not. ibi, et nec immoderatus venditor, nec emptor cuius sit conditio inueniatur iniustus, ad hoc est necessaria confirmatio iudicis, ut habuisti in l. si quis spontaneos. s. titu. ff. Item operatur decretum ut quis non possit de dolo vel metu conqueri, et hic, si se si fiat in presentia confanguineorum, vel amicorum. d. l. transactionem. s. de transac. l. non est verisimile. ff. quod met. caus. Et item no. quod occulte dicitur fieri, quando aliquid fit sine decreto, quando decretum est necessarium, ut habuisti s. de his qui ex pu. ratio. l. si ibi dicit. Et item not. quod v. i. contractus est nullus, emptor non lucratur fructus, ut habuisti s. de fide instrum. et iur. base. ff. l. i. in si. quod ibi dicitur.

reperitur consensus et decretum iudicis no. idem in l. si furiosus. §. de nup. et in l. si quis in verb. consensus.

¶ Videtur glossa in contrarium in l. si quidem. de pred. mi. vide ibi Bar. nisi dicas quod ibi erat minor. si illud decretum non confirmabat contractum, sed certe etiam hic ad validitatem contractus requiritur auctoritas iudicis, et vide. do. ad. in l. pacta novissima. §. de pac. et vide Bar. et Bal. in l. §. de pref. per. ann. An autem hoc sit verum, si non admittatur probatio in contrarium. Ita de iur. et de iud. in l. si quis cum aliter. de verb. obli. tenet quod admittatur iura materia. l. si quis possidetis de prob. quod tamen latius profertur in l. si quis cum aliter. de verb. obli. Al. et de iur. in l. si quis de emp. et ven. y. munc. dicendum restat. ver. et breuiter scias vbi dicit quod semper presumitur pro decreto iudicis quod omnia requisita intervenierint, quod voluit etiam Bal. in l. si quis de transac. et l. quocumque. §. de bo. que lib. et in l. si de pred. mi. §. acit ad hoc l. ab ea parte de prob. et in l. si in presentia. extra co. Bal. in l. si quis de prob. et l. si §. q. observari. de iur. cal. in ver. quero de ista. q. vide in cōf. domini Al. et in l. si in ver. no. pulchram limitationem ad l. si §. de rescin. vend. Sed contra hanc potest adduci. reg. in l. si quidem. §. de pred. mi. vbi minor restituitur aduersus contractum suum cum decreto. Sed forte potest responderi secundum quod dicit gl. in l. ait pretor. §. quod tamen. ff. de mino. videlicet quod reg. d. si quidem loquitur in venditione necessaria, puta ex causa rei iudicate, ideo non mirum si facilius restituitur minor. Secus autem in venditione voluntaria, in qua si iudicis auctoritas intervenit, non restituitur. contra de ratione diversitatis, adde in eo quod dicit hic Bar. Bald. in l. trans. §. de tran. et cum opti. Bar. hic transit do. Abb. in c. dilecti ad si. de emp. et ven. sed Bal. tenet contra Bar. in l. si §. de rescin. vend. in lectu. et repe. ymo. et Ro. in l. si quis cum aliter. et do. Abb. in ca. non tam de emp. et ven. tenent etiam contra Bar. quia licet decretum excludat presumptionem deceptionis, non tamen excludit probationem in contrarium sicut in minore vendente cum decreto, tamen auditur in restituitur. in l. si pred. iur. et l. magis puto. §. de reb. eo. Ad id secundum do. Abb. in c. i. de reb. eccles. non alie. in vi. cum opti. Bar. transit etiam Ang. hic Al. et.

¶ Quid dicatur occultum, vide per Bal. in l. ea quidem de accu. et ibi dicit. Et ad Bar. adde eundem in l. sciatur. §. de his qui ex pu. ratio. et tenet gl. in c. fin. in ver. clandestine. de clau. despon. per Angel. in l. in tacitis in prin. de leg. i. per Bar. in l. no. intelligitur. in §. tacita de iur. sis. per Bar. in l. pupillus. §. si de aucto. tuto. Al. et.

¶ Hoc verum de egestatibus, ut hic. An autem teneatur de consumptis, vide in l. si fundum. §. de rei vendi. Angel.

C Leg secunda.

¶ **Ec venditio.** Venditio rerum et liberatio debitorum ad curiam pertinentium non debet fieri sine decreto curie, et quicquid redigitur, debet restitui ad curiam, et eodem modo debent fieri locationes. Scire debet quod leg. precedens et sequens loquuntur de venditione rerum curialium, hoc leg. loquitur de venditione rerum ipsius curie, hoc est totius collegii. Hoc premisso casus est clarus. Al. i. facit multas remissiones, quas no. scilicet qualiter vendantur res curie et res ecclesie, et similia locorum.

C Additio.

¶ Cuiusmodi ista gl. omnes, in quibus est necesse decretum interponi, cum eorum res venduntur. Item adde alium scilicet, minorem, cuius res sine decreto non alienantur. §. de pred. mi. per totum, nisi in casibus quando decreto opus non est. In eadem ibi, sed nota: notam opti. pla. quod licet curatores civitatis possint solui et solutiones recipiendo liberet debitorem, tamen tunc est necesse quod decretum iudicis interveniat, per hanc legem. De quo per do. in l. civitas. ff. si cer. pe. et per hoc dico quod procurator constitutus ad egendum non potest concedere liberare debitorem domini, nisi forte decretum facias interponi. Et licet in preiudicium fisci vel domini talis concessio nihil operetur, in preiudicium contentis. §. de conuen. fis. de l. i. et l. i. et ibi dicit. §. de fide iur. et iure. ha. fis. §. ne fis. rem quam venieunt. l. i. facit quod no. ff. de pub. l. si quis p. fessus. Ang.

C Leg tertia.

¶ **Curiales.** Decuriones non possunt vendere sine decreto, alios autem contractus non prohibentur celebrare, et decretum non potest interponi sine consensu maioris partis decurionum. Cuiusmodi verbum venditionis, hic accipitur stricte, quod est specialissimum, ut tunc glossa alias fecit. v. l. statuliberi. po. quod tunc bup. pretium, proprie ad contractum em. p. refertur contra in l. si §.

§. ff. de contrahen. emp. et quod not. in l. si §. pe. ff. de superfi. quod tam men egamina ut dicitur plene in q. quā disputant. que incipit publica. nus quidam, et c. Dic ergo quod decuriones, quorum requiratur consensus, vel preses cuius requirebatur decretum, et olebat ab em. prore aliquid solum nomine eius vel rarise persone vel cause vel ad ludum theatralem, sicut dicimus quod domino soluitur aliquid quā do consentit emphyteute, ut l. si §. de iure emphy. quod hic Imperator probat. Quero quid vult dicere reg. cuius dicit nec ex tabella decretus recitari. dicit gl. i. per delegatum, quia cause que cognitione desiderant, non possunt delegari, ut l. nec quicquam. §. vbi decretum. ff. de offi. pro consu. sed recordor me aliter inuenisse hanc reg. positi in quibusdam scriptis antiquis, scilicet quod olim consueverunt vocari decuriones, ad sonum tabelle, sicut facit ecclesia in die Veneris sancti. Dicit ergo Imperator quod non sufficit decuriones esse vocatos ad sonum tabelle, nisi saltem due partes sint presentes. Tunc facit quod non sufficit in instrumentis, si dicatur conuocatos et ordinatos decuriones ad sonum campanae, et c. Sed requiritur quod dicatur tunc in quo fuerint omnes vel in uior pars, ut §. ti. prog. l. nominatio. num. An autem nominatio consiliariorum debent scribi. dicit in l. i. ff. de albo scriben. et ibi vide que dicitur. Item nota, quod ex hac l. daf. materia inueniendi fraudes, ut possint decuriones in fraudem donare, vel permutare. de qua fraude si constaret, non valeret actus. alle. arg. l. sed Jul. §. mutui. ff. ad abace. sed quia actus huius alienationis consistere non poterat, et curiales nimis depauperabatur, facta est hodie vna constitutio, per quam omnes actus huiusmodi alienationis sunt prohibiti fieri sine decreto, ut in auct. de natu. libe. cu. depu. §. condem. quam constitutionem quidam libri non habent, et gl. de ea non facit mentionem, unde pone hic vnam auct. quam ibi trado per hoc verba que sequuntur. Hodie venditiones simplices, et omnem actum alienationum immobilium coniungentem vult noua constitutio decreto subiaccere, exceptis donationibus, propter nuptias. Et Item no. in si. l. ad confirmandus venditionem preferri sententias iudicis, quod facit ad id quod dicit in l. si quis spontaneos. §. ti. i. facit etiam quod in decreto ponantur hec verba. Dicitur iudex dictam sententiam confirmavit, et suam auctoritatem interposuit. Confirmare enim est decretum interponere, ut hic in si. quod tene menti, et dictam auct. quilibet vestrum ponat in libro suo.

C Additio.

¶ Cuiusmodi ista gl. omnes, in quibus est necesse decretum interponi, cum eorum res venduntur. Item adde alium scilicet, minorem, cuius res sine decreto non alienantur. §. de pred. mi. per totum, nisi in casibus quando decreto opus non est. In eadem ibi, sed nota: notam opti. pla. quod licet curatores civitatis possint solui et solutiones recipiendo liberet debitorem, tamen tunc est necesse quod decretum iudicis interveniat, per hanc legem. De quo per do. in l. civitas. ff. si cer. pe. et per hoc dico quod procurator constitutus ad egendum non potest concedere liberare debitorem domini, nisi forte decretum facias interponi. Et licet in preiudicium fisci vel domini talis concessio nihil operetur, in preiudicium contentis. §. de conuen. fis. de l. i. et l. i. et ibi dicit. §. de fide iur. et iure. ha. fis. §. ne fis. rem quam venieunt. l. i. facit quod no. ff. de pub. l. si quis p. fessus. Ang.

¶ Cuiusmodi ista gl. omnes, in quibus est necesse decretum interponi, cum eorum res venduntur. Item adde alium scilicet, minorem, cuius res sine decreto non alienantur. §. de pred. mi. per totum, nisi in casibus quando decreto opus non est. In eadem ibi, sed nota: notam opti. pla. quod licet curatores civitatis possint solui et solutiones recipiendo liberet debitorem, tamen tunc est necesse quod decretum iudicis interveniat, per hanc legem. De quo per do. in l. civitas. ff. si cer. pe. et per hoc dico quod procurator constitutus ad egendum non potest concedere liberare debitorem domini, nisi forte decretum facias interponi. Et licet in preiudicium fisci vel domini talis concessio nihil operetur, in preiudicium contentis. §. de conuen. fis. de l. i. et l. i. et ibi dicit. §. de fide iur. et iure. ha. fis. §. ne fis. rem quam venieunt. l. i. facit quod no. ff. de pub. l. si quis p. fessus. Ang.

Quando

¶ Quando et quibus quarta pars debetur ex bonis decurionum, et de modo distributionis eorum. Rub.

¶ De prima parte rubrice tractatur in l. i. et ff. De secunda parte rubrice tractatur in l. si et aliquid in l. si.

C Leg prima.

¶ **Decurionum.** Si extraneus succedat alicui decurioni, debet curia habere quartam. h. d. Ro. de significatione huius verbi, iure optimo. Tunc enim dicitur quis habere ius optimum cum pro eo profertur quando habet actionem, bonum autem ius dicitur cuius habet ius dicitur habere, qui exceptionem et iudicis officium habet. ut l. bone fidei. §. de vfu. et hoc no. ad quod illo qui aliquam rem in alium transulit, et promittit facere bonum, et melius, vel optimum, ad quid teneatur, responsio patet ex predictis.

C Additio.

¶ Nam si promittit bonum cedere ius, liberatur transferendo tale ius, ex quo competat exceptio. Si vero promittat melius, liberatur transferendo ius, ex quo teneatur iudicis officio. Si vero promittit cedere optimum, non liberatur, nisi cedat actionem efficacem. Ita voluit gl. Ang. hic Bar. de quo etiam hic per Ang. Adde tamen gl. hanc similes in l. i. §. de vfu. et quod no. in l. si fideiussor. §. i. in ver. bo. possit. §. de pigno. Al. et.

C Leg secunda.

¶ **Minimus.** Curiales debent habere quartam extraneo succedente curia, non tamen de singulis rebus, sed facta omnium diuisio, prout hec leg. exprimit. hoc dicit. v. que ad §. filiorum.

¶ Cuiusmodi ista gl. omnes, in quibus est necesse decretum interponi, cum eorum res venduntur. Item adde alium scilicet, minorem, cuius res sine decreto non alienantur. §. de pred. mi. per totum, nisi in casibus quando decreto opus non est. In eadem ibi, sed nota: notam opti. pla. quod licet curatores civitatis possint solui et solutiones recipiendo liberet debitorem, tamen tunc est necesse quod decretum iudicis interveniat, per hanc legem. De quo per do. in l. civitas. ff. si cer. pe. et per hoc dico quod procurator constitutus ad egendum non potest concedere liberare debitorem domini, nisi forte decretum facias interponi. Et licet in preiudicium fisci vel domini talis concessio nihil operetur, in preiudicium contentis. §. de conuen. fis. de l. i. et l. i. et ibi dicit. §. de fide iur. et iure. ha. fis. §. ne fis. rem quam venieunt. l. i. facit quod no. ff. de pub. l. si quis p. fessus. Ang.

¶ Cuiusmodi ista gl. omnes, in quibus est necesse decretum interponi, cum eorum res venduntur. Item adde alium scilicet, minorem, cuius res sine decreto non alienantur. §. de pred. mi. per totum, nisi in casibus quando decreto opus non est. In eadem ibi, sed nota: notam opti. pla. quod licet curatores civitatis possint solui et solutiones recipiendo liberet debitorem, tamen tunc est necesse quod decretum iudicis interveniat, per hanc legem. De quo per do. in l. civitas. ff. si cer. pe. et per hoc dico quod procurator constitutus ad egendum non potest concedere liberare debitorem domini, nisi forte decretum facias interponi. Et licet in preiudicium fisci vel domini talis concessio nihil operetur, in preiudicium contentis. §. de conuen. fis. de l. i. et l. i. et ibi dicit. §. de fide iur. et iure. ha. fis. §. ne fis. rem quam venieunt. l. i. facit quod no. ff. de pub. l. si quis p. fessus. Ang.

¶ Cuiusmodi ista gl. omnes, in quibus est necesse decretum interponi, cum eorum res venduntur. Item adde alium scilicet, minorem, cuius res sine decreto non alienantur. §. de pred. mi. per totum, nisi in casibus quando decreto opus non est. In eadem ibi, sed nota: notam opti. pla. quod licet curatores civitatis possint solui et solutiones recipiendo liberet debitorem, tamen tunc est necesse quod decretum iudicis interveniat, per hanc legem. De quo per do. in l. civitas. ff. si cer. pe. et per hoc dico quod procurator constitutus ad egendum non potest concedere liberare debitorem domini, nisi forte decretum facias interponi. Et licet in preiudicium fisci vel domini talis concessio nihil operetur, in preiudicium contentis. §. de conuen. fis. de l. i. et l. i. et ibi dicit. §. de fide iur. et iure. ha. fis. §. ne fis. rem quam venieunt. l. i. facit quod no. ff. de pub. l. si quis p. fessus. Ang.

¶ Cuiusmodi ista gl. omnes, in quibus est necesse decretum interponi, cum eorum res venduntur. Item adde alium scilicet, minorem, cuius res sine decreto non alienantur. §. de pred. mi. per totum, nisi in casibus quando decreto opus non est. In eadem ibi, sed nota: notam opti. pla. quod licet curatores civitatis possint solui et solutiones recipiendo liberet debitorem, tamen tunc est necesse quod decretum iudicis interveniat, per hanc legem. De quo per do. in l. civitas. ff. si cer. pe. et per hoc dico quod procurator constitutus ad egendum non potest concedere liberare debitorem domini, nisi forte decretum facias interponi. Et licet in preiudicium fisci vel domini talis concessio nihil operetur, in preiudicium contentis. §. de conuen. fis. de l. i. et l. i. et ibi dicit. §. de fide iur. et iure. ha. fis. §. ne fis. rem quam venieunt. l. i. facit quod no. ff. de pub. l. si quis p. fessus. Ang.

¶ Cuiusmodi ista gl. omnes, in quibus est necesse decretum interponi, cum eorum res venduntur. Item adde alium scilicet, minorem, cuius res sine decreto non alienantur. §. de pred. mi. per totum, nisi in casibus quando decreto opus non est. In eadem ibi, sed nota: notam opti. pla. quod licet curatores civitatis possint solui et solutiones recipiendo liberet debitorem, tamen tunc est necesse quod decretum iudicis interveniat, per hanc legem. De quo per do. in l. civitas. ff. si cer. pe. et per hoc dico quod procurator constitutus ad egendum non potest concedere liberare debitorem domini, nisi forte decretum facias interponi. Et licet in preiudicium fisci vel domini talis concessio nihil operetur, in preiudicium contentis. §. de conuen. fis. de l. i. et l. i. et ibi dicit. §. de fide iur. et iure. ha. fis. §. ne fis. rem quam venieunt. l. i. facit quod no. ff. de pub. l. si quis p. fessus. Ang.

Integ. ibi. libera manebit. Not. ex illo teg. quod licet ciuitati paterne inducere ex patris origine filius renuacare non possit, vt not. gl. de m. i. h. o. l. originem. ciuitatem tamen paternam inducere ex l. vel ex pacto inito per ciuitate cu recepto in ciuem filius renuacare potest, quia talem ciuitatem nemo coquequit inuitus, et sunt arg. ad q. coesse sunt alicui per ius contra glo. rep. f. l. c. non est dubium quod in hac coessione veniunt illi qui sunt florentini eleci, vt puta quia ciuitas florentie aliquos ciues elegerit, et eos in ciues assumptis, sicut quotidie fit, nam ciues sunt, vt l. ciues. s. de incolis. l. i. ad m. d. eo comprehenduntur sub verbis, sed dubium est an filii electorum florent. tam nati tempore electionis et assumpti quia etiam postea nati et concepti comprehenduntur, ita quod capi possunt vigore rep. f. l. i. h. i. hic videtur casus quod non, nam talis ciuitas non nocet natis, neq. etiam nascituris per hanc l. i. b. quod ab intestato. f. l. d. quod quis efficitur ciuis ciuitatis per leg. g. i. mationem factam de eo per ciuitatem, et non solus ipse, sed desc. dentes ex ipso. Item no. quod legitimatus per traditionem curie intelligitur legitimari non solum ad succedendum ex testamento, sed etiam ab intestato.

De vacatione publici muneris.

Rub.

Lex vnica.

Muneris. Vacatio simpliciter concessa non potest ad muna ordinaria. h. d. Et no. qd muna ordinaria sunt que imponuntur lege, senatusconsulto, et constitutione principum, et alia dicitur extraordinaria, et dicitur de mulie. et in quo loco. l. i. c. Et secundo no. quod immunitas non potest ad muna ordinaria, de quo plene dicitur hic per glo. et s. de dec. l. i. vacatis, et dicitur de iur. immu. l. i.

De decretis decurionum super immunitate quibusdam concedenda.

Rub.

No. gl. rub. specialiter dicitur quod ea que possunt fieri per statuta, possunt fieri per pactum, sed in contrarium facit quod not. f. de re iud. l. neque pignus. s. p. uatorum. et l. neq. ex pretorio. eo. tit. qd declara vt plene dicitur in rep. l. omnes populi. f. de iust. i. iure.

Additio.

Ant pactum, et statutum, et renunciatio equiparentur. vide Jo. And. in c. si de app. in vi. et an pactum et consuetudo equiparentur. teg. probat quod sic in c. si de diuor. et no. Jo. And. in c. sacrosancta. de elec. de hoc videtur non impossibile. f. de pact. de quo etiam per Bar. et doc. ibi, sed ista gl. reprobat per doc. et f. l. i. d. Aug. de Aret. l. no. solum. s. morte. de oper. no. m. c. adde. l. si de fidei. s. d. i. p. o. nat. in aut. de nup. et gl. in l. domini prediorum. de agri. et cen. et vide do. Alex. in c. si hoc idem voluit Sal. in hac rub. vide do. Alex. in l. sepe. f. de re iud. Alex. De hoc vide per Joan. An. in c. si de consue. vbi approbat glo. in d. l. neq. pignus, reprobat gl. hic. cui finis lis est gl. in l. c. u. et l. non impossibile. f. de pact. vbi idem dicit, et in c. cum dilecti in ver. constituti, et vide Bal. in l. si ex cautione. s. de no. nu. pec. in fi. q. et in l. i. s. que sit long. cosue. et in l. Titio centu. s. si de condi. et dem. Adde qd dicitur potest ista gl. procedit affirmatiue, scilicet, qd fieri potest per pactum, potest fieri per statutum, sed non contra. Ita loquuntur predicta. Pro hac concordia est teg. in l. si. s. de fidei. et adde Bal. in l. cunctos populos. s. de sum. tri. vbi dicit qd quicquid potest fieri per pactum iuramento vallatum, potest et per statutum, vide Bald. in l. i. s. communia. vel epistolae, et not. in l. i. qui bo. ced. pos.

Lex prima.

Rceptis. Quero nunquid ista decreta sint ipso iure nulla, vel veniant rescindenda. Videtur quod sint nulla ipso iure dum dicit sacris constitutionibus. In contrarium facit l. si ambitiosa. f. l. eod. et dicitur in glo. et ibi dicitur. Sed quero cum decuriones non possunt concedere immunitatem, quis poterit concedere. Dicitur gl. quod Imperator. Et idem puto quod consilium magnum, et adunantia generalis, que habet plenum imperium, quia forte est ciuitas, que non recognoscit superiorem. De quo plene dicitur in l. ambitiosa. f. l. co. quam solenniter repetit.

Additio.

Et per Bar. in l. i. in p. de vac. mu. et per Bart. in l. vacas. tis. de decurio. s. eod. lib. Alex.

Positi sub protectione alicuius non dicuntur illi subiecti, nec talis recipiens aliquam habet iurisdictionem, sed tenetur defendere de facto cum armis.

Etiam hi qui.

Etiam hi qui. Hi qui gerunt negotia prima a muneribus, nisi sint ex illis officiis quibus specialiter est concessum. h. d. Quero quid sit dictum protectoribus. Gl. dicit, dicitur hoc f. de dome. et prote. super gl. rub. l. i. et ibi exponit protectores illos qui stant ad custodias principis, vt sunt macerij, et alij similes. Et hoc dicebat in q. de facto, dicitur in capitulis pacis factis cu Archiepiscopo Mediolani. q. omnia castra occupata per Baldinos remaneant sub protectione, et regimine ipsorum. dubitat quid importat ista verba ptectione, et regimine ipsorum. ista verba no debet eis, nec habet aliquam iurisdictionem. Casus est hic, et in c. ex parte tua. extra de priu. sed habet potestatem defendendi de facto cu armis, et militibus. q. est officium protectorum, vt no. rub. s. de offic. profe. et dome. lib. xij. potest etiam defendere via iuris, et iudici, vt no. in c. ad audientiam. extra de appel. Sed ex eo qd dicitur sub regimine eius est magis dubium, nam Rector loci idem est qd ptes, vt no. gl. de offi. recto. prouin. in rubro, et nigro. et f. de offi. ptes. l. i. licitas. s. qui vniuersas. et sic no. quod ibi dicitur regit. Et sic videtur quod ex natura dicti verbi, possunt omnia facere que potest ptes, et sic habet et merum, et mistum imperium. In contrarium facit, qd est verum quod dicendum est quando regimine comittitur pincie, s. quando comittitur regimen ciuitatis, non venit merum imperium, vel mistum, et idem si comittitur regimen castrorum, vel villarum, vt s. de defen. ciui. per totum. et melius in aut. de defen. ciui. s. iusurandum. et s. audient. s. de man. per totum. et ibi per glo. f. l. i. in sum. Et hoc videtur verum qd sit speciale in vrb. Romana, vt si eius comittatur regimen videatur comitti merum et mistum imperium, vt f. de offi. ptes. et vbi l. i. et magis cum ista verba dubia debent interpretari contra eum qui profert, vt f. de pact. h. veteribus. Sed po sit qd habeat merum, et mistum imperium, pene, et mulcte que imponuntur in dictis locis, nuquid erit eorum? Certe non, qd non sunt ptes, dis seu rectoris, s. eius, qui in illis locis habet ius fiscale, vt l. mulctari. f. de mo. mul. et in feud. que sint rega. c. i. vbi dicitur expresse qd talia non veniunt, nisi expresse concedantur. Sed quero vtrum huius vigore poterunt imponere collectas dictis locis. Respond. non qd ptes prouincie no potest imponere collectas, vt j. l. placet. et supra de superind. l. i. Remanet ergo apud eos ad quos primo pertinebat ius collectandi, alias dicitur in glo.

Additio.

Uide Lys. et Bal. in l. i. s. si quacumq. predi. pote. Et quid si statum dicat talis sit extra protectione communis. vide per Lys. in l. i. s. de natu. lib. p. et Mod. in c. olim. de accus. et vide gl. in c. ego. in ver. saluo. de iure iur. et adde Jm. in c. ad audientiam. de appel. vbi dicit qd operatur vim appellationis, et refert et sequitur Bal. in sua mar. garita, in ver. appellatio. Quid in eo qui subiecit se gratis, voluntaria misericordie alicuius, vide Jm. in c. veniens. de renu. et Aug. in l. si cui de seru. Item in ver. si et eius committatur regimen. Vide circa hoc Barto. in l. si quando. la. s. de bo. vocan. et ibi dicitur vide quod not. Barto. in l. i. s. committere. s. cum l. de acquir. re. do. et Bald. in l. i. de pedaneis indicibus. Alex.

Lex octaua.

Lacet. Preses vel alius inde non potest collectam imponere, s. si necessitas imminet, debet scribere prefecto, et prefectus referat principi qui hoc permittet. hoc dicit.

Additio.

Sed pro quibus potest dominus imponere collectam. Dicitur quod Albe. de Ros. in suo alphabeto dicit qd potest imponere propter defensionem terre sancte, vt iij. quest. iij. c. sanctitudo. et de immuni. ecclesie. c. peruenit. Item si dominus vult ire in exercitum indictum a principe contra hereticos. Item si in bello ex parte sua fuerit cap. tus vt se redimet. Item si vult ire ad principem pro obtinendo priuilegium speciale pro se, et subditis. Item si maritat filiam. Item cum facit filium militem. Item ad refectionem pontium. Item cu accepit quod erat feudum suum, vel nouum acquirat. Item quando sine culpa damnatus est, vel relegatus. Intelligas semper quado ex se facere non potest, et etiam dum moderata imponat decima quest. iij. c. immo. circa medium. et extra de censib. c. cum apostolus. s. prohibemus, et ibi Oldra. gl. in summa. et iij. quest. ij. et per Ray. in summa. de epac. et talles, et hec omnia ponit Alber. in alphabeto in ver. dominus. Alex.

Lex

Lex nona.

Alud. No. qd ille qui tenetur ad factum ex dispositione l. non liberatur ptectione interesse. Item no. qd muna publici non potest pecunia redimi, et de primo dicitur, vt dicitur de verb. obli. l. stipulationes non diuidentur.

Lex decima.

Rinate. Predia emphyteutica principis extra ordinarias ptectiones non subeunt. h. d. Primo ponit dicitur. Secundo remouet dubium. Tertia assignat rationem. Secunda ibi, quandoquidem. Tertia ibi, et pari. prima pars est clara, in secunda gl. ponit casum, tertia est clara. f. l. no. arg. qd illi qui habent possessiones in clusis, seruino, et reddunt tertiam partem communis, quod non tenetur soluere collectam que imponitur pro imminutionibus necessitatibus. In teg. ibi perpetuo consignata, hic videtur qd pro bonis emphyteuticariis, que quis habet ab ecclesia, non tenetur soluere aliquam collectam communem. Cum enim ista bona sint perpetuo pensioni obligata, pro eis census quolibet anno soluitur non debet ptefari, p his collecta communis, ne duplicia onera sustineat, hoc tamen per usum de consuetudine non seruatur.

Additio.

Uide Bar. in l. licitatio. s. si de publi. Quid in illo emphyteute. vide in l. i. per Bal. s. de iur. emphy. sed And. de iur. in c. i. sup. verb. pte. latis. in tit. que sint rega. tenet contra Bar. Alex. Adde Bar. in l. i. de anno. et trib. et ibi dicitur Bar. in l. licitatio. s. si de publi. Alex.

Lex undecima.

Os qui. Principis habent immunitatem a muneribus extraordinariis. h. d. Et exponit ibi notarij, et protonotarij, et ibi epistolae vel libellis, isti sunt notarij, et exponit ibi per agendis, isti sunt referendarij.

Lex duodecima.

Minimarum. Primo ponit quasdam dignitates que habent immunitatem a sordidis muneribus. Secundo dicit alios palatinos non habere immunitatem, nisi hoc doceant. Tertio dicit circa magistros scienciarum seruanda iura antiqua. Quarto nominat muna sordida. Quinto liberat quosdam possessiones a quibusdam ptectionibus extraordinariis. Sexto et ultimo declarat predicta locum habere durate dignitate vel finita. Secunda ibi, ceteros. Tertia ibi circa rhetores. Quarta ibi sordidiorum. Quinta ibi legatis. Sexta ibi, hoc tamen. Et no. ver. sordidiorum ibi sordida muna ra nominantur, et melius quam alibi. Item no. ver. leg. vbi apparet qd priuilegiat persone pro possessionibus suis no debent soluere collectas pro remuneratione legatorum qui mittuntur a curia principis. Iste est intellectus istius ver. s. gl. aliter intelligit. Item not. ex f. huius l. qd priuilegium durat etiam dignitate finita, sed si priuilegium daretur officio no habenti dignitate annexam, secus est, vt s. eo. l. i. et ibi no. et facit j. eo. l. eam legem, quam vide.

Lex decimatertia.

Sordidiorum. Priuilegium personale non transit in successorem. h. d. No. qd hec leg. venit ad declarationem precedentis legis, et no. hanc glo. que ita plene distinguit in sua materia facit alibi, ideo vide eam et signa. Primum membrum gl. est quando priuilegium conceditur persone, qd declara vt no. per Dy. in c. priuilegium. extra de re. iur. lib. vi. et l. quia tale. f. l. sol. ma. Secundum autem membrum est quando priuilegium est concessum rebus vel personis. Glo. tangit. f. de cens. l. forma. s. quaquam, et ego dicit in l. pe. f. de seru. leg. Alia autem membra sunt clara et bene examinata per Dy. in c. priuilegium, et de reg. iur. lib. vi.

Additio.

In successorem. adde. Alex. de Jmo. in l. i. de consi. prin. vbi etiam per Bar. et in consi. incip. queritur. b. In priuilegium, de reg. iur. l. i. vi. adde qd no. ibi in apo. ad ipsum post do. Re. in addi. que incipit non transit ad successores. c. Uide glo. in c. cum venissent. de consi. que tenet qd in dubio personis concessum intelligatur nisi expresse aliud appareat. Facit l. in pecunia. f. de vsuris, de quo per doct. moder. in l. qd personale. vide Bal. in l. i. f. de consi. prin. per Jo. an. in merc. in regula priuilegij. per Spe. in tit. de inst. ed. s. nunc. ver. item questio fuit. Et adde qd vbi conceditur priuilegium mista consideratione loci, et persone, qd non potest in alio loco exerceri, secundum Bald. in l. i. in gviij. q. s. de seru. et Jm. in c. bone. de postu. prela. Item adde quod in personali bus actibus in persona inseparabiles includuntur. vt ibi, si stipulas

tus fuero per te. f. de verb. obli. l. heredi. f. de pac. et hoc in prin. legis in rescriptis dicitur in c. quoniam. l. i. de offi. dele. et ad q. de qua hic, adde gl. rui. q. i. c. possessiones, que tenent qd dicitur priuilegium in dubio, et idem tenet vbi s. Jo. an. per l. i. s. per mittitur. f. de aqua quoti. et est. et in l. iij. de censib. et in l. i. s. de iure immu. l. priuilegia. de reg. iur. cum quo transit Bal. in d. l. i. f. de consi. prin. ibi per de anch. et Cy. in i. q. Bar. in l. i. eo. tit. vide etiam Bal. hic, et in l. i. de seru. vbi tenet qd sic. Spec. in tit. de instru. ed. s. nunc autem. ver. qui fuit. vbi dicit standum concedentis interpretationi. p l. heratus. de reg. iur. de quo vide per Bal. qui fuit sibi contrarius in l. libere libertate. s. de oper. li. et in l. si non specialis. s. de testa. et in l. apud Jul. s. si quid alicui. f. de leg. et quod no. Bal. in l. i. sed et si quis. s. communia de leg. Alex.

Lex decimaquarta.

Am legem. Dicitur ponitur alia declaratio l. m. a. ginarum. et prosequere vt in gl.

Lex decimaquinta.

Uidenter. Predia principis propria, vel emphyteutica ab extraordinariis muneribus sunt exempta. h. d. concordat l. priuilegia. s. eo. et ibi dicitur.

De quibus muneribus vel ptectionibus nemini liceat se excusare.

Rubrica.

Lex prima.

Comparationi. De l. i. est clara quod totus iste tit. satis clarus est, et in ista l. cum duabus alijs legibus sequ. ponuntur quedam muna a quibus nemo excusatur aliquo priuilegio, nec curatur siue sit ordinaria, siue extraordinaria vel sordida hoc dicit totus iste titulus.

Lex secunda.

Um ad felicissimam. Nemo ab angariis, vel plaustris vel alio munere, licet sordido excusatur in locis per que princeps ad expeditionem arripit iter, vel Augusta. hoc dicit.

Lex tertia.

Hac providentissima. Alibi onere constructionis via rum et muros, vel aliarum specierum, vel comparationis frumenti, si comode visum fuit prefecto, nullus excusatur. h. d. et vide qd no. in l. ad instructiones. s. de sacrosan. eccle.

Additio.

Nullus excusatur. Adde Jac. Rebus. in l. nemo. nu. i. et qd ibi posui in ap. ad ipsum s. de ann. et tri. et qd posui in addi. ad Suli. de cu. in l. ad instructiones. s. de sacrosan. eccle.

Qui etate et professione se excusant.

Rub.

Lex prima.

Um affirmetis. Studentes habent immunitatem a muneribus, vt in terris propriis non grauentur ad custodias, et alia muna personalia. Item nota qd istud priuilegium non habet locum nisi in minoribus reg. anno. quasi presumat Imperator quod postquam excesserit reg. annu. qd nunquam bene addiscat. Sed opp. f. de dec. l. spurij. s. i. f. de mu. et ho. l. ad rempub. Et videtur tan gere, sed in sua solutione non bene declarat, ideo tu dic. Queda sunt muna personalia in quibus requiritur consilium et discretio vt esse de consilio, vel habere aliquod regimen, et tunc no conceditur minor. reg. an. nisi in defectum, vt in contrariis. Queda sunt muna personalia in quibus aliquod periculum non vertitur, vt facere custodiam in ciuitate, et similia, et ad ista possunt vocari minores, et quibus hic liberantur propter studium, et habent istud priuilegium causa studiorum.

Bart. Secunda super Cod.

ddd ij

a Collecta. Vide Fran. de Albe. in suo consil. incip. in Dei nomi
ne amice, punctus talis est magister Lechinus, &c.

Reddatur. Qui se gerit pro doctore cū non fuerit examinatus non excusatur a mun-
deribus, secus si fuerit approbatus. hoc dicit. No. de
digi in summario. et licet de eo loquatur qui assumit ha-
bitum doctoratus philosophie, tamen de iure id videtur in qua-
libet alia scientia, arg. 3. eo. l. i. de ioco. an. et plus qui gerit se p.
doctore. et non sic tenetur de crimine falsi, vt. ad l. cor. de falsi. l. cos.

C hoc forte non procederet in scholari perito, qui doctorari dicitur sine examine et dicitur doctus in constitutionibus, si de appel. facit c. de petro. gl. vi. et c. nullus. et ideo dicit ibi B. goli. quod non examinatur, qui de curia Romana accipitur, c. tales sine notorij. Facit etiam c. ad apostolica de regulis. Ro. q. frustra fit demonstratio rei certo demonstrata. li. ff. de do. prelega. quod tamen intellige, nisi esset data forma q. in doctorando requireretur examinem, q. forma esset seruanda. c. pi. cum dilecti. de rescrip. Faciunt no. per Aug. et Ro. in l. hac consulti sumus. §. qui testa. fa. pos. gl. in l. j. et in l. ff. de lib. a. posthu. cum sim. Alleg.

Bart. Secunda super Rod. odo iij

sed tunc debet imponi rebus, nō personis, et ideo cadit in sequenti
membro. ¶ Item quero, qualiter imponatur ista collecta. Et gl.
in l. i. supra, de apoc. publi. dicit quod imponitur magnis, et pauperibus
per solidos, et libram, ut qui plus habet plus soluat. Et quod ibi di-
xi, fallit si imponatur pro salario rectoris, vt s. proximo membro
30 dixi. Fallit etiam in casu quem statim dicam. ¶ Querō ergo vtrum
istud munus diuidatur in sortidum, et non sortidum. Buhel. dicit
quod sic, vt puta si imponeretur collecta pro redimendo aliquomni
nere sortido, diceretur munus sortidum, alias secus. Certe licet
de iure communi munus non possit redimi pecunia, vt l. illud s.
de excus. in iure, cum similit. tamen si hoc contingeret fieri authorita-
te superioris, tunc dicitur Buhel. tunc ad istam collectam solui-
da non tenderetur hi qui non tenebantur ad munera sortida, alias
alter pro altero grauaretur, contra l. i. s. vt nullus ex vicar. pro ali.
debt. et si tunc non imponeretur collecta per sortidum, et libram.
31 ¶ Item quero pro imponenda collecta que res estimabuntur?
Nec posset, omnia mobilia, et immobilia, vt ff. de censu. s. de
iur. iuri. ne conced. s. fin. ¶ Sed quero qualiter fiat ista estimatio?
Dic, vt l. susceprodes. s. de suscept. a. area. ¶ Sed quero a qua par-
te incipit habere effectum talis estimatio? Dic, vt in l. i. s. de apo-
32 pu. s. i. ¶ Item quero, vtrum collecta possit imponi clericis, et eccle-
1 siis? Respond. ex predictis apparet quod non debeat imponi per-
sone subdite, et ecclesie, et clericis non sunt nobis subditi, ergo re. pos-
sit deelarari est per authentic. Item nulla communitas. s. de sa-
33 crosan. eccles. ¶ Item quero, aliquis est hic ciuis, et alibi habet
possessiones, vtrum pro possessionibus alibi positis cogatur hic sol-
uere collectas? Gloss. hic dicit quod non, qd secundum hoc alibi sol-
ueretur tributum, et hic collecta, quod esse non debet. Et secundum
hoc sequitur quod si esset res pro qua non solueretur tributum, vel
collecta alibi, quod hic cogi possit ad soluendum. Et ita intelligit
quidam istam gloss. que si simpliciter loqueretur damnant eam. Sed
ego puto quod glo. verum dicit. Nam pro possessionibus tributa
34 res non debet solui collecta alibi, vt l. priuata. de excusatio. mune-
rum. s. i. ¶ Item imponitur a ciuitate, et nō potest extendi collec-
ta pro rebus, que sunt extra territorium, argumēt. ff. de iurisd. omni-
indici. l. a. de bon. aut. iudi. posses. l. cū vn. s. pen. et si, quod est nota
dum. Tamen in ciuitatibus Italie cum quilibet ciuitas habeat
consuetudinem imponendi collectas etiam forensibus possidentibus
in territorio, nō est dubium quod pro rebus alibi positis quas
in ciuitate originis, vel domicilij, nō debeat soluere, alias forte pos-
set compelli, etiam pro his, que habet extra territorium, argumēt.
l. si ff. de decre. ab ordi. fac. ¶ Item quero quis excusetur ab isto
munere. Respondeo, nullus regulariter, vt hic s. s. patrimoniorum.
35 et prima. s. quemadmodum. m. c. i. in princip. de mu. patrimoniorum.
s. l. i. in doctoribus actu legentibus, vel medicos, et ibi nō de profes-
sione. Et fallit in officialibus secundum distinctionem quem
36 posui. s. de immuni. ne. cōced. l. fina. ¶ Item querit gloss. pro fun-
do totali quis soluet collectam. Dicit gl. et bene, quod maritus
in per l. hactenus. ff. de usufruct. et probatur. ff. de impens. in reb. co-
l. neque. Et quia vir percipit fructus, ideo re. vt l. prima. supra de an-
37 no. et tribut. ¶ Venio ad tertium, scilicet ad munera mere patri-
monialia, que ipsis rebus inducuntur. Ista sunt triplicia. Quan-
doque inducuntur ipsi rei de eo quod faciendum est in ipsa re seu de
ipsa re, vt qd nautis, vel seruus, vel equus vadat in seruitiu rebus
38 blicis, hoc enim fit de ipsa re. ¶ Item quod milites hospitentur in
domo, hoc enim fit in re ipsa. Quandoque ista munera sunt de eo
quod percipitur ex re vt quod datur tertia pars fructuum, vt l. no
dicos. supra de suscept. a. area. Quandoque imponitur ipsi rei de eo
quod nō fit ex ipsa re, nec in re, nec de eo quod percipit in re, nec ex
re, sed est omnino egra res, vt quandoq. debet prestare certam pen-
sionem pecunie annuatim, quandoque pecunia ex re ipsa non per-
cipitur. De primo, et secundo patet exemplum. ff. de muner. et honor.
l. si. s. patrimoniorum. et seq. de priu. veta. l. penult. De tertio est ex-
39 plyn in l. hactenus. ff. de usufruct. et s. de imponen. lucra. rescript.
l. prima. in omnibus legibus facientibus mentionē de tributo, su-
rectig ali, quod soluitur in pecunia, et differt istud a tertium a mune-
re quod imponitur persone pro rebus. Nam ibi est obligata perso-
na, et per consequens omnes res patrimonij, vt l. auferunt. s. si fisci.
ff. de iure fisci. et not. supra pen. fiscal. cred. prefer. l. prima. hic vero
quolibet res tenetur pro munere, quod cum rem respicit, et non vi-
tra, vt ff. de public. et vectigal. l. Imperatores. ¶ Item quero, qui
excusentur ad ista munera. Respond. nemo cum siunque pri-
uilegijs, vel dignitatibus exstat, etiam si sit ecclesia, vt supra de excu-
40 tribut. l. si. et de sacrosanct. eccle. l. placet. et iubemus nulla autem
et infra de nati. non excus. l. si de episc. et clerici. l. de his. nisi quatenus
l. vel privilegio sit expressum specialiter, vt supra de episc. et cleri-
41 l. prima. ¶ Item modo ad tertium principale scilicet ad munera
imposita cum s. viderimus de simpliciter facile cognoscemus compo-
situm. Sunt enim qui habent omnes persone pro sumptibus, vt dicta.
munerum. s. multa. ff. de. Sed hic est aduertenda. Nam cum s. oia

personalibus quidam excusantur, a patrimonialibus nullus, quid
ergo fiet, verum propter id, quod sapit naturam personalium excu-
setur a toto, an vero propter id, quod sapit naturam patrimonialia vel
realis excusetur a nihilo, et bene inter l. 3. cōtingat quod quis non
possit gravari ad personalia propter delictum suum propter alia in-
munantur, semper fiet separatio, quod quatenus hoc respicit personas
non gravabitur, quatenus autem respicit sumptum seu patrimonium
gravabitur, vel. relegatorum. f. si. q. 1. sequē. ff. de interd. c. 1. relega. r.
hic est casus l. 1. magnarum. supra de excu. mu. Nam ibi ponunt quod
dam numeris sordida, quod respiciunt sumptus et laborem persone, et
sic sunt mista, a quibus excusantur solum patrimonialia quorundam,
qui sunt in maxima dignitate, aliorum autem patrimonialia non ex-
cusantur, licet sint in dignitatibus minoribus. Et constat quod omni-
persona, que in dignitate est, prout persona respicit, excusetur a mun-
ribus sordidis, vel. l. humilioribus. ff. de suscep. i. arca. Ergo apparet
quod alii exigentes in dignitate non gravantur ipsi, sed eorum pa-
40 trimonialia. Et Item quero, cum in iure sepe fiat mentio de muneri-
bus ordinariis, et extra ordinariis, et que sint ista. Et Sui. dicit in d. l.
memine. quod ordinaria sunt, que habent certam, et determinatam
prestationem. Extra ordinaria sunt, que quandoque per accidens in-
dicuntur, vel. l. Seio. f. medico. ff. de ann. lega. l. 1. sed et si per pietorem.
f. si ferie. ff. de quib. cau. ma. Sed l. 1. f. de r. ac. pub. mu. videt velle di-
cere quod sunt extra ordinaria munera, que imponuntur a lege, vel
senatus consulto, vel constitutionibus principum. Certe illa conco-
cū dicto Buliel. quod quando imponuntur a lege, vel consuetudine per-
petua, vel constitutione, tunc de necessitate habent certam, et ordina-
tam prestationem. Sed ea que imponuntur quandoque per accidens
non possunt habere perpetuam, et ordinariam prestationem, et hoc
modo forte debet intelligi l. 1. f. de superind. quod inductiones per fin-
gula lustra ante illam legem non imponebantur perpetuo, sed forte
ad beneficium principis. Si enim vere hoc fuisset, sine dubio fuisset
ordinarie prestationes, sed quod non erant, ideo fuit necesse redi-
p si in alia constitutione. Et Item quero pedagium, seu gabella que
41 soluitur a transiuentibus, verum sit onus reale vel personale. Et
respondit quod est reale, vel. l. 1. ff. de priui. vet. c. not. in l. 1. ff. de cano. ar.
q. tit. Sed tunc quero ultra, cum dicuntur clerici teneri ad onera rea-
lia, quare ab eis non possunt erigi iste gabelle. vt in c. clericus. extra
de immunita. ecclesie. lib. vi. Respondit, quod digi ista munera patri-
monialia erigi a clericis, intelligas quando patrimonium iuit ad
clericos cum onere, sed si ad eos fuisset res libera, non possent gra-
uari. sed iste gabelle, et pedagia indicuntur rebus liberis clericorum,
ideo quod transiunt per totum territorium, hoc autem non potest fieri.
t ergo, etc. Et Sum. et alie distinctiones munerum, quod quedam pu-
43 blica, quedam priuata, et ista non prosequor, quia non pertinent ad
nostram materiam. Et Item quedam dicuntur angaria, et quedam
per angaria. quod sub predictis continentur, et habemus rubricam
s specialem, infra de cursu pub. l. angaria, et per angaria. li. xij. Et al-
t timo scias quod omnia ista dicuntur munera civilia, vt l. munerum.
f. hec autem omnia. ff. de mune. et hon. Dic non sunt alia.
Et Adario.
a Viri. Adde Seli. in c. dilectus filius. de rescrip. et in consilio. xij.
b Competunt mulieribus. adde istum in l. 1. ff. de dig. lib. xij. et Pa-
nolm. in c. dilecti filij. nu. 1. et quod ibi posui in addi. ad ipsum. in vers.
in muliere. extra de arbit.
c Et imita per Bar. in l. 1. ff. de auro coronario. Quid in scholaribus stu-
dentibus in propriis domibus? Dic idem secundum Bar. in l. 1. qui
etate re excusant. et l. medicos. c. quod not. 3. de prof. medic. in versic.
item quero aliquis. Adde Bal. in l. 1. ff. sine censu vel reli. et Bal. in
l. placet. ff. de sacrosanc. eccle. vbi dicit an possint collecte imponi fo-
rensisbus pro rebus quas tenent in ciuitate collectante. Determina-
nat quod non. de quo per eundem in l. rescripto. f. sine. ff. de munerib.
et hono. vide Barto. in l. forma. f. illam. de censu. Et an forensis possit
conueniri in loco vbi habet suas possessiones, et terras. Alexand.
d Et scholaribus. Tu vide de hoc Jac. Reb. in l. nec ipsi. no. 1. f. de
inco. et vbi quis dom. habe. videatur.
e Imponere. Vide Seli. in c. cum dilecta. de rescript. versic. singu-
li. Adde istum in l. vna. nu. 2. et quod ibi posui in apost. ad ipsum in
versic. collectas. f. de superind.
f Et nota per Bar. in l. prima. quod cuiusque vni. no. et aliquid in l.
quarta. f. actor. et ibi scripsi. ff. de re iudicata. et in l. placet. ff. de sacro
sanctis eccle. Et an dominus possit imponere vassallo. per Baldum
25 in l. penultim. f. de bono. quod liber. Et Quid si ciuitas debet mittere
mille homines ad exercitum, an sit onus impositum personis, an ve-
ro rebus. Vide Baldum in l. etiam. in fine. ff. de exec. rei iudi. Item
26 Usurario foris imponit collecta. Bal. in l. etiam. ff. de exec. rei iudi.
27 Item tunc collecte dicuntur ille que non habent certam formam, sed
variuntur secundum voluntatem superioris, vt not. Bald. in l. fin.
f. sine censu vel reliquis. Et Item collecta imponitur per solidum et
lib. et ibi. Adde Inno. in c. grauē. de sent. excomm. et vide
28 Alex. in d. actor. alle. in text. prout ipse se remittit. versic. quero.

successive Bar. cum concor. nonnullis ibide per eum signatis. Ad
de gl. in l. sancimus. la. in ver. peregratio. s. de aduoc. diuer. Alleg.
C Impom. Adde do. Alleg. de Imo. in consil. l. vii. h. parte.
Ex consuetudine. Vide do. Alleg. de Imo. consilienter contra Bar.
in cons. suo c. incip. viso. ita etiam refertur sequitur do. Inf. ad Bar.
in l. de quibus. de legi. Et sic q. imo videtur sufficere consuetudo an
tiqua si ponderes Bar. in l. j. de guro cozo lib. g. que consuetudo
est decem annorum. fm. Pan. in c. fi. de consue.
C Clerici et ecclesie. Adde de quod posui in apost. ad istu in l. placet.
nu. 4. in ver. pro rebus ecclesie. s. de sacrosan. eccle. in fi. lect.
C Vide Jo. and. in c. fi. de immu. ecclie lib. vi. r. ibi Domi. de san. Se
nu. a doc. in c. l. j. s. fine. de iure pat. a Jo. Lald. in consil. g. qd ponit
in tit. de consi. r. incipit. factum super quo consilium petit. tale pro
supponitur. Alleg. Sed si alibi non solueretur tributum. tunc dicitur
Sul. aut imponitur collecta ab eo. qui habet iurisdictione vnifor
mem in omni loco. vt a principe. tunc deberet soluere quis pro res
bus. quas habet vbiq. Consuetudo Italie se habet q. a forisibus
possidentibus in territorio soluatur collecta. ad de Bal. in l. etiam.
s. de exco. rei iudi. Alleg.
C Hoc firmat Jo. and. in c. fi. de immu. ecclie. li. vi. r. ibi Domi. a doc.
in d. c. l. j. r. videl. h. s. patrimonioru. r. l. refert pto. s. h. a ibi glossa
Bar. s. de mune. a hono. r. habetur in auth. item nulla comunia.
s. de epis. a cle. r. in c. fi. de immu. ecclie. in vi. r. ibi Jo. a plene Bal. in l.
iij. a Sal. s. fine censu vel reliquis. a Ang. in l. iij. s. actor. r. ibi etia
do. Alleg. ff. de rei iudi. Alleg.
C Baritus. Adde do. Soci. in cons. c. xvij. incip. circa hanc q. ver.
nono. hoc idem.
C Vide in rub. s. de annu. r. ibi vide Bar. a Adde Bar. in l. refert
pro. s. h. de mune. a hono. r. pro glo. in rub. s. de mu. patri. Alleg.
C Sul. in d. l. nemine. Adde eundem Sul. de Lug. in l. placet. nu. 7.
r. quod ibi posui in apost. ad ipsum in ver. ab ordinario. s. de sacro
san. ecclie. tunc post Jac. Rebus. s. in rub. de mu. patri. nu. 2. isto tit.
r. in rub. de iudi. nu. isto etiam lib.
C Et que dicantur munera ordinaria. r. que extraordinaria. ad de
Bal. in l. fi. ver. adde tamen. s. fine censu vel reliq. Bar. in l. h. qui
ff. de tur. immu. Imol. in l. si ex toto. in pun. de leg. 1. Alleg.
C Clerici non tenentur soluere ped agium. seu gabellas. C
bellas. Adde Ang. in consi. incip. pntus questione talis est. a Jo.
de por. Vinc. in consi. omnipotens Dei postulato suffragio. la. p
mo scienda. a fede. de Sen. conf. r. a Sidre. c. vij. vers. vobis quom
totum. Vide per Bal. in l. placet. r. in l. ad instructiones. r. in l. q
s. de sacrosan. ecclie. Alleg.
C Vide Bar. a que ibi scripsi in l. j. in fi. princ. ff. de publi. dictu
do. Ant. in c. si diligenti. de refri. in fi. vbi tenet clericos a collecto
esse exemptos. prout reperiuntur exempti de iure. a Imo. in l. h. de
refri. in repet. Alleg.
C Queda angaria. r. queda peragaria. Tu vide de hoc Rebus. nu.
s. de ann. a trib. nu. 7. isto lib. Sul. de Lug. in l. nemine. nu. 1.
posui in apost. ad ipsum. in ver. quid dicitur angariarum munu
de sacrosan. ecclie. a glo. in c. i. in tit. que sint regalie. in vltis fei
C Vide l. neminem. de sacrosan. ecclie. r. ibi plene declarat Cr
in c. non minus. de immu. ecclie. r. per Rot. in libellis suis. 2
C De legationibus. Rubrica.
C Lex prima.
C Heredes officialium quatenus teneantur.
C Cum vos. Done hic casum in terminis sic. 2
C Hic vel principis. ad defendenda quanda causam. r. p
cipis. r. accepimus pecunia pro funtibus suis. ego ve
r. causaz defendi. sed Titius no venit. q. mortuus est. Ego volo re
petere ab heredibus illius Titii illa pecunia. qua ipse habuit a re
publ. querit an possim. Et responderetur q. si ille accepit pecunia
ob proprios sumptus. no possum petere ego. sed respublica. Unde
ie accepit pecunia ppter sumptus. hoc est. vt solueret aduocatoe
r. tunc cu ego qui fui ad defendendu causam fui ad hoc obligatus
potero illam pecunia repetere. Item potero collega meus in eo. in
quo deliquit. propter omis sibi impositu accusare coraz preside. q
intelligi si ille collega meus viueret. h. v. C Et nota q. licet vnu
ex officialibus vel ambasiatoribus decedat. vel alias officiu no im
pleat. quod salarium decedentis. vel alias non impleatis. no accer
sit ei. qui solus impleuit. quod not.

temporis quo non seruunt per heredes debet reipublice restituere. Et sic facti contra heredes assessorum qui in officio decesserunt, et teneantur restituere pro rata temporis si totum assessorum receperat salaria, vel si non receperat, et heredes non debent habere nisi pro eo tempore quo defunctus seruunt. De quo per doct. in l. die functo. de off. assessorum. Item no. q. si unus ambulator in itinere decessit, alter solus potest officium ambulationis exple, et id quod faciet, tenebit et ratum erit, ac si effectus factus per ambos. Ang. vide ff. de in l. legatis.

Lex tertia.

Transmarina. Legatio transmarina tri-
bit vacationem biennij, se-
cus si prope. q. tunc talis legatio non tribuit vacationem.
h. d. Sed opp. s. de mun. et bol. ff. de illa determinat
per istam. Vel aliter. Legatio a remotis tribuit vacationem ab om-
nibus civilibus muneribus, et hic legatio vero de propinquo tri-
bit vacationem a munere legationis per biennium, non a muneribus
civilibus.

Lex quarta.

Recipiens dignitatem ad postulationem et procuracionem, non
habet immunitatem a muneribus, secus si a libertate.
2. Actum an fieri possit ne immunitas a lege concessa locum habeat.
3. Immunitas concessa officio quando durat, etiam officio finito.

Uniuersi. Omnes qui dignitates suffragio rece-
perunt, non habent vacationem a muneribus
propter dignitatem, sed si legatus fuerit, habet propter le-
gationem. h. d. Ista est singularis legatio ideo no. Sed oppo. videt
istam similes egulantur, et ff. de va. mu. l. legatio. s. comites. et eos.
s. de egu. mu. Multis timore hec legatio huius legis variatur. Nam con-
traria loquuntur in eo qui recipit dignitatem ex mera liberalitate.
1. Hic vero in eo qui recipit ad postulationem et procuracionem, arg. ff.
q. quisq. iur. l. i. in prin. Et no. hac lege a facit s. de peti. bo. sub.
l. i. q. ibi no. et de egu. tur. l. etia opera. ibi dicitur, non affectate.
2. Alii dicunt q. in contrariis recipit dignitatem simpliciter hoc suffra-
gio, id est pacto, ne immunitas habere, q. est tenendum meti, q. ex
pacto fieri potest, ne immunitas a lege concessa locum habeat. Et in co-
trariis facit q. dicimus de clericis, qui non possunt renuntiare pri-
uilegio clericatus, et extra de foro coe. c. si diligenti. licet de iure ci-
uili videatur secus, et s. de pac. si quis in conscribendo. Tertio mo-
do legitur, quod contraria loquuntur in his qui recipiunt dignitas
tem sine salario, hic vero in his qui recipiunt suffragio, id est, cu sa-
lario, et contemplatione salarii magis quam officij, etiam hanc lect.
tene menti, quia singularis est. Alii dicunt, quod hic finitum erat
officium, in contrario autem durabat. Sed hec lect. non vera, et s.
de egu. mu. l. imaginarij. in fin. et eam legem. Vel dic coniungens
do hanc legem cu legibus precedentibus, q. quandoque quis con-
sequitur officium absq. dignitate, et tunc durante officio habet im-
munitatem, et s. de egu. mu. l. i. q. ibi no. Aut cu dignitate, et
tunc ante illa dignitas obuenit absq. procuracione, et absq. pacto,
non preterit salarii, et habebit immunitatem durante dignitate, et
postea, et d. l. imaginarij. in fin. et eam legem. Aut obuenit cu aliquo
ex predictis, et habebit immunitatem durante officio, no postea, et
hac lege, quam no. q. leg. ista est singularis.

Additio.

Adde Bar. in l. i. si seruus. s. si vero. de fur. in q. illa de damnis da-
tis ambulatoribus, et no restat si ambulator fuit procurator, et
per Bar. in l. inter causas. s. non omnia. ff. mandati. Facit et s. de te-
po. ordi. in vi. et in l. qui contra. de inest. nu. ubi ignorantia procura-
ta non excusat. Bar. in l. i. in prin. si quis test. libere esse ius. fac.
cit. Bul. dictum in l. cetera. ff. de legi. qui dicit, q. cuius scis pensiones
secretam q. minus valere debeat, reddidit carius, q. illa malitia cu
no excusat. Adde Jo. and. et Imo. in c. significasti. de pign. et spe. in
tit. de iud. in ver. illud aut. ubi dicit q. si nuntius missus a dno ca-
ptatus in opera, et no requisitus in itinere fuit captus, no teneat dñs
cu redimere. Adde Imo. in c. sicut. el. ff. de iure iur. de illo qui in bel-
lo amittit equos et no teneat dñs eos restaurare, si ipse affectauit.
Allegand.

Adde etiam ad hoc optimus tex. in l. i. s. si quis cau. et l. qui
dam. ff. de rebus causis maior. Adde etiam quod omnis ille, qui est
in officio villi, et parui valoris presumit affectus. Text. est in l. i. sp.
donem. s. si de egu. tur. in not. et in l. i. in l. i. Adde quod habe-
tis in l. vpon. s. si de fal. l. i. leg. sententia. q. ibi Bar. ff. de test. cu.
et per Dom. in c. i. et l. i. in l. i. pendente in vi. et q. ibi dicitur, in magna apo-
stilla. adde etiam ibi Angel. in auth. vt iudic. sine quoquo suffra. in
prin. et contra officiales procurantes habere officij, presumitur
habere animum male se gerendi, et dicit Bartol. in l. i. de mure

gulis. Allegand.

Lex quinta.

Quod. In his que publicam utilitatem respiciunt,
non valet reformatio facta a provinciali
bus, etiam consentiente prefide, nisi per prefectum, vel prin-
cipem fuerit approbata. h. d. Et ad eundem premittit, quod
quando prefes vel aliquis superior proponit aliquod dubium in suo
concilio, et petit sup hoc sibi tamen concilio exhiberi, unde est id dicere
proponere et concilio postulare. Hoc premisso pone casus sic. Prefes
punitie conuocauit parlamentum in provincia, et in eo proponit, et co-
siliu petit super aliquo euenienti, quod respiciebat utilitatem publi-
cam, super quo fuit consultum et ad principem mitteretur legatio,
seu ad eius curiam, vel fuit aliter reformatum. Queritur an hoc suf-
ficeret per prefide approbati. Respondit imperator q. non. h. d. et e-
rasunt plana. Et not. hic modum faciendi propositum in concilio,
sive parlamento. Petit enim proponere sanum, et utile concilium exhibe-
ri. Et hoc verum, quando propositum sit super aliquo dubio. Sed qua-
do fieret super certo, secus, et l. i. s. de egu. mu. Verbi gratia, finituz
est officij unius officialis, congregatur concilium, et eligatur sequens
officialis, tunc q. certum est electionem debere fieri non petit con-
siliu super hoc, sed petit vt eligant homines de concilio. Et secu-
do no. q. prefes provinciarum coadunant concilium, seu parlamen-
tum vniuersale provincie, q. intelligit no q. omnes de provincia de-
beat ad illud ire, q. hoc esset durum, sed de omnibus ciuitatibus de-
putantur aliqui ambatores, vel syndici qui ciuitatem representent,
et isti dicuntur assistere prefidi, et hoc sentit gl. posita super verbo, in
ter omnes. Et tertio no. q. prefes solus non potest referre prin-
cipi, quod intelligit gl. in his que respiciunt publicam utilitatem, alias
secus, per tit. s. de rela. Et quarto no. q. statutum seu constitutum fa-
cta a prefide seu parlamento, vel concilio provincie non valet, nisi ap-
probetur per superiorem. Sed contra hoc opp. q. quilibet populus
potest sibi facere statutum, et ff. de iust. iur. l. omnes populi. Sol.
dicit. Bul. q. illud est verum in his que priuatum utilitatem respiciunt.
In his vero que respiciunt publicam utilitatem principaliter, non pos-
sunt, et hic. Sed ego dico aliter in l. omnes populi. Nam quidam
est populus liber qui habet omnem iurisdictionem, et tunc potest fa-
cere legem, et statutu, prout sibi placet, et d. l. omnes populi. et instit.
de iur. natu. gen. et ciuili. s. omnes populi. ubi ponit exemplum in po-
pulo Romano. Quidam sunt populi, qui non habent iurisdictionem
de iure communi, et ciuitates, que non habent merum imperium.
Item provincia tota, que licet habeat merum imperium, et l. illi-
tas. s. qui vniuersas. ff. de offi. prefid. tam a prefide appellatur ad
superiorem, et tunc eorum statuta non valent, nisi confirmetur a su-
perioribus, et hic. Et ita fit in istis ciuitatibus marchie, ducatus,
nam admittuntur eorum statuta, nisi approbata per superiorem.
Et dicitur in l. omnes populi. Sic etiam statuta, quod fieret in ali-
quo castro, no admitteretur, nisi per comune approbare. Et ite-
no. quod prefes provinciarum non possunt facere constitutiones,
tamen isti prefides, qui mittuntur ab ecclesia, aliud seruant, vel ex
consuetudine, vel ex speciali concessione. De quo dicitur in d. l. omnes
populi. ubi hanc allegant. Et item no. q. concilium seu parlamen-
tum debet conuocari in loco publico. De quo dicitur in l. i. s. de decu-
et videas que ibi dicit. Ista omnia perpetuo tene menti.

Additio.

Statutu factu ab antianis, an requirat confirmationem superioris,
an possit reuocari sine eius consensu, scilicet superioris. De hoc
vide Bar. tenentem q. sic, in l. omnes populi. et l. omnia. de testib.
ubi tamē Bar. contra. ubi in l. omnes populi. distinguit, et quo appa-
ret responsio ad contraria Bal. cum opi. Bar. transit Sal. s. vulg.
et do. Paul. de cast. in d. l. omnia. et per de anch. in c. canonu statu-
ta. in ver. sed hic incidenter quero, vtrum in reuocatione. et do. Abb.
in c. dilecto. de preben. ubi ponderat ibi esse casum pro Bar. q. d. limi-
tat, nisi superior apposuisset clausulam si quid contra fiat, q. no va-
leat per illum reg. per Ang. in d. l. omnia. et Bal. in l. i. leg. placito. C.
de rerum permu. et per Bal. Ang. et Imo. in l. i. leg. facto. in prin. ff. de
vulga. et pupill. in l. omnia. vide do. meum Allega.

Lex sexta.

Glories. Ad debet legatio mitti ad principem nisi
de voluntate concilij, et auctoritate su-
perioris. h. d. Et not. hic quod prius fuit huius ciuitatis
non possunt legati mittere ad principem sine magno concilio ciui-
tatis. Et secundo no. quod quando vocantur ad concilium omnes,
sufficit quod sint in concilio illi qui sunt in ciuitate, nec sunt expecta-
di illi qui sunt absentes, et hic dum dicit mittere a vrbem. Et ite not.
quod

q. non sunt expectandi infirmi, vel aliter impediti, vt sint in concilio.
Item no. quod ambatores debent portare literas sue am-
bationis, ad quod facit q. dicitur supra de decurio. l. si quis decurio.

De excusationibus artificum.

Rubri.

Lex prima.

Artifices. Artifices hic expresse habent immu-
nitatem a personalibus muneribus,
tam discipuli, quam magistri. h. d. Et no. hoc bene q. q. d.
dictum est de discipulis dictum esse intelligitur, vt omnes
dicantur artifices, q. d. facit ad ea que dicitur in l. legatis seruus. s. ore
naticibus. de leg. iij.

De potioribus ad munera non vocandis.

Rub.

Lex vnica.

Ipsa. Iusta causa est appellandi, si alter prius
debeat nominari. h. d. Pone casum, vt s.
quemad. ad ciu. mu. l. pen. et si. Alias pone, rector debet
esse de natione Romana, et si eligatur de natione Tusco-
rum, certe licite appellatur.

Si propter inimicitias creatio facta fuerit.

Rub.

Lex vnica.

Propter. Creatio facta de aliquo pro-
pter inimicitias, facit aliquem
si vult, posse appellare. h. d. Et no. quod eo ipso q.
quis est electus ab inimico suo, presumitur electus
propter inimicitias, vt dicitur in teste, qui tulit testi-
monium contra inimicum, q. d. eo ipso intelligatur tu-
lisse testimonium propter inimicitiam, et l. ob carmen. s. si de testa.

De sumptuum recuperatione.

Rub.

Lex vnica.

Unieribus. Electus, qui habet excusatio-
nem recuperat sumptus, quos
facit in lite ab eo qui eum nominauerit. h. d. Et no. quod
dicitur in summario. Et quo habet quando electus ap-
pellatur, eligens seu nominans debet citari, q. eius inter-
est, vt videas hic. Nam condemnatur in expensis, facit ff. de adop. l.
nam ita diuus.

Additio.

Allegatur hic, q. iuramentum calumnie excusat ab expensis,
sed nihil Bar. dicit hic, sed in l. i. s. ad Turpil. et ibi scripsi.

Si post creationem quis decesserit.

Rubri.

Lex vnica.

Ante. Unus subeundi munera no transit ad here-
dem mortuo patre. h. d.

De tabularijs, scribis, et.

Rubri.

Nota quod nomina que ponuntur in rub. exponuntur in gl. et po-
nuntur alia nomina. Dicitur in ea.

Lex prima.

Notarius quando inuitus potest rogari de instrumentis.

Alii. Notarij, qui ad aliquam militiam vel aliud of-
ficium transeunt, remouentur, et reuocantur ad
curiam intra quinquennium, non postea. h. d.

Additio.

Sumo arg. ex ista lege q. tabellio inuitus potest rogari de in-
strumentis, si tamē ante quinquennium tempore quo officij exerceri ce-
pit, rogatus, secus autē si postea. Adde Ang. hic, et Ro. in no. ff. in l. i. in l. i.
Adde q. notarius non cogit propter multitudinem contractuum
conficere instrumenta. Dicit Bar. in l. i. ff. fur. aduersus nautas. et
Joan. Andre. in addi. Specu. in rub. de fide instrumen. et Bald. in
rub. s. eo. tit. et in l. qui test. in fin. de test. et Ro. in l. i. sol. matri. Item
non cogitur notarius, quando est effectus decurio, aduocat, vel cle-
ricus. in l. vniuersas. et ibi post Bar. s. de decu. Adde tamē q. si po-

test cogi notarius, et recusat, potest officio priuari. Bal. in l. prouiden-
dum. s. de posthu. Allegand.

Lex secunda.

Uicunq. Si decurio notariatus officij assum-
mittit, perit, priuilegium decurionatus ac-quirit.

Additio.

Et no. ex hac lege, q. licet decurio no debeat tabellionatus officij
exercere, et l. vniuersos. de decu. tamen si exerceret instrumenta per
se facta no sunt irrita, q. d. facit ad q. de qua in c. ne clerici. vel mona.

Lex tertia.

Notarius qualiter se gerere debeat in officio, et qui tabellio-
nes esse possint.

Generalis. Seruus no potest esse tabellio, si dominus
a. cuius sciuerit tale officij assumere, parti-
cipet. Et no. q. notarius debet esse liber homo. Et secundo not. q. si nota-
rius patitur se rogari de aliquo instrumento, sciatur se habere ali-
qua qualitate vel defectum, propter quem instrumentum ab eo non
valeat, q. ipse teneatur parti ad interesse, q. d. est no. Et ite not. q. d.
ignorans non punitur. Sed modo opponitur, q. notarius dicitur
seruus publicus, et l. no. quasi. ff. de pupill. sal. fo. et Sol. est liber ho-
mo, et dicitur seruus publicus, q. publice omnibus seruit et ex eius
stipu. omnib. queritur dicit gl. q. d. est no. nec distinguit inter stipu-
lationes pectorales, vel conditionales, vel iudiciales. Sed quidā cō-
tra per c. quanquā. de vsur. in vi. de quo dicitur plene in d. l. non quasi.
Sed quero vtrum libertus possit esse tabellio. Dicitur in glo. notat.
Et ite quero vtrum decuriones possint esse tabelliones. Et dicitur
q. non, nec etiā aduocati. Tu dic q. no debent esse, sed si assumat il-
lud officij, possunt, et valent ea que faciunt. Et simile dicunt cano. de
clericis, et extra de ne cle. vel mona. c. clericis. et dicitur ibi. Et ite que-
ro vtrum notarij debeant scire iura, et dicit gl. q. sic, q. d. intelligit q. d.
non requiratur q. sint doctores vel legiste, sed q. scient bene officij
notariatus, et sciatur summam, et floren. et alios libros eorum, et hoc
ignorat impetere eorum imperitiam, inquantum leserunt partē, tenen-
tur parti, et s. de magi. cōcl. l. i. et extra de reg. iur. c. imperitia. lib.
vi. et ibi per doct. Et sed quero quid debeant cōtinere instrumen-
ta gl. enumerat omnia, quā vide et signa. s. in hoc est multū aduer-
sariū quod sit ciuitatis consuetudo. Et ite querit gl. vtrum not-
arius possit conficere instrumenta per alium. Dicit gl. quod no.
nisi in ciuitate Constantinopolitana, et in auth. de tabel. in prin. q. d.
intelligit nisi sit notarius mortuus vel aliter infirmatus, et ita impe-
ditur q. scribere non possit, q. tunc poterit per aliu, et extra de si-
de instrum. cum p. tabellio. facit ff. de offi. eius cui man. est iurisdic-
ti. l. i. in prin. Sed nunquid aliquis in dex. vel aduocatus teneat ac-
cipere consilium, et consulere super aliqua questione. Adde l. i. leg.
j. de progi. sac. scri. in l. i. sacris. la. sed nunquid tabellio cogat a pun-
cipio registrare instrumentum, et postea publicare. Et videtur tex.
hic facere q. sic. et dicitur seruus publicus. Et de hoc vide arg.
quod colligitur s. de defen. ciu. l. iubemus.

Additio.

Et no. ex ista l. q. prohibitus esset tabellio licet sit in quasi posses-
sione officij tabellionatus, et conficiat instrumenta, non tñ ppter istā
quasi possessionem validabit instrumenta per ipsum facta, secus tñ el-
set, si quis in quasi possessione tabellionatus conficeret instrumenta,
nec esset tabellio, vt no. Bul. in l. Barbarius. de offi. priuilegi. Et
ideo sit cautus aduocatus, dñs contra instrumenta opponit q. ille, q.
scripsit instrumentum no erat notarius, nec in possessione quasi tabel-
lionatus officij, vt faciat articulare q. tempore dicti instrumenti con-
fecti q. ille qui scripsit erat tabellio, et in quasi possessione tabellionatus
officij, et pro tabellione habebatur et reputabatur ab omnib. qui
cognoscebant eum, et q. erat liber homo, et talis conditionis q. no prohibe-
batur esse tabellio, alias no sufficeret hoc soli articulare, q. erat
in quasi possessione tabellionatus officij, et quo quasi possessio sus-
ficeret in his que sunt prohibita, per hanc legem. Non obstat d. l.
Barbarius. ubi sufficit ratione publice utilitatis quē fuisse in quasi
possessione, et quod prohiberetur, quia ibi erat in quasi possessione
ne ex dispositione populi, qui cu liberus facere poterat, fecisset si
scripsisset, vt dixi s. in l. i. si seruus vel liber, ad decurio. officij aspira-
uerit. Et vide quod dicitur in auth. de tabel. post princip. et vide Imo.
et in c. veniens. de verbo. significatio. in vi. et inc. i. de fide instrumen.
Sed quis probat quē no esset notarius, an opponens, an aduersa-
rius? Et so in summa de fide instr. tenet q. opponens debet probare
magis, quādo instrumentum producit est bone conditionis, bone
fame, nec est consuetus circa talia versari in malitiose. Et de hac parte

De predictis et omnibus rebus nauiculariis.

Rubrica.

De nauiculariorum quibus oneribus subiacent.

Coninuatio patet, querit glo. de quibus nauicularijs loquitur. Rñ. de portatibus species publicas, vt s. titu. i. in rub. Et querit gl. cui oneri erant subiecte res nauiculariorum, nec declarat. Rñ. nauicularij tenebantur portare merces publicas fm formam. cñ nā nauiculariorum. s. tit. i. Item si aliquid perdat culpa alicuius nauicularij debebat emendari ab omnibus nauicularijs, vt f. de naufr. l. si. Pro hoc erant obligate omnes res nauiculariorum, a pro rata estimatiōis suarum rerū quicq. contribuere debebat, vt in l. si. in fi. l. si. co. adeo ponitur hic ista rub.

Bonum.

Etiam ad domum principis res nauiculariorum transeunt cum onere suo. h. d. Reg. secunda.

In his. Pro rata rei que peruenit ad aliquem de bonis nauicula. debet onus sustinere, nec patrimonium vel persona ulterius aggravatur. Item inspicitur quatenus erat tempore quo ad eum peruenit, non augmentum postea accedens. h. d. iste ti. s. as. id est licentia, seu facultas publica emendi et vendendi prohibere intercepte, id est, cessare, seu annullare contractū, et sic contractus remanet firmus. Dominus. Pro euidencia huius verbi debetis scire, nā vt quotidie obseruamus, si sunt domus, in quibus soluitur pensio, imponitur eis onus pro quātitate pensionis, si erat domus, ex qua nulla percipiebatur pensio, imponitur ei onus aliter fm estimatiōem. eorum qui ad huc impoſiti erant, sic fiebat in domibus nauiculariorum. Hoc pñm fo dicitur hic q. si ille, qui emit domū nauicularij eam auget ita q. percipiat maior pensio, vel eam auget alio sumptu ad decorē, et ad pompā, vt si fecerit turrim, non tñ augetur pensio, q. ille emptor non teneatur nisi fm veterē pensioē et habito respectu ad veterē qualitatem, non ad illud q. ipse inuiguit. h. d. Reg. prim. huius l. not. gr. q. statutum non possit prohibere contractum empti et vendendi, impediatur annullare contractum. In contrarium est tex. s. de cōtrahe. empt. l. dudum. et l. si in emptione. s. i. ff. de cōtrahe. empt. ibi mores ciuitatum, et non ob. hic reg. q. imperator vult dicere q. illa publica facultas fuit causa impulsiva nō annullandi contractū, non tñ negat, quando possit si vult. Idem dicit in l. filius. s. di. ui. de legat. i.

Reg. prima.

CAdde hic Bal. in l. i. s. sine cessu vel reli. et in l. licet. s. de iure do. 2. Alex. et secundo not. ar. et pñ. his, qui emunt predia rusticorum, que sunt obligata maioribus oneribus, vt ipsi pro hoc nō teneant, nisi pro his rebus tantū, tamen in Italia. s. hoc prouident statuta. 3. Reg. sine no. casum mirabile, quod si aliquis emit aliquam domum vel rez alij obligatam, et eam meliorauit suis sumptibus q. si ab eo euincit per hypo. q. liberetur prestando primā estimatiōem. Istud mirabile dicitur sequitur Pau. de cas. in l. si conuenerit. ff. de pig. act. Aduerte an teneat obligatio rei aliene. reg. q. non, in l. si credi. tor. s. si. de dist. pig. et per Bar. et ibi scripsi in l. qui aliqui. s. si. de acqu. pos. Alleg. Sed contra hanc l. opp. de l. si fundus. s. si. ff. de pig. So. fateor q. istum superindictum est obligatum, q. sequitur cōditio nem arce, nec hic negatur. Si enim hoc inducitur agente fisco, mul to fortius agente priuato, q. maxime est verum, si expensa esset facta in illis casibus in quibus facies prefectur habetibus anteriori rem hypo. vt l. interdu. cñ l. seq. ff. qui pot. in pig. hab. et Reg. no. pulchritudine edificatorum cedere ad pulchritudinem vrbis, vt l. cetera. 5. hoc fenatus consultum. ff. de leg. i. et Reg. no. ex l. ista in fi. q. ex magnitudine edificiorum presumuntur quis magnanimus, vt hic in fi. ibi per industriam hominis quimōsi accessit. Et sic habes vñm modum probandi hominem ingenuum et magnanimum.

Reg. secunda.

Estimum communis in dubio probat verum valorem, et quantum. 2. Testis deponens rem valere centum fm suam opi. probat, si eam refert ad communem estimatiōem.

In qui. Omnis secundum antiquā estimatiōem teneat ad pactis priuatorum non tollitur, vt vendentes tenentur si emptores nō fuerint idonei. hoc dicit. menti scilicet, con trahentium. Dicit reg. arbitrio. q. d. iſſe pactiones voluntarie non profunt alie pactiones, seu conditiōes, que a lege intelliguntur, feruade sunt, vt sequitur. Pro declaratione litere q. q. vult di cere text. secundum Ange. opi. si leg. ponit duobus modis primo in censualem professionē, q. debemus opinari secundū scripturā est.

Reg. prima.

CAdde quod non solum punitur, vt in ista lege, sed etiam feudus amittit ipso iure, vt est tex. et ibi dominus. Bened. de Plumbino in

1 est, et in censu. quod no. f. Quia in dubio presumitur res tantum valere, quantum estimata est in estimio communis. Contra hoc oppo. ff. de leg. i. l. si fundum sub cōditione. s. si libertus. et l. cū pater. s. pater qui filio. ff. de leg. ii. So. Ibi fuit estimatio priuata, hic publica. a cui standum est in dubio, nisi probetur contrarium. Mo. Secundo modo exponitur per gl. et ideo dicatur opi. quia opinari nos facit. 2 Communiter enim dicitur, opinio rei tantum valere. et quod facit in argumen. ad q. quod si testis dicat rem tantum valere, secundum suam opinionem, quod probat. Quod intelligo verum, si suam opi nionem referat ad communem estimatiōem. de re enim que nō est expōſita venalis, non potest fieri estimatio, nisi per opinionem, que fit secundum communem estimatiōem aliarum rerū, que sunt eius dem fructus, et in eodem loco, et que eandem qualitatem habent, vt l. pretia rerum. ff. ad l. f. al. et ibi dicit. et quod no. in l. i. s. de rescin. ven ditio. ff. responso.

Reg. prima.

CAdde. Reg. hic vbi dicit q. antiqua estimatio hodie presumi tur adesse, et ideo si reficitur estimum nouū debent regulari secundū antiquum. et Bal. in l. i. s. de sentē. que pro eo quod interest. vbi que rit an per instrumenta veterum emptionum probet presens rei va lor. et qualiter articulet in probatio rei valorem, vide gl. et Bar. in l. mortis causa. s. si. ff. de don. causa mor. et adde quod res dicit parui valoris respectu mali vicini. l. cum sepe. s. si. de cōtrahe. emptio. et quod no. Bar. in l. si ita. s. mulier. ff. de fun. instr. et quod habetur ca. consti. de in integrum restit. et in c. questiones. de rerus permut. facit dictum Virgilij in Buccolic. ad antea ve misere nimium vicina Cre mone. et apud Lucanum. O male vicini hic meua cōdita Gallis. De valore rei in rebus mobilibus, vide Barto. et que ibi dicit in l. se prem diebus. s. de roga. mili. annone. et de valore rei secundū quātitatem fructuum, vide in l. si quidem. de euic. et de materia per gl. et doc. in c. cum causam. et l. de testibus. et in l. pretia rerum. ff. ad l. f. al. et re fert Bre. insti. de act. in fi. si quis agens. Alleg.

Reg. secunda.

CEstimatiōem. Sed quero nunquid estimatio communis p em ptiōem alicuius inducatur, dic quod non, vt per do. Soz. in cōſ. viij. incip. viſis, et diligenter inspectis. verū. et stant ista simul. 3. Respon. Estimatiōem commune probat valorem rei, sed hoc videtur verum, si de proximo tempore fuerit factum estimus, alias secus, vt in simili in instrumento emptionis, dicit Bal. in l. i. de senten. que p eo quod inter. Et ad hoc facit quod no. Bar. in l. decem. ff. de verbo. oblig. istud de quo hic ponit etiam Angel. in l. pretia rerum. ff. ad l. f. al. et quod no. ad do. in fi. si quis agens. Insti. de act. et expresse Bal. in l. i. s. de rescin. ven. Alex. vide Bar. in l. i. in verb. circa prim. gl. s. de rescin. ven. vbi dicitur de teste, et in tra. de teste. quaz sequitur Bal. in l. solam. de testi. et in l. i. s. de sentē. que pro eo quod interest. et in l. i. in repe. s. de rescin. vendi. vide gl. et Bart. in l. mortis causa. de don. causa mortis. Bald. in d. l. i. et in l. i. s. de senten. que pro eo. et adde quod probatur estimatio secundum quantitatem redditum, et fructuum, vt l. si fundum per fideicommissum. de leg. i. et l. si q. ff. de rescin. vendi. et in l. qui bonis. de cess. bo. ff. et Imo. in l. apud Julianū. s. heres. de leg. i. in s. arbitrorum. in l. si fundum. de rei ven. p Bal. et dicit Bal. in l. i. s. si heres. ff. ad Treb. et Bar. in l. si quos. preallega. vbi ponit an subſtatiōem probet valorem rei. de quo p Bal. et Ang. in l. i. s. de prescrip. xxx. anno. et Bre. in fi. si quis agens. Insti. de act. Alleg. et Mo. quod pactiones priuatorum non valent in preiudicium fisci, quin habeat regressum cōtra priorem, sed inter se bene preiudi cant, et in preiudicium contrahentium, vt in glo. licet non sunt alia. Bar. hic cum gl. videtur notare quod quādo scriptura estimi fit de consensu partium probat, et fidem facit contra ipsas partes. Facit l. rura. et ibi p Bar. et de omni agro deserto. et Bal. in suo cōſilio inci. sciendum est quod quandoq. assignatio fit in catastro. et allegat l. cē sualis. et l. si preses. s. de dona. et de Bal. in l. si quis in suo. de cond. insti. et Ang. et Imo. in l. decem. de ver. ob. Bar. in l. solamibus. s. de rei ven. et Bar. in l. quod quisque. de acqui. rer. do. Alleg.

De nauibus non excusandis.

Rubrica.

Reg. prima.

Multi. Naues, q. sub nomine, et titulo alieno ex casum contra Comitantes qui faciūt aliquem cie ues emere pro eis, vt sub titulo ciuiū nō subsint oneribus impositis, q. tales res sunt publicāde, bec effi leg loquitur generaliter in qualibet re, que subtra hitur a publica necessitate non specialiter, vt in nauib. vt in l. pxi.

Reg. secunda.

CAdde quod non solum punitur, vt in ista lege, sed etiam feudus amittit ipso iure, vt est tex. et ibi dominus. Bened. de Plumbino in

1. i. s. ne lice. potē. facit l. vniuersi. s. de leg. et reg. in l. i. s. vt nemo ad suum patrocini. et in l. i. s. de cōsiliabus. et no. Bal. in l. sacrosanctis. s. de sacrosan. eccle. Alleg. et oppo. s. de iur. fili. l. qui in contractibus. So. Aut contra aliquem proceditur quia celebravit contractū in frau dem fisci, et loquitur contrarium. Aut quia rem sub titulo alieno excusauit, et loquitur hic tit.

Reg. secunda.

1 Non dominus nauis si proponat excusationem ne deferat res ob necessitatem publicam, nauis non publicatur. 2 Res ecclesie quando publicentur propter delictum prelati. 3 Res immissae in ciuitatem sine solutiōe pedagiij, si ex dispositione sta tuti confiscantur, et mulio portauit res meas, et pedagiū non soluit, res non publicantur, sed mulio prestabit quantum res valebant.

Iubemus.

Istam legem habemus de verbo ad verbum in l. iubemus. de sacrosan. eccle. nulla nauis ob necessitatem publicam excusatur ali quo priuilegio in corpore iuris inserto, vel non inserto. et si quis contrarium attentauerit, pena hic inserta punitur. h. d. 1 Querit gl. vtrum propter excusationem alicuius qui nō sit do minus publicetur nauis. gl. ponit opi. nec firmat. prima opi. est ve rior quod non publicetur. l. cotem. s. dominus. ff. de publicanis. 2 Queritur quomodo propter delictū prelati res ecclesie publi centur, cum delictum persone non debeat in damnum ecclesie rediū dare. Dicit no. per Lyn. et Bul. et alios in d. l. iubemus.

Reg. prima.

CDe hac q. vide reg. in l. cotem. et ibi Bart. de publ. et vide Bal. in l. cum proponas. de nau. feno. et Imo. in l. iubemus. s. duabus. ff. de le. si vide do. Alleg. in l. i. vt nemo priu. tit. impo. Alleg. b C In gl. i. Ibi hoc nō nocet. bec vera per l. cotem. s. dominus. ff. de publi. et hic sume arg. ad statutum quod si pro rebus immissis in ciuitate non fuerit solutum pedagiū, quod omnes res debeāt cō fisciari, modo mulio super mulum suū res meas portabat, franda uit, et non soluit pedagiū, an res mee publicabuntur? Certe non, sed ipse mulio prestabit quantum res mee valebant, per hanc gloss. Ang. De hac q. vide But. et Sal. in l. i. s. ne priuatus tit. et gloss. ibi per Bar. in l. dominus. Bal. in l. cū proponas. de nauti. feno. Imo. in l. iubemus. s. duabus. de leg. ii. facit l. quicunq. s. quod si ad pres dicta. s. de fer. fugi. et in l. i. s. de falsa moneta. Alleg.

De quid oneri publico imponatur.

Rub.

Reg. prima.

1 Onerantes equos vecturios, et alia animalia ultra solitum te nentur. et nu. 2.

Oneri.

Qui cogit nautam ad suscipiendū ali nem damni quod inde sequitur, et criminaliter puni tur. h. d. Mo. istam l. habere locum in duob. casibus quando aliquis imponit sarcinam, nec aliquid ap paret de voluntate nauicularij, vel si nauicularius est coactus, secus si seiret nauicularius, vt in gl. et secundo aduerte diligenter quia dicit sarcinaz, ne quis imponat, et sic si imponetur aliquid quod esset minus sarcina, non incideret in hanc constitutio nem. et est ar. contra accipientes equos ad vecturas, et eis imponunt a valisiam ultra modum solitum. et Item facit cōtra eos qui oner rant animalia ultra debitum. Et habetis de hoc plures casus in ti. b ad l. Aquil.

Reg. secunda.

CSolitum. Ad quod vide domi Alleg. de Imol. in l. si vt certe. in prin. ff. commo. et flo. in l. si seruus feruum. s. rupisse. ad l. Aquil. et Bar. in cōſi. incipien. in Dei nomine amen. Jo. locauit. et in cōſi. inci. commune et assignant locauer.

De naufragijs.

Rubrica.

Reg. prima.

2 Fugiens in territorium alienum propter timorem hostium nō tenetur ad gabellam. 3 Qui tempore estatis vadit in alienum territorium ad macinanduz, non tenetur ad gabellam.

S quando.

Quia bec leg de consuetudi ne nō obseruabat, ideo se dericus facit authenticā. nauigia. s. de furtis. et Mo. ex hac lege arg. imo casum qd si per tempestatē mar ris aliqua nauis venit ad portus, qd non debet sol. Bar. Secunda super Cod. eee

tere gabellam. seu portorium, quia violenter venit, ut hic. l. Cesar. ff. de public. l. si quis. ff. si propter necessitatem. ff. eo. tit. l. Et item propter incursum vel timorem hostium, vel piratarum illi qui erant in territorio vicino fugerent in territorium nostrum, quod inde possint res suas extrahere, et deportare, non soluta gabella. b. f. facit etiam in argumentum, quod si propter necessitatem homines vicini territorij nostri veniunt ad macinandum ad molendina, que sunt in territorio nostro, quod possint res deportare sine gabella, quia propter necessitatem famis venerunt, que est magna necessitas. l. i. §. de pat. qui si dilata.

Aditio.

a. Gabellam. Adde Fel. in c. querelas. de iur. iur. do. ante sine. ibi. et nautis vi ventorum. in c. significavit. in si. de iud. b. Adde quod per istum tex. dicit Bart. in tractatu represalium. in l. q. vii. q. v. ff. de iur. iur. principalis. Et ex isto tex. habes vnum casum in quo quis pro rebus, quas desert, non tenetur soluere gabellam. in l. si publicanus. §. si. ff. de publicanis. Alleg.

Leg secunda.

Instantia cepta in causa naufragij, quanto tempore duret. Testes in loco incompetenti quibus casibus examinari possint.

S quis. Nautarius, q. dicit se sustinuisse naufragium, debet hoc per testes probare coram iudice illius loci, et prefecto denunciare intra annum, postea non auditur. h. d. euentum, id est, casus naufragij. b. d. p. p. intra biennium, ut i. eo. l. de submersis. Sol. hic annus statuitur parti, ibi biennium statuitur iudici, ista est vera. Pla. dicebat quod hic agebat civiliter, ibi criminaliter. Et hoc tenet Bzo in fam. huius ti. quod non est verum, non enim agebatur civiliter, nec criminaliter, ut i. d. i. c. 3. b. Secundo opp. quod nautario subueniatur perpetuo ad simplum, ut l. in eum. §. de fur. Soluunt quidam hic ad quadruplum, ibi ad simplum. Vel verius dicit gl. ibi loquitur de tempore, quod statuitur actioni, hic de tempore quod statuitur instantie. Et sic est speciale q. ista causa debet autri intra annum, licet regulariter triennium statuitur, ut l. propter annum. de iud. l. dec. sol. est contra tex. qui dicit quod post annum non possit interpellare iudicem. Si enim sola instantia periret, posset interim iudicem interpellare ratione reru. Dico ergo quod hic contra neminem agebatur, sed nautarius ad suam defensionem volebat probare casus naufragij. Dicit ergo Imperator quod apud iudicem illius ciuitatis, ubi casus occurrit, faciat probationes per testes de naufragio, et las probationes portet ad prefectum ad quem species illas cum nauigio exportabat, et intra annum hoc faciat, alias non possit allegare naufragium passum esse, ut hic est casus in hac l.

Aditio.

a. Coram iudice illius loci. Adde Ant. Cor. sing. suis in ver. testis. inc. in loco. ubi an quis patitur aliquem casum, ubi ampliat hoc dictum, scilicet ut non requiratur partis citatio. b. Instantia super naufragio inchoata debito tempore durat biennium, ut l. contra, sed inchoari non potest post annum ad quadruplum. Ita loquitur hic Ang. vide t. g. r. Bar. in l. interdum. in si. si propter necessitatem. ff. de publicanis. et per Bar. in d. q. i. q. v. p. p. in cap. in trac. represalium. Alleg.

c. Adde per Barba. d. c. in §. quod diximus. in l. si. ff. si quis cau. et Bar. in l. contumacia. ff. de re iud. et eundem. et Bzo. in l. questum. eo. ti. Ad idem Anto. de But. et Bzo. in c. querelam. de procur. per gl. in c. quisquis. in §. q. v. per Bzo. in Summa. §. de dilato. et p. Val. eo. titu. §. an. ver. in Summa. per Archiep. Joann. And. in cap. i. de dolo. et cont. in vi. per Joann. And. in additio. Spe. in tit. de appel. §. tunc breuiter, ver. quid ergo. per Cyn. et Bal. in l. fina. cum gloss. in verbo, sanctus. §. de fide in fir. per But. in c. egr. ratione. de appel. per Aug. in l. si. ff. de fer. Bar. in l. si quis ex argentariis. §. p. de eden. et Bar. in l. qui accusare. §. eo. ti. Alleg. t. g. qua no. mirabilem praxiam quod in loco ubi patitur quis aliquem casum, faciat examinari testes de casu, et ille probationes postea faciat coram iudice coram compe. Et hoc semper est verus vbiq. necessitas imminet testes examinari a parte propter periculum mortis, vel absentie in loco loco, quoniam, quoniam etiam in loco incompetenti poterunt examinari, secundum do. de Mor. in sua c. c. l. i. et hoc sequitur l. u. d. in l. si vero. §. de viro. ff. de ma. l. i. §. fallen. alleg. istu. t. g. Et per istam limitab. no. in l. cum hi. trans. actiones. ff. de trans. et quod ibi addidi post Bar. et t. similitudine si testes sunt absenti vel de morte suspecti. * Adde quod posui in apost. ad Lafran. de Qua. post eum in c. quoniam contra. §. confessiones. nu. 2. in ver. si quia foris. ad si. apost. l. extra de proba. et sup. articulis a iudice reprobatas vel repulsas, q. male formati vel post terminum producti testes sunt per iudices exami-

nandi, secundum do. de Mor. c. c. l. i. vel g. in deci. nonis. et per Lu. in loco preallegato. quod reputat valde notan. et dicit se ita consilium apud Innocentium. Et ad primum dictum adde quo voluit Bar. in l. ad monendi. ff. de iur. iur. in ver. quid si dictus testis defuit eg par. t. e. r. amantiss. et quod ibi addidi. Alleg. t. g. et aduertere admirabile quod in tali examinatione non est necessitatem parte, que forte multus est a longinquo. Et sic potest intelligi. ff. de egen. tu. l. scire oportet. §. si quis. ubi dicit quod sufficit probare casus ex naturali iustitia, hoc est, secundum ius gentium, in quo in ore duorum, vel trium stat omne verbum, non acta solemnitate civilis. et vide quod ibi dicit, q. no. per But. in l. si. §. quod dicitur. ff. si quis cau. Alium casum vide ut scripsi in l. ar. p. o. r. debitorum in si. ff. de his que in frau. cre. Alios casus vide per Ro. in l. i. r. a. no. alij. regulariter contra. si quando. §. de test. in c. in nomine Domini. c. i. Alleg. t. g. Secundo no. ar. mirabile pro his qui dant suam pecuniam mercatoribus ad partem lucris et damni, quod si mercatores dicant se sustinuisse damnum furti, rapine, incendij, vel similibus, quod mercator debet facere fide intra annum, alias non auditur. Et istud vltimum non est verum. Nam secundum hoc sequeretur quod actio de naufragio esset perpetua, et exceptio temporalis, quod est falsum, contra omnes regulas, quia omnes exceptiones sunt perpetue etiam si actio sit annalis, ut l. pure. §. si. ff. de do. excep. Item non est vera lectura Bar. qui tenet quod hic non agebatur contra aliquem, sed tantummodo petebatur testes examinari super naufragio. Nam si hoc tunc peteretur, ex hac petitione nulla potest fieri criminis punitione, et tamen hac littera dicit contra ibi, competes dispositio procedat, et tenendo contra lec. gl. patet quod in hac l. est casus, quod licet in causis criminaliter vel civiliter non possit committi examinatio, ut in auth. apud eloquentissimu. de i. i. in c. cor. vnde sum. tamen quando agitur contra rapientem ex naufragio potest bene committi examinatio testium, qui probent naufragium. Et hoc patet ex ista littera que dicit, quod preses punitie examinavit testes, et postea examinatos remittit ad prefectum. t. ultimo no. casus fortuitus debere per testes probari, qualiter autem probetur, vide no. Alleg. de Finel. in l. si. §. quod dicitur. ff. si quis cautio. et Spe. in ti. de pig. in p. in ver. sed qualiter. et ver. seq. et do. Alleg. de Bzo. in cons. l. i. §. parte. de quo per Cyn. in l. nec creditores. de pig. act. et probatur l. pro. l. i. de submersis. Ange. t. g. Qui congreuit quod mercator debet reddere rationem omni anno, ut §. de susce. et are. l. neminem. ubi dicitur ergo intra annum debet facere fide de casu, tamen licet hic tex. in argumentum faciat, hoc tamen non firmo. Nam illa allegatio casus fit per mercatorem ad suam utilitatem, scilicet ad suam defensionem. Nam exceptiones seu defensiones sunt perpetue regulariter, ut l. pure. in fin. de exceptio doli. l. licet. §. de excep. t. Et sic poterit probare, et fide facere de casu vsq. ad sententiam. Et hoc est speciale in fisco, et ideo hoc debet ex consuetudine in partibus istis in contractu apponitur pactum quod mercator probet casum intra certum tempus.

Leg tertia.

1. Mors alicuius quando probetur ex assertione consanguineorum. 2. Testium refrenatio quando fieri possit. 3. Duce debet diligenter inuestigare, ut veritatem habeat. 4. Prius examinandi, et torquendi sunt, qui veritatem melius sciunt. 5. Rerum amissio probatur ex verisimilitudine. 6. Tempus nauigationis, de quo hic bodie non seruat. 7. Annus diuiditur in quatuor partes.

Noties. Cum de naufragio queritur, examinandi sunt duo vel tres testes de nautis, qui melius scire debent veritatem, et eis deficientibus, deueniunt ad alios. Et hoc nauigatio debet fieri a kalend. Aprilis vsque ad kalend. Octobris. hoc dicit. Istam legem intellege quando non agebatur criminaliter nec civiliter contra aliquem, sed nautarius volebat probare naufragium, et amissionem rerum ad sui defensionem, ut dicitur l. i. pro. l. i. de submersis. b. Diuide. Primo dicit quod testes examinari debent super naufragio. Secundo, que per personam. Tercio, quo tempore debeat nauigari. Secunda ibi, circa magistros. Tercia ibi, suspensionis. In prima parte glo. intelligitur quod agebatur civiliter, vel criminaliter, ego aliter dixi supra. 2. T. i. eo. q. q. principio quod in istis rebus que geruntur intra nauem seu intra domum admittuntur testes domesticos, ut hic, et supra de repet. l. consensu. §. super plagis. et extra de testib. cap. veniens. et cap. si. in si. et de proba. tertio loco. T. i. eo. etiam ad id quod dicitur de test. l. i. §. si quis. quod refrenatur multitudo testium, quod intelligitur quod sufficit super vno articulo reducere ad tres, ut hic manifeste dicitur. b. No. etiam de solerti inuestigatione iudicis, potest enim de multis circumspectis interrogare, ut ad veritatem perueniat, ut hic ibi, solers quiescit, et facit q. no. §. de testi. l. testium. illud autem quod dicitur hic de tormentis, intelligitur hic gl. si vacillat, vel si sunt viles persone. t. g. et no. ad

nio ad secundam partem, ex qua no. quod prius debet examinari, et torqueri, si expedit his, qui veritatem melius noscunt. Ad idem facit l. diu. ff. de questio. b. Venio ad verum. sane. et oppo. nam primo dicit vniuersos esse peremptos, et postea dicit inuestigandi a liberis esse. contra, qui non erant, non sunt idonei testes, ut l. testium. §. de test. b. v. ius timore dicit gl. hic loquitur de liberis, qui forte erant in nauis, sed ut dicit, contradicit tex. q. dicit vniuersos mortuos. Dico ergo intelligi prout iacet littera. s. nautem, et omnes esse peremptos, et ideo cum per eos qui interfuerunt, probari non possit, recurritur ad coiecturas, ad liberos, videlicet nautarum, ut ipsi examinentur, qui verisimiliter scire debent de morte patris. Item de perditione rerum possunt verisimiliter testificari, qui viderunt res immitti in nauis, q. posstea perempta est. t. g. hoc habes duo notare. Primo q. si querat de morte alicuius, sufficiens probatio est, q. inter liberos, et coniunctos ctos habeatur pro mortuo. Item si inter socios, et commilitones pro mortuo habeatur, ut in auth. hodie §. de repu. dicitur plene in l. i. §. si dubitetur. ff. que ad. test. aper. b. Secundo no. arg. ad probandum amissionem rerum per verisimilitudinem. De quo per Cyn. in l. si creditur. §. de pig. act. l. si quis ex argentariis. §. si. cum l. seq. in princ. et ibi dicit. Itz oppo. de tex. qui dicit quod nautarius coadit. et teg. §. dicit omnes peremptos. Et dicit quod euasit aliquis quod est contra tex. Ideo dicit quod aliquis de corpore nauticarij est iste q. contendit, non tamen erat de illa nauis, et ideo coqueritur, q. ad eum spectat commodum, et incommodum, ut l. i. pro. l. i. ultimo no. tempus nauigandi, sed in hoc puro standi consuetudini. Si enim fecit quod diligens nauta fecisset, non tenetur, alias secus. non enim seruatur ista lex in tempore, ut licet in istis ciuitatibus maritimis. t. ultimo ex hoc colligitur quidam distinctiones temporum, et totum annum diuidunt in hyemem, et estates, sed propria diuisio est in quatuor partibus, ut dicit gl.

Aditio.

Pro concordia. Aduerte quod optime probatur mors, secundum Bart. in hac l. quoniam si inter liberos, et coniunctos habeatur pro mortuo, et in l. genero in si. in princ. ff. de his qui notan. infam. Contra allegatur tenere in l. i. §. si dubitatur. ff. que ad. test. ape. Tu dic in d. §. si dubitatur. loquitur, quando agitur de magno preiudicio, in d. §. si dubitatur. et secus si de modico preiudicio, q. tunc vbi puta de vita hominis, et secus si de modico preiudicio, q. tunc vbi que concor. cum prima opi. vide in trac. Bart. quomodo probatur mors, et in trac. Bal. de testi. Panor. in c. quoniam frequenter. §. p. ro. v. lit. non contest. Adde ad Bar. in l. siquidem. vbi domi. Alleg. in apost. C. sol. matri. t. g. Itz facit optime quod mors alicuius possit probari non solum per testes, qui interfuerunt sepulchro, prout dicit l. siquidem. §. sol. ma. sed per consanguineos mortui qui dicant, et asserant quod illi habent pro mortuo, per hanc litteram. Et hoc verum, nisi agatur de magno preiudicio, q. accusatur aliquis de homicidio t. i. ita quod per probationem accusatus decapitaretur, tunc requiritur probatio explicata, quia de magno preiudicio agitur, ut l. si. §. de prob. ubi vero agitur de magno preiudicio, tunc probationes non requiruntur, ita dilucide, ut in auth. hodie §. de rep. in corpore vnde sumitur. Quando vero agitur de preiudicio modico, ut quia agitur quod tabule testamenti aperiantur, ita quod modicum preiudicium est, ideo leuissime probationes requiruntur, quia potest per famas probari, ut l. i. §. quemad. testa. aper. Ita distinguit glo. mag. in l. cu quidam. §. quod dicitur. ff. de acqui. here. Ange. per testes. Et ad quod multis aliis modis probat, de quibus per Bal. in c. i. quo tempore mi. et per Pe. de Su. in l. proponebat. §. de iud. et l. anfra. in c. quoniam contra. de proba. in ver. testes. et per Jo. An. in addi. ad Spe. in tit. de no. cri. §. fama. ver. que si agenti. Adde quod no. in apost. ad istum in l. siquidem. in si. in ver. formam. §. soluto matrimonio. b. Qualiter sit refrenanda productio testium. nu. ius canonis vsq. ad gl. testes, de quo per docto. in d. §. si. hoc dictum alleg. l. udo. in d. §. de viro. l. si vero. ff. de ma. l. i. §. fallen. et dicit quod pauci sciunt. Sed cum reuerentia dictum est satis vulgatum. Adde gloss. in cap. cum causam que inter Archiepiscopum, in ver. effrenata. extra de testi. que inquit, quod hoc est arbitrium. Alleg. Bald. in l. si quam rum. §. de iure delib. et hoc est, quia leg. est contenta ea probatione q. haberi potest, arg. l. i. §. vicini. §. de m. p. et Bar. in l. si quis ex argentariis. §. penulti. ff. de edendo. quod est optimum preiudicium l. etiam de testibus. Alleg. c. Adde l. leg. libero. ff. de questio. l. i. qui falsa. ff. de test. etiam in ciuili, siue sit vilis persona siue no. c. super his. de penis. nec vacillat si dem facit. l. qui falsa. ff. de testi. Sed an talis testis sit reducendus ad concordiam? Dicit quod si sibi ipsi contradicit, nunquam reduci debet ad concordiam, ut penam, et peritium euerit. Ita voluit Bart. in l. eos. in si. ff. de fal. aut testis alij testi contradicit, et tunc bene reduciatur ad concordiam, ut peritium euerit, non ut probet. c. cum tu. de testi. no. Joann. And. in addi. Spe. in tit. de teste. in §. nunc de interrogat.

tonis. in addi. caute. et Fede. in cons. d. g. v. j. alias cons. d. v. j. incip. domine Glorioso. et dom. l. into. in d. c. u. t. u. i. b. do. Bbba. et quod quando vnus testis sibi ipsi contradicit non reduci possit ad concordiam, ut voluit glo. in c. in nostra. de test. quam ibi ponderat ad hoc do. Anto. tenet Jac. But. in l. opima. de contrahen. et committ. sup. et in l. sed si possession. §. Itz si iurauero. ff. de iur. iur. in l. cu de etate. de proba. et Bzo. in l. inter stipulantem. §. si. ff. de ver. ob. et Spe. in ti. de notorio crimine. in §. fama. in si. dicitur quod imo reducuntur ad concordiam, ut peritium euerit. De quo per Bzo. et do. meum in l. inter stipulantem. §. i. de ver. ob. Alleg.

Idem tenet Ang. in l. de tutela. §. de in integ. restit. mi. per illum tex. et bene facit in l. si filium. ff. de liber. cau. sed in contrariis est tex. in l. quoniam sorore. §. de iure delib. Unde hoc pedit ab eo quo queritur an coniunctus presumatur scire facta coniunctorum. de qua per Bar. in l. is potest. ff. de acqui. here. Bal. in l. de tutela. et in l. quo nam errorem. et ibi dominus meus Alleg.

Leg quarta.

Robis. Privatis qui soluerunt collectas publicas, et officiali, qui postea aufugit, vel perdidit, non imputatur. h. d. teg. hic loquitur in exactionibus, vel procuratoribus. h. d. Ro. contra officiales, qui postea aufugit, ut eis tantum imputetur.

Leg quinta.

1. Examinatio in alio iudicio facta facit notorium iudici. 2. Libellus non requiritur in causa naufragij. 3. Libellus non requiritur quando quis proponit aliquid ad sui executionem, vel defensionem, nec petit aduersarium sibi condemnari. 4. Causa naufragij debet per iudicem intra biennium expediri.

Submersis. Cum de naufragio queritur, deo quod in illa cognitione reperitur, potest per inquisitionem procedi, et causa debet intra biennium terminari, alias nautarius absoluitur, et inde tenetur. hoc dicit. Primo ponit qualiter iste cause examinentur, quia summam, et leuato res lo. Secundo dat potestatem iudicibus procedendi contra rapientem, et puniendi. Tercio statuit terminum isti instantie, et iudici pernam imponit. Secunda incipit ibi, si quisquam. Tercia ibi, si vero. Circa primum quero que sint iste cause. Respon. gl. scilicet criminales, accusabantur enim hic aliqui de eo quod dicebantur rapuisse aliquid de naufragio, quod licet in se possit esse verum, tamen non conuenit teg. nostro in si. ut infra dicam. ideo dic quod hoc erat illa causa, quia cum res perdidit per naufragium, nautarius peresbat se absoluit, ut dicitur l. i. §. l. quoniam. et sic continuatur sequens littera, quia si in ista cognitione inde reperit aliquem aliqd accepisse, poterit contra illum procedere ad petitionem nauticarij. et puro quod hoc sit causa sufficiens procedendi per inquisitionem, et quia iudici notum est per examinationem in alio iudicio facta, ut no. in l. atple tas. §. calumniator. ff. de his qui no. infam. et dicitur l. i. §. si p. blico. ff. de adulter. t. g. Venio ad tertia partem. no. hic quod in ista causa non est necesse dare libellum, sed sufficit coram iudice proponi cum libello in scriptis, vel sine. Ad hoc oppo. §. de lit. contest. auth. offeratur. dicit gl. hic speciale vel corrigitur hec. Terte si intellige remus quod causa erat criminalis, de necessitate haberemus dicere quod hoc sit speciale, quia de iure antiquo requirebat libellus, ut l. libello. ff. de accusato. t. g. Tunc intelligendum ut dicitur, dico quod non est speciale, nec corrigitur, na quando quis proponit aliquid ad sui executionem, vel defensionem, nec petit aduersarium sibi condemnari ad aliquid, non est necessarius libellus, ut l. scire oportet. §. oportet. ff. de accusatio. tur. t. g. Secundo habes hic quod hec causa debet expediri intra biennium, cui concordat §. ut intra cer. tempus cri. quest. ter. l. si si intelligas quod erat causa criminalis. Si vero intelligas quod hec erat causa civilis, est contra l. propter annu. §. de iud. Sed glo. dicit quod hoc est speciale. t. g. Item contradicit l. i. §. eo. Sed dic ut ibi dicit, quia ibi datur annus parti ad coquerendum, hic biennium iudici ad terminandum. Ad istam partem opponi dicitur hic, nautario absoluto. contra, cum ipse petat quomodo potest absolui ab obseruatione iudicij. Sol. Sunt in gl. due expositiones. Prima, quod absoluitur ipse ab obseruatione iudicij, ideo dicitur absolui, quia tenebatur, cum naufragij sua culpa accideret. Secunda exponit nautario, id est ei qui res surripuit de nauis. Et illam tenet Bzo. et illam oportet nos tenere secundum illos, qui intelligunt istam legem tota loqui de criminali causa, tamen hec expositio est multum extranea, ut dicamus nautarium ipsum in raptoem, cum per totum istum tit. et in precedentibus nauticarij appellantur q. merces portant in nauis, non qui rapiunt. Et ideo tene primam expositionem, quod nautarius ad sui defensionem volebat probare naufragium, si inde negligit hoc terminare intra biennium, iudex et eius officius tenebitur fisco, et nautarius est absolutus a fisco. Bar. Secunda super 2. od. eee ij

Ubi intelligitur quando protestatio fit per habentē ius protes-
tandi, alias secus, vel si fundū. s. de rei v. l. si co. s. de re. pig. Ang.
C. de Bal. l. in l. q. ibi dicit. s. ad Turpi. cōtra Bar. hic bene
Bar. Secunda super Eod. eee iii

Leg octava.

Eternam. Vastagariis non licet ad aliam mi-
litem transire, nisi illa completa.
h. d. Et sunt vastagarii illi, qui preerant animalibus. Puni-
cipis, vel preerant inaccessio ad faciendum carnes ad hos
Animum intentionem, s. eo. l. quod ad presens.

Leg nona.

Quis naut. Ista leg est clarat, et quero, quod
sit murex, et cochilium. Et dicitur
quod murex est piscis, qui appellatur cocha marina,
alio nomine cochilium, quod si ferro precluditur, effun-
dit lacrimas purpurei coloris, unde tingit purpura. Et sic vult,
et idem est piscis murex, et cochilium, et est tinctura valde pretiosa,
ita quod soli principes ea vti licet, et non alijs. Sed de tinctura que
est assimilatur, et color de grana, que si in panno laneo apponatur,
scarlatum appellatur in vulgari. Videbitis in ti. progl. l. h. a. u. i. a. si.

Leg decima.

Tinctores pannorum debet reddere pannum tinctum lauat.

Dras. Glof. intelligit hic quod hic dicitur serico
purpure, et sic debet deuenire in flicum, non vendi, et ponit
nam officialibus, qui passi sunt contra fieri, et hoc secundum
gl. tu ponas casum aliter. Ad eundem scias quod aliquando tunc
gitur lana, linum, et sericum non filatur, quandoque tingitur filatur
in mataga seu gaueram non tectum, quandoque tingitur pannus post
recturam. Et sic scias quod princeps habebat quosdam prepositos
qui a tinctores restitutas accipiebant, precipit ergo Imperator
quod isti prepositi non recipiant istas res tinctas, nisi lotas, seu lauas
tas, nam, ut moris est, post tincturam lauat, et si contra fecerint, im-
ponit eis penas. In teg. ibi, in posterum, hoc dicit, quia ante hac les
gem quandoque fiebat contrarium, series, id est serice ordinate. Quod
dam enim ordine ordinantur cum in tincturam immittitur blatte
id est linum et linum, secundum h. d. Loquitur ergo hic teg. de
his que tincta sunt non filata, et matage seu gauate, iuxta vulgare
noster sunt quod ea que filata sunt in matagam seu gaueram, re-
duntur, et tinguntur. et aliud quod sequitur est clarum et argu-
quod illi, quibus datur pannus ad tingendum, debeant reddere pan-
num tinctum lauat.

Leg undecima.

Irileguli. Durileguli si ad aliam dignitatez
transierunt ad conditionem propria
retrahuntur, et res alienate per eos reuocant, nisi emptor
voluerit illam conditionem subire. h. d. et facit in arg. ad
q. quedam monasteria habent possessiones concessas in emphyteu-
sim sub pacto quod transant in feminam, que tamen nubat alicui
subdito de iurisdictione monasterij. Facit ergo qd si nubat egera
neq, qui vult effect de iurisdictione monasterij quod retineat emphy-
teusim, facit. s. de impo. lu. de fer. l. i. Item est optimum argu. quod
seu daz possit alienari inuito domino, quando emptor vult subire
quoniam onus, quod sustinebat prius feudatarius.

Additio.

Domino. Et an et quando possit, vide tu sel. in c. que in ecclesia
rum. de consit. ver. in eadem gl.

Leg decimatertia.

Quis. Homines adstricti conditionib. huius
rituli non possunt liberari etiam ex re-
scripto principis, nisi dato substituto, qui solemniter ap-
probetur, et talis liberatio ultra eius personam non por-
tatur, hoc dicit.

Leg decimaquarta.

Riuare. Qui assumuntur ut presint alicui colle-
gio hominum conditionatorum, non ad-
mittuntur interim ex sacro scripto, nisi satisfecerint
idonee, hoc dicit. Quero vtrum hoc sit verum in quolibet

officiali publico quod non admittatur, nisi satisfecerit. Et uto qd
non, sed speciale est hoc casu, et in casu l. Imperatores. s. filius. de
admi. re. ad ci. pertinen. alias tunc deum de necessitate exigitur
de iussor, si ipse non est diues, et idoneus, et j. de fun. pa. l. quicunque
ad emphyteusim.

Leg decimaquinta.

Utautem. Partus sequitur conditionem il-
lius ex parentibus qui fuerit co-
chileus, hoc dicit. Et sic est hic casus in quo partus quo
ad statum sequitur conditionem patris.

De vestibus oloberis, et auratis.

Rub.

Utautem. Queda sunt vestes de auro tote, et iste dicitur vestes olobere,
quedam sunt vestes de serico, aurate tantum, ut quado aurum inuoluitur
supra filum serici, et iste dicitur vestes aurate. Queda sunt vestes
in gbus non est aurum sed sunt tincte ex illa tinctura que fit ex murice,
seu conchilio, que est adeo pretiosa sicut aurum, ut videbitis j. in teg.

Leg prima.

Araras. In hac l. prohibet Imperas-
tor pannos, de quibus dixi in
rub. confici ab alijs quam a suis genetiarijs, hoc
est tectonibus suis. h. d. auratas, que sunt de au-
ro puro, quas in ru. nominat oloberas. Sericeas,
id est de serico, in quo inuolutum est aurum. Et
dicit text. paragaudas, siue vulgari nostro sunt
quidam frisi qui ponitur iuxta gaudas, cuius exemplum videtur
in pannis solemnibus clericorum, et religiosorum, si vero geneas,
tunc est locus, in quo panni tegebantur. et hoc, quod viris non li-
cet portare pannos de auro, vel de auro frigitos, et j. l. progl. ex
pressius, sed de consuetudine non seruatur hodie.

Additio.

Uris non licet portare, et. Ista facit iuncto textu huius legis ad
statum prohibitum in viris, ut non extendatur ad feminas, de
quo remi. in apof. ad Pau. post eum in c. significauit. num. 2. in ver-
sicu. masculinum. extra de rescrip.

Leg secunda.

Nemo. Panni aurati, vel frigiati non possunt porta-
ri a viris sine rescripto principis. h. d. Facit
ad ea que dicuntur j. cod. l. temperent.

Leg tertia.

Vellera. Non debent lane, vel panni tingi aliquo
colore simili colorum muricis. h. d. et qd
non licet priuatis hominibus portare scarlatum, cum sit
species similis purpure. Et quod non licet viris tingere,
vel portare pannos habentes species, et habentes similitudines
cum tinctura muricis, et sic de iure non licet habere vestes de scarla-
to, et imponitur pena capitis, ut hic in si. l. ex quo habes quod pro
minimo delicto imponitur magna pena, que j. l. proguma modica
tur quo ad preterita.

Leg quarta.

Imperant. Et digi hec leg est facta ad mo-
dicandum precedentem, que ita
imponere granem penam, inquam verisimiliter multi in-
currant. Precepit igitur Imperator, ut nullus audeat
portare predictas species, seu dictos pannos, qui conueniunt soli
principi, et domui sue. Secunda incipit ibi, nec pallia, precipit qd
nullus in domo propria tegat tales, vel faciat tales pannos, vel pa-
lia. Tertia incipit ibi, qui tincta, iubet quod quicunque habet dicta
pallia, seu pannos tinctos de dictis coloribus, preferatur in flicum, et
fisco tradatur. Quarta incipit ibi, nulla stammina, cui s. prohibuerit
ne coterantur panni in toto tincti in conchilio, hic prohibet ne co-
terantur panni, qui habent stammina de filo serico dicto colore tincti.
Quinta incipit ibi, ne eis de, prohibet ne fila tincta dicto colore pro
trama ponantur in pannis. In teg. ibi, infectionis, et tinctionis, l. s.
gl. aliter ponat. In teg. de curat. quas. dic. fila tincta dicto colore
non decurrant per telam fordidam arguto pectine, et est sensus, si-
cut supra prohibuit stammina fieri de dictis filis, ita prohibet hic fi-
ri substamina que in vulgari appellantur trama. In teg. grana, scilicet
licet dicta pallia, et dicta fila de quibus dixi supra progi. in tribus
versis, postet etiam legi cum sequen. Sexta incipit ibi, olobera, pre-
cepit quod vestimenta olobera, id est, auro puro auferantur, id est,
dentur erario. Septima incipit ibi, nec est, dicit quod nullus pos-
test conquiri de istis vestibus, si non re habeat pretium, quia satis
est si

est si propter dictam oblationem, immunitatem ipse meretur a pe-
na capitali que imponebatur per precedentem legem. In teg. ibi,
calcate legis, calcata leg dicitur illa que non seruatur, unde cu pro-
pter istam oblationem liberetur a pena precedentis legis, merito dis-
cit calcate legis impunitas. Octaua incipit ibi, nec quis dicat, que
sequitur ex oblatione habet locum in preteritis, sed si quis in futurum
contra predicta facit, punitur crimine l. Jul. majest. et hoc, et hac l.
arg. pro Prioribus istius ciuitatis, qui sepe faciunt legem quod o-
mnes soluentes collectam antiquam intra certum tempus liberant
a penis quas incurrerunt, cu pro modico delicto imponatur magna
pena, et multi in illam inciderunt, videtur licitum quod per alia les-
gem cedatur impunitas. Item per hanc legem potest poni casus
in l. cum leg. ff. de legi. et ultimo hec leg potest induci in ar. ad q. cum
sint statuta per italia quod mulieres non possint portare certa or-
namenta, vel certos pannos, quod si maritus vgoni sue panos, et or-
namenta, et res ad eius usum parata legauerit, an debeant illa pro-
hibita portare ex forma alicuius statuti. Et de hoc dicam j. nulli li-
cere in frenis. l. i. et tetigi in l. quamuis. ff. de aur. leg.

1. **Contra predicta facit, punitur crimine l. Jul. majest. et hoc, et hac l. arg. pro Prioribus istius ciuitatis, qui sepe faciunt legem quod omnes soluentes collectam antiquam intra certum tempus liberant a penis quas incurrerunt, cu pro modico delicto imponatur magna pena, et multi in illam inciderunt, videtur licitum quod per alia les- gem cedatur impunitas.**
2. **Item per hanc legem potest poni casus in l. cum leg. ff. de legi. et ultimo hec leg potest induci in ar. ad q. cum sint statuta per italia quod mulieres non possint portare certa or- namenta, vel certos pannos, quod si maritus vgoni sue panos, et or- namenta, et res ad eius usum parata legauerit, an debeant illa pro- hibita portare ex forma alicuius statuti. Et de hoc dicam j. nulli li- cere in frenis. l. i. et tetigi in l. quamuis. ff. de aur. leg.**

Additio.

- a. **Legavit. Adde de hoc quod no. in apo. ad istum in l. quauis. in ver. vestibus reprobatis. post Ale. ff. de aur. et arg. leg.**
- b. **Uide in l. i. s. de legi. et Bal. in l. adeo canonis. s. de condi. ob caus. Sed queri potest an valeat tale statutum. Jo. An. in regula, ea que sunt in mer. Item in casu isto, an saltem debeatur earum reru esti- matio, quid in victis, an videantur prohibite per statutum. Bart. in l. i. de fonte. in s. hoc interdictum. et de estima. adde Bal. in l. cum te. s. de do. ante nup. in rub. s. de cond. fur. Ale.**

De fabricensibus.

Rubrica.

1. **Querit glo. de significatione istius verbi, fabri. Et respondet qd tribus modis dicitur, scilicet largissime p quolibet magistro cuius libet artis etiam lignorum, et lapidum. Secundo modo minus lar- ge etiam pro quolibet operante ferru. Tertio modo stricte pro fa- cientibus arma, ut hic in corpore de armis, communis tamen vsus loquendi accipit in secunda significatione, scilicet pro quocunque ope- rante ferrum, quod nota.**

Leg prima.

1. **Omibus.** Pecunia pro specie solui non debet fisco. h. d. et hoc. hic videt casus contra rectores istius ciuitatis, qui in suis elec- tionibus promittunt dare communi duas balistas certi valoris, postea volunt dare quantitatem, non audiuntur. Casus est hic in terminis. Sed regulari- ter sic est quod aliud pro alio solui non potest inuenio creditore, et l. ij. s. ff. si cer. pet.

Additio.

- a. **Creditor.** Adde Bal. in l. manifesti. per illum teg. C. de sol. et teg. in auth. hoc si debitor. co. ti. Et limita veru, nisi debitor sit carceratus, quia ut liberetur a carcere, cogit creditor recipere de bonis suis in solutum, ut in auth. de fideius. s. quod autem. et Bal. in l. ordo. C. de exec. rei in hoc veru nisi tamen debitor sit ex guarentigia. Ale. in l. cum vnus. de bon. autho. iudi. possiden.

Leg secunda.

1. **Primicerium.** Primicerius fabricensis post bienniu habet vocatio- nem admittitur, et protector. h. d. et hoc. quod princeps non sit eternus, quia omne elementu est corruptibile, ut l. eu debere. ff. de ser. v. pre. Sol. improprie dicitur eternus, tam Imperator re spectu officij quod non debet habere finem, potest dici sempiternus.
2. **Item oppo. quod non debet adorari, scriptu est in Evangelio, Do minum deum adorabis, et illi soli seruias. Respon. improprie dicit, scilicet pro quadam exhibitione reuerentie.**

Leg tertia.

1. **Stigmata.** Fabricensibus sicut tyronibus stig- mata brachijs insinguntur, ad q recognoscuntur, et qui eos celauerint cum eoru liberis fa- brice vendicantur, hoc dicit. Primo quero qualiter ista signa inungebant. Possimus dicere quod imponebatur aliquod si- gnum panni in brachijs, sicut hodie videmus aliquos portantes in bra- chijs super pannos. Sed hoc non est de mente legis, quia fugies po- terat eleuare. Dico ergo quod infigit in carne cu aliquo ferro igni- to, ut no. in l. pe. ff. ex qui. cau. mat. et ista leg probat vnam solen- nem practicam, qui queratur in iudicio de aliquo homine recognoscere do vtru iste sit, qui tali tempore fuit in studio, qui sic fecerit, et testes

dicunt se recognoscere, quia viderunt et inspexerunt faciem eius, va-
let eorum dictum, ut l. cum in diuersis. ff. de relig. Sed pone, ut de fa-
cto accidit, inuenitur homo mortuus, cuius facies est adeo deuasta-
ta, quod per eas non potest cognosci, certe deueniendum est ad alia si-
gna corporis, et si testis dicat recognosco qd est talis ex tali cicatrice,
et quaz habet in aliqua parte corporis, quod talis testis recte pro-
bat. Casus est hic. Facit etiam quod animalia possunt cognosci per
talia signa, seu stigmata, et ideo de consuetudine est inuentu et equi,
et multa animalia signentur certis signis, quibus cognoscantur.

Additio.

- a. **Qd est talis ex tali cicatrice. Adde Ant. Cor. in sing. suis in ver. testis. inci. dictu testis. vbi alle. istu, et? practica hic multu extollit, et digi de hoc in addi. Jac. Rebu. hic nu. 2. in ver. et ex tali cicatrice.**
- b. **Adde quod potest peti exhiberi ut cognoscatur, in l. si cum exhibuisset. s. i. de pub. l. iij. s. si qd negali. ff. ad exhib. Bal. et Bar. in l. si causas. s. ad exhib. Bar. in trac. de test. Ale.**

Leg quarta.

Quis consortium. Hic ponit or-
do, qualiter qd
ad fabricensium ordinem potest conuolare. No. teg. p. opi.
Im. qui dicit quod quando negatiua est causa alicuius
intentionis quod ille qui negat, debet probare. Unde si dico te ego
municatus, quia non solui, vel dico quod non debes audiri, qd no
solui collectas, ego qui excipio, debeo probare. Ita no. ipse inc. su-
per his. extra de accu. l. iij. s. si qd negali. ff. ad exhib. Bal. et Bar.
in l. si causas. s. ad exhib. Bar. in trac. de test. Ale.

Additio.

Uide Bar. et alios in l. alla stipulatione, si calendis. de verb. obli.
hoc intellige verum quando proponitur hec exceptio ad mei vtili-
tatem, secus si ad vtilitatez communis, cui tu teneris soluere, puta
qd accuso te principaliter quod non solui collectas, quo casu tibi
incumbit onus probandi collectas soluisse, et l. iij. s. si ad diem. et l. si
ad comeatum. ff. de re mili. Bar. ita dicit in l. alla. de verb. obli. cu
quo trahit Ang. in repe. l. i. de fide inst. et iure hste fiscalis. et Bar. in
c. super his. de accusa. licet Bal. in repe. l. cu mulier. ff. so. ma. teneat
cotrariu, p rationes satis friuolas, ad quas potest facilliter respod-
deri, et magime ex no. per Jo. An. et no. in c. bone. de elec. l. j. Ale.

Leg quinta.

Tre prouisum. Fabricenses vna cum so-
bolc debet fabrice seruire
et vnus tenetur pro alio de corpore. In teg. ibi, numeri, id
est, periculum est omnium, qui sunt in numero illo, vel col-
legio. In teg. ibi, gerant, id est sollicite aduertant qualiter socij fa-
ciant. et hoc. casus in quo vnus tenetur pro alio. simile in l. si. de
nauf. Alia similia no. per gl. in l. i. s. si plures. ff. de exor. et hoc. ar.
pro statutis florentinorum que dicunt quod vno de cognatide de
linquente ceteri teneantur. facit j. de primip. l. fin. et ratio istorum
statutorum legum est que hic in teg. ponitur.

Additio.

**Adde l. sanctimus. de pe. vbi post Guido. de Su. digi valere statu-
tum quod illi de domo teneantur pro coforte, qd subest causa, ut mas-
gis abstineant a delictis. Unde sufficit sola causa, licet non interueni-
at culpa eius, qui punitur. c. quoniā. s. si vero. ut lit. no. cente. c. ij.
de re iud. De quo plene no. in c. ij. de cost. et Aug. late in col. l. inci.
nobilis vir. do. Ray. facit quod legit in c. vergentis. de hereti. et in
c. in quibusdam. de penis. et in c. felicitis. s. quod si quis. co. ti. lib. v. et
vide per do. Ale. in repe. l. sepe. ff. de re iudi. Ale.**

Leg sexta.

Os qui. Fabricenses, et eorum vgores et liberi, du-
rante officio vel finito, non possunt, nisi
coram prefecto pectorio, vel magistro officioru conueniri,
hoc dicit. Oppo. s. eo. l. ij. nam si in primicerius fabricorum
ibi est speciale, ergo in alijs fecus. Glo. no. solui. Dic quod ibi spe-
cialiter dicitur, hic extenditur. Vel dicas qd alius est sensus li-
tere scilicet pro ciuilibus debitis, vel curialibus, quibz molestatur, nul-
lo modo subiacere quod sit per probationem quam fecerunt tempore
ingressus collegij fabricensium, ut l. si quis consortium, qd non possunt
molestari. Et sic no. quod ille probationes, quas tunc fecerunt eis mo-
do profunt, quod intelligi si creditores fuerint citati, ut l. si eo tempo-
re. s. de re. pig. Item op. qd ille, qui est de collegio fabricensiu, sem-
per debet illi seruire, ut s. l. progi. Sed hic dicitur quod stipendijs
imponit finis, ergo et. Sol. intelligas hic impositu finem ex speciali
beneficio principis, ut s. ti. ij. l. si qd ex corpore. et j. de colle. l. i. in fine
Bar. Secunda super l. od.

C. Leg. septima.

Nullus ministeriales, vel agriculturam suscipere, et punit dominos, qui eos locarunt, et fabricenses, qui eos duxerunt. C. Secundo Imperator loquitur magistro officiorum, et mandat quod quando necesse est arma transmitti, requirant rectores provinciarum, et per suos subditos transmittant, et in hoc eis angaria imponitur, si in hoc fuerit aliquid tarditatis, eos puniat. hoc dicitur.

C. De veteris numismatis potestate.

Rub.

1. **Quid sit numisma.** Dicitur gl. quod numisma, solidus, et aureus idem sunt, sed hodie aliter observatur. 2. **Quid sit pondus.** debet esse numisma, dicitur gl. quod legi, facit libram auri, et de fusc. et arca. l. quotiescunque, sed hodie aureus quo vitur ad pondus florentinorum ex vi facit libram auri, et ibi dicitur. 3. **Quid sit forma.** debet esse numisma. Respondeo, ibi debet esse imago principis, et l. i. j. co. et probatur in euangelio dicit Christus, Quid sit imago, et videam quod imago sit, an Cesaris, an alterius. Cetera vero que tanguntur in rub. tangam in nigro.

C. Additio.

4. **Septuaginta duo faciunt libram auri.** Adde Sol. de cu. in l. illud. num. v. et quod ibi posui in apost. in vers. libram auri. de fac. sanc. eccl. Jac. Rebus. in l. vna. num. i. vbi etiam posui in add. ad ipsum in ver. libram auri. de arg. p. etio quod thesauris inferi, et Jo. fab. Insi. de Attri. ru. s. nos. autem. in h.

C. Leg. prima.

1. **Monetam facere quis potest.** ex principis concessione. 2. **Debitum pondus monete est.** ut tantam utilitatem afferat in forma quantum in specie.

3. **Expensa cudendi monetam debet fieri de publico.**

Solidus. Clara est in teg. 1. Quod quislibet facere monetam. Respondeo de iure soli Principi, ut hic facit de sal. mo. l. i. et si hodie ex concessione Principis sit a regibus, et a multis civitatibus, quibus Princeps concessit, ut not. gl. super rub. 2. **Quod quislibet vult dicere.** ibi spec. c. i. probe et debet ponderis. Dicitur quod debitum pondus est ut tantam utilitatem afferat in forma, quantum in specie, scilicet, ut tantum valeat ille aureus si redigatur ad massam, quantum valet in forma, ut dicitur teg. ff. de contrah. emp. l. i. j. Et quod sequitur quod expensa cudendi monetam, debet fieri de publico, licet 3. Inno. aliter dicat in c. quanto. extra de iure iurando. Quod per quem declaratur quod est in pondere, et boni auri. respondeo, per illum qui preest, et postus est a comuni, ut de pon. et auri illa. l. i. lib. g.

C. Additio.

4. **An possit concedi priuate persone, ut possit facere monetam.** teg. gl. et Sal. in l. i. de sal. mone. dicit quod rescriptum est surreptitium, quod est verum, nisi sit apposta clausula, motu proprio, vel ex certa scientia, vel non obstantibus arg. c. si motu proprio. de preb. in vi. et quod per Bal. in l. eos. in prin. de appe. et in l. i. si contra ius vel vti. pu. et dominus Bar. de laude, in suo tractatu de moneta. in h. j. Et no. adde Bar. in l. i. si si cer. pet. et au. in d. tractatu in vi. q. 3. q. no. ver. expensa debet fieri de publico, vide tamē Bar. vbi proprie, et in l. Pau. de Sol. et d. c. quanto. Ale.

C. Leg. secunda.

1. **Estimatio que ab initio est.** non potest decrescere, nisi auctoritate principis. 2. **Prieta rerum quomodo dicantur decrescere, vel accrescere.** ex diminutione monete, vel eius augmento. 3. **Dammum estimationis mutare monete ad quem pertineat.**

Pro diminutione. Minuta estimatio ne florem minuit declaratio, quod quomodo potest minui estimatio auri. Responder gl. soli auctoritate principis, vel eius cui princeps concessit. 1. **Mo. gl. ex qua habes quod estimatio, que ab initio est.** non potest decrescere, nisi auctoritate principis vel facientis, cui princeps concessit. 2. **Mo. quod estimatio, que ab initio imponitur monete.** non potest decrescere, nisi auctoritate facientis, quod intelligit, ut dicat 3. l. i. pro prima. 4. **Secundo quod quomodo decrescere estimatio auri.** decrescat estimatio rerum decrescat, et accrescat per se, et l. prieta rerum. ff. ad l. f. al. Respon. ut colligitur ex summario. non enim intelligas quod res dentur pro minoris pretio, sed dabitur tot aurei quot valet, dicitur tamen decrescere eo quod aureus minus valet.

3. **Ultimo quod damnum mutare estimationis monete ad quem pertinet.** dicitur gl. in l. Pau. ff. de sol. 4. **Pertinet.** si ab extra quod si quis dedit pecunias ad mercantiam dando aurum venetum, et ille volebat reddere argentum, et non aurum, quia creuerat, an salua conscientia possit tenere ista bona que accipiens habet, et ille datus nescit. vide Feli. in c. ex communitate. et l. i. in fi. de here. et quando cadatur moneta, quod temp. inspi. ci. debeat an tempus obligationis vel solutionis. Vide Ol. in c. gl. i. et in cons. xxxi. et in cons. c. l. g. et quod dicitur in apost. in d. c. ex communitate. in loco alleg.

C. Leg. tertia.

2. **Monetam factam in vna ciuitate, quando quis cogatur eam accipere in alia ciuitate.**

Universos. Omnes aurei debent accipere equam estimationem, et contrascentes. 1. **Universos.** Grauius puniuntur. hoc dicitur. 1. **Not.** quod unusquisque debet accipere monetam pro ea quantitate, quam iubet superior. Sed quod vtrum monetam factam in vna ciuitate sub vna estimatione possit quis expendere in alia ciuitate, ita quod cogatur sub eadem estimatione recipere. Respond. 1. **ciuitates non possunt facere monetam, nisi auctoritate principis.** ut dicitur in rub. Aut ergo princeps concessit ciuitati quod possit facere publicam monetam, que expendi possit per vnumquemque, et tunc cogitur recipere, quia princeps ipse videtur fecisse, ut hac l. Aut concessit quod faceret monetam expendendam in territorio suo tantum, et alij aliter territorij sine dubio non cogentur recipere. Aut dubitatur, et videtur in dubio consensisse, ut solum in suo territorio expendatur, ar. l. c. vnu. s. p. ff. de bo. au. iu. pos. l. i. ff. de iu. om. iud. et de ru. et cu. dat. ab his. l. i. Quod quando sit aliqua moneta ab aliqua ciuitate, vel domino si non est speciei bone et probe, vel imponitur ei nimis magna estimatio, an possit haberi recursus ad superiores? Resp. sic, ut extra de iure iur. c. quanto, et ita vidi in marchia, cum per rectorem cuderetur quedam moneta que non erat speciei probe, fuit per provinciales marchie facta querela ad summum pontificem qui illum corripuit, et credo quod fuerit domi. Tancred.

C. Nulli licere in frenis equestribus.

Rub.

C. Leg. vnica.

Nulli proflus. Primo loquitur de ornamentis que sunt circa ornameta equorum. Secundo de ornamentis que sunt circa ornameta vestimentorum hominum. Tertio loquitur de facientibus istas species sic ornatas. Secunda incipit ibi, fibulas. Tertia ibi, nulli. Mo. que ornameta possunt haberi circa equos. 1. **Not.** quod pertinet ad ornameta mulierum non sunt prohibita. simile de vesti. holo. l. i. ff. hodie in multis ciuitatibus est statutum quod ornameta illa non licet mulieribus portare, propter hoc dico, quod si maritus legauerit uxori vestes suas, quod licet de iure continetur omnia ornameta ut l. vestis. cum l. seq. ff. de aur. et arg. leg. tamen eo casu quo sunt prohibite non possunt dici accessiones vestium, nec illis vestimentis accedere, ar. huius l. et eodem modo non possunt dici mulieris causa parata, ea que eius gratia sunt prohibita.

C. Additio.

1. **Portare.** sed quando statutum prohibet portare certa genera vestium, an intelligatur de vestibus antea factis, vide Feli. in cap. quoniam. de consti. 2. **In teg. ibi, quod velis.** hic est casus quod si statutum dicit quod nullus audeat vel presumat facere vel fabricare aliquod quadratum sub certa pena, quod si aliquis facere reperit fuerit fabricare, quod non excusatur a pena si dicit quod fabricabat ad utilitatem communis, et quod volebat dare communi. Allegand. vide de vesti. holo. in l. i. in fin. et adde Bar. in l. quamuis. de aur. et arg. leg. Ale.

C. De Classicis.

Rub.

C. Additio.

1. **Quidam habent in rub. de classicis, id est, de nautibus paratis ad bellum.** ut sunt galee. Alii habent classicis, id est hominibus ad scriptis ad classes ducendas, hec rub. plus placet, quia iste liber principis tractat de hominibus conditionatis ad scriptis alicui muneris. Mare sub cuius territorio comprehenditur. Adde Ange. in l. infule. ff. de iu. vbi dicitur quod pirate missi fuerunt de facto mortui, propter id quod commiserant in mari. Vide gl. in l. vbi periculum. s. porro. de elec. in vi. licet aliter dicat Dom. Cum d. gl. trāst. Joā. adona. et Bal. in rub. de re. diu. in vers. sed quod an pirate maris, et vide etiam eundem in l. i. de test. et in l. i. quemadmodum. testat. et in l. si testamentum. de insti. et sub st. Ale.

C. Leg. vnica.

2. **Delinquentem in mari quod inde propinquois territorij illi loco, in quo malefium est commissum puniat.**

Classen

Classen. In quadam ciuitate que appellatur se de notabilia. Subtergo Imperator quod tam illa classis quam omnes alie, que sunt in Oriente pertineant ad se factum pretorio, quicquid armis, et aptet de hominibus adscriptis illi functioni, et si illi non sufficiunt, alios super accrescat, et eos egerat ad purgandum mare malis hominibus, et piratis, etiam propter alias necessitates publicas potest committere prefectus comitis Orientis. In teg. ibi, accrescentibus, et si illi censui non sufficiunt, alios super accrescat et addat, ex quibus accrescenti, sufficientem compleant numerum. 1. **Not.** et gl. q. sicut congruit bono prebendi provinciam purgare malis hominibus super terram, ita eidem congruit per mare. Casus est hic. Et sic patet quod sicut quis potest punire delinquentes in territorio suo, ita punire in mari adiacenti illi ciuitati, vel provincie. Facit et ff. de pub. l. Cesar. et ibi dicitur. Sequentes titulos vide per te.

C. Additio.

2. **In mari adiacenti illi ciuitati, vide istum in tracta. tyberiadis.** et Bar. Lep. in tit. de ser. ru. tit. de mari. et quid si est commissum in loco vicino duabus ciuitatibus. no. Lep. vbi s. et Ange. in l. sane. ff. de iniur. et dicit post Jac. Rubus. hic nulli. in ver. in mari. 3. **Item est ar. quod si aliquis delinquit in mari, ad illum spectat punio, qui est iudeg territorij propinquois, illi loco, in quo malefium est commissum.** Pro quo est gl. in l. i. de nau. facit l. quoties. et eo. tit. C. Propinquois. Adde Bar. in tract. Tyber. et Bar. Lep. in tract. de ser. ru. tit. de mari. et Ange. in d. l. sane. de iniur. Et quid de delicto commissio in portu. vide Bar. Lepo. in d. tract. tit. de portu.

C. De collegiatis, et chartopatis.

Rub.

C. Leg. vnica.

4. **In diuersis collegiis quando quis possit esse.** 1. **Sub preteritu.** Primo dicitur quod qui in munera, ad ordinatus est, non exercet, non effugit munera alterius collegij, de quo eguit, sed de nouo debet egtrahi, et alter in locum eius subrogari requisitis primatibus collegiorum, idem si decederet. b. d. 1. **Primo** not. ar. quod ille, qui est in collegio alicuius artis, nec exercet artē, non debet gaudere privilegio collegij. Et sic si quis est in matricula scholarum, et non intrat, non debet gaudere privilegio scholarum, facit ff. de quibus cau. ma. l. pe. 1. Sed aduerte, quia per hanc l. inducitur quoddam iudicium peccatorum, per quod ille, qui est in vno collegio, si transit ad aliud causa fugiendi munera, ab illo retrahitur. Unde videtur quod interim, cum sit in quasi possessione illius iuris privilegij, debet gaudere privilegio. 2. **Secundo** no. q. quando vnu de collegio remouetur, et alius subrogatur, debet fieri de voluntate et consilio eorum, qui presunt collegio. Dicit gl. in l. qui sub preteritu. s. de sacrosanc. eccl. nisi transierit ad aliam regulam strictiorē. 3. **Item** not. q. ex hac lege innuitur quod quis non potest esse in diuersis collegiis, quod an sit verum, dicitur in l. i. ff. de colleg. illic.

C. Additio.

1. **Scholarium.** Adde Feli. in c. clerici. ver. vlti. pronun. de indic. Adde q. not. in apost. ad istum in l. qui sub preteritu nume. j. in apost. stil. in ver. gaudere privilegio. s. de sac. sanc. eccl. 2. **Idem** voluit Bar. in l. qui sub preteritu. s. de epis. et de. in l. semper. s. de iure iur. Adde q. idem est, et contra, si scholaris studet, et non sit descriptus in matricula, non gaudet privilegio. l. ex eo tepore. ff. de test. mil. et no. Bal. in proc. ff. In dubio tamē presumitur pro matriculato. de quo vide que no. de agētibus in rebus. l. matricula. post Bar. et in l. j. de iuroni. lib. g. et in vers. i. no. vide Barto. in l. i. s. actio. ff. si quis test. lib. esse iustus fue. et per Ep. in l. i. s. j. de rei vro. act. et gl. in l. certi conditio. ff. si cer. pet. et Ange. in authen. vt clerici qui dicit quod si aliquis tempore mortis subrogatur loco patris, an ei debeatur idem salariū quod habebat pater, et intelligit de natura subroga. primordiali, non accessoria, ut dicit glo. in d. l. certi conditio. per l. item veniunt. s. cum predigimus. de peti. here. et Joā. And. in regula, contra quem in vi. et Roma. in litera. no. lvi. Ale.

3. **Quod autem.** Qui supra numerū admittitur in collegio non gaudet privilegio collegij, hoc dicitur.

4. **Sed ne tantum.** Pone casum. Imperator quandoque personis adscriptis alicui collegio permittit ut de collegio egeant, et alij loco eius ponant, et sic ius suum vendunt, ut de iur. leg. l. i. quis ex corpore. Dicit ergo Imperator quod sicut illis vendentibus concedit etiam hoc, hoc est, locus suum, quod ipsi sunt immunes a muneribus, ita prouidet illis qui substituuntur ut sustineant onera illius collegij secundum conditionem que tunc erat, cum ipse emit illum locum,

1. **vt postea nulla nouitas fiat.** b. d. 1. **Ex** isto teg. est arg. optimi contra notarium, qui emit officium ad scribendum ad certum bancheum ab alio per tempus, prout fit Bononie, quod iste qui emit istud officium sicut sentire debet commoda illius effici, ita etiam incōmoda. Unde si notarius dicti loci imponitur aliquid onus vel collecta, iste emittor sustinebit onus, non autem venditor, quod not.

C. Additio.

2. **Vide ad hoc not. in constitutis.** de elec. secundum vnam lect. vbi recedenti ex collegio non potest pro futuris referuari vox in electione, licet possit vnus, qui non sit de collegio, dare vocē in illo collegio, si omnes voluerint. c. scripti. eo. tit. et c. bone. de postu. p. l. a. et vno tradicente non posset, fm l. d. postellatum in d. c. scriptum. vbi refert Joan. And. in nouella. vide Ro. litera. c. not. lxxx. alias ex. Ale.

C. De studiis liberalibus vrbis Rome.

Rub.

C. Leg. vnica.

Mineros. Primo ponit quod quidam magistri legebant in aliquibus locis ad hoc vt ibi staret multitudo populi, vel in locis priuatis, et conuocabant homines vndique, vt viderentur habere multos scholares, et sic ad pompam magis quam vtilitatem. hoc Imperator prohibet dicens quod qui facit, infamis est. vide teg. 1. **Not.** contra docto. qui faciunt intrare scholas famulos scholarum vel alios secundum veritatem non studentes, et qui hoc faciunt, sunt infames.

C. Additio.

2. **Argumento huius teg.** Sol. de Lu. in l. decernimus. s. de episc. et cle. dicebat quod doctores actu legentes rigente necessitate possunt cogere dominos edium vt eis locent, et ita allegat, et sequitur in quodā suo sermone incipiente, manifestissimum Ro. Ale.

3. **Illos.** Not. dicit hic Imperator quod in locis priuatis recte potest doceri aliquis discipulus a doctore, nisi doctores essent de numero eorum qui sunt deputati ad legendum omnibus qui volunt eum audire, nam illi non possunt, et si faciant, perdet salarium et priuilegium, que habent, eo quod publice non legunt. C. **Not.** contra docto. qui non docent omnia que possunt publice omnibus, sed aliquos docent singulariter in camera.

4. **Habeant.** Hic dicit Imperator quod docto. possunt esse in omni facultate. C. **Oppon.** q. alius debet esse numerus docto. in qualibet ciuitate, vt l. i. duas. s. docet autem. ff. de exco. tu. Sol. Tempore illarū legum erat sufficiens numerus qui ibi statuitur, hic erat sufficiens qui statutus est tempore ist. Et ideo in ciuitatibus, que habent studia secundum diuersitatem est statuendus numerus diuersus doc.

C. Additio.

5. **Istum teg. alle.** Post in summa de feriis. s. si in ver. quid si magister cōducit, et dicit quod si est discordia inter duos magistros, quorum vnus vult alij expellere, eo quod cōducit post eum scholas prope suas, propter quod se inuicem impediunt, talis causa potest agitari die feriata, etiam in honore Dei, idem dicit Spe. in tit. de feriis. s. sequit. ver. sed si magister cōducit scholas, et dom. Ant. post Jo. And. in c. si in fi. de iud. Et est ratio. quod cum agitur de sciētia tractanda, que res est sanctissima. l. i. s. est quidem sanctissima. ff. de variis et ex raodini. cri. et sciētia sit donū dei, vt in c. non solum. i. q. iiii. et reuertimini. in fi. xvi. q. i. et gl. in c. q. nonnulli. de mag. tanquā causa pia tractari possit tali tempore. Facit q. in simili no. Jo. And. in nouella, in c. decet. de immunita. eccl. in vi. Et si scholares non inueniunt domū, an possint cōpelli ciues domos suas eis locare? Sol. in l. deceretur. s. de episc. et clerici. tenet q. sic, idem dicit in religiosis non habentibus monasteria, et domos concedentes. Ita refert et sequitur Bal. in l. i. in vers. sic. idem adde si scholares. ff. sol. mat.

6. **Ita vt vnicuique.** Hic Imperator cōmittit prefecto, et eadem ratione rectori cuiuslibet ciuitatis, vbi est studium quod faciat assignari loca doctoribus et magistris ita distantia quod quando vnus legit, non audiat in scholis alterius, et quod strepitus scholarum, qui sunt in vna, non audiat in alia, ne ex hoc studium turbetur. Mo. q. ad officium iudicis pertinet remouere quicquid fieret iuxta scholas, p. q. lectura inuaderet, vel auri auditoris turbaret. Et facit ad questionē quod faber non possit malleare iuxta scholas. Idem no. ff. so. ma. l. i. et ibi dicitur.

C. Additio.

7. **Et ibi gl. determinat quod faber possit expelli.** interest enim Reip. habere iurisperitos. Insi. in proc. in fi. Bar. ibi tenet idem, si ille locus, penes quem malleat, erat deputatus ad scholas, quod presumitur secundum eum arg. de re. in l. an ambigua. Et quod dicitur hic in doctoribus, idem in scholaribus dicit idē Bar. in l. legatis seru. uis. s. si ornaticibus. de le. i. moder. tamē cōtra per l. i. et de exco. ar. lib. g. vbi privilegium artificibus concessum non extenditur ad eorum discipulos. 1. **Quid autem de scholari habente alij scholarum**

prope eam erant, propter cuius strepitum non potest studere, vtriusque possit ipsum appellare? Sic q. sic. Quod sic. vide. Fel. in c. significat. de iudi. secundum. Spec. in tit. de iudi. §. generaliter. verfic. hoc etiam notat do. Anto. in proe. decre. Item adde q. a sententia lata super ista expulsiōne non potest appellari. secundum Bar. in l. i. §. si de no. possit. sue. app. quia est causa que celeritatem desiderat, ergo non appellatur. Non appellatur. adde. Fel. in c. significauerunt. ad finem. de iudi. in fin. in fin. de appel. reci. Et sed quid si malleator res fuerint prope monasterium, adeo q. propter strepitum turbas retur officium cultus spiritus? Idem q. possunt appellari. Teg. est fin. su. q. vii. q. si. p. d. e. i. Quid de doctore legente si scholares vocant. vtrum possit dimittere lectiones? Sic q. non. gl. est. sing. pl. v. d. i. f. scimus. Item pro sententia glo. facit. Nam dominum riparum spectat ad istos, qui habent predia ad heretia ripis. In fin. de re. di. in §. riparum. tamen de iure non possunt habere aliquid q. impediatur publicam navigationem. l. i. in prim. ff. de flumi. Alleg.

De honoratorum vehiculis.

Rub.

C. leg. vna.

Honoriati antiquitus in signum dignitatis et honoris, homines in dignitate positi erant in carrucis seu vehiculis, dubitabatur in ciuitate Romana, vel vbi Constantinopolitana ubi erat princeps an possint vbi vehiculis omnes positi in dignitatibus illis, et in illis ciuitatibus. Et videbatur q. non, propter reuerentiam principis, tamen hic princeps permittit omnibus habentibus dignitatem, q. possint vbi viciis vehiculis, etiam in illis ciuitatibus. Quod vtrum habeant necesse vti carrucis. Teg. innuit quod sic, dum dicit semper videntur. Glo. tamen exponit, id est, liceat eis vti si velint. Et sic no. q. doctores non habent necesse semper vti insignis doctozatus, sed possunt, si velint etiam vbi est princeps.

De metropoli Beryto.

Rub.

C. leg. vna.

Ciuitas si efficitur metropolitana, non per hoc egre de iurisdictione metropolitani.

Plures rectores in eadem ciuitate esse possunt, sed in eadem prouincia non potest esse nisi vnus pates.

Prouincia non potest diuidi in plures sine rescripto principis. communitates in preiudicium ciuitatis non possunt inter se ipsas diuidere sine eius licentia.

De prouinciis, earum diuisione, de ciuitatibus et formis earum.

Repropter. In eadem prouincia possunt esse due ciuitates matres, siue matricis. hoc dicit in terminis. Done casum. In prouincia Phoenice erat ciuitas quedam, scilicet metropolitana, et magna, que vocatur Tyros. In eadem prouincia erat eadem ciuitas que vocatur Berytus, in qua erat studium generale, et in eadem vigebat multum peritia litterarum. Imperator autem a principe Berytus, vti ista ciuitas vocaret metropolitana sicut ciuitas Tyri, hoc Imperator ei coe. sit. ppter multas virtutes, quibus ciuitas illa erat ornata. hoc primo. Sed contra hoc insatur, quia Imperator facit iniuriam Tyro. Ad hoc respondet Imperator quod nulla ei sit iniuria, quia ipsa etiam remanet metropolitana privilegio antiquorum Imperatorum. Berytus efficitur metropolitana privilegio suo. hoc dicit. Et p. declaratio de quo que dicitur ciuitas metropolitana. gl. dicit, id est, archiepiscopalis. Et sed videamus de iure antiquo antequam essent episcopi et archiepiscopi, quid erat. Respon. tres erant ordines ciuitatus, quedam magne, quedam magne, quedam parue. Magne dicebantur ille, in quibus erat foris causarii, cui suberant multe alie ciuitates, etiam habentes merum imperium. Magne ciuitates dicebantur ille que habebant merum imperium, no tamen habebant alias sub. Parue dicebantur ille, que no habebant merum imperium, sed solam iurisdictionem, que datur defensoribus ciuitatum, vti in aut. de defen. ciu. Istam distinctionem facit teg. ff. de egen. tut. l. si duas. §. decet. Illa ergo ciuitas, que erat magna, vocabatur metropolitana, hoc respectu inuicem est quod ciuitas cuius sedes est patriarchalis vel archiepiscopalis, dicitur metropolitana, q. habet plures episcopos sub se habentes merum imperium. Illa vero que habet episcopum, dicitur ciuitas non metropolis. Sed quero qualiter constituitur ciuitas? Respon. volente principis volentis aliquem locum esse ciuitatem. Probatur per hac legem. Inn. tenet hoc in c. cum ab ecclesiariis. extra de offi. ordi. Ande possibile est esse ciuitatem licet non habeat episcopum, q. princeps no potest facere episcopum, sed dat alia privilegia, si no sequitur si papa pnat ciuitatem episcopo, ergo definit esse ciuitas. Et Sz. quero qualiter prouincia constituitur. hic videtur teg. q. omnes ciuitates que suberant vni metropolitano, faciunt vna prouincia, vbi hic in si. ibi. sit illa mater prouincie, et c. Et. agitur de pref. lon. tem. l. si.

ibi determinat, q. prouincia appellatur secundum communem usum, vti Tusciam, Lombardiam, et sic ista iure vtriusque. Arbitror tamen q. olim facta fuisset distinctio prouinciarum sic, id est, vti omnes ciuitates que suberant vni prefici, et vni metropolitano, constituerent vna prouincia, vti illicitas, §. qui vniuersa. ff. de offi. pref. si secundum illum ritum antiquum remanet adhuc hodie nominatio prouinciarum, quod ad quedam. Tamen quilibet ciuitas habens distinctum territorium, que superiore non recognoscit, potest dici prouincia, vti not. glo. in l. in. §. de long. tem. pref. Et Tertio quero prouincia possint esse duo ciuitates matricis, videtur enim monstrum quod in eodem corpore sunt duo capita, vti extra de offi. ordi. c. quoniam. Responder. gl. si quis faceret in eodem episcopatu duos episcopos, illud esset monstrum, sed q. vnus episcopus habeat duas ecclesias que principales, hoc non est monstrum, ita loquitur hic. vide gl. istam, et no. eam. Circa primum infurget dubium, quomodo est quod vna ciuitas non potest habere duos rectores, cum in eodem tribuatur possint esse plures iudices, vti l. i. ff. de offi. consul. et ff. de re. iudi. l. Pomponius scribit si vni. Respondeo, ista procedunt ad similitudinem corporis humani. ad os trum enim esset, si aliquis haberet duo capita, sed no si haberet duas manus, vel duos pedes, vel similia. ideo isti rectores prouinciarum qui merum locum capitis tenent, no possunt esse plures, unde no potest esse nisi vnus reg. vii. q. i. c. in apibus. Sed alia officia inferiora possunt in eodem corpore multiplicari, sic possunt esse plures rectores in eadem ciuitate, vel in vna ecclesia parochiali plures capellani, et vni pupilli plures tutores, et similia. Circa secundum, scilicet, q. due ciuitates matricis sint in eadem prouincia sub vno tamen prefice, nihil est quod impediatur, nam quilibet prouincia potest habere in pluribus ciuitatibus domicilia, et in vtraque esset equaliter instructus, vti l. domicilium. ff. ad mun. secus du hoc in vna prouincia parificentur ciuitates magne, remanente vnitatem prouincie. Sed quero, an vna prouincia possit diuidi in duas. Teg. dicit q. sic. ff. de assen. l. si eadem. puto tamen q. hoc no possit fieri sine rescripto principis, vti ibi patet, et arg. huius legis. et per hoc dico q. communitates non possunt seipsas diuidere in plures sine licentia ciuitatis, cui suberant, quod intelligitur quantum ad preiudicium ciuitatis, si inter se causa commodioris administrationis possunt hoc facere, sicut in pluribus tutoribus videtur, vti l. i. ff. si cum l. si. cum l. si. de adm. tu. vnum tamen commune remanebit.

11 vel inter tutores. ff. de adm. tu. T. Quero vtrum de duabus ciuitatibus, vel prouinciis possit fieri vna. Dicit gl. quod sic, vti in aut. vti iudi. sine quoquo suffra. §. illud. et §. hoc aut. Immo sit hoc multis modis. Quadoque cum vna non sufficiat alteri, sed vt vna sit, et hec vno, vel sit q. vna sit principalior altera, vel quod vtraque sit que principalis, vti no. per gl. extra ne sede vac. c. i. ibi per Inno. et docto. iuris canonici. Et Quero, quando vniuntur due prouincie, ita quod vtraque remanet principalis, sed sub vno prefice, vtriusque negotia vnius prouincie possunt expediri in alia. Respondeo sic, vti extra de offi. leg. c. nouit. et per Inno. ibi.

12 no. et docto. iuris canonici. Et Quero, quando vniuntur due prouincie, ita quod vtraque remanet principalis, sed sub vno prefice, vtriusque negotia vnius prouincie possunt expediri in alia. Respondeo sic, vti extra de offi. leg. c. nouit. et per Inno. ibi.

Aditio. Et In reg. ibi derogatur. no. quod per hoc apparet aperte quod si aliqua ciuitas efficitur metropolitana, quod no propterea egre de iurisd. metropolitani sub cuius iure primo districtus erat, nisi sit hoc specialiter statutum. Casus est hic si bene aduertatis, quod bene no. pro Florentinis, et Pisani. Alleg.

Adde ad hoc Bar. et doc. in l. si heres. in §. viciis. de leg. i. Itē qd sit castrum, villa, burgus, vicus. Titus. vide Felici. plene de omnibus predictis, in c. Rodolphus. de rescrip. Bar. in l. i. §. siue aures. ff. de ope. no. nun. et que ibi dixi postea, et dixi quid sit patria, et quid sit terra. Allegand.

Adde etiam per Bar. in extrauag. qui sint rebel. et per gl. et Flo. in l. ciuitas. ff. si cer. pe. Et licet Bar. in d. extrauag. dicat quod princeps alicui loco scribens tanquam ciuitatem, videatur ciuitatem constituisse si alias non erat, hoc tamen videtur contra casum de. si. de sen. excom. vbi ex teg. q. papa etiam ex certa scientia nominans certam personam sub nomine dignitatis, que dignitas ante non erat in illo, no tamen illam dignitatem videtur concedere. Et qualiter constituitur ciuitas, vide Bar. in l. si heres. §. viciis. de leg. i. Bar. in l. i. §. de ver.

de verb. sig. et quod ibi dixi post eum. et Barto. in l. i. §. si aures intra op. ad. de op. r. no. nun. et qualiter constituitur prouincia. vide que dixi post Bar. in d. siue au. cum inter oppida. Alleg.

Adde Bar. et que ibi scripsi in l. i. §. siue aures. ff. de ope. no. nun. de docto. et terr. oio vide in de. ne Romani. de elec. et Angel. in aut. quomo. opoz. epi. §. non aures, et ibi aliquid dicit, et in c. vbi periculi. de elec. in vi. et in l. i. §. de verb. sig. et in l. de col. ill. citis. et l. i. in princi. quod cuiusque vni. no. et in leg. hoc iure, de iust. et iur. et quid si sit terra. vide in c. i. de po. tu. p. cl. et in c. cum in paribus. de verb. sig. Bar. in l. i. ad mun. §. in. cum ad sedem. de resti. spol. et Bald. de pace. Constant. in veric. nos Romano. et in l. quicunq. castellorum. de fun. lim. per Rom. in l. i. §. si aures. de cad. tollē. adde qui sint rebelles in veric. Lombardus. Bald. videtur tenere contrarium in l. penul. §. de prec. Impe. offi. alleg. reg. vi. q. i. c. precipimus. Adde Bal. in l. siue de colleg. illucis. in ver. vide Bar. in tractatu Tyberiadis. in §. lim. in figura veric. hic circa et Bal. in l. i. aliqua de offi. procon. sul. Allegand.

Adde hac materia vide not. per Bar. et docto. in l. i. §. si coheredis. ff. ad l. fal. et Angel. in §. illud autem, vti iud. sine quoquo suffra. Alleg.

Quero, quando due ciuitates vel prouincie, vel ecclesie vniuntur, an debita vnus alia debet supportare. Innocent. extra de pui. capi. pastoralis. tenet quod habeat locum titulus de separatio. quod ego examinaui in l. i. §. si coheredis. ff. ad leg. fal. in eo q. ibi dicitur, an portio grauata accedat no grauata, et ibi hac questione formaui.

Adde Bald. loquentem de duabus villis equatis. l. i. §. si coherede. ad l. fal. vide teg. cum pulchra glo. in c. i. ne sede vac. et do. Ant. ibi. qui ponit species adaequationis. Et in quibus casibus adaequatio possit fieri, vide singulariter Bal. in l. i. §. leg. fal. ff. ad leg. fal. adde Bar. in l. i. in prin. de leg. i. Alleg.

Adde Bal. loquentem de duabus villis equatis. l. i. §. si coherede. ad l. fal. vide teg. cum pulchra glo. in c. i. ne sede vac. et do. Ant. ibi. qui ponit species adaequationis. Et in quibus casibus adaequatio possit fieri, vide singulariter Bal. in l. i. §. leg. fal. ff. ad leg. fal. adde Bar. in l. i. in prin. de leg. i. Alleg.

Adde hac materia vide not. per Bar. et docto. in l. i. §. si coheredis. ff. ad l. fal. et Angel. in §. illud autem, vti iud. sine quoquo suffra. Alleg.

Quero, quando due ciuitates vel prouincie, vel ecclesie vniuntur, an debita vnus alia debet supportare. Innocent. extra de pui. capi. pastoralis. tenet quod habeat locum titulus de separatio. quod ego examinaui in l. i. §. si coheredis. ff. ad leg. fal. in eo q. ibi dicitur, an portio grauata accedat no grauata, et ibi hac questione formaui.

Adde Bald. loquentem de duabus villis equatis. l. i. §. si coherede. ad l. fal. vide teg. cum pulchra glo. in c. i. ne sede vac. et do. Ant. ibi. qui ponit species adaequationis. Et in quibus casibus adaequatio possit fieri, vide singulariter Bal. in l. i. §. leg. fal. ff. ad leg. fal. adde Bar. in l. i. in prin. de leg. i. Alleg.

Adde Bal. loquentem de duabus villis equatis. l. i. §. si coherede. ad l. fal. vide teg. cum pulchra glo. in c. i. ne sede vac. et do. Ant. ibi. qui ponit species adaequationis. Et in quibus casibus adaequatio possit fieri, vide singulariter Bal. in l. i. §. leg. fal. ff. ad leg. fal. adde Bar. in l. i. in prin. de leg. i. Alleg.

Adde hac materia vide not. per Bar. et docto. in l. i. §. si coheredis. ff. ad l. fal. et Angel. in §. illud autem, vti iud. sine quoquo suffra. Alleg.

Quero, quando due ciuitates vel prouincie, vel ecclesie vniuntur, an debita vnus alia debet supportare. Innocent. extra de pui. capi. pastoralis. tenet quod habeat locum titulus de separatio. quod ego examinaui in l. i. §. si coheredis. ff. ad leg. fal. in eo q. ibi dicitur, an portio grauata accedat no grauata, et ibi hac questione formaui.

Adde Bald. loquentem de duabus villis equatis. l. i. §. si coherede. ad l. fal. vide teg. cum pulchra glo. in c. i. ne sede vac. et do. Ant. ibi. qui ponit species adaequationis. Et in quibus casibus adaequatio possit fieri, vide singulariter Bal. in l. i. §. leg. fal. ff. ad leg. fal. adde Bar. in l. i. in prin. de leg. i. Alleg.

Adde hac materia vide not. per Bar. et docto. in l. i. §. si coheredis. ff. ad l. fal. et Angel. in §. illud autem, vti iud. sine quoquo suffra. Alleg.

Quero, quando due ciuitates vel prouincie, vel ecclesie vniuntur, an debita vnus alia debet supportare. Innocent. extra de pui. capi. pastoralis. tenet quod habeat locum titulus de separatio. quod ego examinaui in l. i. §. si coheredis. ff. ad leg. fal. in eo q. ibi dicitur, an portio grauata accedat no grauata, et ibi hac questione formaui.

Adde Bald. loquentem de duabus villis equatis. l. i. §. si coherede. ad l. fal. vide teg. cum pulchra glo. in c. i. ne sede vac. et do. Ant. ibi. qui ponit species adaequationis. Et in quibus casibus adaequatio possit fieri, vide singulariter Bal. in l. i. §. leg. fal. ff. ad leg. fal. adde Bar. in l. i. in prin. de leg. i. Alleg.

Adde hac materia vide not. per Bar. et docto. in l. i. §. si coheredis. ff. ad l. fal. et Angel. in §. illud autem, vti iud. sine quoquo suffra. Alleg.

Quero, quando due ciuitates vel prouincie, vel ecclesie vniuntur, an debita vnus alia debet supportare. Innocent. extra de pui. capi. pastoralis. tenet quod habeat locum titulus de separatio. quod ego examinaui in l. i. §. si coheredis. ff. ad leg. fal. in eo q. ibi dicitur, an portio grauata accedat no grauata, et ibi hac questione formaui.

Adde Bald. loquentem de duabus villis equatis. l. i. §. si coherede. ad l. fal. vide teg. cum pulchra glo. in c. i. ne sede vac. et do. Ant. ibi. qui ponit species adaequationis. Et in quibus casibus adaequatio possit fieri, vide singulariter Bal. in l. i. §. leg. fal. ff. ad leg. fal. adde Bar. in l. i. in prin. de leg. i. Alleg.

Adde hac materia vide not. per Bar. et docto. in l. i. §. si coheredis. ff. ad l. fal. et Angel. in §. illud autem, vti iud. sine quoquo suffra. Alleg.

Quero, quando due ciuitates vel prouincie, vel ecclesie vniuntur, an debita vnus alia debet supportare. Innocent. extra de pui. capi. pastoralis. tenet quod habeat locum titulus de separatio. quod ego examinaui in l. i. §. si coheredis. ff. ad leg. fal. in eo q. ibi dicitur, an portio grauata accedat no grauata, et ibi hac questione formaui.

Adde Bald. loquentem de duabus villis equatis. l. i. §. si coherede. ad l. fal. vide teg. cum pulchra glo. in c. i. ne sede vac. et do. Ant. ibi. qui ponit species adaequationis. Et in quibus casibus adaequatio possit fieri, vide singulariter Bal. in l. i. §. leg. fal. ff. ad leg. fal. adde Bar. in l. i. in prin. de leg. i. Alleg.

Adde hac materia vide not. per Bar. et docto. in l. i. §. si coheredis. ff. ad l. fal. et Angel. in §. illud autem, vti iud. sine quoquo suffra. Alleg.

Quero, quando due ciuitates vel prouincie, vel ecclesie vniuntur, an debita vnus alia debet supportare. Innocent. extra de pui. capi. pastoralis. tenet quod habeat locum titulus de separatio. quod ego examinaui in l. i. §. si coheredis. ff. ad leg. fal. in eo q. ibi dicitur, an portio grauata accedat no grauata, et ibi hac questione formaui.

Adde Bald. loquentem de duabus villis equatis. l. i. §. si coherede. ad l. fal. vide teg. cum pulchra glo. in c. i. ne sede vac. et do. Ant. ibi. qui ponit species adaequationis. Et in quibus casibus adaequatio possit fieri, vide singulariter Bal. in l. i. §. leg. fal. ff. ad leg. fal. adde Bar. in l. i. in prin. de leg. i. Alleg.

Adde hac materia vide not. per Bar. et docto. in l. i. §. si coheredis. ff. ad l. fal. et Angel. in §. illud autem, vti iud. sine quoquo suffra. Alleg.

Quero, quando due ciuitates vel prouincie, vel ecclesie vniuntur, an debita vnus alia debet supportare. Innocent. extra de pui. capi. pastoralis. tenet quod habeat locum titulus de separatio. quod ego examinaui in l. i. §. si coheredis. ff. ad leg. fal. in eo q. ibi dicitur, an portio grauata accedat no grauata, et ibi hac questione formaui.

Adde Bald. loquentem de duabus villis equatis. l. i. §. si coherede. ad l. fal. vide teg. cum pulchra glo. in c. i. ne sede vac. et do. Ant. ibi. qui ponit species adaequationis. Et in quibus casibus adaequatio possit fieri, vide singulariter Bal. in l. i. §. leg. fal. ff. ad leg. fal. adde Bar. in l. i. in prin. de leg. i. Alleg.

Adde hac materia vide not. per Bar. et docto. in l. i. §. si coheredis. ff. ad l. fal. et Angel. in §. illud autem, vti iud. sine quoquo suffra. Alleg.

Quero, quando due ciuitates vel prouincie, vel ecclesie vniuntur, an debita vnus alia debet supportare. Innocent. extra de pui. capi. pastoralis. tenet quod habeat locum titulus de separatio. quod ego examinaui in l. i. §. si coheredis. ff. ad leg. fal. in eo q. ibi dicitur, an portio grauata accedat no grauata, et ibi hac questione formaui.

Adde Bald. loquentem de duabus villis equatis. l. i. §. si coherede. ad l. fal. vide teg. cum pulchra glo. in c. i. ne sede vac. et do. Ant. ibi. qui ponit species adaequationis. Et in quibus casibus adaequatio possit fieri, vide singulariter Bal. in l. i. §. leg. fal. ff. ad leg. fal. adde Bar. in l. i. in prin. de leg. i. Alleg.

Adde hac materia vide not. per Bar. et docto. in l. i. §. si coheredis. ff. ad l. fal. et Angel. in §. illud autem, vti iud. sine quoquo suffra. Alleg.

Quero, quando due ciuitates vel prouincie, vel ecclesie vniuntur, an debita vnus alia debet supportare. Innocent. extra de pui. capi. pastoralis. tenet quod habeat locum titulus de separatio. quod ego examinaui in l. i. §. si coheredis. ff. ad leg. fal. in eo q. ibi dicitur, an portio grauata accedat no grauata, et ibi hac questione formaui.

Adde Bald. loquentem de duabus villis equatis. l. i. §. si coherede. ad l. fal. vide teg. cum pulchra glo. in c. i. ne sede vac. et do. Ant. ibi. qui ponit species adaequationis. Et in quibus casibus adaequatio possit fieri, vide singulariter Bal. in l. i. §. leg. fal. ff. ad leg. fal. adde Bar. in l. i. in prin. de leg. i. Alleg.

Adde hac materia vide not. per Bar. et docto. in l. i. §. si coheredis. ff. ad l. fal. et Angel. in §. illud autem, vti iud. sine quoquo suffra. Alleg.

Quero, quando due ciuitates vel prouincie, vel ecclesie vniuntur, an debita vnus alia debet supportare. Innocent. extra de pui. capi. pastoralis. tenet quod habeat locum titulus de separatio. quod ego examinaui in l. i. §. si coheredis. ff. ad leg. fal. in eo q. ibi dicitur, an portio grauata accedat no grauata, et ibi hac questione formaui.

Adde Bald. loquentem de duabus villis equatis. l. i. §. si coherede. ad l. fal. vide teg. cum pulchra glo. in c. i. ne sede vac. et do. Ant. ibi. qui ponit species adaequationis. Et in quibus casibus adaequatio possit fieri, vide singulariter Bal. in l. i. §. leg. fal. ff. ad leg. fal. adde Bar. in l. i. in prin. de leg. i. Alleg.

Adde hac materia vide not. per Bar. et docto. in l. i. §. si coheredis. ff. ad l. fal. et Angel. in §. illud autem, vti iud. sine quoquo suffra. Alleg.

C. leg. secunda.

Siquid. An quia omnia privilegia concordantia remissionem canonis. hoc dicit. De leg. den. vel tam concessa simpli etiam in concilio non addit. q. hoc habemus. §. de prec. Imper. offi. l. nec dannosa. ff. de si cor. r. ius vel v. i. pub. l. fin. Et Secundo modo potest intelligi q. annullet privilegia in quibus erat dictum expresse, non obstant. talia. et tunc adde, q. aufert privilegia his quibus erant concessa, et aduertendum, q. dicit non valeant. et intelligo ipso iure. Contra q. opp. §. de prec. Imper. offi. l. vniuersa. Sol. Quandoque dicit leg. non valeat simpliciter, et tunc intelligitur ipso iure, vti hic. §. de l. c. non dubium. Quandoque dicit q. non valeat si per partem aliam quid fuerit factum vel commissum, et tunc intelligitur ex exceptione, et dicitur. Unde facit q. vbi statutum dicit q. si contrahentes non soluant gabellam intra octidies contractus non valeat, intelligitur ope exceptionis, sicut dixi in l. i. ita quis. §. de lege. ff. de verb. obliga.

C. leg. tertia.

Neminem. In lege precedenti prohibuit remissionem, nunc prohibet canonis mutationem, et impetrata privilegia a iudicibus non admittantur, et impetrantes in dupli puniuntur, et iudices qui canones in proprios vltus conuertunt, puniuntur. hoc dicit. In reg. ibi. ad usurpationem, id est conuertendo in proprios vltus. T. Quero, quid sit hoc rescriptum fuit impetratum. Respon. non valet, nisi sit dictum, non obstant. l. c. l. c. Et aduertendum q. debet expresse no. ob. l. q. prohibet impetrari vel concedi. Item oportet q. in casu isto modo dispensetur contra l. ista que prohibet iudices privilegia sic impetrata admittere, alias recte iudex diceret, fateor privilegium tuum valere, et tunc excusatur a pena impetrandi, sed ego non possum ista admittere, vel etiam audire vti hic. Item no. hic quod puniunt eos qui contrahant, quod intelligo tam de hoc impetrante, quam de iudice suspiciente, quod tene meriti.

De frumento vrbis Constantinopolitane.

Rub.

C. leg. prima.

Nec. Quod debet dari in pane, non debet dari in frumento. Item ex inordinata administratione crescit caritas. hoc dicit. Ad eundem tam premittit quod Constantinensis statuit certam quantitatem frumenti dandam civibus hoc regorum, qui illam quantitatem deberent dare pistoribus, et pistoribus eg illa redderent panem coctum, et necessarium domui Principis, et quorundam aliorum officialium publicorum, que quantitas fuit aucta per Theodosium. hoc premisso venio ad casum. Quero vtrum domui Principis vel alii domui publice, cui del. et dari panis coctus, possit dari frumentum. Respondeo. Imperator, et dicit quod no, imo hoc prohibet, sed precipit dare panem coctum, et sic d. str. but canonem precipit Constantinensis fruari canonem auctum a Theodosio. si vnus ratio est, quia si datur frumentum, potest conuer. in alium vsu, quam in panem, et sic dispergere, et caritas efficiet, vti quia publica congeritur emere frumentum, quod si moderate administrasset, venderet. hoc dicit. In reg. ibi. nulli, scilicet domui al. quod officiali. Ibi. domibus vel no. his publicis. T. Nota. q. mala administratio frumenti crescit caritas. Et hoc habes quod priores, qui habent a tributarium super abundantia, possunt cuius nomine ponere ordinem qualit. et quo ordine in ciuitate, et quantum frumentum possit vendi, quolibet die vel quolibet mense. Facit ff. de offi. pref. vbi l. i. §. cura carnis.

C. leg. prima.

Nec. Quod debet dari in pane, non debet dari in frumento. Item ex inordinata administratione crescit caritas. hoc dicit. Ad eundem tam premittit quod Constantinensis statuit certam quantitatem frumenti dandam civibus hoc regorum, qui illam quantitatem deberent dare pistoribus, et pistoribus eg illa redderent panem coctum, et necessarium domui Principis, et quorundam aliorum officialium publicorum, que quantitas fuit aucta per Theodosium. hoc premisso venio ad casum. Quero vtrum domui Principis vel alii domui publice, cui del. et dari panis coctus, possit dari frumentum. Respondeo. Imperator, et dicit quod no, imo hoc prohibet, sed precipit dare panem coctum, et sic d. str. but canonem precipit Constantinensis fruari canonem auctum a Theodosio. si vnus ratio est, quia si datur frumentum, potest conuer. in alium vsu, quam in panem, et sic dispergere, et caritas efficiet, vti quia publica congeritur emere frumentum, quod si moderate administrasset, venderet. hoc dicit. In reg. ibi. nulli, scilicet domui al. quod officiali. Ibi. domibus vel no. his publicis. T. Nota. q. mala administratio frumenti crescit caritas. Et hoc habes quod priores, qui habent a tributarium super abundantia, possunt cuius nomine ponere ordinem qualit. et quo ordine in ciuitate, et quantum frumentum possit vendi, quolibet die vel quolibet mense. Facit ff. de offi. pref. vbi l. i. §. cura carnis.

C. leg. prima.

Nec. Quod debet dari in pane, non debet dari in frumento. Item ex inordinata administratione crescit caritas. hoc dicit. Ad eundem tam premittit quod Constantinensis statuit certam quantitatem frumenti dandam civibus hoc regorum, qui illam quantitatem deberent dare pistoribus, et pistoribus eg illa redderent panem coctum, et necessarium domui Principis, et quorundam aliorum officialium publicorum, que quantitas fuit aucta per Theodosium. hoc premisso venio ad casum. Quero vtrum domui Principis vel alii domui publice, cui del. et dari panis coctus, possit dari frumentum. Respondeo. Imperator, et dicit quod no, imo hoc prohibet, sed precipit dare panem coctum, et sic d. str. but canonem precipit Constantinensis fruari canonem auctum a Theodosio. si vnus ratio est, quia si datur frumentum, potest conuer. in alium vsu, quam in panem, et sic dispergere, et caritas efficiet, vti quia publica congeritur emere frumentum, quod si moderate administrasset, venderet. hoc dicit. In reg. ibi. nulli, scilicet domui al. quod officiali. Ibi. domibus vel no. his publicis. T. Nota. q. mala administratio frumenti crescit caritas. Et hoc habes quod priores, qui habent a tributarium super abundantia, possunt cuius nomine ponere ordinem qualit. et quo ordine in ciuitate, et quantum frumentum possit vendi, quolibet die vel quolibet mense. Facit ff. de offi. pref. vbi l. i. §. cura carnis.

C. leg. prima.

Nec. Quod debet dari in pane, non debet dari in frumento. Item ex inordinata administratione crescit caritas. hoc dicit. Ad eundem tam premittit quod Constantinensis statuit certam quantitatem frumenti dandam civibus hoc regorum, qui illam quantitatem deberent dare pistoribus, et pistoribus eg illa redderent panem coctum, et necessarium domui Principis, et quorundam aliorum officialium publicorum, que quantitas fuit aucta per Theodosium. hoc premisso venio ad casum. Quero vtrum domui Principis vel alii domui publice, cui del. et dari panis coctus, possit dari frumentum. Respondeo. Imperator, et dicit quod no, imo hoc prohibet, sed precipit dare panem coctum, et sic d. str. but canonem precipit Constantinensis fruari canonem auctum a Theodosio. si vnus ratio est, quia si datur frumentum, potest conuer. in alium vsu, quam in panem, et sic dispergere, et caritas efficiet, vti quia publica congeritur emere frumentum, quod si moderate administrasset, venderet. hoc dicit. In reg. ibi. nulli, scilicet domui al. quod officiali. Ibi. domibus vel no. his publicis. T. Nota. q. mala administratio frumenti crescit caritas. Et hoc habes quod priores, qui habent a tributarium super abundantia, possunt cuius nomine ponere ordinem qualit. et quo ordine in ciuitate, et quantum frumentum possit vendi, quolibet die vel quolibet mense. Facit ff. de offi. pref. vbi l. i. §. cura carnis.

C. leg. prima.

Nec. Quod debet dari in pane, non debet dari in frumento. Item ex inordinata administratione crescit caritas. hoc dicit. Ad eundem tam premittit quod Constantinensis statuit certam quantitatem frumenti dandam civibus hoc regorum, qui illam quantitatem deberent dare pistoribus, et pistoribus eg illa redderent panem coctum, et necessarium domui Principis, et quorundam aliorum officialium publicorum, que quantitas fuit aucta per Theodosium. hoc premisso venio ad casum

De annoniis civilibus. Rub.
Annones. Annones civiles non dantur pro titi-
 bus in dignitate, sed pro meritis.
 hoc dicit. C. primo in reg. ibi. titulus id est, non dantur
 salaria pro titulo dignitatis, ut puta quia doctor, s. pro
 meritis, ut quia bene legit, et bene satisfacit illi officio, ad q. imposi-
 tus est. Sequitur ver. id est, qui duob. modis legitur. C. primo
 modo ponit, q. doctores qui nesciunt legere, habeant scholares, certe
 propter hoc non debent habere salarii. C. secundo modo legitur,
 cum salarium sit deputatum auctoritate principis, non poterit illud
 mutari in nouum statutum, vel reuocari. C. Et sic no. per vniuersita-
 tes studij. Perusini non potest aliquid statui in preiudicium pactorum
 et confessionum factarum a communis doctoribus, q. tene menti licet de
 facto te scholaris tedeat. Sequitur ver. ut quicunque. C. Salaria
 debita transmittuntur ad heredes. Posset etiam istud alijs conce-
 di, quous alienationis titulo. h. d. Istud intelligit gl. versu in sala-
 rijs temporis preteriti. Sed an decedens pro futuro tēpore debeat
 habere salarii, si officium non compleuit, dicitur plene in l. i. s. diu.
 ff. de var. et ex. cog. C. Item gl. inducit ad ar. si clericus deces-
 dat post perceptos fructus prebende, q. illos transmittat ad heres
 suos, de quo extra de offi. ordin. in c. i. et ibi gl. lib. vi. dicit plene
 in l. dimortio. ff. sol. matri.

De annoniis civilibus. Rub.

Annones. Annones civiles non dantur pro titi-
 bus in dignitate, sed pro meritis.

Annones. Annones civiles non dantur pro titi-
 bus in dignitate, sed pro meritis.
 hoc dicit. C. primo in reg. ibi. titulus id est, non dantur
 salaria pro titulo dignitatis, ut puta quia doctor, s. pro
 meritis, ut quia bene legit, et bene satisfacit illi officio, ad q. imposi-
 tus est. Sequitur ver. id est, qui duob. modis legitur. C. primo
 modo ponit, q. doctores qui nesciunt legere, habeant scholares, certe
 propter hoc non debent habere salarii. C. secundo modo legitur,
 cum salarium sit deputatum auctoritate principis, non poterit illud
 mutari in nouum statutum, vel reuocari. C. Et sic no. per vniuersita-
 tes studij. Perusini non potest aliquid statui in preiudicium pactorum
 et confessionum factarum a communis doctoribus, q. tene menti licet de
 facto te scholaris tedeat. Sequitur ver. ut quicunque. C. Salaria
 debita transmittuntur ad heredes. Posset etiam istud alijs conce-
 di, quous alienationis titulo. h. d. Istud intelligit gl. versu in sala-
 rijs temporis preteriti. Sed an decedens pro futuro tēpore debeat
 habere salarii, si officium non compleuit, dicitur plene in l. i. s. diu.
 ff. de var. et ex. cog. C. Item gl. inducit ad ar. si clericus deces-
 dat post perceptos fructus prebende, q. illos transmittat ad heres
 suos, de quo extra de offi. ordin. in c. i. et ibi gl. lib. vi. dicit plene
 in l. dimortio. ff. sol. matri.

Transmittat ad heredes. Adde. Imo in l. dimortio. ff. so. ma. gl.
 et doc. in c. presenti. extra de offi. ordi. lib. vi. et in c. statutus. s. afflato
 rem. de prescri. co. li. Arch. in c. consuetudinem in fi. de cle. non res.
 co. lib. Bar. in cle. gtatie. nu. 2. et ibi no. in apo. ad ipsum in versicu.
 quod clericus precise de rescri. in cle. et dicitur Pan. in c. reprobens
 sibi. nu. 8. in versu testari. extra de appella.

**Adde reg. in c. relati. de test. vbi vult q. transeat ad successores, et
 hec est communis opinio. in clerici beneficiati habere administrationis
 ne, in clerico vero impliciti est mat' dubiu. secundu doc. ibi Bal. et Sa.
 in auth. licetia. s. de epis. et cle. et doc. in l. comodis. ff. de re in. Alleg.**

Reg. secunda.
Entum. Reg. duob. modis. Primo de frumento
 iter milites. Secundo de distribuendo iter
 pauperes. et hoc magis pl. per l. privilegia. s. de sa. sanc. ec.
 cle. et est clara hoc leg. et no. q. dicitur ciuibz nostris, arg. q. officiales
 possit super facienda elemosinis publicis no debet tēpore dare extra
 neis pauperibus. Sed potest intelligi quod hic dicit, ciuibz nos-
 tris, etiam de omnibus qui sunt sub Imperio Romano. Bar.

Adde.
 Per Joan. And. de instrum. ed. s. nunc vero aliqua. versu. sed an
 pauperes. facit quod no. Bart. in l. que conditio. s. preterea de co-
 di. et demon. s. leg. facit quod episcopus, qui debet dispensare bona
 inter pauperes no debet dare extraneis pauperibus. s. de epis. et cl.
 in l. illi. Adde ad hoc reg. in aut. de eccl. tit. s. si quis autem pro res-
 demptione. et gl. singularis in s. pater. In fine de test. que hoc tenet.
 Alleg. Bal. adde in l. ciuitatibus. de leg. i. Alleg.

De mendicantibus validis. Rub.

Reg. unica.

**Bona que debent inter pauperes mendicantes distribui, non
 possunt distribui inter mendicantes robustos.**
 ad pauperes verecundi, qui non publice, sed a quibusdam clam que-
 runt, non incidunt in hanc legem.
 mendicantes quando dicatur certa, et quando incerta.
 pauper mendicans, qui ostendit membrum aliquod debilitatum,
 inspicit debet.
 pater potest filio non laboranti, quando sine verecundia laborare
 potest, alimenta denegare.
 si te mendicans puniatur civiliter, et pena parti applicatur.

Incitis. Qui sine necessitate publice mendicare
 possunt inspicit, quod si in speierit, et
 prodiderit, et esse probauerit, dominum eorum, dicitur, q. si
 sunt seruus, vel ius colonatus, si sunt liberi, salua domus
 nis actione seruus corrupti. h. d. in text. ibi. proditor, id est, testator
 oppo. quod seruus debeat reddi domino, liber operi publico, ut in
 authent. de questore per totum. Dicit gloss. quod quidam dicunt
 quod hic corrigitur. Alij dicunt q. ibi de his, qui in sacra vrbē repe-
 riuntur, hic de his, qui reperiuntur in alijs vrbibus. Dicunt, ibi
 de his qui mendicant, et nihil aliud fingunt, hic de his qui mendic-
 cant, et fingunt infirmitatem, apponendo herbas, vel aliud propter
 quod infirmi videantur. Tu dic quod ibi loquitur de his, qui repe-
 riuntur mendicare indebite, ab officiali publico, hic de his qui de-
 feruntur, et conuincuntur a privato. C. Quero dicitur hic quod
 in publicum questum, et. Quid est dictum. Dic vt glo. Et qua ha-
 bes quod pauperes verecundi qui publice non querunt, sed a quibus-
 dam singularibus amicis, et claz. non incidunt in hanc constitu-
 tionem. Item intelligo publice, et palam sine defectu, secundum for-
 mam l. palam. ff. de ritu nuptiarum. C. Quero, hic dicit, incerta
 mendicatas, quid sit hoc dictum. S. hic dicit, quia ignoratur, egeat
 vel ne. pro cuius euidentia debetis scire quod mendicatas quādo
 que est certa ex qualitate religionis, vt quia est de aliquo ordine me-
 dicatum ab ecclesia approbato, alias non, vt in capitu. religionum
 diuersitates. extra de religio. domi. lib. vi. C. Quandoque est certa
 respectu cause, p. qua queritur, vt sunt isti hospitalarii sancti Spi-
 ritus, et similes, qui vadunt per mundum, et isti no admittuntur sine
 literis decessant episcopi, et de peniten. et remis. c. i. in clemen. Quā-
 doq. quis querit pro se ipso, tunc mendicatas dicitur certa vicinis,
 et nota ex vulgi opinione, vt l. vbi. et ibi notatur supra de iure dotu.
 Sed si vulgi opinio super hoc non est, tunc debet explorari ista lo-
 quitur ista leg. C. Quero dicitur hic, inspectis, a quo debet inspi-
 ci? Respon. vel ab officiali publico, vt in aut. de questore, vel a priuato
 persona, vt hic, qui talē vult in iudicio prodere. Et quo nota q.
 pauperem mendicantem, qui in aliquo offendit membrum debili-
 tatione, potest quis inspicere, et tangere, et illud videre an hoc sit ve-
 rum. Et etiam no. ex hoc quod ex inspectione corporis potest com-
 prebendi sanitas et infirmitas, sicut etas. Simile in quacunque resu-
 specta. Nam potest perpendi an sit vitiosa vel non, vt s. de canone
 frumen. vrbis. Rome. l. i. Recte ergo testis qui deponit de sanitate
 alicuius, dicit sic esse, quia vidit. C. Mo. quod sicut minor etas potest
 probari ex aspectu, vt l. minor viginti quinque annis ex aspectu. ff. de
 minoribus. Ita similiter senectus, vt hic. Itē hec l. facit ad quest.
 l. vtrum filio robusto, et sano nihil operati pater possit denegare ali-
 menta. Hic videtur, quod sic et etiam l. si quis a liberis. s. si vel pa-
 rens. ff. de liberis agnoscen. quod intellige si secundum conditionē
 natalium operari non esset sibi verecundum, quis enim diceret qd
 filio vnius hominis nobilis imponeretur necessitas laborandi ter-
 ram? Certe nullus. Nam non possimus, quod honeste non possu-
 mus, vt ff. de condi. insti. l. si filius, et l. nepos. Proculo. ff. de ver. sig.
 Non obstat hec leg. quia maior verecundia est publice medicare, quā
 laborare, et ideo robustus corpore, qui publice querit, sine distinctio-
 ne natalium cogitur laborare, postquam in tantam miseriam est de-
 ductus. Non enim est sibi turpe, sed si alio modo posset viuere pec-
 piendo alimenta a patre, non cogeretur laborare, vt s. dicit. Et his
 apparet ratio quare ista leg. non habeat locum in his, qui clam me-
 dicant. C. Ultimo nota quod tales, qui fingunt causas medicatis,
 puniuntur civiliter, et pena parti applicatur, et sic delinquit, et per-
 consequens puniri debet extra ordinem a rectore ciuitatis.

Adde.

Adde.
 C. Hic est argumentum quod si testator inter pauperes mendicā-
 tes iussit distribui bona sua, quod illa bona non possunt distribui
 inter mendicantes robustos, quoniam non videntur testator de eis
 sensisse, sed solum de languidis, et debilibz. Pro hoc videtur dictu
 glo. quoniam corrigi debet iniuste petens, non autem dari. v. quest.
 v. non omnis. l. ggg. distinctio. capitu. i. et in hoc gl. rubric. cum das
 re elemosinam iniuste petenti, non sit Deo acceptum. Angelus.

Senectus. adde Ange. in authent. de questore.

De nautis Tyberinis. Rub.

Reg. unica.

Thinauem. Quero quid si nauis inuentas
 tur extra aluē fluminis. Res-
 pond. id est, principiu enim loquitur generaliter, et
 in illa de aliquo aliter restringat. Quero que fuit ra-
 tio cōcedi hanc l. nonne sufficiebat titulus de nauis. non
 excus

Excusandis. Respon. quia in vrbē Romana erant multe persone pri-
 uil. giate que stendebant immunitate, ideo placuit principi de hoc
 principale legē cōcedere, vt magis timeatur, arg. l. item apud La-
 beonem. s. hoc edictum. ff. in iur. s. no. hic text. qui dicit visus, qd
 si testis, dicat, vidi Titium equum vel nauem habere. quod non est
 priuatiu, cum hoc videri possit. Contrariū videbatur, quia domi-
 nium no potest videri. ideo si testis dicat, vidi Titium dominiū esse
 non probaret, cum dominiū non cadat in sensu, vt no. Immo in c. euz
 causam. de test. Vel dic q. hoc no refertur ad dominium, sed ad dete-
 rionem, et quandoque ad solam detentionem refertur.

Adde.
 C. Adde quod dictum testis semper debet redigi ad sensum congru-
 um, licet incongrue ipse dicat. vide Bal. in rub. s. si leg. fal. inst. Bar.
 in l. i. de pericu. nomina. Ang. in l. i. de prescri. ggg. annorum, et in l. i.
 s. i. de his que inte. delen. et Barto. in l. i. s. hoc autem. de oper. noui
 nunc. Allegand.

De frumento Alexandrino. Rub.

Reg. prima.

Estimatione. Primo cōfirmat salariū
 statuerat quibusdam officialibus postis ad congregan-
 dum frumentum ad ciuitatem Alexandrinam et ad tuen-
 dam substantias nauiculariorū, que erat obnoxia Reipublice, vt s.
 de pred. et omnib. reb. nauicul. per totum. Secundo prohibet ad aliud
 officiu vocari decuriones, sed illos officiales precipit eligi priuile-
 gione prefetti. Secunda incipit ibi. atque. In text. ibi in estimatiōe,
 id est, secundum estimationem seu quantitatem. cohibetur, id est, ad
 suum munere, id est, salario ei statuto secundum quantitatem fru-
 menti, quod coadunabatur, et vt in prin. digi. no. pro statutis que di-
 cunt salariū alicui officiali statui secundum quantitatem eorum
 que venire fecerunt in communem. Et secunda parte nota arg. pro sta-
 tutis que prohibent nobiles aduocari, et similes a quibusdam offi-
 cijs publicis.

Reg. secunda.

Fructus. Primo addit certam quantitatem fru-
 menti pro quolibet die pro alimentis
 Alexandrine ciuitatis. Secundo reuocat nomen cuiusdā
 officij. Tercio dicit habendas esse quasdam mensuras que
 vocantur tessere, et eas iubet signari, et suo nomine nuncupari. hoc di-
 cit. Secunda incipit ibi, et perischo. Tercia ibi, et tessere. In text. ibi,
 alimonis, id est, vt de publico vendatur quolibet die in ciuitate vo-
 lentibus emere pro suis alimonis. Ad dic vt de publico datur pau-
 peribus illius ciuitatis, vt s. ti. in l. fin. In text. ibi, designetur, id est,
 signum publicum eius impingatur. Et sic no. pro eo q. fit quotidie
 in ciuitatibus vbi mensura signis publicis consignatur. et not. qd
 cassato nomine cassatur effectus. et ideo si per statutum cassantur no-
 mina officialium guerre, incontinenti intelliguntur ipsi officiales
 cassati, quod no.

De Alexandria primatibus. Rub.

Reg. unica.

Deporatus. Tria dicit. Primo decus-
 sionem purgandi fluminis. Alii. Secundo
 pro illo munere concedit posse assumi de munere ves-
 tigali pertinenti ad imperiū certā quantitatem. Ter-
 tio iubet q. illud, q. inde minuitur ex vectigali na-
 uium repleat. Secunda incipit ibi, et tenore. Tercia ibi, vt ex titu.
 in text. ibi p. como dare p. purgando fluo. querit gl. qui dicit cor-
 porati ciuitatis. Dic vt in ea, et quid exponunt, id est, decuriones,
 vt patet ex rubrica, que dicit primatib. Alij dicit de quolibet ciue,
 qui omnes sunt primates, scilicet aliarū ciuitatū. Primam expōsi-
 tionē tenet Dyn. Et secunda nota q. melius est quē esse ciuē medio-
 cre vnius nobilis ciuitatis et honorabilis, quā esse maiore ciuē vni-
 us mediocris ciuitatis. Et sic facit pro popularib. istis nobilis ciui-
 tatis, qui magis debeat honorari quā alij magni alterius ciuitatis.

Adde.

Et nota bene, et sequitur. Ad. in l. i. s. vero. s. de viro. sol. mat. in gi.
 fallē. prime partis, licet gl. in l. i. s. de colo. pale. dicat q. natus in ter-
 rain qua Chusius est natus, expresse no gaudeat privilegio potiori
 Alexan. Quero quid profuit huic ciuitati, si princeps promittit q. de
 nouo vectigali tollatur, si de alio debet reddi. Respondeo, multum,
 quia illud vectigal erat magnū, et semper ibi reperiebatur pecunia,
 unde posset assumi tempore debito, sed aliud erat vectigal paruum.
 Consequitur ergo Respu. quoddam mutuum reddendum de pecu-
 nia habita ex alio vectigali. facit ff. de ver. obli. l. si penam, et de l. i.
 l. si seruus legatus. s. si.

De iure rei publice. Rubric.

Querit gl. rubri. de qua Republica loquatur hic. C. Respon. deo
 de Repub. aliarum ciuitatum quam ciuitatis Rome. C. Quero etiā
 quomodo accipiatur Respu. S. ponit in corpore de hereditibus de
 fal. in prin. digi. s. de iur. ff. super rubrica circa fi. S. lo. dicit qd sunt
 quedam ciuitates in Lombardia, que habent merum et mixtum ius
 perium ex constitutione Federici, de pace Constan. de qua in corpo-
 re in authen. de defen. ciui. s. iustitiam. in fi. magne gloss.

Reg. secunda.

Sententia data contra ciuitatē quādo teneat, sit contra Rempu.

Ciuitas quomodo conueniri debeat.

Quid aduersus. Opp. ff. q. cuiusq.
 i. ciuitates. Huius timore gl. distinguit tres causas.
 Quādoq. contra ciuitatē in defensas puenitur ad diffini-
 tiuā, et tunc est ipso iure nulla, vt hic sicut in minore, vt cū
 minoris. s. si aduer. rem iud. C. Quādoq. peruenitur ad interlo-
 cutoriā, et tunc valet, vt in cōtrario. Aduertendum tamen est, q. i. e. l.
 Rempublica dicitur q. equiparatur pupillo. Differet tamen in hoc, q.
 licet contra pupillū no perueniat ad secūdu decretū vt l. apud Zul.
 ff. ex qui. cau. in pos. ea. tamen contra ciuitatē poterit interponi, ideo
 q. pupillus sperat fieri maior, sed ciuitas nunquā. arg. l. in. s. si. de
 tute. et ra. dist. de quo per gl. in l. i. s. quibus. ff. quod cuiusque vni. no.
 Quando respublica plene defenditur, et tunc valet decretū, sed resti-
 tutur si est lesa, vt l. eo. l. Republicam. et de officio eius qui vice alte-
 rius gerit l. i. Sed extra gloss. quero quando quis vult citare Re-
 publicam, an sufficiat citare syndicum. videtur q. sic, vt Laut qui ali-
 ter. s. i. ff. qd vi aut clā. cōtrariū not. bene in l. non pōt dolo carere.
 ff. de re. iur. q. intellige verū, si syndicus citatus no comparuit, eius
 enim cōtumacia no nocet Republice, vt ibi dicitur, sed si compa-
 ruerit et litigauerit, valet sententia, vt s. dicitur est. ff. q. cuiusque vni.
 no. per totū illum titu. C. Querit ergo qualiter citabitur ciuitas,
 vel respublica. Respon. citando eos, qui regunt ciuitatem, vt ff. de
 codi. et demon. l. municipibus. et no. plene extra de cōfess. preben. c. fin.
 lib. vi. Et p. dicit intelligo vera in prima citatiōe veniendū ad causas,
 postquā vero ab initio ciuitatis misit syndicu, videb. velle p. illū, no
 per se, in iudicio litigare, vt l. i. s. v. ff. de pec. ideo ipsa no est am-
 plius citanda, sed ipse syndicus. Pro quo facit extra de dolo et cōtu.
 c. causam que. ibi no. per gl. que incipit, no. q. citandus, et c. Pro-
 quod sicut quando agit contra pupillum, potest petere credito, vt
 constituitur tutor, vt l. i. s. si. ff. si. ff. si. ff. si. ff. si. ff. si. ff. si. ff. si.
 ciuitatem, potest petere actor vt constituitur syndicus, vt hic, et im-
 putabitur actori si non petierit, quod nota.

Adde.

Restituitur. adde Bu. in c. i. de rest. in inte. et Spe. de le. s. vi. vers.
 et ad fin.

An sufficiat citare syndicum. Adde istū in l. municipibus. et cō-
 di. et demon. et in l. i. s. ff. q. cuiusque vni. Bal. in auth. sed cū reitator. s.
 ad le. fal. in c. i. ver. an vniuersitas. in titu. de muli. v. asal. qui contus-
 mar. est in vi. fen.

Adde que habentur in l. eū qui edes. s. de procu. Ang. de auth.

**de exhiben. reis. in s. i. Alleg. Ma dicit q. debet citari domus in pri-
 ma citatiōe, no procurator, vt ff. si quis ius di. non obt. l. i. s. si pro-
 curator. Bar. in l. non potest quis dolo carere. ff. de reg. iur. gl. in c.
 bone memorie. de elec. Et qd in collig. et vniuersitate, dicit Bal. in
 c. i. de mil. v. asal. vbi dicitur, sufficere citare maiore de vniuersitate, et
 idē Arch. gl. iij. d. c. comestationes. Ro. in litera. c. no. ggg. vii. Alleg.**

Adde l. iij. s. si sub conditione. ver. creditoribus. de fidei commiss.

lib. et per Ja. de Arc. et Bar. Alleg.

**Sed quid si petitum est vt ciuitas constitueret defensores, et non
 constitutus est? Respondeo, quod tenet iudiciū. Et est ratio, q. nisi
 hoc diceremus, esset in potestate ciuitatis, an deberet, q. nunquā cō-
 stituerat syndicu vel procuratorē, q. esset absurdū, vt sit in potestate
 debitoris an debeat, vt l. i. s. de eo qd cer. loc. et probat hic a cōtrario
 sensu. et ideo si agēs contra ciuitatem petijt defensores sibi cōstitui,
 et no fuit constitutus, non curet, sed agat et faciat ferri sententiam, et
 valebit. Sed si dicat quare non est idem in minore, sed est necesse qd
 constitutur defensor. Dic q. eo imito potest defensor constitui,
 qui habet. ff. de tute. sed non ciuitate inuita, quod est valde no. Bar.
 vide Jaco. de Arc. et Bal. in l. ergo. s. creditoribus. de fidei commiss.
 liber. vbi dicitur quod vniuersitas potest cogi vt constituat procu-
 ratorem. et Bart. in l. solent. de ali. et leg. Alleg.**

Reg. secunda.

Respublica. Respublica no habet hypothe-
 ca tacita, nisi ex speciali privile-
 gio, vel pacto. h. d. C. Opp. ff. de priu. lega. l. in bonis. s. res-
 publica. Sol. gl. duob. mod. C. Primo ibi loq. in privilegio circa p.

¶ Additio.

Lex tertia.

Republicam. ¶ Not. quod Respublica habetur loco pupilli, non adulti. ¶ Querit glo. de qua Repu. loquitur. Et dicit glo. quod de qualibet ciuitate. ¶ Quod mihi placet, tenet. ¶ Ver. contra vt recitat Cy. in l. i. s. ex qui. cau. ma. Respon. quia editum pretoris subuenit omnibus qui propter crates vel aliam causam legitimam se tueri non possunt, sed necesse est qd regantur per alios. leg. eniz subuenit absentibus, furiosis, & simili. vt ff. de mil. l. 7. ex quib. cau. ma. l. 7. ideo ponitur ibi illa clausula generalis, si quibus mihi iusta causa sit. Facit l. Marcell. ff. de fidei. s. Respublica regit per alios, &c. ¶ Querit glo. vsque ad quatuor annos. Non enim in ea potest expectari tempus maioris etatis, quod est hodie exp̃ssum extra de in inte. rest. c. i. lib. vi. ¶ Not. quod in quibusdam Respublicis non habetur loco pupilli, primo in manumissione seruorum, qui non possunt manumitti a minore ex. ann. sed a Repu. sic. s. de seru. Repu. per totum, & ff. de ser. ad ci. perti. l. i. Item etias quo ad secundum deretum, vt dicitur in l. i. s. eo. Item quo ad venditionem immobilium potest etiam ciuitas vendere si debitum subit. vt j. c. ij. l. i.

Lex quarta.

¶ Additio.

De administratione rerum publicarum. Rub.

¶ *Ex prima.*

Lex secunda.

...io, tenetur ad interent. pot. vici.

Lex secunda.

Lex tertia.

¶ De hereditario Immobilia ciuit

in provincijs. Ex prima parte no. T quod res immobiles ciuitatis

2 in eadē. † Nota ex secunda parte quod in vtracq; Roma requiritur

a in ciuitatibus liberis, vt §. di. **¶** Querit gl. vtrū quilibet teneat

bendebat illud, de quo nunc agitur, et tunc loquitur ista gl. sc. quādo

possit solennitati huius legis renunciare. Puto quod non. Mas. 5

ਸਿ.੭

¶ Addition.

¶ In nomina antiquiorum et vocum inserti in instrumentis synodicalibus tenendi siue facti. vide per Bos. de syndi. in §. qualiter in summa, qui tenet quod sic, nisi essent nimis. Vide etiam Spec. de syndico. l. p. porro. et Bal. in l. i. de magistratu. conuen. et Joa. Andr. in addi. in d. ver. porro. cum quo transit Abb. in c. vnic. de syndico. De quo vide per doc. in c. quanto. de his que sunt a prela. et fallit in causis parui preiudicii, ubi nomina non sunt omnium inferenda, sed utroque casu secus esset, si notarius attestaretur quod affuissent due partes, secus dum Ange. in l. nulli. ff. quod cuiusque vniuersitatis no. alleg. Joa. Andr. in addi. in tit. de syndi. in ver. quid si aliquid in aliquo instrum. mento, et in addi. inci. Bar. in decretali vltima de procur. Vide scripta per Moder. post Barto. in l. i. de albo scrib. et Bald. in dicta l. i. et al. et al.

Rubric.

¶ 2^a c^a prima.

¶ Lex secunda

Ad quos prima pars est clara, nota qd
in debitis annuis et mensuris
differre solutionem est nocuum debitori, qz quantitates
minute simul coadunate faciunt vnam magnam quanti-
tatem, cuius difficultas est solutio, et sic posset ex hac culpa tutoris,
vel alterius administratoris redargui. Secunda pars incipit ibi r
h. d. et sic qd debitor circumstitus, concituntur possesores

q. nefas. **¶** Sed quidam dicunt. **¶** Pro rata eius quod possidet conditione ex ista l. h. d. **¶** Opp. hic dicitur obnoxii contra ciuitas non habet bona obligata. vt. s. de iure **Recip. l. ii. fol.** quidam intelligunt obligata expresse vel tacite. **¶** Pro **pro** privilegio ciuitatis. **¶** Vel pone debitorum obligatum ex admistracione. quod casu bona sunt obligata ad similitudinem tutoris. vt **s. de adm. tut. l. pro officio.** isti casus sunt veri in se. **¶** Et nota istam vltimam positionem hic in gl. quod cetera administratori ciuitatis habet tacitam hypothecam. tamen quantum ad hanc legem non est bonus intellectus. non enim tunc conueniretur quilibet possessor **pro rata**. sed a quolibet possessore tota res adiuocaret. **s. si vnus ex plu. de vel. red. l. i. §. i. §. de distr. pig. l. quadam. ff. de dist. pi. l. c. d. et. et ff. de iur. fil. l. ad obsequi. x. ibi no. Dicendum est ergo quod bona non erant obligata. sed dicuntur obnoxia eo ipso quod erant debitoris ciuitatis. **¶** Sed quoniam actione agitur contra debitores. **¶** **¶** **¶** Sed condicione ex ista. **¶** Est specialis casus favore ciuitatis. alias**

Additio.

De periculo nominatorum.

751162

¶ Et prima.

¶ Lex vndecima.

Et not. q. ad magistratu pertinet sibi nominare successorem, electio vero pertinet ad conciliu, vt l. ij. §. de decur. ita dicit gl. & bene.

Lex prima.

S vt proponis. Ibi, inter officia, id est, actus siue ministeria, et sic improprie ponitur. Nam nihil quod sit officium proprie feruus habere possit, cum officia publica conueniant liberis tantum, et per hoc litera que dicitur murilegulos, et vastagarios habere dignitatem, stat improprie illi murileguli sint ferui, vt in gl. rubice illius tituli. Patet ergo quod dignitas vel officium non potest per eos exerceri, cum dignitatis vel officii ferui non sint capaces, vt si feruus vel liber ad decu aspi. l. i. et de tabel. l. generalli. Patet ergo quod non est officium nec dignitas.

Sumptus iniuncti muneris ad omnes collegas pertinere. Rubrica.

Lex vnica.

U m ad munus. Si vnus ex pluribus officialibus electus expensas totius muneris supportauerit, pro rata eas repetet a collega. hoc dicit. Not. pro eo quod vidistis de legatio. l. ij. lib. g.

De his qui ex officio quod administra. conueniuntur. Rub.

Lex vnica.

E nozis. Reipublice debitor, si reperitur minus ido neus administratoz, tenetur ad sortem quam ei mutauit, non autem ad vfuras tenetur.

De solutionibus, et liberationibus. Rub.

Lex vnica.

A uriones. Apoche de soluto a feruis publicis confecte, ita demum debitoribus soluentibus profunt si a curatore Reipublice sunt subscribe, aut pecunia soluta in utilitates publicas est conuersa, et non aliter, et si dolo ferui publici debitor soluerit pecuniam curatori, nec in utilitates publicas est conuersa, tenetur curator de peculio eius ferui, et debitor remanet obligatus. hoc dicit. Et no. ex hac l. quod non dicitur soluens pecuniam soluere, nisi recte soluat, et ideo soluens non liberatur, licet tamen non liberetur, non potest conueniri, nisi in subsidium, vt de coe. ff. deb. l. ij. lib. g. et ultimo no. quod quando pecunia soluitur administratoz ciuitatis non recte, quod non presumitur versa in utilitatem ciuitatis, nisi probetur. eodem modo si solueretur minus recte tutori vel curatori, quod no.

De spectaculis, et scenicis, et lenonibus. Rub.

N on inuidemus. Iste Imperator permittit quibusdam qui scenici appellantur celebrare spectacula, maxime cum ipsi velint ea facere suis expensis. hoc dicit in glo. consentientes, ibi, vel populi in agendis. et nota quod sufficit consensus populi in agendis licet reluctantur primates.

A dditio. Sufficit consensus populi adde istum in rubri. de rescin. ven. versu. item si collegium. et in l. maiorem. ff. de pac. et legand. omni no in l. quod maior. ff. ad municip. et digi post Jacob. rebus. in l. cum te. num. i. s. quan. ci. mu. indi.

Lex secunda.

S os qui. Deservientes sacris ludis, nullo afficti, tur supplicio. hoc dicit. et ratio, quia tales ludi sunt liciti, id ludetes non infamant. Ibi non sunt alia.

Aditio.

L iciti. Quis ludus sit licitus vide Oldra. in cons. lxxviii. et do. Soci. in cons. gvi. incip. circa predictam consultationem. versu. vce rum predictis non obstantibus. cum versu. seq.

Lex tertia.

U lsi quis. Accipiens equum deputatum spectaculis et eo vtens ad sui commodum, in vna libra auri punitur.

Lex

Lex quarta.

I qua. In loco, in quo imagines principis conscrantur non debent fieri spectacula turpia, puta corporis, vel vestis verecunde, in alijs locis non prohibetur.

Lex quinta.

N emo. Nullus iudex debet festiuitates ciuitatis impedire, animalia necessaria ad ludos tollendo, vel aliud faciendo, per quod impediatur publica festiuitas. contra facies, vt violatoz legis in libris quinquaginta punitur. h. d. Et not. contra iudices tollentes equos deputatos ad currendum ad pallium. de quo dicitur in ista gl. et nota istam legem contra eos qui rogatos existentes super equos currentes ad brauium impediunt, faciendo eos ire ad alium locum, expauendo equum currentem ad brauium, vel faciendo eum cadere, vel equum ne currat, quod punitur tanquam legis violatoz. vt hic.

A dde idem esse in creditore prostituentem ancillam sibi datam in pignus. l. eleganter. ff. si. ff. de pign. act. et in prostituentem illam quam redemit ab hostibus. l. fidissime. ff. de capt. et not. gl. in d. si. in gloss. fi. Alegand.

Lex sexta.

L enones. Si patres vel domini filibus vel ancillis peccandi necessitatem imponunt, priuantur dominio, et patria potestate, et possunt dicte filie vel ancille adire defensoz vel episcopum, et eas liberet a tali miseria, et si insistant faciendo eas peccare, puniuntur pena huius legis. h. d. et not. hanc legem contra patres prostitui permittentes filias. nota contra lenones, qui tenent mulieres in prostibulo contra earum voluntatem.

Aditio.

N ota et ex ista lege casum, in quo pater cogitur filium emancipare. Emancipare. Adde Spec. in ti. de adul. ver. porro. Sunt et alij casus, qui notantur. Instit. quib. mo. ius pa. po. sol. ff. fin. et l. non potest de adop. et in aut. quib. mod. na. effi. sui. ff. generaliter. facit. de epis co. et cler. l. si lenones.

De expensis publicorum ludorum. Rubrica.

Lex vnica.

U m. Pecunia deputata ad spectacula, ad refectiones mutorum potest conuerti, atque conuersi causa pristina remanet firma. hoc dicit. et Not. ex hac lege quod pecunia deputata ad vfum voluptuariu absque permisso Principis, potest conuerti ex causa in vfum necessarium. secus si esset deputata ad vfum necessarium. vt vidistis in l. ij. supra de his que ex pu. collatio. et ultimo no. qd qd pecunia ex causa deputata in vnum vfum conuertitur in alium, quod finito illo vfui remanet pecunia deputata vfui primo. quod no.

De aqueductibus. Rubrica.

Lex prima.

A quarum. Illi, per quorum predia aqua publica transit, a sordidis muneribus sunt immunes. Sed aqueductus forueas purgare tenentur, et si fuerint negligentes, eorum predia publicantur. Item inter degram et sinistram locorum, per quos talis aqueductus decurrit, debet esse latitudo xv. pedum. et si in dicta latitudine arbores pululauerint, sunt egedende. h. d. et not. hic de degra et sinistra. et Item no. qd qd publicus aqueductus per transit per locu priuatum, semper talis aqueductus debet habere locum xv. pedum, in quo nulle sint arbores. Sed si alique nascantur, excidi debent. Si vero per publicum locum facit transitum, debet esse latitudo decem pedum, vt l. omnis. ff. super bis. et Item no. quod presumptio iuris est quod arbor radices mittat egrensas per xv. pedes.

Aditio.

Debet habere locum quindecim pedum. Adde Spec. in titu. de causa poss. et proprie. ff. si. versu. est in super.

Lex secunda.

I quis. Deriuans aquas ex publico aqueductu ad fundum suum, priuatur fundo. h. d.

Lex tertia.

S os. Habens auctoritatem ducendi aquam de publico aqueductu, debet ipsam ducere per castellum, vel aliud paruum foramen, ne fistule matricis corrumpantur. contra faciens officium perdit et beneficium, et punitur corpore. h. d. et Not. quod abutentes suo beneficio per dunt ipsam, et quod hoc casu beneficium principis stricte interpretatur, alias contra. de de. vacan. l. i. quando. ff. de consi. prin. l. beneficium.

Lex quarta.

S um. Sus hauriendi aquam vel eam vendendi de publico aqueductu non turbatur, si tanto tempore quis est vfus quod eius contrarij memoria non existat. Item rigantes agros vel hortos furtiuo modo publica aqua, aqueductu priuatur. h. d. et Nota hic vfum aquę ducende posse rescribi tanto tempore quo eius contrarij memoria non existat, longo autem tempore prescribitur, vt i. eo. diligentes. et et Not. legem istam contra illos qui habent priuilegiu nimis largi sum de aliquo faciendo, et illo priuilegio vtuntur mutum vtite, quia non poterunt postea eo vti magis large quam fuerunt vsite.

Aditio.

Hoc dictum facit contra id quod not. Barto. in l. in filiis. de decurionibus. et ibi feri. Et sic priuilegium per actum contrarium tollitur. Alegand. De quo per Barto. in l. si. ver. quero quanto tempore. ff. de consi. prin. Adde etiam quod no. Barto. per illum reg. in l. de his qui spon te muneris. sub lib. g. et Archi. g. q. ij. in summa. per Barto. in l. ij. de decu. per illum reg. et per doct. in c. si. de consue. in v. et Jo. And. in c. ij. de immu. eccl. et in cap. suggestum. de decimis. et quando tempore amittatur priuilegium per actum contrarium, dixi in l. i. s. de his qui sponte muner. sub. Alegand.

Lex quinta.

I quis. Habens beneficium ducendi aquam ex publico aqueductu, debet ipsum munus re prefecto, non alij, et ille qui contra fecit, in quinquaginta libris auri punitur. Et si aqua in tantum abundat quod sufficit ciuitati, totu superfluum debet. et videtur inter eos quibus priuilegium est concessum ducendi aquam. h. d. et Not. diligenter responsum huius legis ex quo habes quod quando pluribus conceditur ius hauriendi aquam simul, quod ille hauritus aque debet diuidi inter eos pro motu iudicis. et quod bene not. et ultimo ne ex principio huius legis quod iudex, qui se intro mittit de officio, quod non pertinet ad se, punitur acriter. et Nota hic quod presentatio rescripti facta coram iudice incompetenti, priuat me vti posse coram iudice competenti, effectum dicti rescripti. et Item nota quod si de frumento huius communis per alij alicui debet tribui certa quantitas annalis, quod tunc debet tribui quando de frumento superest, per hanc legem.

Aditio.

Judicis. Adde Bald. in ti. de pa. Constan. ff. nos Romanorum. in si. ver. not. quod interdum. Et dicit Roma. in l. pen. not. lxx. quod hec presentatio facit presummi rescriptum subreptitium, vt hic, comuncta glo. et de Roma. in no. penul. litera. et vbi dicit quod ex presentatione rescripti perpetuatur iurisdiclio. alleg. Jmo. et l. doct. in c. ex conquestione. de resti. spol. Alegand.

Lex sexta.

O mis. Seruus priuata aque ducende ad alia loca priuata ex aqueductu palatii Adria metiam per rescriptum est prohibita, eorum faciens in centum libris auri punitur et debet esse latitudo aque ductus predicti decem pedum, munda omnibus arboribus. Et si aut prefectus formam dicti aqueductus fieri fecit, ita facit obseruare. Item prefectus predictus potest domos et predia priuatorum ingredi, ac inquirere an aliquis subtrahat dictam aquam. Nota ex versu. super his, illa verba ex vitroque latere. et et ultimo not. quod quando officiales ciuitatis timent ne in aliqua domo aliquod maleficium committatur, licet et impune possunt ingredi, et inspicere an ibi fiant maleficia. facit. l. mactipia. ff. de ser. ius. et in gl. siue ex certa scientia. Not. bene hanc glo. que tenet quod licet leg. expresse prohibeat quod rescriptum Principis concessum super tali negotio, etiam ex certa scientia, non valet ipso iure, tamen si princeps rescribit, et in rescripto dicit non obstante gl. i. valet.

Aditio.

De hac clausula vide glo. magistrum in auth. de hered. et falc. Barto. Secunda super Cod. fff

agrorum cultura deferatur, ut bice tenet gl. in verbo agnatione. quam no. quia limitat illam regulam. Et secundo not. ex hac littera que dicitur hanc venditori venditionem deinde si appellat huiusmodi venditionem simulatam. quia per hoc patet expresse quod ex contraria similitudine non transit dominium. Concor. ff. de aqua plu. ar. tend. l. emptor. sed bene transit possessio quod apparet, quia conceditur venditio que non daretur, nisi esset translata possessio cum illud sit extremum quod requiritur ex parte conventi, ut l. vna. s. de aliena. in d. m. cau. fac. d. in situ. de actio. s. i. In text. ibi. male fidei namque. Et hoc est verum, quod ille qui prescribit, semper presumatur prescribere bona fidei in hoc scitur sue assertioni, ut not. glo. in sit. de actio. s. i. tamen hoc est verum, quando prescribens non habet titulum reprobatus a lege. Sed si possideret cum titulo reprobato, semper presumatur male fidei. Ad quod facit quod not. s. de sit. de instru. lib. g. l. i. s. ff. de fidei. l. cum leg. in glo. ibi. an permittatur, ibi. statu liberi. s. i. ff. hoc patet, quod licet leg. penalis, et odiosa extra significatur proprium nullatenus extendatur, ut l. cum quis dam. hic alleg. et capitu. odia. de regu. iur. in vi. tamen ubi extensio tendit ad maiorem Reipublice, ita debemus ipsam extendere, sicut legem favorabilem. Et ideo cum pertineat ad maiorem Reipub. punire maleficia, ad hoc vt pronuntia, iniquitate remaneat, ut l. cogruit. ff. de off. p. s. d. ff. de iudi. l. si longius. s. i. si filiusfamil. pena statuti punientis facientem maleficia punietur fieri faciens. et debet exte. gl. si facit fieri. ff. de iur. omni. iudic. l. si quis id quod cum sim. In ea. glo. de fr. expor. l. si obligatio per qua impediatur cultura, est improbatum in legibus precedentibus. scilicet si per eam non impediatur, ut d. l. In ea. glo. ibi. l. si quis inquilinos. est speciale in istis ad scriptis terre, ob Reipub. maiorem, vt non alienentur etiam si vltima voluntate, vt d. l. si quis inquilinos. Regulariter autem quoad alienatio simpliciter prohibetur, no videtur esse prohibita in vltima voluntate, quasi sit necessaria, vt leg. hoc edicto. s. alienare. ff. de glie. i. m. cau. fac. l. i. ff. de fund. do. vbi vero alienatio esset pbi bita in certam personam indistincte, tunc enim legatum, et heredis institutio videt in eo prohibita, adeo quod talis prohibitus curas re debet, ne ad eum perueniant res, etiam ab intest. vt not. in l. ita q. s. ca. l. de verbo. obli. Et ubi vero alienatio est permessa in quibusdam, in ceteris videtur prohibita. tunc in vltima voluntate non in relligetur prohibita, vt d. l. si pater. s. fundum. d. l. Lucius. s. i. hic alleg. In ea. gl. ibi. an propter famem. t. not. arg. quod occasio ne redemptiois persone quis potest alienare bona subadiactia re titutiois, et alienare prohibita. Si enim possunt alienari propter famem, ergo eodem modo, vt persona redimatur, vt obli. enim de re demptione, seu conseruatione persone tractatur. Facit l. si. hic alle. de par. qui n. oist. s. communia de leg. auth. res que. et in corpore vnde sumitur. In ea. glo. ibi. transferri possit translatio de loco ad locum non est alienatio. et ideo possit fieri, sicut potest fieri diuisio fundi prohibiti diuisi p sepes, et fossata, gratia vberioris culture, quia non est diuisio seu alienatio, vt no. gl. in l. iubemus. in p. n. c. s. de fac. sanc. eccle. et not. in l. si quis duas. ff. communia p. n. c. s. de hoc facit de her. dib. infir. leg. facto. la grande. In ea. glo. ibi. sed dicat contra diligenter not. hanc partem, ex qua videtur quod in fundo liuellario prohibito alienari, creditur se non posse mittere in possess. et est verum vt dicitur apud eum possessio perpetua, sed dicitur durante iure debitoris sic, vt not. gl. in l. si finita. s. de vectigalibus. de dam. infec. Nec obstat hoc leg. q. speciale est in agricolis. Vel dic quod quandoq. creditor desiderat mitti in rem liuellarium ob debiti minimis ratione Reipub. puta quia domus liuellaria minatur ruinam, et tunc quia hoc opus rem concernit, etiam vt perpetuo duret, et teneat, fieri poterit iussio, vt d. s. de vectigalibus. S. vbi debitor non concernit rem liuellarium, sed personam eius, contra quem iussio desideratur, tunc poterit fieri iussio in rem liuellarium respectu iuris quod debitor habet, vt dicitur eatenus, quatenus durat ius ipsius, et est ratio quia creditor non potest consequi plus quam habeat ipse debitor. In ea. gl. et impuget sibi. hoc est vera. Nec obli. l. in cor. arum alleg. si recte inspicitur quia in eis principale, et accessorium non prebentur ab eodem, sed a diuersis, et ideo pro accessorio nouum preti ui statuitur. Nec obstat quod duplex damnum sentit venditor, quia impuget sibi cur se contraxerit, vt ff. de pac. l. veteribus. In eadem ibi argu. contra. ff. de contrahend. empt. l. dola. Sol. ibi dola poterit vendi sine terra, sed no ita censeri. In ea. d. ibi coditione ex hac l. sequens opt. vera est. In ea. d. ibi. vel dic, non valere hoc verba, quia de facili frans fieri possit vendendo omnes seruos cum vili parte eius fundi. In ea. in fi. t. not. istam regu. quod irritata parte indidit, irritatur et totus facit. ff. famul. erca. scilicet in hoc iudicio, in glo. reddi ubi ecclesie redditur, sed aliud in ecclesie redditur, sed aliud in ecclesia, quia eius fauore alienatio est interdita, sed hic non est interdita alienatio fauore venditoris, sed Reipub. ideo pretium debetur fisco. In ea. d. glo. in fi. no. diligenter hanc particulam. Ex qua habes quod ibi cotraeris est reprobatus a lege, tamen si in casu euictionis emptor est stipulatus sibi pretium,

reueniet illud petere potest. In gl. sciens, ibi. quo ad p. s. r. p. no. singularem doctrinam, quod vbiunque quis emat rem prohibitam ratione persone, vel rei, quod emens presumitur scire quo ad hoc vt non vsu capiat spatio logi temporis. Et pro hoc patet quod emens a furioso, vel ab eo, cui bonis interdictionem est non vsu capiat rem spatio logi temporis, quia presumitur in dubio quo ad prescriptionem sciuisse illum furiosum, vel prodigum. Sed contra hoc facit. ff. pro empto. l. qui fundum. s. qui sciens. et l. si. s. si a furioso. eodem ti. l. si quis cum sciret. Et hoc est verum. Non obstat gl. ista, quia loquitur quando res est prohibita alienari ratione sui subiecti, scilicet si ratio ne persone vendentis, vt in contrario. Vide glo. in l. i. C. de vsu. pro empto. per docto. in l. si filiusfamil. s. diu. de leg. s. i.

Ad ditio.

a In ter. vbi venditori ad repetendos seruos. Exemplum vide per Bar. in l. per diuersas. in fi. s. mand. et in l. non dubium. de legib. per Bal. et docto. Alex.

b Ad de Bart. in l. post mortem de adoptio. Bal. in l. creditoribus. de seruo. pigno. da. ma. per casum in c. diuersis fallacis. de cleri. con. tuga. et in c. si quis presbyterorum. de reb. eccle. non alie. Naz per Bal. in l. i. de liber. causa. et in c. no. de elec. Alex.

c Ad de Bald. in c. Salasides vel bona, an et quando presumatur, et eg quibus indicatur, vide late per Fel. in c. si diligenti. de prescrip. in vers. in quantum Abb. cum seq.

d Si fieri faciens, ad quam materiam vide tu Fel. in cap. quanto. de sentent. excomm. in p. n. c. in vers. non omnino. cum seq. et ad id quod dicit hic Bartol. quod leg. penalis extenditur fauore Reipub. ad de Bald. in l. que actione. s. si in collatione. ad l. aquil. in vers. que ro dicit statutum.

e Ad de fauore Reipublice. sit extensio, vbi alias est prohibita. Ad de ter. in l. hoc modo. de conditio. et demonst. et Imo. in l. cetera. s. sed et si quis. de leg. i. nec sit extensio, etiam in penabus, vbi est eade var. tio. in c. i. s. porro. in ti. q. fue. p. n. c. cau. be. amir. et in l. si quis id quod. in i. glo. in fi. s. de iurisd. omnium iud. quod limita, nisi esset aliquod speciale inductum in fauorem seu privilegium alicuius, vt est gl. in s. item missa. institutio. de actio. et not. Bal. in d. s. porro. Item sit exte. sio, et in penabus, vbi tractatur de fauore animarum, Jo. Andre. et Abba. in c. ex tenore. qui fil. sint legi. et Domi. in c. pro humani. s. fin. de homi. lib. vi. vbi alleg. glo. not. in c. sciant cuncti. de elec. in vi. S. de Abba. in c. q. s. iud. de iur. Jo. Andre. in c. i. de homi. in vi. et Abba. in c. iuravit. de proba. alleg. ca. cum dilecta. de confirm. vti. et in iud. Facit glo. in auth. sacramenta pub. s. si aduer. vend. et vide vbi fano re anime id sit ibi, et no. in c. si de prescrip. que exte. dicitur in reali, et per sonali fauore anime. Alex.

f Ad de ter. in l. peto. s. tractare. de leg. i. l. si filiusfamil. cum pater. de l. i. et ibi per Bar. in l. si ita quis. s. ca. lege. ff. de verb. obli. et regu. in l. si finis. s. de testa. amita. vbi prohibitus alienari inter viuos, dicitur prohibetur alienari in vltima voluntate. quod in ellipse ve rum secundum quod dicit Ang. in l. cum his. s. si. cui. ff. de transact. vbi dicit, quando prohibetur alienatio permutatio propter similem rationem habet dominii abdicatio. et Paul. de Cast. in l. volutas. s. de fideicommissa. limita, nisi subesset necessitas, vt hic Bartol. item fallit in d. l. voluntas. Item in auth. res que. s. commu. de leg. i. l. muliere. s. cum proponeretur ad Treb. et no. Bart. in l. si filiusfamil. s. diu. in ti. q. de leg. i. Ad de quod prohibitus alienare no potest dare pro anima, vt in cap. i. s. alienare. qual. ois. seu. pot. alie. Et ad de q. prohibitus alienari sub pena, si obligat omnia bona sua, quod non incidit in pena. in generali obligatione no veniunt pro hibita, vt est casus in c. i. de ca. qui cur. v. d. et Bal. in d. l. volutas. vt voluit Bar. in l. codicillis. s. in substituto. ff. de leg. i. et Tre. in l. seruum. s. idem seruos. ff. de leg. i. Tre. quod prohibitus alienare in per petuum intelligitur vsque ad quartum gradum sine grauatur post prohibitionem, et non vltra, vt in auth. de rest. fideicom. s. ibi Ana. vbi etiam dicit, quod prohibitus extra familiam factam filio, non trahitur ad nepotem. Tre. an prohibita alienatione sit prohibita datio in emphyteusim. Angel. quod sic, in c. emphyteusim. in aneb. de reb. eccle. non alie. Item an sit prohibita concessio usufructus ad vitam. Angel. quod non, in codit. s. hoc igitur. Item an dica tur prohibita locatio ad longum tempus. vide Bar. in l. codicillis. s. in substituto. Alex.

g In glo. que incipit, reddit, ibi. et dic sciens. Et ad ergo quod di cit sciens ad hoc vt aliquis puniatur ratione qualitatris in re, alij est necesse vt sciat illam qualitatem, alias non puniretur, vt dicit s. de fab. in l. nullus. et in auth. de eccle. titu. l. si. Facit optime quod not. in l. i. ff. de receptato. et ff. de parric. v. r. Et hoc sine dubio ve rum est quando quis agit actum qui est de genere permissorum, sed vbi aggrederetur actum prohibitu tenetur, licet etiam qualita tem suam ignorauerit, quoniam rebus eam explorare, et non explos tam d. fuit in culpa, merito tenetur, vt l. in furti. s. ope. ff. de furt. et hoc credo verum vbi pena pecuniaria venit imposita, scilicet autem si corpo

si corporalis debeat irrogari, quia in illa culpa non sufficit, cum in corporalibus lata culpa non equiparetur dolo. Ad de domi. Alex. de Imo. in l. quod Herua. per illu. reg. ff. de po. et reg. in l. actionibus. ff. de in lit. iuran. in quib. habetur quod equiparatur, sed no semper. Unde l. ad. Potest tan. in sing. verbi. dolo. et late Alex. vbi s. ad fi. dicunt quod si in libello deducatur, et probetur lata culpa, non suffi cit, sed fieri debet absolutio, tunc equiparantur dolo et lata culpa. Ad quod ad de gl. in l. illud. ver. hoc iudicio. ff. de libe. cau. et Bal. in l. i. C. de probat. et nunquam quis potest corporaliter puniri nisi do lus interueniat. Ad de Anto. de Butr. in capitu. ff. de constitu. et do. Alex. in d. l. quod Herua. ff. de po. et in l. si quis test. li. vbi dicit quod quando dolo de iure communi ad commissionem pene requiritur, tunc sufficit culpa lata. et ad id quod in penis corporalibus requira tur dolo, ad de Bald. in l. quibus cunctis. C. de fer. fugit. sed quid in statu simpliciter disponente in delictis, an requiratur dolo, et dic quod sic, nec etiam subaudi, etia si pena sit grauis, sed sufficit lata culpa. Pau. de Cast. l. i. in fi. s. de legi. et Sal. l. i. s. serui. C. de no. et in l. plagu. C. de plag. et dom. Alex. in l. si. quod pretor. ff. ne quis eu. vbi per Bar. et Bal. et Pau. de Cast. in c. conf. c. et c. conf. c. et c. Reg. est in l. lege Come. ff. ad l. Cor. de sca. Angel.

Lex octaua.

1 Receptans bannitum etiam ignoranter, an puniatur. Hospes receptans bannitum ignoranter siue notum siue ignotum, an puniatur.

2 Prestans auxilium egbannito, quando puniatur pena statuti.

3 Parochianus fraudulenter fugiens de vna parochia, et constituens se in aliam, restituitur p. s. fine cum omnibus decimis.

4 Colonos nostri temporis, qui pacto rupto vadit ad colendas terras aliorum, si possessiones remanent inculte, tenentur ad tributa. Et quando etiam teneatur dominus, ad cuius predia accessit.

Ones. Receptans colonum tributarius fisci de restituitur ipsum compellitur domino, et etiam censu non soluto, et etiam soluere fisco tributa, si talis receptans vsus est operis dictorum colonorum gratis, alias contra ipsos fugitivos habebat regressus, quibus non egissentibus non soluendo, contra debitorum ipsorum recurritur. hoc dicit. In reg. ibi alienos esse no uerit. Not. quod dicit, nouerit, quia per hoc patet, quod receptas tales fugitivos colonos ignoranter, non puniatur, nec est contra, in fra eodem l. seruos. vbi receptans etiam ignoranter puniatur, quia quandoque quis receptat colonum ignotum, et tunc puniatur, quia imputatur sibi cur non explorat eius conditionem, vt in contrario.

1 Et quando quis receptat colonum notum, sed eius conditionem ignorat, et tunc non puniatur. ita loquitur hic, licet gloss. istud con trariu no soluat. et est hoc vtile ad receptantem egbannitos, vt receptas ignoranter no puniatur, si bannitus erat notus, et eius conditio igno ta. scilicet si erat ignotus egbannitus, et eius conditio. Imputatur enim receptanti q. eius conditione no explorauit, vt d. l. seruos. Sed hoc fallit in caupone, et stabulario, vt no puniatur illu receptado qui pe nitus ignotus est, et quo enim publice hospitatus, no tenetur hospi tantu conditiones inquirere, cu inuitus ad hoc cogatur, vt l. i. in fi. ff. fur. aduer. nau. Vel dic, et melius, quod receptans egbannitum ignoranter, non puniatur, etiam si fuerit penitus ignotus tali rece ptanti, nisi in loco notorium esset istum esse bannitum, quia tunc re ceptans esset in lata culpa vt in c. i. de postu. prelatoz. et in l. an. ff. de decret. ab ordin. faciend. et supra, qui aduersus quos. l. prima. et not. gloss. expresse in l. prima. ff. de recep. Nec obstat l. seruos. s. cod. quia speciale est in censitis. Ita fuit hoc anno consulti in hac ciuitate, cum hec questio esset de facto. Et item est vtile hec littera, quia ille qui prestat auxilium, et fauorem egbannito, no puniatur pe na manus, et statuto disponente, quod prestans opem egbannito pri uetur manu, nisi in actionem, vel inquisitionem sit deductum quod prestat ei opem sciens eum egbannitum, quod necesse est etiam pro bari per hanc litteram. Et pro hoc videtur casus ff. de parricid. v. r. vbi prestans opem parricidio, puniatur ea pena si fuerit cons cius, et non aliter, vt s. de rapto. vir. gl. vna. de episcop. et clerici. l. r. et pro. et pro hoc s. de fabricen. l. nullus. et ibi dicit. Et ultimo not. et gl. in vers. ab his, quod parochianus fugiens de vna parochia, et collocans se in aliam parochiam in fraudem, quod restituitur pri stino parochiano cum omnibus decimis prestandis.

Ad ditio.

a Per istum teg. alias obtinui in facto in q. an fructuarius soluens affectum adhibuit in testamento, dicatur omni exceptione maior. Et dicebam quod non, quia equiparatur colonu vt hic, et voluit Sa lice. in l. si olei. s. locati. facit quod per Bald. in l. prima. s. de episcop. et cleri. Alex. et docto.

b Non puniatur, Ad de domi. Alex. et docto. Imol. in prima de rece. pra. et Jacob. de Bret. Angel. et Oldrad. in authent. de ecclesia. neu. s. penult. ad fin.

c Ad de Bart. in l. non omnes. s. si. de re milita. in l. i. s. penult. de in cen. rui. nau. et in l. i. s. i. de rescrip. et ibi scripsi. Quid in muliere rece. prante virum, vide in l. eos. de recepta. Quid in receptante alterius debitorum ne capiatur. Bald. in l. si. de oper. liberto. et post Bar. scri psi in l. i. s. ad l. Jul. maiesta. vbi dicitur, quod receptans teneatur vt ibi, sed hoc fallit. Ad de quod hospes potest dare bannito comedere, nec tenetur. l. seie. s. idem. ff. de fun. instruc. et in eadem ibi. s. furti. Et ibi vide Bart. qui idem dicit esse in notario limitatum istud ibi, nisi esset magna multitudo, quam inuitus non tenetur recipere propter alios hospites, vbi etiam alia multa videbitis. Alex.

d Quod necesse est etiam probari. Ad de glo. bonam iuncto reg. in l. i. s. de recept. notata in l. i. s. qui aduersus quos. et Alex. in l. i. s. de recep. et dicit in apost. post Jac. Rebus. in l. nullus. ij. in vers. aliquem bannitum. s. de fabricen. isto libro.

e Idem Bre. in maleficiis, in verbo Andrean auxilioru. et Ang. in s. iubemus. in fine in auth. de eccle. tit. Alex.

4 Nota ex ista lege argumentum contra colonos nostri temporis, qui pacto rupto vadunt ad colendas terras aliorum. Et propter hoc possessiones remanent inculte, adeo quod dominus non potest postea tributa soluere, nam isti coloni ad illa tributa tenentur. etia dominus prediorum, ad que gubernanda accesserunt, nisi ignoras rent, Angelus.

Lex nona. Immunitas iugationis vel capitacionis absque Principis auctoritate concessa non tenet, sed ad pristinum conditionem reuocatur. b. d.

Lex decima. Ad euidentiam scias quod olim Amantea. tantum prestat nomine capitacionis vnus homo, quantum due mulieres. Imperator hic mandat quod hodie prestat tantum duo vel tres viri no mine capitacionis quantum olim prestatat vnus, et quod tantum prestat quatuor mulieres quantum olim due. Et sic patet quod onus capitacionis est diminutum prodimidia in masculis, et feminis. Sed hec leg. est localis in quibusdam locis.

Lex undecima.

1 Privilegium Principis absorbens in totum ius alterius, an valeat.

2 Coloni originarii non liberantur ex privilegio, nec ex census non solutione.

Riginarios. Si originarius colonus cultus ram deserat, nulla dignitas, vel auctoritas eum excusare poterit. hoc dicit. Et not. quod non valet Principis privilegium, quod absorbet in totum ius alte rius, quod dicit vt not. in l. i. s. de precib. imperat. offerend. et l. finali. eodem tit. Et item not. quod coloni originarii non liberantur ex privilegio, nec ex censu non soluto longo tempore, et ad aliquam dignitatem aspirare non possunt.

Lex duodecima.

1 Ignorans an puniatur, et qua pena. remissive.

Seruos. Adscripti, et censiti penes dominos debent remanere, et ipsos ignotos rece. ptans, etiam ignoranter, puniuntur in xij. libris argenti, te netur receptans cum altero similis estimationis resti tuere. hoc dicit. Non obstat. s. cod. l. omnes. et ibi dicit. Oppo. et vide tur quod ignorans non puniatur, vt l. generali. s. de tabula. et l. om nes profugi. s. eodem. Sol. vt ibi not. in prima sol. Oppo. quod alia pena puniatur quam bic dicitur, vt l. i. et l. quicunque. s. de ser. fugi. dic vt ibi.

Ad ditio.

In adscripti veniant appellatione bonorum. Rom. quod sic. et alleg. l. elem. s. fin. de heredi. insti. et Bald. in l. prima. ff. de sta. ho mi. et in d. s. an. Et an liber homo possit prescribi vt adscripti. dic quod sic. glo. in l. i. de iudi. et in l. ana. s. de prescrip. long. tempo. que pro liber. non tamen vt sit seruos, vt ibi not. glo. in l. i. de ingen. ma nu. et si teneatur per mille annos, vt ibi. idem glo. in c. cum non licet. de prescrip. et quod Bald. de illo qui tentus est pro sacer dote per cen tum annos, vt non dicatur prescripsisse sacerdotium in l. i. supra de emanc. lib. hom. Alex.

Leg. decima tertia.

- Colonus adscriptus, inquilinus in quo differant.
- Filius natus ex homine mea, licet non ex femina mea, est homo meus.

Inquilinus. Natus ex utroque parente censitus est. Item si dominos duorum fundorum inquilinus unus transfuit ad alterius, et ad duos dominos fundi predicti, per unum dominum eius fundi, ex quo est facta translatio, tenetur reddere domino alterius fundi, cum agnatione talium colonorum. h. d. Not. quod inquilinus, et colonus pene eadem est conditio. Et secundo no. quod licet coloni non possint alienari, tamen possunt de viro in aliud predium eiusdem domini transferri. simil. s. de edic. priuat. l. i. Et oppo. quod imo magis conditionem sequantur. vt. i. eod. l. ne diutius. Sol. Quidam habent in hereda, vtroque vel altero, tunc exponitur vtroque, alias censito, et tunc responde ad contrarium quod loquitur in censitis qui sunt ferui. hic vero sunt liberi. alij habent, vtroque vel neutro. secundum hoc neuter est censitus, erat tamen vtroque adscriptus, quo casu vtroque ex parentibus est adscriptus, filius sequitur conditionem patris, et ita loquitur hic. Sed si solus pater esset adscriptus, mater vero non, tunc mater sequitur, vt in contrario. alij exponit ter. censito, id est adscriptio, et tunc exponit vt in glo. alias vel vtroque, ibi, alij dicunt. Et Quero, an differat in aliquo colonus ab adscriptio. Ista gl. d. est quod si. Tu vero dic vt not. in l. cum satis. in prin. in gl. que incipit, nisi quadraginta. j. eo. Et item quero an sit aliqua differentia inter inquilinos et colonos. gl. ponit tres opin. tene primam, quia ap. probantur. Et per. Et ultimo ista leg. in prin. facit ad q. t. quod si filius natus ex homine meo, non tamen ex femina mea, sit homo meus. Ad idem facit s. de murle. l. si. et c. l. ne diutius. l. mulier. l. h. de hac q. dic vt in Specu. de sen. s. j. ver. quinto queritur.

Leg. decima quarta.

- Adempti a possessione que remedia dantur.
- Agenti possessio recuperande, semper fit restitutio possessionis, antequam de causa proprietatis cognoscat, secus in alijs possessionibus. Libellus in possessio recuperande, requiritur. Remedium capiti. reintegranda, habet locum, etiam in rebus priuatorum, et laicorum. Item pro iuribus incorporalibus. Item competit etiam detentatori.

Coloni. Colonus bona fide possessus fugies apud alium, restituitur primo bone fidei possessori, et postea causa originis agitur. hoc dicitur. Et aliter, ille ad quem peruenit possessio cum vitio, etiam restituitur primo possessori, licet careat titu. hoc dicitur. et not. hec leg. quia vbi quis cadit a possessione, et non habet titu. quo mediante prescribere possit, siue sit possessio rei mobilis siue immobis, potest ipsas petere conditione ex hac l. dum tamen ad nouum possessorem peruenit cum vitio, et non aliter. alij autem remedium cadendi a tali possessione non competit. Non enim potest agere rei vendi. vel publiciana, cum non esset dominus vel quasi, nisi haberet aliquod ius in re, vbi autem possessio peruenit ad alium absque vitio, tunc nullum videtur dare remedium. cadenti a possessione, secundum And. de Baro. Et sed tu dic quod forte duplex est remedium. Primum, vt agatur triticaria pro illa posses. vt l. i. ff. de triti. Secundum, quod agatur condic. et l. i. me. et l. tritium. si certum petatur. Debet enim narrare quod possessio mea ad te peruenit, et quod non est equum quod ex possessione mea efficiaris locupletior, et ideo peto vt condempneris ad restitutionem dicte pos. Sed hoc remedium non competit, nisi ei qui cecidit a poss. quam bona fide tenebat. Si enim fuisset male fidei possessor, hoc remedium sibi non competere, quia hec equitas in eum non competere, quia in pari causa, et c. Et ultimo patet per banaliteram quod quando agitur possessio recuperande, siue detentator possideat cum violentia siue no. semper fieri primo restitutio possessionis, quia agatur causa proprietatis. Primum, et secundum probantur hic, et in l. i. quis emptio. s. super illis. de prescrip. xxx. anno. l. i. si quis in tantum. s. vnde vi. Et ita tenet Innocen. in ca. sepe. de restitutio. spolia. q. i. vide. In alijs autem possessoribus secus est, si exceptionem obficientis parat, et incotinent de iure suo probare, vt not. in l. incert. s. de interd. et ff. de Carbon. edic. l. i. s. vnde. et ff. in poss. leg. l. si a quo. et s. de edic. diu. l. d. r. tol. l. i. quod not. s. loca. l. si quis conductionis. Et tunc tamen scias, quod licet celeriter debeat fieri restitutio possessionis in possessore, vt hic, et in l. momentane. s. vnde vi. tamen in illo possessore recuperande debet offerri libellus, vt ibi gl. quod etiam bictenet domi. And. de Barulo. Et ista legem not. alleg. Joan. Andr. per quem probat quod id quod dicitur in cap. reintegranda. i. i. questio. j. quod loquitur in rebus ecclesie,

habeat locum in rebus priuatorum, et laicorum de iure ciuili, probat, et allegat hanc legem. de quo per eum in nouella. et ibi per Innocen. in c. cum ad sedem. extra de restitutio. spolia. quod singulariter not. et vide verba notabilia que ponuntur in l. rem que nobis. de acquir. pos. quam not. quia de facto quotidie venit.

Additio.

- Not. quod etiam officio iudicis poterit agi, quod quis potest implozari quando cecidit a poss. secundum Hostien. et Joan. Andr. in c. accedens. et l. i. vt lit. non contest. et l. ap. alleg. i. j. Alleg.
- Pater, in possessore peritur restitutio possessionis, in peritorio perit non possessio, sed res ipsa. Adde l. si duo. in fi. ff. vt poss. et Spec. in tit. de resti. spoli. s. j. ver. et not. et Joan. Andr. in Spec. de actio. et per. s. sequitur. verfic. sed quam vocas, et in c. cum ad sedem de resti. spolia. Arebid. in c. reintegranda. i. j. q. i. et Federi. in c. c. l. xxx. i. incipien. consilium latum. et Bal. in l. pen. si a non competen. in di. Et ibi ingra. si. ibi in c. reintegranda. adde quod idem voluit d. Anto. in d. c. cum ad sedem. ibi, quoddam est remedium magis latu. et ibi dem d. Abb. et idem consilium domi. Arer. consil. suo incip. cum queritur. in c. reintegranda. et licet Joan. Calder. tenuerit contrarium, et male, in d. c. cum ad sedem. Et ad Bart. hic adde Ang. in consil. cl. i. i. incip. in dei nomine, in predicta q. vertente inter commune. Et not. per doct. in l. rem que nobis. ff. de acquir. pos. s. i. an remedium d. c. d. tur contra tit. possidentem d. Anto. et Abba. in c. sepe. de restitutio. spolia. tenent, quod si idem ad modern. in d. l. rem que nobis. Idem Abba. in cap. si diligenti. de prescrip. vbi etiam dicit quod hoc remedium competere etiam male fidei possessori, qui a possessione cecidit. Et non mirum, quia si agentis non obstat exceptio dominij appposita a reo conuento. Et ita dicit, et voluit Innocen. et Joan. Andr. in cap. post electionem. de concessio. preben. d. Anto. in d. c. sepe. et ibi Innocen. Et adde quod hoc remedium etiam posset vt coram iudice loci, in quo esset res, vel posses. quod probatur, quia licet condicatio ex canone dicti capituli sit actio personalis, quia omnis condicatio ex l. est actio personalis, in s. appellamus. in fi. de actio. et Bart. in l. i. de condit. et l. de edicto diu. et conuentus solum ratione rei immobilis sortitur quis forum, vbi quis conuenit actione reali, vel mista, non personalis, secundum Bart. in l. iam. in princip. ff. de cens. l. ordine. s. sola. ad municipa. vt in l. si. vbi in rem acti. per Bal. in l. i. ubemus nullam. s. de sacrofanet. ecclesie. et in l. i. de prescrip. long. tempo. fallit tamen hoc in canone, reintegranda, in quo agitur possessio, in quo non habet locum dictum Barto. in d. l. illam. cum seq. et est, et ibi Barto. et Bal. s. vbi de here. agi opor. Alleg.
- Et reintegranda, quando loci habeat, et cui competat, vide Ang. in consil. c. i. i. incip. in Dei nomine, in questione vertente. d. Alleg. de Imol. in consil. i. j. parte.
- Scias quod condicatio d. c. reintegranda, locum habet etiam in cap. viribus corporis. s. q. i. nullus. et Anto. de But. in c. cum ecclesie. fia. de causa possessio. et proprietate. et per Pet. de Ancha. in ca. q. par. te. de restitutio. spolia. Et de hoc vide per glo. et Bal. in l. i. s. de fur. per Bart. et Ange. in l. manifestissimi. in s. finalem. eod. titu. Item competit etiam detentatori secundum Spe. in tit. de per. et po. s. i. ver. sed nunquid. Item licet gloss. d. cap. cum ad sedem. de resti. spolia. dixerit illud remedium competere pro rebus ecclesiasticis, vel clericis, etiam quam partem licet tenuerit Joan. Calder. in d. c. cum ad sedem. secundum quod no. ibi Ant. de But. et tandem opin. sequitur in ca. querelam. de elect. tamen quod etiam in alijs rebus habeat locum, diffusetenetur Ludou. in d. l. rem que nobis. que est no. et vide Lap. in suis allegatibus alleg. i. j. Alleg.

Leg. decima quinta.

Colonus. Coloni glebe adscripti causa dominos rum non inquietantur. h. d. Ideo autem digi pro terris dominorum, quia si sua sponte possiderent eorum tributa tenerentur soluere, vt s. eo. l. si penes. et Et est vtile ad statuta disponentia q. gabellae teneantur soluere coloni pro dominis non subiectis, iniqua enim sunt, vt patet in hac leg. l. i. penes. et ff. vt nullus ex vic. l. vna.

Additio.

Facit hec leg. pro scholaribus, et clericis, vt occasione alicuius litis non debeant a suis studiis vel ecclesijs auocari. Ad idem l. omnes. s. de episc. et cleric. Angel.

Leg. decima sexta.

Uter. Mulier originaria copulans secum alio in dicit, et sic not. hic, quod soboles sequitur conditionem matris, et est hic regulariter, sed filij colonorum, et inquilinorum sequuntur conditionem patris. vt. i. eod. l. ne diutius. et digi s. eod. l. diffinitus.

Leg.

Leg. decima septima.

Er colonum. Colonius domino inuito contra hendo circa dominum non parat preiudicium. h. d. Ideo autem digi, circa dominum, quia plene preiudicaret circa possessionem, vt plene patet in l. i. s. de acquir. possess.

Leg. decima octaua.

Colonus. Coloni adscripti ad nullum honorem etiam humilioris militie vocatur, nec etiam magistrum potestatis apparitores constituuntur. h. d. In reg. ibi, apparitores, et no. ar. quod feruus non potest esse baulus, licet hec militia sit infima, et loquitur secundum Dialecticos.

Leg. decima nona.

- Longum tempus in hac materia est decem annorum.
- Colonus esse, vel inquilinus, probatur quando per x. an. respondit de pensione, vt inquilinus, vel redditu, vt colonus.
- Vasallus quis non probatur probando quod per spatium decem annorum prestitit seruicia tanquam domino.
- Colonus quando possit reficere restitutionem dominij.
- Sequestrum, si quis vult impedire, aut reuocari facere, quod debet idonee satisfacere. et nu. 8.
- Sequestrum, an reuocetur per iuretoriam cautionem. et nu. 9.
- Satisfactio quod iterato prestatur, si primus fideiussor datus est effectus non soluendo.
- Satisfactio de restituendo rem sequestratam non durat, nisi triennio, et nu. 10. et 18.
- Leg. properandum, quod non habeat locum in causis, vbi lis non contestatur.
- Instantia quod non currat in executionibus instrumentorum, et sententiarum, et ibi an hoc sit verum. et nu. 13.
- Instantia quod currat emergentibus ante litem contestatam.
- Res tempore peritura cum de ea sit questio officio iudicis vbi potest, et pretium sequestrari. et nu. 20.
- Colonus quando duo asserunt sed dominos fundi quem colit, potest in se fructus retinere satisfando de restituendis ei, qui pro se sententiam reportabit.
- Fructus lite pendente quod sequestrantur.
- Sequestratio est permessa etiam quando timetur de barataria fructuum.
- Satisfactio si prestatur de restituendo fructus, non peruenitur ad sequestrationem.
- Sequestratio de fructibus quando fit, debet fieri apud eadem sacra equaliter.
- Sequestrum de re alicuius quod non fiat, nisi de debito constet per publicum instrumentum.

Itibus. Si de domino terre inter dominum, et colonum est disceptatio, et locatio negetur, scripta forma seruatur, quia satisfacere tenetur colonus conuentus de restituendo fructus redditum prestandum sine procrastinatione, si dominus obtinuerit in causa, que satisfactio durabit triennium, et postea reuocatur. Si vero colonus hoc facere noluerit, vel non potuerit, tunc redditus in auro contentes deponuntur vt hac l. notatur. Si vero constent in speciebus iudicis, venduntur arbitrio, et pretium inde perceptum, postea modo predicto sequestratur, publicas autem functiones soluet dominus, vel colonus secundum consuetudinem antiquitus obseruatam, hoc dicit. Quid dicitur in duas partes principa. Primo enim ponit quando est questio circa dominum inter colonum, et dominum quid fieri debeat de fructibus, et redditibus dicte terre, et quo ordine procedatur, vsque ad verfic. hec de redditibus. ibi est secunda pars principalis, in qua ponitur quis debet soluere publicas functiones pro terra locata, an dominus, vel colonus, cum inter dominum, et colonum de terre dominio questio agitur. Et hec est vna l. c. secunda qua posui summariam, et est vera, et approbatur in gloss. in verfic. restituantur. Secundo modo legitur secundum Placen. quia hic non erat questio inter dominum, et colonum de proprietate terre, sed contendebar de terra. Et querebatur quid colonus debeat facere de fructibus, s. hec leg. non placet, quia est contra hanc legem que dicit, in principio quod coloni contra terre dominos declamant. In reg. ibi, prolixos tempore longum, et prolixum tempus in hac materia est tempus decem annorum, et patet hic in glossa in verbo colonorum. Et hac litera probatur aperte quod si per x. ann. responsum mihi de pensione tanquam inquilinus vel tanquam colonus de redditu, quod ex hac prelatione diutina probatur esse colonum, vel inquilinum meum, sed pre-

statio modici temporis hoc non probaret, augmento sumpto a contrariis sensu huius l. nec ob. ff. de iur. i. cum de in rem verio, vel diutina prelatio non sufficit, sed requiritur prelatio longissimi temporis non enim homines trahuntur ita de facili sicut res. Nec ob. si dicitur, q. hec solutio videtur contra casum huius legis, q. hic tractatur de omni genere colonorum, et tamen constat quod esse censu vel adscripti, est mala fortuna, vt l. i. progi. q. hic non queritur de statu persone vtum sit colonus vel non, tunc enim diutina prelatio non sufficeret, vt l. contraria. sed queri ut tantummodo de statu rei soluet vtum possit questio dominij denegari, vel retricari antiqua redditum prelatio. Et est vera solu. licet de hoc contrario gl. discreper multum in l. contraria. et etiam hic aliquam ulum in verbo, colonorum. Et pro hoc est casus j. eo. l. cum satis. s. i. Quandoque autem ad aliam quem obligandum, non dico ad mutandum statum sufficit minor prelatio, vt est in alimentis, vt l. i. s. de fideicommiss. et leg. predictis ap. parer, quod si ego tanquam vasallus prestiti seruicia tibi spatio de cem anno, quod hec prelatio non est sufficiens ad probandum ius vasallagij. Nam hic agitur de mutatione status persone, que no mutatur ex diuturna prelatio secundum Martinum de Sano, et And. de Barulo. In reg. ibi, idoneum fideiussorem. Et hac litera ap. parer quod quado inter dominum, et colonum est questio de terre dominio, quod colonus domino non tenetur respondere de fructibus, s. sufficit ipse satisfacere idonee de restituendis domines redditus inquantum dominus sententiam pro se reportauerit. Sed contra istud opponitur de l. si quis conductionis. s. loca. vbi colonus refert domino questionem dominij. Timore huius varianrunt glossatores, et etiam doctores. Quidam enim dixerunt quod hic conductio non erat finita, ibi sic. Sed hoc reprobat per doct. q. si non est licitum referre questionem dominij conductione finita, ergo nec ea durante, alij dicunt aut constet de locatione, et tunc no refertur questio dominij vt ibi, aut non constet, et tunc sic, vt hic. et est vera. et probatur pro parte per hac l. dum dicit quod si per diutinam prelationem apparuit istud esse colonum quod cessat ordo, vnde in hac lege negabatur dominus, et negabatur locatio, in l. contraria negabatur dominum, sed constabat locatio, et conductio. alij dicunt quod coloni simplices non possunt reficere questionem dominij, vt l. contraria. cum fini. Cens. autem, et alij sic, vt hic. Sed hec solutio est contra literam huius l. dicit in colonis cultus conditio hanc l. seruari debere. Et videtur innuere gl. i. in prin. licet gl. in l. contraria approbet hac alij dicunt, quod hec leg. corrigat illam, et similiter hec est mala, q. vitanda est legum correctio, vt l. precipimus. in fi. de ap. auth. actiones. s. de episc. et cleric. tene ergo secundam. Sed Bac. de l. sequendo quandam alteram opinio. postam in l. contraria dicit quod aut est questio de dominio, et hoc modo reficari non potest, v. contraria. Aut est questio de prelatione redditum solum, et tunc licet time potest hoc colonus obicere, vt hac l. Et est ratio, quia tunc colonus obicit de nullitate contractus. Sed ista solutio videtur contra hac l. que dicit, quod super terre domino contra dominos clamabant. Propterea si colonus dicit de nullitate contractus, ex eo quia est dominus, et ideo dicit se non debere cogi ad redditum prestationem, de necessitate sequitur reficatio questionis dominij. Tene quoniam dicit. Et item ex litera patet quod ille qui vult impedire sequestrum, aut etiam facere renocari, debet idonee satisfacere de re restituendo rem absque aliqua procrastinatione. Unde non sufficit si pleg satisfactio, nisi hec verba ponantur. Et aduerte, quia gloss. hic in verfic. accipitur, dicit, quod incipit currere id triennium a tempore litis contestate, quia tanto tempore instantia durat, quod nota, quia per hoc patet quod tempus instantie presigunt per l. properandum. incipit currere a die litis contestate, de quo solet ibi nota. Et And. in casibus, in quibus no contestatur lis, non videtur illa leg. loci habere. Et ob hoc dicit multoties allegando in questionibus de facto quod cum executiones instrumentorum, vel sententiarum fiant absque contestatione l. quod non currat instantia, cum non fiat contestatio. Et in reg. fructus vendantur. et nota quod quando res sequestrata est tempore peritura, quod iudicis officio potest vendi, et pretium sequestrari. et postea etiam id solus sequestrer, vt l. si oleum. ff. de dolo cuius sequestrum officium est voluntarium, et non necessarium, vt l. i. de bonis aucto. iudi. possi. et in reg. et nec de redditibus. Nota diligenter hanc verfic. quando res est in litigio inter dominum, et colonum, ad quem spectet solutio publicaram functionum. Et verum solutio facta per vnam altero sciente, et patiente, sibi preiudicat. Et hac litera sumit argu. gloss. super verbo, moris erat. An rustici teneantur prestare decimas clericis, vel ecclesijs. Et dicit quod ita seruatur consuetudo. Et ultimo secundum leg. curam. et Placentini postam hic in gloss. super verbo, restituantur. et hic casus, si vera esset, que est vera quantus in se, quod si duo asserunt si dominos vnius fundi, quod colonus potest dicere, neutri restitui dolo restituere fructus, satisfando de restituendo ei, q. pro se sententiam reportauit, quod no. quia est limitatio legis vltime. s. de per. heredi.

in l. 7 post. §. fina. de iudic. & not. ad od. in l. ab executor. in princi. ff.

peiorē fortūnā, statuit quod illud senatusconsultū esset sublatū ēz to-
to, &

Non scimus. Sola confessio vel scriptura,
in qua enunciatur quis se esse

de domo proder tñon allibato. sufficit enim hos confortes onera
sustinere per banc legem. ¶ In textu tibi, cum tamen pars. Not.

f **I**udicii. Adde domi. Soci. in cons. gr. incip. vñs predictis pu-
blici instrumentis. vñ. tertius vero tractatus. circa medium. &
Feli. in cap. si cautio. de fide instru. ver. fallit notabiliter. in si. vers.
fallit vltimo.

Nedarius.

Ventris conditionē. Itē
dica est differentia, cum
cum aliis possunt per do

cum terra alienari possunt per do-
qđ olim senatusconsultū Claudia-
tio. vel adscripticia semper sequi

quos paternam, quãdoq; maternã
diano. Unde videns Imperator

priorē fortunā, statuit quod illud

Questio. Quid autem operetur in obligatione, rescripto, in inter locutione, et in nonnullis aliis actibus, vide tu plene feli. in capit. si capio. Item post medium ibi, hic est de fide instrum.

Confessio bis emanata extra iudicium preiudicat, ac si esset facta in iudicio regulariter tamen contra. l. i. in si. in gl. super verbo, actio. nubes. ff. de interroga. actio. et per glo. in l. quoniam ff. de infamibus. et in l. cum de indebito. in si. ana. de proba. et in l. generaliter. ff. de non numer. pecu. Adde circa confessionem geminatam gl. in l. ca. v. ff. de adul. que dicit quod quoniam dicitur, quod alias confessio non preiudicat in iudicio, et timore tormentorum, non sibi preiudicat. l. i. ff. de iur. et l. maritus. et quod ibi per glo. et Bartol. ff. de quest. tamen si ante confessionem facta sine indicio emanasset alia confessio que tenet, per consequens condemnaretur ex ea propter geminationem ipsius confessionis. Adde tamen circa confessionem factam extra iudicium, quod licet regulariter non preiudicat, tamen si iuramentum interuenisset, sibi preiudicaret. Bartol. in l. cum quis decedet. ff. de iur. honestissima. de leg. ff. et adde in eo quod dicit hic Bartol. de confessione bis emanata, quod idem voluit Bal. in r. res inter alios actus iudicio meo est text. ibi gl. et doct. in si mulier pfecte etatis. ff. ad Velleia. et in l. i. ff. de plus peti. Et adde quod confessio geminata operatur vnum no. effectum, vel quod exceptio non nume. pec. que alias intra biennium opponi poterat, iuxta ea que habentur in l. si etiam. ff. de non numer. pecu. non poterit opponi si confessio fuerit geminata. Ita dicit Abb. in c. si cautio. de fide instr. ubi alleg. no. per glo. hic tu alleg. text. in l. in contractibus. in si de illo. de non nu. pecu. Et adde in confessione facta extra iudicium, quod talis confessio non prodest ad actionem, sed ad probationem. l. i. in fin. ff. de positi. fallit nisi esset geminata, quia tunc cum equipararetur confessioni facte in iudicio, per hic, confessio facta in iudicio prodest ad actionem, et est gl. in l. si possessor. ff. de iur. et in si iur. iur. quod confirmat Cy. in l. i. ff. de conf. que actio vocatur utilis confessio, et est text. in l. proinde. ff. procurator. ff. ad legem Aquil. igitur potest dici tali casu prodest ad actionem. Cogita, quod nemo bectangit. Item adde quod ista geminatio operatur alium naturalem effectum, quia ex geminatione pacti nudi dicitur pactum cessare, et parere actionem, et obligationem, ubi alias ex tali pacto non cessat. Dicitur est Ang. et Sal. in l. petens. ff. de pac. et facit Ino. de actio. in si. de constituta. Item ad istam geminationem, ad geminata interlocutoria non reuocatur, gl. no. in l. cives. ff. de appell. Item geminata mora non potest purgari. l. traicetie. ff. de secundo vnum lectu. de actio. et obliga. Item geminatio rescriptum operatur clausulam motu proprio. Bald. singulariter in l. amosa. ff. de precib. impe. offe. Item peccatum veniale geminatum non fit in mortale. Text. est in si. criminis. ff. de iur. et ibi si bis enu. trauit diuersis tamen temporibus, et intervallo. secundum Bald. in proe. ff. ad fin. Alex. quod habetur in l. si conuenit. de pig. actio. Adde de Anto. de Burr. actu requisito ad consuetudinem, et requiritur intervallo temporis in c. si. de consue. Alex.

Leg vigesima septima.

- 1 Statutum quod instrumenta dotalia executioni mandentur, nulla longi temporis prescriptione obstant, an obstat prescriptio quadraginta annorum.
- 2 Statutum excludens prescriptionem an valeat.
- 3 Adscriptus alicui conditioni, si fugit, et illud onus enadat, dicitur furtum sui facere, etiam si sit liber.
- 4 Coloni, et censui sunt homines liberi.
- 5 Moderator provincie cognoscit de crimine.
- 6 Colonius an possit deferere culturas agrorum, etiam si dominus non uet pacta, si statutum dicat quod non possit eas deferere.
- 7 Vigor si verberatur a viro, licet potest diuertere.
- 8 Protestatio procuratoris quod faciat incidere protestantiam in penam, si ei offendit mandatum.
- 9 Condicio adscriptorum est durior quam aliorum colonorum.
- 10 Statutum quod indeg prouideat ne damna dentur, vel quod debeat tueri tales iniurias patientes, quando pariat actionem, et quando officium iudicis.
- 11 Primogenitus Regis an dicatur natus ante dignitatem regalem.
- 12 Stante statu quo habitantes in comitatu non gaudeant privilegio ciuitatis, nec eorum filii, aliquis habitat, an preiudicat filiis ante habitationem natis.
- 13 Statutum disponens quod pro quolibet animalia nascenti in territorio, dominus soluat vnum solidum, quod comprehendit illum qui ducit animalia pregnantia extra territorium, et ibi pariant.
- 14 Colonius remanens in colonia tenetur solitam fructuum restitutionem facere.
- 15 Heredes coloni si remanent in colonia sine renouatione pactorum, pacta facta inter dominum, et colonum defunctum seruare debent.

Um satis. Adscriptus fugies, sicut seruus sui furti facit, licet liber sit, et ideo tali fortuna non liberatur. ff. an spacio. sed cum sua sobole idem adscriptus remanet. Item effecti colonarie conditionis per culturam assiduam. ff. ann. sunt liberi, et eorum in filiis, licet omnes adscripti si sint conditionis predictae, etiam si tanto tempore filii non steterint in cultura. Item domini possessionum non debent eisdem violentiam inferre, aut veterem consuetudinem reditu immutare, contrarium facientes eisdem ad interesse tenentur nec poterit ob hoc culturam agrorum deferere. Item nullus debet colonum vel adscriptum alienum, occultare, et suscipiens etiam ignoranter, nisi restituat ipsum, penes hic inferis tenetur, hoc dicit. In reg. ibi, quantumcunque emanauerit, hoc verum, nisi ille adscriptus in fuga steterit per gl. ann. vt. homines. de prescriptio. ff. ann. quantum autem tempus requiratur in seruio fugitiuo, no. de ser. fu. l. i. et quod dicit quantumcunque et quod per hoc patet continetur. l. omnes, quod licet statutum dicat, quod instrumenta dotalia executioni mandentur, nulla longi temporis prescriptione obstat, quia si currerent, gl. ann. curricula, quod obstat temporis prescriptio, si cut videmus hic Imperator dicit non prescribere istos longi temporis cursu libertatem, tamen currunt curricula gl. ann. Sed contra rium dicas, quia istud statutum simpliciter loquitur, et ideo simpliciter intelligendum est, vt l. de pretio. ff. de publica. Nec obstat, hoc leg. qz limitatur per aliam quod in statu non est. De hoc dicit gl. qui num. l. si exequi. l. in. ubi gl. allegat oes leges, que possunt allegari. et In l. se. ubi, furari intelligatur. Item quod licet quis sit liber, tamen si adscriptus est alicui conditioni, fugiendo, et onus illius conditionis euitet, dicitur facere furtum sui. Sequitur in reg. voluit liberos per manere. Item hoc patet quod coloni et censui sunt homines liberi, licet adscripti sint huic conditioni. Item quod moderator provincie cognoscit de crimine, et facit resarciri interesse. Unde per hoc dici potest quod in causa criminali veniat resectio expensarum. hic enim criminis violentie, vel rapine intendebant, tamen iudex hic recognoscere facit restituere damna, et interesse, quod an sit verum, no. si qui accus. no. pos. l. qui criminis et per Cy. in l. si. ff. de fructu. lit. expen. Quis autem iudex de hac violentia cognoscit, et quis exequatur, et qualiter petatur huius violentie punicio, dicit, vt in gloss. in vers. per iudicem. In reg. ibi, sic vt. rem consuetudinem. Item quod si statutum dicat, quod coloni non possunt deferere culturas agrorum, quod non possunt, licet eis pacta immutentur, sed domini tenentur eisdem ad interesse, et idem si verberantur a dominis. Concor. in quibus causis col. et cens. l. i. Sed contrarium teneas. Nam non plus operatur hic statutum, quod operatur pactum, vt no. si. in rub. de decur. Sed si quis promittit terram excolere sub certo pacto, et pena, no. incidit in penam, si eadem pacta mutantur, vel dominus ita rigosus est quod colonus in colonia non potest persistere, colonus in colonia non potest persistere, sicut dicimus in socio qui promittitur societatem non dissoluere, nam potest, si socius est rigosus, vt ff. pro socio. l. si conuenit, in fin. ff. ob. hec leg. quia speciale est in istis, quorum conditio est multum stricta, vt ff. de iur. et diu. l. i. diffiniunt. et per te rea, et cor cum flagellis verberatur a viro, licet potest diuertere, vt in auct. vt lic. mat. et auct. ff. quia vero plurimas, multo ergo magis colonus a domino quando acriter verberatur. Sequitur in reg. et per procuratorem. Item videtur casus quod protestatio procuratoris facit incidere protestatum in penam, sicut protestatio domini, quod verum est, quando ipse offendit procuratorem, et l. si quis iniuriatus in princip. ff. de positi. In gloss. etiam gl. ann. hoc procedit in curialibus, vt non liberentur prescriptione. gl. annorum, vt in l. bic alleg. adscripti vero bene liberantur tanto tempore a tali conditione, vt omnes de prescript. ff. anno, nisi pars eorum corporis in pedibus remanserit, vt supra l. progi. In eadem glo. ibi solue vt ibi, quia ibi tractatur de alia libertate, quam de ea, que per vias prescriptiois inducitur, et sic non obstat contrarium. In gloss. ibi. l. cum. gloss. in l. prescriptioes. de rescript. ff. anno. soluit alio modo, scilicet licet, quod ibi est speciale in adscriptis curiarum, vt minori tempore prescribantur, adscripti vero fundorum principis nullo tempore prescribuntur, vt l. prima. ff. de rei domi. vel tem. Et predicta procedunt, cum adscripti ipsi met volunt prescribere libertatem. An autem alius possit prescribere adscriptis alienis, dicit, vt hic no. et in gl. super verbo, intelligatur in gl. que incipit, ex femina adscripta. ibi. l. ead. hoc placet, quia adscriptio est conditio est durior, quam aliorum colonorum, vt ff. de iur. et diu. l. i. ideo magis ei fauetur pro libertate. In gl. in ver. permanere. ibi. no. simile, et no. quomodo possit esse liberum, et adscriptum simul, et semel quod facit. ff. de l. i. et quod no. In fin. de in. perso. in princip. et in auct. de nupt. ff. adscriptio. In gl. in ver. per iudicem. ibi. hic innuit prouideat, et no. bene pro statutis dicentibus, quod indeg prouideat bene ne damnum detur, vel iniurie inferantur. Nam vigore huius statuti nulla nascitur actio sed eis datur officium iudicis. Si autem statutum dicat, quod indeg debeat tueri tales iniurias patientes, tunc eis datur actio.

Actio, et exceptio, vt l. statuta. ff. de acquir. rerum domi. In eadem gl. ibi, quod in simplum, et sic secundum Aug. opi. est dare casum, in quo pro furto vel rapina non competit ius agendi, nisi ad simplum tantum, simpliciter cum furatur, vel rapiat dominus ab adscriptis, vel colonis, aut censui. In glossa nati ex colonis. ibi, sed quod de nato. Nota, an filius natus ex colonis ante prescriptionem copulata, vel conceptus ante prescriptionem copulata, et natus postea sit colonarie conditionis. Nam non est primo casu, quod non est natus est pater colonus, etiam habetur pro nato, cum de eius fauore tractetur, vt l. qui in vtero. ff. de vtero. ff. de statu hominis. Et ideo no. dicitur prius moenitus Regis, qui natus est ante dignitatem regalem, nec filius presbyteri, qui natus est ante presbyteratum, vt not. in l. imperialis. de nupt. l. i. senatoris. ff. de senato. In filiis aure eorum qui se sponte curie obtulerunt, hoc speciale est, vt licet nati sint post oblationem factam curie, non sint curiales inuiti, vt not. in l. si. de his qui sponte mu. sub. In eadem ibi, licet. Sed non obstat hec leg. quia intelligitur de liberis natis, et conceptis postquam pater est colonus effectus, et ideo ipsi sunt coloni, licet non steterint xxx. ann. In eadem gloss. ibi, item daretur occasio. Item nota bene ad statuta dicentia, quod pro animalia nascenti in territorio Perusino debeat soluere dominus vnum solidum. Nam si habens animalia pregnantia ducit vt pariant extra territorium Perusinum, non euitat propter hoc solutionem, quia in fraudem fecit. Pro hoc ff. de here. insti. l. leg. facto. la grande.

Additio.

- 1 Adde glo. not. in c. statutum. ff. cum vero. de rescript. in vi. que dicit, quod ille dicitur de ciuitate, qui ibi habet domum, vt ibi per doct. et Allegand.
- 2 Si statutum excludit prescriptionem longi temporis an verificetur in prescriptione longissimi temporis. Dicitur quod non. Facit quod dicimus statutum interpretari, vt aliquid addatur iuri communis que pro liber. cum simil. Sed prescriptio longi temporis tempus g. an inter presentes, et. In contrarium faciunt ea que dicimus statutum interpretandum secundum ius commune, et pro certo dicitur specialiter quod no. Bal. per illum reg. in l. in contractibus. in princip. de non nume. pecu. et multa alia. Quando autem valeat statutum excludens prescriptionem, vide per Bald. in l. i. ne rei do. vel te ploium. et dicit plene post Bart. in l. i. de vsur. Sed aduerte ad dictum Bart. hic quod puto quod sit corruptum, quia no. deberet esse illud verbum longe relatam in statuto, an prescriptio centum anno. intelligatur exclusa, vide no. in d. l. i. ne rei do. vel temp. in c. i. ff. prete rea. de cap. Corra. in vrb. feud. Allegand. Statutum faciens mentionem de prescri. long. temp. non comprehendit prescriptionem gl. an. Item Bart. in l. ius cimpliciter. ff. de fund. pat. et ibi vide et contra Barto. hic tenet Angel. in l. si quis decurio. ff. de decurio. lib. x. ubi dicit Allegand.
- 3 A viro. An liceat viro uxorem ex causa verberare, vide Felin. in c. illud. de presump.
- 4 Adde de v. et Bal. idem tenentes in l. i. ff. de legib. ubi dicit, quod hoc casu dabuntur alimenta extra domum, et idem no. Cy. in l. quod in vxorem. ff. de nego. gest. et ibi Bald. bene facit reg. in l. Cato Scio. ff. finali. ibi, si ob grauiorem feruitutem discesserunt. ff. de alime. et cib. bar. lega. facit etiam l. si dotem. ff. si autem in sensu. ff. soluto matrimonio. et Bald. in l. i. de priuileg. dot. et in l. i. ff. de sententiis que si ne certa quantita. Allegand.
- 5 Nota casum, in quo pro furto, et rapina non agitur, nisi ad simpla, et differetia sit inter furtum, et rapinam, et violentiam, vide Bart. in l. itaq. fullo. ff. de furt. et l. licitatio. ff. quod illicite. de publicanis, et inter furem, latronem, et raptorem, vide in capitu. eg. parte. de testa. per Docto. et per Angel. in auct. vt mulieres turent. ff. i. et Bald. in auct. sed nouo iure. ff. de seru. fugitiuis. et in l. capitalium. ff. famo. fos. de penis. et ibi dicit Allegand.
- 6 Non dicitur primogenitus Regis. Tu adde de hoc omnino per Bart. in l. imperialis. nu. x. et ibi posui in apo. ad ipsum. ff. de nu. qua ad hoc alleg. pro sing. Franc. de crema. fin. suo. Lanci. vide pulchram disputationem, ubi remissiones habes ad saturitatem.
- 7 Adde Bartol. in d. l. imperialis. et adde quod idem Bartol. dicit in l. si. ff. filius. de decurionibus. ubi ponit de alio noto antequam pater effectus nobilis, an gaudeat privilegio nobilitatis. Et ibi concludit quod no. nec quo ad commodam, nec quo ad incommodam. et Bal. in d. l. imperialis. ff. h. Ratio, quia qualitas adfecta verbo, debet in telligi secundum qualitatem verbi cui adiungitur. l. in delictis. ff. si extraneus. ff. de neg. et facit text. et ibi Bart. in l. i. senator. ff. de digni. lib. x. et vide que scripsi in l. i. ff. filius. de decur. Allegand.
- 8 Faciant ad quod dicit statutum, quod si aliquis fecerit stationem in villa per decem annos, teneatur in perpetuum officium filii, an talis prescriptio noceat filiis natis ante prescriptionem. Item si ciuitas

recipit aliquam ciuitatem, pone fecit statutum quod omnes trahentes moram in comitatu, no. gaudeant privilegio ciuitatis, nec eorum filii, quod si aliquis habitauit in comitatu, non preiudicat iam natis, secundum Bal. in l. i. ff. ad si. ff. de h. et eorum libe. ff. leg.

14 Nota ex isto. ff. argumen. quod colonus remanens in colonia, il lam partem fructuum solum restituere tenetur, quam restituerebat tempore retro actus. Item est casus quod heredes alicuius coloni remanentes in colonia, sine renouatione aliquorum pactorum, quod per omnia, et eodem modo, et conditione pacta omnia, que extra bant inter dominum, et colonum defunctum, debent seruari inter dominum et heredes coloni, quod nota. Angelus hic, additio est y. caueant.

Leg vigesima tertia.

- 1 Adscripti matrimonium contrahere possunt.
- 2 Adscripti effici possunt clerici domini eorum inuitis.
- 3 Partus conditionem ventris sequitur.

Qui. Mulieres libere cum adscriptis matris monium contrahentes non perdunt ipse nec eorum posteri libertatem, et natus ex libero, et ex adscripta muliere conditionem ventris sequitur. Item domini talium adscriptorum possunt eos extrahere a tali matrimonio autoritate propria, et etiam castigare, si iudicis copia desit, quod si non fecerint, ad eorum damnum negligetia redundabit. b. d. C. Et nota adscriptis contrahere matrimonium. Per quod dicunt quidam ipsos esse liberos, et non seruos. Sed certe matrimonium istud est de facto, non de iure, vt in auct. de nup. ff. adscriptos. No. tamen intelligas quod ipsi sint serui, nisi quo ad quedam seruitia. Et hoc apparet, quia etiam inuitis domini possunt effici clerici, et in auct. de san. episcop. ff. adscriptis. quod non est in seruis. Mac opi. tenet gl. in d. ff. adscriptos. in versu. agriculturam. Similes reg. habes ad litteram in l. i. ff. de senatusconsulto. Claud. in si. sed seru. in fin. Olim enim semper natus ex alto adscriptio, vel adscriptura, conditionem adscripti sequitur. Et hoc in reductum per senatusconsultum Claudianum, sed postea hoc mutatur, et quod sequeretur conditionem ventris, vt l. i. ff. de senatusconsulto. Et in auct. constitutio que ex adscript. et vidistis ff. de l. ne diu. glo. intelligatur in si. hoc verum olim ex dispositione senatus Claud. sed hodie indistincte partus sequitur conditionem v liberi, licet pater fuerit seruus.

De capitatione censuum eximenda. Rub.

Leg vincta.

Lib. Cives Romani habitates in vrbe, fugiunt onus capitationis. b. d. secundum primam lectionem. Potest etiam intelligi in ciuib. aharum ciuitatum habitantibus in vrbe. Et hoc patet ex generalitate huius littere q. dicit, in Orientalibus queq. Sed hec leg. fallit in tribus to capitis, quod pro metallo prestatur, vt l. per annos. ff. de metall. que videtur contra. Ultimo not. ex gloss. hic posita quod quando rub. est generalis, quod etiam leg. debet generaliter intelligi.

Additio.

Per Moder. in Rubi. ff. de verb. obliga. Allegand. Quando rubrica est generalis, leg. debet esse generalis. Adde Inol. in rubi. ff. de verbo. obliga. Et hoc maxime quando per verba comprehenditur mens statuti. Facit gloss. l. i. ff. ne fideius. dot. dentur. et l. i. ca. ubi not. per Bartol. et doct. ff. si cer. pet. et gl. in l. i. in versu. peritorio. et ibi Bald. ne lice. tertio prouoc. et not. Joan. And. in additio. Specu. in tit. de dispu. et alleg. ad si. Bald. in l. fina. ff. de hered. insti. et gloss. in rubric. si quis test. liber esse iussu. et in l. i. in princip. ff. quod quisque iuris. Allegand.

In quib. cau. colo. cens. domi. accu. poss. Rub.

Leg prima.

- 1 Coloni qui colonia finita perseverant in ea, consuetum affectum prestare tenentur.
- 2 Timens ne ab aliquo offendatur, potest iudicem adire, vt ille sibi caueat.

Quisquis. Colonius exactus per dominum contra consuetudinem prestationis antiquas, dominum accusare potest, et si dominus conuincitur puniatur, et hec leg. no. istud dicit. In reg. ibi, quia ante consueuerat, argu. optimum pro colonis nostri reponit quod redditum annuum prestat dominus, vt si finit tempore coloni in col.

nia persunt tantum debent prestare, quantum consueverunt. facit s. tit. i. l. cum satis. s. caueant. in t. ibi. in posterius prohibea tur. h. p. posse ferri sententiam, ut in futurum non debeant agentes molestare, sicut in negatoria, ut in t. de actio. s. eque. et in vti posside tis, ut in t. vti poss. s. c. sic patet quod ratione iuris de presenti fertur sententia super futuro. Secus si ius no coperetur de presenti, ut l. i. s. i. ff. de usuris. que hic allegatur pro contrario. Et per hanc literam dicit Andre. de Barul. quod qui timet ne offenda ab aliquo potest adire iudicem ut sibi caueatur per illum, ut non offenda tur, de quo per Gul. in l. illicitas. s. ne potentiores. de offi. pres. et fa cit s. de usufru. leguissimum.

Leg secunda.

Statutum quod aliquis non habeat vocem in ca. videtur ei precludere viam in iudicio. Imperator est vniuersalis dominus omnium non tamen particu laris.

Coloni. Coloni censiti licet respectu aliorum sint liberi, tamen quo ad personas dominorum, quibus tributa prestant, videntur quadam seruitute esse adstricti, et ideo eos ad iudicem vocare non possunt pro causis civilibus, nisi ratione superexactionis, sed pro publicis cri minibus eos accusant, si sua vel suorum iniuriam prosequantur: tas men sua pecunia, et eorum predia alienare non possunt inuitis domi nis inter viuos. h. d. t. In t. ibi. ipsi sunt, et ideo cum persona est ali cuius, multo fortius bona illius. in t. ibi. vocem negamus. Not. modum loquendi. Nam per hoc patet quod si statutum dicit quod talis non habeat vocem in capitulo, per hoc videtur sibi preclusa via in iudicio. In gloss. que incipit, coloni, ibi, nam sepe vulgariter. Not. istud vulgare quid importet. In eadem ibi, sic, et alias nota. quod omnia sunt Principis quo ad iurisdictionem, et vniuersale do minium, sed non quantum ad particulare. de quo no. plene. l. bene. a. senone. s. quod. prescrip. In gloss. super verbo, alienaret. ibi, nec etia intrare ecclesiam. De iure civili videtur secus, ut not. gloss. in l. que in modum, de agri. et cens. et t. in aut. ben. de sanct. episcop. s. ad p. titios.

De colonis Palestinis.

Rubi.

Leg vnica.

Am per alias. Coloni Palestin non possunt a terra recede re, sicut alij, et eorum dominis datur plena potestas re uocandi domum. h. d. Et nota gloss. fin. huius legis quod nati in terra vbi fuit natus Christus, non ha bent aliud priuilegium quam alij.

De colonis Thracensibus.

Rubi.

Leg vnica.

Er vniuersam. Thracenses capita tidis no prestat tri buta, sed tributa terre, non tamen possunt a terra discedere, et occultans, vel retinens colonus Thra censem ipsum restituit domino cum peculio, et cum agnatioe, et punitur in duab. libris auri. h. d. in t. ibi. vagabundi. No. t. de vagabundo, q. proprie ille dicitur vagabu dus, qui vadit vagado per orbem, et hic, et l. i. l. progi. et est casus in l. i. de tyro. lib. xij. et hoc tenet gl. ff. de dam. infec. l. iij. s. p. reor. vers. ve recunde. et hoc est veru, nisi in proprio domicilio fuerint agnati, vel cognati qui vellet eum ab inquit. udine defendere, ut s. de agri. et ce si. l. cu scimus. s. illud quoq. Et tamen. ff. ad mun. l. eius. s. Celsus. dicit quod ille est vagabundus qui non habet domiciliu. Sed hec truita, quia secundum hoc semper opus esset quod locus originis esset passus ararium, quod esset absurdum.

Additio.

Per orbem. Ad quod tu vide omnino s. fin. in c. i. de for. epe. ver. de vagabundo. et quod ibi dicit in apostil. De vagabundis dicit multa s. in add. ad Bar. sed nunc no occurrat locus, vide tamé om nino de hoc Ant. l. d. s. i. ff. de iur. iur. in vers. vagabundus. inci. si bene fictarius. vbi late de multiplici vagabundo tractat. **Adde** Bart. in l. iij. s. p. reor. de damno infec. qualiter vagabu dus sit citadus, vide Inn. in c. i. aduersarius. de eo qui mit. in pos. causa rei seruau. s. Spec. in t. de competenti iudicio ad i. in ver. qd si debitor, vide glo. et ibi Bart. in l. cum l. creditas. ad Treb. qui di cantur vagabundi, et qualiter conueniatur et citandi sint, vide Joa. And. in addi. Spec. in t. de prealleg. et ibi etiam ponit quid de bani. et

per Lyn. et Bal. in l. i. vbi de cri. agi. opor. et in l. ad recogni. et que dicit ibi post Bartol. ff. ex quibus cau. in poss. ca. Alex.

De colonis Illyricanis.

Rubi.

Leg vnica.

Colonos. Coloni Illyricani origine a terra se se parare non possunt, contrafacientes reuocantur, et reuocati submittuntur in vinculis. Item receptates eos, licet ignotos, puniuntur. hoc dicit. Et de hac receptatione vide qd dicit s. de agri. et cens. l. cu satis. et s. de fab. l. pen. Et in t. ibi. auctoritate iudicis not. quod interesse lucri cessantis iudex ex suo officio estimare debet quod not. pro eo quod ponit Lyn. in l. vnic. s. de sententiis, que pro eo quod interest profes runtur, circa probationem interesse. In t. ibi. illud sufficiat. **Et** Not. optimum t. contra receptatores exbannitorum, quod puniuntur pena receptatorum non solum si sciuerint penam, in qua erant banniti, et causam pro qua erant banniti, sed etiam si omnino ista ignorauerint, dum tamen sciuerint istos esse bannitos, secus au tem si hoc ignorassent. l. i. s. de rece. de agri. et cens. l. quemadmodu. et quod dicit s. de fabric. nullus. Rubricas quatuor sequentes vide per teipsum.

De omni agro deserto.

Rubi.

Leg prima.

Am diuus. Predia deserta decuribus loca, quibus subfunt assignari de bent cu immunitate triennij, et si insufficientes sunt ad onera suppositanda, debent diuidi, et possessionibus ferti libus assignari. hoc dicit. Et Not. ex fine legis quod predia steri lia debet adiungi per partes fertilibus propinquis ad hoc ut alia predia fertilia sustineant onera prediorum steriliu. hoc dicit.

Additio.

Hanc legem allegat Bartol. in suo tractatu repesaliariu in iij. q. pe. q. p. inci. quod per statutum potest fieri quod quilibet de villa teneatur pro debito alterius, quod tamen intellige, et limita ut per Bart. in iij. q. pe. q. p. inci. in l. prouidendum. s. de decur. Alexan. **Et** Quod ponderat Bart. in l. si senon obtulit. s. actor. ff. de re iud. allegat hanc legem, si quis de ciuitate no est soluendo, quod alij de ciuitate tenentur soluere pro illo per libram et solidum. cum Bart. ibi transeunt omnes post eum. sed Barto. in l. fin. s. m. i. s. ff. de mu. et bono. determinat cotrarium, vbi vult quod de iure comuni onus de ficientium nullus tenetur subire. alleg. reg. in l. i. s. vt null. ex vica. pro alien. vicar. deb. lib. gi. Et respondet ad istas l. procedere, nisi alio modo esset expressum lege municipalis, quia illi legi vel consuetudini standum est, ut damnum sustineat. pro hoc etiam facit distinctio Barto. in l. ij. de apo. pub. lib. gi. de quo videas, et quod ibi scripsi. et vide per Angel. in d. s. actor. vers. querit Bart. quod si aliquis de vniuersitate, et vide Alexan. in repe. l. sepe. in prin. de re iudi. Ale.

Leg prima.

Squis. Possides fundos steriles, et fertiles tri butarios, si alienat fertiles, et ob hoc effi cit no soluendo, teneat ad tributa fertiliu, et steriliu em pro. hoc dicit. Et nota quod predia fertilia appellantur hic ner ui prediorum steriliu. Et est ratio, sicut in corpore humano caro fertiliu, et imbecillis conseruatur per neruos, ita predia fertilia con seruantur per fertilia.

Leg tertia.

Recipientes predia deserta cum immunitate triennij, debent caue re idonee quod predia non relinquat cu dano Republice. h. d. In t. ibi. Imperatorum. notanter dicit Impe ratorum. unde ille cui assignarentur predia deserta absque impetra tione, no debet hac cautide grauari, quia satis est quod fuerint ipso inuito illa predia sibi assignata. In fin. gloss. vltim. Et Not. bene de hoc verbo, cautionis, veru intelligatur cum fideiussore, vel sine, de verb. signific. l. sancimus. et ibi per Lyn. et hic per Andre. de Barulo.

Additio.

Cum fideiussore vel sine. Adde glo. et istum in l. si mandato. s. si. ff. manda. et in l. caut. de ver. sig. et in l. pretorie. in si. ff. de preto. stip. bal. in l. sancimus. in ij. op. s. de ver. sign. et aut. cui relicum. versu. item not. quod idonea cautio. s. de indicta viduita. toll. Alexan. in l. i. ff. qui sat. cog. et Lard. in cle. i. s. et quia. de pen. et per Oldra. c. i. l. xvij. Leg

Leg quarta.

Er edes. Decree est singularis. scriptus heres a tributario debitore etiam onus fun dorum steriliu agnoscere cogitur cedere omnibus bonis que etiam ex alio titulo a debitore precepit. hoc dicit. Et Not. singu. casum, in quo repudians hereditatem instituentis est, non solum priuatur hereditate verum etiam omnibus bonis quos cunctis titulo ad euz deuolutis per instituentem. Et sic est argum. hic quod institutus a debitore communis Perussij, si repudiat eius he reditatem, priuatur omnibus bonis suis, quocunque titulo ei acqui sitis a testatore.

Additio.

Hoc tamen est speciale fauore fisci, ergo in cotrarium est ius com mune. l. ius singulare. ff. de leg. et singu. no. Ang. vide Ang. in l. i. ff. de acq. her. et vide in l. si patroni. s. quid ergo. ff. ad Treb. et in l. q. be redi. s. si pars. de cond. et dem. Atrum autes t. repudiata hereditate videatur repudiatum officium executionis, et conuerso, vide Bar. in l. cum proponas. C. de fideicom. lib. Alex.

Leg quinta.

Li vtilia. Possidens predia sterilia, et fertilia, no potest renunciare sterilibus, et fer tilia retinere, sed omnibus debet cedere, ut pariter om nia curialibus deferantur. h. d.

Leg sexta.

Quisqnis. Predium sterile desertu iungi debet vel templorum, et si nullus reperiatur volens dictum fun dum possidere, antiquo possessori restituitur prestita cau tione soluendi tributa, et alias publicas functiones. h. d. In t. ibi. reluctandum, sed quomodo reluctatur cum predium desertum assignetur domino inuito, ut s. eod. l. i. Respondet, quod hic loquitur in predio dominico, vel templorum, ibi autem in predio priuati. In t. ibi. reuertantur. Et Not. de verbo, reuertantur, quia signifi cat traslationem domini ipso iure, et est vtile pro substitutionibus. De quo habes in l. i. ff. de dona. et s. de reuoc. dona. l. si vnquam. et de inoffi. dona. l. si totas. et dicit de vulga. pupilla. in l. centurio.

Leg septima.

Quicunque. Qui fundum patrimoniale steri lem sua industria fertilem fecerit debet ipsum perpetuo possidere, et ipsum relinquere creditibus tanquam proprium, et ille, cui assignata sunt predia sterilia, tributa presentia, non preterita, soluit, et etiam pro presentibus gaudet immunitate biennij, qua immunitate alij gau dere no debent. Item procurator cum videt predia sterilia, cura re debet pro posse ut assignentur predijs vicinis fertilibus. Et hospitale diachatione habet immunitatem ne cogatur suscipere pre dia sterilia. h. d. Et in t. ibi. perpetuo. Not. arg. quod habens in emphyteusim fundum sterilem, vel desertum, si ipsum sui cultura fecerit meliorem, potest trasmittere ad heredes extraneos, nec finit tur emphyteusis tertia generatione, licet in instrumento hoc non di catur. Pro quo facit l. qui fundos. tamen hoc non affirmo. In t. ibi. post biennium. Et Not. quod ille, cui assignatur predium pa trimoniale principis sterile, habet biennij vacationem a tributis. Si autem esset fiscalis, tunc habet vacationem triennij, ut s. eod. l. i. et ita tenet hic gl. In t. ibi. vt primi vicinas. Et Not. hic argumen. quod ad potadu gram de Cluso Perussino ad Ciuitate Perussij, primo debent grauari Clusij, postea viciniores Cluso, tertio alij si primi sint inter impotetes, p quo facit optime s. de nau. l. cu nauar. eborum. An autem isti propinquoies alij teneantur portare suis sumptibus, vel publicis, dic vt ibi dicit. In t. ibi. consensu omnium. Nota hic dicit consensu omnium, et tamen glo. dicit sufficere consen sus maioris partis, et hoc est vtile ad questionem statuti dicentis quod factum per maiorem partem studij no valeat reprobari, quod certum est si sit factum per maiorem partem, ut hic. In t. ibi. ex cludat. Et Not. optimum argumen. pro laboratoribus, et colonis terrarum, quicorum cultura fundos bonos, et fertiles fecerunt, cu essent steriles, vt no possint per dominos eoru de cultura remoueri nec etiam eius pensio augeri. facit. s. tit. i. l. i.

Additio.

Sterilem. Que dicatur sterilitas in fundo, vide Bart. in l. si vno. s. vbiq. vers. Sed dubitatur. ff. loca. et Sal. in l. licet. C. de dec. vers. sicul. quero quando no dicatur sterilitas. vbi etia vide Bar. et Bal. et Jo. And. in addi. ad Spec. in tit. de loca. et And. Barb. cons. suo incipien. scripsit propheta.

Hoc dictu sequitur est Ludou. in Rubri. de arbi. sed ipsemet, et

melius in l. etiam. in prin. sol. matr. tenet cotrarium, et bene per c. ad aures, de reb. eccl. non alie. Nec obstat iste tex. quia loquitur in re Principis, non ecclesie. Item no apparet hic quod esset data in em phyteusim. Ita dicit ipse et hoc verum tenendo opin. quod talis em phyteusis non transeat ad extraneos. De quo plene ibi, et in l. quod dicitur. de verb. oblig. per Imo. Alex. Adde quod si quis fuit equi ptus a canonis prelatore alicuius fundi sterilis in totu, vel in pars tem, et postea sit effectus fertis industria possessoris, an debeatur prelatore canonis, et possit augeri. Causa est quod no. in l. i. s. de als lunionibus. quon alleg. Angel. in l. si seruitus. ff. de serui. rusti. p. di Imo secundum eum liberatio, et exemptio remanebit firma, per illum t. et s. quia vero Leo. in aut. h. de non alie. et Bald. alleg. hac les gem in argumetum in c. de alie. fund. patr. et ibi in t. perperuo no. argumen. Nota casum in quo emphyteusis durat ultra tertia gene rationem, et ad extraneos tranfmittitur. Adde Roma. in Rubri. de arbi. regulariter tamen non egreditur tertiam generationem. in s. emphyteusim, in aut. de alie. et emphy. etiam si sit prescripta secun dum Bald. in c. i. s. quibusdam obligauerunt. de feu. dato in vicem leg. commissorie qui dicit ita consuluisse de facto. Et eodem modo so let dici in dignitate, que obuenit ex accidenti, que no egreditur ters tiam generationem, scilicet proneptes, secundum Barto. in l. diuo Alvaro. s. de que. Et que dicatur tertia generatio, et vltis ad quem gradum duret, vide per docto. in aut. ben. si quas ruias. s. de sa crofanc. eccl. et in l. si mibi. l. titio. et in l. quod dicitur. de verb. oblig. et a quo incipiat generatio. Angel. in s. emphyteusim, in aut. de no alienan. Alexan.

Conferens maioris partis. Adde Bald. in l. veterem. numero. i. et quod ibi posui in apost. ad ipsum in vers. quod omnes tangit. s. de aut. prelat. et Anto. Cor. singul. suis in ver. vniuersitas tota. quod fit a maiori parte capituli.

Adde Imo. in c. si de pecul. clerici. quod si clericus fundu sterilem ecclesie sui cultura fecit fertile, et propter delictu deponatur ab ad ministracione p. viciu, debet sibi remanere ille fundus fertilis. quod not. Roma. in litera. et alias. s. no. xxxi. Alexan.

Leg octaua.

Occupans predium in cultum, et desertum propria auctoritate accusetur, qualiter teneatur.

Li agros. Agrum sterilem, et tributariu potest euadere, siue euadens sit vicinus, siue non, sed nus deferens intra biennium recuperare potest restitui. et egi cultor, quo elapso non auditur. h. d. Nota diligenter ex ha quod aliud est agrum deferere, et aliud derelinquere, qui enim derelinquit ipsum, ex penitentia non reuocat, vt l. i. s. pro derelicto. sed desertum intra biennium sic, ut hac lege. Item biennium datur non fuit vocatus per possidetem, alias datur sibi solum tempus se mestre, vt s. eodem. l. locorum. et est optima hec leg in ciuitate Lus gubij, in qua per forma statutorum omnia predia sunt tributaria. Nam si aliquis predium in cultum, et per consequens desertum anteo ritate propria occupauerit, non teneatur condicione egi. cum quere batur. s. vide vi. quod tenet gloss. hic. Et ideo sit cautus aduocatus accusati in dicta ciuitate interdico recuperande, vel egi ille lege, vt articulet quomodo predium erat incultum, et reputabatur desertu, quo probato necessario sequitur absolutio, ex quo predium erat tri butarium. secus si no erat, vt l. clam possidere. s. qui ad nundinas. ff. de acquirend. possessio. nisi dicatur tunc temporis, vt tempus p annorum aliud induceret, vt not. gl. magna in l. i. s. de seruis fugiti per hanc etiam legem dici potest quod licet sine titulo non prescri bantur res spatio immo. xxx. annorum, tamen in locis in quibus sunt predia tributaria, spatio biennij prescribit res, vt hic. Et ideo sit cautus aduocatus eduenti vel agentis vt articulet quod omnia predia sunt tributaria secundum formam statutorum, quod ipse semper possedit illud prediu per biennium, et hoc probet per testes, quod intrant possessione illius predij tunc vacantis, et deserti. Et ob hoc presumitur tributarium quibus probatis agas, et excipies obtinebit absq. aliquo titulo, et si vult breuiori t. p. possidens esse securus, faciat citari illos, quorum credit interesse, vt compareant intra sex menses ad contradicendum, si credunt predium ad eos per tinere necne, vt si intra dictum tempus domini non compaeruerint, possides dominum ipsius acquirit pleno iure. Posses dicere quomodo dominus auditur si agrum deseruit. Respondet, non dese ruit. argu. l. i. ff. pro derelicto, sed tantu culturam, et intra biennium auditur, quo elapso non auditur.

Additio.

Adde t. et Bartol. in l. de eodem. de acquirend. posses. in versu. per hanc. l. vide hic dicta ad limitationem docto. in l. Celsus. de vsu. ff. Alexan.

C. leg. secunda.

Quifundus. Premitte ad euidenciam quod fundus patrimonialis. Punctis ille dicitur possidere iure priuati, qui ipsos accipit sterilem, si cultura fecit fertilem, vt s. eo. l. quicquid. Et ideo dicit Imperator quod possidens tales fundos, si eides alij fundi steriles assignentur, quod sibi patur electio, quod aut renuat fertiles, aut suscipiat vtunque. b. d.

C. leg. decima.

Quiper potentiam. Si fise? alicui suc cesserit, q. fundos steriles, et fertiles possidebat, et qualis per potentiam fertiles occupauerit, cogitur steriles ex eadem substantia pro portione acceptare.

C. leg. undecima.

Citatus ad iurandum de calumnia, si non comparet, non habetur pro confesso.

Decorum. Cum predia deserta per equatorem alicui assignantur, antiqui domini predicta vocantur, qui intra sex menses si venerint, recuperant bona, et debita contracta persoluant, sed si per dictum tempus contumaces extiterint, per petuo possides possidebit, et soluet tributa futura, non preterita. b. d. Et hoc casum quomodo per lapsum sex mensium quis potest priuari dominio rei sue, de quo. s. e. l. qui agros. Et secundo not. hic casus quod contumax habetur pro confesso, quod tenet hic glo. Idem no. in l. ij. s. senatus. ff. de iur. re. h. l. ubi delatus contumax tribus edictis vocatus pro confesso habetur. Concor. in auct. de exhiben. re. s. si vero. de asser. col. l. in. s. i. de re. mili. l. qui cum vno. s. qui post. s. de iurament. calum. l. ij. s. penul. t. regulariter contra, vt l. diuus. s. sic. t. diuus. ff. de custo. reo. Ex hoc patet secundum And. de Bar. quod citatus vt veniat ad iurandum de calumnia, quod si non veniat non habetur pro confesso. In reg. ubi proprietates possessionis. not. modum loquendi. Nam antea est dicere proprietates possessionis, quantum dominum rei, vt in satis. de agro. et cens. Et hoc est utile pro statutis dictibus domini possessionis possunt talia facere. Nam non refertur so ad dominos possidentes, sed ad dominos rei. b.

C. additio.

Ide quod aliquando per lapsum quatuor mensium. l. cum duos. i. dem respondit. pro socio. Alex. pro confesso. An et quando contumax habeatur pro confesso, via in e. cum bertol. ad fi. de re iudica. ubi plene et quid in causa mali, vide Oldra. cons. iij. Edictis. Sed quid si statum disponat, dicitur quia omnino in alijur si sit ter citatus, non tenet pro omnibus, vt per do. Alex. in l. absentem. de pe. s. et in e. eg. communicatus. de her. Et hoc legem not. quia per eam habes quod cum ecclesia, et Res publica equi parentur, vt not. in l. Respublica. s. ex quib. causis ma. et requiritur in ecclesia cessatio biennij, vt emphyteuta possit expelli, vt l. ij. s. de iure emphyte. quod illud verum est vbi ecclesia non citauit emphyteutam vt veniret ad soluendum canonem, sed vbi citauit, non erit necessarius cursus biennij, sed sufficit lapsus sex mensium, per banc l. quod angulariter not. quia pulchra limitatio est, vide in auct. de alien. et emp. s. si vero quis. Ang. Aude Joan. And. in c. quoniam. s. quod si super. vt lite non contestat. et que dixi post Bar. in l. fur. ff. de vfu. et in terminis Specu. in titu. de probat. s. videndum. vers. sed pore statum. et Bal. in l. ij. s. locum. de relig. et sum. Et quid veniat appellatio proprietatis, vide Bal. in l. pe. s. si a no comp. iud. Et adde Jo. And. et domi. Ant. in d. c. quoniam frequenter. s. quod si super. vt lit. non contestat. et quod not. Bald. in l. sciendum. s. sed etiam. cum seq. qui sat. cog. Alex.

C. leg. duodecima.

Ac diffinitione. Ad tributa predij sterilis nullus possidens fertilitas addringitur, nisi postquam fuerit assequutus. b. d.

C. leg. decimatercia.

Omnium. Domini prediorum debent requiri vt soluant tributa contracta, et ipsi cessantibus assignantur volentibus soluere. b. d. Et no. hanc legem ciuitatibus, in quibus sunt predia tributaria. Nam si domini non soluant tributa, incutienti possunt predia alijs assignari.

C. leg. decimaquarta.

Res descripta in meo estimo presumitur mea. Confessio erronea vel falsa solutis expensis corrigi potest, si causa erroris sit probabilis. Assertio facta in libello, vel exceptionibus, an possit corrigi.

Tra et possessiones. Si curialibus paucis, et apud acta fatentibus predia esse alienis, et tributa qs soluere, apud solucentes remanet perpetuo dominium prediorum, et nulla repetendi datur licentia. Et no. hanc legem contra fratres, q fecerunt se in instrumentis emptionum tantummodo nominari, et postea predia fecerunt in catastro conscribi eis, et fratribus, et sic comuni ter tributa sunt soluta. Nam pro hoc est fratribus dominium acquiritum sicut ipsis, quos tenor instrumenti designat. Pro quo facit s. de dona. l. cesualis. et no. per Ly. s. de rei vendi. l. solimibus. Et in teg. ubi. apud acta. No. quod licet confessio ex ratiocinatio, qua ego confiteor dominium rei meae esse tuum, non prouidetur mihi, vt l. c. y. falsa. s. de iur. et fac. ign. tamen secus in iudicio, licet ista sit confessio falsa, per banc l. Et in gloss. hac lege ibi, non potest corrigi. hoc est verum, nisi sit erronea confessio, vel falsa, et causa erroris sit probata bilis vel iusta, vt l. interrogatam. s. de libe. cau. et ff. de confess. l. cu si de commissum. et de in rege. ac l. confessionibus. et facit s. de dec. l. si ille. et tunc non admittitur erroris correctio, nisi reflectis expensis, si iudici videbitur, vt l. edita. s. de eden. cu sua gl. Et not. bene an assertio facta in libello precum, vel exceptionis, possit corrigi.

C. additio.

Adde Bal. in l. solimibus. in princ. s. de rei vendi. et Ro. in litera. d. no. l. i. et in consilio Bal. ubi dicitur quod apponens aliquod signum rei quod videtur esse commune, si signum sit commune. Idem dicit in l. si patruus. s. communia vtrius iudi. et facit in rubro. et nigro, vt nemini liceat. vt nemo priuatus tit. et Bar. in tracta. de insignis et armis. et in materia estimi. vide quod dixi in l. an. in fin. de predijs nauicular. Nicola. de Neapoli p. glossas hic dicit, quod interlocutoria redacta in scriptis non potest reuocari per iudicem. Simile dicit in teste, quod hoc licet, alias possit se corrigere, tamen dicto suo in scriptis redacto non licet. Facit gl. in c. apud miserabilem. greg. q. i. que dicit quod confessio redacta in scriptis reuocari non potest. Et certe Nicolaus videtur male dicere, quia gl. hic non dicit quod dictus Nicolaus. Secundo, quia istud est contra leg. in c. cu cessante. de appella. ubi, ne processus negotij frivolis occasibus retardetur, et ratio cessat, huc interlocutoria sit redacta in scriptis, siue non. Cora tamen. Alexand.

Aide que dixi in l. de act. in s. si itaque. Pau. de Cast. in l. scriinia. rios. s. de testament. milita. ubi dicit, quod in dubio presumitur pro matricula, et quod per eam quis presumatur quasi in possessione, vt ibi per Bal. et Sal. et hoc alleg. Pau. de Cast. ibi, quando presumatur pro estimo, quia si aliqua possessio descripta est in estimo meo, presumitur mea. alleg. l. h. s. cum gl. et ibi Bar. de predijs nau. s. cu ibi notatis per Bal. in l. sensuales. s. de dona. et quod no. in l. cu possessor. s. de cens. Alexand.

Hoc est verum. Tu vide de hoc Lanfran. de Oria. in c. quoniam contra falsam. s. confessiones. nu. greg. pro ver. veritate. et ibi posui. babes multa singularia de hac materia, extra de proba.

C. leg. decimaquinta.

Iquis. Ad euidenciam scias quod quedam predia erant adscripta nauiculari functioni, et supra de predi. nau. per totum. s. dicta predia erant etiam tributaria. Et ideo si dicta predia efficiuntur sterilia, et deserta, alij cui adiunguntur, si ille autem solum ad nauiculariam functionem, et non ad tributa tenebatur.

C. leg. decimasexta.

Iquis. Accipienti fundum patrimoniale sterilem sub certi canonis annui prestatione, non debet augeri canon ex melioratione. b. d. No. hac l. contra infatigabiles prelatos, de quibus vidistis in l. cum satis. s. caueant. de ar. et cens. in l. in quib. cau. coloni.

C. de fundis limitrophis, et terris, et paludibus, et pascuis limitantibus vel castrorum.

C. leg. prima.

Tyberianus. Ad euidenciam scias quod Tyberianus, statum quasdam possessiones qui huiusmodi militibus custodiendis limites Imperij, quando deferebantur frumentis, hoc statutum hic confirmat hoc leg. et iubet in perpetuum obseruari mandatis quod rescripta in contrarium impetrata nullius sint momenti. hoc dicit. Et hoc est optimum argumentum secundum Andre. de Barulo contra potentes existentes in curia Romana, vt rescripta impetrata ab eis ipso iure sint nulla, quando inferunt hoc alicui pcedi ciu. n.

cium. Et hoc patet ex litera que dicit, quicquid vel potentiam vni uscuusque.

C. leg. secunda.

Castrum non potest teneri intra territorium ad emulationem vel castrametationem alterius.

Quicunque. In limine Imperij nullus debet esse castelli decoret, nisi is solus, tra tenentes castra in finibus territorij Perusij. Nam coguntur ea religare communi cum eorum territorij, nisi permissu ciuitatis sunt eis concessa, vel per tempora verusta possederint, quia tunc talis verustas pro lege habetur, vt l. ij. ff. de aqua plu. arden. in princ. Et in alijs autem locis quam in finibus bene est licitum possidere castellum, vt l. si legatum. s. fina. ff. de oper. pu. nisi tale castellum teneatur ad emulationem vel ad castrametationem, vt l. per prouin. clas. de edifi. priua. hoc tenet gloss. hic. et vide Junoc. in c. Pisanis. de resti. spoli.

C. additio.

Adde Bar. et quod ibi scripsi in l. opus nouum. de decretis ab ordi. fac. in fi. vide gloss. in l. per prouincias, hic alleg. et in l. opus. de oper. publicis. vide gloss. in rub. de metallarijs. et Ang. in l. cum. de scrul. ru. predio. Et qui possint petere vt destruantur castrum facrum ad emulationem. Inn. in c. Pisanis. de resti. spolia. Alex.

C. leg. tertia.

Agros. Agri limitanei donec per milites possidentur, sunt a tributis immunes, si tamen alie gi fuerint lege prohibente vendicatur, non obstante l. o tempo. prescriptio. b. d. Et hoc casum, in quo nulla currit prescriptio. Alios casus habes no. in glo. in versu. cessante. quod est utile ad instrumenta dotalia, in quibus nulla currit prescriptio ex forma statutorum. de qua vidistis in l. c. y. satis. de agri. et cens. et in l. si quis decu. de decu. et in auct. vt deketero. commu. eccl. re. rum. s. nunc autem. No. tamen gl. que alle. omnes leges de hac materia loquentes.

C. additio.

Aide Angel. in auct. vt de cetero, commutatio. qui dicit quod hoc casu currit prescriptio centum anno. per illum teg. et adde Ange. in auct. vt eccl. Romana. ubi querit an pactum fieri possit quod, non currat aliqua prescriptio, et idem, vt de cetero commu. ubi ponit an possit fieri per statum. Et vide quod scripsi post Bar. in l. sequitur. in s. si viam. ff. de vfu. et adde quod sicut non currit prescriptio contra instrumenta dotalia, ita non currit contra instrumenta finis dotis. Ang. in l. legigere dotem. ff. de iudi. et ita dicit pluries obtinuit se Alexand.

C. de pascuis publicis, vel priuatis.

Rubr.

C. leg. prima.

Cum nulla. Dec leg. dicit quod si aliquis cō Principis pro certa annua pensione opposito pacto qd ibidem possint depasci publica animalia, seu Principis, quod si postea talis conductor vult soluere maiorem pensionem, ad hoc vt dicta animalia ibi depasci non possint, quod non potest, nec hoc debet isti permitti. b. d. Et no. arg. ex fi. huius. l. quia si officiales deputatur ad vedendum gabellas communes, quod omne pactum initum per istos officiales cu emprozi bus gabellarum contra solitum modum vendendi est nullum, quia intelligitur eis concessa potestas vt vendant more solito, et non aliter.

C. additio.

Tempus solitum vel non solitum hic postum, aliter intelligitur. Vide Bar. in l. abela. s. de ali. et cib. l. et in l. si quomodo. et quando su. ubi dixi quod refertur ad actum progine precedentem. Aude qd in simili dixi gl. in l. ij. s. de epif. aud. que loquitur in verbo, consue ro. quod verbis refertur ad duas vices. Alber. et Bal. Secus vero in verbo, solitum, quod verificatur in prima vice, vt dixi per dictum Bar. in d. l. i. quod sequitur Fulgo. in auct. sed nouo iure s. de seruis fugit. ubi dicit pro hac esse causam in l. abela. in versu. sed alimen ta, licet in contrarium videatur facere teg. in l. filium. de leg. ij. Sed dic quod illud prouenit ibi ex voluntate testatoris, et illud quod dicitur consuetus, probat per binum actum induci, est verum in consuetudine hominis, non mulieris, quia mulieres non possunt facere, nec inducere consuetudinem. dictum Bar. ubi teg. s. de legi. Alex.

C. additio.

Ego ex dictis Bart. in l. certe. ff. arbi. fur. cesa. colligo quod non. Nam dicit quod damnum debet estimari quantum possit vendi, du bus euentus illius frumenti quod pasculatum est. argul. propter spem. ff. fa. erec. ita dicit do. Jac. de Ar. Alex.

C. leg. tertia.

Agiles non possunt cum eorum equis stare in pascuis publicis, vel priuatis.

Rata. Prouincialium prata non debent fatigari molestia militum Principis. b. d. Sic facit hoc leg. contra stipendiarios communis Perusij, quod non possint stare cum eorum equis in pascuis publicis, vel priuatis.

C. de fundis patrimonialibus, et saltuensibus, et emphyteuticis, et eorum conductoribus.

Rubr.

C. leg. prima.

Emphyteuta ecclesie vel priuati, possunt domino irrequis rem emphyteuticam donare, non tamen vendere. Conducens rem a fisco in perpetuum, tenet locum domini, et vend. re potest.

Iquis. Accipiens fundum fiscales in emphyteusim perpetuam, ipsum donare potest, etiam irrequisito fisco. b. d. Sicut autem donare ita vendere possunt, quia tales emphyteute tenent locum domini, sed secus in emphyteuticis ecclesiarum vel priuatorum, quia licet possint donare fundos domino irrequisito, non tamen vendere, vt l. h. s. de iur. emp. Et ita tenet hic gl. pe. Et alio tino scias quod ille qui conduxit a fisco in perpetuum, tenet locum domini, et ideo potest vendere, vt not. glo. in rubr. s. co. a.

C. additio.

Pro concordia. Aduerte quod Bar. in l. fin. C. de iur. emphyt. et in l. si domus. s. fin. ff. de leg. i. tener quod donari vel legari non potest res emphyteutica sine consensu domini, sed contrarius allegatur in bac l. de fun. pat. et in l. conuentionibus. ff. de verbo. signi. Tu dic si bene consideretur. Bar. ubi soluit quod prima opi. procedis in emphyteusi priuata. Rationem reddit, qd tunc nimis grauaretur dominus, quia esset opus quod dominus ageret rei vendicatione contra possessorem, cum nullam obligationem personalem haberet, cum nullus sit initus contractus inter dominum et possessorem. Sed in casu huius l. est speciale. et Bar. ubique si videatur dat istam sol quia tunc in isto casu cessat ratio predicta in hoc casu singulari, et in epte allegatur in d. l. in conuentionibus. a. C. limita vt in l. ana. s. de iur. emphyt. et ibi Bart. et in l. si domus. s. fin. de leg. i. et adde cap. potuit. de loca. Quid in concessione vsufructus, an possit alij concedi sine consensu domini? Bald. in d. l. ana. s. de iur. emp. alleg. teg. quod sic, in l. i. s. item in fundo, quibus modis vsufructus amittitur. facit, quia etiam ibi non loquitur an possit facere sine consensu domini emphyteuta, puto cōtrarium versus per regulam l. ana. s. de rebus eccl. non alie. ubi prohibita alienatione prohibetur et vsufructus constitui.

C. leg. secunda.

Ainozi non soluenti vectigalia principis, pro eius fundo patrimoniali non currit prescriptio.

Patrimonialis. Si pro re patrimoniali emphyteuticaria, tunc potest de bito soluta pensio non probatur minor, ipso iure non infertur damnus vel pena, sed tutori, et curatori in solutione cessantibus, hoc dicitur. Et sic est contra. ff. de minor. l. si ex causa. ff. in commissum. l. si de pub. l. Imperatores. ff. si ibi minor curat tempus, sed potest restitui, quia ille leges loquitur quando minor debet solvere vectigal fisco, hic quando principi, ex eo quod prenumerat Principis, licet alias omne privilegium quod datur fisco est Principis. Augustus solent habere, ut not. s. de iure ff. in rub. Item non ob. s. de fide instr. l. iure habet. ff. l. quicunque, ubi res incidit in commissum, et non restituitur, quia ibi similiter erat fisci et reditio rei minoris erat facta hic, cum debitor erat principis, et res minoris non erat districha, ut hic tenet gloss. Et hoc patet, quod cum omnia vectigalia communis florent, ex commissione Principis sunt licita, quod si minor cessaverit solvere vectigal, quod dicitur Principis, multo magis non incidit in penam, sicut non incidit in penam non solvendo vectigal quod debetur ipsi civitati, et hoc est verum, nisi civitas super hoc legem propriam haberet, quia tunc minori curreret prescriptio statutaria licet posset restitui, ut patet in c. constitutus. de integ. restit.

Additio. Adde Bar. in l. Imperatores. ff. de publi. Et in ea. in fi. sicut per rescriptum non potest auferri directum dominium, ita nec utile. Pro hoc est text. ibi. et Bal. in c. de nau. se. in c. de noua for. fidel. Sed dubium in hoc facit, quia licet princeps non possit tollere dominium de iure gentium, tamen quod est introductum de iure civili, potest etiam sine causa, ut no. Bal. in l. rescripta. s. de precib. impe. offe. per Pau. de Cast. ubi alleg. ibi in rub. ff. si cert. per. in fin. sed dominium utile videtur homini, scilicet de iure civili, quia iste due sine dubio sunt inducte de iure civili, scilicet emphyteusis, et usufructus, ut in l. si in princ. s. de iur. empb. Sed respondeo quod licet forma, et nomina sint introducta de iure civili, tamen traditio que fit que est actus iuris gentium conferuat sibi effectus directi dominii, et ita declarat Bar. ad alium fi. in extrauag. quoniam nuper. in vers. rebellans. di. in vers. item quero quid de domino bonorum. Alleg.

Leg tertia. Dominium utile mihi sine causa auferri non potest, sicut nec directum.

Uicunque. Emphyteuta ob sterilitatem potest remissionem mercedis impetrare, et non valet. Et si fundus fiscalis concessus in emphyteusis, perperam ab emphyteuta non potest euelli, licet alius offerat meliorem conditionem. h. d. et no. hic casum quod propter sterilitatem non petit remissionem, sed fisco sit in colonio. Sed am hoc fit veram simpliciter, dic ut no. in auben. de non alie. s. hoc igitur increpans, et per Pet. de Bella pert. eo. tit. s. quia vero Leonis. In teg. ibi, sed nec. s. ff. si not. quod ab emphyteuta, perpetuo non potest res euelli, licet alius offerat meliorem conditionem. Et per quia per hanc l. patet, sicut dominium directum non potest auferri mihi per rescriptum ab ipso causa, ut no. s. de fid. instr. l. iure ba. ff. l. quicunque. nec etiam ubi hic.

Additio. Remissionem ad quam materiam vide Pet. de Anch. in c. potuit. de loca. vbi etiam Joan. de Imol. et Cap. et Salic. omnino in l. si de iure empb. et Ange. in aub. de non ali. s. lex itaque. et Rich. ad alumb. in d. l. i. et do. Alleg. de Imo. in cons. vi. h. pare. et in cons. xxxv. in parte. et Paul. Ardisio. in cons. l. i. ubi emphyteuta, et ad de Jac. Reb. in l. omnium nu. i. et quod ibi posui in apost. ad ipsam vers. sterilia. s. de omni agr. deserto. et Cano. in cap. propter sterilitatem. et ibi Barb. extra de loca. et eundem Barba. consilio suo incipit scriptum propheta.

Ad hoc. Bal. in l. i. s. de iure emp. et vide Ang. in aub. de alie. et emphy. ubi quiprimo iuravit non alienare, qui lentie contrarium eius quod hic dicit Bart. loquitur tamen indistincte in sterilitate, que secuta est propter guerram vel mortalitatem. Alleg.

Leg quarta. Ecclesia potest concedere fundum in emphyteusim cum pacto quod non incidat in commissum, licet emphyteuta teneatur ad canonem.

Undi. Si fundi patrimoniales Principis in emphyteusim conceduntur appposito pacto, ut ratio canonis non soluti non incidat in commissum, ob hoc non

releuatur emphyteuta a solita canonis prestatione. h. d. et nota. reg. ex quo patet quod cum ecclesia et fisco, paribus passibus ambulant, ut l. fima. de sacrosanc. ecclesi. et quod sicut fisco potest concedere fundum in emphyteusim pacto appposito, ut non incidat in commissum, ita etiam ecclesia. Et secundo habes quod per istud pactum non tollitur, quin emphyteuta teneatur ad canonem.

Additio. Adde Bald. in l. i. s. de iur. empb. et ibi etiam per Bart. Allegan. Ecclesia potest dare in emphyteusim cum pacto quod non incurrat in commissum, quod non pro consulendo illis qui accipiunt ab ecclesia. Item Bald. in l. i. s. de iur. empb. ubi simpliciter loquitur non faciendos mentiones de fisco vel ecclesia, et videtur tenere quod valeat. Ad hoc bene faciunt no. per Bal. in l. i. de vfu. in princ. in vers. ne tamen. quod non valeret rescriptum superioris sic concedentis, ut no. Bal. in l. i. a te. de pac. inter emp. et vend. Alleg.

Leg quinta. Suscipiens a peregratore fundum desertum, ipsum perpetuo possidebit. h. d.

Leg sexta. Donatarius principis rem sibi donatam possidet inconcussum, et eam in alium potest transferre. h. d.

Leg septima. Satisfacere qui tenetur ex forma statuti antequam acceptet officium, si est idoneus, statuitur eius cautioni cum generali hypotheca bonorum suorum.

Uicunque. Accipiens in emphyteusis a fisco hypotheca omnium bonorum suorum, vel satisfacere tenetur, quam satisfactionem si magnitudo omiserit, ad suum redundat periculum. h. d. et est arg. quod ubi ex forma statuti aliquid tenetur satisfacere antequam acceptet officium alicuius potestarie, quod si est idoneus, creditur soli cautioni eius generali hypotheca bonorum suorum.

Additio. Adde quod not. Bald. in l. abstinendum. s. quo. appel. non recit. et quod no. in l. pretorie. ff. de preo. stip. et in l. i. qui satis. cogant. Item dictum sequitur Pau. de Cast. in l. diuortio. s. sed interdum. fo. mat. ubi etiam pro hoc allega. quod legitur no. in l. de creatio. s. de episcopo. aud. contra hoc tamen faciunt no. per Ange. in l. i. s. de leg. et post. et adde Pau. de Cast. in l. i. qui satis. cog. et quod idem no. in d. l. pretorie. circa principi. de preo. stip. Et etiam similiter facit in contrarium reg. cum glo. in l. mulier. s. de iur. dot. nisi dicas quod ibi debet intelligi quod tutor erat pueri, non tamen tantum, quod sine fideiussore diuitie sue essent in damno sibi inspectis facultatibus populi. Allegand. Si statutum dicit quod satisfacatur in persona idonea, sufficit nuda promissio bonorum. adde Bald. in l. i. in fi. de ege. rei iur. Item Pau. de Cast. in l. i. qui satis. cog. ubi dicit per istum reg. quod nulla satisfactio, etiam pretoria, ut damni infecti, quod legatorum, et est prestanda ab eo qui est manifeste diues, sed iussit sola promissio sub hypotheca bonorum suorum. Ad id alleg. de creatio. s. de episcopo. aud. et de episcopo. aud. et de episcopo. aud. s. interdum. ff. solu. mar. ubi idem dicit. Si ex forma statuti tenetur quis satisfacere, vel prestare fideiussorem. Adde bo. text. et ibi gloss. in l. si mulier. ff. de iure dot. et text. in aub. cui relictum. s. de indic. vi. toll. et in l. i. propter amplissimas facultates. de cust. reo. et in l. i. si magistra. ff. de magistra. coe. et ibi Bal. Et in materia adde quod per hoc non procederet dictum Bald. in l. generaliter. s. de episcopo. clerico. ubi dicit quod iudex tenetur in iudicatu si non recipit idoneos fideiussores. Nam fallit nisi esset idonee diues, et idoneus, per predicta, quia tunc non tenetur in syndicatu etiam si minus idoneus recepisset. quod not. Alleg.

Leg octaua. Exceptio introducta per statutum quod quis non debeat audiri, impedit litis ingressum.

Dynes. Fundi limitropi militibus assignati, etiam per rescriptum principis, vel annotationem in emphyteusim, vel iure domini, in alium transferri non possunt, et translati reuocantur. h. d. et in teg. ibi, penitus audiatur. No. ex hoc, quod exceptio introducta per statuta, quod quis non debeat audiri, impedit litis ingressum, ut hic, et s. de legib. l. leges sacratissime.

Acc

Leg nona. In uersu. Ad euentia scias quod si alicui fundus patrimonialis tanquam fertilis a Principe assignatur, quod peregrator potest et fundum sterilem assignare. Modo Imperator facit hic differentiationem an quis accipiat fundum patrimonialem a Principe vel priuato. Nam si accipit a Principe directo potest peregrator sibi sterilem assignare, sed si a priuato, secus, tamen talis accipiens debet solvere fisco canonem annuum.

Leg decima. In hac lege dicitur quod si fundi patrimoniales fertiles aliquibus sine cessis, et steriles non, peregrator debet sterilia fertilibus congregare, ut sic omnium pensio prestetur, et diuisio fiat sterilibus equa lance, et fertilibus congregentur.

Leg undecima.

Usemphyteutici. Hec leg diuiditur in duas partes, ut patet in litera. Et prima legitur tribus modis. Primo modo in gl. i. huius l. alius duobus modis. in gl. vii. secundo modo in prima lectura. Et ad principium breuiter hoc dicit. Pensio emphyteutici predicti fisco debetur per emptorem, non obstante pacto quod venditor solvere debeat, nisi Principis iudicio fuerit firmatum. hoc dicit. Verba autem littere exponit, ut j. dicam. et hec lect. placet, et est vera, et no. Ex qua habes quod si possidens fundum patrimonialem vel fiscalem, si ipsum vendit appposito pacto quod ipse teneatur canonem solvere, et non emptor, tale pactum nullam obligationem inducit, quoniam ius percipiende pensionis est immutabile, nisi fuerit firmatum Principis iudicio, et secundum dictam lect. exponit verba hoc modo. Ius, id est, pensio, sine obligationis vinculo, ideo dicit sine, quod non inducitur obligatio quod venditor teneatur ad solutionem pensionis, et non emptor. Reuertum est, id est, reuera, immutabile, id est, immutabilem, subaudi, nisi talis pactio Principis iudicio fuerit firmata, ut in litera patet. Alie vero lecture que ponuntur in glo. vii. recipiunt potius vltimum dictum quam principium huius legis. Possessionem, hoc est secunda pars huius legis, legitur tribus modis. Primo modo qui emit predium patrimoniale emphyteuticum, non iuuatur ex vetustate temporis, quo venditor soluit canonem, quo minus ipse solvere teneatur. Secundo modo legitur, quod ille qui possidet predium emphyteuticum non emit, nec in eo habet aliquem titulum, sed ipsum predium vitiose queunt, et ideo non iuuatur vetustate temporis, quin ipse canonem solvere teneatur, licet non soluerit, et secundum ista lectura verbum vitiose, est adiectiuum nominis possessionis, q. d. vitiosa possessio, que sine obligatione et titulo fuit, non iuuatur temporis vetustate. Sed eundem vero secundam lecturam est adiectiuum nominis vetustatis, q. d. possessio acquisita sine obligatione, id est, pacto, de qua fit mentio in prin. legis, quod emptor non teneatur solvere pensionem, que patetio non parit obligationem, ut dictum est, non iuuatur vitiosa vetustate temporis, quo minus emptor teneatur solvere canonem, licet per vetustatem non soluerit. Tercio modo legitur hic, ver. secundum h. so. quod non loquitur de prescriptive libertatis contra prescriptionem canonis, sed quod loquitur de iure ipsius iuris emphyteutici, ut ipsius ius non prescribatur longo tempore, scilicet, xxx. annorum, quando non soluit canonem, certe possum argere contra eum in rem, non obstant exceptione prescriptive. Sed lect. ista reprobat per Accur. q. non est verum quod hec leg loquitur in fundo priuati emphyteutici, sed in fundo patrimoniali loquitur. Et istud apparet, quia in rub. dicitur de fundis patrimonialibus, et sic hec leg videtur loqui de eis. ff. de in diem addict. l. Imperator. et quilibet istam potest esse vera propter plenitudinem littere, et secus dum omnes lect. hec leg. breuiter hoc dicit. Emissum fundum emphyteuticum patrimonialem, non immutat suo pacto ius prestade pensionis, quin ea solvere teneatur, nisi fuerit principis iudicio confirmatum, etiam si per vetustatem non soluerit emptor. Item habens ius predicti emphyteutici non perdit vetusto tempore. Idem dicit secundum vnam lect. postam in gl. i. ubi, nam in rub. et c. Et no. quod leg debet intelligi secundum materiam tituli ubi est posita, et est casus in l. Imperator. de in diem addict. Quod autem hec lect. dicit, ius prestadi pensionem non prescribi longo tempore, intellige, nisi cflugerint gl. ann. vt j. l. i. de fun. rei priua. l. i.

Additio. Not. ter hac l. quod vitiosa obligatio vetustate temporis non firmatur. Ange. Et sic facit quod tollens longam presen. non dicitur sustulisse prescriptionem gl. anno. secundum Bartol. in l. cum scimus. s. p. agri. et cons. et idem tenet Bald. in c. i. s. preterea. de cap.

Additio. Not. ter hac l. quod vitiosa obligatio vetustate temporis non firmatur. Ange. Et sic facit quod tollens longam presen. non dicitur sustulisse prescriptionem gl. anno. secundum Bartol. in l. cum scimus. s. p. agri. et cons. et idem tenet Bald. in c. i. s. preterea. de cap.

Additio. Not. ter hac l. quod vitiosa obligatio vetustate temporis non firmatur. Ange. Et sic facit quod tollens longam presen. non dicitur sustulisse prescriptionem gl. anno. secundum Bartol. in l. cum scimus. s. p. agri. et cons. et idem tenet Bald. in c. i. s. preterea. de cap.

Additio. Not. ter hac l. quod vitiosa obligatio vetustate temporis non firmatur. Ange. Et sic facit quod tollens longam presen. non dicitur sustulisse prescriptionem gl. anno. secundum Bartol. in l. cum scimus. s. p. agri. et cons. et idem tenet Bald. in c. i. s. preterea. de cap.

Additio. Not. ter hac l. quod vitiosa obligatio vetustate temporis non firmatur. Ange. Et sic facit quod tollens longam presen. non dicitur sustulisse prescriptionem gl. anno. secundum Bartol. in l. cum scimus. s. p. agri. et cons. et idem tenet Bald. in c. i. s. preterea. de cap.

Additio. Not. ter hac l. quod vitiosa obligatio vetustate temporis non firmatur. Ange. Et sic facit quod tollens longam presen. non dicitur sustulisse prescriptionem gl. anno. secundum Bartol. in l. cum scimus. s. p. agri. et cons. et idem tenet Bald. in c. i. s. preterea. de cap.

Additio. Not. ter hac l. quod vitiosa obligatio vetustate temporis non firmatur. Ange. Et sic facit quod tollens longam presen. non dicitur sustulisse prescriptionem gl. anno. secundum Bartol. in l. cum scimus. s. p. agri. et cons. et idem tenet Bald. in c. i. s. preterea. de cap.

Additio. Not. ter hac l. quod vitiosa obligatio vetustate temporis non firmatur. Ange. Et sic facit quod tollens longam presen. non dicitur sustulisse prescriptionem gl. anno. secundum Bartol. in l. cum scimus. s. p. agri. et cons. et idem tenet Bald. in c. i. s. preterea. de cap.

Corrad. sed in l. i. s. ne rei domini. vel templi. in l. non soli. de vfu. teneat contrarium. quam opin. sequitur Roma. in rub. de arbi. per l. hoc iure. s. ductus aque. ff. de aqua. quoniam et est sed pro opi. Bar. facit quod dicit Angel. in l. i. s. in erudi. tum hoc perperum. de iure. actiue prima. per gl. ibi positam, videlicet si statuto caueatur quod contra instrumentum guaranteeatum nulla possit opponi exceptio prescriptive, quod nobilem equitate suadente poterit opponi prescriptive exceptio centum anno. Et vide que dicit in l. si quis decurio. s. de decur. Alleg.

Leg duodecima. Emphyteuta quod habeat utile dominium, Emphyteuta non tenetur emere a domino iure domini per alios diu.

Ussessores. Emphyteute fundos patrimoniales per alios diu emere non coguntur, domini vero utile habent, si a principe vel alio quocunque titulo adquisierint. hoc dicit. et Not. hic casum ex presum. quod emphyteuta habet utile dominium, et ut in si. patet. In aliis vero legibus non dicitur quod emphyteute sine domini, sed habent in rem actionem. Et vltimo videtur hic casus quod emphyteuta non cogitur emere a domino iure domini per alios diu, ut hic in si. con. s. de iure deliberan. l. nec emere. cum simili.

Additio. Habet utile dominium. Adde gl. ordina. in l. cum manu sata. s. nemo. ff. de contraben. emptio. et vendit. et Bal. in rub. de iur. empb. et in rub. s. de contraben. emp. et vendit. q. qj.

Leg decimatertia.

Ulli. Predia patrimonialia, hic nominata non possunt alienari in alium, pena contrae facien tibus inuicem. hoc dicit. Et est localis hec leg. ut dicit gloss. Regulariter autem predia patrimonialia emphyteuticaria possunt alienari, ut s. l. ius emphyteutici.

Leg decimaquarta.

Leg decimaquinta. Canonis prestatio prescribitur spatio gl. anno. Predium dominicum vel templorum etiam cum beneficio principis non alienatur cum pacto, ne canon soluiatur.

Ulbemus. Qui per gl. ann. fundum patrimonialem cum titulo vel sine possederit, nullam pro ipso molestiam, controversiam, vel questionem pati potest, si soluat canonem debitum. Si vero a principio probet titulum possessoris, adempto canone a principe predium fuisse sibi concessum a canonis prestatione securus est. h. d. et sic non ob. s. gl. ius emphyteutici, qui dicit prestationem canonis non prescribi vetusto tempore, quia non xxx. annis, ut ibi, sed gl. sicut hic. et in teg. ubi, vel locorum. no. contra Rem pub. et contra templa prescribi spatio gl. anno, hoc est verum, secundum hec iura, in quolibet templo, sed bodie fallit in ecclesia Romana, ut aub. quas actiones. s. de sacro. sanc. eccle. et in corpore vnde sumitur. Item hoc verum in rebus emphyteuticis templorum, alias contra, ut s. ne rei dom. vel templi. et in teg. rei corporalis. No. quod dicit corporalis, et i. subnectit possessionem, et apparet, quod hic loquitur de corporali possessione, et appellat hic corporalem possessionem naturalem annexam cum ciuitate, quod apparet, quia ex eo resultat prescriptio, ut hic, cum ex sola naturali non possit resultare, ut in l. acquiritur. in fi. ff. de acqui. rer. do. Unde non videtur vera doctrina dicentis quod possessio corporalis est illa, que parit effectum, id est, dominium, id est, fructum acquisitionem. Nam hic erat corporalis possessio, et tamen effectum parit dominium, et ideo dicitur propter gl. dicit quod non reperitur possessio corporalis separata a naturali, sed quod duplex est possessio, scilicet ciuilis, et naturalis. et in teg. ubi, hoc etiam, et per hunc vers. patet quod predium dominicum vel templorum, etiam cum Principis beneficio, non alienatur cum pacto ne canon soluiatur. Expressus probatur i. de fun. rei priua. l. i. nisi talis le beneficii spatio gl. ann. sit confirmatum, ut hic. Et aduerte bene, quia si non soluiatur canon, non prescribitur spatio gl. ann. nisi duobus concursantibus. Primo, quod possidens adquisierit rem cum titulo. Secundo, quod tempore acquisitionis Imperator concesserit quod canon non soluiatur. Nam si post acquisitionem predicti tale beneficium concederetur, tunc prescriptio gl. ann. non procederet, ut not. hic in gloss.

Additio. Hanc legem alleg. gloss. in l. emptorem. s. de loca. quia licet dicitur quod emptor cogatur stare colonio, hoc verum, nisi condigisset a Secunda super Lopi.

Additio. Hanc legem alleg. gloss. in l. emptorem. s. de loca. quia licet dicitur quod emptor cogatur stare colonio, hoc verum, nisi condigisset a Secunda super Lopi.

Additio. Hanc legem alleg. gloss. in l. emptorem. s. de loca. quia licet dicitur quod emptor cogatur stare colonio, hoc verum, nisi condigisset a Secunda super Lopi.

Additio. Hanc legem alleg. gloss. in l. emptorem. s. de loca. quia licet dicitur quod emptor cogatur stare colonio, hoc verum, nisi condigisset a Secunda super Lopi.

Additio. Hanc legem alleg. gloss. in l. emptorem. s. de loca. quia licet dicitur quod emptor cogatur stare colonio, hoc verum, nisi condigisset a Secunda super Lopi.

Additio. Hanc legem alleg. gloss. in l. emptorem. s. de loca. quia licet dicitur quod emptor cogatur stare colonio, hoc verum, nisi condigisset a Secunda super Lopi.

domino ad modicum tempus. Qui ad de reg. in l. s. cui autem. et ibi Bart. de superficie. et vide alium casum in quo tenetur stare colonus. in l. in venditione. §. de bo. auct. iudi. post. et ibi alium casum post Bar. Item in l. q. et ibi inter. ibi. vel locorum. habetur in auct. quas actiones. de fac. san. eccle. §. de leg.

De acquisitione. Adde Pau. de Cast. in l. Julianus. §. de vend. et ibi de ac. emp. et in l. certum. de rei vend. do. Alex. de Imo. in l. s. et per contrarium. ubi etiam vide Bar. vers. quero que possit. §. de acqui. post. et ibi Alex. cons. cxxviii. in part.

De mancipiis. et colonis patrimonialibus. et saltuensis. et emphyteuticorum fundorum. Rubrica.

Lex prima.

1. Locato castro cum territorio terreno. non censetur locata loca sine fructu. ad culturam penitus inhabilia.
2. Colonis. qui facit culturam arboribus vel vineas per inceptos. si predia ex hoc efficiantur deteriora. tenentur domino.

Emphyteuticarios. Si villa locata in emphyteusum conceditur. non potest colonus usurpare totum territorium eiusdem. et vinetis aquas. et fontes. sed fructum debet percipere de his. in quibus cultura requiritur. et vi aqua quatenus ad culturam necessaria est. reliquum vero cedit emphyteute. b. d. et sic videtur casus hic. quod si dominus ville vel castri. locavit alicui villam vel castrum cum territorio terreno. non videtur locare pondere et alia loca sine fructu ad culturam penitus inhabilia. nec fontes nec riuos aquarum. nisi quatenus aqua est expediens ad culturam. et ideo de re. si duo aque poterit vti collibus et poderis. ut hic. Almus glo. hanc legem inducit contra doctorem seu magistrum. qui nuntius facit scholarum pro se legere. Item contra scriptorem committentem alicui scribere pro pecunia. In teg. ibi. culturis erue dierunt. Not. teg. contra colonos. qui faciunt cultivari arbores vel vineas. vel arari terras per inceptos in cultura. Nam si predia ex hoc sint effecta deteriora tenentur dominis. quia imputatur eis per inceptos inserunt ad culturam.

Additio.

Udo. in l. libera. no. iij. alleg. istum teg. Item vers. et sic vide tur. vide domi. Bart. de laude in tracta. de princip. in titu. de ca stellanis. in gii. conclusionem. ubi dicit quod in concessione non venit usus fluminis. Alex.

Teneatur dominis. Adde Bal. in l. nu. iij. vers. et no. quod leg. §. de accu. Bar. in l. si merces. §. conductor. ff. loca. et l. si. ff. de an. leg.

Lex secunda.

Libertates. Manumissio facta de mancipio fundi patrimonialis a non domino. rescinditur per procuratorem Cesaris.

Lex tertia.

1. Emens a fisco. vel in emphyteusum accipiens. tenetur stare colonis fiscali.
2. Similiter successor ecclesie. an teneatur stare colonis ecclesie.

Ignovimus. Emptor fundi patrimonialis tenetur stare colonis fiscali. quem si expulerit. possessione priuatur. hoc dicit. Et no. hic quod emens a fisco. vel in emphyteusum accipiens rem. tenetur stare colonis fiscali. Et est ratio. ne colonus fiscalis habeat re. cursum contra fiscum. Cui conor. §. c. l. i. emphyteuta vero vel emptor fundi priuati non tenetur stare colonis regularis. et per. et §. loca. l. emptorem. Et no. istam legem ad questionem de ecclesia que concessit fundum in emphyteusum. in quo fundo steterat ad laborandum quidam per magnum tempus. quia si emphyteuta expellat illum colonum cum bonis effect. et alium subrogavit in locum eius. quod debet emphyteuti priuari.

Additio.

Et sic collige quod singularis successor ecclesie tenetur stare colonis. Colonis. Vide tu ad hoc do. Soc. in cons. cxxviii. in c. his qui superius. vers. circa secundam questionem cum vers. seq. sicut in successore. Facit l. si de fac. sanc. eccle. et tenet Audo. in l. si filio fam. §. si. sol. mat. et ibi scripti post Imo.

Lex quarta.

Uper. Colonis ad aliquam militiam cedulantes. reuocantur ad culturam antiquam. Item milites veterani ad quietem donati. rei rustice operam non debent dare. Et hoc fallit in militibus iunioribus. quibus est arare permittum. ut Lagros. §. de fund. l. iij.

De fugitiuis colonis patrimonialibus. emphyteuticis et saltuensis. Rubrica.

Lex prima.

Uicunque. Colonis patrimoniales. vel saltuensis non obstantibus aliquibus stipendiis. que promouerunt. reuocantur ad pristinam culturam agrorum. b. d.

Lex secunda.

Uisquis. Suscipiens vel occultans colonum patrimonialem. pena hic inserta punitur.

Uiscunque. Omnes adscriptitii ad agrum. et culturam prediorum patrimonialium si conuolauerint ad aliquam militiam reuocantur. hoc dicit.

De prediis tamiacis. et de his qui ex colonis dominicis aliisque libere conditionis procreantur. Rubrica.

Lex prima.

Uiber. Natus ex vno parente tamiaco. et altero libero. tamiacus est. natus autem ex adscriptitio vel seruo alieno. et ancilla domini vel adscriptitia. vel serua priuati. et ex colonis vel seruo dominico. semper sequitur conditionem parentis liberi. b. d. et sic est speciale in natis ex tamiaco. qui semper sequuntur conditionem parentis tamiaci. regulariter contra. quia partus ventris conditionem sequitur. ut l. ne diutius. §. de agri. et cens. et ibi fuit dictum.

Lex secunda.

Uiminus. Dicit Imperator dicit quod ipse habemus. in qua statuit quod predia tamiaca venderentur emere volentibus sub solito canone. et quod emptores prediorum per neminem poterunt inquietari. et licet illa leg illis emptoribus esset sufficiens. attamen adhuc Imperator constituit quod dicti emptores non possint grauari. Et secundum hoc not. illud vulgare. quod abundans cautela non nocet. secundum And. de Bar. de qua in l. testamentum. §. de test.

De diuersis prediis vrbatis. et rusticis. et templorum. et ciuitatum etc. Rubrica.

Lex prima.

Uo edibus. Edificans in loco publico. solui debet debitam pensionem pro edificio. si expediat Reipublice. alias ipsum solum cum edificio vendicatur. hoc dicit teg. et gloss.

Lex secunda.

Uestauracioni. Tertia pars canonis. que redigitur ex fundis. et locis Reipublice sufficit ad restauracionem muros. b. d. Et not. quod restauratio muros non potest fieri in consilio Principe. de quo in l. sacra. §. muros. ff. de rerum diu. et hic in gl.

Additio.

In consilio principe. Adde istum in l. sacra loca. de re. diu. et in leg. hoc iure. ff. de iust. et iur. et omnino per Alexand. post. cum in l. opus. ff. de oper. publi.

Lex tertia.

Uos qui. Emptor Reipublice vel templorum. ipsam perpetuo possidebit. nec ab eo potest euelli. licet alius esset meliorem conditionem. b. d. Et secundum hoc not. quod habet locum subbassatio in rebus templorum. et Reipublice. sed hoc est correctum in rebus templorum per auctenti. hoc ius porrectum. supra de sacrosanctis eccle.

Lex

Lex quinta.

Uquis. Emptio rei emphyteutice fiscalis facta a priuato. vel a ciuitate sub pacto ne teneatur ad canonem. tenetur. sed pactum est irritum. b. d. Nec obstat §. de fund. rei priua. l. si. ubi non tenet venditio nec pactum. quia ibi emptio fuit facta a Principe. et erat emphyteuta alterius. et ideo abominabile esset quod princeps non possideret neres ad canonem. ut hic. no. q. hoc litera dicit. a consilatu. et c. Quia secundum hoc pater quod potest fieri leg. que habeat locum in omnibus actibus. preteritis a tali tempore citra vel retro.

Additio.

Principe. Adde do. Alex. de Imo. in l. opus. de oper. publi. ubi etiam per Bar. et Bal. in leg. hoc iure. ff. de iust. et iure.

De locatione prediorum ciuiliu. vel fiscalium. siue templorum. siue rei priuate. vel dominice. Rubrica.

Lex prima.

Uipatris. Predia Principis. que in locanda diuitibus vel alii cum fideiussione idonea prestita. et officialis predicta negligens. de bet de suo resarcire omne detrimentum.

Lex secunda.

Uindi. A colonis perpetuis fundorum publicorum non auferuntur fundi. licet alius meliorem conditionem offerat. b. d. Et no. hic contra meliores qui post edificia facta in ruinis volunt dicere se deceptos. de quo §. de fun. rei priua. l. l. et §. de prediis nau. l. si. ubi dicit.

Lex tertia.

Uoca. Subbassatio in locatione perpetua fundorum publicorum ita vendicat sibi locum. sicut in venditione. b. d. In teg. ibi. perpetuarius conductoribus. et no. emphyteutam appellari conductorem. Nam omnis accipiens rem in perpetuum. dicitur potius emphyteuta quam conductor. ut hic.

Additio.

Potius dicitur emphyteuta. potest eg hoc elicere discrimen quod inter emphyteusum est et locationem. de quo vide Bal. in l. s. de iure emphy. Joan. an. in add. ad spe. in tit. de loc. titu. v. in prin. et domi. meum pbi. Dec. cons. pen. vol. si. per totum.

Uide Bal. in l. si. si contrarius vel vti. pub. Alex.

Lex quarta.

Ungruit. Si finita locatione conductor priuatus tantum offert quantum nouus in locatione prefertur. b. d. et not. gl. hic postquam que tenet quod conductores perpetui possident. secus in temporaliibus. quod illi dicitur habere detentionem qui sunt ad tempus.

Additio.

Adde Bar. in l. cotem. in prin. de publi. et vide. J. in l. si. facit. l. eo gnouimus. §. de man. et colo. Adde. l. si. de vend. rerum ciu. lib. xi. Alexand.

Lex quinta.

Conducens rem in perpetuum. potest eam vendere et donare. **Uredia.** Predia domus Augustalis in perpetuum locata ad alium non possunt transferri sub alio pretegiu quandiu pensio soluitur. et Comes rerum priuatarum contra faciens punitur. Item predium Augustale princeps donare potest ei cui locauerit in perpetuum vel ad tempus. Item priuatus conductor conductione finita. si in licitatione offert tantum quantum alius prefertur. Si vero rem conducerit in perpetuum omni tempore est securus. b. d. Et cum primo et responso huius legis not. glo. hic in ver. retrahendam. quod conducens rem in perpetuum potest eam vendere et donare. et ad posteros transmittere. et in teg. ibi. vel sponte donauerit. et no. casum. in quo priuatus rem concessam per se vni. non potest alteri concedere. etiam motu proprio. nisi dicat. non obstante tali concessione facta. ut in c. si motu proprio. extra de preb. lib. sexto. et in teg. ibi. concedere penam. et no. quod si detinenti rem quidam habens ius in ea donat eam simpliciter. intelligitur donare solum ius quod habet. Id est in locatione. ut l. si domus. §. si. ff. de lega. j. no. in l. cum alienam rem. §. de leg. quod satis credo.

Additio.

Idem in donante docto. in l. si domus. §. si. de leg. j. alleg. c. pastor.

ralis. de do. et Idem Bal. et Sali. in l. cum alienam. de leg. j. in prin. et ibi Ang. et Bal. in rub. de contrahen. emp. et in vi. q. et in l. monum. ta. §. de leg. j. docto. et imagine Pet. de Anch. in d. cap. pastoralis. et in l. senatus. de leg. j. §. si. Alex.

De conductoribus et procuratoribus siue exactoribus prediorum fiscalium domus Auguste. Rubrica.

Lex vnica.

In causis. fiscalibus seruandus est ordo iuris. sicut in causis priuatorum.

Conductores. Conductores fundorum domus fiscalis. et alij homines dicte domus. cum agere volunt. egeriri debent ordinario iure. et nulli alij patrocinium prestare debent nec executionis ministerium. et contrafacienti.

1. bus pena imponitur. nec est penitentie locus. b. d. et per hanc l. dicit Ant. de Bar. quod in causis fiscalibus est seruandus ordo iuris. sicut in causis priuatorum. et sic si rex facit citare suum Barone. ut ostendat iura que habet in castris. que possidet. alias auferret si bi ea. nam talis citatio ipso iure est nulla. cum nemo titulum ostendere debeat sue possessionis. ut l. cogi. §. de pet. hered. et sic est in isto. quod not. In causa fiscali non iuratur de calumnia. Gl. not. in c. i. §. sacramentum. de consue. rect. seu. quia ad hoc alleg. et sequitur laudens in trac. de Principe. in ti. de fisco. conclud. v. ff. Alex. et in teg. ibi. grauior. no. contra bardarios potestatis delinquentes. ut ipsi debeant magis puniri. quam alij ciues. et not. hic gl. que exponit domum. id est. illos de domo. Unde si quis substituit filio suo domum Bardorum. quod intelligantur substituti omnes illi de Bardis.
2. et sic per hoc tenet quod si legatum relinquitur ecclesie sancti Francisci. quod illud legatum est nullum. sicut si relinqueretur fratribus de sancto Francisco. licet tenuerim contrarium in libello de siniorcaris.

Quib. ad conductionem prediorum fiscalium accedere non licet. Rubrica.

Lex vnica.

Ullus. Palatini milites prohibentur a locatione fundorum principis. b. d.

De collatione fundorum fiscalium vel rei priuate. et c. Rubrica.

Lex prima.

Urdinarioz. Prefes prouincie. et sui officiales possunt exigere conductores dominicos. et etiam impartiri fauore curialibus Cesaris volentibus facere dictam conductionem.

Lex secunda.

Ambasatoribus. et viatoribus non creditur sine publicis literis.

Palatinos. Palatini possunt transmitti per fidem culliteris. ut sint solietis circa exactionem pensionum fiscalium. et non debent inferre aliquam concussionem. contrafacientes puniuntur relatione facta de hoc prefeto pretorio. b. d. In teg. ibi. cum publicis literis. et per hanc literam patet quod non creditur ambasatoribus. sine publicis literis. Concor. §. de decu. l. si quis decurio. secundum vnam lect. et de exacto. tribu. l. missi. ibi. cum delatorum. et c. Item per hanc legem dici potest. quod cum isti palatini obtineant vicem quorundam baiulorum. ut ibi dicitur quod baiulo debet dari litera ad hoc. ut ei credatur. et hoc est verum quando baiulus non est notus. ut hic. et d. l. missi. alias bene debet ei credi sine literis. Et ita no. gl. in l. fed et interpellatur. §. si. ff. de arbi. Pro hoc facit l. iij. §. toties. de damni. infec. ibi. libellum. et c. Vel dic quod quando baiulus vult grauare aliquem realiter. quod tunc requiritur litera. quia agitur de magno preiudicio. ut d. l. missi. et de iur. fis. l. fauultas. Aut vult citare verbotenus. ut compareat coram iudice. et tunc si est notus. non requiritur litera. ut d. l. sed si interpellatur. si est ignotus. sic. ut hic. Nam hic transmittitur de vna prouincia ad aliam. et ultimo nota hanc legem contra baiulos committentes contra aliquem concussionem.

Additio.

Tamen not. quod nunquam citatio facta domi reddit citatum Bar. Secunda super Cod. gss

Propositis

Subtrahens equum a grege dominico, apud restituitur, in una libra auri punitur, subtrahens de grege puuari punitur in media libra, a qua pena releuatur, si cum obtulerit sponte, b. d. f. Et no. hic casum in quo subtrahens punitur alia pena qua dupli vel quadrupli. Et no. q. in furto consummato est locus punitur. Simile. S. de his qui se def. l. j. f. de alie. au. mu. causa fac. l. ff. in f. s. ad leg. Jul. ma. l. q. quis. f. si regulariter contra, vt l. qui ea mte. ff. de fur.

De cupressis ex ludo Daphnes, vel Persidis per Egyptum non egcendis, vel vendendis.

Squis

Ementes vel vendentes arbores cupressis in locis hic nominatis punitur. b. d. f. Et est hec leg. arg. quod eo ipso quod imponitur pena ementi, imponitur vendenti. De quo in l. ff. s. ad legem Juliam maiestatis.

Adde Dominicum de sancto Semi. in c. s. de tempo. ordi. in vi. et in l. non tantum. ff. de re iud. per rappa. et Aret. Sed quid si statum dicit, de quolibet contratu venditionis soluitur gabella, an comprehendat emptionem et venditionem? Die quod solus venditor comprehenditur. Casus est in l. debet. in ff. de edil. edi. Adde Bal. in rub. de reb. cred. s. sequitur Ro. in not. in l. i. g. adde Bar. in l. leg. de indic. vidui. col. vbi dicit quod si forma statuti punitur vendens frumentum in alio loco quam in platea communis, punitur emptor et emens, die vt ibi. Adde etia Bal. in l. ff. de edil. ac. ad Bal. in contrarium in l. s. de commun. seru. manu. vbi dicit quod si statum cogens aliquem emere, non propterea cogit alium vendere. Et adde Salice. in rub. s. de reb. cre. vbi dat vnam regulam, quod semper in correlatis leg. loquens de vno, trahitur ad reliquum, et ibi indicat ad statum loquens de debito, an comprehendat creditum, quando loquitur de digniori. glo. ibi in rub. prealleg. Alleg.

Ones

Authoritate propria nullus potest in ludo Daphnes incidere cupressos, nec eas collapsas alio transportare, contra faciens punitur. Et plantans cupressum non potest aliam ob hoc incidere, sed pro tali plantatione a fisco vnam libram auri consequitur. b. d. f. Not. legem pro constitutione papali disponente quod de massa traharia nulli sit licitum egcendere abietes, nec eas collapsas alio portare.

Continua rubricam vt in gl. Aeldic vt dictum est in libro preces denti de multis qualitatibus personarum, sed quia dignitas est qualitas, que inheret persone, vt dicitur ibi in l. i. deo ponitur hic rubrica de dignitatibus.

Doctorum privilegia que quot sunt, et de eorum dignitatibus, item de scholaribus, doctorum libris, ac coniugibus. De dignitate nobilitate, plebanatu, et eorum accessoriis.

Sut proponis

An militia sit dignitas. vide Barto. in leg. eo. ff. de test. m. f. Doctor primo torqueri no pot. q. milites. s. de questio. quia militans aduocat. l. aduo. s. de aduo. di. iudi. f. Donatio ab eo facta in concubinum non valet. l. secunda s. de dona. inter. virum et vgo. not. doct. in l. assecutoris. ff. de do. Joan. Andre. in c. cum quis. de sep. lib. vi. Hostien. in sum. in titu. de do. inter. virum et vgo. s. cui. ver. exepitur. Et item non teneatur ultra quam facere potest. gloss. in l. i. miles in p. m. ff. de re iud. Et vide Innocen. in c. de magi. f. pro delicto not. suspenditur. l. desertorem. s. pena militum. de re mil. et ibi gloss. In conductione domus gaudet privilegio. d. Barto. Bald. in l. s. sol. matr. f. Loquuntur coniugis edes locare, secundum Baldic. in l. decernimus. de epis.

7 episcopus, clericus, Bald. et Ang. in d. l. i. ff. sol. matr. f. Popularis actio eo petit pro iniuria non illata. Barto. in l. i. ff. huius iudic. de iur. et iur. 8 f. filii eorum pref. r. autur equalibus, et promouentur sine expensis. glo. in l. i. ff. de iur. iud. f. persona doctoris discipulo sancta et honesta videtur. l. i. lib. r. in glo. a. de obse. pat. preita. 9 iura et illud Jure. Qui preceptorum sancti voluit parentis esse loco. Bald. in aut. habita. ne fil. pro pa. f. Doctor et de consilio principis sine literis. l. i. de aduo. di. iud. Doctor officium Comes, et illius stris ille legit per xx. annos. l. i. de profet. qui in vi. C. Item scriptura, 11 non verbo in ius vocatur. l. i. q. uoties. f. eo. f. Item nec personaliter capitur. l. i. de iud. de profet. et m. d. i. ibi glo. et Barto. C. Item nec numeribus personalibus affligitur. l. i. grammaticos. et it. C. Item iurisdictionem habet. d. aut. habita. Item nullas parci debet in dignitate, adeo doctor nisi de graduatur, ad penam mori. vel abstentionis non non condennatur. l. i. omnes. s. p. p. et c. cum gloss. de epis. et cler. f. Item si preses, vel iudex scribens doctori appelleret cum fratre, 13 ex r. ordinariis punitur. l. i. s. de off. iud. C. Item ex r. abens cum de domo sua pena capitis punitur. l. i. de iud. de profet. vide doct. Car. f. i. q. i. c. de de perma eius solido doctori statui. l. i. m. d. de aduo. di. iud. C. Item eius interpretatio probabilis est. gl. in c. i. vers. in terpretatione. de post. prelat. C. Item decem doctori ad expensis releuatur, secundum doct. Car. in c. de i. de magi. Petr. de Ancha. in c. inueni. l. i. de doct. cont. et quod not. Barto. in l. i. bonorum. ff. de bon. pos. C. Item creditur eis si allegant consuetudinem. Bald. in l. de quibus. ff. de leg. i. all. gl. in l. i. de magi. Item dicitur habere dignitatem immu. Barto. in l. i. de iud. de iud. Item dicitur habere dignitatem per Barto. in proe. Cod. C. Item non tenetur solu. re gabellas, secundum Bal. in d. aut. habita. Ingenium scholaris supplet etatem. c. frequent. 16 de reit. spo. lib. vi. C. Item scholaris magni ingenii potest esse doctor licet non studierit per quinquennium, vt in proe. Dige. s. his igitur. Et ad hoc vt doctor privilegio gaudeat, debet esse maior. ex f. an. l. i. s. p. ueritatem. ff. de post. Item moribus alios debet egcde re, alias dignitate priuatur. Barto. in l. i. magistro. s. de de profet. et quod non sit spartus, licet de facto non seruatur, secundum doct. Barto. in d. de i. de magi. Et quod non sit Judex vel mulier, in quibus non cadit dignitas. l. i. ff. de re. in l. i. ff. de iud. f. Et an privilegia concessa militibus trahatur ad doctores, vel aduocatos, dicitur in rep. m. a. 17 l. i. de iud. de iud. f. Et doct. legum sunt maiores omnibus aliis professoribus, vt voluit gloss. not. in proe. Dige. in s. pe. dum voluit, quod scholaris habeat tres iudices. Doctor tamen preferatur omnibus aliis professoribus, vt voluit glo. in l. i. s. de sta. lib. vi. et ibi r. g. f. Et doctor quamuis receperit insignia, potest tamen reprobari secundum Barto. in l. i. grammaticos. s. de profet. et m. d. doct. et semel approbatus, non potest amplius reprobari, secundum 21 Bald. per illum reg. in l. i. de l. i. coram. lib. i. et doctor cum eius fama non potest seruari de armis. Vide Barto. et que ibi scripti in l. i. medicos. s. de profet. et m. d. etiam quod doctor non tenetur solu. re. coll. c. i. s. quando ille qui vult doctorari non est repertus, et c. 23 ibi etiam signatur. f. Et scholaris studens non tenetur in propria patria ad munera. l. i. qui eta. vel profet. et ibi vide qualiter intelligatur statum si dicit quod scholaris compentur tantum coram episcopo, an potest conueniri coram rector. vide Barto. in l. i. viros. f. eo. de diuer. off. l. i. ff. in l. i. lib. i. vide Barto. in l. i. de re. an scholaris 24 vagabundus possit doctorari. C. Item doctor senex non est semper iuueni. p. r. tendas. vide reg. et ibi Angel. in aut. de mona. in s. f. et facit qd not. per glo. et Barto. in l. cum quid. ff. de cer. per. f. Et not. scholaris licentiatu ante susceptionem birci, non habet privilegia doctoratus, secundum Bal. in l. bene a senone. de quadri. precept. et l. archiepis. de exco. tuto. mo dicit Bal. in l. i. in ff. sol. matr. f. quod in fauorabilibus licentiatu habetur p. doctore. Et an licentiatu qui suscepit gradum doctoratus, post doctoratum alterius debeat p. poni illi primo doctorato. Barto. quod sic. in l. i. s. de consensu. lib. i. 27 per illum reg. f. Et scholaris vocatur doctor solo verbo ab Imperatore habeat privilegia doctoratus, vide Barto. de Lau. in addi. 28 suis. et vide Bald. in c. i. quis dicitur Dug. vel March. f. not. quod doctor leges donec legit, dicitur tunc eius illius ciuitatis vbi legit per Barto. in l. i. m. n. e. p. s. miles. ff. ad munici. l. i. eo. r. i. circa mediu. vbi loquitur de prelato. f. Et not. qd Imperator potest solo verbo creare doctorem, secundum quod no. per Ang. in l. i. s. de sen. pas. proniciatus tamen doctor solo verbo ab Imperatore vel papa si est ignarus iuris, non habet privilegia doctoris, sed vt doctor nonis sciens honoratur. arg. l. qd si forte. s. de solu. et per Barto. in c. i. quis dicitur Dug. vel March. f. Et doctor damnatus ad mortem, de capitari non potest. l. i. omnes. tunc et gl. in verbo, post amissionem. de epis. 30 et cler. vbi dicitur, quod nemo in dignitate constitutus mori debet antequam degradetur. facit c. degradatio. de pen. lib. vi. f. Et scholaris doctor preferatur doctori ignaro. gl. in l. i. s. ff. de decu. et conus filis. et glo. in aut. de monachis. s. fin. in verbo tempus. et est pro

sumptio quod scholaris qui exegerit egypt. an non bene addiscat, se 32 cundum Barto. in l. i. s. de his qui eta. se ex. lib. i. f. Et an scholaris qui incepit studium viuente patre debeat p. r. r. e. sumptibus communibus patre mortuo an expensis suis. Barto. in l. i. s. de p. r. et conus 33 mo. rei vendit. f. de doctore qui promittit maria. et mones scholaris, non est er. dendum, vide glo. et Barto. in l. i. non omnes. s. in de re. mil. C. Item arg. suspitionis est contra doctores qui acquirit sibi scholares per pecuniam. l. i. s. solent. de off. p. r. fec. v. b. s. sed si quis. In 34 titu. de suspet. in glo. Alleg. f. Huius conditionem patris et au illatris retinet, dum tamen nubat clarissimo. hoc dicit. Si autem nuberet homini minoris conditionis, tunc secus, quia sicut nupter propter viri conditionem coruscet, ita depumitur, vt s. de inco. l. 35 mulieres. et eo. l. mulieres. C. Item ultimo not. ex glo. l. i. duo. primo quod illa dignitas non extenditur vltra pronepotes. con. cor. s. de 36 questio. l. i. duo. d. Barto. C. Item secundo no. q. conules dicitur claris huius ita est eppedita hec leg. C. Sequitur rep. et i. e. i. d. m. l. f. quero in quo differt tractatus huius libri a tractatu primi libri, in quo tractatur de dignitatibus, sicut hic tractatur. Rnd. in primo tractatur principaliter de officiis, et quibus sequitur dignitas, hic tractatur principaliter de ipsa dignitate. f. p. p. e. m. in loquedo aliud est officium, aliud dignitas, qd patet, potest enim quis habere dignitatem senatori vel consulari, non ut senator vel consul, vt videtur 37 tis in processu. C. Item quis potest habere officium senatoris, non habere dignitatem, vt dicimus l. i. q. uoties. Et sic apparet qd sunt separata. breuiter hoc dicit. Nobilitas mulieris, que habetur ex p. g. g. me. r. t. me. ar. etiam si nubat nobili, etiam maioris dignitatis non plebeio. hoc dicit. Adodo f. pone casum in terminis causa solari. 39 Domini, due sorores fuerunt inuita. e. in quodam consilio, quia non fuerunt possit inter dominas consolares et preoras, ideo fuerunt ad principem, proponentes quod aiam consulem et patrem habuerant preorem, et ipse sunt inuice nobilibus viris, licet non tante dignitatis. Queritur nunquid debeant poni in mensa inter nobiles respectu nobilitatis parentum an respectu nobilitatis maritorum. Respondet Imperator quod si vera sunt que proponuntur, quod tenent nobilitatem, et dignitate in generis, et ne ponit debuerunt in mensa. f. not. quod nobiles habent dignitatem, vt dicitur f. Item not. quod mulieres habent dignitatem, et nobilitatem ex progenie. Item not. quod si filia vnius regis nubat vni Comiti, debet appellari regalis, vel si filia vnius comitis nubat vni minoris nobilitatis, debet appellari comitissa. Item not. quod si filia Comitis nubat populari, non debet appellari Comitissa. Oppo. dicitur b. quod iste mulieres habuerunt patrem, autem virum contra. s. et 41 nupt. l. i. m. m. f. Sol. eppo. e. virum, id est, hominem, vt gloss. dicitur Pro cuius notitia sciendum est quod nomen viri quandoque potestur respectu ad vgonem, tunc ponitur nomen viri pro marito, vt si solit. an. rimo. l. i. viro atque vgonem, et ff. de iure do. l. i. vir ab eo. s. de donat. inter virum et vgonem in rubro et nigro. de iure do. l. i. m. m. r. m. cum iunilibus. Quandoque non ponitur respectu, sed ponitur cum adiectione denotante quod sit vir alicuius mulieris, vt per gentium casum, vt si dico, vir Se. e. vel pronomen possessiuum, vt si dico mulier, vir tuus, vel similia verba, tunc etiam intelliguntur in dubio viro pro marito, vt ff. de senat. l. ad leg. Alie. aut. b. si qua mulier. Si vero dictio vir, cum alia adiectione, ponatur, tunc intelligitur vir, id est homo, vt hic a. ff. iud. sol. l. vir bonus, et pro sol. si cietat. m. s. arbitrorum. cum similibus. Aduertendum tamen est, quod nomen vir, adiectum hominem importat. Cum verodico vir, hominem importat, potest intelligi de quolibet, vt ff. de legat. l. i. l. cum quis decedens. s. cedet. et ibi not. quod est notandum ad male 42 ra. C. Item secundo oppo. quod mulieres non possunt habere dignitatem, vt l. i. femine. ff. de reg. iur. Solu. Dignitas em sine administratione possunt habere, vt hic, sed dignitatem cum administratione regulariter non, vt in com. raris. f. alit in quibusdam prececlentibus mulieribus, vt de consuetudine quarundam par. iur. m. vt l. i. s. de 43 arbit. f. f. alit in Abbatis, quas videmus habere dignitatem, et administrationem in suis monachis, et interdum extra cum habeat castra, et similia. Ita dignitas sine administratione, de qua loquitur hec leg., nihil aliud est quam dignitas, seu nobilitas, et sic apud nos vocatur. Ita dicit hec gloss. et probatur. f. eo. l. mulieres. et f. dicam, dicitur enim, talis est nobilis domina talis nobilitate. cum sit comitissa, Marchionissa, et sim. vt f. ostendit. Est ergo videndum quid sit nobilitas. Ad cuius declarationem premitto aliquas questiones. 44 f. Et primo quero quomodo dicitur dignitas. Respondet quomodo accipitur largissime, vt omnes dicitur in dignitate, qui sunt boni famae, et integri status, vt ff. de va. et extraordi. cog. l. cognitorum. s. i. ab ille dignitatis status. et alibi quilibet dicitur dignus, qui non reperitur indignus, vt l. cum quidam. de lega. f. de manu. test. l. seruus. et de hoc non loquitur hic. Quandoque vero accipitur dignitas pro officio, quod habet dignitatem annexam, vt ff. de inu. et hon. l. hono. in prin. Et ita loquitur rub. ex r. de preb. et digni. et reg. in c. de multa. et al. loq. vt gl. in l. i. de ambu. l. i. que di

lis, secundum eum, et sic non esset plebeius. ¶ Tercio ad hoc probatur auctoritate Phil. i. Eth. i. i. i. a. qui dicit, quod sunt quidam homines virtuosissimi, tamen sunt nobilitate privati. Preterea, potest esse quod feru? vel rusticus est virtuosus cum omni virtute, et quia est fortis vel prudens, iustus, et expers in his que sibi madabuntur, et tamen nescit dominari. Certe iste non est nobilis, ut dicit Philosophus i. Eth. i. c. non est nobilitas vbiunque est virtus, quid ergo dicimus? ¶ Dico pro declaratione presentis questionis habemus ponere tres nobilitates. ¶ Prima est nobilitas Theologica seu supernaturalis. ¶ Secunda est nobilitas naturalis. ¶ Tertia est nobilitas politica et civilis. De prima Theologica et spirituali est querendum in conspectu eterni iudicis, apud quem nulla est obusio, nec aliquid latet, ut dicit poeta predictus. ¶ Nam apud Deum est nobilis omnis, qui est in gratia, faciente gratiam, vel gratum. ¶ Item omnis ille, qui est virtuosus, dico de illa virtute, que facit hominem felices, intelligo hoc, scilicet si est in charitate. Si enim aliquis in charitate est, ille est in gratia, non enim potest esse in charitate sine gratia, et ista gratia consistit in hoc quod Deus sua largitate fecit hominem gratum sibi, ut habetur in magistro sententiarum in secundo libro distinctione decimasecunda, et clarius ibidem ab illo reuerendo doctore fratre Bonaventura de Balneo regionis, et a sancto Thoma in prima secunde, questione ceterum decima, et questione quinquagesima, hoc est verum, et probatur primo Regum secundo cap. vbi dicitur, Quicumque honorabit me ego honorificabo eum, qui autem contemnit me erit ignobilis. Istos autem nobiles non possumus perfecte cognoscere, nisi per reuelationem. Dicitur enim Ecclesiasti. undecimo capitulo. Nescit homo vtrum amore vel odio dignus sit, et multi sunt destinati, qui apud nos reputantur ignobiles, ut patet ex dictis auctoritatibus Apostoli ad Corinth. iij. c. xxx. c. Vbi ergo nobilitatem theologicam dimittamus? ¶ Theologia. ¶ Secunda igitur nobilitas est naturalis, et hec potest considerari duobus modis. ¶ Primo prout congruit animalibus rationalibus, et etiam irrationalibus, et alijs etiam sensu carentibus, et isto modo dicuntur nobilia et ignobilia secundum nobilitatem operationum, ut in brutis patet. Videmus enim quasdam aues eiusdem speciei nobiles, et ignobiles. Exemplum in falcone, aliquis dicitur gentilis et aliquis peregrinus, etc. ¶ Idem de ceteris animalibus. Idem de pomis, et eodem modo inter artifices distinguimus quosdam nobiles, qui sunt magis instructi alijs, et alij sunt, quos ignobiles dicimus, ut s. de cond. in pub. hor. l. i. l. i. c. s. de post. l. prout dendum, et iste modo seruus, et ancilla potest esse nobilis. Et ita habetur Leuit. ix. c. ista ancilla nobilis, et de hoc loquitur Philosophus i. Eth. in prin. Et de hoc non est nostri principaliter tractare, et per hanc non distinguitur nobilis a plebeio, de quo querimus. cundo modo potest considerari prout cadit in hominibus ista nobilitas naturalis, et tunc debet intelligi naturalis, id est naturaliter inducta, quod nos Iuriste appellamus de iure gentium primum, quod apparet, quia solis hominibus congruit. Et de ista nobilitate Philosophus i. Eth. iij. c. vbi dicit quod nihil aliud quam virtus et malitia discriminat seruum et liberum nobiles et ignobiles. Idem autem non est intelligendum de omni virtute, sed de ea que competit aliquibus, prout sunt apti dominari, non de ea prout apti sunt subsistendi, prout Philosophum i. Politicor. ix. c. dicendum est ergo, quod talis nobilitas est virtus, prout competit his qui sunt apti dominari seu preesse. ¶ Vel ponas distinctionem virtutis quam ponit Philosophus i. Ethicorum. Cum dicta adiectione seu dicas quod hec nobilitas est quidam habitus electivus in medio consistens circa ea que pertinent ad preesse, vel dominari. Et cum hac determinatio posset esse verum quod dicit poeta, et de hac nobilitate habetur Ipsi. dis. nunquid de virtutibus. ¶ Tertia nobilitas politica, seu civilis, prout differt nobilis a plebeio, secundum quod accipimus apud nos et in foro nostro, tunc quod dicit poeta predictus omnino non est verum, quia tunc sequerentur inconuenientie suprascripte. Quid ergo dicendum? Respon. Host. in summa, de prebenda digni, quod dignitas est preeminetia quedam. Idem ergo dicendum de nobilitate, quod nobilitas, et dignitas idem sunt, ut dicitur est, sed certe nimis generaliter loquitur, quia etiam serui habent preeminetias, ut ordinari, et vicarii, et etiam plebei, et rustici habent preeminetias, scilicet quod quilibet pater famulus in domo sua habet preeminetiam. Immo vero in c. de multa de prebenda dicit, quod illa est dignitas, que reputatur dignitas, et si non reputatur dignitas non est dignitas. Istud non probatur rationibus, et nimis generaliter loquitur, tamen veritati propinquior est. Quid ergo dicendum? Respon. quod nobilitas apud nos inuenta est ad similitudinem, et imitationem illius nobilitatis, que est apud Deum, ut in auct. vt iudi. sine quoquo suffra. s. itaq. s. de officio preb. preb. ¶ Afri. l. i. c. l. in nomine Domini in prin. et de nulli imperialis, in prin. Sicut ergo ille apud Deum est nobilis, quem Deus sua gratia sibi gratum facit, ita in foro nostro ille est nobilis quem princeps sua gratia, vel legi sibi gratum, vel nobilem facit.

artes illorum, qui stant ad custodiam porcorum, et illorum, qui vendunt oleum et sal, ut dicit glossa.

Cloniam. Judex volens in urbe edificia construere, senatorum, substantias ad predicta non regat, hoc dicit.

Us. Senatores, in quorum numero est Imperator, sunt defendendi ab omni iniuria, h. d.

Aditio.

Nota quod sicut Imperator dicitur de numero suorum senatorum, et hic ita papa de numero suorum Cardinalium, secundum Archiepiscopum in sacrosanctis, ubi refertur Augustinus in suo tractatu, in titulo de Cardinalibus, q. 7. aliqua addit. Alex.

Lex nona.

Senator. Natus ex eo qui post natiuitatem adeptus est senatoria dignitate, non sequitur dignitatem paternam. Si vero natus sit senatoria dignitate durante, licet fuerit ante conceptus, eius sequitur dignitas, h. d. Et sic duo dicuntur ponit hoc leg. P. 1. 1. quando quis nascitur ex patre non senatore, qui postea senatoriam dignitatem adipiscitur. Secundo de eo, qui nascitur post senatoriam dignitatem, et concipitur ante, et sic non obit. Senatoris filium. h. d. Senato. ubi dicitur esse filius senatoris etiam ille, qui post dignitatem nascitur. Et ex quibus distinguitur, aut quis est natus et conceptus ante dignitatem, et non est senatoris filius, ut hic, in princip. Aut nascitur post dignitatem finitam, et idem, ut l. i. eo. tit. Aut nascitur et concipitur dignitate durante, et non est dubium quod est senatoris filius. Aut concipitur ante, et nascitur postea, et similiter est filius senatoris, qui habetur pro nato in sui fauorem, et non in odium, ut l. qui in vtero, ff. de sta. hom. Et ex predictis apparet quod ille, qui est natus antequam pater esset Rex, non dicitur filius Regis, ut de quo per gl. 2. in l. imperialis, ff. de nup.

Aditio.

Regis. Et adde ut refert Justinus lib. ii. vers. 1. ex his Ariamenes, fuit de facto per Triasernem, fratrem Darg indicatum, cum esset questio inter Ariamenes et Xerxes, filios Darii. Xerxes enim natus post regnum patri questum Rex declaratus fuit a patruo Ariamenes. Ariamenes vero prius acquirat. Et ad id quod dicitur de deo. Alex. in l. qui ad tempus, de decur. Sed quid de nato ante coronationem, dic quod non succedit, sed natus post. Bal. in d. l. imperialis alle. in leg. et in l. in suis, ff. de lib. et post. ubi etiam dicit quod filius natus antequam pater esset de magnatibus non comprehenditur a statuto loquente de magnatibus. Adde quod not. in apost. ad istum in l. cum satis, nu. vii. in apost. in ver. non dicitur primogenitus, ff. de agri. et cens. l. i.

Indices. Indices in officio furta vel scelera committentes, penis hic insertis puniuntur, h. d. Concor. sunt in glo. nota contra officiales committentes in officio furta, et baratarias. Et ex hoc apparet quod iudices, et doctores iudicantur esse nobiles, qui tamen ex tunc dignitate inter priuatos habentur.

Lex decimaquarta.

Uleres. Uleres durante matrimonio virgines nobiles non nubunt, et eorum fori sequuntur, et imitantur eorum domicilia, h. d. Hanc legem examinaui s. de incolis, l. mulieres.

Lex decimaquinta.

Clarissimi. Clarissimi et spectabiles possunt Concor. dat. s. eo. l. i.

Lex decima sexta.

Gravius. Illustres in criminibus grauius puniuntur, sed committuntur custodie militari, et per alii quem iudicem non puniuntur, sed de commissis per eos relatio fit Principi, constituti vero in dignitate minori puniuntur per prefectum praetorio, h. d. Ista autem relatio, de qua s. dicitur, h. d. cum durante dignitate illustri, sed si propter facinus esset ea priuatus, tunc absque relatione posset de eo fieri puniitio, ut l. i. proxima.

Lex decima septima.

Dominus si promittit stare in iudicio, et procurator, et ceteri, non compareret stipulatio committitur.

Noties. Illustres conueniunt civiliter, et criminally, sed eorum committitur iuratore cautioni, quae expleta per eos vel eorum procuratores fit missio in eorum bona in civilibus. In criminali vero tanquam per iuri, dignitate ex polianatur, et absque relatione puniuntur per iudices. Et dicitur illustres criminally vel civiliter non possunt conueniri sine scriptura, h. d. In gl. super verbo, nulla. Tit. casum, in quo non possidens iuramentum non cogitur satisfare iudicio nisi, sed committitur sue iuratore cautioni, regulariter contra, ut l. sciendum, ff. qui satisfat, cog. s. a. hoc verum scdm hoc iura, hodie vero nullus non ne suo conueniens tenetur satisfare, ut Initi. de satisf. s. sed hodie. In leg. ubi, vel eorum procuratores, et ex hac litera patet quod si dominus promittit stare in iudicio, et citetur procurator, si est, et non compareret, quod committitur stipulatio. Nam hic dominus cauit de iudicio nisi, et iurauit, et procurator fuit citatus et absit, et ratione absentie procuratoris fit missio in bonis domini. In leg. ubi, sine scriptis, ff. de casum, in quo semper est necesse, quod acta iudicii regantur in scriptis, et idem est regulariter cautum hodie, ut extra de probat. ca. quoniam contra falsam, licet fallat quandoque, ut in auth. nisi breuiores, s. de sen. ex breui. reg. i. de probat. fac. scribi. penul. s. de man. prin. l. i. in j. glo. Tit. bene de hoc verbo, absit, quia si scribitur per, et tunc notat absentiam absque dubio. Aut per dupl. ff. vel d. notat presentiam, regulariter. Sed causa contrarietatis vitande etiam si scribatur per d. notat absentiam, ut hic, et de hoc in auth. de defen. ciui. s. sed neq. in gl. que incipit, ipso iure, in f. Tit. bene quod periturus est infamis ipso iure quando venit contra pacta, et sacramentum, sed quando contra sacramentum tantum, tunc per sententiam, conor. sunt e in glo. que incipit, contra pacta. Et in glo. que incipit, communio ria, apparet quod citatio appellatur sententia, ut hic. Hoc etiam tenet glo. in l. quoniam, s. de priuile. schola. et in l. in sacris, in glo. ff. de probat. fac. scribi. que tenet quod omne preceptum iudicis faciens ad causam dicitur sententia interlocutoria, et est alia gl. singularis in auth. de litig. s. sancimus, super verbo, interlocutionibus, et ex hoc glo. conueniunt tunc patet quod licet citatio de comparando possit fieri per nuncium absque literis, ut lege, sed si interpellatus, s. i. ff. de arbit. et dicitur s. de colum. fun. l. palam, inos. et s. de exat. tribu. l. militatamen hoc fallit in clarissimis, nam talis citatio nunquam valet, si non fiat per scripturam.

Aditio.

Habes hic regem quod per iuri dignitate priuentur. Adde in l. i. s. de rebus cred. et ibi Bal. in d. dicit quod omnes Canonice tenent quod quis ratione per iuri priuatur quocumque beneficio ecclesiastico, et ex hoc c. pupilli, c. ex literis, de sponsa. c. i. de purg. cano. c. questionem, de appell. c. de fidelit. facit, et ex hoc c. i. in summa, c. i. de cri. fal. c. quanto, de iur. iur. et c. querela, eod. tit. et adde gl. in l. i. ff. de fam. l. i. s. infra, ubi periturus debet poni ab omni officio, nedum beneficio, Alex.

Cautioni. Adde text. in l. cum non facile, ff. si cui plusquam per l. fal. Idem dicit de viro honeste vite, et laudabilis, ac probate vite, glo. in l. i. s. his autem in gl. ff. de pac. mu. ubi dicit quod virtus animi pro satisfactione habetur.

Cap. quoniam contra. Et ibidem vide s. l. i.

Per sententiam. Adde beatum Thoma, s. i. q. xcix. artic. i. ff. de a. m. d. m.

Adde l. si quis maior, s. de transact. Et adde quod licet sit per iuri ipso iure, requiritur tamen sententia iudicis declaratoria, ut est text. in c. cum secundum de hereti. et vide Bar. in l. aduentus, s. duo, bus, de leg. i. Alex.

Interlocutoria. An sit interlocutoria vel diffinitiva, vide tu la te per s. l. in rub. de reg. iur. in vers. ad illud, de preceptis.

Adde gl. in l. cum clericis, de episcop. et cler. in l. i. ex stipula, s. de sentent. et l. barum, ff. si serui, vendi, vide glo. in Clement. prima de sequest. postea s. i. in d. m. de appel. Bart. in l. Titia, de accusat. Alex. and.

Lex decima octaua.

Abemus. Vocati per principem ad aliquam dignitatem maiorem vel minorem, possunt de vi, et etiam de promissis absque licentia Principis contrarium adire. In glossa, et in l. i. in l. i. non recede, et c. Per hanc glossa, patet eund. iter quod illi, qui datur licentia veniendi liberum, non propter hoc datur licentia remanendi. Et hoc verum intelligo in casu quando leg. specialiter hoc disponit, regulariter autem contra, ut not. s. de nau. l. i. s. ff. de leg. l. sciendum, de sepul. vi. l. i. vtmur, et ad Trebel. l. de etate, et dicitur in l. i. s. ad leg. Jul. in a. i. s.

Digi plene in l. 2. ab eo, post prin. ver. et hoc est velle scire, ubi etiam posuit in add. ad ipsum in vers. comum vtu loquendi. Digi post Bal. in l. omnes in l. i. vers. qualiter autem formari debet articulus in apost. in vers. reddere causam scientie, s. de feriis, post Anfran. in c. quoniam, contra, s. restitui de po. nu. i. vers. querit ultra predicta in ver. signifi. extra de prob. post P. anor. in c. capellanus, nu. i. in vers. secundum commune vsum, extra de fer. s. l. in prope. decreta, ver. secundo no. quod ad probandum commune vsum, et hoc, fer. rarium omnino in suorum caute larum, caute, l. i. in l. tu habes quod communis opt.

Deiatus. Adde s. l. in c. intellegimus.

Ignobiles. Adde s. l. in c. cum adeo, de resc. cum nonnullis res missionibus, quas in apostilla ibi posui.

Lex secunda.

Infames non possunt habere dignitatem.

Infamis an possit esse procurator, et quando.

Equi. Notati infamia iuris, aut facti, aut inquisiti, nati scelere, aut turpitudine vite, ad dignitates non ascendunt, h. d. Tit. infames non posse habere dignitates, dicit tamen gl. quod possunt esse procuratores, h. d. Item no. s. de dec. l. i. si quis procuracionem. Ad hoc etiam not. iij. q. vii. infames, et Instit. de exc. in f. Veritas est secundum hoc, quod aut crimen est tale, quod si penderet iudicium super eo quod repelleret quem a procurando, ut quia quis fuit accusatus, et condemnatus de crimine publico, ut s. de procu. l. reus, et tunc sicut non potest esse procurator pendente accusatione contra eum de tali crimine, ita etiam sequuta sententia repellit quem a procurando, quod non debet esse melioris conditionis ille, qui est condemnatus, quam ille, contra quem pendet iudicium, l. euidenter, ff. de except. rei iud. ubi autem pendet iudicium non repelleret eum a procurando nec etiam impediret sententiam. Et hanc opi. firmat l. i. in l. i. s. de postulau. in s. deinde, et s. cum.

Aditio.

Ad hanc legem adde reg. in l. i. s. de inf. lib. x. et quod ibi Bar. et per Dy. in regula, infamibus, et adde Bar. in l. Cassius, de senatoribus. Et limita hanc legem non habere locum in dignitate obueniente cum hereditate ad quam infamis aspirare potest, secundum Bal. in l. i. de secundis nup. Alex.

Nota infames non posse habere dignitates. Adde quod infamia non tantum repellit quem a dignitatibus habendis, sed et ab habitis, et an et quando hoc sit verum, dicit post Ja. Rebus, in l. prima, numero primo, in apost. in vers. ab honoribus, et dignitatibus, s. de infamib. lib. x. et an ipso iure, ponit Ro. singu. suo, ccccvi. inci. fuit a me questum.

Lex quarta.

Senatorum. Substantie senatorum habent immunitatem a muneribus fordidis, et etiam extraordinariis, hoc dicit, et est argumentum secundum And. de Bar. de questione agitata inter Regem et fratres tertii ordinis, quorum fratres terris erat concessa immunitas, an porrigetur ad terras suorum subditorum, puta vasallorum.

Lex quinta.

Emo. Prefecti senatoribus non possunt aliquod munus absque Principis scientia indicare.

Aditio.

Iste reg. facit quod procurator Principis dicitur habere nobilitatem officium, que Rom. allegat in l. i. no. vlt. quod vero ad limitationem, l. i. si quis procuracionem, s. de decur. Alex.

Lex sexta.

Artes vilissima dicitur vendere oleum et sal, et stare ad custodiam porcorum.

Quis. Negotiantes artes vilissimas ad dignitatem non aspirant, et aspirantes repelluntur ab ea, hoc dicit. Facit infra, negotiantur ne milites, lege prima. Et nota appellari vilissimas artes

Aditio.

Dignitas. Adde s. l. in c. clerici, de iudi. ubi quod non est dignitas, adde Jac. Rebus, in l. i. nu. i. s. de mun. et hon. omnino per 24. Rom. sing. suo c. ccccvi. inci. an sit militia dignitas.

Ad hoc potest. De omnibus infra scriptis vide s. l. in rub. de magi. ubi plene, et que sint eorum prerogative. Ego amplio hoc dictum, scilicet quod doctor non possit loqui, ut procedat etiam si consuecudo sit in contrarium ita no. casus est sing. secundum Barto. in l. omnes iudices, s. de dec. l. i. q. u. que ad hoc refert et sequitur Ro. sin. suo c. cccc. inci. milites doctores et decuriones, et ibi in apost. multa vitia ad hanc materiam.

Preferendus. Adde s. l. in c. clerici, de iur. late in rub. de maio. et obedientia.

Dignitatem. Adde s. l. in c. dilecti, de maio. et obed.

Dignitatem. An Abbatissa dicatur habere dignitatem, vide s. l. in c. memimus, vers. vlt. et quis querit de accus.

Amum. Facit dictam Aler. Magum in ca. de mu. fortune, in exemplo de Syphace rege, et in si. dum inquit, itaque neque dici debent bona que infirmorum maiorum amaritudinem desiderio sui duplicant.

Nobilitas. Adde beatum Thoma super Matt. in homil. gv. vers. bene autem ait, ubi inquit quod nihil est quod sic hominem faciat insignem atque conspicuum quam virtus, etiam si magno ambitu optet latere, ut enim splendor iste virtutis, in ipso sole refulget, ita virtutibus circumdatus, vnde clarus elucet, nec in terram solummodo radios proprie virtutis emittit, sed supra ipsum etiam celus proprio fulgore radiat.

Sumatur. Adde tu ad hoc copiose et no. s. l. in c. super eo, in vers. si. no. secundo cu. seq. de test. et do. Soci. in cons. c. lvi. incipit eleganter, et subtiliter, ver. prima ratio est, et Pau. de cast. in cons. c. xvij. et in cons. c. xij.

Et bis Rom. adde Pau. de cast. in cons. c. xvij. quod dicit in d. l. i. Alex. in reg.

etiam estimandi sunt digni et dignitate, qua fungitur vicarij. Primum est, si hanc legem pro doctoribus, qui legunt in civitate. Primum, nam gaudebunt privilegio huius legis, cum hec civitas habeat privilegium studij, prout civitas Constantinopolitana. Item nota, quod si aliquis approbatur, debet indicari dignus per actum doctorum, et cetum hoc indicant debet estimari digni. Alio modo, si hanc legem, quod novus doctor debet esse in approbatione unum doctorum. Civitas tamen Constantinopolitana habet privilegium quod sufficiant quatuor excepto presentante.

Aditio.
a. Quod sufficiant quatuor. Sunt et alie universitates, que pari utitur privilegio, de quibus dixi post Jac. Rebus. in l. vna. nu. 4. in ver. ter examinaretur. supra de arbitris. lib. 2.
b. Adde quod si doctores collegij dant fabas reprobatas scholarum per odium, et non iuste, et cancellarius siue notarius collegij hoc videat solum per odium, ipse solus potest approbare scholarum. Ita dixit Inn. in c. leg. literis. de testi. qui alleg. Jo. de Lignano. plus dixit Abb. in c. causam. de offic. deleg. qd si scholaris habet aliquem doctorem de collegio suspectum, potest talis scholaris ire ad Rectorem, et ei proponere causam suspicionis, qua suspicionem doctore potest rector prohibere talem doctorem ne ingrediatur egamen.

De silentariis, et decurionibus eorum. Rub.

Leg prima.
Decuriones. Post depositum decurionatus officium, decurio potest eligere utrum velit esse magister officiorum domesticorum, vel Comes, et potestatem Principis adorandi habet, et salutandi administratores ipsius.
Leg secunda.

Nusquisque. Decurio et silentarius a tyro habetur immunitas, nec prestat collectas extra ordinarias, que necessario imponuntur, h. d.

Leg tertia.

Decurionibus. Privilegia data decurionibus et silentariis per hanc l. confirmantur, et eis conservantur, licet ad maiores ascenderint dignitates, nec eis preiudicatur in hoc per quod generale vel speciale statutum, vel rescriptum disponens contrarium. Item a numeribus hic descriptis sunt immunes. Doctores in privilegium habebunt tres decuriones, et tres senatores, et ita numerum si per quatuordecim annos peregerint inculpatum officium, et si decuriones senatores fuerint electi, immunitatem habebunt, et honore curie sine functione letantur cum quieti traditi fuerint, et iudex predicta non observans decem libris auri mulctabitur, h. d.

Aditio.
C. Istum teg. alle. Bald. in l. si. si contra ius vel uti. pub. et Ange. concordat Bar. et gl. de eo quod dicitur clausula generali. De hac gl. cum teg. eglatat Ro. in l. hac consuetudina. si quis test. facere pos. et in l. si vero. s. de viro. sol. mat. in l. hac consuetudina. si quis test. facere pos. et in l. placet. de sacrosan. ecclesia. in l. de novo. Codi. compo. et in l. doctorem. s. de testi. mili. et in l. si cum mili. s. de volo. et in aut. habita. ne si huius pro patre, et in c. si. sanctum. quo tempore miles inuest. petere debeat. Alex.

Leg quarta.

Ad diversa. Silentarii eorum viros et mulieres, et criminaliter sunt conveniendi coram magistro officiorum, h. d.

Leg quinta.

1. Acquisitum a doctore aduocato, vel assessore, est eius proprium, et peculium castrense dicitur.
2. Donatum per patrem filio in eius doctoratu est proprium filij, vel peculium castrense.

Abemus. Silentarii in potestate constituti, quicquid acquirunt, retinent tanquam castrense peculium nec eis per parentes auferri potest, nec post parentum obitum fratribus conferre tenentur, nec etiam tenentur conferre fratribus illud quod parentes, vel alij donaverunt ratione militie supra dicte. Item egessantur a tutela et curis, et filij eorum inuiti ad precuram non vocantur. Et per hanc l. non derogatur privilegio eis datis, h. d. et Mo. hic casum expressum, quod filius militis inermis militia, illud quod acquirat ratione dicte militie, appellatur peculium quasi castrense, adeo quod ipsum sibi retinere potest inuito patre, nec tenetur conferre fratribus post mortem patris. Et sic videtur hic casus quod si filius doctor, vel aduocatus, vel etiam assessor, illud quod acquirat in tali militia militando, sibi retineat peculium, tanquam castrense peculium, adeo quod non tenetur conferre ipsum fratribus post mortem patris. Pro quo facit l. fori. s. de aduoc. diuer. iud. et ultimo hec leg. est optimi arg. et si pater filio doctorando multa fecit encenia, aut etiam alij confanguineis, quod illa omnia encenia filius doctorandus retinet, vel ut castrense peculium, et patri usufructus non queritur, nec etiam tenetur post mortem patris diuidere inter fratres per via collationis.
4. An autem pater, qui misit filium ad studium, teneatur ei emere liberos. Dic vt no. per gl. ad adde. l. Macedoniam.

Aditio.
a. Macedoniam. Et ibidem Bal. et Do. limita tamen si filius sit boni ingenij, non aliter, vt per Bal. ibi per l. Stichum. de leg. aff.

De domesticis, et protectoribus. Rubrica.

Leg prima.

Domestici. Domestici, et protectores principis salutantes vicarios, et preceptum, ipsos osculari possunt, ac etiam omnes reuerentiam debent adhibere.
Leg secunda.
Primicerius. Primicerij domesticorum, et protectorum funguntur dignitate spectabili, alij subsequentes in gradu post ipsum, vsque ad numerum decem inter clarissimos numerantur, ita tamen quod qui prior est in loco, prior sit in ordine, h. d.

Leg tertia.
Quis. Domestici vel protectores, qui sine licentia Principis se absentant a curia, non ex causa Reipublice si per biennium absens fuerit, post debet post quintum in ordine ipsorum, si triennio in gradu ponatur, si quadriennio, loco nouissimo erit habendus, si quinque, spolians erit a cingulo, h. d.

Aditio.
C. Bar. in l. aut facta. s. tempus. ff. de pe. alleg. istum teg. in l. si. de primipi. quod matricula exigitur quinquennio, an si quis de nouo petat matriculari, debet iterum soluere, vel sufficiat prima solutio. Teg. est quod sufficiat prima in l. pe. in fi. de consul. que teg. allegat Bar. in consilio, quod incipit. scholaris soluit matriculam, vt refert et sequitur Rom. not. et gl. in littera, Et hanc l. allega. Bart. in l. pen. de testi. mili. Alex.

Leg quarta.

1. Heredes officialis decedentis in officio, debet habere salarium totius temporis, non autem temporis subsequentis.
Leg. Si domesticus vel protector ante finitum officium decederit, eius salarium totius anni, ac etiam subsequentis heres percipiet, h. d. et est mirabile in isto officiali, vt si decedat durante officio, heres eius debeat habere salarium totius temporis, et etiam vnius anni subsequentis. Et in alijs autem officialibus non reperitur hoc cautum, sed heres eius debet habere salarium totius temporis, non autem temporis subsequentis, vt l. ti. si quis in sacris. s. de aduoc. diuer. in l. post duos. s. si. et de primice. l. si. et de agen. in re. l. si. et facit etiam quod not. ff. de assessor. l. diem functo. Et hoc not. pro heredibus assessorum decedentium in officio, vt petere possint a potestate salarium totius temporis semestris, vel totius anni.

Aditio.

a. C. diem functo. Et ibi vide que ad hanc materiam habentur per Paul.
b. Adde quod idem tenuit Bal. Rayn. Alber. Ang. et Bald. post gl. in l. diem functo. ff. de offic. assessor. facit l. si. diuus. in ratione sui. ff. de var. et exord. cogni. Et ista est vera opinio licet et in addi. Jac. Butr. in d. diem. voluerit contrarium, vt ibi habes per do. Mar. Laud. et Bal. in c. si quis dicatur Dug. vel Archiep. fuit sequutus opin. Lyn. Sed quid in officiali, cum est paratus ingredi civitatem in officio si decederit in itinere, an debebitur salarium heredibus? Bal. in d. c. i. concludit quod non. Quod limita, nisi misisset alium loco sui, per s. prohibemus. authent. de collat. et voluit et art. in d. diem functo. Adde tamen quod licet non debeat hoc casu heredibus, debent

debent tamen reuocari ab impensa facta per officialem in itinere. ar. l. si pecuniam. in principi. ff. de condi. ob caus. Dicis quod si officialis fuisset ingressus civitatem, et antequam cepisset administrare officium, decederet, deberet habere salarium, secundum Bar. in d. l. si. diuus. ff. Item adde quod licet mulier egerit officium, quia electio nulla, tamen debetur ei salarium, secundum Alber. in d. l. diem functo. per l. ab administratione. s. de leg. Facit ad hoc in simili de procuratoris si nullum et inefficax quo ad agendum, l. de procura. tamen si egerit officium debet habere salarium. Et adde quod si decederit officialis pendente officio, sed recessit quia non poterat iustitiam facere, debet habere salarium, secundum Bar. in d. si diuus. in versi. in tra predicta quero, aliquis est electus. Et de materia vide in l. si vno. s. item cum quidam. ff. loca. Alex.

De prepositis laborum. Rubrica.

Leg vnica.

Prepositi. Prepositi laborum durante officio sunt clarissimi, eo finito inter consulares habentur, h. d.

De proximis sacrorum scrinioz, ceterisque, etc. Rubrica.

Leg prima.

Proximos. Proximi sacrorum scrinioz, rumque dignitate funguntur, qua vicarij Principis, et officio deposito sunt preponendi vicarij Principis, qui primo officium vicariatus sunt adepti, et eorum officium est finitum. Item onus descriptionis nullo modo subire possunt, hoc dicit.

Leg secunda.

In sacris. Militantes in sacris scrinijs ordinis existentes salutare non compelluntur, nec etiam accedere ad consilium, et eis non debet in salutatione reuerentia adhiberi, aut etiam dari potestas sedendi cum iudice, primares et apparitores si contra fecerint, rimas libras auri nomine pene solvant, h. d. Et nota quem cogi consilium, et etiam iudicare, vt hic, et s. de aduoc. diuer. iud. l. sanemus. sed compromissum recipere non cogitur, vt l. si. s. j. ff. de arbit. et hoc not. gl. hic.

Aditio.

a. Cogitur. Adde Spec. in titu. de recusa. s. effectus, ver. quid si arbitri. limita tamen nisi per statutum disponatur cogi posse, secundum Bal. in l. non iustam. in fi. C. ad Trebel.
b. Adde quod idem do. Ant. in c. si pro debilitate. de offi. deleg. vbi hanc gl. allegat idem Bal. Insi. de empt. et vend. in fi. Sal. in l. scimus. de aduoc. diuer. iud. Sed quid in causa, in qua doctor est aduocatus, an cogatur consilium? Bar. quod non, in l. proxi. de his que in testa. de len. et teg. in l. aduoc. de assessor. Bene facit l. quisquis. s. de postul. vide Roma. in littera c. not. et gl.

Leg tertia.

In scrinijs. Qui militauerunt in sacris scrinijs per xx. annos, si quieti postea fuerint per Principem destinati, consularem recipiunt honorem, nec possunt quoquo modo ab imparito orio separari.

Leg quarta.

Abemus. Possessio militantis in sacris scrinioz prestat, a ceteris vero muneribus non vegatur, et si ad maiorem dignitatem ascendunt, non perdant ob hoc privilegium scrinioz.

Leg quinta.

Sculari. Omnis militans in sacris scrinijs, cui habet accessum, siue sit inter clarissimos ratione sui gradus, siue inter spectabiles, hoc dicit.

Leg sexta.

Biennio. Officium militantis in sacris scrinijs, quod olim durabat biennio, hodie ad vnum reducitur, hoc dicit.

Leg septima.
Micuique. Militantes in sacris scrinijs, et ceteri numerum loci deficientium succedunt secundum ordinem gradus sui, nisi qui posteriori ceteris opera superat antiquorem in ordine, quia tunc succedit in locum defuncti ex his prioribus, nisi defunctus teneatur illi, qui est in ordine prior, quia tunc posterior, licet melior in locum defuncti non succedat, sed qui prior est in ordine et subrogatus, illud salarium obtinebit, quod in hac describitur, et pro rogatione soluit quantitate hic descriptam. Et si primus in ordine pecuniam soluere recusauerit succedere in locum defuncti in gradu posteriori admittetur. Et si aliquis alius de numero dictorum scrinioz decederit, qui repudiauerit locum vnius defuncti, poterit locum istius defuncti de nouo acceptare offerendo pecuniam, h. d. et nota ex princ. huius legis quod si ultra numerum canonicorum sunt aliqui canonici deputati, qui in locum decedentium debeant subrogari, quod secundum ordinem datum istis canonicis ultra numerum, quilibet ipsorum subrogabitur in locum deficientis canonici, unde si tenens primum locum de numero canonicorum decederit, ille, qui primum locum obtinet de numero illorum, qui sunt extra canonicorum numerum, in eius locum succedit, et sic de singulis, nisi ille, qui posterior est in ordine, melior sit prior, quia tunc ipse preponetur, nisi qui decederit, fuerit deterior isto qui prius est in ordine, qui se in locum eius subrogari petit. Et secundo nota hic casum specialem, in quo sunt testes necessarii ad probationem alicuius actus, et est speciale, regulariter autem duo sufficiunt, vt ff. de testi. l. vbi numerus.

3. Tercio nota ex si. huius legis optimum arg. ad questionem. Dicit statutum quod si aliquis prior extractus fuerit de sacculo, qui sit mortuus, quod in eius locum debeat subrogari qui prior reperitur descriptus in numero subrogandorum in loco deficientium. Constat quod unus, qui mortuus est extrahitur primo de sacculo, et ille qui primus reperitur descriptus de numero subrogandorum in loco deficientium, non vult subrogari in locum istius mortui, et tunc temporis, cum reuocatur prioratus officij, extrahitur de sacculo quidam alius prior mortuus, modo ille, qui erat primo descriptus in numero subrogandorum in loco deficientium, dicit quod vult in locum istius secundi mortui subrogari, opponitur sibi quod non potest, quia nolit in locum primi mortui extracti subrogari. Si leg. determinat contrarium, quia licet teneat tunc, tamen nunc test. acceptare, quod not.

Leg octaua.

Proximos. Qui longo tempore probabili militauerunt in sacris scrinijs, et officio cingulo comique sacri palatii diuiniuntur, et nihilominus omnia privilegia data eis salua inueniunt, hoc dicit.

Leg nona.

In sacris. Militans in sacris scrinijs, qui ante reuocatum accepto se absentauit, durante tempore commensus predicti conueniri non potest, et etiam ab iudiciationibus numerum publicorum officio depositi sunt immunes, et domus, quas in provincia possident, ab onere metatorum non vegantur. Quod autem sit onus metatorum, vide bitis. ff. de metatis.

Leg decima.

Ac parte. Militantes in sacris scrinijs principes, debet esse lxx. videlicet xxxij. super libellis conuentionalibus, et quatuor qui sunt omnibus predictis senioribus, nec duplici officio fungi possunt, h. d. et nota ex hac lege quod quis non potest fungi duplici officio. Concordant sunt in gloss.

Leg undecima.

Quis. Similiter in sacris scrinijs decederit, salarium debitum ei inter creditores diuidetur hereditate tenendum adita, salua tamen privilegioz prerogatiua, et a vero adita salarium hereditibus debetur pro preterito tempore, et etiam residui temporis, hoc dicit. Et nota quod successor debetur salarium defuncti pro toto tempore. De quo vide vt dixi s. de domesti. l. fina.

Leg duodecima.

In sacris. Militantes in sacris scrinijs, et ceteri numerum parentum, rectoris, liberis, colorum adscriptis, et serui eorum ciuilitate et criminaliter coram officiorum magistro sunt conueniendi, et si in pecunia conueniuntur, satisfacere non coguntur de iudicio fisci, et immo,

¶ Additio.
a **¶** Item adde alium casum, puta in omnib. cas. in quibus agitur ex
traordinarie, vt hic. Idem vbi iudicis officium imploretur secun-
dum, in l. si. in fi. s. de fruct. et litum expen. Idem in causis summarijs
et miserabilibus personarum, secundum Bal. in l. generaliter. de epi-
et cle. Idem in pauperibus, qui nec sportulas nec expensas solunt.
not. gl. in c. ab omni. de vita et hone. cle. in c. statuti. s. prouisuris. de
rescriptis in vi. et in auth. de mand. prin. s. si quosq. tibi. Idem in cle-
ricis conuentis pro homin. ecclesie, quia non solunt sportulas. res. est.
et ibi. Bar. in l. licet. de epi. et cle. Item in epist. principum, et ibi co-
ram delegato vel arbitro. Adde Bal. tenentem contrariu. q. arbi-
ter non recipit sportulas, in aut. generaliter. s. si de epi. et cle. Idem
Bar. in l. si. de prin. agen. in rebu. Adde l. fin. ibi Barto. s. de iu-
dicis. et Aret. ad idem ten. in s. tripli. Instituti de act. vbi alleg. Spec.
in titu. de arbitro. ad finem. verfic. sed nunquid arbiter. **¶** Item in
ver. in text. ibi maiorem. in verbo, statutum dicit. vide per Bal. in
unica. s. ne autem. de caducis tollend. Facit quod not. Bal. et Imol.
in l. Titie testatores. in fi. de leg. i. et Bar. in l. i. de offic. perfecti vrbis.
et in l. quoties. s. per contrariu. fi. de admin. Adde text. in l. ne que-
quam. in princip. de officio proconsul. Bar. in extra. a. q. ant. in verbo.
bo. non obstantibus. Aret. in d. l. Titie. et in l. quod in rerum. de le-
gar. i. Allegand.

¶ Et nota est hac littera quod si per formam alicuius statuti, nuz
meris officialium reducitur ad minorem numerum, puta cum
essent decem, reducitur ad numerum quatuor, quod talis reditio
etiam nullum generat prejudicium in illis officialibus, qui crant elec
ti tempore reductionis. predicabit ergo tantum nunc electio officiali

Tit. De agentibus in rebus.

425

Et idem dicit Bal. in l. si cũ dices. §. Marbiter. ff. de arbi. nec scilicet
laris. qui nō intrat. quamvis sit in matricula. nisi sit profectus. et
studet in camera. non gaudet privilegio scholarium. Et eo. tamē
qđ matricula constituit eū in quasi possessione. et facit presumptio
nem. quod sit de tali arte. et officio. quod reficit onus p̄badi in adue
sarium. argumē. l. circa. de prob. et ita dicit Bal. in d. l. scrimarios
Et qđ in dubio presumatur p̄ matricula. est tē. et not. Bar. in l. p
titionē. §. de aduoc. diuer. iud. et ibi Bal. et Sali. in l. iij. de sent. et
general. Facit l. eos. de offic. magi. mil. et idē Bal. in l. Barbarius
per l. et eo. de test. mil. faciūt. no. per eū in l. nō ignorat. §. de accusa
Roma. in lilla. de ver. oblig. Et iura in contrariū allegata dicunt
qđ matricula non facit aliquem notarium. sed bene facit presum
pt̄ predicti per predicta. argum. eius quod dicitur. de cōfessione et
traiudiciali. que non inducit obligationem. sed probationē. vt in
publia. ff. de pos. Vide ad predicta dom. Ant. in tit. de instr. vbi d
stinguit. an fiat matricula de his. q̄ fuerūt facti notarij. aut de his
qui sūt. vt primo casu presumatur notarius. secundo probet eū no
tarium. et quanto rēpore perdatur ius matriculē. tu vide in d. l. et
eo. et in aut. habi. a per Bal. in tē. in l. si. de adu. diuer. iud. et Ba
in l. per hanc. eod. tit. de quo per Ang. in consi. vniuersitatis nost

Bartol. secunda super Cod. h h h

statuti ubi dicit, quod scholaris absentia facit perdere in matricula. S. de primice. in l. iij. de domo. et protect. Si tamen redit et velit matriculari, non debet iterum solvere. alleg. l. pen. S. de consil. et idem in l. iij. de cau. in l. i. filio quod pater. ff. de lib. et posth. vide etiam que in materia no. Bar. in l. naturalium. S. ipsum. de acqui. rerum do. Item adde, quod si quis in iure fuit cancellatus de matricula, an perdat privilegium? Adde per Bar. in d. l. seriniarios. et Jo. and. in loco prealleg. Item, quod si quis est cancellatus de matricula, quod vult transire ad alium ordinem scholarium, seu de vno capitaneo ad alium, an iterum gaudeat privilegio militum, seu scholarium? dicat quod sic, per teg. in l. i. in fin. de bon. poss. et testa. mili. Sed ille, qui non est descriptus in matricula, non gaudet privilegio, ut in l. ego. et not. in d. l. eos. Alleg.

Leg quarta.

Reo. Nullus de numero centenariorum, vel ducentariorum in rebus agentium, mora contrahens in ciuitate Constantinopolitana conueniri potest coram alio, quam coram officio magistro in causa civili, vel criminali, quo privilegio non vititur, si extra illam ciuitatem debeat, vel depositio officio. h. d. C. de principio huius l. qd si statutum simpliciter dicit, quod scholaris non possit pulsari coram alio iudice, quod coram Rectore intelligitur non solum in causa civili, sed etiam in criminali. Nam si pro civili non potest coram alio, multo fortius pro criminali. Ultimo no. ex q. si statutum dicit, quod scholaris non pulsatur coram alio, quod coram Rectore intelligitur donec est in illa ciuitate, in qua degit ratione studij. Sed si extra ciuitatem degat, poterit coram iudice ordinario conueniri per hanc litteras.

Additio.

In causa criminali. Adde istum et post eum Jaco. Rebus. in l. si vacancia. et ibi Ant. ver. ex his apparet. S. de bon. vacan. lib. g. dicit post Colle. capitulum. quod clericis. nu. 3. extra de foro compe.

De prepositis agentium in rebus. Rubrica.

Bentes. Prepositi agentium in rebus sunt annui, ad quod officium negotiatores, et procuratores alienarum possessionum, non possunt assumi, sed illi solum, quos laboris et sufficientes probat testimonium. Item Dominici, et Tertioerij seriniarioz ad hoc assumendi non sunt, quod duobus officiis deseruire non possunt, si tale officium morbo, etate, vel impeditur, vel alia causa adimplere non potest, potest seruire per substitutum eiusdem seriniij, chartularij moribus optimis predictis scientia, et peritia eruditus, et suo periculo, si tamen seruire volens multos ob rempublica sustinuit labores. h. d. In teg. ibi, preter emolumentum. Item no. quod quis assumit duo officia, et non potest habere, nisi vnum, non potest habere salariam, nisi primi officij tantum. C. de secundo no. ex hoc teg. quod duo officia, quis simul subire non potest, ut hic. et S. tit. i. l. hac parte. et ff. de adop. l. si consil. et hoc est verum, quando sunt incompatibilia vel vtriusque deseruire non potest, sed si adinuicem se compatiuntur, vel deseruire potest vtriusque ut dicit S. tit. i. l. comperimus. Item teg. ibi, per substitutum. C. de not. quod deseruire per substitutum quod est verum, nisi ad officium requiratur industria persone. Concord. de episc. cler. l. quisquis. et l. ad similitudinem de admi. tuto. l. decreto. ff. ad municip. l. quid ergo. S. de per. ri. nomi. l. si cum simi. hic alleg. in glo. Quod est verum, quando volens per substitutum seruire multum in alijs laborauit, per hac litteram, quod no. Item no. quod volens seruire per substitutum, semper debet seruire per hominem eiusdem conditionis, ut hic. dicit, chartularij eiusdem seriniij, et c. Si ergo doctor vult seruire per substitutum, debet seruire per doctorem non per scholarem, licet sufficientem. Item si miles vult seruire per substitutum, debet seruire per alium militem non per domesticum, et semper substituitur de esse moribus predictis scientia, et peritia eruditus. Doctor, qui vult seruire per substitutum debet seruire per doctorem moribus, et scientia idoneum, non autem per scholarem quantumcumque sufficientem.

Additio.

Pro saluando Bart. in hac l. vide concordiam postam ad l. iubemus. i. de erro. mili. anno. De hac q. dicit S. et adde per de Ancha. in rub. extra de offi. re. lega. ubi queritur verum deputatus ad vnum officium pro certo tempore, intra illud possit ad aliud eligi et cedere, et in effectu, quod no. postea quod statutum diceret, quod electus ad certum officium, ad certum tempus intra illud eligi non possit ad aliud quod referunt fert bentes in l. iij. in pinci. de iur. om. iud. quod intellige verum, si eli

gitur ad aliud officium incompatibile, ut hic videtur sentire Bart. secus si esset tale officium quod aliud non impediret, ut puta, quia electus esset ad scribendum per scripturam, non videtur impediri aliud officium exercere. ita no. Roma. in no. c. g. in l. duorum. de oper. liber. facit et suscepimus. de here. Alleg.

Persona. Adde S. tit. i. in c. si de officio dele. et an et quando videat electa industria persone, vide per eum in c. licet ex quadam. ver. et ratio predictorum est. de test. et nuncquid ubi est electa industria persone quis per alium seruire possit, vide per eum in c. asserre. de presumpcio.

Sed quid in iudice, qui vult se absentare. et dic quod idem. Ang. in auct. de admi. per gl. ibi voluit Bar. in l. parabolani. de episc. et cler. dicit, quod debet esse talis substitutus, qui ad illud officium possit eligi. Et sic secundum eum potestas ciuitatis non potest eligere ciuem in substitutum, vel locum tenentem, quia ciuis non potest esse potestas ex forma statuti. faciunt no. per Bar. in l. nemo est. de duobus reis. et per Bar. in l. i. S. ne autem. de caduc. tollen. Sed imo videtur dicendum, quod non possit seruire per substitutum, eo quia videtur electa industria persone, per Bar. in c. i. S. multum. episcopum vel abbatem. ubi dicit quod aliquid debet fieri p. n. semper videtur electa industria persone, nec potest seruire per substitutum. facit teg. v. q. iij. cap. in criminali. ubi dicitur, quod quando diceretur, quod actus fieret per manus proprias, vel per se, non potest fieri per substitutum. S. ne autem. ver. sic. in omnibus. gl. est sing. in clemen. de vit. et honest. cler. quod alleg. do. Card. in cle. i. de iureiur. facit quod no. Bar. in c. i. S. furtum. de pace iuramen. firman. et Dominicus in c. si quis viduam. in c. tit. et ideo Bar. in l. per hac. de erog. mili. an. no. dicit quod si dicatur, quod annona manu propria capiatur per stipendiariorum, non potest quis capere stipendium suum per substitutum. bene facit teg. in l. probatoz. ibi manu principis. S. de diuer. offi. et ibi Bartol. etiam de eo, qui alienauit mutandi iudicij in potestatem, non ratione officij, quod tunc tantum per se litigare, non autem poterit per substitutum. ter. est in l. si miles. ff. de alic. iud. mu. cau. Sed hic, in omnibus responde, quod per alia verba loquimur, quam in casu de quo hic per Bart. vel potest claudari responso, put apparet ex verbis Bar. in d. l. parabolani. Et in materia etiam adde quod no. Bar. in l. i. de codi. in publi. hoireis. et bon. teg. et ibi Bar. in l. si nullus. S. de decur. et l. neminem. eo. tit. in d. c. extirpan. de. in. q. vero. in ver. et faciunt ista, et c. Et adde quod in casibus, in quibus dicitur propter electionem industrie persone, actum non posse fieri per substitutum, videtur procedere, nisi superueniat aliqua dignitas principalis, quod tunc potest per substitutum. casus in l. quisquis. de episc. et cler. et dicit ibi Bar. post Jac. But. quod si scriptor, qui promittit scribere librum, et cuius industria videtur electa, efficiatur rector studij, quod poterit scribere per substitutum. Et adde, quod vbi cumque promittit per me, et heredem meum aliquid facere, puta, domum edificare, possum facere per substitutum, quod appositio heredis facit ne videatur electa industria persone. Bar. post Ty. in l. quisquis. prealleg. cu industria ad heredem non transeat, ut est teg. no. in l. cui bonis. de cur. fur. et ibi glo. quod no. de quo dicto facit festum per de Anc. in c. si subdelegato. de offi. deleg. in v. Quid autem si committitur aliquid conscientie alicuius, an possit fieri per substitutum? gl. est sing. in l. sicuti. de arbi. que dicit quod no. Bar. in l. in epistola. S. de fidei. Et adde quod in omnibus casibus, in quibus est electa industria persone, non potest actus fieri per substitutum, intelligit, nisi actum faceret per sibi similem. i. e. que idoneum, ut in no. l. xv. in l. i. l. Roma. Et an vasallus possit seruire per substitutum vbi alias non possit. Archiep. quod sic. c. episcopus. l. xv. dist. i. in c. generaliter. rvi. q. i. refert et sequit Ang. in l. omnium. de usufructu. per gl. ibi faciunt no. per Ty. in l. ad similitudinem. de episc. et cler. et vide per Bar. in materia de nauicularijs. et ibi aliquid dicit.

Leg secunda.

Ac saluberrima. Agentes in rebus et eorum vgores, serui, et liberi in modum sportularum soluendo, siue agant, siue conueniantur, illud privilegium sortiuntur, quod seriniarioz, de quibus dictum est S. tit. i. l. in sacris. nec cogitur conueniens dare fideiussorem extraneum de iudicio fisci, solum de numero in rebus agentium, et per hoc privilegium non tolluntur alia privilegia eis concessa. h. d. et no. quod licet non videatur dare fideiussorem, qui dat fideiussorem privilegium, ut l. de die. S. qui mulierem. ff. qui satisf. cogant. l. i. ff. si quis in ius voc. non ier. tamen fallit in agentibus in rebus, qui dare poterunt privilegium. Synum de numero suo. C. de iur. no. ex ver. cum per absurdum, casum expressum, quod nuncquam per concessionem non privilegij intelliguntur tolli alia privilegia eidem industria, quoniam non debent operari diminutionem industria ad augmentum. Qualiter autem soluantur iste sportule, habes. S. tit. i. l. in sacris.

De principibus agentium in rebus.

Rubrica.

Leg prima. Principes agentium in rebus, agens princeps agentium est creandus, nec potest ad aliquas publicas vel priuatas functiones vocari, nisi de principis scientia. nec vegari potest coram alio iudice, nisi coram principe, nec patronus causarum potest ignorare te principe contra eum aliquid postulare, et contrasacientes pena decem librarum auri puniuntur. hoc dicit ista leg.

Leg secunda.

Omnia. Omnes agentes in rebus sunt coram principe prefuleat, actus vero qui sunt soliti expediri per eum senatus expeditur per ipsum aliquo rescripto sur reptitio non obstante. hoc dicit.

Leg tertia.

Roconsularis. Princeps agentium in rebus decoratur dignitate proconsulari. hoc dicit.

Leg quarta.

Agentibus. Principes agentium in rebus possunt habere domesticos, quorum industrias et fidem purant esse comprobata, licet illi domesticis eodem officio sepe functi fuerint, et si dicto officio per xv. annos seruire non poterant corporis valetudine impediti, et ob hoc ad honorariam dignitatem principis beneficio transmigraverint, istud privilegium beneficii poterit qui bus factus princeps agentium. h. d. C. de not. et hac l. q. qui corporis valetudine officium adimplere non potuit, et ob hoc ad aliud officium aspirauerit, quod nihilominus fungitur privilegiis que competunt illis qui officium perferunt. C. de ultimo no. q. licet officium decurio, nisi non possit nec debeat continuari, tamen officium domesticorum decurionis potest continuari. Unde qui fuit familiaris vnius decurionis, potest finito officio esse familiaris eius successoris. quod not.

Additio.

Adde Roma. in l. pen. no. vi. ubi alleg. istum teg. Alleg.

Leg quinta.

Os. Vicariarum dignitatis titulis honoratur, qui princeps agentium in rebus, aut magister officiorum est effectus. hoc dicit.

Leg sexta.

Principes. Princeps agentium in rebus cingitur. Bartol.

Leg septima.

Quicunq. Militans in schola agentium, si fuerit de corpore cohortaliu licet princeps agentium in rebus factus sit, filium curie obligatus relinquere, sed si suscepit postquam princeps factus fuerit, liber erit a curia. hoc dicit.

Leg octava.

Ultis. Agentes in rebus conueniunt nomine sportularum coram maioribus iudicibus soluunt vnum solidum tantum egeutoribus. Apparitoribus vero prefidis, vel alicuius vicarij tertiam partem solidi, fideiussoresq. de iudicio fisci de eo numero dare possunt, et si possident immobilia in prouincia, vel in vrbis non satisfaciunt, sed eorum iuratos rie cautioni committitur, nec conueniri, nec citari possunt, nisi in scriptis. Pro scribendo vero rescriptum principis, vel libellum in libro iudicis, soluent egeutoribus solidum vnum, et cum exemplis actorum petitorum, soluent solidum vnum. Pro scribendo vero epistolaz citatorum non vltra tres solidos. Si vero coram arbitris litigauerint ipsi arbitri vnum solidum tantum patrono fisci dimidium solidi, notarijs vero pro editione chartarum, et pro toto negotio vsq. ad finem peragendo dimidiam partem solidi pro introducendo iudicio cui agunt coram iudicibus maioribus quatuor solidos, et si coram eisdem conueniantur solidos duos, et vltra quantitates predictas siue agant siue conueniantur, vegandi non sunt. hoc dicit. C. de not. et glo. super versicul. iuratorio. in fin. quod licet possidens immobilia non teneatur satisfacere, hoc est verum quando possidet in loco, in quo conueniuntur, sed si possidet in alio loco, non sufficit. Unde si quis conuenit per usum, non sufficit si possidet immobilia Senis. C. de leg. ista habes quod arbitri debet habere salariam a partibus.

Additio.

Bene facit teg. in l. omnes. ante medium. de episc. et cler. in l. si quis autem per pecuniam. in auct. de sanct. episc. et no. Bar. in l. i. qui satisf. cog. et in l. p. et orie. la vltima. ff. de pret. stipu. facit l. qui pro suo lio. vt leg. no. cauea. Item in eadem ibi, solidos binos. Alleg. glo. que hic vult quod pro rogatione, et etiam pro exemplatione potest notarius accipere mercedem. Ita alleg. Roma. in no. v. in l. i. et an. Adde glo. et ibi dicit in l. argentarius. et ibi per Bar. et Bal. qui alleg. hunc tex. adde Bar. in l. in sacris. de prepositis sacris. Alleg.

A partibus. Adde Flo. in l. sed et loci. S. in iudicio. ff. in regum. Sed ab extra quero, nunquid istud salarium erit aduentitium. Dic quod sic, si acquirit, sed in eo patri debet usufructus. Ita no. Bal. in l. cui oportet. C. de bo. que libe. in ver. idem in salarijs arbitros.

De curiosis et stationariis.

Rubrica.

Leg prima.

Curiosi. Denuntians maleficia puniuntur si non probat, et ideo alium pro delicto non in carcerat. h. d. C. de not. et hac l. quod denuntiationi syndici simpliciter non est credendum, imo veritates exquirenda est, et si falsum denuntians scienter, puniuntur, vel si parum prope mouetur, ut l. diuus. la. ff. de custod. reo. et l. de accusa. et l. ea qui dem. C. de not. et vlti. quod denuntiatores malefactorum non possunt alios detruere in carcerem, licet autem non possunt in carcerare, tamen malefactores fugientes possunt sub custodia tenere, ut ff. de seruis fugiti. l. penul. concor. S. col. fina.

Additio.

Curiosi. Ad materiam huius teg. adde Ludo Roma. in l. pe. ff. ad Sila. et limita per Bald. post Butrig. in l. i. in pinci. C. de erro. adu. ubi Jaco. dicit se vidisse quod massarij capellarum obligati ad denuntianda maleficia sepe nesciunt litteras, et faciunt sibi scribere quodam notario nomen delinquentis, vnde iudex non debet punire massarij si reperitur error in denuntiatione, nisi constet quod fecerit, sed in dubio magis presumitur error, quam malitia. alleg. l. penul. C. de his qui si. adscrip. Et adde quod si falso denuntietur pena falsi. l. lege Come. S. a. et ibi Bar. ff. de fal. puniuntur in pensis, secundum Bar. in l. sancimus. C. de iudi.

Hoc verum quo ad puniendum, sed quo ad inquirendum facit fidem. Ita habetur in d. l. criminosis. et in c. omni. et ibi Sof. et Jo. and. et Butrig. de testamen. ita habetur in d. l. diuus. et vide Bart. in consil. incipiens domino pape. in fin. ponit an fama cum dicto dicit denuntians faciat indicium ad torturam, per quod credatur synodis, est teg. in c. preterea. de testa. quem allegat Bal. ad fin. Spec. in titul. de accusario. in fin. et tales appellantur testes synodales, ut ibi. et xxv. q. vi. episcopus in synodo. et ibi ponitur forma iuramenti prestandi per eos. et Innocen. in c. nihil. de elect. Allegand.

Leg secunda.

Bentes. Officium agentium in rebus est curam publicam, habere super euectionibus cursus publici, postando pecuniam publicam per prouincias, naues conducendo, et animalia ad ferendum annonam, et alius officialis de hoc non debet se intramittere, contrasacientes puniuntur. Item pro animalis in cursu publico non ducto non est licitum officiali pecuniam accipere, contrasacientes quadruplum restituit. h. d. Et quid sit cursus publicus no. f. de cur. pu. l. i.

Leg tertia.

Erid tempus. Condenatio prefecti facta de agente in rebus est nulla, nisi talis agens contra honestatem, et decus sui officij commiserit, quia tunc grauius puniuntur.

Leg quarta.

Bentes. Agentes in rebus, singuli per singulas prouincias sunt mittendi, qui in euectionibus inspicendis curam tantum habebunt, et nihil habebunt cum alijs iudicibus vel prouincialibus, et alios illicite non vegabunt, de causis non cognoscent, nec detruent in carcerem. hoc dicit. C. de not. et glo. vltima huius legis quod aliud est mittere in carcerem, aliud sub custodia detinere, facit de egectionibus. l. iij.

Probat ter. in l. de cust. re. & facit. l. succurrif. in fi. quib. eg. cau. maio. & vide Bā. in l. quor. s. de crac. trib. & gl. in l. qui neque. §. solent. de verb. figm. Alleg. & carcer. aliud est. aliud custodire. Leg. videtur in contrariū in l. aut facta. in §. solent. de questio. vbi carcer fit ad custodiā. Ad idē. l. i. de pna. carceri. & l. incredibile. §. de pen. qd est verum vbi fit. alias est pena certa pro delicto. Secus vero vbi nulla esset certa pena. qd tunc diceretur carcer ad penam. non ad custodiā. ter. in l. senatus. de iur. & in l. i. §. fi. de alcatonb. & Bar. in l. solent. & in l. imperium. de iur. om. ind. & in l. i. §. de infami. & quid de iure cano. dic quod ad penam. ter. est in c. quamuis. de pen. in vi. & vide Rō. in l. i. in l. i. no. viij. Alleg.

Qui autem dicantur palatini, dic ut in gloss.

Mlati. Palatini pro capitibus eorum: iugis tantū pensionem fisco solvunt, ab alijs vero muneribus sordidis vacāt. h. d. ¶ Nota qđ onus capitatio- nis non dicitur onus extraordinarium, neq; sordidum.

Nillus thesaurarius vel comes thesaurariorum semel repertus culpabilis ex officio iterato ad eandem militiam non aspirabit, nec etiam aliam acquirere potest. h. d. ¶ Mo. hic casum cetera conservatores in onere, quod si reperti sunt fraudem commisisse, ad aliud officium, nec ad aliam dignitatem aspirare debent.

Uide Ange. in auth. de colla. §. iubemus. Hlegan.

Risco. Singulis annis unus palatin' mirti de
bet ad regendum principatum domorum
Cappadocie. h. d. ¶ Et not. hic gl. qd malus pelatus tu
mer subditum bonum.

Phil. Palatini nihil habent commune cū alijs iu-
que eis debetur, nō solum per iudices minores, verū etiā
per maiores aliter iudex debet in suo officio deservire.

¶ **Clidam.** Effectus princeps palatinorū, ad aliā dignitatem conuolare non potest.

Officijs. Preses palatinis non potest iniungere aliquod sordidum munus.

Placuit. Palatini per provincias transmissi anno
clapso cingulo liberantur. h. d.

Non aliter. Nullus officii sacrum, vel privatarum largitionum assumere potest, nisi mediante Principis autoritate, vel annotatione.

Malarios. Palatini adiutores, & primicerii officio finito, sicut agētes in rebus prebitione tyronum ceterisque muneribus sordidis immunes sunt. h. v. Et not. glo. j. que dicit, de extrema parte pedistrie. a forularis.

Similitudinem. Officium palatini qd
olim durabat biennio,
hodie anno concluditur, sic seminariorum officium.

Bros. In Civitate Constantinopolitana pa-
latinus apud prefectū verbis nō copel-
lit litigare, nisi pro servitutibus, domib⁹, vel anno-
nis qđ mouetur. In provincia vero cognoscit p̄ses
qđ p̄alatiū, sed in causis crimināli contra cū nō

Treser alias. Palatini primicerij, tres scri-
torum primicerij tribuni, pre-
torum militari dignitate funguntur, nulla potest eis
iungi necessitas publica vel privata.

Albemus. Palatini principes eisdem privilegijs funguntur, quibus palatini sacrarum largitionum. Et ideo principes, et primates scriuorum principis sumto officio inter militares tribunos enumerantur, nulla sollicitudine negotij priuati vel publici possunt vigeri.

Ex omnes. Anus solidus stratoribus, id est
presidentibus stabulis Principis
stipendiij nomine dandus est, et in offerendo equos princi-
pi per provinciales certa et equalis forma seruanda est,
que statuta est, si aliquis provincialis strator dederit hoc qd no
licet ei accipere, punitur, et si inde hoc sciens punire cui neglexerit,
centum librarum pena auri punitur. h. d. Et mo. istum teg. du dicit si
sciens, qd est casus q. statuti dissidentis qd inde teneatur inquire-
re, et punire sub certa pena omne homicidium factum suo tempo-
re. Nam ita deum punietur, si sciuerit factu esse. Et si facit ad
aliud, si statutum dicit, et dat potestatem intra annum cognoscendi
de maleficiis, intelligitur de his que sunt clara. Et ita diti in l. j. ff. si
quis test. lib. esse ius. fue.

De hac q. vide per Bart. & Ang. in l. fina. ff. si quis test. liber esse
fue. Bal. in l. eum qui. §. in popularibus. de iureiuratio. & per Bar.
& Ange. & alios in l. i. §. occisio. ff. ad Sillaz. vide Barto. in l. ge
nero. ff. de infami. in illa q. an ignoranti currat terminus. de qua in
l. i. & in l. quadiu. §. qui amittit. Barto. in l. Caius. ff. de calumnia. &
in l. quinquaginta. §. de egcuf. tut. & l. diuus. de custo. reo. & l. semper.
§. hoc interdu. quod vi aut clam. & Joan And. in c. non seruozus.
de seruiz. non ordinat. per Bal. & Salic. in l. fin. §. de dolo. per Bal.
in addi. Specu. in tit. de infru. edit. in l. id quod pauperibus. §. de
epif. & cleri. & l. i. video. ff. de his quib. vt indig. in aut. cui relictus.
de indicta vidui. tol. & in l. i. in pun. ff. de cadu. tol. & in l. capratonias. §.
de test. mil. & in l. i. in ix. q. §. de infir. & substi. & in l. i. de priua. carce. &
in l. i. de his qui a latro. & in l. i. de famo. libellis. & in c. i. de prohibir.
feu. alie. per Roth. & in disputatione inci. q.enerator. & per Ange.
in l. si cu exceptione. §. in hac. ff. qd met. ca. & in §. si quis rapuerit.
in aut. de sanc. epif. colla. & videas omnes. qz multa habes circa di
ctā q. Sed recordor eius qd no. Bal. in d. l. quadiu. dixit qd tempus
a statuto prefigum ad ponendum statuta in memoriali non currit
ignoranti. & idem tenet ipse in l. item veniunt. in §. cu ante. de petit.
here. & in l. quinquaginta. & in l. pen. de peri. tut. & Pet. de Zinch. in
c. canonum statuta. in ver. alibi querit Bart. licet Pan. de Lastr. in
l. facta. §. bonozum. ff. ad Treb. dicat tempus currere ignorati. sed
dari restitutionem. Alex.

In officio. Castrenſiani vel miniſteriani officio ſi
nito per lapſum biennij, alijs ſubroga
tur, inſe autem ad aliud officium nullatenus eligitur. h. d.

Si quis. Si ultimus inter ministrarios gradu pri
mo, secundo, vel tertio forme inter castren
sianos fuerit adeptus: scribendus est in matricula forme
tertie hoc dicit.

Iqui militantes in hac militia, et eorum matres, et uxoribus non possunt conueniri in causa ciuili vel criminali, nisi sub comite Castrensiانوorum.

Ante omnia. *gillatim, iuncti, cori illustri or
ficorum magistro, ipsi et eorum filii, et uxores convenien
G. lxxv. excepto in tributis, et numeru functionibus,*
delictis

delictis in provincia commissis, propter que conveniri possunt etiam
coram aliis iudicibus. ¶ Item dicti officiales gaudent privilegio
circas portulas, quod non eas solvere tenentur, nisi finem modum hic de
scriptum, fidei usorem etiam de iudicio sisti dare possunt de eorum nu-
mero, ubi dare non possunt, committitur eorum iuratori cautioni.
h. d. Qui autem sunt officiales, non habemus expressum, quod impera-
tor hoc non dicit, ideo potest dici quod hec lex serviat nobis de veto.

Quarto. Quatuor ex decanis, qui primi locus
in ordine teneuerunt, per biennium, ad
primiceriatuſ officium aſſumuntur. & alij in locuſ conſe-
quentiuſ ſubrogari tranſacto biennio. h. d.

Nostre. Decani adherentes famulatozibus principis coram illustri magistro officiorum conueniendi sunt. h. d.

De privilegijs eorum, qui in sacro palatio mil. Rubrica

Polatinis. Polatini a cunctis muneribus
sordidis sunt immunes ipsi, et eorum
filii, et nepotes etiam, ipsi eorum mancipis nulla mu-
nera debet inferri, contra facientes puniuntur. h.d.

D **E** cubiculis. Cubicularij principis, qui
bus vacatio est coeſſa, et me-
moriales ſcriniorum, et libellorum, et episto-
larum, et etiam
palatini, et agentes in rebus, et filij, et nepotes eorū ad bu-
nos munera non vocant inuſiti et a corporalibus, et personali-
bus muneribus ſunt immunes. h. d.

Aula. Descendētes ab aliquo officio aule primariis, licet sint idonei, & exempti, tamē a omnibus muneribus, & honorib⁹ eis inuitis sunt exempti. hoc dicit.

Quones. Qui missionē meruit ab officio, qđ i palati
principis egerēbat anteferi debet omnib
aliss, qui post ad regendas dignitates, vel prouincias fu
unt assumpti, contrafacientes pena hic inserta puniuntur. h. d.

V **Leg prima.**
Magistri militū, milites senatores, scholares suos verberare, vel degradare nō pōt. Sed istud spectat ad officiū magistri officiorū. ¶ **Item**

Et si quis dixerit, quod si per formam statuti prohibitus est officii co-
nsecrationis, quod non potest quod illud officium assumi sub alio no-
mine. Et hoc sentit glossa hic, cum sumit argumentum de domino doro-
qui fuit potestas Bononie. Nam cum esset prohibitus esse potestas
fuit factus defensor, et sic habuit officium potestatis.

¶ Additio.
 ¶ Tubelio nois. Adde Gal. in l. i. in j. q. s. de hered. insti. z in ru

a Sub anno nono. **b** Alleg. omnino in prima consti. forum. s. nos v.
de hinc intra. ad fi. Alleg. omnino in prima consti. forum. s. nos v.
ro digi. post Phil. Fran. in proe. vi. nu. s. in apost. in verbi. mura
nomius. et plene per Fel. in proe. decre. Diego. ver. tertia cōclū
Tito. istud dictum. quia facit contra id. quod ponit Bal. in l. p
lus. in s. pluribus. de leg. i. in l. ij. de postu. i. in l. de var. et erri
ord. cogn. ubi dicit. qd prohibitus aduocari. non est prohibitus
scilicet cōsulere. si sic per indirecti. Quod dictum sequitur do. Al
in rub. de postu. Sed tu potes dicere saluando Bar. qd diuersa
tie est inter aduocare. et cōsulere. quia aduocare est viuā vocē
sulere autem mortua. quia viuā vocē plus valet. quāz mortua. B
in rub. de testibis. Alex.

Lex secunda.
Militas in aliqua militia, qui sit

Aclege. ^{causantibus} dñs decurſus pumicerius factus
omnibus privilegijs ſibi competentibus perfruat
etiam in cauſis civilibus coram officiis magiſ-
tratuum cogitur reſpondere. In criminalibus vero

Glories. Si scholaris alicuius schole coram officio
rum magistro cōuenit mulierem aut etiam
criminaliter, non cogitur dare fideiussores extraneos, sed
de suo numero, dum tñ iurauerit, et quinq; primates eiusdem scho-
le ex xxx. viris numerandis a primicerio, vsq; ad xxx. retro de fidei-
iussores, et si quinq; ex predictis primatibus in fideiussores dari nō
pōt, vnus extraneus cū numeratio dari non pōt, qđ pmiuilegiū has-
bet locū in eis, et corū vgonibus, et etiā viduis, et matribus viduis, et
liberis, et feruis corū. Et nomina sportularū per se vel per procura-
tozē respondentes prestabunt fm ordinē hic descriptū, sine corā ar-
bitris, vel officiozū magistris, vel coram moderatoze pronuncie
ex delegatione cognoscēte lis agitet in scriptis, vel sine scriptis, tā
ex iuris dispositione qđ ex voluntate partiū. ¶ Itē si cōmeatū acci-
perint per spatiū quinq; mensium non possunt illo cōmeatu durā-
te conueniri mulierē, sed criminaliter, non publicis functionibus

re conueniunt in testibus, sed et in iudicibus, pro quibus et in iudicibus
tanti, h. d. In teg. ibi, in viduitate constituit. ¶ C. q. de mulie.
vidua fruatur privilegio mariti quousq. secundo fuerit maritata.
Facit ad hoc l. filij. §. vidua. ff. ad mu. l. de digni. l. mulieres. et di.
ibi. ¶ C. q. singulariter ista teg. q. si privilegium cōcedatur mibi
omnibus descendētibz masculis et feminis, q. descendentes per
neam femininā, ita demū fruuntur privilegio si sint vidue, nō aut
b si ad secundū matrimoniū cōvolauerint. Et pōt esse ratio, q. post
virū assumunt in totū, ad aliū dicuntur se transferre, et statutū su
mutare, vt nō. in d. l. mulieres. ¶ C. ultimo nō. ex verbo cōfentien
bus. cū gl. qd. de voluntate partiū fieri pōt, vt sentētia sine scripti
4 feratur. ¶ Et sic habes quod illa solemnitas, que traditur, vt sente
tia ferat in scriptis, et recitat, vt l. ij. §. de sentē. eg. breui. reci. remi
c ti potest de partiū voluntate, et idē in sacramento testij, q. remitti
test, vt nō. in l. ij. de ser. l. ij. §. sed q. §. de iura. cal. et idē est in libe
lis, q. libellus potest dimitti, licet non expresse remitti, vt nō. in au
offerat. §. de litis contest. et ibi plene per Ly. licet quidā contra, et
idem est in iuramen. calū. quia omitti potest, licet non expresse re
d mitti, vt d. §. licet. q. litis autem contestatio, nec tacite nec expresse
e potest remitti, vt nō. Jo. And. extra de offi. delega. c. de causis.

¶ Additio.
a Dominus meus facit mentionē in l.cū quedā puella. de iur. o.
iudi. pōt limitari per dicta Bart. in l. si. §. idem rescriptum. ff.
mu. et hono. et l. originem. §. de manc. et originarijs. lib. 8. Alleg.
b Conuolauerit. Ad cuius articuli decisionē. vide tu copiose n.
prior contra do. Fel. in c. nouit. de iudi. ver. no. ibi circa prin. cū
concor. ibidem per eum alleg.

c **C**at recitemus. Adde Abb. in c. aut. ver. vel tertio. de re iud. q.
refert a sequit. Feli. ibid. nu. 7. post prin. ver. prin. ver. nā val. q.
d **O**mitti potest. licet non expresse remitti. Adde istuz in l. ij. §. fi.
q. veremur. nu. 1. q. ibi posui in addi. ad ipsum in ver. possit t.
te omitti. §. de iur. iurando.

e **C**uramentum calumnie an remitti possit. Bart. in l. de pupillo
quis opus. de oper. no. mun. z in l. de iura. cal. Et ratio quare o
iudiciarius non potest remitti. est. qz dicitur in rebus in fauor
iudicis publicum fuisse. Et ad id de sen. de verb. signi in nu.

gij. q. cui renuntiari non pōt. l. ius publicū. ff. de pac. qd est verus ordinarijs, secus in fumnarijs, iuxta dicta in extravalaganti, ad

si coram arbitratore, ut Card. vbi s. Acta tamen videlicet teste
positiones, possunt dimitti. vide do. Car. in cle. sepe. an litis con
possit omitti. Alex.

De castrensi peculio omnium palatinorum. Rubri

Quones. Palatini habentes aliquod priuilegiū,
quicquid quesierint in officio moram
ex donis principis, aut eorum industria principe cōse-
rentur tanquam castrense peculius, et a labore castro-
rum non sunt immunes. h. v.

¶ Qui militare possunt, vel non, &c. Rubr.

S militie. Voles militare se debet offerre ei.
ius habet probandi, scilicet officio
magistro. Item nullus causa litis vitande potest milita
hoc dicit. Bar. Secunda super Cod. h h h iij

Lex septima.

Дружина.

per decima.

o veteris elict
π 31dd

¶ Per vñdecim

W. J. E. P. duod

Ad ditione

¶ *De decima*

ALCEDE

tabie i phus h
C. d. ex p. d. c.

agato. h. d.

1965-1966

¶ Additio.

Barrol.

Scythia: & Asia propter iugibus, seu capitibus qd
Egypto: partibus Orientis seruatur: & si vestem non habent lo

De quarta.

• Addition

Perquar

pare nisi bestias

quod not.

¶ Lex secunda

omnis relinquere
et deinde a suis

¶ Additio.

¶ De certis

...nên học đi 3 buổi

¶ Requie

1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2156, 2157, 2158, 2159, 2160, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2275, 2276, 2277, 2278, 2279, 2280, 2281, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2295, 2296, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2337, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524, 2525, 2526, 2527, 2528, 2529, 2530, 2531, 2532, 2533, 2534, 2535, 2536, 2537, 2538, 2539, 2540, 2541, 2542, 2543, 2544, 2545, 2546, 2547, 2548, 2549, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559, 2560, 2561, 2562, 2563, 2564, 2565, 2566, 2567, 2568, 2569, 2570, 2571, 2572, 2573, 2574, 2575, 2576, 2577, 2578, 2579, 2580, 2581, 2582, 2583, 2584, 2585, 2586, 2587, 2588, 2589, 2590, 2591, 2592, 2593, 2594, 2595, 2596, 2597, 2598, 2599, 2600, 2601, 2602, 2603, 2604, 2605, 2606, 2607, 2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613, 2614, 2615, 2616, 2617, 2618, 2619, 2620, 2621, 2622, 2623, 2624, 2625, 2626, 2627, 2628, 2629, 2630, 2631, 2632, 2633, 2634, 2635, 2636, 2637, 2638, 2639, 2640, 2641, 2642, 2643, 2644, 2645, 2646, 2647, 2648, 2649, 2650, 2651, 2652, 2653, 2654, 2655, 2656, 2657, 2658, 2659, 2660, 2661, 2662, 2663, 2664, 2665, 2666, 2667, 2668, 2669, 2670, 2671, 2672, 2673, 2674, 2675, 2676, 2677, 2678, 2679, 26

**De re pro animalibus ab hospite querent vel erigat, siue hospiti-
tans inuitus siue volens det, an hospitio inuitis dominis domi-
cilio residentiam non faciant contra faciens puniatur. h. d. In text.
ibi, vltionis. T. no. qd pro defendenda possessione sua licitum est vi
cisci, et talis vltio non est proprie vltio, sed defensio, vt dicit gl. qd no.
ad q. de eo qui dicit in iudicio ad sui defensionem Titium vltio-
do percussisse. Nam istud verbum vltionis, non sumitur hic p. of-
fensa, sed potius pro defensione. In text. ibi, qui primum. C. t. not. hic
tept. expresse, qd si aliquis vult me expellere de possessione mea, qd
amici mei, et vicini mei possunt percutere volentem me expellere, ne
me expellat. quod est valde notandum.**

Ad ditio.
De me expellat. Adde. floz. in l. scientiam. s. qui cum aliter. ad l.
Aquil. Bal. in l. vt vni. ff. de iust. iur. z. And. de. Iser. in tit. de
mul. va. qui contumax est. vbi tenet idem pro recuperatione, et adde. cu
etiam in tit. de pac. iurament. firmam. in s. conuenticula.

De decima.
De dyones. Hospitantes milites in domibus hospita-
tionum eorum nullam aliam discussionem vel
penam debent subire. C. Item nullus debet impetrare vt
a munere hospites puniatur, et carebunt impetratis. h. d.

De lege. Quidam in hac lege nominati du. riuunt
et post mortem eorum heredes, filii, paren-
tes, nepotes, fratres, sorores, uxores eorum tres domos p.
per molestiam recipiendi milites habent immunes, quidam duas,
quidam vnam tantum, quidam dimidiam tantum. h. d. Et no. de an-
giporu. de quo supra eodem. l. ij.

De decima.
De decem. Tribuni primicerio decem immunitate
habent ab hospite recipiendo in domibus,
quas tenent in vrb. Constantinopolitana. h. d.

De comitatu. Rubrica.

De prima.
De cui. Tempore expeditionis nullus militibus co-
meatum dare potest, contra faciens capite pu-
nitur. hoc dicit.

De secunda.
De quicunque. Qui de scribis, aut agentibus in
rebus, aut etiam palatinis, vt co-
mittibus sacrarum, et priuatarum remuneratione obsecun-
dat, si ultra tempus comitatus concessum per se men-
suras fuerit, item qui proprio arbitrio comitatum non accepit,
per quadriennium de sua officio non seruiet, aut ultra quae-
triennium steterit, pena hic inserta puniatur. h. d.

De tertia.

De quibus. Qui sine comitatu anno, biennio, triennio,
vel quadriennio vacauerit, modo hic scripto
punitur. h. d.

De tyronibus. Rubrica.

De prima.
De scholaris. qui non stat firmus dicitur vagus, et an gaudeat pri-
uilegio scholarium.

De vagabundus quis dicatur.

De nullus. In text. ibi, vagus. no. ex isto teg. coim-
cta gl. q. ille dicitur vagus, qui in loco
firme non stat. Et sic est arg. qd scholaris, qui non stat
firmus, dicitur vagus, et non gaudet privilegio scho-
larium. Contrarium tamen est veritas qd siue sit vagus,
siue non, gaudet privilegio scholaris, igitur, ac. vt in auct. habita.
s. ne fil. pro par. Nec obstat leg. q. verum est quo ad hoc vt non effi-
ciatur magister. C. t. Et est illa leg. ad arg. q. ille dicatur vagabun-
dus, qui non stat firme in loco. Pro hoc est teg. iuncta glo. in l. iij.
s. abesse. ff. de dam. infe. quodam tamen gl. licet male dicat, dicit qd
ille dicitur vagabundus, qui non habet proprium domicilium, vt l.
cruis. s. Cellus. ff. ad mun. Nam fm hoc semper esset necesse q. eius ci-
uitas aratrum pateretur, et tamen est falsum, vt hic vides.

Ad ditio.
In loco. Quis dicatur vagabundus, vide gl. in l. heres absens.
s. proinde. ff. de iudi. vbi per Ang.

**De hic habes quis sit vagabundus. de quo per Bart. in l. iij. s.
pictor ait. de dam. infe. in l. ad cognitionem, et ibi dicit. ff. qd. caus.
in pos. ea. Bar. in l. i. s. de colonis Thracensibus. In ver. et sic est ar-
gu. inquantum Bar. vult quod scholaris vagus gaudeat privile-
gio scholarium, adde gl. in proe. secti. in ver. conuocantibus, qd
licet scholaris parus studeat, tamen gaudeat privilegio scholarium,
et d. Ant. in proe. Decretalium sequitur si honeste viuit. Ego tamen
puto qd scholaris vagus, et non studens, non gaudet privilegio, p.
gl. hic per gl. de studiis liberalibus vbijs Rome in l. i. glo. in c.
p. iij. et egressi. xxiij. qd. i. vbi innuit contra scholaris cutes ad eccl.
fias visuri mulieres. gl. in c. qui. in verbo, qd naz. de peni. dist. i. gl.
in l. cum ea. s. de transac. facit qd per fulg. in l. qui sub preteritu. s.
de sacrosan. ecclie. in l. de studiis libe. vbi. Rome. et ideo enumerati
in dictis gl. non debent gaudere privilegio, per no. per Bar. in pe-
mo Digestorum vbi dicit qd licet quis sit descriptus in mercato-
rum matricula, non tamen dicitur mercator, nisi illum actum exer-
ceat, ita in scholaris. facit qd dicit Francis. l. iij. de p. iis in l. temp.
s. quibusdam. de iure immunita. teg. in c. peni. in verbo literarum.
de electio. in vi. ver. gl. et teg. in auct. habita. s. ne filius pro par. pro
hoc l. semper. s. negotiatores. et l. ne quidam. s. de testa. mili. et l. diu.
Traianus. et l. ea. ff. de co. tit. vbi miles gaudet privilegio si exerceat
militiam, facit l. frimigios. de testa. milita. facit tex. in l. si duas. s.
maxime. ver. no. aliter. de excusa. tnt. Et ex hoc sequitur contra Bar.
qd vagus, et non studens non gaudet privilegio. Sed potest salua-
ri qd loquitur si inhoneste viuat, secus si honeste, licet parum stu-
deat. Quid de doctore ignaro, et non studente, vide Bar. in l. i. s. de
profes. et medi. et ibi scripti. Itē quid si scholaris exerceat arte, vel of-
ficium, an gaudeat privilegio. Dic qd sic, si principaliter veniat ad
studium causa studij. l. non verum. ex quib. cau. maio. et Francis. l. i.
gr. in d. s. quibusdam. Quid de no. intrante, sed studente in domo.
Andr. de. Iser. in auct. habita. alleg. Hierony. dicens ingenium
docile, sine magistro laudabile est. licet Bald. in d. auct. indistincte
pigerit, scholaris practicanem non gaudere privilegio. Alex.**

De tertia.
De tyrones. No. contra iuvenes doc. qui volit cel-
sorem locum obtinere, et omni ante
ceduntur, quibus laborum assiduitas, et stipendiorum pli-
titas suffragatur.

De lictorum, et itinerum custodia. Rubrica.

De unica.
De aluberrima. In text. naucleri deponant.
No. hac l. pro portantibus fru-
mentum, et aliud blasq. quando timet accusari de concu-
sione, vt semper vadant coram officiali communis, et notifi-
cent ei ad que locum portare velint, nam hoc facto non timebunt
de aliqua concussione, que contra eos fieri possit.

De desertoribus, et occultoribus. Rubrica.

De prima.
De quis. Recipies scietur desertore in agro
vel in domo, si est actor vel pcur-
tor capitaliter puniet, si est dominus, vel pcurator co-
fiscabitur, si ipse est. Itē manifestans desertore po-
miatur. Itē desertores sunt, qui tempore belli abfens
tulerunt se a signis. Itē qui semetipsum prodiderit
venia mere, punitur vero desertor pena mortis vilis, quā si iudex
dissimulat vel gratia data distulerit, ipse punit. h. d. In text. ibi, si
scies, prudens. C. t. no. pro receptantibus rebelles, q. ita demum si
sciant ipsos esse rebelles. concor. qd no. ff. de recep. l. i. et vide qd dicit
s. de fab. l. i. In text. ibi, vel procurator. No. ad questionem dicit sta-
tuta q. si in aliqua domo fuit ludus reuentus, q. debet deuastari,
vel si in aliqua domo esset ordinata proditio contra comune q. debet
destrui domus. q. si actor vel procurator retinuerit ludum in ea, vel p-
ditiōe ordinauit, qd non deuastabitur domus, sed procurator pu-
niatur, tunc enim ad deuastationem proceditur, cū dominus domus
sceleris commiserit, vt hic. qd facit ad not. s. de fal. mon. l. i. C. t. Alti-
mo no. ex si legis magnam penam contra officiales qui penas legi-
bus vel statutis impositas gratia vel dissimulatione imponere dif-
ferunt, de quo hic in gl. vlt. Et sic facit contra capitaneos Derussii, qui
malefactores dissimulant, et puniuntur. ad q. facit q. s. digimus.

Ad ditio.
De rebelles. An et quando receptores teneantur, vide dom. Soci. in
cōs. l. c. iij. in c. i. in ea. et at. Pet. ver. p. terea. et in. ti. parte. Adde ista
in l. omnes. numero secundo, et quod ibi posui in apok. ad ipsum.
in ver.

in ver. sic. quod est necesse etiam probare. s. de agri. et cens. libro. xij.

De secunda.
De desertores. Desertor inueniens refugium,
diligens debet esse iudex ne sub preterito alicuius licen-
tie desertos possit euadere. h. d. Et no. hic pro rebellibus.

De veteranis. Rubrica.

De prima.

De introissent. Veterani gaudent pri-
uilegijs hic descrip-
tis. hoc dicit. f. not. ex hac l. de pedagio, quod colligitur
per eum, qui stat in porta, et non permittit alicui trans-
sire, nisi certum quid ei soluat, quod ab hoc pedagio veterani ex-
cusantur. C. t. not. in text. ibi, te nobis, non esse male loquuti sine ir-
reuerenter, si quis potestati dicit, tu, et no. vos, quia hoc fuit dis-
cretum Imperatori. hoc verū est, nisi consuetudo sit in contrarium.

Ad ditio.
**De de quod rescripti pape, vtiatur, si rescribit alicui in plura,
li dicendo vobis, et. vide tamen tex. in c. quam graui. de crimine fal-
licet in capi. filii. de testa. et in c. i. de peregrinis. loquitur in plurali.
Adde etiam quod Imperator loquitur sub ipso filio. s. de eddo. l. i.
s. quomodo et quando iud. et in l. resque. s. de dona. inter vir. et vx. in
l. iij. s. si pendente appella. mors interuenit. Alex.**

De tertia.
De roudendum. Veteranus factus pro-
rector nullis iniurijs est
pulsandus, contra faciens est secundū qualitatē facti per
rectorem provincie puniendus. h. d.

De quarta.
De veterani. Veterani qui se latrocinio dederit, pri-
uilegijs hic datis competentibus peni-
s a rectore provincie puniatur. h. d.

De quinta.

De nullus. Veteranus effectus inuit, vel nolens no-
dipe non valet, nisi dum ipse militabat, questio in cogni-
tionem esset deducta, quia tunc ibi finitur, licet veteranus
sit effectus, nisi speciali privilegio contrarium sit sibi indulcum.
hoc dicit. f. Et not. ex hac l. quod licet ego efficiar alterius fou lre
incepta contra me, tamen iudiciū ibidē finiri debet vbi initū acce-
pit. c. cor. ff. de iud. l. vbi ceptū. et l. si quis postea. ff. de co. tit. et l. cū que
dam puella. ff. de iurisd. omni. iudic.

Ad ditio.
De acceptit. Ad quod vide f. el. in capi. c. iij. de foro compe. in ver-
ficul. ampliam concla.

De numerariis, et actuariis. Rubrica.

De prima.
De drat. Numerarii, id est, seruientes rectoribus in
diuersis obsequijs, tomētis, et carceribus
puniunt. h. d. C. no. hanc l. contra eos qui volunt ser-
uire diuersis iudicibus obsequijs, nam puniuntur.

Ad ditio.
**De de quod idē tenuit Specul. et Joan. And. in tit. de iust. edi-
f. restat. verū, quid si is, a ver. ex premissa de prob. l. i. ver. illud au-
tem. hoc per teg. in l. i. de re iud. vbi voluit Bar. ff. de decurio. et co-
rum fil. s. de qua q. in l. Barbarius. per Inn. et alios in c. i. de fide in
stru. et Bul. de suza. in l. de re iud. de sac. sanc. ecclie. per Jacob. de
Bel. in dispu. incip. cauef aliquo iure. quā ponit post l. i. s. quomo-
do et quando iud. Pan. de. Reaza. in c. i. de iud. de fid. in l. per do.
Ant. in repe. c. consultationibus de iure patro. per Imo. in l. ad te-
stium. de test. per Bal. in l. i. de ser. et aqua. l. non ignorat, qui accu-
no. pos. per Jo. s. ab. in s. sed cū alienis. in l. i. de test. per Ang. in au-
then. de tabel. s. pen. vel si. Bal. Salic. et Ange. in l. i. s. de test. vbi li-
mitant esse verum, nisi interpretet decretum, vel creatio superio-
ris, quo casu licet non esset tabellio, tamen hoc casu valent gesta per
eum. Et hoc expresse vult Bart. etiam respondens ad d. l. i. s. de tes-
tiam. quia illa leg. non facit ad propositum, secundum eos, quia lo-
quitur in actu testificandi, qui est permixtus de iure communi, cum**

omnes liberi a natura nascantur, et per consequens in tali actu non
requiritur decretum, secus in casu nostro. d. l. i. de re iud. et vide Bal.
in l. secunda. s. de iudic. viduita. tollend. Alex.

De secunda.
De innumerarij. Numerarij, qui hodie ta-
bularij appellantur, tota
mentis subiectione, nisi iudicibus vel alijs ad provinciā
per principē destinatis, nomē debitorū sub actorū testi-
ficatione demonstrauerint, vt eis indicantibus ad solutionē omnes
fisci debitores compellantur, tempusque tabulariorū triennio cōclu-
ditur. h. d. Et no. hanc legem contra tabularios et cōseruatores, qui
non assignant numerum debitorū communis per publicum instrum-
mentum, nam faciunt litem suam per hanc l. quod not.

De tertia.
De numerarios. Tabularij prefecti pretorio, an
gulum, et ordinem militie reti-
nent. hoc dicit.

De quarta.
De in provincijs. In omni provincia duo ta-
bularij collocantur, vnus
ad rationem artis fiscalis, alius super titulis largitiona-
libus, id est, super donis, que Principi largiuntur, nul-
lusque debet se de alterius officio immiscere, et contra faciens pu-
niatur, et celans talem culpam similiter est puniendus. h. d. C. t. no.
hanc text. quod nunquam vnus officialis debet se alterius officio
immiscere, vt hic de executio. et reg. l. iij. Et sic est casus hic quod si
sunt plures deputati ad officium immiscere, et quilibet pro sua
porta, quod deputatus in vna porta non debet scribere in causis ma-
leficiorum alterius porte. Casus est hic. C. ultimo no. glo. quid sit
fiscus, et quid sit erarium.

De quinta.
De xceptores. Licet scriptor alicuius fi-
scales efficiens efficiatur dec-
non definit esse scriptor, et cognoscere debet my-
ciuitatis, et peracto officio ad propriam curiā
h. d. C. t. Et no. ex hac l. quod notarius actorū
tarius priorū ciuitatis Perusi, quod non pro-
definit esse actorū notarius sicuti non definitur si efficiatur
rio. hodie tamen nullus decurio potest esse tabellio, vt supra
rio. l. vniuersos.

De sexta.
De edictis. Numerarij a communione ac-
torum abstinere debent, contra re-
cientes puniuntur.

De septima.

De truaris. Actuarij secundum consuetu. an-
tiquam sunt ordinandi, et si aliter fa-
ctum fuerit, facta ab eis non valent, et facientes puniunt.
C. t. no. ex princ. quod vbiq. creatur officialis aliquis,
semper debet mos antiquus seruari. alias creatio esset nulla, vt l.
non tantū. de decu. Et sic est casus quod syndicus creatus non con-
gregata vniuersitate ad sonum campanę, vel alio modo, vel non con-
gregata in loco, vbi alias cōsuef fuerat congregari, vel non cōgre-
gata de mandato superioris, prout cōsuefuerat, non dicitur legiti-
me ordinatus. et ita de facto obtinuit, per hanc l. et si. legis not.
qd licet aliquis habeat, et reputetur pro publico officiali, et re ve-
ra non sit, ex eo quod non fuerit legitime ordinatus, vel quia repu-
tatur tabellio, cū non sit, vel iudex cū non sit, quod acta facta per eum
nullius sint momenti, et ipse faciens puniatur. Nec obstat l. Barba-
rius. ff. de offi. p. i. q. quādoque quis est electus sollemniter, tamen
propter defectū persone non potest esse, et tunc facta per eum valent cū
sint publica, vt ibi. Quādoq. quis potest esse, sed non est electus, f. si
dum forma debet am. et tunc facta per eum non valent, vt hic. Et ita
tenet Guliel. de Lu. in d. l. Barbarius.

Ad ditio.
De ordinatus. sed quid quādo statutum dicit quod vniuersitas
debeat facere syndicum cum auctoritate seu potestate presidij, an
sufficiat quod auctoritas seu potestas accedat ex intervallo, vide
per dominum Sozin. in consilio. xv. incip. vbi prescripts publicis
instrumentis. verficul. vel pos. secundo modo, circa medium. C. Ad
de pro hoc quēto Bald. in l. habeat. num. 6. quod ibi posui in a.
post. ad ipsum in ver. sic. nisi operetur consensus f. quens. s. de sacro
sanc. ecclie. in lectu.

Unde de hoc vide per omnes scribentes in l. Barbarius. per illum
reg. de offic. pret. per Sum. 7 alios in c. de fid. instru. Spe. 7 Bo. and.
in ti. de instru. edi. g. restat. ver. quid si is. 7 ver. ex premissis secundo.
tuncto ver. si. 7 in ti. de proba. si. ver. illud autem cum ver. sequen.
Guid. de Siza. in l. decernimus. s. de sacrosan. eccle. 7 per Jaco. de
Are. in disputa. inci. produco contra te instrumentu. 7 per Jaco. de
Bel. in disputa. cauetur aliquo iure. 7 ipse ponit in l. ii. s. quo
modo 7 quando iud. per Pau. de Lea. in c. cum dilectus. de fi. instr.
per Bal. 7 Imo. 7 Pau. de ca. in l. ad testiu. de test. per Bal. in l. ii.
de ser. 7 aqua. in l. non ignorat. s. qui accu. non pos. per Jo. Fab. in
s. sed cum aliquis. Just. de test. per Ang. in auth. de tabel. in s. pe.
per Jo. An. in repe. c. consiluit. de iure pat. per po. Alex. in l. i. ad
h. s. de test. ubi omnino videas. Alex.

Lex octava.

Scriniarios. A prefecto pretorio, scriniarii vel
numerarii non possunt pecunia su-
mittere. hoc dicit.

Lex nona.

Nemini. Nullus in numero militum ordinatus 7 nu-
meratus actarius fieri potest nec actua-
rius deposito officio ad aliquam militiam aspirare. pot. h. d.

Lex decima.

Nulli. Scriniarius cosde numerarios vltra qua-
ternas vices habere non possit, nec etiam char-
tularios interpellato tempore non continuatur, 7 debet
esse in numerario intervallo biennii, in chartulario
ajam. Item numerarius ad similitudinem chartu-
laris non potest descendere. Item numerarius scriniariorum duobus
7 hanc, scilicet diebus, eliguntur de numero hic notato. In diece-
si vero potest. Thacie eligi possunt hi, quos scriniarii digerunt
endos, instrumentaque ab eis facienda sunt solemnizanda solē
hic descripta, alias suspitione falsi non carent, exceptis hic
is nominatis. h. d. Et hoc in dignitatibus quem debere sem-
gradu in gradum ascendere, non autem descendere. Et alio-
7 qd instrumentum carens solemnitate debita non est sine sus-
e falsi.

Aditio.

De qd idem tenet Cy. in l. iubemus. s. de testi. ubi dixit qd no-
talia omittens debet puniri de falso, 7 parti tenetur ad in-
e. qd sequitur Bar. in l. si libarius. de reg. iur. Et adde quod
amentu non valet, 7 si per imperitiam, 7 errorem notarii esset
la solennitas aliqua substantialis, vt no. per gl. 7 doc. in l. am-
ritates. s. de test. Bal. in l. iuris. s. qui admi. intelligitur ita
eg. si. in fin. ubi gl. s. de fideius. secus si per errorem omiserit solue-
re aliquid, qd non esset necessarium, qd posset corrigere, qd talis er-
ror non obest. l. errores. s. de test. 7 d. si libarius. l. si. si cu esset.
ff. de tabulis exhib. in l. Imperator. ff. de statu ho. Alex.

Lex undecima.

Officio. Officiu actuarii, qd olim durabat biennio,
hodie concluditur anno.

Lex duodecima.

Per banc. Officiales prefecti pretorio Illyricani si
dignitatem comitiu adipiscantur, p-
fertur sententia inter locutoria, seu decretu electiois, 7 illud
dari eis debet qd ante hanc legem dabat cum officio predicto des-
posito eligebant pretoriani tribuni. h. d.

De cursu publico, 7 angariis, 7 per angariis. Rub.

Lex prima.

Quos. In reg. ubi non lignis vel fustib. Et hoc
ta optimam lege contra conductore equo-
rum, qui equum condugit ad vecturam, vt ambularet, p-
fuit eum fuisse vel ligno, qd si ex hac percussio equus
deterioratus sit, qd eius periculu spectat, qd non debuit ei percutere
fuisse vel ligno, sed si eus percussus flagello vel calcariis, casu
equus esset mortuus, aut etiam deterioratus, tunc no spectaret ad
eum periculu, qd licite potuit equum flagello vel calcari cedere.

Aditio.

Percussit eum cu fuste. Adde Ant. Corse. sing. suis in ver. cons-
ductor incip. aliquis condugit equum. ubi allega. istu hic, 7 cum se-
quitur. assignat tamen alia ratione hic, que mihi videt esse portio.

Ego puto qd si sit mortuus ex percussione calcarum, debet in-
spici qualitas persone, puta si erat talis, qui solitus erat equitare,
nam si esset talis, qui no esset solitus equitare, puta in monacho, p-
cedat qd hic dicitur. sed si erat solitus, 7 bonus equitator, credo qd
tenetur quamuis sit mortuus calcaribus, per no. per Bal. in l. que
fortuitis. in materia levis culpe. s. de pign. act. ubi etiam dicit, qd
nedum de leui, sed de leuissima, 7 de dolo, nam qualitas personaru
debet referri ad genera culpam. l. fuscus. de leg. iij. 7 in l. inter ar-
tifices. de sol. Alexan.

Lex secunda.

Residibus. Presides 7 rationales, quibus
annona per Rempublicam sub-
ministrat, pro pecori gubernandis vsurpare non pos-
sunt bubulcos. Item nullus cum annona aliam via de-
bet tenere, nisi per publicu cursu, excepto prefecto pretorio, cui
per cursu publicu proficiscendi licentia est concessa. h. d. Et hoc
ex hac l. qd semper quis debet se tenere ad viam publicam 7 rectam,
qua communiter omnes vtuntur, adeo qd si extra eam reperit, ma-
la suspicio est contra eu, quod no. contra portantes, contra deuetitu.
De quo habes casum. f. co. l. si quis per publicu, 7 de nau. l. qui
fiscalis.

Lex tertia.

Electiones. Nullus iudex vel custos publi-
ci cursu pati debet per publicu
cursu aliquem ire nisi vadens primo serie sue eue-
ctionis ostendat, 7 volens resistere aut vltra tempus vehe-
re retinebitur ubi fuerit repertus, 7 secundum qualitate persone
per iudicem competentem punietur. h. d. Et hoc contra illos, qui repe-
riuntur in itinere, de quibus est suspicio, ne aliquid portent contra
deuetitu. Nam si non permittunt tunc se seruari, possunt capi, 7
retineri per custodes ad hoc deputatos, 7 ex sola resistentia debent
acriter puniri, vt hic.

Lex quarta.

Arrippum. Arrippus appellatur qui licentia
dis, tertium euehit, aut euectionem extra ordinem facit. Si
autem secundum licentiam sibi datam quis vehat, non debet deli-
ctum reputari siue euectionem faciat euectioni prepositus siue mu-
lio. h. d. Et hoc ex hoc tex. qd si gabellarii portarum dederint mihi li-
centiam portandi mea arripia extra ciuitatem, 7 districtu, si arripia
portauerim per mulionem, quamuis mulio non sit in licentia descri-
ptus, sed solum ego, licite tamen poterunt per eu portari. qd nota.

Lex quinta.

Iquis. Istam legem nota. ad id qd dixi supra eo.

Lex sexta.

Electionum. Senatus cum ad principem va-
dit, habet potestates euectionis,
7 faciens contra vetitum publicu cursu, pena hic inserta
punitur.

Lex octava.

Momnibus. Stabula puincialiu, no debent
fieri sumptu publico, s. expensis
provincialium pro quibus expensis habebunt animalium
stercus.

Lex nona.

Udicib. Faciende euectionis copia omnibus
iudicibus denegatur, excepto prefe-
cto pretorio, 7 officiorum magistris, nisi ob transmittendas
publicas functiones euectionem faciant, pena contra fa-
cientibus imminente. h. d.

Lex decima.

Rauissime. Super animalibus ad euectionem
tractus locationis, etia ad vecturam, vel emptionis tenet
pena grauissima contra facientibus imminente. h. d.

Lex duodecima.

Uoniam. Heredorum sella computato freno 7 pes-
torali cuz pectorali debet esse segagin
ta librarum, si autem sit vltra sella, cedatur per frusta. p-
ctorale vero publicatur exceptis illis, qui sunt sub rusticitate con-
sueti, qui in sacculis onera portant. h. d.

Lex decimatertia.

Non patimur. Non debet rustici q hypoco-
mi appellan, pducendo equos
per publicu cursu indigna expolatione vexari, pena
contrafacientibus imminente. h. d.

2c

Publici.

Exhibito cursu publici secundum con-
suetudinem locorum committitur, vt plau-
stra, id est, currus faciant onerari. hoc dicit. Vel aliter,
currus debet onerari secundum consuetudinem. hoc di-
cit. Et hoc. l. optimum argu. quod multi debent onerari secundum
onus ad portandum sufficientes, secundum consuetudinem repu-
tantur. Et facit quod si onerari mulum tuum cum onere trecenta-
rum librarum, qui bonus 7 sufficiens reputabatur ad tantum pon-
dus, 7 cum fuerit sic oneratus decessit ex pondere, quod ego no te-
neor, quia permissum est mihi ipsum onerare secundum consuetudi-
nem 7 sufficientiam, per hanc legem.

Lex decimaquinta.

Iquis. Aditentes equum in cursu publicu no
mittendum, quadruplum pretii dicti equi
fisco restituant. hoc dicit.

Lex decima sexta.

Istantum. Legati gentium Principi non
subditaru cursu publico possunt
vti. Et no. argum. pro ambasciatoribus fletis, vt possint
onerare equos communis Perusi, pro portandis rebus eorum
Perusum.

Lex decima septima.

Emo mulionem. Subtrahens muliones
e uicitioni deputatum,
decem libras argenti fisco soluat. h. d.

Animalia.

Est, prebenda cariori pretio vendatur, 7 etiam vt non te-
neatur puincialis viliori pretio vendere. hoc dicit.
Et hoc. quod potest fieri statutum, quod cum tyrones co-
munis Perusi, veniunt ad ciuitatem, quod prebenda annone non
possit vendi, nisi tanto pretio, dummodo pretium non sit magis vi-
le quam debeat. Et ultimo no. quod quando equus habet male ad
comedendum, non potest ambulare. Et facit contra conductores es-
quorum ad vecturam, qui non dederunt eis bene comedere, quia si
maiori facti sunt, tenentur ad interesse, per istam legem cum glossa.
quod not. Et hoc. not. quod est argumetum leg. ista quod condu-
cens equum ad vecturam, non tenetur dare equo tantum de preben-
da cu est cara, quantum cum est vilis, vel cum iusto pretio venditur.

Lex decimanona.

Comperimus. Provinciales, et curiales
ad prestandum animalia in
debita ad cursu publicu no grauantur, quia satis est
si conferunt pabulis 7 pecunijs equorum deputatoru cur-
su publico. hoc dicit.

Lex vigesima.

Emo. Nullus dux postquam suum ducatum intra-
uit debet vt cursu publico, sed iumentis pro-
prijs, quod etiam obseruatur in officialibus cohortalis
nis, pena contra facientibus imminente. h. d.

Lex vigesima prima.

Nullus. Etiam ecclesia tepore expeditionis non
excusatur ab angariis 7 per angariis. h.
d. Et hoc. istam legem contra clericos, vt propter istam so-
licitatem, que venit in comitatu depredando, curren-
do 7 occidendo, vt possint clerici grauari ad vicia 7 colle-
ctas, alia onera sordida, vt contra dictas gentes reparatur.

De tractatorijs, 7 statuijs.

Rub.

Lex vnica.

Tractatores. Licentia data pro animalib.
ad vehendum, 7 ad arripien-
dum iter, debet biduum continere, ad moram vero trahen-
dam quinque dies tantum, 7 nulli debet dari pro se 7 neces-
sariis sibi personis, nisi illis tantum qui animalia cursu publico
deputata perficiuntur. hoc dicit. Et hoc. ex hac l. optimum argu.
quod si alicui est data licentia de eg. trahendo certam quantitate fru-
menti extra ciuitatem vel comitatu, quod hoc licentia non exten-
ditur vltra numeru septem dierum, quorum quis habet duos ad ar-
ripiendum iter, alios vero quinque pro itinere perficiendo. Quod
facit p. licentis que dantur per gabellarios portarum, de eg. trah.
do salmas pannorum extra districtum.

Aditio.

Non exteditur vltra numerum septem dierum. Adde An. Cor-
in fin. suis in ver. gabella. glo. iij. incip. si alicui est data licentia. ubi

allegat. 7 sequit ipsum hic. de quo per Rom. in repe. rub. de arbit.
Et vide Roman. idem tenentem in rub. de arbit. in ver. conclusio
no. Alexand.

De apparitoribus prefecti pretorio, 7 puincialibus. Rub.

Lex prima.

Refecture. Cornicularij prefectoris comple-
to manere principis purpuram
adorare debent, 7 cum sint otio donati, ad aliquod officiu
non deuocentur. h. d.

Lex secunda.

Refectarios. Prefectarii exactiones pu-
incialibus facere non debent,
nec etiam habere custodiam horreoru, contra facientes puni-
tur. h. d. Et sunt prefectarii officialis prefecti.

Lex tertia.

Cornicularij. Cornicularij primi scrip. pre-
fecti pretorio, sortita laborum re-
que puincialibus hic insertis gaudent. h. d.

De apparitoribus prefecti vrbis.

Rub.

Lex prima.

Reter eos. Qui administraverunt multa offi-
cia in puincia, officio finito Prin-
cipis purpuram non adorant. Item apparitores sedis v-
rbis illius de concussione pistorum conuictus punitur.
hoc dicit cum l. seq.

De apparitoribus magistris militum 7 puincialibus. Rub.

Lex quarta.

Numerarios. Numerarii illustrum
plura milita et puin-
ciare funeri, gaudent puincialibus, hic insertis. Et
qui sunt de numero militum gaudent puincialibus cor-
vero sunt vltra numerum, non. h. d. cum l. seq.

De apparitoribus procon. 7 legatorum.

Rub.

Lex prima.

Officio. Proconsul, vel legatus no debet ef-
ficialis vel adscriptus alicui corpori
adscriptus esse, debet restitui ei, apparitores leg-
ram debet esse quadringenti. h. d. cum l. seq. Et hoc. quod
magistratus ciuitatis dicitur esse membru ciuitatis,

De cohorta. 7 princ. comicu. ac principis. Rub.

Lex prima.

Cones. Stationarii, qui Brenarche appella-
ntur, no debent facere exactiones, nec
aliquem in carcerem mittere, nisi crimen sit manife-
stum. contra facientes puniuntur. h. d. Et hoc. quod de-
putat ad capiendu malefactoris, vel ad ipsos des-
nanciandos non potest ipsos in carcerem mittere,
etiam si crimen sit notorium. Dixi s. de decu. l. fin.

Lex secunda.

Nullus. Nullus iudex volentem militare approba-
re debet sine sacra approbatione, 7 licentia
Principis, sicut facit alia approbatio, nec permittit
etiam vehere, exceptis puincialibus officialibus, qui cursu
publici sollicitudinem sustinent. h. d.

Lex tertia.

Solira. Solira puincialia concessa per diuum Diocle-
tianum principem confirmantur, 7 etiam egre-
duntur, vt describitur.

Lex quarta.

Clicunque. Puincialis si multos habet filios, vni
loco sui substituit, alterum tradit curie, alteros vero de-
putabit militie cui voluit. Si vero duos tantum habet, cu-
satisfacit curie 7 cohorte, 7 si vni tantu habet, tradet ordinem sue pa-
trie, puincialio contra hoc indulto, nullatenus valituro, 7 qui fuerit

Fragment of text from the left edge of the page, partially cut off.

Fragment of text from the left edge of the page, partially cut off.

Fragment of text from the left edge of the page, partially cut off.

LACDAVI

Fragment of text from the left edge of the page, partially cut off.

Fragment of text from the left edge of the page, partially cut off.

Fragment of text from the left edge of the page, partially cut off.

Fragment of text from the left edge of the page, partially cut off.

Fragment of text from the left edge of the page, partially cut off.

Fragment of text from the left edge of the page, partially cut off.

